NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
16 D
12

13-14 f. 29

FLOSCVLI,

SIVE

NOTABILIA PRACTICA

A FRATRE

HIERONYMO NICOLIO ROMANO

FLOSCVLI,

SIVE

NOTABILIA PRACTICA

Ex vtroque Iure, Probatiſque Auctoribus, ac Theologiæ prȩſertim fontibus libata ad Iuridicam praxim in vnum Collecta, & methodo alphabetica Studioſorum commoditati diſpoſita.

A FRATRE

HIERONYMO NICOLIO ROMANO

ORD. EREMITARVM S. AVGVSTINI, CONGREG. DE OBSERV. Lombardiæ Sacr. Theologiæ Lectore, ac in Romana Curia pro eadem Congregatione Procuratore Generali meritiſſimo.

Opus certè elaboratum. Cunctis in vtroque Foro maximè interno verſatis apprimè vtile, vel neceſſarium. Tertia Romæ editione, hac verò Venetijs prima recognitum, & à mendis expurgatum; plurimiſque eiuſdem Auctoris locupletatum additionibus, diuerſo ſigno notatis iterum in lucem prodit, cum ſyllabo materiarum veluti Argumenta in fronte diſpoſita.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA. VITTORIO EMANUELE

VENETIIS, Apud Bertanos, M.DC.LXXXIII.

Con Licentia de' Superiori, & Priuilegio.

D. Joseph de Bonis.

BENEVOLO LECTORI.

Fr. Hieronymus Nicolius.

LIBER hic, cariſſime Lector, quem primum in lucem exire vides, eſt veluti quędam appendix maioris operis in alios duos tomos diſtincti, quo totum Canonicum, ac Ciuile Ius vbertim explicatur. Verum quia quod tertio editurus eram, primo loco, vt Superiorum iuſſis, veluti per eſt, obtemperarem, edere coactus ſum; nonnulla; quę etiam in principio totius operis admonueram, hic quoque repetere operæ prætium duxi.

I. Quod quę in alijs duobus tomis diffuſæ ſunt explicata; hic vel ſilentio prætereuntur, vel tantum remiſſiuę indicantur, vel ad ſummum compendio traduntur.

II. Ne hic effuſam Doctorum allegationem deſideres; quod repugnet breuitati, quàm in omnibus, præſertim in his Floſculis conſectari conſentaneum erat, vt qui præ manibus eorum, qui grauiſſimis Curiæ, pręſertim Eccleſiaſticæ, negotij diſtenti ſunt, veriſimiliter ſint futuri.

III. Cum liber hic vniuerſalis ſit, in gratiam Tyronum, qui Digeſturum libros, & titulos non benè perſpectos habent ad eorum laborem leuandum, ne pro quacunque lege inuenienda, tres omnes Digeſtorum tomos cogātur euoluere; addita parua litera indicaui, quo Digeſtorum tomo titulus ille reperiatur, hoc modo ff. u. Digeſto veteri, ff. i. Digeſto infortiato. ff. n. Digeſto nouo.

IV. Vbi

I V. Vbi habetur anni Incarnationis Dominicę, vt plurimum erunt Decreta generalia ſacrarum Congregationum; & ſi aliud non exprimitur, Epiſcoporum, & Regularium. Puta. 1613. Aſcoli 14. Maij 44. Ideſt. Hæc doctrina traditur etiam, ſeu ſtatuitur, vel declaratur à ſacra Epiſcoporum, & Regularium Congregatione Anno Domini 1613. in vna Aſculana die 14. Maij, vt habetur in originali Regiſtro fol. 44.

V. Conſuli plerumque briuitati etiam in remiſſionibus ad alios duos tomos priores ex gr. 4. 16. 2. ſcilicet. Hæc eadem materia fuit à me tractata, & explicata in quarto libro Inſtitutionum Imperialium. tit. 16. de pœna temere litigantium. num. 2. Vel c. 1. 17. 24. ſcilicet in Canonica explicatione. lib. 1. tit. 17. num. 24. Quo in omnibus haberes *granum purum excuſſa palea.*

Cæterum benigne Lector, voluntatem potius meam, quàm opus grato animo ſuſcipe, errata excuſa, & corrige, & denique omnia, & ſingula æqui bonique conſule; cum ego quæcumque ſcripſi, non ſolum Sanctæ Romanę Eccleſiæ, ſed & cuiuslibet melius ſentientis iudicio, cenſuræque, libentiſſime ſubijciam. Vale.

Noi

Noi Reſſormatori dello Studio di Padoua.

HAuendo veduto per atteſtato del Segretario Noſtro nel Libro intitolato, Floſculi, ſiue notabilia Practica ex vtroq; iure, &c. libata à F. Hieronymo Nicolio Romano; ſtampato in Roma l'anno 1679. non v'eſſer coſa alcuna contro Prencipi, e buoni coſtumi, concediamo licenza à Zuane Bertan di poterlo riſtampare oſſeruando gl'ordini, &c.

Data li 3. Zugno 1683.

Siluestro Valier Cau. Procur. Reſſorm.

Gerolimo Aſcanio Giuſtignian Reſſorm.

1683. 18. *Zugno Regiſtrata nel Magiſtrato dell'Illuſtrimi & Eccellentiſs. Signori Eſſecutori Contra la Biaſtema.*

Carlo Antonio Gradenigo Nodaro.

Gio: Battiſta Nicoloſi Segretario.

Fra-

Frater Bartholomæus à Carignano, Congregationis Obſeruantiæ Lombardiæ Ordinis Fratrum Eremitarum Sancti Auguſtini Vicarius Gen.

CVm præſens opus inſcriptum, Iuris vtriuſque Theorica praxis, vna cum Floſculis, ſiue Notabilibus à R.R. P. Hieronymo Nicolio Romano præfate Congregationis Profeſſo, Sacræ Theologiæ Lectore, & ad præſens Eccleſiæ noſtrę Sanctę Marię de Populo Vrbis Parocho compoſitum, duo itidem Sacræ Theologiæ Lectores, aliarumque diſciplinarum cultores, ex eadem Congregatione iuſſu noſtro viderint, ac edi poſſe probauerint: Ideo pro eo, quod ad nos ſpectat, licentiam, & facultatem, vt typis mandetur, libenter concedimus, & impartimur. In quorum fidem, &c. Datum Romæ in Conuentu noſtro Sanctę Mariæ de Populo hac die ſecunda Decembris 1655.

Fr. Bartholomæus à Carignano Vicarius Generalis Ind.

Loco † Sigilli.

Fr. Franciſcus Maria Luranus de Cremona Secretarius.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſs. P. Magiſtro Sacr. Pal. Apoſt.

I. de Angelis Archiep. Vrb. Viceſg.

Imprimatur.

Fr. Raymundus Capiſuccus Sac. Pal. Apoſtol. Magiſt. Ord. Prædicat.

FLO-

FLOSCVLI.
SIVE
NOTABILIA, &c.

VIDE *Contributio, Electio, Emphiteuſis, Fabrica, Præcedentiam.*

1 *Electio*. Poſtulari poteſt is, qui profeſſus non eſt. dummodo talis Poſtulatio, ac ex aliqua cauſa rationabili fiat. *c. Cum ad Monaſterium* 13. *De elect.*

Non autem eligi. *cap. Cum cauſam* 27. *eod. Concordat. cap. Cum ad noſtram* 37. *c. Officij tui* 38. *c. Cum in Magiſtrum* 49. *De elect.*

2 In Congregatione, quæ paucas habet Abbatias, non debent plures fratres germani eſſe Abbates in eodem tempore. 1626. Ciſtercienſi di Lombardia 28. Auguſti.

3 *Benedictionem*. Abbas ab Epiſcopo recipere debet, non autem ab alij Abbatibus ſemel benedictis. *Sacra Rituum Congregatio in vna Cameracen.* 6. *Decemb.* 1631.

4 Abbas ſemel benedictus cum vſu bireti, ſi transferatur ad aliam Abbatiam cum vſu Mitræ, non indiget alia benedictione, ſed poteſt per ſeipſum Mitram capere. *Eadem in vna Bituntina* 25. *Februarij* 1606.

Immo quando Abbas, vel alia Dignitas obtinuit, ſemel ſibi tradi ſolemniter Mitram, Baculum, & alia Pontificalia, non eſt neceſſe, quod talis ſolemnis traditio renouetur amplius in ſucceſſoribus. *Ex eadem Rituum Sacra Epiſc. & Regul. Congreg.* 1620. *Lubiana* 20. *Maij* 99.

Si Abbas non ſuſcipiat beneditionem, non ideo deſinit eſſe Abbas, nec

priuatur; ſeu ſuſpenditur à iuriſdictione, ſeu gubernio, nec incurrit aliquam aliam penam, niſi quia non poteſt exercere ea Pontificalia, quæ Abbates benedicti exercere conſueuerunt. *C. C. Poſnanien.* 13. *Aprilis* 1641.

5 Abbates, & alij Superiores Regularium non poſſunt benedicere paramenta Eccleſiarum ſibi non ſubditarum, abrogata contraria conſuetudine. *Rit.* 18. *Auguſti* 1626.

Niſi ſuper hoc obtineant ab Apoſtolica Sede ſpeciale priuilegium; tunc enim etiam Calices, Aras, & Campanas benedicere poſſunt, & alia conſecrare, in quibus interuenit vnctio. 10. *Nouemb.* 1614. *Ead. Naldus verb. Abbas* 4.

Huiuſmodi tamen priuilegia non cenſentur communicata Superioribus aliarum Religionum, vbi non militat eadem ratio. *Diana* 3. *tract.* 5. *reſol.* 15.

6 Abbates pro conſecrationes Monialium non ingrediantur clauſuram. 1579. *Colonia* 14. *Martij* 25 1651. *Pauia* 28. *Iunij* 20. *ad V.*

7 *Priuilegia*. Abbas in materia penali non venit ſub nomine Monachorum, niſi forte in materia ſpectante ad ſalutem animarum, vel communi, & proportionata tàm Abbatibus, quàm Monachi. *Bonac. to.* 1. *de clauſula quæſt.* 4. *par.* 6. *n* 9. *Reg.* 1.

8 Abbas habens proprium, ac ſeparatum territorium, & iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, vt ſunt in Regno Abbates Caſſinenſis, & Sacri Monaſterij Cauenſis eſt exemptus a iugo

Regulæ, ac ſtatutorum Regularium officio durante (tribus votis exceptis) ideoque non ligatur cenſuris contra Religioſos impoſitis. *Bonacina de clauſura, q.2.par.2.n.27.tom.1.*

Et poteſt approbare Confeſſarios etiam pro ſæcularibus, tam ſubditis, quam confluentibus, ſicut cæteri locorum Ordinarij. 1581. *Caua. 26. Aprilis 66.*

Et aduocare Epiſcopum ſibi beneuiſum ad exercendum in ſuo territorio Pontificalia erga ſuos ſubditos. 1602. nullius Pinarolo. 4. *Iunij 55.* Nullius *Mercatello 4. Septemb.97.*

Et concedere dimiſſorias ad ordines. 1601. *Napoli 16. Iunij 176.*

9 Abbas habens priuilegium, vt ea omnia, quæ ſpectant ad Epiſcopum, poſſit exercere; non poteſt tamen chriſma conficere, nec ſacros Ordines conferre: cum ea, quæ ſunt Ordinis, requirant ſpeciale mandatum. *Sacra Concilij Congreg. teſte Scllio in ſelect. Barboſa de can.c.18.n.18.*

10 Abbates celebrantes in Pontificalibus, debent habere ſedem in Plano Presbyterij abſque vllo gradu, vel ſuppedaneo ſuggeſtu, vel Baldachino, ſed tantum aliquo poſtergali ex ſerico leui; cum ſolis Diacono, & Subdiacono paratis, & allo Aſſiſtente cum pluuiali, cum ſolis ſex candelabris, & parua Menſa, ac bireto nigro. *Decretum de verbo ad verbum retuli in explicatione Canonica libr. 5. titol. 33. de priuileg. numer. 16.*

Vbi ſubditi, quod Abbates Caſinenſes, & Oliuetani ex priuilegio Vrbani Octaui *conſt.97.&* 101. ter in tribus anni feſtiuitatibus, ſine tamen auro, & pompa, poſſunt vti Baldachino & aſſiſtentia vnius presbyteri, ac duorum Monachorum vltra Diaconum, & Subdiaconum, & aliorum Monachorum paratorum ad ſummum ſex.

11 Abbates, & alij vſum Pontificalium habentes, tunc ſolum de Altari paramenta accipere poſſunt, cum in Pontificalibus celebrant: alias in Sacriſtia parari debent ſicut alij, vel, vbi ſacriſta deſit, in cornu Euangelij; Epiſcopi verò ſemper accipiunt paramenta de medio Altari, ſiue ſolemniter, ſiue priuatim celebrent. *Ex decreto Sacræ Rituum Congregat. appoſito, in princip. Miſſalis noui Vrbani Octaui, Gauan.par. 1.tit. 2.n.2. in princip. Par. Pontificali.*

Decretum circa vſum Pontificalium Prælatis Epiſcopo inferioribus conceſſorum.

Sacrorum Rituum Congregatio tollendis ac eliminandis circa Eccleſiaſticos, Ritus, qui irrepſerunt, obſtantibus, ſedulo intenta, poſt Epiſcoporum Cæremoniale euulgatum (quo quicquid ad ipſos in ſacris Cæremonijs pertinet, abunde præſcripſit) idem quo ad inferiores Prælatos, qui Pontificalium vſu fruuntur, curare neceſſarium exiſtimauit, vt exceſſus aboleantur, vniformiſque inducatur ſacrorum Ritus in omnibus, eo præſertim tempore quo priuilegia ipſi perperam interpretantes obtendenteſque, parum obſequi ſtudent decretis pluries ab eadem S. C. hac in re met euulgatis, aut ipſa ignorare prætexunt. Quamobrem omnia ſimul, vt vnico conſpiciantur obtutu, cogere, perque capita digerere, conſtituit, quo facilius obſeruentur.

I Super Altari, in quo ſacra erunt facturi, ſeptimum nequam apponat candelabrum.

II Cathedram ſeu ſedem fixam, & permanentem in eorum Eccleſijs ne detineant, ſed tribus ipſis diebus, quibus ex antiquis decretis tantum modo Pontificaliter celebrare eſt ijs permiſſum, mobili ſede ſeu Cathedra vtantur, quam nihilominus ſimpliei ſericeo panno coloris feſtiuitati congruentis obducere poterunt, non auro contexto,

texto, aut phrygio ſiue Baſilico opere exornato.

III. Baldachinum adhibere ſupra ſedem poterunt, non precioſum aut aureum, ſed ſimplex, & eo, quod Altari ſuperim ponitur, materia, & opere inferius. Ad ipſam autem per duos tantum gradus in Presbyterij ſuperficie ſtratos aſcendatur.

IV. Non Abacum alium præter paruam menſam, & in cornu Epiſtolæ parare faciant, in qua duo candelabra cum candelis, nec non Mitra, Calix, Miſſale, Thuribulum, Nauicula, & reliqua ad celebrationem neceſſaria collocentur. Prope vero Menſam eamdem parieti hærens Baculus Paſtoralis aptetur.

V. Dies vero, in quibus ipſis ſolemnitet operari conceditur, ſint de præcepto feſtiui, vel alij, in quibus ipſis Pontificaliter celebrare feſtiuitatis ratio exigat, nempe Patroni loci, fundatoris Ordinis, Tituli, & Dedicationis Eccleſiæ. Abſtineant autem ab huiuſmodi Pontificalium vſu in Officijs, & Miſſis Defunctorum quocumque die etiam feſtiuo, & de præcepto,

VI. Ad Eccleſiam accedentes, licet Pontificaliter Diuina peracturi, iiſdemque abſolutis ab Altari receſſuri, à ſuis Canonicis vel Monachis (vt mos eſt Epiſcoporum) ne aſſociari ſe ſinant.

VII. Præter duos ſacrificij Miniſtros Diaconum nempe Euangelij, & Subdiaconum Epiſtolæ, duo alii tantum Diaconi cum Dalmaticis, & vnicus Presbyter cum Pluuiali eis aſſiſtant. Duo inſuper Cappellani, qui de Mitra, & Baculo, ac totidem Accolythi pro candelabris inſeruiant. Præterea ſex alij Canonici vel Monachi, duo ſcilicet Pluuialibus, duo Planetis, totidemque tunicellis induti, Diuini huiuſmodi intereſſe valeant. qui tamen non in ſedibus ſeu ſtallis choralibus, ſed in ſcannis abſque poſtergalibus, panno viridi laneo coopertis, ſitu congruo accommodatis, mox que illinc remouendis conſideant.

VIII. Mitram precioſam, niſi illis expreſſe à ſancta ſede indultam, non adhibeant. Sub Mitra pileolum nigri tantum coloris induant. Baculum Paſtoralem albo vero aperto deferant: ad ijſque, & alijs Pontificalibus, etiam de Ordinariorum licentia extra Eccleſias ſibi ſubiectas prorſus abſtineant, & neque in proceſſionibus, quæ ab eorum Eccleſijs per vias extra ambitum vel Parochiam ducuntur, inſignijs prædictis vtantur, vel penes ſe præferri faciant.

IX. Regulare Rocchettum non deferant, niſi ex tali ordine fuerint, cui indumentum huiuſmodi competat.

X. Inuitati ad Eccleſiam exemptam nec in illa Pontificalibus vti valeant; nec ij, qui non fuerint Abbates perpetui, vel benedicti in proprijs Eccleſijs vti poſſunt priuilegio perpetuis Abbatibus, vel alias benedictis indulto.

XI. Sacras veſtes ex altari non ſumant, niſi Pontificaliter Diuinis vacaturi.

XII. Indulgentias impartiri, vel publicare non audeant abſque expreſſo S. Sedis indulto.

XIII. Pontificales benedictiones cum trina Crucis productione in Miſſis tantum Pontificalibus, necnon in Veſperis & Matutinis Pontificialiter item celebratis licere ſibi tantum meminerint. Priuatum verò Populis, quamuis pleno iure ſubiectis, niſi expreſſe ipſis permiſſum fuerit, etiam Pontificalibus induti per Eccleſiam incedentes, benedicere non præſumant.

XIV. Præſente Epiſcopo, ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ permiſſu etiam Pontificaliter celebrantes, à benedi-

ctionibus ceſſent.

XV. Si Epiſcopus aderit, ipſius Sedes à cornu Euangelij vno ſaltem gradu eminentior Abbatiali eſt erigenda: hæcque altero gradu humilios vt dictum eſt, in cornu Epiſtolæ collocetur. A latere Epiſcopi Canonici Cathedralis, prope Abbatem Canonici vel Monachi Monaſterij, & Abbatialis Eccleſiæ conſiderant. Confeſſionem cum celebrante Epiſcopus faciat, iſque thus Thuribulo imponat, Euangeliorum textum oſculetur, & populum ſolemniter (quamuis Abbas ipſe Pontificaliter celebret) benedicat. Epiſcopus prætereà trino ductus, & immediate Canonici Cathedralis duplici, moxq; Abbas (niſi celebret) pariter duplici, ac ſubinde Canonici, vel Monachi Abbatialis Eccleſię vnico tantum ductu thurificentur.

XVI. Abſtineant tamen Epiſcopi, vbi conſuetudo contraria non viget, à frequenti huiuſmodi acceſſu ad Eccleſias exemptas in ſimilibus actibus, vt liberius Abbates valeant ſuis vti priuilegijs.

XVII. In ordinationibus Canonicorum, Clericorum, Monachorum, necnon in veſtitionibus Monialium, & emiſſione profeſſionis eorumdem etiam pleno iure ſibi ſubiectarum, in benedictionibus ſacræ ſuppellectilis, cæteriſque actibus (Miſſarum, Veſperarum, & Matutinarum ſolemnis ter tantum in anno vt præfertur, exceptis) neque in Eccleſijs, Oratorij, alijſque locis tàm publicis quam priuatis, quantumuis exemptis, eiſdemque Abbatibus pleno Iure ſubiectis, Mitram, Baculum, & quæuis alia Pontificalia inſignia, niſi de expreſſa Sedis Apoſtolicæ conceſſione, adhibeant.

XVIII. Eccleſiaſticam ſuppellectilem pro ſeruitio dumtaxat ſuarum Eccleſiarum vel Monaſteriorum benedicant.

XIX. Reliqua Pontificalia extra loca ipſis Abbatibus ſubiecta, vel pro ſeruitio alienæ Eccleſiæ, aut in ſubditos pariter alienos, etiam de licentia Ordinariorum, exercere non valeant, puta Campanarum benedictiones, Calicem & ſimilium, in quibus ſacra adhibetur vnctio, necnon Minorum ordinum collationes.

XX. Concionatoribus, qui eorum ſubditis Verbum Dei prædicandi onus acceperint, benedictionem elargiri non præſumant, ſed Epiſcopis, quibus ius huiuſmodi priuatiuè competit, omnino dimittant.

XXI. In miſſis priuatis, quo ad indumenta, cæremonias, Miniſtros, Altaris ornatum, & benedictionis largitionem, à ſimplici Sacerdote non diſcrepent: ac proinde ſacras veſtes induant in Sacriſtia, neque vtantur cruce pectorali, vnico ſint contenti Miniſtro, àquam cum pelui & voceolo argenteis ſibi miniſtrare non ſinant, decaſque tantum candelas ſuper Altari adhibeant.

His autem relatis, & in Congregatione ſacrorum Rituum ordinaria habita coram Sanctitate Sua per Eminentiſſimum, & Reuerendiſſimus D. Card. Brancatium accuratè perlectis, mature diſcuſſis, Sanctitas Sua ea approbauit, & pro omnimoda eorumdem obſeruatione mandauit typis imprimi, ad valuas affigi & publicari, vt elapſo termino ſex menſium à die publicationis eorumdem, omnes, & ſingulos vſu Pontificalium gaudentes tum ſæculares, tum Regulares quantumuis exemptos, & ſpeciali expreſſione indigentes, afficiant, & arctent, ac ſi omnibus, & ſingulis eadē exhibita, vel perſonaliter pręſentata, intimata ſeu notificata fuiſſent. Indulſitq pręterea locorum

Ordi-

Ordinarijs, vt auctoritate Sedis Apoſtolicæ poſſint, immo debeant, præfatos etiam per cenſuras compellere.

Cum que nonnulli ex dictis Abbatibus & Prælatis proprium habere poſſint territorium, Iuraque Epiſcopalia, nullisque ſubdantur Epiſcopis, eos cœrcere, ſi exceſſerint, valeant: eo caſu à Sedis Apoſtolicæ Nunccis, ſi aderint, ſin minus ab Archiepiſcopis, in quorum Prouincijs, vel ab Epiſcopis Romam tantum Pontifici ſubiectis, intra vel quorum diœceſis limites Eccleſiæ vel Monaſteria ſita fuerint, tam, quam à ſancta Sede delegatis, ad huiuſmodi Decretorum obſeruationem prædicti omnino cogantur. Die 27. Septembris 1659.

I. *Epiſcopus Sabinen. Card. Sacchettus*.

Loco † Sigilli.

Franciſcus Maria Phœbæus S. R. C. Secret.

12 Abbates non poſſunt conferre primam tomſuram, & ordines minores ſæcularibus quibuſcunque, neque Regularibus non ſibi ſubditis, ſi ipſi Abbates conſiſtant intra fine alicuius diœceſis, ſi ſecus faciant, ordinatio eſt irrita etiam quo ad ſubſtantiam, non obſtante quod Ordinati haberent dimiſſorias Ordinariorum ſuorum, vel Superiorum Regularium reſpectiue. *Ex decreto Sacræ Congreg. Concilij* 23. *Nouembris* 1641. *per me relato in explicatione Canonica lib.* 1. *tit.* 14. *De ætate, & qualitate*.

13 Abbas Commendatarius non vtitur habitu, & inſignibus Epiſcopalibus. 1593. *Meſſina* 27. *Octobris* 236. *Reg.* 11.

14 Præter ſumptuum exorbitantiam, videtur etiam inconueniens, vt quilibet Abbas, dum vadit de vno Monaſterio ad aliud, etiam occaſione viſitationis, lectica vehatur. 1642. *Oliuetani* 11. *Septemb.* 330.

ABBATISSA

A*Cceſſus, Clauſura, Conuerſa, Dignitas, Dos, Educandæ, Eleemoſyna, Energumena, Habitus, Illegitima, Magiſtra, Monaſterium, Monialis, Profeſſio, Reformatio, Soror, Vicaria, Vidua*.

1 *Qualitas*. Viduæ, vel illegitimæ non poſſunt eſſe Abbatiſſæ abſque diſpenſatione Papæ, vel ſacræ Congregationis, *vt decreuit Sacra Congregatio Epiſcoporum, & Regularium in vna Caſſanen.* 29. *Ianuarij* 1585. *& Concilij* 27. *April.* 1630. *Quicquid dicat Dianus* 3. *tr.* 2. *reſol.* 99. *&* 101.

Sed de hac materia Abbatiſſarum, & Monialium latè congeſſi decreta in meo Compendio Monialium v. Abbatiſſa, & aliqua etiam *infra n.*4. *& ſeqq.*

2 *Priuileg.* Abbatiſſa in odioſi non comprehenditur ſub nomine Monialium: vnde quidam probabiliter tenent, Religioſos, vel alios accedentes ad Monaſteria Monialium ad colloquendo cum Abbatiſſa, non incurrere cenſuras, ſeù pœnas impoſitas ijs, qui Moniales alloquuntur ſine licentia. *Lezana verbo Moniales, num.* 22. *verb. Acceſſus.* 12.

Sed quidam negant hoc procedere in materia ſpectante ad ſalutem Animarum, vel communi, & proportionata, tam Monialibus, quam Abbatiſſis. *Bonac. tom.* 1. *de clauſura queſt.* 4. *pun.* 6. *num.* 9. vt ſupra Abbas 7.

3 *Auctoritas*. Abbatiſſam non poſſe quicquam ſub cenſuris præcipere, certum: non poſſe verò neque in virtute ſanctæ obedientiæ, quod non habeat iuriſdictionem ſpiritualem in Moniales, ſed tantum domeſticam, probabile ſecundum *Dian.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 16. *Bonac. tom.* 1. *de cenſur. diſp.* 1. *q.* 1. *par.* 2. *num.* 4.

4 *Electio* Abbatiſſæ diuerſi Ordinis nulla eſt. 1606. *Meſſina* 1. *Mar.* 21. Similiter ſi facta fuit ſine conſenſu Ordinarij 1600. *Bari* 3. *Maij* 35.

Etiam in Monaſterijs Regularium gubernio ſubiectis, poſtquam Epiſcopus declarauit, ſe velle vti facultate ſibi in hac parte tributa. Sacra Concilij Congregatio ad *Conſt.* 18. *Greg. XV. Inſcrutabili*.

5 Epiſcopus in electione Abbatiſſæ debet tenere Aſſiſtentes duos Sacerdotes, moribus, & ætate graues, qui teſtimonium redde poſſint illius actionis 1578. *Auuerſa* 17. *Iunij* 93.

Et ad id Notarium publicum adhibere. *Lece* 27. *Maij* 34.

5 Non prohibetur à iure communi, quin ſoror poſſit ſuccedere ſorori in officio Abbatiſſatus 1619. *Liſbona* 19. *Aprilis* 131. 1642. *Meſſina* 17. *Ian.* 23.

Sed ſi alicubi haberetur ſtatutum in contrarium, eſſet laudabile, & obſeruandum. 1640. *Porto* 23. *Nouembris* 30. 1652. *Meſſina* 26. *April.* 31. *Contania* 3. *Octob.* 17.

Et 7. Nouemb. 1601. à car. 101. conceſſum fuit à Sac. Congr. Archiepiſcopo Meſſanenſi, prohibere, ne ſoror, etiam partuelis, ſeu ſecundi gradus, vulgo *Cugina*, poſſet ſuccedere ſorori, niſi poſt exactum triennium à die, quo Abbatiſſatus officium alterius ſororis expirauit.

7 Non debet eligi ſoror illius, quæ malè adminiſtrauit, licet defunctæ. 1061. *Miſſina* 20. *Aug.* 86.

8 Monialis, quæ publicè pœnitentiata fuit, eligi non poteſt in Abbatiſſam, vel principalem Monaſterij Superioriſſam, licet ex gratia pœnæ remiſſionem obtinuiſſet, niſi pœnitentia fuiſſet tantum ſalutaris. 1603. *Vicenza* 3. *Octob.* 74. 1636. *Genoua* 14. *Martij* 104.

9 *Tempus*. Abbatiſſæ in Italia non poſſunt eſſe perpetuæ, ſed triennale dumtaxat. *Greg. XIII. Conſt.* 80. *Exposcit*.

Nec Epiſcopus poteſt eis prorogationem aliquam concedere etiem ſub nomine Vicariæ, vel Præſidentis, vel alio. *Sac. Congreg. Epiſc. Andrien.* 20. *Febr.* 1615.

Nec exacto triennio, poſſunt Moniales eandem eligere, niſi poſt integrum vocationis triennium. *Chieti* 20. *Martij* 1601. *Auila* 27. *Nouembris* 1601.

ABIGEVS.

1 Dicitur qui decem Oues, vel quatuor Porcos, vel vnum equum, aut bouem ebigit. *l. fin. ff. nouo de abig.*

Si tamen quis ſæpius quam ſemel furetur, ſufficit ad pœnam abigeatus vnum quodcumque Animal abigere. *d. l. fin Gomez. tom.* 3. *c.* 5. *num.* 13.

2 Abigei cum duriſſimè puniuntur, ad gladium damnari ſolent. Puniuntur autem duriſſimè, non vbique, ſed vbi frequentius eſt id genus maleficij: alioquin, & in opus nonnunquam temporarium dantur. *l.* 1. *ff. nouo eod.*

ABORTVS.

Homicidium Irregularitas, Medicus.

1 *Cauſæ* abortus multę ſunt, & ſigna ſimiliter. Puta mammillæ graciles; nimia extenuatos; Habere lac, vel menſtrua tempore grauidationis, opprimi premitibus, vel fluxu corporis, vel magna febre, abſque cauſa manifeſta, vel ſi ſit inflammatur vterus. *Crinellat. de cura infirm. tr.* 3. *c.* 8.

Præterea ſolent abortiri fœminæ, niſi earum appetitui ſuccuratur, *vt benè docet Lopes Inſtr. tr.* 2. *cap.* 108. *de ieiunio*. Vnde comedentes raro quid modicum carbonum, ſalis, cineris, terræ, &c. poſſunt abſolui, licet non promittant firmiter abſtinere; ſecus ſi in magna quantitate. *Io. Sanch. diſp.* 2 *n.* 15.

2 Abortum fœtus animati cauſantes, incurrunt excommunicationem Epiſcopo reſeruatam, à qua tamen abſoluere poſſunt, qui à caſu abortus abſoluendi facultatem habent, abſque alia ſpeccialiori licentia. *Gregor. XIV.* conſt. 8. *Se-*

8. *Sedes Apoſtolica*. *Pauon. deff.* 5227. §. 10. *num.* 7.

3 Abortum inanimati fœtus, vel ſterilitate, ex graui cauſa procurare, quidam licere aiunt quinam, negant. *Diana* 5. *tract.* 14. *reſol.* 90. & 6. *tract.* 8. *reſol.* 37.

Animati verò nunquam, neque ad vitam matris infirmæ tuendam, neque ad infamiam, vel ſcandalum vitandum, quia non ſunt facienda, mala, vt eueniant Bona. Suadere tamen licet paratæ ſe occidere ad infamiam vitandam, quia tunc ſuadetur minus malum, quod habet rationem boni in comparatione maioris mali reſpectu ſuadentis, in cuius poteſtate non eſt vtrumq; malum euitare; non autem reſpectu procurantis, qui poteſt, & debet vtrumque vitare. Et ſi non poſſit in altero; non tamen debet ipſe peccare, vt alius minus, vel nullatenus peccet, *Vide ſummam Dianæ verbo Abortus*.

ABSENS.

A*Bſolutio*. *Epiſcopus*. *Excommunicatio*. *Hebdomadarius*. *Homicidium*. *Parochus*. *Patronus*. *Studium*. *Suſpenſio*.

1 *Contra* contumacem non comparentem in termino, ferri poteſt ſententia die ſequenti tantum: dummodo altera pars inſtet, lis ante eius abſentiam conteſtata fuerit, & appareat ex actis, quod ſit condemnandus, *vt dixi in Can. lib.* 2. *tit.* 28. *De appell. numer.* 39.

Et tali non datur appellatio, *vt infra. V. apellatio* 5.

2 Abeſſe Reipublicæ cauſa non dicitur, qui domum redire potuit finito negotio, niſi aliqua neceſſitate fuerit impeditus in redeundo. Statuentur autem viginti milliaria diurna. *l. ſi cui* 38. §. *Tamdiu ff. v. Ex quibus cauſ. Maior.*

Vnde pro eo tempore non habent diſtributiones 1601. *Città di Caſtello* 29. *Maij* 141.

3 *Abſens* ſtudiorum, vel alia iuſta cauſa, ſi curam Animarum, vel iuriſdictionis exercitium habet, vel beneficium cum aliquo onere, quod per alium adimpleri poſſit, tenetur alium in ſui locum ſubſtituere, quia par non eſt, vt beneficij fructibus cum aliorum damno perfruatur.

Si verò Beneficium, vel Canonicatum habeat, cui nec Animarum cura, nec aliqua iuriſdictio, vel onus præter obligationem Chori, ſit annexum, non tenetur relinquere Vicarium: Tum quia id nullo iure colligitur: tum quia non poſſet huiuſmodi Vicarium ſine Summi Pontificis licentia ſubſtituere. *Bonac. de horis Canonicis diſp.* 2. *queſt.* 5. *punct.* 3. §. 9. *num.* 11.

Nec Epiſcopus poteſt hodie concedere Parocho licentiam ſe abſentandi ſtudiorum cauſa. *Ex S. Cong. infra V. Parochus* 33.

Pro tempore abſentiæ permiſſo ſufficit licentia petita licet non obtenta C. C. Mediolanen. 18. Nou. 1617.

Eadem in vna Fanen. 21. Iun. 1631. cenſuit, Canonicos, qui per totum anni ſpatium non interfuerunt, vacatione trium menſium non gaudere.

Quod decretum non eſt abſonum ab eo, quod antea decreuerat Sac. Epiſcop. Congr. 1602. Sutri 15. Sept. 112. Canonicum poſt ſex abſentiæ menſes redeuntem, & poſtea ſtatim iterum diſcedentem, admitti non debere ad aliquam excuſationem allegandam.

ABSOLVTIO.

C*Aſus reſeruatus*, *Concurſus*, *Confeſſarius*, *Confeſſio*, *Diſpenſatio*, *Epiſcopus*, *Eucharistia*, *Examen*, *Hæreſis*, *Irregularitas*, *Iubilæum*. *Regularis*, *Sacerdos*, *Suſpenſio*, *Vſura*.

1 *Qual.* Triplex eſt: Prima per diſpenſationem, ſecunda per ſententiam,

crimine non probato: Tertia per penitentiam *gloſ. cap. De his 8. de accuſat.*

2 Abſolutio dari poteſt ſub conditione. *Si es diſpoſitus*, vel *ſi es capax*, vel *ſi forte peccata habes*, vel *ſi non es abſolutus*.

I. Cum quis dubitat an Pęnitens habeat vſum rationis.

II. Cum dubitatur, an ſufficientem materiam expreſſerit, puta peccatum veniale, licet alias confeſſum cum ſufficienti dolore.

III. Cum inuenit morientem, qui ſigna contritionis nulla dedit, ſicut feciſſe dicitur Clemens VIII. quando vidit quendam de altiſſimo loco cadente.

IV. Poterit Confeſſarius abſolutionis verba proferre, ſine intentione circa indiſpoſitum, ſi alia via comminatum malum euitare non poteſt. Et eadem ratione ſub conditione, ſi de hoc dubitet. *ſed hic caſus coincidit cum ſecundo*.

V. In ſolatium ſcrupuloſi anxie penitentis abſolutionem, cum tamen indiſpoſitus ſit, vel ſi de hoc dubitet, vt ſupra. *Victorell. ad Tolet. lib. 1. Bonac. de Sacr. diſp. 5. q. 4. par. 3. n. 1. Sancius diſp. 35. n. 6. Diana 3. tr. 6. reſol. 83.*

VI. Quando dubitat Confeſſarius, an protulerit formam abſolutionis, eam repetere poterit ſub conditione etiam mente retenta, *ſi non te abſolui*. *Bonac. loc. cit.*

3 Quæſitum à me fuit, an coniunctio *Deinde*, quæ habetur in forma inter abſolutionem cenſurarum, & peccatorum, ſit pronuncianda, nec ne: Cauſa dubitandi oritur ex eo quod in Rituali rubro caractere ſcribi ſolet.

Poſt maturam tamen conſiderationem, licet nullum auctorem inuenerim de hoc tractantem, reſpondi æquum eſſe pronunciari. Tum quia ita fit communiter per omnes. Tum etiam quia videtur incongruum, illas dua abſolutiones ſicciter abſque vllo coniunctionis lepore proferre, qua de cauſa, etiam in forma conſecrationis, videtur addi coniunctio *Enim*.

Nec obſtat, quod rubro charactere notetur in Rituali: Id enim non ideo fieri cenſendum eſt, vt Sacerdos illam reticeat: ſed potius, vt per illam diuerſi coloris interpoſitionem moneatur, ſequētia pertinere ad ſubſtantiam formę, quod ad illa, vt decet, proferenda, reddatur attentior. Sicut etiam verba Conſecrationis eadem ex cauſa, tam in Miſſali, quam in Tabella ſecretarum; rubro, vel diuerſo charactere ſolent exarari.

4 Aſſerentes eſſe licitum abſoluere à peccatis abſentem incurrunt ipſo facto excommunicationem Papæ reſeruatam ex decreto Clementi VIII. quod explicat Suar. tr. 4 diſp. 9. ſect. 3. & Bonac. de Sacram. tr. 1. diſp. 5. quæſt. 4. par. 5. referentes etiam decreti tenorem, vt ſequitur. *S D. N. &c. te mature, ac diligenter conſiderata, hanc propoſitionem, ſcilicet litere per literas ſeu inter nuncium Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere, ad minus vti falſam, temerariam, & ſcandaloſam, damnauit, ac prohibuit, præcepitque, ne deinceps iſta propoſitio publicis, priuatiſue lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur, neque vnquam tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur. Quod ſi quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea, etiam diſputatiue tractauerit (niſi forſan impugnando) vel ad praxim directè, ſeu indirectè deduxerit, præter excommunicationem latæ ſententiæ, quam ipſo facto incurrat; & à qua non poſſit præterquam in mortis articulo, ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, etiam Sanctæ Roman. Eccleſ. Maiori Pœnitentiario, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolui,*

ſolui, alijs etiam pœnis arbitrio infligendis, ſubiaceat. Quinctilianus Adrianus Not. publ. die 19. Iulij 1601. vel 20. Iulij vt in Bull. ſub num. 87.

Super quo præcipuè notandum, quod hæc prohibitio intelligenda eſt diſiunctiuè, tam de confeſſione, quam de abſolutione, vt idem Pontifex poſtea declarauit.

5 Abſolutio ad cautelam, quando, & quomodo præſtanda, *cap. fin. de ſent. excommunic. Plenè Sayr. lib. 2. cap. 17.*

6 *Reſeruat.* Abſolui non poſſunt ab Epiſcopo excummunicatione Papali ligati, qui licet habeant impedimentum, ne Sedem Apoſtolicam adire poſſint, tamen adire poſſunt Legatum de latere, vel alium ad id facultatem habentem *c. Ea noſcitur 13. de ſent. excomm. Nau. cap. 27. num. 86.*

Idem dicendum eſt, quando mittere poſſunt literas, vel Nuncium pro abſolutione impetranda; quia eo caſu ceſſat ratio neceſſitatis, ob quam ab Epiſcopo poſſint abſolui *cap. Mulieres 6. de ſententia excommunicationis. Bonacina de contr. diſputat. 1. quæſtion. 3. pun. 3. num. 4. tom. 2.*

Et hæc opinio non ſolùm eſt tutior, ſed etiam probabilior, licet Nauarrus fortè propter inaduertentiam illius textus, contrarium teneat, nempe quod non teneatur mittere pro abſolutione, quia ius ad id eos non obligat, ſed tantum vult, vt ſi poſſint vadant.

Sufficit autem tantum impedimentum, quantum eſt neceſſarium à diſceſſu ad appulſum. *Nauar. loco cit. Vide etiam Dian. 5. tract. 6. reſol. 9.*

7 Qui habet priuilegium à Sede Apoſtolica abſoluendi à caſibus, & cenſuris reſeruatis, non poſſunt, etiam virtute huiuſmodi priuilegiorum, abſoluere extra Vrbem in Italia.

I. A caſibus Epiſcopo reſeruatis.

II. A caſius Bullæ Cœnæ.

III. A percuſſione Clericorum.

IV. A violatione clauſuræ Monialium ad malum finem.

V. Ab excommunicatione Gregorij XIV. ob violationem eccleſiaſticæ immunitatis.

VI. Ab excommunicatione duelli in caſibus contentis in Concilio Tridentino, & in conſt. Gregorij XIII. *Ad tollendam.*

VIII. Ab excommunicatione contracta ob confidentiam beneficialem. *Sacra Epiſcoporum Congregatio, cuius decreta retuli per extenſum in meo compendio Epiſcoporum verbo Caſi riſeruati, & etiam quo ad partem ſubſtantialem in epitome. Vide Bonac. tom. 1. de cenſur. diſp. 1. quæſt. 3. par. 2. nu. 4. v. Addit.*

An autem Epiſcopus poſſit abſoluere. Multi aiunt, eo quod decreta edita ſunt contra ſimplices confeſſarios, & potius ad corroborandam, quam ad infringendam auctoritatem Epiſcoporum. *Intellege de ijs cenſuris, quæ non ſunt alias reſeruatæ.*

Multi vero negat; eo quod generaliſſime loquantur: quod probauit ſæpius eadem S. C. *Intellige ſimiliter extra Vrbem in Italia, etiam quo ad caſus alias non reſeruatos extra ſupradicta decreta.*

Præterea excomunicatio contra violatores Eccleſiaſticę immunitatis etiam olim erat reſeruata, etiam in Vrbe, & extra Italiam per extr. 3. Pauli II. *Etſi Dominici*, & per extr. 5. Sixti VI. *Etſi Dominici*. De pœnit. & reuiſſ. & per communem obſeruantiam. v. excom. 17.

Quando vero, & quas cenſuras incurrant Confeſſarij, qui ab huiuſmodi præſumunt abſoluere dicitur *infra v. Confeſſarius num. 20.*

8 Abſolutiones, diſpenſationes, & commutationes, per Sedem Apoſtolicam, vel Sacram Pœnitentiariam, pro foro externo Ordinarijs, pro interno vero tantum, ſolis Confeſſarijs ab Ordinario approbatis, qui Magiſtri ſint in Theologia, vel in ſacris ſaltem Canoni-

bus

bus Doctores, expediendæ committi ſolent.

Religioſi tamen Societatis Ieſu, ab Ord. ad audiendas Confeſſiones approbati, & per ſuos Superiores, etiam locales, ad hoc ſpecialiter deputati, licet Magiſterij vel Doctoratus gradu non ſint inſigniti, huiuſmodi poſſunt expedire ex priuilegio Gregorij XIII. *Conſt. 75. Exponi nobis.*

Et quia talis priuilegij communicatio non eſt ibi expreſſe prohibita, extendi poterit, ſaltem ad eos Religioſos, apud quos vigent ſtudia Sacræ Theologiæ, præſertim moralis, ſeu Sacrorum Canonum, quia in eis militat eadem ratio. *Dian.*

9 Dum quis in Sacra Pœnitentiaria abſoluitur ab excommunicatione ob clerici percuſſionem contracta, ſeruari ſolent infraſcripta.

I. Abſoluendus debet eſſe præſens, aut abſentiæ cauſam afferre.

II. Vt ſatisfactionem præmittat, vel amicabiliter componat cum parte læſa: aut ſi ſatisfactionem præſtare nequeat, præſtet ſaltem pignorantiam, vel fideiuſſoriam cautionem, vel ſi neque id poſſit; ſaltem iuratoriam.

III. Si denunciatus eſt excommunicatus ab Ordinario, promittere debet ſe pariturum illius ſententiæ latæ, vel ferendæ: alioquin reincidat.

IV. Si delictum publicum ſit, non ſe gerat in actibus publicis tanquam abſolutum; nam abſolutio Sacræ Pœnitentiariæ concedi non ſolet pro foro externo, ſed pro foro conſcientiæ tantum.

V. Si excommunicationem contraxit ob homicidium, admoneri debet, tàm ipſum, quàm eius filios inhabiles eſſe ad beneficia, ac feudo, vel iurepatronatu, ſi quod, vel quem obtinebant ab Eccleſia, in qua Clericus occiſus titulum habeat, priuatos, *cap. in quibuſdam, 12. de pœnis.*

VI. Si delictum eſt occultum, extorqueri debet iuramentum, vt ſi detegatur, conferat ſe ad quinque Eccleſias diſcalceatus, & nudus, exceptis fœmoralibus; ſimulque virgam præ manibus, & corrigiam ad collum habens, ſuum publicè fateatur peccatum, ac denique ante fores dictarum Eccleſiarum verbera ſibi per Pſalmum *Miſerere*, curet infligi; alioquin relabatur in excommunicationem. *Filliuc. tract. 15. cap 1. q. 10. numer. 45. Quem refert Bonac. tom. 1. de cenſur. diſp. 2. q. 4. pun. 5. numer. 25.*

10 Solicitatus, vel ſolicitata ad turpia in confeſſione abſolui non poteſt, niſi confeſſarium ſolicitantem denunciet, vt latius dixi *titul. de pœnit. & remiſſ. num. 9.*

11 Abſolutio ab excommunicatione dari debet ſatisfacta parte, vel quando delinquens fuit ſufficienter punitus etiam à Iudice ſeculari 1601. Triuento 17. April. 41. 1653. Beneuento 27 Martij 35.

12 Abſolutio excommunicationis fulminatæ pro delicto non valde graui, priuatim dari debet. 1654. Seſſa 20. Nouembris 216.

A B V S V S.

Præſcriptio. Proceſſio.

1 ABuſiones Clauſtri, quibus tota Religionis machina corrumpitur, ſunt duodecim. I. Prælatus negligens. II. Diſcipulus inobediens. III. Iuuenis otioſus. IV. Senex obſtinatus. V. Monachus Curialis. VI. Vel cauſidicus. VII. Habitus pretioſus. VIII. Cibus exquiſitus. IX. Rumor in clauſtro. X. Lis in Capitulo. XI. Diſſolutio in Choro. XII. Irreuerentia circa altare.

2 Abuſiones quoque ſecularium ſunt duodecim. I. Sapiens ſine operibus, II. Senex ſine Religione. III. Adoleſcens

leſcens ſine obedientia. IV. Diues ſine eleemoſyna. V. Fœmina ſine pudicitia. VI. Dominus ſine virtute. VII. Frater contenſioſus. VIII. Pauper ſuperbus. IX. Rex iniquus X. Epiſcopus negligens. XI. Plebs ſine diſciplina. XII. Populus ſine lege. *Hugo, quem refert Gloſſa Clem. Ne in agro verbo Curias Principium. De ſtatu Monachorum.*

ACCEPTATIO. V. Conſenſus.

ACCESSVS AD MONASTERIA MONIALIVM.

Caſus. Clauſura. Conſanguineus Hebræus Hieroſolimitani. Monaſterium. Monialis. Notarius. Regularis.

1 PRohibitio. Regulares alloqui non poſſunt Moniales, etiam eorum curæ ſubiectas, exceptis Superiore, Viſitatore, & Confeſſario, ſub pœnis priuationis officiorum, vociſque actiuæ, & paſſiuę ipſo facto, &c. *Ex decreto 1590. quod retuli in Compendio Monialium v. Parlare n. 1. & ſeqq. & in Epitome v. Acceſſus, & compendioſe in Canon. lib. 3. tit. 1. num. 16. & infra verbo Regularis num. 52.*

Et inſuper ſub pœna peccati mortalis: 1606. Regulari 1. Iulij 54. 1621. Napoli 20. Mar. 41.

Quod debet ab omnibus, & in quacunque Mundi parte vniuerſaliter obſeruari. 1597. Auignione 15 Ianuarij 4.

2 Confeſſarij, & Superiores, ſiue Viſitatores, ſi alloquantur Moniales, extra præciſam officij ſui neceſſitatem, incidunt in pœnas ſupradictas, ſi ſunt Regulares. 1576. Rimini 21. Ianuarij 240. 1618. Genoua 4. Maij 32. verbo Confeſſarius.

Et Vicarius fratrum, quomodocunque alloquatur, niſi abſente Priore, &c. 1617. Ripa. 1. Septemb. 230.

Et quicunque Regulares, licet cum licentia, ſed ſine aſſiſtentia confeſſoris, etiam quia nolit aſſiſtere aut voce tam ſubmiſſa, vt confeſſarius, & Aſcultratrices aſſiſtentes intelligere nequeant quid dicatur 1627. Cappuccini. 27. Aug. 404.

Licet non alloquantur ad malum finem. 1624. Piacenza 26. Ianuarij 278.

Nec poſſunt rehabilitari per ſuos Superiores 1604. Venetia, Nocera 14. Decemb. 86.

3 Ordinationes Epiſcopi circa acceſſum ad alloquendas Moniales ſeruari debent à Canonicis licet exemptis. 1618. Lucca 19. Ianu. 22.

4 Commendator Abbatiæ Regularis, ſi ſit Presbyter, vel Clericus ſæcularis, non comprehenditur in decreto. 1624. Regolari 12. Ianu. 9.

5 Epiſcopus poteſt punire quoſcunque, qui vadant ad alloquendas Moniales ſuæ Ciuitatis, vel diœceſis, licet ſint exteri, vel exempti: quia dum accedunt ſine licentia, delinquunt in ſuo Territorio 1618. Trani 13. Iulij 238. Greg. XV. conſt. 18. *Inſcrutabili.* vide verbo *Nazareth.*

Et contra Regulares declarare pœnas incurſas ex acceſſu, 1647. 8. Nouem. 12.

6 Pœna tamen diuturni carceris, ſuſpenſionis a Diuinis ipſo facto, & ſcutorum ducentorum pro prima vice acceſſus ad crates, fuit iudicata nimis rigida, 1627. Ferrara 18. §. 4.

Sicut etiam pœnas excommunicationis latæ ſententiæ: comminatoria verò tolerari poteſt, *cap. Monaſteria 8. De vita, & honeſtate Clericorum* 1597 Gubbio 25. Iunij 52. 17. Septemb. 73. 1605. Hieroſolymitani 28. Februarij 15. 1607. Lamacen. 28. Martij 21. 1614. Perugia 17. Ian. 6. 1617. Ripatranſona 1. Septemb. 220 1628. Regolari di Malta 14. Apr 127.

Item rigidior, vt qualibet prima, & tertia Dominica cuiuslibet meſis communicare debeat inter Miſſarum ſolemnia, 1 32. Monopoli 26. Nouembris 221.

321.

7 *Licentias* alloquendi Moniales coniunctas in primo vel ſecundo gradu, quater in anno pro die, & hora certa, Ordinarij Regularibus concedere poſſunt, & tenentur, dum nihil obſtat; non tamen in Aduentu, Quadrageſima, Feſtis, feria ſexta, ſabbato, & Vigilijs Quæ ſubſcribi debent etiam à Superiore Regulari pro Monialibus ſub Regularium gubernio exiſtentibus, item regiſtrari, & confeſſario conſignari, qui aſſiſtat cum Aſcultatricibus, 12. *Kalen. Decembris* 1623. 1648. 6. *Nouembris* 56. 1649. *Forlì* 23. *Iul.* 55.

Alias Regularis incurrit, licet confeſſarius nolit aſſiſtere; vel ita ſubmiſſa voce loquatur, vt Confeſſarius, & Aſcultatrices non intelligant, 1627. Cappucini 27. Aug. 404.

8 Ordinarius dare poteſt ſupradictam licentiam, licet Regularis patiatur defectum Natalium, 1632. S. Domendico 30. Iul. 99.

9 Nulla Monialis venire poſſit ad loquendum cum perſona, quæ licentiam obtinuit, niſi quæ nominatur in ipſa, & collocutionibus, aſſiſtat altera ex Aſcultatricibus, quæ claues cratis collocutorii accipiat à Superioriſſa quas nunquam tradet, niſi viſa, & recognita licentia, 1595. Como 16. Mar. 119. §. 3.

10 Licentia Moniales alloquendi dari non poteſt ab Archipresbytero, licet ſe prætendat Superiorem Monaſterij, 1621. Aquila 11. Maii 76.

Nec à Vicario Foraneo. *V. Clauſula.*

11 Dum adeſt cauſa proportionata, poteſt ab Ordinario concedi licentia Sçcularibus alloquendi Moniales, etiam Aduentus, & Quadrageſimæ tempore, 1624. Palermo 5 Martii 61.

12 Abbatiſſæ debet concedi licentia libere alloquendi quoſcumque opus fuerit, 1595. Gubbio, 15. Martii 15.

13 Epiſcopus non poteſt cogere Moniales ad conſanguineos alloquendos, 1648. Nullius Carpi 17. Iulii 41.

ACCIDENS. *Regula* 89.

QVod in vno eſt accidens, in alio non poteſt eſſe ſubſtantia. Vnde calor non eſt forma ſubſtantialis ignis; quia in aliis, puta in Aqua, eſt Accidens. *Ariſt. 1. Phyſicor. text.* 27. 3. *& tom.* 2. *S. Thom.* 1. *q.* 3. *art.* 6. *ad* 1.

ACCVSATIO. *Adulterium.*

ACTIO *Auctor*. *Cauſa criminalis*. *Ceſſio*. *Creditor*. *Debitor Exceptio*, *Mora*. *Mutuum*. *Præſcriptio*.

Vbi donatur, vel creditur actio, non eſt neceſſarius conſenſus Debitoris, contra quem actio creditur vel donatur. *l.* 2. *C. de Donat.* Prout hæc, & alia De Actionibus plenè dixi in proprio titulo in Ciuilibus.

ACTOR. *Agere. Reus.*

IMpetrans, per reſcriptum Papæ, cauſam alicui committi, *Appellationes remota*, ſi poſtea reconueniatur à Reo non poterit appellare; Modus enim procedendi, *Appellatione remota*, datus cauſa conuentionis, intelligitur tacitè repetitus in cauſa reconuentionis; quia Actoris, & Rei eadem eſt conditio. *cap. fin. De mutuis petit.*

2 Actor, qui plenè probauit, non eſt compellendus iurare, *cap.* 2. *de probat.*

3 Actor, debet ſequi forum Rei. *cap. Experientiæ cum ſeqq. cap. ſi quis cum clerico*, 11. *quæſt.* 1.

Amplia, etiam ſi Actor ſit Clericus. Nec etiam vbi Tribunalia ſunt communia, poteſt Epiſcopus prohibere Clericis, ne laicos citent in foro Sæculari, dum cauſa eſt profana, 1594. Recanati 10. Ianuarii 21. 556. 1601. Nullius Peſcia 2. Maii 123.

Limita tamen primo, quia fabrica Eccleſiæ,

cleſiæ, ſi vult, poteſt trahere Reum ad forum Eccleſiaſticum, *Barboſa alleg.82. num.37.*

Limita 2. in multis Hoſpitalibus, & locis piis, quæ priuilegium habent trahendi Reos ante proprium Iudicem.

Limita 3. in actibus voluntariis, & extraiudicialibus. *Rota quam refert Diana in fine quintæ partis, vt dixi in Canonicis, lib. 2 tit.2. num 1.*

Limita 4. quia Clerici poſſunt de ſuis malefactoribus proponere querelam etiam coram Iudice Eccleſiaſtico, *cap. Cum ſit generale 8. De foro compet.*

4 Si Actor intentauit primo petitorium, & ſuccubuit, non habet poſtea regreſſum ad poſſeſſorium; quia obſtabit ei exceptio rei iudicatæ; ſi vero intentauit prius poſſeſſorium, & ſuccubuit, poteſt poſtea petitorium intentare *Oinot. de interdictis in princip. num.14.*

5 Actore non probante, Reus abſoluitur, *cap. fin. iuncta gloſ. in verb. Probatione defecerit. §. Sane. De excep. l. Qui accuſare, C. de eden. §. & verius, cum gloſ. final. inſtitut. de legatis*, Hæc tamen Regula limitatur in multis caſibus.

I. Propter præſumptionem transfertur probatio in Reum.

II. Cum Actor intentionem ſuam fundauit de iure communi.

III. Cum Reus ſponte ſibi aſſumit onus probandi.

IV. In communibus iudiciis vtriuſque probationes audiuntur.

V. Cum vterque contendit ſe poſſidere, vtriuſque probatio auditur.

VI. In crimine falſi vtriuſque teſtes audiuntur.

VII. In crimine læſæ Maieſtatis, in Sacramentis deſertis, in proditione Patriæ, & in crimine peculatus, vtriuſque probationes audiuntur, *gloſ. in cap. fin.6. quæſt.5.* Vt latius dixi *in tit. de action. num.32.*

6 E contra ſi Actor probauit actionem, Reus autem opponat exceptionem, quam non probet, condemnari debet, ac ſi nihil oppoſuiſſet. *Rota apud Cenc. Addit. d. 64. n. 6.*

ACTA. ACTVS. AGERE.

Cauſa. Falſum. Iudex. Regula.

Sibi imputare debet, qui non petiit Actorum copiam, quam Iudex mandauit dari. *Rota recentior. apud Farin. tit.2. deciſ.47. num.2.*

2 Actus internus; in quantum coniungitur cum externo, cadit ſub poſtatem Eccleſiæ; licet ſit ſecus, ſi cum externo non coniungatur. Vnde poſſunt excommunicari; qui non recitant officium cum attentione, qui non confitentur cum dolore, qui ex contemptu omittunt ieiunare, &c. patet ex eo, quod excommunicantur Monachi, qui animo nocendi ſuis Superioribus vel Monaſterijs, vadunt ad Curias Principum, &c. *Bonac. de Cenſur. diſp.1. quæſt.1. punt.3. numer.4.* Quidam tamen hoc intelligunt, dummodo in ipſa actione prauitas animi ſufficienter manifeſtetur exterius. *Diana 5. tract. 6. reſol.48.*

3 Agere, & facere differunt; Nam *Facere* eſt actus tranſiens in externam materiam; ſicut ædificare, ſecare, & huiuſmodi; *Agere* vero eſt actus permanes in ipſo Agente; vt videre, velle, & huiuſmodi. *S. Thom. 1.2. quæſt.57. art. 4. in corp. vide infra v. Ars.*

4 Agere regulariter nemo compellitur; nec quis inuitus cogitur defendere *l. Inuitus, ff. nouo de reg. iuris.*

Fallit in 18. vel 19. caſibus notatis *per gloſ. in cap.1. §. ſolet. V. Aeſtimamus.* Ad illum textum. *de reſt. ſpoliator. in 6.*

ADAM. *Litteræ.*

1 ADam, & Iſaac non leguntur ſacrificium obtuliſſe; non quia reuera

reuera non obtulerint, ſed quia non de omnibus iuſtorum ſacrificiis mentio ſit in ſcriptura, niſi de illis, circa quæ aliquid ſpeciale accidit. Poteſt autem eſſe ratio, quare Adam non legatur obtuliſſe ſacrificium; ne quia in ipſo notatur origo peccati, ſimul etiam in eo ſanctificationis origo ſignificaretur.

Iſaac vero ſignificauit Chriſtum; in quantum ipſe oblatus eſt in ſacrificium; vnde non oportebat, quod ſignificaret etiam quaſi ſacrificium offerentem. *S. Thom.2. 2.quæſt.85. art.1. ad 2. Vide quæ dixi, Gen.4. 3. 1.*

2 Adam maximum, qui ſepultus eſt in Hebron, non fuiſſe primum hominem probabilius cenſui *in Collect. ad Ioſ.* 14. 15.

Cætera videre potes in Indice mearum Collectanearum verbo *Adam*.

ADIVNCTI. EPISCOPVS ADMINISTRATOR.

Ciuitas. Hoſpitale. Miniſter. Monitorium. Regularis.

1 Contra Adminiſtratorem non datur manutentio, ſed ſola actio ad reddendam rationem. Et in ſpecie, quod quis cogi non poſſit ad exercendam pro alio apothecam. *Otboh. d.59. num.7.c.3.36.*

2 Qui adminiſtrant periculo aliorum, non tenentur præſtare cautionem. C.C. Peruſin.13. Maii 1623. ſed iuramentum ſic, ſi exigatur. 22. Apr. 1624. c.2. 12.

ADOPTIO.

De *Chriſto*, etiam in quantum homine, dici non poteſt: quia filiatio propriè reſpicit perſonam, & non conuenit naturæ. In Chriſto autem non eſt alia perſona, vel hypoſtaſis, quam increata. Ergo Chriſto conuenit eſſe filium per naturam. Sed adoptio eſt participata ſimilitudo filiationis naturalis; nec recipitur dici aliquid participatiuè, quod per ſe dicitur. Ideo Chriſtus, qui eſt filius Dei naturalis; nullo modo dici poteſt filius adoptiuus. *D. Thom. 3. quæſt. 23. art. 4. & in 3. diſt. 11. art. 3.* Vbi refert S. Ambroſium in Epiſtola ad Roman.1. ſuper illud. *Qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute.* dicentem. *Volui, & reuolui ſcripturas: & Chriſtum nunquam adoptiuum filium inueni.*

De adoptionibus plenè dixi lib.1. Ciuilium in ſuo titulo.

ADORATIO.

Eucbariſtia. Honor. Nouitas.

1 Eſt *actus* honorandi alterum, ſe illi tamquam Superiori, & excellentiori ſubmittendo. *Clau. Reg. lib.4. cap.3 num.3.*

2 Adoratio Crucis Chriſti fit dupliciratione.

I. In quantum repræſentat nobis figuram Chriſti extenſi in ea. Et ſic veneramur eam, non ſolum in propria materia, ſed etiam in qualibet alia, puta lapidis vel ligni, auri, vel argenti, & eadem veneratione, qua veneramur Chriſtum, ſcilicet adoratione latriæ: quia ſecundum Philoſophum lib. de memoria, & reminiſcentia cap.2. circa medium; *Idem eſt motus in Imaginem, & in rem, cuius eſt Imago.* Et propter hoc etiam Crucem alloquimur, & deprecamur, quaſi ipſum Crucifixum.

II. In quantum eſt ſanctificata per contactum Corporis Chriſti, & eius ſanguine perfuſa. Et ſecundum hanc quoque rationem adoratur eadem adoratione latriæ, ſed in propria tantum materia; ſicut adoramus clauos, lanceam, ſepulchrum, &c. Sed horum Imaginem non adoramus; quia iſta veneramur ſolum ratione contactus, non autem repræſentationis; ideoq; non

ado-

adorantur in alia materia. *D. Thom.3. quæſt.25. art.3. & 4.*

Reliqua pete ex locis indicatis in Collectanearum Indice verbo *Crux*.

ADRIANVS IMP. *Mors*.

ADVLTERIVM.

Circumſtantia. Coniux. Conuertita. Degradatio.

1 DE *Adulterio*, & adulteris, item partum ſupponentibus. *Nauar. cap.16. num.43. ſeq 1. & c. Officij 4. de pœnit. & remiſſ.*

Nec Adultera, vel ſupponens partum, tenentur ſe prodere; ſed aliter damnum, ſi poſſunt compenſare. *Diana 3. tract. 5. reſol.3. in fin.*

2 Adulterante vxore, Vir lucratur dotem, & Mulier, adulterante Viro, donationem propter nuptias, in duobus caſibus.

I. Cum ſeparatio fit auctoritate Iudicis Eccleſiaſtici.

II. Cum Adulterium eſt publicum propter exceptionem, *cap. Plerumque, de donat. inter vir. & vxor.*

Quod ampliatur primo, vt Maritus lucretur dotem in dictis caſibus, non ſolum, ſi Mulier cum viro alieno adulteretur, ſed etiam ſi cum eo in balneum ingrediatur. *leg. vlt. C. de repud. gloſ. cap. Non oportet 81. diſt.*

Ampliatur ſecundo, vt infra poſt quartam limitationem, *verſ. Secus*.

Hæc tamen Regula limitatur primo, quando vir quoque fuit adulteratus; quia tunc Paria delicta mutua compenſatione tolluntur, *cap. Intelleximus. De Adulter.*

Limitatur ſecundo, quando Mulier habet filios; quia tunc filii dotem habebunt quo ad proprietatem. *Angel. Dos 15.*

Limitatur tertio, quando is, qui dotem dedit, pactus eſt eam ſibi reddi. *Angel ibid. num.19.*

Limitatur quarto, quando ipſe Maritus accuſat criminaliter vxorem de adulterio; quia tunc pars dotis tranſit ad liberos: pars vero ad Monaſterium deuoluitur, in quod Mulier poſt verberationem detruditur. *c. Gaudemus, de diuortijs. Auth. ſed hodie C. de Adulter.*

Intellige tamen de Monaſterijs Mulierum Pœnitentium, vulgo Conuertitarum, ſeu etiam de Conſeruatoriis, & piis locis pro huiuſmodi erectis, vt quæ Romæ dicuntur *Caſa Pia e le Mal maritate*; non autem de Monaſteriis ſanctimonialium Virginum, in quæ neque honeſtæ viduæ ingredi ad permanendum permittuntur, niſi cum licentia Sedis Apoſtolicæ, vel Sacræ Congregationis, & magna cautela.

Secus eſt, ſi accuſantur ab alio, quàm à Marito, ſeu ſi Maritus non criminaliter, ſed ciuiliter tantum accuſet ad diuortium: tunc enim lucrabitur dotem. *Oinot. de Nupt. part.4. num.26. & ſeqq.*

3 Non poteſt aliquis poſt quinquennium amplius accuſari de adulterio, vel ſtupro, vel lenocinio, vel alio capite pertinente ad legem Iuliam de adulteriis. *l. Adulter.5. iuncta gloſſa verbo Adulterium, C. de Adulter. l. Mariti 39. §. quinquennium, ff. num. eod.*

ADVOCATVS.

Clericus. Doctor. Irregularitas. Lector. Poſtulare.

1 PEccat non ſubueniendo Pauperi in extrema, vel graui neceſſitate ſui patrocinii conſtituto. *arg. cap.21. Paſce 86. diſt. Pauon. prop.1890.*

Quod ampliatur procedere, licet ex tali defenſione non pendeat vita pauperis, aut ſuorum, ſed tantum notabilium bonorum iniuſtam iacturam facturus putetur, niſi per talem Aduocatum defenda-

fendatur. Is enim tunc tenebitur tali pauperi patrocinari: quia vbi agitur de damno Proximi vitando, tenemur opitulari, licet in extrema neceſſitate non ſit. Vnde qui reperit errantem Bouem, aut Aſinum proximi, etiam inimici, vel ſub onere iacentem, tenetur reducere, vel ſubleuare, ſi poteſt, nec alium putat veriſimiliter opitulaturum. *Exod.* 23. 4. *Deut.*12. *Nauar. cap.*24 *nu.*22.

At cum agitur de lucro captando, non tenemur ſub mortali proximo ſubuenire extra caſum extremæ neceſſitatis; vnde nec Aduocatus in tali caſu tenebitur patrocinari non enim Aduocatus magis tenetur eleemoſynam facere de ſua facultate, quam Diues de ſuis bonis. Et iura magis fauet tractantibus de damno vitando, quam de lucro captando. *l.*2. §. *ſi nauis*, *ff. v. Ad l. Rhod. de iactu. l. fin. C. de Codicill. S. Thom.*2. 2. *qu.*71. *art* 1. *in corpore*, *Nau. cap.*25. *num.*29.

In ſtatu tamen Eccleſiaſtico tenentur Aduocati gratis pauperibus patrocinari *Paulus. V. conſt.*71. quæ incipit *Vniuerſi.*

2 Non licet Aduocato conuenire de quota parte litis, puta de dimidia, tertia, quarta, decima, vel vndecima, ne anſam accipiat per fas, & nefas vincendi. *l. Sumptus*, 13. *ff. v. de pactis. l. litem* 15. *C. de Procur. Paulus V. d. conſt.*71.

Item ſi paciſcatur, vt tantum ſibi ſoluatur victa lite; alioquin ſæpe fieret fraus legi. *gloſ. d. l. ſumptus. Vincent. de Franch. dec.* 265. *Barboſa alleg.* 79. *num.*28.

Liceret tamen paciſci de moderato ſtipendio pro ſuo labore, ſiue vincat, ſiue non, imo & de aliquo moderato palmario ſibi dando, ſi vicerit, dummodo non ſit tale, vel tantum, quod faciat præſumi fraudem. *Alex. in l.* 1. *ff. num. de var. & extraord. cognit. Salic. d. l. litem.*

3 Aduocatus, pendente lite, prohibetur contrahere cum clientulo. *Oinot. de action.* §. *Quadruplex nu.*50.

Sicuti & Medicus cum infirmo, & Iudex cum ſubiectis; de quibus dixi latius in tit. de action. nu.264. §.4.

4 Aduocatus pro modico aduocans conptemptibilis habetur, *Barb. allegat.* 79. *num.*30.

ÆGYPTVS. verbo *Præfectus.*

A E R. *Aqua.*

AErem effectum meliorem ex deſiccatione paludum probare volentes, deponere debent, quod durantibus paludibus, homines infirmabantur, non conſeneſcebant, habebant malum colororem, diſcedebant ab eo loco, nec alii veniebant eo ad habitandum, & ſimilia; & quod facta deliccatione, prædicta ceſſauerunt, *Rota recentior. apud Farin. tom.* 1. *par.* 1. *deciſ.*7. *num.*4.

Æ T A S.

Canonicus. Delegatus. Habitus. Officialis. Penſio. Profeſſio.

1 AEtatis annus quartusdecimus in beneficio ſimplici ſufficit, ſit incœptus, *Sacr. Congr.*16. *Maij* 1596. *Rota apud Farinac. par* 4. *deciſ.*155. *Barboſa alleg.* 76. *Diana* 3. *tract.* 6. *reſol.*64.

Immo ſi in fundatione talis beneficii ſit cautum, quod ante annum decimumquartum etiam incœptum poſſit obtineri, non cenſetur huic diſpoſitioni per Concilium derogatum, *vt dixi in tit. de ſent. excom. num.*107.

Item diſpenſatus, vt ante 14. annum poſſit beneficium ſimplex obtinere, cenſetur ad ſimilia habilitatus; vnde poteſt, illo dimiſſo, aliud ab Epiſcopo recipere. *Barboſa alleg.*45. *num.*34

Ad dignitates tamen ſine cura Animarum annus 22. debet eſſe completus, nec Epiſcopus diſpenſare poteſt, *Sacra Concilij Congreg.* 20. *Septemb.* 1631. *vt latius dixi in tit. de ætate, & qualit. num.*4.

2 Aetas 21. annorum incœptorum requi-

requiritur in Canonicis Cathedralis, quamuis in ea non fuiſſet facta diſtributio ſacrorum Ordinum: vt ſcilicet Canonicus ad ſubdiaconatum infra annum valeat promoueri; *Sac. Congr. in vna Venafren.* 13. *Mar.* 1603.

Sicut & in Canonicis Collegiatarum, etiam inſignium, vt ex eadem dixi in dicto tit. de ætate, & qualitate num. 7.

3 Aetas pubertatis in maſculo eſt 14. annor. in fœmina 12. præterquam in alimentis. Nam ſi alicui Puero relinquantur alimenta vſque ad pubertatem, intelligitur in maſculo vſque ad decimum octauum annum, in fœmina vſque ad decimum quartum, *l. Aula* 14. *ff. inf. de aliment. & cib. leg. Bonac. tom.* 2. *diſput.* 3. *q.* 17. *punct. n.* 4.

4 Puer in ciuilibus dicitur proximus pubertati, quando habet decem annos cum dimidio, puella verò quando habet nouem annos cum dimidio: at in criminalibus vtrique dicuntur pubertati proximi, quando à pubertate non abſunt amplius quam ſex menſes, *Iaſ. in l. Properandum, C. de iudicnum.* 2.

5 Aetas in contrahente præſumitur maior: vnde veniens contra contractum prætextu minoris ætatis, eam concludenter probare debet, *Rota recent. Farinac. dec.* 525.

Quomodo verò concludenter probetur ætas, dixi libro primo Ciuilium tit. 4. De ingenuis, n. 6. Epor. 9.

Contrahentes, ſiue alias diſpenſationem obtinentes, debent habere ætatem de tempore datæ, nec ſufficit, ſi poſtea haberent executionis tempore. *Ianuen. lib.* 76. 224. *cap. ſi es tempore,* 9. *De reſcript. in* 6.

AGNVS. DEI.

AGnos Dei per Papam benedictos, aliquo colore pingentes, aut miniantes, vel vendentes etiam ratione ſolius materiæ, vel laboris ſunt ipſo facto excommunicati. Gregor. XIII. conſtit. 2. *Omni certo ſtudio*, cuius fragmentum huc ſpectans retuli in tit. De ſententia excommunicationis n. 200. §. 1.

Allegatio, Bona, Donatio. Deo. Legatum Metus. Miniſter. Neceſſitas. Subſtitutio.

1 *A Lienatione* alicui prohibita, non intelliguntur modica, & ea, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, qualia ſunt quæ pe triennium corrumpuntur, *l. lex quæ tutoris* 22. *in fin. C. de adminiſtratione tutorum, gloſſ. vlt. cap.* 1. *De cler. ægrotant. Bonac. de var. tr. diſp.* 2. *queſt.* 1. *par.* 2. *n.* 2.

Vnde buona Eccleſiæ modici valoris poſſunt nunc ſicut antea ſine aſſenſu Apoſtolico alienari. Fuit enim deciſum, neque per extr. Ambitioſæ, neque per Concilium, aut aliam Conſtitutionem Pontificiam derogatum eſſe capit. Terrulas 12. quæſt. 2. Sac. Congreg. 12. Ianuarij 1596. *Farinac. par.* 4. *deciſ.* 149. 1613. *Meſſina* 29. *Nouembris* 102.

Dicuntur autem modici valoris, quæ non æſtimantur vltra viginti ſolido ſecundum gloſ. in dicto cap. Terrulas.

Vel vigintiquinque, vt Sacra Congregatio 1613. Meſſina 29. Nouembr. 102. aſſeuit declaraſſe Paulum V.

Alij dicunt, id arbitrio Ordinarij relinquendum, conſiderata qualitate Eccleſiæ, alijſque circunſtantijs. Notum eſt enim, quod cauſa de porcello inter Ruſticos dicitur magna, quæ inter nobiles, vel diuites reputatur modica, vel nulla. *Genuen. c.* 60. *n.* 3.

Qui notat ibidem, quod Terrula, quæ alienatur ſine aſſenſu, debet eſſe Inutilis, vel quia longe poſita, vel alia de cauſa. Ideo qui terrulam alienaret, quæ pro modulo ſuo non eſſet inutilis, incurret in pœnas extr. Ambitioſæ,

niſi vtilitas eſſet valde modica;quia parum pro nihilo, reputatur. *Vide infra verb. Pecunia, & quæ breuiter dixi lib. 2. Imperialium inſtitutionum tit. 1. à n. 20. De alienatione bonorum Eccleſ.*

2 Bona ſtabilia Status Eccleſiaſtici non poſſunt in forenſe alienari ſine licentia Sedis Apoſtolicæ. *Sixt. V. con. 3. Clem. Ottauus conſt.* 78. Vide quæ dixi in Collect. leuit. 25. 13.

3 Nudum præceptum, ſeu prohibitio alienandi, ſine cauſa factum, alienationem non impedit, *l. Pater filium* 38. §. *Iulius ff. 1. de leg.* 3.

4 Alienationes inter viuos, ſi factæ fuerint in fraudem, ipſo iure valent; à creditoribus tamen per Paulianam reuocari poſſunt, adhibita diſtinctione, quod in titulis oneroſis requiritur fraus vtriuſque, tàm alienantis quàm accipientis; in lucratiuis verò ſolius alienantis ſufficit. *Oinot. de action.* §. *Si quis in fraudem num.* 55. & 56.

5 Alienans rem aliquam hæreditariam, à teſtatore prohibitam alienari, ſub pęna priuationis hæreditatis, ammittit ſolam hæreditatis partem quoad rem ſic alienatam. Sic etiam alienans partem rei emphyteoticæ, non cadit a tota emphyteuſi, niſi alienaſſet tanquam directus Domines non facta mentione, quod res erat emphyteotica. *Rota apud Ludouiſ. deciſ.* 219.

6 Prohibita per teſtatorem nihilominus alienari poſſunt pro ſolutione ęris alieni hęreditarij, & pro reſtauratione corporis hæreditaris, & quando ex tali alienatione fideicommiſſum ſit pinguius. *Rot. apud Ludouiſ. dec.* 299.

7 Per clauſulam prohibitionis alienationis, etiam latè ſumpto vocabulo, hypotheca quoque prohibita cenſetur. *Gloſ. in l. finali verb. vel hypothecam, C. de rebus alienis non alien. Rota apud Coccin. deciſ.* 50. *num.* 6.

8 Prohibitio alienationis bonorum litigioſorum non eſt generalis, aut perpetua, ſed ſolum à iure inducta ad certum effectum, vt occurratur occultis fraudibus, aut machinationibus colligantium, *l. Cenſemus, C. de legit.*

Vnde non habet locum, quando alienatio eſt generalis, ſaltem quando donans non habet alia bona præter litigioſa: quia nemo præſumitur tam fatuus, vt ad nocendum alteri donare velit omnia bona ſua. *Rota* 8. *Iunij* 1637. *coram Veroſpio deciſ.* 228.

9 Alienare quando, & quomodo poſſint Regulares. Vide lib. 2. Ciuilium, tit. 1. n. 20. ſub Ampl. 6.

ALIMENTA.

Actus. Excommunicatio. Nouitius. Pater. Teſtis. Tranſactio. Virgo. Vxor.

1 Legata alicui quoad cum aliquo moraretur, durat etiam mortuo eo, cum quo debet morari, nec eo viuo, quolibet momento cum illo morari tenetur. Immo ſi aliqua iuſta cauſa cum illo morari non poſſit, non ideo euaneſcit legatum. Vt ſi legata ſint alimenta vxori, donec manſerit in domo ipſius Teſtatoris: & illa cum hæredibus viri non poſſit abſque ſiniſtra ſuſpicione, vt quia eſſet iuuenis, & valde pulchra. *l. Caio* 13. §. *Imperator, ff. 1. de alim. & cib. leg. vbi Bart. l. ſi quis ita* 8. *ff. 1. de condit. & demonſtr.*

Item legatum filiæ relictum ſi nupſerit alicui, vel ex certo perſonarum genere, non amittitur, ſi perſona deſignata recuſet illam ducere: ſi verò filia nubere nolit, legatum deficit. *Rota recent. apud Farin. par.* 1. *tom.* 1. *d.* 80. *num.* 2.

2 Alimenta debita iure actionis debentur, etiam quod quis habeat aliunde: ſecus ſi officio Iudicis. *Bart. in l. libertis quos* 18. *ff. 1. de alim. & cib. legat, Vinc. de Franch. dec.* 211. *nu.* 3. *& dixi de act. n.* 6. *Vide quæ dixi* 4. 6. 115. 5 5.

Et quando alimenta debentur alicui officio Iudicis, & ſic de iure naturali, alimentandus non poteſt ijs renunciare. *Rota apud Farinac. recent. par. 1. n. 1. deciſ. 31. num. 2.*

Si verò debentur ex actione, licet eorum ius formale cedi non poſſit; illorum tamen annua commoditas, & perceptio poteſt obligari, & cadit ſub generali bonorum hypotheca. *Rota deciſ. 252. num. 3.*

3 Alimenta præſtita conſanguineo, vel affini pauperi, cenſentur donata. alias in dubio præſtita animo repetendi, vel compenſandi. *Rota apud Cenc. poſt addit. deciſ. 114. nu. 6.*

4 Qui præſtitit alimenta in principio, & fine temporis, cenſetur etiam præſtitiſſe medio tempore, ſi alimentandus medio tempore, tacuit. *Rota deciſ. 116. & 117.*

5 Alimenta, ſeu fructus dotis non reſtitutæ, debentur viduæ per hæredes de iure communi, aliquibus concurrentibus.

I. Quod diligentiam adhibuerit pro rehabenda dote.

II. Quod aliunde non habeat, vnde viuere poſſit, *Rota apud Galleſ. dec. 78 num. 8.*

III. Quod non ſit data dilatio *Rot. num. 11.*

Et iſti fructus poſſunt taxari. *Rota dec. 85.*

6 Cauſa alimentorum, præſertim à Sac. Congreg. decretorum non admittit appellationem 1646. 25. Maij 13. 14. 21. Septembris 22 5. Octobris 72.

7 Alimenta licet taxata, ex cauſa tamen ſunt augenda: puta quia alimentando ſunt nati filij, vel quia ſunt aucta pretia ciborum, ſeu veſtiarij, aut calcerarij, ſeu quarumcumque aliarum rerum, ſine quibus non poteſt hominum vita ſuſtentari. *Rota apud Galleſ. deciſ. 31. per tot.*

8 *Regularibus* ad triremes damnati poſtquam ducti erunt ad carceres, à Camera Apoſtolica debentur alimenta 1593. Neapoli 18. Octobris 263.

Alijs Carceratis ab eorum Religione, vel Conuentibus. 1649. Later. 26. Febr. 3. 1654. *Domenicani 7. Aug.* 71.

Expulſis, ſi Monaſterium poſſidet eorum bona, aliquid annuum, vel menſtruum, ad proportionem ratæ fructuum. 1641. Somaſchi, 6. Decembr. 353.

9 *Moniali* debentur à Monaſterio dotem poſſidente; licet in alio depoſitatę 1645. 10 Mar. 20.

Vel propter delictum traſportatæ 1645 10. Nouemb. 46. 1657. 11. Ian. 48. 10. Maij 3.

Sed non alio voluntariè translatæ. 1640. Napoli 3. Aug. 266.

10 *Nouitiarum, vel Educandarum, &c.* taxata non ſunt à S. C. ſed taxari debent pro quolibet Monaſterio in ea quantitate, vt inde non ſentiat detrimentum. 1602. Tortona 10. Iun. 45.

Vnde tempore penuriæ debent ſolui ſaltem ſcuta quinque in ſingulos menſes. 1593. Ferrara, 1. Decembris 351.

11 Si nouitia egrediatur, reſtituatur ei reſiduum alimentorum anticipate ſolutorum, 1618. Nocera, 12. Ian. 11.

ALLEGATIO.

1 ITa concepta. *Hoc dicit quædam lex vel Canon.* valet, licet non ſpecificetur vbi. *gloſſ. cap. vt Euidenter 82. verſ. quodam loc. 1. quæſt. 1. Arg. c. Cum Beatus 8. XLV. diſt.*

Sola tamen narratiua non probat. vnde requiritur, quod ponatur tenor relati de verbo ad verbum, ad euitandum faſtidium vlterioris probationis, *Autb. ſi quis in aliquo, C. de eden. infra verbo ſides num. 13. remiſſiue.*

2 Allegans propriam turpitudinem non debet audiri, niſi fiat propter aliquam cauſã neceſſariam ad Animę ſalutem, vel nomine Eccleſię, Vnde rẽ Eccle-

ſiæ male alienatam ipſe quoque Prælatus, vel Beneficiatus, aut Rector, qui alienauit, etiam contra proprium iuramentum, repetere poteſt; quia iuramentum non eſt vinculum iniquitatis: & cum ſit contrarium alteri iuramento emiſſo in capienda poſſeſſione Beneficij, de bonis eius non alienandis, & alienatis pro poſſe recuperandis, nullum eſt, *Vide Diana 3.tract.2. reſol 87.*

ALTARE.

Epiſcopus. Exemptio Indulgentia Miſſa Oratorium. Regularis.

ERectio. Altare in Eccleſia conſecrata non poteſt erigi ſine licentia Epiſcopi, *cap. Quamuis Chorepiſcopis 4. diſt. 68. cap. Nullus Presbyter 25. de conſecrat. diſtin. 1.*

Et eorum, qui ſuper eo poſſunt habere intereſſe. 1602. 18 Iun. 59.

Idem dicendum de Eccleſia benedicta propter eandem rationem: nam ita eſt ſub Epiſcopi iuriſdictione Eccleſia ſolummodo benedicta; ſicut ſolenniter conſecrata.

2 Altare maius regulariter habet eundem titulum cum Eccleſia. *Rota recentior apud Farinac. par. 1. deciſ. 313.*

3 De Aræ Athenienſium inſcriptione *Ingnoto Deo*; Act. 17.

Huius inſcriptionis Oecumenius duas refert cauſas. Vna eſt, quod cum Athenienſes auxilium à Lacedemonis per Nuncios contra Perſas petijſſent, ſpectrum Panis iuxta Parthenios Nuncij apparuit, accuſans Athenienſes, quod alios Deos, ſe neglecto, colerent ſeque pro ſua erga eos beneuolentia futurum auxilio promiſit. Cum itaque potiti fuiſſent victoria, Deo Pani templum exitarunt: & timentes ne idem in aliud tempus, ſi quenquam ignotum Deum prætermiſiſſent, incideret, eam Aram extruxerunt; & inſcripſerunt, *Ingnoto Deo*, quaſi dicerent. Si qui adhuc eſt Deus nobis in gotus, eum inuocamus, vt nobis propitius eſſe dignetur.

Quod ſi verum eſt, intelligere debemus, Diabulum, Idolatriæ multiplicandæ cupidiſſimum, Nuncijs illis apparuiſſe.

Altera cauſa talis eſt. Graſſabatur quondam apud Athenienſes ſæuiſſima peſtis: cumque Deorum omnium ſingularium auxilium imploraſſent, nihilque ſenſiſſent adiumenti; coacto Concilio, coniecerunt, alium fortaſſis eſſe Deum incognitum ab ipſis ſine honore relictum: vnde nouam Aram extruxerunt, eamque *Ignoto Deo* inſcripſerunt: quo facto, peſtis illicò ceſſauit. *Sixt. Bibliotheca Sancta l 1. verbo Aræ Athenienſium inſcriptio.*

Aliam huius inſcriptionis cauſam ex Areſio tradidi in Collectaneis ad Act. 17. 23. Nempe quòd Gentiles nomina tutellarium Deorum efferri non patiebantur in vulgus, quod timerent, ne primos clientes deſerentes ad alios tuendos tranſmigrarent.

Verum S. Antoninus tradit, hanc Aram erectam fuiſſe, poſtquam S. Dionyſius Areopagita Heliopoli redijt Athenas, narrauitque mirabilem Solis eclipſim quæ acciderat feria 6. in plenilunio menſis Martij, quando Chriſtus Dominus in Cruce confixus, & exaltatus fuit, occaſione verborum eiuſdem Dionyſij. *Aut Deus naturæ patitur, aut tota Mundi machina diſſoluetur*. Vnde Athenienſes patienti naturæ Deo ſibi ignoto compatientes, Aram extruxerunt huiuſmodi cum inſcriptione *Ignoto Deo*.

4 *Priuilegiata* pro defunctis altaria non communicantur per aggregationes Confraternitatum, & participationes Indulgentiarum 1597. *Ciuita Caſtellana 13. Maij 37. Diana 6. tractat. 7. reſol. 39.*

Nec indultum ſuffragatur, niſi in eis

eis celebrentur Miſſæ de Requiem, licet hoc forte indulto non exprimeretur. *Sac. Rit. Congregatio in vna Piſtorien. 1. Iunij, & in alia Toletana 13. Iulij* 1601.

Miſſa tamen de Requiem neque in tali Altari celebrari poteſt in feſto duplici, quod ſit de præcepto. *Ex eadem Diana 4. tract. 4. reſol. 233.*

5 *Portatile* Altare lingeum cum Ara lapidea permitti debet, non obſtante conſtitutione Synodali. *Sac. Rituum Congregatio in vna Caietana* 10. *Nou.* 1612.

Dummodo Ara ſeu petra cònſecrata non ſit lata minus vno palmo, 1580. Iſernia 29. Decemb. 22.

Et habeat ſolitum repoſitorium Reliquiarum 1594 Carmelitani 20. Septembr. 305. §. 6. 1595. *Spagua 1. Mar. 7. Ex V. Concil. Carthagin. can. 14. c.* Placuit 26. *De conſ. diſt. 1.*

S. D. N. iuſſit, vt Epiſcopi Auguſtani Oratoris, petentis Reliquias Sanctorum, ad conſecranda tria millia Altarium ab Hæreticis deſtructorum, petitioni, modo, quo fieri poterit, ſatis fiat, etiam cum Reliquijs innominatis, impoſitis eis nominibus Sanctorum, de quibus magis Populus eſt inſtructus. *P. F. 2. Aprilis* 1640.

6 Altare portatile tunc enormiter frangi, vel diminui dicitur, vt conſecrationem amittat, quando frangitur, vel loco moueıur repoſitorium Reliquiarum. *Sacra Rituum Congregatio in vna Nullius die. 5. Martij* 1633.

Et quando in reſiduo non poteſt hoſtia, & pes Calicis commode contineri pro maiori parte, licet reliquiæ in eo non ſint motæ, *capit. 1. & 3. de conſecr. Eccleſiæ vel Altar. Silueſtr. v. Altare num. 6. Bonac. de Sacram. diſp. 4. queſt. vlt. pun. 9. num. 15.* Vbi dicit, ammittere conſecrationem, etiam quando omnia cornua, quæ inunguntur, ſunt fracta.

Et ideo quando reſiduum commodè capere poteſt Hoſtiam, & Calicem ſaltem pro maiori parte, & reliquie in eo ſunt immotæ, nec fracta omnia cornua; poteſt colla, vel gypſo iungi cum reliqua parte lapidis fracti, & ſic iunctum ad miſſam deſeruite; ſicut iungimus cingulum fractum, quando reſiduum ſufficiebat ad cingendum.

Notat tamen *Diana 2. tr. 14. reſol. 57. v. Nota tertio, & 5. tr. 13 reſol 92.* quod cingulum fractum iterum iungi poteſt ad celebrandum, ſine noua benedictione, licet neutra pars ſufficeret ad cingendum: quod tamen Gauantus non admittit.

7 *Demolitio, vel translatio:* Altaria, ſub quorum bradellis cadauera, ſunt ſepulta, licet propterea conſecrationem non amittant; debent tamen interdici, donec cadauera in alium deferantur locum, *c. 15. Præcipiendum, 13. quæſt. 2. Sacra Congregatio Archiepiſcopo Tranen. 10. Nouembris 1599 fol. 131. vt dixi in can. lib. 3. tit. 40. De conſecr. Eccleſ. num. 1.*

8 Alteria demolienda non debent eſſe iuriſpatronatus, neque habere onera Miſſarum, 1602. Auuerſa, 12. Mar. fol. 29.

9 Altaria in loco incommodo, vel indecenti, puta ad columnas, ſita, profanari debent, & demoliri, vel interdici, eorumque onera per Ordinarium transferri ad alla eiuſdem Eccleſiæ iam erecta, vel quam primum erigenda, preſertim maius, 1595. Napoli 18. Septembris 118.

Non obſtante contradictione Confratrum 1604. Carmelitani 5. Apr. 28. 1630. S. Agoſtino di Monteſiaſcone, 15. Ian.

10 Altaria inornata, & indotata poſſunt à Regularibus concedi alijs patronis, qui eis prouideant, ſi Proprij poſt tertiam monitionem cum aliquo interuallo, vel termino non adeo

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

coarctato ab Ordinario faciendam, id præſtare negligant, vel recuſent, 1601. Modena, 2. Maij 58. Domenicani 3. Iulij 73. 1602. Conuentuali 9. Ian. 2. 15. Ian. 3. 1604 Modena, 16. Febr. 17. 1603. 10. Iun. 45. Grema, 28. Ian. 6. 1618. Celeſtini. 9. Octob. 339.

ALTERNATIVA.

Beneficium 16. §. 15. Electio. Episcopus. Prædicator.

1 IN *Alternatiuis*, quando vna pars eſt licita, altera illicita, vel alias inutilis, aut impoſſibilis, non vitiatur obligatio in totum; ſed reſoluitur in promiſſionem ſimplicem, licitam, & vtilem. *l. Si duo Rei, & ibi DD. ff. nouo de verbor. oblig. Rota apud Cencium decis. 317. num. 3.*

2 Negatur regulariter Alternatiua electionum, quando partialitates non ſunt numeroſæ, 1634. Can. Reg. di S. Giacomo 9. Iun. 244. 245.

Di 29. Martij 1636. f. m. Vrb. VIII. confirmauit decretum Capituli Generalis Congr. Somaſchæ, quod poſtquam Præpoſitus Generalis dictæ Congregationis ſui triennij tempus expleuerit, ſucceſſor immediate eligi non poſſit ex eadem Natione, ſeu Statu. *Refert Faguan c. Cum dilectus. De conſuet. n. 9. ad finem.*

3 Alternatiua electionis concionatoris inter Vniuerſitatem, & Regulares, cum pacto, vt eligatur ſempre ex eorum Religione, 1646. Agoſt. 22. Iun. 1.

AMBITIO. *Vanagloria 2.*

COmmendati ad inſtantiam alterius extra Religionem non incurrunt pœnas contra ambientes, 1602. Leteranenſi 18. Iun. 36. 38.

ANATHEMA. *Excommunicatio.*

VIdetur proferendum penultima correpta: eſt enim *anathema* pro paroxitona vox *Vide notata ad cap. 15. Si quis diſcernit. 28. diſt.* Gauantus tamen dicit, ſolere communiter pronunciari penultima longa.

2 De Anathema obliuionis dixi breuiter in collect. ad Iudith. 16. 23.

3 De Anathema vero Maran Atha, ideſt vſque ad Aduentum Domini, nempe pœnitentiam in Collect. ad *I.* Corinth. 16. 22.

4 Cur excommunicatio dicatur Anathema, breuiter ſimul, & luculenter more ſuo Sayrus lib. 1. de Cenſuris cap. 3. n. 6.

ANCILLA.

Clauſura, Conuerſa, precarium.

1 QVæ à *Domino* ſolicitatur ad turpia, non ſolum fugere, ſed & officium Iudicis implorare poteſt, quo cogatur Dominus ad vendendam illam; ſicut poſſet etiam propter crudelem corpori cruciatum, *l. ſi lenones, C. de Epiſcopali aud. l. fin. C. de ſpectac. lib. 10.* Quibus tamen conformius videtur dicere, quod per ſententiam Epiſcopi ſiue Iudicis libertatem conſequi debeat.

Si verò proſtituat eam; vel ex turpi queſtu corporis eius lucrari velit, ipſo iure libera manet, *vo probat Sanchez lib. 1. conſil. moral. c. 1. dub. 9.*

Eadem, immò maior ratio eſt de pouero ſeruo, *vt dixi in tit. De his, qui ſunt ſui n. 8.*

2 Seruiente Mulieres ſæculare intra Monaſteria concedi non poſſunt ab Ordinario: immo ſedes etiam Apoſtolica regulariter hanc licentiam denegat, 1588. Napoli 12. Aug. 73 1602. Parma 22. Ian. 34. Spalatro 29. Ian. 37 Napoli 16. Iul. 76. 1602. 22. Ian. 5. 1604. Paler-

mo 27. Iul. 28. Vagliadolid. 8. Nouembre 71. 1605. Compoſtellana 5. Setembris 63. 1611. Natera 2. Mar. 24.

Sed extra teneri debent in domibus contiguis, vel minus remotis; vnde, occurrente neceſſitate, campana vocentur, 1592; Gerace 2. Mar. 42. Et quę ſunt intus, vel ad habitum admitti debent, vel dimitti 1594. Nouara 3. Ian. 10. 1603. Theano 23. Octob. 82. Trani 83. 1604. Trani 4. Maij 36.

Et quouſque habent intus Ancilla ſæculares, non datur licentia veſtiendi conuerſas. 1602. Città di Caſtello 29. April. 33. 13. Maij 36. 27. Maij 41.

3 Ancillæ, ſedis etiam Apoſtolicæ auctoritate receptæ, dimittuntur, niſi eis à conſanguineis Monialium, quibus famulantur, victus, & veſtitus expenſæ ſubminiſtrentur, 1619. Oſſeruanti 27. Apr. 146.

4 Ancilla recepta pro ſeruitio Monialis particularis, eo durante, cogi non debet ad inſeruiendum communitati, 1597. Napoli 15. Ian. 6.

Quæ ſi derelinquit heram ad inſeruiendum alijs, dimittitur, niſi ſit profeſſa, 1646. 9. Nouemb. 25.

5 Ancillę huiuſmodi mitti non poſſunt extra clauſuram, 1602. Fiorenza 17. Apr. 22.

Neque de vno Monaſterio ad aliud, 1602. Sorrento 17. Aprilis 22.

Niſi S. C. concederet licentiam de conſenſu Monialium vtriuſque Monaſterij, transferendi aliquam Ancillam de vno Monaſterio ad aliud: ſed non conceditur licentia eundi, & redeundi, 1600. Capua 5. Dec. 11.

Nec ſemel egreſſæ poſſunt iterum reingredi, 1628. Lima 28. Iulij 242. 1646. Beneuento 17. Aug. 2.

6 Ancilla concedi ſolet Moniali ſeni, & infirmæ, ſi non ei poſſit applicari vna ex Ancillis communibus, 1601. Burgos 2. Ian. 24. 1604. Alatri 22. Mar. 26. 1647. Nap. 22. Feb. 10.

Audita tamen prius informatione Ordinarij, præſertim in Italia, 1621. Napoli 20. Mar. 41.

7 Ancillæ huiuſmodi non ſolum nequeunt, recipi, ſed nec in locum deficientium ſubrogari, abſque Sedis Apoſtolicæ, vel S. C. licentia ſpeciali 1613. Lisbona 30. April. 52. 1645. Napoli 22. Sept. 49. 6. Octob. 76. 1646. NaPoli 13. Iul. 30.

ANIMA. *Iapones.*

1 ANimas, licet ab omni culpæ ac pœnæ reatu ſolutas ſiue purgatas, non ſtatim in cęlum aſcendere, ſed in quibuſdam receptaculis vſque ad diem iudicij detineri, hæreticum eſſe aſſerere. *Eugenius IV. conſt. 17. Benedictus XII. conſt. 4.*

2 Animæ Purgatorij, licet ſint Superiores nobis propter impeccabilitatatem, ſunt tamen inferiores quantum ad pœnas: & ſecundum hoc non ſunt in ſtatu orandi, ſed magis vt oretur pro eis, *Sanctus Th. 2. 2. q. 83. art. 11. ad 3. & in 4. diſt. 15. q. 4. art. 5.*

Licet contraria opinio Ricardi *in 4. diſt. 45. art. vlt. q. 2. & 3.* non ſit improbabilis. *Vide Eilium rag. 7. num. 1.*

Opinionem tamen S. Thomæ magis Eccleſię probari ſcribit Gauantus in Rubricas Miſſalis *par. 1. tit. 7. n. 6.* Ideo enim arbitratur prohibuiſſe Eccleſiam, ne in Miſſis defunctorum ſiat commemoratio viuorum, licet oratio ſit communis pro Viuis, & Defunctis.

Sed qui tenent opinionem Ricardi, reſpondere poſſunt, id fieri, vt toti ſimus ad iuuandas illas Animas, quæ tantum indibent; nam *pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus.*

3 Opinionem Soti, & aliorum, quod Aninæ non detineantur in Purgatorio vltra decem vel vigintis annos, quidam Prædicator Minorita docens, à S. Inquitionis Senatu cōpulſus, eſt retractare,

quod retrahat fideles ab operibus ſatiſfactorijs, & ſuffragijs pro defuncti offerendi. Vnde probabiliter *Naldus v. Anima num.* 2. Opinionem hanc periculoſam vocat, & erroneam. Henriquez vero ex Surio notat, quod quidam Innocentius Papa detinendus eſt in Purgatorio vſque ad diem Iudicij, *Diana* 4. *tr.* 8. *reſol.* 101.

ANIMAL. *Abigeus*:

1 OCcidens animalia domeſtica, quæ in ſuò predio damnum inferunt, peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem quia non eſt ei ius id faciendi, ſed ſolum expellendis, & poſtea contra eorum Dominum competentibus actionibus ad damnorum refectionem agendi, *l. Quintus Mutius* 39. *Alias eſt l. Quamuis* 40. §. *Pomponius, ff. v. ad l. Aquil.*

Quod tamen limitatur primo, quando expellere non ſufficit: tunc enim Animalia capere, & includere poſſumus; non quaſi animo illa Domino cælandi, ſed donec de damno eorum Dominus monitus ſatisfacit. Immo & occidere, quando aliter graue damnum proprium euitare non poſſumus; cum poſſimus homines, quod longe maius eſt, *Nau. cap.* 15. *num.* 2. *Bonac. de Contr. diſp* 1. *quæſt.* 3 *pun.* 7. *num.* 24. & *diſp.* 2. *quæſt. vlt. ſect.* 1. *pun.* 10. *n.* 1.

Limitatur ſecundò quando Conſuetudo, ſtatutum, vel priuilegium contra diſponeret ſeu concederet. *Nau. cap.* 17. *num* 120.

2 Si Animal ferum, puta Auis, vel Apes, in laqueum cadat, & alius, qui laqueum non parauit, eximat: quidam putant eſſe eius, qui laqueum parauit: quia fera beſtia tunc dicitur capra, quando naturalem libertatem amiſit. *Ita Bonac. de reſtit. diſp.* 1. *quæſt.* 3. *pun.* 7. *num.* 10. & 11.

Alij legitima ratione ſubnixi, eximentis eſſe putant, licet alius laqueum pararit; quod enim in nullius bonis eſt, id occupanti conceditur. *l. In laqueum*, 55. *ff. num. de acquir. rer. Domini vbi de hoc expreſsè Oinot. de interdictis*, §. *Poſſidere num.* 99. *Ex* §. *Illud quæſitum Inſt. de rer. diuiſ.*

Quod tamen limita non procedere, quando Statutum, vel conſuetudo contraria faueret ei, qui laqueum parauerat, *Nau. cap.* 17. *num.* 176.

ANNA.

MAter Genitricis Dei Mariæ vnum tantum Maritum habuit, S. Ioachim. De qua hæc Baron. Apparat. Annal. cap. 30. *Vni viram vero fuiſſe Annam. nec poſt ſuſceptam in ſenectute filiam alios nouiſſe partus, tam veteres, quam recentiores Orthodoxi Patres ſunt profeſſi.* Quod quidem adeò mihi ſemper arriſit, vt quorundam recentiorum opinionem, dicentium, poſt Ioachim habuiſſe, duos alios viros, Iacobum, & Cleopham, & duas alias filias quibus propter primam Mariæ nomen indidit, nunquam probabilem cenſuerim.

I Quia nedum Anna ſterilis peperit, ſed & valde ſenex. 1. Quia S. Ioan. Damaſcenus Orat. 2. de Natiuitate B. Mariæ prope finem, aſſerit, Saram, quæ nonagenaria concepit Iſaac, fuiſſe figuram Annæ, quæ in ſenectute concepit Virginem. *Exultet*, inquit, *Sara, ſenili gaudio geſtiens, meumque ab ſterilitate conceptum præfigurans.* Quæ legit Eccleſia in feſto S. Annæ. 2. Quia ſterilitas non potuiſſet, nec Ioachim, vtpote vir nobilis, Dauidicæ ſtirpis, à Sacerdote fuiſſet ignominiosè repulſus à templo propter ſterilitatem, niſi & diu fuiſſet cum vxore, & ipſa iam vetula non amplius apta pariendo: & communiter dicitur, quod viginti annis vixerant ſimul. 3. Quia ſi, vt Ioannis partus eſſet miraculoſus, & priuilegiatus,

de

de ſterili, & effoeta iam vetula naſci debuit multo magis miraculoſum eſſe decuit Virginis Partum: & ita nedum de ſterili naſci, ſed & de manifeſtè impotente propter ſenectutem.

II Quia non viuebat Anna anno Virginis quintodecimo: quia ſic nominaretur ab Euangeliſta in Incarnatione, vel viſitatione Eliſabethæ, vel natiuitate, vel præſentatione in Templo, & à DD. in deſponſatione. Quin probabilius videtur, quod à multis aſſeritur, Ioachimum, & Annam anno Virginis vndecimo ex hac vita migraſſe, & ideo Sacerdotes, vt Virgo deſponſaretur, curam egiſſe: maximè cum ipſa Virgo de Tribu Iuda Sacerdotali iuncta deſcenderet, vt dixi in Collect. ad Luc. cap. 37. Sed nec ſi ſtatim poſt Virginis conceptum fuiſſet mortuus Ioachim, veriſimile eſt, voluiſſe Vitricum tantæ filiæ ſuper inducere.

III. Quia contrariç opinionis auctores nullo alio fundamento niti videntur, niſi quia prædictæ duæ Mariæ dicuntur in Euangelio Sorores B. Virginis. Sed hoc eſt fundamentum deuento cum ab Hebræis propinquos omnes fratres, & propinquas Sorores, appellari conſueuiſſe, ex tota ſacra pagina clarius appareat, quam vt probatione indigeat. Præterea nullus ignorat, quam ſepæ in nouo teſtamento Iacobus minor vocetur frater Domini: & tamen propterea nemo Catholicus eum autumauit conceptum de Spiritu Sancto, vel natum de Maria Virgine.

IV. Adde, quod & ſi Anna Vidua fuiſſet iuuencula, debebat tamen tanta contenta filia, inſigne præferre vidualis Caſtimoniæ, ſicut filia prætulit Virginalis, exemplumque præbere Viduis nouæ legis iam appropinquantis, melius eſſe, ſi ſic permaneant, vt poſtea verbo docuit Apoſtolus.

ANNIVERSARIVM. *Miſſa.*

1 A*Nniuerſaria* peragenda in Eccleſijs Monialium transferuntur ad Eccleſias Regularium de conſenſu Ordinarij, 1601. Milano 19. Iun. 71.

2 Non debent Regulares impedire, ne Clerici pro implemento legatorum celebrent anniuerſarium in eorumdem Regularium Eccleſia: quia hoc non poteſt eis vllum afferre præiudicium, 1630. Can. Reg. Later. di Lucca, 21. Iun.

ANNVLVS. *Doctor, Donatio,*

D*E Annulo* ab Epiſcopo intra Miſſæ celebrationem in digito annulari, dextræ manus, extra vero in Indice eiuſdem dextræ, deferendo, *Vide Cærem. lib. 1. cap. 7. & Gauant. in Manuali ver. Annulus*. Communiter etiam extra Miſſam defertur in digito annulari dextræ manus.

ANTICHRISTVS.

A*Ntichriſti plura* nomina Patres excogitarunt, conficientia numerum ex literis conflatum ſexcentorum ſexaginta ſex: quod inſinuauit Ioannes in Apocalypſi cap. 15. Greca ſunt omnia: *Antemos*, ideſt contrarius. *arnoyme*, ideſt nego *teitan*, ideſt Gigas, *lampetis*, ideſt Illuſtris. *lateinos*, ideſt latinus, prçter vnum latinum Diclux. *De quibus vide*, quæ diligenter notaui in Collect. ad Apocal. 13. 16.

ANTIPHONA.

C*Vm præ intonantur*. Antiphonæ, omnes ab vtroque Chori latere ſurgere debent, non obſtante contraria conſuetudine, Sac. Rit. Congregatio in vna Peruſina 23. Martij 1602.

APQ.

APOCHA. *Inſtrumentum. Scriptura.*

TRibus *Teſtibus* ſubſcripta probat, quia cenſetur tamquam ſcriptura publica. Debent tamen teſtes eſſe ſuperſtites, vel eorum ſubſcriptiones per alios Teſtes recognoſci, *cap. ſcripta, 2. De fide Inſtrum. l. Scripturas 11. C. qui pot. in pignor. hab. Vinc. de Franch deciſ. 95. nu. 4* Vnde gloſſa fin. d.l. ponit hoc diſtychon.

Cautio priuata iam trino teſte notata.
Hoc ius eſt nulla, quod cautio publicè facta.

Sed Apocha à Partibus ſubſcripta obligat ipſas ad omnia in ea contenta, licet non habeat ſubſcriptionem Teſtium, quæ contra ſubſcribentem, & hæredem non requiritur. *Rota apud Ludouiſ. deciſ.* 328. Vide quæ dixi in rubr. inſtit. num. 4. & 10. & lib 3. tit. 14. num. 85. & ſeqq.

APOSTATA. *Hæreſis.*

1 APoſtata à Religione, ſaltem ante pœnitentiam, ſunt irregulares *cap. fin. 50. diſt.* Quem textum Vrb. VIII. extendit ad ritè ac ſer. ſer. expulſos, donec redeant, *vt dixi in tit. de Temp. Ordination. nu. 14. & in Comp. Reg. v. Apoſtata.*

2 Apoſtatæ à Religione debent recipi, ſalua Regulari diſciplina, dum pœnitentes redeunt, non obſtantibus conſtitutionibus prohibentibus recipi eos, qui ter apoſtatarunt, 1603. Certoſini 15. Decemb. 96.

APPELLATIO.

Actor, Arbitrium Archiepiſcopus, Auditor, Legatum, Metropolitanus, Nuncius Ordo, Punctator, Simonia, Vicarius, Viſitatio, Et, quæ latius dixi in explicatione Canonica lib. 2. tit. 28. De Appell.

1 APpellatio, & ſupplicatio differunt. Supplicari namque poteſt, quantumcumque remota ſit Appellatio, *&. ſi quis aduerſus 5. C. de precib. Imper. offer.*

2 Appellatione interpoſita, nil eſt inuocandum; ſed pendente ſupplicatione, poſt decem dies ſententia executioni mandabitur, præſtita cautione, quod omnia reſtituat, ſi ſententia retractata fuerit. *Auth. Quæ ſupplicatio, C. de prec. Imp. off.*

3 Appellari poteſt tantum intra decem dies: ſed ſupplicari poteſt vſque ad biennium, quando ſupplicatio non Iudici, ſed Principi porrigitur. *l. Vnica, C. de ſen. Praf. Prætor.*

Si verò ſupplicatio porrigatur Iudici, non poteſt porrigi poſt decem dies, *d. Auth. Quæ ſupplicatio, C. de precib. Imper. offer.*

4 Appellans poſtquam quis eſt denunciatus excommunicatus, vel ſuſpenſus, vel interdictus, adhuc eſt vitandus, donec abſoluatur, *Arg. cap. Ad hæc 37.* Vbi diffinitur hoc expreſsè de interdicto, *De Appell.* Quæ tamen Regula fallit.

I. Si appellauit à cenſura lata ſub conditione ante conditionis euentum; ſeu in diem ante diem cedentem; tunc enim nec cenſuram incurrit, nec vitandus eſt, *cap. Præterea 40. De Appell.*

II. Si appellauit à declaratione, *Nau. cap. 23. num. 104. ad fin. Emanuel Sa, V. Excommunicatio 3. Bonac. de cenſur. diſputat 1. quæſt. 2. pun. 2. num. 2. & 6. Diana 5. tract. 9. reſol. 30.*

5 Appellans ſi Iudicis copiam habere non poſſit, debet ſuam appellationem interponere coram alijs honeſtis viris, vel coram Notario, & de ſua diligentia proteſtari, *l. cum quidam, 7. ff num. de Appell. l. 2. C. de his, qui per metum Iud. non appell. Oinot. de action. §. Rurſus num 69.*

6 Appellationis beneficium confeſſis in criminali denegatur, *Pius V. conſt. 24. Cum ſicut, 1566.*

7 Contumax, qui citatus ad audiendam ſententiam, venire contempſit, ab ea lata non poteſt appellare, *cap. fin. §*

ſunt

ſunt etiam quorum, *2. quæſt.6.* v. Abſens *num.1.*

8 Tertia vice ab eadem diffinitiua appellare non licet, *cap. Tua nobis 65. de appell.*

Immo contra Fabricam S. Petri, & Hoſpitale Mendicantium Vrbis, & in foro Capitolino, nec ſecunda vice licet appellare: ſed duæ ſententiæ conformes tranſeunt in rem iudicatam iuxta Conſtitut. Sixti V. Clem. VIII. Pauli V. & Statuta Vrbis.

9 Appellatio ſemper cenſetur permiſſa, niſi expreſſe probetur prohibita, *l. Et in maioribus 20. C. de Appellat. l. Si is quem, 4. C. de liber. cauſa. l. 2. §. Si is, ff. n. Quando appell. ſit.*

10 Appellatio prohibetur in cauſa decimarum, *cap. Tua nobis 25. in fin. de decim.*

11 A conſtitutione nouæ Parochialis facta per Epiſcopum non poteſt appellari, licet in viſitatione facta non fuerit, *cap. Ad audientiam. De Eccleſ. ædific.* Quidquid dicat Barboſa 3. alleg. 63. num.2.

12 Appellatio à ſententia in iudicio poſſeſſorio, nec admittitur, nec vllius eſt momenti, ſi interponatur, ſtando in iure Ciuili: ſecus de iure Canonico de quo neque in momentanea poſſeſſione denegatur appellatio, *Arg. cap. Exconquæſtione 10 de reſtit. ſpol. Oinot. de interd. in princ. num. 18.*

Hodie tamen in quibuſcumque cauſis ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus, non licet appellare, nec de facto interpoſitas appellationes recipere, niſi à diffinitiua, vel à diffinitiuæ vim habente, & cuius grauamen per appellationem à diffinitiua reparari non poſſit; puta ſi contineat factum, quod infectum fieri non poteſt, *Trid. ſeſſ. 24. cap. 10. & cap. 20. Reg. 37. Cancell. Lancellott. de attentat. 2. par cap. 12 lim. 1. num. 95.*

13 Appellatio vnius prodeſt alijs eadem ſententia condemnatis, ſi communi iure iuuentur, & idem ſit negotium, ac eadem cauſa defenſionis, *cap. penult. de appellat.*

Et ideo ſi Iudex mittet vnum creditorem in poſſeſſionem bonorum, cenſebitur etiam alios miſiſſe pro rata. *l. Cum vnus 12. ff. num. de bon. auth. Iud. poſſid.*

14 Appellans, tam iudicialiter, quam extraiudicialiter, tenetur, legitimo impedimento ceſſante, appellationem ſuam proſequi intra 20. dies, vel &c. & finire intra annum à die interpoſitæ appellationis, vel, ſi appelletur à futuro grauamine, à die grauaminis ſecuti: alioquin efficitur appellatio deſerta. *Clem. 3. De appell.*

Non tamen currit hoc tempus, nec aliud à Iudice aſſignatum ad appellationem proſequendam, vel finiendam, vbi de Partium conſenſu per compromiſſum vel alias, prorogatum fuit; niſi Iudex cerneus ex dilatione periculum imminere, præciperet, non obſtante prorogatione, in cauſa procedi, *Clem. Quamdiu 4. De appellat.*

15 Iudex Appellationis procedere poteſt, altera parte abſente, citata tamen, *gloſ. in cap. Eccleſia S. Mariæ. v. Non Conuenti. De conſtitut.*

16 Quando Curia Metropolitana multum diſtat, præſertim ſi in alio Regno, debet deputari Iudex appellationum pro locis alterius dominii, 1594. Pampalona 25. Maggio 142.

17 Exemptis verò, ſi petant, præſertim ſi diſtent ab Vrbe, deputatur, aliquis ex vicinioribus Epiſcopis, 1590. Troia 27. Mar. 79. ad 10. 1602. Nullius Tramuiola 17. Sept. 101.

AQVA.

1 N*Aturaliter* vndique deberet eſſe circa terram, ſicut Aer vndique circa aquam, & terram: ſed propter neceſſitatem finis, vt ſcilicet Animalia, & Plantæ eſſent ſuper terram, oportuit, quod

quod terrę aliqua pars eſſet ab aquis diſcooperta. Quod quidem aliqui Philoſophi tribuebant actioni ſolis, per eleuationem vaporum deſiccantis terram: ſed rectius ſacra Scriptura tribuit poteſtati Diuinæ Gen. 1. *Congregentur aquæ quæ, ſub cælo ſunt in locum vnum, & appareat arida.* Iob. 38. *Circumdedi mare terminis meis*. Ierem. 5. *Me ego non timebitis, dicit Dominus, qui poſui arenam terminum mari*.

2 Aqua vel oleum benedictum, ſi deficere videantur, & alia aqua, vel oleum benedictum haberi non poſſit, modico oleo non benedicto ſuper infuſo, reparari poteſt, & ita de aqua, quia poteſt reparari ſuper infuſa modica aqua in minori quantitate: & tota fiet benedicta. *c. 3. de conſ. Eccl. vel. Alt.*

Id autem poterit fieri, non ſolum ſemel, ſed etiam quotieſcumque videbitur deficere: modo quod additur; ſemper ſit in minori quantitate: & totum fiet conſecratum. *Silueſt. v. Aqua n. 3.*

Si autem id quod additur, ſit æqualis, vel maioris quantitatis, amittitur benedictio, ſi totum addatur vna vice: quia non iam perſeuerat hoc oleum conſecratum idem numero, ſeu idem in indiuiduo, ſed ſolum idem in ſpecie. Oleum autem non benedicitur in genere ſiue in ſpecie logica, ſed in indiuiduo ſeu ſpecie iuridica: vnde benedictio perſeuerare non poteſt, deſtructo ſuo indiuiduo; quia accidentia non tranſeunt de ſubiecto in ſubiectum. Cum autem duo liquores eiuſdem ſpeciei inuicem æqualiter commiſcentur, generatur ex eis tertium corpus mixtum, nec amplius perſeuerant in indiuiduo. *S. Th. 3 q. 77. art. 8. in corp.*

Et hoc à fortiori, ſi non benedictum eſſet maioris quantitatis, quia tunc non diceretur commiſceri benedicto, ſed potius benedictum commiſceri non benedicto. Id quod à contrario ſenſu ducto argum. *ex d. cap. 3. Quod in dubijs. De conſecr. Eccleſ. vel Alt.* Papa negat fieri poſſe. Vnde ſic diſponit etiam Rituale Romanum Rubr. de Sacramento Baptiſmi, & extr. vnct. Et idem omnino de benedictione Aquæ, vel Aliorum liquorum inuicem miſcibilium. Nec audiendus videtur Sà, qui hoc non putat eſſe neceſſarium. Et licet tales liquores propriè, & phyſicè inuicem non miſcerentur, ſed potius aggregarentur, nihilominus tamen à ſupradicta ſententia non recedimus, quia moraliter dicuntur commiſceri: & in Sacramentis, ac Sacramentalibus, alijſque Spiritualibus non inſpiciuntur ſubtilitates phyſicæ, ſed potius moralitas, & communis hominum vſus. *Vt late probat Areſ. in ſuo paruo tract. de tranſmutatione Aquæ.*

ARA. V. Altare.

ARBITRIVM.

Compromiſſum. Matrimonium.

1 ARbitria in quibuſdam conueniunt cum iudicijs, in quibuſdam differunt. Conueniunt I. Quia per vtrumque interrumpitur præſcriptio, *l. vlt. §. fin. C. de recep. arb.*

II. Quantum ad iuramentum calumniæ, *l. 1. & 2. §. Et quia, C. de iur. calumniæ.*

III. Arbitria ſunt redacta adinſtar iudiciorum, ita vt in eis ordo iudiciarius ſeruari debeat, *vt dixi in tit. de Action. n. 28.*

IV. In Mulierem non poteſt compromitti, niſi alias de iure, vel de conſuetudine iuriſdictionem habeat, *cap. 4. de Arb.*

Arbitratrix tamen eſſe poteſt, *Rota apud Lodouiſ. dec. 204.*

V. Eccleſia exempta non poteſt in præiudicium exemptionis compromittere, *cap. cum tempore 5. eod.*

VI. Qui per arbitrium tenetur aliquid facere cum aliorum Conſilio; eorum

eorum Conſilium requirere quidem debet, ſed ſequi non compellitur, niſi aliud in arbitrio caueatur expreſsè, *cap. cum olim 7. eodem.*

VII. De rebus ſpiritualibus in laicum compromitti non poteſt, *cap. contigit 8. eodem.*

VIII. Si tres Arbitri condemnant ſinguli in diuerſis ſummis, puta vnus in quindecim, alius in decem, tertius in quinque; tenet condemnatio de ſumma minori: quia in illa omnes concordes exiſtunt; cum plus ſemper in ſe contineat, quod eſt minus, *cap. 1 eod. lib. 6.*

IX. Tempus quatuor menſium ad ſoluendum, quod in actionibus perſonalibus conceditur condemnatis à Iudice, conceditur etiam condemnatis ab Arbitrio. *DD. in l 2. & 3. de vſur. rei iud.*

2 Differunt autem à iudicijs arbitria I. Quia iudicium redditur in inuitum, compromiſſum verò regulariter in volentem.

II. Arbiter iudicare non valet, niſi ſuper quibus in eo eſt compromiſſum, vel ſuper eis cohærentibus, ſine quibus cauſa commode expidiri non poteſt. Vnde poteſt diem ſtatuere ſolutioni faciendę, *c. cum dilectus 6. de Arb. l. Quid tamen 21. §. 1. & l. Celſus 23. ff. v. de recept. arb.* Nec reconuentionem admittere, *d. cap. cum dilectus.*

III. Poteſt recognoſcere non principaliter, ſed incidenter, de cauſa reſtitutionis in integrum, quæ incidit in negotio, ſuper quo compromiſſum eſt, *capit. Cauſa reſtitutionis 9. De in integr. reſtitut.*

IV. Si Partes faciunt pactum de non recedendo ab arbitrio nihilominus recedere poſſunt, *l. penult. C. eod.*

Secus ſi circa Iudicia, *l. vlt. §. fin. C. de tempor.*

V. Arbitri ſunt aſſumendi in diſpari numero, vt eis diſcordantibus, maioris partis ſententiæ ſtetur, *capit. 1. eodem.*

VI. Compromiſſum non tranſit in hæredes, vel ſucceſſores Arbitri, niſi de hoc expreſsè cautum fuerit: Iudicia verò tranſeunt in ſucceſſorem, *cap. fin. eodem.*

VII. Si ex tribus Arbitris vnus procedere nolit, procedunt alij ſed in Iudicijs ſecus, niſi hoc conceſſum fuerit ſub clauſula, *Quod ſi omnes, & cap. fin. eodem in 6.*

VIII. Arbiter non poteſt punire contumaciam litigatoris, niſi expreſsè in compromiſſo de hoc actum ſit, *l. 2. §. vlt. ff. v. de iudic. l. Non ex omnibus, 39. ff. v. de recept. arb.*

IX. Nec teſtes cogere pote, niſi in caſu *capit. ſuſpicionis 39. De off. Deleg.* quando ſunt arbitri Iuris electi ad cognoſcendum de ſuſpicione Ordinarij, quia tunc habent iuriſdictionem. *Textus & gloſ. in dicto cap. cum dilectus 6. De Arb.*

X. Arbiter pronunciare non poteſt, niſi vtraq; parte præſente: niſi de hoc litigatores conuenerint, *l. Diem, 27. §. Si quis litigatorum, ff. de recept. arb.*

XI. Non poteſt citare partes, niſi ad locum, in quo factum eſt compromiſſum, *l. Quamdiu 21. §. Si arbiter, ff. v. eodem.*

XII. Arbiter arbitrium delegare non poteſt, *l. Non diſtinguemus 32. § Quaſitum, ff. v. eodem.*

XIII. Satiſdatio coram Arbitrio non pręſtatur; quia ſufficit pœnæ promiſſio §. *Ad exhibendas, in fine. Auth. De litigioſis.*

XIV. In Arbitrio non poteſt mora purgari, vbi dies præfixus eſt ab homine: in Iudicijs vero ſic *l. Celſus 23. ff. v. de recept. arb. l. Et ſi poſt tres 8. ff. v. ſi quis caut.*

XV. Arbitri ſententia non infamat; quia non poteſt cognoſcere de crimine, quod infamet. *l. Quid ergo 13. §. Ex compromiſſo, ff. v. de his qui not inf. l. Non diſtinguemus 32. §. Iulianus, ff. v. de recept. Arb.*

XVI. In Arbitrio ſiue compromiſſo prohibetur interuenire iuramentum. *Auth. Decernit. C. de recept. arb.*

Ex quo tamen ſi interuenit, ſeruandum eſt, *cap. 2. de Arb.*

XVII. A ſententia Arbitri non appellatur niſi ſint Arbitri Iuris, qui ſunt electi ex neceſſitate. *l. 1. C. de recept. arb. l. vlt. C. de iudic.*

Supplicari tamen poteſt; & ſi nequiter arbitratum eſt, per ſuperiorem reuocabitur, *c. 2. de Arb. gloſ. cap. A Iudicibus v. Ordinarij in fin. 2. quæſt. 6.*

Sicut etiam arbitrium illorum, qui eliguntur ſub pœna licet ſummo iure teneat, *l. Diem 27. §. ſtari, ff. v. eod. cap. 2. eod.*

Nec pœnam impoſitam incurrit ille, qui non vult ſtare iniquo arbitrio, *l. Non diſtinguemus 32. §. Cum quidam, v. ff. eod.*

Vide latius in explic. Can. lib. 1. tit. 43.

3 Arbitrium boni viri dicitur, quod in rebus ſuis quis, faceret, vel quod rationabiliter vellet ſibi fieri. *Dec. Reg. In perſonam, §. Generaliter, verſ. vltimo notandum, ff. n. de reg. iur.*

ARCHIDACONVS.

Archipresbyter, Canonicus, Coadiutor, Dignitas. Metropolitanus, Officium.

1 Eſt *de iure* prima Dignitas poſt Epiſcopum, cui miniſtrat; & ideo ratione adminiſtrationis præfertur Archipresbytero; ſicut Cardinales, etiam ſi ſint tantum Præsbyteri vel Diaconi, præferuntur Epiſcopis propter Dignitatem, qua miniſtrant ſummo Pontifici; *de quo infra v. Cardinalis.*

In celebratione tamen Diuinorum Archipresbyter præfertur Archidiacono, niſi Archidiaconus quoq; Sacerdos eſſet; quia tunc, non quidem ex obligatione, ſed ex ſua voluntate, & deuotione, veniret preferendus. *Sacra Rit.*

Congreg. in vna Rhegie numer. 9 Dec. 1600. quam retuli in Can. lib. 1. tit. 23. De off. Archid. num. 2. ex Barboſa de Can. cap. 5. num. 42. & 44. vbi refert ad verbum etiam deciſionem Rotæ valde magiſtralem in vna Viterbien. celebrat. Miſſar. 11. Decemb. 1609.

2 Archidiaconus aſſiſtens Epiſcopo ſolemniter celebranti, tam in Eccleſia Cathedrali, quam in alia, intelligitur in Choro præſens. *Sacra Congregatio in vna Camerinen. 15. Martij 1608. Barboſa ibid. num. 51.* Cætera vide ibi.

3 Quod Archidianus Cathedralis tamquam prima Dignitas poſt Pontificalem, dum eſt in Choro, recognoſci debeat tamquam ſuperior, & maior. 1617. Teramo 18. Apr. 73. 74.

Et ad ipſum ſpectent nutus ac Verſiculi Superioris. *Ibidem.*

Et officio finito, dare ſignum egreſſus e Choro. *Ibidem.*

Et licentiam exeundi ante finitum, 1647. Piacenza 27. Septembris 5.

Modo non egrediantur niſi bini reuerentiam exhibentes Archidiacono, & notam facientes cauſam Punctatori, vt diſcuti poſſit in pleno Capitulo, 1617. Teram. 18. Apr. 73. 74.

4 Seruetur ſolitum in Miſſis, quæ cantari ſolent ab Archidiacono diebus ſolemnibus, ſicut etiam in conficienda Tabella Canonicorum, Præsbyterorum, & Clericorum, qui deſeruire debent Officiis, & Miſſis ſolemnibus. *Ibidem.*

5 Archidiaconus, qui nullam animarum curam, vel aliam iuriſdictionem habet, cogi non poteſt ad ſuſcipiendum gradum Doctoratus, vt ſæpius declaraſſe S. Congreg. Concilii refert S. C. Epiſc. 1653. Torcello 8. Aug. 141. num. 24. & ego dixi latius in d. tit. de off. Archid, num. 4. *Gauanti, in eod. verb.*

ARCHIEPISCOPVS.

Metropolitanus. Pallium.

1 NOn *habet* facultatem concedendi ſtatuta totam Prouinciam obligautia: eſt enim minor, & inferior toto Concilio Prouinciali, cuius decretis obligatur etiam ex vi coactiua; licet in eo primam Sedem teneat, nec poſſit à Synodo Prouinciali puniri ſecundum *Bonac. tit. 2. de legib. diſp 1. quæſt. 2. pun. 3. num. 4.*

2 Non poteſt concedere aliquam exemptionem in prima inſtantia ſubditis ſuffraganeorum, 1609. Monreale 2. Decemb. 125. Siracuſa 126.

3 Neq; præcipere poteſt ſuffraganeo, vt expediat aliquam cauſam intra certum terminum, puta triginta dierum, 1612. Muro 13. Apr. 40.

4 Non poteſt exequi ſententias ciuiles, nec exigere pœnas criminales delictorum ex eo, quod ipſe confirmauit ſententiam ſuffraganei, 1618. Squillace 6. Mar. 34.

5 Archiepiſcopus titularis non poteſt ante ſe Crucem portari facere, maximè ſi eſt ſuffraganeus alterius, niſi haberet de hoc ſpeciale priuilegium à Sede Apoſtolica, 1595. Policaſtro 22. Decembris 103.

Nec Nazarenus extra Eccleſiam S. Bartholomæi Terræ Baruli, 1641. 13. Septemb. 269. 270.

Nec vllus Archiepiſcopus in aliena diœceſi poteſt deferre Mozzettam, vel ante ſe deferri facere crucem, vel benedicere, niſi ſit intra limites ſuæ Prouinciæ, licet ab illo Epiſcopo fuiſſet electus tanquam vicinior pro Synodo Prouinciali. C.C. lib. 87. ad 102. cap. 5. 33. 19. niſi tamen habeat de hoc ſpeciale priuilegium, ſicut non obſtante decreto ſupradicto habere, & eſſe in quaſi poſſeſſione Archiepiſcopum Nazarenum reſoluit. *Rota coram Veroſpio* 28. *Iunij* 1647.

6 Archiepiſcopus non poteſt contra ſuffraganeos Commiſſarium expedire ſine licentia Sacræ Congregationis 1629. Vmbriatico 25. Maii 67.

Nec ſuffraganeum ab Ordinum collatione ſuſpendere. *Pro Maſſalubren. contra Surrentinum.*

7 Mandata Archiepiſcopi in cauſis Appellationum exequi poſſunt in diœceſi ſuffraganea ſine alia licentia Epiſcopi ſuffraganei, per ſubditos ipſius Archiepiſcopi; licet non poſſit in diæceſibus ſuffraganeorum ad hoc tenere Miniſtros deputatos, cum exemptione à iuriſdictione ſuffraganei, niſi aliter ſe haberet conſuetudo, *cap. Romana. De off. Ord. in 6.* 1603. Volturara 13. Maii 54.

ARCHIPRESBYITER.

Archidiaconus Prior.

POteſt capere informationes pro matrimoniis conntrahendis, ſed extraiudicialiter; & iurgia amicabiliter componere, inobedientes autem Epiſcopo deferre; ſed non eos ipſe punire; quia non habet iuriſdictionem fori contentioſi, niſi in aliquo caſu ab Epiſcopo delegatam. *Rota in vna Materanen. Officij Archipresbyteratus* 11. *Dec.* 1598. *coram Litta, quam retuli in Can. lib. 1. tit. 23.*

ARCHIVIVM. Scriptura.

ARchiuijs generalibus Status Eccleſiaſtici ſcripturas omnes deferri mandauit intra quindecim dies Sixtus V. Conſtit. 73. *Solicitudo* ſub pœna nullitatis ipſo facto. Vnde poſtea nullam executionem habent, niſi ablata, vulgo Saldata nullitate a Cardinali Camerario; quæ non aufertur, niſi refectis expenſis à parte aduerſa factis pro monitorio obtinendo. *Vide quæ latius dixi in Rubr. Inſtit. Imper. num. 12.*

AR-

ARGVMENTVM.

1 A Contraio ſenſu firmiſſimum eſt iure Conſultis. *l.1. ff. v. de off. eius, cui mand. eſt iuriſd. cap. cum Apoſtolicæ 7. & ibi gloſ. ver. intelligi. De his, quæ fiunt à Pralat. ſine conſ. cap.*

Saltem ad probandum illud, cuius contrarium non eſt expreſſum in iure, *cap. A nobis 28. de ſent. excomm. gloſ. magna cap. Significaſti 18. circa med. De foro compet.*

Dummodo ex eo non ſequatur abſurditas: tunc enim tale argumentum ceſſat. *l. Conuenticulam. 15 iuncta gloſſa, C. de Epiſcopis, & Cler. l. 2. C. de condit. inſer. Rota recentior apud Farinac. par. 1. deciſ. 491. num. 9.*

Quo caſu non ſit relatio ad omnia præcedentia, præſertim in ſtatutis, *Rota deciſ. 674. num. 2.*

Nam in Statutis non valet argumentum à contrario ſenſu, quando Statutum derogat iuri communi: ſecus ſi non derogat, ſed reſeruat. *Rota apud Coccinum dec. 111. num. 16.*

2 Argumentum à maiorum dictis, in Scriptura præſertim, vel aliis authenticis locis recitatis, ſumere licet, *cap. Accuſatores 8. iuncta gloſſa, 3. quæſt. 5. Arg. cap. penult. 21. diſt. cap. 12. quæſt. 13. quæſt. 2. cap. 13. Si quid veri 37. diſt. omnia cum ſuis gloſſis.*

ARIANI. Hæreſis.
ARISTOTELES.
Dæmon. Sodomia.

ARMA, *Fides, Inſignia, Priuatio, Theſaurus.*

1 A Rmorum appellatione generica non tantum gladii; ſed fuſtes, lapides, & quidquid nocere poteſt, intelligitur, *l. Armatos 9. ff. n. Ad l. Iul de vi publ. Olnot. de publ. iud. §. Item lex Iulia de vi. num. 1.*

2 Arma prohibita portans, vltra pœnam ſtatuti, debet arma perdere: nam portans Arma præſumitur habere malum animum. *Poſt Bald. Oinot. de action. §. ex maleficiy num 11. & 15. Et ego ibidem num. 202.*

Clericis tamen per Miniſtros laicos auferri non poſſunt: niſi in caſu ne patrent aliquod delictum, animo tamen ea redendi poſtea, vel ipſis Clericis, vel eorum ſuperioribus. *Diana 5. tract. 1 reſol. 4.*

3 An autem Arma prohibita portans peccat mortaliter? Affirmatiuè reſpondent Lorca, Sanchez, & alii communiter.

Negatiuè vero *Nauar. cap. 23. num. 55. & ſeqq. Reginald. in praxi tom 1. lib. 15. cap. 6. ſect. 5. num. 50.* quorum etiam opinio probabilis eſt; quia probabiliter ſuſtineri poteſt, legem pænalem non obligare in conſcientia. Dummodo quis tanta cautela illa portet, vt non ſe coniciat in probabile periculum pœnæ mortis, vel alterius grauis incommodi. *Philiarcus tit. 1. part. 2. lib. 3. cap. 2. dicto 4. Diana de legib. reſol. 18. V. lex.*

Vnde in prohibitione venationis, vel delationis Armorum, etiam prohibitorum, facta quibuſcumque, etiam Clericis, non debet apponi pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, nec priuatio priuilegii Clericalis, ſed aliæ pœnæ Sacrorum Canonum, 1601. 2. Apr. 119. num. 4. 1602. Lecce 18. Iun. 59. 1603. Squillace 15. Iul. 79. 1604. Lecce 5. Apr. 45.

4 Stante Statuto, quod qui inuentus fuerit arma portare, teneatur ſoluere pœnam aliquam taxatam; dici non poteſt inuentus ille, quia familia Iudicis fuit tantum viſus arma portare, niſi etiam captus ſeu deprehenſus fuerit: Inuenire enim eſt apprehendere, *l. Si Barſatoriam 13. & ibi Bart. num. 3. C. de fideiuſſ. Omot. de interd. §. Poſſidere num. 100. &*

100. & in ſimili dicemus infra v. Theſaurus.
Niſi recuſauerit à Satellitibus diſcuti, vt dixi in tit. de rer. diuiſ. n. 57.

5 Archibuſettos duobus palmis breuioribus, quos vulgo *Piſtolas* appellant ſeu quoduis aliud armorum genus, tribus palmis breuiorum, deferentes, ſiue etiam domi tenentes, licet per breuiſſimum tempus, etiam de cuiuſcumque Gubernatoris ſeu Legati de latere licentia, in Statu Eccleſiaſtico incurrunt in crimen, & pœnas rebellionis ac læſę Maieſtatis: & Officiales, exceptis legatis, talem licentiam concedentes, ſunt ipſo facto excommunicati, & à Diuinis ſuſpenſi Pius IV. Conſtit. 49. *Cum vices*, & Pius V. Conſt. 145. *Cum vices. Vide, quæ dixi in Cæn. lib. 5. tit. 39. De ſent. excom. num. 196. §. 3.*

6 Cultros acutos, quomodolibet paruos, Neapolitani deferre non poſſunt: *Pragm. 18. De Armis.*

7 Arma per Principes Sæculares prohibita, teneri non poſſunt neque in Conuentibus Eccleſiaſticorum, tam ſecularium, quam Regularium, 1603. Genoua 4. Mar. 24.

AROMATARIVS. *Feſtum*.

1 A*Romatarij* non poſſunt contrahere Societatem cum Phyſicis, & Chirurgis. *Greg. XIII. conſt. 29. §. 13. vt retuli in tit. de Societate num. 1.*

2 Priuilegium habent prioritatis contra quoſcumque Priuilegiatos, *Clement. VIII. Conſtitut. 47. De quo latius dixi libr. 2. Inſtitut. Ciuil. tit. 19. hæredit. qual. num. 17.*

3 Clerici non poſſunt exercere officium Aromatarij, neque in Hoſpitalibus, ſine licentia Papæ vel Sacræ Congreg. 1591. Palermo 23. Apr. 265.

4 Regulares item non poſſunt Aromatariam tenere; niſi pro ſe ipſis: quo caſu viſitari non poteſt à Prothomedico, 1602. Napoli 9. Ian. 1.
Sicut nec quamlibet aliam artem ſiue apothecam, niſi pro ſe ipſis. *Viſitatio Apoſtolica Vrbis 29. Aug. 1637.*

5 Permitti poteſt Regularibus, & Monialibus, præſertim pauperibus, vendere medicinalia ſuæ Aromatariæ, renouandi gratia, maximè prętijs moderatis: 1602. Napoli 26. Maij 18. 1647. Dom. 11. Octob. 5.

Nam ſupradictum decretum Viſitationis Apoſtolicæ 29. Aug. 1637. non habet locum extra Vrbem, 1646. Napoli 6. Octob. 57.

Et idem dicendum de alijs locis pijs, 1655. Milano 30. Apr. 50.

6 Ex creditis Aromatarię taxantur, ſeu deducuntur viginti pro quolibet centenario. 1653. Rimini 25. Apr. 145.

7 Ad maiorem commoditatem, & minorem ſumptum, decocta, infuſiones, & ſimilia, fiant intra clauſtra ſiue clauſuram. *Ibidem.*

ARS ARTIFEX.

Actus 2. Arma 4. Damnatus in hoc Mundo.

1 Q*Vid contineant* ſeptem artes liberales explicatur hiſce ſeptem verſibus, quod refert Hoſtien in ſumma tit. de Magiſtris, §. quam ſententiam, & Ambroſius de Vignate quæſt. 6. de hæret.

Gramatica. *Quicquid agunt artes, ego ſemper prædico partes.*

Dialectica. *Me ſine Doctores fruſtra coluere ſorores.*

Rhetorica. *Et mihi dicendi ratio cum flore loquendi.*

Muſica. *Inuenere locum per me modulamina vocum.*

Geometria. *Rerum menſuras, & earum ſigno figuras.*

Arithmetica. *Explico per numerum, quid ſit proprio rerum.*

Aſtrologia. *Aſtra viaſque poli vendico mihi ſoli.*

2 Artis perfectio conſiſtit in iudicando, non autem in præcipiendo: & ideo reputatur melior Artifex, qui volens peccat in arte, quaſi habens rectum iudicium, quam qui peccat nolens, quod eſſe videtur ex defectu iudicij. Sed in Prudentia eſt è conuerſo, vt dicitur in 6. Ethicorum. Imprudentior eſt enim, qui volens peccat, quaſi deficiens in principali actu prudentiæ, qui eſt præcipere, quam qui peccat nolens, *S. Th.* 2. 2 *quæſt.* 47. *art.* 8. *in Corp.*

3 Artifices peccant mortaliter, ſi ea faciant, quibus homines non niſi cum peccato vti poſſunt, puta ſi quis fabricaretur idola; ſecus ſi ea faciant, quibus homines, & bene, & male vti poſſunt, vt gladios, archibuſios, ſagittas, & ſimilia. *S. Th.* 2. 2. *quæſt.* 169. *art.* 2. *ad.* 4.

Et qui tale aliquid facit, vendit, vel dat, quo ſcit alterum abuſurum; vt qui vendit Agnum Iudeæ, quem in Pleniluuio Martij vult comedere, vel dat gladium irato, quo vult inimicum occidere; non peccat, ſi faciat id, non ad conſentiendum peccato alterius ſed ad euitandum magnum incommodum proprium, quod alias pateretur. Ceſſante vero talis incommodi periculo, peccat: quia tenemur ex caritate impedire peccatum proximi, quando ſine noſtro graui incommodo poſſumus.

Quia tamen faciat actionem indifferentem, qua alter ad peccandum abuti turi, puta fores aperit concubinæ ad Dominum ingreſſuræ, lectum ſternit in eo peccare volentibus, cibum miniſtrat volenti frangere ieiunium, &c. non ſolum excuſatur à peccato, quando id facit ex iuſta, & rationabili cauſa; ſed etiam quando ſi hoc ipſe non faceret, nihilominus faceret alius. Ratio eſt, quia ſolum ab ea actione abſtinere tenetur, vt impediat peccatum Proximi. Sed tunc peccatum impedire non poteſt, Ergo non tenetur abſtinere, vt dixi etiam Geneſ. 2. 18. 4. *Vide latius Bonac. de legib. diſp.* 2. *qu.* 4. *punt.* 2. §. *vnic. num.* 17. *&* 18. *Diana* 5. *tract.* 7 *reſol.* 36. *& ſeqq.*

Inſuper Bonac. *tit.* 2. *de contr. diſput.* 3. *quæſt.* 2. *punt.* 2. *numer.* 13. excuſat etiam eum, qui ex graui cauſa vendit Idolum Gentili, qui eo creditur abuſurus; quia idolum non eſt de ſe neceſſario determinatum ad malum, cum etiam adhiberi poſſit ad delectationem, vel ad ornatum domus. Quæ ratio etiam in fabricante locum habet.

Sed ego contrarium arbitror multo probabilius propter pleroſque Martyres, qui quoslibet potius ſubire cruciatus, quam idola fabricari maluerunt; & eſt commune Doctorum. † Vnde ſic reſp. S. C. de Epiſc. ſol. 7. Decembris 1626. ad c. de tribus dubijs Iaponiæ. *

ASCENTIO ELIÆ LIBER,

V. Elias.

ASSASSINVS.

Beneficium. Degradatio. Homicidium.

1 PRopriè dicitur, qui accepta, vel promiſſa pecunia, mandatum dedit, vel acceptauit ad occidendum, etiam effectu non ſecuto, *Farinac. conſ.* 99.

Impropriè verò, qui ad ſfrixandum, verberandum, ſeu vulnerandum, vnde hic non priuatur immunitate, ille vero ſic. *Iurba conſ.* 100. *num.* 13. *Bonac. de legib. diſp.* 3. *quæſt.* 7. *pun.* 6. §. 5. *num.* 7.

2 An autem dicatur propriè Aſſaſſinus Teſtis, vel Iudex, qui falſum teſtimonium, vel iniuſtam ſententiam tulit pecunia corruptus, propter quod Innocens fuit morte punitus; quidam aiunt; quia reuera mandatum accipit ad occidendum. *Diana* 1. *tract.* 1. *reſol.* 19. *&* 4. *tract.* 1. *reſol.* 104.

Bonacina verò cum aliis negat; quia *in cap. vnico de homicidio in 6.* hic caſus non videtur exprimi.

Replicari tamen poſſet ſatis exprimi, dum exprimitur mandatum.

3 Aſſaſſinii crimen declarari debet à Iudice Eccleſiaſtico, *Clem. VIII. Conſtit.* 73. §. 3. *Diana* 1. *tract.* 2. *reſol.* 51.

ASSECVRATIO.

NAuis, facta de tempore, quo alter ex contrahentibus ſciebat, vel ſcire poterat naufragium nauis, de ſtylo Mercatorum non obligat aſſecurationem: nam quando dolus verſatur circa cauſam finalem contractus nullus eſt. *Rota in vna Anconitana aſſecurationis nauis Lunæ 4. Maij 1602. coram Ludouiſio.*

Vide quæ dixi de Aſſecuratione lib. 3. Inſtitutionum Ciuilium tit. 21. num. 19. Vbi ex Bonac. quod ad Aſſecurationem requiruntur tria. 1. Iuſtum pretium. 2. Quod Aſſecurator ſciat, vel admoneatur de veris periculis; Quod res aſſecurata reuera exiſtant in periculo.

ASSENSVS REGIVS.

Bona. Epiſcopus.

ASSIGNATIO. Actio.

ASSISTENS.

Archidiaconus. Auguſtiniani. Decimę. Epiſcopus Generalis.

† Cum Epiſcopo placuerit cantare Miſſam, vel alias ſolemnes functiones peragere extra ſuam Cathedralem, non poteſt cogere Capitulum ad aſſiſtendum, 1612. *Nardo 25. Septemb. 89. Per fontioni fatte nella Chieſa de' Carmelitani.*

Sacra vero Concilii Congregat. 22. Martii 1588. declarauit, teneri Capitulum dare Aſſiſtentes Epiſcopo ſolemniter etiam extra Cathedralem celebrante Miſſas, vel Veſperas vel ordinationes, etiamſi male faceret contra Tridentini præceptum illis diebus Cathedralem deſerendo.

Super quo tamen notandum primo, quod hæc duo decreta non ſunt contraria: quia Congregat. Concilii loquitur de duobus, vel tribus Aſſiſtentibus, Congregatio vero Epiſcoporum de toto Capitulo.

Notandum ſecundo, decretum etiam S.C. Concilii, quod Capitulum debeat dare aſſiſtentes Epiſcopo ſolemniter celebranti extra Cathedralem, intelligi modo celebret in Ciuitate, vel Suburbijs: ſecus ſi aliquo diœceſis loco. Pręterea etiam in Ciuitate, vel Suburbijs Epiſcopum debere rationem habere, tum diſtantiæ, tum decentiæ loci, vt eadem declarauerat 15. Martij 1584.

Notandum tertio, quod eadem in vna Ianuen. 5. decreuit, debere Epiſcopum vltra diſtributionem amiſſionem, conſtituere in Canonicos ipſi ſolemniter celebranti aſſiſtere recuſantes, pœnam aliquam pecuniariam, vel ſuſpenſionis ad tempus, vt eius metu muneri ſuo ſatisfacere compellantur.

Notandum quarto, quod dignior ex Canonicis, vel Dignitatibus in Ordine Presbyterali conſtitutus, aſſiſtit paratus Epiſcopo celebranti Veſperas, vel Miſſam ſolemniter. Epiſcopo vero non celebranti, ſed præſenti cum Pluuiali, & Mitra, non ille primus, ſed alter immediatè ei proximus aſſiſtet ſine pluuiali, prout, & duo Canonici Diaconi aſſiſtentes. Cum vero Epiſcopus non eſt in duobus pluuiali, & Mitra, nulla fit ei aſſiſtentia, nec à Diaconis, nec à Præsbytero Canonicis, vel Dignitatibus, ſed ſeruiunt ei Cappellani. Ex S. C.C.*

ASTROLOGVS. Reſtitutio.

ATTENTIO. Intentio.

AVARITIA.

EST *vitium* inclinans ad inordinatum Appetitum pecuniæ; & habet ſeptem

tem filias, quæ ſunt.

I. *Duritia cordis*, quæ eſt vitium à compaſſione Pauperum auertens.

II. *Inquietudo mentis*, vitium, ab ordinata quiete animum auertens.

III. *Violentia*, ad vim inferendam animum inclinans.

IV. *Fallacia*, inclinans ad decipiendum verbis.

V. Et ſi iuratis, *Periurium*.

VI. *Fraus* ad decipiendum factis quo ad res.

VII. *Proditio* vero quoad Perſonas. *Nau. cap. 22. n. 69. & 75.*

AVDITOR.

Auxilium, Debitor, Epiſcopus, Iudex; Punctator.

1 AVditores Cameræ fructus, & diſtributiones in abſentia conſequuntur ex priuilegio Clem. VII. *Barboſa alleg. 53. num. 155.*

2 Auditor Cameræ, & quiuis alius Iudex Romanæ Curiæ, non poteſt hodie cognoſcere de cauſis externis in prima inſtantia, nec monitoria concedere ad extrahendas Partes à ſuis domicilijs, *Barboſa alleg. 81. num. 3.*

Neque de conſenſu Ordinarij. Tum propter præiudicium Iurium Metropolitani; tum ne ſubditi vexentur inuiti, 1613. Lecce 30. Iul. 65. 13. Aug. 72.

Et ſi concedat, debet illa reuocare abſque citatione Partis, tanquam conceſſa de facto, 1622. Terracina 2. Septemb. 104.

Fallit tamen I. quando quis vellet impedire, ne quis per Breue Apoſtolicum Benefici poſſeſſionem acciperet; quia tunc Auditor Cameræ eſt Iudex competens etiam in prima inſtantia. *Barboſa ex S. C. num. 12.*

Etiam in cauſis Beneficiorum reſeruatorum, *num. 17.*

Fallit II. In cauſis Camerali obligatione vallatis. *Idem numer. 11. Infra v. Obligatio.*

3 Auditor Cameræ inhibere non poteſt Epiſcopo, ne procedat contra Curatum non reſidentem, neque Ordinario præcipere, vt admittat reſignationem, 1613. Aliqui 16. Iul. 64. 1645. 7. Dec. 26.

4 Nec abſoluere iuſte excommunicatum ab Ordinario, puta quia non paruit præcepto Paſchalis, neque cum præfixione termini ad parendum, 1652. Bouino 7. Iun. 5.

† Super qua materia dubitatum fuit primo an in Tribunali A. C. & in alijs Tribunalibus Curiæ Romanæ, poſſint concedi Inhibitiones, ſeu Monitoria cum abſolutione, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam, excommunicatis per Epiſcopos vel alios Ordinarios, ex cauſa violatæ Iuriſdictionis Immunitatis, vel libertatis Eccleſiaſticæ appellantibus, vel alias recurrentibus ad ſupradicta Tribunalia?

Secundò. An in cauſis, quæ agitantur in ſupradictis Tribunalibus Curiæ Romanæ, poſſit recurſus haberi ad S. C. ſuper immunitate, & controuerſiis iuriſdictionalibus ſuper reſolutione vel declaratione, an ſit, vel non ſit commiſſa violatio Iuriſdictionis Immunitatis vel libertatis Eccleſiaſticæ, & an ſit locus reintegrationis huiuſmodi violationis, & interim debeant dicta Tribunalia ſuperſedere vſque ad reſolutionem, ſeu declarationem eiuſdem S. C. illamque ſequi, & exequi;

Die 4. & 11. Auguſti 1626. Dubiis ſupradictis cum interuentu omnium Eminentiſſimorum DD. Cardinalium, & Reuerendiſſimorum Prælatorum deputatorum, mature diſcuſſis, ac rationibus hinc inde deductis diligenter, ponderatis vnanimi conſenſu omnes cenſuerunt. Quoad primum, Tribunal A. C. necnon alia Tribunalia ſupradicta nō poſſe huiuſmodi abſolutiones concedere, etiam cum reincidentia, vel

ad

ad cautelam.

Quo verò ad ſecundum, licere Partibus ad dictam Congreg. vt ſupra recurrere, & interim ſupradicta Tribunalia expectare debere reſolutionem, ſeu declarationem, & illam omnino ſequi, & exequi.

Sanctiſſimus approbauit 5. Sept.1626.

Et in Congregationibus habita 27. Auguſti 1650. nemine diſſentiente, reſolutum fuit, A.C. debere decreta vt ſupra edita omnino obſeruare, ac præciperæ, vt à ſuis Miniſtris, & Officialibus exactè obſeruentur.

Super verò huiuſmodi appellationibus, & inhibitionibus dictum fuit, in Tribunali A.C. poſſe quidem concedere Monitoria & Inhibitiones ijs, qui ab Epiſcopis vel ab alijs Ordinarijs declarati fuerint excommunicati ob violatam iuriſdictionem, libertatem, vel immunitatem Eccleſiaſticam, & ad Sedem Apoſtolicam appellarunt, cum ab huiuſmodi declaratione, niſi exceſſus ſit notorius, detur appellatio ad vtrumque effectum, & A C. ſit Iudex ordinarius quarumcumque Appellationum, quę à ſententiis per Ordinarios latis, etiam extra Statum Eccleſiaſticum, ad eamdem Sedem interponuntur: ſed non poſſe eos abſoluere etiam cum reincidentia vel ad cautelam obſtante decreto hac de re edito, & à f. m. Vrbano VIII. confirmato, quod S. C. ſeruati mandauit. *Refert Fagnan. c. Per tuas. De ſent. excommun. num. 33. & 47.*

5 Auditor Cameræ eſt Iudex competens cauſarum quorumcumque Prælatorum Officialium Romanæ Curiæ Oratorum, Curialium, Notariorum Cameræ, & familiarium eorumdem; Campſorum, & Mercatorum, ac penſionum, quamuis ſolutio alibi facienda eſſet. Eſt inſuper executor omnium litterarum Apoſtolicarum: vbi quidem nullus alius eſt deputatus executor, ſolus ac priuatiue; vbi verò deputati ſunt alii, cumulatiue. Remiſſorias, & compulſorias dat, Monitoria ad partes decernit Cenſuras promulgat, ac ſolus cognoſcit de cauſis, & litibus ortis vigore obligationis Cameralis, & poteſt in partibus citare in prima inſtantia, non obſtante decreto Concilii ſeſſ.24. cad.20. Pius IV. Conſt.33. *Ad Eximiæ*. Pauli V. Conſt.28. *Eximiæ*. Sac. Epiſcoporum Congregatio in vna Piſtorien. 18. Apr.1595.

In Beneficialibus tamen Auditor Cameræ nullam iuriſditionem habet. *Rota in vna Nullius Beneficij 28. Maij 1603. coram Ludouiſ.*

Niſi propter executionem litterarum Apoſtolicarum vt ſupra. *Tiber. pract. iudic. lib.2. cap.12. num.2.*

6 Citationes, Monitoria, Mandata, & quæcumque aliæ expeditiones, ab A. C. conceſſæ; ſiue in Romana Curia, ſiue extra eam exequenda ſint, licet ante illorum executionem Auditorem ipſum, in ampliſſimum Cardinalium Collegium aſſumi, vel naturæ debitum perſoluere contingat; nouus Auditor intimare, & exequi poteſt abſque noua citatione. *Tiber. pract. iudic. lib.1. cap. 46.*

7 Ordinarius quoque tenetur exequi Citationes, & Monitoria A.C. 1594. Piſtoia 18. Apr.113. 1602. Feltre 6. Auguſti 86.

8 Auditor Cameræ inhibere non poteſt Metropolitano, ne ſe ingerat in cauſis ſuffraganei, vel ſubditorum eiuſdem, tam motis, quam mouendis, 1655. Regio 17. Sept. 248.

AVGVSTINIANI.

Conuerſus, Regularis, Tranſitus.

1 IN *conſultatione* habenda bis in hebdomada per Generalem, & duos illi aſſiſtentes, vna cum Procuratore generali, quando Generalis in Vrbe commora-

moratur, in euentu quo Aſſiſtentes ſint concordes, & in voto contrario Generali, ſuſpenditur executio voti Generalis, & cognitio deuoluitur ad Sacram Congregationem Regularium, 1628.14. Apr.131.

2 Iidem non poſſunt commendare aliquem Fratrem Vocalibus, & Officialibus Prouinciæ proſſequendo aliquo Officio, niſi de voto eiuſdem Congregationis ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, ſuſpenſionis ab Officio, ac priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ: quas pœnas incurrit Generalis, etiam quando ſine licentia Papæ conſtituit Officiales abſolutos ſiue titulares. *Ibidem*.

3 Vicarius Generalis Auguſtinianorum Congregat. Lombardiæ, durat per biennium, & vacat per triennium, 1619. 26. Oct.353.

4 Diffinitor in eadem Congregatione, qui prius Vicariatus Generalis officio functus fuerit, præfertur ceteris, licet profeſſione antiquioribus, & deputatur Præſes Capituli Generalis, 1652. 29. Ianuarij.

5 Capitulum dict. Congregationis eſt, & vocari debet Generale. Gregor. XV. Conſtit. *Onerosa* edita 21. Ianuarij 1623.

6 Inhibendum Fratribus Ord. S. Auguſtini, ſeu alterius, ne geſtent habitum in materia, & forma ſimilem habitui Fratrum Reformatorum, ſeu Diſcalceatorum eiuſdem Ordinis, 1637, 23. Ianuarij.

7 Adrianenſes geſtare poſſunt Cappam nigram ſtrictam, cum manicis ſtrictis, & Caputio rotundo breuique, de panno charbaſcio, necnon pallium breue pectori colligatum, Sandaliaque cum pedibus nudatis, & barbam prolixam, 1638. 17. Dec 490.

8 Sacra Rituum Congregatio, &c. Citatis, & auditis partibus cenſuit, Imagines S. Aug. S. Nicolai de Tolentino & aliorum Sanctorum eiuſdem Ordinis S. Auguſtini, impreſſas, ſeu depictas à Fratribus Diſcalceatis eiuſdem Ordinis, cum habitu, quo ipſi Diſcalceati vtuntur, ſuſpendendas, & abolendas eſſe, &c. 19. Dec. 637.

Sanctiſſimus confirmauit 23. Ianuarij 1638. incipit. *Exponi nobis*.

AVIS. Animal 3.
AVXILIVM. *Gratia Diuina*.

1 PRo *ſubuentione* Parentum, & ſtrictorum conſanguineorum conceditur applicare, vel etiam quærere eleemoſynas, etiam Miſſarum, 1595. Mercede 10. Dec. 22. 1633. S. Baſilio di Spagna 11 Nou. 377. 1638. Min. Off. Rif. 17 Sept. 340. 1597. Breſcia 25. Iun. 69.

Etiam Cappellaniæ, 1592. Squilace, 24. Martii 124.

Etiam Iuſpat. recipiendi, 1625. Sanctiſſima Trinità 18. Ianuarij 12.

Et curam Animarum, etiam extra Clauſtra, exercendi, 1649. Serui 19. Nou. 3.

Et aſſignatur Conuentus Patriæ, vel alius, vbi Parentes degunt, 1646. Carm. 15. Iun. 1. &c.

2 Superiores curam habere debent Parentum eius Religioſi, qui pro adimplendo quarto voto accedit ad Indias; 1649. Benedittini di Portogallo, 29. Ian. 12.

3 Decreta commendatitia, ad hunc effectum à S. C. concedi ſolita, non deſinunt eſſe Superioribus arbitraria ex eo, quod A. C. ſuper ijs Monitorium expediuit, 1649. 3. Decembr. 8.

B

BACVLVS.

1 BAculi Paſtoralis ſignificatio his verſibus continetur.

In Baculi forma Præſul datur hac ibi norma.
Attrahe per primum, medio rege, punge per imum.
Attrahe peccantes, rege iuſtos, punge vagantes.
Attrahe, ſuſtenta, ſtimula, vaga, morbida, lenta.
Gloſſa vt infra num.2.

De vſu Baculi Paſtoralis, vide Cerem. Epiſcop. lib.1. cap.17.

2 Romanus Pontifex non vtitur Baculo.

I. Propter hiſtoriam; quia S. Petrus Baculum à ſe remouit, & ſuo Diſcipulo dedit, vt eius tactu reſuſcitaret Collegam mortuum, quem cum eo direxerat in Germaniam. Et ille poſtea Diſcipulus, qui Baculum receperat à Petro, factus eſt Epiſcopus Treuerenſis; vnde in diœceſi Treuerenſi Romanus Pontifex vtitur Baculo.

II. Propter myſticam rationem: quia baculus habet in ſummitate quamdam recuruationem, quaſi ad trahendum, quod non eſt neceſſarium Romano Pontifici; quia cum Eccleſia non poſſit eſſe nulla, non poteſt ab illo finaliter diuertere.

III. In ſignum, quod Romanus Pontifex non habet coarctatam poteſtatem: id quod curuatio Baculi ſignificat.

IV. Quia per Baculum ſignificatur coërctio: & ideo alii Pontifices recipiunt à ſuis Superioribus Baculos, quia poteſtatem ab homine recipiunt. Romanus verò Pontifex non vtitur Baculo; quia poteſtatem recipit à ſolo Deo. *gloſ. cap. vnic. §. Vngitur. verſ. Propter hiſtoriam Circa fin. de Sacra vnct. S. Th. ſuppl. quæſt.* 40. *art.* 7. *ad* 8.

BALDACHINVM. *Abbas*.

1 IN *Eccleſia* nullus, neque Dominus loci, prӕterquam Epiſcopus poteſt erigere; & Epiſcopus omnibus Sacrorum Canonum remedijs huiuſmod baldachinum omnino remoueri facere debet. *Sacra Epiſcop. Congregatio in vna Boianen.* 12. *Ian.* 1618.

Etiam ſi Epiſcopus eſſet Abſens, 1594. Milano 2. Aug. 216.

2 Epiſcopus erigere poteſt baldachinum, etiam in Eccleſiis Regularium, quando ibi de iure, vel conſuetudine functionem aliquam Pontificalem etiam cum ſola cappa facere debet, 10 *Iun.* 1603. *fol.* 43. Decretum integrum retuli in Can. lib. 3. tit. 31. De Regul. n. 44.

BALNEVM. *Clauſura*.

1 ORdinario, qui prius prohibeat Regularibus, ne accedant ad balnea: poſtea eos, ſi ibi nudi inueniantur, carcerari mandet 1603. S. Agoſtino, 4. Aug. 60.

2 Monialibus Italiæ regulariter negatur licentia eundi ad balnea, 1581. Piſa 20. Ian. 86.

BANNITVS. *Furtum*.

1 BAnniti, qui per litteras, vel Nuncium comminantur hæredibus occiſorum, vel offenſis, aut conſanguineis eorum, vt ab eis pacem extorqueant, & qui tales litteras, vel ambaſciatas defecerunt, crimen læſæ Maieſtatis, ac rebellionis incurrunt. Innocentius Octauus, conſt. 14. *Licet ea*.

2 Bannitorum, & Sicariorum receptatores, non excuſantur prætextu conſanguinitatis, & non doloſæ receptationis. Sixt. V. conſt. 6. *Hoc noſtri*.

Et Regulares incurrunt pœnas priuationis officiorum, vociſque actiuæ, & paſſiuæ, 1603. Bertinoro, 27. Oct. 81.

3 Banniti, & alij facinoroſi non poſſunt in Eccleſijs, tam ſæcularium, quam Regularium, vltra triduum permanere. *Ex decreto Sacræ Congreg.* 1627.

Vt dixi lib. 1. inſt. Imper. tit. 8. de his, qui ſunt ſui n. 36. §. 12.

4 Bannitorum, & facinoroſorum gratiarorum conſanguinei in proximiori gradu, coguntur cauere de ſe repræſentando pro ipſis. *Clemen. VIII. conſt. 15.*

5 Barones, & vniuerſitates Status Eccleſiaſtici, non cuſtodientes vias, & territoria à Bannitis, tenentur reſarcire damna ſpoliatis, Pius V. conſt. 10. *Ex ſupernæ*. Sixtus V. conſt. 6. *Hoc noſtri*.

BAPTISMVS.

Circumciſio, Dimiſſoriæ, Hæreſis, Mors, Pœnitentia, Vſura.

1 Forma. Baptiſmus collatus in nomine Sanctiſſimæ Trinitatis non expreſſis perſonis, vel in nomine Chriſti tantum, non eſt validus; vt hodie docent communiter Doctores licet affirmatiuam quoque probabilem cenſeat Bellarminus. *De quo latè dixi in Collect. ad Matth. 28. 19. 17. & ſeqq.*

At Baptiſmus collatus ſub hac forma *Ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritua ſancta*, valet. cap. Retulerunt 86. de conſecr. diſt. 4.

Et eadem ratione ordinatus ſub hac forma: *Accipe poteſtatem, Offerri Sacrificium, &c.* pro *Offerre*. Arg. ex ijs, quæ tradit Bonac. de Sacram. diſp. 1. q. 2. pun. 1. n. 20 *Vide infra verbo Ordo n. 1.*

Item baptizatus Italice ſub hac forma: *Io te battezzo col nome del Padre, del Figliuolo, e dello Spirito ſancto*, eſt procul dubio valide baptizatus, nec eſt iterum neque ſub conditione, rebaptizandus.

I. Quia particula in poteſt omitti abſque eo, quod Sacramentum inualidum efficiatur: immo nec baptizans reus fiat mortalis culpæ, propter leuitatem materiæ. Ergo multo magis mutari in particulam *cum*; quia non mutatur ſenſus formæ, *Bonacin. de Sacrament. diſput. 2. quæſtion. 2. punct. 4. numer. 16.*

II. Quia controuerſia tantum eſt, an valide baptizet, qui ter repetit nomen hoc modo: *Io te battezo col nome del Padre, e col nome del Figliuolo, e col nome dello Spirito ſanto*, quo caſu Bonac. l. cit. num. 5. negat baptiſmum eſſe validum; quia non exprimitur vnitas Diuinæ eſſentiæ, & idem eſt, ac ſi diceretur; *nominibus*. Diana verò 2. tr. 17 reſ. 15. affirmant, quod ter repetere idem nomen non officiat vnitati. Ergo quando ſemel tantum dicitur, nullum remanet dubium de validitate Baptiſmi.

† Remanet dubium de baptiſmo collocato ſub debita forma, prolata tamen ab eo, qui non fundit aquam ſuper quo die 30. Auguſti 1636. fuit Congregat. in Palatio Eminentiſſimi D. Card. S. Sixti cui interfuerunt cum Eminentia Sua RR. PP. Horatius Iuſtinianus, Abbas Hilarion, P. Niger. P. Lucas Vadingus. P. Sanctorius Melphien Ordin. Min. Strict. Obſ. & P. Thomas de Afflictis Theatinus.

Propoſito ergo dubio de Baptiſmo Georgianorum, qui fieri ſolet à duobus Miniſtris, vno aquam infundente, & alio formam pronunciante: quatuor ex Patribus fuerunt concordes, vel baptiſmum illum eſſe nullum iuxta ſententiam Diui Thomæ, Scoti, S. Bonauenturæ, & aliorum Theologorum, quæ eſt communis; vel ſaltem dubium: & propterea Georgianos omnes eo ritu Baptizatos, eſſe iuxta Eccleſiæ Catholicæ praxim ſub conditione rebaptizandos.

Alij vero duo Patres, ſcilicet P. Niger, & P. Sanctorius, cenſuerunt prædictum Baptiſmum eſſe validum iuxta ſententiam Caietani, Marſilij, & Paludani, licet hic poſtea ſubiunxerit, tutiorem eſſe communem opinionem contrariam.

Primi

Primi quatuor Patres, vltra rationes, quas D. Thomas, & alij Theologi adducunt, pro eorum ſententia conſiderarunt.

I. Non conuenire in re tam graui recedere à communi opinione.

II. Cum agatur de ſalute Animæ, tutiorem opinionem eſſe ſequendam.

III. Cum ritus Eccleſiæ tam Latinæ quam Grecę in baptizando ſit antiquiſſimus, & per tot ſæcula continuo obſeruatus, exiſtimandum eſſe illum ab Apoſtolis originem traxiſſe: & conſequenter hunc ritum Georgianum eſſe nouitatem, fortaſſe à Neſtorianis introductam, qui vt Georgianos ſua hæreſi de duabus in Chriſto Perſonis inficerent, introduxerunt in Baptiſmo duos Miniſtros, vt duas eſſe Perſonas in Chriſto facilius perſuadere poſſent.

Confirmatur hoc, quia Cardinalis de Vitriaco, qui ante 400. annos vixit, & de omnibus Orientalium Aſiæ populorum ritibus ſcripſit, de ritu huiuſmodi nullam facit, dum de Georgianis agit, mentionem.

IV. Quod tres Doctores allegati in contrarium ſententiam ſuam reſtringunt ad caſum neceſſitatis, qui longe diuerſus eſt à noſtro & Suarez de eodem caſu neceſſitatis loquens *p. 3. tr. 2. ſect. 3. diſp. 23. §. Ad vltimam confirmationem*, dicit, melius eſſe baptiſma hoc dubium quam nullum: data tamen opportunitate, ſub conditione reiterandū eſſe.

V. Denique adduxerunt Cardinalem prædictum de Vitriaco, qui in hiſtoria Occidentali cap. de Baptiſmo ponens huiuſmodi caſum, tenet rebaptizandos eſſe ſub conditione, qui præfato ritu baptizati fuerint.

Reliqui vero duo Patres vltra rationes, quas præfati tres Doctores ſuſtinentes Baptiſmi huiuſmodi validitatem adducunt, conſiderarunt.

I. Etiam in adminiſtrationes Sacramentorum probabilem opinionem, relicta Probabiliori, amplecti poſſe.

II. In dubio Iuris non eſſe reiterandum Baptiſmum, ſed declarandum ipſum dubium, in ſcilicet validus ſit; an vero inualidus Baptiſmus.

III. Poſſe quidem, ſi ageretur de aliquibus Perſonis eo ritu baptizatis, opinionem Cardinalis Vitriaci practicari: ſed cum agatur de integro Populo, immo de numeroſa natione, eſſe omnino per Sedem Apoſtolicam dubium ipſum declarandum.

IV. Denique Baptiſmi huius validitas probari poteſt per Regulam, *Qui per alium facit. per ſeipſum facere videtur*. Quæ regula videtur habere locum etiam in Baptiſmo. Nam cum Io. 3. 22. dicat Chriſtum Baptizaſſe. *Poſt hæc venit Ieſus, & Diſcipuli eius in Terram Iudæam, & illic demorabatur cum eis & baptizabat.* & c. 4. v. 2. Chriſtum non baptizaſſe: Salmeron loca illa, quæ contraria videntur, concilians, dicit, Chriſtum reuera per ſeipſum non baptizaſſe, ſed per Diſcipulos ſuos. Sed & ipſe Euangeliſta clare loquitur. *Vt ergo cognouit Ieſus, quia audierunt Phariſæi, quod Ieſus plures Dicipulos facit, & baptizat, quam Ioannes, quamquam Ieſus non baptizret, ſed Diſcipuli eius &c.*

Ad hæc tamen primi quatuor Patres reſpondebant.

1 Opinionem Caietani, & aliorum ſupra allegatorum non eſſe probabilem contra communem tot tantorumque Doctorum. &

2 Caietanum eiuſque Aſſeclas in caſu extremæ neceſſitate loqui, qui non eſt caſus noſter, vt ex dubio propoſito manifeſtum eſt, & conſeqnenter pro opinione contra S. Tomam, & communem nullum reperiri Theologum, qui eam in noſtro caſu ſequatur.

3 Et denique cum Eccleſia in hac materia Baptiſmi non poſſit ſupplere, non conuenit periculo ſalutis ęternæ tot homines exponere.

4 Etiam

opinionem probauit S. C. C. 26. Sept. 1623.

7 Baptizatus in ægritudine, qui ante nolebat baptizari contrahit irregularitatem, ab Epiſcopo tamen diſpenſabilem, vt latius dixi in Can. lib. 5. tit. 12. De homicid. n. 6. §. 12

8 Baptizati Sclaui, ſi ad Conſeruatores Almæ Vrbis pro libertate confugiant. libertatem conſequuntur, & Ciues Romani, ſcilicet homines liberi, efficiuntur. *Pius V. conſt* 17. Dignum & rationi congruum.

9 *Locus*. Papa conceſſit quibuſdam Principibus, vt ad Patrini munus præſtandum inuitati, baptiſmum ab ijſdem Miniſtris in Oratorio ſui Palatij adminiſtrare facere poſſint, 1605. Modena 23. Maij 27.

† Petente Epiſcopo Sedunenſi declarari ſibi licere in Eccleſia ſub Parochia Lucenſi conſtituta, duodecim milliaribus diſtante, conſtituere fontem baptiſmalem non obſtante c. 54. Plures, 16. q. 1.

Sacra Congregatio Concilij 17. Aug. 1626. reſpondit, Epiſcopum non poſſe conſtituere fontem baptiſmalem in dicta Eccleſia: ſed illam, concurrente neceſſitate, ſeu incommodo propter diſtantiam Parochialis in nouam Parochiam conſtitui poſſe ad præſcriptum c. 4. ſeſſ. 21. de reform. Coſ. Card. de Torres.

Qua in Parochiam erecta, concedi ſolet in ea erecta fontis batiſmalis ob diſtantiam alterius, etiam inuitis Parochis, 1648. Vrbaniæ 19. Iun. 4.

Nota tamen, quod per *d. c. 4. ſeſſ. 21. Concil. Trid* non poteſt Epiſcopus eligere fontem baptiſmalem in Parochia filiali, ac propterea partem reddituum Matricis diſmembrare, nouæque Baptiſmali applicare. C. C. Vrbinaten. 11. Iunij 1624.*

BARBA.

B*Arbam* aut comam nutrire non debent Clerici. *cap. Clericus 5. De vita, & honeſt. Clericorum*.

Immo, ſi volunt, poſſunt radere totam. nec id eis Epiſcopus prohibere poteſt 1580. Matera 3. Maij 93.

De quo latè vide Sixtum Senen. in Bibliotheca Sancta lib. 5. annot. 244.

BARICELLVS.

1 E*Piſcopi*, cum ſit de eius familia gaudet priuilegio fori. *Sacra Congregat.o Epiſcop. vna Sorana* 25. *Apr.* 1614. De hac materia plenè dixi explic. 15. excom. Bullę Cœnæ in Canonicis inſtitutionibus.

2 Baricellus Epiſcopi debet ſtare ſindicatui in eius tribunali: vnde in principio Officij de hoc cauere tenetur, 1615. Città di Caſtello, 14. Apr. 39.

Sicut etiam Satellites, & alij executores, 1651. Foligno 1. Septemb. 35. Aſſiſi 1. Decembr 6

3 Baricellus ſatisfactus de competenti mercede pro captura perſonæ, vel pignorum, cogi debet ad reſtitutionem omnium rerum, & pecuniarium, quas Reus probauerit, ſibi fuiſſe ablatas. 1615. Soana 11. Sept. 89.

Et executionis mercedem ſemel tantum habere poteſt: quare prima vice capere debet pignus debito ęquiualens, 1615. Città di Caſtello 14. Apr. 39.

BARO, *Bannitus*, *Canonica Portio*.

1 E*T Dominus* dicitur ille, qui Ciuilem habet iuriſdictionem, licet non habeat iuriſdictionem Criminalē. Nam iuriſdictio criminali, nec circa petitionē ſubuentionis ſiue Adiutorij nec circa aſſecurationem per Vlaſſalos faciendam, quicquam operatur. *Vinc.*

de

de Franc.deciſ.131.num.3. & 4.

Et an Officialis Criminalis poſſit punire Ciuilem? Reſp. quod ſic in Regno, ſi exceſſus ſint extra officium: alias ſola Magna Curia. *Franc.deciſ.147.*

Nam circa officium par in parem non habet imperium: licet ſit deciſum, Iudicem criminalem eſſe digniorem, & præcedere ac interuenire authoritatemque præſtare debere in parlamentis faciendis. *Franc.d.388.*

Et quod Capitaneus iuriſdictionis criminalis aſſiſtere poteſt in Concilio Vniuerſitatis à latere dextero Capitanei iuriſdictionis Ciuilis, *d.388.*

Verum tamen ſcias, quod licet Criminalis Baro ſit dignior; verus tamen Dominus Terræ, & Territorij eſt Baro Ciuilis: Criminalis vero dicitur habere iuriſdictionem, quæ videtur cohærere officio circa criminum cognitionem *Frecc. de ſubfeud.auth.4.*

Vnde Baro criminalis non iurat fidelitatem, nec aſſecuratur à Vaſſallis: nec ei debentur adiutoria, cum non ſit vere Dominus: nec poterit ibidem facere depigni ſua Arma; cum Baro Ciuilis ſit Dominus. Criminalis enim dicitur dominus in potentia tantum, ſi crimina fiant, & non alias *Frecc. auth.2.n.2.*

Item non poteſt peti demanium per Vaſſallos, quando venditur iuriſdictio criminalis. *Franc.d 17.n.14. Capiblanc. in pragm.8.par.1 n.269.*

2 Baro ciuilis petere poteſt adiutorium à Vaſſallis, non ſolum pro filia maritanda, ſed etiam monachanda, ſecuta tamen profeſſione. *Vinc. de Franc. deciſ. 42.*

3 Baro non poteſt creare officiales Clericos, vel alios Regi non ſubditos. *Pragm. 1. de Eccleſiaſt. perſonis Franc. deciſ. 479.*

Fallit in Baronia Eccleſiæ, quando conſueta fuerit creare officiales Eccleſiaſticos. *Sacr.Congregatio Epiſcop. 1607. S. Marco 23. Apr. 28.*

4 Barones non poſſunt iuriſdictionem exercere per ſe ipſos. *Vinc. de Franc. deciſ. 511.*

BASILIDES S.v. Hæreſis.

BELLVM. *Seruus.*

1 Bellum quidem aut prelio ſuſcipiendum Auguſtus omnino fore negabat, niſi cum maior emolumenti ſpes, quam damni metus oſtenderetur. Nam minima commoda non minimo ſectantes diſcrimine ſimiles aiebat eſſe aureo hamo piſcantibus, cuius abrupti damnum nulla captura penſari poſſet. *Suet. cap.5. V. de Dian.6.tr.4.reſol.7.*

2 Belli tempore templis, & rebus ſacris nulla iniuria debet inferri, Iure Gentium ſuadente. Vnde legati Athenienſium apud T.Liuium lib.31. in Concilio Aetolorum queruntur de Philippo Macedonum Rege ſub his verbis: *Neque id ſe queri, quod hoſtilia ab hoſte paſſi forent. Eſſe enim quidem belli Iura, quæ vt facere, ita pati, ſit fas. Sata exuri, dirui tecta, prædas hominum pecorumque agi, miſera magis, quam indigna, patienti eſſe. Verum enimuero id ſequeri, quod is, qui Romanos alienigenas, & Barbaros vocet, adeo omnia ſimul Diuina humanaque Iura polluerit, vt priore populatione eum infernis Dijs, ſecunda cum ſuperis, bellum nefarium geſſerit. Omnia Sepulcra monumentaque diruta eſſe in finibus ſuis omnium nudatos manes, nullius oſſa tegi. Delubra ſibi fuiſſe, quæ quondam pagatim habitantes, in paruis illis Caſtellis vicíſquè conſecrata, nec in vnam Vrbem quidem contributi Maiores ſui deſerta reliquerint. Circa ea omnia templa Philippum infeſtos circumtuliſſe ignes, ſemiuſta, & truncata ſimulacra Deum inter proſtratos iacere poſtes templorum.*

De Iure vero Canonico hoc, & aliquid amplius exigitur, vt ex cap. fin. de tregua, & pace, *Innouamus*, inquit, *vt*

Pre-

Presbyteri, Monachi, Conuerſi, Peregrini, Mercatores, Ruſtici, euntes & redeuntes, & in agricoltura exiſtentes, & Animalia quibus arant, & ſemina portant ad agrum, congrua ſecuritate lætentur,

De Holoferne quidem legitur Iudith. 2. 17. *Et poſt hæc deſcendit in campos Damaſci in diebus meſſis, & ſuccendit omnia Sata, omneſque arbores, & vineas fecit incidi*. Sed nullibi, quod Templa violauerit.

Verum hodie tempore belli non ſolum Ciuilia, & Canonica iura, ſed etiam naturalia, & Gentium, ab ipſis quoque fidelibus lædi videmus.

3 In Bello non ſubordinata imperia valde damnoſa. *Liu. lib. 4. an. 328.* Tres, delectu habito, profecti ſunt Veios, documentoque fuere, complurium imperium bello inutile eſſe.

Vnde Romani tempore belli Dictatorem ad ſex menſes cum ſumma poteſtate, ac ingenti fere ſemper Reipublicæ bono, creare conſueuerunt.

4 Tempore belli quid conſiderandum ſit in caſtramentando, præſertim in locis iniquis, optimè deſcribit T. Liuius lib. 35. *Erat autem Philopœmen*, inquit, *præcipuè in ducendo agmine locisque capiendis, ſolertiæ atque vſus: nec belli tantum temporibus, ſed etiam in pace, ad id animum maximè exercuerat. Vbi iter quopiam faceret, & ad difficilem tranſitum ſaltem veniſſet, contemplatus ab omni parte loci naturam, cum ſolus iret, ſecum ipſe agitabat animo; cum comites haberet, ab ijs quærebat; ſi Hoſtis ab eo loco apparuiſſet; Quid; ſit à fronte; Quid ſi à latere hoc aut illo; Quid ſi à tergo adoriretur, capiendum conſilij foret. Poſſe iſtructos recta acie, poſſe inconditum agmen, & tantummodo aptum viæ, occurrere. Quem locum ipſe capturus eſſet, cogitando, aut quærendo exequebatur: aut quod Armatis, aut quo genere armorum, (plurimum enim intereſſe) vſurus, Quo impedimenta, quo ſarcinas, quo turbam inermem reijceret: quanto ea, aut quali præſidio cuſtodiret: & vtrum pergere, qua cæpiſſet ire via; an eam, qua veniſſet, repetere, melius eſſet. Caſtris quoque quem locum caperet, quantum munimento amplecteretur loci; qua opportuna aquatio, qua pabuli lignorumque copia eſſet; qua poſtero die caſtra mouenti tutum maximè iter, quæ forma Agminis foret. His curis, cogitationibuſque ita ab ineunte ætate animum agitauerat; vt nulla ei noua in tali re cogitatio eſſet, &c.*

† 5 Contra hoſtes licet vti inſidijs exceptis ijs, ad quas cauendas nulla prudentia datur, puta veneno inficere puteos aquas, glandes, &c. *Herm. Melu. Theo. lMor. l. 3. tr. 4. c. 1. ar. 3. §. 2.* *

BENEDICTIO.

Abbas. Altare. Calix. Campana. Collegiata. Confraternitas. Conuentus. Epiſcopus. Oleum. Parochus. Paſcha.

1 IN *Eccleſijs* Regnlarium, in quibus exerceri conſueuit cura Animarum, benedicere Cineres, illoſque fidelibus diſtribuere, pertinet ad Regulares, non ad Parochum, 1615. Fermo 3. Iul. 83. §. 1.

2 In benedictione fontis, quæ fit in Sabbacto Sancto, ſeruetur conſuetudo.

3 Confraternitates S. Monicæ non poſſunt per ſuos Cappellanos benedicere corrigias eiudem S. Monicę, & paniculos S. Nicolai: ſed talis benedictio ſpectat ad Superiores eiudem Ordinis, licet id fieret deuotionis tantum, non etiam Indulgentiæ lucrandę cauſa 1622. Aug. 30. Decem. 233. 1627. 16. Iulij 328.

S. BENEDICTVS.

Caro Officium.

1 R. *Regula* S. Benedicti, quæ ſecundũ S. Greg. 3. Dial. eſt diſcretions pręcipua, ſermone loculenta, obligat vt præceptum in ijs, quæ ſe habent vt, finis

finis Regulæ, vt ſunt vota eſſentialia; & in ijs, que neceſſaria ſunt ad illum finem, vt ſubſtantialia Religionis, de latio habitus in publico, & ſimilia. Aliæ vero exteriores obſeruantiæ, puta ſilentij, abſtinentiæ Regularis, &c. non obligant ad mortale. *S. Thom. 2. 2. quæſt. 186. art. 9. Silu. v. Religio num. 10.*

22 Prohibitio Monialibus mutandi Ritum officij S. Benedicti, vel alium antiquum, ſine licentia Sedis Apoſtolicæ 1614. Suizzeri, 14 Mar. 29.

33 Stante conſuetudine, tolerari poſſe videtur, quod Moniales Ordinis S. Benedicti carnibus aliquando veſcantnr, 1614. Giouenazzo 26. Septembris 125.

Item tolerari, vel diſſimulari debet, vbi Moniales S. Benedicti ab immemorabili tempore conſueuerunt comedere carnes diebus communiter conceſſis, vti lineis induſijs, nec dormire veſtitę, vt earum Regulæ puritas requireret, 1581. Cortona 21. Februarij 44. 1583. Vicenza, 29. Mar. 73.

Nec prædictæ Moniales peccant vtendo induſijs ac linteis lineis contra Regulam, ſi adeſt vſus antiquus, præſertim immemorabilis 1602. Padoua 3. Decembris 82.

Nec recitando de ſero Matutinum, 1603. Torcell. 27. Febr. 8. 22. Apr. 32.

4 Monachi S. Benedicti tenentur confiteri, & communiter ſemel in menſe *Clem. Ne in agro. De ſtatu Mon.*

Quod præceptum *concil. Trid. ſeſſ. 25. cap.* 10 extendi in conſtitutionibus ad omnes Moniales cuiuſcumque Ordinis, per modum tamen admonitionis, iubet.

Quidam tamen dicunt, hoc præceptum eſſe contrario vſu abrogatum; quidam non eſſe obligare, niſi ſub veniali; quidam vero non obligare eos, qui conſcientiam peccati mortalis non habent *Diana 5. tract. 13. reſol. 35.*

5 Monachi S. Benedicti ſum exempti à iuriſdictione quorumlibet Legatorum, ac Nunciorum, & Sedi Apoſtolicæ, immediatè ſubiecti per priuilegium Eugenij IV. & aliorum Pontificum. *Rot. apud Coccin. dec. 83. n. 1.*

BENEFICIVM ECCLESIASTICVM.

Abſens. Aetas. Bulla. Canonicus. Clericus. Coadiutor. Collatio. Conuiuium. Dignitas. Doctor. Donatio. Eccleſia. Epiſcopus. Excommunicatio. Exemptio. Exilium. Filius. Fructus. Graduati. Græcis. Hæres. Homicidium. Hora. Impedimentum. Irregularitas. Legatum. Legatus. Melioratio. Minor. Miſſa. Mors. Obedientia. Oeconomus. Officium. Ordo. Pater. Patronus. Penſio, Præbenda, Priuatio, Regularis. Reſcriptum, Seminarium, Simonia, Spolium, Suſpenſio, Tutor. Vſusfructus, Et quæ dixi in explicatione Canonica lib. 3. tit. 5. De Præbendis.

QVid 1. Beneficiorum appellatione non veniunt manualia. Gonzalez *ad reg. 8. Cancell. gloſ. 5. §. 6. n. 21. Flamin. de confidentia quæſt. 18. à nu. 6. Moneta de diſtrib. p. 1. q. 2. n. 12.*

(Quod tamen datur in titulum vti vacans, non dicitur manuele. *Rota apud Ludouiſ. dec. 48. n. 6.*)

Neque etiam Vicaria temporalis ad nutum amouibilis; neque Præſtimonia, aut Præſtimoniales portiones, quę in ſola temporalitate conſiſtunt, aut quę non dantur in titulum perpetuum, neque habent annexum aliquod obſequium ſpirituale. *Barboſa de appellatiua verborum vtriuſque Iuris ſignificatione. Appel. 32. n. 4. 6.*

Neque Canonicatus, & Præbendę in odioſis, niſi alias prouiſio fruſtraretur: vt quia in Eccleſia, in qua mandatur de beneficio prouideri, non eſſent, niſi Canonicatus, & Præbendæ. *Barboſa. De poteſtate Epiſcopi par. 1. cap. 12. num. 26. & 27.*

2 Beneficium quodlibet præſumitur ſimplex, niſi contrarium probetur: ideoque de conſuetudine reſidentiam non requirit. *Rota in vna Nullius Beneficij Veneris, 28. Maij 1604. coram Ludouiſio.*

Vnde narratiua, quod Beneficium ſit ſimplex, non indiget iuſtificatione, eo quia de iure præſumitur. *Rot. apud Ludouiſ. dec. 108. n. 13.*

3 *Collatio*. Beneficia non vacantia nemini concedi, vel promitti poſſunt *cap. Deteſtandæ. De conceſſ. præben. in 6.*

Vacantia verò debent intra ſex menſes à die habitæ notitiæ, vel quo potuit haberi, computandos, perſoni idoneis conferri: alioquin ius Capituli deuoluitur ad Epiſcopum, & e conuerſo, & omnibus negligentibus, ad proximum Superiorem *cap. 2. De conceſſ. præben. c. 3. De ſupplen. neglig. Prælat.*

Sacra tamen Epiſcoporum Congregatio reſcripſit Archiepiſcopo Creten. deuolutionem propter negligentiam Ordinarij fieri hodie ad Sedem Apoſtolicam, non amplius ad Metropolitanum, 2. *Maij* 1601. fo te propter conſt. 33. Pij V. quæ incipit: *in conferendis*.

Excipienda ſunt beneficia vacantia per reſignationem, quæ debent expediri, vt dixi *in Can. lib. 3. tit. 5. De Præben. n. 43. §. 36.*

4 Epiſcopus habet ſex menſes ad conferendo beneficia, etiam curata: niſi ad alios ſpectet collatio; quia tunc non habet, niſi quatuor menſes ad faciendum concurſum. *Barboſa alleg. 58. num. 3.*

Et ſi ſunt reſignata, dic vt in Can. *lib. 3. tit. 5. De præben. n. 43. §. 36.*

5 Epiſcopus confert beneficia ſpectantia ad collationem Regularium, vt ſupra num. 3. negligentinm, auctoritate ſua niſi, ſint exempti; alioquin vt Delegatus Sedis Apoſtolicæ, ſæcularia ſæcularibus, & Regularia Regularibus. *Clem. De ſuppl. neglig. Prælatorum.*

6 Beneficiorum collatio eſt iuriſdictionis voluntariæ: ideoque quantum eſt ex ſe, poteſt extra territorium exerceri, niſi aliud impediat, *vt notatur in c. 1. de inſtit. lib. 6.*

7 Beneficium ingredientis religionem, intra probationis annum, niſi de Beneficiati conſenſu, non eſt alicui conferendum, *cap. Beneficium 4. De Regul. in 6.*

An autem interim Nouitius lucretur fructus, *dixi in Can. l. cit. n. 4.*

8 Beneficij collatio facta à Papa non valet, niſi de eius vero valore mentio habeatur iuxta conſt. Pij V. *Rodriq. 2. par. cap. 21. n. 6.* Vbi ait, renunciationes Beneficiariorum in fauorem Penſionariorum iuxta quod conuenerunt factas valere; quia ipſi conſentiunt in ſuum præiudicium.

In Beneficijs tamen curatis debent remanere centum pro Rectore; alioquin Bullæ cenſetur ſubreptitiæ. Niſi quando renuncianti aſſignarentur 36. ducati annui alimentorum nominæ: hęc enim ſumma ſolebat aſſignari licet non remanerent centum pro Rectore. Sed hæc praxi fuit ſublata ab Innoc. X. fel. rec.

9 Beneficij Collatio facta à Sede Apoſtolica, vel legato eius, non valet, niſi de beneficio, quantumuis modico, quod impetrans prius obtinebat, mentio habeatur. Niſi motu proprio) quod tamen non præſumitur, niſi exprimatur (fuerit collatum beneficium, *c. cum teneamur 6. de præben. c. Si motu 23. eod. in 6. Clem. Et ſi Apoſtolicæ, & ibi gloſ. verbo facta. De offic. Ord.*

10 Beneficium vel Ordo conferri non poteſt Inquiſito, vel infamato antequam ſe purgauerit *c. Tantis 81. diſt. c. Omnipotens 4. de accuſ. infra verbo Clericus n. 39.*

11 Beneficium ſcienter conferens inhabili, cenſetur cum eo diſpenſare ſi poteſt, *Vide Bonac. tom. 2. de legib. diſp. 1. quæſt.*

quæſt. 2. pun. 3. n. 8.

Quidam hoc concedunt de Papa, non autem de Epiſcopo. *Innoc. in cap. Diuerſis fallacijs 5. De Cler. coniug. & in cap. Veniens. De filijs Præsbyt. Nau. c. 25. num. 74.*

Papa tamen per reg. 52. Cancell. non vult alicui tacitam diſpenſationem ſuffragari, ſed expreſsè peti, & ſuper ea ſpecciales litteras expediri.

12 Epiſcopus non poteſt Eccleſiaſtico beneficio indignum iudicare eum quem ad Ordines admiſit. *c. Accepimus, 13. De ætate, & qualit.*

Intelligendo de Beneficio ſimplici, & niſi Clericus poſt ordinationem ſit moribus lapſus.

13 Beneficij collatio, facta publico. Aleator eſt inualida *Arg. c. Inter dilectos, 11. De exceſſ. Prælator. Rota in vna Pampilonenſi coram Aldobrandino dec. 526. Riccius reſol. 119. n. 1.*

Ratio eſt, quia publicus Aleator eſt infamis: & imfamis eſt irregularis. Beneficij vero collatio facta irregulari, nulla eſt *gloſ. cap. penult. verbo Ad aleas. De vita, & honeſt. Cleric. Bonac. de cenſur. diſp. 7. q. 3. pun. 1. n. 11.*

14 An ſi Defunctus ſtatuit, Beneficium eſſe Sacerdotale, poſſit Ordinarius ex iuſta cauſa pro vice alterare legem defuncti, ac in eo non Sacerdotem inſtituere, tam affirmatiua, quam negatiua probabilis: *vt latius dixi in d. tit. de præben. n. 35.*

15 Ordinario pro collatione beneficiorum, tam in vim litterarum Apoſtolicarum, quam auctoritate ordinaria in ſuis menſibus facta, nihil recipere poteſt pro ſe, vel Vicario. Notarius autem pro carta, Scriptura, ſigillo, & quolibet alio iure, quod ad eum ſpectaret, non amplius quam vnum ducarum de camera, ſecundum quod reſolui Sacra Concilij C., 1577. Piacenza 25. Ian. 20. 3. Sept. 8. 1594. Recanati 10. Ian. 20. §. 4.

Et pro decretis prouiſionum in forma *Dignum* à Notarijs poteſt exigi merces congrua, ab alijs minimè, niſi modicum quid, ratione ſigilli iuxta Prouinciæ conſuetudinem, 1591. Auerſa 22. Ian. 214. §. 3.

16 *Reſeruata* Beneficia multa ſunt, quæ cum vacant, non poſſunt niſi per Sedem Apoſtolicam conferri.

I. Beneficia vacantia in Curia, ſeu apud Sedem Apoſtolicam, *c. 2. De præben. in ſexto.*

Non ſolum per obitum, ſed etiam per reſignationem, & etiam in locis vicinis ad duas diætas. *Barb. alleg. 57. n. 21. & 22.*

Beneficia tamen eorum, qui Curiam non ſequuntur, nec Curiales exiſtunt, licet in Vrbe degant ratione domicilij, vel originis; non dicuntur in Curia vacare, n. 31.

II. Beneficia vacantia, Sede Epiſcopali vacantes, reſeruauit Pius V. conſt. 55. *Sanctiſſimus.*

Apoſtolica verò Sede vacantes, Parochiales Eccleſiæ poſſunt conferri per Ordinarios, licet vacauerint ante mortem Pontificis, ſit non diſpoſuit de eis, *cap. ſi Apoſtolica 35. de præben. lib. 6.* Si tamen Ordinarij, Sede vacante non conferant, non poſſunt eas amplius conferre quia nouus Pontifex in craſtinum aſſumptionis ſuæ illas de nouo reſeruat in Regulis Cancellariæ.

III. Beneficia vacantia propter crimen hæreſis *Pius V. conſt. 29. & 36.*

IV. Beneficia Germaniæ in menſibus Ianuarij, Maij, Iulii, Septembris, & Nouembris. *Barboſ. alleg. 54.*

V. Beneficia vacantia propter delictum offendentis eos, qui litigant in Romana Curia, vel eorum Iudices, Aduocatos, & Procuratores. Alex. VI. conſtit. 11. *In eminenti.*

VI. Beneficia illorum, qui pro alijs examini ſe ſupponuntur.

VII. Beneficia eorum, quia annuas penſio-

penſiones offerunt pro conſequendis beneficijs.

VIII. Beneficia eorum, qui impetrant beneficia pro alij intentione ſimoniaca, vt ab illis aliquid recipiant.

IX. Beneficia eorum, qui impetrant beneficia etiam pro ſe ipſis, cum animo poſtea illa reſignandi. Paulus IV. *vt dixi de Præben. n. 7. §. 8.*

X. Beneficia eorum, qui habitum clericalem intra Ciuitates, & oppida non deferunt. *ex Sit. V. dixi in §. 9.*

XI. Beneficium obtinens, ſi aliud incompatibile habeat, intra duos menſes à die habitæ poſſeſſioni ſecundi, vel quo potuit haberi, primo cedere tenetur in manibus Romani Pontificis, alias vtrumque vacat, & diſpoſitioni Apoſtolicæ reſeruatur. *Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 17. Barboſa alleg. 77.*

Circa quod nota primo, quod licet Epiſcopus non poſſit conferre aliud beneficium habenti vnum, vel plura ſufficientia, poteſt tamen habenti ſufficientes penſiones: & in iudicanda Beneficii ſufficientia non debet haberi ratio bonorum patrimonialium. *Barboſ. alleg. 62. n. 6. 7. & 11.*

Nota ſecundo, quod Epiſcopus diſpenſat, vt quis habeat plura beneficia difformia ſub eodem tecto, ſi vnum non ſufficia; non tamen nec conformia, nec alias, *Idem à num. 12. vſque ad 16.*

Nam plura beneficia conformia ſub eodem tecto ſunt incompatibilia, & etiam difformia, vltra duo. *Garz. 11. c. 15. §. 3.*

Si tamen ſit Eccleſiæ conſuetudo, vel Statutum, vel Epiſcopus expreſsè diſpenſet, poteſt quis obtinere duo beneficia conformia ſub eodem tecto, ſi alterum non ſufficiat. Ad tria vero ſub eodem tecto quantumuis difformia, vel in ſufficientia, Epiſcopus diſpenſare non poteſt. *Sac. Congreg. Nou. 1607.*

† Sed prædicta non videntur ex omni parte ſubſiſtere poſſe. Nam ſacra Congregatio Concilij, Cum fuiſſet ab ea quæſitum, an ſi quis tres Capellanias ſub eodem tecto vniformes per annum ex collatione Epiſcopi retinuerit incidat in priuationem omnium ipſo iure, non obſtante Epiſcopi diſpenſatione? In vna Caurien. reſpondit, incidere.

Immò ſi quis habeat vnum beneficium ſimplex ſufficiens, & adipiſcatur pacificam poſſeſſiouem alterius ſimplicis ſufficientis, primum vacat ipſo Iure. ex ead.

Eadem vero eſt ratio de pluritate beneficiorum liberorum ac Iuſpatronatus. Et ſi quis retinet plura ſufficientia, vel alias incompatibilia beneficia, in foro conſcientiæ eſt priuatus ipſo iure, licet in foro exteriori requiratur declaratoria. Ex eadem in Abulen ad 7.

Item licet Canonici, vel Curati poſſint habere alia Beneficia tenua ſub eodem tecto 1602. Meſſina 22. Ian. 11. Duę tamen Cappellaniæ, licet inſufficientes, non poſſunt obtineri ſub eodem tecto: quia ſunt beneficia conformia: ſicut nec duo Canonicatus licet in Collegiatis. Ex Congreg. Conc. 9. Septemb. 1594.

Niſi ſecus in fundatione cautum eſſet: nam tunc ceſſare ratio, ne diminuatus Diuinus cultus; quia Teſtator aliter beneficium non fundaſſet. 5. Sept. 1602.

XII. Beneficia Vacantia per aſſecurationem incompatibilium obtentorum à Sede Apoſtolica reſeruantur, etiam ſi ante aſſecurationem reſignata, vel remiſſa fuerint. Ex Reg. Cancell. *Barboſa alleg. 82. & 83.*

XIII. Epiſcopatus, & Superiores Eccleſiæ ac omnia Monaſteria virorum, valorem annuum ducentorum aureorum excedentia, reſeruantur, vt tollantur diſcordiæ; quæ quotidie oriebantur ex electionibus, a Capitulo, & Canonicis, vel Monachis factis, *ex 3. Reg.*

Bar. alleg. 84. *&* 85. Quę tamen Regula.

Limitatur primo non habere locum, quando Iuſpatronatus horum ad aliquem Regem, vel Principem pertineret, etiamſi ſolum ex priuilegio, vel conſuetudine competeret. Nam tali Iuripatronatui non cenſetur derogatum, niſi ſpecialis de illo mentio fiat: vt patet ex recepta conſuetudine totius Galliæ, Hiſpaniæ, & Luſitaniæ, vbi Reges præſentant ad Epiſcopatus. *Alleg.* 86. 87. 88. *Lauor. tit.* 4. *c.* 15. *n.* 22.

Limitatur ſecundo in Germania, vbi Canonici eligunt Epiſcopum ſecundum ius commune. *Laur. l. cit.*

XIV. Omnes Dignitate maiores poſt Pontificalem in Eccleſia Cathedrali, & omnes Dignitates principales Gollegiatarum reſeruantur ex 4. Regula. *Barboſ. alleg.* 94. *&* 95.

XV. In noua Regula Cancellariæ reſeruantur octo menſes anni, ſcilicet Ianuarius, Februarius, Aprilis, Maius, Iulius, Auguſtus, October, & Nouemb. in quibus ſolus Papa beneficia tunc alias quam per reſignationem vacantia, confert. *Rodriq.* 2. *par. cap.* 61. *num.* 1.

Exceptis beneficiis Iuriſpatronatus laicalis, vel mixti. *Rota apud Seraphin. dec.* 1334. *n.* 6. *dec.* 1263. *nu.* 2. *dec.* 1432. *num.* 5.

Si vero Ordinarius reſideat, acceptare poterit, Alternatiuam, vt Ianuarius ſpectet ad Papam, Aprilis ad Epiſcopum, & ſic deinceps: & beneficium, quod in ſuo menſe vacauit, conferre poterit etiam in menſe Apoſtolico. *Barboſa alleg.* 53. *à n.* 34.

At ſi non reſideat, huiuſmodi Alternatiua gaudere non poterit, licet ex neceſſaria, & probatiſſima cauſa abſit, immo licet per accidens reperiretur in diœceſi, ſi conſtet habere animum non reſidendi. *Rota in vna Eluen. Beneficij. Mercurij* 30. *Octobr.* 1602. *coram Ludouiſio.*

Cardinalibus tamen Epiſcopis ex indulto ſpeciali nulli ſunt menſes reſeruati, vt ex 9. *Reg. Cancellariæ tradit Rota in vna Toletana Archipresbyteratus Lunæ* 17. *Martij* 1603. *coram Ludouiſio.*

Quod amplia, vt ſi dimittant Epiſcopatum, retineat adhuc in Curia collationem beneficiorum vacantium menſe Apoſtolico in Epiſcopatu dimiſſo. *Diana* 5. *tract.* 2. *reſol.* 14.

Limita tamen primo, vt intelligatur ſolum de Epiſcopatu, vel Epiſcopatibus (ſi alter ſit abſque onere reſidentię, vt Oſtien. Albanus, &c.) cui vel quibus actu præſunt, & præterea de illo tantum, cui proximè ceſſerunt. *Vrb. VIII. conſt.* 60. *Licet nullus.*

Limita ſecundo, quod quando Cardinales abſunt à Curia, vel reſidentia ſui Epiſcopatus, non poſſunt conferre beneficia, quæ ſpectant ad eos ratione Cardinalatus, vel Epiſcopatus, ſed eorum collatio reſeruatur Papæ. *Ex Reg.* 8. *Cancell.*

Limita tertio in Cardinalibus, qui nunquam fuerunt in Curia: nam hi tali indulto non gaudent. *Dian. reſol.* 97. *n.* 23.

Limita quarto, quod poſſunt Cardinales Indulto nolle vti, ſed menſibus Ordinariorum eſſe contenti *Diana ib. n.* 18.

XVI. Reſeruantur Papæ beneficia Collectorum, & Subcollectorum Sedis Apoſtolicæ, item Cubiculariorum, & Curſorum Papæ; item Familiarium Papæ, & Cardinalium. *Ex reg. Cancell. dixi ibid.* §. 15.

XVII. Beneficium Curatum collatum contra formam Concilij, vt infra nu. 24. §. 37.

17 Prouiſus ab Ordinario de Beneficio reſeruato, non tenetur ad reſtitutionem fructuum perceptorum ante motam litem, quando reſeruatio non erat notoria nec inſerta in corpore Iuris: quia talis non dicitur intruſus. Qui vero reuera eſt intruſus, tenetur ad reſtitutionem fructuum perceptorum ante motam litem. *Rota apud Ludouiſ. dec.* 74.

18 *Concurſus* requiritur in conferendis Parochialibus, exceptis 18. caſibus.

I. In vacatione Parochiarum Iuriſpatronatus, ſi vnus tantum ſit præſentatus, non fit concurſus: ſed ſufficit, quod præſentatus examinetur, & idoneus iudicetur ab Examininatoribus Synodalibus. Si vero plures ſint præſentati, faciendus eſt concurſus inter præſentatos tantum, Sicut etiam faciendus eſt concurſus pro vna vice, ſi Iuriſpatronatus deuoluatur ad Ordinarium propter negligentiam.

II. In reſignationibus ad fauorem Tertij non fit Concurſus.

III. In nulla permutatione requiritur Concurſus In Parochijs tamen inęqualibus, vel in permutatione aliorum beneficiorum cum Parochijs, requiritur examen: Sed ſi Parochiæ ſint ęquales, nec examen.

IV. Abbatia Concurſu non confertur etiamſi habeat Parochialem ſibi à Papa acceſſorie vnitam.

V Nec Dignitas aliqua, quæ Parochialem perpetuo vnitam habeat.

VI. Parochialis vnita Dignitati, vel Canonicatui.

VII. Beneficium Curatum, quod vere eſt Dignitas.

VIII. Dignitas habens curam Animarum in Collegiatis. Nec ad eam eſt neceſſarium examen, quale fieri ſolet in Parochialibus: puta quod quis examinetur à tribus Examinatoribus Synodalibus, &c. vt infra n. 19.

IX. Cura Animarum, quæ exercetur in Collegiata per Canonico, vel Hebdomadarios.

X. Quando Parochialis Eccleſia eſt ſubiecta, vel annexa Monaſterio, vel de eius Menſa.

XI. Vicariæ etiam perpetuæ Parochiarum vnitatum, niſi in Vicarius transferatur tota cura quo ad exercitium, & habitum. † Minorum tamen PP.S.C.C. die 14. Maiij 1616. vnanimes cenſuerunt ex litteris Pii V. ſolum Curię exercitium fuiſſe translatum in Vicarium perpetuum priuatiue quo ad Capitulum S. Petri de Vrbe: curam vero habitu penes idem Capitulum remanſiſſe. Vnde non eſſet in ſimilibus concurſus faciendus, niſi in quibus diſponit Pius V. puta Baſilicæ Later. Vaticanæ, S. Mariæ in Via lata, &c. c. 3. ſ. 10. §. 11. *

XII. Beneficia Regularia.

XIII. Prioratus Regulares habentes curam animarum, etiamſi ſint ſoliti commendari ſæcularibus.

XIV. In Parochiali, quam quis acquirit per regreſſum, *vt infra num. 30.* ſi eam vnquam poſſedit, nec examen eſt neceſſarium.

XV. Beneficia ſimplicia. *Sed hæc exceptio eſt impropria.*

XVI. Parochialis litigioſa.

VVII. Parochialis, quæ tam exigui reditus eſt, vt examen per concurſum non ferat, vel nemo ſit, qui velit examini ſe ſubiicere; aut apertas factiones ſeu diſſidia, quæ in aliquibus locis reperiuntur, grauiores rixæ, vel tumultus facilè poſſent excitari.

XVIII. Quando approbatus, & electus per concurſum non vult conſentire penſioni à Papa imponendæ: tunc enim ſolet beneficium alteri conferri abſque concurſu cum derogatione tacita, vel expreſſa Concilij ob decretum irritans. *Ita in omnibus iſtis caſibus refert deciſum Barboſa alleg. 60. à n. 18.*

19 Si admitttatur aliquis examinato non Synodalis, tam infra, quam ſupra numerum trium, nullus eſt concurſus, vt latius dixi *de prebæn. num.* 14. Vi. de Garziam par. 9. c. 2. n. 324.

20 Poſt decem dies, vel aliud in edicto præfixum tempus venientes, poteſt, ſed non tenetur Ordinarius admittere. Si vero faciat concurſum ante tempus pręfixum, valet, nullo poſtea comparente. Sed ſi aliquis intra tempus veniat, eſt admittendus ad hoc, vt

eius examen cum alijs conferatur, vel vt alij rurſus euocentur. *Barboſa num. 46.*

21 Examen ad Parochialem nunquam poteſt omitti, vt latius dixi ibidem num. 17. vbi ſubiecti formulam examinis per concurſum ex Sac. Congreg. Concilij.

22 Minus doctus modo idoneus, cuius mores ſunt noti, & approbati, prefertur doctiori, cuius vita ignoratur

Item Dignus de gremio Eccleſiæ prefertur digniori extraneo.

Item, qui nullum habet beneficium habenti.

Item, qui diſpenſatione non indiget indigenti.

Cenſetur autem dignior, qui eſt magis aptus, & vtilis ad Eccleſiam, cui preficitur *S. Th. 2. 2. q. 63. ar. 2. Couar. reg. Peccatum par. 2. §. 7. nu. 4. ad medium v. Dignior vero Barboſ. alleg. 60. num. 103.*

Alias tamen habuiſſe Parochialem non concludit, quod quis veniat propter hoc in concurſu præferendus. *Rota in vna Beneuentana* 13. *Iunij* 1590. *coram Orano.*

Doctoratus verò qualitas magna eſt, cuius ratione cæteris paribus, debet quis in concurſu præferri. *Arg. cap. 3. de Magiſt. l. Magiſtros 6. C. de Profeſſ. & Med. Rota in vna Ciuitatis Caſtelli 6. Iunij* 1589. *coram, Orano & in altera Nullius Parochialis, ſeu Cuncurſu* 4. *Decembris* 1606. *coram Ludouiſio.*

23 Non poteſt aliquis appellare quo ad effectum ſuſpenſiuum à iudicio Examinatorum. *Rota in vna Nullius Concurſus* 4. *Decembris* 1600. *coram Ludouiſio. Barboſa alleg. 60. vt latius dixi in tit. de præben. num. 19.*

24 *Vacant* ipſo iure beneficia multis modis, *can. 3. 5. 43.*

I Per mortalem naturalem.

II. Per reſignationem, ſeu renunciationem. *Infra num. 25.*

III. Per aſſecutionem alterius incompatibilis. *ſupra num. 16. §. 11.*

IV. Beneficium Clerici minorum Ordinum nubentis vacat ipſo iure conſtituti vero in ſacris per ſententiam. *Gloſ. cap. 1. de cler. coniug. Nauar. cap. 25. nu. 120. Rodriq. 1. par. cap. 223. n. 1. Barboſ. alleg. 57. à num. 202.*

V Per ingreſſum Religionis, profeſſione ſecuta. *ſupra num. 4.*

VI. Vacat Parochialis, ſi Rector, iuſto impedimento ceſſante, non promoueatur ad Sacerdotium intra annum *cap. licet Canon. 14. §. Et infra annum. De elect. libr. 6.*

VII. Per translationem litteris oſtenſis Capitulo, vacat prima. *infra nu. 27.*

VIII. Si electus intra menſem non conſenſerit electioni, ſeu infra aliud tempus arbitrarium, ſi ſine ſuperioris licentia conſentire non poſſit. *c. Quam ſit De elect. in 6.*

IX. Si electus intra tres menſes poſt conſenſum non petierit confirmationem. *Ibidem.*

X. Quando electus, vel præſentatus ante confirmationem, vel inſtitutionem, per ſe, vel per alium, ſe iniecerit, vel adminiſtrauerit, etiam obedientiam præſtando: dummodo id ex ſola electione faciant abſque alia Epiſcopi, vel Papæ licentia, *cap. 5. de elect. in ſexto.* Iſti tamen tres modi ſunt improprij.

XI. Beneficia etiam ſimplicia, & penſiones vacant per aſſumptionem ad Epiſcopatum ablata facultate transferendi, ſtatim, ſi per Romanum Pontificem aſſumatur, ſi verò per alios, non niſi ſecuta conſecratione, vel elapſis tribus menſibus ad eam ſuſcipiendam à Concilio ſeſſ. 23. cap. 2. præfinitis. *cap. Cum in cunctis 7. §. Cum vero de elect.* Vide in can. libr. 3. tit. 5. num. 43. §. 10. vbi latius.

XII. Beneficia illius, qui militiam ſæcularem aſſumit.

XIII. Beneficia, & penſio illius, qui habitum, & tonſuram non defert

ſupra

ſupra num.16.§.10.

XIV. Per electionis caſſationem.

XV. Per Poſtulationis repulſionem. *Iſti duo modi ſunt improprij.*

XVI. Per violentum ingreſſum in poſſeſſionum beneficij.

XVII. Per violationem ſequeſtri impoſiti vigore ſententiæ diffinitiuæ, in Romana Curia prolatæ, in cauſa beneficiali, ſuper ipſo beneficio, quod non fuerat antea per triennium pacificè poſſeſſum. *Clement. De ſequeſtr. poſſ. & fruct.*

XVIII. Per non oſtenſionem tituli, ſeu diſpenſationis coram Ordinario, ſi requiſitus fuerit, etiam poſt triennium quandocumque beneficia ſunt incompatibilia. *c. Ordinarij 3. de offic. ord. lib. 6. Renouatum per Conc. Trid. ſeſſ 7. c. 5.*

XIX. Per alienationem rerum ipſius beneficij abſque debita ſolemnitate *extr. Ambitioſæ. De reb. Eccleſ. non alien.*

XX. Si habeatur pro derelicto.

XXI. Propter crimen hæreſis *ſupra n. 16. §. 3.*

XXII. Beneficium obtentum per preces Hæreticorum, *capit. 2. §. Ad hæc De hæret. lib 6.*

XXIII. Beneficium obtentum per ſimoniam realem: & obtinens efficitur inhabilis ad illud, & ad alia in poſterum obtinenda. *cap. penult. de elect. B. Pius V. cuius bullam refert. Bonac. de Simon. queſt. 7. pun. 2. diff. 1.*

XXIV. Beneficia, etiam antea ritè obtenta, committentium Simoniam confidentialem, *Pius IV. conſt. 85. B. Pius V. conſtit. 46.*

XXV. Beneficia, etiam antea ritè obtenta, per Simoniam commiſſam in electione Papæ. Ex bulla Iulii II. quæ incipit, *Cum tam Diuino.*

XXVI. Beneficia examinantium ad beneficia curata, ſi ab examinandis ante vel poſt occaſione eius examinis aliquid etiam ſponte oblatum accipiant, etiam ante ritè obtenta, quæ dimittere tenentur, etiam ante ſententiam Iudicis, & ad futura efficiuntur inhabiles, non ſolum accipientes, ſed etiam dantes. *Triden. ſeſſ. 24. de reform. cap. 18. vt caueant.*

XXVII. Propter crimen læſæ maieſtatis.

XXVIII. Propter falſificationem litterarum Apoſtolicarum *cap. Ad falſariorem 7. De crim. falſ.*

XXIX. Beneficia percutientium Cardinales, & ad futura efficiuntur inhabiles; quod etiam ad filios, & nepotes extenditur *capit. Felicis fin. de pœnis, in 6.*

XXX. Beneficium occidentis, vel percutientis Epiſcopum eius loci, vbi beneficium habet. *Clemen. de pœnis.*

XXXI. Beneficium occidentis Rectorem illius Eccleſiæ, in qua beneficium obtinet.

XXXII. Propter crimen Aſſaſſinij, *cap. 1. de homicid. lib. 6.*

XXXIII. Beneficium carcerantis Clericum ad hoc, vt beneficium reſignet.

XXXIV. Exercentis publicè crimen Sodomiæ *vide infra Sodomia.* B. Pius V. conſt. 72. *Horrendum.*

XXXV. Quando infirmus reſignans non ſuperuixit per viginti dies poſt præſtitum conſenſum, *vt dixi in Cant. loc. cit §. 35.*

XXXVI. Ob non publicationem reſignationis intra tres menſes, & vltra Montes nouem. *Ibid. §. 35.* ex conſt. 85. Greg. XIII. *Humano vix iudicio.*

XXXVII. Beneficium Curatum, quando extra caſus num. 18. relatos, confertur ſine cocurſu B. Pius V. conſtitut. 33. *In conferendis*, 15. Gal. Aprilis 1566. quam retuli in Can. ibidem num. 19.

XXXVIII. Clericus fabricator, vel conſentiens fraudis ad vſurpanda bona Eccleſiaſtica, priuatur ipſo facto omnibus beneficijs, ad futura efficitur inhabilis

bilis. *Concil. Trid. ſeſſ.* 22. *c.* 11.

XXXIX. Beneficia, & quælibet gratiæ obtentæ in Romana Curia media promiſſione, vel datione. *Gregor. XIII. vt infra.*

XL. Beneficia, & officia dantium, promittentium, vel recipiendum aliquid pro gratia, vel Iuſtitia in Romana Curia; Conſilium, axilium, vel fauorem præſtantium, idque ſcientium, & intra triduum non reuelantium. Gregor. XIII. conſt. 24. *Ab ipſo noſtri Pontificatus initio*. Bonac. de leg. diſp. 10. quæſt. 2. pun. 8. †. incidens, n. 1. *Quam confirmauit, & declarauit S. M. Alexand. VII.*

XLI. Omnia beneficia illorum, qui pro obtinentis beneficijs, ſeipſos pro alijs examini ſe ſupponunt, vel annuas penſiones offerunt; aut beneficia impetrant pro alijs ſimoniace, vt ab ijs aliquid conſequantur. Vel quando pro ſeipſis impetrant in Curia beneficia intentione illa reſignandi ad fauorem aliorum cum penſione, ea. *Paulus IV.* conſtit. 12. *Inter cæteras*. Vbi vltra hoc infligit eis pœnam excommunicationis Summo Pontifici reſeruatæ.

XLII. Per de poſitionem, & priuationem. *c.* 3. 5. 43. §. 39.

XLIII. Per apprehenſionem poſſeſſionis de beneficio collato per Papam ante litterarum expeditionem. *Extr.* 1. *de elect.*

XLIV. Retinentis indebitè ſcripturas, & alias quaſcumque res ſpectantes ad Cameram Apoſtolicam. *Pius IV. conſt.* 4. §. 4.

XLV. Occidentium, vel mutilantium litigantes in Romana Curia, eorumque Iudices Aduocatos, & Procuratores, ac Notarios. Alex. VI conſt. 11. *In eminenti*. Barboſa alleg. 57. à numero 199.

XLVI. Beneficia, Dignitates, & officia Eccleſiaſtica Clerici pugnantis in duello: qui fit etiam inhabilis ad illa, vel alia in poſterum obtinenda. *Ex B. Pio V. Bonac. de cenſur. diſp. 2. quæſt. 6. pun. n.* 13.

XLVII. Beneficia Vaticinatorum, vel Aſtrologorum iudiciariorum, qui iudicia facere audens ſuper ſtatu Reipublicæ Chriſtianæ, vel Vita aut morte Summi Pontificis, aut Conſanguineorum, eius, vſque ad tertium gradum, & eos ſuper prædictis conſulentium. Vrb VIII. conſt. 113. *inſcrutabilis infra* §. 51.

XLVIII. Beneficia eorum, qui S. Officium vexant, vel illud quomodolibet impediunt aut perturbant. Pius V. conſt. 83. *Si de protegendis*.

XLIX. Beneficia eius, qui oppoſuerit aliquid in perſonam electi, nec probauerit, ſi conſtet id animo calumniandi feciſſe. Nam hic eſt ſuſpenſus à beneficijs ſuis per triennium. Quod ſi hoc triennio durante, in illis ſe ingreſſerit, eſt eis ipſo iure priuatus, *c.* 1. §. *Qui vero, & c. vt circa De elect. in 6. Vide de præben. n.* 45. §. 47.

L. Impugnantium Mare Magnum Leo X. *Vide quæ dixit tit. de Regular. n.*42.

LI. Facientium ſponſionem, vel ex. commiſſam ſuper vita, vel morte Summi Pontificis, vel creatione Cardinalium. Greg. XIV. *Cogit nos deprauata*.

LII. Nunciorum impetrantium fauores ad Dignitates, *vt dixi in titul. de ſert. excomm. n.* 196. §. 1.

LIII. Promouentium ad Doctoratum vel Cathedras non facta fidei poſſeſſione. *Ib.* §. 2.

LIV. Vicarij Inquiſitorum, vel Ordinariorum, ſi licentiam conceda imprimendi, vel publicandi Breuiarium, vel Miſſale ab Vrbano VIII. reformata, non facta prius diligentia, ob quod aliquid additum, vel detractum fuerit, incurrunt eo ipſo abſque alia declaratione in pœnas, priuationis officiorum, & beneficiorum ſuorum ac inhabilita-

tis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, & præterea excommunicationis. Vrb. VIII. conſt. *Diuinam*. in principio Breuiarij, vel Diurni, & conſt. *Si quid eſt*. in principio Miſſalis.

LV. Confeſſariorum per Italiam extra Vrbem, etiam prætextu priuilegiorum, à quibuſdam cenſuris, & caſibus reſeruatis abſoluere præſumentium, *vt infra verbo Confeſſarius n.* 21.

LVI. Clericorum procurantium abortum fœtus animati, ſecuto effectu: qui præterea fiunt inhabiles ad ea in poſterum obtinenda. Sixti V. conſt. 87. *Effrænatam*, quæ quo ad hoc reuocata non fuit per Greg. XIV.

De hac materia dixi plenius in Can. lib. 3. *tit.* 5. *De Præben. n* 43.

25 *Reſignationes* in fauorem tertij non poſſunt hodie admitti ab Epiſcopis: alioquin collatio eſſet nulla, & beneficium ex to vacare. Immo nec ſimplices; niſi renunciantes ſint ſenio confecti, aut valetudinarij, aut corpore vitiati, vel impediti, aut crimini obnoxij cenſuriſque Eccleſiaſticis irretiti, vel obtineant aliud, vel Ragionem ingrediantur, aut Matrimonium contrahant; vel irregulares, aut indocti ſint, aut ibi graues, & irremediabiles perſecutiones patiantur, vel inimicitias habeant: Et tunc modo tantum habeant, vnde commode viuere poſſint; niſi in approbata Religione profiteantur; & neque nutu ſucceſſor deſignetur; & neque poſtea conferatur conſanguineo, Affini, vel familiari, tam Renunciantis, quam Epiſcopi conferentis. *Pius Quintus conſt* 58. *Quanta Eccleſiæ*, quam retuli in Can. lib. 1. tit. 9. De renunc. n. 8. & ſeqq. ibique latius explicauit Sac. Congregatio Epiſcop. 19. Decembris 1620. Barboſa alleg. 69. n. 50. Nau. c. 23. n. 107.

26 Reſignatarius tenetur iuſtificare gratiam ſui Anteceſſoris, quando Reſignans nunquam poſſedit, vel non poſſedit per triennium. *Rot. apud Cocc in. d.* 82.

B *Beneficium Eccleſiaſticum.* E

27 *Tranſlatio*. Beneficiatus tranſiens de vna Eccleſia in aliam, non perdit ius in priori Eccleſia, quouſque in ſecunda pacificam poſſeſſionem obtinuerit, vel per eum ſteterit, quo minus haberet eandem; etiam ſi ſit confirmatus. *Arg. c. licet Epiſcopus* 28. *De præben. lib.* 6. *gloſ. cap.* 3. 2. *quæſt.* 2. *gloſ.* 2. *cap. ſi qui Epiſcopi* 6. *diſt.* 92.

Fallit in Epiſcopo, qui poſtquam expediuit litteras Apoſtolicas, etiam in formas Breuis. tranſlationis ad ſecundam Eccleſiam, prima vacat, nec poteſt ſeſe amplius in ea ingerere, licet adhuc apud illam reſideret, nec cepiſſet poſſeſſione ſecundæ, 1604. Gaeta, 1. Iun. 65. 1611. Salerno, 13. Ian. 1.

Presbyteri verò, & alij inferiorum ordinum Clerici ſuorum Epiſcoporum authoritate poſſunt ad alias Eccleſias tranſire. *cap.* 37. *Epiſc.* 7. *q.* 1. *c. Quæſitum* 5. *de rer. permut.*

Sed Epiſcopus, non poteſt abſque facultate Summi Pontificis: alioquin, & propria careret Cathedra, & ambita. *c.* 31. *Si quis Epiſc. & c.* 34. *Mutationes*, 7. *q.* 1. *c.* 2. *&* 3. *de tranſlat. Epiſcopi*.

28 *Permutatio* Beneficiorum facta ſine conſenſu Patroni venit annullanda. *Barboſa, alleg.* 72. *n.* 10.

Patroni tamen conſenſum non eſt neceſſe fuiſſe obtentum, ſed ſufficit requiſitum, præſertim ſi magna Eccl. interuenit vtilitas. *S. Ex C.C. Bar. C. Bul. n.* 4.

29 Beneficia permutantes.

I. Debent examinari coram Epiſcopo, vel eius Vicario, *vt ſupra n.* 18. §. 3.

II. Fiet collatio, ſi fuerint idonei reperti.

III. Expedientur litteræ.

IV. Fiet publicatio in Eccleſijs permutatis, vel earum cœmeterijs, ante poſſeſſionem.

V. In poſſeſſionem mittentur.

VI. Facient profeſſionem fidei. *Vide infrà*.

30 Dum expeditur permutatio,

poſſunt permutantes in ſuis Eccleſijs miniſtrare, quas permutauerunt; cum adhuc poſſeſſione retineant. Et ſi aliquando accidat, quod Beneficium permutatione collatum euincatur: poterit, etiam permutatione facta, ad Eccleſiam, quam reſignauit, Superioris authoritate redire: *Vt tenuiſſe Rotam aſſerit Barboſa. alleg. 45. n. 51.*

31 Non poteſt coram Epiſcopo fieri permutatio cum pacto, vt vnus ſoluat omnes expenſas, vel expediat ſuis ſumptibus Bullas ad vtrumque pertinentes; quia non eſſet pura permutatio: coram Papa verò fieri poteſt, ſi hoc exprimatur, & ipſe conſentiat. *Bonac. tom. 1. de Simon. diſp. 1. quæſt. 14. §. 12. n. 9. ℣. Secundo patet.*

32 Clericus colludens in cauſa beneficiali, debet beneficio priuari, *cap. Audiuimus. 3. De colluſ.*

Ponitur exemplum de Sene infirmo, qui permutat beneficium pingue cum nepote, vel alio conſanguineo dante beneficium exile: nam talis permutatio præſumitur facta in fraudem. *Clar. pract. crim. lib. 5. §. fin. quæſt. 73. verſ. Pariter.*

33 *Commendare* in perpetuum beneficia ſolus Papa poteſt. Olim Epiſcopus commendare poterat Parochialem ad ſex menſes. *c. Nemo 15. de elect. lib. 6.*

Hodie vacantem non poteſt amplius, quia cenſetur prohibitum per Concilium ſeſſ. 24. c. 18. vt dixi lib. 3. Can. Inſtit. tit. 5. de preben. n. 22.

34 *Vnio* Beneficiorum non habet locum, quando Beneficium vnitum reſignatur in fauorem Tertij: quia intelligitur, cum primum per ceſſum, vel deceſſum, ſeu alio quocumq; modo vacauerit, pure, non autem conditionaliter tantum. *Rota recentior. apud. Farin. tom. 2. par. 1. deci. 38.*

35 *Receptio*. Illitterati, qui alias honeſtæ vitæ ſunt, quo ad beneficia obtenta tolerari poſſunt, ſi ex longo vſu, & rerum experientia, ſciant omnia ad ſuum officium ſpectantia: maximè ſi caritatis perfectio defectum ſcientiæ ſuppleat. *Barboſ. alleg. 63. n. 5.*

36 Beneficium petens, non eſt opus, vt ſe alij magis idoneum putet: Sed ſufficit, ſi ſciat, ſe eſſe idoneum. *S. Thom. 2. 2. quæſt. 185. art. 3. in corp. Vaſq. quem refert. Addit. ad Tolet. lib. 5. c. 80.*

37 Si plures impetrent idem beneficium reſeruatum nec affectum, vnus à Sede Apoſtolica, vel Legato de latere, alter ab Ordinario. Vel primus à Papa, ſecundus à Legato, tertius ab Ordinario, & non appareat de prioritate datæ, tunc eſt præferendus is, qui poſſidet: alioquin ſi nullus poſſideat, is, qui impetrauit à maiori: *c. Si a Sede 31. juncta gloſ. 1. De preben. lib. 9.*

Vbi nota, quod eſt valde vtile, ſtatim ab impetratione, poſſeſſione capere.

38 Affirmantes ſe eſſe qui non ſunt, vt eis expeditio gratis fiat in toto, vel in parte, incurrunt excommunicationem Summo Pontifici reſeruatam, & litteræ nullæ ſunt. *Innoc. VIII. conſt. 11. vt dixi in tit. de ſent. excom. n. 163.*

39 Impetrationes beneficiorum certo modo non ſunt conſulendæ, vt dixi in d. tit De præben. n. 30.

40 *Beneficiatus* poteſt tenere legatum celebrandi Miſſas in eadem Eccleſia ſui beneficii, nec eſt neceſſaria diſpenſatio. *Synod. Caputaq. Brancatij ex Sac. Congr. 12. Mar. 1583.* Grauina fol. 70.

Niſi huiuſmodi legatum factum eſſet cum titulo erectionis Altaris, 1589. Caſtellaneta, 13. Iun. 134. verſ. Quant'alla pluralità.

41 Poteſt quis obtinere vnum perpetuum beneficium requirens reſidentiam, & Vicariam Curæ animarum amouibilem; quia ex hoc non cauſatur incompatibilitas. *Rota apud Coccin. deciſ. 18.*

42 *Poſſidens* quietè, & pacificè beneficium per triennium, poteſt contra quem-

quemcunque ſe defendere per regulam de triennali,quatuor concurrentibus.

I. Quod illud habuerit ſine ſimoniaco ingreſſu.

II. Quod ſi Beneficium erat Apoſtolicæ Sedi reſeruatum ex aliqua reſeruatione in corpore iuris clauſa, ſe in illud non intruſerit. *ex Reg. 36. Cancell.*

III Quod habuerit bonam fidem. *Sanch.conſil.moral.lib.2.cap.1.dub.25.*

IV. Quod ſi beneficium erat reſignatum, publicauerit reſignationem iuxta formam Bullæ Greg.XIII. *de qua in Can. lib.3.tit.5.n.43.§.36.*

43 Prouiſus Apoſtolicus debet in poſſeſſionem immitti; ſi ei nihil aliud obſtat, niſi Breue Sixti V. ſuper deſcendentia à nouis Chriſtianis, 1596. Lamacen.6.Aug.66. 1597. Liſbona 10.Septemb.70.Elboren.8.Dec.86.

44 Conſtitutio Synodalis,quod prouiſus Apoſtolicus non poſſit in poſſeſſionem immitti, niſi prius exhibeat ſuas Bullas, exequendas in Tribunali Epiſcopali, nulla eſt, 1625. Parma 12. Maij 50.

† Sacra Concilij Congreg. 14.Decembris 1630. cenſuit, legitimè à Patrono præſentatum, ab inferiore ius inſtituendi ex priuilegio Apoſtolico habente inſtitutum, & ab Epiſcopo præuio examine approbatum, poſſe abſque alio mandato, ſeu prouiſione Ordinarij poſſeſſionem apprehendere.

Prouiſus de Parochiali in forma *Dignum*, ſi fuerit reiectus à primo executore, non poteſt adire ſecundum: & ſi adeat, examen, poſſeſſio, & omnia inde ſecuta ſunt ipſo iure nulla, 22. Nou. 1607. Torpien.

Et ſi prætendat grauamen, appellare debet ad Sedem Apoſtolicam, *libr.* 78. 46. *ad* 16.

45 *Fructus* Beneficij, qui à ſolo ſeparati ſunt ante mortem, vel reſignationem, pertinent ad Beneficiarium, vel eius hæredes, vel etiam ad Cameram, quando ſpolio locus eſt, qui verò non ſunt ſeparati, ad ſucceſſorem. Vbi verò viget vſus ſpoliorum,fructus quorumcumque Beneficiorum vacantium pertinent ad Sedem Apoſtolicam.

Secus in Diſtributionibus,& locationum penſionibus, quia tunc habebit fructus pro rata temporis, quo poſſedit Beneficium.

At Canon Emphyteoticus ſoluendus eſt ei, qui beneficium poſſidet eo die, quo ſolutio facienda cadit,vel eius hæredibus; vel ſpolio reſpectiuè. *Bon. De cenſur. tr. diſp.4.p.3.per totam prop.3.*

46 Capientes fructus Beneficij vacantis, ſunt ipſo facto excommunicati & abſolutio Papæ reſeruatur, *cap. Generali 13.de elect.libr.6. Pius V. conſt.* 104. *Durum nimis.*

47 Vnde Beneficiarius incipit infirmari, æquiparatur vſurario; vnde non poteſt de fructibus quicquam diſponere in fraudem Cameræ, vel ſucceſſoris, *gloſ. cap. præſenti fin. v. Reſeruari. De offic. ord.in ſexto. Riccius dec.164.n.3.*

48 *Obligationes, & onera*. Beneficium accipiens, cum pacto, vt doceat in aliqua ſchola, vel vniuerſitate, Simoniam committit: ſecus ſi accipiat cum onere tali beneficio vacati impoſito. *Nauar: cap,25.num. 58. ex cap. ſignificatum 11. De præbend.*

Quæ tamen onera non poſſunt imponi ab Ordinario, neque beneficijs liberis, neque iuriſpatronatus, neque lenis, neque vacantibus. *Sac. Epiſcoporum Congregatio.Lodi 27. Iulij 1604.*

49 Beneficiarius iuſta de cauſa priuatus fructibus, tenetur nihilominus Diuinum officium recitare,ſecus ſi iniuſta. *Bonac. de horis Canon. diſp. 1. quæſt. 2. punct.4. num. 25.*

50 Rector Beneficij non tenetur Cappellano celebranti tradere eleemoſynã ad rationem redditu um dicti beneficij ſed ſufficit, ſi det conſuetam, ſeu præſcriptam ab Ordinario. *S.Conc.Cong.decl.*

ad

ad conſt.43. editam iuſſu Vrbani VIII.

51 Epiſcopus pro ſatisfaciendis Miſſarum oneribus, beneficio annexis, quibus Titularis per ſe regulariter ſatisfacere non tenetur; tam idonei Cappellani, ab ipſo tamen Epiſcopo approbandi, deputationem, quam eleemoſynæ ſolutionem, eiuſdem Titularis liberæ diſpoſitioni permittere debet, neque ipſe in eo ſeſe ingerere 1618. *Corduben.* 31. *Auguſti* 184.

Quod etiam ſeruandum, quando Beneficium curam habet animarum, & Rector vult aſſumere coadiutorem, dummodo præſente Sacerdotem, qui poſſit approbari 1614. Cremona 9. Maij 40.

Et hoc modo debet explicari Conc. Trid.ſeſſ.7.cap.5.& 7.

52 Beneficia etiam nouiter erecta, Seminario contribuere debent, deducto tamen onere, & redditibus eleemoſynis conſiſtentibus. *Sacra Congregatio Epiſcopo Tridentino* 13. *Maij* 1585.

53 Quando Beneficium rurale, quod non habet onera Miſſarum, transfertur ad aliquod Altare, Rector Beneficij translati non tenetur prouidere dicto Altari de paramentis, 1593. Auellino 26. Iul.192.

Et ſi fructus non excedant rubrum annuum tritici, non compellatur, niſi ad priuate celebrandum ſemel in anno in Altari Matricis, vel Parochialis, ad quod translatum fuit, 1617. Tiuoli 12. Maij 88.

54 *Beneficium humanum ſeu legale.* Fideiuſſor. Heres 10.

Summę malignitatis eſt non vocare beneficium, niſi quod dantem aliquod afficit incommodo. *Ex Seneca, S.Th.*2.2.q.106.*art.*3.*ad* 3.

BERNARDINVS OCHINVS. *Hæreſis.*

BLASPHEMIA.

Damnatus in Inferno. Hæreſis, Inquiſitor. Iuramentum, & quæ dixi lib.4.tit.18.Inſtitutionum Ciuilium n. 44. *& ſeq.*

1 AN *ſit blaſphemia* illud iurandi genus. Hoc eſt verum, ſicut Deus eſt veritas, ſicut eſt verum Euangelium S. Io: ſicut Chriſtus natus eſt de Maria Virgine,&c.vide ibi num.47.

2 Blaſphemia hæreticalis ad Inquiſitores priuatiuè pertinet. *Barboſa alleg.* 51.*num.*89.*& alij, quos refert, & ſequitur Diana* 4.*tract.*7.*reſol.*8.

3 Blaſphemia, præſertim hæreticalis, congruenter excommunicationis pœna coercetur. 1.*Timoth.*1.*d.*

4 Blaſphemi, ſi infimę ſortis, flagellis cæduntur cum publica pœnitentia lingua ferro, vel ligno comprehenſa. Si Nobiles, pecuniaria pœna mulctantur, & ad tempus in Monaſterium detruduntur. *Barboſ.alleg.*51.*n.*90.

Mitiori tamen pœna puniuntur, qui blaſphemant Sanctos, quam qui Deum vt patet ex Bulla Pij V. *Farin.pract.Crim. q.*20.*num.*27.

5 Blaſphemantes ſunt infames, & ideo non poſſunt eſſe Teſtes omni exceptione maiores. Per conſequens iurare non poſſunt in litem, nec in ſupplementum probationis de iure communi: nec accuſare de iure municipali volente credi iuramento damnum paſſi vel creditoris. *Baiard.*§.*Blaſphemia n.*3.

6 Audientes blaſphemam denunciare tenentur. Falſi tamen denunciatores blaſphemantium, falſique teſtes in cauſa blaſphemiæ, puniuntur, vt blaſphemi, & vlterius ad triremes perpetuas. *Ex conſtitut.* 43. *Iulij* III. *Baiard nu.* 6. *&* 7. Vbi ſubdit, quod Blaſphematores ſeipſos accuſantes euitant pœnas temporales, prout decreuit etiam

Sacræ

Sacra Congregatio 1578. Terni 13. Iunij 94.

B O N A.

Alienatio, Capitulum, Ciuitas, Damnatus, Debitor, Hoſpitale, Irregularitas, Matrimonium, Naufragium, Spolium, Vſura.

1 CLericorum poſt clericatum acquiſita, quæ laico eſſent aduentitia, ipſis iure communi ſunt quaſi caſtrenſia. *Auth. Presbyteros, C. de Epiſcopis, & Cler. Hoſtien. Panorm. & Commun. in cap. Quanta nos 9. de teſtam. & in cap. Conſtitutos 8. De in integr. reſtit. Nau. cap.17. num.142. Oinot. quib. mod. ius pat. poteſt ſolut. §. Filius, familias num.6. Diana 5. tract.3. reſol.124. Ang. v. Clericus, 13. §. 12. Sanchez Summ. tom.2. lib.7. cap.13. num.26.*

Item bona cuiuſcumque filii familias ſunt quaſi caſtrenſia, quando ad ipſum filium familias, non autem ad Patrem ſpectat vſusfructus. *Bonac. de contr. diſp. 3. quæſt.13. pun.2. num.5.*

Bona tamen patrimonialia Clericorum præſcribuntur ſicut bona laicorum, nec in eis habent reſtitutionem in integrum, niſi ratione minoritatis. *Marantain praxi diſp.8. num.57. Canoniſtæ in cap.2. de præſcript. Bonac. de contr. diſp.3. quæſt.1. punt. vlt. num.22. Ego ipſe. De vſu cap. num.19.*

2 Conſenſus Apoſtolicus in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum non cenſetur interueniſſe ex lapſu minoris temporis, quam triginta annorum. *Rota in vna Nullius Bonorum Lunæ 13. Martij 1602. coram Ludouiſio, vt dixi in tit. de rer. diuiſ. num 28.*

Idem de Aſſenſu Regio, & quolibet alio conſenſu. *Rota apud eumdem dec.354. num.15. & apud Dunozet.20. Dec.1628. in vna Lucana iuriſp. verſ. Neque hæc donatio.*

3 Bona exiſtentium in conclaui inuadentes incurrunt excommunicationem Summo Pontifici reſeruatam; vt dixi in tit. De ſent. excommun. numer. 178.

4 Peregrini bona in peregrinatione decedentis, neque ad Hoſpitem pertinent, neque ad Fiſcum, ſed ad Epiſcopum loci: quia ea, vel hæredibus Defuncti reſtituere, vel Pauperibus erogare debet. *Auth. Omnes Peregrini, C. Comm. de ſucceſſ. Oinot. lib. 3. tit. 1. De ſucceſſ. Fiſci num. 22. Ego lib.3. Ciuil. tit. 1. num.66.*

5 Bonorum immobilium valor æſtimatur ex annuis fructibus, facta calculatione ad rationem quinque circiter pro centenario. *Rota apud Ludouiſ. dec. 153. num.8.*

Quod tamen non habet locum in æſtimandis ædificiis, vel domibus. *Ibid. num.16.*

† Pro emendis domibus Vrbis, Collegio Gregoriano in Regione Tranſtiberina contiguis, inuenitur facta oblatio ad rationem ſcutorum ſeptem cum dimidio pro centenario affictus, qui à conductoribus earum annuatim domibus penduntur. 4. Ian.1641.*

6 Bona allodialia, ſiue alauda, ideſt ſine laudo, dicuntur ea, quorum quis eſt pleno iure Dominus, nec vlli ſubiecta ſunt laudo ſiue feudo, ſiue emphyteuſi; nec eorum ratione laudemium vllum perſoluitur. *Bonac. tom. 2. de contr. diſp.3. quæſt.8. punt.1. num.6.*

7 Bona prohibita alienari non poſſunt confiſcari. *l. Statius Florus, §. Cornelio Felici, ff. v. de iure Fiſci. Rota apud Farinac. par.1. tom.1. deciſ.11. num.9.*

BONI MORES.

SVnt in *duplici* differentia. Alij dicuntur naturales, alij Ciuiles.

Contra bonos mores naturales fieri dicitur, quando fit aliquid, quod iure natu-

naturali, ſeu Diuino prohibitum eſt; veluti pactum de homicidio committendo, & tale pactum prorſus non valet, nec aliquo iuramento confirmatur.

Contra vero ſolos bonos mores Ciuiles, qui ſunt inuenti Iuris Ciuilis artificio, fieri dicitur, quando fit aliquid, quod ius Ciuile bonis moribus contrarium eſſe voluit, puta quando fit pactum de futura ſucceſſione, quod ius Ciuile fieri prohibet, ne detur anſa captandæ mortis. Et talia de iure Ciuili nec valent, nec iuramento confirmantur. Secus de iure Canonico, cuius regula eſt, quod iuramentum ſemper ſeruari debet, quotieſcumque ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis æternæ. *Oinot. de donat.* §. *Aliæ autem, num.* 87.

Vel die clarius, quod quando in executione alicuius pacti poteſt aliquod eſſe peccatum, etiam veniale. tunc eſt contra bonos mores naturales, nec iuramento confirmatur. Quando vero in executione nullum eſt peccatum, non eſt contra bonos mores naturales; vnde iuramento confirmatur; licet eſſe poſſit contra bonos mores Ciuiles ex eo, quod aliqua lege Ciuili prohibeatur.

2 Bonis moribus naturalibus contrariari videtur.

I. Pactum, ne donatio poſſit ex quacumque ingratitudine reuocari, dummodo propter publicam vtilitatem non cohoneſtetur.

Puta ſi facta ſit donatio dotis Puellæ nupturæ, vel Clericos ad ſacros Ordines promouendo. *Oinot. de donat.* §. *Sciendum, num.* 5.

II. Pactum, ne quis de dolo teneatur: quia videtur, ſicut & præcedens, per impunitatis promiſſionem, ad peccandum allicere recipientem, *l. Contractus* 23. *ff. num. de regulis Iuris.*

Poſt factum tamen condonari poteſt. *Bonac. de contr. diſputat.* 3. *quæſt* 12. *pun.* 5. *num.* 2.

III. Approbare geſta per vim, ſeu metum grauem; quia inuitat homines ad vim inferendam, ſeu metum incutiendum. *l. Nihil Conſenſui* 116. *ff. num. de reg. iur.*

IV. Quicquid ad coniugalis tori ſeparationem allicere poteſt, nam concordia coniugalis omni lucro præferenda eſt: *l. Reprehendenda* 15. *C. de inſtit. & ſubſtit. l. Sed neq;* 8. *ff. v. de vſu, & habit. Oinot. de vſu, & habit. in princ. num.* 12.

V. Quicquid reuerentiam Superioribus, Parentibus, vel Marito tollit.

VI. Promiſſio de conferendis Beneficio vacaturo, ſiue in genere, ſiue in ſpecie. *c. Deteſtanda. De conceſſ. Præben. lib.* 6.

VII. Litem redimere, vel de quota litis paſci. *l. litem* 15. *C. de Proc. vide ſup. v. Aduocatus.*

3 Bonis moribus Ciuilibus contraria ſunt omnia ſupradicta, & præterea.

I. Statutum, vel pactum prohibens condi teſtamentum. *Oinot. Quibus mod. ius pa. po. ſol.* §. *fin. num.* 10.

II. Pactum, ne Maritus pro dote ſolum in quantum facere poteſt, ſed in ſolidum conueniatur. *l. Alia* 15. §. *Eleganter, ff.* 1. *ſol. matr.*

III. Stipulatio hoc modo concepta. Si me hæredem non inſtitueris, tantum dare ſpondes. *l. Stipulatio hoc modo concepta* 61. *ff. num. de verb. oblig. De hac materia latius lib.* 3 *Inſt. Ciuil. tit.* 14. *num.* 25.

BVLLA. *Excommunicatio.*

1 BVllæ præſentatæ, poſtquam fuerunt regiſtratæ, vel relicta copia collationata, debent reſtitui, 1593. Narni 25. Ian. 23. Genoua 17. Nou. 192. 1655 Seſſa 4. Iun. 84.

2 Epiſcopus cogere debet Beneficiatos quoſlibet, licet tenuiſſimi redditus, ad expediendas bullas; dummodo ipſi nullum exinde reſultet emolumentum,

nec Canonizet Iuſpatronatum non ſatis probatum, 1616. Roſſano 15. Ian. 5.

CADAVERA. *Altare. Cæmeterium. Corpus. Sepultura.*

1 DEferri poſſunt ad Eccleſiam pro beneplacito ſuorum, non tamen ſepeliri, niſi poſt competens temporis ſpatium, 1601. Aliffe 20. Febr. 81. num. 15.

2 Alicubi depoſita ad tempus, transferri poſſunt ad proprium ſepulcrum abſque alia licentia, ſecus ſi tradita fuerint perpetuæ ſepulturæ, 1602. Sagone 16. Octob. 119. *Rituale Romanum.*

2 Exhumari non debent pro capienda informatione abſque licentia S. C. 1602 Ieſi 17. Dec. 152. 1604. Sutri 1. Iun. 62.

Quia laici in cauſis criminalibus à foro Eccleſiaſtico non ſumunt indicia. *Sac. Congr. Epiſcopo Callir. n. 22. Nou. 1619. Synod. Caputaq. ſeſſ. 3. cap. 10. n. 5.*

Si tamen recognitio ſit facienda extra Eccleſiam, poteſt Ordinarius talem licentiam concedere. *S. Congreg. immunitatis in vna Nullius 2. Maij 1629.*

CADVCITAS. *Emphyteuſis.*

1 NOn *incurritur* dum hæres non adimplet conditionem propter meram impoſſibilitatem, 1630. Somaſchi 15. Nou.

2 Papa remiſit illam aliquando, modo non tolleretur ius quæſitum, 1603. Camerino 4. Aug. 90. 15. Sept. 110.

CÆCVS.

1 INteruenire poteſt in electionibus, tam in illis, quæ fiunt per ſchedulas, quam in illis, quæ fiunt per fabas, & ſuffragium, votumque ſuum per aliquem ex interuenientibus arbitrio ſuo eligendum præſtare; iniuncto præſtitoque prius ab huiuſmodi, electo iuramento de ſilentio ſeruando, 1623. Canon. Regularit. Later. 24. Nou. 312.

2 Teſtari poteſt ad pias cauſas, non ſeruata ſolemnitate. *l. Hac conſultiſſima 8. C. Qui teſtam fac. poſſ. Tiraq. de priu. piæ cauſæ, priu. 10.*

3 Canonico effecto cæco commutatur onus officij, & Miſſarum in audiendas diebus feſtis in Cathedrali confeſſiones, & recitandas tot coronas, 1617. S. Agata, 14. Martij 47.

4 † Archipresbyter, ſeu Canonicus qui lumen oculorum amiſit, ac propterea Miſſas, & Diuina officia recitare non poteſt, non tenetur Horis canonicis intereſſe, neque in Choro eam officij partem recitare, quam tenet memoriter: & nihilominus lucratus diſtributiones quotidianas, perindæ ac ſi Diuinis intereſſet CC. Brittonorien. 14. Martij 1620.

Si tamen habet curam Animarum, tenetur reſidere, 11. Apr. 1620.

CAERMONIAE.

Circumciſio. Magiſter.

CVm ſit officium Maſtigri Cæremoniarum Epiſcopo ſignificare, quando debet ad Eccleſiam accedere pro functionibus Epiſcopalibus, debet id ei perſonaliter ſignificare, 1642 Campagna 3. Oct. 115. ad 3.

CALCVLVS. *Mercator. Ratio.*

1 MVltis modis ſumitur, qui duobus his ſexametris continentur.

Calculus eſt ratio, numeros, ſententia, carbo.

Calculus eſt pondus, nummus, lapis, enſis acutus. gloſ. in cap. Præterea verb. Calculo de offic. deleg.

2 Creditor, vel Debitor petere poſſunt, vt de nouo fiat computatio, quo videatur, an ſit erratum in calculo, nec, ne, licet antea fuerit inter eos ſummata ratio. *Oinot. De act. fin. regun. numer.23. Ego ibidem num. 238. & infra verb. Ratio num.3.*

3 Calculi fieri, & firmari debent cum interuentu, & conſenſu vtriuſque partis, adeò vt ſi calculatores eligantur à Iudice, moneri debeant Partes ad intereſſendum, quia cognitio, etiam extraiudicialis, ſine partium præſentia nequit haberi, maximè ſtante ſtylo, bilancia non fieri, niſi cum partium interuentu, vel approbatione, & illis diſſentientibus, per deputatum à Iudice, ipſis monitis. *Rota recentior. apud Farin. dec.515.num 14. & 15.*

4 Calculus fieri non dicitur, niſi examinatis omnibus, & ſingulis rationibus: vnde ſi partitæ ſpectantes fuerint omiſſæ, calculus non valet n.15.

CALENDARIVM. *Feſtum.*

CALIX. *Eccleſia.*

Conſecratus, iterum inauratus, an egeat noua conſecratione, vtraque probabilis: affirmatiua communior, in praxi vſitatior, & tutior, ac fortaſſis etiam probabilior. *Diana. 2. tract.15. reſol.3.*

2 Calix non conſecratus, in quo quis bona fide celebrauit, an conſecratione alia indigeat amplius, negat Diana 5. tractato 13. reſolution.60. affirmat Hugo.

Affirmatiua certè mihi ſemper placuit; quia benedictiones, & conſecrationes Eccleſiæ peculiarem quandam vim habent ſacramentalium, quæ per celebrationem bona fide factam ſuppleri non poteſt. Nec referret, an bona, vel mala fide quis celebraſſet; quia non bona fides Sacerdotis, ſed præſentia Corporis Chriſti locum, ſeu Calicem ſanctificat. At hæc non impeditus per malam fidem Sacerdotis. Præterea dum Oratorium priuatum, in quo fuit ex priuilegio Apoſtolico celebrata Miſſa, erigitur in Eccleſiam, vel Oratorium publicum, non egeret alia conſecratione, vel benedictione: & pollutio Eccleſiæ ex ſeminis effuſione nunquam ferè locum habere poſſet: quia cum nulla pollutio afficiat, niſi publica, & ſeminis humani, ſiue per coitum, ſiue ſine illo, voluntaria effuſio fieri non ſoleat, niſi ſecreto; ferè ſemper aliquis ante publicationem celebraſſet, & ſic nunquam Eccleſia egeret reconciliatione. Quæ omnia videntur abſurda, licet illa in diuerſis locis admittat Diana.

CALVINVS. *Hæreſis.*

CAMPANA. *Abbas, Hæreſis, Turca.*

1 *Campanarum* vſus ponitur in dyſticho, gloſſâ extr. Quia cunctis, De offic. cuſtod. quam refert etiam Rouitus pragmatica 1. de perſeq. maleſ. num.28.

Laudo Deum verum, Plebem voco, congrego Clerum.
Defunctos ploro, Peſtem fugo, feſta decoro.

2 Non licet regulariter pulſare campanam benedictam, vt conuocetur populus ad arma, vel inſignum quod aliquis ſit iuſtitiandus. Ratio, quia res ſacræ non debent applicari ad vſus profanos, præſertim illos, à quibus per ſe exequendis abhorret Eccleſia; cuiuſmodi ſunt cauſæ ſanguinis. Præterea campanæ benedicunt pro conuocandis populis ad Diuinum cultum, vel pro illis orationem mouendis, atque ſicut in Pontificali dicitur, *vt cum melodia earum auribus inſonent inſonent Populorum, creſcat in eis deuotio fidei, procul pellantur inſidiæ inimici, fragor grandinum, procella turbinum, impetus tempeſtatum: temperentur*

tur in feſtis tonitrua, &c. Nunquam verò vt ſint ſigna conuocandi Milites ad arma, vel alicuius iugulandi, ſeu ſuſpendendi: vnde benè faciunt Epiſcopi, qui hæc prohibent.

Permitti tamen poteſt I. Ex cauſa neceſſitatis, vbi non eſt commoditas alterius campanæ, maximè interueniente conſenſu Epiſcopi tacito, vel expreſſo.

II. Si pulſaretur ad hoc, vt eius ſonitu Populus excitaretur ad fundendas Deo præces pro liberatione ab armis Hoſtium, vel pro bono tranſitu delinquentis iuſtitiandi, &c. *Diana 6. tract.7. reſol.37.*

Multa his conformia decreuit diuerſis temporibus ſacra Epiſcoporum, & Regularium Congregatio, quæ congeſſi in meo Compendio Epiſc. v. Campana. Signanter 1589. Bitetto 31. Ian. 34. 1593. Taranto 8. Iunij 141. §.7. &c.

3 Campanæ, licet pulſentur in morte Chriſtianorum, non tamen pulſandæ ſunt in triduo Paſſionis Dominicæ. Tum quia Chriſtus non indiget, vt quis pro ſe oret: quæ eſt potiſſima cauſa illas in morte pulſandi ſono lugubri: Tum vt ſignificetur, Apoſtolos, qui per Campanas ſignificantur iuxta illud, *In omnem terram exiuit ſonus eorum*, illo triduo tacuiſſe. *Lauor. var. Lucubr. tit.2. cap.3. num.33.*

4 Sabbato Sancto Campanæ non pulſantur ante Cathedralem, & in diœceſi ante Parochialem. *Ex Leone X. in Concil. Later. ſeſſ.11. Sacra Rituum Congregatio 9. Februarij* 1608.

Niſi prout dixi in Can. lib. 3. titul.4. num.5.

5 Eſſe de neceſſitate præcepti, quod Campana ſit benedicta, ſeu conſecrata ab Epiſcopo, patet ex Pontificali Rubr. de benedictione Campanæ. *Signum*, inquit, *vel Campana debet benedici, antequam ponatur in Campanili, hoc ordine: inprimis debet Campana ipſa ita ſuſpendi, & ſituari, vt commode poſſit intus, & extra tangi, tractari, & circumiri, &c.* At Verbum *Debet* importat neceſſitatem, *l. 1. §. 1. ff. Quod quiſque iuris. Rota apud Farin. par.1. tit.1. dec.79.*

Vnde Regulares etiam cogendi ſunt ad deponendum de campanili campanas ſi illic non benedictas appenderunt, 1614. Teramo 17. Ian.6.

6 Campanæ appenſio facit Eccleſiam cenſeri de iuriſdictione Epiſcopi, *c. patentibus, de priuileg. Bonac. de alien. bon. pun.2. num.11. Diana 6. tract.1. reſol.1. Ego ipſe, De rer. diuiſ. num.23.*

CANCELLARIA.

Litteræ, Regula, Taxa.

1 EXercitium. Non debet vendi, neque locari, nec Epiſcopus participare de vtilitate illius, 1577. Oſtuni 3. Sept. 8. 1593. Auerſa 3. Febr. 21. 1594. Recanati 10. Ian. 20. §.2. 1597. 25. Iun. 52. 1601. Otranto 22. Ian. 60. §. la Maſtro d'atthia. 1603. Guardia 23. Decembris 151.

Sed debet exerceri per Miniſtros proprios, ſtatuta prouiſione, abſque vlla participatione emolumentorum: quia ſic ſubditi certiores erunt, ſe non grauari exactionibus indebitis, & Pauperes conſequendi maiores, ac vberiores gratias, quam Affictuarij facere vellent, vel poſſent, 1592. Napoli 26. Aug. 160. 1646. Forlì 23. Martij 2. Ariano 5. Octobris 1.

Puta centum ducatis annui de Regno 1646. Trani 4. Maij 17.

Nec exerceri debet per Sacerdotes, præſertim Curatos, niſi propter neceſſitatem, & per modum prouiſionis, 1645. 3. Febr. 2. 11. Aug. 8. 22. Decembris 17. 1646. Fondi 13. Iul. 14. 1647. 19. Iul. 13. 1652. 17. Maii 9.

Toleratur tamen Sacerdos pro ſeruitio Communitatis Pauperis; dummodo non ſe ingerat in rebus, ex quibus exoriri

riri poſſit Irregularitas; nec faciat officium Notarij, præterquam in teſtamentis, de quibus rogari poſſit, etiam Parochus proprius, 1581. Tiuoli 22. Aug. 112.

Item propter neceſſitatem Papa dedit licentiam Curato, exercendi gratis officium Cancellarij Communitatis, ſine tamen præiudicio Curæ Animarum, 1595. Sulmona 3. Iunij 36.

2 Prohibitione Cancellarius accipiat informationes, vel Scripturas à Partibus, ſed quod omnes dentur in manus Iudicis, continet rigorem nimium, 1601. Città di Caſtello 3. Iul. 162.

3 Cancellarius curam, & cuſtodiam habeat Actorum, & Proceſſuum, 1624. Rimini 20. Mar. 44.

4 Nec diſcedens ſecum deferat Regiſtrum, vel alias Scripturas, 1626. Nepi 2. Octobris 157.

5 In principio ſui officij det cautionem de bene adminiſtrando, & ratione reddenda, conſignando per inſtrumentum Archiuiſtæ, cum ſimili fideiuſſione deputando, Proceſſus, qui expediuntur tempore ſuo. Proceſſus verò non finitos in fine officij conſignabit ſimiliter ſucceſſori, vel Archiuiſtæ, 1594. Melfi 11. Septemb. 273.

6 Non tenetur Cancellarius dare Copias ſine debita mercede, 1602. Ceſena 26. Mart. 35. 1613. Forlì 18. Iun. 51.

7 *Priuilegio* fori gaudet Cancellarius Epiſcopi, 16.6. Groſſeto 30. Septembris 117. 1621. Aſcoli 28. Septemb. 138. 1628. 6. Maij 45.

8 *Qualitas num. 1.* Cancellarius debet eſſe Notarius, 1577. Oſtuni 16. Septembris 14. *ex c. Quoniam contra, de probat.*

Et quo ad fieri poteſt, exterus, 1588. Melfi 9. Febr. 21.

9 Cancellarius Capituli non debet eſſe de corpore, ſed alius Notarius legalis, & approbatus 1602. Caſtellaneta 20. Aug. 93. 27. Iul. 73. num. 3. 1651. Ripa 21. Apr. 22.

Nec actu viſitationis excepto, Capitulum cogi poteſt ad vtendum opera Cancellarij Epiſcopalis, 1613. Nardo 15. Octob. 89.

10 *Taxa* certa, & moderata ſeruetur in Cancellaria Epiſcopali in tabula quadam, omnibus eam videre volentibus, conſpicua, quæ taxam Curiæ Metropolitanæ non ſuperet, 1586. Leſina 3. Octobris 825. 1598. Catania 2. Iunij 24.

Et multo minus taxam fori ſæcularis 1603. Seneg. 16. Octob. 117.

Taxam fori Eccleſiaſtici Sacræ Congregationis iuſſu anno 1597. editam à me correctam, emendatam, & auctam habes infra, ver. Taxa.

11 *Emolumenta* Cancellariæ debent ſufficere pro ſolo Notario, 1603. Senegaglia 16. Octob. 117.

Ac deponi apud Perſonam fide, & facultatibus idoneam. Exceptis propinis ſententiarum; & alijs iuribus, vel incertis, quæ obueniunt Vicario, quod incorporentur cum decretis; & ſolita prouiſione ipſius Cancellarij, 1645. Lanciano 17. Nouembris 6 1646. 11. Maii 14.

13 Sacra Congregatio aliquando conceſſit Ordinario, vti emolumentis Cancellariæ pro ſoluenda penſione, 1647 Beneuento 25. Ian. 8.

Vel pro ſuis neceſſitatibus, 1647. Trani 31. Maij 14. 1649. 8. Maii 1. 25. Iun. 8. 1650. 9. Febr. 4. 12. Aug. 16.

CANDELÆ.

Mitra. Parochus.

1 EPiſcopus non debet prætermittere dare Candelas in die Purificationis Beatiſſimæ Virginis, 1577. Oſtuni 22. Ianuarij 58.

Quo die non debent recipi de manu Sindicorum, vel aliorum Laicorum, ſed Epiſ.

Epiſcopi, &c. 1577. Gerace 22. Ian. 58. 1653. Ian. 25.

Qui laici neque ſe ingerant in eis ponderandis, 1578. Gerace 15. Ian. 49.

2 Prouideat Epiſcopus expenſis propriis de quantitate cerę pro congrua diſtributione iuxta ſolitum, 1596. Nicotere 1. Apr. 30. § 27.

Nec grauet Parochos pro aliqua inſolita contributione, 1578. Gerace 15. Ianuarij 49.

3 *Parochus* quoque ſecundum conſuetudinem vniuerſalem tenetur eo die diſtribuere Candelas ſuis Parochianis, 1593. Biſignano 27. Octob. 273. 1597. Mileto 10. Mar. 23. 1603. Catanzaro 15. Decemb. 148.

In Eccleſia, non per domos; niſi quis eo die fuiſſet legitimè impeditus, 1581. Foligno 31. Ian. 36 1585. Triuento 26. Mar. 60. 1587. Caſtel Durante 9. Ian. 12. 1633. Spoleto 14. Ian. 5.

4 Si Parochus, vel qui tenetur, omittit eo die dare Candelas, earum pretium erogari debet in paramenta, & alia neceſſaria pro Eccleſia, 1601. nullius Faſanella 2. Apr. 120. n. 8.

5 Etſi Candelæ diſtribui debent iuxtà ſolitum, etiam quo ad pondus, 1623. Andria 12. Mar. 26. 1646. Ripatranſona 27. Iulii 9.

Vbi tamen facultates Eccleſiæ non ſuppetunt, datur Epiſcopo facultas diminuendi pondus, 1616. Oria 25. Iul. 86.

CANIS.

PRopter inconuenientia ſecuta ex paruis Caniculis, quæ voluptatis gratia tenebantur in Monaſterijs Monialium, facta fuit circa id prohibitio generalis: ne amplius intus habeantur, neque maſculi, neque fęmine, 1597. Modena 3. Febr. 13. 1651. Iſtria 22. Sept. 45

CANON.

Decretum, Emphyteuſis, Lex, Penſio.

CANONICA PORTIO.

1 QVæ aliquando eſt tertia, aliquando, vt in Vrbe, dimidia, & alibi ſæpius quarta pars ſecundum locorum conſuetudinem, eorum, quæ occaſione ſepulturæ perueniunt ad aliam Eccleſiam, quam Parochialem, hodie non detrahitur amplius de legatis, niſi vſus ſit in contrarium; quia Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. c. 13. loquitur tantum de funeralibus, 1579. Sauona 31. Mar. 61. 1583. Cantazaro 17. Sept. 182.

Neque de iure antiquo detrahebatur de legatis factis in perpetuum Diuinum cultum pro ornamentis, Cereis, fabrica, luminaribus; Anniuerſario, tertio, ſeptimo, ſeu trigeſimo die, vel ſimilibus, ceſſante tamen fraude, *c. fin. de teſta. vide etiam Clem. Dudum de ſepult.*

2 Quarta non debetur Parocho habitationis, quando quis in Cathedrali ſepelitur. *Lauor. tit. 2. c. 11. num.* 70. vel quando quis moritur, & ſepelitur extra diœceſim, vt dixi in tit. de interd. num. 21.

3 Ab hac ſunt exempti Carmelitæ ex priuilegio Pauli V. conſt. 4. *De cet.* pro Monaſteriis receptis à quadraginta annis citra ſecundum Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 13.

Item Hoſpitalia, & alia Pia loca quęcumque, in quibus Parochus non habet Sacramentorum adminiſtrationem *vt dixi lıbr. 4. inſt. Ciuilium tit. 15. De interd. num. 26.*

4 Quartarum locatio ſiue affictus debet ſub grauibus pœnis inhiberi. 1592. Coſenza 14. Dec. 225.

5 Declarauit alias Sac. Epiſcop. & Regul. Congreg. quod quando Barones, & aliæ ſimiles perſonæ moriuntur extra

diœceſim, vbi habent feudum, & baroniam, Regaliæ nihilominus dari debeant Epiſcopo, in cuius diœceſi ſitum eſt feudum, licet Baro haberet domicilium alibi, niſi de conſuetudine alicubi ſeruaretur contrarium, 1599. Lecce 26. Iul. 82. 1600. 17. Ian. 7. 17. Mar. 22. 1606. 29. Apr. 34. 1624. Nardo 23. Sept. 118.

CANONICVS.

Abſens 3. *Actus* 1. *Beneficium* 1. *Capitulum*. *Clericus*, *Coadiutor*, *Collegiata*, *Dignitas*, *Diſtributiones*, *Epiſcopus*, *Fidei profeſſio*, *Filius*, *Illegitimus*, *Magiſter*, *Mitra*, *Officium*, *Ordo*, *Organum*, *Præbenda*, *Præcedentia*, *Præſcriptio*, *Prior*, *Proceſſio*, *Regularis*, *Vicarius*.

1 *Erectio*, *Collatio*, *vel Prouiſio*. Canonicatuum erectio fieri non poteſt, niſi à Sede Apoſtolica, 1605. Trani 15. Nouembris 82. 1617. Potenza 1. Sept. 170.

Neque ſupra numerum ad futuram præbendam. *Ex S. C. C. Barboſa*. *De Can. cap.* 2. *num.* 24.

† Sed abſque iure ad futuram præbēdam poſſunt ab Epiſcopo Canonici ſupra numerum creari. *Fagnan. c. Dilect. de præben. num.* 25. *& cap. Cum M. de conſtit. num.* 65. *ſeq. Ep. Paroch.* 21.

Canonici ſupranumerarij poſſunt obtinere Parochialem ſine alia diſpenſatione, & geſtare habitum ab ipſis Canonicis geſtari ſolitum, modo reſideant in Parochiali. *lib.* 108. 148. *Ferrarien.*

Canonici vero numerarij non poſſunt eſſe neque Vicarij amouibiles Parochorum diœceſis extra ſuam reſidentiam. *L.* 108. *Trahu.* 165. *

2 Formulam collationis Canonicatuum faciendæ per Epiſcopum ponit Barboſa de Can. cap. 14. num. 36.

† Canonicus, adepta poſſeſſione ſecundi Canonicatus; non poteſt de primo diſponere per reſignationem vel permutationem. C.C. Mechlinien. 19. Ian. 1641. *

3 Prouiſio Canonicatus valet, licet non fuerit expreſſum, quod habebat curam Animarum per turnum, 1580. Como 8. Nouembris 3. *Othob. deciſion.* 58.

4 *Fructus* Canonicatuum conſiſtere debent in ſtabilibus, vel Montibus, non in cenſibus, 1607. San Seuerino 28. Mar. 21.

† Stipendia verò conſtituta à Capitulo pro Theologo, & Pœnitentiario, poſſunt etiam à Canonicis obtineri, ex C.C.

5 *Qualitas*. Litterati, & probatæ vitæ, licet non ſint nobiles, ſunt etiam de præbendis, & Canonicatibus Cathedralium prouidēdi; cum tales etiam ad Prælaturas, & conſulta Principum aſſumantur: nec valeret Statutum, vel conſuetudo, quod ad Canonicatus alicuius Eccleſiæ non admittantur niſi nobiles, & eminentis ſcientiæ; ſaltem ad eſcludendum prouiſum Apoſtolicum. *c. Venerabilis* 37. *De Præben. Barboſa de Can c.* 13. *num.* 3.

6 Non poſſunt Canonici facere Statutum, vt in eorum Eccleſia non admittatur aliquis Prouiſus exterus, 1596. Biſignano 6. Aug. 66.

Niſi hoc haberent ex priuilegio Apoſtolico, quale conceſſit Sixtus V. pro Canonicatibus, & beneficij Regni Valentiæ conſtit. 64. *In ſacroſancto*.

Licet ceteris paribus, in vacationibus Canonicatuum Ciues ſint exteris præferendi, 1596. Macerata 8. Iulij 58.

7 *Aetatem* habere debet Canonicus, vt intra annum initiari poſſit ordine requiſito, ſaltem Subdiaconatu, ſi eſt Cathedralis, vel Collegiata habens ordines annexos. *Vt dixi in tit. de ætate, & qualit. num.* 7.

8 Ca-

8 Canonico prouiſo à Sede Apoſtolica cum narratiua, quod ipſe conſtitutus erat tantum in anno ætatis ſuæ decimo octauo, diſtributiones integræ debentur, non obſtante quod de iure non conſtituto in Sacris medietas earum ſubtrahatur; quia in hoc caſu cenſetur tacitè diſpenſatus. *Sacra Concilij Congregatio in vna Reatina 9. Septemb. 1625. & 10. Iulij 1627.*

9 *Habitus* Canonici Regulares in Epiſcopos promoti vtuntur habitu Epiſcoporum ſæcularium. *Leo X. conſt. 34.*

† Reſponſum ab hac S.C. fuit die 13. Sept. 1653. nouum habitum à Canonicis Cathedralis Eccleſię abſque Sedis Apoſtolicæ auctoritate aſſumere nec licuiſſe nec licere. c. Tauriſina 8. Febr. 1659. Congregat. Epiſcop. 1641. Turino 21. Iunij.*

10 Canonicus Protonotarius, in actibus ſibi tamquam Canonico competentibus, non poteſt vti habitu Protonotarij: alias non lucratur neque fructus, neque diſtributiones, Idem dicendum de Archidiacono, & alijs Dignitatibus: vt ex Sac. Congreg. *Barboſa de Can. c. 18. n. 34. & c. 5. n. 54.*

11 *Præcedentia*. Canonici Cathedralis præcedere debent Parochum, etiam in funere, non autem alij. Inter Canonicos autem præcedentia datur Archipresbytero, ſi ſtolam deferat. *Sacra Rit. Congregatio in vna Viterbin. 25. Iunij. 1611. & in alia Nullius 12. Maij 1612. Et in alias Præneſtina Cauarum 14. Aug. 1618. Lanor.*

Circa Canonicos Collegiatos inueniuntur contrariæ deciſiones: vnde inſpicienda conſuetudo optima legum interpres *Vide infra verb. Proceſſio.*

12 Canonici Eccleſiarum Collegiatarum inſignium præferuntur Canonicis Collegiatarum non inſignium, licet ſint poſteriores in erectione, & creatæ abſque vllius præiudicio: eo enim ipſo, quo Eccleſia eſt effecta inſignis, gaudet priuilegijs Eccleſiarum inſignium. *Barboſa Collect. ad cap. Ex tranſmiſſa 33. De verb. ſign. num. 3. in fin. Vide quæ dixi in Canonici lib. 1. titul. 33. De maiorit. & obed.*

13 Inter ipſos Canonicos ratione Doctoratus non datur præcedentia, ſed tantum ratione Dignitatis, Ordinis, vel antiquitatis: *vt ſæpius reſcripſiſſe Sacram Congregationem teſtatur Barboſa de Can. c. 18. num. 5.*

Multo magis Cathedralis Eccleſiæ Canonici, licet non ſint Doctores, in Congregationibus, & vbique præficiendi ſunt Presbyteris non Canonicis, licet ſint Doctores. *S. Rit. Congr. in vna Bituntina 9. Ian. 1608. cuius deciſionem ad verbum refert Barboſa de Can. c. 18. num. 64.*

Idem fortaſſe, ſtante præſertim conſuetudine, dicendum videtur de Canonicis Collegiatarum reſpectu aliorum Presbyterorum.

Et regulariter Canonici eiuſdem Ordinis præcedunt ſecundum tempus poſſeſſionis Canonicatus, 1601. Aleria 6. Aug 185.

14 Canonici Cathedralis, dum extra Eccleſiam incedunt, vt ſinguli, nullam habent iuriſdictionem: vnde cedere debent habentibus iuriſdictionem, & ciuitatem repręſentantibus, præſertim ſi de conſuetudine in contrarium non cõſtaret. *Sacra Congreg. in vna Veronen. 1594.*

15 *Ius optandi* non habet locum in menſe reſeruato. *Ex Reg. 8. Rota apud Ludouiſ. deciſ. 478. num. 2. C.C. 16. Sept. 1656.*

Neque in præbenda Theologali, & Pęnitentiaria, 1599. Ferrara 30. Iunij 76.

16 *Reſidentia, & diſtributiones* † Canonicus etſi Choro interſit, niſi tamen pſallat, diſtributiones quotidianas nequaquam lucratur. C. C. 7. Aprilis 1618.

Multo minus ſi quis non ſit præſens in Choro vel Eccleſia, ſed in Ciuitate tamen. *Eadem ex cap. 1. de cler. non reſid. in 6.* *

Canonici cogi non poſſunt ad mutandam Eccleſiam, vel locum, 1647. 24 Maij 6. Aleria 1649.23. Apr. 3.

17 Epiſcopus concedere non poteſt Canonicis, vt officient in Sacriſtia 1604 Segni 12. Ian. 5.

Conniuere tamen poteſt pro diebus ferialibus in tribus anni menſibus magis frigidis. *v. officium n. 19.*

18 Duo Canonici, quibus vti poteſt Epiſcopus pro ſuo ſeruitio, an poſſint eſſe etiam Collegiatæ? S. Congregatio Epiſc. 1628 Auellino 7. Sept. 108. declarauit eſſe debere Cathedralis, non Collegiatæ. At 9 Sept. eiuſdem anni emanauit à S.C.C. deciſio contraria, nempe poſſe Epiſcopum vti ſeruitio Canonicorũ, ſiue Cathedralis, ſiue Collegiatæ, dummodo non pluſquam duorum: *quam refert Barboſa de Can. cap. 25. nu. 8* Et hęc in puncto Iuris videtur verior, quia *cap. de cætero 7. De Cleric. non reſid.* generaliter loquitur, &c. *Ad audientiam 15. eod. tit.* licet ponat caſum de Canonicis Cathedralis: ratio tamen, *Cum abſentes dici non debeant, ſed præſentes, qui tecum pro tuo, & ipſius Eccleſiæ, ſeruitio commorantur,* videtur æq; conuenire etiam Eccleſię Collegiatæ. Tum quia hęc materia reſpectu Canonicorum certe fauorabilis eſt, reſpectu vero Eccleſię non odioſa, cum tendat ad eius vtilitatem: non ergo apparet, cur reſtringi debeat. *Bonac. tom. 1. de hor. Can. diſp. 2. quæſt. 5. pun. 3. §. 2. num. 4.* Dummodo tamen diſtributiones quotidianas non percipiant, niſi in caſu n. 19. ſeq. *v. Diſtributiones*. Vel niſi Eccleſia ex illorum Canonicorum abſentia notabiliter pateretur in cultu Diuino: quia in tali caſu ceſſaret priuilegium, tam pro Canonicis Collegiatę, quam Cathedralis *c. penult. de cler. non reſid.*

19 Sæpius declaratum eſt à Sacræ Congregatione Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, Canonicos Epiſcopum in Viſitatione comitantes, aut Viſitatorum munere fungentes, vel alias eidem inſeruientes, ac propterea Chori ſeruitium intermittentes, percipere quidem debere fructus Prębendę, ſed amiſſis diſtributionibus quotidianis. Quod ſi huiuſmodi diſtributionibus omnes Capituli reditus conſtet, illas debere lucrari, dempta tertia parte, quę, accreſſit intereſſentibus, 1592. Groſſeto 9. Sept. 166. 1604. Elnen. 16. Auguſti 24.

Detracta quoq; mercede ſeruitij, ſicut & in Canonicis Nuncio inſeruientibus, 1601. Auellano 20. Aug 191 1602. Ventimiglia 12. Mar. 24.

20 Collector generalis Camerę Apoſtolicę, ſubcollectores, Aduocati, Procuratores, Fiſcales, & Notarij in cauſis ſpoliorum, & Iurium præfatæ Cameræ, eorum officio durante, vbi Canonicatus conſiſtunt in ſolis diſtributionibus quotidianis, lucrantur eas in abſentia dempta tertia parte, vt ſupra. *Moneta par. 2. q. 11. n. 111. Barb. alleg. 53. n. 157*

21 Canonicus occupatus in Curia Eccleſiæ, reputatur præſens in Choro, 1601. Ancona 3. Iunij 162.

Pro tempore, quo actualiter ſeruit Curæ, 1583. Crema 27. Iunij 151. 1594. Taranto 6. Decemb. 323.

Modo cura ſit annexa Capitulo, vel eius Canonicatui, 1602. Caua 9. Ian. 5.

22 Idem ſi iuſſu Superioris celebrat pro commoditate ſuæ Eccleſiæ, 1601. Andria 3. Sept. 202. *v. Diſtributiones 14.*

† Sacra quoque Congregatio Concilij cenſuit, & Sanctiſſimus approbauit 4. Februarij 1603. Canonico abſenti pro euidenti Eccleſiæ ſuæ vtilitate deberi diſtributiones quotidianas: niſi ipſi Canonico eſſet conſtitutum certum ſalarium; vel niſi adeſſet conſuetudo in illa Eccleſia, quod Diſtributiones huiuſmodi Canonico minimè deberentur.

Decretum verò Capituli, quod diſtributiones non dentur Infirmis non confirmatur. Eadem in vna Melphiten. 17. Au.

17. Auguſti 1606.

Circa quam materiam ſupplicauit humiliter Capitulum Cathedralis Alexandrinæ, Prouinciæ Mediolanen. per Sac. C.C. declarari.

I. An Canonici legitimis ex cauſis abſentes, quando non amittunt proprias diſtributiones quotidianas, debeant etiam lucrari, & participare pro rata de diſtributionibus aliorum Canonicorum abſentium abſque legitima cauſa.

II. An prædicti Canonici legitima ex cauſa abſentes, ac proinde non amittentes proprias diſtributiones vt ſupra, debeant illas recuperare ab alijs Canonicis, inter quos diuiſæ fuerunt, an vero poſſint etiam ab vniuerſo Capitulo illas repetere.

Sacra,&c.die 29.Sept.1657.ad primum reſpondit, deberi huiuſmodi Canonico etiam punctaturas abſentium.

Ad ſecundum poſſe repetere etiam à Capitulo.*

23 In facultate, quę alicui Canonico conceditur, vel Beneficiato, vt ſtudiorum cauſa poſſit abeſſe, hęc neceſſario ponenda ſunt. Vt vere in publico celebriq; Gymnaſio Theologię, vel ſacris Canonibus ſtudeat, vtq; triginta annis minor ſit, aut fuerit, cum in publico gymnaſio iiſdem ſtudiis operam nauare cœpit. *Ex S. C. Bonac. de hor. Can. diſp.2. quæſt.5.punt.3.§ 9.num.8.*

24 *Capitulum.* Canonicus Vicarius interuenire poteſt in actibus capitularibus, dummodo non agatur de intereſſe ſuo, vel Epiſcopi; quia tunc exire debet *Sac. Congregatio Concilij 2. Mar.1619. & Epiſcoporum* 17.Ian.1584. 1613. Otranto 26.Feb.23. 1616.Oria 29.Iul.89.

Niſi adeſſet in contrarium conſuetudo immemorabilis, 1617. Lamacen.4. Apr.27.

Idem de Dignitatibus, & Canonicis, 1615. Ceneten.13.Martij 89.§.8.

25 Canonicis prohiberi poteſt per Epiſcopum, vel Vicarium, ex iuſta tamen cauſa, ne conuocent Capitulum. *Vt reſcripſit Sac. Congreg. Vicario Rhegienſi 4.Iun.1602.fol.56.*

Secus ſi non adſit iuſta cauſa 1601. Nardò 20. Aug.198. 1641. Amelia 13. Septemb.

Nec Canonici dicere tenentur Epiſcopo, quid tractare velint in Capitulo, 1603. Andria 25.Febr. 22.

26 Debet pro Capitulo deputari dies hebdommadæ non feſtiuus, extra Diuina officia, 1602.Malta 17.Apr.39. verſ. e quanto, 1629. Andria 4.Ian.2.

Et locus ſecundum ſolitum, dummodo extra Chorum, 1586. Auignone 25. Martij 257. 1583. Polignano 1. Febr.30. 1592.Saſſari 14. Febr.48.49 1902. Caſtellaneta 20. Aug.93.

27 *Obligationes, & onera.* Canonici cogi debent ad ediſcendum Cantum Gregorianum. *vt dixi de ætate, & qualit. num.9.*

29 Regulariter cogi non poſſunt ad audiendas Confeſſiones, niſi habeant curam animarum per turnum, *vt ſupra num.*3. vel alias ſuę prębendę annexam; & excepto Pęnitentiario, 1604. Ancona 22. Ian.4.

29 Vbi numerus Canonicorum eſt exiguus, non tenentur Canonici ſe parare cum Dignitatibus, & Dignitates ipſę tenentur accedere ad legile, *vt reſpondit Sacra Epiſcoporum Congregatio Vicario Anconitano 20. Aug.*1601.

Si verò numerus ſit competens, tenentur ſeparare in illis ſolemnitatibus, in quibus cantaretur Miſſa Pontificalis, ſi adeſſet Epiſcopus 1602. Genoua 17. Apr.36.

30 Canonici legitime impediti, poſſunt cantare Miſſas, & explere alias functiones ſacrorum Ordinum per alium Canonicum, non vero Diuinum Officium, neque per Sacerdotem exterum, 1597. Gubbio 25. Iun.52. 11. Aug. 66. 1598. Catania 2. Iun.24. † Niſi per

alium Canonicum vacantem, ex CC.*

31 Omnes Canonici indifferenter ſeruire tenentur, omnibus diebus Dominicis, & Feſtis de præcepto, totoq; Aduentus, Quadrageſimæ, & octauæ Corporis Chriſti tempore, alijs diebus ſaltem dimidia pars 1588. Aquila 26. Iulij 138. 1595. Caſtellaneta 16. Sept. 90. 1602. Andria 5. Febr. 15.

Nec Epiſcopus maiorem ſolita vacationem concedere poteſt, quæ non debet excedere tres menſes in quolibet anno, 1578. Catania 20. Ian. 50. 1601. Nepi 27. Mar. 105.

Quam etiam S.C. concedit nullam habentibus, 1605. Aquileia 28. Iun. 42. 5. Sept. 63. 1606. Milano 15. Nou. 89. 1653. Milano per Bolate 19. Decemb. 227.

Sed qui non interſunt horis canonicis abſq; proteruia, vel contumacia, mulctari non debent in alio, quam in diſtributionum amiſſione, 1583. Aiqui 6. Aug. 144. 1617. Tropea 21. Februarij 31.

Niſi exinde valde pateretur cultus Diuinus. Vnde Canonicis Sancti Martini conceſſum fuit, vt imponere poſſent mulctam ſcuti vnius applicandi pauperibus, vltra diſtributionum, quæ accreſcunt intereſſentibus, amiſſionem ei, qui abeſſet quinque diebus: reuocato Canonicorum Statuto, quod qui abeſt quinque diebus, amittat diſtributiones totius menſis, 1655. Nullius S. Martino 1. Ottob. 252.

† Et alijs pœnis arbitrio Epiſcopi. C.C. Caſtellanetæ 7. Iunij 1659.*

32 Canonici debent hortari ad recitandum in Choro Officium Beatiſſimæ Virginis diebus in Breuiario præſcriptis; non autem cogi, vbi non eſt ſolitum, 1582. Monteſiaſcone 13. Maij 42. 1586. Aleſſandria 18. Maij 249.

Similiter ad faciendam diſciplinam, 1617. Ripatranſona 10. Ianuarij 3.

33 Canonici tenentur intereſſe Cõcionis, & in Quadrageſima ſub pœna priuationis diſtributionum illius diei, 1580. Como 10. Maii 97. 1602. Caſtellaneta 20. Auguſti 93.

34 Canonici non tenentur Epiſcopo caudam cappæ, vel Pluuialis eleuare, vel Mitram, aut Paſtorale, aut Crucem Archieſpicopalem deferre; quia hoc eſt officium Capellanorum, 1575. Napoli 5. Aug. 388. 1583. Brindiſi 16. Aug 215. 1607. Brindiſi 16. Oct. 106.

Vel pacem deferre, aut Miſſam priuatam Epiſcopo dicere, niſi adeſſet vſus in contrarium, 1601. Nepi 27. Martii 110. num. 4.

Neque ei in Miſſis priuatis deſeruire, 1592. Volterra 12. Maii 69.

Sed bene eum comitari, dum accedit ad Eccleſiam cum Cappa Pontificaliter, & dum poſtea ſimiliter recedit, niſi qui actu bona fide miniſtrare aliquod Sacramentum, non autem dedita opera, 1642. Capagna 3. Oct 115. ad 6.

35 Qui renuunt, non tenentur contribuere expenſis factis ſine cauſa ſubſiſtente, 1594. Taranto 6. Dec. 323.

Alias pro litis Capitularis expenſis non ſemper æquis portionibus, ſed proportionabiliter, 1627. Nocera 5. Feb. 31.

36 Canonici compelli non debent ab Epiſcopo, vt quiſque ſua propria habeat paramenta, 1600. Ceſena 21. Oct. 100. num. 1.

37 Canonici Regulares Lateranenſes de familia illorum conuentuum, in quibus habent Nouitiatum, ex priuilegio Greg. XIV. non tenentur ad proceſſiones ire. *S. Rit. Congregatio in vna Lauretana Canonicorum Regularium 30. Iulij 1616. & Epiſcop. 1593. Bergamo 25. Maij 170.*

38 *Adiuncta*. Canonici Iure conſulti ſubſtitui non poſſunt à Gubernatore Ciuitatis in ipſius locum in abſentia, *Sacra Concil. Congreg. in vna Alatrina 16. Martij 1630.*

39 Canonici electi pro adminiſtratione Seminarii, remoueri non poſſunt, niſi

niſi ex iuſta, & legitima cauſa. *Ex Congreg. Conc. Barboſa Collect. Bullar. v. Canonicus num.* 1.

40 Canonici non affigant in Eccleſia vel Sacriſtia Scripturam aliquam concernentem ſeruitium Eccleſiæ ſine conſenſu Ordinarij, 1602. Fondi 20. Auguſti 87.

CANONIZARE. *Papa. Sancti.*

PRaxis Sacræ Rituum Congregationis pro beatificatione, vel canonizatione.

I. De hoc tractari non poteſt niſi poſt 50. annos à morte Serui Dei: & tunc non niſi ex ſpeciali conceſſione Summi Pontificis.

II. Interim tantum conceditur, quod Ordinarius inſtruere poſſit proceſſus in genere ad examinandum, an concedi poſſit inſtructio Proceſſus in ſpecie, ne occaſione dilationis pereant probationes.

III. Conceſſi proceſſus in ſpecie transmittendi ſunt ad Apoſtolicam Sedem, in Sacra Ritum Congregatione examinandi quo ad ipſorum validitatem tantum.

IV. Deinde abſque proceſſu ad vlteriora, ſigillandi ſigillo eiuſdem S. C. & aſſeruandi vſque ad præfinitum tempus, examinata prius vitæ ſanctitate. *Paſqualig. ad Franc. num.* 1195. † Decretum integrum retuli *in Can. lib. 3. tom. 45. de reliq. & ver. Iun. n. 9.* *

CANTOR.

1 NOn poteſt imponere pœnas, neque facere edicta alicuius generis, ſed recurrere debet ad Ordinarium, 1603. Aleſſano 27. Octobris 125. *v. Canonicus 40.*

2 Neque portare ſignum diſtinctiuum ab alijs, 1612. Brindiſi 6. Nou. 103.

3 Neque ſeruire per ſubſtitutum ſine priuilegio, 1605. Aleſſano 8. Februarius 10. Ex Trident. ſeſſ. 24. cap. 12. † non obſtante conſuetudine, neq; immemorabili ex S. C. *

4 Non tenetur prouidere libros Chori de ſuo, 1620. Crotone 12. Maij 80. † Nec infirmus inſeruire per ſubſtitutum. C. C. Catacan. 26. Iun. 1621.

5 Cantoria habens annexum onus Miſſæ cantatæ per ternum, eſt Sacerdotalis: vnde requirit annum vigeſimum quintum, Crotonien 18. Sept. 1627. *

CANTVS. *Canonicus 27. Muſica.*

1 CAntiones vulgari Sermone in Feſto Sanctiſſimi Sacramenti cantare non conuenit. *Sacra Rit. Congregatio in vna Abulen. 21. Martij 1609.*

Immo nec alias in Diuinis Officijs aut Miſſarum celebratione. Extr. Ioannes XXII. in comm. de vita, & hon. Cler. Id quod Plaudanus in 4. diſt. 15. q. 5. art. 2. abſolutè improbat. Suarez autem relatus in qq. Reg. Roderici in compend. v. Cantus nu 6. id permittit: modo ea quæ cantantur pia ſint, & cantus grauis ad deuotionem prouocans. In extrauaganti vero prohiberi tantum eas vulgares muſicas, in quibus laſciuum quid vel impurum miſceretur, ſiue quę fiunt cum geſtibus, aut motibus indecentibus, quæ prohibentur etiā in Trid. ſeſſ. 22. Decreto de obſeruandis, & euitandis in celebr. Miſſæ.

2 Cantiones nocturnas, vulgo ſerenatas, prope Monialium Monaſteria cani prohibitum, 1646. Monopoli 11. Maij 22. 31. Aug. 35.

3 Non probatur, quod Moniales, vel Nouitiæ, vel Educandæ, vel aliæ Mulieres intra clauſuram degentes, ediſcant ſonum, vel cantum figuratum à viris: toleratur tamen quod earum aliquę ad breue tempus pro ſeruitio Chori, & aliarum inſtructione, edoceantur

Gregorianum ſiue firmum à Magiſtro moribus, & ætate graui 1653. Parma 25. Aprilis 141. 1655. Siracuſa 16. Aprilis 14.

CAPPELLA.

Beneficium. Exemptio.

1 CAppellaniæ ad nutum amouibiles non ſunt beneficia, vbi non inſtituuntur auctoritate Epiſcopi *Garzias de Benef. p. 1. c. 2. num. 81.*

Item Cappellaniæ, etiam perpetuæ fundatæ ſine auctoritate Ordinarij, non ſunt beneficia, *n.102.*

Nec ab Ordinario conferri poſſunt ſed ſunt ſub pia diſpoſitione fundatoris, & eius hæredum, qui poſſunt tales Cappellanias donare, quibus voluerint dummodo ſint idonei iuxta diſpoſitionem fundatoris. *Guido Papa dec. 187. Rebuff. de Pacif. poſſeſs. num. 349. alias 287. verſ. Et ideo P. Greg. de benefic. c. 11. n.10. Nau. conſ. 5. & 7. n. 12. & 13. par. 1. Roch. Azor. & c. Vide quæ dixi in Can. 3. tit. 4. De Cler. non reſid. n. 37.*

2 Licentia Sacræ Congregationis profanandi, & vendendi quaſdam Cappellas ad reinueſtiendum pretium, modo non haberent onera, 1645. Piacenza 12. Maij 12.

CAPPELLANVS.

Confraternitas, Eccleſia, Epiſcopus. Filius. Legatum. Miſſa. Monialis. Sacerdos. Sepultura.

1 CElebrare poteſt per alium, licet in fundatione dicatur, quod ad illam Cappellaniam præſentari non poſſit, qui non eſt actu Sacerdos, 1588. Lodi 19. Luglio 129.

Immo licet expreſſe iubeatur per ſe celebrare, ſi hoc faciat ex aliqua honeſta cauſa. *Ex Congreg. Concilij Em. Sa. V. Reſidentia numer. 10. & Diana 4. tract. 4. reſol. 87.*

Obligatio namque quotidie per ſe celebrandi inhoneſta, & illicita cenſeri debet. *Rota recentior apud Farin. dec. 496. num. 7. tom. 1. p. 1. Garzias 7. c. 1. n. 87. c. ſignificatum 11. de præben.*

2 *Tempus*. Qui non habet aliquam eleemoſinam pro celebrandis Miſſis, celebrare poteſt illas ſuę Capellaniæ ante diem ſtatutam, dummodo propter hoc alijs diebus Eccleſia, vel Populus debito ſeruitio non defraudentur. *Rodriq. 1 par. c. 25. nu. 8.*

Non tamen applicare Sacrificium pro eleemoſynam oblaturis: tum quia hoc repugnat veteri Eccleſiæ conſuetudini, turpeque redolet lucrum; tum quia damnatur in decreto Cardinalium iuſſu Clem. VIII. *Diana 2. tr. 14. reſol. 15. & 16. in Congr. Conc. 1604. 7. Oct.*

3 Cappellani etiam Iuriſpatronatus; celebrare debent in horis commodis Eccleſiæ, 1578. Genoua 18. Martij 66.

4 *Locus*. Cappellanus, qui ſine iuſta, & rationabili cauſa non celebrat in Altari, in quo debet, peccat mortaliter: Sed ad reſtitutionem non tenetur, niſi quatenus Creditoris interfuit, vt ſi tenebatur celebrare in Altari priuilegiato, & celebrauit in Altari non priuilegiato. Nam tunc iterum in Altari priuilegiato celebrare teneretur; etiamq crediđiſſet, ſe per aliquod priuilegium, puta Imaginis benedictæ, animam à Purgatorii pœnis eripuiſſe. *Bonacin. de Sacram. diſp. 4. q. vlt. pun. 7 § 4. per totum.*

Certius eſt enim priuilegium Altaris priuilegiati, cum ſit acceſſorium Sacroſancto ſacrificio, cuius valorem offerentis macula non vitiat. Non eſt autem certum, alia priuilegia, per exequentis indiſpoſitionem impediri non poſſe.

Et ſi replicetur, quod etiam priuilegium liberationis vnius Animæ à Purgatorij pœnis eſt aliquando conceſſum

Coronis ſeu priuatis Imaginibus tamquam acceſſorium Sacrificij. Ergo tunc ſaltem ſatis fieri poterit.

Reſp. negando conſequentiam. Nam effectus Altaris Priuilegiati non impeditur per indiſpoſitionem Sacerdotis; quia conceſſum eſt Sacerdoti tamquam publicæ perſonæ, Eccleſiæque Miniſtro. Sed priuilegium Coronarum ac priuatarum Imaginum conceditur Sacerdoti, vel alijs tamquam priuatis; non autem tamquam publicis perſonis, & ideo non eſt ſimile.

Quidam tamen reſpondent diſtinguendo. Vel Altare priuilegiatum fuit deſignatum: & tunc alibi celebrans peccat contra fidelitatem, licet celebret cum calculo. Vel non fuit deſignatum: & poteſt alibi celebrare cum calculo; quia ſoluit promiſſum per æquipollens *Diana 6.tr.6.reſol.12.*

Sed prima opinio tutior videtur, & probabilior, quicquid dicat Gauant. Rubr. Miſſal.3.tr.12.

5 *Omiſſio*. Capellanus poteſt ex cauſa infirmitatis Miſſas per duos menſes, ſi tantum duret morbus, ſingulis annis omittere: nec, vbi conualuerit, Miſſas omiſſas remittere tenetur, ex Epicheia, & præſumpta fundatoris voluntate: vt probabile putat Diana 5.tr.13. reſol. 51.

Contrarium tamen eſt tutius, ac Sacræ Epiſcoporum, & Regularium Congregationis declarationi, quam retuli in Can.lib.3.tit.41.n.20. conformius.

6 *Merces* Cappellanorum debet aſſecurari ſuper fructibus Beneficij, 1601. Ciuita Caſtellana 22. Maij 138. 17. Septembr. 207.

7 *Amotio* Capellani Eccleſiarum exemptarum amoueri non debent ab Epiſcopo ſine cauſa, 1602.25. Octobr. 120.

Immo generaliter nullus Cappellanus, licet amouibilis, amoueri debet ſine cauſa, 1645. Sulmona 24. Maij q. 21. Iulij 8. 28. Iulij 14. 1646.17. Auguſti 3. 1649. 26. Februarij 3. 1653. Sulmona 16. Maij 75.

8 Remouentur Cappellani Monialium vitæ diſſolutè, maximè ſi contrahant amicitias, & mittant munera Monialibus 1642. Terracina 10 Ian. 8. 1645. 10 Martij 38.

Vel ſi ſe ingerant vltra eorum officium, 1647. 25. Iunij 14.

9 *Quando Moniales* ſunt in quaſi poſſeſſione præſentandi earum Cappellanum ad vitam, Epiſcopus non debet innouare, ſed ſuorum iurium momenta ad S. C. mittere 1577. Lecce 21. Octobr. 24.

10 Non obſtante quod Moniales ius habeant nominandi Cappellanum, poteſt illum Epiſcopus ex iuſta cauſa reijcere, puta ſi ſit iunior, 1602. Bologna 31. Maii 30. 1605. Bologna 29. Nouemb. 86.

Immo ſi Epiſcopus ipſe dare velit Monialibus Cappellanum iuuenem poteſt Abbatiſſa illum non recipere, 1602. Meſſina 10. Decemb. 86.

11 Regulares non poſſunt eſſe Cappellani Monialium, 1604. Sulmona 27. Aprilis 32.

Niſi propter penuriam Pretbyterorum ſæcularium. Modo Regularis ſit ætate ſimul ac moribus grauis, habeat conſenſum ſuorum Superiorum, nec tractet cum Monialibus, 1607. Parma 14. Iulij 13.

12 *Regius* maior Neapolis concedere non audeant licentiam celebrandi, miniſtrandique Sacramenta, ſine conſenſu Ordinarij loci, 1618. Taranto 3. Apr. 58 Napoli 4. Aug. 163.

Alioquin Confeſſiones, & Matrimonia nulla erunt, & ipſi non concedetur amplius ſemeſtris prorogatio ſuarum facultatum, 1607. Brindiſi 5. Sept. 87. 88. 1615. Grauina 2. Maii 41. 1619. Salerno 16 Febr. 25. 26. 1620. Nap. 11. Apr. 70.

13 Cap.

13 Capellanus Maior non habet iu-riſdictionem in Clericos, 1622. Lucera 15. Febr. 21.

CAPITANEVS.

Baro, Iudex. Iuriſdictio.

CAPITVLVM.

Cancellarius Canonicus. Coadiutor. Collegiata. Cura. Epiſcopus. Nouitius. Proceſſio. Seminarium. Vicarius.

1 QVid, &c. Capituli appellatione ſoli canonici continentur, non autem Beneficiati; vnde Beneficiati ſe ingerere non poſſunt in administratione Maſſæ communis. *Rota apud Farinac. recent. p. 1. tit. 2. dec. 183. & 189.*

Ita dicendum de Portionarijs, niſi contrarium Statuto cautum fuerit, vel de conſuetudine ſeruetur. *Rota dec. 296.*

2 Vbi vertit lis inter Canonicos, & Portionarios, vel inter ipſos Canonicos, non dicitur agi de intereſſe Eccleſiæ, ſecus ſi agatur de Eccleſia, vel inter Canonicos, & extraneos, Vnde primo caſu Capitulum non tenetur ad expenſas litis, ſecundo, & tertio ſic. *Rota dec. 138.*

3 Capitulum in Proceſſionibus debet incedere totum vnitum abſque intermedio laicorum, 1603. Feltre 13. Maii 52.

Immo nec in Choro debent interſeri Archipresbyteri ſiue Curati, qui non ſunt de gremio, 1588. Potenza 25. Nou. 255.

4 *Conuocare* Capitulum non poteſt Vicarius, nec in eo interuenire, ratione talis officij; niſi in Eccleſiis receptiuis, vel vbi adeſt tale ſolitum, vt Mediolani. *Trid. ſeſſ. 25. c. 6.* 1577. Milano 2. Iunij 127. 1591. Giouenazzo 12. Febr. 231. 1603. Nardò 27. Octobris 126. 1616. Ruuo 15. Ian. 5.

5 Si conſtet aliquem actum fuiſſe celebratũ à Canonicis Capitulariter congregatis, intelliguntur fuiſſe legitimè congregati ex natura actus, licet non fuerit expreſſum, eos fuiſſe legitimè congregatos. *Caput. de regim. Reip. c. 1. §. 2. ſub. n. 77. fol. 74.*

Et licet non fuerit dictum, Capitulariter congregatos Procuratorem conſtituiſſe, tamen illud ſubintelligitur. *Rot. coram Achille de Graſſis dec. 2. num. 2. De his, quæ ſiunt à maiore parte Capituli.*

6 Nullum eſt Capitulum generale, celebratum ſine interuentu aliquorum vocalium, quos Superior excluſit ſine cauſa, 1635. Agoſt. di colorito 2. Martii 74.

Maximè ſi excluſi agant de contemptu. *cap. Quod ſicut. 28. & cap. Bonæ 36. De elect.*

7 Prohibiti debet Monialibus ſub grauibus pœni, ne Capitulum faciant pro acceptatione Puellarum ad educatione, vel habitum, vel profeſſionem, ſine licentia Ordinarij, 1617. Siena 5. Martii 109. v. Educandæ.

8 *Tempus* Capitulum fiet ſtata die, & hora cuiuslibet hebdomadæ. Si autem ex cauſa fieri debeat alia die, peti debet ab Epiſcopo, vel eius Vicario licentia, 1597. Andria 10. Martii 22.

9 *Locus* futuri Capituli Prouincialis, vel Generalis declarari debet in præcedenti, non autem ſeruari in pectore Prouincialis, vel Generalis, cum facultate illud declarandi quandocunque, 1647. Minimi 13. Sept. 1653. San Girolamo di Fierſole 30. Maii 124. † *cap. In ſingulis 7. V. Prouiſo. De ſtatu Monach.*

10 *Iuriſdictio &c.* Capitulum Sede vacante, ſuccedit in iuriſdictionem Epiſcopi, quam exercet per Vicarium Capitularem. *Vt latius exemplificaui in Can. lib. 1. tit. 28. de offic. Vic. n. 21.*

11 Capi-

11 Capitulum poteſt concede dimiſſorias, ſi Epiſcopus ſit hæreticus notorius, quia in tali caſu Concilium nihil innouauit. *Ex C. Concilij, Barboſa Collect. Bullar. V. Capitulum*.

Quæ ratio procedit etiam, dum Epiſcopus eſt captus ab hoſtibus, immo à fortiori, ſi tamen illa declaratio eſt vera.

12 Capitulum non poteſt ſibi propria auctoritate Protectorem eligere, 1591. Piſtoia 24. Auguſti 240.

13 Nec prætendere ſe debere vocari ad funeralia eorum; qui ſepeliuntur in Eccleſijs Regularium, 1591. Bari 26. Febr. 234.

14 Cum litteræ dirigantur Decano, & Capitulo, ac communes ſint; nec Decanus, ſolus, nec Canonicus quiſpiam, eas aperire poſſit, ſed Capitulum. Expediret tamen eligere Capitulariter vnum aut alterum ex Canonicis, qui vna cum Decano litteras aperire poſſit: ne mora præiudicium aliquod inferat, 1615. Ceneten. 13. Martii 89. §. 9. 1653. Città di Caſtello 27. Iunii 114. n. 9. 1654. 12. Iunii 51.

5 *Pro Curæ* Capitulo incumbentis exercitio deputari debent perſonæ certæ, 1601. Afflitte 20. Feb. 86. nu. 1629. Città di Caſtello 12. Ian. 4.

16 *Bona* ſeu reditus Capitulares exigi debent à duobus Deputatis, alter ab Epiſcopo, alter à Capitulo. 1601. Leſina 6. Aug. 187.

17 Sacra Congregatio dat licentiam diuidendi bona Capitularia, dummodo relinquatur maſſa non minor tertia parte pro diſtributionibus quotidianis, 1626. Spoleto per Beuagna; 24. Apr. 39.

Immo id Capitulum propria auctoritate facere poteſt, 1608. Menopoli 3. Feb. 20.

18 Licet Epiſcopus ſe ingerere non debeat in adminiſtratione bonorum capitularium, niſi vt ſupra alterum ex Deputatis eligendo: Capitulum tamen tenetur ei dare authenticam omnium notam, 1602. Caſtellaneta 23. Iulij 75. n. 13 1577. Gubbio 8. Iulij 182.

CAPPVCCINI.

Legatum, Monaſterium, Tabernaculum, Tertiarij. Tranſitus.

1 G*Eneralis* Cappucinorum non poteſt prohibere Superiorioribus ſui Ordinis, ne recipiant Conuentuales Reformatos, 1625 22. Februarii 42.

2 Cappuccini poſſunt dare habitum ad ſepeliendos mortuos, ſicut alii Fratres Minores. 1649. Ianuarii 3.

3 *Confeſſiones* Sæcularium Cappuccini non audiunt ſine diſpenſatione ſpeciali, 1602. 1. Oct. 106.

Quæ dari poteſt in Capitulo Generali vſq; ad proximum futurum, 3. Aug. 49.

Et à Sacra Congregatione, modo ſit approbatus ab Ordinario, 1606. fol. 23. Reg. 10.

† Cappuccinos autem Miſſionarios rigore facultatum eis conceſſarum poſſe audire confeſſiones eorum, quos ad Catholicam fidem conuertunt; reliquorum vero Catholicorum in locis Miſſionum degentium, non niſi vbi neceſſitas, vel inſignis penuria operariorum extiterit. P. F. 20. Iunij 1620. *

4 Ordinarius ſe ingerere non debet in Iconi, & picturi Eccleſiarum Cappuccinorum, 1601. 6. Aug. 85. 3. Sept. 89.

5 Cappuccini poſſunt acceptare legata pro fabrica, 1646. 22. Iunij 6. Reg. 2. 14.

† Cappuccini non mittuntur ad loca, vbi non licet eis proprium habitum deferre. P. F. 1643. 340. n. 19.

Cappuccini à Religione in prædicatores non deputati non prædicent in Pulpito, ſed ad Altare tantum explicent

Euan-

cos armatos ad capiendum Reos, res eſt peſſimi exempli, 1620. Geroſolimitani 8. Ian. 1.

7 Mandatum capiendi relaxari non debet ante proceſſum informatiuum, niſi præcedant indicia ſufficientia, & periculum ſit in mora, 1637. Caſtro 4. Decemb. 1642. Campagna 3. Octobris 114.

8 Captura extra Territorium facta, nulla eſt & attentata, 1641. Siena 29. Nou. *Arg. c. 2. de Conſtit. in 6.*

9 Moniales non carcerantur per ſatellites, niſi in grauiſſimis delictis 1637. Terni 13. Iun.

10 Ordinarius non debet mandare transferri carceratos in loca diœceſis, vbi degit ipſe, niſi valde raro propter cauſas multum graues, & vrgentes, 1642 Campagna 3. Oct. 114.

11 Licentia Sanctiſſimi, trasferendi carceratos Infirmos ad Hoſpitale, & illos, poſtquam conualuerint, Miniſtris Curiæ ſæcularis reſtituendi: modo dicti Miniſtri non ſe ingerant ſub aliquo prætextu in re vlla ad Hoſpitale pertinente, neque circa ipſum, neque propter curam, & cuſtodiam ipſorum Infirmorum, 1614 Salerno 10. Maij 40.

12 Monialis aufugiens non debet in carceribus extra Monaſterium teneri, ſed ad illud reduci; priuari velo, vocibus, & collocutorio, etiamſi poſt debitam pęnitentiam peractam à carcere relaxetur: ſi vero vltra fugam grauiter deliquit, præſertim contra votum caſtitatis, muro perpetuo debet claudi, 1619. Raguſa 6. Apr. 109. 1649. Lucca 4. Martij 4. Bitonto 11. Martij.

Non autem ad illud Monaſterium transferri, 1645. 22. Sept. 65.

13 *Obligatio* iniuſte Carcerati nulla: ſecus ſi iuſte. *Rota recentior par. 1. tom. 1. deciſ. 490. n. 4. & dec. 674. n. 4.*

14 *Puniri* non debent Carcerati propter mala, quæ dicunt, vel ſcribunt de Iudicibus, 1604. Albenga 12. Maij 56.

15 *Relaxatio*, *&c.* Carceratus in odium recurſus, ſi propter eaſdem cauſas, iubetur illico relaxari gratis. Propter alias, habilitatur cum fideiuſſione de ſe repręſentando ad omne mandatum S. C. Sed ſi cauſa eſſet grauis, præſertim ſi intraret pęna corporis afflictiua, Ordinario præcipitur, vt ſtatim informet, 1646. 12. Iunii 4.

Carceratos enim ex cauſa graui non conceditur habilitatio, 1649. 8. Ianuarij 14. *Ex. l. 1. ff. n. de cuſtod. & exhib. reor.*

Et Carceratum ad carceres Epiſcopales transferat, ſi eſſet in laicalibus, 1646. Venoſa 22. Dec. 18. Vel ad mitiorem, ſi erat in duriori, 1647. Ferentino 11 Decemb. 6.

16 Quando carceratus neſcit cauſam ſuæ carcerationis, præſumere poteſt id fieri odium recurſus, 1646. Oſti. 13. Apr. 13.

17 Cum pendet differentia de iuriſdictione, carcerati relaxari debent cum fideiuſſione de ſe repræſentando, vel de tenendo domum pro carcere, 1600. Bagnarea 29. Nou. 16.

18 Carcerati non deſcripti in libro Cuſtodum: ad nullas, neque victus neque Carceris tenetur expenſas. Paulus V. conſt. 71. *Vniuerſi*: Similiter ſi reperiantur innocentes, 1602. 19. Nouemb. 131.

CARDINALIS.

Beneficium 16. §. 15. Commendatarius. Excommunicatio. Illegitimus. Papa. Patronus. Seminarium. Sponſio Teſtis. Titulus.

1 QVal. Non poſſunt eſſe Cardinales duo fratres Germani, neque legitimati, etiam per ſubſequens matrimonium, neque filios habentes, neque Patruus cum nepote ſimul, niſi ob aliquam rationabilem cauſam Papa diſpenſet. *Iulius III. conſt. 22. Six. V. conſt. 50.*

2. Habi-

2 *Habitus*. Ad vniformitatem Cardinalitij habitus in poſterum retinendam, Cardinalibus omnino prohibendum vſum veſtium lugubrium quo ad ipſorum perſonas; & eiſdem iniungendum quod toto anni tempore in pileis communibus, & equorum lemniſcis, vulgo flocci, rubeum colorem ſemper adhibeant. Decretum Sanctiſſimi D. N. Alex. Papæ VII iuſſu editum die 13. Apr. 1655.

3 *Dignitas*. Cardinales ſunt maiores, etiam archiepiſcopis, licet ſint tantum Præsbyteri. Eugenius IV. cuius conſtitutionem refert Diana 5. tr. 2. reſol. 1.

Immo ſunt maiores etiam Patriarchis, licet ſint tantum Diaconi cum æquiparentur Regibus. *Sixt. V. conſt.* 50. §. 12. *Bald. in l.* 1. §. *ff. v. de off. Prætor. Iaſ. in l.* 1. *n.* 9. *ff. v. de Officio eius*. *Ben. priuil.* 54. *n.* 16.

Præferuntur autem, nedum Patriarchis Ordinarijs, vt Gradenſi, Aquileienſi, Venetiarum, ſed etiam quatuor Patriarchis principalibus, nempe Conſtantinopolitanorũ, Alexandrino, Antiocheno, & Ieroſolymitano, licet in eorum antiquum ſplendorem reſtituerentur, & in ſuis Eccleſiis reſiderent, vt fuſe proſequitur Diana 4. tr. 2. reſol. 1.

Cuius rationibus, & auctoritatibus hac vnam addo: quia Conſtantinus Imperator Cardinalibus conceſſit, vt omnibus Imperialium Senatorum, & Senatus priuilegijs fruerentur. *c.* 14. *Conſtantinus*, 96. *diſt.* At Romani Senatores ipſis quoq; Regibus præferebantur: vt patet, tum ex prophanis hiſtoriis, in quibus Reges Romani Proconſulibus, & Senatoribus etiam in ſui Regnis, honorem detuliſſe, locoq; ceſſiſſe, legitimus: tum ex Actis Apoſt. 25. vbi habetur, quod Agrippa Rex cum Sorore Berenice, proprium Regnum relinquentes, deſcenderunt Cæſaream cum apparatu, & ambitione magna, ad ſalutandum Feſtum Senatorem Romanum. Ergo Cardinales, ſi Regibus non præferendi, certe tamen ſunt Equiparandi. Sed extra controuerſiam eſt, Reges ſupradictis omnibus præferri. Ergo, & Cardinales.

4 Ex Cardinalibus Pontifex eligi debet. *Sixtus V. conſt.* 50.

5 Qui offendunt Cardinales incurrunt in pœnas formidabiles, *vt dixi in tit. de ſent. excomm. num.* 87.

6 Et qui conſpirationes contras eos ſciunt nec reuelant, 171. §. 10.

7 Cardinalibus, abſente Papa, & extra Palatium Apoſtolicum, debetur genuflexio. *Carem. Papæ lib.* 3. *ſect.* 1. *c.* 12.

8 Cardinales habent omnia priuilegia, quæ ſunt Epiſcopis conceſſa propter dignitatem. *Diana* 5. *tr.* 2. *reſollut.* 46.

Et maiora: Vnde poſſunt vbiq; facere celebrari cum Altari portatili, licet hoc fortaſſe non poſſent amplius Epiſc. *Dian.* 6. *tr.* 8. *reſ.* 40.

9 Cardinalibus ob reuerentiam non inhibetur, nec ab altero Cardinali, nec ab ipſo Papa; ſed hortantur, vel rogantur potius, *reſ.* 97. *n.* 21. *&* 22.

Immo Lex Papæ Generali non comprehendit Cardinales, niſi eo nominatim exprimat; quia ſunt pars corporis ipſius *Vinc. de Franch. deciſion.* 107. *num.* 6. † Vide quod notauit *in Can. lib.* 1. *tit.* 39. *n.* 135.

Sacra C. C. conſulta, an Cardinales comprehendantur in decreto c. 2. ſeſſ. 7. quod nemo, quacumque etiam dignitate, gradu aut præeminentia præfulgens, plures Cathedrales Eccleſias in titulum ſeu Commendam recidere, & ſimul retinere præſumat: eo quod comprehendi non dicantur, niſi eorum fiat mentio, & præcipuè in odioſis.

Reſpondit comprehendi, cum ſimus, in lege correctoria, & in materia peccati.

cati. Refert gnan. c. Bonæ. De poſtul. Prætor. n. 27.*

10 *Auctoritas, & Poteſtas*, n. 8. Cardinales, Apoſtolica Sede Vacante, non poſſunt creare Cardinalem, licet poſſint Papam, quod plus eſt: quia Papam ipſi propriè non creant, cum à Chriſto immediatè poteſtatem accipiat, ſed eligunt tantum *Gloſ. Clem. Ne Romani* 2. *v. Reprobamus. De elect. Lauor. tit.* 3. *c.* 3. *num.* 11.

11 Cardinalis Protector non poteſt regulariter aliquid diſponere contrarium Statutis Religionis, vel loci protecti, per Summum Pontificem editis *Rota apud Farin. par.* 1. *dec.* 430.

Vnde non poteſt dare vocem iis, qui ſunt excluſi à conſtitutionibus, 1645. 6. Octob. 9.

12 Cardinales tenere poſſunt priuatum carcerem. *Ex Claro Dian.* 5. *tr.* 2. *reſol.* 25.

13 Cardinalem vbiq; poſſe pro ſe, & ſua familia confeſſorem eligere, etiam non approbatum ab Ordinario, præſertim ſi legitus ſit, probabilius, immo certum arbitratur. *Diana* 5. *tr.* 2. *reſ.* 10.

† Sententia condemnatoria per Papam lata contra Cardinalem Hæreticum. Pius IV. conſt. 66. *Onerosum*.

Cum in Congregationibus extraordinariis, quas in ædibus antiquioris Cardinalis adhuc haberi conſuetudo viget, abuſus irrepſerit, vt ſeniores eiuſdem ſententia vltimo loco feratur. S. D. N. imperauit, vt ſicut hactenus ſenior Cardinalis, propriæ licet domi exiſtens, in inuocatione Spiritus S. & oratione ante congregationem recitanda, Dignitatis rationem ſeruare conſueuit: ita, etiamſi de more vltimo loco ſedeat, primus tamen omnium ſententiam dicat Idq; in Acta Sacræ Congregationis Rituum referri, & inuiolabiter poſt hac ſeruari mandauit die 6. Sept. 1657.

L. Epiſc. Sabinen Card. Sacchettus.

Locus † Sigilli.

Franciſcus M. Phœbæus S. R. C. Sec.

De Cardinalibus, qui habent Titulos Eccleſiarum Vrbis, cum dubitatum eſſet, an poſſent in ſuis Eccleſiis Titularibus, & in earum ſubditis vti illis facultatibus, quæ à Conc. Trid. tributæ ſunt Epiſcopis in ſuis Ciuitatibus, & diœceſibus, & ſpecialiter illis quæ comprehenduntur in decreto *c. Liceat.* 6. *ſeſſ.* 24.

Diſcuſſo articulo, Gregorius XIII. dixit, ſe nolle ea, quæ Epiſcopis conceſſa ſunt à Conc. Trid. competere Cardinalibus in ſuis Titulis: quia licet habeant quaſi epiſcopalem iuriſdictionem, non tamen ſunt ibi verè, & propriè Epiſcopi.

Quod dictum interpretata eſt S.C. approbari: e Summo Pontifice, quoad facultates conceſſas Epiſcopis à Concilio. Vnde extra illas ſalua manebit iuriſdictio Cardinalium in ſuis Titulis, prout Doctores illis attribuunt in . *c. His quæ, de maiorit. & obed. Refert Fagnan. c. Dilectus, de temp. ordin. n.* 27.

Item Cardinales non habent auctoritatem ſuper Regulares, licet degant de familia in Eccleſia ſui tituli. *c.* 1. *de Cap. appell. Monachor.* ibi *Cum enim* Monaſterium Monialium fuerit, & generaliter ſeruetur in Vrbe, vt nullum Monaſterium titulo ſit ſubiectum, incongruum videbatur, vt Regulares ſæcularibus ſupponantur.

Cardinali eſſerenti aliquid factum de mandato Papæ, ſtandum non eſt, niſi hæc tria ſimul concurrant.

I. Quod Cardinalis aſſerat veriſimilia.

II. Quod Papa ſit preſens, ad quem de facili poſſit haberi recurſus.

III. Quod aſſertio non contineat eam Tertio præiudicialem. *Rota* 630. *n.* 2. *par.* 4. *rec. Fagnan. c. de Rectoribus. De Clerico ægrot. n.* 40.*

CARITAS.

Aduocatus, Eleemoſyna, Neceſſitas, Parochus, Vindicta.

1 OBligat ad ſubueniendum extremę Proximi ſalutis neceſſitati, etiam cum vitæ periculo *S. Thom. 2. 2. q. 26. artic. 5.*

Dicitur autem quis eſſe in extrema neceſſitate ſpirituali, dum moraliter conſtat, proximum æterne damnandum, niſi ego ei præbeam auxilium, non exiſtente alio, qui hoc faciat, dummodo ille non ſe voluntarie ac prudens conijceret in hoc periculum, quia tunc non diceretur eſſe in neceſſitate. *Bonac. de leg. diſp. 3. q. 4. pun. 4. n. 2. & 3.*

Quidam tamen exiſtimant eſſe neceſſarium, vt proximus exiſtat in neceſſitate phyſica, ſcilicet quod abſque meo auxilio ſaluari omnino non poſſit per legem ordinariam, puta infans moriturus abſque baptiſmo. Secus ſi cum adiutorio Dei poſſit, licet difficulter. Niſi tamen quis teneatur ad opitulandum ſaluti proximorum ex officio, profeſſione, vel voto; quia tunc teneretur quotieſcumque ſperaretur fructus, etiam in morali tantum neceſſitate. Rurſus niſi quis opitulari non poſſit alienæ ſaluti abſque probabili periculo ſuæ; puta quia ſit in peccato mortali, & difficile credat ſe contritionis actum elicere poſſe: quia tunc ſibi potius quam alteri proſpicere debet. *Diana 5. tract. 13 reſol. 24.*

2 Caritatis ſeu dilectionis Dei pręceptum ſecundum aliquos obligat poſt vſum rationis, in articulo vel periculo mortis, & aliquoties in vita. *S. Th. 1. 2. q. 89. art. 6. Nau. c. 11. n. 8. Tolet lib. 4. c. 9. n. 8. Diana 5. tr. 14. reſol. 105.*

CARITATIVVM SVBSIDIVM.

Epiſcopus.

1 CAritatiui ſubſidij nomine non poteſt exigi, niſi ad quantum aſcenderent ſingulæ procurationes tempore viſitationis. *Extr. Vas electionis, §. Præmiſſis quoque. De Cenſib. Barboſa al'eg 87. num. 37.*

2 Exigi non poteſt ab Epiſcopis Eccleſiarum habentium reditus pingues. Ab Epiſcopis autem illarum Eccleſiarum, quę habent reditus tenues, exigi poteſt in ingreſſu pro neceſſitate expeditionis Bullarum, niſi illas gratis obtinuerit *Sac. Epiſcop. Congreg. Archiep. Hydruntino* 22. *Ian.* 1601.

Et quando Epiſcopus promouetur ad Cardinalatum, & alias, prout retuli in Can. lib. 1. tit. 31. n. 1. De off. ord.

3 Exigi non poteſt à clericis non beneficiatis, nec habentibus tantum diſtributiones quotidianas ſecundum Bonac. de hor. Can. diſp. 2. q. 2. pun. 2. n. 9.

CARO.

S. Benedictus, Græci, Ieiunium, Regula.

1 CArnes hodiernæ prouocant dæmones, quare qui per triginta dies illis veſci non poteſt, proditur dæmoniacus. *gloſ. cap. fin. v. Triginta, 7. q. 2.*

2 Carnium eſus, ſaltem vniuerſaliter apud omnes, videtur introductus poſt diluuium, vt ex S. Thom. 1. 2. q. 102. art. 6. ad 2. dixi in Coll. ad illud Geneſ. 9. 3. Quaſi olera virentia dedi vobis omnem carnem.

3 Diſſimulari poteſt, quod Moniales Sancti Benedicti contra ſuam regulam veſcantur carnibus, cum id iam ſit in vſu apud omnes totius Italiæ Moniales 1581. Iſernia 17. Octob. 132.

Et cum Monialibus Ciſtercienſibus, maximè ſi adſit immemorabilis conſuetudo.

tudo, 1624. Colonien. 26. Nouemb. 268.

Similiter cum Monialibus S. Eliæ, 1618. Meſſina 9. Octob. 339.

Quæ tamen ſi diſpenſationem quarti voti obſtinate petant, prohiberi debent, ne recipiant amplius ad habitum, 1630. 22. Febr.

4 Superiores Caſſinenſium poſſunt ſibi reſeruare comeſtionem carnium ſine licentia, 1605. 29. Nouemb. 84.

GASTALDVS. *Miniſtri*.
CASVS CONSCIENTIAE. *Sacerdos*

1 Debet fieri lectio, & conferentia caſuum conſcientiæ, 1601. Parma 5. Dec. 244.

2 Ab omnibus Confeſſariis ſecularibus, ſaltem bis in menſe, 1594. Trani 10. Ian. 9.

3 Vel ad minus ſemel. Pœna tamen ſex ducatorum non interuenientibus, videtur exorbitans: multo magis ſuſpenſionis ipſo facto eos non denunciantibus, 1603. Crema 28. Nouemb. 142.

4 Interuenire tenentur omnes exercentes curam animarum, etiam exempti, etiam Regulares, 1579. Lucca 11. Auguſti 96. 1. Iulij 84. 1586. Vercelli 9. Oct. 762. 1593. Ferrara 13. Octobris 309. 1630. Regolari di Verona 14. Martii.

Etiam ſubcollectores; 1602. Aiqui 5. Nou. 125.

Et dare refectionem alijs, quando fit conferentia in cura Regularium, ſicut faciunt Curati ſæculares, quando fit in ſua, 1618. Oliuetani 25. Maii 169.

Et ad vtrumque cogi poſſunt ab Epiſcopo, 1604. Padoua 3. Februarii 13. Sed ſi ibi delinquunt, puniri debent à ſuo Superiore, 1579. Lucca 11. Auguſti 96.

5 Clerici ſæculares non adhuc ad audiendas confeſſiones admiſſi, & Regulares licet Confeſſarii, dummodo non Parochi, hortandi ſunt, non cogendi, vt diſcuſſioni caſuum conſcientię interſint 1594. Colle 9. Auguſti 224. 1621. Caſtellaneta 20. Iulii 102. ad 3. 1628. Spoleti 28. Iulii 89. 1629. Nocera 6. Apr. 46. Padoua, e Regolari d' Andria 119. Reg. 2.

† Nam Clem. VIII. conſt. 60. *Nullius omnino* §. 2. ita ſtatuit. Lectio ſacræ Scripturæ, vel caſuum conſcientiæ bis in hebdomada prǽſcriptis diebus in ſingulis conuentibus habeatur, ad quam Fratres omnes conueniant: eaq; abſoluta, mutua collatione circa explicatam doctrinam ſeſe vtiliter exerceant. *

CASVS RESERVATI.

Caro, Cenſura, Commodatum, Concurſus, Confeſſarius, Confeſſio, Culpa, Iubileum, Parochus, Pater, Sacramentum, Sodomia.

1 Caſus reſeruati debent eſſe pauciſſimi, iique maximè neceſſarij, præcipuè verò hæc monenda cenſet Sacra Congregatio: Vt videant Ordinarii, ne illos caſus promiſcue reſeruent, quibus annexa eſt excommunicatio à Iure impoſita, cuius abſolutio nemini reſeruata ſit, niſi forte propter frequentiam, ſcandalum, aut aliam neceſſariam cauſam, aliqui huiuſmodi caſus nominatim reſeruandi viderentur: neque caſus, in quibus abſolutio, niſi cum reſtitutione, vel executione eorum, ad quę pœnitentes tenentur, non confertur. Neque illos, qui & ſi mortale peccatum inducant, circa res tamen parui momenti verſantur, & frequenter inter idiotas euenire ſolent, vt dãni, dati, & ſimilium. In peccatis etiam carnalibus reſeruandis multa vtantur circumſpectione propter periculũ ſcãdalorum, in iis maximè perſonis, in quas ob acceſſum ad confeſſarios extraordinarios, vel frequentem reditum ad ordinarios, ſuſpicionis aliquid cadere poteſt, &c. Interim de ipſius Sanctitatis ſuæ mandato iidem ordinarii mouentur, vt per totam

ſuam diœceſim, ac præſertim in ijs locis, qui à Ciuitate, & Cathedrali Sede longius remoti ſunt, Pęnitentiario, alioſque Sacerdotes conſtituant, & delegent, quibus facultatem abſoluendi à caſibus ſibi reſeruatis concedant: ita vt in ijs quoque liceat eamdem alijs, ſi opus fuerit, etiam viua voce, impartiri idque maximè in ſolemnibus, ac præcipuis anni feſtiuitatibus, &c. 1602. 6. Nouemb. fol. 131.

2 Prohibet item S. Congr. ne ordinarii ſibi ſuperflue reſeruent caſus, in Bulla die Cęnæ Domini legi ſolita contentos neque alios Sedi Apoſtolicę ſpecialiter reſeruatos. *Ibidem*.

Eſſet enim actus fruſtratorius, & alicuius in ſanctam Sedem irreuerentiæ, 1583. Città di Caſtello 19. Aprilis 92.

3 Item ſaltare, vel choreas ducere in Quadrageſima, non debet eſſe caſus reſeruatus, 1614 Caſale 14 Martij 19.

Neque acceſſus ad moniales ſine licentia in ſcriptis, 1603. Bologna 18. Martij 33.

Quando tamen experimento comperitur, frequentiam exinde nimium excreſcere, poteſt Ordinarius facere caſum reſeruatum acceſſum virorum 14. annis maiorum ſine licentia, 1604. Bologna 26. Oct. 50. v. *Monialis*.

Nec ex eo, quod Confeſſarius fuerit complex, 1602. Como. 10. Dec. 146.

Nec in ſæcularibus etiam Sacerdotibus lapſus carnis cum ſoluta, qui non ſit contra naturam, 1618. Perugia 13. Martij 40.

Nec debita non ſoluere, etiam Eccleſijs, 1620. Crotone 12. Martij 82. v. *Cenſuræ* 3.

Nec violatio feſtorum, 1625. Nap. 2. Decemb. 124.

4 Non probatur, quod Superior reſeruet ſibi caſus, ad effectum præſcribendi Confeſſarijs in caſibus particularibus, quam pęnitentiam iniungere debeant, 1627. Auerſa 30. Apr. 193.

† Licebit tamen in genere ſuperioribus determinare pęnitentias graues, quibuſdam peccatis, etiam non reſeruatis à Confeſſarijs imponendas, quæ ſubditos ab huiuſmodi perpetrandis cohibere poſſint. Vrb. VIII. conſt. 26. *S. Cong. in fine*, in decreto de reſeruatione caſuum *S. D. N. qui iam pridem* § 5.*

5 Decretum de caſibus per Superiores Regulares in Italia reſeruandis, extenditur ad Regulares habitantes in inſula Maioricenſi, 1606. 28. Ian. 12.

Supradictum decretum editum 26. Maij 1593. habetur poſt conſt. 26. Vrb. VIII. quę incipit, *Sanctiſſimus &c.* & compræhendit etiam Cenſuras: ita vt iiſdem Superioribus, abſque Capituli Generalis, vel Prouincialis conſenſu, aliquibus peccatis in huiuſmodi decreto non contentis, excommunicationem annectere, eiuſq; abſolutionem ſibi reſeruare minimè liceat, 1617. Regolari 7. Iulij 185.

† An autem Prelatus Epiſcopo inferior, in ea parte diœceſis, quæ iuriſdictione ſuæ ſubiecta eſt, habeat facultatem reſeruandi ſibi aliquos caſus, quemadmodum Ordinarijs licet in ſuis diœceſibus? *Vicarius Veronæ ſupplicat*.

Die 5. Iulii 1582. C. C. cenſuit poſſe: ſi tamen habeat iuriſdictionem quaſi epiſcopalem in eo loco, & nulli Diœceſano ſubſit, nec ipſe, nec eius ſubditi.

Et alibi. Abbates Epiſcopus inferiores, qui nec ipſi, nec eorum ſubditi ſubſunt alicui diœceſano, poſſe reſeruare ſibi caſus.

Breuius. Prælatus exemptus Epiſcopo inferior non poteſt reſeruare ſibi caſus, niſi ſit Nullius.*

6 Caſus reſeruatus non incurritur, cum opus externum non eſt mortaliter peccaminoſum. *Bonacin. tom. 1. de Sacram. diſp. 5. q. 7. pun. 5. §. 1. n. 4.*

Puta propter materiam l eu em *tans* 5. *tr.* 5. *reſ.* 46.

7 In dubio caſus non inducatur reſer.

reſeruatus; quia reſeruatio eſt odioſa. *Bonac. tom.1. diſp.5. de Sacr. q.7. pun.5. §.5. Diana 5. tr.3. reſol.4.*

Nam generaliter quandocumque dubium eſt, an aliquis caſus includatur in aliqua lege, facta debita diligentia, iudicandum eſt non includi. *Bonacin. de reſtitut. diſput. 1. quæſt. 2. punct. 2. §. incid. num. 2. tom. 2.*

8 *Abſolutio.* Confeſſarij Regularium ſi petant à ſuperiore licentiam abſoluendi Regularem autem à caſibus ipſi Superiori reſeruatis, & Superior licentiam concedere nolit; poſſunt pro ea vice Regulares illos abſoluere, ac ſi licentiam obtinuiſſent. *Vrbani VIII. conſt. 26.* quæ incipit, *Sacra Congregatio, &c.* in decreto de reſeruatione caſuum, quod incipit. *Sanctiſſim. D. N. iampridem* in fine, quod aliqui tribuunt Paulo V.

Sæculares verò non poſſunt abſolui à cenſuris, vel caſibus reſeruatis licentia petita, ſed non obtenta, 1646. Dec. 11.

9 Caſus, & Cenſuræ Ordinario reſeruatæ, vel in Bulla Cęnæ contentæ, nullibi, nec intra, nec extra Italiam, abſolui poſſunt poſt Tridentinum, ex quibuſcumque priuilegijs, etiam poſt illud confirmatis. Priuilegia verò ſi quę ſunt, abſoluendi ab alijs cenſuris Apoſtolicæ Sedi reſeruatis, nón ſunt adempta, præterquam extra Vrbem, & in Italia tantum, quo ad quædam, de quibus ſupra v. Abſolutio, & infra v. Confeſſarius. *Decreta omnia ad verbum retuli in meo Compendio Epiſcop. v. Caſus reſeruatus.*

10 Obtinens licentiam abſoluendi ab aliquo caſu reſeruato, poteſt ab eo abſoluere, licet in illud Pęnitens reinciderit poſt licentiam obtentam, dummodo ante abſolutionem conceſſam pro vna vice tantum. *Diana 4. tr.4. reſ.199.* an idem de litteris Pęnitentiarię? Pro vtraque rationes affert Leo in praxi part. 3. licentia elig. conf. pro Reg. v. Incurſis.

Secus ſi quis obtinuit pro ſe, & poſt facultatem obtentam reincidit; quia tunc indiget noua facultate. *Diana 3. tr.14. reſol.126.*

11 Si quis, etiam confeſſarius, petat facultatem abſoluendi à caſu reſeruato pro aliqua perſona indeterminata, poteſt ea vti pro ſua perſona. *Diana 3. tr.2. reſ.126. & tr. 4. reſ.141.*

Poteſt probabiliter ſuſtineri, licet cum ſupradictis n.10. non vſquequaque cohæreat. Si tamen intelligatur de perſona abſoluentis, non abſoluendi, nullum habet dubium.

12 Exiſtente neceſſitate, vel cauſa rationabili, Pęnitens abſolui poteſt à non reſeruatis, cum onere præſentandi ſe ſuperiori pro obtinenda abſolutione reſeruatorum. *Bonac. l. c. §. 3. n.5. & ſeq. Diana 5. tr 14. reſ.58.*

13 Confeſſarius Regularis, ceſſante fraude, poteſt abſoluere à quibuſcumque peccatis, in illa diœceſi ſibi non reſeruatis, quamuis forte reſeruati eſſent ab Epiſcopo Pęnitentis, 1618. Aſſiſi 22. Iunij 198.

† Ratio quia reſeruatio non afficit Pęnitentem, ſed Confeſſarium. Reg. 7. 12.

Et iterum lib. 23. ad 10. Vtrum Regulares audientes confeſſiones in ea diœceſi, in qua ſunt approbari cum facultate etiam caſuum reſeruatorum, abſoluere poſſint aduenientes ex alia à caſibus reſeruatis in diœceſi Pęnitentium, non autem in illa, vbi Regulares confeſſiones audiunt?

Sacra, &c. cenſuit poſſe abſoluere, niſi quos nouerint in fraudem reſeruationis ab aliquam diœceſim migraſſe pro abſolutione obtinenda.

Fuit dictum etiam de Confeſſarijs ſæcularibus, ſed remanſit indeciſum, quod Millinus dixiſſet, in contrarium vrgere declarationem Eugenij à Caietano relata, quod Incolæ, & Peregrini ſortiantur forum, vbi moram trahunt etiam quo ad caſus ſuis Ordinarijs reſeruatos pro tempore Paſchatis. Ergo non pro alio tempore, Millinus à contrario ſen-

ſu inferebat. Et quia non eſt ſimile: nam Sacerdotes ſæcolares ordinaria auctoritate nituntur, Regulares autem delegata à Papa.

An Generalis Camaldulenſium, ſtante cap. 7. ſeſſ. 14. de reſeruatione caſuum, & c. 11. ſeſſ. 25. de Regular. in Eccleſia Parochiali Sancti Hippolythi de Fauentia, vbi ſedem ordinariam principalem habet, poſſit ſibi caſus reſeruare quo ad Parochianos ſæculares, & an illius Parochus abſoluere poſſit à caſibus, quos Epiſcopus ſibi reſeruauit? Sacra &c. Auditis Partibus, reſpondit, ad primum, Generalem nequaquam poſſe ſibi caſus reſeruare. Ad ſecundum: Nec illius Parochum abſoluere à caſibus Epiſcopo, reſeruatis, *lib.* 24. 125.*

Secus quando Pœnitens illuc malitioſè diuertit. *Ex Sac. Cong. Nou.* 1616. *Diana* 6. *tr. reſol.* 57. V. Confeſſarius 23.

14 Abſolutus ab habente facultatem reſeruatorum, remanet abſolutus etiam à reſeruatis oblitis, maximè ſi hoc petiit, ita vt cenſeatur ablata reſeruatio ad hoc, vt cum venerint in mentem, abſolui poſſint à quolibet confeſſario. Etiam ſi quis fecerit confeſſionem, inualidam ex defectu doloris, vel integritatis; niſi confeſſarius haberet facultatem abſoluendi à reſeruatis virtute Iubilæi tantum † Præterea cum quis facit confeſſionem inualidam, non aufertur reſeruatio, niſi quo ad expreſſa tantum * *Bonac. tom.* 1. *de Sacr. diſp.* 5. *q.* 7. *p.* 5. §. 5. *Diana* 1. *tr.* 11. *reſol.* 19.

15 Ordinarius concedendo licentiam, caueat ſciſcitari perſonam, 1613. Ventimiglia 39. Nouembris 102. 1615. Veroli 10. Apr. 37. 1642. Campagna 3. Oct. 114. ad 3.

Et ſi ipſi Pænitenti concedat licentiam in ſcriptis, non apponat ibi nomen, ſed ſcribat, *lator præſentium*, mandetque Confeſſario, vt illico poſt natam abſolutionem laceret ſchedulam, ſeu comburat, 1620. Teramo 22. Decemb. 194.

19 Sacra Congregatio non ſolet concedere licentiam abſoluendi a caſibus Ordinario reſeruatis, 1638 Fiorenza 28. Apr. 149. Sacra verò Penitentiaria ſic.

† Habens facultatem abſoluendi ab omnibus caſibus Sedi Apoſtolicæ reſeruatis excepta hæreſi, non ideo abſoluere poteſt à caſibus Ordinario reſeruatis. *C. C. Romana.*

Multi quoque tenent, habentem priuilegium abſoluendi ab omnibus caſibus Summo Pontifici etiam in Bulla Cœnæ reſeruatis, non ideo ab hæreſi abſoluere poſſe, ex ea ratione, quod in generali confeſſione veniunt, ea quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus.

Vnde S. M. Vrb. VIII. in Cong. de prop. fide coram Sanctitate Sua habita 13. Iunij 1625. reſpondit, Regulares nullo modo poſſe in vim priuilegiorum ſuorum, etiam per viam communicationis eis competentium, ab hæreſi abſoluere.

Idem Santiſſimus 31. Maii 1624. declarauerat, nullam abſolutionem hæreſis collatam ab Ordinario, vel eius Vicario in vim priuilegiorum Eccleſiæ Gallicanæ. Ex Actis eiuſdem S. C. de prop. fide.*

17 *Durant*, mortuo etiam Epiſcopo, caſus reſeruati per ſtatutum, ſecus per ſententiam, vel decretum. Et quia excommunicationes poſitæ in viſitationibus, cenſentur mandata generalia vel ſpecialia ab homine, per conſequens quo ad eos; qui eas non incurrerunt, expirant mortuo Epiſcopo, vel Prouinciali, qui fecit, vel ab officio amoto. *Diana* 6. *tr.* 6. *reſ.* 41.

18 *Adiuncta* Regulares, qui approbantur ad audiendas confeſſiones, cogi non poſſunt ad emendam cartam, ſeu tabellam caſuum reſeruatorum, 1581. Salerno 8. Nouemb. 140. n. 4.

CATO.

CATO. *Pœnitentia.*

CAVSA.

Expenſa, Fideiuſſor, Infamis, Iuramentum, Legatus, Signatura, Teſtis, Viſitatio.

1 IN *genere*. In dubio potius impulſiua præſumitur, quam finalis, ſeu motiua. *Rota apud Farin. p.1.t.1. dec.587. n.5. Bonac. t.2. de cont. diſp.3.q.1.p.4.nu.6. Diana 3.tr.6.reſol.9. & 4.tr.3. reſol.64.*

2 *Ciuilis, vel criminalis* quæ, & quando dicatur, dixi lib.4. inſtit. ciuil. tit.1. de oblig. quæ ex delicto, n.4.

3 Cauſa criminalis regulariter non admittit Procuratorem, *vt latius cum ſuis exceptionibus dixi in Can. lib.1. tit.38. De Procur. num.13.*

4 Acta in ciuili fidem non faciunt in criminali, licet de crimine ciuiliter actum eſſet: quia in criminalibus requiruntur probationes luce meridiana clariores. *Clar. q. pr. crim. q. 54.*

Nec acta criminalia in ciuili, niſi producantur.

Confeſſio tamen facta in criminali vim habet ſaltem ſolemnis confeſſionis extraiudicialis, quæ de æquitate Canonica probat etiam in ciuili. *Rota apud Galleſ. dec.31. n.5. & dec.159.*

5 Cauſas mixti fori enumeraui in Can. lib.1. tit 5. & tit.39. de ſentent. exc. num.114. §.4.

6 Cauſa de Porcello inter Ruſticos dicitur magna. *v. Alienatio*, 1.

7 Cauſas executiuas, quæ ſcilicet habent executionem paratam, enumeraui in Can. lib.2. tit.38. De Appell. n.63. Vbi n.62. dixi, quod allegans parem titulum impedit viam executiuam.

8 Cauſæ omnes criminales vnius, & eiuſdem proceſſus debent vna ſententia terminari, non ferri tot ſententiæ, quot ſunt capita delictorum, 1602. Caſtellaneta 23. Iulij 75. n. 6.

10 Cauſæ regulariter remitti debent ad Iudicem loci commiſſi delicti, 1643. Napoli 31. Iulij 79.

11 Iudex proſequi poteſt ad vlteriora in cauſa iam incepta, licet Reus mutaret domicilium, 1606. Genoua 18. Sept. 74.

12 *Pia. Confeſſio creditor. Diminutio. Diues. Eccleſia. Hæres. Legatum. Meretrix. Mulier. Relictum. Teſtamentum. Teſtis.* Diffiniri poteſt omne illud, quod ex ſui natura tendit in obſequium, & honorem Dei ſiue directè, & immediatè, ſiuè mediatè, & indirectè, *Hæc diffinitio eruitur ex his, quæ dixit Tiraq. in præfat. tr. De priuil. piæ cauſæ.*

13 Ideo relictum alicui Eccleſiæ, vel Monaſterio, immo & alicui religioſo, dicitur ad pias cauſas; dummodo fiat id contemplatione pietatis, non autem principaliter ſolius conſanguinitatis vel amicitiæ. *Idem ibidem.*

14 Item relictum Hoſpitali, ſiue ſit auctoritate Epiſcopi conſtitutum, ſiue non. *Per allegatos à Tiraq. ibid. v. ſed alij indiſtinctè tenent.*

15 Relictum Pauperibus, dicitur relictum ad pias cauſas: quia bona Pauperum æqui parantur bonis eccleſiarum. *Panorm. in c. Nihil 2. de præſcript.* Felin. in c. de quarta 4. Eod. col.4.

Adeo quod ſi relinquatur aliquid diuiti putato Pauperi, exiſtimabitur relictum ad pias cauſas quo ad relinquentem: & ſi quo ad eum, cui relinquitur, habeatur pro non ſcripto. *l. Eam quam, 14. Secundum lecturam Azonis, C. de fideic. l. Pater filium 38. §. fideic. ff. 1. de legat.3.*

Remanet tamen legatum imperſonale, quod fauore piæ cauſæ valet. *cap. Cum tibi 13. de teſtam. l. Nulli 28. c. de Epiſcopis, & Cler.*

16 Item relictum Pupillis, Viduis, & aliis miſerabilibus perſonis. *Arg. gloſ. cap.1. 12. q.1.*

17 Item relictum pro anima, licet relinquatur conſanguineo vel Amico,

pauperi tamen. *Gloſ. recepto in cap. 2. De ſepult. Gloſ. Bald. & Caſtro in l. Illud 17. C. de ſacroſ. Eccleſ.* † Vnde inſtitutio facta ſub fide exonerandi conſcientiam Teſtatoris, dicitur ad pias cauſa. *Otbob. dec. 28. n. 8.* *

18 Item relictum pro alimonijs Pauperum. *l. Mela 14. ff. i. de alim. & cib. legat. Tiraq. verſ. Sed hoc intellige.*

19 Item relictum pro redemptione captiuorum, licet ſint captiui ex delicto. *l. Sancimus 28. de ſacroſ. Eccl. gloſ. c. Sacrorum 12. q. 2.*

2 Item legatum pro dote, ſi Pauperibus fiat, ad pias cauſas cenſendum eſt. *Tiraq. verſ. Item cum dos, circa med.*

21 Item legatum pro ſtudio Theogiæ, vel ſacro Canonum, *Idem*:

22 Item legatum libertatis, ſi fiat pro Anima. Et licet hodie legata libertatum non minuant legitimam filiorum, §. *Probibemus. Auth. detriente, & ſemiſſe.* Sicut olim. *in l. Papinianus 8. §. Quarta ff. l. de inoff. teſt.* Sunt tamen omnibus alijs legatis fauorabiliora *Idem.*

23 Deniq; quicquid ob publicam vtilitatem legatur, ad pias cauſas legatum cenſetur. *l. 1. §. fin. C. Caduc. tollen. l. Ad inſtructionem, 7. C. de ſacroſ. Eccl. Paul. de Caſtro, conſil. 294. lib 2. col. 2. v. Per hoc etiam.*

CELLA. *Paupertas.*

1 VAcans aſſignari debet ſecundum antianitatem: nec ſuperior Regularis poteſt aliter ordinare, 1597. Ferrar. 3. Iunij 59.

Et antianitas incipit à die profeſſionis emiſſæ, non habitus ſuſcepti, 1645. 5. Iulij 33. *v. Præcedentia.*

Non obſtantibus mandatis ſuperiorum, 1601. Milano 5. Febr. 39. 1603. 11. Apr. 27. Faenza 29. Apr. 33. 1604. Auerſa 26. Ianuarij 7. 1648. 26. Iunij 7. 2. Octob. 22.

Niſi in aliquo Monaſterio adeſſet conſuetudo immemorabilis, quod cellæ vacantes diſtribuantur, & aſſignentur ad arbitrium Abbatiſſæ, & Diſcretarum, 1653. Modena. 24. Ianuarij 8.

2 *Habitatio* in cellis ſeparatis prohibetur ab Vrb. IV. Monialibus S. Claræ, 1619. Faenza 30. Auguſti 304.

Vel ſaltem ne feras habeant in cellarum ianuis, ſed ſolum in Porta communi Dormitorij, cuius clauis ſit in manu Abbatiſſæ, 1622. Senegaglia 11. Ian. 8. 1624. Aſſiſi 16. Iulij 176.

3 Concedi poteſt Moniali cellam ædificare, eaq; vti ſua vita durante, vel alia à ſuis conſanguineis ædificata, 1601. Ceſena 2. Ian. 24. 17. Sept. 92. Lisbona 16. Ianuarii 31. Manioua 14. Febr. 41. 1602. Meſſico 31. Maij 39. 1603. Gubio 15. Decembris 96. 1606. Città delli Angeli nelle Indie, 8. Apr. 35. 1908. Bitonto 5. Iun. 1.

Nec debet ab ea remoueri pro faciendo valetudinario, 1624. Aſſiſi 9. Febr. 35. 1635. Cæſarauguſtana 11. Maij 164.

Non tamen illam vendere, 1625. Milano 8. Nou. 20.

Licet vellet applicare pretium in vtilitatem Monaſterij, n. 67.

Niſi de licentia S. C. & conſenſu Monialium 1647. Venetia 3. Maij 53.

Neque decernere, quod Monialis antiana, quæ cellam optare volet, teneatur aliquid ſoluere, 1620. Genoua 22. Decemb. 320.

Quod ſeruari debet etiam in caſu permutationis, ne via frauditus aperiatur, 1628. Napoli 17. Nouemb. 350.

Datur tamen aliquando facultas Abbatiſſæ, & Monialibus, vt ob aliquam legitimam cauſam capitulariter, & per vota ſecreta dare poſſint cellas vacantes profeſſione poſterioribus, ne Moniales contra votum Paupertatis applicent ſibi cellas tamquam proprias, 1619. 19. Martij 154. 31. Aug. 272.

4 Nulla Monialis cogi debet ad optandas cellas, 1616. Nola 10. Iunij 83.

5 Cella

5 Cella amplior, Collocutorio vicina, aufertur Moniali particulari, & ad communem vſum deſtinatur, 1645. 6. Ottob. 82.

6 Pluralitas Cellarum prohiberi poteſt, præcipuè cum exindè ſequuntur inconuenientia, 1647. Milano 14. Ian. 3.

Et ex rationabili cauſa concedi, 1650. Genoua 15. Iulij 41.

7 Epiſcopus præcipere poteſt Monialibus, etiam exemptis, etiam Regularibus ſubiectis, vt habeant locum ſeparatum, & commodum pro Nouitiis & Puellis Educandis, & prohibere, ne illas extra dictum locum teneant ſub quouis prætextu, etiam licentiæ Superiorum. In ſuper necernere, & declarare, quod Abbatiſſæ & Prioriſſe quæ tempore earum officii noluerunt recipere nouitiatuum, locorumq; diſtinctorum erectionem, ad illud officium in futurum amplius eligi non poſſint. Et etiam Moniales particulares cuiuscumque Monaſterii, quæ recipient Nouitias vel educandas in ſuis cellis, ſint ipſo Iure voce actiua & paſſiua priuatę, 1605. Padoua 21. Iunii 33.

CENSVRA.

Caſus. Excommunicatio. Interd. Pœna Punctator. Regularis. Suſpenſio.

1 DVm S. C. prohibet Epiſcopo, contra aliquem cenſuras ferat ſiue fulminet ipſa inconſulta, comprehenditur etiam declaratio incurſarum ipſo iure, e 1640. Terracina 1. Ian. 59. 15. Ian. 61.

2 Inter actus irretractabiles in quibus contra exemptos produci non poteſt ſine Adiunctis, vel ſine licentia S. C. comprehenduntur etiam cenſuræ, 1648. Elnen. 3. Februarii 41.

3 Non debent poni cenſuræ vel caſuum reſeruatio, vt ſoluantur Eccleſiæ debita litigioſa, licet eſſent decimæ, 1582. Auellino 27. Martii 46. *v. Caſus reſeruatus* 3.

4 Cenſuræ relaxatæ cum fundamento non debent ſuſpendi ſine debita ſatisfactione, non obſtantibus hortatoriis, 1602. Ortona 6. Aug. 85.

5 Inferiores Epiſcopis, concedentes facultatem abſoluendi à caſibus reſeruatis, vel publicantes indulgentias cum ſuſpicione ſimoniæ propter quæſtum, excommunicationem Papæ reſeruatam incurrunt: Epiſcopi vero & Cardinales ſuſpenſionem ab ingreſſu Eccleſiæ e perceptione fructuum, ſimiliter Summo Pontifici reſeruatam. A quibus cenſulis non poſſunt abſolui, niſi præſtita ſatisfactione. Pius V. conſt. 99. *Quam plen.* Bont. t. 3. diſp. 2. q. 3. p. 30.

6 Excommunicatus vel ſuſpenſus in vno territori. quo vſq; abſoluatur, eſt excommunicatus vel ſuſpenſus vbiq; *Abb. in c. ſollicitudinem num. 20. de appell. & in c. 1. de reptor. n. 3.*

7 Licet inferior Papa limitare non poſſit excõmunicatione ad aliquem ipſius effectum, neq; ſuſpendere effectus excommunicationis; non enim concedere poteſt, vt excommunicatus celebret abſq; peccato vel Irregularitate, poteſt tamen ſuſpendere effectus ſuſpenſionis vel interdicti tam localis quam perſonalis à ſe latore vel illa auferre ad reincidentiam. *Bonac. t. 1. de cenſ. diſp. 3. q. pun. 1. n. 3.*

Immo etiam ab excommnnicatione poteſt ad reincidentiam abſoluere, quia ita ſe habet Romanæ curiæ ſtylus, vt dixi in tit. de ſent. excom. n. 43. §. 3

CENSVS.

Canonicus, clauſula, Fabrica, Monaſterium.

ORdinarius curare debet, quantum fieri poteſt, vt dotes in futurum non inueſtiantur amplius in cenſibus,

ſed in prædiis, & aliij ſtabilibus fructiferis, & ſecuris, vel in locis Montium non vacabilibus, 1646. 13. Iulii 46. 1647. 31. Maii 24.

Quando verò neceſſe ſit, omnibus aliis deficientibus creare cenſus, accedant boni fideiuſſores, renouandi in omnem caſum mortis, vel deteriorationis, nec fundentur ſuper bonis conſanguineorum recipiendarum. 1645. Como 13. Ianuarii 24. Cagliari 27. Ian. 32. Siena 12. Febr. 39. Epiſcop. 7.

† 2 Expendens pretium cenſus Eccleſiæ, incidit in excommunicationem c. 11. ſeſſ. 22. Conc. Trid. C. C. Terracinem n. 26. Sept. 1615. *

CESSATIO A DIVINIS.

Epiſcopus,

& in tit. de ſent. excom. n. 244. & ſeqq.

CESSIO.

1 Beneficium cap. Peruenit, de fideiuſſ. & cap. Odoardus, 3 de ſolut. obtinentes tenentur geſta biretum viride ſub pœna fuſtigationis. *Pius IV. conſt.* 39.

Nec debent eligi Exactores, vel Camerarii, 1652. Ripa 16. Apr. 1.

2 Ceſſio facta ſine pecunia, cum ſola confeſſione de recepto non valet. *Zach. ad Galleſ. q. 5, n. 3. Rota apud Farinac. par. 1. tit. 1. dec.* 303.

3 Cedens an teneatur manutenere nomen ceſſum pro exigibili, dixi lib. 3. Ciuilium tit. 24. de empt. n. 112.

4 Ceſſio facta à Debitore creditori, donec debitum probatum, & liquidatum fuerit, non transfert vtiles actiones. *Rota dec. 440. n. 6.*

5 Ceſſio non valet, niſi ceſſionario conſignata fuerint omnia inſtrumenta ad hoc; vt debitor ceſſus poſſit inueniri, n. 9.

CHARACTER. *Ordo.*
CHARITAS. *Charitas.*

CHIROGRAPHVM DECRETI.

V. Decretum.

CHIRVRGVS. *V. Doctor.*
CHORVS.

Archidiaconus. Epiſcopus. Gubernator. Horæ Protonotarius. Vicarius.

1 Concedendum eſt Clero congruum aliquod tempus ad ſuperpelliceum induendum, 1604. Ceſena 6 Sept. 32.

2 Epiſcopus non compellat ad Chorum eum, qui non eſt obligatus, 1648. 24. Apr. 9.

3 Dum Diuina celebrantur officia, nullus ad Chorum obligatus moretur extra, ſiue cum cocta, ſiue ſine illa: nec in Choro actus faciat differentes, puta legere, ſcribere, negotiari, vel quid ſimile: alioquin punctetur vt abſens, 1617. Teramo 18. April. 73. & 74.

4 In Choro teneri non debent aliæ Imagines quam Sanctorum, 1609. Monopoli, 7. Aug. 51.

5 Non placet Sacræ Congregationi, quod Chorus Monialium ſitus ſit in loco, vnde Moniales ipſæ videre poſſint exiſtentes in Eccleſia, 1610. Nocera 2. Iulii.

CHRISMA.

Clauſura, Confirmatio, Epiſcopus, Exemtio, Oleum, Ep. Tonſura 13. Reg. 2. 3.

† Sacra C. C. declarauit, prima tonſura initiatum non ſuſcepto chriſmate, ac poſtea ad minores ordines, etiam chriſmate ſuſcepto eſſe male promotum, beneficia minus legitimè acquiſiuiſſe, ac non poſſe ad ſacros ordines aſcen-

aſcendere, niſi præuia Sedis Apoſtolicę diſpenſatione, quicquid contra incaute ſcripſerit *Nauar. in man. cap. 22. in tit. de ſacra confirm. ℣. quinto peccat. Refert Fagnan. cap. cum contingat. De ætate, & qualit. num. 96.*

2 Propoſito dubio, an Abbas Caſſinenſis habens ex priuilegio Apoſtolico, vt poſſit ea omnia, quæ ſpectant ad Epiſcopum, exercere, præterquam chriſma conficere, & ſacros ordines conferre, poſſit Sacramentum confirmationis adminiſtrare.

Sacra congregatio cenſuit non poſſe, cum ea quæ ſunt ordinis, requirant ſpecialem mentionem, vt intelligantur inferioribus Prælatis eſſe conceſſa. Nam licet exceptio firmet Regulis non in caſibus non exceptis; non tamen ampliat eius naturam, vt comprehendat ea, quę ſunt alias reſeruata, & de quibus eſt facienda mentio ſpecialis, vt de facultate confirmandi 18. Martii 1547. Refert *Fagnan. Cum veniſſet §. Per frontis. De ſacra vnct. n. 10.*

Vnde Sacramentum confirmationis collatum ab Abbate, nullum eſt, non obſtantibus priuilegijs obtentis ante Concilium. *C.C. 23. Iulij 1635.*

Et non obſtante conſuetudine. *capit. Quanto 4. de conſuet.*

3 Quæſitum fuit primo, an Emin. Epiſcopus Brixien. in Eccleſia Parochiali Monachorum exemptorum poſſit adminiſtrare Sacramentum confirmationis inuitis ipſis Regularibus?

Secundo & quatenus poſſit, An contra eoſdem Regulares impedientes dictam adminiſtrationem confirmationis valeat cenſuris procedere?

Sacra C.C. re pluries propoſita, & mature examinata, vtraque partes informante, affirmatiuè ad vtramque dubitationem reſpondi, 9. Iunii 1657.

CHRISTVS.

Adoptio. Hæreſis. Iudicium. Pilatus. Scriptura. Sibylla.

1 QVo anno à creatione Mundi Chriſtus natus fuerit magna varietas eſt inter Doctores. LXX. 5500. Iſidorus, & alii 5210. Oroſius 5200. S. P. Auguſtinus, & Beda in Martyrologio Romano 5199. Hebræi tempus afferunt breuius, Ioſeph. Hiſtoricus 4102. Exactiores Hebraicæ linguæ Veſtigatores adhuc breuius. Tarcagnotta 3948. Io. Picus Mirandulanus 3958. Abbas Vſpergenſis quem ſequitur Sixtus Senen. lib. 1. Bibliothec. 3962. Theophilus ad Autolicum 3974. Carolus Bouillus 3989. S. Hieronymus 3952.

2 Multis Gentilium facta fuis reuelatio de Chriſto, & eius fide, vt patet de Iob, & Sibyllis. Inuenitur etiam in hiſtoriis Rumanorum, quod tempore Conſtantini Auguſti, & Irenæ Matris eius, inuentum fuit quoddam ſepulchrum, in quo iacebat homo auream laminam habens in pectores, in qua ſcriptum erat. *Chriſtus naſcetur de Virgine, & ego credo in eum. O Sol ſub Irenæ, & Conſtantini temporibus iterum me videbis. S. Th. 2. 2. q. 2. art. 7 ad 3.*

3 De ſtatura Ieſu Chriſti Vide Flos Sanctorum Villega par. 1. De Vita Chriſti cap. 10.

CIBVS.

Confraternitas. Conuiuium. Ieiunium. Quadrageſima. Regula.

1 VEſci cibis prohibitis ſine licentia vel cauſa legitima, delictum eſt ad S. Officium ſpectans, 1602. Ferentino 6. Aug. 80.

2 Licitum eſt veſci cibis conceſſis in aliena regione, in qua quis moratur, vel per

per quam tranſit; etſi tales cibi prohiberentur in ſua. Vnde Nauarrus, & Luſitanus veſcentes in Caſtella die Sabbati extremis Animalium, non peccant, licet id eis in ſua Patria non liceret. E contra Caſtellanus peccaret, huiuſmodi eſcis vtens in Luſitania, vel Nauarra. *cap. 11. Illa, 12. diſt. Nau. cap. 23. num. 120.* Vnde verſus.

Si fueris Romæ, Romano viuito more.
Et ſi ſis alibi, viuito ſicut ibi.

Diana *tamen 3. tract. 5. reſol. 120.* reputat probabilem opinionem dicentium, eum; qui aliquantiſper abeſt à domicilio, reputari pro præſente: vnde poſſe veſci, vel abſtinere teneri, ac ſi eſſet in ſuo domicilio.

CINGVLVM. Altare 6.

CIRCVMCISIO.

ET *aliæ* Cæremoniæ veteris legis, ad originalis peccati deletionem ordinatæ, gratiam conferebant ad modum operis operati, ſeu ſi ita loqui licet, operandi, propter præuiſum Dei, & Hominum Mediatoris *Ieſu Chriſti* meritum. Id quod aſſerere videtur D. Gregorius in moralibus lib. 4. cap. 2. & habetur in c. Quod autem 5. de conſecr. diſt. 4. ſub his verbis: *Quod autem apud Nos valet Aqua baptiſmatis, hoc egit apud Veteres, vel pro paruulis ſola fides, vel pro maioribus virtus Sacrificij, vel pro his, qui de Abrahæ ſtirpe prodierunt, myſterium Circumciſionis.*

Hanc ſententiam probabiliſſimam iudicat Bonac. tit. 1. de Sacr. diſp. 1. quęſt. 1. num. 3. & pun. 3. num. 7.

Ratione proteſtationis fidei in Chriſtum venturum, inquit, Pauon. primi par. introd. in Sacr. doctr. prop. 862. & 863.

Cui opinioni hanc euidentiam addo. Nam in confeſſo eſt, ſine gratia neminem poſſe ſaluari Sed pueri ante Chriſtum per huiuſmodi Sacramenta vtique ſaluabantur. *Gloſ. cap. 3. verſ. Peribit de Populo. De bapt.* Ergo &c.

Inſuper circumciſio, &c. remittebant peccatum originale: quod erat priuatio gratiæ, & Iuſtitiæ originalis. Ergo dare debebant, vel gratiam, vel gratiam, vel Iuſtitiam originalem, quæ gratiæ quidam mirabilis effectus eſt. At Iuſtitia originalis neq; nunc reſtituitur, ſed reſtituetur in Patria: nec potuiſſet vtique ſine gratia reſtitui. Ergo ſaltem gratia reſtituitur. Ergo &c. Nam peccatum niſi per gratiam formaliter remitti non poteſt. *Vide S. Thom. 3. quæſt. 62. art. 6. ad 3. & Bibliothecam ſanctam lib. 5. annot. 96.*

CIRCVMSTANTIAM.

Confeſſio, Vanagloria. Votum.

1 CIrcumſtantiam mutare ſpeciem intelligitur; non ſolùm quando mutat ſpeciem logicam, puta cum addit aliam diſtinctam ſpecie mali iam; quia repugnat ſpeciali virtuti, vel ſpeciali præcepto prohibetur; vt cum peccato fornicationis additur Adulterij malitia: ſed etiam quando mutat ſpeciem iuridicam, in quantum in iure quodlibet indiuiduum vocatur ſpecies. Et ſic tali modo loquendi differt ſpecie, & eſt exprimendum in confeſſione, adulterium, vel ſacrilegium duplex. Non enim ſufficit coniugato dicere, commiſi adulterium, niſi exprimat etiam perſonam, cum qua mœchatus eſt, eſſe coniugatam, quia adulterium duplex iuridicè loquendo, ſpecie differt à ſimplici. Et ita quandocunq; additur aliquid, quod de per ſe peccatum eſſet mortale, dicitur iuridicè mutare ſpeciem, & eſt exprimendum in confeſſione; quo modo poſſunt DD. facillimè conciliari.

Licet hic dici poſſit cum Diana 3. *tr. 4. reſol. 164.* in his, & ſimilibus caſibus

eſſe

eſſe plura peccata, moraliter numero diſtincta, licet actus phyſicus ſit vnus tantum: & ſic ratione numeri explicanda eſſe. Quod tamen cum ſupradictis coincidere videtur; idem enim eſt, diſtinctum eſſe numero morali, & ſpecie iuridica.

Idem tamen Diana 1. *tract.7. reſol.29.* probabilem putat opinionem Suarez, negantis in vno actu phyſico poſſe conuenire plures malitias morales, ſolo numero differentes, & per conſequens contra eundem Suarez ſupradicta circumſtantias non eſſe neceſſario explicandas in confeſſione Mihi tamen hoc non placet, & contrarium eſt in vſu.

2 Circumſtantia inductionis ad peccandum eſt explicanda in confeſſione; niſi explicato peccato ſubintelligeretur etiam inductio. Veluti cum quis confitetur ſe fornicationem, vel adulterium commiſiſſe cum fœmina, non tenetur dicere, ſe illam ſolicitaſſe, ſicut nec confiteri tenetur tactus, & oſcula, quia explicato actu principali, hæc acceſſoria communiter ſubintelliguntur, cum raro quis cum fœmina peccet, quin etiam illam ſolicitet, & ad peccandum inducat, ac in actu ipſo tangat; & oſculetur. Attamen inductio quoq; confitenda eſt quando facta fuit precibus extraordinarijs, & æquiualentibus violentiæ morali; quia hæc non ſubintelligitur, confeſſio actu principali. *Diana 5. tract.13. reſol.5.*

3 Quando quis officium recitando, vel vocaliter orando, voluntariè conſentit in peccatum mortale, vel orationem relinquit, vt inimicum percutiat, vel fornicetur, addi per hanc circumſtantiam nouam ſpeciem, & eſſe confitendum, quod fuit perpetratum inter orandum, vel officium recitandum, practicè totius licet ſpeculatiue ſit vtrumque probabile. *Diana 6 tract.7. reſol.6.*

CITATIO.

Conſuetudo. Excommunicatio. Heres Teſtis.

1 Citatus, vt compareat pro die feriato, vel intra tot dies, quorum vltimus eſt feriatus, tenetur ſequenti die; citatio tamen hoc modo facta ad reſpondendum nulla eſt. *gloſ. in cap.2. Placita 15. quæſt.4.*

Immo etiam citato ſignata à Iudice in die feriato, & ipſius citationis intimatio facta die feſto, nulla eſt. *cap. vlt. de Ferijs. Bonac. de legib. diſp.4. quæſt.1. pun. 2. num.19.* Sed hoc non eſt in vſu.

2 Citatus non comparens non habetur pro contumace niſi Parſi aduerſa contumaciam eius incuſauerit, vel niſi agatur ex officio, vel aliud in ſtatutis caueatur. *Iaſon in l. Properandum, §. Et ſi quidem, n.7. C. de. iudic.*

3 Citatus, vt certo die compareat, & vt continuatis diebus veniat, habere debet vnum diem quietis pro qualibet Septimana. *gloſ. in cap. Cupientes, 16. v. commode. De elect. & in cap. Quamuis, v. continuatis. Oinot. de verb. oblig. §. loca, num.3.*

4 Citatio nulla eſt, niſi fiat ad inſtantiam Partis. Si tamen in Actis deſcripta reperiatur, præſumitur facta cum omnibus ſolemnitatibus. *Abb. in cap.1. de iudic. num.4.*

5 Citatio in Regno debet intimari coram publica perſona, vel coram duobus teſtibus. *Vinc. de Franc. dec.560.*

6 Quando citatio ſit neceſſario facienda in Iudicijs, & quando poſſit omitti, plenè dixi lib.4. ciuilium tit.16. num.12. & ſeqq.

7 Citatus omnis eſt audiendus, quia Aduerſarius approbare cenſetur perſonam citati, faciendo illum citare; niſi citatus fuerit ſub conditione, ſi ſua putauerit intereſſe, quia tunc in pri-

mis debet iſta probare. *Ang. de act. §. Quadruli num.29. Rota apud Seraphin. deciſ. 1193.*

8 Citationes non debent deferri, vel intimari per ſatellites, ſed per fidelem ac publicum baiulum electum ab Ordinario, 1615. Città di Caſtello 14. Apr. 39.

9 Citatio per edictum regulariter non permittitur, cum ſit reſeruata Principi, & eius Delegatis, qui ſaltem in caſibus à iure expreſſis citare poſſunt per edictum. *Auth. Qui ſemel C. Quomodo, & quando Iud. conſt. 3. Pij V. Confect. de priuil. Medic. Paſqualig. ad Franc. numer. 826.*

10 Reprobatur decretum, quod Clerici teneantur conuenire, vel querelare laicos in foro Eccleſiaſtico, etiam vbi Tribunalia ſunt communia, vel ſub prętextu, quod debita ſint contracta occaſione bonorum beneficij, 1593. Parma 4. Aug.198. 1639. Caſtro 1. Iulij 19. 1641. Caſtellaneta 16. Martij 17. ad 3. *c. Si Clericus 5. cap. cum ſit generale 8. De foro comp. v. Cler.*

Valet tamen conſuetudo quod laici trahi poſſint à Clericis ad forum Eccleſiaſticum, etiam priuatiuè quo ad Iudicem ſecularem, 1617. Arezzo 31. Ian. 20.21. Febr.26.

11 Ordinati in ſacris compelli non debent ad ſubſcribendas citationes, neq; in ſolis minoribus niſi in caſu neceſſitatis, 1601. Aliffe 20. Feb.86. num.8.

12 Laici citari poſſunt à Curia Eccleſiaſtica ad deponendum, & examinari, ſine alia licentia Principis, ſeu Iudicis laici, 1611. Ciuità di penne, 7. Ian. 1618. Cremona 6. Oct.205.

13 Epiſcopi vocati ad audiendum Verbum Regium, ſi non vadant, non poſſunt grauari, 1621. Napoli 15. Maij 55. 1622. Santa Seuerida 1. Iulij 71.

Multo minus à Regno eijci, neque ſimplices Clerici, 1612. Gallipoli 25. Sept.90.

14 De requiſitorijs pro citandis exiſtentibus in alieno territorio, dixi in Can. lib.1. tit.2. num.6.

† Eugeniana in quantum diſponit, quod Curiales conueniri nequeant extra Curiam, non fuit reuocata à *Concilio ſeſſ.23. cap.1. in fine* quo ad Clericos nullum obtinentes beneficium curam Animarum habens. Ex C.C.*

CIVITAS.

Gubernium. Habitus. Prælatio.

1 C*iuitatis* nomine venit id, quod murorum ambitu terminatur. *c. Si Ciuitas, de ſent. exc. in 6. Rota apud Coccin. dec.118. num.2.*

2 Ciuitas eſſe poteſt, licet nec habeat, nec habuerit Epiſcopum; & ſi de conſuetudine illæ tantum vocentur Ciuitates, quæ habent Epiſcopum. Sed Epiſcopus non poteſt eſſe alicuius loci, qui non ſit Ciuitas, ne dignitas tanta vileſcat. *Barboſa de poteſt Epiſcopi par. 1. tit.1. cap.7. num.11. & ſeqq.*

3 Ciuitatem ſub diœceſis nomine, & econtra comprehendi in materia fauorabili, opinatur Barboſa, *Alleg. 54. num.769.*

In odioſa certum eſt non comprehendi. *c. Rodulphus 35. De reſcript.*

4 Bona Adminiſtratoris alicuius Ciuitatis tacitè ſunt hypothecata ciuitati pro adminiſtratione. *Oinot. lib.3. tit.1. De ſucceſſione Fiſci num.10.*

CLAVDVS.

v. Corpore vitatus.

CLAVIUS.

Clauſura. Confeſſarius. Confeſſio. Parochus. Patronus. Pœnitentia. Poſſeſſio.

1 S*Acerdotalis* eſt poteſtas ſpecialis ligandi atque ſoluendi, qua Iudex Eccle-

Eccleſiaſticus dignos recipere, & indignos excludere debet à Regno. *Extr. Quia quorundam 5. §. Quod autem. De verb. ſign.*

2 *Sanctiſſimi Sacramenti* non detur Abbatiſſæ, vel Monialibus, ſed ſemper ab eo Sacerdote teneatur, ad quem pertinet eius adminiſtrandi cura, 1604. Vallisoletana 12.Ian.1.verſ. circa 9.

3 *Clauſuræ* exterioris claues remaneant ſemper apud perſonas pias, moribus, & ætate graues, Diuini honoris monialiumque decoris zelantes, ab Ordinario eligendas, 1599. Matera 12. Iulij 68.1611.Lecce 7.Ian.3.

Non obſtantibus prætenſionibus Communitatis, quod illas tenere debeat ſuus Sindicus: qui ſi non paruerit poterit excommunicari, 1608. Gallipoli 1.Dec.131.1611.Gaeta 7.Ian.

Nam Claues huiuſmodi, ſi ſine maiori incommodo fieri poſſit non debent eſſe in manu laicorum, 1620. Lecce 30.Iunii 188.1.Sept.252.

4 Cuſtodes Clauium, licet Eccleſiaſtici, comitari non poſſunt ingredientes in clauſuram pro ſeruitijs neceſſariis, conſuetudine contraria non obſtante, 1628. Nardò 7. Apr.

CLAVSTRVM.

Delictum, Hieroſolymitani, Obedientia. Regularis.

1 D*Ebent* Fratres eorum clauſuras terminare, ſignaque apponere, quæ ſi vlla mulier tranſgrediatur, incidat in pœnas Conſt.Pij V.1605.Cappuccini 18.Apr.18.

2 Quo ad Monaſteria, quę fabricantur de nouo, in quibus adhuc non habetur conuentus formatus, non incidunt; & generaliter nulli, vbi nunquam fuit ſolitum tenere, niſi vnum Monachum, & vnum Conuerſum, neque Hoſpitia, quo deferuntur Regulares ægroti. In alijs vero ſic, licet ingrediantur occaſione fabricæ, vt Cœmentariis, deſeruiant, 1584. Ibidem, & 1576. 29. Nouembr. 102. 1577. Gubbio 8. Aprilis 152.

3 Nec incidunt, quæ vadunt in prima clauſtra ad hauriendam aquam, modo Conuentus habeat alia clauſtra in uia mulieribus, 1582. Venetia 16. Maii 67.1583.Aſſiſi 27.Sept. 262.

4 Nec quæ in hortum à Clauſura ſeparatum claue, & muro conuenienti: Secus in coniunctum, 1582. S. Domenico 24. Aprilis 59. 1583. Lodi 13. Sept. 1606. Arbe 3.Iunii 49.

Reg.6.13.16.Mon.Hortus.

† Maximè ſi ſit muro cinctus, vel fouea circumdatus, 16. *Octob.* 1578. *libr.* 130. 121.

5 S.D.N. *die* 4. *Nou.* 1579. declarauit, Puellam quatuor annorum, in Regularium Monaſterium ingreſſam, non incurriſſe: & ad hoc quod incurrat, oportere Puellam eſſe maiorem ſeptennio. *Terdonen.lib.*130 42.

6 Epiſcopus non poteſt punire Regularem delinquentem extra clauſtra ſine ſcandalo, licet delictum poſſit probari. *lib.*15 358.*Vintimillien.ad* 16.

17 Sacra C.C cenſuit, Regulares degentes extra clauſtra, etiam de licentia Superiorum, ſi delinquant, puniri ab Ordinario *ex cap.* 3. *ſeſſ.* 6. Si vero intra clauſtra degant, & extra notoriè delinquant, poſſe à Miniſtris Ordinarii in carcerem coniici, remittendos tamen ſtatim, abſque eo quod proceſſus conficiatur, ad ſuperiores ſuos Regulares, vna cum probationibus, quaſcumque habuerint. *In vna Mediolan. lib.*15.43.

Eadem tamen Sacra C. C. die 6. Nou. 1621. cenſuit, Priorem, ſuorum Superiorum iuſſu in Prioratu ſuæ Religionis reſidentem, licet ſolum & vnicum, minimè cenſeri degere extra clauſtra, ac proinde non poſſe ab Epiſcopo puniri in vim *capit.* 3. *ſeſſ.* 6. eiuſdem Concilii.

agen

Agendum tamen eſſe cum Commendatario S. Spiritus, vt in eum ad iuris preſcriptum animaduertat: quod niſi præſtiterit, datum iri facultatem Epiſcopo Polycaſtren. illum coercendi perinde ac ſi degeret extra clauſtra.

Similiter Parochus Regularis degens extra clauſtra in Parochiali vnita ſuæ Religioni, ſi deliquerit, non puniri ab Epiſcopo ex cap. ſeſſ. 6. 10. Februarius 1601.

Sed bene ex cap. 11. ſeſſ. 25. de Regular.

Similiter Regulares ſub Superiore degentes in aliqua domo pro erectione Monaſterij, non dicuntur degere extra clauſtra 26. Martij 1588. lib. 15. 9. *

CLAVSVLA.

Congregatio. Laicus 5.

1. NOn *obſtantibus*, *&c.* ab Epiſcopo in ſuis edictis, & collationibus non ponitur, nec ab alio quam à Principe. *Barboſa de clauſulis vſu frequentioribus, Clauſ. 82. num. 2. ſecundam impreſſionem Lugdunen.*

Sicut, & clauſula, *Appellationem remota*. Sayr. lib. 4. cap. 3. num. 4. † & clauſula, *non obſtantibus* appoſita in priuilegio, & gratia ſpeciali conceſſa ad inſtantiam partis, non habet tantam vim, vt deroget conſtitutionibus, & ſtatutis habentibus clauſulas magis amplas, & efficaces. *Othob. deciſ. 46.*

Et refertur ad quæ congrue adaptari poteſt, vt non reſultet effectus contrarius verbis, & intentioni expreſſæ per Summum Pontificem *d. 165. nu. 14.* *

2 *Et cetera*, ſiue, &c. non comprehendit niſi ea, quæ ſunt de natura actus, & ea quæ ſunt cœpta exprimi; non autem ea, quorum ſaltem principium non eſt expreſſum. *Rota apud Cenc. deciſ. 84. num. 7. & apud Galleſ. dec. 83. num. 17. & apud Farinatio parte 1. tractat. 1. deciſ. 492. num 4.*

3 Clauſulæ ceteratæ in Inſtrumento conſtitutionis cenſus, quando per venditorem recipitur pretium in pecunia numerata, *Prout ſic illas recipiens, &c. dixit, &c. renunciauit, &c.* ita ſolent extendi ex Formulario Bononien. Recipiens, ad ſe trahens, & penes ſe retinens, dixit, aſſeruit & confeſſus eſt, ac publicè recognouit, id totum & tantum fuiſſe & eſſe, ac totum, & integrum habuiſſe & recepiſſe; & ad abundatiorem cautelam renunciauit exceptioni non numerati, & penes eum non dimiſſi ac non relaxati dicti pretij, & alteri, cuicunque, quam in prædictis apponere poſſet. *Rota apud Cenc. dec. 127. num. 2.*

4 Clauſulæ non ceteratæ non poſſunt ampliari neque ſuppleri: ceteratæ vero debent extendi ſecundum ſtylum, & conſuetudinem. *Rota apud Galleſ. dec. 83. num. 13.*

5 *Ad habendum, &c.* poſita in executiuis non alterat inſtrumentum: in diſpoſitiuis autem alterat, & facit emphyteuſim Eccleſiaſticam tranſitoriam ad hæredes etiam extraneos. Dicitur autem poſita in diſpoſitiuis, quando ponitur ante illa verba. *Hanc autem, &c. contrarium tenuit Rota coram Cerro Caiet. bon. 3. Dec. 1646.*

6 *Conſtito tibi prius, quod prædictus N. à præmiſſis ſe emendauerit*, in facultate Apoſtolica abſoluendi à cenſuris, præſertim in delicti pœnam inflictis, & diſpenſandi ſuper irregularitatibus ex delicto prouenientibus, apponi ſolita, intelligi poteſt, tam de notitia iudiciali, quam extraiudiciali. *Gonzalez ad reg. 8. Cancell. §. 7. Proem. num. 233.*

Maximè quando agitur de abſolutione à cenſuris, & diſpenſatione ſuper irregularitate. Nam cum tunc non intret præiudicium Tertij, videtur ſufficere notitia extraiudicialis. *Garzias de Benef. par. 6. cap. 3. num. 36.*

Bene tamen verum eſt ex iiſdem Au-

ctori.

ctoribus, quod de hoc debet conſtare per Teſtes, & alias probationes euidentes nec ſufficiunt præſumptiuæ. *Martha Clauſ. Conſtito tibi prius, &c.*

Quando autem quis vere dici poſſit, quod à præmiſſis ſe emendauerit, non poteſt tradi regula generalis, nec quantum tempus requiratur, vt quis dicatur emendatus: ſed id relinquendum eſt arbitro boni ac prudentis viri, qui conſideratis omnibus circumſtantijs, moraliter affirmare poſſit, illum non amplius eſſe recaſurum in eadem peccata, iuxta ea, quæ dicunt DD. omnes, cum docent, abſolutionem eſſe negandam in recidiuis.

Plus enim temporis requiritur ad probandam emendationem, ſi quis fuerit in malo per plures annos habituatus.

Item ſi alias admonitus non ſe emendauit.

Multo magis ſi etiam alias promiſit.

Item multo plus temporis, & maiores probationes requiruntur ſi in eo loco moratus fuerit, vbi non eſt occaſio, præſertim ſi ſit eo rediturus, vbi eſt occaſio.

Et quamuis ad probandam emendationem multum faciat teſtimonium bonæ vitæ, & frequentationis Sacramentorum; nihilominus tamen conſtare debet etiam in particulari, quod non reinciderit in illud vitium, propter quod fuit punitus. Ita cenſuit *Admin. R. P. Oddo de Comitibus Societate Ieſu in quadam ſua particulari manuſcripta allegatione.*

7 *Feruore deuotionis accenſus* apponi ſolita in diſpenſationibus ſuper ætate, vel alijs, non eget iuſtificatione, quia remittitur conſcientiæ petentis diſpenſationem, 1582. Acerno 17. Iulij 92.

8 *Sine alterius præiudicio*, referri debet ad non expreſſa dumtaxat; non autem ad ea, in quibus contra priuilegia, & exemptiones alicuius ordinis diſertis verbis ſtatuitur, 1629. Parigi 25. Maij 171.

9 † Epiſcoporum num. 3. huc.

Clauſula *Quorum tenores &c.* ſolet operari perinde, ac ſi totus tenor priuilegiorum fuiſſet inſertus de verbo ad verbum. *Ant. de Butr. conſ. 2.*

Fallit primo, vt cẽſeatur inſertus tenor priuilegiorum, quæ communicantur, eorum tamen tantum, ad quæ ſe extendit communicatio; non autem eorum, quæ in communicatione abſq; ſpeciali expreſſione comprehendi non ſolent; cum hæc clauſula non alteret diſpoſitionem, ſed bene operatur ad excludendam ſubreptionem, vt reſolutum fuit in cauſa Abulen. Iuriſdictionis 22. Ian. 1588. coram b. m. Orano.

Fallit ſecundo, quia iſta clauſula non operatur, quotieſcunque ſi concedens habuiſſet notitiam, veriſimiliter non ceſſiſſet. *Put. deciſ. 51. de præben.* Et fuit reſoluta in cauſa Romana Secretariatus 10. Apr. 1592. coram Alexandrino. Prout neq; ſupplet defectu intentionis. *Pariſ. conſ. 74. num. 55. limit. 4. & conſ. 1. num. 96. lib. 1.* Et fuit dictum in cauſa Caurien. Penſionis 19. Ian. 1578. coram b. m. Card. Lancellotto.

Fallit tertio, quia talis clauſula de ſui natura non operatur circa non expreſſa. *Dec. 142. num. 7. ℣. non obſtat.* & dicitur in dicta Caurien Neq; in his, de quibus non eſt facta aliqua mentio, ita vt de ijs ſaltem in genere Papa cogitare potuerit. *Caputaquen. dec. 171. pun. 1.* Et licet in communicatione adſint verba, *exemptiones, immunitates, &c.* tamen non debent intelligi de exemptionibus à ſolutione decimarum, ſed de alijs, quæ de facili concedi ſolent, vt dictum eſt.

Fallit deniq; quarto, quia clauſula illa non inducit certam ſcientiam concedentis, nec facit, vt cenſeatur adhibita cauſæ cognitio, vt fuit dictum in Conchen. Iuriſdict. 2. Apr. 1593. coram Mantica: cum non fuerit inſertus tenor

nor. priuilegiorum, neq; effectualiter Papa narratus, gratia non dicitur ex certa ſcientia, nec conceſſa cum cauſæ cognitione: niſi conſtet, Papam vidiſſe priuilegia, vel per ſuos officiales fuiſſe diſcuſſa, vt fuit dictum in Calciaten. Iuriſdict. 16. Ian. 1587. coram D. de Bubalis, & in ſupradicta Romana Secretariatus coram Alexandrino. *Rota in vna Valentina decimarum coram Lancellotto Veneris* 28. *Nou.* 1610.*

CLAVSVRA.

Abbas. Ancilla. Clauis: Confeſſarius. Coniux. Conuerſa. Conuertitæ Exorciſmus. Fundator. Infirma. Medicus. Mola Monaſterium. Monialis. Muſica. Neceſſitas. Porta. Proceſſio. Sepultura. Velum. Vidua Virgo Viſitatio. Votum, & pleniſſimè in meo Compendio Monialium.

1 I*Ntroduci* debet, non obſtante quālibet contraria conſuetudine, 1602 Virdunen. 15. Ian. 3. 1603. Coſtantien. 25. Iun. 50. *Trid. ſeſſ.* 25. *cap.* 5.

Dummodo habeant neceſſaria: alioquin extinguenda Monaſteria; omiſſa tamen mentione ſcandalorum, 1618, Calaguritan. 18. Sept. 315.

Et ſi renuant, prohibetur receptio ad habitum, 1593. Pampalona 10. Febr. 1. 1603. Terracina 5. Mar. 13. &c. 1616. Coſtanza 13. Aug. 122.

Non tamen tenentur emittere quartum votum de clauſura, quia comprehenditur ſub tribus, 1592. Zamorra 7. Febr. 23. v. Votum.

In aliquo tamen caſu iuſſæ fuerunt Moniales emittere votum expreſſum de clauſura, 1618. Atrebaten. 3. Apr. 12.

Nota *expreſſum*, non *quartum*.

2 Vbi clauſula relaxata fuerit, remitti debet ſine rigore, cum ſuauitate, & cautela, temporiſq; beneficio, 1604. Saluzzo 12. Ian. 2. 27. Iulij 23.

3 Clauſula nimis ampla debet reſtringi, 1618. Caſſinenſi. 6. Iulij 221.

4 *Porta* Clauſuræ non debet aperiri pro quacumq; viſitatione, etiam Matrum vel ſororum, 1604. Parma 26. Ian. 9. Sed ſolum pro neceſſitate introducendi res, vel perſonas, 1604. Perugia 4. Maii 34.

5 *Clauis* ad cuſtodiendam ianuam à parte interiori per Abbatiſſam tenenda, diuerſa fieri debet ab exteriori, quam tenet Confeſſarius, 1600. Marſi 5. Decembris 11.

6 Vel alia perſona, moribus, & ætate grauis, ab ordinario eligenda quæ non ideo licentiam habere cenſeatur ingrediendi Monaſterium, 1589. Gallipoli 29. Mar. 30.

7 Non autem Cappellanus iunior, vel Magiſtratus ſæcularis, vel eius Sindicus, vel alius, quilibet laicus, niſi in defectum Eccleſiaſticorum, & ad nutum, 1601. Teleſi 17. Septemb. 93. 1603. Marſi. Teleſi 27. Maij 40. 1610. Lecce 4. Iunij. Taranto 26. Nouembris v. *Magiſtratus*.

9 Multo minus Superior Regularis ipſarum Monialium, 1603. Perugia 19. Aug. 65.

9 *Murus* attolli debet, etiam ad duodecim vlnas, ſiue cubitos, ſi ſit opus, 1603. Milano 13. Dec. 95.

10 *Tenentur* Moniales ad clauſuram, etiam Conuerſæ, 1601. Volterra 14. Nouembris 104.

11 Et etiam Mulieres ſæculares, intus de licentia Apoſtolica degentes; quę ſi exeant, non poſſunt amplius reingredi, 1602. Monte Feltro, 5. Nou. 72.

12 *Acceſſus* ad Collocutoria, vel Rotas, vel alias Monaſteriorum monialium partes, eſt materia pertinens ad clauſulam, & per conſequens ſpectat ad Ordinarium, etiam in Monaſterijs ſubiectis Regularibus. Qui eas ad libitum viſitare poteſt. 1605. Genoua 17. Iun. 48.

Et interrogare Moniales de ſupradictis,

dictis, & alijs pertinentibus ad clauſuram, ac prouidere, 1581. S. Carlo 24. 1583. Cardinal Paleotto 26. Febr. 46.

Nec Superiores Regulares poterunt illum impedire, 1600. Ferrara 2. Maij 35. 1655. Neque Nuncius, 1648. 19. Iunij 11. Immo neque ipſi Superiores Regulares ingredi poſſunt in Monaſteria Monialium ſibi ſubiectarum ſine licentia Ordinarij in ſcriptis, 1651. Turino 23. Ian. 3. Ciuita di Penne 18. Iunij 147. 1655.

Videtur tamen hæc vltima recens prohibitio.

† Sacra C.C. die 26. Iunij 1627. in Viterbienſi, & alias ſæpius cenſuit, Epiſcopum ad clauſuram cuſtodiendam, etiam in Monaſterijs Regularibus ſubiectis, poſſe excommunicationis latæ ſententiæ pœnam ſibi reſeruatæ imponere circa aperitionem oſtij clauſuræ extra caſus indigentiæ, necnon circa acceſſus, & colloquia cum Monialibus: ac dictam excommunicationem ligare nedum Regulares accedentes, verum etiam Moniales, ſi de ipſis mentio fiat: adeo vt ſuperior Regularis ab eadem excommunicatione abſoluere nequeat. *cap. Monaſterio. 8. de vita, & honeſt. Cleric.*

Quod autem dictum eſt, pertinentia ad clauſuram etiam in Monaſterijs Regularibus ſubiectis, ſpectare ad Ordinarium, intelligitur cumulatiuè quo ad ſuperiores Regulares, non autem priuatiuè, *Foſſanen.* 31. *Aug.* 1658. *ad 6.* *

13 *Ingreſſus*. Cum exteri, quicumq; ſint, etiam Confeſſarius, ingrediuntur in Clauſuram, Moniales omnes ſecedere debent, nec ſinere ſe conſpici, præter Superioriſſas, & comitatrices, 1602. Genoua 1. Oct. 65. 1603. Nullius Carpi 23. Dec. 97. 1616. Napoli 10. Iunij 83.

14 *Licentia*, tam manuſcripta, quam impreſſa, pro ingreſſu debet concedi Miniſtris, & ſeruientibus neceſſarijs, pro illis ſolis ſeruitijs, quibus non poſſunt ſupplere conuerſæ, & quo breuius ac parcius fieri poterit, cum reuouatione trimenſtri, 1614. Piacenza 6. Iunij 73.

15 Licentiæ ingrediendi in Monaſteria Monialium non debent admitti, niſi ipſæ Moniales Capitulariter ſecretiſque ſuffragijs conſentiant 1604. Milano 20. Sept. 51. Vrbano VIII. 27. Oct. 1624. conſt. 29. *Sacroſanctum*.

16 *Regularium*. Non poteſt Epiſcopus, neque de mandato Sac. Cong. ponere Puellas ad explorandam voluntatē, in Monaſterijs ſubiectis Regularibus, nec alijs licentiam ingreſſus dare, ſine conſenſu Superioris eorum, 1581. Ferrara 12. Decemb. 13. 1582. Piſa 22. Maij 70. 1593. Reggio 6. Dec. 353. *v. Voluntas 5.*

17 Licentiæ acceſſus, vel ingreſſus in Monaſteria Regularibus ſubiecta, Perſonis ſæcularibus dandæ, debent etiam ab Ordinarijs ſubſcribi, 1594. 24. Auguſti.

Licet adeſſet in contrarium declaratio Sacræ Congregationis Concilij: quia hoc decretum non tantum fundatur in doctrina eiuſdem Sacri Concilij, quantum in ratione boni regiminis, 1597. Bologna 26. Aug. 97. Oſmo 3. Septemb. 100. Nocera 24. Nou. 133. *v. Acceſſus Monaſterium.*

Ordinarij namque maiorem notitiam habent qualitatis perſonarum, & faciliùs punire poſſunt tranſgreſſores, quam Superiores Regularium, 1594. Breſcia 26. Aprilis 119.

18 *Vicarius foraneus* non poteſt concedere licentias huiuſmodi ſine facultate ſpeciali, 1602. Piſtoia 3. Dec. 84.

19 In Monaſterijs, à Ciuitate remotis debet Ordinarius perſonam Eccleſiaſticam delegare ad concedendas huiuſmodi licentias; quas ipſe tamen in principio anni recognoſcet, 1607. Pauia 5. Febr. 9.

20 *Procurator, vel Sindicus* non debet habere licentiam ingrediendi, 1595. Lecce 15. Martij 162. 1610. Lecce 4. Iunij Taranto 26. Nouemb.

Neque cum Sacerdote ingrediente ad miniſtranda Sacramenta 1603. Senegaglia 26 Ianuarij 7.

Neque cum alijs Superioribus intrantibus in caſibus neceſſarijs, non obſtante contraria conſuetudine, quæ ſublata fuit per conſtit. Gregorius XIII. quæ incipit. *Dubijs* 1617. Rimini 10. Ianuarij 3.

21 *Factor*, ſi non patiatur exceptiones, habitare poterit in camera intra collocutorium, ſed extra clauſuram, 1600. Nouara 5. Dec. 11. 1606. Genoua 15. Mar. 28.

Et ingredi, prout moris eſt, ad accommodanda dolia, recondendum vinum, & alia neceſſaria ſeruitia, 1618. Perugia 9. Octob 340.

22 *Non eſt cauſa* ſufficiens ad ingrediendum in clauſuram, videre, an locus ſit capax pro recipiendis puellis, 1606. Vercelli 15. Nonemb. 94.

Neque collocandi in Monaſterio Virginum aliquam Mulierem, ne vt canis, reuertatur ad vomitum, 1588. Milano 16. Aug. 160.

23 Ad lauandum pannos non intrant Mulieres exteræ, 1596. Bologna 22. Iul. 84.

Neque ad videndum ordiri ſuas telas; ſed ſit feneſtrella, quæ non deſeruiat ad alium vſum, 1591. Spagna 22. Ian. 10.

24 Neque ad docendam aliquam artem, puta ſerici vel texturæ, niſi cum conuerſa perita non poteſt inueniri, 1586. Milano 11. Martij 220. 1588. 16. Maij 42. 1614. Nocera 14. Febr. 9. 1620. Genoua 28. Nou. 109. 1623. Napoli 20. Dec. 280. 1653. Lucca 24. Ian. 24.

Neque regulariter ad conficiendum panem, 163. Rauenna 15. Iulij 53. 19. Auguſti 64.

25 Aquam inferendi gratia ingredientium, & egredientium Mulierum continua conuerſatio permitti non debet, ſed intus accommodari Ciſternæ, 1603. Alatri 3. Maij 37. 16. Oct. 69.

26 *Vecturalibus* etiam ſiue Mulionibus danda licentia generalis, 1593. Foligno 21. Iul. 253.

Non tamen ad inferendas, vel efferendas Oliuas 1630. Aſſiſi 22. Febr.

Item operarijs, Medicis, & Chirurgis ad aliquod tempus, ſed non ad ſemper, 1586. Terni 9. Sept. 62.

27 *Benedicendi*, ſiue aſpergendi Monaſterij cauſa in Sabbato Sancto, vel alio tempore, non eſt cauſa ſufficientes, 1596. Arezzo 4. Sept. 105.

Multo minus videndi comœdias, vel repreſentationes recitatas à Monialibus neque de licentia Ordinarij, 1627. Ancona 1. Octob. 365. §. 8.

28 Dari poteſt licentia Notario, & Teſtibus ingrediendi clauſulæm, cum aliqua Mulier ſæcularis, quæ ibi degit, decumbit in lecto; vultq; facere teſtamentum, vel aliam diſpoſitionem de ſuis bonis, 1595. Catanzaro 15. Feb. 436.

29 *Infantes* cuiuſuis ſexus, vel ætatis introducens incurrit in cenſuras violatæ Clauſuræ 1579. Todi 7. Aprilis. 75. 1580. Napoli 22. Martij 69. 1593. Como 16. Martij 19. 1650. Turino 10. Iunij 32.

30 Tolerari non debet, quod Puellæ, licet paruulæ, ingrediantur, & exeant ad libitum, ad ediſcendum legendi, vel acù pingendi modum, 1579. Piſtoia 24. Febr. 54.

Et Abbatiſſa, quæ hoc permittit, priuatur officio, voceq; paſſiua, 1595. S. Seuero 8. Maij 38.

31 Intruſæ non debent permitti remanere, niſi in caſibus, præciſæ neceſſitatis, 1649. Macerata 23. Iulij 84.

32 *Confeſſarius* etiam Regularis, non indiget ſpeciali licentia ad ingrediendum pro neceſſitatibus ſui Officij, modo per Monaſterium non vagetur; ſed, expleto miniſterio, ſtatim exeat, 1609. Como 9. Martij 14.

33 In principalibus anni ſolemnitatibus ingredi poſſit ad miniſtranda

con

confeſſionis, & communionis Sacramenta illis Monialibus, quæ indigebunt, cum infraſcriptis conditionibus, ſed non alias.

I. Quod Moniales ita ſint infirmæ, vt neq; per ſe, neque cum aliarum auxilio, poſſint ad confeſſionarium, & feneſtellam accedere.

Et ad Moniales muratas, ſicut ad infirmas, 1601. Ancona 18. Sept. 112.

Non tamen ad aliud. 1602. Genoua 9. Iulij 41.

II. Solus ingrediatur; & à duabus Monialibus ſenioribus recipiatur; quæ illum rectè euntem ad Valetudinarium, & ſimili modo exeuntem comitentur. *v. Monialis.*

III. Dum confeſſionem audiet Monialis, cella ita ſit aperta, vt duæ comitatrices, quæ, ſuper eiuſdem cellæ ianua remanere debebunt confeſſarium, & infirmam commode cernere, non autem audire, poſſint.

IV. Quod confeſſarius in deferendo Sanctiſſimo Sacramento recipiatur ad Portam à ſex Monialibus ſenioribus, quæ cum luminibus accenſis, & ea qua decet, reuerentia, comitentur proceſſionaliter per rectam viam ad cellam infirmæ, in qua remanebunt ſemper vſque ad finem functionum. Deinde ſtatim per eandem viam comitabuntur ad ianuam, vbi recipietur à Socio, & alijs, qui aderunt, pro comitando Sanctiſſ. Sacr. 1616. Nap. 10. Iunij 83.

V. Vt ſupra num. 13.

30 *Pro Animæ quoq; Commendationem* licet Confeſſario ingredi cum cocta, & ſtola, & non aliter, 1589. Lucca 29. Martij 30 1620. Lucca 22. Dec. 320.

Sicut etiam cum ingreditur ob aliam neceſſariam cauſam, 1627. Gaeta 29. Ianuarius 41.

Vnde quando aliqua Monialis agit in extremis, poteſt ei permitti pernoctatio in ſua ſolita habitatione, 1592, Bologna 12. Dec 49.

35 Reprobatur Edictum Epiſcopi prohibens ne Confeſſarius, Medicus, vel Barbitonſores ordinarij, poſſint ingredi de nocte pro quolibet caſu, abſque licentia ſpeciali, 1593. Ferrara 10. Febr. 92.

36 Feminæ licentiam habentes, etiam per Breue, intrandi in Monaſteria Monialium, ea prohibentur vti tempore Quadrageſimæ, 1610. Ferrara 26. Febr. 20.

Nec ingredi aut morari poſſunt de nocte, aut pernoctare, niſi hoc eis concedatur expreſsè, 1606. Domenica 1 14. Iunij 52.

37 Prohibitio comedendi, ludendi pernoctandi, &c. intra ſepta Monialium. *Cum nuper ad notitiam Sanctiſſimi, &c. Vt nulli mulierum huiuſmodi, &c. liceat ibi pernoctare, aut refectionem ſumere. Sed neque libros profanos, longeque minus amatorios vel obſcænos, neque aleas vel taxillos eo inferre, aut cum Monialibus, vel alijs intra clauſuram ludere.*

Præterea quæ facultatem habent ingrediendi ſimul cum vna vel pluribus matronis, aut Ancillis non poſſint eas, quas ſemel ſecum duxerint, prætextu vel cauſa cuiuslibet, etiam legitimi impedimenti, mutare, aliaſue in earum locum ſubſtituere.

Quod ſi aduerſus ea, quæ ſuperius præſcribuntur, vel eorum aliquod, contrafacere præſumpſerint, gratia quam impetrauerunt, ingrediendi clauſuram, nulla ſit eo ipſo; & ſic ingreſſæ, tamquam ſi nullam licentiam obtinuiſſent, ob violatam clauſuram latæ ſententiæ excommunicationem incurrant, à qua non ab alio, quam à Beatiſſimo Romano Pontifice abſolui poſſint, &c. 1630. 5. *Iulij*.

38 *Miſſa* non poteſt intra clauſuram celebrari non obſtante qualibet contraria conſuetudine, 1601. Bologna 2. Ian. 23.

Neque ibidem Monialibus Euchariſtia miniſtrari, 1616. Cracouia 23. Aprilis 59.

Neque in hoc regulariter Sacr. Conc. diſpenſare ſolet, 1591. Mantoua 13. Iunij 170.

39 Stabulum, & alia neceſſaria pro ſeruitio Animalium, & iumentorum eſſe debent extra clauſuram, 1595. Capua 9. Ianuario 415. 1601. Bologna 2. Ian. 23.

40 *In excommunicationem Papæ* reſeruatam incidunt, qui ſine neceſſaria licentia intrant in clauſuram licet id faciant propria auctoritate, & ſine prætextu priuilegiorum 1578. Como 15. Septembris 127. 1579. S. Carlo 19. Maij 75.

† Intelligitur tamen de excommunicationem conſtitut. 20. Pij V. *Regularium*. iuncta eiuſdem declaratione. *Decet Romanum* contra Mulieres ingredientes clauſuram Regularium virorum: non autem de excommunicatione Gregorius XIII. conſtitut. 28. *Vbi gratiæ*, contra ingredientes clauſuram Monialium, quæ non incurritur, niſi ab ingredientibus ſub prætextu licentiarum reuocatarum, vt idem Gregorius declarauit. Ingredientes autem ſine tali prætextu incurrunt inexcomm. Concil. Tridentin. ſeſſion. 25. de Reg. capitul. 5. quæ non eſt reſeruata, niſi per decretum Clement. VIII. extra Vrbem in Italia, cum ingreſſus ſit ad malum finem, & comprehendit etiam admittentes, vel permittentes. *

Et etiam cum licentia in caſibus non neceſſarijs, puta ad viſitandas Moniales conſanguineas, etiam infirmas.

Et illæ Mulieres, ſeu viri, qui cum vno ſaxo, vel ligno, vel qualibet aliam re, intrant, ſub prætextu deferendi neceſſaria pro fabrica, & Moniales, quæ tales introducunt, 1583. Iſernia 11. Iunij 7.

Et qui licentiam habet intrandi pro vno ſeruitio, ſi poſtea intret pro alio, 1601. Ferrara 6. Aug. 92. Spoleti 1. Octob. 95. 1630. Peſaro 14. Iunij.

Secus qui ingreditur, etiam ſine licentia, ad extinguendum incendium; vel ad ſeruandum ſeipſum, aut Monaſterium ab incendio, vel ad ſuccurrendum in alijs caſibus repentinæ ruinæ, 1601. Terni 18. Decembris 112. 1602. Alatri 12. Martij 15. 1603. Oruieto 18. Martij 21. Spoleti 27. Maij 39. Et tamen datur ad cautelam abſolutio, ſi petat, 1653. Ieſi 11 Iulij 324.

41 Puella, vel Vidua, quæ temere ingreditur ad ſuſcipiendum habitum, & Abbatiſſa recipiens; incidunt in cenſuras. Hæc debet grauiter puniri: illa expelli, nec amplius admitti ſine licentia ſpeciali S.C. 1601. Genoua 27. Martij 53. 1649. Aquila 5. Februarij 25. 1652. Genoua 8. Nou. 62.

Nec pro educanda, nec ad probandum Inſtitutum, 1600. Todi 5. Dec. 10. 1601. Volterra 3. Decemb. 91 1649. Napoli 8. Octobris 32.

Nec alias in abitu ſæculari ſine noua, &c. 1549 Foligno 8. Octob. 42.

Si tamen ingreſſa fuit non ad malum finem, poſtquam exiuit, abſoluitur cum pœnitentia ſalutari, abſque vlla pœna pecuniaria, 1654. Foligno 20. Nouemb. 202.

42 Qui intrat pro vno ſeruitio, & poſtea vagatur per Monaſterium, pluſquam requirit miniſterium, vel permittit licentia, incidit in excommunicationem; ſicut & Moniales id permittentes, 1602. Aſſiſi 4. Aug. 50. Sulmona 4. Septembris 59. 1602. Amelia 60. Cremona 17. Sept. 63.

43 *Amouetur* à ſeruitio Monaſterij, qui intrat in clauſuram ſine licentia. 1603. Ferrara 3. Septemb. 88. 1610. 10. Septembris.

4 *Exitus* Limitare ianuæ, valde foras porrectum, debet amoueri, vel extra clauſuram declarari, 1601. Città di Caſtello 12. Martij 46.

45 *Conuerſarum* in locum teneri non poſsũt Mulieres ſæculares; maximè quæ

facultatem habeant eundi, & redeundi ad arbitrium ſuum, vel Monialium, 1604. Barletta 27. Iulij 27.

46 Tolerari non debet, quod Moniales extra clauſuram quæſtuantes, morentur extra Monaſterium, pluſquam ſit neceſſarium, neque in conſanguineorum domibus, 1951. Nullius, Caſtel durante 27. Martij 53.

47 Non datur Moniali licētia exeundi ad balnea, vel mutandum aerem propter quancumq; infirmitatem extra caſus contentos in Bulla B. Pij V. incendij lepræ, & epidimiæ, licet morbus eſſet alias contagioſus, 1594. Carmelitani 20. Sept.305. Spagna 8. Nouemb. 353. 1602. Carmelitani 12. Martij 15. 8. Maij 26. 1603 Napoli 27. Maij 40.

Vel phreneticus: ſed includi debet in Cella Monaſterij, 1589. Spagna 3. Iulij 52. 1591. Città di Caſtello 26. Martij 53.

Neque Energumena, niſi conſtaret de nullitate profeſſionis: quia tunc reſtituitur infirma cum dote, 1593. Como 6. Decembris 358. 1603. Salerno 19. Aug.65.

Sicut, & Nouitia, quæ detegitur infirma morbo contumaci, remittenda eſt ad curandum in domum ſuam, 1649. Salern. 10. Febr. 21.

Ex quacunq; tamen cauſa exierit ante profeſſionem, non poteſt poſtea recipi ſine licentia S.C. 1601. Camerino 29. Ian. 30. Aleſſandria 6. Aug.85. 1603. Napol. 15. Aprilis 27.

48 *Miſſa*. Abuſus eſt non ferendus, quod aliquę Moniales exeant ad audiendam Miſſam in Eccleſiam exteriorem, ſub prætextu quod interior non ſit omnium capax, 1597. Camerino 3. Septembris 99.

Quæ tamen licentiam habent extra clauſuram degenti, ire poſſunt ad Miſſas, & alias deuotiones per Eccleſias Ciuitatis, ea modeſtia, & comitatu, quæ habitum minimè dedeceant, 1586. Tiuoli 15. Auguſti 52.

Clauſa tamen in curru, & de licentia Ordinarij, in caſibus particularibus obtinenda, 1607. Napoli 17. Februarij 13.

49 *Chriſma* miniſtrari poteſt ad feneſtrellam communionis: vnde propterea non datur licentia egreſſus, vel ingreſſus, 1601. Ceſena 6. Iunij 69.

50 *Porta*. Nec Sacriſtana, nec Prioriſſa, nec alia Monialis, egredi poſſit in Eccleſiam exteriorem, occaſione claudendi illius ianuam, vel quodlibet alio pretextu, 1608. Briſſinone 12. Decembris 133. *Ex Gregor. XIII. conſt. 8. Deo ſacris* §.6.

Neque de hoc datur licentia, 1577. Amelia 22. Ianuarij 125. 1578. Como 8. Dec. 17. 1594. Carmelitani 20. Sept.305. 1599. Napol. 1. Octob. 97. 1603. Theano 27. Octobris 82.

Sed pro neceſſitate claudendi ianuam reſpondentem in viam publicam, debet prouideri de vecte cum ſera à parte exteriori; cuius clauis teneatur à Confeſſario, vel Procuratore, vel alia perſona vicina ſene, ac timente Deum, 1594. Carmelitani 20. Sept. 305.

51 *Habitus*. Antequam educandæ induantur habitu, debent exiri permitti, quo liberius ſe declarare poſſint, 1604 Bologna 17. Maij 41.

52 Nulla eſt prohibitio educendi educandam, vt veſtiatur in Eccleſia exteriori, 1592. Rieti 3. Decemb. 41. 1593 Camerino 6. Decembris 364.

Immo conſuetudo, quod & ad emittendam profeſſionem Nouitiæ exeant in Eccleſiam exteriorem, non eſt irrationabilis, 1602. Venetia 9. Iulij 41.

Non tamen, quod hac occaſione egrediantur etiam aliæ. 1596. Trapani 22. Iulij 86.

CLERICVS.

Abſens 3. Actor 3. Arma 2. Aromatarius 3. Baro 3. Beneficium. Bona Canonicus Caſus. Citatio. Conuentus. Curator. Dimiſſoriæ. Doctor. Epiſcopus. Excommunicatio. Fideiuſſor. Filius familias. Gabella. Horæ Canonicæ. Immunitas. Irregularitas. Italia Iuramentum. Laicus. Melioratio. Notarius. Officium. Pactum. Parochus. Patronus. Penſio. Poſtulare. Presbyter. Predicare. Preſcriptio. Proceſſio. Sacerdos. Spolium. Suſpenſio. Teſtamentum. Tutor.

1 ORdines ſacros ſuſcipere non ſunt Clerici cogendi, nec ob id priuilegio, & exemptione Clericali priuandi, dummodo debitum Eccleſiæ ſeruitium præſtent. *S.C. Archiepiſcopo Conſentino 19. Aprilis 1619. vt dixi in Compendio Epiſc. verbo Clericus, & in tit. de ſent. excomm. num.123.*

2 Clerici in minoribus aſſumendi non ſunt ad catanz. ſolemniter Epiſtol. vel Euang. *vt latius dixi in Can. lib. 5. tit. 28. de Cler. non ordin.*

3 Vbi Communitas conqueruntur Clericorum inutilium numerum nimium excreuiſſe, S. C. prohibere ſolet collationem primæ tonſuræ abſque licentia, *vt in meo Comp. Epiſc. verb. Cleric. num.8.*

Quæ prohibitio non ceſſat ex eo, quod Epiſcopus remittatur ad reſidentiam, amoto exinde Vic. Apoſt. 1655. Biſignano 18. Iunij 118.

4 *Seruitium.* Clericus ſolitus ſeruire per ſubſtitutum, debet manuteneri in ea quaſi poſſeſſione, 1603. Anag. 15. Septemb. 109. 27. Oct. 123.

5 Clerici non ſeruientes, poſt debitas monitiones, priuari debent habitu, & priuilegium Clericali, 1592. Catanz. 3. Aug. 142. 1596. Gaeta 22. Ian. 71. *Ex Conc. ſeſſ. 23. cap. 6.* infra num 27.

Nec pro pecunia debent eximi à ſeruitio, 1640. Catanzaro 3. Febr. 13. 1641. 16. Aug. 5. 2.

6 Si tamen priuati pœniteant, & ſeruire velint, redintegrari debent, 1590. Oria 3. Iulij 173.

7 *Reſidentia.* Clerici, qui non habent beneficium reſidentiam requirens, non poſſunt ab Epiſcopum cogi permanere in diæceſi, neq; dimiſſoriæ denegari: vt ſæpius decreuit S. Epiſc. & Regul. Can. maximè quando Epiſc. eis prouidere, vel non vult, vel non poteſt. *Vt dixi in meo Compendio Epiſcop. num.40. & ſeqq. v. Dimiſſoriæ.*

Multo minus prohiberi poteſt eis ſub pæna ſuſpenſionis ipſo facto incurren. exire à loco ſine licentia, 1603. Crema 28. Nouemb. 142.

8 *Exercitia.* Clerici poſſunt animi cauſa ſcribere libros, fiſcellas iunco texere, olera ſerere in areolis, & plantas inſerere, aliaque honeſta operari, & etiam illa vendere, nec non in terris proprijs vel Eccleſiæ agriculturam exercere. *cap. Nunquam 33. De conſecr. diſt. 5. Clem. VIII. conſt. 72. Sacra Congregatio Epiſcopo Taruiſino, & in alia Clero Pali 1616. Formam decreti declarationis retuli in Canon. lib. 3. tit. 50. Ne Clericis vel Monialis num. 13. vbi plenius de hac materia.*

9 Non tamen exercere poſſunt mercaturam, vilius emendo, vt carius vendant: niſi vendere vellent ſuperfluum, quod emerant putantes neceſſarium ad ſuſtentationem ſuarum perſonarum ac familiæ, & id iuſtò pretio tunc currenti, licet cariori. *Nau. cap. 25. num. 11.*

Qui ibidem *ex gloſſa fin. 86. diſt. & cap. 9. Negotiatorem 88. diſtin. & alijs* ſubdit poſſe Clericos negotiari aliquo honeſto modo ad ſuam ſuorumq; ſuſtentationem, præſertim per alium.

Item vendere Vinum vel ſimilia, tam patrimonialia, quam beneficij, non eſt negotiari, ſiue vendantur ad groſſum, ſiue ad minutum, niſi viliori empta fuiſſent, vt immutata venderentur cariori

riori. *Diana 4. tract. 1. reſolut. 52.*

Vnde non tenentur ſoluere gabellam, *vt infra num. 36.*

10 Clerici non poſſunt patrocinari, ſed bene domi ſcribere abſq. ſalario. *Sacra C.C. 20. Iulij 1619.*

† Et ſi huiuſmodi declaratio per totum annum 1619. in Regiſtris S.C. Cõc. diligenter perquiſita, non potuit inueniri. * *Vide latius infra v. Poſtulare.*

11 Clerici poſſunt ſimul cum Monachis Chorum officiare: hoc enim non eſt contra Clem. 1. de elect. vt latius dixi in Canon. lib. 3. titul. 31. De Regular. num. 45.

12 Clerici debent ad ſtudia impelli per alia media, quam priuationis priuilegij clericalis, 1616. Larino 29. Ian. 16 non tamen legum, vel medicinæ. *cap. 5. 29. 183. ſeqq.*

Nec compelli debent ad ludum vniuerſitatis, ſi diſcere volunt à Magiſtro particulari, 1601. Monopoli 9. Ian. 5.

13 Clerici prohiberi non debent, ne vadant de nocte ſine lumine, 1601. Volturata 17. Sept. 211.

Multo minus propterea carcerari, 1601. Nepi 27. Martij 110. num. 5.

Nec Epiſcopus poteſt dare talem licentiam Curiæ ſæculari, 1602. Caſtellaneta 23. Iulij 75. num. 1.

14 *Habitus*. De Clero, qui habitum aſſumit, vel reaſſumit in fraudem: *dixi de ſent. excomm. num. 97.*

Vnde tutius obtinebitur ab Epiſcopo reaſſumendi licentia, vt dixi ibidem numer. 108.

15 Clericum extra domum non debere ſine conſuetudo ornatu, præſertim Cappa, vel Pallio, procedere, conſulunt, vel potius præcipiunt *cap. Epiſcopi 3. cum ſeqq. 21. quaſt. 4.*

16 Habitus mutatio non debet Clericis facile permitti, 1603. Gerace 1. Septembris, 104. *Dixi in Can. lib. 3. tit. 1. num. 29.*

17 *Bona &c.* Clerici tempore interdicti poſſunt recipere funeralia, & alias oblationes factas pro defunctis interdictis, etiam extra locum ſacrum ſepultis, modo pœnitentes deceſſerint: ſi quidem poteſt, & debet orari pro eis. *Arg. cap. fin. de ſepult. &c. A nobis 28. De ſent. excomm. Nau. cap. 27. num. 174. in fine.*

18 Clericus non poteſt donare Concubinæ donatione propriè dicta, ſicut nec Aduocatus & Miles, quia hi tres æquiparantur. *l. 2. & ibi gloſ. & Bart. C. de donat. inter vir. & vxor. Oinot. de donat. inter viuos num. 55*

Dixi, donatione propriè dicta; quia Clericus repetere non poteſt, quæ tradidit concubinæ ob corporis vſum vel obſequia, vel ob alia beneficia: quia hæc non eſt donatio mere gratuita. *Bonac. de contr. diſp. 3. qu. 13. pun. 2. num. 14.*

Qui tamen hoc negat de Milite, & Aduocato. Sed plus placent, gloſſa, & Bart.

19 Quomodo Clerici teneantur pro animalibus damnificantibus, dixi in tit. de ſent. excomm. num. 121. Ampliat. v. & infra num. 23.

20 An autem laici ſtatuere poſſint circa bona per Clericos acquirenda, dixi ibidem numero 120. & ſequentibus.

21 *Priuilegia*, quæ Clericus nanciſcitur ex prima tonſura.

I. In ſortem Domini cooptatur, & ex laica, & profana fit perſona ſacra.

II. Fit capax Eccleſiaſtici beneficij, & iuriſdictionis.

III. In eum Princeps, vel Magiſtratus ſæcularis imperium nullum habet.

IV. Violentas in eum manus inijciens incurrit in excommunicationem.

V. Immunitatem conſequitur omnium bonorum ſuorum, etiam patrimonialium. *Ex Comitulo Diana 4. tract. 1 reſol. 10.*

22 Licet Clerici non teneantur legibus ciuilibus & Statutis laicorum ex vi coactiua: tenentur tamen eiſdem in-

quantum Sacris Canonibus, & Eccleſiaſticæ libertati non repugnant, ex vi directiua: vnde ſi ea non ſeruent, ab Epiſc. vel alio eorum ſuperiore puniri poſſunt.

Si tamen tales leges, vel ſtatuta facta eſſent ſpecialiter pro Clericis, nullo modo illos obligarent: quia leges laicorum, licet fauorabiles, non ligant Clericos. *c. Eccleſia S. Mariæ* 10. *De conſt. Bonac. tom. 2. de legib. diſp. 1. quæſt. 1. pun. 6. num* 29.

23 Clerici poſſunt querelare laicos officio damni dati pro damnis receptis in ſuis poſſeſſionibus, modo iuramentum præſtetur in tribunali Eccleſiaſtico, 1615. Città di Caſtello 14. Apr. 39. 1653. Motula 24. Ian. 1.

Alicubi tamen requiritur licentia Epiſcopi, in caſibus permiſſis gratis concedenda, 1614. Nardò 19. Dec. 130.

24 In cauſa ſuper re indiuidua, ad quam in ſolidum tenebantur laicus, & Clericus (Puta ſi Clericus, & laicus ſint cohæredes, vel Socii, & à legatarijs vel creditoribus conueniantur) Si conueniatur laicus, poteſt ad Eccleſiaſticum declinare ratione adiuncti: quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum. *Rota in vna Florentina domus* 10. *Iunij* 1595. *coram Seraphino. Diana in fine. Galuppus in praxi pun. 2. cap. 6. num. 76.*

Non tamen deſunt, qui contrarium tenent. Vtriuſq; partis aſſertores refert Bonac. tom. 2. de legib. diſp. 10 quæſt. 2. pun. 1. §. 1. num. 29.

In criminalibus verò, quando laicus, & Clericus ſimul delinquunt, vterq; punitur à Iudice Eccleſiaſtico. *Ex Sac. Congr. Diana* 3. *tract. 1. reſol. 1. & 4. tract. 1. reſol. 7.*

25 Facienda eſt remiſſio de Vaſſallis Clericorum, vbi Clerici criminalem etiam iuriſdictionem habent pro ſuorum Vaſſallorum delictis, etiam ſi delinquerent ſeu derobarent, in ſtrata publica, etiam in Regno, non obſtante Regia pragmatica, quod taliter delinquentes poſſint à quocumque officiali puniri; prout deciſum in Cōcilio Neapolitano refert Galluppus in praxi par. 2. c. 6. n. 51

26 Clericus carceratus ab Epiſcopo propter enormia delicta, ſi ſolos habet ordines minores abſq; vllo beneficio Eccleſiaſtico, non ſolet incedere in habitu, & tonſura, non eſt adſcriptus ſeruitio alicuius Eccleſiæ, nec manet in Seminario, vt requiritur ex decreto Sacri Conc. Trid. ad gaudendum priuilegio fori Eccleſiaſtici, remitti debet ad Iudicem ſæcularem: cum non deceat ſub Clericatus clypeo ſubterfugi à delinquentibus, meritam vltionem, 1594. Sulmona 14. Dec. 324.

27 Clerici in minoribus non geſtantes habitum, & tonſuram, vel non inſeruientes Eccleſiæ iuxta præſcriptum Epiſcopi, etiam generaliter, & oretenus factum, perdit ſolummodo priuilegium fori, vt reſcripſit Sac. Congreg. ad Comitolum teſte Diana 1. *tract. 2. reſ. 36.*

Hoc tamen fallit, quando Clericus ter monitus à Prælatis ſuis, habitum Clericalem non defert: tunc enim amittit etiam priuilegium Canonis, & percuti poteſt abſq; excommunicatione. *cap. In audientia* 25. *& cap. contingit.* 45. *De ſent. excomm.*

Et perdit ipſo facto beneficium, *vt ſupra v. Beneficium, num.* 16. §. 10.

Item qui ſe militaribus ſeu ſæcularibus actionibus immiſcet, & ter monitus non abſtinet, etiamſi geſtet habitum & tonſuram. *c. In audientia, &c. fin. De vita, & bon. Cleric.*

Quæ monitio facienda eſt cum interuallo aliquot dierum: nec ſufficeret vna pro tribus. *gloſ. ſing. in Clem. 1. eod. titul. Panorm. cap. fin. eod. Lud. Rom. ſing.* 719. *Nau. cap.* 27. *num.* 80.

Quod ſi vltra hoc ſe immiſceat enormitatibus, perdit ſtatim priuilegium Clericale abſque alia monitione. *cap. Perpendimus* 23. *de ſent. excom.*

28 Clerici, & Monachi ſunt immunes

nes ab omni tutela: immo Monachi nec volentes admittuntur, *vt dixi in tit. de excuſor. tutor. n. 20.*

29 Clerici non tenentur denunciare ſua frumenta, vel blada Iudici laico, ſed Epiſcopo qui; notam dabit ſæcularibus Magiſtratibus: abſque eo tamen, quod grauentur Clerici. *Sacra Congregatio Epiſcopo Ferrarien. 19. Iunij 1592.*

20 *Collecta, &c.* Cum Vniuerſitas Ciuitatis Polinianen. vt æs alienum ducatorum centum mille perſolueret, presbyteros ad ſoluendam omnium bonorum ſuorum, non tamen patrimonialium, bonatenentiam (dimidium ſcilicet collectarum laicis impoſitarum cogere poſſe, per Sacram Congregationem ſibi facultatem impartiri ſupplicaſſet: Sacra eadem Congregatio petitionem hanc, vt pote Sacris Canonibus de directo contrariam, reiecit die 25. Ian. 1619. Epiſcopo Polinian. *Dixi latius in tit. de ſent. excomm. n. 121.*

31 Petente vniuerſitate Lauretana Pennen. diœceſis, Eccleſiaſticos ad ſolutionem onerum pro Phyſico, ludi Magiſtro, & Chirurgo impoſitorum, attento quod illorum opera vtuntur, obligatos eſſe declarari, S. Congreg. negatiuè reſpondit 2. Aug. 1619. *v. Contr. 3.*

Idem decreuerat Sacra Epiſcoporum Congregatio 5. Nou. 1602. pro ſtudio vel Accademia publica. Epiſtolam Vicario Apoſtolico Parmen. directam refert Diana 5. Parmen. inter declarat, num. 61.

32 Sacra Congregatio 21. Maii 1598. reſcripſit Epiſcopo Squillacenſi, non eſſe permittendum, vt pro Vniuerſitatum oneribus quicquam Eccleſiaſtici contribuant, neque ſub eleemoſynæ nomine.

33 Eadem 3. Aug. 1592. reſcripſit Epiſcopo Catacen. quod Clericus, qui dimiſſo habitu, rediit ad ſæculum, ad ſoluendam pecuniam exemptionis, qua potius eſt tempore clericatus, nequaquam cogi poſſe. *Synod. Caputaquen.*

34 Sacra Congregatio Eminentiſſimorum Cardinalium, controuerſijs iuriſdictionalibus Præpoſitorum, alias cenſuit, bona per Eccleſiaſticos poſſeſſa gaudere exemptionibus à quibuſuis impoſitionibus, & oneribus, quæ non ſunt copulatiuè certa realia, & inuariabilia, iuxta deciſionem in Brunduſina Gabbellæ coram bo. mem. Penia, & concordan. nec non ab impoſitionibus Cameralibus, etiam comprehenſiuis Eccleſiaſticorum, quando Eccleſiaſtici libertatem ea non ſoluendi præſcripſerint, iuxta decretum anno 1600. tempore ſan. mem. Clem. VIII. editum. Dat. hac die 21. Apr. 1640. I. B Card. Pampilius. Locus † Sigilli. Franciſcus Paulutius S. C. Secretarius.

35 *Exam.* Epiſcopus permittere debet vt presb. pro cauſis ciuilibus in foro ſæculari examinentur: dummodo ex eo aliquo modo criminalitas exoriri non poſſit, & iuramentum in Tribunali Epiſcopo preſtetur. *Sac. Cong. Epiſcopo Tiphernati 14. Apr. 1616. Et Epiſcopo Placentino 19. Iulij 1619. Synod. Caputaqu. Bellet. diſquiſ. Cler. tit. de Clerico teſte §. 2. num. 2.*

Formula talis licentiæ poterit eſſe, vt ſequitur.

Dilecto Nobis in Chriſto R. N. ſalutem in Domino ſempiternam. Vt teſtimonium in foro ſæculari in Tribunali N. per Acta N. Notarij, in cauſa vertente inter N. ex vna, & N. ex altera partes, ferre poſſis, & valeas; dummodo articuli criminalitatem, infamiam, negatiuas, aut repulſas non contineant, & in manibus perſonæ Eccleſiaſticæ iuramentum de veritate dicenda ſuſcipias, tenore præſentium licentiam, & facultatem concepimus, & impartimur. In quorum, &c.

36 *Gabella*. Sacra Congregatio Eminentiſſimorum Cardinalium, Controuerſiis iuriſdictionalibus Prepoſito-

rum

rum ſæpius cenſuit, perſonas Eccleſiaſticas vedentes minutatim vinum in propriis domibus recollectum in eorum vineis, non teneri ad ſolutionem gabellæ nuncupatæ *della folgieta*, ex tenore fel. Sixti V. deſuper editæ: dummodo ibiddm vt vulgo dicitur, *non faccino far bettole, ne dialo da mangiare*, à quo omnino abſtinere debent ratione honeſtatis Clericalis: cognitionemq; fraudum, quæ de ſuper commictuntur, ſpectare ad Iudicem Eccleſiaſticum. *Martius Card. Ginnettus, Gratis etiam quo ad ſcripturam Franciſcus Paulutius S.C. Sacretarius*. v. Gabella 5.

37 *Clerici Congiugati*, qui exercent officia incompatibilia, poſſunt etiam à Iudice Eccleſiaſtico cogi ad ſoluenda debita, 1646. Oppido 23. Nou. 30.

38 *Cenſuræ*. Clericus notoriè concubinarius per antiquos Canones erat ſuſpenſus, donec pœniteret, *cap. 15. Si qui Presbyteri 81. dict.*

Sed per cap. fin. De cohab. Cler. & Mul. ſimpliciter ſuſpenditur ſecundum Tolet. lib. 1 c. 48. n. 1. & alios, quos refert Diana 5. tr. 10 reſ. 48.

Quorum ſententiam probans Sacra Concilii Congregatio declauit teſte Garzia *De Benef. par. 7. c. 14, num. 11. & 35.* tales Clericos etiam hodie à Diuinis eſſe ſuſpenſos: quicquid dicant nonnulli, putantes ſupradictos Canones eſſe, vel per conſuetudinem contrariam, vel per Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 14. abrogatos. Bonac. tom. 1. de cenſuris diſp. p. 5. §. 1. n. 39.

Non hoc gratis aſſeritur, quia Concilium non eſt contrarium Sacris Canonibus antiquis, eo quod Canones loquuntur de ſuſpenſione ab officio, quæ a Clerico notoriè concubinario incurritur ipſo iure. *ex c. fin. de Cohab. Cler. & Mulier.* Concilium vero de ſuſpenſione ab adminiſtratione beneficiorum, quæ eſt ferendæ ſententiæ contra Clericos, concubinarios ſecundæ monitioni non parentes. Suſpenſio vero officio diuerſa eſt à ſuſpenſione à beneficio: & ſic à diuerſis non ſit illatio. † Quia verò Clericos beneficia vel penſiones non habentes iubet puniri carceris pœna, ſuſpenſionis ab ordine, & inhabilitatis ad beneficia, contraria quoq; opinio probabilis eſt. *

39 Clericus accuſatus, vel inquiſitus de ſimonia, vel alio graui crimine, debet à celebratione ſuſpendi. *c. Accuſatum cum ſeq. De ſimonia. Gen. c. 27. nu. 10. ſupra verb. Beneficium n. 10.*

40 An Clericus percutiens ſeipſum ſit excommunicatus, quidam aiunt, quidam negant, vtrique probabiliter Aiunt Io. Andr. Panorm. Felin. & alij in c. Contingit 36. De ſent. excom.

Negant allegati per Dianam 3. tr. 5. reſol. 81. & 5 tr. 2. reſol. 84. Vide quæ dixi in Can. tit. de ſent. excom. numer. 156.

Certum eſt tamen, Clericum, qui ſe percutit zelo deuotionis pugno, vel diſciplina, & qui ſibi barbam aut capillos vellit, aut a lapis cædit, in morte carorum, in cenſuram non incurrere. *Nau. c. 15. n. 11.*

COADIVTOR.

Cura Epiſcopus Fides Miniſter. Parochus. Profeſſio Et in Indice poſt Canon. Inſtit.

1 EX *vi* Coadiutoriæ pręciſè non tenetur ad Diuinum officium perſoluendum extra Chorum. *Bonac. de hor. Canonici. diſp. 1. q. 2. pun. 5. nu. 5. Diana 5. tr. 13. reſol. 75.*

Secus de eo, cui reſignatum eſt Beneficium, traslato in eum titulo, & poſſeſſione licet conſenſerit fructus pro penſione reſeruari reſignanti, niſi ſeruitum, & adminiſtratio quoque Penſionario reſeruata ſit, *Nauar. cap. 25. num. 104.*

2 Quam

2 Quam Sedem in Choro Coadiutor habere debeat, *dixi in Can. l. 1. tit. 33. de maior. & obed. n. 2.*

3 Ad titulum Coadiutoriæ perpetuę cũ futura ſucceſſione poteſt quis promoueri, ſi tantum interim inde percipiat, quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat. *Barboſ. alleg. 19. nu. 23. Diana 5. tr. 13. reſol. 75.*

3 *Curato* infirmo, vel mente capto datur coaditor, 1601. Spoleti. 5. Feb. 23.

Non tamen ex eo ſolum, quod vna tantum aure ſurdus ſit, 1581. Faeanza 7. Mar. 49.

5 Cuilibet Parocho, præſertim ſeni permitendus coadiutor, 1601. Ceſena 19. Iunii 154. 7. Nou. 229. 1603. Nullius Marcatello 27. Maii 6. Nardò 4. Aug 90. Coſenza 23. Dec. 152.

Modo tamen ipſe quoq; reſideat, 1601. Ceſena 5. Decemb. 247. 1602. Arezzo 17. Sept. 100. Theano 12. Mar. 24. 1603. Nardò 7 Octobris 126. Nec Ordinarius in approbandis huiuſmodi coadiutoribus ad modum difficilem ſe exhibeat, 1603. Nardò 16. Oct. 121. 1604. Tortona 31. Martii 39.

6 Similiter datur Coadiutor parocho iuniori, cui propter diuerſos rationabiles reſpectus, Mulieres præcipuè, confiteri non confidunt, donec fiat moribus, & ætate grauior, ſ. 599. Puzzuolo 28. Apr. 32.

Vel quando propter lites aut alia eſt inuiſus Populo, ſaltem à Paſcha ad Pentecoſtem, 1577. Ciuita Ducale, 1. & 20. Mar. 68.

† Monachus Vicarius non niſi amouibilis ad nutum ſuorum Superiorum conſtituitur. C. C. ex Breui 47. Pii V. *Ad exequendum.*

In Eccleſis vnitis alicui Monaſterio, cum examen per concurſum minimè conſtituendum ſit, eos oportere Vicarios conſtitui, qui, à præfectis Monaſteriorum nominati ſint, & ab Ordinario approbati, non obſtante quod iiſdem fortaſſe in locis non nulli magis idonei reperiri poſſint l. 17. 66. *

CODICILLVS.

Diminutio, Hæres, Teſtamentum.

Codicillos quis nutu facere poteſt, non autem teſtamentum, Sed mutus, & ſurdus à natiuitate nec codicillos facere poteſt. *l. Nutus 21. ff. 1. de legat. 3.*

COEMETERIVM.

1 *Martyrum*, aliorumq; primitiuæ Eccleſiæ Chriſti fidelium ſepulchra extra Vrbem pro maiori parte ſita (vigebat enim tunc lex Imperialis, qua Cadauera in Vrbe ſepeliri prohibebantur propter fœtorem, exceptis eorum, qui triumphaſſent) diuerſis olim cenſebantur nominibus. Interdum *Areæ Tumbæ, Catatumbæ, ſeu Catacumbæ, Gryptæ, Arenariæ*, vt plurimum *Cœmeteria*, ſcilicet Dormitoria, quod propter futuram reſurretionem potius ibi quieſcere videantur dormientes, quam iacere ſepulti.

2 Olim multa erant Romæ Cœmeteria.

Primum, & celeberrimum Calliſti in Via Appia.

II. Calepodii Via Aurelia.

III. Vaticani, in quo S. Petri, & aliorum Summorum Pontificum corpora condita ſunt.

IV. Oſtrianum Via Salaria, in quo idem Sanctus Petrus dicitur baptizaſſe, cuius mentio fit in actis Liberii Papæ.

V. Ad Nymphas Via Nomentana in prædio Seueræ ſeptimo ab Vrbe lapide.

VI. Soteris haud longe à Cœmeterio Caliſti.

VII. Iuxta quod ſitum erat Cœmeterium

terium Zephyrini.

VIII. Prætextati via Appia.

IX. Pontiani.

X. Cyriaci Matronæ in Agro Verano.

XI. Lucinæ Via Aurelia.

XII. Aproniani Via Latina.

XIII. Felicis Papæ Via Aurelia, ſecundo ab Vrbe lapide.

XIV. Priſcillæ Via Salaria, tertio ab Vrbe lapide, iuxta Cryptam S. Creſcentionis.

XV. Timothæi Via Oſtienſi, vbi nunc eſt Baſilica S. Pauli.

XVI. Nouellæ Via Salaria.

XVII. S. Balbinæ inter Viam Appiam, & Ardeatinam, idemque nominatur Marci Papæ.

XVIII. Iulij Via Flaminia.

XIX. Aliud eiuſdem nominis Via Aurelia.

XX. Rurſus aliud quoque eiuſdem nominis Via Portuenſi.

XXI. Damaſi inter Viam Ardentinam, & Appiam.

XXII. Anaſtaſij Papæ tempore Pacis in Exquilino factum.

XXIII. Hermetis.
Via Ardeatina.

XXIV. Nicomedis.

XXV. S. Agnetis Via Nomentana

XXVI. S. Felicitatis Via Salaria.

XXVII. Iordanorum.

XXVIII. Nerei.

XXIX. SS. Felicis, & Adaucti.

XXX. Tiburtii, & Valeriani.

XXXI. SS. Petri, & Marcellini Via Lauicana.

XXXII. Marci, & Marcelliani, Via Aurelia.

XXXIII. Quarti, & Quincti.

XXXIV. S. Agathæ.

XXXV. Vrſi Pileati.

XXXVI. Cordianum.

XXXVII. Inter duas lauros.

XXXVIII. Ad Cliuum Cucumeris.

XXXIX. Thraſonis ad S. Saturninum. Salaria.

XL. Cyriaci Via Oſtienſi.

XLI. Petromillæ.

XLII. Ianuarii.

XLIII Simplicii, & Seruiliani.

3 Cœmeteria non poſſunt prophanari abſque licentia Summi Pontificis; quia Concilium concedit ſolum prophanationem Eccleſiarum; & in odioſis non eſt facienda extenſio, 1579. Como 2. Septemb. 101.

Quæ licentia non conceditur propter cauſam profanam; 1581. Reggio 12. Decembr. 12.

Neque ex eo, quod amplius ibi nemo ſepeliatur, 1590. Tranu 15. Iunii 155. verſ. E per conto, 1614. Alatri 5. Decembr. 119.

† Nota tamen, quod Sac. C. C. *in vna Leirien.* 8. *Aug.* 1715. cenſuit, Cœmeterium quoque *ex Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 7. profanari poſſe ab Epiſcopo.*

4 De excommunicatione ingredientium in cœmeteria Vrbis ſine licentia dixi in titul. De ſent. excomm. n. 176. §. 4.

† Ad ex purgationem Cœmeterii teneri eum, penes quam reſidet cura Animarum, & emolumenta funeralium percipit in ſubſidium verò teneri Popolum. C. C. Foſſanen. 19. Sept. 1637. ad. 5.

Licentia conuertendi Agrum ſpectantem ad Moniales in vſum profanum non ſordidum, illumq; colendi: modo ante oſſa, & cineres ibi reperti ad earumdem Monialium Eccleſiam abſque vlli pompa transferantur, commiſſa Generali Camaldulenſium, abſente Cardinali de Valentibus Ordinario, Fauentin. 14. Martij 1618.*

COGERE.

Differt à conari; quia *cogere* importat effectum; *Conari* verò dicit actionem per ordinem ad effectum. *Bonac.*

Bonac. tom. 1. de cenſur. diſp. 2. quaeſt. 6. p. 2. num. 8.

COGITATIO v. Dæmon.

COGNATIO SPIRITVALIS.

Vide, quæ dixi lib. 1. Ciuilium. tit. 10. *De nupt. num.* 37.

1 COgnationem hanc quidam dicunt per Procuratorem contrahi non poſſet. *Tolet. lib. 7. c. 4. nu. 6.*

Quidam verò ſic, & virum eſſe poſſe Procuratorem Mulieris, & econuerſo, & ſic admitti poſſe duos viros, vel duas Mulieres, ſi alter teneat nomine proprio, alter procuratorio pro perſona diuerſi ſexus. *Bonac. de matr. q. 3. p. 5. §. 2. n. 34. Em. Sà. v. imped. matr. di riſol. n. 6. v. cum quis* † Et hæc probata fuit à S. C. C.

2 Cognati ſpiritualis non contrahitur per eum, vel eam, qui vel quæ defert ad batiſmum, niſi etiam teneat infantem, dum baptizatur: & vſus contrarius declaratur abuſus per Sacr. Epiſc. C. 1593. S. Marco 13. Feb. 39. & S. C. C.

Per quod non nihil periclitari videtur opinio affirmatiua ſupra relata num. 1.

3 Baptizans, vel ſuſcipiens filium infidelis, non contrahit cognationem cum eo: quia cognatio vti relatio ſi non poteſt poni in altero extremorum, in neutro poni poterit. *Bonac. de matrim. quaeſt. 3. p. 5. §. 2. n.* 20.

4 Cognatio non contrahitur ab eo qui caret vſu rationis, neque per ſuſcipientem in baptiſmo priuato, ſed per baptizantem ſic; neque in Cathechiſmo, neque ab eo, qui ſolum aſſiſtit, ſeu tangit ſolo digito, & non ſuſcipit, nec tenet; neq; ab eo, qui facit hoc abſq; intentione præſtandi munus patrini. *Bonac. n. 7.*

COLLATIO Beneficium.

PRopriè dicitur, quando beneficium eſt liberum, & in mera diſpoſitione Epiſcopi, ita vt de illo diſponere poſſit iure ſuo Ordinario abſq; aliqua præſentatione.

Sed cum Beneficium eſt in Iurepatronatu alicuius, & confertur ad præſentationem Patroni; tunc propriè dicitur *Inſtitutio*.

Prouiſio verò dicitur, quando fit deuolutio, ſcilicet quando confert Superior propter negligentiam inferioris. *Not. in Rub. de inſt. in 6.*

COLLECTAE. Iuſpatronatus. Oratio.

COLLECTOR.

Canonicus 20. Exemptio, Subcollector.

COLLEGIATA.

Canonicus. Exemptio. Miſſa. Prior.

A *Solo* Summo Pontifice poteſt erigi 1583. Tropea 22. Iulij 170. Boiano 11. Octobris 282. 1602. Meſſina 4. Iunij 55. 1614. Aurien; 23. Maij 44.

Adeo vt erectio facta etiam cum reſeruatione beneplaciti Apoſtolici nulla ſit antequam obtineatur, non obſtante appellatione, vel inhibitione Rotali. 1912. Nicotera 16. Martii 28. 2. Maii 45. 1654. Mondoui 27. Nouemb. 220. 1655. Siracuſa 30. Aprilis 57.

Non ideo tamen prohiberi debet Clericis, ne ſimul conueniant, ad tractandum de rebus ſuis, præſertim ſi ſint Beneficiati, 1593. Valentia 18. Nou. 265. Niſi id faciant cum detrimento Eccleſiaſtici regiminis, vt infra v. Nouitas num. 7.

† Aliqui tenent erigi poſſe etiam ab Epi.

ab Epiſcopo. *Arg. cap. Quoniam 9. De vita, & hon. Cler. vide Barboſ. de can. c. 2. num. 8.*

2 Collegiata nuper erecta ſubiecta eſt Ordinario, nec habet præcedentiam ſuper alias 1601. Nola 29. Maij 146. Per la Colleg. di Somma.

3 Archipresbiter. & Canonici Collegiatæ, quæ non eſt Parochias, Populoque diſtribuere, ſimiliter Aquam, Ignem, Oua, Fructus, &c. omnia ſecundum Ritum Sanctæ Matris Eccleſiæ.

Sed non poſſunt Sabato Sancto, vel alio tempore aſpergere publicè domos Aqua benedicta, vel aliquem alium actum iuriſdictionis Parochialis exercere. Similiter non poſſunt eodem Sabbato Sancto pulſare campanus ante Parochialem, neque aliquos in Paſchate communicare, niſi Presbyteros, & Clericos ſuæ Collegiatæ, 1578. Senegaglia 21. Iulij 12.

4 Capitulum Cathedralis exhibere non poteſt vllam moleſtiam Capitulo Collegiatæ, quod teneat Clericos ad cantandum in Choro, & extra, ſeruiendum Miſſis, & alijs Diuinis Officijs cum cocta, & veſtibus talaribus, eundum ad proceſſiones, ſepelliendum mortuos, & celebran. Diuina Officia in alijs Eccleſijs, vbi inuitantur, 1592. Barcelona 21. Aprilis 55.

5 Canonici Collegiatæ non tenentur in ſeruire Epiſcopo extra eorum Eccleſiam, niſi in caſu neceſſitatis, vel contrariæ conſuetudinis, 1592. Veroli 20. Iulij 128. 1597. Andria 10. Martij 22. 1637. 20. Mar. 3. Octobr.

6 Non tenetur interuenire proceſſioni Sanctiſſimi Sacramenti, quæ fit in Cathedrali qualibet tertia Dominica Menſis: quia illa priuata proceſſio eſt, cui non tenentur interuenire, niſi Clerici illius Eccleſiæ, in qua fit, 1592. Veroli 20. Iulii 128.

7 Canonici, & Clerici Collegiatæ reditus non tenuis tenentur ad reſidentiam, 1602. Albano 9. Ian. 2. Anagni 17. Decemb 150. 1603. 28. Iunii 16.

Et ad cantandam ſingulis diebus Miſſam Conuentualem, ſi Clerus ſit numeroſus, 1603. Ciretiza 17. Ian. 4.

COLLEGIVM.

Grex. Ordo.

1 Maior de Collegio dicitur, qui prior in Collegium cooptatus eſt, licet ſit iunior ætate, vt dixi in Can. lib. 2. tit. 33. De maiorit. & obed. num. 1.

2 Eſt Collegium Eccleſiaſticum illud, quod habet Eccleſiam, Campanam, & confeſſarium: quare deputatio Gubernij facta per Senatum eſt turbatiua, 1615. Cremona 19. Decembris 166.

COLLOCVTORIVM.

Acceſſus. Clauſura. Porta.

1 Nullo Modo debet eſſe in ſecundo plano, 1612. Caſale 16. Martii 21.

Neque in Eccleſia, 1587. Perugia 17. Februarii 51.

Vtendo pro coloquio cratibus, vel Rota ipſius, & multo minus feneſtella Communionis, 1651. Iſtria 21. Septembris 45. Gubbio 73. Cum mandato carcerandi illos, qui ibi deprehenderentur in flagranti, 1653. Ceſena 7. Februarij 14.

Et quando ex eo, quod non poſſit alibi fieri, tolerantur in Eccleſia, non debet illuc accedi tempore Diuinorum Officiorum, 1595. Catanzaro 15. Febr. 436.

2 Domus, vbi ſunt collucutoria communia, ſint in loco claro, & ſine porta, vel alio obſtaculo, 1617. Forli 24.

li 24. Ianuarii 22.

3 Portæ collocutorii claudi non poſſunt à parte interiori: & in eis fiat feneſtella, quæ teneatur ſemper aperta: niſi porta reſpondeat in viam publicam, nec claudi poſſit à parte interiori; quia tunc non eſt opus feneſtella, 1617. Bologna 30. Iunii 168.

4 In collocutorio debent eſſe crates ferreæ duplices, & inuicem diſtantes, quantum patitur latitudo parietis, 1619. Ruuo 26. Apr. 139.

Et apud laminas ferreas interiores debet apponi velum ita accommodatum, vt contrahi, vel amoueri poſſit pro viſitationibus Parentum, Fratrum, Sororum, vel aliorum ſtrictorum conſanguineorum monialis: cuius claues teneat Abbatiſſa, 1582. Iſernia 27. Martii 48.

5 Collocutorium non debet habere portam, quæ reſpondeat in clauſuram, 1646. 18. Maii. 5.

Nec in ea quis commedere, vel dormire 1612. Vicenza 9. Martii 26.

6 Pueri minores 14. annis prohiberi non debent, ne accedant ad collocutoria, vel ad Rotas, 1582. Iſernia 27. Martii 48.

7 Moniales ire non debent ad collocutorium in Aduentu, Quadrageſima, & feſtis de præcepto, 1595. Catanzaro 15. Febr. 436.

COLLVSIO. *Beneficium*. 32.

ESt inter Actorem, & Reum latens ac fraudolenta conuentio, quę dicitur etiam Colludium. *gloſ.* 1. *c.* 3. *De colluſ. deteg.*

Vel eſt reciproca conuentio inter duos, importans mutuam condonationem, ſeu remiſſionem mulctæ. *Bonac. tom.* 1. *de bor. Cau. diſp.* 1. *q.* 5. *p.* 4. *nu.* 12.

COMMENDATARIVS

Abbas. Acceſſus.

1 DEbet aſſignare congruam portionem iis, qui inſeruiunt Eccleſiæ: alioquin datur licentia Vniuerſitati inducendi ſufficientes Miniſtros expenſis ipſius Commendatarii, 1601. Nullius ſaſanella, 2. Apr. 118.

Et cuicumq; Regulari Religionis extinctæ ſoluere penſionem aſſignatam, liberam ab omni onere, 1579. Nouarra 15. Iulii 92. *v. Supreſſio.*

† Si cura Animarum Sacramentalis ſeu Monachorum ſeu Perſonarum ſæculariũ incumbat Perſonis commendatariorum, tenentur reſidere ex decreto Concilii *ſeſſ.* 6. *c.* 2. Si vero talis cura ſoli connentui incumbit, non tenentur reſidere, *lib.* 11. 3. *Aſten.**

2 Non ſe ingerat in diſciplina Regulari, 1647. 2. Aug. 2. Ciſterc. di Polonia. Puta Superiores deponere, Officiales mutare, Monachos corripere & ſimilibus, quæ interdicuntur in conſtitutionibus Apoſtolicis, præſertim S. M Pii V, 1653. Ciſterc. di Polonia 16. Maii 103. vt ſeq. in decr.

Sacra, &c. inhærendo priuilegiis Summorum Pontificum Pii II. Sixti IV. Innoc. VIII. Pii IV. Pii V. & Greg. XIII. Ordini Ciſtercienſium conceſſis, ac decerto Sacri Conc. Trid. ſeſſ. 25 cap. 20. nec non reſolutionibus alias deſuper factis, habito etiam verbo cum Sanctiſſ. D. N. declarat, decernit, ac ſtatuit, non licere Commendatariis, Priores, ſubpriores, aut officiales clauſtrales, inſtituere vel deſtituere, viſitare Monachos, eoſdemq; corrige, multo minus ad profeſſionem admittere, nec facultate eiſdem in litteris Apoſtolicis conceſſas tollere vel limitare, nec etiam quemquam propter delictum eiicere. Sed quotiecumq; Mouachi quid admiſerint, quod anima,

animaduerſione dignum ſit, id quam primum Priori Clauſtrali, vel Commiſſario ſignificent, qui correctionem iuxta Ordinis ſtatuta faciat. Ac demum Prior, & Superior in eiſdem commendatis, aut commendandis Monaſteriis, Officiales ſpirituales, & temporales dicti Ordinis profeſſos, & non officiales ſæculares per Commendatarios, etiamſi S. R. E. Cardinales ſint, inſtituantur. Ideoq; iniungendum, prout, &c. Nunciis Apoſtolicis, ſiue etiam locorum Ordinarijs, vel dicti Ordinis Conſeruatoribus, vt quotieſcumq; requiſiti fuerit, ab huiuſmodi vexationibus, & manifeſtis violentijs, commodatarios per Cenſuras, & alia Iuris remedia, implorato etiam, ſi opus fuerit Brachi i ſæcularis auxilio, cohibeant, & compeſcant, 1654. Ciſterc. 24. Iulii 37 4. Sept. 110.

Si tamen commendatarij ſint Cardinales, recurrendum erit ad Papam; quia non ſit eorum mentio in diſpoſitione decreti, ſed tantum in narratiua priuilegij iuxta ſuprad. v. Cardinalis n. 9.

† Commmenda Parochialium poſt Concilium locum non habet: quia debent deputari Vicarii ſine Oeconomi ad præſcripta cap. 18. ſeſſ. 24. *C.C. in vnvalentina*.

Vnde Epiſcopus non poteſt commendare ad ſex menſes Parochialem Dignio. ri approbato in concurſu de Parochiali vacata in menſe Apoſtolico, donec expediantur bullæ. *Eadem Caurien. ad 6.* *

COMMISSARIVS.

Delegatus. Informatio. Obligatio. Paſca. Reus. Taxa.

COMMISSORIA LEX. Verbo Lex.

COMMODATVM.

Culpa. Feſtum. Preccarium.

1 EST *Alicuius* rei ad aliquem ſpecialem vſum gratuito facta conceſſio, abſque vllius tranſlatione dominii.

Differtà Precario: quia Precarium conceditur ſine præfinitione certi vſus; vnde ad libitum concedentis reuocari non poteſt: commodatum vero e contra; vnde reuocari non poteſt ante finitum vſum, niſi rationabili cauſa ſuperueniat. *gloſ. cap. 1. de commod.*

Item quia commodato accipiens tenetur etiam de liſſima culpa: ſed Precario tantum de lata, & dolo; quia cum Precarium deſcendat à liberalitate Domini concedenti, liberalis intentio ad aliud obligare velle non præſumitur. *l. Quæſitum 8. verſ. Illud. ff. nu. de Precar.*

Et quia Dominus non poteſt ad libitum reuocare commodatum ſicut precarium; ideo maior diligentia exigitur à commodatario.

2 Commodatarius poteſt retinere rem commodatum, quouſque ſibi reficiantur expenſæ magnæ in ea factæ, non autem pro alio debito. *Oinot. de action. §. Sequens autem diuiſo n. 29.*

† COMMVNIO. *Paſcha. Schiſma.* *

COMMVNITAS.

Ciuitas. Lis. Prædicator.

1 STatus *Eccleſiaſtici* diſponere non poteſt de ſuis bonis ſine ſpeciali licentia Papæ vel S. C. de bono regimine, 1621. Rimi 9. Ian. 4. Fermo 2. Apr. 112.

2 Communitates non poſſunt facere conſilium in Conuentibus Regularium 1602. Triuento 1. Oct. 105.

3 Nec Ordinationes aliquas in præiudicium Regularium, puta quod non vocentur ad proceſſiones; non admittantur ſupplicationes ad eorum fauorem, non dentur eis eleemoſynæ conſuetæ, &c. 1613 Oſſeruanti 30. Iulii 8.

lii 8. &c. 1645. 7. Apr. 1.

4 Satisfieri debet Communitatibus pauperibus deſiderantibus habere ſemper Prædicatores Cappuccinos, vel Reformatos, 1631. 17. Ian.

COMPENSATIO. Decimæ. Depoſitum. Doctor. Priuilegium.

COMPOSITIO. *Decima*.

1 N*On debet* admitti, niſi cum magna circumſpectione, 1650. Montefiaſcone 12. Aug. 7.

Quod proceſſus ſit finitus, defenſiones Reo datæ, nec cauſa ſit valde grauis, 1652. Lucca 10. Maii 3.

COMPRONISSVM. *Arbitrium*.

1 C*Ompromiſſariis* ſeptem conſtitutis, ſi tres ipſorum eligant quartum, qui conſentiat electioni, confirmabitur electio, quamuis alteras pars extraneum dignum elegerit. *c. Cum in iure 33. De elect.*

2 Compromittens in aliquem, eius arbitrio ſtare non cogitur, ſi illud non eſt iuris rectitudinem regulatum. *Ant. de Butr. in annot. margin. ad gloſ. c. 3. De Corp. vitiat.*

3 Compromiſſum neceſſario factum vigore ſtatuti ſuſpendit iuriſdictionem Iudici ordinarii; ſecus de compromiſſo voluntario facto ſecundum ius commune. *Rot. apud Galleſ. dec. 146. n. 11.*

CONCEPTIO B. MARIAE. *Peccatum*.

1 A *Bomnibus* celebrari debet ſub *Conceptionis* non vero ſub *Sanctificationis* nomine: & aſſerens coram aliis ſiue publicè, ſiue priuatim, eam in Originali conceptam, incurrit in excommunicationem Papæ reſeruatam, licet affirmatiua ipſa opinio non ſit ad huc reprobata. Greg. XV. conſt. 29. *Sanctiſſimus*, quam retuli in Collect. ad Iob. 3. 9. n. 10. & ſeqq.

2 S. Dominicus, Prædicatorum Ordinis Inſtitutotor, referens ea verba in tract. de corpore Chriſti, quæ Sanctus etiam Andreas Apoſtolus dixiſſe legitur in opinionem negatiuam, cui nunc vniuerſalis Eccleſia fauet inclinare videtur: ait enim. *Sicut primus Adam fuit ex terra Virgine, & nondum maledicta formatus, ita decuit in ſecundo Adam ſcilicet Chriſto, cuius Terra, nempe Mater Virgo, nunquam fuit maledecta.* Refert Iodocus Coccius t. 1. theſ. lib. 3. ar. 1.

3 Vbi refert etiam S. Thoma 1. ſent. diſt. 44. art. 3. dixiſſe. *Puritas inienditur per receſſum à contrario, & ideo poteſt aliquid reperiri, quo nichil purius eſſe poteſt in rebus creditis, ſi nulla contagione peccati inquinatum ſit. Et talis fuit puritas B. M. V. quæ à peccato actuali, & Originali immunis fuit.* Hoc tamen ego apud S. Thomam inuenire non potui.

4 Mahometus, qui fuit anno Domini 630. ita ſcriptum reliquit in ſuo Alcorano azoara quinta de B. *Virgine Maria omnibus viris, & mulieribus ſplendidior, mundior atque lotior, ſoli Deo perſeueranter ſtudens.* Idem azoar. 76. *Nullus naſcitur de filii Adam, quem non tangat ſatan, præter Mariam, & eius Filium. Multi viri perfecti fuerunt: nulla vnquam perfecta ex Mulieribus, niſi Maria Mater iſta.* Refert idem lib. 3. art. 5.

CONCILIVM. *Papa. Priuilegium.*

A *Nte Concil.* Prouinciale confici debet inuentarium omnium bonorum Eccleſiarum, & laicorum priorum 1597. Benuento 19. Maii 40.

† 2 S. C. C. cenſuit, facultatem celebrandi Concilii Prouincialis Sed Archiepiſcopali vacante, pertinere ad antiquiorem Prouinciæ Epiſcopum: ſicuti ad eum pertinet, dum Metropolitanus

H viuit,

vſuit, ſed eſt abſens vel impeditus. *Tarracon. 13. Maij 1604.*

3 Metropolitanus non poteſt Epiſcopis inuitis, dare votum deciſiuum in Concilio Prouinciali Abbati etiam habenti vſum Mitræ, & Baculi, 15. Aug. 1597.

4 Sacra Congregatio cenſuit, in Conciliis Prouincialibus Commendatarios Monaſteriorum ſiue Abbatiarum inter Abbates eſſe recipiendos, quando capitulariter procedunt. Extra hunc caſum Abbates titulares, vel habentes vſum Mitræ, debere præcedere Commendatarios. Poſt hoc, locum tenere Dignitates: & poſt Dignitates collocandi ſunt Procuratores Eccleſiarum Cathedralium. Nec teneri venire ad Concilium Prouinciale exemptos, & Abbates, niſi ii, qui de Iure vel conſuetudine intereſſe debent. Capitula tamen Eccleſiarum Cathedralium eſſe ſpecialiter inuitanda. Laicos vero inuitatos poſſe intereſſe, in eo quæ votum conſultiuum habere poſſunt. Et ad obſeruationem Concilii Prouincialis omnes obligatos, qui Epiſcoporum iuriſdictioni ſubduntur. Exemptos etiam in caſibus, quibus à Iure communi, & Conc. Trid. decretis ſpecialiter Epiſcopis aut Concilio Prouinciali in ipſos poteſtas tributa eſt: & contra inobedientes Iuris remediis eſſe procedendum. Abbates autem, Commendatarios, & Capitulorum deputatos vocem duntaxat conſultiuum habere in Concilio Prouinciali. Epiſcoporum vero Procuratores poſſe habere deciſiuam, ſi Concilio Prouinciali placuerit. *Refert Fagnan. c. Et ſi membra. De his, quæ fiunt à Prælato, num. 47. ſeqq.*

5 *Procuratores* mittendi ad Concilium Prouinciale, cum Epiſcopus, & Vicarius ſunt legitimè impediti, debent eſſe Doctores habiles, & diſcreti. *Tarraconen. 4. Dec. 1638.*

6 Gubernator, & alii laici non poſſunt intereſſe Concilio Prouinciali, niſi fuerint inuitati ab ipſo Concilio: nec inuitari debent, quandiu ſunt excommunicati. *Turrit. 22. Apr. 1599.*

7 Concilium Prouinciale non cognoſcit de cauſis ciuilibus Archiepiſc. *lib. 81. ad 28. ad. 16.*

Multo minus de criminalibus, ſed debet ſumere tantum informationem extraiudicialem *ad 17. Ex c. Grauaminis 25. de præben.*

Neque contra Vicarium Generalem Archiepiſcopi ad 18.

8 Concilium Prouinciale ſtatuere non poteſt in Regulares exemptos. *lib. 18. Salernitana 109. ad 3.*

9 Tridentini concilii publicatio facta Romæ ligat Leodienſes, vbi nec hodie Concilium eſt publicatum, *lib. 78. nu. 152. V. Vic.*

10 Sanctiſſimum declarauit ſuæ mentis eſſe, vt Congregatio Concilii, cum leuis fuerit, per ſeipſam interpretetur: cum vero fuerit grauis, referat ad Sanctitatem Suam 19. *Maij* 1591. *ad 6.*

Fuit dubitatum à Sac. Congr. Conc. an ex quo Pius IV. in erectione dictæ Congregationis videtur tantum deputaſſe eam ad executionem decretorum Concilii, non autem ad interpretationem, & amplius ibi mandauit, vt ſi aliqua dubietas contingeret, ad Sanctitatem Suam referret: & in Bulla confirmationis *Benedictus Deus*, facultatem interpretandi ſibi ſoli reſeruauit. An inquam Congregatio inciderit in cenſuram dictæ Bullæ decidendo multos caſus propoſitos ad interpretationem Concilii pertinentes abſque eo quod vllam ſono fecarit relationem. Et cum Congregatio hac de re conſuluiſſet Pium V.

Sanctitas Sua dixit, ſe non credere, Congregationē incidiſſe in huiuſmodi cenſuras, quoniam opinabatur ea prohibitione illos tantum comprehendi, qui proprio auſu interpretari preſūpſiſſet: vt in.

vt indicant illa verba, *audeant interpretari*. Tamen pro futuro dixit, ſe tribuere facultatem Congregationi, vt abſq; alia delegatione poſſet decidere caſus, quos Congregatio tamquam claros putaret decidendos quos vero tamquam dubios putaret referendos Sanctitati ſuæ referret, prout poſtea fecit, *Referet Fagnan. c. Cum veniſſent, de iudic. nu. 30.*

11 Propoſito articulo de ordine S. D.N. à S. C. de p. f remiſſo, an translationis Sac. Conc. Trid. in alias linguas ſint permiſſæ, an comprehendatur potius in conſt. fel. rec. Pii IV. prohibente illius interpretationes, & gloſſas.

Die 2. Iunii 1629. Sacra, &c. cenſuit, translationes eiuſdem ſacri Conc. Trid. de lingua latina in Gallicam vel alias linguas eſſe prohibitas; ideoq; ſignificandum Sac. Congreg. Indicis, vt omnino prohibeat translationes huiuſmodi factas, quæ abſq; auctoritate huius S S. Apoſtolicæ impreſſæ ſint. Acta ad 293. n. 17.

Et S. C. Indicis illas prohibuit 15. Nou. eiuſdem anni 1629. impreſſo decreto.

12 Licet Concilio Oecumenico nũquam cenſeatur derogatum, niſi derogationis expreſſa mentio fiat. *c. Ex parte. De Cappell. Monarchor. Othob. dec. 185. n. 15.*

Sacra tamen C. C. cenſuit, non eſſe neceſſe derogare Concilio Tridentino: ſed ſufficere, quod fuerit conceſſum contrarium eius, quod eodem Concilio ſtatuitur, lib. 63. 106.

Id quod etiam S. m. Pius V. ſtatuit ſiue declarauit 23. Dec. 1570. prout refert Garzias de Benef. p. 4. c. 5. n. 33. *Motu proprio, &c. Cum plerumq; contingat dubitari in cauſis Rotæ Auditorio noſtro, & alibi pendentibus, ſuper prouiſionibus, & Commendis, vnionibus, & aliis diſpoſitionibus, ac aliis Gratiis Apoſtolicis, quæ contraueniunt decretis Concilii Tridentini ſit opus ſpeciali derogatione eiuſdem Concilii. Nos quæcumque dubia deſuper mota, & mouenda ſubmouere volentes, ac quorumcunq; decretorum Concilii huiuſmodi tenores præſentibus pro expreſſis habentes, motu ſimili, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione declaramus, neque ſpeciali, neq; generali derogatione eiuſdem Concilii opus fuiſſe, & eſſe in quibuſuis collationibus, prouiſionibus, commendis, vnionibus, & aliis diſpoſitionibus de quibuſuis beneficiis Eccleſiaſticis, cum cura, & ſine cura, ſæcularibus, & quorumuis Ordinum Regularibus, etiam Monaſteriis Conuentualibus, & Conſiſtorialibus, ac curam Animarum habentibus, quæ quomodolibet vacarunt, & vacabunt, ac etiam gratiam, & iuſtitiam concernentibus, & laicis gratiis, & conceſſionibus Apoſtolicis per nos, & fel. rec. Pium Papam IV. Prædeceſſorem. nec non quouſcumque Romanos Pontifices ſucceſſores noſtros, noſtra tamen, & Prædeceſſoris ac ſucceſſorum prædictorum propria ſignatos, ac Sedem Apoſtolicam, quibuſuis Perſonis, Collegiis, & aliis locis, ac alias quomolibet factis, & faciendis, ac conceſſis, & concedendis. Et ita per quoſcumque Iudices, &c. & Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores ac S. R. E. Cardinales, in quibuſuis cauſis etiam per appellationem pendentibus, iudicari ac diffiniri debere, Sublata, &c. Irritum quoque, & inane. Volentes præſentis noſtri motus proprii ſchedulam in Cancellaria Apoſtolica publicari, & in illius libro, quinterno nuncupato, deſcribi. Non obſtantibus quibuſuis conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, &c. cæteriſque contrariis quibuſcunque. Placet motu proprio. M.*

CONCVBINA.

Clericus. Degradatio. Epiſcopus. Familia. Lis. Iuramentum.

1 IVdex Eccleſiaſticus poteſt concedere contra concubinarios, etiã

nullis præcedentibus monitionibus, quando non procedit ad cenſuras alias trinam monitionem premittere debet: *Vt ex S. C. refert Dian. 5. tr. 1. reſ. 10 Vintimillien. Mediolanen. 4. Martii 1588.*

Et quidem diſtinctè, adeo vt non ſufficiat vna pro trina, 1781. Palermo 23. Maii 76. *Trid. ſeſſ. 24. de Matrim. c. 8.*

2 Concubinarius in peccato impœnitens mortuus non eſt in loco ſacro ſepeliendus. *Nau. c. 25. n. 80.* 1628. Roſſano 14 Ianuar. 19.

Similiter dicendum de eo, qui talis à Populo putatur, licet reuera non ſit: nam dum viuit, abſolui non poteſt, niſi prius ſcandalum tollat. *Rituale de pœnitentia, v. Videat autem Bonac. de matrim. q. 4. p. 14. Diana 5. tr. 14. reſ. 107.*

CONCVRSVS. Beneficium.

Exemptio. Parochus. Regularis 23.

Epiſcopus non poteſt ſolus facere concurſum, quando habet vicarium generalem ſibi Roma miſſum; ſed aſſiſtere debet etiam Vicarius, qui procurabit, vt omnia canonicè fiant 1655. Narn. 2. Oct. 259.

Sed ſi Vicarius ſit Apoſtolicus, ad ipſum ſolum, non ad Epiſcopum pertinet facere concurſum, ſicut, & Synodum, declarare magis idoneum, quia Epiſcopus non habet niſi adminiſtrationem ordinis, 1628. Lecce 9. Iunii 63. † Licet Epiſcopo reſeruata eſſet collatio Beneficiorum, & Parochialis vacaret in menſe Epiſcopi. *1653. Biſignano 16. Maii 74.

† Si vero Vicarius Roma miſſus non habeat titulum Vicarii Apoſtolici, ſed Vicarii Generalis Epiſcopi, debet aſſiſtere cõcuſu, & Synodo ſimul cum Epiſcopo, & procurare vt omnia canonicè fiant, 1655. Narn. 1. Oct. 259.

Sacra C. C. in vna Fauentiua cenſuit. Epiſcopum ſimul, & Vicarium poſſe examini interuenire) licet hoc non ſit neceſſarium, quia eorum alterum interuenire ſufficit) & qui examinatur, ab vtroq; interrogari poſſe. Et Epiſcop. 1599. Ceſena 22. Dec. 151. & 1603. 19. Aug. 92. Neuter tamen habet votum, niſi vota examinatorum fuerint parian. Ianuen 14. Aug. 1632. ad 2. & 3.

Si approbatus renuat vel nequeat acceptare, nouus concurſus indicendus. C. C. Ripana 20. Oct. 1580.

Edicta proponere ad Concurſum ſpectat ad ſolum Epiſcopum, non obſtante quod Decanus ſe prætendit habere poſſeſſionem immemorabilem apponendi huiuſmodi Edicta ſimul cum Epiſcopo cumulatiuè, 17. Nou 1580.

Ex Bulla Pii V. non datur appellatio neq; ad effectum deuolutiuum, à reprobatione Examinatorum, ſed a mala Ordinarii electione C. C. in vna Mutinen ſupradicta conſt. retuli in Can. lib. 3. t. 5. de præb. n. 19. quæ eſt 33. in ordine, & incipit. *In conferendis.*

Vnde Epiſcopus inſtituens Concurſum ad formam Concilii, non poteſt vt ſuſpectus recuſari: ſed qui ſe exiſtimauerint grauatos, appellare poterunt quo ad effectum deuolutiuum. C. C. 28. Sept. 1589.

Eadem in vna Montis Regalis 2. Aug. 1607. cenſuit, poſtpoſitum poſſe prouocare prælectum ad nouum examen coram Iudice appellationis, etiam ante, quam per alia documenta doceat de irrationabili iudicio Epiſcopi. *Quod eſt aduerſus nonnullas Rotæ deciſiones.* latè Fagn. c. Eam te. De ætate, & qualitate num. 31.

Congregatio tamen Concilii non ſolet concedere ſeu indicere nouum concurſum, niſi dato aliquo fumo de irrationabili Epiſcopi iudicio 21. Feb. 1612. in vna Feretrana, & in alia Piſtorica, vt latè, proſequitur idem n. 39.

Si in concurſu compareat vnus ſolus, ille debet examinari niſi alii conſcri-

pti fuerint legitimè impediti; quia tunc Epiſcopus deberet prorogare tempus; ſicut, & ex alia iuſta cauſa. Item poteſt præſcribere tempus breuius vel longius decem diebus. *Vintimillien.*

Debet tamen prorogationes publicari: alioquin concurſus eſſet nullus. C. C. 6. Iulii 1606.

Ad concurſum admitti poteſt poſſidens aliud beneficium curatum, ſed ſine concurſu, licet beneficium, quod poſſidet, obtinuerit ille per concurſum. Et poſtquam vacauerit primum beneficium per adeptam pacificam poſſeſſionem alterius curati, poterit Epiſcopus iterum edicta ponere pro concurſu, 1592. Città di Caſtello 26. Aprilis 156. & C. C.

Immo ſi Curatus, vel Canonicus, vel alius habens ius concurrendi, non admittatur, concurſus non eſt legitimus. Ead.

Idem ſi non vocentur, & admittantur etiam exteri, ſed ſolum diœceſani. Ead.

Niſi in illis locis, vbi habetur priuilegium, ne beneficia conferantur exteris, vt Valentiæ, & Panorm. 15. Maii 1591.

Item ſi aliquis ex deſcriptis comparuit in tempore, ſed non fuit examinatus, concurſus eſt nullus Terraconen. 12. Maii 1635.

Item carens oculo dextro, ſi ex diſpenſatione celebrat, admittendus eſt ad concurſum. 16. Martii 1619.*

Cætera vide in explicatione Canonica lib. 3. tit. 5. De præben n. 17.

CONCVSSIO. *Extorſio.*
CONDITIO. *Legatum Matrimonium.*

1 Conditionem important Ablatiui, abſoluti, *l. A Teſtatore* 109. *ff.* 1. *de condit. & demonſtr. Oinot. de action.* §. *Rurſus*, *n.* 17.

2 Item Gerundium appoſitum Verbo futuri temporis, *l. Si tum ex parte. Vbi gloſ. verb. Adeundo*, *ff* i. *de acquir. hæred.*

3 Item Gerundium adiectum Verbo præſentis temporis, ſed effectus Gerundii non eſt de præſenti: puta ſi Teſtator dicat: *Laſcio mia molie vſufruttuaria, reſtando però Vedoua, e ſeruando l'habito vedouile*. Rota apud Ludou. dec. 187.

4 Si dubitetur, an diſpoſitio celebrata fuerit ſub conditione, vel ſub modo, præſumitur potius conditio, quam modus, *dicta l. A Teſtatore Bonac. t.* 2. *de contr. diſp.* 3. *q.* 1. *pun.* 4. *n.* 1. *verſ. Adde.*

CONFESSARIVS.

Abbas. Abſolutio. Canonicus. Capellanu. Cappuccini. Cardinalis. 13. *Caſus. Clauſura. Confeſſio. Coniux. Conſeruatorium Denunciatio Epiſcopus. Gubrinum. Hæreſis. Infirmus. Iubilæum. Monialis Neceſſitas. Parochus. Pœnitencia. Regolaris. Rota.*

1 *Approbatio* Confeſſariorum pro locis exemptis pertinet ad Epiſcopum, non autem ad Prælatum loci, vt latius *dixi in Can. lib.* 5. *tit.* 38. *De Pœnit. & remiſſ. n.* 10.

2 Epiſcopus ad audiendas Confeſſiones approbare non poteſt Sacerdotem, quem ipſe ſcit, vel iudicat non eſſe idoneum; alias approbatio erit nulla: quia Concilium non ſolum requirit, vt approbetur, ſed etiam vt idoneus iudicetur. *Bonac. de Sacr. diſp.* 5. *q* 7. *p.* 4. §. 1. *n.* 29.

Et hoc præcipuè locum habet, cum Epiſcopus declarat, ſe dare licentiam propter importunitatem vel alium reſpectum, licet eum non cenſeat idoneũ: alias contrarium non erit improbabile, cum Eccleſia non iudicet de occultis: præſertim quia confeſſiones validæ erunt propter erroneum communem, & titulum coloratum, *de quo infra n.* 5.

5 An per Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 15 vbi ſtatuit, Sacerdotes, etiam Regulares, non poſſe Confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotũ; audire, niſi ſint ab Epi-

ſcopo approbati, Priuilegiis, & conſuetudinibus quibuſcumq; etiam immemorabilibus, non obſtantibus, cenſeatur reuocatum priuilegium conceſſum Religioſis in *Clem. dudum, de ſepult.* quod confeſſarii Regulares, ab eorum ſuperiore præſentati coram Epiſcopo, ſi eos Epiſcopus abſq; iuſta cauſa recuſet admittere, cenſeantur nihilominus approbati: tam affirmatiua, quam negatiua probabilis, ſed negatiua multo probabilior, pro vt latius dixi in Can. lib. 5. titul. 38. De pœnit. & remiſſ. numer. 11.

† Superior vnius Religionis extra Eccleſias ſui Ordinis non poteſt approbare Regulares alterius Religionis pro audiendis confeſſionibus ſuorum ſubditorum. C. C. 3. Iulii 1632.

Eadem 7. Iulii 1607. cenſuit, Sacerdotes Regulares abſq; Epiſcopi approbatione poſſe audire confeſſiones ſæcularium, qui ſunt de familia Regularium, & eorum continui commenſales, quiq; non tenentur reddere rationem Parocho proprio, quod præcepto Eccleſiæ ſatisfecerint, ſed tamen ſuperiori Regularium.

Non item eorum, qui ſeruiunt in ſuis Monaſteriis 13. Aug. 1586.

Multo minus eorum, qui ſeruiunt, vel etiam degunt in prædiis, opificinis, vel aliis domibus extra clauſtra exiſtentibus, licet ſpectent ad Regulares. Innoc. X. *Cum ſicut accipimus* 14. Maii 1648. §. 17.

S. D. Cyprianus eſt certus datam ſibi fuiſſe facultatem audiendi confeſſiones, tutus eſt in foro conſcientiæ; quamuis Epiſcopus dicat, ſe meminiſſe. Si vero dubius eſt de facultate ſibi conceſſa, curare debet, vt iis, quibus impertitus eſt abſolutionem, iterent ſuas confeſſiones: & in futurum abſtineat ab audiendis confeſſionibus abſq; noua Epiſcopi licentia, 1610. Oliuetani 25. Iunii. *

4 Sacerdos, qui abiurauit hæreſim propter vehementem ſuſpicionem, licet propriè non fiat irregularis: non tamen admitti poteſt ad audiendas confeſſiones: ſecus ſi tantum abiuraſſet de leui *ex S. C. S. Officij. Diana, 3. tract. 8. reſol. 64.*

5 Qui communi errore putatur eſſe Parochus vel Confeſſarius, valide abſoluit; quia communis error dat iuriſdictionem, licet non adſit titulus coloratus, niſi ſit impedimentum iuris naturalis vel Diuini. Opinio probabilis. *Diana 3. tr. 4. reſ. 123.*

6 Confeſſarii Regularium reſtringi non debent ad duo pro qualibet Eccleſia, 1646 2. Martii 6. 13. Iulii 21.

7 *Examen*. Confeſſarii, ſiue ſæculares, ſiue Regulares, ſemel ab Epiſcopo, præuio examine, ſimpliciter approbati, eiuſdem Epiſcopi regimine durante, amplius examinari non poſſunt, vt latius dixi tit. de pœnit. & remiſſ. num. 9.

† Epiſcopus autem volens examinare iterum Confeſſarium Regularium ex noua cauſa debet id Superioribus Regularibus ſignificare, non quidem cum indiuidua expreſſione cauſæ, ſed tantum exprimendum, ſe velle ob nouam, quæ ſuperuenit, cauſam, ad huiuſmodi examen procedere. 2. Sept. 1603.

Eadem Sacra C. C. circa annum 1580. declarauit, poſſe Epiſcopum ex legitima, & rationabili cauſa ſuperueniente, etiam extraiudicialiter tantum, ſibi nota, licentias confeſſiones audiendi à ſe vel ſuis Prædeceſſoribus, ipſis Regularibus conceſſas, reuocare, *lib. 54. num. 311.* *

8 *Iuriſdictio, & ſubditi* Confeſſarius poſt expiratam approbationem per temporis lapſum, poteſt nihilominus proſequi confeſſionem cœptam ante lapſum temporis, immo, & abſoluere à peccatis mortalibus oblitis in confeſſione facta ante lapſum temporis, ſi Pœnitens poſt illam confeſſionem non commiſit

aliud peccatum mortale, quia cenſetur moraliter pars illius confeſſionis, quæ facta fuit in tempore licentiæ durantis. *Diana 6. tr. 7. reſ. 46.*

6 Non poteſt Ordinarius prohibere, ne ſui Clerici, vel alii confiteantur cuilibet confeſſario approbato, etiam Regulari, 1601. Aleſſandria, 20. Augusti 191. 15. Octob. 222. 1602. Crema 14. Nouembr. 132. 28. Nouemb. 138. 1607. Ferrara 20. Martii 28.

Multo minus cogere, vt cofiteantur ſibi, 1604. Nullius 17. Maii 60.

10 Ordinarius non poteſt prohibere Confeſſariis, ne audiant confeſſiones eorum, qui habent querelas in Curia Epiſcopali, antequam eas ceſſari curent, 1604. Gallipoli 17. Maii 61.

Nec eorum, qui per viam iuſtitiæ proſequuntur vindictam iniuriæ ſibi illatæ, 1597. Giouenazzo 13. Maii 35.

11 *Scientia.* Confeſſarius ſcire debet, quæ neceſſaria ſunt ad materiam, & formam Sacramenti; quot, & quales circumſtantię in confeſſione ſint explicandæ; quoties iteranda ſit confeſſio, quando nam facienda ſit reſtitutio, quodnam ſit peccatum mortale; quæ nam excuſent à mortali: nec non alia, quibus cenſeri poſſit idoneus Iudex. vt Medicus ſpiritualis, & lepram à lepra diſcernat, &c. *Bonac. de Sacr. tom. 1. diſp. 5. q. 7. p. 4. §. 2. n. 7.*

12 *De Confeſſarijs hæc notabiliter S. Mater Tereſia cap. 5. ſuæ vitæ.* Morabatur, inquit, in eo loco, ad quem medicinæ cauſa delata fui, Sacerdos quidam bonarum qualitatum, litteris quidem imbutus, ſed non multi Cœpi ipſi confiteri, quia mihi litteræ ſemper placuerunt: licet non leue detrimentum intulerint Animæ meæ. Confeſſarii ſemilitterati, quando doctos, vt voluiſſem, habere non poteram. Experientia didici, meliores eſſe Confeſſarios, alias virtutibus ſanctiſq; moribus præditos, ſi nihil habeant litterarum quam ſi parum: nam nec illi confuſi fuiſſent de ſeipſis, ſed potius interrogaſſent, ſeu conſuluiſſent eos qui multa ſciunt, nec ego de ipſis conſiſa fuiſſem. Egregiè, ac eminenter docti nunquam me fefellerunt: Mediocres non credo me decipere voluiſſe, ſed plura neſciebat, &c.

19 *Officij exercendi modus.* Confeſſarius debet audire confeſſiones, etiam eorum qui non habent propoſitum abſtinendi, eiſq; pœnitentiam crebris, & ſalutaribus monitis indicere; quo, Deo iuuante, paulatim ad abſolutionem diſponatur, licet quouſq; verè peniteant, abſolutio deneganda ſit. *c. Quod quidam 5. De pœnit. & remiſſ. Azor. 1. par. lib. 7. c. 40. quæſt. 10. 4 † Rodriq. eſſ. ſpir. par. 3. tr. 7. c. 11. V. Mariſpondendo.* *

14 Confeſſarius denegans abſolutionem Iudici, niſi reum morte puniat, quando videt eum ad id teneri; vel hortatur Reum iuridicè interrogatum ad veritatem aperiendam, non incurrit irregularitatem, etiam ſecuta morte: nam ſi caſus iſte non cenſerentur per Epicheiam exceptus, daretur perplexitas, vt quis teneretur aliquid facere, & non facere, peccans quodcumq; eligeret extremorum; quod eſſe non poteſt. *Bonac. de cenſur. diſp. 7. q. 4. pun. 1. nu. 32. & 33. Poſt Sayr. lib. 6. c. 18 n. 26.* Qui dicit, hoc eſſe verum, ſi confeſſarius dicat. Ego non te poſſum abſoluere, ſi non facias officium tuum, ad quod teneris ſecundum leges: ſecus ſi dicat; ſuſpende, vel interfice illum. *Coninch. dub. 10. n. 96. Molin. diſp. 74. n. 18. Auila par. 7. d. 5. dub. 6. Henriq. lib. 14. c. 12. nu. 4. Reginald. lib. 30. cap. 138.*

15 *Confeſſarius* abſolutionem denagare debet Pœnitenti, quem certo ſcit commiſiſſe aliquod crimen, quod interrogatus confiteri non vult; niſi ſibi perſuadere poſſit, vel quod illud crimen non commiſerit, vel alias confeſſus fuerit, vel ex iuſta cauſa reticeat, vel in confeſſione illud à complice co-

gnouerit. *Nau. c. 5. n. 2. Bonac. de ſacr. diſp. 5. q. 7. p. 5. §. 2. n. 21. Diana 3. tr. 4. reſol. 105. contra Martin. Furnar. Inſt. Confeſſ. lib. 1. tr. n. 4. Io. Sac. diſp. 8. &c.*

19 Confeſſarius non tenetur admonere Pœnitentem peccantem ex ignorantia inuincibili, niſi quando periculum eſt damni communis, vel cum adeſt probabilis ſpes, admonitionem profuturam. *Bonac. de. matrim q. 3. pun. 16. n. 2. Diana 3. tr. 4. reſol. 80.*

1 Non videtur bonum, præcipere confeſſariis, vt cogant Pœnitentes recitare in principio confeſſionis, *Pater noſter, Aue Maria, Credo, & decem præcepta:* nam ſine neceſſitate non ſunt imponenda onera duriora, 1586. Genoua 18. Martii 244.

18 *Habitus*. Poteſt fieri decretum, ſed ſine adiectione pœnarum, vt confeſſarii ſæculares adhibeant coctam, & ſtolam, Regulares vero ſaltem ſtolam, 1594. Trani 10. Ianuarii 20.

Et neque hanc in caſibus moralis neceſſitatis pro infirmis, vel aliis, præſertim extra Eccleſiam, 1586. Genoua 22. Apr. 37. 1642. Regolari di Bagnarea, 11. Aprilis 118. 1645. 22. Sept. 78. 29. Sept. 72.

19 *Sigillum* ex ignorantia, vel leuitate frangens confeſſarius, priuatur in perpetuum facultate audiendi confeſſiones, & ſuſpenditur ad tempu, à Diuinis, 1582. Capaccio 26. Iunij 84.

† Eos qui volunt ſponte per Interpretem confiteri, nec aliter poſſunt, non debere per Ordinarium prohiberi; cui ſufficiet præcauere abuſus, & ſcandala, nec non curare, vt Interpretes admoneantur de obligatione ad obſeruantiam ſecreti. Congregatio Theologorum à Sanctiſſimo deputata vi idus Aug. 1630, vt refertur in actis S. C. de p. f. ad 129. n. 21. *

20 *Reſeruat.* Confeſſarius, cui Epiſcopus omnes caſus, & cenſuras reſeruatas, vel etiam totam ſuam facultatem circa talium abſolutionem delegauit, abſoluere non poteſt, niſi ab iis, quæ continentur in edicto reſeruationis; non autem ab aliis, qui Epiſcopis in iure conceduntur. *Furnar. Inſtr. Confeſſor. lib. 1. tr. 4. c. 3. n. 4.*

Nec ſine ſpeciali commiſſione poteſt abſoluere à ſuſpenſione ſacræ pœnitentiariæ; quia eſt veluti quædam ſententia Superioris, *n.* 8.

21 Confeſſarii per Italiam extra Vrbem expoſiti, ſiue ſæculare, ſiue Regulares, abſoluere præſumentes à caſibus in Bulla Cenæ contentis, & preterea immunitatis Eccleſiaſticæ violatores iuxta bullam Greg. XIV. Item violatores Clauſuræ Monialium ad malum finem; pugnantes in duello contra decretum Tridentini, & conſtitutionem Greg. XIII. quę incipit, *Ad tollendum* Iniicientes in Clericos manus violentas. Simoniam realem in ordine, vel beneficio ſcienter commitentes, vel confidentiam beneficialem, & ab aliis cenſuris, & caſibus, quos locorum Ordinarii hactenus ſibi reſeruauerunt, vel in poſterum reſeruabunt, ſine licenria eorum, ad quos ſpectat, licet id faciant quorumlibet priuilegiorum prætextu, incurrunt in excommunicationem, priuationem Officiorum, dignitatum ac beneficiorum, inhabilitatem ad quæcumque officia, Prælatura ac beneficia in poſterum obtinenda, ipſo facto, & abſq; alia declaratione: quorum abſolutio, diſpenſatio, & rehabilitatio ad ſolum Romanum Pontificem ſpectat. *Ex decretis. S. C. iuſſu Clem. VIII. & Pauli V. quæ ad verbum retuli in meo Epiſcoporum compendio ex ipſis originalibus excepta, & refert etiam Quaranta. v. Caſ. reſeruati.* Diana 3. tr. 4. reſ. 73.

22 *Tempus*. Mulierum confeſſiones poſt crepuſculum veſpertinum, & ante Auroram, ſine neceſſitate audiri non debent, 1620. Padoua 21. Ianuarii 63. Allegata infra n. 24. 25.

23 *Locus*. Confeſſarius poteſt eum, in quem ordinariam, vel delegatam iuriſdictionem habet fori pœnitentialis, abſoluere, vbicumque, etiam extra diœceſim nam iuriſdictio, quæ ſine iudiciali ſtrepitu exercetur, poteſt etiam extra territorium exerceri: dũ modo delegata facultas non ſit conceſſa cum determinatione loci. *Bonac. de Sacram. diſp. 5. qu. 7. pun. 2. num. 10. Diana 3. tract. 4. reſol. 144. & 6. tract. 7. reſol. 59.*

Tutius tamen erit propter opinionis contrariæ probabilitatem obtinere licentiam à Sacra Congregatione, 1610. Cremona prò Duciſſa Sabionetæ, 14. Martij 49.

Maximè quia Sacra Congregatio in licentia cõceſſa Confeſſarijs Confraternitatis Alborum de Neapoli, audiendi confeſſiones dannatorum, qui ducerentur ad patibulum extra diœceſim Neapolitanam, appoſuit reſtrictiuam ad tres diætas; quod non feciſſet, ſi id illis abſque tali facultate de Iure communi licuiſſet, 1606. 1. Mar. 17. 1614. 29. Aug. 78. Et hoc hodie clarum eſt; quo ad habentes iuriſdictionem delegatam; quia.

Confeſſarij vbicumque, etiam Romæ approbati, etiam Regulares, non poſſunt hodie audire confeſſiones extra territorium approbantis abſque licentia Ordinarij loci. Vrb. VIII. conſt. 92. *Cum ſicut accepimus*, 17. Sept. 1628. *Vt dixi in tit. de pœnit. & remiſſionis num. 10.* † Et antea 8. Maij 1610. Omnes Cardinales C.C. eius fuerunt ſententiæ, vt confeſſarij extraordinarij, ab Epiſcopo approbati ad confeſſiones audiendas, ſiue ſint Regulares, ſiue ſæculares, nullo pacto eas audire poſſint extra diœceſim Epiſcopi approbantis, quamuis contentes ſint eidem Epiſcopo ſubiecti. cap. 5. 38. 10.*

In loco vero, vbi habet iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam, poteſt abſoluere illuc bona fide confluentes etiam à peccatis confitentis Epiſcopo reſeruatis, ſi ab eis ſuos ſubditos poterat abſoluere: & de conſuetudine vndecumque & qualitercumque veniant. *Bonac. de Sacr. diſp. 5. qu. 7. pun. 5. §. 2. nu. 9. Diana 3. tract. 4. reſol. 103. & tract. 6. reſ. 28. & 4. tract. 4. reſ. 109.* Quicquid quo ad caſus reſeruatos dicat Comitulos lib. 1. quæſt. 30. *Vide Caſus reſeruatus 13.*

24 Placet prohibitio, ne confeſſiones extra Eccleſiam audiantur eorum, qui non ſunt infirmi: ſed aliquando ex rationabili cauſa diſpenſari debet, 1593. Napoli 29. Martij 126.

Approbatio conſtitutionis Ordinarij, quod Fratres non poſſunt audire confeſſiones ſæcularium in proprijs cellis, 1617. Oſſeruanti 15. Sept. 240.

26 *Confeſſionalia* debent eſſe in loco publico, 1575. Camerino 21. Aug. 621. Rimini 26. Aug. 624. 1620. Padoua 21. Iunij 63.

Et habere foramina tam anguſta, vt per illa tranſire non poſſit digitus auricularis, 1645. 22. Sept. 78.

Confeſſionalia tamen Regularium viſitari non poſſunt ab Ordinario. *Ibidem. De confeſſionali Monialium vide infra num. 37.*

27 *Infirmi* confiteri poſſunt cuilibet confeſſario approbato, qui relinquere debet ibi ſchedulam pro notitia Parochi 1645. Ancona 6. Octob. 2.

28 *Fides* ſiue ſchedula confeſſionis, etiam ſanis dari debet, vbi ſolitum eſt, 1586. Genoua 18. Martij 244.

29 *Ad pœnitentias* leues pro grauibus delictis confeſſarius imponere poſſit ex eo, quod addit abſolutioni. *Quicquid boni feceris, vel mali ſubſtinueris, &c.* Et an ex huiuſmodi additione omnia pœnitentis opera fiant pars Sacramenti, & eleuentur ad merendum ex opere operato: quidam probabiliter affirmant; alij probabilius negant, afferentes ea verba addi deprecatorie tantum, ſicut *Miſereatur, &c. Indulgentiam &c.* Vide Diana 6. tract. 7. reſol. 5.

30 *Reſtitutio*. Confeſſarius quandocumque ſiue interrogatus, ſiue non interrogatus, verbis ſuis in cauſa eſt, vt pœnitens reſtitutionem, ad quam tenetur, opere non perficiat, ad reſtitutionem ipſe tenetur inſolidum: quia tunc perinde ſe habet ac conſulens. Si vero ſolum omittat admonere pœnitentem de reſtitutione, licet hoc doloſè faciat, non tenetur ipſe reſtituere. Ratio eſt, quia Reſtitutio eſt actus iuſtitiæ ſpecialis commutatiuæ. At confeſſarius non tenetur ex iuſtitia, ſed ex ſola caritate, bonum Tertij procurare: Secus de bono, ſaltem ſpirituali, Pœnitentis. *Bonac. de reſtit. diſp. 1 quæſt. 2. pun. 11. numer. 15. Azor. Inſtitut. moral. 3. par. lib. 5. cap. 17. v. Quinto. contra Nau. cap. 17. numer. 22. & alios.*

31 *Monialium* Confeſſarij porta reſpondere debet in viam publicam, 1648. 10. Ian. 2.

32 Confeſſarij, & alij Miniſtri Monialium, neque ab vniuerſitate, neque ab ipſis Monialibus, eligi debent, ſed ab Ordinario deputari, 1588. Loreto 20. Septemb. 96. 1601. Tuſcul. 25. Oct. 100. 1602. Reggio 4. Sept. 60. 1604. Vagliadolid 26. Octob. 70.

† Quæſitum fuit à nonnullis Regularium Superioribus.

Primo, an ſtante Conſtitutione Greg. XV. *Inſcrutabili*, Prælatus Regularis, cui Monialium cura commiſſa eſt, poſſit aliquibus ex ipſis Monialibus facultatem concedere, ad plures annos ſeu indeterminatè duraturam, confitendi ſacramentaliter peccata ſua Sacerdoti, qui ordinarius ſeu extraordinarius Confeſſarius, non ſit totius Monaſterij.

Secundo, an ſtante dicta conſtitutione quælibet Monialium Regularibus ſubiecta, ſentiens ſe non grauatam mortali culpa, poſſit de venialibus validè confiteri ſacramentaliter cuicumque Sacerdoti etiam non approbato ab Ordinario; & hoc abſque licentia, immo & renuente Regulari Superiore eiuſdem Monialis.

Sacra C.C. ſecundum ea, quæ proponuntur, reſpondit non poſſe in vtroque, *Ianuen. 9. Iunij* 1657.*

33 *Vicarius* non poteſt eſſe confeſſarius Monialium; quia Moniales de ipſo non confiderent, 1587. Sora 23. Iunij 584. 1597. Modena 3. Feb. 13.

Neque Curatus, ſi exinde cura notabiliter pateretur, 1594. Venetia 29. Iulij 218. §. 3. 1652. Parma 7. Martii 5. Turino 2. Aug. 13.

Neque Minores conuentuales, quibus id prohibitum fuit à Pio V. 1599. Ortona 30. Iunij 63. 1621. Napoli 20. Martij 41.

Neque obſeruantes Prouinciæ Reformatæ S. Antonij Luſitaniæ, quibus prohibitum fuit à S.C. 1653. 7. Nouembris 249. & generaliter Regulares non ſolum non poſſunt eſſe confeſſarij ordinarij, ſed neque Cappellani Monialium Ordinario ſubiectarum; 1653. Piſtoia 16. Maii 200.

34 *Habitatio* Confeſſarij, licet debeat eſſe vicina; non tamen ſit coniuncta ſeu contigua Monaſterio ſed ab eo diſiuncta, non ſolum per parietes, ſed etiam per tecta, 1576. Rimini 22. Ianuarius 740. 1578. 19. Auguſti 117. 1579. 2. Ianuarius 27. 1591. 22. Ianuarius 13. 1593 Bologna 3. Maii 158. 1594. Spagna 8. Nou. 34. 1603. Genoua 14. Nou. 85. 1604. Mantoua 22. Nou. 81.

37 *Merces, & Victus*. Confeſſarius accipere non debet à Monialibus victum dietim, nec vtenſilia, vel lineam ſuppellectilem, ſed tantummodo annuam prouiſionem, 1601. Bologna 19. Iunij 70. 1603 Genoua 28. Ian. 5. 1624. Recanati 19. Apr. 93.

Quę non excedat duos Iulios pro quolibet die, 1652. Napoli 27. Sept. 43.

Quæ merces non ſoluitur ex capitalibus, ſed ex fructibus, 1652. Narni 27. Sept. 45.

Nec

Nec pro ea ſequeſtrandi fructus omnes, ſed accipienda paulatim, 1652. Aſſiſi 6. Sept. 36.

36 *Triennio* tantum à die datæ Patentis durant confeſſarii Monialium: quo elapſo, non poſſunt amplius audire confeſſiones in eodem Monaſterio per aliud triennium abſque licentia Sacræ Congregationis: alias declarantur ſuſpenſi ab audiendis confeſſionibus, 1591. Como 4. Martii 50. &c. 1626. Ragusa 2. Octob. 1647. 27. Martii 7. 11. Ian. 51. 20. Martii 4.

37 *Confeſſionalia* amoueantur ex Sacriſtiis, & locis occultis Monialium, & collocentur in Eccleſiis exterioribus, 1605. Camerino 29. Nouemb. 87.

Ita tamen tecta, vt confeſſiones audiri non poſſint, 1652. Foligno 15. Nouembris 7. † *cap. 10. ſeſſ. 25. De Regularit.*
De Confeſſario extraordinario bis, aut ter in anno Monialibus offerendo, non procedit in viris Regularibus, licet ex ſuis cōſtitutionibus prohibeantur peccata confiteri aliis, quam Regularibus ſui ordinis. lib. 56. 730. ad 1.*

CONFESSIO.

Matrimonium. Minor. Pœnitentia, Reus.

1 Triplex eſt confeſſio, quæ laudatur in ſcripturis.

Vna eſt confeſſio eorum, quæ ſunt fidei: quæ eſt propriè actus virtutis Fidei.

Alia eſt confeſſio gratiarum actionis ſiue laudis, quæ eſt actus latriæ, cuius finis eſt, laus Deo exterius exhibenda.

Tertia eſt confeſſio peccatorum, & hæc ordinatur ad delectionem peccatorum, quæ eſt finis pœnitentiæ; vnde pertinet ad potentiam. *S. Th. 2. 2. quæſt. 3. art. 1. ad 1.*

2 Confeſſio extraiudicialis nec probat, nec præiudicat confiteri. *Bart. in l. 1. cum ſcimus 2. C. de Agricolt. & cenſit. lib. 1. Argum. l. vnic. C. de Agric. & cenſit. lib. 1. Arg. l. vnic. C. de confeſſ. Tiraquel. priuil. 112.*

Hoc tamen fallit primo, quando eſt geminata. *Ibidem.*

Fallit ſecundo in pia cauſa, cuius fauore, vel probat, vel ſaltem valde adminiculatur, licet non ſit geminata. *Ibidem.*

Fallit tertio in cauſis criminalibus; præſertim hæreſis, in quibus confeſſio extraiudicialis, etiam vnica, etiam reuocata (dummodo non probetur error) facit inditium ſufficiens ad torturam quatuor concurrentibus.

I. Quod ſit veriſimilis, & habeat cauſam præxiſtentem, per quam ita factum dici poſſit.

II. Quod facta ſit ſeriò, non autem iocosè, vel calore iracundiæ.

III. Quod ſit ſpecialis, etiam de loco, & tempore: generalis enim non ſufficit.

IV. Quod hæc confeſſio ſit probata per duos Teſtes: & ſufficiunt etiam ſingulares, dummodo probent confeſſionem ſpecialem eiuſdem delicti; puta quia Reus ſe illud delictum perpetraſſe diuerſis ſeorſim confeſſus eſt. *Vide Diana 4. tract. 6. reſol. 12.*

Fallit quarto de æquitate Canonica, de qua confeſſio extraiudicialis, etiam abſente parte, probat, maximè geminata. *Rota in vna Romana Cenſus de Comitibus coram Penia 31. Maij 1596. quam refert Cenc. dec. 114.*

Maximè cum iuramento. *Rota apud Farinac. tom. 1. part. 1. deciſion. 158. numer. 12.*

Fallit quinto quando non agitur de probanda obligatione acquiſita, vel alio iure, ſed de veritate rei geſtæ; quo caſu etiam inter Romanus, inter quos attenditur ius Ciuile, confeſſio extraiudicialis, per idoneos Teſtes probata, fidem facit, etiam de iure Ciuili. *l. Deſiderium*

Cod.

Cod. de poſ. Rota ibidem num.2. & 3.

Fallit ſexto, quando eſt adminiculata. *Rota num.13.*

3 Confeſſio, etiam iudicialis, facta incidenter, & ad alium finem, non probat. Vnde ſi emiſſo proclamate, quod omnes teneantur fideliter profiteri bona ſua pro faciendo æſtimo, aliquis dicat, ſe eſſe debitorem Titij in aliqua quantitate; non poterit Titius vigore illius Confeſſionis etiam iuratæ, petere quantitatem confeſſatam: quia non id agebat confitens, vt ſe obligaret erga Titium, ſed vt in æſtimo minus grauaretur. Et hoc dicit eſſe ſingulare *Marſil. in rubrica, C. de probat. num.88. Rota apud Cenc. dec 76. num.6.*

Ad idem facit, quod voluit Salicet. *in l 1. num.37. &c. eſt enim confeſſio, C. de confeſſis*. Vbi ait, quod ſi ego requiſitus ab aliquo de pecunia mutuanda, dicam me non habere, immo quia egui, paulo ante mutuo accepi centum à Titio hic preſente: non poterit Titius in vim huius confeſſionis me moleſtare: quia non fuit intentio mea me obligandi Titio, ſed me tantum excuſandi, & honeſtè ſubterfugiendi, ne petenti mutuam pecuniam dare cogeret. *Iom. Petr. Surd. dec.250. num.5. & 6. Rota apud Farin. tom. 2. dec.65.*

Secus eſt in criminalibus: prout hæc, & alia latius dixi in Can. lib.2. tit.18. De confeſſis, & in Rubric. ciuilium nu.10.

Abſolutio. Caſus reſeruatus. Confeſſarius. Confraternitas. Ignorantia. Inquiſitor. Medicus. Occaſio. Pœnitentia Regularis. Sigillum. Vana gloria.

1 Confeſſionis Sacramentum poteſt eſſe informe, ideſt validum, ita vt pœnitens non teneatur amplius illa peccata confiteri; ſed gratiam non conferens, quam poſtea confert, ſublata fictione, nempe poſita attritione ſupranaturali, ſi poſt talem confeſſionem informem non commiſit aliquod peccatum mortale; vel, ſi mortaliter peccauit, elicito actu contritionis, vel ſuſcepto nouo Sacramento confeſſionis cum attritione etiam cognita, vel aliquo ſacramento viuorum cum Attritione, quæ bona fide ſit putata contritio. Datur autem penitentiæ Sacramentum informe.

I. Quando quis bona fide confeſſus eſt ſine attritione ſupernaturali cum aliquo dolore naturali: ſecus ſi hoc fecit mala fide, vel cum ignorantia mortaliter culpabili. *Bonacina de Sacramento diſput.1. 5. quæſt.3. pun. 2. numer. 5. & ſect.2. pun.5.*

II. Quando quis omiſit aliqua peccata in Confeſſione ex ignorantia vincibili; quia non adhibuit ſufficientem diligentiam in examinanda conſcientia; Tenetur tamen poſtea confiteri, non ſolum peccata omiſſa, ſed etiam negligentiam per quam fuerunt omiſſa.

Regula vero ad cognoſcendum, quando præparatio fuerit ſufficiens ad validitatem confeſſionis talis eſt. Si poſt confeſſionem plura peccata occurrant memoriæ, quam in confeſſione explicata ſunt, non fuit diligentiam ſufficiens, & eſt confeſſio iteranda. Si autem occurrant aliqua peccata multò pauciora quam confeſſa, credendum eſt, quod fuit diligentia ſufficiens: & à fortiori fuit ſufficiens, vt confeſſio cenſeatur valida, & non iteranda. Debet tamen ſe accuſare de non confeſſis, & ſaltem ad cautelam de negligentia. Hæc ſententia eſt communis PP. Dominicanorum: licet contraria quoque quod non detur Sacramentum pœnitentiæ informe, ſit probabilis. Vtriuſque Doctores, & rationes affert *Diana 2. tract. 17. reſol.31.*

Hoc tamen intelligendum eſt, dummodo pœnitens eam negligentiam in confeſſione: non aduerterit, nec de ea pra-

practicè dubitauerit alias enim confeſſio non eſſet valida, niſi pœnitens eam quoque negligentiam cum debito dolore confiteretur, ac extra mortis articulum suppleret, vel per diligentius examen, vel per confeſſoris interrogationes.

III. Secundum aliquos poteſt eſſe confeſſio informis, quando pœnitens non nouit explicitè myſteria Sanctiſſimæ Trinitatis, vel alia principalia noſtræ fidei, *Diana 5. tract.13. reſ.84.*

2 Confeſſionem iterare obligatus, ſi eius rei oblitus, confiteatur aliquoties peccata, quæ facit, validæ erunt illæ confeſſiones. *Eman. Sà v.confeſſio 9.*

3 Notanda eſt ſolemnis doctrina Ioannis Sancij diſp.41. nu.18. vbi aſſerit, quod nullus, etiam ſi ſcrupulis non vexetur, poſt mediocrem adhibitam diſcuſſionem conſcientiæ ſuæ per inquiſitionem in ordine ad confeſſionem peccatorum faciendam, teneatur vlterius de anteacta vita cogitare. Et ſi aliquod occurrat, de quo dubitet an eſplicatum fuerit in confeſſione, poterit ſibi perſuadere, illud iam fuiſſe memoratum; quod eſt valde notandum ad tollendum multos ſcrupulos ſecundum *Diana 3. tract. 4. reſ.107.*

4 Qui ab aliquo peccato confitendo excuſatur, debet ſaltem actum iternum confiteri, ſi ſine notabili incommodo poſſit. *Bonac. de Sacr. diſp.5. quæſt.2. ſect. 2. pun.2. §.4. num.20.*

5 Confitenti ſatis eſt, ſi ſtatum ſuum ſufficienter manifeſtet: vt ſi publica Meretrix confiteatur, ſe per decennium expoſitam fuiſſe, tam Clericis, & Religioſis, quam ſecularibus laicis, coniugatis, & ſolutis. Vel ſi Clericus dicat, ſe per annum omiſiſſe Diuinum officium. *Arg. c. conſideret, de Pœnit. diſt.5. Nau. cap.6. num.15.*

6 Non eſt neceſſario explicandum in Confeſſione, quod peccatum commiſſum fuerit ſcienter; quia peccata commiſſa ſcienter ſunt eiuſdem ſpeciei cum illis, quæ committuntur ex ignorantia. *Bonac. de peccat. diſp.2. q.8. pun.3. num.29. Diana 3. tract.4. reſ.141. & 4. tract.4. reſ.35.*

7 Superiores debent eſſe faciles ad concedendam licentiam in caſibus particularibus abſoluendi à peccatis ſibi reſeruatis: & Parochi quoque ad facultatem in Paſchate dandam, vt Parochiani alijs Sacerdotibus ab ordinario approbatis confiteri poſſint, ad cuiuſque conſcientiæ quietem & malorum maiorum euitationem. Qui enim ſunt nimis ſoliciti, vt conſcientias ſubditorum per cõfeſſionem ſciant, multis laqueum damnationis iniiciunt, & per conſequens ſibi ipſis. *S. Th. Suppl. quæſt.8. art.4. ad 6.*

Attamen de iure communi neque in Paſchate quis proprio Parocho confiteri tenetur, ſi alijs ab Ordinis approbatis confiteri velit. Nam Epiſcopus eſt proprius Parochus totius diœceſis, ſicut & Papa totius Orbis: vnde poſſunt concedere licentiam alterius confitendi, ſicut reipſa concedunt, Confeſſarios approbando. *Extr. Vas electionis. De hæret.*

Hinc eſt, quod dicentes Confeſſos Religioſis ab Epiſcopo approbatis, temerè iterum eadem peccata proprio Parocho confiteri, ſuſpecti ſunt de hæreſi, & poſſunt per Inquiſitores puniri, quibus ſunt denunciandi. *Diana 4. tract. 8. reſ.102.*

Dummodo approbatio non ſit data ſub conditione conſenſus proprij Parochi; vel niſi aliter habeatur de conſuetudine. Vnde bene faciunt Epiſcopi, vbi eſt eiuſmodi conſuetudo, vt Parochiani ſine licentia proprij Parochi nõ poſſint in Paſchate qualitercumque approbato confiteri, declarando per edictum, vel in Synodo, ſufficere licentiam petitam, licet non obtentam Ita enim reuerentia erga Parochos ſeruatur, & quorumdam indiſcreto zelo, ne dicam obſtinationi, obuiam itur. *v. caſus reſeruatus 8.*

CONFIRMATIO.

Chriſma. Decimæ. Priuilegium.

1 **C**Onfirmatus, vel confirmans eumdem bis, non ſunt irregulares ſecundum Rodriq. 1. par. cap. 167. num. 71. contra Nau. & alios. Vtriuſque opinionis aſſertores refert Sayr. lib. 7. cap. 8. num. 27.

2 De natura confirmationis eſt, vt intelligatur ſine prçiudicio Tertij. *Rota apud Ludouiſ. 164. num. 10.*

3 Confirmationes Confraternitatum concedi debent in forma communi abſque inſertione conuentionum, & pactorum inter partes ſecutorum, 1603. Vagliadolid 14. Nouembris 129. Vide quę dixi in Can. lib. 2. tit. 30. De Confirm. vtili, vel inutili.

CONFISCATIO.

v. Bona. Damnatus in hoc Mundo.

CONFRATERNITAS.

Benedictio. Confirmatio. Conuiuium. Eleemoſyna. Epiſcopus. Eucharistia. Habitus. Hoſpitale. Indulgentia. Monaſterium. Neceſſitas. Oratorium. Præcedentia. Proceſſio. Quadraginta. Roſarium. Seminarium. Sepoltura. Virgo. Viſitatio. Vnio.

1 **E**Rectio Confraternitatum fieri poteſt ab Ordinario, Clemen. VIII. conſt. 115. *Quæcumque* 1601. Tine 7. Nou. 231. num. 9.

Et de eius conſenſu aggregari Archiconfraternitatibus Vrbis. §. 5. 1583. Cremona 3. Auguſti 203.

Reſoluendo per vota ſecreta, cui Archiconfraternitati velint aggregari, 1604. Camerino 16. Ian. 10.

Non autem à Regularibus abſque licentia Ordinarij, 1616. Scio 6. Dec. 185.

2 §. 3. dict. Conſt. Clem. VIII. prohibens, ne in vno loco erigantur plures Confraternitates eiuſdem Inſtituti, etiam ſub diuerſo nomine, ſi fuerint aggregatæ eidem Archiconfraternitati, 1585. Turino 1. Martij 5.

Non intelligitur de Confraternitatibus Sanctiſſimi Sacramenti, & Doctrinæ Chriſtianæ, quæ deberent eſſe in qualibet Parochia, 1578. Pauia 30. Aug. 87. 1610. Vercelli 3. Feb. 11.

Laicorum. Confraternitas dicitur mere laicalis, quando Confratres non induuntur, nec diſtinguuntur aliquo ſigno Religionis. *Rota in vna Beneficiatus S. Laurentij in Damaſo Lunæ 7. Februarius 1628. coram Durano 3. diu. deciſion. 111. num. 1.*

Secus ſi ſit inſtituta ad aliquod pium opus, vt puta venerationis Sanctiſſimi Sacramenti habens Eccleſiam, & alia Eccleſiaſtica ſigna. *Rota coram Cerro, in vna Caietana Bonorum Lunæ 3. Dec. 1646. v. Quod autem.*

4 Confraternitates laicorum exiſtere non poſſunt in Eccleſiis Monialium, 1595. Tiraſonen. 6. Nou. 141. 1599. 15. Martij 24. 1645. 5. Maii 5.

5 Confraternitates laicorum non tenentur contribuere Seminario, 1603. Giorgento. In Regiſtro Regul. 25. Februarius 10.

Neque Monialibus, niſi eſſent ſolitę, 1600. Perugia 21. Nouembris 6 18. Decembris 17. 1602. Camerino 4. Septembris 59.

6 *Officiales*, Priores & Procuratores locorum piorum, Cappellanum, Eccleſiarum, Confraternitatum, & ſimilium, quocumque nomine nuncupentur, à maiori parte ſodalium, & per ſecreta ſuffragia quotannis eligantur ſub pœna nullitatis actus, & alijs arbitrio Epiſcopi. *Sacra Congregatio Cardinalis Creſcentio Epiſcopo Reatino 11. Maij 1616. Synod. Caputaq; 1628. ſeſſ. 3. cap. 8. num. 1.*

Non

Non autem ab antiquis; Inhibitione non obſtante, 1598. Sulmona 9. Martij 16. 1648. Segni 7. Febr. 3.

Neque in ijs poſſunt Regulares prætendere votum, quamuis Confraternitates exiſtant ipſorum Eccleſijs, 1603. Conuentuali 15. Aprilis 27.

7 Ordinarius interuenire poteſt in Congregationibus Confraternitatum, & electionibus Officialium, modo non faciat nouitates, 1596. Raguſa 1. Aprilis 48. 1600. Coſenza 24. Iulij 73.

† Quia Epiſcopus habet iuriſdictionem in Confratres etiam extra viſitationem, C.C. 12. Ian. 1629. ad 5 *

8 In executione iudicati contra Confraternitatum capi non poſſunt bona officialium, 1613. Terni 7. Maii 42.

9 *Confratres*. Statutum, quod nullus adſcriptus in vna confraternitate, poſſit adſcribi in alia; caſſari debet, tanquam male factum, 1581. Palermo 29. Nouembris 7.

Vel quod non poſſint adſcribi minores ſedecim annis, 1587. Veroli 9. Ianuarius 5.

† Nec confirmatur Statutum, quod nullo vnquam pacto recipiantur in confraternitatem deſcendentes in genere Iudæorum, Maurorum vel aliorum infidelium; ſed tantum oriundi ex veteribus Chriſtianis. C.C. Corduben. 22. Nou. 1607. *

10 Approbatur Statutum, quod receptus in Confraternitatem, intra menſem, ſi ſoluendo ſit, elargiri debeat aliquam ſummam, in pios vſus conuertendam, 1601. Oria 8. Ian 25.

15 *Eccleſia, vel Oratorium*. Confraternitates erigere poſſunt, & ampliare ſuas Eccleſias, vel Oratoria ſine præiudicio Iurium Parochialium, non tamen mutare titulum, 1602. Nullius Tramutola 15. Octobris 113. 1603. Bologna 13. Maii 54. 1635. Sora 9. Septembris 95. Regiur. Regul. 1604. Oreſtano 26. Octobris 71. niſi Eccleſia antiqua eſſet anguſta, & incapax, 1653. Oruieto 28. Nou. 209.

Et transferre Confraternitatem ab Eccleſia Regularium, vna cum legatis. Confraternitatis contemplatione relictis, 1629. Monte Virgine 22. Iunij 202.

12 Seruari debet decretum, ne in Oratoriis Confraternitatum celebretur in feſtis ante Parochialem, modo Parochus celebret hora competenti, 1487 Crotone 9. Ian. 10. 1613. Senegaglia 29. Ian. 10.

13 Abuſus ſumendi cibos in Oratoriis confratrum tolli debet monitionibus, non cenſuris, 1579 Tiuoli 4. Dec. 10. 1590. Albenga 2. Ian. 1. Aſſiſi 15. Iunii 155. 1593. 23. Iunii.

14 *Viſitatio* Confraternitates, etiam exiſtentes in Eccleſiis Regularium, viſitantur per Ordinarios, modo per laicos Adminiſtratores regantur, 1581. S. Angelo 2. Aug. 104. 1582 Biſaccio 22. Iunii 79. 1595. Caua 22. Februarius 3. 1596. Teleſi 20. Auguſti 69. 1604. Tortona 22. Martij 25. 1610. Aiqui 3. Decembris.

Non tamen Eccleſiæ, vel Altaria, etiam pro ſeruitio dictarum Confraternitatum à Regularibus aſſignata, niſi quo ad onera, 1582. Biſaccio 22. Iunii 79. v. *Viſitatio*.

15 *Habitus* mutatio non debet Confraternitatibus de facili indulgeri, 1601. Ancona 20. Febrarius 81.

16 Si duæ Confraternitates eiuſdem loci deferunt eundem Sacrum, diſtingui debent addito aliquo coloris ſigno, 1586. Nouara 13. Maii 392.

Niſi altera de nouo mutaſſet habitum quia tunc cogi debet ad reaſſumendum antiquum, 1586. Sauona 6. Auguſti. 120.

17 Confratribus comminari debet ſaccorum priuatio, ſi ſub illis arma geſtauerint, vel eis induti ſcandala præbuerint, 1603. Catanzaro 23. Iulij 84.

18 Epiſcopus impedire non poteſt, ne

ne Confratres Societatis Mortis inceدant cum capite caputio cooperto, 1606 Gaeta 24. Iulij 61.

19 *Parochus* Confraternitates non poſſunt in ſuis Eccleſiis per ſuos Cappellanos facere ſolemniter celebrare, Confeſſiones, audire, Sacramenta miniſtrare, ſepelire, & ſimilia, quæ ad ſolum Parochum ſpectant, abſque expreſſa licentia Ordinarij, & Parochi. *Sac. Rituum Congregatio in vna Cæſarauguſtana 14. Iunij 1612. Et antea in vna Neapolitana 18. Maij 1602. Vt etiam infra v. Parochus num. 18.*

Niſi habeant priuilegium exemptionis, vt habere ſolent Confraternitates Vrbis.

Item ſi Parochi vocati nolint accedere, eas functiones Cappellanis Confraternitatum permittere debent. *Sacra Epiſcoporum Congregatio Epiſcopo Lauden. 20. Aug. 1601.*

20 Societas Mortis neminem ſepelire poteſt, neque miſerabilem, non admonito Parocho, 1583. Senegaglia 5. Iulij 167.

Immo nulla Confraternitas. Et Parochus, ſi velit Officium funeris perſoluat in Eccleſia confraternitatis, 1598. Ferrara 22. Sept. 58.

Idem de Miſſis ſolemnibus, & delatione Sanctiſſimi Sacramenti, modo faciant officium gratis. Alioquin liberum ſit Confratribus vti ſui Cappellanis, 1601. Lodi 20. Auguſti 198. 1637. 2. Auguſti 22.

Et Parochus interuinire poteſt in funeribus, quæ fiunt in Eccleſijs Confraternitatis, licet defuncti non ſint de ſua Parochia, 1601. Lodi 20. Auguſti, 198.

Romæ tamen hoc non ſeruatur, vbi vt dixi, confraternitatum Eccleſiæ, & Oratoria ſunt exempta à Parochia.

21 Nulla Confraternitas impediri debet, ne accedat ad funera, modo ſine Iurium Parochialium præiudicio, 1616. Camerino 26. Aug. 100.

22 Conceditur ex gratia Confraternitati, vt ſepelire poſſit in ſua Eccleſia omnes ſuos confratres, ante infirmitatem, de qua deceſſerunt in ea Confraternitate deſcriptos, de conſenſu hæredum, & ſine præiudicio Quartæ funeralis, aliorumque emolumentorum, quæ ſpectent ad Capitulum, vel Parochum, 1608. Ancona 19. Dec. 122.

23 *Præcedentia.* Confraternitatibus quæ concordari non poſſunt circa præcedentiam, præcipitur, ne ſimul exeant, ſed alternatim, 1581. Capaccio 8. Auguſti 107.

24 *Exercitia.* Epiſcopus non poteſt prohibere, vel reſtringere Confraternitatibus præſertim aggregatis, ſolita exercita; puta Soc. Mortis ſepelire Defunctos poſt horam 23. 1592. Ferrara 12. Ian. 8.

Vel facere conſuetam diſciplinam ſecreto, & ſine lumine, 1578. Camerino 1. Sept. 122.

Secus de inſolitis, ſi poſſunt eſſe occaſio ſcandali; vel diſturbandi antiqua, 1602. Bologna 17. Apr. 35.

25 *Proceſſio.* Epiſcopus manutenendus eſt in quaſi poſſeſſione cogendi cōfratres per edicta pœnalia exactionem pœnarum, aliaque Iuris & facti remedia ad conueniendum ſolitis proceſſionibus, non obſtante aggregatione, niſi haberent priuilegium ſpeciale exemptionis, 1586. Viterbo 9. Dec. 891. 1600. Saſſari 16. Oct. 114. 1601. Nola 2. Maii 125. 1622. Pauia 15. Feb. 21. 1624. Camerino 16. Iulij 96.

Antea tamen debent comiter inuitari 1628. pauia 24. Nou. 125.

† Sacra Concil. Congreg. cenſuit, Confratres poſſe quidem inuitari, ſed non compelli accedere ad publicas proceſſiones, minuſque poſſe cogi ad recitandum aliquod officium, niſi Confraternitas eſſet Eccleſiaſtica: tunc enim ſub eſſet viſitationi Epiſcopi. Vnde eadem in vna Papien. 8. Maii 1627. & in altera

tera Florentina 13. Nou.1627. decreuit poſſe cogi, ſed antea debere innitari. *

26 *Eucharistia*. Confraternitates laicorum non poſſunt tenere Sãctiſſimum Sacramentum in ſuis Eccleſiijs, niſi ex cauſa, & Ordinarij licentia. *S.R.C. in vna Iſolana de Forio* 19. *Iun.*1604. *& in alia Aſculana* 3. *Apr.*1632. *cap.*3 41 23.

Aſſerit tamen Cenuen. cap.92. num.2. ſibi fuiſſe reſcriptum à ſacra C. C. 1609. non poſſe Epiſcopum concedere Eccleſiæ non Parochiali facultatem tenendi Sanctiſſimum Euchariſtię Sacramẽtum adorationis gratia, ſed ad hoc eſſe neceſſarium priuilegium Apoſtolicum, prout habent Eccleſiæ Regularium vtriuſque ſexus.

27 Confraternitates aggregatæ impediri non debent vti priuilegio exponendi Sanctiſſimum Sacramentum ſemel in menſe, modo id qua decet reuerentia fiat, 1690. Tortona 3. Iulij 171.

Et petant licentiam ab Ordinario, 1601 Lodi 20. Aug.198.

CONGREGATIO.

Confraternitas. Conuentus. Epiſcopus. Grex. Mulier. Rota.

1 DEcretis Sacrę Congregationis credere non cogimur, niſi in autentica forma exhibeantur, vt latius retuli 1. lib. Ciuilium tit 10. De nuptijs nu.76.

2 Declarationes Congregationum Cardinalium plurimi cenſent habere vim legis, quia fiunt nomine Papę: quidam negant, licet ſint magni ponderis, quia non publicantur. *Diana* 1. *tract.*10. *reſ.*29.

Sed tu ne erres, quando exhibentur in forma authentica, tene primam opinionem: quando vero ſecus, tene ſecundam.

3 Congregatio Sacrorum Rituum non procedit ordinariè, ſed extraiudicialiter. *Rota apud Farin. pun.*1. *tom.*1. *deciſ.*558. *num.*8.

Aliquando tamen procedit etiam citatis & auditis Partibus, vt ſupra v. Auguſtiniani num.8.

4 Omnes ordinationes S. C. annexam habent vel expreſsè vel tacitè, ſalutarem illam clauſulam. Modo nil releuans adſit in contrarium, 1592. Venetia 24. Febr.39.

Alias exequi potius, quam interpretari debent, 1612. Perugia 11. Sept. 120.

5 Epiſcopus poteſt pro bono ſuę Eccleſię regimine Congregationem inſtituere, delictis ad id viris, pietate, doctrina, ac rerum vſu pręſtantibus, abſq; alia confirmatione Apoſtolica, 1607. Colonia 4. Apr.27.

6 Congregationes in Eccleſia non fiant de nocte, licet pię, & cum Populi ędificatione, 1628. Senegaglia 22. Sept. 114. *vide Eccleſia*.

7 Congregationes mulierum Clauſuram ſub tribus ſolemnibus votis non ſeruantium, non debent permitti, neque quod congregentur in aliquo Oratorio, 1616. Città di Caſtello 21. Oct.154. Pius V. conſt.8. *Circa Paſtoralis*.

† Ieſuitis, vt remittendo domum quaſdam Mulieres & Virgines, eorum opera & ſub eorum cura ad ſimul viuendum in quamdam domum coactas, 1617 Bologna 7. Martij 52. Foſſumbruno 11. Auguſti 205.

Hęc Congregatio ſub ficta Religione Ieſuitiſſarum, his decretis non obſtantibus, adeo creuit, vt S. m. Vrb. VIII. edita conſt. quę eſt in ordine no. & incipit, *Paſtoralis*, illam diſſoluere coactus fuerit, pœna excommunicationis Sanctitati ſuę reſeruatę pręter alia contrauenientibus inflicta, 13. Ian.1631.

Quarum Ieſuitiſſarum Inſtituti compendium ex Regiſtris S. C. de p. f. exhibemus Flandria tit.1. ad 363.

Ieſuitiſſarum Inſtitutum originem habuit in Anglia à tribus PP. Ieſuitis, nempe à P. Compſano, à P. Theio, & à P. Zalbotto Caſiſtis: qui cum virilis animi

Virginem, Sanctæ Claræ habitum geſtantem repeririſſent, eam induxerunt ad inſtituendam Congregationem, quæ poſtea *Ieſuitiſſarum Anglicanarum* nuncupata fuit.

Finis & ſcopus huius Muliebris Inſtituti fuit, efficiendi cum Mulieribus quicquid Ieſuitæ faciunt cum viris, nempe docendi, & ad Miſſiones pergendi etiam in Terras Infidelium.

Hæ Ieſuitiſſæ emittunt vota Ieſuitarum, clauſuram reſpuunt, & poſſunt dimitti ſicut Ieſuitæ.

In hoc Inſtituto ſunt multa inconuenientia nempe conuerſatio cum Viris, vagatio per diuerſas Mundi partes, ſeductio puellarum, vt ad earum ſocietatem illas trahant, quam quibuſcumque Religionibus præferunt: quibus inſuper dotes & patrimonia conſulerunt, ingens æs alienum contrahendo: quare S. Homeri fuit illis ablata domus: Leodij 40. millia aureorum æris alieni contraxiſſæ inuentæ ſunt. Tenentur reuelare Superioriſſæ delictum carnis vna cum complice. Recitant Comœdias, fingunt reuelationes ad earum Inſtitutum confirmandum. Profitentur ſe neque Ordinarijs, neque Nuncijs eſſe ſubiectas. Ad Altare quoque ſermocinari præſumunt.

Generaliſſa ſigillum habet, in quo ſe nominat *Præpoſitam Generalem Societatis Ieſu*, & eo ſuas firmat expeditiones.

Poſſunt docere doctrinas erroneas, & excitare notabilia ſcandala, attenta libertate illarum regionum hæreſi infectarum. Poſſunt inſuper peſſundare familias & integras Ciuitates, ſeſe in tractatibus Matrimonialibus earum, quæ ſuas ſcholas frequentant ingerendo: quarum puellarum ingens eſt numerus, & Viennæ 1628. excudebant 400.

Magnatum, & præſertim Ceſaris, ſunt protectionibus innixæ: quorum auctoritate fretæ fundationes faciunt ſine Apoſtolica auctoritate.

Generaliſſa Angliæ commendauit huiuſmodi Inſtitutum cuidam Praxedi diœceſis Leone iam cum ſanctitatis opinione defunctæ, vt pro eo Deum oraret. Habito vero poſt aliquot dies reſponſo, illud Inſtitutum non placere Deo, Generaliſſa mandauit, ne amplius haberetur pro Sancta, immo vt omnes illi, prout poſſent, aduerſarentur.

Eadem Generaliſſa vane gloriabatur, ſe quando ſibi mandatum fuit de ordine Sanctiſſimi à quodam Prælato, vt Religioſum habitum deponeret, reſpondiſſe, quod Ieſuitiſſæ bene placerent ſuæ Sanctitati & Cardinalibus, ſi nudatis mammillis, & in habitum publicatum Meretricum incederent.

Quędam Ieſuitiſſa in Belgio annorum 19. induit habitum Ieſuiticum virilem; manſitq; duos annos in quodam Collegio inſeruiens Rectori.

Pragæ expetebant quadam Parochialem: & reſpondente Cardinali de Harach, quod ſi eam illis dediſſet, Nuncius eas excommunicaſſet, replicarent, vt eam nihilominus illis omnino daret, eo quod excommunicatio Nuncij tamquam iniuſta non erat timenda.

Poſt publicationem ſupradictæ Bullæ conatæ ſunt Inſtitutum conſeruare, mutando nomen & mille æquiuocationum afferendo ac prætextuum, vt perſuaderent ſe illa non comprehendi.

A Collegio Bauen. fuit expulſa Superioriſſa, quod inuenta fuiſſet prægnans, ex quodam familiari Presbytero quidam aiunt alij ex quodam Eremita Bruxellis dicuntur eſſe grauidæ duæ Ieſuitiſſæ conſobrinæ *

CONIVX.

Adulterium. Debitum Coniugale Delectatio. Filius. Matrimonium. Vxor.

1 RElïgionem altero inſcio, vel inuito profeſſus, & ab altero coniugum

gum reuocatus ad ſæculum, non tenetur poſt mortem Coniugis ad religionem redire: ſed non poteſt aliud Matrimonium contrahere; quia quatenus ad ipſum votum ſolemnia fuit. *c. Quidam 3. De conuerſ. Coniug.*

2 Coniugatus, ſi putans vxorem mortuam, eligatur & conſecretur in Papam, in dubio poteſt dicere: Dominus eſt, qui me iudicat. Si vero res ſit certa, nec Mulier ad continentiam induci poſſit, tenetur vxori debitum reddere, & melius faceret, ſi Pontificatum renunciaret. *gloſ. 1. in cap. 9. Si quis, 79. diſtint.*

3 Coniux ſi occaſionem peccandi coniugi det, vel debitum negando, vel neceſſaria ſubtrahendo, vel alias; non poteſt eum propter talem fornicationem dimittere. *gloſſa cap. 24. ſi tu abſtines 27. quæſt. 2.*

4 Coniux tranſiens ad ſecunda vota non poteſt vllo titulo in ſecundum coniugem transferre, pluſquam reliquerit vni ex filijs primi Matrimonij, cui minus reliquerit: & quod vltra reliquerit, non valet, ſed inter liberos æqualiter diuiditur, *l. Hac edictali in princip. C. de ſecund. nup.*

Filijs vero ſecundi Matrimonij non eſt prohibitum relinquere pluſquam filijs primi; dummodo filij primi Matrimonij non fraudentur legitima iuxta opinionem, quam amplectitur Rota Romana, vt patet per Ludouiſ. dec. 17.

5 Coniugatę non poſſunt introduci in aliquod Monaſterium ſine licentia Sacræ Congregationis, 1603. Pauia 15. Apr. 28.

Quam eadem, S.C. concedere non ſolet pro iis Monaſterijs, quæ Mulieres huiuſmodi recipere non conſueuerunt 1603. Venetia 4. Aug. 59. & pro ſolitis ſolum ad breue tempus, 1655. Milano 1. Oct. 276.

Neque ſufficit, quod conſueta fuerint recipere Virgines, ſed neceſſe eſt, quod coniugatas, vel Viduas, 1611. Chieti 23 Sept. 100. 1626. Napoli 12. Maij 122.

6 Cauſæ concedendæ talis licentiæ ſunt.

I. Abſcentia Mariti, 1579. Piſtoia 19 Maij 73. &c. 1602. Pauia 23. Iulij 45. &c.

II. Diuortium, 1600. Lecce 12. Dec. 15. 1603. Pauia 15. Apr. 28. &c.

III. Inſtantia ipſius Mariti, 1610. Napol. 16. Iun.

IV. Pericula vitæ à Marito vel alijs, 1602. Mantoua 8. Maij 29. &c. 1612. Pauia 2. Maij 52.

Si tamen ingreſſa eſt de licentia Ordinarij, etiam præ timore ne occideretur à viro, cogi debet ad exeundum, eiuſque indemnitati per alia remedia prouideri, 1617. Melfi 10. Ian. 7. 1647. Narn. 14. Ian. 43. 44.

Niſi Sacr. Cong. diſpenſet, 1612. Pauia 2. Maij 52.

V. Mala tractamenta, modo Mulier ſit honeſtę conditionis, 1604. Piſtoia 14. Dec. 188.

VI. Furor Mariti, eo durante, 1604. Fano 9. Martij 20. Bologna 15. Nou 76.

VII. Ad hęreſi reuerſam ad fidem Catholicam, 1618. Mariana 17 Aug. 279.

VIII. Ad probandum Inſtitutum, 1647. Sarzana 27. Martij 53.

IX. Ad habitum ſuſcipiendum, 1649 Milano 8. Oct. 48.

Inter conuertitas, emittendo ſtatim profeſſionem, & omiſſa ſolita clauſula, quod eligi non poſſit in Abbatiſſam, quæ non ponitur in couertitis, 1647. 11. Ian. 2.

7 Quando coniugata fit Monialis, induci debet Maritus ad votum Caſtitatis emittendum, 1648. 29. Iunij 21.

CONSANGVINEVS.

Acceſſus. Monaſterium. Neceſſitas.

1 COnſanguinei primi gradus poſſunt quater in anno videre ſuas

Moniales amoto velo, 1603. Napoli 14. Nou.87.

Et eas viſitare ſine alia licentia, modo non ſint Regulares, 1603. Giorgento 15. Dec.95.

2 Ordinarius permittere debet etiam Eccleſiaſticis, qui non ſint Regulares, vt ire poſſint ad alloquendas Moniales conſanguineas eodem modo, quo id permittit alijs Sæcularibus, 1597. Gubbio 25. Iunij 52. 17. Sept.73.

3 Conſanguinei, qui dederunt dotem, compelli non debent ad alendas Moniales, neque tempore penuriæ, 1601 Foligno 14. Feb.41.

Niſi eſſet extrema: & tunc etiam cum circumſpectione, 1601. Foligno 12. Mar.48.

4 In Conuentu Neapolitano S.Claræ non poſſunt poni de familia Fratres, qui ſint conſanguinei Monialium, 1629. 27. Apr.131.

5 Moniales non poſſunt inire contractus cum conſanguineis ſine licentia Ordinarij, 1639. 5. Febr.2.

CONSCIENTIA.

1 E*st actus* Animæ rationalis dictans aliquid rectè, vel non rectè factum ſeu faciendum. Alia eſt vera, alia erronea. Item alia certa, alia dubia, alia ſcrupuloſa. *Nau. cap.27. num.280.*

Syndereſis vero eſt habitus quidam naturalis, qui ex principijs operabilium naturaliter inditis, inſtigat hominem ad bonum, ac malo remurmurat. *S.Th. 1. quæſt.79. 12.*

2 Qui omittit aliquid facere, quod ex conſcientia erronea putat omiſſionem eſſe mortalem, non peccat, quando non eſt in poteſtate ſua illud non omittere. Vnde non peccat carceratus non audiendo Miſſam, dum illam omnino audire non poteſt, licet ideo ſe credat peccare mortaliter. *Bonac. de legib. diſp.2. quæſt.4. pun 6. num.24.*

3 Conſcientiæ ſuę nemo eſt ſe aptior teſtis. *Caiet. in Summa, v. Reſtitutio. Infra v. Voluntas.*

Et ideo quæ in animo conſiſtunt, probantur iuramento ipſius aſſerentis, niſi agatur de magno alterius præiudicio, quia tunc concurrere debent etiam aliæ coniecturæ. *Bonac. tom.3. diſp.1. quæſt. 16. ſect.1. pun.5. num.11.* † Vel niſi ex actibus exteris inſurgerit contraria præſumptio, prꝑſertim ſi ſit iuris & de iure. *Fagnan. c. Vidua. De Reg. num.9.* *

CONSECRATIO MONIALIV

Conuertitæ Sacerdos.

1 M*oniales* S. Benedicti ſolæ conſecrantur, vbi eſt vſus, 1577. Amelia 22 Ian.126.1611. Sora 27. Maij 65.1602. Piſa 30. Maij 36. 1618. Lucca 5. Febr.41. 1613. Colle 27. Aug.55.

2 Si Moniales conſecratæ fuerunt à ſimplici Sacerdote, reinteranda eſt conſecratio: ſecus ſi ab Epiſcopo, vel Abbate etiam ante profeſſionem, 1577. Parma 17. Apr.205.1579. Colonia 14. Maij 23.

3 Quæ officium recitare neſciunt, non debent conſecrari, 1607. Fano 3. Oct.34.

4 *Aetas*. Moniales conſecrandæ, debent expleuiſſe vigeſimumquintum annum, niſi adſit conſuetudo immemorabilis in contrarium, 1582. Siena 2. Maij 67. 1604. Piſtoia 6. Aug.39. 1611. Arezzo 11. Febr. 18. 1614. Giouenazzo 26. Sept. 125. 1630. Bolignano 1. Febr. 1651. Pauia 28. Iulij 20. ad 5. *cap.14. Placuit, 20. quæſt. 1. Pontificale Romanum.*

5 *Diſpenſare* in ætate 23. annorum expletorium poteſt etiam S C. 1622. Città di Caſtello, 4. Martij 48.

Non autem Nuncij, 1626. Venetia 18. Iulij.

Et Epiſcopus, qui ſine licentia Sedis Apoſtolicæ Moniales ante dictam ætatem conſecrat, ſuſpenditur à Pontificalibus

calibus, 1626. Bouino 26. Auguſti.

6 *Conſecrans* non debet cogere conſecrandas, vt ſingulæ comparent ſuas coronas; quia ſufficit vna pro omnibus, 1620. Oria, 11. Auguſti 241.

Multo minus munus quodcumque ſit, etiam ſponte oblatum accipere, 1583. Sarſina 25. Ian. 23. 1627. Fiorenza 24. Apr. 182.

CONSENSVS.

Bona. Conuentus Educandæ. Erectio. Habitus. Licentia.

1 QVotieſcumque requiritur conſenſus Monialium, debet præſtari capitulariter, & per vota ſecreta, Vrb. VIII. conſt. 29. *Sacroſanctum* in materia licentiarum ingreſſus edita 27. Oct. 1624. 1609 Nullius Peſcia 2. Oct. 65. 1611. Ortona 22. Apr. 46. 1616. Conimbricen. 22. Martij 50.

Sufficit tamen maior pars, nec requiruntur duæ tertiæ, 1620. Aquileia 24. Nou. 304.

2 Puellæ, antequam introducantur, ſiue ad habitum, ſiue ad educationem, debent acceptari, 1649. 29. Ian. 21.

Et ſufficit, quod Ordinarius habeat relationem Abbatiſſæ, Puellas fuiſſe ſer. ſer. acceptatas. Quod ſi dubium emerſerit, an acceptatio fuerit legitimè facta; tunc Epiſcopus explorare poterit voluntatem Monialium, etiam in Monaſterijs Regularibus ſubiectis. *Allegata ſupra num. 1.*

† CONSERVATORES. *

† 1 Sanctiſſimus cenſuit, tutius eſſe non permittere Regularibus in Partibus Infidelium, vt eligant Conſeruatores, ne ob diſſenſiones, quæ inter Ordinarios & Conſeruatores prędictos ſolent frequentiſſimè exoriri, Eccleſię periclitentur, & Perſonę à vanis Turcarũ vexentur. Vt autem in caſibus occurrentibus, qui opprimuntur, remedium habere poſſint, Sanctitas ſua iuſſit hac de re agi in Congregatione Cardinalium; quia fortaſſe poterit prouideri oppreſſis, ſi detur Epiſcopis & Archiepiſcopis Ordinarijs locorum in Prædictis Partibus facultas, vt tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegati poſſint ſe intromittere in cauſis, & partes componere: & ſi id nequeant, Partibus prædictis inhibere, ne aliquid innouent, donec conſulta S.C. decreuit, quid ſit in eis agendum, eo ſcilicet modo, quo fuit prouiſum pro Regno Hibernio ſub Rege Hæretico gemene 3. Feb. 1640. Acta P.F. ad 26. num. 23.

2 Quærentes Archiepiſcopo Turritano, An Regulares vnius Conuentus, Monaſterij, vel Domus, aliquem Priorem ſeu Guardianum, vel quemuis alium quamuis Dignitate Regulari fulgentem in ſuum conſeruatorem eligere vel deputare poſſunt.

Sacr. Congreg. Cardinalium negotijs Regularium propoſitorum non poſſe reſpondit. Romæ 6. Oct. 1617. *Fagnan. c. Sane il 2. De off. Deleg. num. 33.*

Sacra quoque C.C. cenſuit, Regulares eſſe non poſſe Conſeruatores, ſed eſſe debere Clericos ſæculares alias idoneos, 9 Oct. 1618.

Quæ rurſus 2. Martij 1619. cenſuit, Abbates Regulares, qui, vt proponitur, in Concilij Prouincialibus aut diœceſanis Iudices extiterunt deſignati, poſſe vtique eligi in Regularium Conſeruatores. *

CONSERVATORIVM.

1 SAcra Congregatio tolerat, non approbat Conſeruatoria Puellarum 1646. Bologna 23. Nou. 4. &c.

Neque pro ſuſtentandis, & dotandis filiabus Meretricum, quod ſit contra Bullam Pij V. conſt. 8. *Circa Paſtoralis*, 1622. Bologna 11. Ian. 3.

Quæ tamen non poſſunt erigi ſub Regia protectione ſine conſenſu Epiſcopi, 1619. Andria 28. Septemb. 300. Mon. 12. *v. Eccleſia*.

2 Conſeruatorium Orphanarum, omni humano auxilio deſtitutarum, ab Ordinario mutari non poteſt in Monaſterium contra diſpoſitionem fundatorum, 1612. Maioricen. 2 Maij 54.

3 Superiorilla non eligatur ad vitam ſed ad triennium, cum facultate illam confirmandi ad aliud triennium, ſed non vltra, 1637. Serui 9. Ianuarius *ad primum c. Indemnitatibus* 43. §. *Supradicta ſiquidem. De elect. in 6*.

Eius ætas ſit ſicut, & Abbatiſſæ. Conſultrices vero ſint annorum 30. Vna tantum admitti poſſit annorum. 25. *Ad* 2.

4 Vicariam Superiorilla deputet, & amoueat ad libitum. *Ad* 5.

5 Non liceat Puellas Conſeruatorijs docere Theologiam ſcholaſticam, vel de ea diſputare, 1607. Piacenza 16. Octob. 41.

6 Confeſſarius Conſeruatorij debet eſſe triennalis, ſicut & Monaſterij, 1649. 18. Martij 40. *Ex d. cap. Indemnitatibus*.

CONSILIVM.

Arbitrium 1 §. 6 *Communitas. Epiſcopus*.

1 Cogi poteſt iuxta ſolitum diebus feſtis extra tempus Diuinorum Officiorum, 1602. Rimini 5. Februarius 16.

Non tamen in locis ſacris 1604. Camerino 3. Feb. 17.

2 Vt quis abſoluatur ab excommunicatione incurſa, ob conſilium datum ad violationem libertatis, vel Immunitatis Eccleſiaſticæ, non ſufficit, quod dicat, ſe de eo dolere plurimum, ſed neceſſe eſt, damnet idem conſilium apud eoſdem, quibus conſuluit, & facit quod poteſt pro reuocatione præcepti, & ſecutorum ex eo, 1627. Nizza 16. Martij 48.

CONSTANTINVS.

Cardinalis, Imperator.

CONSTITVTIO. *Statutum*.

1 *Conſtitutiones* confirmatæ à Sede Apoſtolica, non poſſunt poſtea mutari, vel corrigi ab inferioribus, 1603. Aſtorgia 17. Februarius 8. 4. Martij 16.

2 Vnde conſtitutiones alterantes Regulam fieri non poſſunt ſine approbatione Sanctæ Sedis, 1603. Nizza 22. Apr. 30. 31.

3 Diſpenſare ſuper conſtitutionibus non poteſt Nuncius, vel Generalis, 1645 Auguſti 2. Iunij 1. & 2. Riformati 8 Dec. 3. 1646. 9. Nou. 8. 7. Dec. 13.

CONSVETVDO.

Ieiunium. Occaſio. Parochus. Priuilegium.

1 *Quæ* Iuri Canonico non aduerſatur, ſpatio decem annorum præſcribitur. *Bonac. de legib. diſp. vlt. quæſt. 5. pun. 4. num. 3. ad fin. Diana 6 tract. 5. reſ. 27. Ego ipſe de iure nat. num* 48.

2 Conſuetudo, & Præſcriptio differunt: quia conſuetudo eſt quid Iuris, Præſcriptio vero quid facti. Ad conſuetudinem requiritur tacitus conſenſus Communitatis, ſaltem maioris partis: ad Præſcriptionem verò ſufficit factum perſonæ particularis. Vnde ſicut per conſuetudinem acquiritur Ius communitatibus; ita per Præſcriptionem perſonis Particularibus. Ad Præſcriptionem requiritur bona fides, neque titulus requiritur *Bon. tom. 2. de decim. q 5. pun. 5. n. 4.*

3 Conſuetudo legem abrogare poteſt, licet in ipſa damnetur futura conſuetudo, dummodo Princeps expreſsè, vel tacitè conſentiat. *Bonac. de legib. diſp. 1. quæſt. 1. pun. vlt. §. 3. num. 36. & ſeqq.*

4 Ad probandam conſuetudinem non requiritur Partis citatio. *Bonac. de Sim. diſp. 4. pun. 3. num. 7. v. Ex Iuribus, 4. 16. 38.*

5 Conſuetudo ſtricti Iuris eſt, ac ſtrictè interpretanda. *Ex Rota Diana 6. tract. 5. reſ. 26. 1. 2. 51.*

† In conſuetudine tamen interpretatiua, ac iuris præexiſtentis declaratiua, ſufficit probare obſeruantiam ſine præſcriptione, Nicolaus de Matarellis, quem refert, & ſeq. Ant. de Butr. cap. vlt. num. 47. v. ex his dicit. Nicolaus. De conſuet. Alex. conſ. 8. & aduerte nu. 7. & ſeq. lib. 2. Plene Aymo conſ. 201. Preſupponitur nu. 11. & 12. & reſoluit Rota apud Put. dec. 293. lib. 1. & d. 256. nu. 6. & 7. par. 2. diuerſ. Fagn. c. conſuetudines. De conſuet. num. 36. *

6 Conſuetudo, & Obſeruantia fundata in titolo vitioſo, licet ſit immemorabilis, non attenditur. *Rota apud Farin. par. 1. tom. 1. dec. 136. num. 12.*

7 Stylus & obſeruantia Romanæ Curię ſeruandus eſt in omnibus alijs Curijs. *Rota dec. 212.*

8 Conſuetudo eundi ad cantandam Miſſam, & Sermonem habendum in aliquam Eccleſiam eius de feſto approbatur, 1602. Gaeta 1. Oct. 104.

9 Item quod Epiſcopus det certam Panis & Vini portionem Sacerdoti, Diacono & Subdiacono, qui cantauerunt Miſſam Conuentualem, 1603. Caiazzo 17. Iun. 70.

10 Conſuetudo contraria Rubricis Miſſalis declaratur abuſus à Sac. Rit. Congregat. cuius decretum habes in principio Miſſalis.

CONTENTIO. Vanagloria.

CONTINENTIA. Incontinentia.

CONTRACTVS.

Commodatum. Conſanguineus. Culpa. Inſtrumentum. Iudicium. Nouitia.

1 De rebus Eccleſiaſticis non valet, niſi adſit ſubſcriptio. *gloſ. cap. 1. verſ. vel ſubſcripſit, 96. diſt.*

Hoc tamen in ſcripturis publicis de conſuetudine non ſeruatur, in quibus non ponitur ſubſcriptio, neque Partium neque Teſtium. *Rota apud Galeſ. dec. 63. num. 3.*

2 Contractus ab aduena celebratus in alieno territorio, non ſeruata loci ſolemnitate, non valet: excepto contractu dotis, in cuius celebratione non attenditur ſtatutum loci, in quo dotis quo dotis contractus initur, ſed loci, in quo vir habet domicilium. *l. exigere 65. ff. v. de iudic. Bonac. de legib. diſp. 1. quæſt. 1. pun. 6 num. 51. verſ. Ex quo patet.*

3 Contractus ex alieno arbitrio pendere poſſunt, non autem vltimæ voluntates. *l. Si quis arbitratu 43. ff. numer. de verb. oblig. l. Illa inſtitutio, 32. ff. 1. de hæred. inſtit.*

4 Si vterque contrahentium veniat contra contractum, in quo ſit appoſita pœna non obſeruanti, neuter pœnam ſoluere tenetur: nam paria delicta mutua compenſatione tolluntur. *cap. 1. 32. quæſt. 6. c. Conqueſtus 7. de pœnis, c. penult. in fine de adult. l. viro 39. ff. l. ſol. matr.*

5 Licet in contractibus fieri poſſit à laicis renunciatio fori; non tamen intelligitur facta ex quibuslibet clauſulis, quibus contrahens omni legum auxilio, ſeu omnibus exceptionibus renunciat. *Galluppus in Praxi Conc. Neap. par. 2. numer. 9.*

CONTRIBVTIO.

Canonicus. Lis. Neceſſitas. Seminarium.

1 Contributiones ceſſant, finita cauſa, propter quam fuerunt impoſitæ, 1601. Euora 2. Apr. 115.

2 Pro fabrica Eccleſiarum, etiam Parochialium, procurari potius amicabiliter debent, quam per vim, 1601. 2. Maij 128.

3 Clerici non contribuant gabellis impoſitis pro ſalario Medici, vel Chirurgi, 1612. Trani 6. Oct. 95. v. *Clericus* 31

4 Licet Clerici tenerentur annonæ contribuere; non tamen ad id cogi poſſent à Iudice laico, 1622. Imola 19. Iulij 83.

5 Si Abbates locales taxæ contributionum promptè non ſatisfaciunt, prohibentur accedere ad Capitulum generale, cum priuatione officij, & inhabilitate ad illud, & ad alia maiora, 1637. Lateranenſi 9. Ianuarij 1649. 8. Ianua. 8. 26. Februarij 10. 16. Apr. 4.

CONTVMACIA.

Appellatio. Homicidium. Inquiſitor.

CONVENTVS.

Gubernatio. Quæſta. Superior.

† SD. N. Vrban. VIII. declarationem DD. Cardinalium Sacri Conc. Tridentini Interpretum probans conſt. ſuam Rom. Pont. 25. & 43. *Cum contingat* § 14. de nouis Conuentibus non erigendis, niſi cum numero duodecim Religioſorum, declarauit habere locum etiam extra Italiam 30. Ian. 1638. in Congreg. de p f. coram S. ſua habita. *

1 Sub decretis ſuper erectione nouorum Conuentuum, non comprehenduntur Congregationes Presbyterorum ſæcularium in communi viuentium, erectæ auctoritate ordinaria, 1623. Capaccio 13. Ian. 13.

Neque translatio eiuſdem Conuentus, dummodo à primo totaliter diſcedant, 1625. Carmelitani Scalzi 4. Aug. 1641. Cappuccini 13. Sept. 268. Monte Virgine 6. Dec. 352.

Neque ampliatio eiuſdem Conuentus, 1646. 22. Iunij 14.

Niſi laudum, vel quid aliud obſtet, 1611. 23. Dec. 162.

2 Ordinarius in licentia erectionis conuentus non poteſt apponere pactum, & conditionem, quod fratres non poſſint benedicere cineres, & palmas, eaſque fidelibus diſtribuere, vel prædicare, vel dicere Miſſas, niſi de ſua licentia, & horis ab eo præſcribendis, 1589. Potenza 23. Maii 148.

† Neque cum clauſula, quod in primis & ante omnia renuncient priuilegijs Apoſtolicis, quæ habent ſuper decimis. *lib.* 131-47. *S. Benedicti Hiſpaniarum. C.C.* *

3 Conſenſus ab Epiſcopis in erectione conuentus præſtari debet gratis, 1613. Sant' Agoſtino 27. Auguſti 95.

† A Vicario vero Generali præſtari non poteſt ſine ſpeciali mandato, vt omnes vnanimiter ſenſerunt, 11. Iulij 1620. *

4 Mutari debent Portæ, quæ à conuentibus ſiue hoſpitijs Fratrum tranſeunt in domos ſæcularium, 1617. Nouara 7. Iul. 181.

5 Tam ad habitum, quam ad Officia, & Prælaturas alicuius Monaſterii, Originarij, & natiui, cæteris paribus, exteris præferendi, 1633. Oliuetani 2. Dec. 406. 16. Dec. 430.

6 In Conuentu à Regularibus derelicto ponuntur Clerici ſæculares ad cuſtodiam, 1601. Meſſina 16. Iulij 175. 1603. Roſſano 1. Sept. 68. v. *Eccleſia*.

7 Qui

7 Qui ſi intra terminum ab Epiſcopo præfigendum ei non prouident, priuantur omnino. *ibidem.*

8 Propter delictum commiſſum à Regulari priuato, non debet auferri Conuentus in opprobrium totius Religionis, ſed delinquens ipſe ſeu eius puniri, 1615. Trento 4. Maii 58. *v. Cura* 15.

9 *Parui Conuentus* ſeu Conuentini ſummè, diſplicent, 1604. Tortona 10. Febr. 16. 17. Maii 40.

10 Ex conſt. S. M. Innocenti Papæ X. ſuper extinctione, & ſuppreſſione paruorum Conuentum, eorumq; reductione ad ſtatum ſæcularem, & bonorum applicatione, & prohibitione erigendi noua loca Regularia in Italia, & Inſulis adiacentibus, edita Idibus Oct. 1652. incipit. *Inſtaurandæ, &c. Omnes, & ſingulos Conuentus, &c. in litteris ab eadem Congregatione propediem expediendis, nominatim exprimendos, in quibus ob paruum numerum, &c. perpetuo extinguimus, &c.*

11 *Quo circa, &c. infra terminum ſex menſium à die præſentationis litterarum, &c. dimittant realiter, &c. poſſeſſionem corporalem, &c. reſeruata eis facultate aſportandi profanam, non autem ſacram ſuppellectilem, &c. Alioquin pœnas, &c.*

12 Eo vero termino elapſo, non liceat Regularibus in Eccleſiis dd. Conuentuum Miſſas ac diuina officia celebrare, &c. Aliàs eo ipſo Eccleſiæ remaneant ſuppoſitæ Eccleſiaſtico Interdicto. Et Ordinarii requiſiti Religioſos eiiciant, & curent onera adimpleri, ac curam Animarum exerceri per presbyteros ſæculares.

13 *Bona applicamus pijs vſibus in eiſdemmet locis, vbi ſiti ſunt conuentus; uſq; non indigentibus, alijs locis eiuſdem diœceſis, iuxta deſignationem, & partitionem, quam eadem Congregatio ſingulorum Epiſcoporum cum ſuis Capitulis ſententia prius audita, &c. de mandato noſtro faciet in ſuis litteris ad eoſdem Epiſcopos ſcribendis, &c.*

14 *Verum hoc porpetuo prohibemus edicto. ne quis Regularium, &c. ad habitandum domos, &c. erigere vel fundare præſumat, abſq. Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali, &c. in ſcriptis, & gratis concedenda, præuia examinatione Congregationis &c.*

15 *Declaratio.* In hoſpitiis, vel Grancis non permittitur habitatio Religioſorum. neq; curæ exercitium per Regulares, ſed per Præsbyteros ſæculares, ab ipſis Regularibus nominandos. Permittitur item habitatio Regularium laicorum ſeu Conuerſorum pro fructibus colligendis 10. *Dec.* 1652.

16 Conuentus parui reſtituti ſubiecti ſunt Ordinario, donec per S. C. declaratum fuit, ibi commodè degere poſſe, & cum effectu degere, duodecim Religioſos. Et ſi interim non alantur in eis ſaltem ſex Religioſi, quorum ad minus quatuor ſint Sacerdotes maturæ ætatis, gratia reſtitutionis nulla ſit. In alis vero non ſuppreſſis, in quibus quandoq; dictus numerus non alitur, datur iuriſdictio Ordinario tamquam Delegato Apoſtolico 10. Feb. 1654.

17 Super quo decreto die 27. Iulii 1655. emanuerunt à S. C. ſuper ſtatu Regularium ſequentes declarationes à S. D. N. approbatæ.

I. Epiſcopus in Conuentibus ſuæ iuriſdictioni ſubiectis, non poteſt Abbates, Priores, Guardianos, & alios Superiores locales deputare, vel familiam conſtituere.

II. Ex rationabili tamen cauſa poteſt Religioſos à dictis Conuentibus amouere, commonito prius Superiore Regulari, ad quem pertinet, vt eoſdem Religioſos aſſignet in aliis Conuentib.

III. Regulares eorundem conuentuum compelli poſſunt ab Epiſc. ad exhibendos libros introitus, & exitus, & reddendas rationes adminiſtrationis.

IV. Poteſt Epiſcopus in eiſdem Con-

Conuentibus ſe ingerere etiam in iis, quæ Regularem diſciplinam concernunt.

V. Eccleſiæ dictorum conuentuum, & Cappellæ Granciarum, in quibus degunt conuerſi pro Agrorum cultura, poſſunt ab Epiſcopo viſitari.

VI. Sicut etiam ipſi conuerſi.

VII. Et Granciæ, licet nullus ibi degat conuerſus.

VIII. Non tamen licet Epiſcopo viſitare conuentus, tam ſuppreſſos, & poſtea reſtitutos, quam non ſuppreſſos, ad effectum cognoſcendi, an in illis reipſa alantur ſex Religioſi, antequam aliunde conſtet de fundamento intentionis Epiſcopi, & deficientia conſtituti.

IX. Non licet Epiſcopo tales conuentus viſitanti quicquam accipere, procurationis nomine.

X. Iuriſdictio prædicta competit etiam Vicarii generalibus Epiſcoporum, & aliis inferioribus Prælatis, proprium territorium ac iuriſdictionem quale Epiſcopalem habentibus.

XI. Prouinciales, & alii Superiores Regulares, poſſunt huiuſmodi conuentus Ordinarii iuriſdictioni ſubiectos, & Religioſos in illis degentes, viſitare corrigere, punire, omnemque iuriſdictionem in eos exercere ſicut poterant ante dictum decretum, non tamen priuatiuè quo ad Epiſcopum.

XII. Si Superior Regularis in cauſa præuenerit contra ſubditum degentem in aliquo ex eiſdem Conuentibus Ordinario ſubiectis, fabricando; Epiſcopus non poteſt huiuſmodi cauſam reaſſumere, ac ſuperiori inhibere, niſi ex iuſta cauſa; veluti cum videt, ſuperiorem Regularem ex odio vel amore, cupiditate vel metu, aut ex nimia ſeueritate vel indulgentia, quid durius, aut remiſſius conſtituere, quam cauſa depoſcit: in quo ipſius Epiſcopi conſcientia oneratur.

XIII. Non licet econuerſo Superiori Regulari, Religioſum ab Epiſcopo inquiſitum à loco amouere: & ſi amotus fuerit, poteſt Epiſcopus cauſa proſequi, & illum quibuſcunq; remediis reuocare, etiam inuocato auxilio Ordinarii, & Barachio ſæculari cuiuſcumque loci, in quo Religioſus ille reperiatur.

XIV. Quo caſu excepto, ſi Superior localis, vel etiam Prouincialis, voluerit aliquem ex fratribus à Conuentu remouere, id Epiſcopus prohibere non poterit.

XV. Si à conuentu primum ſuppreſſo, & deinde Religioni reſtituto, abſint ex aliqua rationabili cauſa, & ad breue tempus, vnus vel plures ex numero ſex Religioſorum ibi degentium: gratia reſtitutionis ob id non eſt nulla, nec Conuentus remanet ſuppreſſus, omni tamen fraude ceſſante.

XVI. Conuentus tamen remanet ſubiectus Iuriſdictioni Ordinarii, tali abſentia durante.

XVII. Iterum vero impleto numero, Conuentus recuperat priſtinam exemptionem.

XVIII. Si gratia reſtitutionis Conuentus ſuppreſſi reddatur nulla ex eo, quod in illo ad formam decreti cum effectu non alantur ſex Religioſi, & poſtea contingat eiuſmodi numerum impleri, non reuiuiſcit gratia reſtitutionis Conuentus.

XIX. Antequam Epiſcopus Conuentus poſſeſſionem apprehendat, vel Religioſos expellat ex eo, quod gratia reſtitutionis vt ſupra reddatur nulla, debet præcedere declaratoria ipſius Epiſcopi cum cauſæ cognitione.

XX. A qua declaratione licet Religioſis ad S. Apoſtolicam appellare quo ad effectum deuolutiuum tantum, non etiam quo ad ſuſpenſiuum.

XXI. Aetas autem matura ad hunc effectum dicitur completo anno qua-

dra

dragesimo.

18 *Familia* In paruis Conuentibus, qui penitus extingui ſupprimiue omnino non poſſunt, non debent collocari, niſi Religioſi, ſenes, bonæ vitæ, & ad annum tantum, 1594. Auerſa 4. Iulii 112. 1616. Sira cuſa 29. Ian. 18.

19 Eccleſia vero Monaſterio vnita, in qua nulla reperitur Monachorum reſidentia, in ſupradicta ſuppreſſione non comprehenditur, 1654. Oliuetani di Noli 20. Nou. 220.

† Conuentus Miſſionum, licet parui, non ſupprimuntur, 1628. 111. 14.

CONVERSATIO.

Acceſſus. Epiſcopus. Nouitias. Vicarius.

1 EPiſcopus ſtatim expellere debet à Ciuitate Presbyterum, qui ſcribit Monialibus litteras amatorias, 1613. Gubbio 27. Aug. 98.

Et Miniſtrum Monaſterii, qui cum aliqua Moniali intimam familiaritatem habet, 1614. Nicaſtro 55. Apr. 49.

2 Regulares item ſcribentes litteras, & mittentes Nuncios ad Moniales, ſubire debent pœnas arbitrio, licet non comprehendantur in decreto, 1605. Cremona 22. Auguſti. Greg. XV. conſt. 18. *Inſcrutabili*.

Et ad longinquas partes amandari, 1611. Turino 2. Martii 62.

CONVERSVS.

Ancilla. Clauſura. Dos. Eleemoſyma. Laicus Numeror Profeſſio Regularis. Velum.

1 COnditio appoſita in admiſſione Conuerſorum, quod eiici poſſint, ſi fuerint incorrigibiles aut ſcandaloſi; quo ad veros incorrigibiles, per annum in carceribus probatos, eſt ſuperflua, quo ad alios nulla, 1635. Ciſtercienſi 1. Iunii 191.

2 Conuerſus factus Sacerdos per Breue, 1649. 26. Nou. 2.

Contra voluntatem ſui generalis ſuſpendi debet, 1633. Minimi, 18. Nou. 393. v. *Laicus* 5.

3 Superiores, qui contra decretum Clementis Octaui ſuper receptione, & inſtitutione Nouitiorum 19. Martii 1603. Sub conſt. 82. *cum ad Regularium*, §. 34. tenoris ſubſeq. *Qui ad Conuerſorum habitum recepti fuerint, ad Clericorum ſtatum tranſire, etiam durante tempore probationis, non poſſint*, dant eiſdem Conuerſis licentiam tranſeundi ad ſtatum clericalem, ſuſpendi debent ab officio ad tempus: tranſeuntes vero reducendi ſunt ad laicalem cum perpetua ſuſpenſione à ſuſceptis ordinibus, 1620. Minimi 14. Feb. 46. 1646. 26. Ian. 1. Præſertim inter Auguſtinianos, vt ex ſequenti decreto.

Cum Sac. Cong. negotiis, & conſultationibus Epiſcop. & Regularium præpoſitæ innotuiſſet, nonnullos Fratres laicos ſeu conuerſos Ordinis Eremitarum S. Aug. propriæ conditionis, ſtatus oblitos, vel graduum altiorum appetentes dignitatem, ad ſtatum Clericalem abſq; legitima S. S. Apoſtolicæ licentia pertranſiſſe. Alios quidem, poſt, quam habitum per laicos, ſeu conuerſos quoſdam alicubi geſtari ſolitum, quem vulgo *Zimarrettam* appellant, ante vel poſt eorum acceptationem ſeu receptionem aſſumpſerant dereliquiſſe, & inter Clericos poſtmodum ſe cooptari, vel recipi feciſſe. Alios poſtquam in ſtatu laicorum ſeu conuerſorum: &c. & in actibus laicorum ſe exercuerant; propria item auctoritate, vel de Superiorum ſuorum, nempe Generalium, vel Prouincialium licentia, habitum Clericorum aſſumpſiſſe, & vel in propriis Prouinciis remanentes, vel ad alienas tranſeuntes, aut alias remotiores partes peragrantes, ad ordines etiam ſacros cum debitis dimiſſoriis

ſe

ſe promoueri feciſſe. Alios deniq; poſtquam vt ſupra inter laicos ſeu conuerſos fuerant recepti: vel profeſſi,& in actibus eorum ſe exercuerant, ementitis litteris teſtimonialibus ſuorum ſuperiorum, & ſuæ receptionis Clericalem habitum, & ordines minores ac ſacros ſuſcipere, & in Altaris etiam miniſterio miniſtrare, ſacraque pœnitentiæ,& eucharistiæ Sacramenta, ac curam etiam Animarum exercere, veritos, non eſſe. Eminentiſſimi eiuſdem Sacre Congregationis patres, ne res tam mali exẽpli vlterius progrediatur, & ipſi tantæ temeritatis impunes non petranſeant, pro eo quantum fieri poteſt proſpicere volentes, audito prius Priore Generali, & Procuratore generali eiuſdem ordinis, ac negotio huiuſmodi primo in Congregatione particulari deſuper deputata, tum in plena Congregatione ſemel atq; iterum diligenter examinato, & mature diſcuſſo, communicato etiam conſilio cum Sanctiſſimo D. N. Vrbano Papa Octauo, atque ex peculiari Sanctitati ſuæ facultate,in has,quæ ſequuntur, reſolutiones, deueniendum eſſe cenſuerunt.

I. Omnes & ſingulos, quos eorum Prouincialibus,ſeu Vicariis generalibus reſpectiuè, vna cum duobus ſaltem Patribus Diffinitiorii conſtiterit, fuiſſe pro Clericis in ipſa Religione acceptatos licet ante, vel poſt eorum acceptationem, habitum vt ſupra à laicis geſtari ſolitum, *Zimarretam*, nuncupatum detulerint, dummodo in actibus laicorum, ſeu conuerſorum ſe non exercuerint, mandant ex hac cauſa non moleſtari; iiſque, vt in prædicto habitu, & ſtatu Clericali, liberè, & licitè remanere poſſint, indulgeant, & quatenus ex hac eadem cauſa reperiantur ab exercitio ſuorum Ordinum plenariè redintegrent. Vſque in poſterum Clerici à laicis, tam ante, quàm poſt eorum acceptationem, & profeſſionem, etiam per habitum diſtingui poſſint, diſtrictè mandant, & præcipiunt, ne vllus iam receptus,aut acceptatus, vel de proximo,aut poſthac aceptãdus,ſiue recipiẽdus inter Clericos, habitum præfatum, *Zimarretam* nuncupatuum, per ſeipſum aſſumere, aut à Generali, Prouinciali, vel alio Superiore, quocumque nomine cenſeatur, etiam in Generali; vel Prouinciali Capitulo, aſſumendi, vel deferendi licentiam, ſeu faultatem obtinere, vel concedere præſumat. Qui ſecus fecerit, à ſtatu Clericali dilectus, ad habitum, & ſtatum laicorum & conuerſorum reducatur. Et Superiores, qui prædictam *Zimarrettam* quomodolibet dederint, aut deferri permiſerint, vel deferendi licentiam conceſſerint; perpetuam officiorum,quæ tunc obtinebunt vociſq; actiuæ, & paſſiuæ priuationem, ipſo facto, & abſq; alia declaratione incurrant.

II. Quos inter laicos, ſeu conuerſos iam receptos, aut profeſſos, vt ad habitum, & ſtatum Clericalem tranſire,& ad ordines promoueri poſſent, falſis litteris teſtimonialibus eorum receptionis, vel profeſſionis, ſeu licentis ſuorum Superiorum, ad huiuſmodi tranſitum faciendum, vel promotionem obtinendam, vſos fuiſſe, eiſdem Prouincialibus, ſeu Vicariis generalibus reſpectiue, vna cum duobus ſalem Patribus Diffinitorii conſtiterit; eos à ſtatu Clericali deiici, ad ſtatum, & exercitia laicorum, ſeu conuerſorum reduci atque ab exercitio Ordinum, quos temere aſſumpſerunt, abſq; ſpe vlterioris promotionis, vel rehabilitationis, perpetuo ſuſpendi debere mandant. & præcipiunt.

III. De his, qui cum vera, & legitima ſuorum Superiorum licentia tranſitum huiuſmodi feciſſe, vel cum eorum Superiorum legitimis litteris teſtimonialibus ad ordines ſe fuiſſe promptos deduxerint, S. Congregatio in caſibus

parti-

particularibus, penſatis cuiuſq; rationibus, & circumſtantiis, prouidebit.

Ac poſtremo Generali, Prouincialibus, Vicarii generalibus, & aliis quibuſcunq; Superioribus præſentibus, & qui pro tempore fuerit Ordinis huiuſmodi, quibuſcunq;nomine cenſeantur, prohibet,atq;interdicit, ne cuipiam laico, ſeu conuerſo,inter larcos itam acceptato,ſeu recepto, vel acceptando, ſeu recipiendo, etiamſi in ſtatu laicali profeſſionem nondum emiſerit, ab habitū clericalem, poſthac tranſire, tonſuram clericalē ſuſcipere, aut ad Ordines promoueri facere permittant.Si ſecus factū fuerit, Superiores,qui de præmiſſis aliquid conceſſerint, vel permiſerint,officiorum, quę tunc obtinebunt,vociſq; actiuę,& paſſiuę priuationem ipſo facto & abſq; alia declaratione,arbitrio eiuſdē S. C.duraturam, incurrant:ſicque tranſeuntes, tonſuram ſuſcipientes, vel ſe promoueri facientes, ab exercitio ſuorum ordinum perpetuo ſuſpenſi remaneant, à ſtatu Clericali deiiciantur, & ad habitum ac ſtatum laicorum ſeu conuerſorum reducantur. Conſtitutionibus eiuſdem Ordinis, etiam Apoſtolica auctoritate confirmatis, priuilegiorum communicationibus, aut aliis Apoſtolicis conceſſionibus, & indultis, cæteriſq; contrariis quibuſcumq; non obſtantibus. *Romæ 23. Ian. 2643.*

Formam rehabilitationis, de qua ſupra in §. 3. habes in meo compendo Regularium v. Agoſtiniani n. 12

1 Prima Regula S. Claræ,non admittit conuerſas, 1596. Vlixbonen. 6. Martii 282. 16c9. Lece 15. Maii. 31.

5 Vbi conuerſæ ſunt in magno numero, ferè ad medietatem Choralium, prohibentur aliæ veſtiri ſine licentia S. C. etiam intra num. 1603. Camerino 18. Martii 21. 1648. Mantuua 11. Martii 9.

6 Non conceditur licentia recipendi conuerſas in monaſteriis illas recipere non ſolitis, 1604. Ferrara 9. Martii 21. &c.

Niſi ex iuſta cauſa, puta quod Moniales nobies, vilibus non aſſuetæ, inde contrahant infirmitates, 1627. Fanno 30. Apr. 184.

7 Conuerſa acceptata ante prohibitione veſtiri debet etiam poſtea, 1603. Parma 7. Ian. 1.

8 Conuerſa recepta cum licentia S. C. in Monaſterio, quod mittit ad quæſtuandum, ipſa propterea nunquam poteſt exire, 1650. 15. Iulii 38.

Sed hæc prohibitio non ſemper apponitur; quod fuerit experta defficilis, 1655. Bologna 9. Iul. 202.

9 Singulæ conuerſę aſſignandę ſunt pro ſingulis Monialibus Officialibus; ac de anno in annum, & de officio in officium, mutari, 1601. Padoua 3. Iulii 74.

Cum cauſa pro quiuis quibuſq; Monialibus datur vna conuerſa, regulariter pro quibuſq; decenis 1601. Lucca 17. Sept. 93. 1602. Viterbo 4. Iulii 33.

Vel pro octenis, 1618. Piſa 13. Iulii 242. 1622. Genoua 18. Martii 64.

Vel pro ſeptenis; 1647. 5. Iulii 78.

10 *Ad Clauſuram* tenentur conuerſæ ſicut moniales, 1601. Volterra 14. Nou. 104. 1617. Bologna 15. Sept. 240. 1620. 28. Ap. 118.

11 *Ad probandum* Inſtitutum in habitu ſæculari conuerſæ quoque recipi poſſunt de licentia S. C. 1603. Mantoua 20. Ianuar. 5. 1646. Cremona 2. Martii 6. &c.

12 *Velari* non debent conuerſæ licet idoneæ, ne via aperiatur ambitioni: niſi rarò, cum diſpenſatione S. C. 1602. Cremona 3. Dec. 84. 1603. Arezzo 10. Iun. 44.

Et nouo probationis anno, 1634. Arezzo 15. Sept. 373. 1651. Montefeltro 26. Iun. 24.

13 *Dos* conuerſarum minor quam Choralium, ſæpius pro medietate, aliquando nulla, licet ſupra numerū. 1574. Modena 24. Maii 248. 16co. Ferrara 21. Nou.

21. Nou. 4. 1602. Rieti 17. Apr. 22. 1612. Genoua 18. Martii 64.

Reſpectu laborum, 1603. Senegaglia 1. Oct. 63.

Licet aliquando ſoluerit etiam dotem duplicatam, 1645. 20. Ian. 36. &c.

Et triplicatam, 1645. 24. Martii 16.

14 *Supranumerariæ* potius recipendæ, quam alicui Moniali Conuerſa, vel Ancilla particularis concedatur, 1603. Napoli 4. Maii 15. 1647. 21. Iulii 79.

15 Abbatiſſa, quæ recipit ſupranumerarias ſine licentia Sacræ Cong. ſuſpenditur ab officio, Monâſterium vero à recipiendis conuerſis, etiam numerariis, 1602. Viterbo 26. Mar. 20. 27. Apr. 22. Arezzo 18. Iunii 38.

16 Duæ ſorores conuerſæ in eodem Monaſterio prohibentur ſine licentia S. C. 1649. Pauia 29. Ian. 22 &c. 1650. Parma 4. Feb. 14.

17 *Pro ſeruitio* neceſſario furni poſſunt recipi conuerſæ, 1600. Camerino 5. Dec. 11.

18 Conuerſa male affecta meretur exemptionem, maximè ſi diu ſeruiuit, & eius conſanguinei volunt propterea donare aliquid Monaſterio, 1602. Paler. 31. Maii 30. 20. Aug. 56.

19 *Profeſſionem*, expleto anno, debent emittere conuerſæ, vel exire ad præſcriptum Cullæ pii V. 1602. Viterbo 8. Maii 26 1603. Napoli 15. Apr. 27.

Et ad hoc debet eis terminus præfigi, 1603. Theano 27. Oct. 82. 28. Nouemb. 91.

Non obſtante qualibet contraria con. conſuetudine, 1612. Viterbo 4. Dec. 152. §. 2. 1618. Aſſiſi 27. Iulii 159.

20 Conſuetudo Monaſterii ſeruari debet quod Sorores conuerſæ ad vſum veli nigri, vociſq; actiuæ, & paſſiuæ, ſtallum in Choro, & alia huiuſmodi, non admittantur: & non in clauſtro, ſed in cœmeterio, ad id, de more deputato, ſepelliantur, 1645. Rhemen. 16. Nou. 4. 1647. 13. Aug. 52.

CONVERTITAE.

Coniux 6. *Numerus*. *Profeſſio*. *Vidua*. *Virgo*.

1 PRohibitio veſtiendi pro illis Monaſteriis, quæ mittunt ad quæſtuandum poſeſſas, ſiue Moniales, ſiue conuerſas, non comprehendit Monaſteria Conuertitarum, 1610. Reggio 23. Iulii 1615. Bologna 14. April. 44.

2 *Si redditus* non ſunt ſufficientes, non poteſt iniungi clauſura, nec profeſſio, nec vota, ſed tantum inchoari receſſus ad modum loci pii, 1601. Rauenna 19. Iunii 70.

3 *Virgines* recipi non debent in Monaſteriis Conuertitarum, nec è conuerſo, 1602 Mazara 23. Apr. 24. Valentia 17. Dec. 89. 1603. Toledo 17. Maii 42. 1614. Catanzaro 12. Sept. 16. 1618. Imola 9. Oct. 341.

† Licet eſſent illegitimæ, 1656. Ancona 10. Martii 124. *

Non ſolum quia corruptæ, cum incorruptis non conueniunt; ſed etiam quia præripitur locus iis, qæ relinquerent peccatum: & ita tam più opus impeditur, 1626. Catanzaro 4. Maii.

Niſi in caſu, quo non poſſent alibi Monachari propter aliquem reſpectum, ſi ad ſit conſuetudo, vel ſaltem exemplum, 1618. Palermo 19. Ian. 18. 1629. Ferrara 6. Ap. 120.

4 *Nec educationis* titulo, niſi cum litteris Sacræ Gongregationis, quæ derogent expreſsè prohibitioni, 1647. Rheggio di Calabria 2. Aug. 72. 1650. 9. Apr. 3.

5 *Adultra* inter Conuertitas de conſenſu Mariti continentiam promittentis, vel Religionem intrantis, 1603. Ancona 10. Iunii 43. 19. Iunii 65. 1. Sept. 69. 1642. Vrbino 13. Iunii 202. Todi 7. Septembris 313. 1543. Bologna 18. Apr. 195.

Niſi deprehenſa fuiſſet in adulterio de recenti, 1602. Perugia 19. Nouembri 77.

Vel niſi eſſet grauida, 1604. Lece 6. Sept. 40. 6.

6 *Numeros* præfigi non ſolet in Monaſteriis Conuertitarum, 1603. Modena 8. Apr. 21.

Non enim comprehenduntur decreto Concilij, cum expreſsè excipiantur ſeſſ. 26. cap. 18.

7 *Profeſſio* poteſt à Conuetitis emitti, licet legere non nouerint, 1602. Genoua 19. Martii 17.

Modo tamen aſſiſtant Choro ſicut aliæ:& pro officio ſubmiſſa voce recitent alias orationes ab Ordinario præſcribendas, 1650. Vicenza 26. Aug. 59.

8 Sacra Congregatio concedere ſolet licentiam in caſibus particularibus, vt conuertitæ ſuſcipiant habitum, & emittant profeſſionem eodem die, vel ante annum probationis expletum, 1603. Modena 8. Ap. 21. 1627. Ferrara 2. Iulii 315.

Vt eas ſubtrahat à periculo redeundi ad vomitum, 1645. 17. Febr. 44. &c. Quæ licentia regiſtrari debet in libro, 1642. Vicenza 30. Maii 189.

Non tamen coguntur profiteri, vel exire, niſi poſt annum, 1603 Fiorenza 1. Sept. 67.

9 Mulieres, quæ alias fuerunt inter Conuertitas, non admittuntur ad profeſſionem ſine nouitiatu, 1637. Rimini 24. Apr.

10 Conuertitæ profeſſionem emittunt ante ſexdecim annos. 1604. Venetia 1. Iun. 43. *Rationem habes ſupra numero 6.*

11 *Non conſecratur*, neq; velum recipiunt Virginitatis, 1618. Fiorenza 27. Dec. 406.

12 *Regimen* Reprobatur abuſus transferendi Moniales Virgines, pro gubernio Conuertitarum, ſed potius Mulieres ſæculares introduci debent, 1595. Vrbino 14. Ian. 58. 1622. Vagliadolid. 11. Ian. 14. 1625. Vrbino, 18. Mar. 62.

Vel transferri Moniales idoneę ex aliis Monaſteriis Conuertitarum, 1595. Meſſina 21. Aug. 100. 1602. Gubbio 23. Iul. 46.

Vel datur licentia confirmandi eamdem Abbatiſſam pro ſecundo triennie, 1617. Palermo 21. Febr. 43. 18. Aprilis 96.

CONVIVIA.

Beneficium. Ordo Sepulturæ.

1 F*ieri* non debent ab his, qui de nouo recipiunt ordines vel beneficia, nec quicquam horum loco ſolui 1604. Policaſtro 3. Febr. 16. Venoſa 17. 1613. Policaſtro 30. Iulii 67.

† Si tamen quod ſoluitur conuertatur in vſum Sacriſtiæ, Paulus V. talem conſuetudinem benigne permiſit, 6. Iulii 1612. ex ſententia C. C. ſicut permiſerat etiam Greg. XIII. 15. Nou. 1584. *

2 Fieri ſolita per Confratres in ſuis feſtis, conuiuenter toleri poſſun; modo non feria ſexta Paraſceues, nec cum redditibus loci pii, nec intra aut propriè Eccleſiam 1614. Anagni 12. Septembris 84.

Vel ſaltem ſi ſecundum conſuetudinem ſtantante Eccleſiam, tempore conuictus omnino claudantur eiuſdem Eccleſiæ ianuæ, 1606 Veroli 10. Ian. 3.

COPIA.

Acta 1. Cancellaria. Exemplum. Proceſſus. Scriptura.

CORONA.

Conſecratio. Oratio.

C*Oronam* ſiue Roſarium recitare obligatus, poteſt facere interruptio-

ptionem inter quamlibet decenam:nam ſingulæ decenæ reputantur tamquam vna hora Canonica. Immo ſatisfaceret obligationi, etiam facta interruptione in infimet decenis *Bonac. de legib.diſp.* 4. *quæſt.* 2. *p.* 6. *n.* 28.

CORPORE VITIATVS.

QVando illa vitia non inducunt deformitatem notabilem, vel ſcandalum in exercendis ordinibus, poteſt promoueri: quare Claudus, qui ſine baculo accedere, ac miniſtrare poteſt ad Altare, non eſt irregularis.*Siueſt.v. Corpore vitiatus n.* 5. *Nau. cap.* 27. *n.* 199. *Rodriq. p.* 1. *c.* 159. *n.* 1.

CORRECTIO.

1 COrrigere oportet diſcretè, & cum moderamine:nam aliàs qui nimis emungit, elicit ſanguinem *c. fin.* 4. *diſt.* Vnde verſus.

Qui nimis emungit, ſolet extorquere cruorem.

Et violenta facit correctio deteriorem.

Sed moderata ſatis correctio gignit amorem. gloſ. c. Niſi cum pridem 10. *Ver elicit. De renunc.*

2 Prælati ex omiſſione correctionis erga ſubditos facile, ac ſæpius peccare poſſunt mortaliter: Ceteri difficilius, & raro. *Dian.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 228.

CRATES.

Clauſura Collocutorium. Eccleſia.

1 TOlerari poteſt vna Cratis in Eccleſia, modo ab extra claudatur lignea feneſtra, cuius clauem teneat Confeſſarius, aperienda ſolum occaſione concionis, vel alterius neceſſitatis non abſimilis, 1593. Napoli 21. Aprilis 146.

Modo non deſeruiat pro collocutorio 1601. Auerſa 9. Ian. 1. 1650. 15. Iulii 67.

2 Crates in Eccleſia ad concionem audiendam ſiant ita præaltæ, vt deſeruire non poſſint ad colloquium, & duplices cum duabus quarum alteram teneat Abbatiſſa, alteram ſuperior, nec aperiantur ad aliud, 1601. Bologna 12. Iulii 76. 1603. 28. Iunii 5.

3 Crates debent eſſe dublices, adeoque diſtantes, ac foraminibus anguſtis, vt ab exteris nequeant manus tangi, neque ſolis dignitis, 1604. Perugia 4. Maii 34. 1629. Lecce 15. Iunii 195. 1647. 11. Oct. 31.

4 Crates ſuperfluæ, & quæ ſunt in ingreſſu cellæ confeſſarii claudantur; & quæ in diuerſis locis, reducantur in vnum, 1601. Bologna 3. Iulii 74. 12. Iulii 76. 1635. Lucce 11. Maii 165. §. 4.

CREDITOR.

Appellatio Calculus. Debitor. Electio. Fructus, Heres. Mercator. Pactum.

1 PEr taciturnitatem non videtur alienationi rei ſibi obligatæ conſentire, quin poſſit pignus proſequi *l. Sicut* 8. §. *Non videtur, ff. v. quib. mod. pign. vel hypoth. ſolu.*

Nan qui tacet, & patitur, conſentire non videtur in his, quæ præiudicium afferunt, & incommodum, *l. Filius familias* 8. §. *Inuitus, ff. v. de Procur.*

Fallit tamen fauore piæ cauſæ. Verbi gratia ſi quis donauit pio loco fundum obligatum creditori præſenti, & tacenti, cenſetur pignus remiſſum. *Textus eſt loquens in libertate in l.* 1 *C. de remiſſ. Pignor. quem ibi Bald extendit ad omnem piam cauſam, & ſequuntur allegati per Tiraq. priu.* 131. *Vide l. Creditor ff. nn. de reg. iur.*

3 Creditor poteſt non ſolum totum pignus retinere, ſed etiam illud vendere, quouſq; debitor aliquid ſibi debet, licet

licet ſolum quadrantem. *l. Quam diu. 8: C. de diſtract. pign.* Et etiam illud pignus alteri pignorare; ſi debitor non ſoluat ad ſtatutam diem *l. 2. C. ſi pignori detur. Nau. c. 17. n. 205. Oinot de rer. diuiſ. §. Gallinarum.*

Intelligitur tamen, quando Pignus eſt res indiuiſibilis *Rota apud Cenc. dec. 69. n. 7.*

3 Creditor non cogitur recipere particularem ſolutionem debiti liquidi: quia particularis ſolutio multa ſecum affert incommoda. *l. Tutor 41. §. Lucios, ff. v. de vſur. l. Plane 3. ff. v. Famerciſc. Dixi oblig 28.*

4 Creditor agere poteſt contra quelibet ex Debitoribus, prout ſunt obligati, vel pro rata, vel inſolidum, non obſtante pacto, quod Debitores vel hæredes inierunt inter ſe, vt vnus eorum omnia debita ſoluat: Actioner enim perſonales dicuntur comitari Reum ſicut lepra leproſorum *l. Debitorem cum l. ſeq. C. de Pactis, l. penult. C. de Oblig. & action. Dinot. de act. §. Omnium. n. 12. & 13.*

Et conuentio inter alios acta aliis non obſiſtit. *l. Si vnus ante omnia, ff. v. de pactis.*

Et Creditor inuitus non poteſt cogi mutare debitorem, licet magis idoneus offeratur. *l. Si mandato meo, in fine princip. ff. v. Mand.*

5 Qui ſibi deberi aliquid putat, non propria auctoritate vi quadam, ſed legitimis actionibus id proſequi, & petere debet: alias iure, ſi quod competit, priuatus *l. Extat. 13. ff. v. Quod metus Nuſ. l. Si quis in tantam 7. C. Vnde vi. Oinot. de oblig in princip. n. 24.*

Niſi pactum interceſſiſſe *de quo in tit. de action. n. 13.*

6 Creditor ex actione perſonali non agit contra Tertium. *Rota apud Farin. p. 1. tom. 1. dec. 205. n. 3.*

7 Creditor regulariter tenetur prius excutere ſpecialem hypothecam, *vt latius dixi in tit. de action. n. 119.*

8 Creditor admittitur ad licitandum in pignore iudiciali, alio emptore non exiſtente, vel exiſtente quidem, ſed non dignum pretium offerente. *Rota apud Cocc. dec. 109. n. 12.* Secus eſt in pignore conuentionali. *l. 2. C.*

CREDO Fides 7.

CRVCIATA.

Vidæ quæ dixi in Can. lib. 6. tit. 39. De ſent. excom. num. 208. §. 3.

CRVX.

Adoratio. *Archiepiſcopus Proceſſio. Sepultura.*

1 PONtius Pilatus, cum in gratiam Iudæorum, in dicta quidem cauſa. Saluatorem noſtrorum ignominioſo Crucis patibulo iuſſiſſet affigi; vt non id niſi grauiſſimo neceſſitatis vrgente telo factum oſtenderet, quatuor dictionibus, Hebraicè, Grecè, & Latinè cauſam damnationis eius inſcribi, quam breuiſſimè expreſſam ſolummodo latine volumus.

Ieſus Nazarenus Rex Iudeorum.

2 Mahomettani Crucem abominantur, & Chriſtianos illam adorantes appellant Idololatras. *Cedrenus in Heraclio.* Vide ſupra verbo. *Adoratio.*

CVLPA.

Commodatum. Incendium Peccatum. Permiſſio Ratio.

1 EST *voluntaria* inordinario actus *S. Thom. 1. quæſt. 48. 1. ad 5. & 6.* Vel deuiato à bono *Bart. in l. Quod Nerua, 32. ff. v. Depoſiti.*

Et diuiditur in dolum, & culpam ſimplicem.

Dolus eſt machinatio ad decipiendum aliquem adhibita, ſi verbis, fallacia,

lacia, ſi factis, fraus dicitur, *l. 1. ff. v. de dolo*.

Culpa ſimplex diuiditur in latam, leuem, & leuiſſimam.

Lata eſt non euitare, quod omnes communiter euitant: vt eſt eius, qui extra domum, vel in ſcamno, librum ſibi commodatum reliquit.

Leuis, quam regulariter omnes eius profeſſionis euitant, qui librum commodatum reliquit in cubiculo, aperto oſtio.

Leuiſſima, quam ſoli huomines diligentiſſimi vitare ſolent: qualis eſt eius qui librum reliquit in cubiculo, quod claue quidem obſerauit, ſed manu non tentauit, an bene obſeratum eſſet.

Caſus verò fortuitus eſt inopinatus rei euentus, qui præuideri non poteſt, neque per diligentiſſimum: de quo nemo tenetur regulariter; niſi mora, culpa, vel pactum præcedat. *Nau. c. 17. n. 178. & ſeqq. Oinot. de ſuſpect. tutor. §. Suſpectus autem remotus. a.*

2 Culpa duplex. Vna iuridica, quæ eſt omiſſio diligentiæ, quam, quis adhibere tenetur: altera Theologica ſiue moralis, quæ eſt peccatum mortale, ſeu veniale, Non conuenit autem inter Doctores, an vtraq; harum culparum requiratur ad inducendam obligationem reſtituendi. Quidam dicunt ſufficere culpam iuridicam abſq; peccato, & culpa theologica. *Bonac. de contr. diſp. 3. q. 1. pun. 6. num. 20.* Et hoc in foro externo proculdubio procedit.

Quidam e contra requiri etiam culpam Theologicam, & neminem in foro conſcientiæ teneri ad reſtitutionem abſque peccato mortalli. *DD. refert. Bonac. l. cit. Quibus adde Cyrill. de 7. præcepto num. 20. & alios quos refert, & ſequitur Diana 3. tract. 6. reſol. 49. & 4. tract. 3. reſol. 30.*

Saltem in contractibus, & ſecluſo pacto. *Eman. Sà, v. culpa n. 2.*

3 De qua culpa quis teneatur in commodato, & aliis contractibus, *dixi lib. 3. Ciuilium, tit. 15. Quib. mod. re contr. oblig. n. 21. verſ. Ad pleniorem.*

4 Depoſitarius tenetur ſolum de dolo, & lata culpa, ſi gratis: ſi cum pretio etiam de leui. *Bonac. tract. 2. de contr. diſp. 3. q. 1. pun 6. n. 10. Axor. 3. lib. 7. de depoſito c. 7. Nau. c. 17. n. 185.*

5 Quando Depoſitarius, vel Commodatarius dubius eſt, an res ſit amiſſa ſua culpa non tenetur ad reſtitutionem: quia cum delictum non preſumatur, eſt in poſſeſſione ſuæ innocentiæ. *Sancius diſp. 43. n. 11. Sanch. de matrim. tr 1. lib. 2. diſp. 41. 18. Diana 4. tr. 3. reſol. 30.*

CVRA ANIMARVM.

Baptiſmus. Benedictio. Beneficium. Capitulum. Caſus. Coadiutor. Diſtributiones. Parochus. Regularis.

1 PRo exercenda cura Animarum debent aſſignari perſonæ curtæ, 1601. Aliffe 20. Febr. 86. n. 4.

Et vbi exercetur per turnum, non debet fieri per hebdomadas; ſed per trimeſtria: vt melius ſciatur, qui debeat vocari; & ſi committatur error, contra quem in particulari procedi, 1592. Treuico 25. Ian. 19.

Quo caſu, qui non ſunt apti, grauari debent aliqua honeſta contributione, 1623. Leſina 25. Septembris 100.

† Sacra vero C. C. cenſuit, ſi cura Animarum incumbat Capitulo Cathedralis, atque à Canonicis per turnum exerceatur, non poſſe huiuſmodi Canonicatus ſuſcipere, niſi qui vigeſimum quintum ætatis annum attigerit; eoſque teneri iuſto impedimento ceſſante, infra annum ad Sacerdotium promoueri, & Congregationibus Caſuum Conſcientiæ adinſtar aliorum curam Animarum habentium intereſſe 26. Iun. 1621.

Non tamen examinantur ad curam, cum admittuntur ad Canonicatus, ſed cum

cum d itur eis facultas audiendi confeſſiones. Ex eadem. *

2 Curatus Cathedralis, niſi eligatur à Capitulo intra octo dies, deputari debet ab Epiſcopo, 1603. Aſſiſi 14. Nou. 132. infra n. 15.

3 Licet Animarum cura ſit communis totius Capituli; ad Archipresbyterum tamen, vti caput Eccleſiæ,& curatorum,ſpectat publicare Monitoria, ac feſta,legere Matriculam, monere Populum,& docere doctrinam Chriſtianam; & per conſequens ad ipſum ſolum ſpectant emolumenta, quæ proueniunt ex ſupradictis, niſi vſus habeat,quod diuidantur, 1593. Treuico 6. Dec. 319. 1597. 19. Maii 39.

4 *Occonomus*, ſiue ſubſtitutus deputari debet ad ſatisfactionem, & contentamentum Rectoris maximè ſi deputatur propter eius infirmitatem,vel aliud iuſtum impedimentum, 1646. Biano 6. Febr. 2. & 3. Città della Pieue, 31. Aug. 2.

5 Sed non ideo Principalis ipſe cenſetur exoneratus ab onere reſidentiæ, & etiam adminiſtrandi per ſeipſum Sacramenta, licet habeat plures ſubſtitutos, 1614. Otranto 28. Febr. 11. Tropea 5. Decemb 119.

6 Cura Eccleſiarum vnitarum, ſi ſunt pingues, debet exerceri per Vicarium perpetuum; ſi tenues per amouibilem, 1601. Lucca 29. Maii 145.

7 Curatus Curę numeroſæ, & pinguis, adſtrictus ad tenendum Coadiutorem, debet ipſe illi ſoluere mercedem non ad id Parochianos cogere, 1588. Senegaglia 9. Auguſti 151.

Sicut fit in Cathedrali Spoletana, 1589. 10. Octob. 313.

9 Cura Parochiæ tenuis, dum Rector eſt inhabilis, commendatur alicui rectori vicino cum ſolis emolumentis incertis, 1604. Nullius Mercatello 27. Octobris 123.

6 Oeconomus ſiue ſubſtitutus, poſtquam ſibi aſſignata fuerit merces competens, prætendere non poteſt etiam incerta, 1647. 2. Auguſti 19.

10 Curatus non excuſatur à reſidentia ex eo, quod fructus ſint tenues, & quod Anteceſſores non reſederint, 1613. Montepulciano 24. Septembris 80.

Nec quod ſit Cancellarius, vel Fiſcalis Epiſcopi 1619. Nicaſtro 19. Aprilis 60.

Vel Subcollector, 1645. Napoli 9. Sept. 8.

11 *Regulares* etiam poſſunt Animarum curam exercere, quando ſunt grati Populo,& expetiti à Domino loci, 1602. Aiqui 5. Nou. 124.

† Maximè in Indiis, vbi ob defectum Præsbyterorum ſæcularium fuit eis hoc indultum à B. Pio V. conſtit. 34. *Exponi Nobis*. Reg. 7 *

Præſertim annexam eorum Conuentui: & in defectum Profeſſorum etiam Nouitii, 1591. Pampalona 26. Nou. 394. 1592. Nocera 25. Febr. 7. 1595. Arezzo 21. Iuni. 41. 1620. Ciſterc. 22. Sept. 263. V. *Conuentus* 12. & 15.

12 *Nominatio* Curati in Eccleſijs ſubiectis Regularibus ſpectat ad eorum Superiores. & ad Epiſcopum ſola approbatio, 1586. Modena 4. Febr. 98.

Et ſi præſentent Monachum idoneum,debet illum admittere: modo ſi degere debeat extra clauſtra, ſecum habeat ſocium eiuſdem Ordinis 1620. Ciſtercienſi 22. Septemb. 263. 1621. Decembris 292. *Supra n.* 11.

13 Quando pro Parochijs vacantib. non inueniuntur Præsbyteri ſæculares idonei, poſſunt ibi poni Regulares,non in titulum, ſiue Vicariam ſed ad nutum amouibiles 1581. Ferentino 8. Aug. 105. 1583. Tortona 26. Apr. 99.

Maximè ex ijs,qui reformationem recipere nolunt, 1619. Cameracen. S. Benedetto 9. Nouembris 331.

Vel tamquam Oeconomi 1645. 17. Martii 2. 1647. 15. Febr. 9. 27. Martii 1.

† Religioſum, qui præficitur Eccleſiæ Parochiali ſæculari, non minus quam eum qui præficitur Epiſcopali, licet non liberetur à votis ſubſtantialibus Religionis, habet tamen peculi, & bonarum temporalium adminiſtrationem, ſeu diſpenſationem propter vitæ propriæ ſuſtentationem, & alios vſus qui neceſſitate quadam humana, vel decentia, & honeſtate, illi ſtatui conueniunt.

Item eſſe abſolutum ab obſeruantiis Regularibus, ijs ſaltem, quæ exercitio officij Parochialis impedimentum, aut incommodum afferunt, dixerunt Canoniſtæ in c. Quod Dei timorem, & Hoſtien. non ſolum ibi, ſed etiam in Summa titulo de *ſtatur Monachor. Rodr. t.* 19. 34. *art.* 6. *Suar. t.* 4. *de Relig. tr.* 8. *lib.* 3. *c.* 17. *Acor. t.* 1. *lib.* 12. *c.* 19. 9. 15. *Laym. lib.* 4. *tr.* 5. *c.* 7. *n.* 12. *&* 17. qui etiam, vti, & Sanchez alios citant. Redduntq; eius rei rationem: quia ratio ipſa naturalis dictat non debere maius bonum, quod cõſiſtit in regimine, & cura Animarum impediri per minus bonum obſeruantiarum Regularium. *Et ita habetur in cap. Nemo* 169. *& c. De Monachis ead.* Et eadem ratio naturalis dictat, eos habere debere diſpenſationem, & adminiſtrationum bonorum temporalium, quæ neceſſaria ſunt ad ſuam ſuſtentationem, nec non ad decentiam, honeſtatem ſui ſtatu, *de quare præter citatos Nauar. de Relig. n.* 10. 11. *& de reddit. Eccl.* 9. 1. *monit.* 33. *& lib.* 3. *conſ.* 70. *De ſtatu Regul. Molina de Iuſtitia, & Iure* 9. 276. §. *Vt vm autem Leſſius lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 11. Et Hoſtien. dicit, ideo in hoc æquipararari Religioſum factum Parochum, Religioſo facto Epiſcopo; quia hoc conceditur, non propter dignitatem, ſed propter vtilitatem Animarum, quam regimini, & curæ præfecti ſunt: cui curæ annexum eſt prædicationis officium. Huic autem officio illud deberi cum multis aliis priuilegiis, docent Hoſtien. & alii Canoniſtæ in *cit. c. Quod Dei timorem*, *De ſtatu Monachor. Io. And. Card. Ancharr. Butr. Abbas, & alij.*

Immo tales non obligari votis illis, quæ præter tria ſubſtantialia in aliquibus Religionibus emittuntur, vt eſt in Religione Minimorum votum ſeruandæ vitæ Quadrageſimalis, dixit Sanchez vbi ſupra n. 15. quia hæc vota non ſunt ſubſtantialia Religionis in communi; ſed emittuntur tamquam acceſſoria profeſſioni in illa Religione, & vitæ in illa communitate. Vnde cum quis ab illa communitate, & Religione ſeparatur, illis non tenetur. Propter quam rationem Religioſorum eiectum ab iis votis non minus, quam ab obſeruantiis Regularibus abſolutum eſſe dixit eodem lib c. 9. n. 52. aliis Auctoribus citatis. Et ſaltem cum horum votorum obſeruatio officio Epiſcopali incommodum, aut impedimentum affert, eorum obligationem ceſſare dixit Suarez. lib. 3. c. 17. nu. 8. Idem dicturus de officio Parochiali, quod in his æquiparat Epiſcopali loco prius allegato. *Votum P. Hilarionis Ciſtercien.*

Epiſcopus Curien. ſupplicauit S. Congregationi de p. f. pro declaratione infraſcriptorum dubiorum: quæ Congregatio de ordine S. D. N. diſcutienda remiſit ad hanc S. C. C. cum agatur de eiuſdem decretorum interpretatione.

I. Dubitat Epiſcopus, an Eccleſia Parochialis vnita Monaſterio S. Mariæ de Monte Ord. S. Benedicti, cuius cura geritur à Monacho dicti Ordinis, viſitari poſſit ab Epiſcopo.

Et quia habet Eccleſiam filialem, in qua non aſſeruatur Baptiſmalis fons, nec Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, ſed retinetur in Eccleſia Monaſterii, dubitatur, an poſſit in dicta Eccleſia quamuis exempta viſitare in concernentibus baptiſmum, & ſacram Euchariſtiã.

Die 5. Apr. 1631. Sac. Cong. Eminentiſſimorum PP. Concilii Tridentini Interpretum reſpondit, Epiſcopum poſſe viſitare, non ſolum Eccleſiam Parochialem

lem ipſam, ſed etiam Baptiſterium, & tabernaculum, vbi aſſeruatur Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum in Eccleſia exempta exiſtentia.

II. An dictus Monachus cogi poſſit ire ad proceſſiones. Reſp. Poſſe.

III. An teneatur habitare in domo parochiali, & non in Monaſterio diſtante à cura.

Rerſp. teneri, & cogi poſſe, vt apud Eccleſiam Parochialem reſideat.

IV. An cogi poſſit intereſſe Capitulis annalibus Curatorum.

Reſp. itidem teneri, & cogi poſſe.

V. An ordinarius poſſit punire Curatos, & Sacerdotes ſæculares deputatos ad Curam in Eccleſiij Parochialibus ſubiectis commendatario Ordini Teutonici.

Reſp. poſſe.

VI. An viſitare poſſit Capitulum Eccleſiæ Cathedralis, non obſtante allegata conſuetudine contraria.

Reſp. poſſe ad præſcriptum c.4. ſeſſ. 6. & c. 6. ſeſſ. 25. de Reform.

VII. An punitio Canonicorum etiam abſentium ratione reſidentiæ in Eccleſiis Parochialibus ſpectat ad Capitulum, ſeu potius ad Ordinarium.

Reſp. caſum magis diſtinctè eſſe explicandum, & poſtea deliberandum. R. Card. Vbaldinus. Franciſcus Paulutius. S. C. C. Secretarius.

Sacra C. C. 23. Nouembris 1630. benignè impertita eſt facultatem Epiſcopo Auguſtano Prouinciæ Tarantaſien. veris exiſtentibus narratis, deputandi, durante peſtæ ad exercitium curæ Animarum in dicta Parochia D. Fr. Andream, vſquequò reperiatur idoneus Sacerdos ſæcularis, cui ad præſcriptum Sacri Concilii Tridentini dicta Parochialis legitimè conferatur.*

14 Pro Animabus extra opidum exiſtentibus conſtitui debet noua Parochialis, vel addi ſæcularis coadiutor, qui de nocte potiſſimum extra degat; non commendari Minoribus de Obſeruantia, 1581. Vigeuano 8. Nou. 142. 1600. Mondoui 17. Ian. 7.

15 *Priuatio*. Ordinarius non debet propria auctoritate auferre Conuentui curam Animarum, etiam propter graues defectus in illa commiſſos à Religioſis ipſam exercentibus, 1631. Barnabiti 30. Maii. *v. Conuentus* 8.

† Sacri C. C. die 19. Sept. 1627. in vna Camerinen. reſpondit, Monachum exercentem curam Animarum in Eccleſia vnita Monaſterio, remoueri debere arbitrio Epiſcopi, abſq; eo quod teneatur deducere cauſas remotioris, multo minus eas iuſtificare.

Fagnan. cap. cum ad Monaſterium. De ſtatu Monachor. nu. 39. refert aliam declarationem ex Rota apud Coccin. ſub die 21. Iun. 1642. tenoris ſubſeq.

An Vicarii amouibiles deputati ad notum Capituli pro exercitio curæ præuia approbatione Epiſcopi, poſſint ab ipſo Epiſcopo ſine cauſa amoueri.

S. C. cenſuit, Vicarios prædictos poſſe à Capitulo amoueri ad nutum Capituli: ab Ordinario verò non niſi ex cauſa legitima, & probata, propter quam etiam ſi perpetui eſſent, amoueri poſſunt.*

16 *Transfertur*. In Eccleſiam commodiorem cura paucarum Animarum, ſolita exerceri in Eccleſiis Monialium, etiam inuito Parocho, cum conſenſu tamen aliorum intereſſe habentium, 1627. Recanati 23. Apr. 134.

Multo magis ſi accedat conſenſus Parochi, & Patronorum, & translatio fiat in aliam Eccleſiam æque commodam. *Sac. Epiſcoporum Congreg. in vna Firmana. 1655. fol.* 54.

CVRATOR. *Hæres.*

1 A*D litem* non poteſt dari, niſi ab eo Iudice, ſub quo eſt lis præſenti; non autem ad litem futuram. Vnde ſi Clericus Minor litiget, vt Actor coram Iudice ſæculari, curatorem accipit ab eo. *Rota in antiq. Diana dec.* 8.

Alias Clerico minori, ſeu mente capto per Iudicem Eccleſiaſticum datur Curator. *Diana* 1. *tr.* 3. *reſol.* 94.

2 Quomodo detur curator hæreditati iacenti, dixi lib. 1. Ciuilium, tit. 24. num. 1.

CVSTODES.

1 S*Eu Præfecti* circa merces importandas, & exportandas in confinibus Regnorum ſeu Ciuitatum, vetitas exportari, ſeu importari permittentes, peccant mortaliter, & ſunt periuri: non tamen tenentur reſtituere pœnas, quas ſoluiſſent trangreſſores; quia pœna in foro concientiæ non debetur ante condemnationem. *Arg. c.* 64. *Non debet* 11. *q.* 3. *Nau. c.* 25. *num.* 34. *Bonac. de reſt. diſp.* 1. *q.* 2. *pun.* 11. *n.* 10 *& de precept. diſp.* 10. *q.* 3. *p.* 1. *n.* 8. *tom.* 2. licet aliqui contrarium ſentiant. *Clau. Reg. lib.* 16. *tr.* 2. *c.* 15. *& lib.* 12. *c.* 14. *n.* 18.

2 Cuſtodes vinearum, qui ſeſe abſcondunt.

v Viatores illuc ingredientes, ſemel deprehenſi, abſtineant in futurum, excuſantur à peccato: ſecus ſi id faciant, vt libentius ingrediantur, quo deinde compellantur ad pœnæ ſolutionem. *Bonac. de legib. diſp.* 2. *q.* 4. *p.* 7. *n.* 34. *to.* 2.

D

DAEMON. *Caro. Hæreſis. Inquiſitor.*

1 D*Æmones* dicuntur amare ſanguinem: & ideo quoties necromantia fit, cruor aquæ miſcetur, vt colore ſanguinis facilius prouocentur. *cap. Nec mirum* 14. §. *Necromantiam* 26. *q.* 5.

2 Dæmones non vident in ſeipſis animi noſtri cogitationes, ſed bene coniiciunt aliquando per exteriora ſigna. *S. Aug. de Eccleſ. dogmat. prout refertur in Polyanthea v. Diabolus, S. Th.* 1. *q.* 57. 4. *cap. Vt latius dixi in Collect. ad Prouerb.* 27. 19. 3.

3 Dubitatur à quibuſdam, an Dæmones eſſe poſſint cauſa inſtrumentalis generationis.

Cui quæſtioni *reſpondet S. Thomas in* 2. *Sent. diſt.* 8. *art.* 3. *ad* 2. *his verbis*. Ad ſecundum dicendum, quod quidam dicunt, Angelos bonos, vel malos nullo modo poſſe generare: & quod illa auctoritas Geneſ. 6. *Ingreſſi ſunt filij Dei ad filias hominum, illæque genuerunt*, intelliguntur per filios Dei illi, qui de ſtirpe Seth. deſcenderunt: per filias autem hominum, Mulieres de ſtirpe Cain. Sed quia contrarium à multis aſſeritur, poteſt dici quod ſicut per ſemina aliarum rerum naturalium faciunt Angeli effectus naturales: ita per ſemen hominis operentur ad hominis generationem. Quod quidem fieri poteſt, dum aliquis in corpore aſſumpto prebet ſe Viro ſuccubum, & Mulieri incubum. Hoc autem non conuenit puritati bonorum Anglorum, ſed immunditiæ malorum.

Similia habet Doctor Angelicus 1. q. 51. 3. 6.

Sed de hac materia ſatis diximus in Collect. ad Gen. 6. 4. 2.

4 Ariſtoteles malos eſſe Angelos credere noluit, deceptus ab ipſo familiari dæmone ſuo, quem de oculo Veneris deſcendiſſe opinebatur. Fuit Ariſtoteles ante Chriſtum natum annis 350. *Guillhermus Aluernus de legibus c.* 4 *Coccius lib.* 2. *art.* 5. *tom.* 1.

5 Originem in quadam Epiſtola Apologetica ita excuſare errorem ſuum de ſa-

de ſalute Diaboli refert Nanus in Poly. anthea verbo Error.

Quidam eorum qui libenter habenter crimi- minari proximos ſuos, adſcribunt nobis, & doctrinæ noſtræ crimen blaſphemiæ, quod à nobis nunquam audierunt. Dicunt enim, Patrem malitiæ, & perditionis eorum, qui de Regno excluduntur, ideſt Diabolum, me dicere eſſe ſeruandum: quod ne aliquis qui- dem mente captus, & manifeſtè inſaniens dicere poſſet. Sed nihil mihi mirum videtur, ſi adulteretur doctrina mea ab inimicis, & illa corruptione corrumpatur, quali corrupta Epiſtola Pauli Apoſtoli. Nam quidam ſub nomine eius falſam epiſtolam conſcripſerunt, vt turbarent Theſſalonicenſes, quaſi inſta- ret dies Domini, & ſeducerent eos. V. Bi- blioth. San. lib. 5. annot. 131.

6 Maleficorum cum dæmone pa- ctum facientium pœnam ex Greg. XV. habes in Can. lib. 5. tit. 21. De ſortileg.

7 Poſſumus dæmones adiurando per virtutem Diuini nominis repellere, ne nobis noceant ſpiritualiter, vel corpo- raliter ſecundum poteſtatem diuinam datam à Chriſto Luc. 10. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcor- piones, & ſupra omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.*

Non tamen licet eos adiurare ad ali- quid ab eis diſcendum, vel etiam ad ali- quid per eos obtinendum; quia hoc pertinet ad aliquam ſcientatem cum ip- ſis habendam, niſi forte ex ſpeciali in- ſtinctu vel reuelatione Diuina aliqui Sancti ad aliquos effectus Dæmonum operatione vtantur. Sicut legitur de beato Iacobo, quod per Dæmones fecit Hermogenem ad ſe adduci. *S. Th.* 2. 2. *q.* 90. 2. *c.* 8.

8 Dæmonum præſentia adeo terri- bilis eſt, vt, & ipſa beata Virgo *Maria* Filium ſuum, cum ad huc eſſet cum ip- ſo in terris, oraſſe legatur, ne moriens quemquam ſpirituum cerneret im- mundorum. Aliqui quoq; defuncti, & reſuſcitari poſt ſuam reſuſcitationem retulerunt viuentibus, quam copioſè, & terribiliter dæmones eis apparuerunt ante, & poſt egreſſum de corpore. *Dio- nyſ. Carthuſ. de quatuor nouiſ. par.* 1. *de Morte c.* 3. *circa fin.*

DAMNATVS IN HOC MVNDO.

Homicidium. Irregularitas.

1 Bona Damnatorum hodie non confiſcantur: ſed vel deſcen- dentibus, legitimis tamen, & naturali- bus, vel Aſcendentibus, vel etiam col- lateralibus vſq; ad tertium gradum: ap- plicantur; niſi damnati fuiſſent propter crimen hæreſis vel læſæ Maieſtatis. *Auth. Bona damnatorum, C. de bonis pro- ſcriptor. Oinot. lib.* 3. *de primo ordine ſuc- ced. n* 2. *& ſeqq.* de quo latius ibi n. 61. & in Rubr. ciuil. n. 14.

2 Damnati ad mortem non poſſunt ſepulturam eligere. *Lauor. tit.* 2. *c.* 11. *n.* 142. 4. 15. 23.

3 Damnato ad mortem parcitur, ſi eſt bonus Artifex, & vtilis Reipublicæ. *l. Ad beſtias* 31. *ff. num. de pœnis.* Infra v. pœna.

4 Damnati ad tempus non expreſ- ſum, intelliguntur damnati ad decem annos. *l. Si ne præfinito* 23. *ff. n. de pœnis.*

† Ob contumaciam vero donec ſa- tisfecerint, *c. ex literis* 11. *de conſti.* *

† Condemnatus de homicidio in contumacia, ſi fuerit in Curia præſens, ante diſpenſationem debet ſe ſiſtere, & purgare contumaciam. Egitanien. 21. Iulii 1629. C. C.

Iuſtificatio exteri condemnati de ho- micidio in contumacia, non remittitur Vicaria Vrbis, ſed Ordinario loci com- miſſi delicti, Vlixbonen. 7. Sept. 1630. C. C. *

DAMNATVS IN INFERNO.

Mors.

1 D*Amnati* etiam habent inclinationem ad virtutem, alioquin non eſſet in eis remorſus conſcientiæ; ſed quod iſta inclinatio non reducantur in actum, contingit, quia daeſt gratia ſecundum Diuinam Iuſtitiam. Sicut etiam in cæco remanet aptitudo ad videndum in ipſa radice naturæ: Sed quod non reducatur in actum, inde prouenit, quia deeſt cauſa, quæ reducere poſſit, formando organum, quod requiritur ad videndum. *S. Th.* 1. 2. *q.* 85. 2. 3.

2 Credibile eſt, quod poſt Reſurrectionem erit in Damnatis vocalis blaſphemia, ſicut, & in Sanctis vocalis laus Dei iuxta illud Iſa. 15. 6. *Gaudium, & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis*, & Apoc. 16. 6. *Aeſtuauerunt homines æſtu magno, & blaſphemauerunt nomen Dei habentis poteſtatem ſuper has plagas* S. Thom. 2. 2. *q.* 13. 4. *c.* & *ſuppl. q.* 82. 4. *cap.* & *ad* 4.

D A M N V M.

1 A*Eſtimari* debet à Peritis electis de communi conſenſu Partium, 1603. Faenza 27. Maii 58.

2 Eccleſiaſtici quoque tenentur ad emendationem, & ſatisfactionem damni, non autem ad pœnam ſtatuit laicalis, 1595. Ferentino 5. Dec. 104. 1616. Bari 21. Oct. 129.

3 Dum à Colonis Eccleſiaſticis datur damnum in Bonis laicorum cum Animalibus ipſorum Eccleſiaſticorum, cauſa ſpectat ad forum Eccleſiaſticum priuatiuè, 1625. Fermo 18. Martii 24. *De quo latius dixi in tit. de ſent. exc. n.* 121. *v. circa tamen*.

DARE DATVM. DATARIVS.

Donatio

1 D*Ando* magis placet homo, quã accipiendo: vnte verſus. *Temporibus noſtris quicunq. placere laborat.*

Det, capiat, quærat, plurima, pauca nihil. gloſ. c. cum Marthæ 6. *ver. Beatius eſt dare. De celebratione Miſſarum*.

2 Datum ab aliquo, ne accuſetur ei, qui iure poterat eum accuſare, non poteſt repeti, tamquam metus cauſa datum: nam metus incuſſus per Iudicem, vel alium, qui iure poterat damnum inferre, non cauſat actionem, Quod metus cauſa. *l.* 3. §. *ſed vim.* & *l. ſi mulier* 21. *ff. v. quod metu cauſas l. Accuſationis* 10. *C. de his quæ vi. Nau. c.* 17. *n.* 14.

3 Datarii officium expirat morte Pontificis, *Pius IV. conſt.* 63. *in eligendis*.

D E B I T O R.

Calculus. Cenſuræ Ceſſio. Confeſſio Creditor. Donatio. Electio. Filius. Eructus. Mercator. Penſio. Præsbyter. Profeſſio. Sacramentum.

1 Q*Vid.* Inter debita defuncti cõputantur etiam vota realia, puta ſi vouiſſet aliquam eleemoſynam elargiri, vel Eccleſiam ædificare. *l.* 2. *ff. n. de pollicit.* & ideo ſoluenda ſunt ante legata. *Ang. in l.* 1. §. *fin. ff. i. ad Trebell. S. Anton.* 3. *p. tit.* 10. *c.* 3. §. 11.

2 Licet verbum *Debet* regulariter importet neceſſitatem. *Vt ſupra dixi ver. Campana num.* 5. Aliquando tamen etiam poteſtatem vel vrbanitatem. *iuxta gloſ. l.* 3. *C. de pignor. Bonac de bor. Can. diſp.* 1. *q.* 3. *p.* 5. *n.* 11.

Puta quando reſpicit perſonam, de cuius fauore agitur. *Felin. in cap. Nec concupiſcentiam nu.* 8. *lim.* 2. *de conſt. Tuſc.*

liit

litt.D. concl.262. num.3.

3 *Loca pia* non poſſunt contrahere debita conſiderabilia ſine licentia Superiorum, 1648. 18. Dec.

Nec obligare fructus, niſi pro parua ſumma, 1652. Oſtuni 6. Dec.17.

Eſſet enim in effectu idem, ac obligare bona contra diſpoſitionem Sacrorum Canonum, & extr. Ambitioſæ.

4 *Monialium* debita ſolui non debent ex ſtabilibus, vel ſortibus, quæ non potuerunt obligari, immo neque ex fructibus, niſi deducto neceſſario victu Monialium, 1652. Foligno 23. Auguſti 56. Rimini 8. Nou.76.29. Nou.24. Oſtuni 6. Dec.17.

Et non ſolum pro ſoluendis debitis non debent alienari bona ſtabilia, ſed nec augeri numerum, nec imponi cenſus, nec obligari fructus, niſi in modica ſumma, quæ poſſit exolui tempore gubernij eiuſdem Abbatiſſe, 1602. Mondoui 22. Mar.13. 1652. Oſtuni 6. Dec.17.

Maximè ſi debita ſunt antiqua, 1580. Spoleti 25 Oct.185.

Etiam ſub intereſſe, etiam ſocietatis officiorum; ſed in eo potius debent implicari dotes, quæ ſucceſſiuè obueniunt de Monialibus numerarijs, vel obſtinere licentiam à S. C. pro aliqua dote ſupernumeraria, 1610. Monteſeltro 1. Oct. 1643. Spoleto 23. Ian.45.

5 Prohibitio A.C. relaxandi mandata vel brachia ſæcularia contra Monaſteria Monialium ſine expreſſa licentia Sanctiſſ. 1580. Spoleti 1. Febr.36.

6 *Communitatum* Debitorum bona, quæ in ſubhaſtatione nullus emit, eorum conſanguinei & affines in proximiori gradu emere coguntur; prout in bonis ex delicto confiſcatis fieri ſolet ad inſtantiam Procuratoris Fiſci. Clemens VIII. conſt.10. *Pro Commiſſa*. In declarat. §. 2. Dixi de empt. num.18. §.5.

Nec ſupradicti Debitores admittuntur ad officia earundem Communitatũ, antequam plene ſoluerint, ſeu adminiſtrationis rationem reddiderint. Clem. VIII. dicta conſt. *Pro Commiſſa* 1. 21.13.

7 *Solutio*. Terminum ſuſcipiens ad ſoluendum, videtur debitum confiteri. *Rota apud Cenc. deciſ.210. num.3.*

8 Vxor vel filius, an teneantur ex proprijs bonis ſoluere debita, quæ Maritus vel Pater contraxit ad alendam familiam, dum ipſorum Principalium bona non ſufficiunt, tam affirmatiua, quam negatiua probabilis. *Bonac. de leg. diſp.6. quæſt.1. pun.7. num.13.*

Vtriuſque opinionis rationes & aſſertores enumerat Diana 6. tract.7. reſ.20.

9 Debitores, qui debent diuerſas ſummas ex pluribus cauſis, ſi aliquam ſummam ſoluant, eſt in eorum optione, non autem Creditorum, quodnam debitum extinguere velint; & in dubio cenſetur extinctum debitum, quod magis grauat. *Ex l.1.2.3. & 4 ff. nu. de ſolut. Diana 2. tract.16. reſ.51.*

Vnde ſi debet pro fructibus cenſus, & pro cambijs, cenſetur ſoluiſſe pro cambijs. *Rota apud Cenc. deciſ.91. num.7. & 8. poſt addit.*

10 Quando Debitor ſuo Creditori conſignat Apocam ad hoc, vt contentum in Apocha veniat excomputãdum, duo requiruntur. Quod ille, cui mandatur vt ſoluat, ſit verus Debitor; & quod Debitor delegatus promittat ſoluere ei, cui fit delegatio. *l.1. C. de nouat. Rota apud Gallcſ. dec.35. num.5.*

Nam licet ad cedendam actionem non requiratur conſenſus Debitoris; illa tamen ſimplex ceſſio non habet vim ſolutionis & excomputationis.

11 Debitor, qui de ſua pecunia ſoluit anteriori Creditori, non ſuccedit in locum eius; quia potius eſt liberatio à debito, quã ſucceſſio in credito. *Rota apud Farin. par.1. tract.1. deciſ.294. num.15.*

12 *Coactio*. Debitor latitare dicitur, licet vadat per forum & viam publicã, ſi pro poſſe cõgreſsũ Creditoris euitet, ad hoc, vt poſſit fieri miſſio in poſſeſſionẽ bono-

bonorum eius. *l. Fulcinius 7. §. Cum hoc, in fin. ff. num. Quib. ex cauſ. in poſſ. eat.*

13 Debitor debiti ſeptem aureos non excedentis, non poteſt in Vrbe carcerari. *Pius V. conſt. 10. Ex ſupernæ.*

14 Non debet impediri iuriſdictio Iudicis Eccleſiaſticis ſuper rebus Debitorum repoſitis in loco immuni: cum immunitas deſeruire non debeat ad fraudandos Creditores, 1601. Bari 2. Aprilis 54. 1921. Terni 26. Nouembris 169.

15 Debitor, ſi oblato à Creditore libello, offert ſe paratum ſoluere, non cogitur ad refuſionem expenſarum: niſi extraiudicialiter fuerit interpellatus, ac ſoluere noluerit *Oinot. poſt Iaſ. Inſt. de Action. verſ. Appellamus num. 7.*

16 Debitor moroſus tenetur ad reſtitutionem, tam damni emergentis, quam lucri ceſſantis. Etiamſi elapſo termino, Creditor non petat debitum. Etiamſi Debitor in mora fuerit per plures annos; nam tenetur ſoluere omnia intereſſe illorum annorum, & etiam intereſſe ipſius intereſſe. Etiamſi hoc ſibi non fuerit à Creditore indicatum, & ideo fortaſſe non ſoluit. & forte ſoluiſſet, ſi tantum incommodum intellexiſſet. Etiamſi mora non ſit culpabilis: licet tunc non teneatur ad pœnam conuentionalem Denique tenetur ſoluere huiuſmodi intereſſe, etiam ſi in contractu non fuiſſet factum pactum expreſſum de illo ſoluendo. *Diana 5. tract. 1. reſol. 78.*

Tu tamen, tene quod ego ſcripſi lib. 3. Iuſtin. Imper. tit. 15. num. 12. vbi poſui tria requiſita Pauli de Caſtro, & tit. 24. de empt. num. 120. Vbi non teneri ad ſoluendum intereſſe non conuentum, niſi præmiſſa proteſtatione.

17 *A Profeſſione* non manent excluſi Debitores, niſi quando debitum eſt vltra vires, vt clare diſponitur in Bull. Sixti V. 1627. Nap. 1. Oct. 464. 1648. 8. Maij 6. 1649. 3. Decemb. 3.

18 *Exceptiones, & Beneficia*. Debitor, qui in obligationis Inſtrumento iureiurando promiſit, niſi conſtituto tempore ſoluat debitum, ſe ſuper damnis, & intereſſe ſtatutum ſimplici aſſertioni ipſius Creditoris; ſi tamen creditor iniquè æſtimet, poterit petere reductionem ad arbitrium boni viri: quia talis promiſſio, & iuramentum habet in ſe tacitam conditionem, ſi æque fuerit æſtimatum. *DD ex l. ſi libertus ita iurauerit 30. ff. 1. de oper. libert.* v. Arbitrium. Compromiſſum.

Nam Iuramentum cadens ſupra promiſſionem, quæ habet tacitam aliquam conditionem, vel ex intentione iurantis, vel ex diſpoſitione Iuris, vel ex conſuetudine, explicatur ad modum ipſius promiſſionis. *Bonac. de legib. diſp. 4. quæſt. 1. pun. 16. num. 1. tom. 2.*

19 *Pignus*. Qui iurauit Creditori, nullum ſibi grauamen inferre ſuper re pignorata, quo adusque debitum ſoluerit; prius debitum integraliter ſoluere debet, poſtea pignus repetere cum fructibus inde perceptis, deductis tamen neceſſarijs expenſis in eo factis. Alioquin ſi pignus repetat, volendo compenſare fructus in ſortem, non auditur, vt pote periurus. *c. Ad noſtram 3. de Iureiuran.*

20 Debitores inſolidum poſſunt ſe tueri contra creditorem exceptione pacti taciti de ſoluenda tantum virili, ſi Creditor ab vno ex eis virilem tantum exegerit, niſi contrarium, vel in exactione debiti, vel in Inſtrumento, proteſtatus fuerit. *l. Si Creditores 18. C. de Pactis. Oinot. de Oblig. cap. De pactis, numer. 19.*

21 Debitor ſciens Procuratorem Creditoris, ipſo ignorante, & abſente, factum eſſe Prodigum non liberatur ſoluendo tali Prodigo. *Nicaſ. & Oinot. Inſtit. de inutil. ſtipul. §. Plane ſolut.*

DE-

DEBITVM CONIVGALE.

Coniux.

1 Coniux cauſa voluptatis, vel valetudinis conſeruandæ, vel vitandæ fornicationis, debitum petens, vel nullo modo, vel tantum venialiter peccat. *Diana 3. tract.4. reſolut.216. & 218. & 219.*

Licet probabilius videatur peccare venialiter, quotieſcumque petit ad alium finem, quam generandæ prolis, propter auctoritatem S. Gregorij *cap.2. diſt. 13.* Vide quæ dixi 1. Cor.7.3.6.

2 Coniux non tenetur reddere debitum coniugi cum periculo vitæ. *Angel v. debitum coniugale num.3.*

Vel extraordinarij incommodi, vel ſalutis corporalis, etiamſi propterea ſubeat alius periculum incontinentię *Diana 6. tract.7. reſol.64.*

3 Conix debitum negans à mortali poteſt excuſari, quando alter beneuole petit, non tanquam ſibi debitum ex iuſtitia, nec intendens obligare. *Bonac. de matrim. quæſt.4. pun.1. num.1.*

Ita dicendum de filio, vel ſubditis non obedientibus Patri, vel ſuperiori, qui non intendunt illos obligare. *Bonac. de legib. diſp.6. quæſt.1. pun.4. num.3.*

4 Coniux, qui occultè fuit adulteratus, nihilominus debitum petere poteſt, quandiu eius adulterium alteri notum non eſt: priuatio enim iuris petendi pœna quædam eſt, quam non tenetur nocens ſubire, niſi ab altero coniuge, qui Iudex eſt in hoc, imponatur. *Bonac. de matrim. quæſt. 4. pun. 5. num. 20. tom. 1.*

5 Confeſſarios Regularium poſſe etiam hodie diſpenſare in Affinitatis, vel voti ſimplicis caſtitatis impedimento ad petendum debitum inter coniugatos, ſi ad id ſint per ſuos Superiores ſpecialiter deputati, & hanc diſpenſationem concedant intra Sacramentum Confeſſionis, ac in domibus Regularibus, tenet *Diana 6. tract.8. reſol.32. Clau. Reg. lib. 6. cap.11. num.98. & num.104.*

Vbi dicit hoc habere locum etiam in matrimonio rato, non conſummato.

DECEPTIO.

Dolus.

Deceptus ſemel, cautius ſibi cauet: vnde verſus.

Qui ſemel eſt captus fallaci piſcis ab hamo,
Omnibus vnca cibis ære ſubeſſe putat.

gloſ. fin. cap.1. de pœnit. diſt. 5. Epor. contratti num.3.

DECIMÆ.

Appellatio 8. Ordo iudiciarius.

1 Decimas ſoluere nolentes debent excommunicari, nec abſolui, niſi plena reſtitutione ſecuta. *Trident. ſeſſ.25. capit.12. Prout latius dixi in Collect. ad 1. Reg.9.7.1.*

Laudabiliter tamen Eccleſiæ Miniſtri decimas non requirunt, vbi ſine ſcandalo requiri non poſſunt propter deſuetudinem, vel aliam cauſam. Nec tamen ſunt in ſtatu damnationis, qui non ſoluunt in locis illis, in quibus Eccleſia non petit (niſi forte propter obſtinationem animi, habentes voluntatem non ſoluendi, etiam ſi peterentur) quia Miniſtri Eccleſiæ maiorem curam habere debent ſpiritualium in Populo promouendorum, quam temporalium colligendorum. *S.Th.2 2. quæſt.87. 1.5.*

2 Decimæ inuito Parocho, cui debentur, compenſari non poſſunt, *Oinot. Inſtit. de action. §. In bonæ fidei, num.534.6. 334. §. 1.*

3 Ad decimas prædiales ſoluendas tenentur etiam Regulares, & Moniales poſſeſſores territoriorum, ex quibus antea ſolui conſueuerant. *Sacra Congregatio Archiepiſcopo Salernitano 6. Octobris 1617.*

1617. *ſynod. Caputaquen.*1628. *ſeſſ.*3. *cap.* 10. *num.*2.

4 Compoſitio inter Laicos, & Parochum facta ſuper Decimis de conſenſu Epiſcopi valet. *c. ſtatuimus* 2. *de tranſact.*

5 Quandocumque ſuper Decimis adeſt tranſactio, Epiſcopus non poteſt exequi de facto: Sed ſi quid amplius prætendit, mittat Romam ſua Iura, 1597. Aſcoli 25. Iun. 51.

6 Alicubi, vt Spoleti, vſu receptum eſt, vt ſolus Epiſcopus priuilegium concedat non ſoluendi decimas, vel minus ſoluendi; licet hoc de Iure facere non poſſit in præiudicium Curati, 1601. Spoleti 16 Iulij 167. Rieti 1. Octobris 213.

7 Quando concordia ſuper decimis, vel alijs Iuribus Eccleſiaſticis non eſt auctoritate Papæ confirmata, non cenſetur realis, ſed perſonalis: vnde tranſigentium vitam non excedit, vt in ſimili dicemus infra v. Penſio num. 2. Et habetur in *c. Veniens* 8. *De tranſact.*

Iſta tamen confirmatio præſumitur ex lapſu triginta annorum. *Rota apud Ludouiſ. deciſ.*152.

8 Cauſæ decimarum; quæ ſine dubio ſunt ſpirituales cognoſci debent in foro Eccleſiaſtico. 1606. Latino 28. Ian. 7. 1614. Roſſano 26. Sept. 90. 1615. Coſenza 20. Martij 29.

9 Aſſiſtentes Papæ exempti ſunt à decimis. Iulij 111. conſt. 12.

10 *Moniales* cogi non debent ad decimas Papales, niſi ratione beneficiorum vnitorum, 1624. Salerno 30. Martij 76.

† Et neque Religioſi, qui viuunt de eleemoſynis, & non poſſident ſtabilia, 1625, Oſſeruanti 7. Octob. 233. *

DECLARATIO.

Congregatio. Excommunicatio.

DECRETALIS. Decretum.

DECRETVM.

Congregatio Sententia.

1 DEcretum Decretalis Canon, Dogma, Mandatum, Interdictum, Sanctio differunt.

Decretum dicitur illud, quod Papa ſtatuit de Conſilio Cardinalium ad nullius conſultationem; quod alio nomine dicitur *Motus propius*.

Decretalis dicitur Epiſtola, quam Papa reſcribit, vel ſolus, vel cum Cardinalibus, ad conſultationem alterius.

Canon dicitur, quod ſtatuitur in Concilio vniuerſali.

Dogma eſt, quod conſtituitur in doctrina fidei Chriſtianæ.

Mandatum eſt, quod conſiſtit in doctrina de moribus.

Interdictum eſt prohibitio, in qua nulla pœna adijcitur.

Sanctio, cui pœna adijcitur. *gloſſa* 1. *in princ. diſtin.* 7. *Pilaia deciſ. Pont. lib.* 4. *deciſ* 5.

2 Chirographum decreti, de quo Paulus ad Coloſſ. 2. vel erat decretum ſcriptum in corde Adam, moriendi, ſi de ligno vetito comederet, vel promiſſio Iudæorum obſeruandi legem veterem, vt dixi latius in Collectan. ad Coloſſ. 2, 14.

3 Decretum de ſequeſtrando non probat, fuiſſe appoſitum ſequeſtrum. *Rota apud Coccin. dec.* 39. *num.* 1.

DEDICATIO. Officium. Epor. 2.

DEFENSIO. *Examen.*

1 QVi petit ad defenſiones admitti, debet antea ſe conſtituere carcera-

ceratum, 1618. Aquino 6. Martij 29.

Quando delicti qualitas talis eſt, vt intrare poſſit pœna corporalis, vel depoſitionis, 1612. Aquila 23. Martij 30 *l.2. C. de cuſtod. reorum.*

2 Non debent admitti defenſionum articuli, ſi ſint irreleuantes, vel contra propriam confeſſionem Rei, 1620. Fiorenza 10. Oct. 271.

3 In delictis grauibus, attrocibus, bene probatis, Princeps ſupremus concedere ſolet facultatem procedendi denegatis defenſionibus, 1626. Nullius Altamura 2. Octobris 164.

4 Sacra Congr. illas arctandi in ſecretis carceribus propter timorem potentiæ Rei, 1645. Genoua 17. Feb. 19.

5 Ad defenſiones permittenda etiam repetitio complicis, ſi non conſtat de præcedenti ſubornatione, vel alio releuanti in contrarium, 1649. Viterbo 26. Febr. 1.

DEGRADATIO.

Adulterium. Aſſaſſinium, *& quæ dixi in Can. lib. 5. tit. 37. De pœnis, præſertim nu. 4.*

DELECTATIO.

Legatus. Luxuria.

1 Moroſa eſt conſenſus voluntarius ſiue expreſſus, ſiue etiam tacitus, & interpretatiuus, in complacentiam actus peccati; vel cogitationis eiuſdem, licet illud committere nolit. *S. Th. 1.2. quæſt. 74. 8. Clan. Reg. lib. 8. cap. 7.*

Aut eſt, qua quis delectatur intellectu, imaginatione, vel ſenſu de actu peccati, vel eiuſdem cogitationis, licet illud committere nolit, voluntate eam expellere potente, ac deliberatè morante.

Dicitur autem moroſa à *mora*, non temporis, quia poteſt eſſe in inſtanti; ſed voluntatis, qua moratur illam expellere.

Quando eſt cum affectu ad peccatum mortale, eſt peccatum mortale, licet illud committere nolit propter prohibitionem alicuius ſuperioris, etiamſi ſuperior ille Deus ſit; quia eſt proteſtatio contraria facto. Nam dum Deus prohibet peccatum, prohibet etiam complacentiam illius. Excuſatur tamen ab externa malitia efficacitatis, ſed non à complacentia delectationis.

Quando vero eſt de cogitatione ipſa, in quantum cogitanti ſua cogitatio placet: tunc quantum eſt de ſe, non eſt peccatum; niſi forte veniale curioſitatis, vel otioſitatis. Puta ſi quis delectetur de aliquibus circumſtantijs, veluti aſtutijs ſeu ſtratagematibus, quibus peruenire poſſet ad occidendum, vel fornicandum ſine affectu ad peccatum. Idem eſt, ſi ſe laudet de modo, ingenio, dexteritate, qua peccatum commiſſum fuit, modo non adſit complacentia peccati. *Diana 4. tract. 4. reſol. 44.*

2 Eſt autem probabile, delectationes moroſas quãdo voluntas non eſt deliberata ad committendum peccatum, non differre ſpecie, *vt infra v. Vanagloria.* Contrarium tamen communius tutius, & probabilius. *Diana 1. tract. 7. reſol. 48*

3 Coniux, cui ex recordatione copulæ licitæ, vel cogitatione futuræ, naſcitur & excreſcit delectatio in parte ſenſitiua, peccat mortaliter, ſi aliquo modo conſentit in illam de præſenti cum periculo pollutionis, ſicut Viduus, & Vidua, Sponſus, & Sponſa. *Nau. cap. 16. num. 10.*

DELEGATVS.

Epiſcopus. Legatus. Pœnitentia. Teſtis.

1 Delegatus non poteſt ſubdelegare, niſi ſit Delegatus à Principe. *c. Super quæſtionum, §. Si vero, De offic. Deleg. c. fin. De offic. ordin. c. cum cauſam. De appellat.*

Quod tamen non intelligitur de ſimplici, ac nudo miniſterio. Nam nudum mini-

miniſterium, puta abſoluendi, ſubdelegari poteſt etiam à Delegato Ordinarij, & à ſubdelegato Delegati Papæ: licet non poſſit delegare ſuas iuriſdictiones, quarum ratione id eis competit nec etiam aliquem articulum iuriſdictionalem. *Nau. cap 27. num.45.*

Ratio poteſt eſſe, quia nudum miniſterium non dicitur propriè ſubdelegatio ſine iuriſdictione, vt innuit. *gloſ. in d. c. fin. de off. ord.*

Quapropter Epiſcopi delegare poſſunt ſuis Vicarijs abſolutiones cenſurarum, & diſpenſationes Irregularitatum, & alia quę ipſis competunt vigore Concilij Tridentini vel aliarum Apoſtolicarum conſtitutionum. Nam ea iuriſdictio, vel dicitur ordinaria, cum Dignitati, non Perſonæ concedatur; & tunc non eſt dubium poſſe ſubdelegari. Vel ſi dicatur delegata; erunt Epiſcopi delegati Principis nempe Papę, & ſic etiam poterunt ſubdelegare.

Non obſtat, *quod ex Concilij Tridentini cap.6. liceat. ſeſſ.24* Vicarius ad huiuſmodi abſolutiones ſpecialiter deputari debeat: quia non id vult dicere, quod debeat ad ſingulos actus ſemper denuo deputari, ſed tantum quod hæc iuriſdictio non tranſit cum commiſſione generali Vicariatus; vnde requiritur mandatum, ſeu deputatio ſpecialis.

Id autem patet ex hoc, quod Vicarius Epiſcopi non deputatur ſine iuriſdictione. Sed ille, cui committitur nudum miniſterium, nullam ex hoc nanciſcitur iuriſdictionem.

Nec dari poteſt inſtantia de abſolutione ab hæreſi, quam Concilium non vult impendi poſſe, niſi ab Epiſcopis, non autem ab eorum Vicarijs. Nam reſpondere poſſumus, Concilium non conceſſiſſe Epiſcopis vllam iuriſdictionem, ſed tantum nudum miniſterium. Vel ſi conceſſit iuriſdictionem, prohibuit ex iuſta cauſa delegationem ad inſtar eorum, in quibus electa cenſetur induſtria perſonę, qui non poſſunt ſubdelegare. *cap. fin. de off. Delegat.*

Sed hodie ſublata fuit etiam Epiſcopis facultas abſoluendi ab hæreſi, & ab alijs excommunicationibus bullæ Cœnæ. *Vt dixi in tit. de ſent. excommunicatione num.45.*

Item regulariter neque ſubdelegari poteſt nudum miniſterium etiam commiſſum à Principe, quãdo committitur ſine iuriſdictione. *Vide ſeſſ. Sayr. de lib. 1. cap.6. num.39. Bonac. tom.2. de legib. diſp. 1. quæſt. 3. pun. 8. §. 1. tom. 18. & Piliiam tom.2. deciſ.1. lib.4. num.26.*

2 Delegatus ad deputandum Cappellanum, ſeu Parochum in loco exempto, non poteſt alterare ſolitum ſalarij, 1603. Nullius 15. Iulij 78.

3 Delegatus Ordinarius vicinus ad cognoſcendas cauſas exemptorum, 1637. Terracina 18. Sept.

4 Iuriſdictio Iudicis Delegati expirat morte Delegantis, quia mandatum morte finitur, 1653. Ieſi 27. Martij 34.

5 † Delegatus debet habere vigeſimum annum completum, vel 18. de conſenſu Partium: Minoris verò ætatis delegari non poteſt niſi à Principe ex certa ſcientia; *c. Cum vigeſimum 41. De off. Deleg.*

Quando ſunt plures Iudices inſolidum conſtituti, vno cauſam cognoſcente, cęteri cognoſcere prohibentur; tunc enim eſt locus præuentioni. *c. Cum plures. De off. Deleg. in 6. C.C. Lucana lib.15. 198.* *

DELICTVM.

Defenſio. Denunciatio. Homicidium. Nuncius. Pater.

1 PVblicum Iudex inquirere poteſt ex officio abſque denunciatione, & querela. *Ex cap.1. de off. Ord. Riccius reſol.255.*

2 Delicta vnius, & eiuſdem Proceſſus

ſus debent omnia ſimul terminari, & non diuidi, 162. Caſtellaneta 23. Iulij 75 num. 6.

3 In delictis conſummatis, Pœnitentia ad euitandam pœnam temporalem locum non habet. *l. Qui ea mente 65 ff. n. de furtis l. penult. ff. l. Vi bonor. rapt. Oinot. de action. §. Quadrupli num. 2.*

4 In foro exteriori, vbi quis in vno territorio incepit delictum, & in altero compleuit ſubijcitur vtrique Iudici. *l. 1. C. Vbi de crimine agi opor.*

5 Delinquere in Officio ſatis dicitur, qui delinquit contemplatione officij; ſeu prętextu; calore vel occaſione officij *Rota apud Ludouiſ. dec. 233. n. 6.*

6 In facto alterius, præſertim Principis, non præſumitur delictum. *l. Inuito 51. ff. v. Procur.*

7 Delinquens quando præſumatur emandatus, v. Clauſula num. 6.

8 Licet multiplicitas delictorum aggrauet delinquentem; non tamen addit eam qualitatem, quæ requiritur, vt Curia Eccleſiaſtica poſſit tradere Reum ſæculari, 1640. Montalcino 11. Maij 49.

DENVNCIATIO.

Archidiaconus. Filius. Monitorium. Parochus. Pœnitentia.

1 EX *quibus cauſis* excuſetur quis à denunciando, dixi in Can. lib. 5. tit. 1. De accuſat. num 5. & ſeqq.

2 Denunciatio conſtituit in mala fide. *l. Fundum, C. de rei vend.*

3 Qui non denunciauit intra tempus in edicto ſtatutum, tenetur denunciare poſtea, vt dixi ibidem numero 6.

4 Et dies termini non computatur in termino. *Ibidem.*

5 Quilibet tenetur in ſcriptis denunciare delicta tendentia in publicam perniciem, vt latius dixi ibidem numer 7.

6 Pœnitens non tenetur denunciare confeſſarium, quem ipſe Pœnitens ſollicitauit, & ad peccatum aliquod venereum induxit. *Bonac. de var. tract. diſp. 7. quæſt. 3. num. 17.*

DEPOSITVM.

Commodatum. Culpa. Dos Pœna.

1 DOtes iuxta decreta generalia Sacra Congregat. deponi debent in pecunia numerata, non in cenſibus, vel alijs ſtabilibus, 1581. Vicenza 29. Nou. 6. 1614. Teramo 2. Maij 54.

Apud Sacrum Montem, vel communem Depoſitum Monaſterij, ante ſuſceptionem habitus, 1611. Bergamo 21. Ianuarius 7.

Cum tribus Clauibus, quarum vnam teneat Abbatiſſa, ſecundam Ordinarius, tertiam Oeconomus vel Sindicus Monaſterij, 1650. Foligno 26. Aug. 30. 23. Septemb. 11.

Alias Nouitia, vel non recipitur, vel dimittitur; 1614. Tropea 14. Nou. 141.

Etiam quando factum fuit depoſitum, non tamen reale, ſed fictum in ſola ſcriptura, vel verbis, 1604. Rieti 26. Ian. 9. 1645. Monopoli 9. Iunij 16.

2 *Depoſitarius*, vbi publici Banchi nulli, vel minus idonei ſunt, debet eſſe perſona ſecura, præſertim Eccleſiaſtica, fide & facultatibus idonea, 1594. Camerino 15. Martij 82. 1640. Napoli 11. Maij 165. 166. 1643. 10. Ian. 56. 1645. 20. Ian. 11. Meſſina 11. Apr. 30. &c.

Quæ non ſit Conſanguinea Monialium, 1615. Portogallo 6. Iunij 65. 1623. Otranto 10. Nou. 262. 1623. Aſcoli 11. Decembris 328. 1625. Foligno 4. Auguſti 193.

3 *Ordinarius* compellere non debet, vt depoſitum fiat coram ipſo; ſed ſufficit ſibi relationem fieri de perſona Depoſitarij, & Notarij rogandi, 1606. Vercelli 15. Nou. 94.

Etiam

Etiam in Monaſterijs Regularibus ſubiectis, 1650. Foligno 26. Aug.30.

4 *Inſtrumentum* Depoſiti rogari poteſt à quolibet Notario ad arbitrium Monialium, dummodo exhibeatur copia autentica in Cancellaria Epiſcopali, 1652. Aquila 8. Nou.1.

5 *Redditio.* Depoſitarius, ſecuta profeſſione compelli debet ad exburſandam pecuniam in commune depoſitum Monaſterij, vel in Montem Pietatis, non obſtante, quod tunc non adſit occaſio emendi ſtabilia, vel cenſus ſecuros, 1630. Aſcoli 19. Ian.

Et non obſtante Appellatione, 1597. Lucca 12. Feb.23.

Vel qualibet Inhibitione vigore Eugenianæ, per quam debitores vti Curiales, prætenderent, ſe non poſſe, niſi in Vrbe, conueniri, 1645. Tortona 28. Apr.27.

Vel aliqua exceptione compenſationis, præſertim ſi dos ſit ſupernumeraria, 1655. Perugia 25. Iunij 179.

DESCENDENS Fideicommiſſum.

DETRACTIO *Fama*.

1 D*Etractionis* peccatum non incurrit famulus detegendo iniurias, quas ſibi intulit Herus, nec Vxor eas, quas Maritus; nec Filius, quas Pater; nec Religioſus quas Prælatus &c. licitum eſt enim iniurias narrare cauſa conſilij, vel conſolationis capiendæ: narrando namque cauſam, dolor remittitur & crimen alterius non detegitur, niſi per accidens. Vt enim acutè notauit Leſſius *lib.2. c.11. dub.12.* nimis graue eſſet, ac præter humanam conſuetudinem, vt quis cogeretur iniurias acceptas ſecum in ſilentio coquere, nec poſſet eas cum amico communicare. Adhibenda tamen cura, ne pluribus dicatur, quam ad ſolatium, ſiue cõſilium ſit neceſſarium: nec nominanda perſona, niſi ad conſilium, ſiue conſolationem huiuſmodi ſit opus, vel valde expediens, *Sancius diſp.2. num.* 10. *Diana 3. tract.4. reſol. 32. Bonac. de reſt. diſp.2. quæſt.4. pun.3. num.3.*

2 Quando Detractio eſt antiqua, non tenetur dectractor famam reſtituere, quia nihil aliud eſſet, quam infamiam obliuioni traditam renouare ſed ſufficit infamatum in genere laudare pro homine deuoto, & honorato *Bonac. de reſt. diſp.2. quæſt.4. pun.13. Mancin. pract.6. dub. 1. num.3.*

DEVOTIO.

1 E*St prompta*, & parata voluntas exequendi ea, quæ ad Diuinum pertinent cultum. *S. Th.2.2. quæſt* 82. *art.1. cap.*

2 Ad Imagines ſanctas non debet impediri, 1602. Sauona 17. Apr.36.

DEVS. Nouitas. Religio.

DIÆTA.

L*Egalis* viginti milliaria continet. *L.1. ff. v. Si quis caut. gloſ. c. Præſenti 34. v. legalis De præben. lib.6.*

DICTIO.

1 E*Tiam* vnum caſum exprimit, alterum includit. *Barboſa allegat.73. num.36*

2 *In circa* decimam partem comprehendit. *Rota in vna locationis Veneris 20. Decemb.1603. coram Ludouiſio.*

3 *Talia* non ſignificat ſimilitudinem ſed eſt repetitiua certæ, ac determinatæ qualitatis. *Ex Rota Bonac. tom.3 diſp. 2. quæſt. 3. pun.30. num.4.*

4 *Vſque* in materia odioſa, & exorbitanti ſtat excluſiuè, niſi quando adijceretur numero, vel gradui, quia tunc ſemper ſtat incluſiuè nulla habita ratione fauoris vel odij. *Rota apud Farinac. tom.1.*

tom.1. par.1. deciſ. 51. numer.1.

5 *Forſan* poſita in gratia, non præiudicat, nec eget iuſtificatione. *Rota dec.* 248. *num.* 9.

6 *Ad* denotat vicinitatem, non intrinſecitatem: dicto verò *verſus* ſituationem, non vicinitatem. *Rota dec.* 509. *num.* 5.

DIGITVS. Irregularitas.

DIGNITAS.

Beneficium 16. §. XIV. Canonicus. Fidei profeſſio. Illegitimus. Ordo iudiciarius. Reſcriptum. Supreſſio.

1 Eccleſiaſtica nihil aliud eſt, niſi administratio rerum Eccleſiaſticarum cum iuriſditione. *Barboſa 3. alleg.* 54. *num.* 133.

† Et generaliter Dignitates dicuntur, quæ in ea Eccleſia pro talibus habentur, Probata à Sanctiſſimo 17. Aug. 1596. C.C.*

2 Dignitas, perſonatus, & officium differunt.

Dignitatem enim is habere dicitur, qui habet adminiſtrationem, & iuriſdictionem; vt Abbas, qui habet adminiſtrationem ſui Monaſterij, & iuriſdictionem in Monachos. Item Prior conuentualis, & is, qui præeſt alicui corporis, habetque iuriſdictionem in perſonas illius corporis.

Hodie verò dicitur habere Dignitatem, qui præcedit alios, & vocatur Dignitas, licet nullam adminiſtrationem habeat: vt patet in omnibus fere Prioribus Collegiatarum, & multis etiam Archidiaconis. *Barboſa de Can. cap.* 4. *n.* 13.

Perſonarum vero is propriè dicitur habere, qui in Eccleſia præeminentiam aliquam habet ſine iuriſdictione, ſicut qui in Eccleſia, Capitulo, & alijs honoribus præcedit Canonicos.

Officium vero is habere dicitur, qui ſimpliciter habet adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum ſine præeminentia, & iuriſdictione, vt Sacriſta. *Not. in cap.* 1. *de conſuet. lib.* 6.

3 Dignitates nouas inſtituere poteſt ſolus Papa; reſtituere vero antiquas, etiam Epiſcopus de conſenſu Capituli, ſi congrua dos aſſignetur. *Barboſa de Can cap.* 4. *num.* 2. *v. Archidiaconus.*

† Sacra C.C. die 27. Iunij 1637. cenſuit in vna Caiacen. Epiſcopum de iure poſſe cum conſenſu Capituli erigere in Cathedrali nouam Dignitatem, ſi in ea certus numerus Sedis Apoſtolicæ auctoritate, ſiue Epiſcopi, & Capituli Iuramento præfixus non fuerit. Secus vbi numerus eſt præfixus. *Fagn. c. Dilecto, de præb. num.* 2.

Non tamen ſic nouiter inſtitutis dare præcedentiam ſuper Sacerdotes antiquiores. *C. C. Foſſanen.* 1658. 31. *Auguſti ad* 2.*

4 Dignitates, quæ ſunt de corpore Capituli, tenentur exactionem, aliaq; onera ſubite ſicut Canonici, 1625. Bouino 9. Dec. 153.

† Licet haberent prebendam ſeparatam à menſa capitulari. Ex Sac. C. quod quod plus eſt, Sacra C.C. in vna Carſolen. 29. Maij 1653. cenſuit, Archidiaconum, qui officium Vicarij Capitularis exercet teneri officium Procuratoris ſiue Oeconomi acceptare, & exercere, quando eſt electus, prout tenentur alij Canonici electi.

5 Vbi Canonici ſunt pauci, Dignitates etiam accedere tenentur ad legile, & cantare, ſicut alij, 1601. Ancona 20. Aug. 192.

DIMINVTIO.

Facta in Codicillis per verba generalia non comprehedit legata ad pias cauſas. *l. Libertos quos,* 18. §. *Poſthumis, ff. de alim. & cib. legat.*

Quem textum loquentem in materia

ria alimentorum ad omnem piam cauſam extendunt allegati per Tiraquell. Priuil. 8.

DIMISSORIÆ.

Abbas. Capitulum. Clericus. Diæceſis. Exemptio. Græci. Itali. Ordo. Regularis. Teſtimonialis.

1 AD ordines, & aliæ Gratiæ factæ, non expirant morte concedentis, 1600. Oria 12. Nou. 12. & 21. Nou. 14. *Bonac. de Sacram. diſp. 8. quæſt. 1. pun. 4. num.* 11.

2 In Regno concedi non poſſunt, niſi ad certum Epiſcopum, & præuijs diligentijs, étiam pro prima tonſura, & Minoribus, quas Tridentinum ante ſacros ordines mandat adhiberi. *Sacra Congreg.* 22. *Iun.* 162. *cuius decretum retuli per extenſum in Can. lib.* 1. *tit.* 11. *de temp. ordin. num.* 35.

Introducta tamen fuit conſuetudo illas concedendi, relicto in albis Epiſcopi nomine.

3 Dimiſſoriæ illorum, qui extra Italiam ſunt oriundi, non admittuntur, niſi à Nuncijs, vel collectoribus illarum Partium ſubſcriptæ, & Romæ in officio Vicarij recognitæ. Vrb. VIII. conſt 34. quæ incipit. Secretis.

4 Sub. his Nullius non conceduntur à Prælato loci, vel eius Vicario, immo neque à Vicario Apoſtolico, ſed ab Epiſcopo viciniori, 1596. Potignano 16. Ian. 6. 1603. Nullius Carpi 15. Dec. 147. 1604. 22. Nou. 65. 1606. 14. Iun. 51. 1601. Nullius Altamura 9. Aug. 23.

Multo minus exemptis de diœceſi, 1598. Badaios 7. Sept. 46. *Ex Trident. ſeſſ.* 23. *cap.* 10.

Quare ſubditis Archimandritæ conceduntur ab Archiepiſcopo Meſſanenſi, 1601. 16. Iulij 178.

Fallit in Regularibus, de quibus v. Regularis num. 35.

5 Nato inter Catholicos debet dari prima tonſura, vel dimiſſoriæ pro ea, licet non poſſe habere fidem Baptiſmi: nam præſumptio affirmatiua adeo violenta eſt, vt certitudinem moralem afferat, 1619. 30 Aug. 161.

6 Examen præſcriptum à *Trid. ſeſſ.* 23 *cap.* 3. committi poteſt Epiſcopi ordinanti, vel alteri, cui in confidentiam transmittuntur dimiſſoriæ, 1588. Gaeta 20 Dec. 199. 1590. Ceſena 3. Apr. 81. 1594 Padoua 7. Iunij 165.

Vnde denegari non poſſunt dimiſſoriæ, præſertim in Curia, ex eo, quod ordinarius neſciat, an ſit idoneus quo ad litteraturam, 1653. Vercelli 3. Oct. 178. num. 4.

† Non incurrit in aliquam cenſuram, vel pœnam laicus, qui obtinuit dimiſſorias ad quatuor minores, ſi earum vigore ſuſcepit etiam primam tonſuram licet dimiſſorijs nulla fieret mentio de prima tonſura 13. Aug 1639. C.C.

Niſi tamen adeſſet ſpecialis prohibitio pro prima tonſura: quia tunc conſenſus concedentis dimiſſorias, per neceſſariam conſequentiam præſumptus ex eo, quod qui vult conſequens, vult & antecedens neceſſarium, quæ videtur ratio decreti, in hoc caſu ceſſare.*

DIOECESIS.

Ciuitas. Nullius. Permutatio. Vicarius.

DEbent admitti ſine præiudicio Teſtimoniales, & Dimiſſoriæ cum aſſertiones Nullius, licet locus prætendatur eſſe de diœceſi, 1645. Nullius Terlizzo 20. Ian. 4. 9. Iunij 5.

2 † Epiſcopus, qui exequitur mandatum Curiæ Romanæ, ſibi tamquam viciniori directum ad fauorem alicuius Perſonæ, quæ eſt de aliquo Oppido ibi aſſerto Nullius, in nihilo præiudicat ſuis Iuribus, per quæ prætendat oppidum illud eſſe ſuæ diœceſis, 1604. Nullius Ma-

Marugga 26. Octobris 53.

Maximè ſi id faciat cum proteſtatione, 1645. *Giouenazzo per Terlizzo 9. Iunij 15.*

3 Si ciuitas extendatur ad diuerſa dominia, non ideo debet habere vnum tribunal pro quolibet dominio, 1604. Aiqui 16. Feb. 15.

Sacra quoq; C.C. cenſuit, Epiſcopum Vintimillien. non teneri deputare Vicarium Generalem in ea parte ſuæ diœceſis, quę ſubeſt in temporalibus dominio Ducis Sabandiæ 7. Iunij 1659.

Secus de Metropolitana finitium diſtat, maximè in diuerſo Regno; quia deberet deputari Iudex Appellationum pro locis alterius Regni, 1594. Pampalona 25. Maij 142.*

DISCALCEATI.

Auguſtiniani. Merces. Priuilegium. Quæſta. Tranſitus.

† Generalis concedere non poteſt, vt Diſcalceati tranſeant ad Calceatos: quia eſſet dare tranſitum ad laxiorem, Apoſtolicæ Sedi reſeruatum, vt dixi in Can. lib. 3. tit. 31. de Regul. nu 3.

Si vero tranſeant de licentia Apoſtolica, tenentur præmittere annum probationis, ſeu Nouitiatus. C. C. 12. Ian. 1619.*

DISCORDIA.

Teſtis. Translatio. Vanagloria.

DISCRETI. Electio. Obſeruantes.

DISPENSATIO.

Beneficium 11. *Coniux Conſtitutio*. *Epiſcopus*. *Feſtum*. *Filius*. *Ieiunium*. *Illegitimus*. *Irregularitas*. *Litteræ*. *Sepultura*.

1 Quid. Eſt relaxatio legis, cauſa cognita, ſeu ex iuſta cauſa facta. *Nauar. prælud. 9. num. 13. & 14.*

Et eſt triplex debita, permiſſa, & prohibita. *Bonac. de legib. diſp. 1. q. 2. pun. 3. num. 22 v. Reſpondeo teneri.*

2 Valida eſt diſpenſatio, licet erratum fuerit in nomine Perſonæ, vel diœceſis. *Arg. l Si me in vacuam 34. ff. numer. de acquir. poſſeſſ. & § Si quis in nomine Inſt. de legat. Bonac. pun 4. num. 6. Diana, 1 tract. 10. reſol. 36.*

3 *Matrimonialis* propter anguſtiam loci obtenta adhuc executioni demandanda eſt, licet Teſtes deponant, quod nomines loci, ſiue Terræ illius ſunt omnes pares, 1596. Albano 13 Februarius 16.

Nam diſpenſatio non conceditur, eo quod non adſit par, ſed eo quod non inuenit parem 1595. Arezzo 19 Apr. 20.

Et licet locus habeat 230. focos ſiue familias, 1640. Terracina 18. Maij 51.

† Nec obſtat, quod alibi poſſit inuenire pare. C.C. Ianuen. lib. 76. ad 223

Ruſtici autem locantes operas dicuntur paris conditionis, licet vnus ſit pauperior altero. Ianuen. Ibid.

Et dirigitur Prælato Nullius, vel eius Vicario pro ſubditis ſuæ iuriſdictioni. *C.C. Pacten.*

Non tamen expediri poteſt, niſi contrahentes habeant eo loco domicilium Ianuen.*

4 Qui expediunt bullas diſpenſationis matrimonialis abſq; expreſſione copulæ, ſi ante earum præſentationem, & decretum executionis obtentum, cōtraxerunt, & conſumarunt matrimoniū vel alias ſe carnaliter cognouerunt, noua indigent diſpenſatione, 1580 Soana 8. Apr 81. 1603. Gaeta 7. Ian. 2.

Secus ſi fuiſſet expreſſa copula, 1597. Brindiſi 12. Feb. 13. 1651. Scala 5. Maij 9.

Vel fuiſſet obtenta ſecunda diſpenſatio, ſeu perinde valere, 1582. Mariana 4. Nou. 141.

† Sacra quoque C.C. cenſuit, diſpenſationem matrimonialem obtentam

ſine expreſſione copulæ eſſe ſubreptitiam. *lib.50. ad 5.* Secus ſi copula ſuperuenit poſt executionem diſpenſationis ab Ordinario factam, ad 166.*

In quibus gradibus, ex quibus cauſis, & quot expenſis obtineantur diſpenſationes matrimoniales in Romana Curia dixi in tit. de nuptijs, num.80.

5 Diſpenſatio matrimonialis non præſentata, nec executa, poteſt ex nouo Papæ reſcripto mandari executioni, etiam poſt mortem coniugatorum, qui obtinuerunt, quo ad effectum legitimationis filiorum, etiam ſubditorum Principibus ſæcularibus, etiam in præiudicium venientium ab inteſtato; dummodo nati ſint in figura Matrimonij. *Rota apud Put. lib.2. dec.472. Apud Seraph. dec.1121. Nau. lib. conſil. Qui filij ſint legit. Sanchez &c.*

6 *Quis.* Quicumq; poteſt in aliquo diſpenſare reſpectu aliorum, poteſt ſui ipſius. *Caiet. 2. 2. quæſt.69. art. 5. Rodr.2. par. cap.33. num.3.*

Quicquid dicat Collector Priuilegiorum Regularium. v. Accedere ad Monaſteria Monialium. Et Clau. Reg. lib. 6. cap.11. num.108.

Intellige tamen de ijs, qui poſſunt ſubdelegare, non autem de ijs, quibus ex delegatione, vel priuilegio commiſſum eſt tantum nudum miniſterium.

7 Religioſus factus Epiſcopus, poteſt diſpenſare ſecum in ijs, in quibus Prælati Religionum poſſunt ſecum, & cum alijs diſpenſare. *S. Thom. 2.2. quæſt. 185. 8. cap.*

8 Quoties in aliqua lege conceditur diſpenſandi facultas, non expreſſa perſona, cui conceditur, Epiſcopo conceſſa videtur, ne fruſtra videantur poſita verba. *Bonac. de legib. diſp. 1. quæſt. 2. pun.1. num.17. v. Addit.*

9 Diſpenſatio ex ſui natura cenſetur reſeruata, nisi explicitè concedatur. Secus de Abſolutione quæ cenſetur conceſſa niſi explicitè reſeruetur. *Bonacina tomo 1. de cenſuris diſputatione 3. punt. vltim. num.6. & tom.2. diſp.1. quæſt. 2. pun.1. num.17.*

10 *Cauſæ* iuſtæ, & validæ diſpenſandi, neceſſitas, vel vtilitas, aut pietas, vel communes vel priuatæ. *Bonac. num. 20. l. citando.*

Maximè quando obſeruantia legis vergit in malum, vel maius bonum impedit. *Bonacina de legibus diſputatione 1. quæſtione 2. punt. 3. numero 20. v. Hinc ſequitur.*

11 Diſpenſatio ſuperioris circa legem ſuam, æqualis, vel inferioris, valet ipſo iure, etiam ſi ſciatur non ineſſe iuſtam cauſa, immo diſpenſare videtur quoties iubet, vel permittit fieri contrarium legi. Secus de diſpenſatione inferioris circa legem ſuperioris. *Nau. prælud. 9. num.13. & 14.*

12 Petentes, & concedentes diſpenſationem ſine iuſta cauſa peccant, ſed venialiter tantum: niſi diſpenſetur in lege ſuperioris, vel niſi ſequatur inde magnum ſcandalum, aut damnum proximi notabile, *Caiet. 2. 2. quæſt.96. Nauar. prælud.9. num.12.*

13 Si inferior diſpenſet in lege ſuperioris ſine cauſæ cognitione, dicens ſe id facere ex iuſta cauſa, non creditur eius aſſertioni, niſi cauſa probetur. *Nauar. prælud.9. num.13.*

14 Prælatus tenetur ad diſpenſandum, quando extant vrgentes cauſæ, nempe quando eſt neceſſaria diſpenſatio ad euitandum publicum vel priuatum damnum, aut quando vtilis eſt bono publico, vel etiam priuato. *Bonac. num.22.*

15 Solus Summus Pontifex poteſt cauſæ diſpenſandi defectum pecuniaria compoſitione ſupplere: nam alij non poſſunt diſpenſare, niſi gratis. *Conc. Trid. ſeſſ.26. de reform. cap.18.*

† De facto tamen, etiam Papa gratis diſpenſat; quia pecunia, quæ diſpo-

diſpoſitionum occaſione Romæ accipitur, non cedit incommodum Papæ, nec eius Cameræ, ſed apud ſacrum Pietatis Montem deponitur, in Pauperum neceſſitates, vel alios pios vſus de mandato ipſius Pontificis conuertenda; *Pallauicin. Hiſtor. Conc. tom.2. lib.23. cap.8. numer.11.* *

Niſi propter delictum eſſet imponenda pœna pœcuniaria locis pijs applicanda. *l. Si à reo 70. §. fin. ff. n. de fideiuſſor. Bonac. num.23.*

Aliàs inferiores Prælatos, pro diſpenſatione pecuniam accipientes, ſimoniacos exiſtimat S.Th.1.q.100. 3. ad 3.

Intellige tamen quoad compoſitionem, non quo ad mercedem, quæ ſoluitur pro litterarum expeditione, *vt dixi lib.1. Ciuilium tit.10. num.81.*

16 *Executa* præſumitur Diſpenſatio, quando conſtat de Breui, & Pars ea diu vſa eſt, 1602. Vigeuano 17. Dec.149.

† Diſpenſatio autem Vicario commiſſa, expediri poteſt ab Epiſcopo, & e contra cum Epiſcopi, & Vicariæ ſit vnum atque idem tribunal. C. C. Vintimillien.

Diſpenſatio tamen commiſſa Epiſcopo, non expeditur à Vicario ſine ſpeciali mandato 11. Febr.1622. 1.10.28. *

19 *Ceſſare* diſpenſationem iam executioni mandatam, ceſſante cauſa finali, quidam aiunt, quidam negant, vtrique probabiliter: Affirmantes tamen probabilius, quando executio tractum habet ſucceſſiuum, vt ieiunare, recitare officium, &c. *vide Diana 6. tract.7. reſol.45.*

18 *Non vitiatur* diſpenſatio ex eo, quod quis non expreſſerit, ſe antea eam petijſſe, & nõ obtinuiſſe, *vt dixi in Can. lib.1. tit.3. num.8. limit.2.*

Nec ex eo, quod Papa mortuus ſi paulo poſtquam conceſſit eam, 1605. Genoua 6. Dec.94 1623. Auellino 9. Oct. 103. Alba 24. Nouemb.121. 1655. Lucca 4. Iun.54.

DISTRIBVTIONES.

Archidiaconus 2. Canonicatus. Doctor. Epiſcopus. Excommunicatio. Inquiſitor. Peſtis. Punctator. Seminarium. Studium.

1 QVid Declaratum fuit à Sac.Cong. Concilij, non poſſe in diſtributiones quotidianas conuerti illos redditus, qui inueniuntur à Teſtatoribus aſſignati pro Anniuerſarijs, & celebratione Miſſarum, 1596. Caſtellaneta 10. Sept.75. 1599. Sutri 25. Maij 55.

† Eadem Sacra C. C. aliquando concedit licentiam, quando fructus ſunt tenues, conuertendi in diſtributiones quotidianas huiuſmodi legata, aſſignatis, cuique Canonico per turnum Miſſis Vrgell. 1637. lib.26. 268.

Ita etiam ea pars, quæ aſſignata eſt pro fabrica Eccleſiæ, non conuertitur in diſtributiones, neque quando fructus ſunt tenues, licet pro tunc Eccleſia non indigeat reparatione, ſed prouidetur per cap.15. ſeſſ.24. de reform. Aurien. lib.26. 278.

Congregatio Concilij cenſuit, ſi Maſſa communis pro diſtributionibus commodè fieri non poſſit, Epiſcopum debere certam aliquam ſummam pecuniariã, quæ veriſimiliter non negligatur, arbitrio ſuo ſingulis aſſignare; omneſque Canonicos tam intereſſentes, quam non intereſſentes, ſingulis horis per annum punctandos eſſe. vt in prima fructuum collectione tantum deducatur ex parte vniuſcunque quantum ex calculo, & aſſignatione factis non deſeruiendo amiſiſſe apparuerit. Idque pro rata iuxta punctaturas diuidatur inter eos, qui intereſſentes fuerint, more quotidianarum diſtributionum. Quod ſi diuiſionis tempore illi, qui deſeruiendo diſtributiones lucrati ſunt, ſuperſtites non fuerint; eorum Hæredibus, alijſque quibus

debita erunt, diſtribuantur. Diuiſione vero, quæ poſt decennium fieri conſueuit, Congregatio minimè probauit: ſed cenſuit, fructus, cum primum collecti fecerint, diuidi debere, 20. Iun. 1582. A Cardinalis Carafa lib. 27. 150.

2 *De Participatione* Miſſæ communis Capituli Cathedralis, nullus Canonicus etiam non Sacerdos, excludatur, dummodo ſit in ſacris conſtitutus, exceptis ijs, quæ dantur pro Miſſis, & alijs Sacerdotalibus functionibus, 1596. Caſtellaneta 15. Nou. 90. §. 7.

Immò neque à diſtributionibus pro Miſſis, vbi conſuetudo eſt, vt ſatisfieri poſſit etiam per alium, dempta tamen ſolita eleemoſyna pro ſatisfaciente. Idem de abſente cauſa ſtudij, vel alia iuſta 5. Febr. 17.

3 Quod Ordinarius participet de diſtributionibus, nihil debet innouari, ſed ſolitum obſeruari, 1605. Lecce 28. Feb. 19. §. 2. v. Epiſcopus.

Excepta quarta eleemoſynarum manualium pro Miſſis, quæ ipſi nullo modo competere poteſt, 1654. Mineruino 17. Sept. 140.

4 Excommunicati non debent participare de diſtributionibus, non obſtante conſuetudine, 1605. Coimbrien. 5. Oct. 7. debentur tamen Canonico abſenti, ne cum excommunicatis vitandis participaret, 1612. Liegi 6. Apr. 35. & iniuſtè excommunicato, qui abſtinuit ob reuerentiam, 1654. Caſale 10. Iulij 56. Maximè ſi ad obtemperandum monitis Epiſcopis, 1621. Perugia 28. Septembris 143.

5 *Applicatio*. Diſtributiones diuidantur in tres partes. Vna ſit pro Matutino, & prima. Secunda pro Tertia, Miſſa, ſexta, & nona. Tertia pro Veſperis, & Completorio. *S. Cong. Epiſcopo Taruiſino 27. Aug. 1585.*

Pro matutino, Miſſa, & Veſperis taxari debet maior quantitas, 1575. S. Carlo 26. Oct. 685.

6 Concilij Tridentini dum in cap. 3. ſeſſ. 21. diſponit, quod portiones Abſentium diuidantur proportionabiliter inter præſentes, & intereſſentes, procedit, quando tertia pars prouentuum Canonicatuum, Dignitatum, & aliorum corporum ibi enumeratorum, fuiſſet detracta, & conuerſa in diſtributiones quotidianas ea ratione, quod in Eccleſia, vel nullæ eſſent diſtributiones quotidianæ, vel ita tenues, vt veriſimiliter negligerentur.

Sed c. 3. ſeſſ. 22. quod dat facultatem applicandi portiones abſentium locis pijs, procedit ſolum in tribus corporibus prouentuum, ſcilicet Dignitatibus, Perſonatibus, & Officijs, quãdo detracta eſt tertia pars propter eos, qui omittuntur facere onera ſibi incumbentia: & ſic non comprehendit Canonicatus, vel aliud genus ſimilium portionum, immo nec ipſas Dignitates, quæ punctantur ob omiſſionem intereſſendi Choro: & habet locum, licet non adeſſet illa ratio, quod nullæ, vel tenues eſſent diſtributiones. *Sacra Epiſcop. Congr. in vna Callien. 1577. ex Congr. Conc. Callien. 1571.*

Et quatenus Concilij Prouinciale ſecus diſponeret, vel eſſet explicandum iuxta ſupradicta, vel nulla eius habenda ratio, tamquam contra diſpoſitionem iuris communis, quo diſtributiones quotidianę debent dari pręſentibus, qui Diuinis interſunt, & inſeruiunt. *c. 1. De Cler. non reſid. in 6. Sacra Epiſcoporum Congregatio in vna Callien. 12. Iun. 1577. vt in Regiſtro fol. 54.*

Et multo minus Ordinarius ſolus poteſt applicare Fabricæ, vel alteri pio vſui diſtributiones amiſſis à non intereſſentibus, quia de iure communi accreſcunt intereſſentibus, 1589. Caſtellaneta 13. Iunij 172. verſ. Quant'alla parte, 1602. Malta 17. Apr. 39. verſ. Che le diſtributioni. Bitonto 4. Iunij 55.

† Diſtributiones autem applicandæ Fabricæ vel pio loco, non poſſunt erogari

gari pro eleemoſyna concionatoris, vel pro Sacriſtia Cathedralis. *C. C. Aeſina*. vide cap. 1. 29. 9 §. 11. *

Diſtributiones præbendarum vacantium, licet Theologalis, vel Pœnitentiariæ, ſemper dantur præſentibus, & nunquam reſeruantur ſucceſſoribus, 1636. Malta 11. Iulij 61.

8 Permitti non debet Capitulo, quod dum pro litibus, vel alia cauſa vult expenſas facere, vtatur diſtributionibus quotidianis: id enim cederet in detrimentum Diuini cultus, & Eccleſiaſtici ſeruitij, 1590. Troia 16 Maij 112.

9 *Abſentia*. Diſtributiones quotidianæ debentur Canonico abſenti ex iuſta cauſa, puta infirmitatis, vel vtilitatis Eccleſiæ: dummodo tamen fecerit ſuas proteſtationes, ſaltem ſi cauſa non erat notoria. *Rota apud Farin. par. 1. tom. 1. deciſ. 244. num. 1.*

Et cauſa iuſta debet approbari, non ſolum à Capitulo, ſed etiam ab Ordinario, 1607. Lamacen. 4 Apr. 27.

10 Talis eſt cauſa Viſitationis liminum. *Vnde Sacra Congreg. Eminentiſſim. Cardinalium, Concilij Trident. Interpretum, ſæpius cenſuit, Canonico ad viſitanda Sacratiſſima Apoſtolorum limina à ſuo Epiſcopo miſſo, deberi non ſolum fructus ſuæ Præbendæ, ſed etiam diſtributiones quotidianas, pro toto tempore acceſſus, manſionis, & reuerſionis, non ſecus, ac ſi eo tempore Diuinis continuo intereſſet*. Idem de duobus Canonicis Epiſcopum ad talem viſitationem comitantibus.

11 Dum ius commune diſponit, quod infirmi, & alij participent de diſtributionibus in abſentia, intelligitur, dummodo ante infirmitatem, vel impedimentum, ſeruire conſueuiſſent, 1593. Aquila 4. Aug. 199.

Quibus nec Epiſcopus poteſt, ne dentur, ſtatuere, 1602. Caſtellaneta 20. Au. 93.

Sicut, & ſenio confectis, 1602. Veroli 5. Feb. 4. vel ſimilibus *Vide Pilaium tom. 1. dec. 10. num. 41.*

Surdis tamen, ſi non interſint, non dantur, 1615. Theano 12. Martij.

† Inimicitiæ vero regulariter non excuſant à ſeruitio Cathedralis, 1601. *Ripatranſona 6. Aug.* 187.

Si tamen ex eis reſultaret euidens periculum vitæ excuſarent, etiam quo ad effectum lucrandi diſtributiones. *Bergomen. 14. Decemb.* 1652. ex c. vnico De Cler. non reſid. in 6. *

12 Debentur pro tempore carcerationis, ſeu vexationis indebitæ, poſt tamen abſolutionem, & rem iudicatam: & interim ad inſtantiam carcerati deponuntur, 1591. Melfi 17. Sept. 253. 1596. Brindiſi 11. Iunij 48. 1598. Aquila 9. Mar. 17 1613. Auerſa 13. Aug. 70 1614. Capua 29. Aug. 77. 1644. Anagni 11. Martij 17. 1600. Ferentino 29. Nou. 17. Nazareth 18 Auellino 5. Dec. 22. 1601. Nazareth 20. Feb. 86. Spalatro 3. Iulij 161 Vigeuano 17. Sept. 211. 17. Oct. 223.

Sicut eximuntur etiam ab alijs pœnis, 1655. Vercelli 10. Nou. 313.

† Iuſte vero carcerati, vel excommunicati non lucrantur neque fructus neque diſtrib. C. C. Calaritana.

Etiam ob debitum ciuile. Romana 15 Dec. 1657.

Etiam nulliter, ſi nullam ad ſe liberandum diligentiam adhibeant, 14. Ianuarius 1634.

Etiam ſi eo tempore eorum coadiutores Diuinis interſint. Cartaginen. 15. Dec. 1618. *

13 Et pro tempore litis iniuſte, concernentis principaliter intereſſe Eccleſiæ, vel Capituli, ſecus ſi ſecundario, 1602 Milano 17. Sept. 103. 1606. Fermo 14. Iun. 37. Nardò 6. Dec. 94. 1628. Pauia 7. Sept. 107. Lanciano 17. Nou. 133.

† Regulariter tamen diſtributiones Canonicatus litigioſi ſequeſtrantur vſq; ad finem litis. Lucana 14. Decemb. 1620 C. C. cap. 3. 4. 34. *

14 Et actualiter occupato in cura Cathedralis, etiam extra Eccleſiam, 1589.

Ancona 28. Nouembris 246.

Vel adminiſtratione Sacramentorum, maximè Pœnitentiæ, in Eccleſia, 1601. Andria 7. Nou. 232. Aquila 27. Nou. 241. 1617. Sarno 7. Martij 40.

Etiam in Eccleſijs receptitijs, ſi id faciant ex obligatione: ſecus ſi ex peculiari mercede recepta ab Archipresbytero, 1641. Vriuentio 22. Nou.

Item Canonico pro tempore, quo ſine ſalario Organum pulſat, 1641. Triuento 22. Nou. §. 3. 1639. Noli 23. Septemb. 70.

Item occupato propter aliam Eccleſiæ vtilitatem, dum à Capitulo proptereà nullam particularem prouiſionem, vel mercedem recipit, 1587. Corneto 29. Septembris 215. 1600. Bari 12. Decemb. 27.

Item examinatori pro tempore, quo actu examinat, 1601. Lodi 20. Martij 102.

Vel ijs, qui dicunt Miſſam in Eccleſia horis deputatis, vel de ſpeciali ordine ſuperiorum dato pro neceſſitate, ſeu vtilitate Eccleſiæ, 1601. Andria 3. Sept. 202. 15. Oct. 220. 7. Nouemb. 233. 1608. Aquileia 22. Auguſti 77. *verbo Canonicus* 22.

† Secus ſi Canonici, dum Horæ Canonicæ recitantur, diſcedant ad confeſſiones audiendas, aut Miſſas celebrandas deuotionis cauſa: nam qui diſcedunt, illius Horæ diſtributionem amittunt. *Nicien. 22 Feb. 1620. C.C.* *

15 In omnibus autem ſupradictis caſibus excipienda ſunt illa manualia, quæ dari non ſolent, niſi actualiter interceſſentibus, 1617. Teramo 12. Maij 87.

16 Canonicis abſentibus pro Viſitatione dantur fructus, ſed non diſtributiones, 1602. Vigeuano 2. Iulij 69. 1588. Lodi 19. Iulij 29.

† Etiam Archidiacono viſitandi ius per ſe ſolum ſubiecti. C.C. 4. Nouemb. 1594. *

Licet quis viſitet tamquam Vicarius Epiſcopi, 1614. Ciuita di Penne, 28. Februarius 11.

Vel ſimul cum Epiſcopo, niſi ex gratia 1582. Nouara 27. Oct. 136.

Dummodo non plures, quam tres pro qualibet vice, 1584. Vrbino 11. Sept.

Pro viſitatione tamen Apoſtolica dantur ex priuilegio, vel conſentiente Capitulo 1582. Nouara 27 Oct. 136. 1604. Milano 23 Iulij 85. 1617. Genoua 10. Iunij 112.

Vel quando viſitarent pro eodem Capitulo, præſertim Eccleſias vnitas eorum Menſæ, vel præbendis, 1598. Aquileia 14. Octob. 55.

Puta Archidiaconus occupatus in Viſitatione, vel alio ſeruitio Eccleſiarum annexarum ſuo Archidiaconatui, 1596. Caſtellaneta 16. Decemb. 100. ſecus ſi ex alio iure vt ſupra.

17 Duo Canonici abſentes in ſeruitio Epiſcopi lucrantur fructus, ſed non diſtributiones, 1575. S. Carlo 18. Nou. 698. 1606. Boiano 22. Febr. 14.

Licet haberent in mandatis à Capitulo tractandi cum Epiſcopo aliquid ſpectans ad idem Capitulum, 1590. Napoli 14. Aug. 187. *V. Canonicus* 18.

† Sacra quoque C.C. cenſuit, Canonicos vltro inſeruientes Epiſcopo priuatam Miſſam celebranti, minimè lucrari diſtributiones quotidianas. *Taurin. & Vercellen. 23. Apr. 1616. ad 2.*

Immo ſiue ſponte, ſiue coacte inſeruientes Epiſcopo in Cathedrali priuatim celebranti. *Vercellen. lib. 98. 235.*

Puta quia adeſſet conſuetudo inſeruiendi Epiſcopo priuatim celebranti, 31. Aug. 1606.

Sed ſi eſſet conſuetudo, quod in tali caſu lucrarentur etiam diſtributiones, valeret. Ian 31. Martij 1643.

Papa conceſſit Ianuenſibus id ex gratia, 22. Aug. 1643. *

Niſi beneficium conſiſtere in ſolis diſtributionibus quotidianis; quia tunc

eas

eas lucrarentur dempta tertia parte. v. Canonicus 18.

18 Similiter, qui etiam de mandato Epiſcopi, vadunt ad celebrandum Monialibus, vel alias abſunt pro earum ſeruitio, 1594 Recanati 10. Ian. 21. §. 7.

Niſi ex gratia, 1596. Vercelli 10. Ianuar. 1.

Vel de conſenſu Capituli, 1602. Loreto 9. Ian. 1.

19 Similiter nec abſentibus cauſa ſtudii, niſi obtineant breue pro duabus tertiis, *c. licet*, 32. *De præben.* 1603. Peſaro 14. Ian. 8.

20 Similiter nec Canonico, qui fuit Romæ contra Epiſcopum pro negotiis Capituli. *S. Conc. Congr. in vna Auellin.* 16. *Ap.* 1633.

Contrarium decreuerat Sacra Epiſcoporum Congregatio reſcribens Epiſcopo Montis Peluſii 2. Aug. 1581.

Quæ tamen, & ipſa paulo poſt nempe 6. Aug. 1585. in vna Aquen cenſuit, tali Canonico dandos eſſe fructus, ſed non diſtributiones qnotidianas, fol. 144.

21 *Donari* poſſunt à quolibet Canonico diſtributiones quotidianæ pro parte ſibi contingente, etiam ei, qui non interfuit, 1612. Caſale 8. Iunii 61.

Licet non poſſint Capitulariter remitti *Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 12.

† Non tamen prohibetur Capitulum donare diſtributiones illi, qui poſt admiſſam renunciationem Canonicatus horis canonicis interfuit, licet de iure aliis accreſcant. C. C. Spoletana 16. Iunii 1607.

DIVES. *Epiſcopus.*

1 NOn *dicitur* ille, qui, quamuis habeat tantum in bonis, vt poſſit viuere, non tamen, vt poſſit ſecundum ſtatum ſuum decenter viuere: immo pro Paupere reputandus eſt: & ideo legatum illi factum ea conſideratione dicetur ad pias cauſas. *Nau. c.* 17. *n.* 94. *Tiraq. de priu. piæ cauſæ, in præfat. v. Intellige Secundo.*

2 Antiqui Romani malebant eſſe pauperes in diuite Imperio, quam diuites in paupere Imperio *Val. Max. lib.* 4. *c.* 4. *in tit. de Ael. famil. in fin. refert S. Th.* 2. 2. *q.* 47. 10. *ad* 2.

DIVINATIO.

EſT *Vſurpatio* cognitioni futurorum euentuum indebito modo. Vel indebita vſurpatio prænunciationis futurorum euentuum *Clau. Reg. lib.* 4. *c.* 5 *num.* 2.

DIVISIO. *Capitulum. Minor.*

L*Icet Diuiſionis* Actus ſit neceſſarius, non tamen eſt neceſſarium hoc, vel illo modo diuidere: vnde requiruntur ſolemnitates, tam Iuris, quam ſtatui, & locum habet remedium, l. 2. C. de reſcind. vend. *Rota apud Lodon. d.* 495. *num.* 6.

DOCTOR.

Aduocatus. Beneficium 12. *Clericus. Prior. Regularis* 3. *Studium. Venditor.*

1 C*Reatio*. Doctores in Alma Vrbe, tam in Iure Ciuili, quam in Canonico, creari non poſſunt niſi à Collegio Aduocaturus conſiſtorialium. Iulius III. conſt. 6. *Cum ſicut.* 6. Febr. 1552.

A quibus ego ex gratia fel. rec. Vrbani Papæ VIII. quarto nonas Auguſti 1631. gratis I. V. Doctor creatus fui die Sabbati.

2 Ad Doctorem approbandum ſeptem ſaltem Doctores requiruntur. *l. Si quis* 10. *C. de Profeſſ. & Med. lib.* 10.

Peru

Perusiæ tamen, & Senis, siue Pisis sufficiunt, quatuor ex priuilegio Summi Pontificis. *Beaius de priuil. DD. priuil. 11. num. 4.*

3 Licentia dicuntur ad effectum, vt potiantur priuilegiis licentiatorum, non illi, qui à Lectoribus, vel alijs Doctoribus, examinati, & approbati sunt; sed qui sunt approbati in examine publico (quod priuatum appellatur, quia nullus admittitur ibi præter Examinatores, & examinandos) sed nondum consecuti sunt insignia Doctoratus. At in Italia tales non reperiuntur: quia taliter examinatis, & approbati statim traduntur insignia. *Benius 3. p. in princ. num. 9.*

4 Doctoris gradum assumere multi prohibentur.

I. Infames. *l. Vnica C. de Infamib. lib. 10.*

II. Qui propter delictum priuatus est priuilegio Doctoratus, non potest amplius doctorari. *Apostilla ad Panormitanum c. Inter cetera. De præben.*

III. Excommunicati.

IV. Iudæi *l. fin. C. de Iudæis.*

In medicina tamen dispensantur, dummodo non medeantur Christianis.

V Immorigerati. *l. Magistros 7. C. de Profess. & Med. lib. 10.*

VI. Spurii de Iure Ciuili: sed de consuetudine doctorari solent.

VII. Minor 17. annis secundum Bart. in *l. 1. §. initium, ff. v. de postul.*

In Regno vero minor 21. annis doctorari non potest. *Pragm. de Scholar. doctor.*

VIII. Mulier. *Arg. c. 19. Mulierem, 33. q. 5.*

5 *Salarium*. Doctor, seu Magister habens stipendium publicum, cum onere docendi sibi collatum, peccat accipiens aliquid, & à fortiori exigens ab Auditoribus, *Arg. cap. 12. Pœnale 14. quæst. 5.*

Alias exigere potest, etiam à Pauperibus non egentibus extreme. *l. 1. §. fin. ff. v. de Orig. iur.*

Quod extendendum est ad omnes, qui accipiunt aliquid pro eo, quod ex iustitia facere tenentur: ita vt reperi possit, quod fuit datum Iudici, vt iustam sententiam ferret. Licet accipientes restituere non teneantur, quousq; ab eis repetitum fuerit: quia retinere possunt ex quodam dantis consensu. Sufficit tamen quod repetitio fiat extraiudicialiter. *Nau. c. 17. num. 31. & seq. Sot. lib. 4. iust. & iure quæst. 7. art. 1. Bonac. de rest. disp. 1. q. 3. pun. 2. num. 1. & 2. v.* Restitutio 14.

6 *De Pœna vltimi supplicii*, & aliis Doctorem ementem officia Iurisdictionis, *Vide quæ dixi lib. 4. Ciuilium tit. 19. num 93.*

7 *Nobilitas, & Auctoritas*. Doctores etiam in Chirurgia nobiles sunt. *Vinc. de Franc. dec. 565.*

Alias si quis profiteatur Chirurgiam absq; gradu Doctoratus, vt Barbitonsores, non erit nobilis: quia Chirurgi ars ex se dicitur vilis in *c. Sententiam, 9. Ne Cler. vel Mon. secundum vnam lecturam.*

8 Doctorum dictum non necessitant ad decisiones causarum, vt in proœm. Inst. Ciuil. n. 12.

9 Si indoctus docere velit, audiri non debet, ne alii cum ipso præcipites trahantur: Cęcus enim non debet Cęcum ducere, ne ambo in foueam cadant. *Vigliega in vita Christi c. 15. circa fin.*

10 *Insignia* Doctorum sunt Biretum in signum coronæ, Annulus quia sponsus scientiæ factus est: item libri cum Cathedra: sed studendum est, ne eis iniura fiat *c. fin. 40. dist.* Item osculum, & benedictio. Quibus quidem insignibus vti semper Doctor non cogitur: sed si vult, etiam coram Principe vti potest. Saltem tamen eum cum decenti Toga decet incedere. *l. fin. C. de postul.*

Nam si Chlamys Militem, Purpura Regem, Stola Sacerdotem, Monachum Cucul-

Cucullа: ita Doctorem, vel Aduocatum toga demonſtrat. *Ben. lib. 1. priuil. 11. n. 10. & ſeqq.*

11. *Priuilegia* Doctorum quam plurima ſunt, ex quibus centum collegit Benius in libro de Priuilegiis Iuriſconſultorum.

Quæ verò ex his Ordinem ſolum, ac dignitatem reſpiciunt, & doctis, indoctis competunt. *Bart. in l. Maximarum 12. in fin. C. de excuſ. mun. lib. 10.*

Non ſubiicientur ergo quæſtioni in condemnatione, eorum ratio habenda erit, ne egant, &c. quoniam in dedecus aliorum eiuſdem dignitatis cederet.

12. Alia verò priuilegia.

I. Indoctis, & Doctorellis non competunt: nam tales poſſunt priuilegio priuari, *l. 2. C. de Profeſſ. & Med. lib. 10.*

II. Ne iis, qui Doctoribus corruptis promoti ſunt ad Doctoratum, ſicut qui illicitè emit officium priuilegio officii gaudere non debet. *l. Vniuerſi 4. C. de legat. lib. 10.*

III. Nec iis, qui priuilegium abſq; examinare recipiunt. *ex Pio V. Bonl par. 2. in princ. n. 67.*

IV. Nec illis, qui vel publicè profitendo, vel cauſas agendo, peritiam non exercent. *Ben. loco cit.*

V. Nec Doctoribus Procuratoris, niſi in Romana Curia, vel Notarii, niſi Principis, officium exercentibus, *l. ſi quis procuratorem 34. C. de Decurion lib. 10.*

VI. Nec mercaturam exercentibus. *l. 7. C. de Aduc. diuerſ. iuditior.*

VII. Nec iis, qui libros neceſſarios non habent. *Ben. loco cit.*

13 Hæc autem priuilegia diuiduntur in duas partes.

Prima continet priuilegia Doctorum, qui legunt in publicis ſtudijs, Quorum primum eſt, quod ſtudiorum cauſa æquiparatur cauſæ dotis, eiuſq; priuilegiis fruitur. *l. 1. C. de ſtud. lib. Vrb. Rom.*

II. Inſtrumentum ſalarii Doctoris præceſſiſſe præſumitur ſicut dotis, & Fiſci. *Not. in l. 1. ff. ſolut. matrim.*

II. Doctorum ſtipendia nondum promerita ſequeſtrari, vel in executionem iudicati auferri non poſſunt: promerita verò non niſi in ſubſidium habita tamen ratione, ne egeant: ſicut cauetur de publicis Militum ſtipendijs.

IV. Doctoribus ſtipendia petentibus exceptio compenſationis opponi non poteſt, ſicut nec contra dotem. *DD. in l. 1. ff. ſol. matrim.*

V. Reus in cauſa ſtudii, ſeu ſcholarum, edere tenetur inſtrumenta ad fundandam intentionem Actoris.

VI. Doctor publicè legens, Ciuis efficitur eius loci, vbi legit, quo ad fauorabilia tamen, non quo ad oneroſa: ſicut, & Miles eius loci, vbi ſtipendia meretur.

VII. Iuxta Doctorum ſcolas quis ædificare non poteſt, ſi luminibus officiatur, etiamſi ſeruitus conſtituta non ſit. *Cæpollæ de ſeruit. vrb. prædior. fall. 3. de ſolo.*

VIII. Sicut pro conſtructione vel neceſſaria ampliatione Eccleſiæ coguntur vicini ſuas ædes diſtrahere. *l. ſi quis ſepulcrum 12. ff. v. de Relig. & ſumpt. fun.*

Ita locum ad ſcholas, ſeu Collegium amplindum quis vendere cogitur. Vide tamen quæ dixi lib. 3. Ciuilium tit. 24. n. 19. §. 5.

IX. Doctor poteſt cogere Ciues ad aſſignandum ſibi domum in loco celebri nec expelli poterit finito locationis tempore, licet Dominus eam ſibi neceſſariam eſſe probauerit.

X. Doctorum collegiata ſunt approbata, *c. Ex literis 11. de conſt.*

XI. Doctor ſcholaſticum ad Doctoratus gradum promouet. *num. 1. & ſeqq.*

XII. Doctor excuſatur à tutella, dum legit l. Eandyo echonti 6. §. eti ca. cei το eidenai, *ff. i. de excuſ.*

Doctor

XIII. Doctor legere poteſt per alium Doctorem ſubſtitutum: 1. Si id conuentum ſeu conſuetum ſit. 2. Si aliquo vrgenti, & maximè inuoluntario impedimento detineatur. 3. Si per vicennium publicè docuit.

XIV. Doctor, qui per vicennium publicè docuit, illuſtris efficitur.

XV. Doctor qui legit Theologiam, vel Ius Canonicum, gaudet perceptione fructuum beneficiorum ſuorum etiam curatorum in abſentia. *Infra v. Studium.*

XVI. Doctor ſuum Scholaſticum modeſtè caſtigare poteſt.

XVII. Sicut filius Patrem Presbyter Patronum, à quo fuit ad beneficium præſentatus; ita Scholaſticus Doctorem ſuum non poteſt in Ius vocare ſine venia, permiſſu ſcilicet Prætoris. *DD. in l. Generaliter 8. ff. v. de in ius voc.*

XVIII. Doctor Pauper à ſuis Scholaſticis ali debet. *Innoc. in c. 1. de Magiſtr. ſupra num. 5.*

XIX. Doctor de Iure præcedit Scholaſticos cuiuſcumque dignitatis; *De facto tamen, nec ſemper, nec vbique ſeruatur.*

XX. Doctori ſoli creditur de moribus, & peritia ſui Scholaris, quamuis alias vni nec Catoni credatur. *cap. 1. 12. quæſt. 1.*

XXI. Repræſaliæ aduerſus Doctores, & eorum filios, vel famulos exerceri non poſſunt. *Auth. Habita C. Ne fil. per Patre.*

XXII. Doctor, ſi poſt lecturam inchoatam decedat, ſalarium eius anni traſmittitur ad herede.

XXIII. Salarium Doctori debetur etiam abſenti, vel legere impedito. *l. Diuus 4. vbi Bart. ff. num. de var. & extr. cong.*

Quod amplia, & limita cum Benio priuil. 22.

XXIV. Doctori Collegium ſuccedit, excluſo Fiſco. Altera pars continet priuilegia, quæ competunt etiam aliis Doctoribus, maximè circa cauſas, beneficia, & alia huiuſmodi.

XXV. In Epiſcopum hodie nemo, niſi Graduatus, eligi poteſt.

XXVI. Iuris vtriuſq; conſultus in Epiſcopatu Theologo præferendus eſt: niſi eſſet in loco, vbi pullularent hæreſes, vel hæreſibus vicinus. *Pilaia t. 1. dec. 2. per totam.*

XXVII. Quod ampliat *Diana 4. tr. 8. reſol. 52.* etiam ad Inquiſitores, dicens experientia compertum eſſe, vtilius exiſtere, ſi iuriſperiti, quam ſi puri Theologi, eligantur in Inquiſitores. Optabile tamen eſſet, & optimum, ſi vtriuſque ſcientiæ theoriam, & praxim ea ſcirent, ſequitur *Idem Pilaia lib. 2 d. 3.*

XXVIII. In Beneficiis, præſertim Curatis, & Canonicatibus, item in quibuſuis officiis iuriſdictionem habentibus obtinendis, Iuriſconſultus aliis quibuſcumq; etiam Theologis, præferri debet, *Ioan. à Silua de Benef. p. 3. q. 7. Roman. conſil. 33. Quint. Mandoſ. ad Reg. 16. Canc. Apoſt. ſub num. 8. fuſè Pilaia citatus lib. 1. dec. 10. Cæſar Lambertin de Iurep. lib. 2 par. 3. q. 5. art. 12.*

XXIX. Dignitates Eccleſiaſticæ, præſertim prima poſt Pontificalem, & dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus; Item Scholaſteriæ, Pænitentiaria, Vicaria Epiſcopi, & Capituli Sede Vacante, Officium examinatorum, Doctoribus conferenda ſunt.

XXX. Doctor nobilis eſt, & in Dignitate conſtitutos. *l. Prouidendum 7. C. de poſtul. cap. Quanto. De Magiſtr. ſupra num. 7.*

XXXI. Doctor in collatione ordinis, vel beneficii non Curati non debet examinari.

XXXII. Doctor in beneficialibus facile diſpenſatur.

XXXIII. Doctor habens expectatiuam in forma Pauperum, præfertur Pauperi habenti in forma communi,

Hodie

Hodie expectatiuæ non conceduntur amplius.

XXXIV. Doctor abſens præſenti non Doctri, etiam poſſeſſorie, præfertur.

XXXV. Patronatus omnes Studiorum generalium in Concilio Tridentino confirmantur. *ſeſſ. 25. c. 9.*

XXXVI. Si Doctor in Vicarium ſiue perpetuum ſiue temporalem eligatur, maiori ei portio conſtituitur: aliis namque cibis nobiles, & litteratos veſci decet. Vnde veſtis Doctori promiſſa danda eſt nobilis, & honeſta. Nec propterea videtur induci Perſonarum acceptio, ex quo fit hoc propter vniuerſale bonum Eccleſiæ, quæ viris indiget litteratis. *Abb. in c. De multa 28. de præben. in fine.*

XXXVII. Clericus Doctor in ſignũ matrimonii inter ipſum, & ſcientiam poteſt annulum extra Miſſæ celebrationem deferre: quamuis Clericum annulatum, aut Epiſcopum, aut fatuum dixerit Io. Andr. in c. vt Apoſtolicæ 6. De priuil. in 6. *Sacra Epiſcoporum Congregatio in vna Salernitana 22. Maij 1612. fol. 55.*

XXXVIII. Doctores Militum priuilegiis potiuntur, exceptis iis, quæ Militibus ob Iuris ignorantiam, temporis anguſtiam, vel eorum ſimplicitatem, ſunt conceſſas.

XXXIX. Doctor torqueri non debet, immo nec verbis terreri, etiamſi conſuetudo eſſet in contrarium: adeo vt confeſſio metu extorta illi non præiudicet. Exceptis criminibus hæreſis, læſæ Maieſtatis in Principem, proditionis, ſimoniæ, falſi, Priuati carceris, malefici, ſi in officio deliquerit, ſi Princeps conſentiat.

XL. Doctor non debet fuſtigari, ſed affici pœnis nobilium.

XLI. Nec ignominioſa laquei pœna puniri. *His tribus priuilegijs Doctor renunciare non poteſt.*

XLII. Pro Doctore præſumitur ad excluſionem delicti.

XLIII. Doctor mitius puniendum eſt. *l. Moris 9. §. fin. ff. in pœnit.*

Ex quo in pœnis inferendis dignitati, & nobilitati non parum parcitur. *c. fin. de pænis. c. 3. quiſquis 2. quæſt. 8.*

XLIV. Bona quaſi Caſtrenſi filii Doctoris ob delictum perpetratum Patri non Fiſco deferuntur.

XLV. Doctori condemnato, ne cæteris dedecus inferatur, inſignia detrahenda ſunt, ſicut militibus, & clericis. *Quod tamen non eſt in vſu.*

XLVI. Doctoribus arma deferre licet: nec à ſatellitibus diſcuti queunt. At vero ſicut arma Clericorum ſunt Breuiarium, & lacrymæ. *c. 20. Conuenior, 23. q. 8.* Ita Doctorum arma deberent eſſe libri.

XLVII. Doctor defendens in iudicio Bannitum, non incurrit in pœnam ſtatuti.

XLVIII. Iniuria illata Doctori dicitur atrox, & grauiter venit punienda.

XLIX. Pro iniuria illata Doctori lex Iulia de vi publica, & Popularis actio competit.

L. Doctor pro ciuili debito cogi, vel carcerari non poteſt. non obſtante ſtatuto, vel huius priuilegiis renunciatione.

Niſi ſit obligatus in forma Cameræ, *vt dixi lib. 3. Ciuilium titul. 14. numero 76.*

LI. Doctor excipitur ab illa Regula, quod qui non habet in ære, luit in corpore.

LII. Doctor in capitaribus, & ciuilibus diſpenſari facile meretur. *Arg. l. Ad beſtias 31. ff. n. de pœnis.*

LIII. Doctoris nomen ſibi falſo aſſumens, ſi facto; pœna falſi punitur, ſi ſolo verbo, arbitio Iudicis.

LIV. Doctori Teſti plus creditur.

LV. Doctor ſui conteſtis inhabili dictum ſupplet. *Diana 4. trin. 8. reſol. 129.*

Doctor

LVI. Doctor, ceteris paribus, Militi præferendus eſt.

LVII. Et Medico.

LVIII. Aliſque Nobilibus.

LIX. Doctori Principis ianua patere debet.

LX. Iudices, & Magiſtratus Doctorem ad ſe venientem ſalutare, eique ſedendi facultatem tribuere debent.

LXI. Doctorum filii ceteris antеferri, & gratis promoueri debent. *Sed non ſeruatur*.

LXII. Doctor Patrem ſuum magis honoratum reddit.

LXIII. Etſi legitimatus excludit ſubſtitutum ſub conditione, *ſi ſine liberis deceſſerit*. Doctor tamen de naturalibus ſenſiſſe non intelligitur; quia proles deprauata nobili viro maiori dedecori eſt, quam ignobili. *De hoc vide, quæ dixi lib. 2. Ciuilium tit. 15. n. 10.*

LXIV. Iuris conſulti appellantur Domini; ſiue Doctores: aliarum verò ſcientiarum, Profeſſores, Magiſtri.

LXV. Doctor refertur inter Perſonas egregias, quibus Iudex domum mittere ſolet ad iuſiurandum.

LXVI. Dipoſitio *l. Centurio 15. ff. i. de vulg. & pupill.* nempe quod ſi Centurio ſubſtituat directo filio ſuo vſque ad 25. annos, ſubſtitutio valet iure militari, nec ad fideicommiſſum trahitur: ſi tamen inſtitutus poſt pubertatem decedat, non capiet ſubſtitutus, niſi bona Teſtatoris iure directæ inſtitutionis; in Doctoribus quoque locum habet.

LXVII. Licet inter plures fratres antiquior Inſtrumenta tenere debeat. *l. Cum Pater 77. §. Pater pluribus 20. §. ff. i. de legat. 2.*

Si tamen aliquis ex fratribus minoribus ſit Doctor, ille tamquam dignior debet Inſtrumenta tenere.

LXVIII. Sicut obſtrepens prope Eccleſiam, ac Diuina impediens, poteſt expelli. *Arg. cap. 7. Pridem 18. q. 2. Rom. leg. 1. n. 34. Iaſ n. 45. Alciat. n. 52. ff. i. ſol. matr.* Ita ſi ſuperueniat, qui ſtudia Doctoris impediat, poteſt expelli.

LXIX. Iudicandi munus proprium eſt Iuriſconſultorum.

LXX. Abſolutiones, & diſpenſationes, votorumque communiones pro foro conſcientiæ ſolis confeſſariis in Sacra Theologia Magiſtris, vel ſacrorum canonum Doctoribus, per ſacram Pœnitentiariam expediendę demandantur.

LXXI. Iudices, & Aduocati ſuo munere recte fungentes non minus merentur, quam Monachi, & Religioſi.

LXXII. Aduocato iuſtam cauſam fouenti, licet Aduerſarium decipere, dummodo falſa probatione non vtatur. *S. Thom. 2. 2. q. 71. 3.*

LXXIII. Aduocatus debet habere Salarium, licet conſulat abſque reuolutione librorum

LXXIV. Etiam ex nudo pacto, immo, & non conuentum.

LXXV. Et conductus extra Ciuitatem etiam expenſas pro famulis, & equis.

LXXVI. Doctor præſumitur peritus.

LXXVII. Legem dubiam interpretari poteſt.

LXXVIII. Doctoris deciſio vim habet legis nemine contradicente cum aliquo canone, vel lege, vel efficati ratione.

LXXIX. Doctori famoſo de conſuetudine, ſeu de communi opinione atteſtanti, fides præſtanda eſt, donec Aduerſarius doceat de contrario.

Rota tamen apud *Coccin. deciſ. 125. n. 27.* tenet, non credi Doctori de conſuetudine.

LXXX. Doctoris inſignis conſiliũ, rationibus fulcitum, excuſat Iudicem inſindicatu.

LXXXI. Et victum ab expenſis. *Supra. v. Cauſa.*

LXXXII. Doctores experti, vel inſignes

ſignes notarii deponentes ſuper tenore deperditi Inſtrumenti, plene probant. *gloſ. & Bart. in Auth. Si quis in aliquo, C. de fid. inſtr. infra v. Inſtrum.*

LXXXIII. Filio Doctori, Pater ſtudiorum, ſeu librorum cauſa donare poteſt.

LXXXIV. Donationem alicui factam, ſi ſtuderit, Doctor conſequitur.

LXXXV. Et ſi mixtum ſub ſimplicibus regulariter non comprehenditur. *l. ſi ita 13. ff. 1. de lib. & poſth.*

Si tamen Pater legauit filio centum, ſi doctoratus fuerit in legibus, & centum ſi in medicina; ſi filius vtrumque gradum aſſumpſerit, ducenta conſequetur.

LXXXVI. Legatum incertum ſtudiorum cauſa valet.

LXXXVII. Doctor libros non confer; & ſi ex diſpoſitione Patris, vel ſtatuto, vel conſuetudine conferre deberet, præſtando æſtimationem, liberaretur.

LXXXVIII. Expenſas ſtudiorum cauſa factas, in legitimam imputare non tenetur.

LXXXIX. Doctorum libri in executionem iudicati non auferuntur.

XC. Neque pro penſione domus.

XCI. Pater in quaſi Caſtrenſi peculio non habet vſumfructum.

XCII. Filiofamilias Doctori in peculio aduerſus Patrem actio datur.

XCIII. Filiuſfamilias Doctor de ſuo peculio teſtari poteſt.

XCIV. Doctor non poteſt donare concubinæ. *Supra Clericus* 18.

XCV. Condemnatur ſolum in quantum facere poteſt.

XCVI. Bonis cedere non compellitur.

XCVII. Ad perſonalia munera regulariter non cogitur. *Medicos 6. C. de Prof. & Med. lib. 16.*

XCVIII. Excuſatur ab onere hoſpitandi *d. l. Medicos.*

XCIX. Sunt immunes à Collectis, & gabellis pro tranſlatione librorum. *d. l. Medicos* Sed non eſt in vſu.

C. Doctorum priuilegia ſunt latiſſimè interpretanda. *Hæc omnia Benius Eugubinus in libello de priuilegii Iureconſultorum.*

DOCTRINA CHRISTIANA.

1 NOn debet Ordinarius impedire matrimonium eorum, qui neſciunt capita neceſſaria doctrinæ Chriſtianæ, 1588. Aquino 4. Octobris 206.

2 Non placet, quod Doctrina Chriſtiana legatur inter Miſſarum ſolemnia, ſed vt cum ſonitu campanulæ congregentur pueri poſt prandium ante Veſperas, & eam recitent per dialogum, 1590. Galipoli 16. Genn. 11. §. 5.

3 Placet tamen decretum Viſitatoris Apoſtolici, vt qui celebrat Miſſam Parochialem in Aurora, recitet orationem Dominicam, ſalutationem Angelicam, Simbolum, & Præcepta, vernacula lingua, 1600. Leſina 11. Ian. 2.

4 Non debet Epiſcopus imponere pœnam peccati mortalis contra Presbyteros, qui non docent doctrinam Chriſtianam, nec prohibere abſolutionem eius, qui non ſoluit pœnam incurſam ex eo, quod omiſit eam docere: Sed procedere per præcepta contra ſolos curatos, qui tenentur ad eam docendam, 1593. Bergamo 21. Nou. 301. Sauona 22. Dec. 337.

5 Ordinario, qui promoueat Congreg. inſtitutam in ſua ciuitate, vel diœceſi Presbyterorum ſæcularium, qui magno cum fructu laborant in docenda doctrina Chriſtiana, 1632. Capaccio 3. Sept. 231.

6 Curatus, præſertim in dignitate conſtitutus, poteſt docere doctrinam Chriſtianam per alium idoneum, 1606. Ven.

Ventimiglia 15. Iulli 57.

7 Doctrina doceri debet in eo loco, qui magis Epiſcopo videbitur expediens, licet confratres contradicant: quia ita diſponit conſt. 137. Pij V. *Ex debito*. 1612. Pauia 1. Iuni 59.

Et in Oratorio Confratrum, ipſis etiam inuitis 1618 Reggio 3. Maii 81.

Quo ad tamen fieri poterit, curare, debebit omnibus ſatisfacere. 1612. Pauia 28. Aug. 81.

8 Quo tempore docetur Doctrina Chriſtiana, Reggulares non debet officia cantare, 1601. Padoua 20. Aug. 198.

9 Ieſuitæ non debent impediri, ne docere poſſint doctrinam Chriſtianam, etiam in Eccleſiis Ordinario ſubiectis, modo in ei prædicare nolint, 1609. Ieſi 13. Apr. 39.

10 Facultas promouendi ad ſacros, ſine dimiſſoriis aliquos Clericos Congregationis doctrinæ Chriſtianæ de Vrbe, cum aſſignatione 40. ducatorum annuorum, & ſuſpenſione ab Ordinibus, caſu quo à Congregatione recedant, 1645. 17. Februarii 12. 1646. 13. Apr. 6.

DAGMA. Decretum.

DOHANA. *Gabella*.

1 EXemptiones, & immunitates à ſoluenda Dohana reuocauit Pius IV. conſt. 72. Sixtus V. conſt. 2. & Paulus V. conſt.

2 Dohanam non ſoluunt loca pia, & miſerabilia; neque hi quibus ob numerum duodecim filiorum exemptio data eſt, dummodo, ſuperſtites ſint, & in Vrbe degant in communi. Tenentur tamen ſoluere dohanam pro vino, quod in Ripa Vrbis emunt, non vero loca pia, & miſerabilia. *Pius IV. conſt*. 72.

Vſus eſt, quod exemptio huiuſmodi non conceditur, niſi duodecim filii ſint omnes ſuperſtites, ac Romæ degant in communi; ſed poſtquam conceſſa fuit, durat; etiam ſi degant ſeorſim, etiam pro vino Ripæ, quouſque aliquis ex 12. Filiis viuit.

DOLVS

Culpa. Deceptio. Promiſſio. Ratio. Domicilium. Dos.

DOMINICA.

Feſtum Filius Ieiunium.

DOMINVS.

Baldachinnm. Baro. Fructus.

DOMVS.

Bona 5. Incendium. Locatio Regula. N. 24.

1 DOmum alienam, inuito Domino ingredi non licet, *l. 2. in princip. C. Quando, & quibus quarta pars lib. 10.*

Graue namque eſt, vel rei familiaris vilitatem detegere, vel diuitias inuidiæ ſubiicere.

Hoc tamen fallit in ſeruo fugitiuo; & quando adeſſent ſuſpiciones, res furtiuas eſſe in aliqua domo. *Omnot inſt. de oblig. que ex del naſc. §. conceptum n. 2.*

2 Domus eorum demoliendæ ſunt, qui in Vrbe, & eius diſtrictu armatos colligentes, vindictam faciunt tranſuerſalem, vnum pro alio offendendo: qui propterea ſunt ipſo facto excommunicati, & abſolutio Papæ reſeruatur; incurrunt pœnam diffidationis, rebellionis, læſæ Maieſtatis, infamiæ, priuationis beneficiorum, nec non factionis actiuæ, & paſſiuæ teſtamenti incapacitatis ad omnes, & quaſcumque dignitates, gradus, & honores, denique mortis naturalis, ac confiſcationis bonorum. Et vt depingantur in loco publico Vrbis velut Proditores, cum capite deorſum verſo, ad-

dito

dito nomine, cognomine, Patria, & titulo delicti. Paulus II. conſt. 4. *Viros Sanguineos*.

3 Domus conductę poſſunt propter peſtem deſeri, parte penſionis remiſſa: dum tamen reddantur claues, vel Domino denuncietur. *Maſcard. de probat. Concluſ.* 820. *n.* 34. 3. 25. 11.

4 † C.C. cenſuit, Rectores Parochialium Eccleſiarum Nolanæ diœceſis, quę ex illarum annuis redditibus minus ſexaginta ducatis monetæ vſualis Regni percipiunt, liberos eſſe debere à contributione facienda pro domibus ędificandis; ſed Capitulum, cui illæ vnitæ fuerint, Patronos, & alios, ad quos fructus aliqui dictarum Eccleſiarum perueniunt, aut in illorum defectum Parochianos iuxta ſimilem diſpoſitionem c. 7. ſeſſ. 21. contribuere cogendos eſſe, Illos autem Rectores, qui ex ſui Parochialibus plus ſexaginta, ſed non vltra centum ducatos eiuſdem monetæ annuatim percipiunt, partem quoq; ſuam vna cum prædictis, qui earundem Eccleſiarum fructus quomodo percipiunt aut Parochianis iuxta ſupradictam formam, iudicio Epiſcopi conferre debere. Quod ſi annui fructus, & redditibus Parochialium pro Rectore excedant ſummam centum ducatorum eiuſdem monetæ, alios grauandos non eſſe; ſed ex dictis redditibus eam quantitatem pro ædificatione domorum deſumendam eſſe, quam conuenire arbitrabitur Epiſcopus Qui in deſignandis nouis domibus neceſſariæ habitationis, pro Rectoris reſidentia rationem habebit, ne impenſæ maiores fiant, quam neceſſitas poſtulet, 26. Ian. 1581. infra 224.*

DONATIO.

Bonimores. 2. §. 1. Diſtrib. Filius. Pactum. Venditio. Vidua.

1 DOnatio differt à Remiſſione, quę condonatio illius, quod ſperamus, & nondum habemus. *Bonac. tom. 1. de hor. Can. diſp. 1. pun. 4. n. 12.*

2 Dona, ſiue munera nec omnia, nec paſſim, & ab omnibus, nec nunquam, ſiue à nemine recipienda ſunt: nam val. de inhumana eſt à nemine accipere, ſed paſſim viliſſimum eſt, & omnia auariſſimum *l. ſolent 6. ff. v. de off. Proconſ.*

13 *Cauſa mortis* confirmatur etiam morte Ciuili, ſcilicet per ingreſſum Religionis, *l. Res vxoris 24. C. de don. inter vir. & vxor. gloſ. fin. C. 8. Placuit. 16. q. 1.*

4 Cenſetur inter viuos, ſi fiat cum conditione, vel iuramento illam non reuocandi: & conſequenter non poterit reuocari, niſi fiat inofficioſa, ſeu propter ingratitudinem, aut ſuperuenientiam filiorum. *l. Vbi ita donatur 27. ff. nu. de don. ca. mor.*

Item ſi dicatur, *Dono Titio, & eius hæredibus*, cenſetur inter viuos: quia donatio cauſa mortis, viuente donatore, non tranſmittitur ad hæredes Donatarij defuncti. *Bald. in l. 2. numer. 4. in fin. C. de iure dot. Oinot. de donat. ca. mort. num. 23.*

5 Facta à debitore, qui non eſt ſoluendo, ſicut & legatum, poteſt à Creditoribus reuocari: & ex ea, ſicut ex legatis, detrahitur Falcidia. *Oinot. n. 24.*

6 *Inter viuos* iuramento firmata, tenet, licet facta ſit ab eo, qui eſt minor 25. annis, dummodo ſit maior quatuordecim. *cap. In præſentia 8. De probat.*

7 A Patre facta filio, & à Marito vxori, & è Conuerſo, æquiparantur, & neutra valet regulariter, vt latius dixi lib. 2. Ciuilium, tit. 7. De Donat. n. 15.

8 Annuli, veſtes, & alia iocalia,

tradita vxori à Marito, ſi vilia, præſumuntur donata; ſecus ſi pretioſa, excepto annulo fidei ſubharrationis. *vt latius dixi ibid. n. 6.*

6 Multi donare prohibentur, puta ſeruus filius familias, Pupillus, & Minor, furioſus, Prodigus Delinquentes quidam, nec non Religioſis, & Moniales, *vt latius dixi ibid. n. 13.*

10 Donatio remuneratoria non probatur ex eo, quod in Inſtrumento adiecta eſt communis illa clauſula. Pro multiplicibus meriti; & ſeruitiis hactenus præſtitis, & in futurum prçſtandis: quia per hanc clauſulam quilibet eludere poſſe inſinuationem. *Oin. de don. inter viuos n. 34.*

11 Donans aliquid cuipiam cum pacto, quod ſi ad tale tempus Donatarius viueret, duplum redderet, ſin minus, illud lucraretur, non peccat, neceſt vſurarius, ſi id gratis abſq; vlla fraude faciat: quia hoc non eſt mutuum, ſed contractus innominatus, Do vt des *l. Naturalis 5. ff. v. Præſcriptis verbis*. Secus ſi cum tali pacto mutuaret. *Nau. cap. 17. num. 222.*

12 Donator regulariter non tenetur de euictione. vt latius dixi ibidem num. 23.

13 Donatio inter viuos fieri poteſt etiam in teſtamento. *Ex Tuſco*, & alliis, *Bon. de contr. diſp. 3. q. 22. pun. 2. n. 1. v. Primo quartam non deberi.*

14 *Reuocari* regulariter non poteſt donatio inter viuos, niſi in tribus caſibus iure expreſſis. Et propter ingratitudinem reuocari poteſt non obſtante promiſſionem contrarium, vt latius dixi in d. tit. de donat. n. 26.

15 Donator, qui renunciauit *l. ſi vnquam*. poteſt nihilominus, ſuperuenientibus filiis, reuocare donationem etiam iuratum, vſque ad legitimum bonorum ſubſidium, ideſt vſq; ad legitimam filiorum. *Arg. l. Si totas, 5. C. de inoff. teſtam Oinot. ibid. n. 9.*

16 Mulier retinere poteſt, quod ſibi aliquis donauit, vt eam ad peccatum alliceret, alias non donaturus.; licet ipſa peccato conſentire nolit. Peccat tamen, ſi dum recipit, malum animum aduertit: quia non licet in peccatum alienum conſentire: licet permitti poſſit ex iuſta cauſa. Si tamen pecunia data fuit ſub conditione concedendæ copulæ, retineri non poteſt non ſecuta copula. *Bonac. de reſtit. diſp. 1. q. 2. pun. 11. nu. 13.* v. Reſtitutio.

17 Donatiuum promiſſum à Muliere Monaſteriũ ingrediente, ſolui debet, licet poſtea egrediatur, maximè ſi ibi permanſit per aliquod tempus conſiderabile, 1602 Como 17. Apr. 22. 1603. Fieſole 13. Maij 38. 1604. Lettere 27. Iulii 19.

Multo minus repetere poteſt iam ſolutum, 1604. Palermo 6. Sept. 45.

Et ſi conſanguinei volunt ſibi retinere donatiuum per aliquod tempus, debent interim ſoluere fructus compenſatiuos, 1602. Perugia 9. Iulii 42.

18 *Epiſcupus* non debet recipere dona, ſiue munera à ſuo clero 1581. Caſtellaneta 2. Aug. 103. 1653. Policaſtro 14. Nou. 193.

Et Strenæ ſiue munera, quæ dari ſolent Epiſcopo à Canonicis, vel aliis Eccleſiaſticis, Vrbanitatis ſunt, non neceſſitatis, 1654. Monte Paloſo, 11. Dec. 257.

Et Epiſcopus aliter recipiens condemnatur ad reſtitutionem, non accepti ſolum, ſed & damnorum, & intereſſe, 1596. Rieti 6. Martii 21.

19 *Donatiuum Regium* non eſt voluntarium, ſed neceſſarium.; quia quolibet anno, vel ſaltem quolibet biennio exigitur à Rege: vnde impropriè, & nomine tantum tenus dicitur donatiuum, ſed propriè, & reuera eſt impoſitio ac tributum, ad cuius iuſtitiam requiruntur duo, & quod imponatur propter neceſſitatem, vel vtilitatem publicam, & quod proportionetur facultatibus ſubditorum,

rum, vt latius proſequitur, & exemplificat. *Diana. 1. tr. 3. reſ. 1. & ſeqq.*

10 Talia donatiua ſolui non ſolen ab Eccleſiaſticis, niſi pro beneficiis, quæ ſunt Iuriſpatronatus Regii: & neque pro iſtis, ſi eorum Prælati, ſeu Rectores ea in Parlamento ſponte non obtulerunt; quia ſolum pro huiuſmodi concedi ſolet in dultum Apoſtolicum. Quare ſi Oeconomus Regius moleſtet eos, qui ea non promiſerunt, incidit in cenſuras, 1586. Palermo 2. Dec. 861. 1587. Sora 1. Oct. 264 1589. Palermo 27. Iun. 199. 1596. Giorgento 22. Ianuar. 7. 1601. Meſſina 22. Ian. 61. 1602. Palermo, 23. Ap. 42. Meſſina 19. Nou. 130. 1604. Palermo 12. Iulii 6. 1613. Meſſina 26. Feb. 20.

Vnde Clerus Mazaræ, qui talia donatiua nunquam obtulit, non poteſt ad ea compelli, 1586. 14. Gennaro 26.

Clerus quoq; Panormitanus eſt ab illis exemptus, etiam ratione beneficiorum alibi exiſtentium maxime beneficiis Panormitanis vnitorum, quia gratiam exemptionis obtinuit ab ipſo Rege Anno Domini 1561. 1585. 12. Nou. 241. 244.

Regulares præcipuè non tenentur contribuere iſtis donatiuis, ſi ea ſpecialiter, & expreſsè non promiſerunt 1603. Oliuetani 23. Apr. 23. 25. Iunii 49. Caſſinenſi 23. Iulii 46.

DORMITORIVM. *Eccleſia.*

1 MOniales debent dormire ſolæ, ſi non de cubiculo, ſaltem de lecto, 1589. Camerino 20. Nouemb. 95. 1615. Parma 12. Maii 55.

2 Non debent exequi mandata S. C. recipiendi Nouitias ad habitum, niſi in Monaſterio fuerit locus ita capax, vt quælibet dormire poſſit in ſuo lecto peculiari, excluſa ſocietate etiam coniunctarum in quocumque gradu, 1594. Arezzo 8. Febr. 46.

D O S.

Adulterium 2. Alimenta 5. Cenſus. Conuerſi Contractus 2 Doctor. Exteri. Fructus. Habitus. Illegitima. Legatum. Matrimonium. Profeſſio. Soror. Supranumeraria. Tranſlatio. Virgo.

1 COnſtitutio. Dotem filiæ tenetur Pater, vel eius hæres conſtituere, competentem, etiam Spuriæ: quia filia ſpuria de iure Canonico eſt alenda dos autem ſuccedit loco alimentorum. Multo magis filiæ legitimæ, etiam diuiti, etiamſi nubere velit inuito patre; dummodo non nubat indigno: quia tunc Pater non tenetur eam dotare, niſi in quantum indigeret.

Quod adeo verum eſt, vt ſi feudatarius decedat, relictis filiabus, quæ de bonis allodialibus, ſeu burgenſaticis decenter dotari non poſſunt dotandæ ſint competenter arbitrio Domini etiam de bonis feudalibus per ſucceſſorem in feudo, etiam omnino extraneum. *Oinot. de action. §. Fuerat, n. 97. & 98.*

Item Mater diues, ſi Pater eſt inops, filiam dotare cogitur. Item Parente Iudæi, vel hæretici coguntur dotem, & alimenta filiis, & filiabus Catholicis præſtare, licet non indigentibus. *Cognouimus 11. C. de hæret. Oinot. l. c. n. 92.*

2 Dotem relictam pro Pauperibus maritandis, non accipiunt, niſi puellæ, quæ quotidianum laborando ſibi victum quærunt. *Oinot. de excuſ. Tutor §. Sed & propter. n. 2.*

† Dos autem relictam pro Virginibus originariis, non poteſt dari ei, quæ habet Patrem exterum, etiam ſi in eo loco à triginta annis habitaſſet, 1603. Monopoli. 28. Nou. 140.

Quia mercede conductus Regulariter non acquirit domicilium, niſi, finito officio, ſedem ſuam ibi fixerit. *Othob. dec. 98. n. 4.*

3 Hypotheca tacita incipit à die dotis ſolutæ. *Gloſ. in l. Aſſiduis, ver. hypothecam, C Qui pot. in pign. hab.*

Expreſſa verò à die promiſſæ. *l. 1. ff. v. Qui pot. in pign. hab.* vt dixi in tit. de donat. n. 30.

4 Dum imminet periculum euictionis ſtabilium aſſignatorum pro dote, Ordinarius compellere debet eum, qui tradidit, vel hæredes, ad remouen moleſtias præſentes, & aſſecuran. pro futuris, 1646. Foligno 13. Iulii 18.

5 Conueotio ſuper dote Puellæ non habentis ætatem ad habitum ſuſcipiendum, nulla eſt, 1602. Sabina 5. Febr. 6. Caſteldurante 7.

6 Præter dotem afferri debent etiam alia ſuppellectilia neceſſaria, vel earum pretium numerari, 1626. Recanati 28. Aug.

7 Dos, & legata debent à filia computari in legitimam: quæ ſi non ſufficiant, agerere poteſt ad ſupplementum Debent tamen relinqui iure inſtitutioni. *l Quoniam 29 C. de inoff. teſtam.*

8 *Depoſitum* dotis fieri non poteſt in ſtabilibus, vel alia re, quam pecunia numerata, ſine licentia S. C. 1613. Chieti 13. Aug. 86. 1616. Ciuità di Penne 9. Sept. 136. 1645. Terracina 22. Sept. 73. 1646. 13. April. 13 Dicitur autem fieri in pecunia numerata, ſi fiat in Cedula bancaria, vel Confraternitatum Vrbis, 1620. Aſſiſi 14. Sept. 281. 1630. 28. Febr.

Et admitti poteſt ad profeſſionem, antequam ſoluatur, 1653. Nocera 14. Febr. 20. Città di Caſtello 9. Maii 193. n. 17.

9 Superiores Regulares circa depoſitionem, ſolutionem, & implicationem dotis nihil diſponere poſſunt ſine licentia Ordinarii ſub pœna priuationis vocum, & officiorum. Ex Greg. XV. conſt. 18. *Inſcrutabili*, 1652. Tortona 15. Nouemb. 26.

10 *Conuerſarum* quoque dotes debent deponi realiter in pecunia numerate, nec erogari, niſi ſecuta profeſſione, 1597. Cremona 3. Feb 20.

Sed poſt profeſſionem expendi non poſſunt pro neceſſitatibus Monaſterii, licet ſint ſupra numerum: quia præceptum inueſtiendi dotes ſupranumerarias intelligitur ſolum de Choralibus, 1603. Città di Caſtello 13. Maii 36. Parma 15. Sept. 72. 1625. Foligno 14. Nou. 259.

11 *Quantitas*. Dos quingentorum ſcutorum eſt congrua Moniali in Monaſteriis in quibus non eſt taxata maior ſumma, vt dixi in Can. lib. 3. *tit. 1. De vita, & hon. cleric. n. 29.*

12 Non poteſt Ordinarius præfigere quantitatem dotis etiam numeræ, ita vt Moniales non poſſint amplius recipere, 1604. Bologna 8. Nou. 75.

Si ea maior quantitas ſponte ſolui velit, 1602. Città di Caſtello, 3. Dec. 83. Arezzo 17. Dec. 91.

13 Dotes hodie minui non poſſunt ſine licentia. S. C. 1645. 1. Dec. 20.

Licet olim poſſet Ordinarius in Monaſteriis diuitibus dotes diminuere, in pauperibus augere, 1579. Imola 1. Iul. 85.

S.C. conceſſit reductionem dotis ſcutorum 300. ad 200. poſt prefixionem numeri, 1653. Senegaglia 20. Maii 340.

14 Scuta debent eſſe bononeorum 84. pro quolibet. 1622. Ferrara 15. Febr. 33. & monetæ Romanæ. infra v. Moneta n. 2.

15 *Solutio*. Non cenceditur, quod dos Monialium ſolui poſſit in pluribus terminis, ſed deponi debet tota ſimul 1612. Faenza 13 Apr. 48. 1617. Meſſina 6. Dec. 264.

16 Dos relicta maritandæ, poteſt dari monachandæ, 1649. 26. Iunii 5. *v. legatum n.* 8.

17 Cedula bancaria æquiualenti conſignata, remoueri debet ſequeſtrum pro dote, 1612. Spoleto 14. Aug. 107. n. 8.

18 *Ante profeſſionem* non poteſt dos recipi, 1601. Rieti 16. Ian. 29. 14. Febr. 41. 19. Iunii 69. 26. Iulii 77. *Trid. ſeſſ. 25. de Reg. c. 16.*

Vnde

Vnde fructus eius excomputari nequeunt cum alimentis, 1602. Bitonto 15. Oct. 71. Cagli 5. Nou. 74. 17. Dec. 90. Bagnarea, e rieti 17. Febr. 7.

Si tamen dos fuit in vtilitatem Monaſterii verſæ, æquum eſt, vt condonetur dimidium alimentorum, 1602. Nullius Caſteldurante 23. Oct. 99. Bitonto 10. *Arg. l. Curabit 5. C. de act. empti*.

19 Nec dos recepta ante profeſſionem, licet male recepta, profeſſionem ipſam impedit, 1602. Rieti 8. Maii 27. 1604. Città di Caſtello 30. Iunii 7.

20 Anathema Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 16. contra ſoluentem, vel recipientem dotes anticipatas, 1580. Camerino 22. Nou. 8. 6. Dec. 14.

Non incurritur ipſo facto, 1592. Gerace 2. Martii 42.

Nec habet locum in Monaſterio Orphanarum SS. Quatuor, 1589. Alatri 20. Nou. 95.

21 *Translatæ* Monialis dos remanet priori Monaſterii, 1580. Viterbo 2. Auguſt. 123. 1601. Padoua 20. Martii 50. 1603. Tropea 25. Februarii 13. Concordia 4. Martii 15. Meſſina 29. Apr. 23. *v. Monialis Translatio*.

Niſi ex conuentione præcedente, maximè ſi transferatur ad Monaſterium à ſe fundatum, 1500. Vrbino 22. Nou. 9. 29. Nou. 11.

22 *Pro Supranumerariis* ſoluitur dos duplicata, non vero neceſſario pro Numerariis, 1591. Nouara 20. Sept. 303. 1605. Volterra 22. Auguſti 56.

Non poteſt eſſe minor ſcutis quadringentis Monetæ Romanæ, 1595. Monteſiaſcone 1. Mar. 4. 1603. Amelia 8. Apr. 25. Como 14. Nou. 86. 1604. Ancona 12. Maii 38. 1614. Ferentino 12. Sept. 118. 1648. Gubbio 6. Nou. 4.

Licet ex iuſti cauſis taxari poſſit ad aliquam ſummam maiorem ſcutis 400. & ſi minorem integra duplicata, 1603. Perugia 18. Mar. 18.

Nec de dotibus ſupranumerariis poſſunt Moniales aliquid condonare, 1603. Rieti 22. Aprilis 331.

23 *Inueſtiri* debent omnino dotes Supranumerariæ, 1574. Caſtello 25. Iunij 281. 1600. Oruieto 5. Dec. 12. 1602. Milano 12. Mar. 15.

Etiam Cappuccinarum, 1603. Loreto 13. Maii 34.

Velatarum tamen non conconuerſarum ſupra n. 10.

In ſtabilibus, vel iis deficientibus, in cenſibus ſecuris, 1601. Ferrara 14. Nouembr. 103. 1613. Chieti 13. Aug. 86. *verbo Cenſus*.

(Modo non ſint fundati ſuper bonis conſanguineorum Monialium, 1645. 13. Ian. 24. 27. Ian. 32. 17. Febr. 39. 9. Iunii 20.)

Vel in extinctionem cenſuum, 1604. Piſtoia 12. Iulii 9. 1649. 22. Ian. 27.

Vel in locis Montium Vrbi non vacabilibus, 1602. Como 23. Iulii 47.

Si vero cum licentia S. C. aſſignata fuerint in dotem loca Montium vacabilia, vendi debent, & pretium inueſtiri, 1603. Camerino 8. Aprilis 24.

24 Non ſolet concedi licentia alienandi totam dotem ſupranumerariam, neque pro cauſis vrgentiſſimis, ſed tantum dimidium cum onere reinueſtiendi, 1603. Breſcia 23. Febr. 8. &c. 1648. Perugia 13. Ianuarii 3. &c.

25 Conſumentes, vel expendentes dotes ſupranumerarias ſine licentia, licet in vtilitatem incurrunt in excommunicationem, à qua non abſoluuntur, niſi cum onere reſtituendi tantundem, 1597. Arezzo 24. Martii 38. 1601. Crema 17. Sept. 95.

Et Abbatiſſa ſuſpenditur ab officio: vel ſi non eſt amplius in officio, punitur aliis pœnis. Depoſitarii verò, qui illas exburſauerunt contra tenorem licentiarum, coguntur ad ſoluendum de nouo, 1603. Milano 4. Aug. 58.

26 *Numerariæ* verò dotis quantitas non debet eſſe minor ſcutis ducentis

eiuſdem monetæ 1595. Monteſiaſcone 1. Martii 4. 1614. Ferentino 12. Sept. 118. 1645. Forli 1. Sept 22. 1647. 2. Aug. 73.

Niſi fundator minorem ſtatuiſſet, 1618. Rieti 3. Aprilis 118.

Quamuis olim eſſet in arbitrio Monialium, 1602. Sabina 26. Martii 20.

Et hæc expendi poteſt in vtilitatem Monaſterii cum ſola licentia Epiſcopi, 1601. Rimini 22. Maii 63. &c. Ferrara 23. Mar. 44.

Præterquam in Monaſteriijs nuper erectis, in quibus etiam dotes numerariæ ſunt inueſtiendæ. *Infra v. Monaſterium*.

27 *Reſtitutio*. Abuſus eſt intolerabilis, quod pro qualibet Moniali monaſterium teneatur reſtituere dotem in totum, vel in partem, 1627. Modena 11. Iunii 289.

Non obſtāte, quod Teſtator appoſuiſſet conditionem, quod morientem legataria ſine filiis, dos reuerteretur ad hæredes, vel ad aliquem locum pium: nā nihilominus remanet Monaſterio, quia talis diſpoſitio non extenditur ad hunc caſum, 1653. Sulmona 7. Feb. 12.

28 Alias Dos poſt mortem viri reuertitur ad vxorem, vel ad Patrem dotantem, niſi pactum interceſſiſſet de lucranda dote. Quæ ſi conſiſtat in rebus immobilibus, debetur ſtatim à morte: ſi verò in rebus mobilibus, poſt annum à ſoluto matrimonio. Ideò valet legatum dotis in mobilibus conſiſtentis, vxori factum à viro; quia ſic pebetur. *Oinot. de legat. §. Sed ſi vxori*.

Et generaliter ad quem reuertatur dos ſoluto matrimonio, dixi breuiter in tit. de action. n. 322.

DVBIVM.

1 DVbitatio eſt cognitio duarum rerum contrariarum, neutram ipſarum iudicandum veram *gloſ. in l. De ſtatu 15. ff. 1. Qui teſt. fac. poſ. glus. rubr. ff. v. De iuris, & facti ign.*

2 Dubius an emiſerit votum vel iuramentum, illa non tenetur adimplere, vt probabilius cenſet Diana 4. tr. 3. reſ. 10.

3 Dubius non dicitur ille, qui probabiliter nec temere credit, ſed certus, *Ex Silueſtro, & Naldo, Diana 2. tr. 15. reſ. 51.*

DVCATVM. *Dos. Moneta. Scutum.*

Ducationes valent ſinguli decem Iulios cum dimidio, 1625. Parma 22. Febr. 41.

DVRITAS CORDIS.

Auaritia.

ECCLESIA. *Altare. Appellatio. Clericus. Confraternitas. Congregatio. Doctor. Emphyteuſis. Epiſcopus Exemptio. Feneſtræ. Feſtum. Hoſpitium. Indulgentia. Infidelis. Laicus. Legatum. Officium. Pactum. Penſio. Poſſeſſio. Præſcriptio. Priuilegium. Proſpectus. Sepultura. Titulus. Vas. Venditio.*

1 QVid. In fauorabilibus comprehenditur ſub nomine Monaſterii, Hoſpitalis, ſeu loci pii, & e contra: ſecus in odioſis. *Bonac. de contr. diſp. 3. q. p. 6. n. 21.*

2 Sub nomine Eccleſiæ venit etiam benedicta tantum. *Tolet. lib. 1. cap. 35. num. 4.*

Quæ olim dicebatur Baſilica, niſi eſſet oratorium priuatum. *c. 1. & ibi gloſ. v. Dedicationi. De Relig. domib. Suar lib. 4. c. 16. n. 33.*

3 De Eccleſiis receptiuis. *dixi in can. lib. 3. tit. 5. De præben. n. 13.*

4 Eccleſiæ Regularium non ſunt propriè Collegiatæ, ſed Conuentuales. Vnde in feſtis, quæ occurrunt in Quadrageſima, Quatuor temporibus, Vigiliis,

liis,& Feriis,quæ habent propriam Miſſam, non tenetur ad cantandas duas Miſſas. *Dia-na 2. tr. 14. reſ. 76*

5 *Fabrica n. 26.* Quomodo, & cuius expenſis reparanda ſit Eccleſia, *dixi in Can. lib. 3. tit. 48. De Eccleſ. ædif. n. 2.*

6 Eccleſiæ, quæ fidelium elemoſy. nis ædificantur,non ſunt immediatè ſub protectione Regia: vnde fabricæ Adminiſtratores tenentur reddere rationem Ordinario, 1614. Auerſa 21. Nouembris 111.

Nam Protectio Regia ſuper Eccleſiis non habet locum, niſi quando auctoritate Apoſtolica reſeruata fuit in limine fundationis, 1615. 13 Martii 27.

† Et Hoſpitalia ac alia loca pia, quæ ſub Regia immediata protectione ſunt, ita demum à viſitatione,& iuriſdictione Ordinarii eximuntur, ſi erant in quaſi poſſeſſione huius,libertatis ante Concilium. C.C. Neapolitana 11. Aug. 1618.*

5 Ianua,per quam ex Monaſterio in Eccleſiam aditus patet, debet occludi, 1623. Aſtoricen. 13. Ian. 8.

8 Si Eccleſia deſtruatur auctoritate Epiſcopi, omnia eius Iura deſtruuntur, & Beneficium ipſum: ſecus ſi ſine tali auctoritate, puta caſu fortuito; tunc enim omnia Iura retinet. Vnde ſi alia Eccleſia in eodem loco reædificetur,retinet omnia Iura Eccleſiæ deſtructa, vti ſubrogata in locum primæ. *Rota apud Ludou. dec.* 405.

9 *Cuſtodia, &c.* Prohiberi debet, ne quis dormiat in Eccleſia propter multa, quæ exinde ſequi poſſunt,inconuenientia, 1592. Nola 23. Nou. 208.

10 Eccleſiæ etiam Cathedrales,claudi debent in crepuſculo veſpertino,nec ante Auroram aperiri, 1613. Lecce 16. Iulii 64. *v. Cong. 6.*

Etiam Regularium, etiam occaſione feſtorum,1591. Bitonto 25. Iulii 97. 1603. Molfetta 15. Setemb. 74.

Etiam Monialium pulſata hora 24. etiam in hebdommada ſancta; 1646. 28. Mar. 8. 16.

Non tamen edicto opponi poteſt pœna excommunicationis ipſo facto incurren. ſed tantum priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, 1616. Andrea 4. Martii 38. 1628. Caſerta 2. Iuni 177.

11 *Sedes* in Eccleſia tolerari non debere extra tempus concionum, 1583. Genoua 7. April. 82. 28. Iunii 158. 1585. Cirenza 24. Septemb. 192. 1588. Camerino 12. Ian. 7.

Maximè ſi ſunt occaſio rumoris, vel ſcandali, 1600. Sarzana 21. Nou. 9. 1645. Recanati 10. Febr. 11.

Vel impediunt celebrantes, 1623. Nullius Caſteldurante, 10. Nou. 114.

12 Fieri poſſunt in Eccleſia communibus expenſis de conſenſu clerici, 1602 Cirenza 23. Iulii 75.

Et ornari, modò modeſte, non ad æmulationem, 1602. Andria 25. Octob. 116.

Et ſignum, vel inſcriptio apponi, 1603. 14. Ian. 6.

13 Non debet ſæcularibus Magiſtratibus permitti quicquam in Eccleſia innouare, puta addere ſuæ ſedi vnum gradum, 1596. Meſſina 6. Aug. 64.

14 Tolli debet abuſus dandi in Eccleſia ſedes altas ad ſedendum, & cuſſinos ad genuflectendum, vilibus perſonis, quibus non debentur præſertim Mulieribus 1596. Caſtro 16. Sept. 79. *Pilata t. 1. d. 7. n.* 105.

15 *Imagines* miraculoſæ reponi non debent in Eccleſijs Monialium, ne inducatur frequentia ad eorum Monaſterias, 1600. Bologna 2. Maii 34.

Eadem ratione neque numerus Miſſarum, neque Capellaniæ non amouibiles, eis, permittendæ, 1646. 14. Dec. 23. *v. Miſſa.*

16 *Crates* Eccleſiæ debent claudi, 1596. Bologna 5. Nou. 124. Et omnes aliæ feneſtellæ ac foramina, 1600. Rauenna 16. Oct. 79.

17 *Acceſſus*. Probibere non poteſt

Ordinarius, ne Regulares vocati accedant cum Muſicis ad alias Eccleſias, præterquam Monialium ad formam decreti, 1606. Conuent. 1. Iulii 54.

18 Populus libere poteſt, etiam Dominicis, & aliis diebus feſtiuis, accedere ad Eccleſias Regularium pro audienda Miſſa, vel aliis Diuinis officiis §. 3.

19 S. Clerus III. Romanus Pontifex, teſte Platina, dicere ſolebat, maioris eſſe meriti Baſilicam Principis Apoſtolorum Vaticanam; quæ ſuo tempore *Confeſſio S. Petri* nuncupabatur, ſemel viſitare quam biduo ieiunare. *Platina in eius vita*.

20 *Priuilegia n.* 8. Quando allegatur contra te aliqua lex, quæ loquitur de Eccleſia ſi non occurrat alia congrua reſponſio, dicere potes eſſe ſpeciale in Eccleſia. *Paul. de Caſtro in l. Sancimus* 19. *C. de Sacroſ. Eccleſ. Oinot de Specieb. præſcript. n.* 54.

21 Eccleſię defenſionem quilibet de Populo ſuſcipere poteſt, negligente Rectore. *Rota Apud Ludouiſ. dec.* 381.

22 Eccleſię priuilegiis gaudent Pauperes, & miſerabiles perſonæ *Oinot l. c. num.* 19.

23 Eccleſia, vel pia cauſa violenter inuadens poſſeſſionem rei ſuæ apud alium conſtitutæ, non priuatur dominio rei; quia non eſt ſubiecta. *l. Si quis in tantam* 7. *C. Vnde vi. gloſ. c.* 1. *v. Rigor. De dolo, & contum.* 4. 2. 6.

24 *Redditus, &c.* Teſtato diſponere poteſt, vt Eccleſia de bonis ſibi ab eo relictis, teneatur ſoluere collectas, & alia onera laicalia: quem enim honoro, grauare quoque poſſum. *Anchar. conſ.* 218. *v. Dubium, facit. Arg. c ſi quis Baſilicam, de conſecr. diſt.* 1. *Guglielm. de Bened. repet. c. Raynaldus v. Adyciens vt Alterocha. De teſtam. Azor. Inſt. moral. par.* 1. *lib.* 5. *c.* 13. *Rota in vna Albanen. Gabellæ.* 28. *Iunii* 1630. *coram Merlino v. Immo Cardinalis, Bonac. tom.* 2. *diſp.* 2. *q.* 9. *pun.* 2. *& tomo* 3. *diſp.* 1. *q.* 19. §. 1. *n.* 18. *& tom.* 2. *l. c. nu.* 3. vbi dicit, iudicem ſæcularem poſſe in huiuſmodi bonis executionem facere. Niſi forte hoc videatur nimium habenas laxare c. 5. 39. 125.

25 Eccleſiæ, ſeu loca pia poſſunt aliquam retinere partem eleemoſynarum, quæ dantur pro miſſis celebrandis, duobus concurrentibus.

I. Quod nullo habeant redditus, quos in ſacriſtiæ ſumptum inſumere licitè poſſint.

II. Quod nihilominus tot Miſſæ celebrentur, quot præſcripſit, qui dedit eleemoſynam. *Sacr. Congr. C in Bull. Vrb. VIII. ad conſt.* 43.

26 Relictum pro fabrica Eccleſię poteſt expendi pro ornamentis, & aliis cultui Diuino neceſſariis, abſq; eo quod vltima voluntas dicatur commutari. *Diana* 4. *tr.* 4. *reſ.* 140. *v. Nota ſecundo*;

27 *Pollutæ* Eccleſiæ caſus locum non habent in Oratoriis, vt latius dixi in tit. de ſent. exc. n. 251.

28 Non polluitur ſecundum quoſdam Eccleſia ſanguine ex percuſſis naribus profluente, nec alias ex percuſſione veniali, licet ſangui effundatur. Polluitur tamen, ſi ſepeliatur ibi Mater prægnans cum animato fœtu, qui moriatur ibi. *Suar. tom.* 3 *ſect.* 4. *Addit. Tolet. lib.* 5. *c.* 8. *v. Pollutæ Eccleſia.*

29 An Eccleſia remanet reconciliata, ſi Sacerdos ibi bona fide celebret, affirmatiua reputatur probabilis à Diana 5. *tr.* 13. *reſ.* 60. Sed contraria multo probabilior, vt dixi ibid. n. 258.

30 Eccleſię profanatę deſeruire poſſunt pro dormitorio Monialium, qui dici non poteſt ſordidus vſus, 1579. 13. Ian. 41. 1580. Fano 8. Oct. 166.

31 In Eccleſiis Monialium Altare debet adhærere parietis, & Crates ita præaltæ, vt ad colloquendum deſeruire non poſſint, 1655. Perugia 20. Aug. 263.

EDI-

EDICTVM. *Eccleſia Patronus.*

C*Vm inſcriptione* ſimili Edictis Epiſcoporum fieri non debet ab inferioribus Prælatis. *V.g. Franciſcus Dei gratia Præpoſitus, &c.* 1622. Piacenza 16. Sept. 118.

EDVCANDÆ.

Alimenta. Clauſura. Conuertitæ. Habitus. Matrimonium. Numerum. Profeſſio. Soror. Sponſa. Virgo. Vita.

1 IN *illis Monaſterijs*, in quibus non ſit profeſſio trium votorum, teneri non poſſunt Educandæ, 1601. Lecce 14. Februarius 41.

Nec in illis, quæ ſunt extinguenda, 1603 Gaeta 27. Martij 41.

Vel in quibus non habetur locus ſeparatus, maximè pro Dormitorio, 1595. Nouara 2. Iunij 53. 1619. Campagna 7. Iunij 193. 1648. Napoli 11. Dec. 4. &c.

Vnde ad hoc iubetur Monaſterium viſitari, 1602. Loreto 6. Aug. 51.

2 Incurrunt in cenſuras, non ſolum Moniales, quæ ſecum tenent in lecto ad dormiendum Educandas, ſed etiam Epiſcopus, qui id ſcit, & permittit, 1601. Alatri 18. Dec. 110.

3 Neque recipiuntur Educandæ in Monaſterijs non ſolitis, 1603. Parma 27. Octob. 81.

Dicuntur vero ſolita, quando alias in educationem tenuerunt, licet forte modo nullam educandam habeant, 1603. Agubbio 18. Martij 19.

4 Neque ſine licentia S.C. 1602. Viterbo 17. Apr. 22. Feltre 4. Iunij 33. 1603. Volterra 1. Sept. 68.

Sub pœna violatæ clauſuræ, 1647. Napoli 1. Febr. 7. 1650. 1. Iulij 1. 16.

Et in illis Monaſterijs, in quibus prohibita eſt ad habitum recepto, requiritur licentia ſpecialis, 1615. Milano 21. Auguſti 101.

Quæ tamen prohibitio non reuocat, neque ſuſpendit, licentias antea conceſſas, 1645. Beneuento 21. Iulij 19.

5 *Licentia* recipiendi in Educationem non conceditur Monialibus particularibus, ſed ſolum Monaſterio in communi, 1611. Caſale 18. Nou. 136. 1614 Piacenza 28. Febr. 16.

6 Ordinarius non poteſt huiuſmodi licentiam concedere, 1589. Oſimo 13. Nou. 92. Aſti 18. Dec. 107.

Non obſtante declaratione in contrarium, Sacra Congregatio Concilij 1616. Polonia 29. Ian. 21.

Vel contraria conſuetudine, 1626. Lodi 20. Nouemb.

Non tamen requiritur licentia eiuſdem Sacra Congregatio Concilij 1604. Napoli 6. Martij 23.

Multo minus Confraternitatum, vel aliorum laicorum, 1649. 21. Mar. 24 28. Maij 26.

7 *Executio*. Et ſi licentiæ Educationum ſunt facultatiuæ, 1645. Foligno 17. Mar. 25. 11. Aug. 30. 9. Sept. 22. 30.

Debent tamen executioni mandari, quando concurrunt omnes conditiones 1601. Rauenna 5. Febr. 38. 1645. 22. Sept. 21. 6. Octob. 45.

Non obſtãtibus decretis ſynodalibus, maiorem ętatem, vel alias qualitates prę-ſcribentibus, 1648. Meſſina 7. Aug. 55.

Neque quod Educanda alias fuerit ſub eodem titulo in ipſomet, vel alio Monaſterio, modo id exprimatur in litteris, vel ad calcem licentiæ impreſſæ, 1601. Sauona 6. Aug. 85. 1602. Parma 3. Decemb. 82.

Neque quod eas pœnituerit habitum Regularem ſuſcipere, 1601. Sauona 6. Auguſti 85.

Neque ſub prætextu, quod Mater vidua ſit illuc de licentia Sac. Cong. ingreſſura, 1602. Beneuento 3. Dec. 83.

Neque forte, quod tunc alia non adeſſet in eodem Monaſterio, 1620. Na-

poli 12. Maij 142. *Modo id in licentia non exprimatur.*

8 Quando temen Educanda ingreditur, vel remanet ſola, debet ei aſſignari conuerſa pro Socia, 1650. 12. Auguſti 37.

9. *Conſenſus* Superioris intelligitur de Abbate, Priore, vel alio Monaſterij Gubernatore, non de Abbatiſſa, quæ comprehenditur, quando dicitur, quod interueniat conſenſus Monialium, 1582. Nouara 21. Auguſti 111.

10 Scrutinium, & conſenſus Capitularis dependet à Monialium arbitrio; nec ad hoc egent licentia Ordinarij, 1652 Dom. de Como 14. Martij 10. *v. Capitulum in fin.*

Debet tamen eſſe maioris partis, non obſtante contrario abuſu, 1603. Aſſiſi 29 Aprilis 32. 13. Maij 36. Parma 27. Octobris 81. 1608. Camerino 4. Ianuar. 1616. Atrebaten. 30. Septembris 145. *v. Conſenſus.*

11 Nec Puellæ ſunt compellendæ, 1621. Vlixbonen. 10. Aprilis 60. Spoleto 10. Decemb. 277. 1622. Genoua 14. Oct. 244.

Niſi in aliquo caſu particulari contrarium per ſuperiores decernatur, 1621. Spoleto 20 Iulij 132.

12 *Exteræ* quoque recipi poſſunt, 1602 Bologna 20. Aug. 55.

Et quæ Parentes habent, niſi adſit ſpecialis prohibitio, vt Genuæ, 1602. Genoua 23. Iulij 46. 47.

Et illegitimæ, 1576. Vercelli 12. Nou. 109. 1597. Piſa 5. Martij 30. 1650. Ferrara 3. Iunij 15.

Etiam ſupra numerum: Sed requiritur licentias per litteras, 1600. Venoſa 5. Decemb. 10.

Sicut, & quando recipiuntur ante ſeptennium expletum; dummodo quinquennium compleuerint ex conceſſione S. D. N. Alexander VII. Prius enim ante completum ſexennium neceſſarium erat beneplacitum Sanctiſſimi.

13 *Ætas num.* 12 Puellæ, quæ compleuerunt 25. annum, debent à clauſura dimitti, 1582. Palermo 19. Octob. 134

Niſi prorogationem obtineant à Sacra Congregatio 1650. Rimini 14. Ian. 16. Siena 15. &c.

Nec recipiendæ, 1597. Ferrara 3 Iulij 61. 1604. Foſſombruno 20. Sept. 56.

Niſi raro ad annum propter cauſas vrgentes, & de licentia Sacra Congreg. 1598. Rimini 14. Oct. 54.

Modo vltra alimenta donet aliquid Monaſterio, 1602. Parma 17. Apr. 21. &c.

Niſi quando recipiuntur ad probãdũ Inſtitutũ, 1603. Breſcia 4. Martii 17. &c.

14 *Sponſa* Educanda debet à Monaſterio dimitti, 1647. 12. Apr. 35. 17. Sept. 49.

Niſi Sacra Congregatio diſpenſet. Quo etiam caſu dimittitur, ſi ſponſus accedat ad Monaſterium, & multo magis ſi de nocte circa illud cantilenas moduletur, 1602. Piſtoia 23. Aprilis 24. Volterra 20. Auguſti 54. Gagli 5. Nouemb. 72. 1603. Ceſena 4. Martij 16. 1647. 12. Apr. 35. 13. Sept. 49

15 *Numerus* ita præfigi debet, vt quælibet ſuum lectum ſeparatum habeat, 1593. Como 16. Martij 109. §. 4.

16 *Exitus num.* 13. 14. Non conceditur licentia Monialibus tenendi puellas ad docendum, quas de ſero remittant domum, 1573. Bagnarea 25. Nou. 10.

17 Dimitti debent Educandæ, quæ contraxerunt ſponſalia, vel ſine facultate ſpeciali receptæ ſunt ante 7. annum expletum, vel quæ compleuerunt 25. vel quæ non ſoluunt alimenta, 1648. Campagna 11. Dec. 3.

Vel quæ deteguntur energumenæ, 1624. Ferrara 13. Ian 7.

Vel grauide. Et ſi pariunt multo magis, 1651 Milano 10. Feb 31.

18 Vt facilius dignoſci poſſit, an Educandæ decreuerint habitum ſuſcipere ex inſpiratione Diuina, nec ne, Ordinarius eas collocare debet extra clauſuram apud conſanguineos, vel in alio

loco opportuno, per duos menſes, 1614 Recanati 19. Apr. 93. v. *Virgo*.

Niſi periculum ſit, quod eas à deliberato propoſito diuertant, 1601. Sauona 20. Martij 50.
Multo minus permitti debet, quod conſanguinei illas extrahant per vim, 1601. Breſcia 2. Maii 56.

19 Educandis nubere volentibus liber exitus permitti debet, 1600. Bologna 29. Nou. 21.

ELECTIO.

Alternatiua. Cæcus. Confraternitas. 6. Conſeruatorium. Legatum. Monialis. Officialis. Papa. Prædicator. Prior. Sacerdos. Vidua. Virgo. Vox.

1 IN *alternatiuis* rerum, tempore, vltimarum voluntatum, ſi verba referantur ad debitorem, vel ſint obſcura, Debitoris eſt electio. In alternatiuis vero perſonarum, locorum, vltimarum voluntatum, quando verba referuntur ad Creditorem, Creditoris. *Oinot. §. Plus autem, num 9. inſt. de action.*

2 *Modus* Conſenſus in electionibus & actibus Collegij, vel Vniuerſitatis, dari debet publicè, & collegialiter, non priuatim, & in camera, &c. *c. Quia propter, in fin. de electiòn.*

3 Si probabilis ſubeſt ſuſpicio, à Preſidente parum fideliter fuiſſe publicatam electionem ad aures acceptam; mandatur procedi ad electionem de nouo per vota ſecreta; vel aſſignando duos Aſſiſtentes Præſidenti, vel per ſchedas aut fabas, 1646. Monopoli 26. Ian. 9.

4 Conſtitutio prohibens tractatum electionis Abbatis, & Generalis, non confirmatur, 1623. S. Benedetto di Spagna 13. Ian. 9.

5 Diſcreti non debent ſorte eligi, ſed per vota ſecreta, ſub pœna nullitatis, 1593. Silueſtrini 5. Apr. 143.

6 Superior non debet nominationem vllam facere, ſed liberam relinquere Monialibus, 1603. Lucca 13. Sept. 321 Dixi in tit. de elect. 25.

7 Iura loquentia in electione, locum habent etiam in Poſtulatione, & nominatione ſolemnibus, non autem ſimplicibus. *gloſ. in c. ſciant v. Alios, & in cap. fin. v. Electione. De elect. in 6. Sayr. lib. 2. de cenſur. cap. 7. num. 7. & ſeqq.*

8 *Minor Pars* Electorum non poteſt opponere de merito vel zelo, quando contraria eſt duplo maior, ſcilicet duæ tertiæ, niſi duarum tertiarum electio fuiſſet ipſo iure nulla. *c. Si quando. De elect. lib. 6.*

At hodie, quia omnes amplexi ſunt formam eligendi per ſecreta ſuffragia, tamquam omnium commodiſſimam, & à ſcandalis remotiſſimam, non poteſt haberi ratio maioris meriti vel zeli, ſed ſolum maioris eligentium numeri: quia in ſecretis ſuffragijs non poteſt diſcerni meritum, vel zelus eligentium. *Barboſa de Can. cap. 38. num. 8.*

9 Electio facta à maiori parte, non ſimpliciter ſed comparatiuè, non eſt legitima, 1629. Minimi 28. Aug. *c. Eccleſia veſtra 48. de elect.*

Secus ſi facta fuit à maiori parte ſimpliciter, licet eſſent ſolum duo, 1654. Dom. 21. Auguſti 90.

† Item ſecus eſt in præſentatione. Si enim ex decem Patronis quinque præſentauerunt Titium, tres Caium, & duo Seium, Titius erit inſtituendus per text. *in c. Quoniam*, & ibi *Fagnan. num. 14. De iurepat. Rota deciſ. 568. num. 2. apud Farin. par. 1. recentior* *

10 Moniales excommunicatæ non admittuntur ad electionem, licet ſint in maiori numero, 1591. Napoli 1. Iulij 101.

11 *Deuolutio.* Quando Populus conuenire non vult ad electionem officialis alicuius Eccleſiæ ſecundum ſolitum, datur Epiſcopo facultas eligendi, 1645. Lucca

Lucca 26. Maij 12.

Si Breue prorogationis Officialium fuit per ſubreptionem obtentum, electio deuoluitur ad Sacra Congregatio, 1654. Oſſeruanti di Portogallo 19. Martij 24. Iulij 54. 57.

12 *Prælatio*. Cum vota ſunt paria, fit nouum ſcrutinium, 1621. Catanzaro 20. Iul. 33.

Et data paritate per duas vices, præfertur antiquior in profeſſione, 1633. San Baſilio 23. Sept. 333.

13 *Subiectum*. Defectus Patris non obſtat Moniali, quo minus eligi poſſit ad officia, 1602 Faenza 17. Decemb. 88.

14 *Peritorum* electio fieri debet concorditer ab vtraque parte, & in defectum alterius Partis ſuppleri deputarique per Iudicem: & talibus medio eorum iuramento concorditer deponentibus neceſſario ſtandum eſt: alias non eſt Peritorum relationi neceſſario ſtandum. *DD. in cap. Propoſuiſti. Vbi Abb. numer. 10. Felin. 6. De probat. Et fuit late deductum per Rota in Roman Palatij de Incoronatis, 11. Maij 1584. coram Alexandrino. Et confirmatum ab eadem in vna Roman. Afflictus 8. Martij 1604. coram Ludouiſio quam refert Cencius deciſ.* 141. *numer.* 6. *& apud Galleſ. deciſ.* 81. *numer.* 4. vbi talem ponit practicam N. fuit citatus ad eligendum. Et cum eo non comparente, Iudex deputaſſet Menſorem, fuit ei intimata deputatio. Et poſtea fuit eidem pariter intimata dies, qua menſura erat facienda. Fuit etiam citatus ad videndum mandari referri, demum fuit intimatus, qualiter fuit facta relatio. Qua in Actis reproducta, fuit citatus ad dicendum contra dictam relationem, & ſatisfaciendum, &c. *Et apud Farin. pun.* 1. *tom.* 1. *deciſ.* 230.

15 De electioni Tertij facienda, quando duo primi Periti diſcordant, *dixi lib.* 2. *Ciuilium, tit.* 1. *de rer. diuis. num.* 60.

16 *Preſidens num.* 3. Regulares interuenire non debent electioni Monialium Ordinario ſubiectarum, non obſtante priuilegio obtento, quando Monaſterium ipſis erat ſubiectum, 1604. Ferrara 22 Nou. 81.

Sed Ordinarius interuenire poteſt electionibus Monialium Regularibus ſubiectarum. Greg. XV. conſt. 18. *Inſcrutabilis* 1636. Auignone 13. Decemb. 272.

17 *Tempus* à ſuperiore, vel canone ſtatutum currit Electoribus impeditis, ſi per ipſos ſtat, quominus impedimentum eiuſmodi tollatur. *Capitulo fin. de elect.*

18 † Electio, de qua fuit habitus tractatus inſepulto Prælato defuncto, debet caſſari. *c. Nullus* 7. *il* 2. 79. *diſt. c. Bonæ* 36. *de elect.* *

19 Electiones non publicatæ, vel in alium diem, & locum dilatæ, ſunt nullæ, 1642. Minimi 13. Iunij 200. *cap. Quia propter* 42. §. *fin. de elect.*

20 Electus manuteneri debet in pacifica poſſeſſione, donec inſtificentur cauſæ nullitatis, 1653. Carmelitani di Napoli 20. Martij 40.

† Electiones Regularium non poſſunt fieri per compromiſſum, vel per communem omnium inſpirationem, C.C. lib. 50. 579. ad 2. 3. Octob. 1583. Auguſtiani quicquid dicat Lezana.

Sed ad electionem Superiorum Regularium nullo penitus alio modo, quam per ſcrutinium, & vota ſecreta eſſe procedendum: nec alij duo modi per compromiſſum, vel per inſpirationem, qui approbantur in *c. Quia propter* 42. *de elect.* poſſunt habere locum in electione Regularium.

Cum actum eſſet in Sacra Congregatio rerum conciſtorialium die 13. Auguſti 1648. an electio cuiuſdam Abbatis eſſet confirmanda necne, ſtante conſuetudine, ſecundum quam coram Commiſſarijs Principis colliguntur ſuffragia Monachorum, & ex tribus, qui habuerunt plura ſuffragia, Princeps nominat vnum, & mittit litteras ſuæ nomina-

minationis ad Monachos, vt illum eligant: & Princeps ſic electum Sedi Apoſtolicæ confirmandum præſentat.

Dictum fuit, hanc conſuetudinem eſſe contra *c. Cum terra de elect.* vbi dannatur talis conſuetudo, vt praua corruptela, & contra libertatem Eccleſiaſticam. Vnde non valet, etiam ſi ſit ſupra Hominum memoriam, nam per eam Monachi aſtringuntur ad eligendum Prælatum ad volutatem Principis. quod eſt contra ſubſtantiam actus electionis. *Fagnan. d. cap. Cum terra in fine.*

In Congreg. habita iuſſu S. m. Innocentij X. die 5. Auguſti 1646. coram Eminentiſſ. Card. Pallotto, reſolutum eſt ex communi ſententia, Capitulum Prouinciæ Beticæ Ordinis Eremit. S. Auguſtini celebratum in Ciuitate Granaten. cum interuentu, & aſſiſtentia Auditoris Regiæ Cameræ in Aula Capitulari, fuiſſe nullum ob laicæ poteſtatis abuſum ex *c. Quiſquis de elect. Fagnan. ibid. num.* 40. *

ELEEMOSYNA.

Aduocatus. Caritas. Confraternitas. Conuerſa. Epiſcopus. Fabrica. Horæ. Iubilæum. Magiſtratus. Miſſa. Monialis. Neceſſitas. Pœnitentia. Prædicator. Proprietas. Quæſta. Seminarium.

1 QVid, & qual &c. Eſt gratuita donatio rei neceſſariæ ad ſubleuandam miſeriam ſecundum Angles de eleemoſyna quæſt. 6. diſt. 6.

2 Laudabilius eſt, quod ex iudicio rationis quis faciat opus caritatis, quam ex ſola paſſione miſericordiæ. *S. Thom.* 1. 2. *quæſt.* 24. 3. 1. vt dixi 1. Cor. 9. 7. 3.

3 Papa dedit quibuſdam Monialibus de ſuo competentem eleemoſynam ad reparandam, & muniendam clauſuram, 1604. Rauenna 17. Maij 40.

Vel aliam annuam, 1624. Foligno 5. Martij 44.

4 De Mandato Sanctiſſimę Congregationis boni regiminis, vt det licentiam Ciuitati, erogandi competentem eleemoſynam ad reſtaurandum Monaſterium incenſum, 1621. Rimini 9. Ianuar. 4.

5 Paupertate ficta recipiens eleemoſyna, peccat mortaliter; & ſi eleemoſyna magna ſit tenetur ad reſtitutionem: ſecus ſi parua ordinaria, & quotidiana. *Diana* 5. *tract.* 8. *reſol.* 21.

Qui tamen ob humilitatem petunt eleemoſynas, vt qui peregrinantur, mendicantes, licet non indigeant, non peccant: immo, ſi Pauperibus tantumdem erogent de ſuo valde merentur, *vt ex S. Th.* 2. 2. *quæſt.* 187. *tradidi in Collect. Ad Deut.* 15: 4. 1.

6 Quæ requiſita habere debent Eleemoſynarum quæſtores, dixi in Canon. lib. 5. tit. 39. De ſententia excommunic. num. 171.

7 *Obligat.* Eleemoſynam clare de eo quod ſibi, & familiæ propriæ ſupereſt, ſeu de ſuperfluis vitæ, ijs, qui aliter ſuſtentari non poſſunt, & ſic extreme, vel quaſi egentibus eſt in pręcepto: alias eſt in conſilio. *Vt egregie more ſuo S. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 32. 5. *quem retuli in collect. ad Dan.* 4. 24. 2. *Angles, l. c. num.* 1. *Vide tamen Diana* 2. *tract.* 16. *reſol.* 28. & 5. *tract.* 8. *per totum præſertim reſol.* 7. Vbi declarat, quis dicatur habere ſuperfluum.

Danda eſt autem talibus eleemoſyna, non ſolum ſi ſint iuſti, bonique viri, ſed etiam ſi peccatores obſtinati, etiam excommunicati, etiam infideles volentes in infidelitate viuere. Niſi tamen tales ſint, qui impune poſſint occidi: tunc enim ſi non peccarem vere, & poſitiuè occidendo, multo minus interpretatiue, ſeu permiſſiuè alimenta negando. Quod habet locum etiam in Clericis, qui non peccant, nec irregularitatem incurrunt, ſi tales fame mori permittant. *Vt latius dixi in Collect. ad Eccleſiaſtici* 12. 4. *Arg. cap. Paſce* 21. *diſt.* 86. *Nau.*

86. *Nau. cap.* 21. *numer.* 20.

8 Dum aliquis ſana mente ſolebat dare Fratribus tot ſcuta, vel aliam certam eleemoſynam ſingulis menſibus; ſi poſtea furioſus efficiatur, Adminiſtratores eius, dum viuit, cogi debent ad continuandum, 1632. Carmelitani Scalzi 3. Dec. 228.

9 Confraternitates hortari debent, non cogi, ad ſubueniendum Monialibus, 1601. Camerino 29. Maij 65. *v. Confraternitas*.

Si tamen Moniales eſſent in magna neceſſitate, cum cautela procurari deberet, quod haberent aliquam ſubuentionem à locis pijs, 1601. Octob. 97.

De ijs, quæ reliqua erunt, deductis oneribus, 1649. Nocera 12. Nouembris 36.

Etiam à Monachis, vbi ſolitum eſt, 1602. Rauenna 3. Octobris 85.

10 *Licentia*. Licet Regularibus eleemoſynas à Confratribus accipere, 1643. Carmelitani di Francia, 2. Octobris 501.

11 Et Confratribus in Eccleſijs etiam Minorum de obſeruantia, tenere capſam pro pecunijs, cum inſcriptione tamen, qua declaretur, illas in commodum Confraternitatis ceſſuras, non Regularium, 1603. Caua 29. Aprilis 33.

12 Non conceditur, quod conuerſæ exeant ad queſtuandum, niſi tempore meſſium, & recollectionis fructuum, 1578. Terni 29. Nouembris 13. 1570. Pauia 2 Sept. 103.

Quatuor, vel ſex, quæ ſint ad minus 40. annorum, minuſque periculoſæ, ac magis mortificatæ: quæ neceſſitate ingruente ad pernoctandum extra ſuum Monaſterium, id faciant in alijs Monaſterijs, ſi commode fieri poterit, vel apud Conſanguineos, aut alias perſonas honeſtas. Sed nec id Ordinarius permittat, niſi quando viderit, aliter viuere non poſſe, 1579. Piſtoia 24. Iulij 53 54. Pauia 6. Octobris 111.

Nec extra poſſunt lauare pannos, vel alia ſeruitia facere præter quæſtam.

Nec Sacra Congregatio vnquam intendit hanc dare licentiam alicui Monaſterio, niſi ſit de aliquo ordine Mendicantium, 1579. Pauia 21. Iulij 91.

13 Ordinarius non poteſt concedere licentiam mittendi profeſſas ad quæſtuandum 1579. Pauia 2. Septemb. 103. 6. Octob. 111.

14 Mulieres ſæculares, quæ non ingrediendo Clauſuram; quærunt eleemoſynam pro Monialibus, merentur commendari 1581. 11. Iulij 96. 1618. Aſcoli 13 Iulij 232. *verbo Quæſta*.

15 Videtur Sacra Congregatio concedenda licentia generalis, quod eleemoſynæ dentur in manus Abbatiſſæ, & quod quilibet hac occaſione eam alloqui poſſit, 1601. Napoli 2. Maij 57.

16 Pro licentia mendicandi nihil poteſt exigi, non obſtante contraria conſuetudine, etiam immemorabili, 1594. Braga 2. Auguſti 217.

17 Licentiam mendicandi non tenentur ab Ordinario petere Religioſi Mendicantes, cùm in erectione Monaſterij eis tacitè conceſſa videatur; niſi fuiſſet eis conceſſa licentia cum expreſſa prohibitione quæſtuandi. *Ex Sacra Congregatio cuius decreta retuli in meo Compendio Regularum V. Conuentus. Eleemoſyna Mendicantes. Et in Canon. lib. 5. tit. 39. num. 171.*

18 *Prohiberi* non debet à quærendis eleemoſynis Eccleſia deuotionis, quæ aliter manuteneri non poteſt, 1581. Macerata 20. Iunij 87.

19 Nec quæſtuantes ad conficiendam planetam Eccleſiæ donandam, 1590 Rieti 29. Maij 140.

20 Nec alicui Religioni Mendicanti, ne quærendo eleemoſynas dicat, *Sit laudatus Ieſus Chriſtus:* quamuis alij Mendicantes alterius Religionis ante ipſos vſi ſint ijſdem verbis, 1628. Conuentuali 25. Maii 161.

21 Nec quod in aliquibus feſtis Ru-

ſtici

ſtici non ducant ſua iumenta lignis onu-ſta, Regularibus in eleemoſynam tradendis, 1616. Silueſtrini 22. Nouembris 369.

† Nec quis prohiberi poteſt, ne quęrat eleemoſynas pro ſua perſona, vt habetur inter Regiſtra Sacra Congregatio Concilij lib.17. 565.

22 Prohibentur Regulares, dum dant pacem, tenere burſam pro eleemoſynis, 1618. Beato Pietro di Piſa, 23. Iunij 208.

23 Sacra, &c. cenſuit, non licere Tertiarijs S. Franciſci eleemoſynas quærere ſub titulo S. Antonij, nec etiam in die feſto ipſius ſancti Fidelium oblationes in eorum Eccleſia recipere, 1643. 29. Maij 279.

† Nullibi eſt permittendum, vt Fratres etiam Mendicantes eleemoſynas quærant per alios, quam per ſuis Ordinis Religioſos vel oblatos. *C. C. Polinianen. 24. Septemb. 1612. ex c. Tuarum 11. de priuil.*

Niſi de licentia ſpeciali Sanctiſſimi. 17. Sept. 1622.

Eleemoſynę collectę à Fratribus captiuis erogandæ in beneficium Millionis & concaptiuorum eiuſdem loci. P. F. 1652. ad 15. num.17.

Colligere verò eleemoſynas pro redemptione captiuorum ſpectat ad Patres Redemptionis cumulatiuè, non priuatiuè. P. F. Africa tit. 4. 42.*

24 Eleemoſynas peti per Eccleſiam, dum Diuina celebrantur officia, prohibuit B. Pius V. conſt. 5 Et iure quidem. Nam & olim pauperes ſedebant ad portam mendicantes, ne Diuina perturbarent officia; vt patet Act. 3. de Claudo, quem quotidie ponebant ad portam Templi, quæ dicunt *ſpecioſa*, vt peteret eleemoſynam ab introeuntibus in templum. *Baron. annorum 57. num. 103.*

Præſertim cum pauperes hodie non obſeruent amplius etymologiam nominis ſui. Dicuntur enim *Mendici*, quaſi manu indicantes neceſſitatem ſuam: non enim voce, ſed manu porrecta, ſolebant petere eleemoſynam, *vt refert S. Antonius de Padua.*

25 *Cuſtodia, Adminiſtratio, & Erogatio.* Eleemoſynæ, quæ fiunt Altari priuilegiato, de mandato Capituli colligi debent in aliquo cippo, vt erogentur in Sacriſtiam ad arbitrium Ordinarij, & eiuſdem Capituli, 1577. Piſtoia 12. Ianuar. 18.

26 Item pro ſeruitio Fabricæ ad emenda paramenta, & ſuppellectilia, & pro celebrandis Miſſis in ſuffragium Animarum Benefactorum, 1594. Triuento 22. Iunij 189. 1645. 10. Feb. 3.

27 Deponantur apud perſonam Eccleſiaſticam, vel laicam, fide, & facultatibus idoneam, quæ propterea ſubijciatur in totum foro Eccleſiaſtico, data per vtrumlibet idonea cautione de bene adminiſtrando, ratione reddenda, & iudicato ſoluendo, 1594. Triuento 19. Octob. 279.

28 Cuſtodiantur ſub tribus clauibus, 1596. Macerata 10. Sept. 74.

29 Vel apud quatuor, duos Eccleſiaſticos electos ab Ordinario, & duos laicos à communitate, 1596. Cremona 16. Sept. 77. Aleſſano 30. Sept. 83.

30 Applicentur iuxta ſolitum, 1601. Ancona 20. Auguſti 195. 3. Septembris 204.

31 Deſtinatæ locis piis particularibus non poſſunt alijs applicari, neque ad reſarciendam Cathedralem, 1603. Giouenazzo 27. Maij 59.

32 Ordinarius non permittat laicis liberam illarum adminiſtrationem, 1603. Ciuita Caſtellana 28. Febr. 16.

33 Si modo Eccleſia non indiget, & ſit ingens Eleemoſynarum quantitas, emantur inde ſtabilia, vel cenſus ſecuri, quorum fructus expendatur in Miſſis, vel aliijs eidem Eccleſiæ neceſſarijs, 1616 Como 20. Maij 53. *v. Fabrica 3.*

ELIAS.

1 E*Liæ* Aſcēſio liber eſt magnæ apud Hebræos auctoritatis, ſed apud Nos Apocryphus. De quo putat Origenes Paulum 1. Cor. 2. 9. accepiſſe teſtimonium. *Quod oculus non vidit, nec auris audiuit*. Sed reuera habetur Iſaia 64. 4. *Oculus non vidit Deus abſque te, quæ præparaſti expectantibus te*.

2 Elias appellatur ab Hebræis ſeptimus ætatis humanæ continuator: aſſerunt enim ſeptem viros humanam vitam à principio Mundi vſque ad finem continuare.

I. Adam.

II. Mathuſalem vidit Adamum.

III. Mathuſalem vixit vſque ad Sem filium Noè.

IV. Sem peruenit vſque ad Amram Patrem Moyſis.

V. Amra peruenit ad Ahiam Silonitem.

VI. Ahias vſque ad Eliam.

VII. Elias vſque ad finem Mundi. *Sixt. Senen. lib. 1. v. Helias*.

3 Aſſerunt Carmelitani, Eliam poſt Aſcenſionem Domini comprehēſorem fuiſſe. Quod ſi verum eſt, nihil prohibet, idem de Henoch dici poſſe.

† Vide P. Gabr. à S. Vinc. tr. 3. merito quæſt. 5. *

ELISABETHA.

Anna. Hæreſis.

EMENDATIO. Clauſula. 6.

EMPHYTEVSIS. *Alienatio. Clauſula*.

1 E*Mphyteuta* ceſſans ſoluere Canonem per triennium, & in emphyteuſi Eccleſiæ, vel loci pij per biennium niſi celeri ſolutione ſibi proſpexerit, moramq; purgauerit, cadit ab emphyteuſi, & amittit ius emphyteuticum cum omnibus melioramentis ibi factis, ſi Dominus directus voluerit. *cap. fin. de locat. & cond. lib. 2. & ibi gloſſa C. de Iure emphyteut. Bonac. de contr. diſp. 3. quæſt. 7. pun. 2. num. 7. v. Ex quo fit*.

2 Emphyteuſis poſſeſſio, præſertim in caſu lineæ finitæ, non poteſt apprehendi propria auctoritate per Dominum directum: quia hæres emphyteutæ poſſet prætendere retentionem propter melioramenta, vel alium titulum ſuccedendi, *vt latè per Ludouiſ. dec. 105. num. 11. & ſeqq*.

3 Emphiteuſis alienari non poteſt in perſonam potentem, quales ſunt Eccleſiæ, Loca pia, Collegia, Perſonæq; Eccleſiaſticæ, licet in inueſtitura dictum ſit, quod poſſit alienari. *Rota apud Ludouiſ. deciſ. 529*. Prout hæc, & alia latius lib. 3. Ciuilium tit. 25. num 4. & ſeqq.

4 In emphyteuſi melius eſt pro Eccleſia canonem habere modicum certum, quam magnum incertum, 1593. Nardo 13. Sept. 238.

5 Abbas non poteſt in præiudicium Ordinarij Iuriſdictionem exercere ſuper emphyteutas ſui Monaſterij, 1597. Fano 18. Iunij 45.

6 Quando Bona emphyteuſis Eccleſiaſticæ tranſeunt ad manus mortuas, ſoluitur quintodecimo quoq; anno ſolitum quindennium, 1646. Ceſena 25. Maii 4. 1654. Caſſin. 24. Iulii 36.

EMPTIO.

Præſcriptio. Pretium. Teſtamentum. Venditio.

1 N*Vlla res*, carius emitur, quam quæ precibus empta eſt. *S. Th. 2. 2. quæſt. 83. a. 3*.

2 Emens rem, quam filius ſubtraxit Patri, ſi ignoranter, non vſucapit; ſi ſcienter, furti tenetur, *Omnot. Inſtit. de Furto, §. Hi qui in perſonam num. 1*.

3 Empta pecunia aliena fiunt ementis, ſi ſuo nomine emat: niſi pecuniæ ſint Eccleſiæ, Pupilli, minoris, vel Militis. *c. Inquirendum 4. de pecul. Cleric. Bonac. de contr. diſp. 3. quæſt. 2. pun. 2. num. 29.*

4 Merces futuræ, & fructus naſcituri, poſſunt emi, vt latius lib. 3. Ciuilium tit. 24. num. 17.

5 Epiſcopus præferatur omnibus in emptione, demptis tamen Piſcibus ad proprium vſum eorum, quorum nomine principaliter fit piſcatio, Dominorumque nauis & retium, 1596. Nicotera 1. Apr. 30. §. 11.

ENERGVMENA.

Clauſura. Educandæ. Exorciſmus. Nouitia. Profeſſio.

1 *Non ingrediantur* viri, vt eis miniſtrent cibum, 1576. Piſa 29. Nouemb 11.

2 Energumenæ non transferantur alio, nec remittantur domum, 1577. Perugia 16. Sept 15. 1604. Campagna 14. Nou. 85.

3 Energumena non poteſt eligi in Abbatiſſam, 1642. Vicenza 3. Sept. 310.

ENOCH. v. Elias 3.

ENSALMI. v. Medicina 4.

EPISCOPVS.

Abbas. Acceſſus. Baculus. Baldachinum. Baptiſmus. Candelæ. Campana. Canonicus. Citatio. Ciuitas. Clericus. Confeſſarius. Delegatus. Dignitas. Diſpenſatio. Emptio. Excommunicatio. Gubernator. Ieiunium. Illegitimus. Inquiſitor. Irregularis. Legatum. Legatus. Monialis. Notarius. Ordinarius. Ordo. Papa. Parochus. Patronus. Peccatum. Penſio. Prædicator. Presbyter. Regularis. Reſtitutio. Seminarium. Sepultura. Suſpenſio. Teſtis. Votum.

1 *Erectio* nouorum Epiſcopatuum, vel diſmembratio antiquorum, fit pro commoditate locorum, vt quo Prælato viciniora, eo melius gubernentur, 1601. Bergamo 3. Sept. 105.

† *Extr. Saluator noſter 5. De præben. & dignit.* *

2 *Qual.* Non poteſt aliquis vocari Electus ad aliquam Eccleſiam, etiam Iurispatronatus, quouſque nominatio admiſſa fuerit à Summo Pontifice in Conciſtorio, vbi electio non fit per Canonicos ſecundum Ius commune, 1594. Valenza 3. Ian. 8.

3 Epiſcopus vngitur oleo, & balſamo, quia debet eſſe bonæ conſcientiæ, & bonæ famæ, *cap. 1. De ſacra vnct.*

4 Epiſcopi iure Diuino ſunt Presbyteris Superiores, vt colligitur ex Trid. ſeſſ. 23. cap. 4. & Can. 7. & probaui in Collect. ad Tit. 1. 5.

5 Sæcularis ante 27. annum ad Cathedralem poſtulari non poteſt ſub pœnis contentis in extr. De poſtul. Prælator.

6 *Regularis.* Epiſcopus factus ex Monacho, ſi relinquat Epiſcopatum, non tenetur ad Religionem redire; fuit enim ſubtractus à Regulari obſeruantia. *S. Thom. 2. 2. quæſt. 185. 5. 3. Eman. Sà Epiſcopus 11. Bonac. de clauſ. quæſt. 2. pun. 9. §. 2. num. 8.*

Et ſi redeat, eſt perpetuo inhabilis ad dignitates, & officia ac ſuperioritates eiuſdem Religionis, & eum eligentes ſunt ipſo facto voce actiua, & paſſiua priuati. *Paulus IV. conſt. vlt. 19. Iulij 1659.*

7 Et quia, vt dictum eſt, fuit ſubtractus à Regulari obſeruantia, tenetur tantum ad tria vota eſſentialia, & ad delationem habitus, non autem ad ieiunia, & peculiares obſeruantias Religionis.

Quidam tamen dicunt, eum abſolui à voto Paupertatis. Sed contrarium eſt verius. Vnde Epiſcopi Religioſi non poſſunt teſtari aut donare cauſa mortis, etiam in illis caſibus, in quibus Epiſcopi ſæculares poſſent: licet inter viuos liberam habeant bonorum admini-

miniſtrationem. *Bonac. de largit. mun. pun. 2. num. 9.*

8 An autem Epiſcopus ex Religione Minimorum teneatur ad vitam Quadrageſimalem, cum id votum ſit apud eos eſſentiale; quidam aiunt, quidam negant. *Diana 5. tract. 13. reſol. 39.* v. Ieiunium 3.

9 *Regni*. Epiſcopi promoti, vel tranſlati ad aliquam Eccleſiam Regni Neapolitani, nullo modo ſubſcribere debent capitulationem gratiarum generalium ad inſtantiam cuiuslibet vniuerſitatis, vel Cleri Ciuitatum, & diœceſum ſuarum, niſi conſideratione matura præhabita, & licentia obtenta à Sacra Congregatione, 1594. Matera 2. Martij 55. 1596. 28. Martiis 27.

10 *Ciuitatum vnitarum*. Epiſcopus debet in vtraque reſidere conuenienti tempore, 1601. Tolentino 16. Iulij 174. 1655. S. Angelo in Vado 30. Apr. 54.

11 In functionibus Synodorum, Ordinationum, hebdommadæ ſanctæ, & aliis ſimilibus, ſeruare debet alternatiuam, 1604. Atri 3. Febr. 27. 4. Maii 31. 1603. 21. Nou. 136. 1624. 20. Ian. 12. 1655. S. Angelo in Vado 30. April. 54.

Nempe quod ſi vltimæ functiones factæ fuerunt in vna Ciuitate, proximæ habeantur in altera, ſine reſpectu intermediorum annorum, qui propter abſentiam, vel impedimentum Epiſcopi vacui tranſiſſent ab huiuſmodi functionibus, 1597 Penne 24. Martij 27. Recanati 25. Iun. 52.

† Quo tamen ad alternatiuam ordinationum intelligitur de publicis, quæ fiunt præmiſſis edictis; non autem de priuatis, maximè quæ fiunt diebus feſtiuis, & extra tempora, &c. C.C. Pennen. 26. Apr. 1659.*

12 In vnaquaque diœceſi tenere debet vnum Vicarium, 1591. Sutri 7. Iunij 161.

† Et litteræ Apoſtolicæ directæ Vicario vnius pro Hominibus Iuriſdictionibus alterius, v. g. Officiali Tiraſon. pro Hominibus Calataiubi, ſpectant ad proprium Vicarium priuatiuè quo ad nominatum in Bulla. *lib. 35. 765.*

Dummodo Vicarius Calataiubi ſit generalis in ſuo diſtrictu, nullamque Vicarius Tiraſonen. in eo diſtrictu, vel eius hominibus, habeat vel exerceat iuriſdictionem. *Ibidem.*

Epiſcopus Ciuitatum vnitarum poteſt concurſus facere in Ciuitate, in qua reperitur, ſed cum interuentu examinatorum diœceſis, vbi ſita eſt Parochialis. *Ciuitatis Caſtellanæ, & Hortanæ 24. Sept 1639.*

Nam Examinatores vnius diœceſis non vocantur ad examen alterius, licet ſint inuicem vnitæ, ſi altera quoque facit ſuam Synodum. 11. Aug. 1612. *Acheruntina, & Materana.**

13 *Iuriſdictio*. Epiſcopus diſpenſare poteſt in voto conditionali reſeruato, etiam impleta conditione, dummodo non ſit conditionale tantum apparenter vt cum quis verbi gratia ex affectu ad Religionem vouet. Sed quia tunc impeditur infirmitate, vel ſubuentione Parentum: vouet Religionem, ſi conualuerit, vel ſi parentes obierint; tunc enim conditionalis ſi reſoluitur in *Quando*. In dubio tamen cenſetur votum conditionale verum, non apparens tantum. *Sanchez in Summa, lib. 4. cap 40. num. 82. & ſeqq. vſque ad 99. De hac materia dixi latius in tit de ſent. excom. num. 160. § 6.*

† Si Epiſcopus incidat in caſum Apoſtolicæ Sedi reſeruatum abſolui, & diſpenſari poteſt in vim *c. Liceat ſeſſ. 24.* à ſuo Conſeſſario, à ſe cum hac ſpeciali facultate deputato. *lib. 90. ad 38.*

Epiſcopi illarum Regionum, in quibus Concilij Trid. adhuc receptum non eſt, non poſſunt vti facultate, *c. Liceat 6. ſeſſ. 24.* ſicut nec Prælati Regularium, vel alii Abbates iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes, & Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecti, ſed tantum

Epiſ-

Epiſcopi. *Ex ſententia ſacræ C.C. Refert Fagnan. c. Dilectus De tempor. ordinat. nu-mer.26.*

An forenſis, qui habet domum, & commoratur in Ciuitate vel diœceſi, dicatur ſubditus illius Ciuitatis vel diœceſis, cum ibidem Eccleſiaſtica Sacramenta percipere teneatur: & ita an ab eodem Epiſcopo poſſit abſolui in caſibus *d.c. Liceat*, quamuis crimen ſit alibi commiſſum.

Gregorius XIII. audita relatione Cóg. declarauit, poſſe abſolui in Sacramento Pœnitentiæ ab illo Epiſcopo, in cuius Ciuitate, vel diæceſi commoratur, ſed non diſpenſari. *Fagnan. ibid. num.35.*

Quid ſi forenſis in Ciuitate, vel diæceſi Prętoris vel Medici officio fungatur S.C. cenſuit, poſſe ab Epiſcopo abſolui tamquam vere ſubditum. Poſſe item diſpenſari, quando eſt materia coniuncta, nempe idem factum in eadem perſona concurrens, ex quo & peccatum, & irregularitas incurritur ex doctrina *Abba. in cap. Omnis vtriuſque num.23. De pœnit. & remiſſ.*

Verum relata ad Gregorium XIII. ſententia Congregationis Sanctitas Sua dixit, poſſe Epiſcopum abſoluere duntaxat in Sacramento Pœnitentiæ, non autem diſpenſare. *Fagnan. num 36.*

Sed quæres, an delictum commiſſum coram vno, vel duobus Teſtibus dicatur occultum ad hoc, vt Epiſcopus cum delinquente poſſit diſpenſare in foro conſcientiæ iuxta d. c.6.

Sacra Congregatio hac de re conſulta cenſuit hoc pendere ex diſpoſitione Iuris communis.

Poſtea tamen cum dubitatum eſſet, an abſolutus, & diſpenſatus à proprio Epiſcopo in materia delicti perpetrari coram duobus, vel tribus Teſtibus, quod tamen non ſit notorium, eſſet tutus in conſcientia.

Reſp. non eſſe tutum, quia Concilium vtitur termino *oculto*, quod propriè loquendo eſt illud, quod probari non poteſt. *Abb. in c. Veſtra, de cohab. Cler. & Mul.* At per duos Teſtes probari poteſt: & verba Concilij accipi debent ſecundum proprietatem, *Fagnan. num.37.**

14 Epiſcopus exequi poteſt mandata ſuo Prædeceſſori directa, 1600. Brindiſi 29. Nou.16.

Et ſententias iuſtas eiuſdem, 1601. Veroli 5. Febr.73.

15 Non debet dare licentiam curiæ ſæculari carcerandi Clericos incedentes de nocte, 1602. Caſtellaneta 13. Iulij 75. §.2.

Niſi de ſpeciali mandato, propter Vagantium, etiam Regularium, multitudinem, 1594. Rauenna 12. Sept.255.

Maximè ſi inuenti fuerint in habitu ſæculari. S. Agoſt.13. Sept.313.

16 Neque priuare Clericos priuilegio Clericali ex eo, quod deferant arma proibita, 1602. Lecce 18. Iunij 59.

17 Neque ſe ingerere in eligendo Procuratore Capituli, 1602 Caſtellaneta 8. Maij 46.

18 Nec alienam iuriſdictionem turbare, 1601. 18 Dec.253.

Ponendo manum inter laicos in cauſis controuerſis ſine circumſpectione, 1601. S. Angelo 11. Dec.249. Neque in hoſpitationibus Militum à Miniſtris Regijs deſtinatorum in domos laicas, neque in alijs rebus ſæcularibus, 1602. Capaccio 12. Martij 29. Catanzaro 20. Aug.88.

19 Epiſcopus abſque conſilio, & conſenſu Capituli poteſt Synodum diœceſanam indicere, & publicare, Vicarium conſtituere, ac in Viſitatione decreta facere. Alias regulariter in rebus arduis Capituli conſilium requirere tenetur, ſed non ſequi, niſi in caſibus expreſſis à Iure. *Ex S. Congr. Barboſa de Can. cap.42. num.20.*

20 Epiſcopus extra ſuum Epiſcopatum excommunicare non poteſt etiam ſuos ſubditos. Si tamen eſſet vi pulſus,

poſſet in loco viciniori Epiſcopatui Clem.1. de foro Compet.

Item poteſt de conſenſu Epiſcopi loci vbi ſui ſubditi manent; aut in re adeo manifeſta, quæ cauſæ cognitionem non requirat.

Beneficiarij tamen ligantur excommunicatione lata ab Epiſcopo contra non reſidentes: quia manent ſubditi ratione rei; vel potius quia ob maius Eccleſiæ bonum in id Papa conſentit. *Nau. cap.27. num.6.*

21 Non debet contra alium Epiſcopum cedulones affigere, neque ſub prætextu defenſionis ſuæ iuriſdictionis, præſertim quando patet recurſus ad ſuperiorem, 1646. Conuerſano 13. Iulij 19. 31. Aug.8.

22 Poſtquam cauſa introducta eſt in S.C. omnino abſtinere debet, præſertim à cenſuris, 1601. Taranto 14. Febr.77. Meſſina 3. Sept.206.

23 Epiſcopus non tenetur cauſam exprimere, cur aliquem à Prædicationis officio ſuſpendat. *Barboſa allegat. 76. num.22.*

Contrarium tamen cenſuit Sacra Regularium Congr. pro Patribus Sanctiſſ. Trinitatis Redemptionis captiuorum 13 Ianuarij 1619 fol.2. nempe non poſſe auferri Regularibus ab Epiſcopo facultatem eis datam concionandi, vel confeſſiones audiendi, niſi ex iuſta cauſa, de qua conſtet in actis.

† In praxi tamen ſeruatur declaratio Sacræ Congreg. Concilij de qua ſupra *v. Confeſſarius num 7.* *

24 Benedictiones, quæ non requirunt vnctionem, ſolent hodie delegari ab Epiſcopis, vel latius dixi in Can. lib. 5. tit.33. De priuileg. num.18.

25 *Paramentis* Cathedralis extra ipſam vti non poteſt Epiſcopus, 1579. Sauona 3. Martij 61. 1652. Fondi 2. Augusti 25.

26 Epiſcopus de Altari paramenta ſemper accipit. *Supra verbo Abbas,* 11.

27 *An autem celebrare*. poſſit vbique cum Altari portatili, vide in Can. lib.1. tit.31. num.12.

Poteſt tamen celebrare, vel celebrari facere in Cappella ſui Palatij ſine alia licentia, 1603. Tortona 4. Nou. 130. *v. Oratorium.*

28 Hodie neque Epiſcopus, neque Generalis poſſunt amplius onera Miſſarum poſt Concilium impoſita, diminuere. *Vt latius dixi in Canon. lib 2. tit.41. num.10.*

29 Epiſcopus poteſt in defectum Sacerdotum concedere Parocho, vt in diebus feſtis bis celebret. Sacra C. C. 17. Aug.1626. latius in Can.3.41.2.

30 Epiſcopus Parochis præcipere poteſt ne abſint vltra duos dies ſine licentia. *Ex Sacra Congreg. Barboſa Collect. Bullar. v. Conſtitutio 84. Ego in meo Epiſcoporum compendio verbo Parochus, & v. Reſidentia.*

31 Epiſcopus nihil iuris perdit in Eccleſia, quam Papa vnit alteri Eccleſiæ diuerſi Epiſcopatus. *cap.2. De Relig. domib.*

32 Epiſcopus permutantibus beneficia inæqualia, ex officio, omni pactione ceſſante, poteſt imponere penſionem alteri pro tempore ſoluendam, ita vt non beneficium, ſed perſona Beneficiarij maneat obligata. *cap. Niſi eſſent 21. De præben. Ita refert deciſum in duabus Rotæ Barboſa alleg.68. num.14. & ſeqq. c. De cetero v. dictans.*

Addit *Eman. Sà v. Epiſcopus* 23. Epiſcopum poſſe penſionem imponere beneficio, quod confert, ad alendum Clericum pauperem.

Sed id ego ſeruari nunquam vidi, & Romanæ Curiæ ſtylus eſt in contrarium. *Bonac. de Simon. diſp. 1. quæſt. 4. §. 12. num.8.* Can.3. 5. §.3. not.3. Vide *Pilaiam tom.2. lib.3. diſp.1. num.4.*

33 Epiſcopus ex iuſta cauſa, vt ex Parochialis pinguedine, poteſt beneficia diſmembrare cum ſolemnitatibus

requi-

requiſitis in alienatione bonorum Eccleſiæ; non tamen vnire beneficijs ſimplicibus, nec ſeparare ab Eccleſiijs Parochialibus beneficia ſiue oratoria vnita, quamuis illis ſeparatis, Parochiales non egeant. Parochialem autem ipſam diuidere poteſt etiam ſine conſenſu maioris partis Parochianorum. *Refert deciſum Barboſa, alleg.67. à num.11. & alleg. 68. num.4.*

34 Epiſcopus quocumque tempore, & loco recipere poteſt reſignationes beneficiorum etiam reſeruatorum; dummodo reſignatio fiat ex aliqua iuſta cauſa. *Supra v. Beneficium num.25.* Non tamen conferre, ſi ſunt reſeruata, vel affecta. *Barboſa alleg.69. num. 22. & ſeqq.*

35 Poſſunt Beneficia, etiam reſeruata, & in menſe Apoſtolico, coram Epiſcopo permutari, dummodo ea non conferat, ſi ſunt reſeruata, vel affecta. *Barboſa l.c. num.23. & 25.*

36 Non tamen poteſt Noua Miſſarum onera Beneficijs, vel Rectoribus imponere. 1602. Tropea 15.Ian.8. *v. Beneficium*.

37 Neque aliquem moleſtare pro reſtitutione fructuum male perceptorum quia hoc potius ad Datariam, & Cameram Apoſtolicam ſpectat, 1604. Nouara 12. Ian.3. Niſi forte propter delictum; vt infra v. Nuncius num.1.

38 Neque cogere ad concionem audiendam, licet hoc Inquiſitores poſſint, vt latius in Can. lib.1. tit.3. De Off. Ord. num.6. limit.3.

38 Quando vero poſſit cogere diuites ad vendendum, vel erogandam eleemoſynam, vide quæ dixi in Can. lib.1. tit.31. num.10.

40 Epiſcopus punire poteſt ſubditos alterius ratione delicti commiſſi in ſuo territorio, non ſolum quo ad corpus, ſed etiam quo ad Animam per cenſuras Eccleſiaſticas. *Abb. in c. vnic. De Raptor. num.7.*

41 Non poteſt regulariter de fructibus ſuperfluis fabricæ vnius tradere fabricæ alterius Eccleſiæ, vel vltimas voluntates commutare, *vt latius in Can.lib. 1. tit.31. num.7.*

42 Epiſcopus concedere poteſt Eccedere non Parochiali ſuæ diœceſis ius ſepeliendi. *Rota apud Ludouiſ. deciſ.387. num.12. Lauor. tit.2. cap.9. num.3.*

Non tamen cogere ad tenendum cadauera per tot horas domi, ſed bene in Eccleſia vſque ad 24. 1601. Aliffe 20. Feb. 87. §.15.

43 Neque cogere aliquem ad comparendum perſonaliter in cauſis, in quibus quis comparere poteſt per Procuratorem, 1601. Campli 20. Nouembris 238.

44 Neque concedere licentiam ſuis Clericis habitum nigrum in violaceum mutandi, 1601. Cremona 2. Ian.43.

45 Neque concedere exemptionem à decimis in præiudicium Curati, 1601. Rieti 1. Octobris 213. *v. Decimæ*.

46 Neque ad Chorum cogere eum, qui non tenetur, 1601. Raguſa 20. Nouemb.238.

47 Poteſt confraternitates inſtituere propria authoritate, 1601.7. Nou.231 §.9. Clem.VIII. Conſt.115.7. Dec.1604.

Sed non ſeſe ingerere in adminiſtrationum bonorum, dum illa non dilapidant, 1603. Caſtellaneta 14. Nou.132.

48 Item poteſt gratiam facere condemnatis à ſe, 1601. Aleria 6. Auguſti 185.

49 Cogere Magiſtratum ſæcularem ad viſitandam Eccleſiam iuxta ſolitum, 1602. Guardia di Portogallo 10. Decembris 144.

Et aquam Epiſcopo miniſtrare ſolemniter celebranti, 1596. Ancona 6. Apr.31.

50 Non poteſt exercere tutelam, niſi legitimam, 1645. Albenga 8. Dec.1. Vel miſerabilium perſonarum, 1602. Coſenza 21. Nou.135.

Et caſu quo geſſerit, cogi debet ad ratio-

rationem reddendam abſque vllo reſpectu, 1604. Melfi 10. Feb.22.

51 Epiſcopus non poteſt tamquam Ordinarius concedere licentiam Iudici laico, vt examinet aliquem Reum, vel teſtem in Eccleſia, præſertim formaliter, & cum Iuramento, neque vigore litterarum Sacra Congr. ſuper electione: ſed talis licentia peti debet à S. Apoſtolica. *Sac. Congreg. Immunitatis, 2. Martij 1629.*

Poteſt tamen, ſi vult concedere licentiam exhumandi cadauer, ac faciendi recognitionem, & examinandi extra Eccleſiam, etiam in loco immuni. *Ibid.*

52 Epiſcopus in cauſa ſuæ Eccleſiæ eſt Iudex competens, antequam recuſetur. *Rota apud Coccin. deciſ.79.*

53 *In Exemptis* Eccleſijs ſeſe non debet in aliud ingerere, niſi in approbandis Sacerdotibus ad curam Animarum, 1602. Maſſa 26. Nouemb.138.

54 Epiſcopus, cui conceditur facultas ordinandi, vel dandi dimiſſorias exemptis, non ideo poteſt exercere Pontificalia in eorum locis exemptis, niſi ab ipſis inuitatus; nec ibi affigere edictum ordinationum, niſi de ipſorum conſenſu, 1601. Nullius Putignano 20. Aug.197 1. Octobris 217.

55 *Ad viciniorem* Epiſcopum ſpectat conferre chriſma, conſecrare aras, vel altaria portatilia ſede vacante: & Vicarius Capitularis procurare debet, vt illi ſubminiſtretur victus conueniens, & Equorum expenſæ, 1605. Cirenza 10. Ianuar.3.

A Menſa Epiſcopali, 1585. Capaccio 12. Martij 48.

† Vicinior autem Epiſcopus dicitur, cuius Cathedralis eſt proximior Cathedrali vacanti, licet forte alia eſſet vicinior loco habitationis impetrantis. *Fundana 14. Nou. 1637. C.C.* *

56 *Viſitare* poteſt Parochias ſubiectas Commendatoribus, nec ab ipſis valet allegari ſuſpectus, 1602. Guardia di Portogallo 10. Dec.144.

Et Confratres, 1603. Iſchia 4. Aug 89.

57 Cum Epiſcopus viſitat Ciuitatem, comitari debet ab vna Dignitate, & duobus Canonicis, 1602. Caſtellaneta 13. Iulij 75. §.10.

58 Viſitandi ius cenſetur conceſſum cumulatiuè quo ad Epiſcopum, vt dixi in Can. lib.5. tit.39. num.4. § 12.

59 Quando Epiſcopus eſt in quaſi poſſeſſione viſitandi, poteſt reſiſtentibus vim inferre, vt dixi in §.11.

60 *An Confeſſorem* Epiſcopus ſecularis eligere ſibi poſſit aliquem Sacerdotem non ſubditum, nec à ſuo Ordinario approbatum, dum extra ſuam diœceſim exiſtit, negatiua tutior eſt, & probabilior, quia talis Sacerdos non eſt idoneus reſpectu ſæcularium. *Diana 3. tract.2. reſ. 3. & 4. reſ.3.* Vbi aſſerit, ita fuiſſe declaratum à Sacra Cong. prout refert etiam Gauantus v. Epiſcopus num.11. & Bonac. tom.1. de ſacram. quæſt. 17. pun.4. §. 1. num. 16. ex teſtimonio Greg XIII. die 1. Decemb. 1582.

Quod autem dicit Suarez de Sacram. Pœnit. *diſp.27. ſect.2. num.5.* quod Epiſcopus quilibet, licet titularis tantum, dummodo non degradatus, Cōfeſſorem ſibi poteſt eligere, intelligendum videtur de Epiſcopo Regulari; quia circa Regulares Concilium nihil innouatit.

Sed nec improbabile videtur, intelligi poſſe etiam de ſæcularibus: quia Concilium ſolummodo prohibet audiri ſine approbatione confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum. In pœnalibus autem, & correctorijs Iuris antiqui, quæ ſtrictè videntur explicandi, intelligi poteſt de ſimplicibus Sacerdotibus; quia Epiſcopi ſunt ſpeciali nota digni. Vide infra *v. Parochus num.22.*

61 Si Epiſcopus ſine iuſta cauſa renuat, vt differat approbare Confeſſarium Monialium Regularibus ſubiectarum, vel dare ſolitam ingreſſus licentiam Medico ordinario, vel alij neceſſitatibus prouidere; quo ad Confeſſarij ap-

pro-

probationem datur facultas Ordinario vicino, quo ad reliqua Cõſeruatori Monialium, vel Fratrum, 1632. Carmelitani di Seuona, 13. Aug. 108. 1634. Lucca 16. Maij 202.

62 *Priuilegia*. Epiſcopus in ſua diœceſi, etiam à Papa debet honorari. Act. 12. 17. *Nunciate Iacobo, & fratribus hæc*. Scilicet quod Angelus eripuerat ipſum Petrum hæc dicentem de carcere. Erat autem Iacobus Hieroſolymitanus Epiſcopus.

63 Epiſcopus in omnibus functionibus Eccleſiaſticis, quas ſimul cum Capitulo obibit, ac etiam in proceſſionibus, quæ extra Eccleſiam fieri conſueuerunt, duos Aſſiſtentes Canonicos adhibere poteſt. Laici vero, etiam in Magiſtratu, aut alia authoritate conſtituti, nedum Epiſcopo, ſed ipſis etiam Aſſiſtentibus, vbique cedant, 1595. Ceſena 21. Iunij 44. v. *Aſſiſtentes*.

64 Epiſcopus titularis ſi ſit Canonicus, præcedit omnes alios Canonicos, & Dignitates, *vt dixi in Can. lib.1. tit.33. Maior & obed. num.1. §.2.*

† In preeminentia Epiſcoporum attendendum eſſe tempus eorum Ordinationis; non autem dignitatem Eccleſiarum, neque illarum ordinem, & preeminentiam. C. C. Conſtinopolitana 3. Iulij 1631.

Sacra quoque Ritum Congregatio ſæpius cenſuit, circa præcedentiam inter ſuffraganeos Epiſcopum Latinorum, & Epiſcopos Græcos, & generaliter inter Epiſcopos Latinos & Græcos, ceteris paribus, nullam aliam rationem habendã eſſe, quã tẽporis ſeu promotionis ad Epiſcopatũ *P.F. pro Polonia 16. Feb.* 1630.

Ex eadem Archiepiſcopum Ritus Græci præcedere Epiſcopum Latinum. Archiepiſcopum vero non exiſtentem Metropolitanum Epiſcopi, cui præcedere intendit, non habere in eiuſdem Epiſcopi diœceſi præcedentiam. *P F.* 3. Iulij 1629.

65 Epiſcopus in multis caſibus, preſertim à Concilio Tridentino, conſtituitur Apoſtolicæ Sedis Delegatus, quos videre potes in Can. lib.1. tit.29. De off. Deleg num.9.

Quo ad hoc tamen ſub Epiſcopi nomine non veniunt inferiores Epiſcopis, habentes Epiſcopalem, vel quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem, neque Capitulum Sede Vacante; quia Summus Pontifex in ea delegatione eligit quodammodo induſtriam, & operam habentis talem dignitatem. *Ex Decio, & Suarez. Bonac. tom.1. de Simon diſp.1. quæſt.4. §. 12. num.7. & Neque obſtat*. Et in hanc inclinare videtur Sacra Congregatio. *Vide in Can. lib.3. tit.39. num.6.*

66 Similiter in Canone nomine Antiſtitis non ſunt nominandi Superiores Regularium, nec inferiores Epiſcopis. Sacr. Rit. Congr. 12. Nou. 1605.

Vnde celebrantes in loco Nullius diœceſis omittunt verba ad Antiſtitem ſpectantia: ſicut Rubrica fieri præcipit ab iis, qui Romæ celebrant, & in diœceſibus, in quibus vacat Sedes Epiſcopalis.

Contrafacientes vero peccare mortaliter cenſuit Sacra Congregatio, cuius declarationem adducit. *Diana 2. tract.14. reſol.40.*

Nec mirum, quia mutatio ritus, preſertim intra Canonem, non videtur leuis materia.

64 Epiſcopi non debent examinari, niſi propter neceſſitatem præciſam, & tunc cum obſeruantia legis, *Ad perſonas egregias*, 1603. Rauenna 10. Iunij 68.

† S. D. N. Vrbanus VIII. in Congr. examinis promouendorum ad Eccleſias Cathedrales habita in Palatio Vaticano die 16. Maij 1625. decreuit, & mandauit vt examinatores non audeant propalare, nec vllo modo indicare examinandis ea, ſuper quibus illos interrogare intendunt: & tam ipſi examinatores, quam quicumque alij, qui examini inter-

terſunt, in votis proferendis omnino abſtineant à quocumque temperamento: veluti quod examinati iterum auerſantur, vel quod Vicarium à Sacra Congregatio approbatum ſecum ducant, aut quid ſimile; ſed teneantur ſententiam ſuam ſimpliciter, & præcisè proferre, an ſibi videantur idonei ſecundum præſentem iuſtitiam ad munus Epiſcopalem ſubeundum.

Inſuper ne vota etiam propria, aut ea, quæ geſta ſunt in Congr. publicentur aut communicentur alicui, qui Congregationi intereſſe non ſolet; voluit idem S. D. N. vt tam S.R.E. Cardinales, quam ceteri Prælati eiuſdem Congregationis iuramentum præſtent de ſeruandis in hoc decreto contentis ſub pœnis, & cenſuris incurrendis iuxta ritum Sacræ Congreg. S. Officij hac ſequenti forma.

Pro Cardinalibus. Ego N. miſeratione Diuina S.R.E. Card. tactis per me ſacroſanctis Dei Euangelijs coram propoſitis, iuro atque promitto ſeruare omnia contenta in præſenti decreto per me lecto ſub pœna excommunicationis, à qua non niſi à S D N. abſolui poſſim. Sic me Deus, &c.

Pro Prælatis. Ego &c. Conſtitutus coram vobis Eminentiſſimo, &c. ſub pœna periurij, & excommunicationis, &c. *vt ſupra*.

Quod quidem iuramentum ea religione obſeruari conſueuit, vt ne quidem in genere indicetur examinandis materia, ſuper qua illos intendunt interrogare. *Refert Fagnan. cap. Niſi cum pridem De renunc. num.66.* *

68 Epiſcopi non incurrunt ſuſpenſionem, vel Interdictum latum à iure, niſi ſpeciatim exprimantur, excommunicationem vero ſic. *c. Si Compromiſſarius* 37. *de elect. lib.6. c. Quam periculoſum* 4. *de ſent. excom. in 6.* v. Penſio.

Et non excommunicantur ab homine, niſi à Papa, 1647. 2. Aug. 29.

Et niſi in caſu c.2. De off. Deleg. in 6.

69 Epiſcoporum Coloni, durante Colonia, non ſolum exemptione à collectis etiam pro parte Colonica, vt retuli in meo Compendio Epiſcoporum v. Immunitas, num.138. Sed etiam priuilegio fori gaudent. Sacra Congr. Immunitatis 6. Dec. 1627. Diana num.17.

70 *Iura* Epiſcopalia conſiſtunt in ijs, quæ Honorius Tertius reſcripſit Epiſcopo Aſſiſien. c. Conquerente 16. de off. Ord. vt retuli in Can. lib. 3. tit. 31. num.1. de off. Ord.

71 Epiſcopus non poteſt aliquid accipere pro beneficiorum prouiſione, 1603. Campagna 8. Aprilis 37.

Neque pro ordinum collatione, niſi facultas, 1601. Lecce 2. Ian. 93.

72 Quod Epiſcopus exigit quotannis à Clero nomine Viſitationis, ſi adeſt conſuetudo immemorabilis, poterit cõtinuari. Alias, niſi eſſet Cathedraticum, ſed ſubſidium, ſeu munificentia Cleri, recipere poterit à ſponte dantibus tantum, 1591. 5 Febr. v. Circa quel.

An autem participare poſſit de diſtributionibus. *Vide v. Diſtributiones, num.* 3.

73 Epiſcopus de iure vocem in Capitulo non habet. *Barboſa alleg.* 73. *num.* 17. *cap.* 1. 31. 9. infra *v. Vox num.* 10.

74 *Pontificales* functiones Epiſcopus Epiſcopus præſcriptis à Concilio Tridentino *ſeſſ* 23. *cap.* 1. temporibus in Eccleſia Cathedrali omnino peragere debet, 1616. Montalto 26. Aug. 102. 1617. 10. Ian. 6. 14. Martij 49 num. 54.

75 Cum accedit ad Eccleſiam Pontificaliter, comitari debet ſaltem à medietate Capituli, 1601. Caſtellaneta 23. Iulij 75. §. 12.

76 Epiſcopi Gubernatores exercent Pontificalia cum licentia, dum adeſt neceſſitas, 1601. Camerino 7. Apr. 115. *verbo Pontificalia*.

77 *Officiales*. Dum adeſt Vicarius Apoſtolicus, Epiſcopus non poteſt ſeſe in iuriſdictionem ingerere, 1602 Siracuſa 12 Martii 27.

Vel

Vel alium Vicarium creare, 1602. Theano 5. Nou. 123.

Alioquin à diœceſi diſcedare iubetur, 1614. Motula 12. Dec. 123.

78 Epiſcopus poteſt primum locum ſupra Dignitates, & Canonicos ſuo Vicario aſſignare. *S. R. Congr. in vna Egitanien. 20. Dec. 1601.*

79 Epiſcopus poteſt tenere quot Satellites voluerit. 1615. Città di Caſtello, 14. Apr. 39.

80 Et Fiſcalem, modo ſit mitior ſæculari, 1601. Rimini 6. Aug. 182. In loco tamen paruo nullum officialem patentatum tenere debet, niſi vnum ſolum Vicarium foraneum, 1654. Anagni 18. Dec. 280.

81 Poteſt tenere Auditorem etiam laicum modo non ſit Vicarius, vel Iudex, 1599. Squillace 8. Iunii 60. 1618. Meſſina 15. Sept. 193.

Nec litiget cum Capitulo, vel clero loci, 1614. Motula 12. Decemb. 123.

82 *Habitare* debet in Palatio Epiſcopali, non autem in domo conſanguineorum, 1602. Campagna 8. April. 37. 1616. Montalto 26. Auguſti 102.

Multo minus cum Mulieribus, 1618. Meſſina 15. Sept. 193. *Auth. Epiſcopo. C. de Epiſc. & Cler.*

Preſertim in Palatio Epiſcopali, 10. *Nouembris* 273.

83 Viæ vicinales propriè Palatium purgari debent, mundæque teneri, 1603. Crotone 17. Febr. 19.

84 Palatium Epiſcopale, Sed Vacante, reparari debet ab Oeconomo, 1603. Cirenza 23. Dec. 152. Nec deſeruire debet pro habitatione, vel Tribunali laicorum, 1654 Melfi 6. Nouemb. 170. n. 6. & 7.

85 *Obligationes.* Epiſcopi poſt eorum electionem, & aſſumptionem ad Epiſcopatum, antequam incipiant adminiſtrare, debent, ſaltem de quadam honeſtate, poſtulare aſſenſum Regis, ſiue Principis loci, qui Superiorem non recognoſcat; maximè ſi id habet conſuetudo. Princeps vero ſtatim concedet aſſenſum: quem tamen ſi dengare voluerit, cauſam ſignificet Summo Pontifici, cur aſſentiri nolit, ſiue etiam Legato Apoſtolico, aut Primati, ſi ad Summum Pontificem non poſſit in breui recurſus haberi. *Vide c. cum terra 14. & c. Cum inter, 18. De elect. & ibi gloſ. verbo Manu regia.*

Neque hoc comprehendi videtur ſub 13. Excom Bullæ Cœnæ: quia per hunc aſſenſum non prætendunt Reges Apoſtolicarum litterarum executionem impedire.

86 *Limina.* Epiſcopi Itali, vel ex Italicis Inſulis, vnde in Italiam commodius taiici poteſt, velut Siculi, Sardi, Corſi, & allii adiacentium Prouinciarum Italiæ, quæ è regione ipſis Italiæ, & Siciliæ oris ſunt, tertio anno. Germani vero, Galli, Hiſpani, Belge, Bohemi, Vngari, Angli, Scoti, Hiberni, & ceteri omnes, qui in Europa ſunt citra Mare Germanicum, & Balcicum, ac omnium Inſularum Maris Mediterranei, quarto anno. Et qui intra Europæ fines ſunt, his Prouinciis remotiores, ac etiam Affricani littoribus noſtris aduerſi, & Inſularum maris Oceani, Septentrionalis, & Occidentalis Europæ, & Africæ, extra continentem noui Orbis, tam qui nunc ſunt, quam qui ad Catholicam fidem per miſericordiam Dei aliquando redierint, quinto anno. Aſiatici vero, & qui extra Aſiam, & in aliis nouis Terris Orientalibus, Meridionalibus, Occidentalibus, & Septentrionalibus, tam in Inſulis, quam in Continentibus, & denique in quibuslibet Mundi partibus, decimo anno, Apoſtolorum limina viſitare tenentur per ſe, vel ex cauſa, de qua authenticè conſtare debet, per certum Nuncium de gremio ſuæ Eccleſiæ, vel ſi Clero careat, per alium Sacerdotem idoneum, ſiue Secularem, ſiue Regularem; C.C. de ſuo cuiuſq; Paſtorali officio rationem reddituri. Incipit currere tale tempus à

die

die conſecrationis, vel pallii traditionis, vel translationis, & computatur etiam tempus Anteceſſori decurſum. Contrafacientes ſunt ſuſpenſi ab ingreſſu Eccleſiæ, & ab adminiſtrotione ſpiritualium, & temporalium, abſolutione Papæ reſeruata, nec non à perceptionem fructuum ſuarum Eccleſiarum, qui interim à Capitulo percipiuntur, in vtilitatem Eccleſiæ conuertendi. Sixtus V. *Romanus Pontifex*. Edita 20. Dec. 1585. quam à § 3. retuli in Can. lib. 5. tit. 31. De exceſſ Prælat. n 4. cum quibuſdam notandis in fine.

87 Epiſcopus Eccleſiam ædificari permittens ſine dote, tenetur dotare de ſuo. *Arg. c. cum ſicut*, 8. *De Conſ. Eccl. Barboſa alleg. 64. n. 3.*

Intellige poſtquam illam conſecrauit, vel conſecrari permiſit; quia dos ante conſecrationem neceſſario non requiritur, 1622. Siracuſa 1. Iulii 78.

88 Tenetur item prouidere Ordinato in ſacris ſine titulo, 1602. Meſſina 1. Octob. 109. *c. Cum ſecundum Apoſtolum 16. de præben.*

89 Dare teſtimoniales Ordinum collatorum, 1602. Theano 26. Martii 33.

90 Eccleſiam reparare, eique de paramentis prouidere, 1604. Reccanati 26. Ian. 13.

91 Principi ſæculari præſtare iuramentum fidelitatis ratione feudorum ſæcularium, non bonorum Eccleſ. vel feudorum Eccleſiaſticorum, vel alia, 1602. Sauona 18. Mar. 32.

92 *Reſidere* tenetur, licet habeat Coadiutorem, 1597. Napoli 24. Martii 29. n. 10.

Alias ſei ſequeſtrantur fructus, 1603. Mineruino 25. Iunii 73.

Nec delegantur cauſæ, 1601. Nebbio 20. Auguſti 197.

Etiam tempore Contagij; vel alteri relinquere fructus, 1602. Mineruino 25. Iunii 73.

Nec delegantur cauſæ, 1601. Nebbio

20. Auguſti 197.

Etiam tempore Contagii: vel alteri relinquere fructus, 1602. Muro 23. Iul. 76. Rieti 77. Nola 4. Sept. 98. Mineruino 25. Octob. 110.

93 Epiſcopus admitti non debet ad permutandum propter aeris intemperiem, dum in diœceſi adeſt aliquis locus puri aeris, 1601. Terracina. Reg. Regul. 18. Dec. 252.

† In S. C. Rerum Conciſtorialium propoſito dubio, an eſſet admittenda ceſſio Eccleſiæ Balneoregien. quam in manibus Sanctiſſ. facere intendit Carolus Azzolinus illius Epiſ. eo quo Cœlum tam Ciuitatis, quam diœceſes Balneoregien. vt Teſtes deponunt, adeo ſibi graue, & ſuæ complexioni contrarium ſit, vt morbum pene exitialem, nulla remedia ex illa aeris intemperie admittentem, hactenus paſſus nuper ab alio cælo valetudini redditu, ad ſuam Eccleſiam redire, niſi cum certo vitæ periculo non poteſt.

Die 11. Iulii 1652. S. C. cenſuit, ſi Sanctiſſ. annuat, ceſſionem eſſe admittendam. Refert *Fagnan. c. Ad ſupplicationem De renunciat. n. 25.**

Poteſt enim reſidere in qualibet parte diœceſis, modo vadat ad Cathedral. temporibus præſcriptis à Sacro Conc. *ſeſſ. 23. cap. 1.* nec remoueat Vicarium, & tribunal à ciuitate, 1603. Brugnetto 28. Ian. 14. 1647. 22. Febr. 8. 19. Iul. 1. 1649. 17 Decemb. 4. 1611. Montalto 3. Octob. 91.

† Sac. tamen Congr. Conc. 28. Mar. 1615. reſpondit, licere Epiſc. Feretrano reſidere in Abbatia S. Anaſtaſii, ſita in medio ſuæ diœceſis, ibiq; tribunal habere; decem tamen à Cathedr. non abſit temporibus a Conc. præſcriptis.

Quæ rurſus die 3. Sept. 1622. in vna Caſſanen. cenſuit, Epiſc. ſi non accedat ad Cathedr. in temporibus a Concil. præſcriptis, licet male faciat, non tamen incidere in priuationem fructuum impoſi-

poſitam à Conc. contra non reſidentes.*

Nec Princeps ſæcularis eum cogere poteſt ad reſidendum in Ciuitate 1624. Aquino 18. Iun. 83.

† In S. C. ſuper reſidentia Epiſcopor. habitata in Quirinali 17. Iul. 1657. cui interfuerunt Card. Ginettus, Meltius, & Paulutius, ac Prælati Farneſius, Alterius, Gualterius, Vgolinus, Fagnan. & de Vecchiis Secret. propoſita fuerunt ex ordine Sanctiſſimi infraſcripta dubia videlicet.

Cum Sac. Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 1. de reform. permittat Epiſc. vt ſingulis annis, dummodo æqua ex cauſa, & abſq; vllo Gregis detrimento fiat, abeſſe poſſint à ſua diœceſi ad duos, vel ad ſummum ad tres menſes. Quæritur.

Primo: An Epiſcopus poſſit iungere trimeſtrem abſentiam præcedentis anni cum abſentia trimeſtri ſequentis anni, adeo vt licitè abeſſe valeat à ſua Eccleſia per menſes Octobris, Nouembris, & Decemb. anni 1660. & continuare abſentiam per menſes Ianuarii, Febr. & Mar. anni 1661.

Ad primum S. C. reſpondit non poſſe Tum quia eiuſmodi ſemeſtris abſentia complectitur illud ſpatium Aduentus, & Quadrageſimæ, quibus Epiſcopus abeſſe non debet à Cathedrali, vt in Concilio l. c.

Tum quia in eo qui abeſt ſex menſibus, non verificatur illud verbum *aliquantiſper*, quo vtitur Concilium dum ait: *Quoniam autem qui aliquantiſper tantum abſunt, ex veterum Canonum ſententia non videntur abeſſe*, & illud *aliquantiſper* determinat ad duos, vel ad ſummum ad tres menſes, & antiqui Canones ad vnum vel duos. c. 3. Præſentium 79. 1. c 29. Si quis in Clero. 7. qu. 1. Multo minus verificatur illud, *quia ſtatim reuerſi ſunt*. Quia qui abeſt per ſemeſtre tempus, non vtiq; ſtatim reuerſurus eſt: cum dicto *ſtatim* regulariter ſignificet modicum temporis interuallum, *vt eſt text. in l. cum quidam, ff. de legat. 2. & l. ſi finito, §. non autem, ff. de damno infecto, & notat Tiraquell. in l. Si vnquam v. reuertatur, n. 120. C. de reuoc. donat.*

Et aliquando importat interuallum vnius menſis, vt notatur in l. Diuortio facto alias eſt l. Fructus 7. §. Papinianus, in gloſ. 2 ſtatim. ff. ſol. matr.

Tum quia abſentia Epiſcoporum per ſex continuos menſes, à Concilio non reputatur breuis vt patet ſeſſ. 6. c. 1. ibi: *Si quis ſex menſibus continuis extra ſuam diœceſim morando abfuerit, quartæ partis fructuum vnius anni pœnam ipſo iure incurrat.* idq; clarius exprimitur ſeſſ. 23. c. 1. de ref. ibi. *Ne vero ea, quæ de reſidentia ſanctè, & vtiliter iam ante ſub f. r. Paulo Tertio ſancita fuerunt, inſenſus à ſacroſancta Synodi mente alienos trahantur, ac ſi vigore illius decreti quinq; menſibus continuis abeſſe liceat, &c.*

Tum denique, quia magis inualeſcere poſſunt abuſus, & corruptelæ ex abſentia ſemeſtri continua, quam intenpolata.

Vnde à ſimili cum Capitula Religioſorum Prouincialia, *ex c. In ſingulis. De ſtatu Monachor.* fieri debeat de triennio in triennium, non ſufficit in fine primi triennii facere vnum Capitulum, & ſtatim in principio ſecundi triennii facere aliud: quia hoc potius eſſet facere Capitula de ſexennio in ſexennium ſecundum Io. Andr. in d. c. In ſingulis

Veruntamen quia in ſacra Congr. C. forte fuit, aliquando aliter obſeruatum, propterea fuit aliquando aliter obſeruatum, propterea dictum fuit ſuper hoc non eſſe publicandum aliquod decretum, ſed tantum oretenus ita reſpondendum Epiſcopis de hoc conſulentibus,

Poſtea tamen, vt ab Illuſtriſſimo de Vecchis audiui, ſanctiſſimus conceſſit, decretum publicaretur: & idcirco fuit hic etiam ad communem vtilitatem impreſ-

impreſſum.

Secundo quæſitum fuit, an Epiſcopus in caſibus, in quibus habet rationabilem cauſam non reſidendi, debeat vti menſibus per ſacrum Concilium conceſſis, & non niſi ipſis conſumptis, licentiam petere non redendi, quatenus cauſa duret: an verò primo licentiam petere, & ad alios vſus reſeruare bimeſtre, aut trimenſtre tempus à Concilio conceſſum.

Ad 2. Sacra Congregatio conſultius putauit nihil generaliter reſpondere: ſed vbi caſus particularis acciderit, maturius deliberare. Licet etiam in hoc ſecundo dubio inclinare viſi fuerint in negatiuam ex ea ratione, quia quando adeſt remedium ordinarium Concilij, quod etiam requirit cauſam equam, vel adæquatam, licet relinquatur conſcientiæ diſceſſuri; non debet recurri ad extraordinarium licentiæ.

Per Bullam S. m. Vrbani VIII. ſuper reſidentia Epiſcoporum incipit *Sancta Synodus* 27. aliàs 137. permittitur Epiſcopis ad effectum viſitandi ſtatutis temporibus SS. Apoſtolorum limina, à ſuis Eccleſiis abeſſe per certum tempus, videlicet citra Montes, vel Mari exiſtentibus per quatuor menſes, aliis vero, &c. Hinc.

Tertio quæritur, an Epiſcopus viſitans ſacra limina in fine vnius triennij, poſſit immediatè in principio ſequentis trienij iterum viſitare, ac proinde viſitationis titulo abeſſe à ſua Eccleſia pro octo continuos menſes.

Ad tertium reſpondit neutrum poſſe, vt ad primum. Ratio quia Bulla dicit tertio, quarto, quinto, ſeu decimo anno, ergo non in principio triennii. Ratio rationis, quia non poterunt reddere adæquatam rationem ſtatus ſuæ Eccleſiæ, quæ eſt principalis, & motiua ratio huius Viſitationis.

Quarto, an Epiſcopo, qui antea per multum tempus, puta decem annos continuos, in ſua Eccleſia reſedit, nec vſu eſt menſibus à Concilio conceſſis, poſſit poſtea obtinere licentiam abſentiæ per aliquod tempus, licet non adſit vlla ex cauſis approbatis ab eodem Concilio.

Ad 4. reſpondit ſimiliter non poſſe de rigore, ſecus de æquitate arbitrio Sanctiſſ.

Sanctiſſimus approbauit.

Deſumpti ex iis, quæ refert Fagnan. qui vt ſupra interfuit C. qualiter. De Cler. non reſidentibus à nu. 40. & quæ nihil oretenus retulerunt nonnulli ex aliis ſupradictis, qui etiã interfuerunt. *

94 *Pœna* Epiſcopum Canones non ſeruantem, à ſubditis poſſe deferri tam. quam excommunicatum aſſerit gloſ. 1. per DD. putata ſingulari in c. 8. Sacerdotes, 2. q. 7.

95 An Epiſcopus in aliena diœceſi delinquens cenſuras incurrat, negatiua probabilior, vt dixi tit. de ſent. excom. num. 2.

96 Si Epiſcopus vocatus non accedat ad audiendum Verbum Regium, non propterea poteſt à Regibus eiici: vt ex S. C. retuli in meo Comp. Epiſc. v. Epiſc. 33. & v. Immunitas 162. *Vide etiam Dianam tr. de immun. Eccl. reſ.* 14.

† EPISTOLA.

CAntari poteſt à Clerico ſuperpelliceum induto, ſinctamen Manipulo, vbi non eſt Subdiaconus, 1604. *Sutri* 31. *Martij* 39. Immo licet adſit Subdiaconus. *Rubr. Miſſal. Ritus ſeruandus, &c. c.* 6. *n.* 8. v. Euangelium.

Quid ſi non habeat Ordinem Lectoratus?

Vide Fagnan c. Si quis Presbyter. De Cler. exc. n. 19. & 20. vel quod ex eo retuli in Gan. lib. 5. tit. 28. n. 3.

Clericus vero, qui ſolemniter cantat Epiſtolam cum Tunicella, & reliquis ſacris veſtibus, ſed abſque manipo-
li,

li, debet petere diſpenſationem Irregularitatis ad cautelam. C. C. 23. Aprilis 1604.

EPITAPHIVM.

Octo Epitaphia ex c. 3. §. 11. Prodrom. Ieremiæ Drexelli.

1 EXtat antiquum Epitaphium Bononiæ, quod multorum torſit ingenia: Am. P. P. D. *Aelia, Lelia, Criſpis; nec vir, nec mulier, nec androgyna: nec puella, nec iuuenis, nec anus; nec pudica, nec impudica, ſed omnia. Sublata neque fame, neq; ferro, neque veneno; ſed omnibus. Nec cælo, nec aquis, nec terris; ſed vbiq; iacet.*

Lucius Agatho Priſcius, nec Maritus, nec amator; nec Neceſſarius; neq; mærens, neque gaudens, neq; flens; hanc nec molem, nec Pyramidem, nec Sepulchrum, ſed omnia, ſcit, & neſcit, quid poſuerit.

Hoc eſt ſepulchrum, intus cadauer non habens. Hoc eſt cadauer extra ſepulchrum non habens: Sed cadauer idem eſt, & ſepulchrum ſibi.

Sunt, qui hoc enigma interpretentur animum hominis, alii nubium aquam, alii Nioben in ſaxum mutatam, alii alia.

2 Quod ſi mores ſpectemus, & ſalubria mortuorum monita, en aliud epitaphium, quod Neapoli tale viſitur.

Hæc mihi lapidea memoria poſita eſt, immo Tibi qui hæc legis. Quiſquis es, vigila, dum vigilas; & in rem tuam mature propera. Horas ſcit nemo. Vale.

3 Caietæ breuem hanc inſcriptionem Saxum exhibet.

Fui non ſum;
eſtis, non eritis.
Siluius Palladius.
Vt moriens viueret,
Vixit vt moriturus.

4 Non omiſero breuiſſimum illud, ſed non iniucundum.

Quo vadam, neſcio,
Inuitus morior.

Valet poſthumi.
M. Poſthumius Eques.

5 Præ ceteris ſapere nos doceat, & vana ſpernere, Epitaphium hoc, viro, Religioſo, & è gente nobili oriundo, ſcriptum.

Heus viator adſta, & per lege; Pauca te volo. Hoc ſaxum viuus morituro mihi poſui, qui hic anguſte iaceo, & te Hoſpes atq; fatalem Angeli tubam in tenebris expecto. An fors quæris meam proſapiam? Ab Adami purpura ſerus nepos ſum. Fors rogas, & Patriam meam? Mundus fuit. Doctrinam meam? Vmbra fuit. Aetatem meam Heu punctum fuit, ſeu paulo productius momentum. Noſſe vis, & opes meas? Paupertas fuit. Honores meos. Contemptus fuit. Libertatem meam? Obſequium fuit. Votum meum? Mors fuit: & poſt mortem vera vita, quam ego Tibi viator, Tu mihi reciproca prece ſerio adprecare, & abi lethi memor.

6 Richardus de Mariſcho Dunelmenſis Epiſcopus funebrem Epigraphem ipſe ſibi ſane piam ſcripſit, nec ſine illius ętatis vſitato lepore. Inſcriptio hæc eſt.

Culmina qui cupitis, laudes pompaſque ſititis:
Et ſedata ſitis, ſi me penſare velitis.
Qui Populos regitis, memores ſuper omnia ſitis.
Quod Mors immitis non parcit honore potitis.
Vobis Prepoſitis ſimilis fueram, bene ſcitis.
Quod ſum, Vos eritis: ad me currendo venitis.

Nempe hæc priſci ſæculi venuſtas amabilem ſpirat ſimplicitatem.

7 Sed addo mœſtiſſimum illud, & vere lacrymabile, fratris à fratre occiſi Ephitaphium.

Hic ante annos iuuenis iaceo, Morti ludibrium, fratri funus, Patri mæror. Matri lacruma, Nuſi, luctus, Iuuenibus, exemplum, ſenibus ſuſpirum, Mibi tabum, cinis, nihil. Deo quid? Ah? Viatur, cur rogas? Eheu iam audiam, quod timeo, quod ſpero Tu cras ſcies.

Curio-

Curioſe ciuis abi.

8 Iuſtus Lipſius, è ſcriptis notus, è ſepulchro cum viuis ita loquitur.

Qui hic ſepultus, quæris? Ipſe ediſſeram. Nuper locutus, & ſtylo, & lingua fui: nunc altero licebit. Ego ſum Lipſius, cui litteræ dant nomen, & tuus fauor. Sed moriens ipſe abiui, abibit hoc quoque. Et nihil hic orbis, quod perennet. poſſidet. Vis altiore voce me tecum loqui? Humana cuncta fumus, vmbra, Vanitas, & ſcenæ Imago: & verbo vt abſoluam, nihil. Extremum hoc te alloquor. Aeternum vt gaudeam tu adprecare. Iuſtus Lipſius vixit annos 59 Obijt anno Chriſtiano 1606. ipſo die Chriſti morientis, nempe die 24. Martii.

Sunt, & alia notabilia, ſeu quia ſeria, ſeu quia iocoſa aut ridicula.

9 Vixi dum vixi, bene iam.
Mea peracta, mox veſtra.
Agetur fabula. Valete,
Et plaudite.

10 Item Neapoli ſimile ſupra nu. 3. Sed breuius.

Fui non ſum;
Eſtis, non eritis:
Nemo immortalis.

11 In via tiburtina:

Diſpedibus ſaxum.
Ciuciæ dorſiferæ, & Cluniferæ,
Vt inſultare, & deſultare
Commodetur, Pub. Craſſus Multæ
Suæ Craſſæ benemerenti
Suppedaneum hoc cum riſu poſuit.
Vixi ann. XI.

12 Item Romæ: D. M.

Quiſquis lecturus accedis.
Caue ſi amas. At ſi non amas.
Penſicula miſer. Qui
Sine amore viuit, dulce exit
Nihil. Aſt ego tam dulce.
Anhelans me incautè perdidi.
Et Amor fuit.
Equo dum aſpexiui formoſiſſimæ.
Durmione Puellæ Virgunculæ.
Summa puluoria placere cuperem,
Caſu deſiliens, pes hæſit ſtapia.
Tractus interii.
In rem tuam mature propera.
Vale.

13 Aliud riduculum inter virum, & vxorem.

Obe, hic vir, & vxor non litigant.
Qui ſumus, non dico.
At ipſa dicam. Hic ebrius, ebrius
Me ebriam nuncupat. Non dico
Amplius.
Hei vxor, etiam mortua litigas.

14 Aliud. *C. Iocundo C. F. Exq.*

XII. Annis vixit, & ſepties
Spectantibus Impp. Ser.
Galba, Othone, Saluio, A.
Vitellio, & Populo R.
Saltauit, Cantauit, &
Placuit pro locis, quibus.
Cunctos oblectabat. Si quid
Oblectamenti apud vos eſt
Manes, inſontem reficite
Antraulam: Fauſtus, nunc infauſtus,
Pater filio
Et ſibi fecit.

15 Sunt, & alia poſita ad Infamiam.

Pontia T. Pontij filia
Hic ſum, quæ duobus natis.
A me veneno conſumptis, Auaritiæ
Opus miſeræ mihi mortem conſciui
Tu quiſquis es, ſi pius es, qui tranſi
Quæſo à me oculos auerte.

16 Aliud. *Vitiæ C. L. Calybeni liartæ*
Lænæ ab eſſe quæſitum
Lucro ſuo ſine fraude aliorum.

H M H N S.

Hæ vltimæ litteræ, vbicumque reperiuntur in Epitaphiis, ſignificant. *Hoc monumentum hæredes non ſequuntur.*

Hæc octo vltima Epithaphia referuntur à Lauorio t. 2. c. 18. n. 7.

17 *Philippo III. Reggi Catholico.*
Integerrimo, Clementiſſimo
Cuius potentiam vix æquauit
Obien omnia Sol.
Potentiam ſola Religio ſuperauit.

Hiſpa-

Hiſpanorum Natio P.

18 Perino Organo, Florentino.
Qui ſingulari morum ſuauitate,
Ac Teſtudinis non imitabili concentu.
Dubium reliquit,
Maior ne eſſet ſumma ingenii bonitate,
An admirabili artis excellentia clarior.
Iacobus Marmita Parmen. Amico.
M. P.
Vixit annis XXIX.

19 Quem Præneſte dedit Romæ, quem Roma ſepulchro.
Iuſtitia, & Caritas inſeruere Polo.

20 In Baſilica S. Mariæ Maiori de Vrbe ad dexteram ſiniſtræ Portæ poſterioris viſitur hic lapis, nec iniucunde legitur.

Quiſquis es, ſi pius es.
Platinam; & ſuos ne vexes:
Anguſte iacent, & ſoli volunt eſſe.

EREMITA. *Excommunicatio.*

ERRONES.

PRoprie dicuntur ſerui, qui, licet non fugiant, frequenter tamen ſine cauſa vacantur: & tempore in res nugatorias conſumptos, ſerius domum redunt. *l. Quis ſit fugitiuus 17. ff. de Aedil. edicto*. Communiter dicuntur, qui incertis vagantur ſedibus *Calep.* Et quia tales vt plurimum de nocte furari, aliteruere nocere ſolent S. Ambroſius in hymno, qui canitus in laudibus Dominicarum per annum, accipit pro Furibus, latronibus, & huiuſmodi farinę hominibus, qui de nocte nocere ſolent. *Hoc*, inquit, ſcilcet tempore Auroræ, luciſque, *Ominis Erronum Cohors viam nocendi deſerit.*

ERROR. Legatum.

† Quando error conſiſtit in littera vel ſylaba, omnino corrigi debet *Otbob. dec. 35. num. 22.**

ETIAM. Dictio.

† EVANGELIVM.

1 CLericus non Diaconus, qui cantat illud ſine ſtola, punire debet, ſed non cum multo rigore, 1601. *Lucca. 9. Ian.* 46. v. Epiſtola.

2 Liber Euangeliorum deferri non debet oſculandus Magiſtratui ſæculari, 1602. *Lucera 10. Dec.* 145. v. Gubernat, 1. Principibus magis ex tollerantia, alius tamen à libro celebrantis. *Gauantus in Rub. Miſſalis, p. 2. tit. 6. ℣. Ex decretis.*

3 S. Euangeliſta Mattheus inducit authoritate Pſalmorum, & Prophetarum iuxta LXX. Interpretum tranſlationem, non autem iuxta textum Hebraicum. P. F. 13. Mar. 1647. ad 40. 3. n. 15.*

EVCHARISTIA.

Confraternitas. Hæreſis. Moniales Ieiunium. Proceſſio. Regularis. Sacerdos.

1 QVal. Euchariſtiæ confectio eſt miraculoſa. *S. Th. 3. q. 77. 5. c.*

2 *Renouatio* Sanctiſſ. Sacramenti debet fieri qualibet Dominica, non autem differri quindecim dies, 1573. Rauenna 5. April. 73. *ex c. Permettimus 57. de ſent. exc.*

3 *Miniſter.* Si Diaconus deferret Euchariſtiam ad Sacerdotem in articulo mortis conſtitutum, ipſe Sacerdos ſi cõmode poſſit, ſe propriis manib. communicare debet. *Diana 2. tr. 2. reſ. 53.*

Licet 5. tr. 3. reſ. 48. probabile quoq; putet, quod etiã in tali caſu Diaconus Particulam in os Presbyt. poſſit immittere.

4 *Subie.*

4 *Subiectum recipiens*. Euchariſtia denegandaeſt ei, quem Sacerdos extra confeſſionem occultè nouit, eam ſuperſtitionis, vel conculcandi cauſa peteretiam ſi publicè petat, ac proinde petentis infamia ſiue populi ſcandalum ſecuturum ſit. *Bonac. de ſacr. diſp.* 1. *q.* 6. *p.* 4. *num.* 6.

5 Communio negari non poteſt ſub prætextu occupationis bonorum Eccleſiæ, ſi ſunt in lite, 1604. Nullius 17. Maii 60.

6 Sanctiſſimum Viatici Sacramentum deferri debet etiam ad infirmos in nauibus, quando ſunt in Portu firmæ: licet melius eſſet eos transferre ad Hoſpitale vicinum, ſi fieri poſſet. 1586. Napoli 4. Nou. 811.

7 Euchariſtia in Paraceue diſtribui non debet alis, quam infirmis. *Sac. Rit. Congr.* 19. *Febr.* 1622. *Quicquid dicat Diana* 4. *tr.* 4. *reſ.* 237. & 6. *tr.* 6. *reſ.* 19.

8 Homini rabido, ſiue per morſum canis rabidi, ſiue alterius hominis, non eſt danda communio: quia ſchola Medicorum docet, tales nihil poſſe deglutire. *Poſſeuin. c.* 8. *n.* 35. *v. Rabido.* Secus ſi poſſent deglutire. *Mancin. pract.* 7. *dub.* 21.

9 Euchariſtiæ Sacramentum miniſtrari poteſt infirmo, à Iudicio mentis per phreneſim, vel alias alienato: dummodo non timeatur irreuerentia, & dummodo prius aliquod ſignum contritionis oſtenderit, puta tollendo manus, tundendo pectus, vocando confeſſorem aut confeſſionem, dicendo, *Miſerere mei*, vel *Deus Propitius eſto mihi Peccatori*, & id genus alia, etiam ſi nec confeſſus fuiſſet, & per multos annos obſtinatus in peccato manſiſſet: tunc enim cenſendus eſt contritus, & in ſacramenta deuotus. A fortiori poterit ei miniſtrari Sacramentum extremæ vnctionis, & abſolutio à cenſuris, immo, & à peccatis, vt diſponit Rituale Romanum Rubr. de Sacram. Pænit. *c.* 8. *Iſqui* 26. *c.* 6. *Nau. c.* 26. *n.* 27. *Bonac. de Sacr. diſp.* 2. *q.* 6. *p.* 1. *num.* 4. & *ſeq. Diana* 2. *tr.* 14. *reſ.* 78.

10 Euchariſtiam poſſe ſæpius in eadem infirmitate ſumi pro viatico à non ieiunio, dummodo ex magna debilitate non poſſit ieiunare, & interceſſerint circiter octo dies ab altero viatico, contra Bonac. ſuſtinet Mancinus pr. 7. dub. Diana 5. tr. 3. reſ. 37.

11 Ieiunium ad ſumendam Euchariſtiam prærequiſitum, non ſufficit Eccleſiaſticum, ſed requiritur naturale. Qui tamen aliquid parum inſtar aquæ guttæ maduertenter deglutit, ieiunium naturale fregiſſe non dicitur, quia videtur illud deglutiſſe per modum ſaliuæ. *Diana* 5. *tr.* 5. *reſ.* 11. Infr. Ieiunium.

12 Euchariſtia pro Viatico miniſtranda eſt infirmo, licet eadem die ſanus celebraſſet, vel alias communicaſſet; quia probabile eſt, præcepto ſumendi viatici non ſatisfieri extra periculum: & ſic fuit practicatum cum P. Claudio Aquauiua Generali Societatis Ieſu, qui veſperi viaticum ſumpſit, licet mane ſanus celebraſſet *Diana* 5. *tr* 4. *reſ.* 197. & 5. *tr.* 3. *reſ.* 33. & 6. *reſ.* 18.

13 Euchariſtia deferri non debet Infirmo illam ſumere non valenti ad adorandum, vel oſculandum deuotionis gratia. *Sacr. Congr.* 19. *Nou.* 1575. *Synod. Caputaq.*

15 An ſumens Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum abſq; vlla attentione actuali, vel virtuali, & ſic voluntariè diſtractus, peccet;

15 Quidam dicunt, nullo modo peccare: quia licet ad orationem requiratur attentio; non tamen requiritur ad manducationem, nec manducando cum voluntaria diſtratione, committitur irreuerentia, dummodo contemptus abſit. *Diana* 3. *tr.* 4. *reſ.* 31.

Alii quod peccat venialiter. Fundantur in eo, quod dicit S. Th. 3, q. 93. 8. c. *Quod effectus huius Sacramenti non ſolum eſt adeptio, ſeu augmentum habitualis gratiæ,*

vel

vel caritatis, ſed etiam quædam actualis refectio ſpiritualis dulcedinis. Quæ quidem impeditur, ſi aliquis accedat ad hoc Sacramentum per peccata venialia mente diſtractus: non autem tollitur augumentum habitualis gratiæ, vel caritatis, & per conſequens non peccat mortaliter. Et hæc eſt communis opinio.

Si tamen attentionis defectus & voluntaria diſtractio ſit tanta, vt nullo modo neq; actualiter neque virtualiter attendat, videtur inde reſultare notabilis irreuerentia, & per conſequens peccare mortaliter. Ratio eſt, quia vt ex S. Aug. refert S.Th.*3.q.*80.*6.2.* ſumen Corpus Chriſti tenetur illud adorare adoratione latriæ. *Nemo*, inquit S. P. Auguſtinus tr. 8. in Pſal. *98.* circa med. *Carnem Chriſti manducat, niſi prius adoret.* Vide Conc. Trid. ſeſſ. 13. c. 5.

Adoratio vero eſt quidam virtutis actus, qui ad alterum ordinatur, ſe illi tamquam Superiori, & excellentiori ſubmittendo, eumq; honorando. Quia vero, vt ex S.Io: Damaſceno docet *S.Th.* 2.2.*q.89.2.c.* Ex duplici natura compoſiti ſumus, intellectuali ſcilicet, & ſenſibili, duplicem adorationem Deo offerimus, ſcilicet ſpiritualem, quæ conſiſtit in exteriori corporis humiliatione. Et quia in omnibus actibus Latriæ id quod eſt exterius, refertur ad id, quod eſt interius, ſicut ad principalius; ideo exterior adoratio fit propter interiorem, vt videlicet per ſigna humilitatis, quæ corporaliter exhibemus, excitetur noſter affectus ad ſubiiciendum ſe Deo: quia connaturale eſt nobis vt per ſenſibilia ad intelligibilia procedamus.

Accedit ad hæc ſecundum eundem S.Th. 3. *q.* 80. *art. 7. ad 6.* quod ſtrictiſſimum Ieiunii præceptum, vt ſcilicet quis non poſſit communicare poſt ſumptam, vel minimam cibi vel potus quantitatem, fuit inductum ad finem, vt hoc Sacramentum à fidelibus cum maiori deuotione reciperetur. *Maximè* inquit, *deuotio requiritur in ſumptione huius Sacramenti. Quæ quidem deuotio magis impeditur per præcedentia, quam per ſequentia: & ideo magis eſt inſtitutum, quod homines ieiunent ante ſumptionem huius Sacramenti, quam poſt. Debet tamen eſſe aliqua mora inter ſumptionem huius Sacramenti, & reliquos cibos.*

Deuotio vero, vt idem diffiniuit 2.2. *q.* 82. 1. c. eſt prompta, & parata voluntas exequendi ea, quæ ad Diuinum pertinent cultum. Quæ an maxima poſſit exiſtere ſine attentione ſaltem virtuali, iudicent ſpeculatiui.

Item propter hanc potiſſimum cauſam fuit ab Eccleſia prohibita communio peruulorum: quod hi non poſſint Sacramentum ſuſcipere ea deuotione, & reuerentia, qua decet Rit. Rom. *Iis etiam*, inquit, *qui propter ætatis imbecillitatem nondum huius Sacramenti cognitionem, & guſtum habent, adminiſtrari non debet.* Trid. ſeſſ. 21. c. 4. & Can. 4.

Eadem ratio eſt de prohibitione communicandi Amentes extra dilucida interualla, vel, ſi non ſint amentes à natiuitate, extra periculum mortis: de quo in eodem Rituali.

Deniq; non habet dubium, quod ait S. Thomas 3. *q.79.* 3. §. *Sed contra.* quod quædam indeuotio eſt peccatum mortale, quæ ſcilicet eſt cum contemptu huius Sacramenti.

Non obſtat, quod finis præcepti: non contineatur ſub præcepto: quia intelligitur, quando finis non præcipitur explicitè, ſed implicitè tantum in precepto medii. Hic autem adoratio, deuotio, & reuerentia, quę ſine attentione, ſaltem virtuali, ſubſiſtere non poſſunt, explicitè præcipiuntur, & expreſsè, licet propter aliud. *Conc. Tr. ſeſſ.* 13. *c.7. Vide Pauon.* 4. 2. *Medit.* 27. *par.* 1. *n.* 6.

Nec item obſtat ratio Sancii apud *Dianam l.c.* quod cibo non irrogetur irreuerentia, ſi diſtractè ſumatur: quia procedit tantùmodo in cibo mortuo, non

autem in cibo viuo, maximè rationali, & ſuperiori, qui cum diſtractione voluntaria ſumi non poteſt abſq.magne irreuerentia. Immo quod ſumptio huius cibi maiorem requirat attentionem,quã ſimplex allocutio,patet ex eo,quod propter diſtractionem inuoluntariam non excuſatur quis ab orando,vel recitandis horis canonici. Aſumptione vero huius viuifici cibi extra caſum neceſſitatis, nõ ſolum excuſatur, ſed etiam conſuluitur abſtinere contra id, quod inaduertenter ſcripſit idem Sancius. Rubr. Miſſali de defectibus c. 9. n. 2. *Si autem ante mediam noctem cibum aut potum ſumpſit,etiam ſi poſtea non dormierit, nec ſit digeſtus, non peccat; ſed ob perturbationem mentis,ex qua deuotio tollitur, conſulitur aliquando abſtinendum,*& n. 5. *Si autem certum eſt,non fuiſſe in illa cogitatione peccatum mortale; vel nullam fuiſſe cogitationem, ſed eueniſſe ex naturali cauſa aut ex diabolica illuſione,*ſcilicet pullutionẽ,*poteſt communicare,& celebrare:niſi ex corporis commotione tanta euenerit perturbatio mentis, vt abſtinendum videatur.*

15 *Modus*. Euchariſtia tempore peſtis admininiſtranda eſt pollice, & indice Sacerdotis, non autem aliquo inſtrumento: quia ſic poſtulat reuerentia Sacramento debita. *Bonac. de Sac.diſp.*4. *q* 5. *pun.* 2. *n.* 10. *Diana* 5. *tr.* 3. *reſ.* 50.

Licet præciſo lapſus periculo, non ſit improbabilis opinio contraria, quam ſuſtinent Poſſeuin. c. 8. n. 35. & Mancin. pract. 7. dub. 19.

Sacramentum vero extremæ vnctionis,quod non eſt tantæ reuerentiæ, poteſt in tali neceſſitate adminiſtrari virgula argentea, vel lignea, & poſtea virgula argentea purgari, & ad talem vſum ſeruari, lignea vero cremari, proiecto in ſacrarium cinere. *Diana* 3. *tract.* 4. *reſ.* 167. *&* 5. *tr.* 3. *reſ.* 79.

16 Si Aegrotus res ſiccas traiicere nequeat, poteſt ei communio dari, impoſita parua parte hoſtiæ cum vino in cochleari, *Diana* 4. *tr.* 4. *reſ.* 104. *v. Nota etiam.*

17 *Effectus*. Euchariſtia non cauſat gratiam toto tempore, quo eſt in ſtomacho, ſicut nec toto tempore manducationis; alias eſſet melioris conditionis, qui communicat cum multis hoſtiis: quod nedum eſt falſum, ſed & de hæreſi ſuſpectum. Vnde puniuntur per Inquiſitores, qui ſunt multum ſoliciti communicare cum multis hoſtiis, vt diutius duret in ſtomacho Corpus Chriſti. *Diana* 4. *tr.* 8. *reſ.* 96. *&* 3. *tr.* 6. *reſ.* 96.

18 *Conſeruatio &c.* Si Panis conſecratus ita pulucrizetur,vt panis ſpecies ſoluatur, deſint eſſe conſecratus. *S. Th.* 3. *q.* 77. 4. *c.*

19 Euchariſtiam in cœna Domini conſecratam vſque ad annum reſeruare prohibentur Græci. *Innoc. IV. conſt.* 14. ſub Catholicæ § 9. *Clem. VIII. conſt.* 34. *Sanctiſſimus*, §. 2.

20 Tabernaculum Sanctiſſimi Sacramenti in Cathedralibus non debet eſſe in Altari maiori propter functiones Pontificales, quæ fiunt verſis renibus ad Altare. In parochialibus vero, & Regularium Eccleſiis, debet eſſe in Altari maiori regulariter, tamquam digniori, 1579. Lucca 10. Febr. 49. Aquila 29. Aug. 101. 1594. Caſerta 28. Nouembris 317.

Nec in eo debent eſſe vaſa Sacrorum Oleorum, vel Reliquiæ, vel aliud, 1693. Giorgento 3. Maii 155. *Rituali Rom.*

21 Sanctiſſimum Sacramentum teneri non debet in Vaſculis eburnei, ſed in Pixide argentea, intus inaurata 1588. Venetia 26. Iunii 137.

22 Conſeruandum in Parochiali, 1603. Senegaglia 28. Ian. 14. 13. Maii 52.

In qua debet eſſe, & ſeruire eius confraternitas,1593. Imola 14. Decemb. 324.

Et in illis Regularium Eccleſiis, quæ de hoc habent priuilegium, 1635. Nocera de Pagani 25. Maii 48

Maximè conſpicuis, 1588. Palermo 24. Octo-

Octobris 115.

Non autem in Eccleſiiis Confraternitatum, niſi de licentia ſpeciali Sac. Congr. quæ non conceditur, niſi cum clauſula, *ſine Iurium Parochialium præiudicio*. Ibidem, & 1639. Aſcoli 13. Dec. 1615.

Et de conſenſu Epiſcopi, 1601 Lodi 20. Aug. 198. n. 1.

23 *Expoſitio. Non liceat Regularibus, etiam in eorum proprijs Eccleſijs, ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum publicè adorandum exponere, niſi ex cauſa publica quæ probata ſit ab Ordinario. Ex cauſa autem priuata poſſint; dummodo ſanctiſſimum Sacramentum è Tabernaculo non extrahatur, & velatum remaneat, ita vt ipſa Hoſtia videri non poſſit*, 1602. 10. Dec.

Idem quoq; eadem S. C. ſeruandum decreuerat in Eccleſiiis ſæcularium, 1598. Tortona 1. Sept. 44.

Pro cuius decreti publicatione, & executione datur Ordinariis tanquam Delegatis Apoſtolicis contra Regulares, 1603. Nouara 4. Mar. 25 Tortona 26. Maii 42. Lodi 14. Nou. 126. 1606. Siena 15. Martii 28. 1619. Silueſtrini 5. Mar. 67.

Dummodo non addant pœnam excommunicationis vel ſuſpenſionis ipſo facto incurren. 1603. Crema 28. Nou. 142.

Poſſunt tamen declarare pœnam priuationis Officii incurſam à Regularibus propter contrauentionem ſupradicti decreti: quæ priuato incurritur ipſo facto ex decreto eiuſdem Sac. Congr. 1626. Fiorenza 10. Februarii.

† Per decretum etiam S. C. Rituum 26. Febr. 1628. prohibentur Regulares exponere ſolemniter ſanctiſſimam Euchariſtiam ſine licentia Ordinarii. *

24 In Eccleſiiis Confraternitatum non poteſt exponi ſine expreſſa Ordinarii licentia, 1601. Lodi 20. Aug. 198. 1652 Pauia 2. Aug. 1.

Qui tamen id eis permittere debet iuxta ſolitum, niſi quid releuans adſit in contrarium, 1646. Macerata 16. Mar. 8.

† Sacra Rituum Congregatio ad tollendam indecentiam aliquibus in locis temere introductam concionandi vel ſermonem habendi ante Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum publicè expoſitum capite cooperto, prohibuit in poſterum, & vetuit aliquem concionari vel ſermonem habere ante Sanctiſſimum Sacramementum publicè expoſitum, niſi capite detecto, non obſtante quacumq; contraria conſuetudine, quã S. C. abuſum eſſe declarauit. Et ita ab omnibus etiam quauis ſpeciali nota dignis vbique terrarum ſeruari mandauit die 16. Febr. 1630. Io. Bapt. Card. Detus T. Tegrimlus S. C. R. Secretarius. *

25 *Proceſſio* in ſolemnitate Corporis Chriſti debet inchoari à Cathedrali, ſeu Matrice, & ad eandem terminari *S. Rituum Cong. in vna Tiraſ. 19. Aug. 1629. Vide infra v. Indulgentia.*

26 Delationes proceſſionales Sanctiſſimi Sacramenti fiant ab Archipresbiteros, ſiue Curato, vel à Prima Dignitate, ſi Sacerdos ſit. *Sac. Congr.* 18. *Maij* 1602.

27 Si conſuetudo deferendi proceſſionaliter Sanctiſſimum Sacramentum Feria VI. Paraſcenes in feretro nigris velleribus contecto, non poteſt abſque grauiori incommodo extirpari, toleranda, 1582. 3. Ian. 18. 1596. Nouara 29. Martii 28.

28 Non debet Ordinarius prohibere, ne dum ſit proceſſio, vel cantatur Miſſa Sanctiſſimi Sacramenti qualibet tertià Dominica menſis, pulſentur campanæ, vel celebrentur Miſſæ: maximè quia adeſt in contrarium decretum impreſſum Sac. Congr. 1587. Nocera 1. Dec. 160.

EVICTIO. *Donatio. Dos. Venditio.*

Quando conſtat de iuſtitia euincentis, non eſt neceſſaria denunciatio. *Rota apud Cocc. dec. 27. n. 3.*

EXAMEN.

Beneficium. Clericus. Concurſus. Dimiſſoriæ. Diſtributiones. Epiſcopus. Hebreus. Hæreſis. Legatus. Ordo. Parochus. Regularis Teſtis.

1 EXaminatores Synodales in Synodo ad ſummum viginti eligi poſſunt, ad minus ſex debent: quorum officium durat, quouſque alii fuerint electi in noua Synodo. Qui ſi ante celebrationem alterius Synodi moriantur vel in longinqua recedant, ſiue omnes, ſiue tot, vt non remaneant tres: Epiſcopus cum approbatione Capituli ſubrogabit alios æque idoneos, dummodo ſemper vtatur exiſtentibus. *Sac. Concilij Congregatio in vna Cæſarauguſtana 13. Martii 1623. & in alia Monopolitana 13. Iulij 1630. Et aſſerit Barboſa Collect. Bullar. v.* Examen, *ita fuiſſe declaratum à Clem. VIII.*

† Et poſt annum ſi non ſuperſint ſaltem ſex, etiam reliquorum quinque deputatio, ſeu iuriſdictio expirat, nec adhiberi poſſunt. Eadem S. C. Concilii 18. Febr. 1578.* -

Hodie tamen, occurrente caſu; peti ſolet facultas à S. C. Epiſcoporum, vel Concilii: quæ ſubrogationem indulgere ſolent ad ſex menſes, & aliquando vſque ad proximam futuram Synodum: dummodo caſu vacationis occurrente, ſemper vtatur exiſtentibus, c. 3. 5. 11.

† Ex pluribus autem examinatoribus, ſiue in Synodo ſiue extra Synodum deputatis, eos Epiſcopus in quolibet Concurſu debet ſeligere, vt adhibere, qui non ſint vlli ex concurrentibus con‑ſanguinei, vel alia ratione ſuſpecti Bracharen. 2. Sept. 1603. ad 2.

Qui iurare debet de officio fideliter exercendo: alias non ſunt legitimi. *Alben. 3. Dec. 1639.*

Et concurſus coram eis factus eſt nullus. *Biſinanen. 2. Dec. 1628.*

Secus ſi non habeant alias qualitates, puta quia non ſint Doctores vel Magiſtri: quia concurſus factus coram eis nihilominus eſt validus. 10. *Mar. 129. Turritana.* Aliam 2. Aug. 1607. ex Fagn. retuli in Can. lib. 3. tit. 5. de præb. n. 15.*

2 *Ordinandus* ab ordinante debet examinari, nec ſufficit, ſi antea fuiſſet examinatus à Prælato ſuo *c. Quid eſt, 2. diſt. 78. c. Venerabilem 34 de elect.*

In praxi tamen cum ſæcularibus contrarium obſeruatur: quia ordinantes non curant exteros examinare, modo à ſuo Prælato fuerint examinati, & approbati quod videtur conformius Concilio ſeſſ. 23. c. 3. vbi ait. *Epiſcopi per ſemetipſos ordines conferant. Quod ſi ægritudine fuerint impediti; ſubditos ſuos, non aliter quam examinatos & approbatos, ad alium Epiſcopum ordinandos dimittant.* vt dixi in Can. lib. 1. tit. 11. De temp. ordin. num. 8.

Si tamen degant Romæ non poſſunt extra eam promoueri ſine examine, & licentia Eminentiſſimi Vicarii, vt ex ſeq. Edicto. *Vniuerſis, & ſingulis Clericis, nunc & in futurum pro tempore in Vrbe commorantibus, ad minores, vel ſacros etiam Presbyteratus ordines promoueri volentibus, de mandato S. D. N. Alexandri Papæ VII. viuæ vocis oraculo deſuper facto, edicimus, & præcipimus, ne de cetero extra eamdem Vrbem, etiam vigore litterarum dimiſſorialium ſuorum Ordinariorum, vel cuiuſuis alterius facultatis, ad dictos ordines promoueri ſe faciant, niſi præuio examine ab examinatoribus in Vrbe deputatis, idonei repetiti, & approbati fuerint, ac à Nobis licentiam in ſcriptis obtinuerint. Qui ſecus fecerint*, ab Ordinum executio‑

nec co

ne eo ipſo ſuſpenſi ſint, & exiſtant, donec S.D N.Papa, & S. Sede Apoſt. abſolutionis, & habitationis gratiam obtinuerint: prout alias tempore fec. rec. Cl. VIII. litteræ deſuper publicatæ fuerant die 24. Nouemb. 1603. C. C. lib. 58. fol. 562. & in Secretaria noſtra ſemper publicè affixę permanſerunt, &c. 11. Aug. 1656. M. A. Epiſcopus Ierap. Viceſgerens.

3 Ordinans ſolam litteraturam in ſubditis alienis inquirere debet, 1589. 6. Iun. 169.

4 Examinato, & approbato in Vrbe ad curam Animarum, non poſſunt ab Epiſcopo Ordines denegari ſub prætextu inſufficientis litteraturæ, 1594. Sutri 26. Ian. 29.

5 Et generaliter approbatus ad aliquod officium in Curia, non examinatur ad idem ab Ordinario, 1647. 31. Maii 15. 19. Iulii 18.

6 *Prouiſus* in forma *Dignum* approbari poteſt intra terminum executionis Bullarum, quamquam ab Examinatoribus ſemel, vel pluries reiectus. Qui tamen fuit reprobatus in concurſu, non poteſt in eodem concurſu amplius approbari in præiudicium aliorum concurrentium, 1593. Fieſole 6. Iulii 167.

7 Promoti ab Epiſcopo ad Ordines præuio examine, ſi conſequi debeant titulos, qui requirant ſolum illos Ordines, non debent iterum examinari, niſi Tituli eſſent Presbyterales reſpectu curæ Animarum, & adminiſtrationis Sacramentorum, c.fin. de præſumpt. 1594. Tenetia 26. Iulii 212.

† Conſ. tamen Concilij videtur contrarium cenſuiſſe. c. 3. 5. 42.*

8 *Clerus* non poteſt ab Epiſcopo per Edictum generale ad examen vocari: Sed ſi ſingulorum ſufficientiam nocere cupit, id faciat in viſitatione ſuauiter. 1580. Aſſiſi 20. Iunii 87.

† Nec ex c. 3. ſeſſ. 14. examinare poteſt promotos ab anteceſſorum, niſi ex noua cauſa. C. C. Cordub.*

9 *Confeſſarij* examinati, & ſimpliciter approbati, ab eodem Epiſcopo iterum examinari non poſſunt; à ſucceſſore vero ſic, 1593. Auignone 23. Aug. 22. 1601. Parma 5. Decemb. 244. 1602. Napoli 12. Mar. 27.

10 *Prædicatores à ſuis* ſuperiobus Regularibus approbati non poſſunt ad examen cogi, 1593. Auigone 23. Aug. 222. v. *Prædicatio.*

11 *Parochorum*, licet exemptorum, examen, ſpectat ad Epiſcopum, 1601. Auſtria 9. Ian. 49.

† Stipendium non aſſignatur Examinatoribus de fructibus beneficiorum vacantium, maximè Parochialium, ad quæ fit concurſus.

Nam ſacra C.C. 9. Martii 1581. cenſuit, Archiepiſcopum non poſſe huiuſmodi ſtipendium aſſignare: decretum vero Synodi diœceſanæ nullum eſſe ac delendum. *Decretum erat huiuſmodi.*

Placet ne vobis arbitrio D. Archiepiſcopi congruum, & conueniens ſtatui ſtipendium examinatoribus ex fructibus Parochialium Eccleſiarum, & aliorum Beneficiorum vacantium?

Reſponderunt omnes, Placet Salernitana lib. 106. 405. Neque ex decreto Concilii Prouincialis. *Abulen. lib.* 108. ad 2. Ratio quia Conc. ſeſſ. 24. c. 18. ℣. Lucrum, vetat quicquam prorſus accipi ante vel poſt occaſione huius examini. *Bonac. de ſumm. q. 7. p. 2. diff.* 1.*

12 Examinatus, & reiectus, recurrere poteſt ad S. C. vt eius iuſſu examinetur de nouo, 1603. Crotone 4. Martii 26.

† Attamen à relatione Examinatorum Synodalium ſuper ſufficientia concurrentis vel præſentati ad Parochialem nulla per Bullam Pii V. datur appellatio neque deuolutiua. *Late Garz. t. 2. De Benef. p. 9. c. 2. §. 1. à n.* 239. vbi ſuper hoc plures affert S. C. declarationes. Item Pius IV. 19. Iulii 1560. ſuper Plebaniis ſine Parochiis Ciuitatis Venetiarum;

Inhibentes ipſi moderno, & pro tempore exiſtenti noſtro, & Apoſtolicæ Sedis in d. Ciuitate Venetiarum Nuncio, & quibus alijs Iudicibus, tam pro parte ipſorum, vt præmittitur, reiectorum, quam aliorum quorumcumque, vt etiam pro tempore exiſtentem Patriarcham Venetiarum ſimiliter in futurum ob illorum inſufficientiam reijciendorum, &c. ne appellationes huiuſmodi admittant, neque eis deferant, ſed eas penitus reijciant, nec in cauſis ſupradictis quoquomodo procedere præſumant &c ſi vero intelligantur prohibita alia remedia puta grauaminis, &c. *Pilaia in dec. pontif. t. 2. lib. 3. d. 1. de beneficijs n.* 153. dicit quod non.*

13 Famuli poſſunt examinari ad defenſam Dominorum, 1604. Bagnarea 12. Maii 57.

14 *Regulares* non ſunt ad examen compellendi, dum à ſæcularibus poteſt ſufficienter veritas haberi, 1636. Amelia 11. Apr. 125.

Alias ſic, 1652. Ancona 17. Maii 3.

15 *Monialium* examen fieri debet ad Crates abſq; ingreſſu clauſuræ, 1586. Fano 7. Genn 1.

Niſi neceſſe ſi examinare Moniales infirmas: & tunc cum aſſiſtentia Vicarii, & Abbatiſſæ, 1622. Napoli 11. Ian. 11.

16 In criminali neque Commiſſarius A. C. permitti debet examinare Moniale, 1614. Narni 14. Nou. 147.

EXCEPTIO.

Compenſatio, Excommunicatio.

1 F*irmat* regulam in caſibus non exceptis. *Arg. c. 6. 32. q. 7 Infra Reg. litt. E. n. 20.*

2 Exceptio non numeratæ pecuniæ non poteſt opponi per confitentem poſt biennium. *Vt per totum tit. C. de non num. pec. & Inſtit. de litt. oblig.*

Piæ tamen cauſæ huiuſmodi excepto perpetuo competit; ita vt Adminiſtrator Eccleſiæ, vel loci pii, qui licentiam habet accipiendi mutuum, & confeſſus fuerit ſe accepiſſe, poſſit opponere quandocumque exceptionem non numeratæ pecuniæ, niſi conſtet de eius numeratione B*ald. in c. In præſentia*, 8 *De prob. col. 2. v. Sed quis poſſet Tiraq. priuil.* 144.

Et neque hoc ſufficit, ſed requiritur etiam, vt probetur in vtilitatem Eccleſiæ verſum. *Auth. Hoc ius porrectum, C. de Sacroſ. Eccleſ.*

3 Exceptio quælibet, ſiue Ordinis, ſiue excuſſionis, non poteſt opponi regulariter poſt litem conteſtatam. *Oinot. de act. famil. erciſc. n. 7.*

4 Exceptio, cum ſit actionis excluſio, ante actionem opponi non poteſt: niſi Reus videret, Actorem differre velle actionem vſque ad tempus quo Reus abſfuturus eſt. Tunc enim poteſt adire Iudicem, ac eius officium implorare, vt cogat Actorem intra certum tempus actionem ſuam proponere, poſtea non audiendum. *Oinot. de except. num. 9.*

EXCOMMVNICATIO.

Abſolutio. Actus. Anathema. Appellatio. Arma. Baptiſmus. Beneficium. Bona. Cardinalis. Cenſura. Clauſura. Clericus. Conſilium. Dos. Epiſcopus. Exemptio. Falſum. Iuramentum. Furtum. Gabella. Hæreſis. Homicidium. Interdictum. Irregularitas. Iubilæum. Iudex. Iuramentum Laicus. Matrimonium. Monialis. Monitorium. Mulier. Naufragium. Patronus. Peccatum. Pœnitentiam. Prædicator. Præsbyter. Prouiſio. Regularis. Reliquiæ. Sacerdos. Sepultura. Sponſio. Suſpenſio. Teſtis. Vſura.

1 Q*vid, & quot, &c.* Eſt Eccleſiaſtica cenſura, qua homo Chriſtianus bonis fidelium communibus priuatur. Tolet. *Vide 1. Timoth. c. fin.*

2 Eſt duplex, alia maior, alia minor. Item alia generalis, alia ſpecialis. Item

alia

alia iuſta, alia iniuſta, quæ ſubdiuiditur in validam, & nullam, vt latius proſecutus ſum in Titulo de ſent. excom. n. 3. & ſeq.

3 Excommunicatio ſimpliciter prolata intelligitur de maiori quia verba ſunt accipienda in propria ſignificatione. Minor vero non eſt propriè excommunicatio alias diſpoſitiones pœnales explicantur de minori pœna. *c. penult. de ſent. exc.*

4 Huiuſmodi verba, *ſub pœna excommunicationis, ſub interminatione anathematis excommunicetur*, & ſimilia, non excommunicant, aliquem ipſo facto, ſed comminantur contrauenientibus, excommunicandos eſſe per ſententiam. Secus eſt, ſi addatur. *Ipſo facto ipſo iure, latæ ſententiæ, eo ipſo*, vel *ſit excommunicatus*, aut quid ſimile gloſ. c. 1. de ſagit. Felin. in cap. Rodulphus 35. col. 19. De Reſcript.

5 Si quando poſita eſſet excommunicatio propter homicidium, occidens Clericum duas excommunicationes incurreret, vnam propter homicidium, alteram propter violentam manuum iniectionem. Ratio eſt, quia quando vnus actus habet plures circumſtantias mutantes ſpeciem actus moralis, ſingulas ſub cenſuris prohibitas; tot cenſuræ incurruntur, quot circumſtantiæ violantur: quia quamuis actus ſit vnus materialiter, & entitatiuè, nihilominus formaliter ſunt plura peccata, & plures tranſgreſſiones. Tot autem cenſuræ incurruntur, quot ſunt tranſgreſſiones, & peccata formaliter. *Suar. diſp. 5. ſect. 3. n. 13. Sayr. lib. 1. c. 10. n. 10.*

Vnde ſi quis ſepeliat publicum Vſurarium, qui ſimul ſit denunciatus excommunicatus, ac nominatim interdictus, incurrit tres excommunicationes per Clem. 1. de ſepult. quæ excommunicat audentes ſepelire publicum vſurarium vel denunciatum excommunicatum, vel nominatim interdictum. *Vgolin. de cenſ. tab. 1. c. 16. num. 7.*

Item ſit quis percutiat Monachum, Ordinibus, vel prima tonſura initiatum, duas excommunicationes incurrit.

Immo per vnicum actum incurruntur plures cenſuræ, quando actus præcipitur à pluribus ſuperioribus diuerſa auctoritate fungentibus, etiamſi præcipiantur ex eodem motiuo. Vnde ſi Epiſcopus prohiberet ſub cenſura, ne deferantur arma Saracenis (licet hoc facere non debeat, quia eſſet actus fruſtratorius, & alicuius irreuerentiæ erga Sedem Apoſtolicam) deferens tamen incurreret duas excommunicationes, vnam à Papa in Bulla Cœnæ, alteram ab Epiſcopo. Sicut etiam cum Epiſcopus, & Inquiſitor S. Officii, præceperunt ſeorſum ſinguli denunciari blaſphemos ſub excommunicatione latæ ſententiæ, qui non denunciat, duplicem excommunicationem incurrit.

Neq; obſtat dicere; quod qui facit contra plura præcepta, vel leges latas ex eodem motiuo, non committit, niſi vnum peccatum. Ergo, & vnam tantummodo cenſuram incurrit.

Non, inquam, obſtat; reſpondetur enim negando conſequentiam. Nam cenſuræ ſummunt vnitatem, & multiplicitatem, non ſolum ab vnitate, & multiplicitate peccatorum, ſed etiam à contumacia. Qui autem violat plura precepta poſita à pluribus ſuperioribus prohibentibus aliquid ſub cenſura, dicitur multipliciter contumax. Ergo, & multiplicem cenſuram incurrit *Bonac. de cenſur. diſp. 1. q. 1. p. 5. num. 11. tom. 1. Diana 5. tr. 9. reſ. 60.*

Secus eſt, quando cenſura ſemel in aliquo Canone, vel conſtitutione inflicta, iterum fertur ab eodem ſuperiore, vel eius ſucceſſore: vnde deferens arma Saracenis vnam tantummodo excommunicationem incurrit; licet hæc excommunicatio lata ſit in iure, & in Bulla Cœnæ. Nam cenſuræ Bullæ Cœnæ non

ſunt aliæ ab iis, quæ irrogentur à iure, vt pote late ab eodem Superiore ſcilicet à Papa, vt dixi in tit. de ſent. exc. n 48.

6 Excommunicationes vulgo ignotæ, ideoque vſu non receptæ, non ligant. *Em. Sà Excommunicatio 16.*

7 *Minor Excommunicatio* contrahitur per participationem cum excommunicato vitando, ideſt maiori excommunicatione nominatim denuuciato, vel publico Clerici percuſſore, in caſibus contentis in illo v. gloſ. c. ſtatuimus, 3. de ſent. exc. in 6.

Os, orare, vale, cummunio, menſa negatur.

† Item participare cum excommunicato vitando eſt mortale ex genere ſuo, licet participatio fiat per matrim. c. ſacris 5. De his quæ vi. *

Certum eſt antem, quemlibet excommunicatum etiam vitandum, poſſe communicare cum infideli, & econuerſo: quia Eccleſia per excommunicationem ſeparat à conſortio Fidelium, non infidelium, *Bonac. tom. 1. de cenſur. diſp. 2. q. 2. pun. 6. §. 1. n. 3.*

Non eſt autem certum, an vnus excommunicatus alteri excommunicato communicare poſſit. Nam affirmatiuam tenet gloſ. fin. c. 27. Deuotam, 27. q. 1. Negatiuam vera *Sayr. de cenſur. lib. 2. c. 11. nu. 34.* ne ex ſuo delicto commodum reportet: vbi teſtatur, hanc eſſe communem opinionem Doctorum.

8 Excommunicatio minor non tranſit in tertiam perſonam: quia communicans cum excommunicato minori excommunicatione licet nominatim denunciato tali, nullam cenſuram incurrit. c. *Quoniam multos 11. q. 3. gloſ. c. 100. Excellentiſſimus. Ibid.*

Excommunicatio tamen minor non ſolet denunciari.

6 Excommiuncatio minor priuat electione, & Sacramantorum participatione, paſſiua tantum. Vnde ſi quis ea irretitus, ante abſolutionem, quæ impendi poteſt à quolibet Confeſſario, Sacramentum aliquod reciperet, vel ſe faceret eligi, peccaret mortaliter, quia faceret contra cenſuræ præceptum in materia graui, licet nullam ex hoc irregularitatem, vel penam incurreret. *c. fin. De Cler. excom. min. Bonac. de cenſur. diſp. 2. q. 3.*

10 Hæc excommunicatio ceſſat in caſibus contentis in illo verſiculo gloſſæ c. cum deſideres 15. v. Contrahit. De ſent. excom.

Hæc anathema quidem ſoluunt, ne poſſit obeſſe:

Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe:

11 De excomm. contra legentes libros Hæreticorum dixi in tit. de ſent. exc. n. 51.

12 *Manus violentas* in Clericum quis iniicere dicatur, dixi ibid. n. 150.

13 Et quod nomine Clericorum, vel Monachorum, veniunt Eremitæ, non autem Tertiarii, ibid. n. 152.

14 Percuſſor Clerici, non eſt euitandus, niſi ſit denunciatus nominatim, vel niſi ſi notorius notorietate facti, licet eſſet notorius notorietate Iuris. *Bonac. de cenſur. diſp. 2. q. 2. pun. 1. §. 1. n. 2. Infra v. Notorium.*

15 Venenum propinans Sacerdoti, quo ille occiditur, & Moniali procurans abortum, niſi compellat ad ſumendum, non iucurrit excommunicationem; quia non facit violentiam Perſonæ ſed naturæ. *R. d. iq. 1. pun. c. 80. n. 13. Auila 2. p. c. 3. diſt. 3. dub. 12.*

Contrarium tamen ſuſtinet Bonac. cum aliis: quorum etiam opinio probabilis eſt.

16 *Cauſa efficiens.* Illi ſoli poſſunt excommunicare, qui iuriſdictionem habent, vt latius proſecutus ſum in tit. de ſent. excom. n. 11.

17 Si vnus Pontifex excommunicationem reſeruatam pro aliquo delicto ferat, ſucceſſor vero renouet excommunicationem abſq; reſeruatione, tunc manente excommunicatione, reſeruato tollitur. *Bonac. tom. 1. de cenſur. diſp. 7. q. 5. pun. 1.*

pun.1. num 2. verſ. Hinc etiam.

Nam mutatio verborum mutationem diſpoſitionis indicat. *l. Statutum, ff. de adm Tutor.*

18 *Subiectum*, Poteſt excommunicari homo mortalis, Baptizatus, Superiorem habens. *Arg. c. Romanam 5.§. fin. De ſent. excomm. lib.6.*

Quid de Imperatore, & Regibus, ac Officialibus Sedis Apoſtolicæ dixi de ſent. excomm. num.17.

Quid vero de Impuberibus, dixi ibidem num.16.

19 *Effectus.* Exceptio excommunicationis poteſt opponi etiam contra excõmunicatum toleratum, vt latius dixi in d. tit. de ſent. exc. num.32. & 33.

20 Quando excommunicatus vitandus non abſtinet à conuerſatione, proceditur ad aggrauationem cenſurarum, 1620 Milano 14 Iulij 124.

Excommunicando etiam maiori excommunicatione illos, qui contra Iuris terminos ſecum communicant, & reſeruando, ſi opus fuerit, abſolutionem dictorum Participantium, 1621. Oppido 8. Maij 49.

Et ſi eſt curatus, ponitur Oeconomus cum congrua fructuum Aſſignatione ad exercendam curam Animarum, 1641. Borgo S. Donnino 13. Sept.

† Excommunicatus, elapſo anno à declaratione, citatur tamquam ſuſpectus de fide, abſque alia monitione præmiſſa, 22. Maij 1586. lib.43.75.

Sed ſi in Paſchate abſolutionem obtinuit, non poteſt dici inſordeſcens, licet abſolutus fuiſſet ad reincidentiam, & ſtatim reincidiſſet, *lib.160. Peruſina.*

Congregatio tamen S.Officij procedere non ſolet contra excõmunicatos neq; inſordeſcentes, niſi conſtet de contemptu clauium, de quo vix conſtare poteſt, antequam citentur, & audiantur huiuſmodi inſordeſcentes, qui poterunt cauſã aliquam allegare, ex qua ceſſet huiuſmodi contemptus. Ita retulit Aſſeſſor S. Officij in Congregatio de P. F. 7. Aug. 1645. Acta 380. num.4. *c. Cum contumacia 7. De hæret.**

21 An excommunicatus priuetur ipſo facto fructibus Beneficij; Affirmatiua dicitur communis, de qua teſtatur. *Ripa in cap.1. num 27. De iudic. quem refert Clar. pract. crim quæſt.73. verſ. Pariter.* Vbi notari iubet, quod licet Clerico, qui fuit propter crimen depoſitus vel ſuſpenſus exhibenda ſint alimenta ex redditibus ſui beneficij: Clerico tamen iuſtè excommunicato, licet egeno, nihil datur. *Et ita frequentiſſimo omnium conſenſu receptum teſtatur Couar. lib.3. reſol. cap. 13. poſt num. 8. v. XII. Tolet. lib.1. cap.13. num.12.*

Contraria tamen negatiuam, nempe quod Beneficiarius per excommunicationem non priuetur ipſo facto fructibus Beneficij, ſed per ſententiam priuandus veniat, probabiliorem, nec minus communem arbitratur. *Bonacina de cenſur. diſput. 2. quæſt.2. pun.4. §. 2. num.2.*

Et vſu receptam teſtatur. *Diana 5. tract. 9. reſol* 104.

† Diſtributiones tamen iuſte excommunicatis non dantur, non obſtante quacumque contraria conſuetudine, 1605. *Colimbrien. 5. Octob. 73.* licet Diuinis intereſſent, quia Eccleſia non intendit orare per ipſos, & diſtributiones dantur Canonicis in quantum pſallunt, & orant Eccleſiæ nomine.

Nec tempus, quo ob iuſtam excommunicationem coacti ſunt abeſſe, computare poſſunt in tempus vacationis conceſſæ Canonicis perinde, ac ſi abfuiſſent titulo prædictæ vacationis. *C. C. Reatina 10. Nou. 1657.**

22 Eſt prohibitum orare nõ ſolũ cum excommunicato vitando, ſed etiam pro eo: vnde orans nomine Eccleſiæ pro excommunicato vitando, minorem excommunicationem incurrit. *D.Th. in 4. ſent. diſt.8. Nau. cap.27. num.36.*

23 Excommunicato vero tolerato, tam viuo, quam mortuo, ſi probabile

ſit eſ

ſit eſſe, vel deceſſiſſe in gratia, quia ſigna contritionis oſtendit, poſſunt orationes, & Miſſæ applicari. *Diana 4. tract. 4. reſol. 192.*

24 *Cauſa materialis*. Excommunicatus denunciatus, vel nominatim interdictus, ſi nominatim à celebrante monitus, de Eccleſia exire recuſet, in nouam excommunicationem Papæ reſeruatam incurrit. *Clem. Grauis de ſententia excommunicat.*

25 Quando duo ſunt inſolidum obligati in forma Cameræ Apoſtolicæ pro eodem debito, etiam quod contra vnum tantum deueniri poſſit ad executionem Realem & perſonalem; contra alterum; contra quem fieri non poteſt executio realis vel perſonalis, non poſſunt ad inſtantiam Creditoris in ſubſidium relaxari cenſuræ. *Ex Congreg. Concilij Rota apud Galleſ. deciſ. 118. num. 12.*

26 *Declaratio* excommunicationis fieri debet parte citata, vt latius dixi in tit. de ſent. excom. num. 29.

27 *Cum Pœnitentia* ſalutaris in alicuius excommunicati abſolutione venit imponenda, non debet eſſe pecuniaria, ſed orationum, ieiuniorum, viſitandi Eccleſias, Peregrinationum, & ſimilium. *Sacra Congreg. Epiſcopo Ciuitati Caſtelli 9. Aug. 1594. Synod. Caputaq. Brancatij ſeſſ. 3. cap. 15. num. 12. Bonac. de cenſur. diſput. 1. quæſt. 3. pun. vlt. num. 5. tom. 1. ex cap. Ad aures 24 deſin.*

28 *Satisfacere* paratus abſoluendus eſt, licet pars ſatisfactionem acceptare nolit. *Bonac. de cenſur. diſp. 1. quæſt. 3. pun. 9. num. 8.*

29 Nomine autem Partis intelligitur ille cui facta eſt iniuria per ablationem honoris, famæ, vel aliorum bonorum; quæ ſi realiter reſtitui ſtatim non poſſint, debet præſtari cautio pignoratitia vel fideiuſſoria, vel ſi Reus non poſſit, ſaltem Iuratoria. Quibus præſtitis, abſolui poteſt, etiam antequam Iura ſoluat Cancellario, vel Iudici. *Diana 1. tract. 11. reſol. 22. & 5. tract. 9. reſol. 11. & 12.*

30 Si Rector alicuius Collegij vel loci excommunicatus ob non paritionem ſeu non ſolutionem, ſuſtineat excommunicationem, donec officio abſoluatur, & poſtea dicat, ſe non poſſe ſatisfacere, quia bonorum adminiſtratio peruenit ad alium, cogendus eſt ad ſatisfaciendum de proprio, alioquin non debet abſolui: niſi Rector nouus ſatisfecerit, qui poſt menſem erit & ipſe excommunicatus. *c. Aduerſus 7. De immunit. Eccleſiæ.*

Quod tamen arbitror reſtringendum ad illos, qui tenentur parere, ac reſtituere ex eo, quod Eccleſias, & Eccleſiaſticos viros tallis, ſeu collectis vel exactionibus alijs aggrauarunt; quia de talibus præmittit Pontifex, nec odia conuenit ampliare. Comprehendi vero in Bulla Cœnæ non videtur: quin Bulla Cœnæ loquitur de imponentibus, procurantibus, & auxilium, conſilium, vel fauorem preſtantibus, non autem de non reſtituentibus.

EXECVTIO.

Cauſa. Educandæ. Gratia. Litteræ. Sententia. Vicarius.

1 CVm *Epiſcopus* ſine iuſta cauſa recuſat exequi aliquod Breue mandatur alteri executio, 1580. Bitonto 10. Maij 96.

2 Litteræ licet per errorem alteri directæ, debent expediri à proprio Ordinario, 1650. 27. Maij 4.

3 Litteræ Apoſtolicæ debent exequi non obſtante recurſu ad Monarchiam, 1605. Catania 18. Apr. 21.

Vel Rotæ Inhibitionibus, 1645. 21. Iulij 16.

Sicut etiam litteræ Sacra Congregatio 1600. Sarzana 12. Dec. 32. 1601. Sulmona 27. Nou. 243.

Licet

Licet ante præſentationem fuiſſent apertæ, 1603. Andria 4. Martij 27.

† Modo qualitates verificentur de tempore datæ. *cap. Ex litteris 6. De tranſact.* *

Sed pro ſupradictorum maiori intelligentia notandum, quod licet in Regno per *Pragmatica 6. Perche conuiene. De citationibus*. Prouiſiones Apoſtolicæ, vt Reſcripta, Bullæ. Breuia,& ſimilia prohibeantur publicari abſque aſſenſu, & exequatur Regio in ſcriptis obtento. Si tamen non adſit approbatio, vel priuilegium Summi Pontificis, ſaltem præſumptum ex lapſu temporis immemorabilis, & maximè ſi id ſciuit & non contradixit. eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam mordicus ſuſtinent *Bonac. de legib. diſp.*10. *quæſt.*2. *pun.* 1. §. 3. *num.*13. *& Diana* 1. *tract.* 2. *reſol.* 13. *ſect.* 12. *&* 5. *tract.* 1. *reſol.*12.

Et etiam quatenus dicta pragmatica niteretur Apoſtolico priuilegio,non debet extendi ad litteras Sacra Congregatio quæ debent, vt ſupra dictum eſt, executioni mandari abſque alio exequatur Regio vel Monarchiæ, 1596. Bari 15. Ianuarius 2. 1606. Siracuſa 15. Nou. 87. 1616. Napoli 2. Ianuarius 1. Grauina 9. Ian. 2. 3. 4. 1627. Meſſina 5. Feb. 23. 14. Maij 73.

† Licet Regij prætendant, etiam litteras debere executoriari, dum materiam continent iuriſdictionalem, & ſe promptos ad concedendum exequatur offerant. *

Ordinarius autem non debet exequi dictas prouiſiones Apoſtolicas, niſi ſibi præſententur litteræ originales, licet Partes illi præſentarent exequatur Regium, 1604. Palermo, & altre Città di Sicilia 7. Dec. 73.

Amplia ſupradicta,quia Sac. Congregatio ſuper controuerſijs iuriſdictionalibus, in vna Vercellenſi 30. Iunij 1632. cenſuit Iudices, & Miniſtros laicos non poſſe prohibere executoribus Curiæ, quominus exequantur Mandata, Monitoria, & ſimilia Curiæ Eccleſiaſticæ: dictoſq; executores exequi debere, etiam nulla ab eiſdem iudicibus, & Miniſtris petita licentia, ſeu aſſenſu.

Et Sacra Congregatio Epiſcoporum, 1654. Milano 10. Iulij 51. præcepit hoc S.C. Immunitatis decretum inuiolabiliter obſeruari.

† Non tamen ſunt exequendæ litteræ. Apoſtolicæ, quando conſtat de earum ſubreptione vel obreptione. *Oth. deciſ.*115. *cap.*2. *de crim. fal.* *

4 Executio mandati Epiſcopi ſuſpenditur, dum cauſa eſt introducta in S.C. 1604 Meſſina 27. Iulij 22.

5 Litteræ directę Vicario Capitulari exequi poſſunt à nouo Epiſcopo, 1641. Bari 18. Ian.

† Sed dubium eſt, an hoc habeat locum etiam in Vicario Generali.

Sacra Congregatio Concilij in vna Aquilana 13. Nouembris 1643. reſpondit, litteras Apoſtolicas Vicario commiſſas, non poſſe ab Epiſcopo executioni demandari,licet Vicarium nullum habeat.

Quæ autem quoque 17 Iulij 1611. cenſuerat, Epiſcopos nequaquam exequi poſſe commiſſiones gratiam vel Iuſtitiam concernentes Vicarijs demandatas. Cuius deciſionis adductæ fuerant duæ rationes. 1. Quia Delegatus in ſua cauſa maior eſt Ordinario. 2. Quia Tribunal Vicarij in cauſa Delegata eſt diuerſum à Tribunali Epiſcopi. *v. Diſpenſatio* 16. Quia tamen eadem Sacra Congregatio Concilij antiquitus declarauit *in vna Vintimillien. lib.* 15. 358. *ad* 20. diſpenſationem commiſſam Epiſcopo, expediri poſſe etiam à Vicario, & e contra, cum Epiſcopi, & Vicarij ſit vnum atque idem Tribunal, dici poſſe videtur, deciſionem Aquilanam eſſe particularem, puta quia Sacra Congregatio ea occaſione voluit Epiſcopum arctare ad tenendum Vicarium vel quid ſimile. Ratio

tiones verò aliarum deciſionum explicari poſſunt, quando delegatio fit Vicario ſub nomine proprio, & non ſolius Dignitatis: nam eo caſu palam eſt, eum non facere idem Tribunal cum Epiſco.*

6 Epiſcopus qui in vim teſtamenti declarauit deberi diuerſas ſummas varijs creditoribus, non poteſt declarationem ſuam exequi per cenſuras: ſed ſinere debet, Creditores per viam ordinariam actiones ex teſtamento competentes intentare, 1594. Monopoli 7. Iunij 164.

7 Executio ciuilis nulla eſt, quando executores per vim aperuerunt ianuam: niſi in vim decreti interpoſiti, poſtquam debitores citati fuerunt ad tenendam Portam apertam, alioquin ad videndum aperiri per vim, 1617. Fano 11. Aug. 212.

† Conſuetudo Ciuitatis Raguſinæ, ne fiat executio ſuper mobilibus domorum, neque pro cauſis ciuilibus, neque pro criminalibus, approbata fuit per Breue S. m. Vrbani VIII. 1654. 21. Auguſti 93.*

EXEMPLVM.

Copia.

1 *E*Xempli non probat, licet primum ſit ſolemniter extractum. *Rota in vna Mediolanenſi decurſus Aquarum 4. Nou 1609. Coram Ludouiſio cap. 2. 22. 1.*

2 Exemplatio in Cauſa ſpirituali, vel inter Perſonas Eccleſiaſticas, facta de mandato Iudicis laici, nulla eſt, nec ex diuturnitate temporis præſumitur ſolemniter facta. *Rota apud Coccin. dec. 101.* in fra v. Inſtrumentum.

3 Exemplo ſuo prauo inducens aliquem ad furtum, homicidium vel aliud delictum, licet peccet, quando præuidit, ſe id probabiliter timere poſſe; non tamen tenetur ad reſtitutionem, niſi conſilio, vel alio ſuo facto induxerit. *Bonac. de legib. diſp. 2. quæſt. 4. pun. 2. & de reſt. diſp 1. quæſt. 2. pun. 11. num. 16. Vide late Clau. Reg. lib. 11. cap. 1. num. 5. & ſeqq.* de reſtitutione facienda ob damna ſpecialia.

EXEMPTIO.

Archiepiſcopus. Cenſura. Delegatus. Dohana. Epiſcopus. Gabella. Muſica. Nuncius. Oratio. Ordo. Subcollector.

1 *Q*Vi Clerici Cameræ, & Protonotarij Participantes, exempti ſunt à quolibet alio foro, 1627. Mileto 17. Aug. 114.

2 Clerici Collegiatæ exemptæ non tenentur accedere ad Cathedralem in feſtis ſolemnibus, neque Patroni vel titularis; nec ibi vel alibi aſſiſtere Epiſcopo in Pontificalibus celebranti, nec cum Capitulo Cathedralis ad Proceſſiones, vel exequias accedere. Nec poteſt eis Epiſcopus prohibere, ne celebrent, dum celebratur ſeu prædicatur in Cathedrali neque franchitias, neque ne molant oliuas ſine licentia; Sicut etiam diſcedere poſſunt à diœceſi ſine licentia Ordinarij, ſed abſque præiudicio reſidentiæ, 1602. Giouenazzo 3. Dec. 139.

3 A Proceſſionibus, Matutino, communi Menſa, carceribus, & pœnitentiis, ſine licentia Generalis, vel Prouincialis, à Sanctiſſ conceſſa Regulari benemerito, 1628. Serui 2. Iunij 175.

Similis à Generali Theologo Cardinalis, à S.C. confirmata, 1628. Serui 28. Iulij 245.

4 Generali, ne concedat exemptionem totalem à iuriſdictione Prælatorum inferiorum, 1646. Trinitarij di Portogallo 9. Sept. 8. 1657. Oſſeruanti 1. Decemb 9.

5 *Moniales* Mendicantes exemptæ ſunt etiam à decimis, & alijs impoſitionibus Papalibus 604. Terni 5 Oct. 62.

6 *Subcollectores*, & Commiſſarij ſpoliorum.

liorum, gaudent exemptione, tam durante; quam finito officio, ſed officio finito, in criminalibus tantum, vt patet ex Conſt. fel. rec. Vrban. VIII. tenoris ſubſeq.

Vrbanus Papa VIII. ad perpetuam rei memor. Alias recol. memor. Gregor. Papa XIII. Prædeceſſor noſter, indemnitati Miniſtrorum Cameræ Apoſtolicæ ne vllis moleſtijs, litibus vel incommodis fatigarentur, opportune prouidere cupiens; quod omnes, & ſingulæ cauſæ tunc motæ, & pro tempore mouendæ, quorumuis prætenſorum exceſſuum, criminum, & delictorum, per quoſcumque ſubcollectores, & Commiſſarios, tam generales, quam particulares, in quibuslibet Prouincijs, Ciuitatibus, & diœceſibus Regni Neapolitani per tunc, & pro tempore exiſtentem Nuncium Apoſtolicum & Collectorem generalem deputatos, commiſſorum, à tunc & pro tempore exiſtente Nuncio Apoſtolico in eodem Regno commorante ſolum, non autem à quibuſuis alijs Iudicibus, etiam locorum Ordinarijs, non modo durante eorum officio, ſed etiam poſt ipſum dimiſſum, donec viuerent, audiri, cognoſci, & decidi poſſent, & deberent, ſtatuit, & ordinauit, prædictiſque Iudicicibus, & locorum Ordinarijs, ne in illis ſeſe quouis prætextu, vel quæſito colore intromittere quoquomodo vllatenus auderent, vel præſumerent, diſtrictius inhibuit, prout in ſuis litteris in ſimili forma Breuis, ſub datum die 4. Ianuarius 1575. Pontificatus ſui anno tertio expeditis plenius continetur. Cumque poſtea, vt accepimus fuerit à nonnullis pluries dubitatum, an prædictæ litteræ Gregorij Prædeceſſoris prædicti, de prætenſis exceſſibus, criminibus, & delictis, durante officio duntaxat, an vero etiam de alijs poſt finitum eorum officium, vt præmittitur, donec viuerent, commiſſis, intelligi deberent; & deſuper diuerſas reſolutionem, etiam ad inuicem contrarias, emanaſſe aſſeratur. Nos volentes finem huic dubitationi imponere, & attendentes, quod ijdem ſubcollectores, & Commiſſarij in concernentibus ſeruitium Cameræ, & S. Apoſtolicæ timidiores ac negligentiores fierent, ſi ſub prædictorum Iudicum, & Ordinariorum iuriſdictione poſt finitum eorum Officium ſe relictum iri timerent & propterea iuſto metu retraherentur à gerendo, vt debent, eorum officio, dubitantes, ne, illo finito, prædicti Iudices, & locorum Ordinarij, in illos, etiam ex cauſis mendicatis, ſæuirent; quod in non modicum præiudicium Cameræ, & S. Apoſtolicæ redundaret. Idcirco motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, hac noſtra conſtitutione perpetuo valitura, cognitionem, & deciſionem cauſarum prætenſorum exceſſuum, criminum, & delictorum, per prædictos ſubcollectores, & Comiſſarios, à Nuncijs, & Collectoribus Apoſtolicis, tam in Regno Neapolitano quam in alijs Prouincijs, Regni, & locis, etiam ſpeciali nota digni, & vbique terrarum, & locorum, per Nuncios ſiue Collectores Apoſtolicos hactenus deputatos, & pro tempore deputandos, quandocumque etiam poſt finitum eorum officium commiſſorium, vt prætenditur, & patratorum ſpectaſſe, & ſpectare ad Nuncios, & Collectores Apoſtolicos pro tempore exiſtentes, priuatiue quo ad quoſcunque alios Iudices etiam locorum Ordinarios prædeſtinatus declaramus, & quatenus opus foret, decernimus, ſtatuimus, & ordinamus. Ne autem inde maior libertas delinquendi, & exceſſus committendi, eiſdem ſubcollectoribus, & commiſſarijs naſcatur, & ne eorum delicta, ſi quæ patrata eſſent, vel patrarentur in poſterum; impunita remaneant volumus, quod Collectores Cameræ Apoſtolicæ, nunc & pro tempore exiſtentes, inter ſtatuta per eorum ſubcollectores, & Commiſſarios obſeruanda, tam ab ipſis Collectoribus iam edita, quam etiam in poſterum edenda, etiam impreſſa, addant comminationem de eoſdem ſubcollectores, & Commiſſarios, priuando huiuſmodi priuilegio, & illos ordinariæ iuriſdictioni ſubijciendo, quatenus poſt dimiſſum officium ab exceſſibus, & delictis committendis non ſe abſtineant; quodque prædicta ſtatuta in Cancellarijs Epiſcoporum, & aliorum Ordinariorum, retineantur affixa. Decer-

Decernentes præſentes literas, &c.

Datur Romæ apud S. Mariam Maiorem ſub annulo Piſcatoris die 2. Iulij 1636.

7 Supradicta tamen conſtitutio limitata, vel declarata fuit non habere locum in Parochis amoris, iuxta decretum S. C. C. quod authenticum vidi, & deſcripſi tenoris ſubſeq.

Sacra Congregatio Eminentiſſimorum Cardinalium, Concilij Tridentini Interpretum, facto verbo cum Sanctiſſ. D. N. cenſuit die 14. Aprilis 1646. Parochus non poſſe in ſubcollectores, nec in Commiſſarios, quocumque titulo, deputari, & hucuſque deputatos, & in huiuſmodi Officijs quoquomodo deſeruientes, eſſe amouendos, iſtoſque amotos, & alios quoſcumque amplius non ſeruientes in eiſdem Officijs, non debere priuilegio exemptionis à iuriſdictione, & correctione Epiſcoporum gaudere, etiam ſi poſt deputationem renunciauerint, vel renuncient Eccleſiis Parochialis, de quibus erant prouiſi. Cum derogatione conſtitutionis Gregorij XIII. & aliorum Summorum Pontificum.

8 Cum aliquod Oppidum eſt nullius diœceſis, Epiſcopus, cuius Cathedralis eſt proximor poteſt, & debet illud viſitare, præſertim quo ad curam Animarum. *Conc. Trid. ſeſſ 24. cap.9.*

Ad quem etiam ſpectat facere concurſum, & dare dimiſſorias ipſius Clericis ſæcularibus, vel ipſis ordines conferre, præcedentibus litteris teſtimonialibus Prelati loci, vel Vicarij eius. Sicut fuit deciſum in ſubditis Archipresbyteri Altamuræ reſpectu Epiſcopi Grauinæ, & alijs, &c. 1605. Al Veſcouo di Grauina, 25. Ian. 8. & 9. Nullius Cerignola 14. Feb.15. 1606. Chiuſi 7. Aug.66.

† Prælatus tamen Nullius poteſt approbare ad Confeſſiones, & abſoluere à caſibus reſeruatis.*

Excipe caſum; quando Prælatus haberet ex indulto Apoſtolico, vel ex quaſi poſſeſſione temporis immemorabilis, opportunam facultatem congregandi Synodum, quam cum effectu conuocaſſet, in eaque deputaſſet Examinatores Synodales; eo enim caſu ad ipſum Prælatum ſolum ſpectaret dare litteras dimiſſorias ad Ordines, ac facere concurſus pro Parochialibus vacantibus: nec Epiſcopus vicinus ſeſe ingerere poterit, vt reſoluit Sacra Congregatio Concilij, 1595. Nicaſtro 24. Ian.361. *verbo Dimiſſoriæ.*

† Sicut nec etiam in viſitatione *Othob. dec.*82. cap. tamen Concilij non habet locum in dimiſſorijs, niſi ſpecialiter concedantur.*

9 *Quando ceſſet.* Exemptionis à publicis muneribus priuilegium habens, tenetur tamen ad conſtructionem Pontium, & viarum, niſi ſpecialiter huius rei conceſſa ſit Immunitas: quia de iure Ciuili ad hoc etiam Eccleſia tenetur; de iure vero Canonico non niſi Papa conſulto, & annuente. Vt ſeruari vidi in ampliatione cuiuſdam torrentis, qui vulgo *Marroggia* dicitur, cum ingenti adiacetium Agrorum pernicie per Spoletanam Vallem præſertim Trebiatum fines, excurrens. *V. c. Non minus, & cap. Aduerſus. De immun. Eccl. l. Ad inſtructiones 7. C. Sacroſ. Eccl. Tiraq. de priuileg. piæ cauſæ, in præfat. §. Item legatum, circa fin. Bonac. diſp.2. quæſt 9. pun.2. nu.3. tom.2. Diana 1. de immun. Eccleſ. reſol.38. & decreta, quæ retuli in meo Compendio Epiſcoporum v. Immunitas num.124. & ſeqq.*

10 Laicus Commiſſarius feſtorum nullo extra diœceſim gaudet priuilegio, 1604. S. Seuerino 15. Nou.61. *verbo Feſtum 9.*

11 Non prodeſt familiaritas acquiſita poſt commiſſum delictum, 1620. Mileto 31. Ian.16. *v. collector.*

Nec ei, qui actu non ſeruit, 1646. 18. Maij 5.

12 Exemptio conceſſa occaſione litis expirat ea finita, 1602. Aiqui 25. Octobris 114.

13 Exempti renunciare poſſunt priuile,

uilegijs, 1602. Aſcoli 20. Aug. 90. *verbo Subcollectores*.

14 *Ordinario ſubijciuntur* in multis caſibus.

I. In cauſa hæreſis. *Ad abolendam, 9. De hæret.*

II. Cum Religioſi exempti habent præſentare, vel nominare Rectores ad Eccleſias Parochiales, Epiſcopus non debet eos admittere, nec inſtituere, niſi exempti congruam Rectori fructuum portionem aſſignent, vnde poſſit commode ſuſtentari, & Epiſcopalia iura, aliaque incumbentia onera ſopportare, non obſtante conſuetudine in contrarium: niſi ipſi Religioſi vellent huiuſmodi onera ſupportare, Rectorem ipſum, vt fratrem benignè tractando, *cap.1. de præbend. in 6. Clem.1. de Iurepat.*

Multo magis exempti, qui habent Parochiales extra territorium, tenentur in eis deputare Curatum cum approbatione Epiſcopi, 1601. Salerno 16. Iulij 173.

III. Si obtinent Cappellas, & Beneficia non exempta, ratione illorum ſubſunt Ordinario. *c. Cum Capella 16. De præſcript.*

IV In Clauſula Monialium, *cap.1. in fine, de ſtatu Regul. cap.1. eod. in 6. Concil. Trid. ſeſſ.25. Regular. cap.5.*

Et alias in delinquentes circa perſonas degentes intra ſepta Monaſteriorum Monialium, etiam Regulares, Greg. XV. conſt.18. *Inſcrutabili*.

In Monaſterijs tamen ſubiectis immediatè Papæ, Epiſcopus nihil poteſt in temporalibus, ſed tantum in ſpiritualibus. *Sacra Congregatio Concilij ad cap. 9. ſeſſ. 25. vt refert Paſqualigus*. Nec repugnare videtur dicta conſtitutio, ſi rectè aduertatur. Vnde ita reſoluit etiam Sacra Congregatio Epiſcoporum, & Regularium pro Epiſcopo Lucenſi in Moniales S. Iuſtinæ.

V. Chriſma, Oleum Sanctum, conſecrationes Altarium, & Baſilicarum Ordinationes Clericorum, & his ſimilia, à Diœceſano Epiſcopo petere tenentur exempti, niſi aliud habeant ex priuilegio, vel præſcripta conſuetudine. *cap. Veniens 19. De præſcript.* v. Regularis, *&* *cap.1. de Relig. dom.*

VI. Tenentur Interdictum ſeruare, quod Matrix Eccleſia ſeruat, & dies feſtos, quos Epiſcopus inſtituerit. *c. Cum inter vos 5. de conſuet.*

VII. Tenentur Excommunicatos vitare, & pro manuum iniectione in Clericos, vt excommunicati vitari. *c. Nulli 8. de ſent. excommun.*

Vnde ad hoc, vt euitentur, poſſunt ab Ordinario denunciari, quando in aliquam excommunicationem inciderunt 1626. Maſſa 11. Dec. 203. 1646. Venoſa 9. Nou.6.

VIII. Non poſſunt conſtruere Oratoria, vel Cappellas in loco non exempto abſque licentia diœceſani: in exempto vero requiritur Sedis Apoſtolicæ priuilegium ſpeciale. *cap.4. De priuil. in 6.*

IX. Monetarij Vrb. VIII. conſt. 75. *In ſuprema*.

X. Sortilegi, præſertim Aſtrologi iudiciarij, qui iudicia faciunt ſuper ſtatu Chriſtianæ Reipublicæ ſeu Sedis Apoſtolicæ, vel ſuper vita, aut morte Summi Pontificis, vel conſanguineorum eius vſque ad tertium gradum; Eccleſiaſtici ſiue ſeculares, ſiue Regulares, ſubſunt quo ad hoc in Vrbe Vicario, & Gubernatori; extra in ſtatu Eccleſiaſtico legatis, & Præſidibus, vel Prolegatis in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis, alias locorum Ordinarij priuatiuè quo ad omnes etiam ſuperiores ipſorum Regularium. *Vrb. VIII. cuius conſtitutionem retuli in tit. de ſententia excommunicatione num.202. §.2. v.* Ordinarius.

XI. Clericus ſæcularis delinquens puniri poteſt ab Ordinario non obſtante aliquo priuilegio perſonali. *Trid ſeſſ. 6. cap.3.*

De Regulari dic vt infra v. Regularis num.11.

num.11. & ſeqq.

15 Exemptio conceſſa à iuriſdictione Epiſcopi, & Vicarij, non extenditur ad ſucceſſorem, 1604. Giorgento 1. Iunij 66.

Maximè ſi eo mittatur Vicarius Apoſtolicus, 1601. Siracuſa 20. Aug.190.

† Sacra quoque C.C. in vna Alerien. 4. Nouembris 1637. cenſuit, exemptionem à iuriſdictione Epiſcopi obtentam de tempore, quo quis non erat Canonicus, non ſuffragari poſt obtentum Canonicatum.*

16 Prohibitio innouandi contra Parochum non impedit executionem decretorum viſitationis pro conſeruatione, & adminiſtratione Sacramentorum, ac bono Parochialis regimine, 1617. Teleſio 8. Apr.68.

Nec quod non teneatur oſtẽdere Bullas Beneficij, vel litteras teſtimoniales ordinum,& obedire ordinationibus generalibus, 1603. Montalto 14. Nou.132.

17 Dum de exemptione non conſtat, Ordinarius procedere poteſt, 1602. Bouino 17. Deceb.151.

18 Fratribus ab Ordinario carceratis etiam captura debet reſtitui, 1603. Ferentino Maij 35. 27. Maij 41.

EXHEREDATIO. Filius. Teſtamentum.

Et quæ dixi lib. 2. Ciuilium, tit.13. De exheredatione liberorum.

EXILIVM. *Exorciſmus*.

1 R*Ei* mitti poſſunt in exilium, licet torturam ſuſtinuerint, 1604. Marſi 1. Iunij 63.

2 Nullius Ordinarius imponere poteſt exilium ab Vrbe, quia eſſet impedire recurſum contra bullam Cœnę, 1605. Amalfi 5. Nou.80.

3 Sacerdos exul celebrare poteſt, ſi ei aliud non obſtat, 1602. Macerata 4. Sept.94.

4 Sententia exilij non comprehendit priuationem beneficij. *Regiſtr.* Regul.1602. 3, Dec 85.

Et per conſequens Beneficiatus exul, ſoluta, vel aſſecurata mercede ſubſtituti, non amittit reliquos fructus beneficij, 1601. Viterb. 9. Iunij 156.

5 Fractor exilij incidit in pœnam triremium, 1604. Sutri 10 Febr.21. *Arg. l. Relegati 4. ff. num. de Pœnis*.

6 Pœna contrauentionis reſeruatur Sacra Congregationi, ſi exilium fuit impoſitum ab ipſa, 1601. Bertinoro 7. Nou.226.

EXORCISMVS.

1 N*On placet*, quod Regulares exorcizent ſine licentia Ordinarij, qui id eis prohibere debet, 1625. Fiorenza 22. Febr.39.

Et ſi id faciant cruculis, & alijs modis inſolitis mittuntur in exilium, 1603. Venetia 27. Octob.81.

2 Adhibitis debitis diligentijs ad cognoſcendum, an Monialis ſit reuera vexata, datur licentia Sacerdoti ſæculari, vel regulari, moribus, & ætate graui, eam exorcizandi in Eccleſia exteriori, intra terminum trium, vel ad ſummum ſex menſium, coram confeſſario,& duabus vel tribus fæminis conſanguineis, & ianuis clauſis. Modo expleto exorciſmo, ſtatim reducatur in clauſuram. Si vero Spiritus, vt plurimum, erunt ficti; carceres flagella, ieiunia, compedes, & ſimilia intra clauſulam erunt eiuſmodi energumenarum exorciſmi, 1580. Tiuoli 20. Iulij 128. &c. 1600. Fano 18. Aprilis 31. &c. 1616. Vicenza 14. Maij 74 1649. Bologna 8. Octob.2.

3 Graue indicium diabolicæ vexationis eſt, quando ex fide iurata Medicorum conſtat; nulla adhibita medicamenta profuiſſe, 1645. Parma 10 Nou.31. Sulmona 41.

Regulariter non conceditur licentia conducendi Moniales in domos priuatas ad

tas ad exorcizandum, 1582. Oſmo 21. Aug. 111. 1612 Aquen. 15. Iunij 82.

Neque ad viſitanda loca ſancta, 1582. Giorgento 3. Oct. 130.

4 *Clauſuram*, ad exorcizandum ingrediendi licentia Ordinarius non concedit, 1601. Reggio 15. Maij 62. 1610. Cremona 1. Octob.

Neque S. C. illam concedere ſolet, 1606. Vicenza 14. Maij 74. 1617. Mondoui al Nuntio di Turino, 10. Ian. 7.

Et ſi concedatur, intelligitur tantum pro benedicendis cellis, de infectione ſuſpectis, 1495. Imola 22. Febr. 3. Milano 2. Maij 31.

Cum aſſiſtentia Abbatiſſæ, & comitatricum, 1632. Senegaglia 18. Iunij 45.

5 Prorogatio non conceditur, quando ex diuturna exorcizatione non ſequitur bonus effectus, 1639. Spoleto 1. Iulij 39.

6 Nouitia energumena Patri redditur, ad Monaſterium non reuerſura ſine licentia S.C. 1600. Tortona 20. Nou. 9.

EXPECTATIVÆ.

Doctor. Habitus.

EXPENSÆ.

Capitulum. Cauſa. Debitor. Doctor. Filius. Informatio. Iuramentum. Calumnia. Pater. Proprietas. Recurſus. Reſtitutio. Reus. Synodus.

1 CAuſam probabilem habens litigandi, vel probabilem Doctorum opinionem pro ſe, non punitur in ſumptibus liti. *l. Qui ſolutum 78. ff de legat. 2. cap. Sacro 48. De ſent. exc. Bart. in l. Deſtitiſſe. ff. n. de iudic. v. Doctor.* Alioquin metu expenſarum dimitteret quis ius ſuum indefenſum. *l. Illud 40. ff. de petit. Hered.*

Hoc tamen locum non habet in cauſa appellationis: niſi aliquid de nouo fuiſſet probatum, cuius vi fuit alter iudicandum. *gloſſa in c. Ignorantia 13. de Reg. Iur. lib. 6.*

Item quando quis condemnatur, abſente Actore, pro quo ſententia fertur. Nam quandocumque pro abſente ſententia fertur, non condemnatur præſens in expenſis: quia Iudex non tenetur condemnare victum in expenſis, niſi Victore petente, licet eſſet vterque præſens. *cap. 4. de pœnis.*

2 Quomodo taxandæ ſint expenſæ factæ in lite, retuli deciſionem Rotæ Magiſtralem lib. 4. Ciuilium tit. 6. De action. num. 49.

Et quod expenſæ probantur per iuramentum eius, qui eas fecit. *cap. cum olim il 2. 14. iuncta gloſſa v. Iurauerας. De priuil.*

3 *Monialium* officiales nullæ faciant de proprio expenſas ſui officij, 1642. Foligno 28. Febr. 67.

4 Pro verificandis conditioribus in licentijs Monachandarum appoſitis, non debent mitti commiſſarij, vel exigi viatica, ſed committi Vicario foraneo, 1605. Gerace 14. Nou. 297.

5 Expenſæ ſuperfluæ non debent permitti Monialibus, neque occaſione feſti de ſancto ſui nominis, 1629. Gerace 9. Settemb. 133. 1646. 4. Maii 1.

Neque conſecrationis, 1646. 20. Apr. 27. Iulii 49.

EXPLORATIO. *Habitus. Voluntas.*

1 COllocata in Monaſterio pro exploratione non permittitur aliquem alloqui, præter Abbatiſſam, nec accipere victum à conſanguineis, 1611. Perugia 9. Dec. 151.

2 Exploratio voluntatis Nouitiarum ante profeſſionem fit, vel ad Crates, vel ad feneſtellam Communionis, vel etiam in Eccleſia exteriori, 1621. Napoli 20. Martij 41.

† Exploratio voluntatis pertinet ad Epiſcopum, in cuius diœceſi ſitum

eſt Monaſterium Rauenna 11. Maij 1582 lib.3. 343.*

EXTERI *Dos. Educandæ.*

1 IN *locis* numerarijs poſſunt Ciues exteris præferri, maximè ſi Monaſterium eſt nouiter erectum, 1602. Fano 2. Iulij 40.

Modo non excludantur exteræ, dum pro ipſis etiam adeſt locus; niſi Fundator expreſsè iuſſerit exteras excludi, 1603 Sorrento 8. Apr. 23. 1611. Polignano 16. Dec. 5.3.

Vel ex decreto Sacra Congr. ne propter exteras excludantur ciues, 1604. Nocera 22. Sept. 54.

Vel ex induto Apoſtolico, vt exteræ non admittantur in locis numerarijs, 1628. Reggio 21. Ian. 32.

Hoc tamen non habet locum, quando fuit acceptata extera ex eo, quod nulla ciuis comparuiſſet, 1613. Ripatranſona Nou. 119.

Dum enim ceſſat concurrentia, poſſunt exteræ acceptari, non obſtante prædicto Indulto, vel decreto, 1614. Camerino 25. Aprilis 50. Terni 19. Decembris 166.

2 Non debet fieri decretum, quod exteræ non recipiantur, niſi ſoluant dotem duplicatam, 1603. Como 10. Ianuarius 46.

Vel maiorem ciuibus, 1616. Città di Caſtello 30. Sept. 143. 1618. Nola 22. Iun. 104. 1627. Modena 29. Ian. 27.

Niſi de licentia S. C. 1593. Lucca 9. Aug. 247.

EXTORSIO. *Ordinarius.*

1 C*Enſetur extorſio*, accipere pecuniã pro caſſatione querelæ, 1603. Rieti 15. Apr. 43. & carcer cum 4. ſcutis Adoleſcenti 14. annorum, ſolum quod negaſſet pignus executori Curiæ Eccleſiaſticæ exequenti mandatum Iudicis laicalis, 1655. Nocera 19. Nou. 306.

2 Et pro ſententia ſportulas exorbitantes, 1603. Reggio 15. Iulij 79.

3 Pœna extorſionis eſt eadem cum pœna concuſſionis; nimirum, vt vltra reſtitutionem extortæ pecuniæ puniatur etiam criminaliter pœna extraordinaria, nec tollitur præſcriptione. Non tamen extorſio præſumitur; vnde accuſatori incumbit eam probare. *Farinac. pract. crimin. quæſt.* 111. *numer.* 39. 44. 49. 52. 55.

EXTREMA VNCTIO.

Euchariſtia. Maria. Oleum. Parochus.

F
FABRICA.

Actor. Cella. Appellatio. Eccleſia. Epiſcopus. Legatum. Proſpectus.

1 A*Dminiſtratores*, tam Eccleſiaſtici, quam laici, debent expendere redditus cum participatione Ordinarij, vel eius Deputati, non obſtante contrario abuſu, 1586. Cremona 4. Martij 204.

2 Eleemoſynæ pro Fabrica deponi debent, donec incipiatur, 1603. Città della Pieue, 28. Nou. 140.

In Sacro Monte, quatenus adſit, 1605. Breſcia 20. Dec. 91.

3 De redditibus Fabricę poſſunt emi annui cenſus, in eius vtilitatem inſumendi, dum in præſentiarum non eſt opus reparatione, 1593. Larino 22. Nou. 301. *v. Eleemoſyna* 33.

4 Permittenda Confraternitati quęſtuatio ad perficiendam Fabricam Eccleſiæ, 1633 Lucca 15. Aprilis 38. *v. Quæſtu.*

5 Senex 85. annorum compelli non debet ad inſeruiendum Fabricæ, 1616. Narni 21. Oct. 128.

6 Nullus Abbas fabricari valeat ſine licentia Generalis, & Viſitatorum in ſcriptis, quam concedere nequeant, niſi

Monaſterium illud ſoluerit omnes taxas decurſas, & remaneat quantitas ſufficiens pro futuris, 1633. Camaldoli 8. Aprilis 112.

7 *Moniales*, non debent ab ædificijs Fratrum dominari, 1601. Spoleto 3. Sept.88.

Immo Fabrica Regularium diſtare debet ſaltem per decem palmos ab Eccleſia Monialium, 1604. Coſenza 27. Iunij 72.

Et à quolibet loco pio muliebri, 1650. 9. Sept.5.

8 Moniales non poſſunt fabricas facere ſine licentia S.C. 1650. Ancona 30. Sept.2.

Neque cum damno Monaſterij vicini 1603. Arezzo 1. Sept.66.

Neque debita pro ea contrahere, 1600 Peſaro 5. Dec.12.

Neque expendere ſortes, ſed tantum fructus, 1603. Caſtell'à Mare, 26. Martij 19.

9 Proſpectus in Monaſteria, & omne id, quod Clauſuræ præiudicare poteſt, debet omnino remoueri expenſis eius, qui fecit: & vbi non eſt tertius, Monaſterij. Ad quod Ordinarius cogere debet etiam in Monaſterijs, quæ reguntur à Regularibus, 1578. Rieti 12. Maij 81. 1647. 15. Februarius 4. 1648. 19. Iunij 5.

FACERE.

Differt ab Agere. v. Actus.

FACIES. Pœna.

FALCIDIA.

Donatio 5. Legatum. Legitima.

1 Dicitur Quarta hæreditatis, quando hæreditas eſt exhauſta per legata, vel fideicommiſſa: tunc enim inſtitutus hæres poteſt detrahere quartam de ſingulis legatis, vel fideicommiſſis. Quæ Quarta dicitur *Falcidia*, vel à falce, ad cuius inſtar reſecat legata; vel, vt probabilius, à Falcidio Auctore.

2 Falcidia non debetur de eo, quod pœnæ nomine accreuit. *gloſſa cap. Raynaldus de teſtam.* vt dixi in tit. de lege Falc. num.4.

3 Teſtator prohibere poteſt detractionem Falcidiæ. *Auth. ſed cum Teſtator. C. ad leg. Falcid.*

Et Trebellianicæ, etiam Fideicommiſſarijs primi gradus. *Rota in vna Ciuitatis Caſtelli Fideicom. Merc.26. Ian.1609. coram Ludouiſ.*

Licet quidam arbitrentur, parentes liberis, ſicut legitimam adimere nequeunt, ita nec Trebellianicam prohibere poſſe.

FALLACIA.

Auaritia. Culpa. Deceptio.

FALSVM.

Inſtrumentum. Moneta. Notarius. Teſtis.

1 Qvid. Eſt quod animo corrumpendæ veritatis in alterius fraudem dolo malo fit. *Oinot. Inſt. de publ. iud. §. Item lex Cornelia de falſis num.2.*

2 Quomodo contingat ſcripturas falſificari præſertim litteras Apoſtolicas dixi in Can. lib.5. tit.20. De crimine fal. num.1. & ſeqq.

3 An amiſſæ ſcripturæ de hæreditate, vel nobilitate liceat aliam ſimilem facere: & an liceat Parocho facere fidem de Baptiſmo alicuius, dicendo ſe illam de Baptizatorum libro deſcripſiſſe, quando liber ille perditus eſt.

Quidam negant: quia nihil aliud eſſe videtur, niſi falſitas, & mendacium, quæ ſunt intrinſecè mala, nec aliqua bona circumſtantia cohoneſtari poſſunt. *Eman. Sà v. falſarius num.2.*

Quidam, quos refert. *Diana* 5. *tract.* 14. *reſol.*40. probabiliter affirmant, quia non poteſt dici falſum, quod iuuatur primordio veritatis. Licet ipſe. *Diana* 3. *tract.* 6. *reſol.* 56. contrarium abſolutè teneat *Et* 5. *tract.*14. *reſol.*40. quoſdam alios refert pro affirmatiua, alia ſimilia exemplificans.

4 Iurans pro certo, quod quis audiuit à fide digno, in foro conſcientiæ excuſatur, non verò in foro exteriori, quia reddere debet rationem ſui dicti. *Diana* 4. *tract.*4. *reſol.*77. & 5. *tract.*7. *reſol.* 10. *Et ego in Collect. Prou.*8.17.19.

5 Suſpicio falſi habetur pro falſitate. *Zilet. tom.*1. *Conſil. crimin.*121. *num.*3.

Nam in ciuilibus ſola ſuſpicio falſitatis admittitur pro retardanda cuiuſcumque inſtrumenti executione, aut tollenda illius fide. *Rota in vna Firmana Profeſſionis* 2. *Dec.*1639. *coram Roias Diana in fine* 6. *par.* vt dixi in Can.5. tit.20. num. 4. §.5.

6 Falſum ſemper excluditur, cum quid producitur cum clauſula, *ſi & quatenus pro me facit*: falſum enim pro eo non facit. *Zilet. conſil.*139. *num.*19.

7 *Pœna* falſi ſecundum leges in ſeruo eſt mors, in libero vero deportatio cum bonorum omnium confiſcatione. *leg.*1. *ff. num. de fal.*

8 Falſificans Acta debet cauſam perdere. *l. fraudem,* §. *Quoties, & ibi gloſſa ff. num. de Iure Fiſci Iaſ. in l. Diuus ff. num. de iudic num.*16.

9 Vt quis puniri poſſit propter vſum Inſtrumenti falſi, oportet interrogetur, an velit vti, & reſpondeat quod ſic. *Zilet. conſil.*117. *num.*56.

Vel probare, quod ſcienter, & doloſè vſus fuerit. *num.*57.

10 *Probatio.* Vna falſitas arguitur ab alia. *Zilet. conſ.*121. *num.*3. & 5. *tom.*1.

11 In materia falſi ad plenam probationem ſufficiunt duæ præſumptiones, vt ſcripturæ fides non detur. *Zilet. conſ.* 128. *num.*1.

12 Falſitas non præſumitur, quando probationes ipſam neceſſario non concludunt. *Zilet. conſ.*117. *num.*14.

13 Falſus non præſumitur, qui nullum reportat commodum. *Zilet. conſil.* 162. *num.*12.

Non enim datur præſumptio fraudis, vbi non adeſt lucrum. *Aym. conſil.*75. *num.*16. *& ſeqq. Corn. conſil.*63. *num* 9. *lib.*3. *dec. conſil.*57. *num.*36. *lib.* 2. *Menoch. lib.* 5. *præſumpt.*2. *num.*18. *Ex Rota.*

FAMA. *Detractio. Honor. Teſtis.*

1 QVid ſit, & quam probationem faciat, dixi in Can. lib.2. tit.19 de probat. num. 19. & ſeqq. *vide Clauem Reg. lib.*11. *cap.*3. *num.*2. *& ſeqq.*

2 *Reſtitutio* famæ non eſt neceſſario facienda.

I. Cum quis alterum infamauit, verum crimen, ſed occultum, reuelando: tunc enim ſufficit à tali murmuratione ceſſare, & infamatum, data opportunitate, honorificè tractare, vel laudare.

Probabilius tamen videtur, quod cum quis iniuſtè reuelauit verum crimen alterius, ſed occultum, nec aliquam habet cauſam à reſtitutione excuſantem, non ſufficere reſtituendi modum, quo dicat, ſe male, & iniuſtè crimen illud reuelaſſe: quia hoc apud doctos erit potius renouatio infamiæ, quam reſtitutio famæ. Nec ab infamia ceſſando, & infamatum laudando, quia hoc non ſufficit. Sed cum teneatur omni licito, & poſſibili modo reſtituere famam, debet dicere, ſe falſum dixiſſe, ac fuiſſe mentitum: quia reuera cum iniuſtè, ac deliberatè reuelauit, habuit iudicium practicum, bonum eſſe reuelare Crimen Fratris, quod erat falſum practicum, & mendacium, quo ſenſu omnia peccata dicuntur falſitates, & mendacia. *Id quod late proſequitur Clauis Regia lib.* 11. *cap.*4. *num.*21. *& ſeqq.*

II. Quan-

II. Quando Infamator famam reſtituere non vult, vel non poteſt, non tenetur pecunia compenſare. Quia tamen opinio contraria eſt probabilis, poteſt infamatus ex bonis infamantis ſibi compenſare, ſeruatis regulis compenſationis.

III. Quando duo mutuo ſe infamarunt, ſi infamiæ, & cetera ſint paria.

IV. Interrogatus de crimine vero, ſi neget, nulli tenetur ad reſtitutionem.

V. Quando detractio facta eſt verbis generalibus, puta aliquem eſſe ſuperbum, ambitioſum, mendacem; niſi de Prælato, vel alio graui viro, talia dicerentur.

VI. Quando detractio eſt antiqua; *Supra v. Detractio num.2.*

VII. Probabile eſt, in nullo caſu famam reſtituendam eſſe cum periculo vitę, *Diana 3. tract.5. reſol.30.*

FAMILIARES.

Conuerſa. Exemptio. Grex. Patronus. Teſtis.

EPiſcoporum, & Cardinalium gaudent priuilegio fori, vt ſatis, & latè probaui in Can. tit. de ſentent. excommun. num.109. §.8.

1 † Card. atteſtatio admittitur ſuper vita, & moribus ſui familiaris trien. C.C. 16. Maij 1631.

2 Beneficia, quæ ex indulto Apoſtolico conferenda ſunt originarijs, conferri non poſſunt exteris, licet ſint familiares triennales Epiſcopi. Beneuentana 25. Maij 1604. *

FAMVLVS. *Seruus.*

CArdinalium famulis ſtipendia non conuenta petere prohibuit ab hæredibus B. Pius V. Conſt.5. *Sanctiſſimus.* Aliorum vero Romanæ Curiæ Prælatorum pro biennio tantum: & infra annum à die eorum obitus Paulus III. Conſt 43. *Cum ſicut*. De qua materia dixi latius lib. 3. Ciuil. titul. 25. loc. numer.20.

FASCINATIO.

FAſcinationis cauſæ aſſignantur diuerſæ: ſed illa certiſſima videtur, quam affert *S. Th. 1. quæſt. 117. 3. 2.* Nempe quod cum Anima vehementer ad malitiam commota fuerit, immutantur ſpiritus corpori coniuncti, præſertim in oculis, & inficiunt quos intuentur vſq; ad determinatum ſpacium, præſertim tenellos, & impuberes, vt latius dixi in Collect. ad Gal.3. 1.

FEMINIVM. *Filius.*

SVb maſculino in materia pœnali, & odioſa probabile eſt non comprehendi. *Ex Decio Reg. Feminæ num 48.83. 95. ff. num. de Reg. iur. Salas, & alij Bonac. tom.1. de clauſ. quæſt.4. pun 6. num.5.*

Et latè quando Maſculinum concipiat Femininum. Dec. l.c. n.95. & ſeqq.

FENESTRÆ.

Clauſura. Eccleſia. Proſpectus.

1 PArticularium reſpondentes in aliquam Eccleſiam, claudi debent, maximè ſi proſpectum habeant ſuper Altaria, 1583. Siuiglia 5. Iulij 165. 1565. Meſſina 29. Oct.227. 1602. Sulmona 4. Iunij 57. 1648. 6. Nou 4.

2 Vel in Clauſuram Monialium, 1602. S.Benedetto 15. Ian.5. Milano 5. Martij 10.

Cum Cautela tamen, ſi domus erant Monaſterij, vel ſi via eſt intermedia: dubium eſt enim, an de iure cogi poſſint 1602. Giorgento 23. Aprilis 25. V. E ben facto.

3 Feneſtræ vero, & quæuis alia foramina Regul. ſpectantia in hortum, vel clau-

clauſuram Monialium , omnino claudenda ſunt , 1603. Amelia 23. Dec.99. 1639. Napoli 2. Dec.256.

4 Feneſtræ tam altę ſint,vt ad lumen tantummodo ſeruiant , 1601. Città di Caſtello 12. Martij 46.

Nec tolerari debet, quod propter vicinitatem , & correſpondentiam feneſtrarum, Moniales poſſint videre vicinos vel videri , 1594. Nicaſtro 16. Auguſti 254.

5 Feneſtrella communionis deſeruire non poteſt pro Confeſſionario,neque per modum prouiſionis, 1604. Borgo S. Donino 9. Aug.36.

6 Ibi miniſtratur chriſma Monialibus, & alijs in Clauſura degentibus. *Ibidem.*

Velum Profitentibus, & conſecratio Profeſſis, 1617. Bologna 17. Septembris 246.

7 Alias debet eſſe ſemper clauſa feneſtellis ligneis interius , & exterius . *Ibidem.*

8 Debet eſſe lata palmo integro, alta dimidio, 1618. Piſa 13. Iul.242.

9 Et ita reſtringi , vt non poſſit ad alium vſum deſeruire , 1600. Marſi 5. Dec.11,

FESTVM.

Confraternitas. Exemptio 10. *Græci. Iudæi. Iudex. Miſſa. Monitorium.*

1 QVid. Sabbatum, quod ſignificat primam creationem . mutatur in Dominicam, in qua commemoratur noua Creatura inchoata in Reſurrectione Chriſti. Et ſimiliter alijs ſolemnitatibus veteris legis nouæ ſolennitates ſuccedunt: quia beneficia Populo Hebræo exibita ſignificant beneficia Nobis conceſſa per Chriſtum . Vnde feſto Phaſes ſuccedit feſtum Paſſionis , & Reſurrectionis Chriſti . Feſto Pentecoſtes, in quo data fuit lex vetus, ſuccedit feſtum Pentecoſtes, in quo data fuit lex ſpiritus vitæ. Feſto Neomeniæ ſuccedit feſtum Beatæ Virginis : in qua primo apparuit illuminatio ſolis Chriſti per copiam gratiæ. Feſto Tubarum ſuccedunt feſta Apoſtolorum. Feſto expiationis ſuccedunt feſta Martyrum, & Confeſſorum. Feſto Tabernaculorum ſuccedit feſtum conſecrationis Eccleſiæ . Feſto Cœtus atque Collectæ, ſuccedit feſtum Angelorum, vel etiam omnium Sanctorum *S.Th.1.2.quæſt.*103.3.4.

2 *Mutare diem* feſti , ne concurſum ad Cathedralem impediat , non poteſt Epiſcopus, 1603. Tropea 15. Maij 52.

† Petitum fuit declarari, an veniente feſto Sanctiſſimæ Annunciatæ in diebus maioris hebdomadæ, ſeu alio die , quo transferri debeat eius officium , ſit etiam transferenda ipſa feſtiuitas , ſeu ſolemnitas, pro vt transfertur eius officium . Et Sacra Congregatio Rituum reſpondit, in caſu propoſito transferendum eſſe duntaxat officium, non autem ſolemnitatem , ſeu feſtiuitatem , quæ ſeruari debet eo die præciſo, quo cadit. 23. Decembris 1633. Congr. Epiſc. Portuen. Card. Pius. Iulius Roſpiglioſus Secr.*

Licet tolerari poſſit conſuetudo,quod aliqua Confraternitas , ſiue conuentus celebret aliquod feſtum particulare alia die, quam celebretur ab Eccleſia vniuerſali, 1602. Bitonto 3. Octob.82.83.

† Item Sacra Congregatio de P. F. 1631. ad 69. ad 5. decreuit feſta præcepti vniformiter tam à Græcis , quam à Latinis eſſe ſeruanda, deuotionis vero ſecundum conſuetudinem. Infra numer. 10. *

3 *Nundinæ*, quæ certis diebus feſtiuis intra annum cadunt , tolerentur , Mercatus verò transfertur in præcedentem diem , vt dixi in tit. de fer. num.4. 1580. Gallipoli 25 Oct.185.1587. Fano 3 Iunij 151.

Nec debet licentia dari,præſertim pro

Domi-

Dominico, 1596. Coſenza 31. Ian.8

4 Non debent ab Ordinario multiplicari feſta, 1580. Gallipoli 25. Octob. 185. 1583. Vgento 23. Auguſti 221 Vrb. VIII. 1642. Idibus Septemb. *Vniuerſa.*

† Nec Conc. Trid. ſeſſ. 25. de Reg. cap. 12. Dat Epiſc. nouam facultatem indicendi dies feſtos ſed ſupponit habere, 11. Dec. 1629. C.C.*

5 *Locus*. Non debet eadem die celebrari feſtum in duabus Eccleſijs vicinis; ſed moderna debet eligere alium diem, 1585. Meſſina 19. Martij 51. 1648. Sabina 20. Nou. 4.

Nec in Oratorio priuato, 1642. 22. Febr 15.

In Oratorio tamen Confraternitas circa celebrationem feſtorum nihil debet innouari, 1645. Auellino 17. Nouembris 2.

6 Occaſione feſtorum non debent Eccleſiæ Regularium apertæ teneri vltra dimidiam noctis horam, 1602. Molfetta 26. Sept. 49. *v. Eccleſia.*

7 Prohiberi non poteſt Monialibus, ne ad ornandam earum Eccleſiam in die propriæ ſolemnitatis, accipere poſſint commodato paramenta, 1602. Meſſina 4. Iun. 33. *Hoc ſolum eſt in vſu: reliqua videri poſſunt in meo Compendio Monialium.*

8 *Miniſtri, &c.* Feſta, & vigiliæ non annunciantur à Regularibus, niſi exerceant curam Animarum; vel niſi Parochus conſentiat, 1603. Borgo S. Donnino 15. Dec. 149. *v. Miſſa.*

9 Si Epiſcopus vult inſtituere, vel manutenere officium commiſſarij feſtorum, debet pro illo vti perſona Eccleſiaſtica, 1616. Vmbriatico 30. Apr. 50. *v. exemptio* 10.

10 *Licentia* debet dari gratis, 1575. Taranto 420. *Vrbano VIII. l. c.*

Et ſi imponatur aliqua eleemoſyna pro locis pijs, non poteſt applicari Cathedralis vel menſæ Epiſcopi 1580. Lucera 5. Ianuarius 24. 1594. Caſerta 28. Nouembris 109. 1612. Treuico 25. Septembris 89.

Vt in piſcatione ad præſcriptum cap. licet. De fer. 1602. Gaeta 5. Febr. 17.

11 Decretum Sacra Congregatio Concilij quod ſit danda licentia laborandi diebus feſtis, vbicumque neceſſitas vrgeat, vel pietas ſuadeat, retuli in Can. lib 2. tit. 9. de fer. nnm. 1. & 2.

Hæc autem licentia danda eſt ab Epiſcopo vel etiam à Parocho, vbi ſolitum eſt. Vnde Sacra Congreg Epiſcop. reſcripſit Archiepiſcopo Materano, 18. Nouembris 1597. quod diſpenſare ſuper feſtorum obſeruatione ſpectat ad Vicarium, licet foraneum, non autem ad Archipresbyterum, vel Curatum, niſi Vicario abſente.

12 Eugenius IV. conceſſit laicis, quod laborando in feſtis S Crucis menſis Maij & S. Michaelis menſis Septembris nec non SS. Innocentium, & S. Silueſtri, non peccant mortaliter, niſi venerint in Dominica. *Comp. priuil. v. feſtiuitas, §. Eugenius IV. Nau. cap. 13. num. 15.*

13 *Cauſæ, &c.* Excuſat à feſti obſeruationem metus iuſtus, neceſſitas, pietas, vtilitas; vitatio damni corporis, vel animæ, & ſic excuſantur Puellæ laborantes ad vitandum otium, vel ad ediſcendum, vt faciendo recamaturas, ſicut pictores pingendo. *Eman. sà, v. Feſtum, num. 6. Diana 3. tract. 5. reſol. 8. & 6. tract. 6. reſol. 15.*

Vbi dicit etiam, probabile eſſe ea, quę fiunt ob pietatem, vel eleemoſynam, licitè exerceri diebus feſtis; vt Eccleſiarum parietes aulæis, vel tapetibus ornare, ſacras veſtes reſarcire, &c.

Et propter neceſſitatem, vel vtilitatem excuſantur, qui tempore belli aggeribus, foſſa aut valle muniunt Vrbes, vel Oppida, aut alia ſimilia faciunt. *Diana 4. tract 4. reſol. 229.*

13 Extra tempus Diuinorum officiorum, & Doctrinæ poſſunt vendi neceſſaria victui, & Concilium de more congregari, 1577. Oſtuni 16. Sept. 14.

1596. Nicaſtro 5. Febr. 15. 1602. Rimini 5. Febr. 16.

Et in locis alpeſtribus, finita Miſſa, ad ſolem ſiccari coria pelles, & lanas extra domos, & apothecas, non tamen in parte Eccleſiæ contigua, 1606. Salerno 15. Martij 33.

Similiter pannos laneos, vel lineos, onerare iumenta pro nundinis, vel panem pro Paſtoribus, 1611. Teleſe 16. Aprilis 38.

Cum licentia ad annum, vel ad beneplacitum, & expreſſione feſtorum magis principalium, in quibus id non videbitur permittendum, 1606. Salerno 3. Iunij 46.

15 Molitores tritici, & oliuarum poſt Miſſas molere poſſunt, eodemque tempore inferri in ciuitatem frumenta, & alia victualia. *Sacra Congr. Epiſcopo Monopolitano 15. Febr. 1595.*

16 *Equos, & iumenta* ferrare, & medicare, præſertim in itinere, permittitur, 1616. Terracina 29. Ian. 15. 1637. 11. Decemb.

17 *Laruæ*, ludi, choreæ, & ſimilia tolerari poſſunt poſt Diuinum officium præſertim diebus Bacchanalibus, 1613. Troia 12. Nouemb. 90. 1616. Segni 13. Maij 53.

Romæ non fiunt, neque diebus feſtis, neque Veneris, neque anno Iubilæi, neque ſede vacante: alijs vero diebus non niſi poſt meridiem.

18 *Panis*, aut vinum libere qualibet hora poſſunt exponi vænalia, 1596. Nicotera 1. Apr. fol. 30 §. 8.

Et Medicinę, 1577. Oſtuni 3. Septembris 8.

19 *Herba* deferri poſſunt poſt Miſſam Conuentualem ſeu Parochialem, & Concionem, ſi habebitur, 1596. Nicotera 11. Iunij 52.

Etiam illas, & fructus circumferendo 1588. Napoli 22. Nou. 250.

20 *Carnes* vero ceteraque comeſtibili inter apothecas ſemiapertas venalia poſſunt exponi extra tempus Diuinorum officiorum tantum, ſcilicet non eo tempore, quo Diuina celebrantur, ſed ante, vel poſt, 1596. Nicotera 2. Apr. fol. 30. §. 8. nempe ante Miſſam Conuentualem, & poſt Veſperas.

Exceptis certis feſtis principalibus, in quibus non licet vendere carnes ſine licentia Epiſcopi, & in tabernis clauſis, 1587. Hieracen. 20. Apr. 104.

Similiter claudi debet Lanizna ſiue macellum, dum cantatur Miſſa Conuentualis, 1599. Ferentino 14. Iunij 64.

21 *Salſamentarii* ſimiliter, & ſi ciuitas eſt frequens, ſine præfixione temporis, 1596. Viterbo 4. Nou. 94.

22 Non debet innouari conſuetudo quod poſt Miſſam Conuentualem omnes vendere poſſint ad beneplacitum, 1595. Monopoli 15. Febr. 379.

23 Quando iubentur ceſſare contractus, dum dicuntur Veſperæ, intelligitur de Cathedrali, vel Matrice, 1617. Foligno 18. Apr. 71.

24 *Aromatarij* tenere poſſunt Apothecas apertas iuxta ſolitum, 1583. Caua 23. Auguſti 224. 1602. Faenza 17. Decemb. 149.

Et vendere poſſunt omnibus horis: ſicut & qui herbas, fructus, piſces & aues deferunt. *S. C. Vicario Andrien. 16. Aug. 1593.*

25 *Pauperes*, qui diebus ferialibus ſeu pro feſtis, ruri commorantur, poſſunt diebus feſtis ſuos contractus facere. *cap. 1. & cap. Conqueſtus. De fer. S. C. Epiſcopo Gallipolitano 26. Iunij 1590.*

26 *Caſus reſeruatus*, ſiue cenſuræ apponi non debent pro tranſgreſſione feſtorum, 1613. Marſi 29. Nouembris 102. 1643. Guardia 3. Iulij 72. 1653. Fondi 30. Maij 89. num. 2.

27 *Pœna* pro tranſgreſſione feſtorum debet eſſe moderata, diſtribuenda locis pijs, deducta tertia pro executore, 1594. Terracina 14. Dec. 326.

Nec res propterea poſſunt confiſcari, 1613.

1613. Termole 29. Aug. 94. Crotone 1. Iunij 55.

Nec proceſſus formari, præſertim ſi transgreſſio leuior eſt, 1596. Nicotera 1. Apr. 29.

Nec vllo modo pœnæ locari, 1619. Certoſini 14. Iunij 201. *Cetera vide in tit. De ferijs*.

FEVDVM. *Patronus*.

1 IN *hoc ſolum* differt ab Emphyteuſi, & locatione ad longum tempus, quod in Emphyteuſi res traditur cum onere penſionis, in Feudo vero cum onere ſeruitij.

2 Hęc vox *Feudum* eſt neoterica: nam olim dicebatur *Beneficium*.

3 Et licet ſit contractus Iuris Ciuilis eſt tamen antiquiſſimus: adeo vt T. Liuius de eo lib. quinto decadis quintæ clare meminerit, vbi de ijs, quæ acciderunt poſt deuictum Perſea Macedonum Regem, ac Macedoniæ Regnum ſuppreſſum, & in quatuor Prouincias diſtinctum. Quod bellum cum quadriennio duraſſet, ab Æmilio Paulo Conſule anno ſui conſulatus finitum fuit, qui fuit annus ab Vrbe condita 585. & ante Chriſtum natum 167. Verba Liuij ſunt hæc. *Et ab Eumene, & ab Attalo, & ab Athæneo fratribus, communis ligatio de Victoria glatulatum venit. Et Maſgabæ Regis Maſſaniſſæ filio, Puteolis nauem egreſſo, præſto fuit obuiam miſſus cum pecunia L. Manlius Quæſtor, qui Romam eum publico ſumptu perduceret. Aduenienti exemplo Senatus datus eſt. Is adoleſcens ita locutus eſt, vt quæ rebus grata erant, gratiora verbis faceret. Commemorauit, quot pedites, equiteſque quot Elephantos, quantum frumenti, eo quadriennio Pater ſuus in Macedoniam miſit. Sed duas res ei rubori fuiſſe.*

Vnam quam rogaſſet eum per legatos Senatus, quæ ad bellum opus eſſent, & non imperaſſet. Alteram, quod pecuniam ei pro frumento miſiſſet. Maſiniſſam meminiſſe, Regnum à Populo Romano partum, auctumque & multiplicatum habere, vſu Regni contentum, ſcire, dominium & ius eorum, qui dederint, eſſe. Sumere itaque eoſdem, non ſe rogare, equum eſſe neque emere ea ex fructibus agri ab ſe dati, quæ ibi proueniant. Id Maſiniſſæ ſatis eſſe, & fore, quod Populo Romano ſupereſſet. Cum ijs mandatis à Patre profectum, &c.

4 De eodem feudi Contractu circa eadem tempora mentio habetur 1. Machab. 7. 8. de Bacchide Feudatario Regis Demetrij, ad ſuggeſtionem impiorum Hebræorum ab eodem Rege in Iudęam miſſo. *Et elegit Rex ex Amicis ſuis Bacchidem, qui dominabatur trans flumem magnum in Regno, & fidelem Regni: & miſit eum, vt videret exterminium, quod fecit Iudas, &c.* Eſſe autem fidelem, & Feudatarium Regis, vnum & idem ſunt: vt patet ex libris Feudorum.

Cetera vide lib. 3. Ciuilium tit. 25. num. 9.

FIDEICOMMISSVM.

Alienatio. Falcidia. Filius. Hæres. Legatus. Subſtitutio.

1 F*Ideicommiſſo* facto ſic. *Rogo te, vt Titio, & filijs eius reſtituas hæreditatem*. Titius habebit medietatem, & alterum dimidium habebunt filij eius. Quod ſi per fideicommiſſum ſubſtituantur plures, nec fuerit adiectum, *& filijs eorum*; nihil debetur filijs ſubſtitutorum mortuorum ante diem fideicommiſſi cedentem. *gloſſa c. Raynaldus 18. v. Ex patruis. De teſtam.*

2 In fideicommiſſo non detrahitur Trebellianica, niſi à Commiſſario primi gradus. *l. 1. §. De illo, & §. ſed, & quoties. iuncta gloſſa l. Exaſſe, 28. ff. i. Ad S.C. Treb.*

Nec ab eo, ſi Teſtator prohibuit. *Communis DD. in l. Marcellus 3. ff. i. Ad Trebell. Addit. ad Omot. de fideicom. hæred. §. Sed quia ſtipulationes, litt. C.*

Si ta.

Si tamen primus non detraxiſſet, poſſet detrahere ſecundus.

3 Deſcendentes grauati à Teſtatore, vt poſt ſuam ipſorum mortem hæreditatem alteri reſtituant, intelliguntur grauati, *ſi ſine liberis deceſſerint*: ne Teſtator videatur alienas ſucceſſiones ſuis anteponere. *l. Cum acutiſſimi*, 30. *C. de fideic.*

Nec ſine liberis decedere dicitur, qui Religionem ingreditur; quia Monaſterium ſuccedit loco filii. *c. In præſentia* 8. *de probat.* De quo tamem latius dixi lib. 3. Ciuilium, tit. 1. de hæred. quæ ab in tit. n. 97.

4 Fideicommiſſum perpetuum, & abſolutum inducitur ex prohibitione alienationis, addita ratione, quod vult bona perpetuo in familia conſeruari. *Rota apud Farin. par. 1. tit. 1. dec. 10. & 11. & 14. & 19. 2. 23. 2.*

FIDEIVSSOR.

Carcer. Monialis. Mulier. Soror. & quæ dixi lib. 3. Cilium tit. 21.

1 NOn *habet* beneficium excuſſionis contra Creditorem, qui alias eſt ſuus debitor, & vult facere compenſationem. *Bald. in l. Exceptione*, 11 *in princip. C. de euict.*

Nec quando Principalis obligatus eſt naturaliter tantum. *l. Marcellus* 25. *ff. de fideiuſ.*

Nec quando quis negauit ſe fideiuſſorem, & poſtea conuincitur de mendacio. *Auth. contra qui propriam, C. de non num. pec.*

Secus ſi negauit narrata, prout narrantur: quæ perpetua cautela eſt in litib. negatiuè conteſtandis. *Alios caſus circa hanc materiam videre poteris apud Oinot. de fideiuſſor*, §. *Si plures? & apud me ibid.*

2 Fideiuſſorem idoneum recipere recuſans tenetur iniurarum, vt latius dixi lib. 4. Ciuilium tit. 4. de iniur. nu. 6. Ampl. 11.

Niſi ſit Clericus, qui fideiubere non debet. *c. 1. & fin. de fideiuſſor.*

Licet ſi fideiuſſerit, fideiuſſio teneat, niſi per aliquam ſpecialem conſtitutionem irritetur. *gloſſ. ibi.*

3 Qui fideiuſſorem dare promiſit, ſi det poſtea pignora, liberatur, plus enim in rem, quam in perſonam, cautionis eſt. *Dec. in l. Plus cautionis* 49. *ff. nu. De Reg. iur. num.* 2. *Oinot. de ſatiſd. tutor. in princip. n.* 4.

4 Fideiuſſor de reo repræſentando in cauſa criminali recipi poteſt, quandocumq; non venit imponenda pœna corporis afflictiua, vel non conſtat, eum commiſiſſe delictum, niſi per præſumptiones, & indicia. Vt latius dixi tit. de fid. num. 3.

5 Fideiuſſor, dum adeſt periculum, poteſt aliquid recipere pro fideiuſſione, vt dixi ibid. n. 14

FIDES.

Chriſtus 2. Imperium. Inſtrumentum. Iudæi. Magiſter.

1 EST *cognitio*, qua firmiter ita eſſe credimus id, quod non videmus, *c. In domo* 11. *de pœnit. diſt.* 4. vt latius dixi in Collect. ad Heb. 11. 1.

Vnuſquiſq; faciliter credit, quod appetit. *S. Th.* 2. 2. *q.* 60. 3. 6

3 Fides ante Chriſtum, vel ſufficientem Euangelii promulgationem, non obligabat ad credendum explicitè, niſi vnum eſſe Deum, bonorum remuneratorem, & per conſequens malorum Punitorem, vt tradit Apoſtolus ad Hæbreos 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quod eſt inquirentibus ſe remunerator ſit.* Vniuerſale namq; & euidens principium eſt, Deum eſſe, ad quod omnes articuli fidei referuntur, Deum eſſe, rerumq; humanarum prouidentiam habere. *S. Th.* 2. 2. *q.* 1. 7. *c.*

At poſt Euangelii promulgatione

non ſolum obligat ad credendum implicite, quicquid per Spiritum Sanctum Eccleſiæ reuelatum eſt; ſed etiam explicite, niſi inuincibilis ignorantia excuſet, eos ſaltem articulos, quos ſolemnizat Eccleſia; vt myſterium Trinitatis, Incarnationis, Paſſionis, & Reſurrectionis Chriſti, gloriam ęternam pro bonis, pœnam æternam pro malis, Purgatorium pro iis, qui deceſſerunt in gratia, ſed non completa in hoc Mundo peccatorum ſuorum pœnitentia. *D. Th.* 2. 2. *q. art.* 8. *Nau. præl*ud. 4. *& c.* 11. *n.* 18. *Bonac. de leg. diſp.* 3. *q* 2. *pun.* 1. *Diana* 3. *tr.* 5. *reſ.* 48.

Vbi inter cetera dicit, quod Myſteria Circumciſionis, adorationis Magorum, Miſſionis Spiritus Sancti Sanctorum Communionis Sacramentorum, quæ quis non vult nec tenetur ſuſcipere, Virginitatis perpetuę B. M. non tenetur quis explicet credere quod an ſit probabile, iudicent viri docti, vt etiam dixi Hebr. 11. 7. 2.

Mihi certe ſemper in hac materia placuit diſtinctio Pauonii prima par. *Introd. diſt.* 7. *nu.* 5. *& ſeqq.* quod prima fides, de qua ſcribit Apoſtolus ad Hebræos, neceſſaria ſit neceſſitate medii; ſecunda vero neceſſitate præcepti, & Diuini quidem.

4 Quando vero fides infideli dicatur ſufficienter propoſita, non eſt omnium vna eademq; ſententia. Quorundam dicta refert Sanchez, quem citat Addit. ad Toletum lib. 4. c. 6. Et quid ipſe ſentiat, explicat his verbis *Quando*, inquit, *ita fides rationibus, vitæ ſanctitate, contrariorum errorum confutatione ſignis aliquibus confirmatur, vt prudenter ratio ipſa incipiat præſcribere res fidei auditas eſſe credendas, & contrariam ſententiam eſſe falſam; tunc dicitur ſufficienter propoſita*.

5 Quidam putant, vnumquemque tenere elicere actum fide, non ſolum cum vrget eius Confeſſionis præceptum, vel tentatio contraria, vel contritio, vel alicuius Sacramenti ſuſceptio ad amiſſam gratiam recuperandam; ſed etiam per ſe aliquoties in anno, & articlo mortis. *Diana* 5. *tr.* 13. *reſ.* 19.

6 *Vis, & armis* ad Chriſti fidem propagandam incumbere non licet, vt latius dixi in Can. lib. 1. tit. 1. De ſumma Trinit. n. 6.

7 *Symbolum* fidei, quod fuit conditum, fidem iam maniſtata, & Eccleſia pacem habente, publicè in Miſſa cantatur: Symbolum autem Apoſtolorum, quod tempore perſecutionis editum fuit, fide nondum publicata, occulte dicitur in principio Matutini, & Primæ, ac in fine Completorii, quaſi contra tenebras errorum priorum, & poſteriorum, ſeu præteritorum, & futurorum. *S. Th.* 2. 2. *q.* 1. 9. 6.

9 *Profeſſionem* fidei quinam emittere teneantur, dixi in d. tit. de ſumma Trin. n. 11.

Et an fieri poſſit per Procuratorem in Can. lib. 1. tit. 38. n. 14.

9 Fides, nec formata, nec informis, manet in illo Hæret.co, qui aliquem fidei articulum negat, licet vnum tantum: quia formalis ratio obiecti credendi, ſcilicet veritas prima, quæ manifeſtatur in ſcripturis Sanctis, & doctrina Eccleſiæ, tamqnam infallibili regula, non manet in eo. *D. Th.* 2 2. *q.* 5. 3. *Bonac. de legib. diſp.* 2. *q.* 2. *pun.* 1. *n.* 10.

10 *Humana*. Hiſpanorum mos eſt fidem non ſeruare: vnde fertur adagium, *Caue ergo à Cathalanis*. Baiard. ad Clar. §. fin. n. 25.

Sed melius, & verius de Græcis hoc dixiſſet, cũ *Græca fides* ſemper deficiens apparuerit, & idcirco in prouerbium abierit.

11 Fides regulariter non facit fidem, vt latius dixi in Can. lib. 1. tit. 20. de Teſtib. n 28.

12 Principi creditur atteſtanti de facto proprio, vt dixi ibidem.

13 Non creditur referenti, niſi con-

ſtet

ſtet de relato, vt dixi ibid. nu. 30.

14 Alleganti ſuam turpitudinem nulla cum alterius præiudicio debetur fides. *c. Officij 9. & ibi gloſ. De pœnit. & remiſſ. Bonac. de matr. q. 4. pun. 15. nu. 21. tom. 1.*

FIGVRA *Metaphora.*

A*ctus* peccati mortalis, vt adulterium Thamar, ſtuprum Annon, homicidium Iephthe: poteſt aliquando figurare aliquod bonum. *S. Th. 2. 2. q. 78. 2. 2.*

FILIVS.

Coniux. Diſpenſatio. Græci. Hæres. Infamia. Legatum. Mutuum. Neceſſitas Occiſio. Origo. Pater. Penſio.

1 Q*Val*. Filii Clericorum etiam ex ſoluta, vel concubina, dicuntur nati ex damnato coitu *Oinot. lib. 3. tit. 1. De ſucceſſ. nat. tantum, n. 12.*

Diſſimulari tamen debet, quod Presbyteri domi teneant ſuos filios naturales: Nam Conc. Tridentinum ſeſſ. 25. c. 15. in quo diu tractatum fuit de hac materia, id non accepit cum tanto rigore, 1582. Pampalona 4. Sept. 119.

Et ſi longe præſtaret eos alibi tenere 1602. 9. Ian. 3.

Præſertim dum ex huiuſmodi cohabitatione oriuntur ſcandala, & inconuenientia. Vnde Sacra Epiſcoporum Congregatio approbauit decretum id prohibens factum à Vicario Apoſtolico Alerien. ex præfatis motiuit, 1653. 7. Febr. 2.

2 Filii nati in Villa, vel oriundorum ex illius Ciuitatis adſcribendi ſunt Ordini, ſub qua Vicus ille, vel poſſeſſio, cenſetur. *l. Si quis 3. C. de nat. lib.*

3 Filii diebus Dominicis, vel aliis anni ſolemnitatibus geniti ſecundum S. P. Auguſtinum *ſermone 6. de tempore*, naſci ſolent leproſi, vel dœmoniaci, vel aliis infecti morbis. Vnde ſanctiſſime facient coniuges, ſi conſilium ab Eccleſia in nuptiali benedictione ſibi datum ſeruent, diebus Dominicis, aliiſque ſolemnibus, & ieiuniorum ab vſu Matrimonii abſtinendo.

4 Filiorum, præſertim librorum, nomine, veniunt etiam fœminæ. *Rota apud Coccin. dec. 111. n. 9.*

Maximè ſi non extant maſculi *n. 20.*

5 *Erga Patrem*. Filius tenetur ad denunciandum Patrem hæreticum, & teſtificandum contra illum, niſi credat, quod monitus à ſe, vel ab alio, vere reſipiſcet. *Nau. c. 25. n. 50.*

6 Filius effectus Monachus non poteſt amplius à Patre exheredari propter ingratitudinem antea commiſſam *c. fin. 19. q. 3. Tiraq. priu. 3.* Dixi in tit. de donat n. 26. & de exher liber.

7 Filii deſinunt eſſe in poteſtate Parentum hæreticorum, etiam adhuc per Eccleſiam non damnatorum, *c. 2. §. fin. cum gloſ. fin. De hæret. lib. 6. Dixi in tit. Quib. mod. Ius Papa ſol. n. 25.*

8 Filius poteſt eſſe Cappellanus amouibilis, vbi Pater eius ſimiliter miniſtrauit. *Barboſa alleg. 6. n. 5. Dixi in Can. lib. 1. tit. 17. n. 21.*

9 Sacra Congregatio ſub die 13. Auguſti 1631. cenſuit, Filium ex legitimo matrimonio natum, egere diſpenſatione, alias ex gratia concedenda, vt poſſit immediatè beneficium obtinere de Iure Patronatus, quod obtinuit Pater: ad quod beneficium in fundatione ſunt vocati proximiores de genere. *Barb. de Canc. c. 41. n. 22.*

10 Filius, qui cupit ad Sacros Ordines promoueri, poteſt cogere Patrem, vt ſibi competens patrimonium aſſignet, dummodo illud abſque aliorum filiorum incommodo aſſignare poſſit: quæ donatio de Iure irreuocabilis eſt. *Bonac. de legib. diſp. 6. q. 1. pun. 2. prop. 1.*

per tot. Barb. de poteſtate Epiſcopi part. 2. al- leg. 19. num. 61.

Et poſtquam fuit ordinatus, vt aſſi- gnatorum liberam, vacuam, & expedi- tam poſſeſſionem tradat, 1598. Aſti 19. Aug. 42.

11 Filius familias ſine conſenſu Pa- tris non poteſt neque legare, neque do- nare quicquam cauſa mortis etiam ad pias cauſas, niſi ex bonis caſtrenſibus, vel quaſi, ſi ea habeat, vel niſi ſit alia loci conſuetudo *c. licet* 4. §. *fin. De ſepult. lib. 6.*

12 *Regularis* debet eſſe filius illius Conuentus, in quo, vel nomine cuius, emiſit profeſſionem, 1647. Trinitarij 19. Iulii 20.

Et concurrere ad omnia officia, & Prælaturas illius, ac ſi natus ibi fuiſſet, 1054. *Can. Reg. de Salu.* 21. *Aug.* 78.

13 *Conditio*. Filius quoad conditio- nem ſequitur Matrem: vnde quos gi- gnunt ſerui diuerſorum Dominorum, remanere debent apud Matrem, & eſſe Domini eius.
Exod. 21. 2. *l. Et ſeruum*, 5. *ff. v. de ſtatu hom. gl. v. Diſſoluenda, in c.* 1. *De coniug. ſeruor.*

Poteſt tamen eſſe conſuetudo, vel lex particularis, quæ iubeat partum ſequi patrem etiam quo ad conditionem: & ſic natus ex libero, & Ancilla liber erit. *c.* 3. *de coniug. ſeruor.* De quo latius dixi in tit. De Iure perſonar. n. 4.

14 Filii legitimantur per ſubſequẽs matrimonium, vt latius dixi in Can. li- br. 1. tit. 17. De fil. Presbyt. n. 4. & ſeqq.

15 *Bona, &c.* Filii illorum Hæreti- corum, qui Catholici habebantur, pręſcribunt etiam contra Romanam Eccle- ſiam bona Patrum ſuorum ſpatio qua- draginta annorum, ſi ipſi ſint Catholici dictam præſcriptionem bona fide com- pleuerint, & hæreſis Parentum nõ fue- rit ante completam præſcriptionem de- tecta *cap. fin. & ibi in margine Io. Fontana De præſcr. in 6.*

16 Filius ſi renunciet hęreditati pa- ternæ non poteſt retinere Iuſpatrona- tum, quia tranſit cum vniuerſitate bo- norum, vt latius dixi lib. 3. Ciuilium, tit. 8. n. 6.

17 Filii filiorum Auo ſemper ſucce- dunt in ſtirpes: Patruo vero ſi ſoli ſint, in Capita ſuccedunt; Si vero cui alio Patruo concurrant, in ſtirpes, & nõ in capita. §. *ſi igitur defunctu*; *neq; v. Huiuſ- modi vero . auth. de hæred. ab int. ven.*

18 Filii poſiti ſub conditione, vt plurimum cenſentur vocati, & ſemper in Vrbe per ſtatuta, vt latius dixi lib 2. Ciuilium, tit. 25. Fideic. hæred. nu. 16.

19 Si filius debitor conueniatur vi- gore Inſtrumenti, in quo ſit obligatus v- na cum Patre obligatione contracta, quando erat in Patria poteſtate, & tem- pore, quo cõuenitur, reperiatur ſui iu- ris, vel per mortem Patris, vel per emã- cipationem, & ſi per mortem, ipſe filius repudiauerit hæreditatẽ, vel eam adie- rit cum beneficio legis, & Inuentarii, non tenetur; niſi beneficio l. 2. & to- tius. *tituli ff. v. & l. Quod cum eo* libere renunciauerit. *Anton. Rub. de liquid. In- ſtrum. conſid.* 4 *n.* 69.

20 Expenſas, quas filius ſtudiorum cauſa fecit, non confert in diuiſione, niſi Pater animo eas repetendi ſuppedi- taſſe probetur. *l. Quæ Pater* 51. *ff. n. fam. erciſc. Dixi lib. 2. Ciuil tit. 7. n. 17.*

FISCVS, Homicidium.

1 Fiſcalem deputare ſpectat ad ſo- lum Epiſcopum, non autem ad Vicarium, præſertim foraneum, 1619. Spoleto 5. Iul 124.

2 Qui tamen non debet eſſe coniu- gatus, 1620. Oppido 25. Iunii 112.

3 Et ſi habet incerta, nõ poteſt præ- tendere ſalarium, 1602. Rimini 15. Ian. 6.

4 Si vero colludat cum Patre, vel pro ea patrocinetur, debet remoueri, 1655. Roſſano 3. Sept. 208.

FRAVS,

. FRAVS. Auaritia. Culpa.

FRVCTVS.

Beneficium. Bona Diſtributiones, Here. Inquiſitor. Nouitius. Precarium. Venditio. Vſusfructus.

1 *INtelliguntur* illi, qui reliqui ſunt, deductis oneribus *L. fructus 7. ff. i. ſol. matr. Felin. in c. Ad noſtram. De iureiur.*

Et ideo. Penſionarius tenetur, & cogi poteſt ad ſoluendam mercedem ſui ſeruitii Beneficiario, cui beneficium reſignauit, retenta ſibi, etiam cum eius conſenſu, penſione omnium fructuum: niſi ſeruitium etiam, & adminiſtrationem ſibi reſeruaſſet. *Nau. c. 25. n. 104.*

2 Fructus rei pignoratæ debent in ſortem computari, exceptis nonnullis caſibus, quos retuli lib 4. Ciuilium, tit. 6. n. 116.

FRVMENTVM. *Feſtum 15.*

1 *VLtra* vſum vnius anni pro familia propria emi prohibuit Pius V. Conſt. 19. Excommunicatio tamen hodie non incurritur: quia ſublata fuit ab Vrbano VIII. niſi in caſu n. ſeq. *Bonac. tom. 3. diſp. 2. 4. 3. pun. 41. n. 2.*

2 Frumenta, blada, legumina, vel oleum, cauſa mercaturæ extrahentes, vel extrahi facientes de ſtatu Eccleſiaſtico, etiam de locis immediatè ſubiectis ad loca mediatè ſubiecta, ſunt ipſo facto excommunicati: ſed reſeruatio ſublata fuit per regulam relatam ſupra verbo Excommunicatio n. 17. Vt latius dixi in tit. de ſent. excomm. n. 201.

FVGA. *Honor.*

1 *FVgere* non dicitur, qui ad Superiorem vadit, 1604. Meſſina. 22. *Apr. 47. Em. Sà. fuga. v.* Præceptum 5.

2 Fuga ante traſmiſſam inquiſitionem eſt ſufficiens inditium ad torturam. *Clar. pract. crim. n. 22. Maſcard. de probat. concl. 819.*

Non autem poſt accuſationem, niſi quis fugiat ex carceribus. Nam fuga de carcere, etiam attentata, dummodo non probetur facta animo reuertendi, eſt ſufficiens inditium ad torturam. *Diana 4. tr. 6. reſol. 14.*

3 Monialis fugitiua non poteſt ab Ordinario carcerari in alieno Monaſterio, ſed reduci debet ad ſuum, ibique detineri in carceribus: Monialibus licet inuitis; 1628. Manfredonia 10. Nou. 343. Cum priuatione velit, Collocutorii, & vtriuſq; vocis, 1652. Pauia 29. Feb. 89.

4 Capit in bello, etiam iuſto ex parte capientium, & iniuſto ex parte captorum, ad ſuos fugere poſſunt abſque peccato, modo non adſit ſcandalum, vel promiſſio non fugiendi: nam pœna ſeruitutis adeo naturæ repugnat, vt eam ſuſtinere valde difficile ſit, ſi quis effugere poſſit. *Diana 3. tr. 5. reſol. 96.*

FVNDATOR.

Clauſura. Suſpenſio. Monaſterium.

1 *FVndatori* Conuentus licet ſuper portis eius apponere ſua Arma gentilitia, & in pariete lapidem Fundatoris, 1626. Nullius ſeu Granaten. 28. Aug.

2 Sacra, &c. cenſuit, Fundatores Monaſteriorum Monialium non poſſe earumdem clauſuram ingredi nec à Monialibus recipi, niſi in litteri. Apoſtolicis erectionis ſecus expreſsè caueatur, 1626. Regolari 17. Aug. 261.

Multominus Mulieres eorum conſanguineæ, 1606. Dominicani 14. Iunii 52.

FVRIO-

FVRIOSVS.

Homicidium. Irregularitas. Iuramentum.

NOuitia furioſa debet remitti domum, 1607. Narni 7. Aug. 18. Profeſſa vero ſecus, 1601. Parma 25. Iunii 72. &c. 1588. Amelia 15. Nou. 123.

FVRTVM.

Iuramentum. Neceſſitas. Presbyter. Promiſſio. Reſtitutio. Seruus.

1 QVid ſit, quod mortale quod veniale, quæ quantitas ad mortale ſufficiat, quæue excuſent cauſæ. *Nau. c. 17. num. 3. lit. d. & ſeqq. Bonac. de contr. diſp. 2. q. 8. pun. 1. per tot.*

2 Chriſtiani captiui, ſiue remigantes apud Turcas, poſſunt abſq; peccato metu mortis domos Chriſtianorum perfringere, vineas deuaſtare, ac bona ſurripere: nec tenentur ad reſtitutionem, ſaltem de eo, quod ad ipſos non peruenit. Ratio eſt, quia ſunt in extrema neceſſitate ſurripiendi bona illa, nec defuiſſent alii ſurripientes. Poſſunt item ex ſimili metu remos agere, arma ferre in locum certaminis, prædam humeris afferre, porrigere ſulphur, &c. quia hæ ſunt ex ſe actiones indifferentes. *Diana 5. tr. 7. reſ. 30.*

3 Probabile eſt, licere in graui neceſſitate clam ſurripere, in extrema certum. *Bonac. de reſtit. diſp. 1. q. 9. & vlt. pun. 1. n. 32.*

4 Pauperes, qui tempore meſſis aut vindemiæ auferuntur notabilem quantitatem tritici, vel vuæ auferendo modicam à ſingulis, ſecundum aliquos Doctores excuſantur, tam à peccato, quam à reſtitutione: nam ſi Domini noſſet conditionem auferentium, non eſſent rationabiliter inutili. Secus dicendum de illis, qui hoc modo auferunt non indigentes. *Bonac. diſp. 2. q. 8. pun. 1. n. 1.*

5 An peccent Chiſtiani, qui ſine ſcandalo res Turcarum ſurripiunt, quidam aiunt, quod peccent, quidam negant. *Diana 5. tr. 13. reſ. 98. ſup. v. Deceptio 2.*

6 Occidens furem nocturnum, qui ſine periculo deprehendi non poterat non eſt reus homicidii; quia diſcernere non poterat, an ad furandum, an autem ad occidendum veniret. Diurnum vero non licet occidere, niſi telo ſe defendat. *C. Si perfodiens 3. De homicid. l. furem nocturnum 9. ff. n. Ad l. Corn. de Sicar.*

Latronem autem itineribus inſidiantem cuilibet occidere licet. *l. 1. & 2. C. Quando liceat vnicuique ſine Iudice ſe vindicare.*

7 Surripientes ornamenta de Eccleſiis, vel ſcripturas, aut alias res ad Cameram Apoſtolicam ſpectantes, excommunicationem Papæ reſeruatam incurrunt *Sixti IV. Conſt. 3. Iulius III. Conſt. 24. Pauon. deff. 587. §. 9. n. 14. & 15.*

8 Occultè accipiens ab eo, cui diſplicet acceptio occulta, non autem manifeſta, non peccat mortaliter: quia ſolus modus accipiendi non facit peccatum mortale. *Nau. c. 17. n. 39.*

G

GABELLA.

Clericus. Contributio. Dohana. Eccleſia. Immunitas.

1 QVid. Gabellà deſcendit à *Gabbata* voce ſyriaca, ſignificante Publicanos, qui conducebant vectigalia exigenda, & Miniſtros earum: apud Romanos quidem functionem honeſtiſſimam; quæ non niſi equeſtri ordini conferri ſoleret, apud Iudæos autem, & Græcos infenſiſſimam, & plane iuuidioſam, vt eorum libertati contrariam. *Spondan. an. 31. n. 26.*

2 *Exemptio.* Epiſcopus non poteſt præ-

præcipere Gabellarijs, ne dent Clericis franchitias ſine ſua licentia 1603. Trani 23. Iulij 78.

3 Quoad Clericos, qui vendunt furnarijs, vel alijs ſchedulas ſuæ franchitiæ, nihil debet innouari, 1619. Mileto 25. Iunij 116.

4 Familiares, qui ſeruiunt actualiter Eccleſiaſticis, exempti ſunt à gabellis, 1602. Lecce 12. Martij 27.

5 Clerici non tenentur ad gabellas, neq; rationes Paſcui Animalium, 1612. Capaccio 14. Aug. 77. *v. Immunitas*.

Neque pro pane, & vino determinato, licet emerent à laicis, 1604. Brindiſi 10. Aug. 27. 1612. Oria 31. Iulij 74. *v. Immunitas*.

Neque pro vino, &c. collecto in proprijs vineis, licet illud vendant laicis, 1610. Trani 13. Ian. 5. 1612. Manfredonia 11. Sept. 84. 30. Octob. 100.

Vel ad minutum, 1613. Manfredonia. Trani 22. Ian. 8. 1617. Lauello 24. Sept. 81. *v. Clericus* 36.

Neque pro paleis, & ſerico collectis in proprijs bonis, & alteri venditis. 1621. Reggio 3. Aug. 25. c. 5. 39. 123. Ampl. 16.

6 Moniales non comprehenduntur in gabellis prædialibus, neque in Statu Eccleſiaſtico, 1617. Oſmo 19. Maij 138. 30. Iunij 174.

Neque impoſitis pro vino, & lignis, quæ introducuntur in ciuitatem pro vſu Monaſterii; 1619. Ancona 15. Ian. 8. Leodien. 12. Apr. 121.

7 *Imponens* noua vectigalia, incidit in l. Iuliam de vi publica. *l. fin. C. Ad l. Iul. de vi publ.*

Et in excommunicationem bullę Cęnæ, vt ibi dixi n. 66. & ſeqq.

8 *Abſolutio* non conceditur, niſi facta reſtitutione eiſdem Eccleſiaſticis: vel ſi id minus fieri poſſit, alicui loco pio arbitrio Ordinarii, 1582. Tropea 24. Apr. 55.

Modo reſtituta non applicet Cathedrali, vel ſuo Palatio, 1603. 16. Martii 35.

9 *An fraudantes* gabellam peccent mortaliter, & teneantur ad reſtitutionem, vtraque probabilis. *Diana 1. tract. 10. de legib. reſol.* 18. & 19.

10 Res, quæ propter non ſolutum vectigal, incidunt in commiſſum, ipſo iure efficiuntur Fiſci, vel eius, cui vectigal ſoluendum erat, *l. Commiſſa 14. ff. n. de Publica nu. & Vectigal. c. Cum ſecundum leges* 18. *De Hæret. lib. 6. Oinot. lib. 3. tit. 1. De ſucceſſione Fiſci n.* 11.

GALLI.

1 *Gallorum* naturam paucis, ſed egregiè deſcribit Paulus Diaconus libro 3. *Gallorum*, inquit, *quidem animi feroces corpora pluſquam humana, ſed experimento deprehenſum eſt, quod virtus eorum, ſicut primo impetu maior quam virorum eſt, ita ſequens minor quam fœminarũ. Alpina enim corpora, humecto cœlo educata habent quidam ſimile niuibus ſuis; cum mox calore exarſerint pugnæ, ſtatim in ſudorem eunt, & leui motu, quaſi ſole, laxantur.*

2 Gallos amicos eſſe tenendos, vnde prouerbium: Francum amicum habeas, vicinum ne habeas.

GAZOPHILACIVM.

Est locus vel Arca, vbi reponuntur oblationes, & dicitur à Gaza, quod eſt *diuitiæ*, & Philacai, quod eſt ſeruare. *gl. 2. c. 9. Oblationes 90. diſt.*

GENERALIS.

Auguſtiniani. Epiſcopus Præſidens. Titulus.

1 *Qvod ſupremus* ſuperior Religionis S. Pauli primi Eremitę Luſitaniæ, qui ante dicebatur Prouincialis, in poſterum vocetur Generalis, 1642. 12. Aug. 282.

2 Ge-

2 Generalis S. Baſilij durat, & vacat ſexennio, 1620. 25. Apr. 115.

3 Officiales, præſertim aſſiſtentes, eligi ſolent ſimul cum Generali, licet primi non compleuiſſent tempus, 1647. 10. Maij 5. 1650. Aug. 7. Ian. 3.

4 Generalis non debet condemnare fratres de facto, cauſaq; prius non cognita, 1602. Conuentuali 26. Nou. 80.

Nec eſt certum, an habeant facultatem mittendi ad triremes *Ibidem*.

Non poteſt contra conſtitutiones anticipere conuocationem capituli, 1645. Oliuetani 31. Martii 9.

Nec amouere ſine cauſa ſuperiores ante tempus, n. 10.

Nec exemptionem dotalem à Prelatis inferioribus concedere, 1646. Trinitarii di Portogallo 9. Sept. 8. 1647. Oſſeruanti 1. Dec. 9.

Nec deputare Priorem, durante electiuo, 1645. 5. Iulii 24. ſed tantum per modum prouiſioni, eo impedito. Mercede 6. Mar. 20. 1653.

† Sacra quoq; C. C. cenſuit, non licerè Generali Auguſtinianorum conſtituere Priorem, ſiue Commiſſarium, ſiue Vicarium ſine electione, niſi ex graui cauſa, & per modum prouiſionis, & ad modicum tempus, 3. Act. 1585. ad 3. lib. 50. 579.

Non tamen tali ſic conſtituto conferre titulum Prioris, ſeu Prouincialis, *ad* 4.

Sed Priorem in Conuentu Romano ponere poteſt. *ad* 5.*

Nec electus Epiſcopus poteſt ſe amplius in negotijs Religionis ingerere, 1650. B. Pietro di Piſa 9. Apr. 7.

Nec conſtituere locumtenentem ſine neceſſitate, 1648. S. Girolamo di Fieſole 11. Iulij 18. Nec exercere Pontificalia ita vt litteræ Apoſtolicæ ſuper hoc obtentæ exiſtimentur falſæ, 1653. S. Gio: Euang. di Port. 6. Febr. 20. n. 25.

Nec deputare Vicarios Generales in Prouinciis, 1650. 28. Ian. 1654. B. Pietro di Piſa 26. Iunii 10.

5 Priuilegia Generalium abſolutorum non competuut Vicariis, 1648. B. Gio. di Dio 24. Apr. 4.

6 Generalis abſolutus eligit ſibi Conuentum, 1618 Mercede 13. Iulii 211. 1633. Camaldoli 8. Apr. 112. § 7.

7 Generalis nedum appellationes recipere, ſed & cauſas in prima inſtantia auocare poteſt, quia Concilium non loquitur de Regularibus, 1654. Oſſeruanti d'Araceli 2. Oct.

GENVFLEXIO.

1 *Quando* debeatur Cardinalibus *v. Cardinali s* 7.

2 Cur non fiat Dominicis, & tempore Paſcali. *Ieiunium*.

GERVNDIVM. v. Nouitia,

GLORIA Honor. Vanagloria.

GLOSSA.

1 Referens plures, opiniones, poſteriorem tenere videtur, ſi nullam earum expreſsè approbat *gloſ. fin. l. Qui filium*, 74. §. *Sabinus*, *ff. Ad S. C. Trebell. Oinot. de action.* §. *ſed iſta num.* 25.

2 Gloſſa ordinaria melior teſti haberi non poteſt. *Oinot. poſt. Bald. de vſu c. De ſpeciebus præſcript. n.* 16.

GRADVATI. *Habilitatio*.

Decretum, quod qui non eſt graduatus in aliqua vniuerſitate, non poſſit habere officium, vel beneficia in aliquo Regno eſt contra libertatem Eccleſiaſticam, 1603. Caſtellaneta 25. Iunii 71.

GRÆCI.

Euchariſtia 19. Feſtum. Fides 10. Oleum. Præcedentia.

1 Ritus. Græci prohibentur celebrare Miſſas Latino more, ſicut & Latini Græco. Pius V. Conſt. 12. quę incipit: *Prouidentia Romani Pontificis* 3. Kal. Sept. 1566.

Vbi reuocat Priuilegia conceſſa in contrarium, 1628. Larino 12. Ian. 4.

† Vnde Sac. C. C. in vna Hydruntina 13. Iulii 1630. cenſuit, facultatem conſecrandi vice Panis Hoſtiam, cui aliquod fermenti ſit admixtum, nequaquam Græcis eſſe concendam. *

Per hoc tamen *Diana 3. tr. 6. reſol. 99.* non putat prohiberi, quin Latinus in Eccleſia Græca, & intor Græcos, vbi non ſunt Eccleſiæ Latinæ, Græco ritu celebret, & e conuerſo.

2 Tolerandus eſt apud Græcos eſus carnium in die Sabbati, in locis ipſorũ, & inter eos tantum, vbi ſine ſcandalo fieri poteſt. Item vt non teneantur ad ieiunium Sabbatorum Quadrageſimæ, ſed ad abſtinentiam tantum, vno Sabbato Sancto excepto: ipſi enim qualibet feria iv. & vi ieiunant. *Clem. 8. Conſt. 34.*

3 Ritum Latinum retinere debent Latinæ nubentes Græci, 1590. Trahu 20. Feb. 56.

4 Filij Patris Latini educari non debent ritu Græco, 1592. Monreale 24. Sept. 358.

† *Decretum S. m. Vrb. VIII. in Congr. P. F. habita die 7. Febr. 1624. de tranſitu Ruthenorum vnitarum de Græco ad Latinum Ritum.*

Ad conſeruandam pacem, & concordiam inter Ruthenos vnitos, & ob alias grauiſſimas cauſas, Sanctiſſimus in Chriſto Pater, & D. N. D. Vrbanus Diuina Prouidentia Papa Octauus, de conſilio Ven. Fratrum ſuorum S.R.E. Cardinalium Congr. de P. F. decreuit, ne cetero Ruthenis vniti, ſiue laicis ſiue Eccleſiaſticis, tam ſæcularibus quam Regularibus, & præſertim Monachis S. Baſilii, ad Latinum Ritum quacumque de cauſa etiam vrgentiſſima, ſine ſpeciali Sedis Apoſt. licentia, tranſire liceat.

Et proinde omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Officialibus Ruthonerum vnitorum diſtrictè præcipiendo mandauit, ne deinceps licentias pro huiuſmodi tranſitu ſubditis ſuis cuiuſcumq; gradus, & conditionis exiſtant, concedere præſumant: & Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Prælatis Latinis, ac eorum Officialibus, ne Ruthenos prædictos vnitos ad Ritum Latinum tranſire volentes, quouis prætextu aut cauſa, etiam cum licentia Ruthenorum Prelatorum ſuorum, recipere audeant, ſub pœnis nullitatis actus, & aliis arbitrio Sanctitatis Suæ, & Romanorum Pontificum ſucceſſorum ſuorum, tranſgreſſoribus infligendis. Non obſtantibus, &c. *Ruſſia to. 3. ad* 510. *

5 *Subyciuntur* Græci Ordiuariis circa ea, quæ ad Dei cultum, & Sacramentorum adminiſtrationem attinent. *Pius IV. Conſt.* 73.

6 Græci poſtquam diuiſa fuerunt Imperia, & à Latinis ſeparati, licet ad Eccleſię Romanæ ſubiecti remanſerint, quia ſubeſſe Summo Pontifici de neceſſitate ſalutis eſt: non tamen tenentur legibus Pontificiis, vel Conciliorum generalium, etiam Oecumenicorum, niſi nominatim exprimantur, quia ipſorum mens, ſtante huiuſmodi ſeparatione; non eſt illos comprehendere. *Diana 5. tr. 1: reſ.* 25.

Hinc eſt quod Matrimonium ſine Parocho, & teſtibus apud Græcos valet: quia Conc. Trid. non meminit expreſsè de ipſis.

Et poſſunt promoueri ſine titulo, vt dixi in Can. lib. 1. tit. 11. n. 30.

† An

† An Summus Pontifex intendat Græcos, & alios ſedibus Patriarcarum Schiſmaticorum ſubiectos, comprehendere in Bulla Cœnæ aliiſque conſtitutionibus Apoſtolicis,in quibus caſus ſibi, & Sedi Apoſtolicæ reſeruat.

Congregatio particularis ſuper hoc Romæ deputata poſt late diſcurſum articulum, conuenit in negatiuum, excepta materia dogmatum fidei,& quando Papa meminit de eis expreſsè, & explicitè, vel tacitè, & implicitè, vt in caſu Schiſmaticorum,appellationis,ad futurum Concilium, delationis annorum ad infideles vt in Bulla Cœnæ, & aliis, ſimilibus, 4.Iunii 1631. P.F.Vnde Græci non ſeruant interſtitia, ſed conferunt omnes ordines ſacros eodem die Cong. Euchologi. 10. Apr. 1639. ad 269. P. F. & Epor. 1645. Palermo 6. Oct. 26.

7 *Feſtos* die Latinorum tenentur obſeruare Græci inter Latinos exiſtentes. *Clem. VIII. Conſt.* 34. *Sanctiſſimus*.

8 *Matrimonio*, ante ſacros Ordines cum vnica, & virgine contracto vtuntur Græci; quia votum continentiæ in Miniſtris Altaris Orientalis Eccleſia non admiſit *c. Nuper* 12. *c. penult. & fin. per totam diſt.* 3.

Quam vero rationabiliter Eccleſia Latina illud admiſerit, dixi in Collect. ad tit. Pſal. 45. num. 4. & 5. & ad 1. Cor. 7. 3 4. 5.

9 Presbyter Græcus coniugatus,ante celebratione abſtineat ab vxore per hebdomadam, vel ſaltem per triduum. *Clem. VIII. Conſt.* 34. *Sanctiſſimus*.

10 *Ordines* ſecundum morem Eccleſiæ Latinæ Græci conferre tenentur. *Innoc. IV. Conſt.* 14. *ſub Catholicæ*.

Et ſuſcipere ab Epiſcopo Diœceſano, vel cum eius dimiſſoriis ab alio Catholico Antiſtite, 1583. Tropea 5. Iulii 165.

Qui debet antea eos diligenter examinare ſuper doctrina Chriſtiana fideique dogmatibus, præſertim circa errores Græcorum Orientalium, à Concilio Florentino damnatos, 1584. Larino 26. Ian. 31.

11 Congregatio S. Officiii aliquando prohibuit, ne in aliqua Diœceſi Græci, vel alii Clerici Albaneſes, & Ordines promouerentur, niſi prius de ipſius mandato circa dogmata noſtræ fidei examinati; 1616. Roſſano 29. Aprilis 49.

12 Filius legitimus, & naturalis Sacerdotis Græci poteſt inter Latinos etiam ad Epiſcopatum promoueri, niſi conſuetudo, vel ſcandalum obſiſtat. *c. cum olim* 6. *de Cler. coniug.*

13 Græci ordinati ab Epiſcopo conſecrato de auctoritate Patriarchæ Conſtantinopoli reſidentis, qui non habet communionem cum Sede Apoſtolica, ſunt ſuſpenſi, 1593. Otranto 6. Sept. 224. *c.* 1. *cum ſeqq.* 1. *q.* 1.

Donec abſoluantur à Sede Apoſtolica:& inſuper debent carcerari per menſem, 1594. Larino 26. Ian. 31.

14 Vicarius Epiſcopi non poteſt concedere dimiſſorias Græcis coniugatis ad ordines, neque Epiſcopo in remotis agente, 1614. Lucera 21. Nou. 111.

15 Ordinario,vt abſtineat à promotione Græcorum bigamorum, vel qui exercuerunt Chirurgiam, 1652. Brindiſi 23. Aug. 30.

16 *In Beneficiis* Curatis aſſequendis, vbi ritus Latinus promiſcue ſeruatur cum Græco, regulariter Latini præferuntur, 1595. 21. Iun. 43.

† Sacramenti. Non eſt concedenda facultas Sacerdotibus Græcis, vt extra caſum neceſſitatis Latinorum confeſſiones audeant iuxta decretum Clem. VIII. Conſtit. 34. *Sanctiſſimus*. vbi §. 3. dicet: *Presbyteri Græci Catholoci in caſu neceſſitatis poſſint Latinos abſoluere*. Ergo ſecus extra caſum neceſſitatis, ſi ſit dandus locus argumento à contrario ſenſu.

Sacra tamen Congregatio de P. F. 1. Iunii 1625. cenſuit eſſe caſum ſufficien-

tis neceſſitatis euitare occaſionem diſſenſioni, & turbandæ vnionis inter Ruthenos vnitos, & Latinos: vnde non prohibendum, Nec Latini confiteantur Ruthenis vnitis, & e contra, vt magis eo modo coaleſcat vnio Acta ad 59. num. 6.

GRATIA DIVINA. *Circumciſio.*

1 D*Iffinitur* multis modis.

I Qualitas animæ infuſa, per quam efficiuntur conſortes diuinæ naturæ. *S. Thom.* 1. 2. *q.* 110. *art.* 3. *& 4.*

II Quædam forma ſupernaturalis, quæ confert nobis eſſe, & vitam ſupernaturalem.

III Veſtis, & ornamentum animæ, quo ſic grata, & pulchra efficitur coram Deo, vt in Dei ſponſam accipiatur, & filiam.

IV. Acceptatio ad gloriam. *Sed diffinitio communis eſt.*

V. Qualitas animæ infuſa, per quam efficimur grati, & amabiles Deo.

2 De augmento gratiæ per opera meritoria hæc S. Th. 2. 2. q. 114. 8. 3.

Quolibet Actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ ſicut, & gratiæ conſummationem quæ eſt vita æterna. At ſicut vita æterna non ſtatim redditur, ſed ſuo tempore: ita nec gratia ſtatim augetur, ſed ſuo tempore; cum ſcilicet ſufficienter quis fuerit ad augmentum gratiæ diſpoſitus.

Non tamen videtur improbabile, quod homo gratiæ augmentum promeritum ſtatim conſequatur, vt ex Suarez dixi in Collect. ad Luc. 1. 28. 27.

3 S. Congr. ab anno 1625. decreuit, ne de diuinę gratię auxilijs amplius ſcribi poſſet, niſi tractatus ad ipſam S. C. mittantur examinandi *Oreg. tr.* 1. *c.* 14. *q.* 3. *verſ. ſed his noſtris.*

GRATIÆ HVMANÆ.

Dimiſſoriæ. Diſpenſatio. Habitus. Obreptio. Viduæ vocis oracula. Vox.

1 G*Ratias* ſiue conceſſiones omnes, à Summis Pontificibus viuæ vocis oraculo factas reuocauit Gregorius XV. in conſt. 27. quæ incipit: *Romanus Pontifex in ſpecula* quam confirmauit, & ampliauit Vrbanus Octauus conſt. 119. quæ incipit: *Sanctiſſimus.*

Excipiuntur tamen eæ, quæ iam ſortitæ ſunt effectum. *Vide Diana* 5. *tr.* 14. *reſ.* 17.

Licet habeant tractum ſucceſſiuum, *Sac. Congr. Reg.* 1625. *Regolari* 11. *Apr.* 86.

Et quæ factæ ſunt Officialibus in iis, quæ ſpectant ad eorum officium. Vrb. VIII. Append. conſt. 29. *Alias felicis.*

2 Gratia, ſuper qua fuerant litteræ expeditæ, non euaneſcit morte Pontificis, ſed ſuum effectum ſortiri debet iuxta earum tenorem; modo ratione, vel alia ſuſpicione careant, & non ſint in forma Commiſſaria, quia tunc re infecta remanente, morte Mandantis mandatum expiraret, 1589. Vacanaten. 26. Sept. 302.

3 Quando gratia conceditur cum clauſula *ſi eſt ita*, ſi adeſt alteratio alicuius momenti, non mandatur executioni vſq; ad nouum Ordinem, 1601. Imola 20. Nou. 238. *c. Si quando, de reſcr.*

4 † Gratia Principis, ſi eſt in præiudicium tertii venit reſtrigenda alias regulariter amplianda. *Otbob. dec.* 175. *

G R A T I S.

Baptiſmus. Beneficium. Nuncius. Ordo. Scriptura. Status. Taxa.

1 O*Rdinarius* nihil debet accipere.

I. Pro Bullis Ordinum aut Beneficiorum, ſeu dimiſſoris quibuſcumq;

vel illarum præſentatione. II. pro decretis viſitationum, & prorogationibus adimplendi.

† Pro quibus neque Cancellarius aliquid accipere poteſt. C.C. 23. Febr. 1581.*

III. Pro reuiſione rationum, non obſtante qualibet contraria vel immemorabili conſuetudine. C.C.

IV. Pro licentijs quæſtuandi, & docendi, *c. 1. & ſeqq. De Magiſtris.*

V. Pro abſolutione Excommunicationis.

VI. Pro habilitatione, vel relaxatione Iuramenti.

VII. Pro liberatione, vel redintegratione à ſuſpenſionibus.

VIII. Pro qualibet re ſpirituali, excepta Scriptura, pro qua recipi poteſt merces congrua iuxta Sac. Conc. Trid. ſeſſ. 21. c. 1. 1586. Capaccio 29. Apr. 354.

† Licentia vero confeſſiones audiendi, vel prædicandi gratis concedi debet etiam quo ad Cancellarium. *C.C. Patauina 7. Ian.* 1654.*

IX A Monialibus pro ingreſſu, exploratione, vel traditione veli, 1608. Trani 30. Maii 54. 1642. Iſernia 6. Iunii 196.

† Sacra quoq; C.C. cenſuit, non licere Ordinario, vel eius Vicario quicquam à Monialibus etiam ſponte obiatum accipere, neque pro vectura Equorum occaſione profeſſionis, Nouitiarũ electionis Abbatiſſæ, vel aliarum Officialium, vel ſimili 12. *Febr.* 1622. Vide *Pilaiam in dec. pontificijs tom. 1. l. 1. d. 12. nu.* 113. vbi de his donationibus fusè. *

X. Occaſione cauſarum inter Regulares, quas Ordinarius cognoſcit ex delegatione S.C. 1653. Off. di Vigeuano 7. Febr. 2.

Neque Nuncius immo, & proceſſum gratis tranſmittere tenentur, 1654. Conuentuali 4. Sept. 100.

XI. † Pro diſpenſationibus non licet Ordinario, vel Vicario aliquid recipere, neq; ex taxa ab immemorabili obſeruata, neq; pro mercede laboris, quam ea in re ſuſciperent Notarijs vero pro examine Teſtium quartam partem aurei ſiue ducati licebit accipere. *C.C. Burgen. 16. Maij* 1580.

XII. Cum nonnulli Procuratores Generales Ordinum Regularium conqueſti fuiſſent, ſe ab aliquibus Epiſcopis, ſeu eorum Vicarijs cogi ad ſoluendas ſportulas aliaq; ſubire diſpendia pro executione gratiatum, quæ in dies à S.C. conceduntur ipſis Regularibus circa alienationes bonorum ſtabilium, alioſq; contractus, etiamſi in decretis, ſeu licẽtiis ipſarum conceſſionum præfatis Ordinarijs directis, expreſſa ſit clauſula *Gratis* Ideo ſub die 15. Dec. 1657. actum fuit in S.C. circa huiuſmodi querelas, ac tandem Eminentiſſ. Patres iniunxerunt Secretario, vt rem ad Sanctiſſimum referret, Ad quem facta relatione, Sanctitas Sua ſub die 14. Feb. 1658. mandauit, vt in quibuslibet Commiſſionibus, quæ Ordinariis locorum aliiſq; etiam S.R.E. Cardinalibus dirigũtur, apponatur clauſula *Gratis*: ac proinde ipſas commiſſiones abſq; vllo partium diſpendio executioni demandandas. Notarium vero duntaxat proportionatam labori ſuæ ſcriptionis mercedem exigere poſſe.

Pro litteris autem abſolutionum: & diſpenſationum in foro conſcientię tantum nihil omnino à quocumq; accipi poſſit, quemadmodum Romæ obſeruatur 3. Aug. 1572.

2 Parochus extorquere non debet à nolente ſoluere, nec quicquam petere, pro benedictione ſponſorum, vel Mulieris poſt partum, ſed ſi quis eis ſponte quicquam donare voluerit, poterit recipere, 1579. Marſi 15. Dec. 354.

† Sacra quoq; C.C. in vna Albiganen. 25. Maii 1641. cenſuit, Parochum pro publicandis reſignationibus, & permutationibus beneficiorum, Monitoriis, & patrimoniis Clericorum, quicquam accipere non poſſe. *

GREX.

GRegem ouium decem oues: Porcorum vero quatuor vel quinq; faciunt. *l. Oues 3. ff. n. de Abig.*

Item Congregationem tres faciunt: vt mortuo Prælato, vel vno ex ipſi, remaneant ſaltem duo. *c. 1. de elect.*

Item ad conſtituendum Collegium requiruntur tres ſecundum leges *l. Neratius 8. ff. n. de verb. ſign.*

Retinetur tamen in vno ius Collegii. *l. Sicut 7. §. vlt ff. n. Quod cuiuſque vniu. nom.*

Item decem homines faciunt Populum. *Arg. c. vnic. 3. in fin.* 10. *q.* 3.

Item plures quam decem vel quindecim turbam. *l. Prætor ait. 4. §. 1. ff. nu. Vi bon. rap.*

Item ad familiam requiruntur plures duobus. *l. Deteſtatio 40. ff. n. de Verb. ſign.*

GVBERNATOR.

Conuertitæ. Legatus. Vicaria.

1 GVbernatori non debetur locus in Choro, oſculatio Euangelii, vel ſimilia, 1586. Trani 30. Maii 436. Ruuo 19 Aug. 642. 1594. 16. Aug. 237. 1596. Otranto 16. Dec. 99.

Neque Miniſtris Audientiæ Regiæ, 1596. Coſenza 5. Febr. 13.

2 Gubernator Epiſcopus indiſtincte incenſatur, & ricipit pacem ante Vicarium, & etiam non Epiſcopus, ſi ſit Prouinciæ; ſi vero ſit Ciuitatis particularis non Epiſcopus præſente Epiſcopo ante Vicarium, eo vero abſente, poſt Vicarium, 1592. Ceſena 30. Iunii 113.

3 Epiſcopus Gubernator poteſt extra ſuam diœceſim portare Rocchettum cum Mozetta, ſed mantelletto cooperta, 1579. Macerata 8. Decemb. 13.

4 Gubernatio, ac ſuperintendentia Ecclesiæ vacantis cōmiſſa Epiſcopo viciniori tamquam proprio, 1604. Matera 26. Octob. 55. 1605. Mineruino 25 Ian. 8.

Aliquando abſq; prohibitione eligendi Vicarium capitularem 1600. Vrani 8. Martii 20.

Qui poſt annum concedere poſſit dimiſſorias, & intra annum arctatis, ac ſi non adeſſet ſuperintendens, modo bene vtatur tali facultate, 1605. Trani 25. Ian. 7.

5 In dubio non intelligitur S. D. N. concedere alicui Regulari regimen ad vitam, 1651. Monte Vergine 30. Martii 6.

6 Pro gubernio Monaſteriorum debent mitti fratres originarii petentibus Communitatibus, ſi ſunt idonei, 1604. Perugia 17. Maii 40.

7 Vices abſentis Prioris ſuppleri per Hebdomadarium, abuſus eſt non ferendus, 1627. 7. Maii 212.

8 Quando alicui Religioni aufertur Conuentus, aufertur etiam per conſequens regimen Monialium illius loci, 1597. Toſcana Montelpulciano 20. Oct. 114.

9 Superiores Regularium non poſſunt abſq; Sedis Apoſtolicæ auctoritate priuari gubernio Monialium, 1642. Nanneten. 18. Iulii 247.

10 Ordinarius non poteſt præcipere renuntiari ſibi numerum locorum vacantium in Monaſteriis Regularibus ſubiectis: quia in his non poteſt ſe ingerere, niſi circa ea, quæ reſpiciunt clauſuram, & adminiſtrationem bonorum, 1593. Caſale 9. Nou. 26.

Vt circa renunciationes, depoſita, inueſtimenta, & ſimilia, 1651 Oruieto 17. Nouemb. 24.

11 Ordinarius non poteſt cedere Regularibus gubernium Monialium ſibi commiſſarum, 1604. Siluanecten, 13. Iulij 41.

12 Quando regimen Monaſterij aſſignatur Ordinario vicino, vel alteri priuatiuè quo ad Epiſcopum, tunc Epiſco-

ſcopus proprius non poteſt ſe ingerere in clauſura, vel aliis, quæ pertinent ad Ordinarium in Monaſteriis, exemptis, 1642. Sauona 17. Ian. 18.

13 *Confeſſarius* non debet habere iuriſdictionem,& regimen temporale, vel ſpirituale externum Monaſterij, 1604. Pauia 3. Octob. 32.

Neque ſe ingerere in adminiſtratione temporalium, 1599. Meſſina 17. Nou. 106.

14 Deputati à Ciuitate pro gubernio Monialium permitti poſſunt, dummodo ab Epiſcopo confirmentur, & non ſint perpetui, 1582. Reggio 16. Ian 25.

15 Regulariter tamen ius non competit Ciuibus, nec quibuſcumque laicis, etiam Principibus nominandi Oeconomos pro regimine Monialium, nec in eo ſeſe ingerere, 1616 Reggio 29. Ian. 19. 1645. Città di Caſtello 6. Oct. 120. 1650. 23. Sept. 1.

G V L A. *Abortus*.

G*Vlæ* peccatum non incurritur comedendo, vel bibendo ſimpliciter propter delectationem, ſi inde aliquid nocumenti ſecuturum non ſit, nec adſit prohibio, nec modeſtiæ leges lædantur, nec aliud ſequatur inconueniens: alias non poſſet quis ob ſolam delectationem aſpicere pulchra, audire Muſicam, olfacere aromata, &c. *Sancius diſp.* 2. *n.* 14. Vbi declarat, quomodo ſit intelligendus ille Verſiculus.

Præpropere, laute, nimis, ardenter, ſtudioſe.

H

HABILITATIO. *Carcer*.

1 P*Ro cauſa* non nimis ardua concedenda eſt habilitatio cum fideiuſſione de ſe repræſentando, 1645. Palermo 27. Iulii 7.

2 *Ad Gradus* ſimpliciter, & gratioſè conceſſa non finitur primo vſu, 1648. Lateranenſi 19. Iunii 2.

HABITATIO.

Canonicus. Cella Confeſſarius. Confraternitas. Domus. Nouitius.

1 N*On eſt* permittendum, quod Milites habitet prope Moniales, 1614. Aſcoli 21. Martii 38.

Quę tamen ſeruare debent indemnem Dominum domus, 28. Iunii 82.

2 Fratres non debent ſub quouis prætextu pernoctare in domo Factoris Monialium, 1618. Oſſeruante 7. Dec. 384.

HABITVS.

Clauſura. Clericus. Epiſcopus. Hebræus. Nouitius. Profeſſio. Quæſt. Regularis. Reformatio. Soror. Veſtis Vidua. Virgo Vita.

1 N*On debet* Epiſcopus ſine cauſis multum vrgentibus Eccleſiaſticis præcipere, vt mutent habitum; vel Rectoribus, vt diuerſo modo induantur ab aliis, 1607. Ferrara 5. Feb. 9. 12. Martii 15.

2 Propter temporalem prohibitionem recipiendi ad habitum, non ſunt dimittendi iam recepti, 1650. 28. Ian. 2.

Idem de Monialibus, 1614. Porto 21. Feb. 14.

3 Deuotionis habitus Regularis permitti debet Mulieribus ſęcularibus, 1646. Terracina 13. Iulii 50. 27. Iulii 42. *verbo Tertiariæ*.

Dummodo ſit lanæ ſimplicis, & non phrygiatus, 1583. Napoli 13. Aprili 88.

4 Dedecet Moniales deferre crines criſpatos, vela concinnata, & veſtes coloratas, vel pretioſas, 1610. Milano 26. Nou. *v. Moniales* 3.

Multo magis habitum virilem, vel arma, etiam occaſione recreationis,

1604. Ferrrara 12. Aprilis 32.

5 Ordinarius cogere non poteſt Moniales ad mutandum habitum, 1602. Arbe 23. Iulii 45.

6 Auctoritas reſeruata Confraternitati, quæ fundauit, vel dotauit Monaſterium, in puelli acceptandis, non ſe extendit ad ſuffragia ferenda, ſed tantum ad informationes capiendas, 1599. Oſmo 8. Iunii 57.

Et puellas proponendas, 1616. Perugia pro Monaſterio Bartolello recens conſtructo 13. Maij 69.

Ac conſenſum præſtandum, 1635. Ruuo 26. Ian. 32.

7 Regulariter admitti poſſunt puellæ, non obſtante contradictione laicorum, licet Monaſterii Sindici ſint. 1604. Aſſiſi 12. Ian. 4. 1614. Rimini 12. Dec. 163. 1619. 16. Auguſti 286.

8 Non eſt tolerabilis recurſus ad laicos pro recipiendo habitu Monaſtico, 1618. Montepulciano 31. Auguſti 301.

9 Puellæ ad habitum recipi non poſſunt, niſi in loco numerario, & cum licentia Ordinarij, etiam in Monaſterijs Regularibus ſubiectis, 1650. 10. Iunij 55.

Et exploratione voluntatis per eumdem facienda, 1582. Faenza 9. Nouembris 141.

In Monaſterijs tamen Regularibus ſubiectis non ſe intromittit in introductione, & traditione habitus Monaſtici 1617. Sulmona 14. Martij 64.

19 *Examen* Puellarum exiſtentium intra clauſuram fieri non debet, niſi bene videantur, & recognoſcantur, ne aliqua ſubſit ſuppoſitionis fraus 1597. Arezzo 8. Decembris 327.

11 *Acceptatio*. Decretum generale. *Supranumerariæ. Quemadmodum, &c. Et ſi quæ ſupra ſtatutum numerum reciperentur, duplicem eleemoſynam afferre, & ſupranumerarium locum tenere deberent.*

12 Non ſubintrant. *Verum, &c. ſtatuit, & declarat, &c. In locum Monialium decedentium intra numerum nequaquam ſubrogari, neque impedimento eſſe, quin aliæ in locum earumdem ex numero demortuarum recipi eo modo valeant, quo in ſingulis Monaſterijs Moniales intra numerum poſſunt admitti. Quinimo eaſdem ſic ſupra numerus receptas ſupranumerarias ſemper quo ad hoc remanare, etiam ſi in cæteris ab alijs nihil differant, &c.*

13 Dos duplicata. *Declarat inſuper eadem S. C. duplicis eleemoſynæ nomine intelligi ſemper debere duplicatam ſummam eius, quæ in receptione cuiuſcumque Monialis intra numerum in quolibet Monaſterio conſtitutum, erogari pro tempore conſueuerit. Ita tamen, vt vbi ſummæ, quæ confertur, minor eſt ſcutis ducentis, ibi ſaltem ratione duplicatæ eleemoſynæ ſoluenda ſint ſcuta quadringenta, & non minus.*

14 Expectatiuæ. *Eadem quoque S. C. diſtrictè probibet, ne loca per obitum Monialium intra numerum decedentium pro tempore vacatura, cuiquam Puellæ concedantur, neq; promittantur, niſi ſecuta vera, & reali illorum vacatione, &c. Dumodo tunc temporis Puella ipſa recipienda, & ætatem habeat idoneam, & cæteras qualitates requiſitas: quibus etiam præditas eſſe debere vult, quæ ſupra numerum recipiendæ ſunt, iam tunc, cum eis loca promittuntur: vel dantur.*

15 Nullitas, & Pœnæ. *Si quid verò contra à quoquam fieri contigerit, irritum, & inane, ac nullius roboris, & momenti fore, & eſſe decernit. Ac nihilominus Abbatiſſas, Prioriſſas, & alios quoſcumq; Monaſteriorum Superiores, &c. priuationi vocis actiuæ, & paſſiuæ, aliiſq; eiuſdem Congreg. arbitrio infligendis pœnis obſtrictos, & obnoxios fore declarat, &c.* 1604. 6. Sept. 49. & 50.

16 Non licet in locis munerarijs recipere ſupranumerarias maioris dotis gratia, 1630. Nullius S. Oreſte 11. Ian.

17 Epiſcopus debet admittere in locis numerarijs habentes requiſita, 1645. 9. Sept. 43. 1646. Parma 27. Iulii 31.

Permittendo Monialibus liberam acaccepta-

acceptationem in eiſdem locis, 1610. Piacenza 13. Ian. 2. 1611. Sorrento 15. Iulij 77. 1615. Gerace 8. Maij 53.

18 Epiſcopo, vt recipiat ad aures vota Monialium propter periculum conſpiratiuæ excluſionis, à paucis maleuolis proueniens, 1621. Auerſa 8. Iunij 100.

19 *Conſenſus*. Sacra Congreg. legibus cautum eſt: ne Puellæ ad Monaſtici habitus ſuſceptionem admittantur, niſi Epiſcopo annuente, ac Monialibus habito capitulo ſecretoq; ſuffragantibus, 1616. Atrebaten. 7. Sept. 32.

Ad Educationem ſimiliter, 1645. 28. Iulij 48. 1646. 7. Sept. 32.

Nec vis inferri debet arbitrio Monialium, 1646. 7. Martij 1.

Vbi tamen in fundatione cautum eſt, vt recipiantur cum ſolo conſenſu Epiſcopi, & deputatorum ſeruari poteſt, non obſtante clauſula. *Dummodo Moniales capitulariter ſecretiſq; ſuffragijs conſentiant*, vt Peruæ in Mon. Bartol. 1614. 14. Nou. 146.

20 Proponere acceptandas ſpectat ſolum ad Abbatiſſam, & Monialem, 1648. 6. Nouembris 43. num. 6.

21 *Prælatio* Ciues, ſi exiſtant, præferuntur exteris, 1595. Aſſiſi 9. Iunij 411. 1645. 13. Ian. 40.

Preſertim in Monaſterijs Ciuitatis Prati, 1624. Piſtoia 7. Maij 115.

22 Puellæ acceptatæ debent habitum ſuſcipere infra ſex menſes, 1628. Piacenza 10. Nou. 342. 1614. Aſſiſi 14. Mar. 32. *v. Monialis*.

Immo acceptatio nulla redditur, niſi ſuſcipiatur habitus intra duos menſes. *Ibidem*.

23 *Illiteratæ* profeſſæ carent vſu vocum, quouſq; diſcant officium recitare, & interim conueniant in Chorum, & recitabunt ſubmiſſa voce tot coronas, 1627. Terni 23. Aprilis 173.

24 *Imped.* Puella monachari poteſt in eodem Monaſterio cum Auia, ſeu Matertera, 1620. Fiorenza 30. Iunij 188.

Immo Mater cum filia, & e conuerſo 1620. Siuiglia 14. Iulij 104. 1652. Nocera 2. Aug. 41.

25 *Aetas* vltra duodecim annos non impedit ſuſceptionem habitus, 1617. Nocera 11. Aug. 216.

26 Nec ex eo, quod pacem in ſcriptis concedere nolit, 1600. Ferrara 26. Ian. 7.

27 Suſceptio habitus in Monaſterio extinguendo nulla eſt, 1603. Siena 5. Oct. 63.

28 *Ad quæſtuandum* Profeſſas mittentes, etiam ſub prætextu non poſſidendi ſtabilia, non poſſunt ad habitum recipere ſine licentia S. C. 1605. Vicenza 10. Ian. 1. 1611. Aquila 21. Ian 7.

29 In Monaſterio vbi non eſt numerus præfixus, veſtiri non poteſt ante præfixionem, 1609. Sora 22. Maij 33.

Niſi cum licentia S. C. & depoſito conditionali duplicato, 1645. Gubbio 2. Iunij 19. 1646. 18. Maii 9.

30 Nunquam per gratias ſpeciales intelligitur derogatum prohibitioni generali niſi pro illa vice, 1646. Napoli 7. Sept. 27. 1650. Bologna 15. Iulij 30. &c.

31 Prohiberi debet receptio ad habitum in illis Monaſterijs, quorum Moniales recipere nolunt ordinationes Epiſcopi pro ſecuritate clauſuræ, 1618. Decreto 12. Iunii 192.

Vel quæ non poſſunt induci ad integram obſeruantiam ſuæ Regulæ. *verbo Caro* 3.

32 Puella furtim in Monaſterio prohibito veſtita educitur & in alio, vbi non adſit prohibitio, collocatur, 1619. Piſtoia 10. Maii 147.

33 Licentia veſtiendi in Monaſterio prohibito eſt ſubreptitia, niſi prohibitionis expreſſa derogatio fiat, 1627. Parma 22. Ian. 19.

HÆRE.

HÆRESIS.

Arma, Cibus, Confeſſio, Dos, Excommunicatio, Filius, Inquiſitor, Oratio, Papa, Regularis, Sententia.

1 MVlta, quæ ſapiunt hæreſim, vel manifeſtam, vel præſumptam, retuli lib.4. Ciuilium, tit.18. num.15.

2 Vt verò meridiana luce clarius appareat Hæreticorum delirium, inſigniores, eoque ſtultiores aliquas, noſtri præſertim temporis hæreſes enumerabo, deſumpta vt plurimum ad verbum de libris Hæreſiarcharum à Iodoco Coccio Canonico Iuliacenſi in ſuis duobus tomis controuerſiarum Chriſtianæ Religionis. Ex antiquis igitur.

I. Nicolaus Antiochenus, vnus e ſeptem Diaconis, dicebat, eum, qui ſingulis diebus Venerem non exerceret, vitæ æternæ participem non poſſe fieri: vnde etiam vxorem ſuam alijs communicabat. *Ex Irenæo, & Epiphanio refert Coccius tom.2. lib.2. art.8.*

Sed vbi quæſo Deus rem tantopere nobis ad ſalutem neceſſariam declarauit; *Vide quæ de intellectu præcepti generandi dixi in Collect. ad tit. Pſal.45. num. 4. & 5. & 1. Cor.7. 34. 5.*

Baronius tamen *ann.68. num.9.* ex S. Ignatio, & alijs verius exiſtimat, Nicolaum fuiſſe virum bonum, & Catholicum: falſo verò Nicolaitas illius ſibi nomen vſurpaſſe.

II. Baſilides ex eo, quod in hiſtoria Paſſionis ſcriptum eſt, Simonem quemdam à Iudæis coactum, Crucem Domini geſtaſſe, affirmauit, non ipſum Chriſtum, ſed ſub eius effigie Simonem Cyrenenſem paſſum eſſe: Chriſtum verò eminus ſtetiſſe, & Iudæorum riſiſſe ſtultitiam, quod putantes ipſum Chriſtum crucifigere, alium crucifixiſſent. *Tertullianus, Epiphanius, Philaſtricus, & Theodoretus de Baſilidi: quos refert Coccius tom.1. lib.2. art....*

Hanc hæreſim refello in Collect. ad Philipp.3. 2.

III. Hebionis, Cerinthi, Fotini, & Pauli Samoſatemi hæreſis fuit, quod Chriſtus non fuit ab initio Deus, nec extitit ante Matrem, ſed durus Homo: Deitatem tamen pro meritis conſecutus eſt. *S.Thom.3. quæſt 2. 11. cap.*

Et quod Chriſtus ex viri ſemine conceptus eſt contra illud Iſaia 7. *Ecce Virgo concipiet.* & contra totum Euangelium. *S. Th.3. quæſt.28. 1. cap.*

IV. S. Hilarius, referente Coccio l. cap. ſentit, Humanitatem Chriſti ſuapte natura fuiſſe miſeriæ, ac doloris expertem: famem tamen, ſitim, mœrorem, timorem, ceteraſque tum animi, tum corporis infirmitates, non fuiſſe illi naturales, ſed vltro aſſumptas noſtri gratia. *Bibliotb. lib.5. annotat.186.*

Sed adduci non poſſum, vt credam, ſanctiſſimus Virum, qui ab ipſa pene infantia contra hęreſes pugnauit, hæc vel ſenſiſſe, vel ſcripſiſſe. Si enim ita ſcripſiſſet, quomodo S. HieronYmus, Catholicæ fidei Propugnator accerrimus, ſcriberet ad Lætam his verbis: *Hilarij libros inoffenſo decurrat pede.* Putarim potius ab aliquibus Hereſiarchis tam, quam Zizania bono ſemini ſuperſeminata, quo ſub Hilarij celeberrimo nomine nugas ſuas carius venditarent: ſicut & Origeni accidiſſe ipſemet queſtus eſt: cuius epiſtolam retuli ſupra v. Dæmon num.5.

Hilarium egregiè purgat S. Thomas, quem retuli in Collect. ad Iſa.53. 3. 16.

V. Arius credidit, Dei filium eſſe minorem Patre & creaturam, & per conſequens Perſonas Diuinas differre eſſentialiter. *Vide D. Thom.1. quæſt. 31. 2. cap.*

VI. Cataphrygarum hæreſis erat, quod non baptizabant in nomine trium Perſonarum, ſed in commemoratione mortis Chriſti, quem credunt purum hominem, & Spiritum Sanctum eſſe

Montanum *Contra quem S. Th.* 3. *quæſt.* 66. 1. *Et ego ipſe in collect. ad Hebr.* 6. 4. 16.

VII. Donatiſtæ rebaptizabant homines. *S. Thom. Ibid.*

VIII. Eunomius hæreticus dicebat, quod Filius eſt omnino diſſimilis Patri. *Contra quem vide S. Thom.* 1. *quæſt.* 42. 1. 2.

IX. Eutyches hæreticus dicebat, quod in Chriſto eſt tantum vna natura, compoſita ex Diuina & humana. *S. Th.* 3. *quæſt.* 54. 3. 5.

X. Euthychius Patriarcha Conſtantinopolitanus ſcripſit, quod corpora Chriſti, & reſurgentium non erunt palpabilia, ſed ventis, aereque ſubtiliora. A Gregorio tamen conuictus, eiuſque libro per Imperatorem exuſto, quæ ſcripſerat in morte retractauit.

XI. Heluidij hæreſis, quod Mater Chriſti non manſit virgo poſt partum. *S. Thomas* 3. *quæſt.* 50. 5. *Vide quæ dixi in Collect. ad Ezech.* 44. 2.

XII. Manichæorum hæreſes.

Prima, quod principia ſunt duo, vnum bonorum & ſpirituum tantum, ſcilicet Deus: alterum malorum & corporalium ſcilicet Diabolus. *S. Thom.* 1. *quæſt.* 8. 3. *cap.*

Secunda, quod Deus eſt corpus, & lux infinita. *S. Thomas* 1. *quæſt.* 19. 1. *cap.*

Tertia, quod Chriſtus eſt iſte ſol viſibilis; *S. Thom Ibid.* ex eo, quod Chriſtus cum ad Cælos aſcendit, corpus ſuum in ſolis globo reliquit, quod illud vltra non potuiſſet eleuare, ad quod perperam referunt illud Pſal. 18. *In Sole poſuit tabernaculum ſuum*. Et ideo Solem adorant. Vide Biblioth. ſanctam lib. 5. ann. 160.

Quarta, quod Diabolus eſt naturaliter malus. *S. Th.* 1. *quæſt.* 63. 5. *cap.*

Quinta, quod quædam animæ ſunt de ſubſtantia Dei. *S. Thom.* 1. *quæſt.* 90. 1.

Sexta, quod caro hominis non eſt bona nec à Deo, ſed à Diabolo. *S. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 25 5. *cap.*

Septima, quod Manes eorum Hæreſiarcha ſit Spiritus Sanctus. *S. Thom.* 1. 2. *quæſt.* 196. 4. 2. *& multa alia.*

XIII. Montanus hæreticus dicebat, ſe eſſe Spiritum Sanctum, Prophetaſque fuiſſe arreptitios, nec habuiſſe lumen iudicandi. *S. Thom.* 22. *quæſt.* 173. 3.

XIV. Nazareorum hæreſis erat, quod fides Chriſti ſine legis operibus non ſufficiebat ad ſalutem. *S. Th.* 3. *quæſt.* 74. 4. *cap.*

XV. Neſtorius, & Dioſcorus, quod in Chriſto ſunt duæ Perſonæ, & quod B. Virgo non eſt Mater Dei.

Vide S. Th. quem retuli in Collect. ad Matth. 1. 16. 12.

XVI. Nouatianorum hæreſis, quod peccans poſt baptiſmum, non poteſt reſurgere per Pœnitentiam. *S. Th.* 3. *quæſt.* 84. 10. *cap.*

XVII. Origenis hæreſes.

Prima, quod Verbum Dei non eſt Deus eſſentialiter, ſed participatiuè.

Secunda, quod Perſonę Diuinę differunt eſſentialiter.

Tertia, quod Anima Chriſti cum alijs ſpiritualibus Creaturis creata fuit ante corpora, & à Verbo aſſumpta; in fine verò vnita corpori.

Quarta, quod Animæ ſunt vnitæ diuerſis corporibus propter diuerſa peccata.

Quinta, quod beatitudo terminabitur ſimiliter & pœna. *Contra quem S. Thom. locis citatis in Indice verbo Hæreſis à numero* 29.

XVIII. Hęreſis Pelagij.

Prima, quod omnia pręcepta Dei ſeruari poſſunt ſine gratia. *Contra quod vide quod dixi Thren.* 1. 9.

Secunda, quod principium bene operandi eſt ex nobis, ſed conſummatio ex Deo.

Tertia, quod Pueri non contrahunt peccatum originale, ſed baptizantur propter Regnum Dei.

Quarta, quod Matrimonium æquatur Virginitati. *Vide cap.* 38. *Quidam Hæretici*

retici 24. quæſt.4. & Indicem mearum Collectanearum.

XIX. Iuliani & Galliani hæreſis, quod Corpus Chriſti non fuit mortuum. *S.Th.3. quæſt.50.5.*

XX. Abbatis Ioachim hęreſis, quod Diuina eſſentia gerat & generatur. Ipſe tamen non fuit hæreticus, quia defuit pertinacia. *cap 1. de ſumma Trin. & fine Cath. S.Th 1. quæſt.39.5.*

3 Ex recentioribus verò Martinus Luther.

I. *De Sacram. Cœnæ contra Fanaticos*. Credimus, quod Ieſus Chriſtus ſit iuxta humanitatem ſuper omnes cęlos collocatus, & omnia impleat, quomodo Paulus ſcribit ad Epheſios; & quod Chriſtus ſit omnium rerum Dominus, etiam ſecundum humanitatem, & habeat in manu ſua, & ſit vbique præſens.

Quod omnia impleat, & ſic vbique præſens ſecundum humanitatem, hæreſis eſt. Non poteſt enim Corpus infinitum eſſe, neque tam immenſum humanum corpus eſſe decet. Vide meam Collect. Epheſ.4. 10.

II. *In Confeſſione maiori in Cœnæ Domini*. Cum credo, quod ſola humana natura pro me paſſa ſit, Chriſtus ille vilis, nec magni pretij eſt; immo ipſe quoque ſaluatore opus habet.

Vera diceret impoſtor, niſi Filius Dei humanam naturam aſſumpſiſſet in vnionem Perſonæ; vnde actiones, ac Paſſiones illius ſunt infiniti pretij vt pote à Diuino ſuppoſito procedentes, cum actiones ſint ſuppoſitorum. Hæc autem Lutherana hæreſis coincidit cum Neſtoriana, duas in Chriſto naturas, & perſonas ponente, ac per neceſſarium conſequens Incarnationem negante.

III. Idem Lutherus approbat hęreſim Gnoſticorum, Chriſtum, ignorantem, & ſub cuiuſdam Pædagogi ferula alphabetum diſcentem pingentium; quod, & Caluinus aſſerit contra illud Pſal. 93. *Qui finxit oculum*, ſcil. intellectum *non conſiderat*; Iren. lib. 1. cap. 17. Coccinus artic. 3.

IV. Chriſtus ad inferos deſcendens, Damnatorum igne cruciatus fuit, eorumque pœnas ſoluit. *Quomodo Chriſtus dolores inferni ſoluerit, dixi in Collect. ad Act.2. 24. abſque eo quod cruciaretur igne, qui paratus eſt diabolo, & eſt Angelis eius*.

V. Maria Deipara, *inquit ſacrilegus ſerm. Domin. infra oct. Epiphaniæ*, eo vſque errauit, vt neſciret, vbi Chriſtus quęrendus eſſet. Quid potuit cogitare Maria, niſi ſua culpa amiſſum Filium Dei, & Deo Patri viſam indignam, cui Filium ſuum commiſſum denuo relinqueret; Melius fuiſſet, non factam fuiſſe Matrem, quam auferrit ab eo ex improuiſo. Et quis inter homines maior peccator, quam hęc ipſa Mater Dei;

Ipſa per ſe blaſphemia peſtilentem ac diabolicam oſtendit animam.

VI. *Serm. de Natiuitate Beatiſſ. Virgin.* Sumus pares Matri Dei, & ęque Sancti, ſicut illa; niſi quod non poſſumus eſſe Dei Matres, ſicut illa fuit. *Delirium clare patet, ſicut & in ſeqq.*

VII. Paulus, vt apparet, quaſi per contumeliam, Matrem Filij Dei Mulierem tantum appellat. *lib.3. art.5.*

Id facit Paulus ad Chriſti humilitatem commendandam, quod ex infirmiori ſexu, nempe muliebri, carnem aſſumere dignatus ſit.

VIII. Ferre neque, vt Maria dicatur ſpes, & vita mea. Vide Biblioth. lib. 5. annot.104.

IX. Lutherus, & Caluinos Angelos inuocandos eſſe, vel ſingulis hominibus vnum ad cuſtodiam deputari, negant. *Hanc hæreſim quo ad primam partem ſolidiſſimis ſcripturis, & auctoritatibus ego refello in Deut.3. 27. 12. & in Matth. 6. 7. num. 5. & Luc. 1. 28. 126. Quo verò ad ſecundam in Collect. ad Pſal.141. num.4.*

X. *Ad cap.45. Geneſis*, Sancti dormiunt, & neſciunt, quid hic agatur, & tamen quieſcunt. *Sed hoc eſt hæreticum*,

quia eſt illis adimere beatitudinem, vt ſupra v. Anima, & infra v. Mors.

XI. D. Petri merita nec aſſe quidem redemerim. Quomodo enim mihi auxiliabitur, qui neque ſibi ipſi tulit opem. *Sed oportebat exemplo Magiſtri paſſionem antea ſuſtinere.*

XII. *De adoratione Sacramenti ad Vualdenſes*. Non poſſum vos pro hæreticis habere, quemadmodum Sophiſtæ noſtri faciunt: quod neque Dei Matrem, neque quemquam Sanctorum inuocatis ſed in ſolo, & vnico Mediatore Chriſto acquieſcitis. Et ſi hic alius pro alio intercedere debet: tamen de Sanctorum mortuorum inuocatione, & interceſſione nihil in ſcripturis extat.

Et tamen 2. Machab. 15. de Ieremia iam mortuo dicitur. Hic eſt qui multum orat pro Populo.

XIII. *Aduerſus Regem Angliæ*. Ego Aduerſus dicta Patrum, Hominum, Angelorum, Dæmonum, pono, non antiquum conſenſum, non multitudinem hominum, ſed vnius Maieſtatis æternæ Verbum, Euangelium, quod ipſimet coguntur probare. Hic ſto, hic ſedeo, hic maneo, hic triumpho, hic inſulto Papiſtis, Thomiſtis, Henriciſtis, & omnibus Portis inferi; nedum dictis Hominum quantumlibet Sanctorum, aut conſuetudini fallaci. Dei Verbum eſt ſuper omnia. Diuina Maieſtas mecum facit, vt nihil curem, ſi mille Auguſtini, mille Eccleſiæ Henricianæ contra me ſtarent. Deus errare, & fallere non poteſt Auguſtinus, & Cyprianus ſicut, & omnes electi, errare potuerunt, & errarunt. Dogmata mea ſtabunt, & Papa cadet. Papatus eſt. Principis Satanæ peſtilentiſſima abominatio, quæ vnquam ſub Cælo fuit aut, futura eſt. Viuus Papatus hoſtis ero: exuſtus bis noſtris ero. Facite porci Thomiſtæ quod poteſtis; Lutherum habebitis Vrſum in via, leænam in ſemita; vndique Vobis occurret, & pacem habere non ſinet, donec ferreas veſtras ceruices, & æreos frontes contriuerint.

Si tot homines ſanctiſſimi potuerunt errare cur de facto errare non potuit, errauitque ſpurciſſimus ipſe.

Obiter etiam notandum, quod Lutherus volens nolens confitebatur, aut metuebat fore, vt combureretur: quæ propria eſt Hæreticorum pœna.

XIV. In libello, cui titulum indidit. *Aduerſus execrabilem bullam Papæ*. Parati ſumus pro hac noſtra ſententia ſtultas veſtras cenſuras non modo cum gaudio ferre, ſed etiam rogare, vt nunquam nos abſoluatis. *Hæreticorum obſtinatio.*

XV. *De captiuitate Babylonica*. Principio mihi neganda ſunt ſeptem Sacramenta, &c. *Vide quo fundamento ſomniauit negare ſeptem Sacramenta, quæ ab initio Apoſtolus, & Eccleſia tradiderunt, immo & ipſe Chriſtus.*

XVI. Tranſubſtantiatio Panis, & Vini in Sacramento à Magiſtrollis Louanienſibus, ſine omni fundamento, ſine vllo verbo, ex mera inſcitia traditur.

Magnum reuera fundamentum habet Lutherus ad aſſerendum, æque ſacrum eſſe ſtercus fœtidum, ac Hoſtiam conſecratam ex eo, quod Corpus Chriſti eſt vbique.

XVII. *Contra Zuinglium, & Oecolampadium.* Maxima mea peccata ſunt, quod tam ſanctus fui Monachus, ac tot Miſſis per annos quindecim Dominum meum tam grauiter offendi. *Forte vera dicit, quia eas indigne celebrauit.*

XVIII. *In libro de Miſſa angulari Lutherus ipſe ſe ſuam à Diabolo doctrinam accepiſſe confitetur ſub his verbis.* De meipſo incipiam, & coram vobis doctiſſimis Partibus paruam faciam confeſſionem: reddite mihi bonam abſolutionem, & quæ vobis non ſit dedecori.

Aliquando media nocte experrectus, quæ Diabolus huiuſmodi mecum in corde diſputationem orſus eſt quemadmodum ille ſæpiſſime aliis noctibus multum mihi negotij faceſſit.

Audi

Audi vir doctiſſime. Noſti etiam te quindecim anni celebraſſe Miſſas priuatas pene quotidie? Quid ſi tales Miſſæ priuatę horrenda eſſent idolatria? Quid ſi tibi non adfuiſſet Corpus & Sanguis Chriſti, ſed tantum Panem & Vinum adoraſſes, & alijs propoſuiſſes ad adorandum? Cui ego reſpondi.

Sum vnctus Sacerdos. Accepi vnctionem, & conſecrationem ab Epiſcopo: & hæc omnia feci ex mandato, & obedientia Maiorum. Quare non conſecraſſem, cum verba Chriſti ſerio pronũciarim, & magno ſerio Miſſas celebrarim?

Hoc noſti: hoc totum eſt, inquit, verum, ſed Turcæ etiam, & Gentiles omnia faciunt in ſuis Templis ex obediẽtia, & ſerio ſacra ſua faciunt. Sacerdotes etiã Ieroboam faciebant omnia certo zelo, & ſtudio. Quid ſi tua ordinatio, & conſecratio etiam falſa eſſet, ſicut Turcarum. & Samaritanorum falſa conſecratio, falſus, & impius cultus eſt.

Hic certe ſudor mihi erupit, & cor tremere, ac palpitare cœpit. Diabolus argumenta, ſua commodè ad oppugnãdũ diſponere, & vrgere nouit, habetq; grauem, & fortem vocem & huiuſmodi diſputationes non diu multumq; deliberando peraguntur, ſed in momento vna reſponſio aliam accipit. Atq; ego tũ bene expertus ſum, quomodo fiat, quod plane homines in lecto mortui inueniuntur. Poteſt occidere corpus hoc vnum eſt: poteſt etiam animas diſputãdo in tales anguſtias redigere, vt illis in momento migrandum ſit e corpore, quo me ſæpe numero proximè adduxit. Certe in hac diſputatione compræhendit me; Ego vero tam innumerabilium blaſphemiarum cumulum inuitus corã Deo portaſſem, ſed innocentiam meã libenter defendiſſem. Itaq; attendebam illi, quas cauſas contra meum ſacerdotium, & conſecrationem haberet.

Primo Noſti, inquit, nullam hactenus te habuiſſe cognitionem Chriſti, nec veram fidem. Et quoad fidem attinet, nihil melior fuiſti quolibet Turca. Nam Tuca, immo ego, omneſq; diaboli etiã, credunt, quæ de Chriſto ſcripta ſunt Iacobi 3. Hoc eſt, quomodo ſit natus, mortuus, & ad cœlos aſcenderit. Sed inde noſtrum nullus quicquam cõſilij capit tamquã de ſuo Saluatore, ſed timemus eum tamquam ſeueriſſimum Iudicem. Quam fidem, & tu habes, quia vos omnes, relicto Chriſto, ad Mariã & Sãctos acceditis; illos pro Chriſto vt tutelares imploratis, hoc nec tu, nec quiſquam Papiſtarum negare poteſt In hanc fidem ordinatus es, & Miſſas celebraſti, tamquam Ethnicus, & non vt Chriſtianus. Quomodo ergo conſecrare potuiſti, qui non fuiſti perſona, quæ conſecrare poſſet?

Secundo. Ordinatus es, & conſecrati præter ordinationem, & voluntatem Chriſtus vult, vt ſacrificium vel Miſſa ita adminiſtretur, vt Chriſtianis, & alijs porrigatur. Nam ſacrificulus erit Miniſter Eccleſiæ, qui non diſtribuat Sacramenta, & concionetur, quemadmodum verba Chriſti in Cœna Domini, & 1. Cor. 11. expreſſe requirũt. Vnde & à veteribus Partibus Communio dicitur, quod non ſolus Sacerdos ſumere, ſed etiam alij ſimul accipere debent. Tu verò contra huiuſmodi Chriſti voluntatem, per quindecim annos ſemper huiuſmodi ſacramenta ſolus accepiſti, nec cuiquam porrexiſti, immo hoc prohibitum tibi fuit, ne omnino liceret aliis porrigere. Qualis eſt hæc ordinatio, & conſecratio. Qualis Sacerdos fuiſti; qui tibi ſoli, & non Eccleſia miniſtraſti? De tali ordinatione Chriſtus nihil nouit.

Tertio. Chriſtus vult, vt coram Sacramento, de ſeipſo, & ſua morte fiat concio, quemadmodum dicit. *Hoc facite in meam commemorationem*. Hoc eſt, *Annunciate*, quemadmodum Paulus loquitur, *meam mortem donec venio*. Sed

tu angularis ſacrificule nullum verbum concionatus es,& in omnibus angularibus tuis Miſſis ſolus ſumſiſti, ſolus tecum muſſitaſti. Hoccine eſt Chriſti voluntati ſatisfacere? Hiccine eſt verus Sacerdos? Hæccine eſt ſancta ordinatio? Siccine Clericalem dignitatem, & ordinationem accepiſti, exercuiſti?

Quarto Chriſtus vult, vt ſit cõmune Sacramentum,quod alijs Chriſtianis communicetur: Tu autem ordinatus es, quod Deo offeras, nec in ſacerdotẽ ſacramenti, ſed in ſacerdotem oblationis ordinatus es: quemadmodum ſonant verba Epiſcopi Suffraganei, cum calicem tibi traderet in manus ac diceret. *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium pro viuis, & mortuis, &c.* Hæccine eſt peruerſa ordinatio, quam tu tamquam priuata perſona ex eo diuinam oblationem facis, quod in commune ſacrificium à Deo per miniſterium Sacerdotis Chriſtiani porrigendum ordinatum eſt? O abominationum abominationem.

Quinto. Chriſtus vult, quemadmodum dictum eſt, vt Sacramentum hoc diſtribuatur, quo Chriſtiani eo in fide confirmentur, & Chriſtum publicè laudibus celebrent. At tu priuatum inde opus feciſti; quod tuum ſit,quod perfeciſti abſque opere aliorum, & huiuſmodi opus alijs applicaſti, & pecunia vendidiſti. Quid horum negare potes? Vbinã ordinatus es, qui vera fide caruiſti, qui contra omnem ordinationem, & voluntatem Chriſti ordinatus es in priuatum ſacrificulum, non in publicum Eccleſię ſacerdotem, qui nulli ſacramẽtum porrexiſti, nihil in eius pręſentia concionatus es, qui nihil omnino operatus es, qui ſolum contra Chriſtum ordinatus es, vt agas, quicquid illi aduerſetur. Si verò contra Chriſtum ordinatus es; ordinatio tua falſa, Antichriſtiana, ac re vera nihil eſt. Quamobrem nec conſecraſti, ſed merum panem, & vinum obtuliſti, ſumpſiſti, adoraſti, alijſq; adorãdum oſtendiſti. Vide hic in tua Miſſa.

Primò nec perſonam eſſe, quæ conſecrare debeat vel poſſit, nimirum hominem Chriſtianum, & fidelem.

Secundo. Nec adeſt perſona, cui debeas conſecrare, & porrigere, nimirum Chriſtiana plebs, ſed tu impie,& infidelis ſacerdos ſolus hic ſtas, & arbitraris, Chriſtum tua tantum cauſa conſtituiſſe & velle, vt tu ſolus ſuum corpus & ſanguinem conſecres: cum tamen reuera ipſius non membrum, ſed hoſtis exiſtas.

Tertiò non adeſt ipſiſſima intentio, & fructus aut vſus, qualia Chriſtus requirit. Nam inſtitutum eſt Sacramentum, quo Chriſtiani eo cibentur, & confirmentur; Chriſtum prædicent, & celebrent. Iam Chriſtiana plebs de tua Miſſa nihil nouit, ſed tu taces illic in angulo, deuoras omnia ſolus, qui tam incredulus es & indignus, neminem eo paſcis ſed vendis tamquam opus ſupererogationis.

Cum nunc non adſit perſona, quæ conſecrare debeat, neque perſona adſit, quæ ſumat, & omninò Chriſti voluntas inuerſa ſit, & tu in huiuſmodi peſſimũ, & inuerſum ſacerdotem ordinatus ſis, ordinatio, & conſecratio tua nihil aliud eſt, quam tentatio, & blaſphemia in Deum, nec tu ſacerdos es, nec panis in Corpus Chriſti in tua Miſſa tranſmutatur, &c.

In hac anguſtia, & neceſſitate conſtitutus, diabolum à me propellere volebam, arripiens veterem clypeum ſiue ſcutum de quo in papatu edoctus eram, ſcilicet intentionem & fidem Eccleſiæ, Nam etiam ſi ego non rectè crediddiſſem nec intendiſſem; rectè tamen credere & intendere Eccleſiam, & propterea putabam meam Miſſam, & ordinationem legitimam eſſe. Hic eiuſmodi verbis mihi reſtitit.

Amabo dic mihi, quo loco ſcriptum ſit, quod impius, & infidelis homo poſ-

ſit in fide, & intentione Eccleſiæ conſecrare? Vbi Deus hoc docuit, vel præcepit? Quibus verbis probas, quod Eccleſia huiuſmodi tibi opinionem porrigat & tradat, ad tale angulare opus perficiendum, ſi homines dixerunt præter expreſſum Dei verbum; omnino mendacium eſt, adeo in tenebris omnia agitis ſub nomine Eccleſiæ, & veſtras abominationes tanquam Eccleſiaſticas doctrinas prætenditis, &c.

Sapientiſſimus vir, qui adhuc non nouerat, diabolum patrem eſſe mendacij.

XIX. Crede mihi, bene, immo valde bene, diabolum noui. *Eo inexcuſabilior, quod eius pedicas euitare noluerit, immo illis illaqueari, & obſtringi volens, & prudens elegerit.*

XX *In colloquijs menſalibus.* Malo per Diabolum, quam per Cęſarem interire, ſic enim per magnum Dominum interirem. *Deſiderium animæ eius tribuit Luthero Dominus, permittens Diabolo, vt eum repentina morte ſuffocaret in lecto.*

XXI. Diabolus frequentius, & propius mihi condormit, quam mea Catharina.

XXII. Narrat Lutherus, quod nonnunquam in dormitorio cum Diabolo deambulet: & ſe habere vnum atq; alterum miraculum diabolos, à quibus diligenter, & intente admodum obſeruetur. Exiſtimat eos non vulgares, ſed magnos dœmones; immo Doctores Theologiæ inter dœmones eſſe. *Vltimum rediculum, cætera poſſunt eſſe vera.*

XXIII. *Ac. 1. Galat.* Eſto Eccleſia, Auguſtinus, & alii Doctores; item Petrus, Apollo, immo Angelus, & cœlo, diuerſum doceant: tamen mea doctrina eſt eiuſmodi, quæ ſolius Dei gloriam illuſtret.

XXIV. *In Colloquijs.* Hieronymum legere licet propter hiſtoriam: nam de vera fide, & doctrina ne Verbum quidem in ipſius ſcriptis extat. Quin te Hieronyme conculcamus cum tua Bethleem, deſerto, & cuculla. Hieronymus enim inter Eccleſiæ doctores numerari non debet, quia fuit hæreticus: puto tamen, quod per fidem in Chriſtum ſaluatus ſit.

XXV. Chriſoſtomum nullo loco facio, non eſt niſi loquaculus. Baſilius nihil valet; totus eſt Monachus, ne pilo quidem illum redimere. Apologia Philippi omnes Eccleſiæ Doctores ſuperat, etiam Auguſtinum.

XXVI. Auguſtinus nihil ſingulare habet de fide, ſed vbi Pelagianos oppugnat. excitatur, & in virum euadit.

XXVII. Hieronymus mihi obijcitur homo nullius iudicij, neque intelligentiæ. Quid carnalius, immo quid magis impium, ſacrilegum, & blaſphemũ dici poteſt, quam id, quod Hieronymus ſcribit. Virginitas cœlum, coniugium terram replet?

XXVIII. *Contra Regem Angliæ.* Quis eſt Auguſtinus? Quis nos coget illi credere? Qua auctoritate verbum eius eſt articulus fidei?

XXIX. Gregorij quoque Conciones ne teruncij quidem valent; Diabolus enim eum in dialogo ſuo craſſe decepit.

XXX. *In Colloquijs.* Si vino te impleueris.

Dormire ſtatim poteris;
Et poſt ſomnum ventriculum:
Vino replere iterum:
Nam Alexandri regula,
Præſcribit hæc remedia. *& infra.*

XXXI. Iacobus Concionator Bremenſis in die Palmarum inter alia fercula gallinam mihi parauit dicens, ſi docemus, quare non facimus? Tandem depoſui habitum Ego enim niſi cucullam exuiſſem, carnem manducaſſem, & vxorem duxiſſem; Papiſtæ meam doctrinam tamquam non veram calumniati fuiſſent.

XXXII. *Dom. 1. Aduentus.* Satanæ commentũ eſt, & nocentiſſimũ figmentum,

tum, quod illę formæ Temporum vulgo ſunt pro ſpiritualibus bonis, &c. Ex animo velim, ſuggeſtus ſimul vniuerſi, vna cum Monaſterijs, Collegijs, Templis, Cellis, Sacellis, igne flagraſſent pridem, redactaque eſſent in cinerem, propter horrendam Animarum ſeductionem atque cladem, quæ ab iſtis in Orbem redundauit.

§ XXXIII. *In ſolemnitate S. Stephani.* Nullus finis hactenus fuit Templa, & Sacella extruendi; vt nullus hodie locus illi vacet Satius multo erat omnia Collegia funditus euertere, igneque conſumere, etiamſi id temere, & ſine iuſſu Magiſtratus fieret, quam vnam animam adductam in hunc errorem perire. Etenim Deus nihil de Templis, de ſolis animabus pręcepit. Et hinc liquere poteſt, quę cauſa ſit, quod Templa crebrius reliquis Ædibus fulmine feriuntur; nimirum quod Deus nulli æque ſit infenſus: ſicut in nullis alijs, immo in nullis ſpeluncis latronum, in nullis proſtribulis, tanta cædes animarum perpetratur.

Loca altiora, vt Campanilia, naturali ratione fulmine feriuntur crebrius, quia cum fulmen non recta, ſed tortuoſe diſcendat, in altiorem locum prius offendere ſolet. Præceptis Diuinis circa Templa plena eſt tota ſacra pagina.

XXXIV. *In epiſtola ad Leonem X.* Quare beatiſſime Pater, proſtratum me pedibus Beatitudinis tuæ, offero cum omnibus, quę ſum & habeo. Viuifica, occide, voca, reuoca, approba, reproba, vt tibi placuerit. Vocem tuam vocem Chriſti, in te pręſidentis, & loquentis agnoſcam

O beatum Lutherum, ſi hæc opere compleſſet. Vide Coccium tom. 1. lib. 8.

4 *Ioannes Caluinus harmonia Euangelica ad cap. 1. Lucæ verſ. 34.*

I. Non magnopere laborandum eſt, vt Mariam ab omni purgemus vitio. *Cõcedo, quia hoc tamquam articulum fidei diffiniuit Eccleſ. ſcilicet quod B Virgo nec venialiter vnquam peccauit Trid. ſeſſ. 6. Can. 23.*

Licet hunc ſenſum non intenderet impius Heręſiarcha, nolens tamen expreſſit, vt alter Caiphas.

II *Lib. 3. Inſtit. c. 26. §. 6.* Stultum & temerarium eſt inquirere, in quo loco ſint animę iuſtorum, & an fruantur gloria eterna necne.

Non quia ſit hoc incertum, ſed quia certo certius, cum hanc veritatem Eccleſia declarauerit vt ſupra v. anima.

5 Henricus VIII. Anglię Rex ſeipſum appellauit totius Anglicanæ, & Hibernicæ Eccleſiæ caput immediate ſub Chriſto. *Coccius.*

6 Eliſabetha Angliæ Regina ſeipſam ſcribit Eccleſiæ Gubernatricem in omnibus rebus. & cauſis, tam Eccleſiaſticis, quam ſæcularibus. *Iodocus Coccius.*

8 *Bernardinus Ochinus in præfatione ſuorum Dialogorum.*

I Cõſiderans, quemadmodum Chriſtus Eccleſiam ſuam potentia, bonitate ſumma fundauerit, extruxerit, ſtabilierit, ſuoque ſanguine lauerit, & ſpiritu ditauerit; eamdemque rurſus funditus euerſam videns, non potui ſane non mirari: ac tantę ruinę cauſam ſcire cupiens comperi fuiſſe Papas.

Papa eſt viſibile Eccleſiæ poſt Chriſtum fundamentum quod hæretici conatur euertere ſed fruſtra.

II. *Contra Weſtphalum fol. 60.* Scimus quidem verba Chriſti eſſe Chriſtianiſſima, & veriſſima, *Hoc eſt corpum meum*, ac pro veris admittimus. Reſpondemus tamen fieri poſſe, vt cum Dominus dixerit, *Hoc eſt corpus meum,* dicere volueris, *Hic panis ſignificat corpus meum,* ſi quidem in Scripturis ſacris Spiritus Sanctus ſępe tropis locutus eſt.

Non tamen licet ſacram Scripturam tropice interpretari euertendo ſenſum literalem contra vnanimem conſenſum Sancti Patrum.

Sed faceſſant hæreticorum deliria.

8 Hæreticus occultus, ſi aliquo ſigno externo hæreſim prodat, etiam occultiſ-

ſimo, incidit in cenſuras,& pœnas hæreticorum, vt latius dixi lib.4. Ciuilium tit.18. num.6.

9 Apoſtata vel Hæreticus pure mentalis, vel pure externus, qui ore, non mente fidem negauit, à quolibet approbato Cõfeſſario poteſt abſolui; cum hæreſis non ſit reſeruata, niſi ratione excommunicationis, quæ non incurritur ab Hęretico pure mentali, vel pure externo. *Clau. Reg. lib.4. c.5. n. 11. Bonac. de cenſur. diſp.2. q.5. pun.2. Diana 3. tract.4. reſol.143. & 4. tract.4. reſol.211. verſ. Nota ſecundo, & reſol.240.*

10 Hęretici non poſſunt habitare neq; in Italia, neq; in Inſulis adiacentibus vt ex Greg. XV. & Vrb. VIII. latius dixi in Collect. ad Matth.13. 26. numer.3. & ſeqq.

11 *Quomodo ſint examinandi Hæretici ab Inquiſitoribus, refert Diana 4. tract. 8. reſol.*78. In cauſis, *inquit*, ſpectantibus ad ſanctam fidem cautiſſime incedendum eſt pro examine callidi verſutique Hæretici. Ideo Reus in cauſa violatæ Religionis primo examinandus eſt de genere ſuo, de parentibus, & patria, de educatione, & diſciplina, de bonitate, & prauitate, ac ſocietate, & amicitia, de moribus, & verbis. An ſciat, propter quam cauſam ſit captus; an aliquos habeat ſuſpectos, quos, & qua de cauſa, Inſiſtat autem Inquiſitor in omnibus, quæ ad negotium Fidei faciunt, ſuperflua, & aliena omnino reſecando.

Secundo intra primos dies capturæ ſuſpecti de fide benigne erunt admonendi ad dicendam veritatem: & dum Inquiſitores eos examinabunt, poterit eis humile ſedile concedi, vt habeant animum magis quietum.

Tertiò ad habenda indicia eorum ſtatus, ſciſcitetur ab eis conſueta Catholicæ Religionis: quas deuotiones habeant; quas præces in Eccleſia, vel alibi fundere ſoleant; quando & à quo confeſſi ſunt; ſi communicauerunt, ſi frequentauerunt Eccleſias, & ſimilia.

12 † Matrimonia inter Hæreticos coram Magiſtratu loci, vel Miniſtro Hæretico contracta, ſi eo loci publicatum fuit Conc. Trid. nequaquam eſſe valida; ſed omnino vt valida ſint, coram Parocho, & Teſtibus ab ipſis quoque Hæreticis eſſe contrahenda. *Antuerpien.18. Iulij* 1602. 13. Die 14. Martij 1630. S. D. N. Vrban. Papæ VIII. in Congr. S. Officij fer. v. coram Sanctitate ſua habita, decreuit, quo ad matrimonia iam inita, tolerari poſſe, Mulieres Hæreticas, quæ Maritos habent Catholicos, cohabitare arbitrio Ordinariorum, quamdiu fuerit aliqua ſpes conuerſionis, & nullum ſubuerſionis periculum, ita tamen vt proles Catholicæ educatur. *

HEBDOMADARIVS.

Chorus. Præcedentia.

1 NOn debet celebrare valde diluculo, 1601. Aliffe 20. Febr.86. num.2.

2 Abſens ex cauſa, ex qua conceduntur diſtributiones; nihil tenetur dare ſupplenti hebdomadam pro ipſo, nec ipſe ſupplere, quando redit, 1602. Anagni 5. Martij 21. ex cap.1. de Cler. ægrot.

HEBRÆVS.

Iudæi. Supranumerarij.

1 NOn poteſt prohiberi Regularibus, ne prædicent, vel ne confeſſiones audiant, ſub prætextu, quod originem duxerint ad Hæbreos, 1621. Elboren.16. Nou.165.

Vel à Neophitis, 1617. Euora 24. Nouemb.304.

Nec puella propterea impediri à ſuſceptione habitus, 1614. Lisbona 28. Febr.15.

Dummodo in Monaſterio non adſit ſtatutum, vel conſtitutio particularis id pro-

prohibens, 1622. Coimbra 21. Ian. 16.

2 Non permittatur Hebreis acceſſus ad Moniales; & accedentibus ſine licentia infligatur exilium à Ciuitate, & diœceſi, 1594. Rauenna 28. Nou. 371. 2655. Fiorenza 25. Iunij 175.

HENOCH. Elias.

HENRICVS. Hæreſis 5.

HÆRES.

Electio. Fideicommiſſum. Homicidium. Illegitimus. Legatum. Patronus. Relictum. Sepultura. Subſtitutio. Teſtamentum.

1 QVis Hæres in certis rebus Inſtitutus, habetur loco legatarij, nec tenetur creditoribus. *l. Quoties 13. C. de hæred. inſtit. gloſſa in cap. Raynutins, 16. De Teſtam.*

2 Heredes inſtituit poſſunt, quicumq; non prohibentur à Iure, ſiue ſint homines liberi, ſiue ſerui, & ſiue ſerui alieni, ſiue proprij. Item Patres familias, Filijfamilias, Muti, Surdi, Furioſi, Prodigi, Milites, Laici, Clerici, Princeps, Eccleſia, quilibet locus pius ac venerabilis.

Qui nam vero prohibeantur hæredes inſtitui, dixi in lib. 2. Ciuilium tit. 14. de hæred. inſtit. num. 5.

3 Nepos ex filio ſpurio, vel nepos ſpurius ex filio naturali, & legitimo, poteſt ab Auo non Clerico hæres inſtitui, niſi Pater Clericus ſit. *Ex Pio V. & l. fin. C. de nato lib.*

4 Hæreditariæ res non dicuntur amplius poſt aditam hæreditatem. Vnde bonis paternis cum iuramento renuncians, ſi poſtea, adita per alios fratres hęreditate vnus ex fratribus moriatur, ſuccedit cum alijs etiamſi defunctus nō haberet alia bona quam illa, quę acquiſiuit ex hæreditate Paterna; nam tunc non dicuntur amplius bona paterna, ſed proprium patrimonium ipſius Fratris *O. n. de interd. §. ſequens diuiſ. num. 28.*

An autem hoc habeat locum, etiam quando filia non renunciauit, ſed excluditur per ſtatutum, vide quæ dixi lib. 1. Ciuilium tit. 2. num. 43.

5 *Adiri* per Procuratorem hæreditas non poteſt. *l. Paulus reſpondit per Procuratorem, ff. de acquir. hæred. Rota apud Ludouiſ. dec. 460. num. 3. & dixi in Can. lib. 1. tit. 38. num. 14.*

6 Ordinarius non poteſt præcipere Monialibus, vt aſſignent Profeſſę vſumfructum ſuæ hæreditatis, 1614. Borgo S. Sepolchro 13. Iunij 77.

7 *Inuentarium* hæres conficere volens creditores, & legatarios citare tenetur; Tutor vero minimè, vt latius dixi in tit. de hæred. qualit. num. 10. §. 2.

8 Hæres Creditor defuncti, ſi confecit inuentarium, poteſt ſuum creditum detrahere, ac ſi non eſſet hæres, vt latius dixi lib. 2. Ciuilium tit. 19. num. 16.

9 *Obligationes*. Hæres infra tempus conficiendi Inuentarij moleſtari non poteſt à Creditoribus, & legatarijs. *Ibid. num. 18. §. 6.*

10 Heres percipiens fructus ex negligentia non petentis fideicommiſſum: nec eos reſtituere; nec in quartam Trebellianicam computare tenetur. *l. fideicommiſſary 18. l. Mulier 22. §. ſi hæres l. Ita tamen 27. §. Hæres ex aſſe, ff. Ad S. C. Trebellian.*

Licet alias non ſolum teneatur fructus à tempore litis cōteſtatę perceptos in quartam Trebellianicam computare, ſed etiam, ſi quid ex eis ſupereſt, reſtituere. Si tamen perciperet fructus ex volūtate defuncti, vt quia rogatus eſt poſt tempus reſtituere, tenetur quidem fructus perceptos in quartam computare; ſed non reſtituere, ſi qui ſupereſſent. *d. §. hæres, & gloſſa d. c. Raynuntius ver. conteſtatæ. De quo lib. 2. Ciuilium tit. 14. de hæred. inſtit. num. 5.*

11 Hæres non tenetur parere condi-

tioni adiectæ in codicillis; vt latius dixi lib.2. Ciuilium tit.25. num.5.

12 *Non poteſt* hæres venire contra factum Defuncti. *l. Cum à matre 14. C. de rei vind.*

13 Hæreditatis iacentis curator præſentare poteſt ad beneficium Iuriſpatronatus dictæ hæreditatis, *Barboſa alleg.71. num.6.*

14 *Pœna*. Hæres negligens ſoluere legata pia intra ſex menſes à die inſinuationis teſtamenti, cogitur in pœnam legatum reddere cum omni emolumento, quod ex eo percipi potuit à die mortis Teſtatoris & huius rei executionem omnia hæreditaria bona debent ei per Epiſcopum ſequeſtrari *c. ſi hæredes 6. & ibi Couarr. de teſtam.* Et ſi illa neget, vel ſoluere differat, quouſq; in iudicio conueniatur, poteſt ad duplum condemnari. §. *ſed furti, Inſt. de action.*

Et ſi ſemel monitus, non ſolum publicè per Iudicem, ſed etiam priuatim per Rectorem, vel Oeconum, voce, vel nuncio, vel epiſtola, illa intra annum ſoluere neglexerit; perdit ipſo iure omne lucrum ex teſtamento ſibi proueniēs excepta legitima: adeo vt non ſolum hæreditatem, ſed etiam prælegata, poſt ſententiam Iudicis amittat. *Aut. Hoc amplius C. de fideic.*

Quæ loquitur de quolibet legato: requirit tamen admonitionem per Iudicem faciendam. *Sed Auth. licet Teſtator, C. de Epiſcopis, & Cler.* loquitur ſolum de legato ad pias cauſas, in quo ſufficit qualibet admonitio. *Sanchez lib.4. Moral. cap.1. dub.56.*

15 Hæredes venientes ab inteſtato, qui ſunt in poſſeſſione bonorum, priuari non poſſunt per viam executiuam, ſed procedi debet cum libello, Iuris ordine ſeruato, 1593. Monopoli 18. Oct. 266.

HIEROSOLYMITANI

Mercatura.

1 T*Ranſeuntes* ad aliam Religionem, ſi redeant, non facta profeſſione, reintegrari debent in primum locum, 1601. Gieroſol. 3. Iulij 34. *Sed hoc eſt generale pro quibuslibet Religioſis tranſeuntibus.*

2 *Remittuntur* Magno Magiſtro id petenti, non obſtante quod S. C. mandauerit Ordinario, vt eos puniat, 1603. Nicotera 19 Aug. 95.

Etiam cum delinquunt extra Clauſtra, 1602. Hieroſolym. 12. Martij 13.

Eo tamen caſu puniri poſſunt ab Ordinario in terminis Concilij, 1600. 13. Nou. 2. 1603. Trani 17. Iulij 70. Nicotera 19. Aug. 65.

† Nam etiam Hieroſolymitani delinquentes extra clauſtra puniuntur ab Epiſcopo ad terminos Concilij ſeſſ. 6. c.3. *Mediolanen. lib.11. ad 29. 13. April.* 1581.

Laudatum à Sanctiſſimo, 17. Iunij 1581. ad 32.*

Solet etiam id committi Nuncio, 1602 Tran. 1. Sept. 69.

3 Ordinario quoque aliquando committitur, vt procedat contra eos, maximè ſi non communicant in Paſchate, 1610. 10. Dec. 1616. 26. Feb. 33.

4 Ordinarius iterum affigere debet cedulones contra Hieroſolymitanum, à ſe pro diuerſis exceſſibus excommunicatum, ſicut, & Epiſcopus loci, vbi habitat excommunicatus, non obſtante declaratione nullitatis cenſuræ, facta ab ipſis Militibus, cum ſint Iudices incompetentes, 1615. Chiuſi 6. Feb. 14.

† Sacra, &c. cenſuit, poſſe Archiepiſcopum ſuis ſubditis præcipere, vt Equitum Hieroſolymitanum, qui Clericum publicè percuſſerat, vitent tamquā excommunicatum; & Parochialium Eccleſiarum Rectoribus, & alijs Sacerdotibus prohibere, ne eum admittant intra

Eccle-

Eccleſias eidem Archiepiſcopo ſubiectas. *lib.*12. 1. *Salernitana*.*

5 Poteſt procedere contra eoſdem, ſi accedant ad Monaſteria Monialium contra formam decreti, 1599. Napoli 12. Iulij 68. 1605. Gieroſolim. 18. Feb. 15. 1614. Parma 29. Aug. 109.

6 Clerici Presbyteri, vel alij Miniſtri delinquentes, qui actu ſeruiunt Eccleſijs Hieroſolymitanis, poniuntur ab Ordinario iuxta Bullam 67. Greg. XIII. *Circumſpecta*, & Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 11. Modo non viuant intra clauſtra ſubiecti obedientiæ dictorum Militum copulatiuè, 1582. Genoua 14. Aug. 107.

Tunc tamen poterit eos carcerare, & ſuperioribus conſignare, ad terminos Concilij puniendos, 1598. Coſenza 18. Feb. 9.

† Qui vero geſtant ſolum dimidiam Crucem ſubduntur ord. C. C. 21. Iulij 1640.*

7 *Parochiæ, & Viſitatio*. Si Commendatarius infra terminum, &c. non præſentet Epiſcopo perſonam idoneam inſtituendam, Epiſcopus prouidebit, 1578 Perugia 11. Ian. 48. Siena 8. Martii 61.

8 In Parochijs Religionis Hieroſolymitanæ, in quibus Populus habet ius eligendi ſiue nominandi Parochum, examen & approbatio ſpectat ad Epiſcopum, ſola inſtitutio ad Priorem, 1620. Meſſina 1. Sept. 258.

9 Curati Religionis Hieroſolymitanæ tenentur interuenire conſecrationi oleorum, ſi tenentur alij, 1646. Faenza 20. Maij 418.

Similiter ad proceſſiones, & alia, 1599. Ceſena 28. April. 37.

Et ad exponendas 40. horas per turnum, 1619. 27. Sept. 331.

Non tamen ad ſubſidium caritatiuum, vel Cathedraticum, vel contributionem Seminarij, vel ad procurationem pro viſitatione, niſi in conceſſione Eccleſiæ ſibi eam Ordinarius reſeruaſſet, 1581. Aſcoli 11. Iulij 95. 1604. Elnen. 27. Iulij 18. *C.C. lib.*14. 454. *Auguſtana*.

10 Ordinarius cōpellere poteſt Hieroſolitanos ad executionem decretorum viſitationis Apoſtolicæ, etiam in Bulla Pij V. non comprehenſorum: alias enim ea viſitatio quo ad ipſos raro haberet effectum, 1580. Pauia 26. Iulij 129.

† Cum Ordinarius viſitat Parochias Religioni Hieroſolymitanæ ſubiectas, debet declarare, ſe id facere tamquam Delegatum Apoſtolicum, 1614. Meſſina 23. Maij 62. Ex Pio V. conſt. 1636. *Expoſcit*. Sicut dum viſitat alias Eccleſias exemptas, C. C. lib. 15. 33.

Sed quando Epiſcopus per ſe vel per alium viſitat Parochiales aliorum Regularium, non eſt opus vt declaret, ſe id facere tamquam Delegatum Apoſtolicum. *Portugallen. S. Benedicti Portugalliæ* 1. *Nou.*1607.*

11 *Priuilegium* habent Hieroſolymitani expendendi ad duos annos fructus Commendarum vacatium in ſeruitium Religionis. adeo vt durante biennio ij fructus non poſſint ſequeſtrari neque in executionem viſitationis Apoſtolicæ, 1586. Turino 10. Iulij 478.

12 Priuilegia exemptionis Militum Hieroſolymitanorum habent verba ampliſſima, etiam à quibuſuis impoſitionibus ex quauis cauſa, & quouis prætextu, apta comprehendere etiam caſum ineuitabilis neceſſitatis publicæ: maximè attentis cauſis, & meritis, propter quæ dicta priuilegia conceſſa fuerunt Militibus antedictis; quia ſcilicet non modo facultates, & fortunas, & verum etiam ſanguinem, & vitam pro defenſione Reipublicę Chriſtianę profundũt. *Rota apud Farin. par.*1. *tom* 1. *dec.*71. *n.*6.

13 Milites Hieroſolymitani priuilegium habent ſeu Statutum à Sede Apoſtolica confirmatum, *vt qui Patre aut auo ſcriba, vel Notario aut Tabellione natus fuerit, minime in Ordine pro Fratribus Militibus admittatur*. Habent tamen aliud Statutum, in quo expreſſe

declaratur, deſcendentes à Notarijs admitti poſſe in Ordinem Cappellanorum & fratrum ſeruientium.

Item licet Mercatura obſtet ſuſceptioni habitus illius Religionis; tamen eadem Religio interpretatur, hoc non habere locum in Ciuitate Florentiæ, & ſimilibus, vbi Mercatores habentur pro Nobilibus.

Et ſi hæc interpretatio non extendatur ad Notarios, & deſcendentes ex eis. Nam hi licet ſint editione Comi, vel Mediolani, vbi Notarij habentur pro Nobilibus: Nihilominus tamen excluduntur à ſuſceptione habitus Fratrum illius nobiliſſimæ Religionis. Ratio, quia officium Notariatus ex ſui natura ſonat in quid vile, & per multos annos adminiſtratum fuit à ſeruis publicis donec *per l. penult. C. de Tabell. lib.*10. fuit id eis prohibitum.

Præterea in quibuſdam Ciuitatibus omnes Nobiles ſolent eſſe Mercatores. ſed nullibi omnes Nobiles ſolent eſſe Notarij. *Rota apud Farin. par.* I. *tom.* I. *dec.* 297. *& dec.* 504.

14 Prohibere non poteſt Epiſcopus, ne celebretur in Eccleſijs Religionis Hieroſolymitanæ à Sacerdotibus, tam Fratribus, quam Cappellanis dicti Ordinis, abſque ſua licentia, 1606. Siracuſa 29. Aprilis 34.

15 *Sepulturam* eligere poſſunt in teſtamento Milites Hieroſolymitani, ſi à Religione eius condendi facultatem habeant, ſine tamen præiudicio iurium Religionis, & quatenus exiſtant, etiam Parochialium, 1637. 4. Sept.

HILARIVS.

Hæreſis 2. §. 4.

HISPANI. Fides 10.

HISTORIA. Figura.

PRæclarum eſt, mentem Hiſtoriarum cognitione inſtructam ac refertam habere Hiſtoria enim conglobata quædam, & coaceruata ſapientia eſt, hominumque multorum mens in vnum collecta. *S. Gregorius Nazianzenus ad Nicobulum de hiſtoria legenda Elogium.*

HOMICIDIVM.

Delictum. Excommunicatio. Furtum. Irregularitas. Occiſio. Reſtitutio.

1 HOmo occiſus non autem vulneratus ſolum adhuc viuens, præſente homicida voluntario, non autem caſuali, ſanguinem e vulneribus, præſertim recentibus, fundere ſolet: idque, quia remanſit infectum à ſpiritibus doloſi occiſoris, quod locum non habet in homicida caſuali. Vulneratus autem non fundit ex ſola præſentia vulnerantis: quia natura retinet ſanguinem, quamdiu poteſt ad conſeruationem indiuidui. *Simon. Maiol. dierum canicularum colloq.* I.

2 Homicida occultus, propter quem alter innocens eſt in carceribus cum periculo perdendæ vitæ, non videtur obligandus ad ſe prodendum: nemo namque turpitudinem ſuam propalare tenetur; magiſque vitam noſtram quam alterius conſeruare debemus. Si vero falſum teſtimonium tuliſſet, ob quod alter eſſet in periculo perdendi vitam deberet teſtimonium ſuum reuocare, atque omnem operam ad innocentem eripiendum adhibere, licet ob id oporteret eum perdere vitam. *Ex Sot. lib.* 7 *q.* 6 *art.* 3. *de iuſt. & iure. Nau. cap.* 15 *num.* 18.

3 *Reſtitutio.* Homicida, vel latro punitus à Iudice, tenetur nihilominus ſatisfacere Parti læſæ, cum qui duobus diuerſas res debet, non liberetur, ſoluendo vni, quod alteri debet. *c. ea te* 22 *de iureiuran. c. ſicut dignum* 14. *§. eos De homicid. & ibi gloſſ. in ver. Non tamen alena.*

Et illa punitio, quæ in vindictam irrogatur, eſt compenſatio iniuriæ Reipubli-

publicæ illatæ. *c. vt famæ 35. de ſent. exc.*

Ergo ſatisfaciendo Reipublicæ non manet liber à ſatisfactione partis; niſi pars læſa contenta exiſteret, vt per pœnam, quam infligeret Iudex etiam ſibi ſatisfieret. Ex quo ſequitur hęredes eius, qui decollatus, vel ſuſpenſus eſt, teneri ad reſarciendum damnum illarum parti, ſicut ad ſoluendum alia debita: ad quod etiam tenetur Fiſcus, ſi occiſi bona confiſcata ſunt *l. Non poſſunt 11. l. In ſumma 17. ff. num. de iure Fiſci.*

Contrarium tamen, *Diana 5. tract. 4. reſ. 60.* probabile putat, nempe capitis ſententiam compenſare omnem iniuriam, & damnum homicidij.

Vnum tamen certum eſt, quod non tenetur homicida ſoluere debita creditoribus occiſi, quibus debitor ſoluiſſet, ſi non fuiſſet occiſus, niſi ad hunc finem occidiſſet: quia nullam creditoribus intulit iniuriam, ſed hoc damnum ſecutum eſt omnino per accidens. Ad obligationem vero reſtitutionis inducendam non ſufficit damnum illatum, ſi non adſit etiam iniuria. *Clau. Reg. lib. 11. cap. 3. num. 24.*

4 *De pœna* filium, vel patrem deliberatè occidentis dixi tit. 9. lib. 1. de patria pot. num. 7.

5 Iuris naturalis eſt, ne quis inauditus, & indefenſus damnetur. *Clem. paſtoralis 2. §. cæterum de ſent. & re iud.*

Quare mortaliter peccant Reges, & Principes, qui propter ſolam ſcientiam priuatam alicuius delicti, delinquentem veneno, vel alio mortis genere, e medio tollunt; aut beneficijs, officiis, vel honoribus, ad nutum non amouibilibus, priuant; & ſimiliter talium ſententiarum executores, quando certo ſciunt eas eſſe iniuſtas, tunc enim Deo potius obedire tenentur. *cap. ſi Dominus 96. & cap. 99. Qui reſiſtit 119. 3. Caietan. v. homicidium. Vide latius Diana 3. tract. 5. reſol. 98. Bonac. de præcept. diſp. 10. q. 2. pun. 2.*

E contra licet Iudici ſecundum allegata, & probata iudicare, etiam quem ſcit innocentem ad mortem condemnando: ſi omnia fecit, vt veritas detegeretur, & ne de illo caſu iudicaret. *D. Thom. 2. 2. q. 64. 6. ad 3. Pauon. 1. p. tr. introd. prop. 1848. Quicquid dicat Bonac. de legib. diſp. 10. q. 2. pun. 2. num 2.*

6 Si homicida damnatus ad mortem, ante executionem efficiatur furioſus, ſententia non debet amplius executioni mandari: quia furioſus habetur loco abſentis; autem in perſona puniri non poteſt. *Oinot. Inſt. quib. non eſt permiſſ. fac teſtam. §. præterea num. 13.*

7 Si lata ſit cenſura, vel pœna ſpiritualis contra occidentem in aliqua Eccleſia vel territorio, incurrere cenſuram, ſecuta morte; licet percuſſus expirauerit extra: ſatis enim dici poteſt compleuiſſe delictum in actu externo, quando vulnerauit. Nam effectum ſequi magis in vno, quam in alio territorio, per accidens eſt. *Bonac. de cenſur. diſp. 1. quæſt. 1. pun. 11. num. 12. tom. 1.*

8 An Clericum, vel Monachum veneno propinato necans incurrat in excommunicationem, dixi ſupra v. exc. num 15.

9 Homicidæ non audiendi, niſi ſe conſtituant in carceribus: nec remittuntur ad locum; vbi habitāt hæredes occiſi, niſi habita pace. *Pius IV. Conſt. 52. Et ſi cunctis*, iuxta eius declaratione. *Cum nos nudum.*

10 Homicidę minori contumaci poſt decimum quartum annum non ſuffragatur Minoritas: ſecus ſi eſt in carceribus. *Ibid.*

11 Homicida licet ſit priuandus beneficijs, non tamen eſt priuandus penſione. *Riccius 1. par. dec. 254.*

† Immo poſt abſolutionem à delicto etiam antequam diſpenſetur ab Irregularitate, poteſt etiam de nouo obtinere penſione. *S. C. Concil. 12. Februarius 1639 cap. 1. 12. 1.**

12 Homicidæ damnati ſiue diffama-

ti, tametſi remiſſi fuerint, habere tamen non poſſunt officia, vel dignitates, nec teſtimonium ferre. *Pius II. Conſt.8. Ad reſtituendas.*

13 Permitti non debet, quod homicida voluntarius vadat in Chorum, multo minus quod participet de diſtributionibus, niſi prius diſpenſetur à Sede Apoſtolica, 1580. Taranto 14. Iunii 100.

† Vnde Sacerdoti Caſſanenſi, qui fratris vxorem adulteram occiderat, licentia ſtandi in Choro cum ſuperpelliceo fuit negata. C.C. 26. Oct.1613.*

HONOR.

1 HOnoraria bona ſunt quinque.

I. Laus, quæ eſt ſermo elucidans magnitudinem virtutis.

II. Honor in ſpecie, qui eſt exhibitio reuerentiæ in teſtimonium alicuius excellentiæ.

III. Fama, quæ eſt atteſtatio popularis de re aliqua.

IV. Gloria, quæ eſt clara cum laude notitia. *S. Th.2.2. quæſt.*103. 1.3.

V. Reuerentia, quæ eſt animi reputatio, qua bonitas alterius magni fit. *Nau. cap.23. num.9.*

2 Honor, qui ſoli Deo exhibetur, latria dicitur, quod Latine ſeruitus interpretatur, in quantum dominium conuenit Deo ſecundum propriam, & ſingularem quamdam rationem; quia ſcilicet ipſe omnia fecit, & quia ſummum in omnibus obtinet principatum. *S.Th.2.2. quæſt.*81. 1.3.

3 Honor vel honeſtas viri tollit ſiniſtram ſuſpicionem. Vnde ſi poteſtas non cuſtodiuit diligenter, ſed curialiter nobilem ſibi commiſſum, qui communiter reputabatur integræ exiſtimationis, & fidei: ſi poſtea aufugiat, non tenetur, ex quo non erat veriſimile, quod aufugeret, propter qualitatem perſonæ ſuæ cui credendum erat. *Oinot. de vſucap. in princ. num.41.*

HORÆ CANONICÆ

Beneficium Diſtributiones. Ieiunium. Officium. Penſio.

1 TEmpus. A primo die Nouembris vſque ad primam Maii excluſiue, Matutinum incipiat cum hora diei, ſcilicet apparente Sole ſuper noſtrum hemiſpherium in Oriente. A prima vero die Maii vſque ad vltimam Octobris incluſiue per horam ante ſolem. Recitandæ vero ſunt præces matutinæ cum laudibus, & Prima continuate, deinde congruo tempore ceteræ. *Sac.Congr. pro Eccleſia Aretina* 30. *Martij* 1599. *De quibus in meo Epiſcoporum Compendio v. Canonicus, & Officium diuinum.*

At in Baſilicis Canonicorum ſæcularium Almæ Vrbis recitantur continuate Matutinum vſque ad Nonam incluſiue, cantando Miſſam vnam vel plures pro tempore locis ſuis: deinde poſt prandium Veſpere cum Completorio. In Quadrageſima vero poſt Miſſam de feria, quæ cantatur poſt Nonam, intra quam poſt Euangelium vel ea finita fit Concio, dicuntur Veſperæ, antequam à Choro diſcedatur, & prope noctem Completorium.

2 Sed an & qua hora poſſit recitari Matutinum hodie pro craſtina die. *S. Th. quolib.5. art.28. Caiet. v. Hora, & alij* antiquiores docuerunt, recitari poſſe Veſpere præcedentis diei Matutinum pro die ſequenti: non tamen explicarunt, an ante, vel poſt occaſum Solis.

*Nau. cap.25. num.*107. docuit, ita licere Matutinum diei ſequentis recitare antea tamen toto horarum illius diei penſo perſoluto. Non tamen explicauit per quantum tempus ante occaſum ſolis poſſet recitari.

*Bonac. tom.1. de hor. Can. diſp.1. quæſt.3. pun.3. num.*15.16.17. docuit, poſſe pro die ſequen-

ſequenti ex recepta conſuetudine dici Matutinum tertia, vel quarta hora poſt meridiem.

Alij melius hoc explicantes docuerũt Matutinum pro die ſequenti recitari poſſe ante Solis occaſum, tranſactis tribus partibus præcedentis diei. Si enim diuidas diem in quatuor partes æquales ab ortu Solis vſque ad occaſum; trãſactis tribus ex illis partibus, & incipiente iam quarta parte diei, poteris recitare Matutinum pro ſequenti die. Quod in tantum obtinuit conſuetudo, vt vulgo, præſertim in ordinarijs recitandi officij, circumferantur tabellę huius huius horæ, diſtributæ per totum annum iuxta diuerſitatem climatum huius hęmiſpherij.

Nec deſunt, qui probabiliter dicant, quouis tempore, ſiue æſtiuo ſiue hiemali, poſſe dici abſque peccato mortali pro ſequenti die Matutinum ſecũda hora poſt meridiem præcedentis diei, quia inquiunt, tunc incipit hora veſpertina, quę pertinet ad ſequentem diem; quantum enim attinet ad officium diuinum, dies incipit à Veſperis. Et ſecundum ipſos etiam antiqui Doctores, qui docuerunt ſimpliciter, poſſe recitari Matutinum diei ſequentis in veſpere præcedentis diei, fuerunt huius opinionis. *Doctores refert, & ſequitur Diana 4. tract. 4. reſol. 9.*

Sanchez lib. 7. Conſil. moral. cap. 2. dub. 38. ponit duas probabiles concluſiones, quæ videntur tuta conſcientia poſſe practicari.

Prima concluſio. Si quis recitet hodie mane ante meridiem Matutinũ ſequentis diei, non ſatisfacit pręcepto; ſed tenetur iterum ſub mortali, & obligatione reſtitutionis reſpectiuè quo ad Beneficiatos, recitare Matutinum: ſi vero recitet poſt meridiem, ſaltem ſecunda hora, ſatisfacit præcepto, nec peccat mortaliter, nec tenetur ad reſtitutionem.

Probatur prima pars quod recitari nõ poſſit ante meridiem; quia nondum cẽſetur incœpiſſe dies ſequens, & ſic non diceretur recitare Matutinum intra ſuum diem.

Probatur ſecunda pars, quod ſatisfaciat præcepto, recitando Matutinum ſequentis diei ſecunda hora poſt meridiem. Quia iam illud tempus, cum ſit hora Veſperarum, pertinet ad ſequentẽ diem. Ergo qui tunc recitat Matutinum, videtur recitare ſequenti die. Ergo non peccat mortaliter, quia non eſt peccatum mortale præterire tempus intra diem.

Probatur etiam ex Rubrica Breuiarij poſt Completorium, vbi dicitur, quod *ſi poſt Completorium ſtatim ſubſequatur Matutinum, bis dicitur Pater noſter, Aue Maria, & Credo, quia Completorium, quod eſt finis Officij, ſic terminari debet; & ante Matutinum iterum repetitur pro principio Officij ſequentis diei.*

Sed Completorium, etiam in Choro, dicitur communiter, præſertim à Canonicis ſæcularibus, Veſperis adiunctum ſecunda hora poſt meridiem. Ergo, &c.

Probatur etiã ex ſac. Rit. Congr. quæ in vna Tarentina Cryptaliarum 5. Dec. 1605. approbauit conſuetudinem recitandi ex aliqua cauſa Matutinum poſt Completorium, quod non ignorabat ſolere dici ſecunda hora poſt meridiem.

Probatur demum ex conſuetudine approbata diuerſarum Cathedralium, præſertim Viterbienſis, & Cornetanę, in quibus quolibet tempore Matutinum ſequentis diei dicitur in Choro poſt horam vigeſimam, & ſic hyeme vix vna hora poſt meridiem.

Hanc opinionem tenuerunt etiã quidam recentiores Magiſtri, quorum quidam addidit, quod ſi poſt medium diem hodiernum recitaret quis Matutinum diei craſtinæ, ſaltem in Quadrageſima, quando Veſperæ dicuntur ante

prau-

prandium, ſatisfaceret præcepto, quia iam videretur incepiſſe dies ſequens: nec in rigore videtur obligãdus ad mortale, vel ad iterum recitandum, & per conſequens nec ad reſtitutionem.

Amplia ſupradictam concluſionem eſſe veram; licet quando quis hora ſecunda poſt meridiem recitat Matutinũ pro ſequenti die, nondum recitaſſet Veſperas, & Completorium, immo nec aliquam partem Officij hodierni diei. Nam adhuc ſatisfaceret, nec peccaret, niſi venialiter, & cum ſufficienti cauſa nec venialiter quidem, quia horarum ordinem abſque cauſa peruetere non eſt niſi veniale, cum cauſa vero nullum. *Bonac. diſp. 1. quæſt. 3. pun. 3. nu. 15. Diana 4. tract. 4. reſ. 9.* Vbi pro contraria etiam opinione refert Nauarrum, & alios aſſerentes non ſatisfacere; quia quouſq; non eſt completa recitatio Officij hodiernæ diei, non poteſt dici, neque quoad Officium incœpiſſe dies ſequens, quæ opinio tutior eſt: ſed prima quoque probabilis eſt & tuta.

Secunda concluſio. Qui abſque cauſa ſufficienti recitaret hodie ſecunda hora poſt meridiem Matutinum diei craſtinæ peccaret, quia ſolum qui ſine cauſa non recitat debitis temporibus, venialiter peccat. *Sic quidam docti iuntores*.

Nota tamen, quod quo maior eſt anticipatio, eo maior cauſa requiritur; quia magis diſceditur à Regula. *Sic Nau. capit. quando & capitul. 3. num. 68. & 70.*

Qui vero recitat Matutinum ſequentis diei ſub occaſum Solis, vel per vnam horam ante illius occaſum, nullo modo peccat, etiamſi hoc abſque vlla cauſa faciat, nam id non dicitur tempus præuenire. Ratio, quia Matutinum dicitur Officium nocturnum, & tota nox aſſignatur pro hora congrua ad illud recitandum. Qui vero recitat per horam ante noctem, recitare videtur in ipſa nocte, quia nox pro Matutino non aſſignatur phyſicè, ſed moraliter. At moraliter cui parum deeſt, nihil deeſſe videtur.

Idem dicendum de ijs, qui Matutinũ huius diei recitant vna vel duabus horis poſt ortum Solis, vt in Eccleſijs ſæcularibus communiter practicari videmus. *Sanch. ibidem, Diana 4. tractat. 12. reſ. 39.*

Quæ tamen dicta ſunt, limitari debent primo non procedere in prima & alijs horis, in quibus non fuit introducta conſuetudo, vt recitari poſſint, niſi poſt mediam noctem. *Sanchez ibidem Dianam 4. tract. 4. reſ. 9.* Vbi ſubdit, non peccare ſcholaſticum, qui differt horas in veſpertinum tempus, eo quod Matutinum ſit magis aptum ad ſtudendum.

Limita ſecundo, non procedere in Matutino Defunctorum in die Commemorationis eorum, qui recitari debet poſt *Benedicamus Domino* Matutini diei, non autem pridie Veſperi, recitando poſtea mane Matutinum diei. *Sac. Rit. Congr. 1. Sep. 1607.*

Secus ſi etiam Matutinum ſequentis diei recitetur Veſpere, vel nullo modo, ſed ſolum Matutinum Defunctorum; quia tunc poteſt recitari Veſperi, vt videmus in Cappella Pontificia, & multis Eccleſijs Almæ Vrbis. *Vide Cærem. Epiſcopor. lib. 2. cap. 10. Gauant. in Rubr. Breuiar. ſect. 7. cap. 13. num. 3. & ſect. 9. cap. 2. num. 16.*

3 *Locus*. Dum in Choro recitantur Horæ Canonicæ, nemo ex laicis recitantes perturbare præſumat, neque ijdem laici ingredi valeant, ſicut etiam dum Miſſæ ſolemnes cantantur, niſi de licentia Superioris in Choro, qui tamen Presbyterium laicis commune facere nequeunt. *Sac Congreg. Epiſcopo Sauonen. 12. Ianuar. 1604. Synod. Caputaquen. Brancatij de hor. can. n. 2. 3. & 5.*

4 *Reſtitutio*. Horas Canonicas Beneficiarius omittens, excuſari poteſt à reſtitu-

ſtitu-

ſtitutione propter tantumdem eleemoſynarum factarum; licet non hac intentione. *Diana* 3. *tract.* 6. *reſ.* 57. Quod tamen nimis laxum viſumfuit eidem 4. tr. reſ. 220. in fine.

5 Reſtitutio iuxta Bullam Pij V. anno 1571. ita facienda eſt, vt ſi quis vna die omiſerit totum Officium, ad omnes fructus illi diei correſpondentes reſtituendos teneatur. Si Matutinum cum Laudibus, dimidiam: ſi reliquas omnes horas, alteram dimidiam. Si Laudes, vel aliquam ex alijs horis, ſextam partem partem dimidiatæ totius vero duodenam. Pius tamen non meminit de Laudibus. Et bene nota, quod vt dixi, ſexta pars intelligitur ſexta dimidiæ, & ſic duodecima pars omnium fructuum illius diei. Quam Bullam ita ſeruari tradit *Diana* 4. *tract.* 4. *reſol.* 111. in beneficijs, quæ non habent aliud onus, niſi Officij recitandi: alij vero non tenentur omnes fructus reſtituere, ſed proportionabiliter facta excomputatione onerum. Puta Epiſcopus, & Parochus quintam partem, Canonicus tertiam, vel quartam: reliquas ratione oneris, & tituli retinere poſſunt. Ipſe tamen Diana nihil circa hoc certi affirmare voluit ſed tantum aliorum dicta referre: & ego ſimiliter.

6 Modo reliquum eſt, vt ſupradictam conſtitutionem Pij V. vna cum Concilio Lateranenſi referam: quorum tenor eſt vt ſequitur.

Tenor Concilij Lateranenſis ſub Leone X.

Statuimus quoque, & ordinamus, vt quilibet habens beneficium cum cura, vel ſine cura, ſi poſt ſex menſes, obtento beneficio, Diuinum Officium non dixerit, legitimo impedimento ceſſante, Beneficiorum, ſuorum fructus ſuos non faciat pro rata omiſſionis recitationis officij ſed eos tamquam iniuſte perceptos, in fabricas huiuſmodi Beneficiorum, vel pauperum eleemoſynas, erogare teneatur. Si vero vltra dictum tempus in ſimili negligentia contumaciter permanſerit; legitima monitione precedente, beneficio ipſo priuetur; cum propter officium detur Beneficium. Intelligitur autem officium omittere quo ad hoc vt beneficio priuari poſſit qui per quindecim dies illud bis ſaltem non dixerit: Deo tamen; vltra præmiſſa, de dicta omiſſione redditurus rationem. Quæ pœna in habentibus plura beneficia reiterabilis toties ſit, quoties contra facere conuincatur.

7 Hoc decretum declaratum, innouatum, & auctum fuit à Pio V. 12. Kal. Octob 1571. in hæc verba. *Ex proximo Lateranenſi Concilio ſanctio emanauit, vt quicumque habens beneficium Eccleſiaſticum cum cura, & ſine cura, ſi poſt ſex menſes, quam illud obtinuerit, Diuinum officium, legitimo ceſſante impedimento, dixerit, beneficiorum ſuorum fructus, pro rata omiſſionis officij, & temporis ſuos non faciat: ſed eos tamquam iniuſte perceptos, in fabricas ipſorum beneficiorum, vel Pauperum eleemoſynas erogare teneatur. Veruntamen multorum animi ſuſpenſione tenentur, cuiuſmodi ratæ prædictæ ratio ſit habenda. Nos huic rei euidentius atque expreſſius prouidere valentes, ſtatuimus, vt qui horas Canonicas, vno vel pluribus diebus intermiſerit; Omnes beneficij ſeu Beneficiorum ſuorum fructus, qui illi vel illis diebus reſponderent, ſi quotidie diuiderentur: Qui vero Matutinum tantum, dimidiam: Qui vero cæteras omnes horas, aliam dimidiam, qui harum ſingulas, ſextam partem fructuum eiuſdem diei amittam; Tametſi aliquis Choro adductus non recitans, omnibus horis Canonicis cum alijs præſens adſit, fructuſque, & diſtributiones forte aliter aſſignatas, ſola præſentia, vel alias, ſibi lucrifeciſſe prætendat. Is etiam præter fructuum, & diſtributionum amiſſionem, & graue peccatum intelligat admiſiſſe. Ita ille, qui primis ſex menſibus officium non dixerit, niſi legitimum ipſum excuſauerit, graue peccatum intelligat admiſiſſe. Declarantes, Præſtimonia, Præſtimoniales portiones, & qualiacumque alia beneficiam, etiam nullum ſeruitium omnino*

habentia, obtinentes, cum prædictis pariter contineri. At quicumque penſionem, fructus, aut alias Eccleſiaſticas, vt Clericus, percipit, eum modo prælicito ad dicendum officium paruum B. Mariæ Virginis, decernimus obligatum, & Penſionum, fructuum rerumque ipſarum amiſſioni obnoxium. Nulli ergo, &c.

HORTVS. Clauſtrum. Monialis.

HOSPES. Iuramentum.

HOSPITALE.

Cauſa Pia. Confraternitas. Eccleſia I. Epiſcopus. Neceſſitas. Quæſta. Seminarium.

1 QVid. Hoſpitalium genera ſunt multa.

I. Xenones, ſeu Xenodochia, locus venerabilis, ad pauperes Peregrinos recipiendos.

II. Pochotrochium, locus, vbi Pauperes paſcuntur.

III. Bebotrochium, locus, vbi ſenes, & Valetudinarij, ac propter ſolam ſenectutem infirmi homines curantur. Quod adeo pium opus eſt, vt ſupprimi non debeat, quo ibi ponantur Religioſi, etiã reformati, 1603. Capoa 29. Nou. 82. 1604. Brugnetto 3. Feb. 19. 1605. Capoa 25. Ian. 7.

IV. Orphanotrophium eſt locus venerabilis, quo Pueri Parentibus orbati educantur.

V. Ierothoconium eſt locus, in quo Infantes Pauperum aluntur. *Gloſſ. capit. Tributum* 21. §. *Sancimus* 23. *q*.8

2 Hoſpitale venit nomine Eccleſiæ in fauorabilibus. *Sayr. lib.* 5. *cap.* 5. *nu.* 21. Vnde hoſpitalium, & confraternitatum bona potiuntur priuilegijs Eccleſiaſticorum bonorum, vt dixi in Can. lib. 5. tit. 39. De ſent. exc. n. 121.

3 *Regimen*. Senes centum annorum poſſunt ad iſtar infirmorum ab Hoſpitali alimenta recipere, 1602. Monte feltro 10. Dec. 147.

4 Inſtituta Hoſpitalis alterari non poſſunt ab Epiſcopo, 1602. Ceſena 17. Apr. 38.

5 Scripturæ, decreta, ordinationes, & ſtatuta omnia Hoſpitalis, ſeruari debent in Archiuio ſiue Camera tuta intra ipſum. 1606. Toledo 24. Iulij 61.

6 Adminiſtrantes bona Hoſpitaliũ ſi ea ſibi appropient, vel aliter dilapident, remouendi, & ad rationem reddendam cogendi, 1595. Sarſina 9. Ian. 343. 1615. Lisbona 26. Feb. 20. 1646. 22. Nou. 2.

7 Singuli Priores ſuas claues teneant, 1602. Rieti 2 Iulij 65.

8 *Quæſtuandi* licentia concedi debet Miniſtris Hoſpitalis, præſertim ſi de hoc à ſummis Pontificibus priuilegium habent pro diœceſibus conuincinis, 1641. Sarno 26. Apr.

Sicut Hoſpitale S. Antonij priuilegiũ habet quęſtuandi per totum dominium Genuenſium, 1603. Sarzana 19. Aug 97.

9 *Alia priuilegia* Hoſpitale, quod actu hoſpitalitatem exercet, non ſolet contribuere Seminarium, 1579. Nepi 10. Nou. 121.

Neque pro eleemoſyna Prædicatoris Cathedralis, 1602. Tolétino 31. Maij 52.

Neque pro ſubuentione Monialium ſi non habet ſuperflua; 1604 Arbe 27. Apr. 49.

10 *Oblig*. Hoſpitale locuples, cui, debitis ſupportatis oneribus, redditus ſuperſunt, compelli poteſt pro aliquo tempore ad dandum aliquid annuatim Patrono Pauperi, 1649. 17. Maij 3.

Et quid ſuppeditare pro filio eiuſdẽ ſtudente, 1604 Pauia 9. Martij 31.

Puta 40. ſcuta pro quolibet anno: maximè ſi deſiderium præſefert capeſſendi Militiam Clericalem, 1587. Pauia 26 Ian. 37.

HO.

HOSPITIVM. *Clauſtrum.*

Conuentus.

1 SImprex habere non poteſt Eccleſiam, ſed tantum Oratorium priuatum, cuius ingreſſus in viam publicam immediatè non reſpondeat, nec ſit in plano, nec habeat campanam, nec ibi miniſtrari poſſint Sacramenta. Nec continuam permanſionem Religioſorum, niſi Infirmorum, & ſeruentium; nec ſepulturam, niſi ſpecialiter concedatur, 1617. Oſſeruanti 7. Ian. 3. 1618. 3. Apr. 118. 1646. Ciſterc. 16. Nou. 16. 1649. Capuccini 10. Dec. 4. 1652. Oſſeru. & Carm. di Salerno 26. Apr. 24.

Nec ideo deſerant Eccleſiam principalem, 1638. Serui di Corneto 17. Dec. 330.

In qua celebrent Miſſam Conuentualem, & alia officia publica, 1639. Serui di Corneto 9. Sept. 150.

Nec reducant Hoſpitium in Conuentum, & Oratorium in Eccleſia, 1641. Oſſ. Rif. 14. Iunii 163. 1646. Serui di Corneto 27. Apr. 6. 16. Nou. 3. 1647. 1. Febr. 13. 12. Apr. 20.

2 Hoſpitia in futurum intelligentur omnia ſuppreſſa, & extincta: & Fratres in eis degentes incidant in pœnas degentium extra clauſtra, 1629. Oſſeru. di Genoua 14. Sept. 291. 1647. 12. Apr. 11. 1647. Capuccini 10. Dec. 4. 1651. 16. Iunii 1.

Non obſtante qualibet exemptione, 1650. 15. Iulii 11.

HIPOCRISIS. Vanagloria.

HYPOTHECA.

Alienatio. Creditor. Dos.

1 ACtio *hypothecaria* non oritur ex aſſignatione reditus certi fundi, ſed tantum perſonalis, *l. liberto* 21. *in princip. ff. de ann. leg.*

Si quis tamen aſſignauerit redditus huiuſmodi in fauorem piæ cauſæ: fundus cenſetur tacitè obligatus, in quamcumq; manum deuenerit: etiam ſi Teſtator eum fundum poſt conditum teſtamentum alenaſſet. *Tiraq. de priuilegiis piæ cauſæ, priuil.* 63.

2 Calices, Altarium tobaliæ, & alia ſacra ſuppellex, auferri non poſſunt pro aliquo debito, 1579. Spoleto 1. Dec. 10.

3 Conſtitutiones Vrbanæ *c. 4. tit. 2.* §. 17. quę cõcedunt Guardianis Minorum Conuentualium mutuo pecuniam accipere pro vrgentibus Conuentuum neceſſitatibus, non ideo dant facultatem hypothecandi bona, 1652. 3. Oct. 7.

I

IACTANTIA. Vanagloria.

IAPONES. *Infidelis. Matrimonium.*

CAudam Vaccæ ad os morientium apponunt, vt exiens Anima in vaccinum ſe corpus recipiat; & ideo vetitum eſt illis vaccas occidere. *Iul. Lauor tit. 2. c. 1. n.* 14.

2 † Referente Illuſtriſſ. D. Card. Borgia tria dubia à Chriſtianis Iaponiæ propoſita, ſacra Cong. de P. F.

Ad primum reſpondit, non poſſe Iapones fideles, vt periculum mortis vel exilii euitent, Altaria, vel Templa Idolis fabricari, vel eorum fabricæ cooperari.

Ad 2. dixit, non poſſe Iaponios Catholicos Anglis, vel Hollandis Hæreticis Arma, aut alia inſtrumenta vendere, quibus ſciunt eoſdem Anglos, & Hollandos contra Catholicos vſuras, vel contra innoxios Gentiles.

Ad 3. dixit, non doſſe coniuges fideles ob alterius coniugum reditum ad infidelitatem aliud matrimonium contrahere cum infideli, 7. Dec. 1626. Acta 149. n. 5.

IEIVNIVM.

Capuccini . Græci 2. In explic. Can. lib. 3. tit. 46.

1 QValitas Ieiunantibus magis interdicitur vſus caium, quam vini vel leguminum. Ratio eſt, quia ad actum generationis tria concurrunt, ſcilicet calor, ſpiritus, & humor. Ad calorem quidem maximè cooperatur vinum, & alia calefacientia corpus, vt Piper &c. Ad ſpiritus autem cooperari videntur inflatiua. Sed ad humorem maximè cooperatur vſus carnium, ex quibus multum de alimento generatur. Alteratio autem caloris, & multiplicatio ſpirituum cito tranſit: ſed humoris ſubſtantia diu manet. *S. Th. 2. 2. quæſt.* 147. 8. 1.

2 Ieiunium quatuor anni temporum, & vigiliarum extra Quadrageſimam poteſt impleri commedendo oua, & lacticinia, niſi contraria conſuetudo, inducta, non ex errore Iuris, inualuerit, vt inualuiſſe videtur in tota fere Italia. Sola enim abſtinentia carnium eſt de ſubſtantia ieiunii. Immo non frangeret quis ieiunium comedendo oua, & lacticinia etiam in Quadrageſima: quamuis ſi id faceret abſque licentia, vel cauſa legitima, mortaliter peccaret ex alio capite, nempe quia quadrageſimali tempore oua, & lacticinia ſunt prohibita. *S. Thom. 2. 2. quæſt.* 147. 8. 3. *Rodr. 1. p. c. 23. nu. 10. & c. 24. n. 1. Dia. 2. tract. 9. reſ. 5. & 41. & 5. tr. 14. r. 13.*

3 Religioſus creatus Epiſcopus licite carnibus veſci poteſt Feria ſexta, vel Sabbato, in quæ Natale Domini incidit, licet is eſus alias ſecundum ſuæ regulæ conſtitutiones eſſet interdictus: quia iam liber eſt ab obſeruatione Regulę. *Et dum c. Explicari. De obſeru. ieiun.* hoc priuilegium denegat adſtrictis obſeruantia regulari ad abſtinendum carnibus ea die, intelligitur de adſtrictis debito legali, non autem ſolo morali, eo vel maximè, quod tunc tale morale debitum ceſſat: cum conſentaneum ſit, Epiſcopum in tanta ſolemnitate conformari cum ceteris Populi ſui.

Quod Ampliatur vt procedat, etiam in Epiſcopo creato ex Religione Minimorum: quia Religioſus Epiſcopus immunis manet à votis, quæ præter tria ſubſtantialia, ex præſcripto alicuius Religionis emittuntur. *Sanchez in ſumma lib. 6. c. 6. n. 15. & 20.* v. Epiſcopus 8.

4 Qui ex iniuncta pœnitentia, ſeu etiam ex voto, tenetur pane, & aqua ieiunare, ſi forte panem non habeat, poteſt veſci leguminibus, vel piſcibus, vel aliis cibis, quos poſſit habere: dummodo his non ad delicias, ſed ad neceſſitatem tantum vtatur. *c. licet 6. De pœnit. & remiſſ.*

5 Ad ſoluendum naturale ieiunium, vt quis ea die communicare non poſſit; duo copulatiuè requiruntur.

Primum quod ſumatur aliquis cibus vel potus.

Secundum, quod talis cibus, vel potus ſumatur per actionem, quæ ſit comeſtio vel potatio: Vnde deglutire aurum integrum, vel plumbum, vel papyrum, vel officulos fructuum, vel ſimilia, non frangit ieiunium naturale.

Item ſumere tabaccum vel aquam per nares, vel in os alios fine, puta ad lauandum, vel contra noxium aerem, ſi ſtilla, vel modicum quid, vt etiam reliquiæ cibi in ore remanentur, deglutiantur præter intentionem, vt conſtat ex Rubrica Miſſalis Romani de Defunctibus c. 9. n. 3.

Et generaliter ſumere aliquid per modum cibi, vel potus, eſt accipere aliquid ore ea intentione vel fine (ſaltem naturali, propter illos, qui comedunt, vel bibunt dormiendo, vel phræneſi aut alias impediti non aduertendo) vt propria actione vitali per os traiciatur in ſtomachum, *Diana 5. tract. 13. reſol. 1.*

6 Horam

6 *Horam* comedendi in die ieiunij licet ad libitum, ſine ſuperſtitione tamen protrahere, non autem præuenire ſine diſpenſatione, vel iuſta cauſa. *Nau. c. 21. num. 27.*

Sed non deſunt, qui horam comedēdi ieiunio accidentalem putant, nec obligare ſub mortali. Vtriuſque neotericos aſſertores affert Diana 2. 2. *tract. 9. reſol. 27.* Vbi ſubdit, quod Religioſi, præſertim qui de nocte ſurgunt ad Matutinum, priuilegium habent anticipandi prandium per horam ante meridiem.

7 Ieiunium vel genuflexio non ſeruantur tempore Paſchali, nec quibuſcumque diebus Dominicis per totum annum, quoniam ijs diebus ſpecialiter recolitur memoria Reſurrectionis Dominicæ: quod myſterium cum ingenti gaudio celebrandum eſt. Ieiunium vero non conuenit tempore lætitiæ, vt patet ex verbis Chriſt. Mat. 9. *Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere vel ieiunare, quamdiu cum ipſis ſponſus eſt.*

Genuflexio quoque veluti luctus ac pœnitentiæ ſignum eſt: vnde non ſeruatur ijs diebus: niſi in Miſſa; in qua non tantum eſt ſignum Pœnitentiæ, quantum adorationis latriæ erga Chriſtum, qui in auguſtiſſimo Illo Sacramēto ac ſacrificio realiter, & præſentaliter continetur. *c. ſi quis in fin.* 30. *diſt. Caſſian. collat.* 8. *cap.* 20.

8 *Excuſatio*. Si ieiunans ſentiat ſe procliuem ad luxuriam, vel ſeminis fluxum, ſiue ex naturali conditione: ſiue ex vitio, non ideo poteſt ieiunium propria auctoritate diſſoluere; quia ieiunium de ſe non inducit ad hoc malum, immo cohibet. Eſt tamen hoc ſufficiēs cauſa diſpenſationem obtinere poſſit. *Canch. conſil. moral. lib. 5. capitul. 1. dub. 11. num. 6.*

* IESVITÆ.

1 Dimittere poſſunt eos, qui emiſerunt vota biennij, vel libere, vel cum onere tranſeundi ad aliam Religionem, 1620. 14. Feb. 48.

2 S. m. Innocentius X. per ſuum Breue ſub 1. Ian. 1646. expreſsè prohibuit, ne aliquis Societatis Superior (inclufis etiam Miniſtris, & excluſis tantum Magiſtrorum Nouitijs) deinceps in officijs vltra triennium durent: quo tranſacto antequam ad aliam ſuperioritatem promoueantur, ſeſqui anno ſaltem valent. P. F. 1647. tit. 5. 237. *

IGNORANTIA.

Fides. Suſpenſio.

1 Inuincibilis poteſt etiam eſſe Iuris Diuini, & myſteriorum fidei, & iuris naturalis, & rerum ad proprium officium pertinentium, quando nulla adfuit aduertentia, vel dubium, vel ſaltem ſcrupulus de malitia actus, *Diana 4. tr. 4. reſ. 36.*

Multo magis excuſat ignorantia pœnæ à Iure poſitiuo impoſitæ, licet ſit impoſita propter peccatum contra ius naturale. *Diana 3. tract. 6. reſol. 41. cap. 5. 39. 38.*

Si autem ſit vincibilis, & per conſequens à mortali non excuſet eum, qui potuit, & debuit illud ſcire excuſat tamen, ne quis peccet, ſi peccatum illud cum tali ignorantia commiſſum non confiteatur: Vnde poſtea, cum id in mentem venerit, non tenetur confeſſiones iterare; ſed ſolum peccata per talem ignorantiam omiſſa, confiteri. *Nau. c. 9. num. 12.*

2 Ignorantia comitans inuincibilis, ſicut excuſat à peccato externo, ita & à reſtitutione propter damnum illatum facienda. *Bonac. de legib. diſp. 2. quæſt. 8. pun.*

pun. 3. num. 34. 36. 37.

Idem dicendum de inaduertentia, & obliuione naturali, quæ ignorantiæ æquiparatur.

Vnde qui vouit non fornicari, vel nō ludere ſub pœna centum aureorum, vel ingrediendi Religionem, vel peregrinandi, vel ſeruandæ caſtitatis, ſi poſtea fornicetur, vel laudat, immemor voti, ſeu licet memor voti, immemor tamen pœnæ, non tenetur ad pœnam. *Diana 3. tr. 6. reſ.* 41.

ILLEGITIMVS.

Educandæ. Irregularis. Matrimonium. Profeſſio.

1 MAnzer dicitur de ſcorto natus; ſpurius de Concubina, quæ non tenetur in domo. Naturalis de vnica Concubina, quam quis vxoris loco domi retinet. Nothus de adulterio. Sed hæc nomina quandoque confunduntur. Hi omnes ſucceſſionis ſuorum beneficio excluduntur, præter Naturales, & ſpurios, qui in bonis maternis ſuccedunt etiam cum filijs legitimis, & naturalibus. Et ſi filij legitimi, vel vxor non ſupereſſent, Naturales ſuccedent ſimiliter in duabus vncijs paternæ ſubſtantiæ ab inteſtato; ſed non ſpurii, qui neq; Matri illuſtri ſuccedunt, quando alii legitimi, & naturales non deſūt. *l. Si qua illuſtris* 5. *C. Ad S. C. Orfic. Auth. licet Patri, C. de nat. lib. gl. v. Manzeres c. Niſi cum pridem* 10. *de renunc.*

De hac materia dictum eſt latius in explicatione Inſtitutionum Ciuiliū lib. 3. tit. 1. de hæred. quæ ab int. num. 23. & ſeqq.

2 Illegitimi non ita ſolent eſſe morigerati, ſicut legitimi; tunc quia geniti cum peccato; tum quia non ita ſolicitè inſtruuntur à Parentibus. *Lamber. lib. 2. part. 7. quæſt. 1. art. 11. num. 5.* Vnde vulgo dicitur, che *I Muli ſempre tiran calci capitul.* 1. 17. 7.

3 Illegitima non poteſt eſſe Abbatiſſa, vel Prioriſſa, niſi habilitetur à Sanctiſſimo, vel à S. C. 1625 Meſſina 15. Apr. 90.

Ad alia vero officia habilitari poteſt ab Epiſcopo, 1602. Padoua 27. Maii 41.

† Facultas conceſſa Generali diſpēſandi cum ſuis Regularibus ſuper defectu Natalium ad Dignitates ordinis non includit facultatem diſpendandi cum Monialibus, 3. Iulii.*

4 Illegitimi, Patre viuente, nō poſſunt ingredi Religionem, in quam Pater ingreſſus eſt. Greg. XIV. conſt. 3. *Circumſpecta c.* 1. 17. 16.

5 Non tenetur ſoluere dotem maiorem ex hoc ſolum capite, quod ſit illegitima, 1616. Valentin. 23. April. 59. 30. Septem. 142. Sebenico, 24. Martii 85.

6 *Legitimatio ad ordines, & alia.* Illegitimus promoueri poteſt ad minores & vnicum beneficium ſimplex, itemq; ad Canonicatum Collegiatæ etiam inſignis, & ad dimidias portiones Cathedralis, & diſpenſatione Epiſcopi; ad ſacros vero, vel ad quaſcumque dignitates, aut Canonicatus Eccleſiæ Cathedralis, non niſi ex diſpenſatione Papæ. Nec refert, an ſit illegitimus ſecretè vel publicè, quoad forum conſcientiæ, *vt dixi in Can. lib. 1. tit. 17. num. 9.*

Si vero Religionem ingrediatur, ſit habilis de Iure communi etiam ad Presbyteratum, ſed non ad dignitates. *cap. 1. de fil. Presbyt. Nau. c. 25. n. 69. Barboſa de can. cap. 13. n. 24. Vide quæ dixi in d. tit. de fil. presbyt.*

7 Illegitimi naturales tantum per ſubſequens matrimonium fiunt legitimi, habiles etiam ad Epiſcopatum non autem ad Cardinalatum. *cap. Tanta. Qui filij ſint legit. Sextus V. Conſt. 50. Poſtquam vetus, §. 12. latius in Can. lib. 1. titul. 17. num. 4.*

8 Illegitimus Monaſterium ingreſſus

ſus à patre poteſt hæres inſtitui, quia ingreſſus Religionis omnem maculam abſtegit, etiam illegitimitate. *Auth. de Monach. in princ.* Et quia oblatus Curiæ Principis terreni cenſebatur olim legitimari quoad ſucceſſionem offerentis. *l. Communium 9. C. de nat. liber.*

Ergo à fortiori, ſi ſit oblatus Curiæ Principis cęleſtis.

Alias illegitimus, exiſtentibus legitimis, & naturalibus à patre nec inſtitui, nec ſubſtitui poteſt. *l. vltim. ff. i. de his quib. ind. Tiraq. priuil. 29. ſup. n. 1.*

I M A G O.

Auguſtiniani. Chorus. Eccleſia. Eleemoſyna. Oblatio. Proceſſio.

1 IMagines loquentes aſtrorum virtute fieri poſſe non videntur abſque cooperatione diabolica. *San. Thom. 1. quæſtion. 115. 5. capit. & latius 2. 2. quæſt. 96. 2. 2.*

Vnde fabula cenſetur anilis, quam referunt quidam de ſtatua loquente facta per B. Albertum Magnum: quam cum D. Thomas, quod diabolicam putaret, capite truncaſſet, Magiſtrum indoluiſſe ferunt, ac diſcipulo dixiſſe. Eia, inquit, fili, quid feciſti? Deſtruxiſti opus quadraginta annorum.

2 Tolerari non debet, quod in locis publicis, & ſordidis, ſtent depictę diuerſæ Cruces, ac Sanctorum Imagines in deriſum Chriſtianæ Religionis, 1596. Venetia 22. Maij 4.

3 Translatio Imaginis non miraculoſæ priuatæ facienda, 1617. Perugia 17. Nou. 293.

† Sacra item C.C. die 4. Dec. 1632. cenſuit, c. 7. ſeſſ. 21. eiuſdem Concilii de Eccleſijs collapſis transferendis, non habere locum in translatione Imaginis de vno ad alium locum eiuſdem Eccleſiæ facienda. *

4 Non debet ad quamcumque ſanctam Imaginem impediti concurſus, 1620 Turino 30. Iunij 116.

Modo nō publicentur miracula prius non approbata, 1603. Monteſeltro 15. Sept. 110. 1621. Triuento 22. Dec. 183.

5 Si Imagines publicantur miraculoſæ abſque interuentu Ordinarij, ipſe debet eas claudere, informationes capere Romamque tranſmittere, 1617. Modena 6. Oct. 265.

6 Adminiſtratio oblationum Imagini factarum, intus aliquam Parochiam etiam Regularium exiſtenti, ſpectat ad Ordinarium, qui eas erogabit in Eccleſia inibi ædificanda, & alios pios vſus, 1605. Perugia 20. Septembris. 68. 1608. Breſcia 22. Aug. 76.

† Non ad Regulares, neque ad Capituum Vnde S. C.C in vna Peruſina 5. Maij 1646. ſuppoſita acquieſcentia Parochi, cenſuit, adminiſtrationem oblationum, quæ fiunt Imagini Sanctiſſ. Saluatoris, ad Eccleſiam Cathedralem translatæ, ſpectare ad Epiſcopum, non autem ad Capitulum, ita tamen vt ab eodem Epiſcopo conuertantur in pium vſum eiuſdem Imaginis, aut alium ſimilem. *

6 Vrbanus VIII. fel. rec. cōburi iuſſit imaginem, cum tribus buccis, tribus naſis, & quatuor oculis, & alias ſi quæ inuenirentur ſimiles: hæc enim noua inuentio repręſentandi Sanctiſſima Trinitatem tolerabilis non videtur, 1628. Milano 11. Aug. 96.

8 De adoratione Imaginum. Vide Bibliothecam Sanctam, lib. 5. annotat. 247.

I M M V N I T A S.

Auditor. Debitum. Exemptio. Priuilegium. & lib. 1. Ciuilium tit. 8. à nu. 19.

1 COgnitio, an extractus gaudeat immunitate, tam ſæcularis quam Regularis, de iure communi ſpectat

ad Epiſcopum, etiam præciſa Bulla Gregor. XIV. quæ loquitur de laicis, 1602. Mileto 25. Oct. 112. 1610. Roſſano 10. Martij 26.

Non ad Nuncium, niſi ſpecialiter commiſſa, 1627. Fior. 16. Iulij 96. 17. Sept. 128.

2 Cognitio delictorum commiſſorum a confugitis, ſpectat ad Ordinariũ cui conceſſa fuit extrahendi licentia, 1607. 26 Iunij 15.

3 Epiſcopus permittere non debet, vt de curribus, ſeu iumentis onuſtis Ecclesiaſticorum auferãtur in porta lignorum fruſta, ſeu faſciculi, 1616. Modena 15. Nou. 147

4 Magiſtratus ſæcularis non poteſt prohibere, ne Clerici reponant frumentum in Ædibus laicorum, & e conuerſo. Epiſcopus tamen prouidere debet ne committatur fraus, 1596. Nouara 16. Sept. 77.

5 Permitti non debet, quod Clerici ſe conſtituant in carceribus laicalibus, etiam pro copia proceſſus habẽda. 1609. Otranto 19. Nou. 121.

Nec ideo Iudex laicus poteſt contra eos in contumacia procedere, 1623. Nap 9. Oct. 105.

Sed ſufficit habere certam notitiã extraiudicialem, quod carceratus ſit perſona Eccleſiaſtica ad hoc, vt eum remittere teneatur, 1598. Aquila 16. Febr. 41.

Et debet credere Ordinario, 1596. Cremona 13. Febr. 17.

IMPEDIMENTVM.

IMpediens aliquem à conſecutione officijs vel beneficij precibus, blanditijs, &cæt. etiam malo animo, non tenetur ad reſtitutionem niſi in duobus caſibus.

I. Quando impediuit per modos Iuſtitiæ contrarios, ſcilicet per vim, metum, mendacium, dolum, fraudem, &cæt.

II. Quando impeditus acquiſierat ius in re, vel ad rem. Tunc enim quouis modo Impediat, tenebitur reſtituere, nõ ſolum Eccleſiæ, ſed etiam ipſi impedito: at in præcedenti caſu ſoli Eccleſiæ. *Nau. c. 17. n 169. & ſeqq*

Licet conararia, quod quando quis impediuit, etiam per vim, dolum, metũ vel fraudem, à bonis, in quis impeditus non habebat ius in re, vel ad rem, non teneatur ab reſtitutionem, ab aliquibus vt probabilis ſuſtineatur. *Azor. tom. 3. Inſt. moral. lib. 4. cap. 9. Vide Dianam multa exemplificantem 3. tr. 6. reſ. 33. & Bonac. tom. 2. de reſtit. diſp. 1. q. 2. p. 12.*

IMPERIVM.

Excommunicatio.

1 IMperio mero conceſſo, venit pena mortis. *Arg. l. Imperium, 3. ff. v. de iuriſd. omni Iud. Vinc. de Franc. dec. 257. num. 5.*

2 Imperator neque de Iure, neque de facto, eſt Dominus totius Mundi, licet ſic Imperii Turcarum, & eorum, quæ quondam Imperatorum Chriſtianorum fuerint, vt latius dixi in Rubr. Inſt. Ciuil. n. 16.

3 Conſtantino Imperatori falſo impingitur, quod ſubditos ad fidem ſuſcipiendam coegerit, vt latius dixi in Can. lib. 1. tit. 1. De Sum. Trin. n. 6.

4 Inſignia Romanorum Imperatorum, nempe generaliſſimorum alicuius exercitus Ducũm, dum adhuc multis ante Chriſtum natus annis incolumis erat Romana Reſpublica, breuiter enumerantur à T. Liuio, dum refert Scipionem, qui poſtea dictus fuit Affricanus, exercitum defectionis arguentem, *Faſces*, inquit, *Imperatoris veſtri ad eos, quibus ſeruus, cui imperarent nunquam fuerat, Romanus exercitus detuliſtis. In Prætorio tetenderunt Albius, & Atrius; Claſſicum apud eos cecinit; ſignum ab iis petitum eſt.*

eſt. Sederunt in tribunali Proconſulis Scipionis; Lictor apparuit; ſubmouente eo, inceſſerunt; Faſces eam ſecuribus prælati ſunt, &c. lib. 28.

IMPVBES. Puer.

IMPVNITAS.

1 Concedi poteſt ſolum à Principe 1628. Albenga 6. Oct. 119.

2 Concedi ſolet complici, etiã Mãdanti, vel mandatario, modo non ſit ſolus, 1630. Oſſeruanti 11. Ian.

3 Apponi ſolent huiuſmodi conditiones.

I. Non ſit principalis, vel ſolus.

II. Det inditia ſufficientia, ex quibus veniri poſſit in cognitionem delinquentium, 1628. Faenza 14. Iunij 9. Beneuento 11. Auguſt. 98. 1629. Aliffe 1. Dec. 145.

III. Dicat veritatem, tam contra ſe quam contra omnem alium Conſpiratorem, Auctorem, Conſultorem, Auxiliatorem, Conplicem, Participem ſeu quolibet alio modo culpabilem. Explicando debitas circumſtantias locorum, temporum, cauſarum, conuentionum, & tractatuum, ita vt ex tali depoſitione procedi poſſit ad punitionem reorum: alias Impunitatis conceſſio nullius ſit roboris, vel momenti, 1638. Rimini 26. Feb.

INCENDIVM.

Clauſura. Infirma.

1 Præſumitur plerumque ſecutũ culpa inhabitantium, leuiſſima tamen: vnde conductores non tenentur, niſi lata, vel leuis culpa probetur. *Oin. de act. §. Actionum. Vbi de Act. locati nu. 24. late Rota apud Eud. dec. 278.*

Nec in foro cõſcientiæ tenetur ad reſtitutionem, niſi ex lata culpa proceſſerit ſecundum Barboſa *alleg. 51. nu. 75. p. 3.*

2 Niſi tamen quis ad emendationẽ damni cogatur per Iudicem ex tertio capite legis Aquilliæ, in qua venit etiam leuiſſima culpa, vt dixi lib. 4. Ciuilium tit. 3. De lege Aquil. n. 15. verſic. 3.

2 Si domus aliqua deſtructa ſit, ne totam viciniam ignis conſumeret; tunc illud damnum omnibus vicinis debet eſſe commune. *Oin. de rer. diuiſ. §. fin. n. 5. Vide infra v. Naufragium.*

INCENSVM.

Gubernatio. Vicarius.

1 Abuſus, eſt non tolerãdus, quod in Eccleſia incenſetur aliqua Mulier, licet ſit vxor Domini loci, 1594. Caſtellaneta 26. Apr. 117.

2 Locumtenens non debet incenſari ter 1601. Bagnarea 14. Feb. 80.

INCESTVM.

1 Inceſtum non committit, qui duas ſorores cognoſcit, alteram præpoſtere, alteram in vaſe debito. *Ledeſma de matrim. q. 55. artic. 4. Addit. Toleti lib. 5. c. 13.*

2 Inceſtuoſi primi gradus Canonici, præſertim matrem, & filiam nefario coitu cognoſcentes, vel Mulieres ſimiliter ſe cum Patre, & filio commiſcentes in ſtatu Eccleſiaſtico vltimi ſupplicij pœna puniuntur. *Sixt. V. conſtit. 54. Volentes.*

3 Inceſtus an ſit punibilis in foro exteriori vſque ad quartum gradum, vtraq; probabilis. *Riccius reſ. 63.*

In pœnis tamen benignior eſt interpretatio facienda.

4 Probabiliter ſuſtineri poteſt, Gradus in Inceſtu non mutare ſpeciem, ſicut nec an ſit commiſſus cũ conſanguinea, vel affine. *Diana tr. de circumſtantijs reſol. 31.*

INCIRCA. Dictio.

INCONTINENTI.

Fieri dicitur, quod ſit intra triduum *l. fin. C. de errore Aduocator.*

In Iuramento vero, antequam Partes ad alios actus diuertant *Omot. de act. §. Item ſi quis, n. 77.*

INCONTINENTIA.

INcontinens per ſe loquendo eſt, qui non ſequitur rationem rectam: per accidens autem, qui non ſequitur rationem falſam. *Ex Philoſ. 7. Ethicor. S. Th. 1. 2. q. 19. art. 5. corp. in fin.*

2 Temperatus differt à continente: quod Temperatus non habet prauas cõcupiſcentias, quas continens patitur. Et continentia hoc modo accepta non eſt virtus, ſed aliquid minus virtute. *Ex eod. ibid. S. Th. 2. q. 7. 3.*

Vnde intemperatus dicetur, qui prauas concupiſcentias ſequitur ex habitu: Incontinens vero, qui aliquando, vel etiam ſæpius, ex fragilitate cadens, illis conſentit.

INDITIVM. *Fama.*

INditia ſunt circumſtantiæ, & ſigna, ex quibus prudenter, & rationabiliter de operibus, & actionibus aliorum iudicare ſolemus. *Clau. Reg. lib. 12. capit. 20. num. 13.*

INDIVIDVVM.

Dicitur quatuor modis;

I. Natura.

II. Ratione formæ.

III. Voluntatis contrahentium.

IV. Dependentiæ, vt principale, & Acceſſorium.

Quo ad primum quantitas de ſui natura eſt diuidua.

Quo ad ſecundum requiritur, quod aliqua verba apponantur, quæ formam inducant.

Quo ad tertium, obligatio rem tradi eſt indiuidua, rem vero dari eſt indiuidua.

Quartum per ſe patet. *Rota apud Cocc. dec. 402. n. 5. & ſeqq.*

INDVLGENTIA.

Iubilæum. Quæſta.

1 QVid Nihil aliud eſt niſi remiſſio vel condonatio pœnæ, pro peccatis actualibus quantum ad culpam remiſſis debitæ, per Eccleſiæ Prælatum exiſtentibus in gratia extra Sacramentũ diſcrete conceſſa, ex theſauri Eccleſiaſtici diſpenſatione. Quam lucratur, qui præſtat requiſita, licet ignoret conceſſionem illius. *Dian. 4. tr. 4. reſ. 24. & 5. tr. 12. reſol. 6.*

† Globuli afferti à Chriſto benedicti, de B. Ianna nuncupati, eorumq; Indulgentiæ, non ſunt approbatæ. *S. C. de P. F. 1626. Acta ad 125. §. 2. ad 133. n. 6.**

2 *Sanctiſſ. Sacrament.* Confratres, & Conſorores Confraternitatis Sanctiſſ. Corporis Chriſti, Sanctiſſ. Sacramentum ad infirmos comitantes, quinque annos, & totidem quadragenas, de iniũctis eis, vel alias quomodolibet debiti pœnitentijs, Indulgentiæ cõſequũtur. Eamdem Indulgentiam conſequuntur alij Chriſti fideles, etiam in præfata cõfraternitate non deſcripti, qui interſunt Proceſſioni Sanctiſſ. Sacramenti. *Paulus V. 3. Nou. 1606.*

In Bulla aggregat. Confraternit. Sanctiſſ. Sacramenti Terræ Farneſij, Cõfratibus præd. Sanctiſſ. Sacr. ad Infirmos comitantibus, conceduntur ſeptem anni, & totidẽ quadragenæ, alij vero quinque anni, & quinq; quadragenæ.

Eam-

Eadem Indulgentiam quinque annorum, & totidem quadragenarium conſequuntur etiam Confratres aliarum Confraternitatum ex proprijs priuilegiis iuxta reformationem Pauli V. circa ſingulas confraternitates, cuius Conſtitutiones ſuper hoc editæ non fuerunt poſitæ in Bullario, exceptis paucis, vt Montis Carmeli, &c.

3 Pro feſto Corporis Chriſti, & eius Vigilia, tota Octaua, multas Indulgentias conceſſerunt Summi Pontifices. Vrb. IV. conſt. 1. §. 4. *Nos enim Chriſti fideles ad colendum tantum feſtum donis volentes ſpiritualibus animare, omnibus vere pœnitentibus, & Confeſſis, qui Matutinali officia feſti eiuſdem in Eccleſia, in qua idem celebrabitur, inter fuerint, centum: qui vero Miſſæ, totidem: qui autem in primis ipſius feſti Veſperis interfuerint, ſimiliter cẽtum; qui vero in ſecundis, totidem Illis vero, qui Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nouæ, ac Completorij officijs interfuerit, pro qualibet Horarum ipſarum quadraginta. Illis autem, qui per octauas illius Feſti Matutinalibus, Veſpertinis, Miſſæ, ac prædictarum Horarũ officijs interfuerit, centum dies ſingulis ipſarum octauarum diebus, in Omnipotentis Dei miſericordia, ac beatorum Apoſtolorum eius Petri, & Pauli auctoritate confiſi, de iniunctis pœnitentijs relaxamus.* Refertur etiam in Clem. de reliq. & ven. Sanct.

Quas Indulgentias Martinus V. conſtit. 12. *Ineffabile.* §. 2. duplicauit ſub his verbis. *Singulis ex eis vere pœnitentibus, & Confeſſis, qui & quoties in ipſius Sacramenti pro feſto ieiunium, vel loco illius alium pium iuxta ſuorum conſilia Confeſſorum opus fecerint, centum; & qui premiſſis in Eccleſiis, quibus illa celebrari contigerit, officijs interfuerint, necnon Epiſcopis; & alijs Prælatis Superioribus, qui dictis officijs libenter intereſſent, ſed quo minus eis in ipſis Eccleſiis intereſſe poſſint, pro conſeruandis ſuarum Dignitatem Iuribus, & alias legitimè tunc impeditis, pro Matutinali ducentos, & pro Miſſæ Officijs totidem, ac pro qualibet Veſperarum etiam ducentes; reliquarum vero Primæ, Tertiæ, Sextæ, & Nonæ, ac Completorij ſingulis octoginta. Rurſus autem in quibuslibet octauarum diebus pro ſingulis Matutinalium, Miſſarum, & Veſperarum, ſimiliter centum, nec non reliquarum Horarum Officiorum huiuſmodi quadraginta. Illis autem præterea, qui proceſſiones &c. De Omnipotentis Dei miſericordia, &c. de iniunctis eis pœnitentijs miſericorditer relaxamus.*

Quas omnes Eugenius IV. conſtit. 6. *Excellentiſſimum* §. 2. iterum duplicauit ſub his verbis. *Relaxationes, & conceſſiones prædictas Apoſtolici robore munimimus, & cæt. præmiſſis per eundem Martinum Prædeceſſorem, vt præfertur, relaxatis diebus, alios totidem dies pariformiter, ab ipſis Fidelibus conſequendos, adijcimus per preſentes.*

4 *Regularibus* Indulgentiæ conceſſæ, & per Paulum V. reuocatæ, an reuixerint per confirmationem priuilegiorũ, gratiarum & indultorum ſpiritualium, ab eodem Minoritis factam; negatiua tutior, & probabilior: affirmatiua notam improbabilitatis non inurit. *Diana 4. tr. q. reſ.* 20.

5 Minores, & Prędicatores poſſunt in ſuis concionibus concedere annos 18. Indulgẽtię, & quoſdã dies *Dian. reſ.* 22.

6 In Bulla antiquas Regularium Indulgentias reuocante, & nouas concedente, non compræhenduntur conceſſæ eorum Eccleſijs, & eas viſitantibus, 1614. Palermo 8. Aug. 98. 1620. Minimi 17. Nou. 295. Memorata conſtitutio Pauli V. eſt in Bullario n. 21. & incipit. *Romanus Pontifex.*

7 Quando Papa concedit aliquam Indulgentiam omnib. Eccleſiis alicuius Religionis, *Eccleſias vbicumque conſtitutas viſitauerint*, intelligitur conceſſa etiã Eccleſiis in poſterum erigendis, 1626. B. Pietro di Piſa 3. Apr.

8 *Moniales* conſequuntur Indulgentias conceſſas Regularibus, licet ſint

Ordinario ſubiectæ, 1614. Perugia 26. Sept. 121. 1619. Regolari 30. Aug. 399.

9 *Publicari* non poſſunt Indulgentię de nouo conceſſæ abſque licentia Ordinarii loci, neque ab Exemptis *Bonac. to. 3. q. 3. pun. 30. n. 9.*

10 Epiſcopus debet dare licentiam publicandi Indulgentiam conceſſam Eccleſiæ nondum conſecratæ, 1618. Agoſt. di Lomb. di Crema 5. Martij 2. 11. Dec. 6.

11 *Pro defunctis* Indulgentię conceſſæ, per generales reuocationes vel ſuſpenſiones, non cenſentur reuocatæ vel ſuſpenſæ, niſi de eis expreſſa mentio fiat: vnde in Anno Sancto non ſuſpenduntur Altaria Priuilegiata. *Diana 3. Addit.* 22. Et generaliter quæ Indulgentiæ ſuſpendantur in Anno Iubilei, vide *Bonac. tom. 1. de Sac. diſp. 6. q. 7. pun. 8. n. 2.*

INFAMIS.

Iniuria. Matrimonium. Notarius.

1 INfamia facti eſt frequens vox bonorum, & proborum virorum, quę hominem de tali crimine rationabiliter ſuſpectum reddit. *cap. Qualiter, & liter, & quando il 2. de accuſat. Clau. Reg. lib. 12. c. 10. n. 12. in fin.*

2 Infamis infamia facti, licet nō poſſit eſſe teſtis omni exceptione maior; à teſtimonio tamen regulariter nō repellitur, niſi in criminalibus, & aliis arduis cauſis. *Oin. de Act. §. Plane autem furum n. 9. Addit. ad eund. in tit. De cap. dimin. §. fin. n. 4. litt. d*

3 Infamia Patris non infamat filios de Iure, ſed de facto tantum. *l. Ea, quæ 13. C. Ex quib. cauſ. infam.*

4 In quibus caſibus incurratur Infamia Iuris, dixi in primo Ciuilium tit. 16. De cap. dimin. n. 5.

Et quod ex ea non incurratur Irregularitas, niſi delictum ſit notorium, in Can. lib. 5. tit. 12. n. 5. *Diana 4. tr. 2. reſ. 93.*

INFIDELIS.

Matrimonium.

NOn debet permitti, quod ingrediantur in Eccleſiam, dum celebratur Miſſa, neque Sacerdotes celebrent coram eis, 1603. Milano 23. Iulii 85.

2 † Fuit dubitatum, ſi quando in Terris Infidelium permiſſa eſt Chriſtianorum Parochia, & in ea Conc. Tr. rite promulgatum fuit. Vtrū poſtea, eiecto inde ab Infidelibus Parocho, vel ad tam longum tempus deficiente, vt veriſimiliter non credatur eſſe reſtituendus, validum ſit Matrimonium, ſi abſque forma Concilii celebretur?

Sanctiſſimus audita relatione Cōgregationis dixit, quod ſi alius Parochus vel Sacerdos Catholicus in propinquo loco ſit; adeant eum, & coram ipſo ac Teſtibus contrahant. Quod ſi id cōmode facere nequeant, contrahant coram Teſtibus: & ſi fieri poterit, etiam coram Notario, factis tamen prius in vtroque caſu denunciationibus in Parochia, & nullo decreto legitimo impedimento, aliiſq. ſeruatis ex Concilii decreto ſeruandis. *lib. 78. 273. 279.*

Quoad Matrimonia Iaponiæ in futurum contrahenda, ſacra Congr. de P.F. de mandato S. D. N. conceſſit, vt non obſtante decreto Concilii Tridentini de Matrimonio iampridem in ea Inſula publicato, Matrimonia in præſentia duorum Teſtium tantum valide contrahi poſſint, ſi tamen in loco, vbi Matutinum contrahitur, vel in vicino, ad quē ſine periculo accedi poſſit, Parochus vel alius Sacerdos ſiue Sæcularis ſiue Regularis non exiſtat ab Epiſcopo deputatus. Cui Epiſcopo ſacra Congregatio diſtrictè præcipiendo mandauit, vt ad maiorem contrahentium commoditatem in diuerſis Iaponiæ locis Sacerdotes ſæculares, vel Regulares conſti-

tuat

tuat cum facultate ſpeciali aſſiſtendi Matrimoniis. 13. *Iun.* 1625: *Acta* 232. *n.* 20. §. 7.

Quo vero ad Matrimonia iam contracta cenſuit, per S.D.N. eſſe declarandum, Concilium etiam publicatum non obligare in Iaponia: & propterea Matrimonia ibi contracta ſine Parocho fuiſſe & eſſe valida, dummodo tamen coram duobus Teſtibus celebrata fuerint. 27. Iunii 1625. ad 237.

Die 2. Iulii 1625. S. D. N. Vrbanus VIII. approbans ſententiam ſacrę Congregationis prædicta Matrimonia in Iaponia ſine Parocho, vt præfertur, contracta, fuiſſe, & eſſe valida iuxta declarationem Cardinalium Cócilii Tridentini Interpretum pro Hollandis, Zelandis, & Friſiis editam Quam declarationem in authenticam foram redactam Sanctitas Sua iuſſit cum hac ſua in Iaponiam emitti. Ibidem.

Tenor ſupracitatæ declarationis pro Hollandia, Zelandia, Friſia, &cæter. Vbi conſtat, decretum Concilii eſſe publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tamquam decretum Concilii obſeruatum, ſed Parochialis Eccleſia vt. pote vacans, proprio Parocho careat, & Cathedralis itidem Epiſcopo atque Capitulo, habentibus à Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi, nulluſque alius ibi ſit, qui vices Parochi vel Epiſcopi ſuppleat, Matrimonium valere abſque præſentia Parochi, ſeruata tamen in eo, in quo poteſt, forma Concilii, nempe adhibitis ſaltem duobus Teſtibus. *Refertur in Reg. de P.F. Iaponia tom.* 1. *ad* 528.

3 Ad hoc vt Infidelis concurſus cótrahere poſſit aliud matrinonium, non ſufficit voluntas coniugis infidelis quod nolit cohabitare præſumpta, puta ſi Regio, vbi degit, valde diſtet, vt Perſia ab Hiſpania. *lib.* 78. 299. *ad* 3.

Attamen Gregorius XIII. conſt. *Populis* 25. Ian. 1585. conceſſit Conuerſis poſſe contrahere priori coniuge prius non præmonito, ſi vix poſſit præmoueri, *lib.* 78. 310.

Nam licet ſola locorum diſtantia non ſufficiat, vt Conuerſus poſſit aliud matrimonium contrahere, priori infideli Coniuge prius non præmonito ac requiſito, an conuerti velit, vel ſaltem cohabitare ſine iniuria Creatoris: eſt tamen cauſa ſufficiens, vt Papa diſpenſare poſſit, prout reipſa diſpẽſauit Greg. XIII. Clem. VIII. & Paulus V. & ita fuit etiam reſolutum in S.C. de propaganda Fide.

In vna Neapolitana, in qua exponebatur, quod elapſis annis, capto à Cęſaris Militibus Belgrado in Vngaria, Mulier iuuenis Turcæ vxor capta, & Neapolim ducta, vendita fuit Nobili matronæ: quæ poſt nonnullos annos eam ad fidem conuerſam baptizari fecit ac deinde libertate donauit. Dicta Mulier alteri nubere deſiderabat. Et cum ei fuiſſet dictum, quod Maritum ſuum Turcam requirere debebat, num Neapolim venire, & cum ea cohabitare vellet: reſpondit id fieri non poſſe ob loci diſtantiam, & quia dictus Maritus erat Turca, qui ſine libertatis periculo Neapolim venire non poterat, & veriſimile etiam erat, ita ipſum eſſe reſponſurum. Vnde licet in Archiepiſcopatus Neapolitani Tribunali eſſet conſuetudo, quod dicta requiſitio non attenderetur, ad cautelam tamen ſacram Cógregationum conſuluit, quid in dicto caſu eſſet agendum.

Cum tempore fel. rec. Clem. Papæ VIII. de ſimili materia actum eſſet in Congr. Concilii propter Perſas, qui Legatum Regis Perſarum in Hiſpaniam comitati, & ad fidem conuerſi, vxores inibi ducere volebant, non requiſitis vxoribus, quas duxerant in infidelitate ob diſtantiam, & difficultatem. Congr. Concilii cenſuit, non poſſe hos conuerſos alias vxores accipere, niſi prius

conſtiterit, an priores vxores vellent ad fidem conuerti, vel etiam non conuerſę cum eis cohabitare abſq; iniuria creatoris. Loci autem diſtantiam, & difficultatem non ſufficere, vt poſſint ducere alias vxores, non requiſitis prioribus vxoribus infidelibus: ſed ſubeſſe ſufficientem cauſam diſpenſandi, vt poſſent contrahere abſq; requiſitione, atq; ita Clemens diſpenſauit, ſecutus aliud exemplum Greg. XIII. cum Indis, qui conceſſit Ordinarijs, vt in illa Regione poſſent diſpenſare cum Chriſti fidelib. ad fidem conuerſis, qui ante baptiſmum ſuſceptum matrimonium contraxerant vt ſuperſtite eorũ coniuge infideli matrimonia cum quouis fideli contraherent: dummodo conſtet etiam ſummariè, & extraiudicialiter, coniugem abſentem moneri legitimè non poſſe, aut monitũ intra tẽpus eadẽ monitione pręfixum ſuam voluntatẽ non ſignificare.

Die 18. Iunii 1611. Sacra, &c. cenſuit concedendam facultatem Illuſtriſſimo Ordinario iuxta exemplum Gregorij XIII. & Clementis VIII. ſupra relatum: itaque agendum cum Sanctiſſimo D.N. Qui die 21. Iunij 1611. iuxta Congregationis ſententiam facultatem conceſſit. *

INFIRMVS.

Clauſura. Confeſſio. Diſtributiones. Euchariſtia. Irregularitas. Iudæus. Medicus. Nouitius. Sedes.

1 NOn poteſt Epiſcopus edictũ facere, præſertim cum pęnis cẽſurarum, vt qui infirmatur extra Ciuitatem, teneatur ſe deferri facere intus in domum ſuam, vel conſanguineorum, vel Amicorum, vel Hoſpitalis, 1613. Ventimiglia 27. Sept. 80.

Multo minus prohibere Curato, ne adminiſtret Viaticum infirmis ſine ſua licentia 1640. S. Marco 30. Octob. 117.

2 Infirmi confiteri poſſunt cuicumque probato Confeſſario, 1645. Ancona 6. Octob. 2.

3 *Regularibus* prohiberi non debet, ne audiant confeſſiones infirmorum in ipſorum domibus 1603. Oſſeruanti 13. Iunij 48.

4 *Pro Monialibus* vbi fieri non poteſt Valetudinarium formale, accipiendæ erunt pro ipſo cellæ, & aliæ Cameræ, pro vt melius fieri poterit, vt infirmæ maneant in loco ab alijs ſeparato, vbi eis de ſeruitio debito prouideatur, 1593. Neapoli 12. Octob. 14. 1600. Virdun. 13. Nou. 2. 1601. Aſſiſi 13. Febr. 39. 1604. Sorrento 27. Apr. 31.

5 Ingredi quis non poteſt in clauſuram ad celebrandum in Valetudinario 1600. Ferrara 2. Maij 35.

Multo minus conſanguineæ Monialium ad eas viſitandas, licet ſimul cum Medico; nec datur talis licentia, 1616. Nocera 10. Iunij 83. v. Clauſura.

6 Monialis egredi non poteſt extra caſus Bullæ Pij V. incendij lepræ, vel Epidimiæ, licet alias adeſſet periculum vitæ, 1578. Aſſiſi 3. Nou. 1.

† Nomine autem *Epidimiæ* eam tantum *Epidimiam* intelligi, quæ eſt vera, & realis *peſtis*: ita vt ob alias infirmitates aliquo pacto huic conſimiles, ſed tamen benigniores, etiamſi Epidimiæ nuncupentur, nullo pacto Monialibus Profeſſis ex Monaſterio exire liceat. Atque hoc decretum ab omnibus, ad quos pertinet, inuiolabiliter obſeruari mandauit. *lib.* 135. 698. *

INFORMATIO.

Cadauer. Cancellaria. Iudex. Proceſſus. Teſtimonialis.

1 QVando capiunt informationes contra Epiſcopum, Vicarius reſidere non debet in iis locis, vbi manet Comiſſarius, 1586. Sora 8. Iunij 544.

2 Dum

2 Dum vacat Eccleſia, committi ſolet Ordinario vicino, 1601. Cariati 27. Nou.242.

Item quando proprius Ordinarius ſuſpectus eſt, 1655. Fondi 1. Oct.258.

3 Ad dandam informationem non eſt neceſſarius, quod Ordinarius, ſiue Gubernator videat proceſſum authenticum, ſed ſufficit. quod acta viderit talia qualia, vel etiam aliunde fuerit informatus, 1625. Ancona 2. Dec.282.

4 Qui inſtat mitti ad capiendas informationes, debet etiam expenſas ſubminiſtrare acceſſus, receſſus, ac victus, pro commiſſario, & familia, toto tempore, quo eum propterea morari oportuerit: alioquin datur facultas ipſi commiſſario eas accipiendi propria auctoritate, 1640. Caiazzo 2. Mar.21.

5 Informationes Iudiciales non Iudici ſolum, ſed & Notario dari poſſunt, 1601. Città di Caſtello 3. Iulij 162. 1602. Caſtellaneta 20. Aug 93.

6 Informationes extraiudiciales ſecretè capi ſolent ab Epiſcopis vicinis contra Epiſcopos de aliquo graui crimine accuſatos, 1603. Capo d'Iſtria 4. Nou. 132. Larino 22. Apr. 467. Vel de inhabilitate: & aliquando mandatum fuit Epiſcopo vicino, vt eo ſe perſonaliter transferret, 1655. Narni 4. Iunij 97.

7 Similiter etiam ſecreto capiuntur informationes de conuerſationibus minus honeſtis, vel delictis carnalibus Monialium, 1601. 10. Maii 45.

INHIBITIO.

A. C. Metropolitanus Rota.

1 Die 29. Ian. 1629. vt habetur lib. 14. Decretorum pag. 7. Congregatio ſpecialis à fel. rec. Vrb. VIII. deputata ad reformandos abuſus Inhibitionum mandauit omninò ſeruari diſpoſitionem Concilij, ac propterea iniunxit ipſi A. C. vt mediante pręcepto pœnali mandet Locumtenentibus, ac Notarijs, ne huiuſmodi Inhibitiones, & monitoria concedant, niſi ad præſcriptum eiuſdem Concilij, necnon iuxta formam reformationum Pij IV. & Pauli V. fel. rec. Et quod Inhibitiones, & Monitoria aliter conceſſa reuocentur, ac Locumtenentes, & Notarij excedentes ab eodem A. C. rigoroſe puniantur.

2 In vna Segobien. contra Archiepiſcopum Valentinum lib.28. memor. ad 241. C.C. cenſuit, hanc Inhibitionem, in qua concedenda, nec forma, nec tenor ſacratum Cõſtitutionum vt cauetur decreto ſeſſ.22. cap.7. ſeruatum fuit, tamquam nullam iure poſſe contemni.

Et in vna Feltren. lib.7. litterarum ad 272. Ad Archiepiſ. ſcias inhibitionem à Te decretam contra præceptum Epiſcopi Feltren. quo Rectorem S. Blaſij ad debitam cogebat reſidentiam, ab eodem Epiſcopo iure merito ſperni poſſe, 9. Sept. 1601.*

INIVRIA. *Seruus.*

1 Matremfamilias, notę ſcilicet auctoritatis fœminam, ſeu mulierem honeſtam; & pretextatum ſiue prętextatam, ideſt pueros ſiue puellas ingenuas, affectans, ideſt frequenter inſequens quocumque vadant, iniuriarum tenetur: nam aſſidua frequẽtia prębet quaſi nonnullam infamiam. Idem dicendum eſt, ſi eos appellat, ideſt blando ſermone eorum pudicitiam tentat, vel turpibus verbis alloquitur, niſi tales incedant in veſte meretricia; talis enim quis eſſe pręſumitur, in quali habitu reperitur. *l. item apud 15. §. ſi quis virg. ff. num. de iniur. Oinot. inſt. de iniur. §. iniuria num.21.22.*

2 In verbali iniuria procedi non debet ad alium rigorem, niſi ad aſſignandum domum pro carcere donec offenſo ſatisfiat, & partes inuicem reconcilientur, 1595. Reggio 17. Ian.349. 1654. S. Seuerino 2. Octob.157.

INOBEDIENTIA.
Obedientia Vanagloria.

INQVIETITVDO MENTIS.
Auaritia.

INQVISITOR.

Anima. Blaſphemia. Confeſſarius. Confeſſio. Doctor. Epiſcopus. Hæreſis. Irregularitas.

1 INquiſitores, hodie de iure nouo Sixti V. procedunt contra quoſcumque ſortilegos. *Diana 4. tr. 3. reſol. 10. & tr. 8. reſol. 107. Quicquid dixerint. Clar. §. hæreſis n. 23. Barboſa alleg. 31. nu. 133. & ſeqq.*

Et etiam contra Aegyptiacas, ſiue Zingaras, quæ bonam, vel malam fortunam diuidant. *Diana 4. tr. 8. reſol. 128.*

Et hoc quo ad Ordinarios Eccleſiaſticos cumulatiue, quo vero ad Iudices laicos priuatiue. *Diana 4. tr. 8. reſol. 122.*

2 Inquiſitores hæreticæ prauitatis de blaſphemia hæreticali priuatiue cocognoſcunt: & vbi non ſunt Inquiſitores, Ordinarii locorum *Barboſa 3. alleg. 31. n. 89.*

De blaſphemia vero non hæreticali tunc ſolum cognoſcere poſſunt, quando blaſphemans monitus deſiſtere nollet, & eſſet incorrigibilis *Baiard. §. blaſphemia num. 18.*

3 Inquiſitores non poſſunt procedere contra Epiſc. conſecratos, licet ſolum titulares ſint, niſi ad receptionem teſtium pro informatione Papæ tranſmittendas, neq; in crimine hæreſis vero *c. Inquiſit. de hæret. C. Trid. ſeſſ. 24. c. 5.*

Neque in præſumpto, qualis eſt ſollicitatio in confeſſione. *Sancius diſp. 11. nu. 53. contra Bonac. de onere denunc. pun. 3. num. 8.*

Et contra neminem procedere ſolent in contumacia.

4 Inquiſitores fructibus, & diſtributionibus in abſentia gaudent, *ex priuil. Paul. III. & IV. nec non Pij IV. & V. Barboſa alleg. 53. nu. 156. Diana 4. tract. 8. reſol. 71.*

†INSIGNIA.

1 EPiſcopus non debet amouere Arma, ſeu Inſignia, & Monumenta, ſeu Memorias ſuorum Prædeceſſorum ab Eccl. vel Palatio Epiſcopali, maximè ſi fuerunt conſtructa proprijs ipſorum expenſis, 1593. *Meſſina 9. Mar. 64. 1603. Aiqui 21. Nou. 135. 1604. 26. Ian. 12. 1606. 18. Sep. 76. 1609. Saſſari Turrit. 4. Apr. 42.*

Neque de Paramentis, non obſtante Conc. Prouinciali, ſi in Metropolitana tolerantur. 1603. *Aiqui 26. Ian. 12.*

Vnde à fortiori coactus fuit cum cenſuris Biro, qui eraſerat inſignia Epiſc. à quibuſdam Paramentis factis ab Archipresb. & ſua ſubſtituerat, ad reſtituendum omnia in priſtinum. 1615. *S. Angelo, e Biſaccio 27. Nou. 116.*

Nec fundotorum Eccleſiæ, vel Monaſterij 1618. *Perugia 9. Octob. 344.*

Et ſi fuerint amota, reſtitui debent vt prius 1645. *Oſſeruanti 11. Aug. 22. 6. Octob. 23.*

2 Arma eius, qui Cappellam ornauit, non debent amoueri. 1604. *Anagni 10. Febr. 21.*

Sed eius, qui nihil contulit, vel cui fuit erogata pecunia reſtituta, debent amoueri. 1607. *Amalfi 15. Octob. 221.*

Maximè ſi eſt laicus. 1596. *Bologna 28. Septembr. 80. 1600. Sarxana 20. Martij 23. l. Opus 3. ff. n. de oper. publ.*

E contra Vniuerſitati permitti debet ſculpere, ſeu apponere ſua inſignia in Eccleſia, à ſe erecta, dotata, & reſtaurata: abſque tamen eo, quod per appoſitionem huiuſmodi inſignium ſibi acquiratur, vel augeatur aliqua ratio Iuriſpatronatus ſuper ipſa Eccleſia, 1645.

Auellino 11. *Auguſti* 4.

Attamen per inſignia familiæ ab antiquiſſimo tempore ſculpta in Eccleſia, probatur Iuſpatronatus, etiam ad fauorem Vniuerſitatum, & aliorum, in quibus præſumitur vſurpatio. *Rota apud Farinac. tom.* 1. *dec.* 518. *&* 545.

3 Capitulum non poteſt de nouo addere ſuis inſigniis ſiue Armis, Mitram, & Baculum ſiue Paſtorale. 1611. *Fermo* 20. *Nou.* 106.*

INSTITVTIO. *Collatio. Hæres.*

INSTITVTRIX. *Tranſlatio.*

1 DEbet eſſe ex maturioribus, & quæ libenter acceptet hoc onus. 1607. Spoleto 26. Iunii 9.

Nec transferri ad Monaſterium Ordinis diuerſi, 1626. Ceſalù 4. Maii.

2 Si Inſtitutrix detegitur inhabilis, priuatur Abbatiſſatu, & remittitur ad prius Monaſterium, 1645. Mileto 6. Octob. 83.

3 Inſtitutrici non conceditur redditus ad antiquum Monaſterium, donec nouum ſit ſatis, & ſufficienter in obſeruantia Monaſtica ſtabilitum, 1655. Napoli 9. Iulii 204.

INSTRVMENTVM.

Apocha. Debitum. Depoſitum. Doctor. Dos. Falſum. Notarius. Scriptura.

1 QVid Eſt ſcriptura facta ad alicuius rei probationem in poſterum faciendam *Oinot. in Rubr. Proem. Inſt, nu.* 2. Vbi ego quoque num. 4. dixi quodnam Inſtrumentum dicatur publicum, quodnam priuatum.

2 *Moniales* non poſſunt Inſtrumenta celebrare ſine licentia Ordinarii, & etiam Superiorum Regularium, ſi ſunt ſub eorum regimine. 1605. Cremona 22. Aug. 54. iuncta Conſt. 18. Greg. XV. quæ incipi. *Inſcrutabili*.

3 *Liquida* Inſtrumenta quæ dicantur, tradidi in tit, de action n. 334.

4 Tutori, pupilli nomine Inſtrumentum liquidare volenti, ſemper opponi poteſt, quod exhibeat ſolemnia tutelæ; nempe confectionem Inuentarii, & ſatiſdationem, niſi fuerint per Teſtatorem remiſſa. *Io. Paulus Gualter. de liquid. Inſtrum. prima ſecundæ partis, rub.* 2. *n.* 3.

5 *Productio*, Epiſcopus non poteſt recipere decimam partem pro quolibet Inſtrumento producto in Tribunali, ſed ſolùm quod ſoluitur pro decretis Eccleſiaſticis, non obſtante pragmatica, quæ ſeruari non debet in foro Eccleſiaſtico. 1620. Otranto 15. Octob. 167. 1645. Oppido 6. Octob. 25.

Vel eſſe contentus vigeſima, vbi ita fieri conſueuit. 1605. Lecce 28 Febr. 19. §. 3. *v. Mandatum*.

6 Inſtrumentum captæ poſſeſſionis, ad hoc vt illam probet, exhiberi debet in forma probanti; nec ſufficit fides Notarii atteſtantis ſe fuiſſe rogatum de Inſtrumento apprehenſionis poſſeſſionis. *Rota apud Buratt. dec.* 688. *n.* 16.

7 *Probatio*. Inſtrumenti verba dubia inter pretenda ſunt contra producentem, & ſe fundantem in eis. *Rota apud Farin. t.* 1. *p.* 1. *dec.* 29. *n.* 3. *Vide iudicium* 2. *v.* 3. 14. 29.

8 Contenta in Inſtrumento deperdito probari poſſunt per Teſtes, qui illud per legerunt, ſi deponant de tenore, & quod erat ſine vitio. *c. Cum olim.* 12. *il primo, de Priuileg.*

Ex eo enim, quod Inſtrumentum non reperiatur, non ſequitur, quod non fuerit factum; cum potuerit amitti vel ſubtrahi, vel non protocollari. *Rota apud Farin. p.* 1. *to.* 1. *deciſ.* 525. *n.* 6. *can.* 5. 33. 8.

9 Antiquioribus Inſtrumentis minus creditur. *Azo in ſumma. Brocard. Reg.* 14. *n.* 14. *can.* 2. 22. 4.

10 Ven-

10 Venditor, vel cedens non tenetur tradere Inſtrumentum ceſſionum, ſed ſufficit oſtendere cum cautione de exhibendo, quoties opus erit, vt Ceſſionarius oſtendere poſſit ius ſuum. *Rota apud Galleſ. deciſ.* 137. *num.*8.

Fallit primo ſi ceſſio fieret à Negotiorum geſtore, qui in redditione computorum tenetur tradere ſcripturas iuxta tex. in *l. Cum ſeruus, ff. i. de cond. t. & demonſtr.*

Fallit ſecundo in hærede, qui tenetur tradere Legatario Inſtrumentum fundi legati, quando originalia ſunt apud ipſum hæredem, nec haberi poſſunt aliunde. *Rota ibi num.*9. *&* 10.

Sumptibus tamen, & expenſis ipſius Legatarij. *Rota num.*11.

Vnde quia hodie Inſtrumenta deſumi poſſunt ex publicis Archiuijs, regulariter iſtæ fallentiæ non habent locum.

11 Additio facta in margine Inſtrumenti non probat, niſi de ea Notarius in ſubſcriptione ſua faciat mentionem. *Rota apud Coccin. dec.*101. *num.*10.

12 Inſtrumentum inter perſonas Eccleſiaſticas exemplatum authoritate Iudicis laici qui citare non poterat habentes intereſſe in illo, non dicitur eſſe in forma probanti *C. fin. de fide inſtrum. Rota apud Coccin. dec.*101. *ſupra v. Exempl.*2.

13 *Subtrahens* Inſtrumentum incidit in pœnam falſi. *l. Paulus* 16. *ff. nu. de fal.*

INTELLECTVS.

1 SPeculatiuus, qui ſolum conſiderat rationem veri, non mouet; ſed bene Intellectus practicus, qui conſiderat etiam rationem boni. *S. Th.* 1. *q.*79. 11. *&* 12. *q.*9.1.2.

2 Intellectus ſpeculatiuus, extenſione fit practicus. 3. *de Anima. S. Th.* 1. *q.* 79. 11.

3 Quia ſenſitiuum patitur à ſenſibili cum corporis immutatione, excellentia ſenſibilium corrumpunt ſenſum: quod in intellectu non contingit. Nam intellectus intelligendo maxima intelligibilium, magis poteſt poſtmodum intelligere minora. Si vero in intelligendo defatigetur corpus, hoc eſt per accidens, inquantum intellectus indiget operatione virium ſenſitiuarum, per quas ei phantaſmata pręparentur. *S. Th.* 1. *qu.* 75.3.2.

INTEMPERANTIA.

Incontinentia. Luxuria.

INTENTIO.

1 EST *actus* voluntatis in finem: & differt ab Attentione, quæ eſt actus Intellectus, conſiderans id, quod homo agit. *Bonac. de Sacram. diſp.*1. *q.*3. *pun.*2. §.3. *num.*1. *&* 2.

2 Intentio virtualis, ſeu tacita, & actualis ſiue expreſſa, ęquiparantur. *cap. Quemadmodum* 24. *de iureiur. l. Cum quid* 3. *ff. n. ſi cert. pet. Nau. cap.*17. *num* 216.

3 Quamuis ſtudioſe curare debeat Sacramentorum Miniſter, vt etiam intentionem actualem adhibeat: ſi tamen cum accedit ad Sacramenta miniſtranda intendit facere, quod facit Eccleſia, perficitur Sacramentum ex virtute huius primæ intentionis; licet poſtea in ipſo exercitio actus cogitatio ad alia rapiatur. Habere namq; ſemper intentionem actualem non eſt totaliter poſitum in hominis poteſtate, quia cum homo vult multum attendere, vel intendere, incipit alia cogitare ſecundum illud Pſal.39. *Cor meum dereliquit me. S. Th.*3. *qu.* 64. *art.*3. *ad* 3.

INTERDICTVM.

Clericus 17. *Decretum. Epiſcopus. Excommunicatio. Exemptio. Sacerdos.*

1 TRiplex eſt, locale, perſonale, mixtum: & quodlibet horum, aut

aut generale, aut ſpeciale. *Nau. 27. n.*

2 Poteſt quis interdici ſolum propter culpa alienam abſq; culpa propria: vnde ſecundum aliquos in Interdicto generali comprehenduntur infantes, & amentes. *Nau. c. 27. nu. 108. Bonac. diſp. 5. pun. 5. n. 9.*

Secundum alios vero non, niſi Interdictum ſit locale; quia non ſunt capaces præcepti, vt dixi in can. n. 228.

3 Interdictum Eccl. etiam ſpeciale, non includit Cœmeterium, & Sacella, niſi quando ſunt contigua. *l. ſi Ciuitas 17. de ſent. exc. lib. 6.*

4 Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ non peccat, ſi ingrediatur in eam tempore, quo Diuina Officia non peraguntur: nec fit irregularis, ſi extra Eccleſiam in aliquo Oratorio celebret. Peccat tamen audiendo Diuina Officia, quę peraguntur in Eccleſia; licet audiens manet extra illam. *Gloſ. c. fin. v. Eccl. de off. ord. lib. 6. Bonac. de cenſur. diſp. 5. pun. 5. n. 11.*

5 Admittentes Interdictos, vel excomun. vitandos ad participationem Diuinorum, incurrunt ipſo facto interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ. *c. Epiſc. de priuil. in 6.*

INTERESSE. *Mercator.*

INTERROGATIO. *Fama. Teſtis.*

INterrogatus ſecundum Iuris ordinem quis dicitur, quando tria concurrunt.

I. Quod interrogetur à Iudice competenti.

II. Quod delictum ſit plene, vel ſemiplene probatum, ſaltem per vnum teſtem omni exceptionem maiorem, vel per indicia illi æquipollentia, vel per infamiam plene probatam, & dicta probatio iam in proceſſu poſita ſit.

III. Quod huiuſmodi probatio ſit reo notificata vt videre poſſit, in quo ſtatu ſit, & an teneatur Iudici reſpondere nec ne. *Nau. c. 18. n. 57.*

Et Nihilominus ſi ſpem habet euadendi mortem, vel aliud grauiſſimum damnum, probabile eſt, adhuc ſub æquiuocatione reſpondere poſſe. *Diana 2. tr. 15. r. 27.*

Hæc tamen notificatio non requiritur in crimine hæreſis, & aliis exceptis. *Diana 4. tr. 8. r. 130.*

INVENTARIVM.

Concilium. Hæres. Inſtrumentum. Scriptura.

INVENTIO NOVITIATVM.

Vanagloria.

IOACHIM. Anna. Hæreſis. 2. 5. 20

† B. IO. DE DEO.

REligio B. Io. Dei cum ſuis Hoſpitalibus, tam ex lege fundationis, quam ex conſtitutionibus Apoſtolicis, ſubeſt iuriſdictioni Ordinarii, & Frates tenentur ſingulis annis eidem Ordinario reddere rattionem adminiſtrationis Hoſpitalium. *Fagnan. c. Ad hæc, de Relig. domibi n. 49.*

IOCVS. *Reſtitutio.*

IOcoſe dictum, vel factum non meretur pœnam, niſi ſit contra fidem, *l. ſicut ſemel, C. de lib. cauſa, & aliæ huiuſmodi, quas congerit Clau. Reg. lib. 6. c. 12. n. 22.*

IRREGVLARITAS.

Corpus Iudex. Ordo. Proceſſus. Sacerdos. Teſtis.

1 SI puer ante pubertatem occidat aliquem. *Auila, Diana, 3. tr. 6. r. 87* & alii.

& alii probabille putant, irregularitatem non incurrere: quia *in c. 1. de delict. puer.* habetur non eſſe eorum delicta eadem pœna punienda, qua maiorum, ſed minori.

Mihi tamen probabilius videtur, incurrere quidem, ſed eſſe diſpenſabilem facilius, quam in maioribus, vt etiam dixi in Can. lib. 5. tit. 12. num. 5. limit. 1.

2 *Inquiſitores*, & eorum Miniſtri non incurrunt irregularitatem ex eorum officio, & ſi aliquo caſu incurrunt, diſpenſari poſſunt ab alio Inquiſitore, vt dixi ibidem nu. 6. limit. 7. & num. 8. in fine.

3 *Homicidium caſuale*, vel ad ſui dedefenſionem committens ſine aliqua culpa; non incurrit irregularitatem: quia Trid. ſeſſ. 14. de reform. c. 7. intelligi debet, cum adeſt aliqua culpa. *S. C. 1. Sep. 1588. vide Sayr. lib. 6. c. 17. nu. 10. infra num. 5.*

Si vero adfuit aliqua culpa mortalis, eſt irregularis, nec promoueri poteſt ad maiores, vel miniſtrare in eo quo reperitur ſupperiori ordine ſine diſpenſatione Papæ: in inferiori ſine diſpenſatione Epiſcopi. *Alex. III. c. continebatur de homicid. Clem. III. c. ad audientiam 12. eod.*

4 Puerum intuitu diſciplinæ percutiens, qui poſtea percuſſione, vel alia infirmitate ex ea orta moritur, etiam ſi conualuerit, & poſtea recidiuauerit, irregularis efficitur, debetq; deponi. *Alex. III. c. Presbyterum 15. eod. vide Sayr. lib. 7. c. 4. num. 16.*

5 Si ex duobus ſimul ludentibus, alter alterum proſternat in terram, caſuq; poſtrati cultello occidatur, ſuperſtes non eſt irregularis. *c. lator. 9. eod.*

6 Qui dat operam rei licitæ, præſertim neceſſariæ, puta fœnum de curru, vel campanam de campanili deponendo, ſiue Clericus, ſiue laicus, ſi tranſeuntes voce, vel conſueto ſigno appoſito ad ſibi cauendum monuit, non eſt irregularis, ſi ipſo mouente aliquid corruat, & caſu prætereuntem occidat. *Innoc. III. c. ex litteris 14. 15. de homicid. c. Ioannes 27. & fin. eod.*

7 Qui iniuria affectus, prohibuit ſuis, ne vindictam facerent, non eſt irregularis, licet poſtea illi in vindictam mutilent, vel occidant. *c. Petrus 17. iuncta gloſ. v. præſertim de homicid.*

8 *Defenſio*. Si furioſus, infans, aut dormiens, hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit, & idem de illo, qui mortem aliter vitare non valens, ſuum occidit, vel mutilat inuaſorem. *Clem. 1. de homic. late Sayr. l. 6. c. 17.*

9 Omnibus, tamen Clericis, quam laicis, licet occidere, pro neceſſaria defenſione facultatum, honoris, & pudicitiæ ſuæ, vel ſuorum vel cuiuſcumq; proximi innocentis, ſine peccato ſecundum omnes. *Nau. cap. 15. num. 2. Bonac. de contr. diſp. 2. quæſt. vlt. ſect. 1. pun. 10. num. 1.*

Secundum multos etiam ſine irregularitate ex regula, quod irregularitas ex delicto non incurritur ſine peccato mortali. *Bonac. de cenſur. diſp. 7. 4. q. pun. 6.*

† Sacra tamen C. C. cenſuit, quod qui cauſa honoris inſequitur inimicum, & occidit, incurrit irregularitatem, 20. Dec. 1631.*

10 Secus dicendum eſt, quando mors vel damnum aliter vitari poterat. *Alex. III. c. ſuſcepimus 10. de homicid.*

11 *Qui percuſſit* aliquem lethaliter, irregularis cenſetur, licet percuſſus fuerit ab aliis interemptus. Idem ſi non appareat, an lethaliter, ſi percuſſus ab aliis fuerit interumptus, nec apparet, cuius vulnere deceſſerit. Idem ſi percuſſit non lethaliter, ſed animum occidendi habuit, & aliquo modo fuit in cauſa, vt alii alia vulnera inffligerent ex quibus percuſſus expirauit. *cap. Significaſti.*

ficaſti 18. *eodem*.

12 *Medic*. Clericus, vel Monachus, qui per inciſionem, vel aduſtionem medetur, etiam ſecundum regulas artis, ſi inde etiam ex infirmi culpa, qui eius præcepta non obſeruauit, mors ſequatur, eſt irregularis ex homicidio caſuali, quia dedit operam rei ſibi illicitæ periculoſæ homicidii: Poteſt taman per Epiſcopum diſpenſari, ſi id fecit cauſa pietatis, & non lucri. *c. Tua nos* 19. *De homicid. Tolet. lib.* 1. *c.* 85. *n.* 5. *Diana* 4 *tr.* 2. *reſol.* 23. Vbi contrariam quoq; reputat probabilem, hunc ſcilicet non eſſe irregularem.

13 Habens curam infirmorum, ſi non peccat in cura eorum, non fit irregularis, licet eis per accidens mortem acceleret *Rodiq.* 1. *p. c.* 177. *n.* 15.

14 Qui alicui mortem accelerat per aliquod breue tempus, quod arbitrium boni viri notabile non reputetur: & qui reuoluendo Infirmum, vel miniſtrando ei cibum, aut potum ea cautela, quæ in aliis huiuſmodi ſimiliter adhibetur, licet ei præter intentionem acceleret per notabile tempus mortem, non incurrit irregularitatem. Ratio, quia non peccat mortaliter. *Diana* 3. *tr.* 5. *reſ.* 79. *Bonac. de cenſur. diſp.* 7. *quæſt.* 4. *pun.* 7. *n.* 12.

15 *Accuſans* reum de leui crimine, qui poſtea coniectus in carcerem grauiora confitetur, vel ab aliis accuſatur de criminibus capitalibus, ob quæ poſtea, vel ob malitiam, aut ignorantiam Iudicis, adiudicatur morti, non eſt irregularis, licet proteſtationem omiſerit: quia ipſe non cooperatur morti. *Bonac. de cenſur. diſp.* 7. *q.* 4. *pun.* 2. *num.* 7.

16 Clerici poſſunt conqueri de ſuis vel ſuorum, vel Eccleſiæ iniuriis, expreſſe proteſtantes (licet id faciant animo ficto ſecundum probabiliorem) ſe ſolam ſatisfactionem, non vero vindictam, ſeu pœnam ſanguinis, intendere. *c.* 2. *Prælatis, eod. in* 6.

17 Sufficit vero ſaltem externam proteſtationem præmittere, vel cum ipſa accuſatione, vel poſt, dummodo ante prolationem ſententiæ. *Bonac. de cenſ. diſp.* 7. *q.* 4. *pun.* 3 *n.* 5.

18 Conſulens aliquem, vt accuſet cum proteſtatione citra pœnam ſanguinis, non incurrit irregularitatem, licet accuſans miſerit proteſtationem, vel alia via ſecuta fuerit mors accuſati. *Bonac. ibid. n.* 12.

19 *Aduocatus* Rei ſiue Accuſati non incurrit irregularitatem, licet ex ſuis allegationibus, ſiue defenſionibus Accuſaor adiudicetur morti tamquam calumniator, niſi eum pœna talionis, vel ſanguinis puniri expreſsè pertierit quia mors ex opera Aduocati non ſequitur, niſi per accidens, directè verò ſequitur, ex calumnia ipſius Accuſatoris. *Bonac. puu.* 3. *n.* 5.

20 *Is qui mandat* aliquem verberari, licet expreſsè prohibeat, ne occidatur vllatenus, vel membro aliquo mutiletur, Irregularis efficitur, ſi Mandatarius mandati fines egrediens mutilet, vel occidat: cum mandando in culpa fuerit, & hoc euenire poſſe debuerit cogitare. *c. fin. eod. in* 6.

Culpa enim, & mora adſtringunt ad caſus, qui ſequuntur. *l. fin. C. de condit. ob turp. cauſ. l.* 2. *C. de cond. furt. c. vnico de commod. c.* 2. *de deſponſ. Impub.*

21 Iſta tamen Irregularitas, quam incurrit Mandans, non eſt indiſpenſabilis, ſicut ea, quæ oritur ex homicidio voluntario; quia mandati caſuali eſt. *S. Congr.* 1587.

22 *Eadem* 2. *Sept.* 1604. *Si Borboſæ credimus in collect. Bull. v. Irregularitas*, declarauit, quod Irregularitatem non incurrit mandans aliquem baculo verberari, ſi Mandatarius armis percuſſit, & occidit.

Sed mihi probabile non videtur, talem declarationem, textui generaliter, & ſine diſtinctione loquenti expreſsè con-

contradictoriam, à S. C. emanaſſe. *Vide late Sayr. lib. 7. c. 2.*

† *Sed & idem non obſcure colligitur ex ipſo originali decreto quod ſic habet*. An is, qui mandauit aliquem baculo verberari, eo expreſſo ne occideretur, ſi Mandatarius armis percuſſerit, & occiderit, intelligatur incidiſſe in decretum Concil. *ſeſſ. 14. cap. 7.* ita vt omni ordine ac officio, & beneficio Eccleſiaſtico abſq; ſpe diſpenſationis perpetuo carere debeat.

C. C. 20. Nou. 1587. cenſuit non incidere.

Ratio ibi expreſſa huius deciſionis fuit, quia tale homicidium non eſt doloſum, & per inſidias, neque volitum in ſe, licet poſſit eſſe volitum in cauſa, & per conſequens poteſt diſpenſari. *lib. 22. 59.*

Et generaliter quando Mandatarius occidando exceſſit limites mandati irregularitas Mandantis non eſt indiſpenſabilis. *C. C. Alben. ſeu Mantuana 4. Sept. 1604.*

Idem dicendum de mandante occidi Titium, ſi Mandatarius ex errore, vel ſaltem ea occaſione, occidit Caium, 9. Iun. 1587. licet enim adſit irregularitas. *Pilaia t. 2. d. 11. de irreg. n. 7.**

23 *Participans*. Conſilio, præcepto, ope, vel ſuggeſtione dans cauſam homicidio, eſt irregularis, homicidio ſecuto *c. de cætero 11. de homic.*

Vnde ſarcinas homicidarum ſcienter cuſtodientes, ſicut fecit Saulus in morte S. Stephani, ſunt irregulares: quia ex hoc animantur Interfectores ad ſecurius, & expeditius interficiendum. *c. Sicut dignum 14. §. Hi quoq; de homicid. Nau. c. 27. n. 234.*

Licet S. Paulus non fuerit irregularis: tuum quia non conſtat, tunc temporis aliquem canonem editum fuiſſe, in quo pro homicidio imponeretur irregularitas; tum quia irregularitas ex delicto ante baptiſmum non incurritur, vt dixi in d. tit. de homicid. limit. vlt. n. 5.

24 Qui dat cauſam abortioni, irregularis eſt, ſi fœtus erat animatus, alias non. *c. ſicut 20. eod. Sayr. lib. 7. c. 1. n. 2. & ſeqq*

25 Qui non aliter cooperatur morti, quam tradendo inter ſignia Iudici, petenti non, eſt irregularis. *c. Tua nos, §. Ad vltimum De homicid.*

26 *In dubio* facti homicidii reputari quis debet irregularis. *c. Ad audientiam 12. eod.*

Et difficulter conceditur diſpenſatio, 1581. Vmbriatico 26 Febr. 45.

27 *Mutilatio* digiti, &c. non facit irregularem Mutilantem, vt latius dixi in Can. lib. 5. tit. 12. n. 5. limit. 8.

28 Nec abſciſſio membri ex cauſa medicinæ, *vt ibid. limit. 5.*

29 *Bigamia*. Contrahentem nulliter cum Vidua, & conſummantem, incurrere irregularitatem ex ſententia Rotæ tradit Bonac. *de cenſ. diſp. 7. q. 2. pun. 5. n. 2. v. Hinc ſequitur.*

Et de conſtituto in ſacris mihi videtur caſus expreſſus *in c. fin. de Bigam. & c. Tam litt. 33. De Teſtib. Quicquid dicat Diana 1. tr. 11. r. 115. & tr. 2. r. 38.*

De laico vero, vel etiam Clerico in minoribus conſtituto, tam affirmatiua, quam negatiua probabilis.

30 In affirmatiua tamen nota, quod talis Bigamus non perdit priuilegium clericale; quia non eſt Bigamus propriè, vel interpretatiuè. *Tolet. lib. 1. c. 67. num. 6.*

† Epiſcopus diſpenſare non poteſt cum Bigamo vero, vel interpretatiuo, vt miniſtret in ordine ſuſceptio. *Feretrana 13. Apr. 1630. Pilaia citatus nu. 23.**

31 *An triremes* condemnati presbyteri, ſi actu remigauerunt, efficiuntur irregulares, vt latius dixi in can. lib. 5. t. 12. de homic. n. 6. §. 13.

32 *Expoſitos* regulariter eſſe irregulares, probabilius cenſui in Can. lib. 1. tit. 17. n. 10.

33 *Occul-*

33 *Occulta* Irregularitas, etiam Illegitimitatis, tantum nocet in foro conſcientiæ, quantum publica, & æque neceſſaria eſt diſpenſatio in vtraq; *Nau. c. 27. n. 194.* vide quæ dixi l. cit. n. 9.

34 *Celebrare* tamen poteſt pro defenſione famæ Sacerdos irregularitate aliqua, ſeu cenſura occulte innodatus. *Nau. c. 27. nu. 239. Bonac. de cenſur. diſp. 1. qu. 2. pun. 3. n. 6.*

35 An Irregularis denunciatus valide abſoluat pœnitentem accedentem bona fide, ſi ſit Parochus, vel alius Sacerdos approbatus ab Ordinario, vtraq; probabilis. *Dian. 4. tr. 2. r. 68.*

36 *Beneficij* collationem præcedens Irregularitas reddit eam ipſo iure nullam, non autem ſubſequens, neq; regulariter ex homicidio: ideoq; quouſq; priuetur per ſententiam, poteſt fructus bona conſcientia percipere. *Arg. c. Cler. 5. ne Cler. vel. Mon. Nau. c. 27. nu. 279. Rodriq. 1. p. c. 180. n. 1.*

Contrariam tamen, nempe quod Irregularitas præcedens collationem beneficii, non faciat eam ipſo iure nullam, probabilem putat *Diana 4. tr. 2. r. 37. & 79.*

37 *Diſpenſatio n. 26.* Irregularitas ſiue ex defectu, ſiue ex delicto, non tollitur per Iubilęa, & alias conceſſiones in quibus datur facultas abſoluendi à cenſuris, & pœnis: quia Irregularitas non tollitur abſolutione, ſed diſpenſatiue. Pœnę vero, quæ tolli poſſunt in Iubileis, ſunt illæ, quæ per ſolam abſolutionem tolluntur, vt pęna abſtinendi per menſem, &c. ab Euchariſtia, vel quid ſimile: quia ſola facultas abſoluendi, non diſpenſandi, concedi ſolet in Iubilæis. Ex quo infertur, Beneficii collationem à Papa factam cum ordinaria clauſula abſolutionis à ſententiis, cenſuris, & pęnis, eſſe nullam, ſi fiat Irregulari: quia abſolutio non tollit irregularitatem, ſed eſt neceſſaria diſpenſatio. *Tolet. 1. lib. 1. c. 85. n. 8.*

† Dum conceditur diſpenſatio cum ſuſpenſione ad annum, vel biennium, vel triennium, tempus ſuſpenſionis incipit currere à die expeditionis datæ, non autem à die executionis. *Famen. 12. Aug. 1628.*

Sub facultate diſpenſandi in Irregularitate occulta non intelligitur data facultas diſpenſandi circa retentionem beneficiorum, & fructuum. 12. *Dec. 1577. lib. 90. 19.* *

ISSAAC. *Iſmael.*

C*Vr ſacrificium* obtuliſſe non legitur, *v. Adam n. 1.*

ISMAEL.

F*Aciebat* luteas Imagines, & eas Iſaac adorare cogebat. *Gloſ. ver. ſeducere. c Recurrat 2. 32. q. 4.*

Vide quæ dixi in Collect. ad Galat. 4. 29.

ITALIA. *Hæreſis 10. Ordo.*

1 I*Taliæ* nomine non comprehenduntur in odioſis Sicilia, Sardina Corſica alieque Inſulæ adiacentes, niſi ſpeciatim exprimantur. *Diana 5. tr. 14. reſol. 88.*

Contrarium declarauit S. Epiſc. Congr. 1582. *Siracuſa 14. Aug. 109.* nempe ſupradictas Inſulas comprehendi ſub nomine Italiæ etiam in materia odioſa.

2 Itali proficiſcentes ad habitandum extra Italiam habitare poſſunt in iis locis vbi fidei Catholicæ liber cultus non permittitur, niſi illuc pergant de licentia Sedis Apoſtolicæ. *Clem. VIII. conſt. 42. Cum ſicut.*

3 Itali ad primam tonſuram, vel minores Ordines falſis dimiſſorijs promoti, fori priuilegio non gaudent. *Vrb. VIII. conſt. 33. Secret.*

IVBILÆVM. *Irregularitas.*

1 I*Vbilæo* durante, poteſt qui à cenſuris, & peccatis reſeruatis abſolui, licet ea commiſerit ſpe Iubilæi, vel poſt confeſſionem, ſi reincidat in eadem hebdommada. *Emanuel Sà verbo Indulgentia nu.* 11. *Bonac. de leg. diſp.* 3. *q.* 7. §. 4. *nu.* 13. *Lauor. de Iubilæo p.* 1. *c.* 21. *n.* 63. *& 69. Quicquid quo ad vltimam partem dicat Bonac. de Sacram. diſp.* 5. *q.* 7. *pun.* 5. §. 2. *n.* 17.

† Se quando ſi concede il Giubileo da pigliarſi in vna ò due ſettimane ſi poſſa far parte delle coſe ordinate in vna ſettimana, & il reſto nell'altra.

Feria V. 21. Febr. 1630. Sanctiſſ. Auditis votis, &c. decreuit, eſſe obſeruandam formam præſcriptam in Iubilæo, quæ ſcilicet ſolet eſſe diſiunctiua non coniunctiua quo ad duas hebdomadas.*

2 An qui peccati mortalis conſcientiam non habet, teneatur nihilominus venialia, vel mortalia alias confeſſa, denuo confiteri pro conſequendo Iubileo, vtraque probabilis, affirmatiua tutior, negatiua probabilior. *Diana* 3. *tr.* 4. *r.* 126.

3 Vigore Iubilæi poteſt abſolui quis etiam in vltima Domenica.

I. Quia licet primus hebdommadæ dies ſit Dominica: Septem tamen dies duarum hebdommadarum Iubilæi incipiunt computari poſt diem publicationis Iubilæi; quæ communiter fieri ſolet in Dominica: tum quia in Bulla dicitur, duas hebdommadas computari debere poſt publicationem Iubilæi; tum quia dies termini non computatur in termino.

II. Quia ita ſeruat communis vſus, & praxis Vrbis, & Orbis, volente, & approbante Pontifice: conſuetudo vero eſt optima legum interpres.

III. Quia Gregorius XIII. ita declarauit die 10. Maij 1576.

IV. Quia in Bulla Iubilæi habetur expreſsè, quod ſufficiat communicare in vltima Dominica. Ergo ſufficiet etiā confiteri, quod prærequiritur ad Communionem. Alioquin ſi quis peccaſſet mortaliter peccato reſeruato poſt mediam noctem, non poſſet amplius communicare nec lucrari Iubilæum.

Contraria tamen tutior opinio ſua probabilitate non caret, quouſq; de dicta declaratione authenticè non conſtat. Vtriuſq; opinionis aſſertores affert, *Diana* 2. *tr.* 15. *r.* 28.

4 Epiſcopus tempore Iubilæi prohibere non debet, ne quis confeſſiones audiat extra Parochialem, & multo minus ne abſoluatur, qui damnum dedit in bonis Eccleſiæ, niſi prius damnum reſtituerit, & iniunctam pœnam ſoluerit. 1620. Chiuſi 21. Febr. 35.

† Sacra C. C. cenſuit, Bullam Iubilæi, vbi fit mentio de Sacerdotibus ab Ordinario approbatis, intelligi de Ordinario ipſorum Sacerdotum, non autem de Ordinario Pœnitentium.*

5 Excommunicatus abſolutus vigore Iubilæi prætendere non poteſt amotionem Cedulonum, 1637. Biretto 3 Iulii.

6 *Regulares* tempore Iubilæi confiteri poſſunt cuicumq; Confeſſario approbato, tam ſæculari, quam cuiuſuis Ordinis Regulari, & abſolui etiam à caſibus ſuo Superioris Regularis reſeruatis. 1583. S. Carlo 19. Apr. 93.

De quo clare loquitur Breue S. D. N. Alex. VII. editum die 14. Maii 1655. quod incipit. *Vnigenitus*.

7 Diſtribuere elemoſynas collectas in Eccleſiis Regularium tempore, & occaſione Iubilæi, pertinet ad Ordinarium. 1628. S. Domenico 16. Iunii 195.

8 *Monialibus* tempore Iubilæi dari debet Confeſſarius extraordinarius. 1628. Brugnetto 21. Mar. 83.

IVDÆVS.

ptias retuli in Collect. ad Matth. 15. 1.

8 *Synagogam* vnam tantum in qualibet Ciuitate ſtatus Eccleſiaſtici habere poſſunt Iudæi: & tamen tenentur quotannis ſoluere ducatos decem pro qualibet Synagoga, etiam demolita, ſeu demolienda, Domui, ſeu Hoſpitali Catechumenorum de Vrbe: Paulus IV. conſt. 6. *Dudum* 23. Martij 1556.

9 *Meretricum* domos ingredi quoui prætextu non poſſunt Iudæi, neque illas in ſuas apothecas recipere, ſed ſolum permittuntur ad portum alloqui, vt præcipit B. Pius V. per ſuum Vicarium 20. Maii 1566.

10 *Ad Moniales* acceſſus multo minus permitti debet Iudæis, vt decreuit Sacra Congr. Epiſcoporum, & Reg. in vna Rauennaten. 28. Nou. 1594. & retuli etiam ſupra v. Hebræus, licet in multis locis non ſeruetur.

11 *Signum, &c.* Iudęi in ſtatu Eccleſiaſtico tenentur portare galerum glaucum. Diebus feſtis publicè laborare non poſſunt. Cum Chriſtianis ludere, comedere, vel familiaritatem habere prohibentur. Chriſtianos Infirmos curare nequeunt, neque Chriſtianas nutrices habere: neque Domini vocanti ſunt. *Iulius III.* 19. *Maij* 1554. *Paulus IV. conſt.* 9. *c. Nullus* 13. *cum ſeqq.* 28. *q.* 1. *c. Ad hæc, De Iudæis*.

12 *Exequiarum* Iudæorum ritus eſt huiuſmodi. *Requieſcat Anima eius ſuper ſtatu ſuo in pace, donec veniat conſolator pacem annuncians. Patres æterni dormientes in Hebron, Paradiſi Portas aperite illi dicentes, In pace venias. Angeli pacis egredimini in occurſum ſuum: Paradiſi portas aperitæ illi dicentes, In pace venias*. Lauor tit. 2. c. 15. nu. 141.

13 *Conuerſio*. Iudæi non ſunt ad fidem cogendi. Si tamen eam ſuſceperunt, coguntur retinere, licet ſuſcepiſſent inuiti. *c.* 4. *licet plerumque* 45. *diſt. c.* 1. 1.

14 Iudæis ad fidem conuerſis debetur

tur legitima, & ſucceſſio Paternorum bonorum.

† Niſi ſint illicitè acquiſita, quia tunc ſunt reſtituenda propriis Dominis ſi ſint certi. Si vero ſint incerti, applicantur conuerſis tamquam Pauperibus.* *Paulus III. conſt. 32. Cupiētes Iudæos.*

† Sacra Congr. S.D.N. approbante, non ſolum dixit obſeruari poſſe ſupradictam Conſt. Pauli III. quo ad licitè acquiſita, vel illicitè ab incertis: ſed etiam alias fuiſſe factam gratiam filiis Hebræorum conuerſis ad fidem Chriſtianam etiam de bonis illicitè acquiſitis à certis Perſonis. P.F. 15. Iunii 1646. ad 118. n. 17.

Rationem habes apud Clauem Regiam lib. 10. tr. 5 c. 6. n. 31.

Nec debent arceri à Canonicatibus, & Beneficiis Eccleſiaſt. ex eo capite præcisè, quod fuerint conuuerſi à Iudaiſmo *cap. Eam. te 7. de præſcript.**

45 Iudæi ad fidem conuerſi efficiuntur ciues loci, vbi baptizantur: ſed non debent poſtea conuerſari cum Iudæis nondum conuerſis, niſi poſt longum tempus. *Ibid. & c. 12. Nullus 28. q. 1.*

Lauari tamen interdum cum Iudęo in balneo, nonnunquam excipi, vel excipere conuiuio, & alia id genus rarius effecta, non ſunt peccata mortalia, ſi non ſit occaſio ruinę ſed ſunt peccata venialia ob materię leuitatem. *Diana 5. tr. 5. r. 21. in fine & tr. 13. r. 11.*

19 Quod vero filii Iudęorum inuitis Parentibus baptizari non debeant, dixi lib. 1. Inſt. Can. tit. 1. n. 7.

I V D E X.

Aduocatus. Auditor Cauſa. Citatio. Concubina. Delictum. Excommunicatio. Fideiuſſor. Homicidium. Legatum. Matrimonium Minor. Monitorium. Princeps. Reſtitutio. Sepultura. Teſtis. Tortura.

1 QVis. Iudex loci delicti cognoſcere debet de cauſa, non Originis, vel domicilij, 1618. Bati 18. Setembris 196. *v. Cauſa. Delictum.*

2 Laici poſſunt in cauſis profanis conueniri à Clericis coram Iudice laico, non obſtante prohibitione ſynodali, 1602. Caſtellaneta 20. Auguſti 93. 1605. Lecce 28. Febr. 19. §. 4. *Verbo Citatio. Clericus.*

3 *Delegatus* ad Vniuerſitatem cauſarum habetur pro Iudice Ordinari. *Maranta 4. p. Iudic. 5.*

4 Iudici Ordinario dicenti ſe delegare cauſas meri, & mixti imperii ex aliqua iuſta cauſa, poteſt credi ſecundum aliquos, licet multi alii DD. contradicant; quia cum de illius iuriſdictione conſtet, pręſumendum eſt pro ęquitate: ſecus in Delegato, vel Arbitro quorum iuriſdictio pendet ab alterius conceſſione. *Rota apud Farin. p. 1. t. 1. dec. 553 n. 6.*

5 *Acta* per Iudicem mente captum non valent, quamuis communi errore reputaretur ſanę mentis *Bonac. de matrim. q. 2. pun. 8. n. 37.*

6 In his, quę coram Iudice fiunt, dolus, & metus abeſſe præſumitur. *l. 1. C. de præd. minor.*

7 Iudex Eccleſiaſticus procedere debet vt Pater, non informationes capere pro qualibet re leui, neque reuoluere proceſſus antiquos, 1602. Andria 10. Decemb. 147.

8 Non debet dare ſuos proceſſus Iudici laico. 1600. Meſſina 5. Decemb. 23.

Nec ipſe vti proceſſu Iudicis laici, niſi pro inditio ad capiendam informationem, 1602. Cirenza 4. Iun. 54. 1655. Lodi 23. Apr. 26.

9 *Sententiam* diffinitiuam Iudex reuocare non poteſt, interlocutoriam vero ſic. *l. 2. C. de ſent. ex breui c. recit. l. Quod iuſſit 14. ff. n. de re iud. c. Cum ceſſante 60. De Appell. 4. 6. 34.*

Immo etiam diffinitiuā ſi nulliter lata fuit. *Tiber. pract. iudic. c. 53. n. 3.*

Sed diffinitiuam ſolus Ordinarius, inter-

interlocutoriam etiam Delegatus, *nu*.4.

10 Iudices Eccleſiaſtici poſſunt etiã pęnam pecuniariam infligere, applicandam locis pijs ſecundum Concii. Trid. ſeſſ.25. cap.3. *c. Statuimus* 55. *& ibi gloſſ. v.* Bannum 26. *q.* 1. *vt dixi in tit. de nupt. num.* 82.

11 Iudices laici poſſunt pœnas imponere contra non obſeruantes dies feſtos: verum ſi Epiſc. alicui licentiam dederit, non poſſunt illum punire. *S. C.C. in vna Placentina* 28. *Aug.* 1628. *Vide in Can. lib.*2. *tit.*9. *n.*6.

12 Iudex ſi aliquid accipiat ab vno Collitigantium, vt pro eo ſententiam ferat ſecundum opinionem probabilem relicta alia probabili, vel etiam probabiliori, ſiue vt citius, & diligentius cauſam expediat, non tenetur ad reſtitutionem, vt probabile cenſet *Diana* 3. *tr.* 5. *r.* 45. *&* 55. *Romæ tamen incurrit pœnas Bullæ de datis ex promiſſ.*

13 Iudex dicitur procedere nulliter, quando non fuit præſtitum iuramentũ calumniæ petitum, vel non fuit facta citatio in ſpecie ad ſententiam, vel quãdo ſententia non iuſtificatur ex Actis. *Rota apud Ludouiſ. dec.* 209.

14 *Priu. &c.* Iudices Eccleſiaſtici, in aliqua Eccleſia deputati, niſi ſint Vicarij Generales, non debent habere locum in Choro, neq; præſente, neque abſente Epiſcopo. *S. Rit. Congr. in vna Compoſtellana* 20. *Iunij* 1600.

15 Iudices etiam Delegati eſt cognoſcere, an ſit ſua iuriſdictio. *l. Si quis ex aliena* 5. *ffu. de iudic. Diana* 4. *tr.* 7. *reſ.* 13.

16 *A tutelæ* non excuſantur Iudices, ſeu Magiſtratus Municip. *l. Propter* 23. *ffi. de excom.*

17 *Pœna.* Iudices intromittentes ſe in officio A.C. exc. Papæ reſ. incurrunt. *Pius IV. conſt.* 33. *Ad eximiæ.*

18 Iudex Eccleſiaſticus ferens ſententiam iniuſtam contra conſcientiam, eſt ſuſpenſus, modo non ſit Epiſcopus: & per conſequens ſi celebret ante abſolutionem ab ea, ſit irregularis. *c.* 1. *de re iud. lib.*6. *Nau. c.* 25. *n.* 12.

19 *Minores*, Pupilli, Viduæ, aliæq; miſerabiles Perſonæ, & Vniuerſitates, quæ Pupillorum, & Minorum priuilegio gaudent, ex priuilegio eis conceſſo de Iure cõmuni. *in l. vnic. C. quando Imp. inter Pup. & Vid.* & etiã in Regno Neapolitano in conſt. *Statuimus*, aliiſq; Regnis, habent electionem, & variationẽ fori dummodo iurẽt perhorreſcere potentiam Aduerſariorum, vbi lis eſt cœpta, vel debet incipi. *Vt ex c. Statuimus*, §.1. *de reſcript. lib.*6. *habetur etiam in conſt. Statuimus.*

Et ſtatim facta electione, ac variatione, Iudex, coram quo fuit cœpta lis, efficitur incõpetens, licet ei non fuerit inhibitũ. *Galluppus in Praxi p.*2 *n.*56. *&* 57.

Et Orphanorum nomine veniunt etiam, qui Parentes habent quidem, ſed inutiles; & Viduarum, quæ Viris inutilibus reperiuntur nuptæ. *Diana* 2 *tr.* 16. *reſ.* 52.

Limita tamen primo, quando lis eſſet cæpta in vita Defuncti. *Rot. apud Galleſ. d.*93. *n.* 21.

Limita ſecundo in cauſis Camerali obligatione vallatis. *Rota dec.* 93.

Limita tertio, quando Defunctus expreſsè ſubmiſit ſe, & ſuos hæredes iuriſdictioni alicuius Iudicis, licet litem non incœpiſſet. *Rota nu.* 21. *vide alia in can. lib.*5. *tit.* 39. *ſent. exc. n.* 114. §.17.

20 *Laici* Iudices non debent habitare, vel exercere iuriſdictionem in locis immunibus, maximè criminalem. c. 1. de immunit. Eccleſ. 1602. Certoſini 5. Martij 9.

Neque in Palatio Epiſc. *ſup. Epiſ.* 84.

21 Cauſa Laici, qui facit inſultũ curiæ Laicali, ſpectat ad Iudicem laicum priuatiuè, 1655. Todi 25. Iunij 138.

22 *In cauſa ſuſpicionis* Iudicum inter Regulares, procedendum eſt ſecundum Ius commune, vbi conſtitutio particularis Religionis nõ prouidit, 1654. Offer.

 20. Nou.

20. Nou. 214. ad 4.

23 † Synodalis.

Epiſcopus non poteſt ſibi reſeruare nominationem Iudicum Synodaliũ faciendam extra Synodum, cum reperti fuerint præditi qualitatibus requiſitis: ſed ſi non adſunt idonei in diœceſi, danda facultas deputandi alios de conſenſu Capituli, 25. *Maij* 1600. *Mazarina.*

24 S. Cong. Conſulta, an decretum Conc. c.10. ſeſſ. 25. quo tribuitur facultas Epiſcopis ſubrogandi alium in locũ Iudicis Synodalis defuncti, procedat etiam in caſu diuturnæ abſentiæ alicuius ex Iudicibus Synodalibus.

Reſpondit d. c. 10. comprehendere etiam diuturnam abſentiam, quæ morti æquiparatur. *c. Præſentata, de teſtib. Cardin. conſ.54. facit tex.12 l. ſi longus, ff. v. de Iudic. & in c. Quod ſedem, de off. Ord. Fagnan. c. Nullus, de elect. n. 54.*

25 Sacra C.C. die 13. Nou. 1627. cẽſuit, Epiſcopum Piſtorien. non potuiſſe præcipere, vt Iudices Synodales in cauſis ſibi delegatis vti tantum debeant opera Notariorum Curiæ Epiſcopalis.

IVDICIVM.

Sibylla.

1 *Aſtiterunt Reges Terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius.* Pſal. 2.

Horum verba reperi deſcripta in quadam pia tabella Eccleſiæ S. Mariæ de Tempetellis Eremitatum S. P. Auguſtini, intra limites Parochię Terrę Coperſiti, Caputaquen. Diœceſis, cui olim Archipresb. præfui. Vt ſequitur.

Iudicium ſanguineum contra *Ieſum Chriſtum* Saluatorem Mundi.

Chieris. Iuſtus ſit: morietur tamen: maximè quam Populum ſuis concionibus ad ſeditionem excitat.

Tareas. Exterminemus ſeditioſum, in Patriæ perniciem natum.

Ioram. Quare ſinemus, Virum hunc, quia iuſtus eſt, ad mortem damnari?

Ioſaphat. Catenetur, & in vinculis perpetuis teneatur.

Raphnit. Siue iuſtus ſit, ſiue iniuſtus, quia Maiorum legibus non paruit, ferendus non eſt.

Ptolæmeus. Si nec iuſtus eſt, nec iniuſtus, quid tamen moramur? Cur non cito, vel morte, vel exilio ipſum damnamus.

Tareas. Præſtat ipſum, vel exilio damnare, vel ad Cæſarem mittere.

Meſa. Si iuſtus eſt, cõuertamur ad ipſum, ſin iuſtus, expellamus ipſum à nobis.

Simon leproſus. Qua lege tenetur ſeditioſus.

Rabam. Sed cur latæ ſunt leges quam vt ſeruentur?

Nicodemus. An lex noſtra aliquem inauditum, & incognita cauſa, condemnat?

Diarbias. Cum igitur populum ſeducat, morte dignus eſt.

Ioſeph ab Arimathia. Turpe ſane erit & flagitioſum, ſi non in tota Ciuitate ſit, qui innocentem defendat.

Surath. Nulla lex vnquam immerito mortem irrogat. Quid ergo hic homo peccauit?

Riphar. Lex in nullos, niſi ſontes, lata eſt. Quare fateatur hic homo crimen ſuum, deinde condemnetur.

Putiphares. Seductor patriæ, & populum perturbat, ergo exterminandus.

Samech. Ita tranſigamus, ne nobis reſiſtat: ſi recuſet parere, punietur.

Ichias. Reus non eſt incognita cauſa morti obijciendus.

Caiphas Pontifex, in cuius ſent. tranſierunt omnes, præter Ioſeph. & Nicodemum. Vos neſcitis quicquam, nec cogitatis: quia expedit vobis, vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota Gens pereat.

Vxor

Vxor ad Pilatum. Nihil tibi,& iuſto illi: multa enim paſſa ſum per viſum hodie propter eum.

Populus ad Pilatum. Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris: omnis enim, qui ſe Regem facit, contradicit Cæſari. Tolle, tolle: crucifige eum. Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros.

Sententia Pilati, omnium quæ vnquam extiterunt iniquiſſima.

Ego Pontius Pilatus Iudex in Ieruſalem ſub potentiſſimo Cæſare Tiberio, cui felix,& fauſtum ſit Imperium. Cum ſederem pro Tribunali, vt ius omnibus, etiam Synagogæ Iudæorum, dicerem, audita,& cognita cauſa *IESV Nazareni*, quem Iudæi vinctum adduxerunt, ſic iudicio. Quando ipſe quidem arrogantibus verbis ſe fecit Filium Dei, & ſe Regem Iudæorum prædicauit, tametſi pauper rimis parentibus ſit prognatus, & ſe Templum Salomonis deſtructurũ dixit, cum duob. latronibus ad crucem damnetur.

2 In Iudicialibus, & libellis de ſui natura ordinatis ad acquirendum, ſemper ſit interpretatio ad fauorem petẽtis; in contractibus vero ſemper ſit interpretatio contra illum,qui potuit clarius loqui. *Rota apud Farin. p. 1. t. 1. dec. 561. n. 7. v. ſup. v. Inſtrum. n. 7. 3. 14. 29.*

3 Iudiciũ temerarium non eſt mortale, niſi quatuor concurrentibus.

I. Vt fiat ſine ſufficientibus indicijs ſiue coniecturis.

II. Vt ex plena deliberatione.

III. Vt certo, & ſine vlla formidine. Vnde opinari, vel ſuſpicari, nõ erit peccatum mortale; quia opinioni, & multo magis ſuſpicioni, ineſt formido oppoſiti. *Dian. 3. tr. 5. r. 31.*

IV. Vt de re valde lædente exiſtimationem proximi.

IVRAMENTVM.

Debitor. Donatio. Dubius. Falſum. Incontinenti. Liber. Matrimonium. Monitorium. Ordo. Teſtis. Vis. Votum.

1 QVal. &c. Iuramentũ ſequitur naturam actus, ſuper quem cadit. *l. fin. C. de non num. pec.*

2 Ad ea, quæ ſunt neceſſaria, & per rationem inueſtiganda, non inducitur iuramentum. Deriſibilis enim,ac temerarius videretur, ſi quis in diſputatione alicuius ſcientiæ vellet propoſitum per iuramentum confirmare. *S. Th. 2. 2. q. 79. corp. Clau. Reg. lib. 5. c. 4. n. 3.*

3 Iurans per pudenda Chriſti, vel Sanctorũ, eſt blaſphemus propter magnam irreuerentiam, & vti blaſphemus puniendus eſt. *Farin. pract. crim. q. 20. n. 21. & 25.*

4 Iurans obiectum verũ,quod ignorat, puta quod ſcholaris confecit curſũ, vel quod Petrus eſt nobilis, ſi doctus eſt aliquod fundamentum, ex quo hoc probabiliter credit abſque vlla probabili ratione dubitandi de contrario non peccat. *Ex Hurtado de Mendoza Dian. 5. tract. 7. reſ. 10. Quem ret. in Coll. ad Pr. 8. 13. 19.*

5 Laici iurant tactis ſacripturis. *cap. 20. Hortamur 3. q. 9.*

Clerici, præſertim Sacerdotes, tacto pectore. *Riccius reſol. 235.*

Milites tacta Cruce Hebræi vero tacto calamo. *Tiber. form. lib. 3. clauſ. mutui, 9. iurauit.*

6 An non adimplens iuramentum promiſſorium factum cum animo adimplendi, ſed in re leui, etiamſi illa res leuis ſit materia totalis iuramenti, peccet mortaliter; affirmatiua probabilis, & tutior; negatiua minus tuta, ſed fortaſſe probabilior. Rationes vtriuſque apud Clauem Regiam. *lib. 5. c. 4. num. 28.*

7 *Effectus.* Iuramentum vltroneum nō releuat. *Oin. de act.* §.*item ſi quis n.*73.

8 Quando, & quomodo teneatur ſeruare iuramentum, qui iurauit æquiocè, vel ſub conditione in mente retēta, vel contra intentionem eius cui iurauit, *dixi in Collect.Prou.*8. 13 4. Nempe quod tenetur ſeruare ſecundum intentionem alterius, ſi id dolo malo, vel ſine iuſta cauſa fecit: alias ſecundum intentionem ſuam. *Clau. Reg. lib.* 5. *c.* 4. *n.*20.

9 Si Hoſpes tradit Cauponi valliſiā ſigillatam, quæ ſibi poſtea diſſigillata reddatur, de quantitate, & valore rerum ſtabitur iuramento deponentis, qui dicit ſibi res ex valliſia ſubtractas: ſicut alias vbi dolus, & perfidia verſatur. *Oin. inſt. de verb. oblig.* §. *fin. n.* 27.

10 Qui agit rei vendicatione, ita cōcludenter debet probare dominium, vt in ſupplementum non admittitur iuramentum. *Rota apud Coccin. deciſ.* 69. 4. 6. 33. 152.

11 Iuramentum ſufficit ad probanda primam tonſuram, 1601. Camerino 29. Maij 143.

12 Licet ſimplex promiſſio ſoluendi vſuras non obliget; iuramentum tamen obligat in conſcientia. Ideoq; qui promiſit vſuras ſub iuramentum, & ad ſtatutum diem non ſoluit, peccat mortaliter; niſi à Iudice Eccleſiaſtico ſe abſolui fecerit, vel à parte remiſſionem obtinuerit. Soluens tamen repetere poterit, niſi iuraſſet, etiam non repetere. *c.* 1. & *c. debitores* 6. *de iureiur. Abb. in c. fin. de pact. n.* 2. *Nau. c.* 17. *n.* 245.

13 Iurans, vel vouens concubinam vlterius non cognoſcere, nihilominus poteſt cum ea contrahere matrimoniū: quia votum, vel iuramētum huiuſmodi intelligitur ſolum de coitu illicito. *Gl. c. Illud* 3. *verſ. claudatur,* 31. *q.* 1.

Quod verum eſt, etiamſi iuraſſet expreſsè non contrahere matrimonium cum ea relicta ſibi facultate cū alijs contrahendi: quia tale votum, vel iuramētum eſt impeditiuum maioris boni. Nā melius eſt contrahere cum concubina, quam cum alia. At ſeruare caſtitatem eſt melius vtroq; & ideo caſtitatem vouere poteſt. Et iuramentum quoq; nullum eſt ſicut, & votum, quādo impedit maius bonum, niſi factum ſit in fauorem tertij, à quo fuit acceptatum, *Bonac. to.* 2. *diſp.* 4. *de voto q.*2. §.5. *n.* 9.

14 Iurans ſe non luſurum, donec pater Roma redeat, vel aliquid aliud faciat, iurans non poteſt ludere. Secus ſi iurauit, quouſq; pater vellet, quia mortui nulla eſt voluntas, vel conſenſus: ſecus furioſi. *Bonac. de legib. diſput.* 4. *q.* 1. *pun.* 16. *n.* 6.

15 *An Princeps* laicus poſſit per ſtatutum; vel alias irritare iuramentum? Quidam negant. *Dian.* 1. *tr.*2. *reſ.*73. Quidam probabilius affirmant poſſe indirectè præſumendo ſimulationem, vel dolum. *Vt dixi lib.*3. *Ciuilium tit.*21. *n.*16.

16 *Pœna.* Iurantes, aut iurare facientes contra Eccleſiæ libertatem, aut contra Decreta Conc. Trid. ſunt ipſo facto excommunicati, & abſolutio Papæ reſeruatur. *Greg.XIII. Conſt.* 103. *quam retuli in Can. lib.*5. *tit.*39. *n.*172.

IVRAMENTVM CALVMNIÆ.

Iudex 13.

1 QVinq; debet continere, vt latius dixi lib.4. Ciuilium, tit.16. n. 2. quę breuius habentur in quatuor verſiculis poſitis à gl. c.1. v. Calumniæ iuramentum, De Iur. cal.

Illud iuretur, quod lis ſibi iuſta videtur.

Et ſi quæretur, verum non inficietur:

Nil promittetur, nec falſa probatio detur;

Vt lis tardetur, dilatio nulla petetur;

2 Iurans de calumnia ante litem cōteſtatam nō debet in expenſis condemnari, licet deficiat in exceptione oppoſita:

ta; quia non eſt veriſimile, aliquem eſſe ſuæ ſalutis immemorem. *c. Sancimus penult. 1. quæſt. 7. gloſ. in c. Finem, §. ver. expenſas. De dolo, & contum.*

Et iuramentum calumniæ ad omnia, quæ incidunt, & emergunt poſt litem conteſtatam, extenditur. *Auth. Hoc Iuramentum, C. de iuram. calum.*

3 Pœna recuſantis iuramentum calumniæ, cum præſtandum fuerit, eſt, vt Actor ab inſtituta cadat actione, & Reus haberi debeat pro confeſſo. *c. vlt. §. fin. de iurament. calumn.*

IVRISDICTIO.

Epiſcopus. Generalis-Gubernium. Iudex. Iuramentum. Peccatum. Vicarius.

1 V*oluntaria* dicitur, quando fit aliquid abſque neceſſitate, & diſceptatione Partium: contentioſa vero, quæ redditur in inuitum. *Oinot. de libertin. §. ſerui num. 2.*

Illa poteſt etiam extra territorium exerceri hæc ſecus regulariter. *Nouit. de off. leg. Clem. 1. de foro comp. cum ſuis gloſſis.*

2 Par in parem non habet poteſtatem *c. Innotuit. 20. De elect. l. Nam Magiſtratus 4. ff. u. de recept. arb. l. ille à quo 13. §. Tempeſtiuum, ff. i. Ad Trebell.*

Niſi Par Pari; vel etiam Superior Inferiori voluntariè ſe ſubiiciat. *c. 39. Nos ſi incompetenter 2. q. 7. l. Eſt receptum 14. ff. u de iuriſd. omn. Iud.*

Dicuntur autem duo pares, quando habent eandem iuriſdictionem, diuiſa inter ſe adminiſtratione: ſecus ſi vnus habeat iuriſdictionem criminalem, alius ciuilem. Nam Capitaneus Iuriſdictionis criminalis punit Capitaneum Iuriſdictionis ciuilis; niſi deliquiſſet intuitu Officij; quia tunc in Regno ſola magna Curia cognoſceret. *Vinc. de Franch. dec. 274. & dec. 326. num. 4.*

3 In Tribunalibus communibus datur locus præuentioni, quando cauſa eſt mere laicalis, & laicus eſt reus, 1647. 12. Apr. 1.

IVS. *Impedimentum.*

1 I*Vs in re*, & Ius ad rem, differunt. Nam Ius ad rem eſt poſſe aliquid Iure petere, quemadmodum electi, vel Præſentati poſſunt petere beneficium. Ius autem in re eſt, quod ex collatione competit; & hoc eſt vtilius, quam Ius ad rem. *Gloſ. in c. 1. ver. Ius ad rem. De conceſſ. præben.*

2 Iura diſſimilia rationis diſſimilitudo inducit. *l. 1. §. largius, ff. i. De ſucceſſorio edicto l. vlt. C. de Codicil. Gloſ. extr. Ad conditorem 3. Io. 22. ver. Noluimus. De verb. ſign.*

3 Iurium correctio nec ex identitate rationis inducenda eſt. *l. Præcipimus 32. in fin. C. de appell. Oinot. de Interd. §. Poſſidere num. 186. verſ. 5.*

IVS CONGRVI. Venditio.

IVSPATRONATVS. *Altare. Patronus*

1 S*Acra &c.* Cenſuit, Fundatori Conuentus concedendum eſſe Iuſpatronatus honorificum; & quod in collectis exprimantur nomina Defunctorum, non autem viuorum, 1606. Carm. Scalzi 14. Ian. 52. 1620. Valliſolentana 3. Aprilis 102.

2 † In conferendo beneficio attendatur vltimus ſtatus, ſi fuit pacificus, ſecus ſi litigioſus, maximè ſi conſumptam vacationem conſtet. *Othob. deciſ. 234.*

3 In Eccleſia Collegiata, ſeu Conuentuali non acquiritur Iuſpatronatus ſine priuilegio Apoſtolico. *cap. Hinc eſt etiam 164. 1. c. Nobis, & ibi Fagn. num. 14. De iurep. Ep. 20. 21. v. Summa 4.*

LAI-

L

LAICVS.

Citatio. Habitus. Horæ Canonicæ. Iudex. Iuramentum. Peccatum.

1 CLerico iniuriam inferens puniri poteſt ab vtroque Iudice. *c. Cum ſit generale* 8. *De foro comp. cap.* 2. *de priuil. Clar. pract. crim. quæſt.* 36. *num.* 42. *Bonac. de legib. diſp.* 10. *quæſt.* 2. §. 1. *num.* 32.

2 Laici accipientes oblationes factas Sacerdotibus in Eccleſia, ſunt ipſo facto excommunicati. *S. Damaſus Papa. cap. Hanc* 10. *quæſt.* 1.

3 Laici tentantes ſubornare teſtes in cauſa pendente coram Iudice Eccleſiaſtico, poſſunt per Epiſcopum puniri. *Sacra Congreg. Immunitatis in vna Rhegienſi* 18. *Martij* 1631.

4 Laici cogi poſſunt ad declarandum eorum edictum generale non ligare neque Eccleſiam, neque Clericos. *Ead.* 7. *Decemb.* 1632. *Felin. in cap. Eccleſia S. Mariæ* 10. *num.* 81. *De conſtit. Anchar. conſ.* 155. *Hier. Gabr. conſ.* 34. *num.* 3. *vol.* 2. *Barb. Collect. Bullar. v. Laicus.*

5 Sacra, &c. De mandato S D.N. declarauit, clauſulam *De licentia Superiorum*, in Breuibus pro tranſeundo à ſtatu laicali ad Clericalem appoſitam, eſſe intelligendam de Generali Ordinis, ac Prouinciali Oblatorum huiuſmodi: ita vt pro eorumdem Breuium executione vtriuſque conſenſus, & licentia requiratur, 1624. Oſſeruanti Recolletti di Francia, 6. Iulij 178.

LAMECH.

CVm eſſet cæcus, occidit Cain, ſecundum Gratianum in §. *Itaque, verſ. ſed obijcitur ſub cap.* 2. 15. *quæſt.* 1.

Sed an hoc ſit probabile, latius expendi in Collect. ad Gen. 4. 23.

LATRIA. Honor.
LATRO. Furtum.
LAVS. Honor.

LECTORES.

Paupertas. Priuilegium.

STudij Romani, Aduocationis, vel cuiuslibet publici Officij munus exercere prohibiti ſunt à Leone X. conſtit. 4. præterquam, ſi voluerit, domi conſulendo.

LEGATVM.

Alimenta. Cauſa pia. Diminutio. Donatio. Dos. Eccleſia. Electio. Epiſcopus. Hæres. Meretrix. Notarius. Relictum.

1 PIum. Legata pro incertis, & male ablatis, vel ad ſatisfaciendum Creditoribus, dicuntur ad pias cauſas. *Tiraquel. de priuileg. piæ cauſæ. Proem. verſ. Item relictum pro incertis cum ſeqq.*

2 Ea, quæ generalibus ſtudijs legantur, pijs legatis æquiparantur, de quibus quartam non deberi, ſacri Canones manifeſtè diſponunt, 1616. Gerunden. 13. Maij 53. *cap. fin. de teſtam.*

3 *Pro Sacriſtia, & infirmaria* conuerti non debent in alium vſum, 1600. Domenicani 18. Dec. 20.

4 Minores de obſeruan. ſunt huiuſmodi legatorum capaces, 1602. Oſſeru. 26. Mar. 19.

5 Licet Cappuccini, & Obſeruantes ſint incapaces legatorum annuorum, non tamen ſunt incapaces recipiendi ſubſidium, quod eis daret aliqua Communitas, vel Perſona particularis, ad hoc à Teſtatore grauata, 1632. Cappuccini 12. Nou. 194.

6 *Pro miſſis* celebrandis legata non ſunt

ſunt beneficia. Si tamen non habeant Eccleſiam determinatam, Ordinarius curabit, vt determinetur, vbi ſit, qui notet, quando ſatisfiat obligationi, 1594. Fondi 20. Ian. 26. §. 2.

7 *Pro maritandis* Puellis Pauperibus legatum relictum, dari debet iis, quæ victum quotidianum laborando ſibi quærunt. *Oinot. de excomm. tut. §. ſed & propter num. 2. Et alia notabilia de huiuſmodi legatis omnino videnda apud Diana 2. tract. 16. reſol. 52. Ex quo ego lib. 1. Ciuil. titul. 25. num. 9.*

8 Legatum relictum Maritandis poteſt dari Monachandæ, 1616. Peſaro 26. Aug. 127. 1622. Macerata 21. Ian. 21. 1648. 7. Febr. 21. 1649. 11. Martij 24.

Etiam in ſpecie: vnde legatum dotis debetur legatariæ Monaſterium ingredienti. *Rota apud Ludouiſ. dec. 301.*

Licet Teſtator dixeri, quod moriente coniugata ſine filijs, dos reuertatur ad aliquem locum pium, 1625. Amelia 5. Apr. 71. *Fabr.*

9 Legata pia intra triennium à die obitus Teſtatoris non impleta, exequuntur Commiſſ. Fabricæ S. Petri, retenta eorum medietate pro dicta Fabrica. B. Pius V. conſt. 97. *Exigit.*

Si tamen legata ſunt incerta, conuertuntur in beneficium Pauperum, non Fabricæ. Alex VII. *Supermi* 30. Auguſti, 1655.

10 Grauati ab Executoribus Legatorum piorum, tam Eccleſiaſticis, quam laicis recurrere debent ad Iudicem Eccleſiaſticum, 1589. Monopoli 20. Martij 80.

11 *Conditio* exiſtens in legatis non trahitur retro, niſi fauore piæ cauſæ. *Tiraquel. priuil. 59.*

12 Pluribus Conditionibus diſiunctim in diuerſis partibus teſtamenti eidem legato appoſitis, vltima debet adimpleri pro legati conſecutione. Fauore tamen piæ cauſæ neque vltima, neque prima, neque media attenditur, ſed tantum leuior. *l. Quod traditum 87. & l. ſub diuerſis 51. ff. idem de condition. & demonſtr.*

13 Legatum relictum ſub conditione deficientis primi gradus in ſecundo gradu ad pias cauſas, debetur, quamuis non deficiat primus gradus. verbis gratia. Si Teſtator dixerit: *Titius hæres eſto: & ſi Titius hæres non erit, Stychus hæres eſto, Stychus liber eſto.* Certe licet Titius hereditatem adierit, nihilominus Stichus liber erit. *Caſus expreſſus in l. 2. ff. u. de manum. teſt. Quam ad omnem piam cauſam extendunt alleg. per Tiraquel. priuil. 62.*

14 An Teſtator adijcere poſſit legato conditionem ſiue clauſulam, ne Epiſcopus in illius executione ſe intromittat; & ſi fundet cappellam, illam eximere ab Epiſcopi iuriſdictione; vel prohibere, ne Hoſpitale à ſe fundatum Epiſcopus viſitet poſt ſuam mortem (quia viuente fundatore, certum eſt, ab Epiſcopo viſitare non debere) Quidam negant: quia talis clauſula de iure Ciuili fauore piæ cauſæ habetur per non appoſita. *Auth. Licet Teſtator, C. de Epiſc. & Cler.*

Quidam ſecus de iure Canonico, & Concil. Trid. quia ſic ſæpius reſoluit ſacra Congr. vt dixi in can. tit. de cenſib. num. 4. §. 8.

Nec Epiſcopus ſe intromittere poteſt niſi in caſu negligentiæ. *Diana 1. tract 2. reſ. 83. Ex c. tua nobis. De teſtam.*

15 *Relinqui* poſſunt hodie etiam extra teſtamentum legata, & fideicommiſſa. cum legata ſint per omnia fideicommiſſis exequata *Oinot. Inſt. ad S. C. Treb. §. Præter ea num. 4. & 5.*

16 *Almæ Domus* legata Notarij, &c. reuelare tenentur. *B. Pius V. conſt. 96. v. Notarius remiſſiuè.*

17 *Mobilium* legatum regulariter intelligitur de exiſtentibus tempore teſtamenti. *l. Si ita ff. i. de auro, & arg. leg.*

Fallit. I. Quando legatum factum eſt vxori, vel coniunctæ Perſonæ.

II. Quan-

II. Quando per verba geminata, prægnantia, & ampla, puta omnium, ſingulorum, cuiuſcumque generis, &c. Vide quæ dixi in tit. de legat. num.2.

III. Quando Teſtator concedit legatario licentiam capiendi legatum propria authoritate. in quibus caſibus intelligitur de extantibus tempore mortis. *Rota apud Coccin. dec.43.*

18 *Falcidia*, vel Trebellianica non detrahitur de legatis ad pias cauſas, niſi hæres quoque eſſet cauſa priuilegiata. *Auth. Similiter, C. Ad l. Falc. Barboſa alleg.75. num.2.*

19 *Præſtanda* ſunt legata, deducta legitima, licet filius non confeciſſet Inuentarium; quia legitima deducitur tamquam æs alienum. *Oinot. de hæred. qualit. §. Extraneis num.23.*

20 *Accipiens* legatarius legatum propria auctoritate, tenetur illud reſtituere hæredi, ſi eius interſit ratione Falcidiæ, vel alia, & ſi illud ita occupauit poſt aditam hæreditatem, & captam ab hærede poſſeſſionem, legatum ipſum perdit. *l. Vnica Cod. Quor. legator. Oinot. de Interd. Quor. bonor.*

Eccleſia tamen, vel cauſa pia huic legi non ſubiacet. *Tiraq. priuil.45.*

21 *Electio* legati in genere relicti, eſt legatarij, non hæredis, niſi Teſtator aliud diſpoſuerit. *§. Si generaliter inſt de leg. & ibi Oinot. num.15.*

22 Legatarius hæredem cogere non poteſt ad adeundam hæreditatem, ſicut nec fidei commiſſarius ſingularis. Vniuerſalis vero ſic. *l. Cogi 16. ff.1. Ad S. C. Trebell. Oinot. de fide. com. hæred. §. ſed quia num.11.*

23 *Translatum* in dubio in alium intelligitur legatum cum onere ſuo. Vnde ſi Pater filio libros emit, & in teſtamento diſpoſuit, vt conferret, ſi filius viuo Patre moriatur, & Pater alteri filio tradat libros illos, iſte quoque tenebitur eos conferre. *l. Caio 13. & ibi Bart. ff.i. de alim. & cib. legat.*

24 Legatum tranſire cum onere ſuo, intelligitur de legato vniuerſali, ſecus de particulari. *l. Cum Pater 77. §. Menſa 16. ff.i. de legat.2.*

Quem textum ibi Iaſon inducit ad caſum, quod ſi ſit Patriæ conſuetudo, quod mortuo Parochiano, Parochus habere debeat illius veſtes, inter quas aliquæ eſſent oppignoratæ, hæres non tenetur eas luere: quia hoc eſſet veluti quoddam legatum vniuerſale.

25 *Pœna.* Legata relicta Eccleſijs negans, vel eorum ſolutionem differens quouſque in Iudicio conueniatur, condemnari poteſt ad pœnam dupli. *§. Sed furti. Inſt. de action.*

26 *Quando legatum perdatur, ſeu deficiat.* Legatarius occultans Inſtrumentum Teſtamenti, perdit legatum. *l. ſi legatarius 25. C. de legat. Iaſ. in l. ſi teſtam. 10. num.7. C. de teſtam.*

27 Legatum inductum, & deletum non debetur, ſi teſtator illud conſulto, deditaque opera deleuit: idque præſumitur in dubio, niſi eſſet relictum ad pias cauſas. *Tiraq. priuil.6.*

28 Extinguitur legatum, ſi res legata à Teſtatore alienatur animo legatum adimendi; ſed in dubio non præſumitur, præſertim in pijs cauſis. *§. Si in rem ſuam. Inſt. de legatis. Ang. v. legatum, §.26. Tiraq. priuil.40. 41. & 42.*

29 Item extinguitur legatum, ſi pendente conditione, Legatarius maiori capitis diminutione minuatur: adeo vt non reuiuiſcat, etiam ſi ea conditione pendente, reſtituatur. *l. Interdicit 59. ff.i. de condit. & demonſtrat.*

Niſi eſſet legatum libertatis. *l. Ariſto 46. ff.n. de manum. teſtam.*

Vel alias ad pias cauſas. *Tiraq. priuileg.50.*

30 Incertum ratione rei legatæ non debetur. *l. Titia 74. ff.i. de legat.2.*

Sicut nec ſtipulatio. *l. Si ita ſtipulatus 120. ff.n. de verb. oblig.*

Ad pias tamen cauſas æſtimabitur ex

Part-

Patrimonij quantitate, Perſonæq; legantis qualitate, & validum reputabitur. *l. Si cui 14. ff. i. de ann. leg. Stychus 12. ff. i. de leg. 3. Tiraq. priuil. 55.*

31 Legatum deficit, ſi non adeatur hæreditas; niſi fuerit appoſita clauſula codicillaris, vel niſi ita relictum fuerit, vt etiam à venientibus ab inteſtato præſtetur. *gloſſa c. Raynaldus 18. v. Adeunte. de teſt. Oinot. de legat. §. ſed olim num. 14.*

32 Si legatarius rei alienæ legatæ dominium conſecutus eſt aliunde ex titulo lucratiuo, non debetur amplius æſtimatio; ſecus ſi ex oneroſo, vt latius dixi lib. 2. Ciuil. tit. 20. num. 11.

33 Error nominis, ſicut & falſa demonſtratio, vel cauſa non vitiat legatum, *l. Si quis, §. Huic §. longe Inſtit. de legat.*

Secus conditio, vel modus: nam legatum ſub conditione non debetur, niſi conditione exiſtente, legatum vero ſub modo debetur ſtatim præſtita cautione de modo implendo, vel de accepto reſtituendo, ſi modus non impleatur. *gloſſa d. §. longe.*

34 Legatario non competit ius accreſcendi, licet hæres hæreditatem non adeat, ſed remanet venientibus ab inteſtato: immo aliquando etiam legatum deficit *vt ſupra num. 31.* Secus in Inſtituto, cui altera portio accreſcit, ſi alter cohæres non adeat hæreditatem. *Oinot. de inoff. teſt. §. ſed hæc ita accipienda ſunt numer. 5.*

35 *Religioſo* factum legatum cum conditione, ne Monaſterium in illud ſe intromittat, alioquin illud perdat: ſi Superior voluerit, valet, in vſus pios, & licitos ab eodem Religioſo inſumẽdum. Sin autem, deficit, & apud hæredem remanet, tamquam deficiente conditione, vt *latius dixi in tit. de legatis numer. 43.*

36 *Notario*, vel alij Teſtamentum ſcribenti nihil in eo relinqui, ſeu legari poteſt. *l. Quæ in teſtam. 4. Cod. de his, qui ſibi adſcrib.*

Dictantibus tamen, & teſtibus relinqui poteſt, dummodo ipſi non ſcribant. *l. Dictantibus 22. C. de teſtam.*

Ratio eſt quia nemo in rem ſuam author fieri poteſt. *l. 1. ff. i. de auth. tut.*

LEGATVS. *Papa.*

1 De *latere* confert beneficium inconſulto patrono Clerico, dummodo non competat ei præſentatio ratione ſui patrimonij. *c. dilectus 6. cum gloſ. penult. de off. legat.*

2 Legatus etiam de Latere non poteſt delegare cauſas non habentibus dignitatem, vel perſonatum in aliqua Eccleſia, vel Canonicatum in Cathedrali, qui ſint degnati Iudices Synodale contra. *c. ſtatutum 11. de reſcript. in 6. Clem. 2. eod. tit. Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 10. & conſt. 9. Greg. XV.* quæ incipit *Sanctiſſimus*, licet id faciat ex certa ſcientia: quia eum coarctat conſtitutio maioris. *gloſſa final. d. Clemen. 2.*

3 Legati etiam de latere non poſſunt amplius hodie cognoſcere in prima inſtantia de cauſis ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus quia priuilegium eis ſuper hoc conceſſum, *in cap. 1. de off. Legati* fuit reuocatum per *Conc. Trident. ſeſſ. 25. cap. 20.* Vbi prohibetur eis, & multo magis Nuntijs, & Gubernatoribus, contra Clericos, aliaſue perſonas Eccleſiaſticas, niſi Epiſcopo requiſito, eoq; negligente, procedere: alias eorum proceſſus, ordinatione ſue, nullius momenti ſint, atque ad damni ſatisfactionem partibus illati teneantur. Et Innocent. X. prohibuit Card. Sabellio. Legato Ferrariæ, &c. ne ſe intromitteret de materijs ſpiritualibus, quas Concilij Tridentini Ordinario remittit, vt eſt clauſura Monialium, approbatio Confeſſariorum, &c. 1650. Bologna 30. Septemb. 29.

4 Legati Apoſtolicæ Sedis, cum ſint

Delegati Principis, ſubdelegare poſſunt etiam nudum miniſterium ſibi commiſſum, vt excommunicare, abſoluere, diſpenſare in irregularitatibus, &c. Alias is, cui ab alio, quam à Principe, nudum miniſterium committitur ſubdelegare non poteſt. *c.fin.* § *cæterum, de off. deleg.*

5 Legati, & Gubernatores Status Eccleſiaſtici, pœnas, & mulctas ex delictis prouenientes, ad manus Theſaurarij remittere tenentur, nec poſſunt reis condonare. *Sixtus V. conſt.93. Ad Romanum Pontificem.*

6 Legati, & Nuncij debent per ſeipſos examinare promouendos ad Epiſcopatum. *Greg.XIV. Conſt.6. Onus Apoſtolicæ.* Formam, ſeu Inſtructionem ad conficiendos huiuſmodi proceſſus fel. rec. Vrbani VIII. iuſſu editam retuli in Can. lib.1. tit.6. de elect. num.20.

7 Legatus natus, ideſt qui ratione ſuę dignitatis eſt Legatus Apoſt. vt erant multi Archiepiſcopi in Anglia, & tunc pleriq; ſunt in Gallia, & Germania, non poteſt exercere iudicium in Regulares exemptos, niſi de Latere quoq; Legatus ſit, vel ampliorem à Papa facultatem obtineat, ſicut Nuncij ſolent obtinere. *Diana 1. de immun. Eccleſ. reſ.16. & latius dixi in Can. lib.1. tit.3. in fin.*

Monaſteria tamen Monachorum S. Benedicti per priuilegium Eugenij IV. & aliorum Romanorum Pontificum, exempta ſunt ab omni iuriſdictione Legatorum, ac Nunciorum Apoſtolicorum, & Apoſtolicæ Sedi immediatè ſubiecta. *Rota apud Coccin. dec.83.*

LEGITIMA.

Dos. Falcidia. Iudæus. Legatum.

1 Debetur filijs, etiamſi bona parentum confiſcata ſint: nullo enim facto Patris poteſt liberis auferri. *Oinot. inſt. de publ. iud. §. publicè num.5.*

Excipienda ſunt hæreſis, ac læſæ Maieſtatis crimina. *Vide Diana 4. tr.8. reſ.45.*

2 Legitima hodie relinqui debet iure inſtitutionis: nec ſubtrahi poteſt, niſi ex cauſa ingratitudinis. Et ſi filij ſint quatuor, vel pauciores, debent habere tertiam partem: ſi verò quinq; vel vltra debent habere medietatem eius, quod eis delatum foret ab inteſtato. *vide quæ dixi lib.2. Ciuil. tit. 18. de inoff. teſt. num.4.*

LEX. *Papa. Ratio.*

1 Qual. In materia Eccleſiaſtica, & concernente peccatum, item in foro Eccleſiaſtico, ſeruantur Canones: alias quando Leges, & Canones contradicunt inuicem, Canones ſeruantur in foro, & terris Eccleſiæ, Leges in terris Imperij, *vt latius dixi in tit. de nupt. num.9.*

2 Leges vel Canones non obtinent auctoritatem ex eo ſolo, quod à Gratiano ſunt inſerti in Decreto, *vt dixi in procem. inſt. Can. num.3.*

3 Lex ſiue diſpoſitio ſemper eſt accipienda de caſu dubitabili. *l.1. ff. num. ad municip. Rota apud Farin. p.1. tit.1. dec.167 num.36.*

4 Commiſſoriç legis pactum ſit hoc modo. Vendo tibi meum fundum centum aureis cum pacto, quod ſi infra certum tempus, puta infra annum, pretium non ſolueris, fundus ſit inemptus. Eſt autem in poteſtate vẽditoris, vtrum velit venditionem reſolui. Quod tamen pactum in pignoribus eſt reprobatum. *cap. ſignificante 7. de pignor. iuncta gloſſa verbo commiſſ. Azor. in ſumma C. de pign. num.4.*

5 Lex promulgata in dubio præſumitur acceptata. *Bonac. de legib. diſp.1. quæſt.1. pun.4. num.44. dixi in procem. inſtit. Ciuil. num.13. v. Regula fol.15.*

Vnde alleganti non vſum incumbit

onus probandi. *Rota apud Farin. p. 1. tit. 1. dec. 30. num. 5.*

6 *Effectus*. Lex ſiue Conſtitutio poſterior corrigit priorem, licet de ea non faciat mentionem. *l. non eſt nouum 26. ff. v. de legib.*

Secus eſt in reſcriptis, & priuilegijs, vt habetur in eorum titulis.

7 Lex humana pure pœnalis, puta qui arma tulerit, vel frumentum aſportauerit, capite plectatur: ſiue pœnam mutilationis, confiſcationis bonorum, aut aliam ſimilem incurrat. Item lex mixta, quæ præcipit, vel prohibet aliquid fieri, & poſtea pœnam adiicit præſertim lex Eccleſ. niſi excommunicationem, vel cenſuram aliam notabilem adiiciat, non obligat in conſcientia, ſaltem ad mortale, vt ſuſtineri probabiliter poſſe, licet contraria ſit tutior, & valde probabilior, dixi in Collect. ad Prouerb. 8. 12. 2. Et ſupra v. arma num. 3. & infra v. ſacramentum 4.

Et generaliter quotieſcumq; legiſlator aliquid prohibet principaliter propter vtilitatem priuatam, vel alienationem fundi dotalis, ad obſeruantiam ſub culpa obligare non intendit. *Ex Bartol. & alijs Bonac. tom. 2. de contract. diſp. 3. quæſt. 11. pun. 7. num. 7.*

LIBELLVS.

Iudæus. Iudicium. 2. Sententia.

1 S*Criptura*, in qua continetur res, quę petitur, nomen. Auctoris, & rei, ac coram quo Iudice. *Gloſſa cap. 1. de libelli oblat. in princ.*

2 Pro ſuſtentatione libelli licet etiam verba impropriare. Vnde ſi quis petat ſibi reſtitui, quod antea nunquam habuit, talis libellus ſuſtentari poteſt. *Oinot. de interdictis, §. ſumma autem diuiſio num. 72.* Vide quæ libellis latius, dixi in tit. de action.

LIBER.

Excommunicatio. Hæreſis. Luxuria, Miniſter. Sapientia, Scriptura.

1 I*Mpreſſio*. Vrbanus VIII. fel. rec. conſtit. 50. quę incipit *Sanctiſſimus*, volens pro debito ſui Paſtoralis officij corrigere nonnullorum abuſus, in Statu Sedis Apoſtolicæ immediatè, vel mediatè ſubiecto exiſtentium, libros à ſe vbicumq; compoſitos extra præfatum Statum abſq; vlla Ordinariorum, & Inquiſitorum loci, vbi degunt, approbatione, imprimendos tranſmittentium, ſtatuit, & decreuit, vt in poſterum nemo in Statu prædicto degens, libros de quauis materia tractantes, & vbicumq; compoſitos, audeat alio deferre, vel mittere imprimendos ſine expreſſa in ſcriptis approbatione Eminentiſs. Vicarij Papæ, ac Reuerendiſs. Magiſtri Sacri Palatij Apoſtolici, ſi in Vrbe fuerit; ſi vero extra Vrbem exiſtat, ſine Ordinarij & Inquiſitoris loci illius, ſiue ab ijs deputatorum, facultate, operi præfigenda: & libri aliter impreſſi ſint prohibiti.

2 *Prohibitos* libros habentes non ſatisfaciunt illos comburendo, ſed nec eſſe habent in Inquiſitorem, ſeu ſuperiorem deferre. *Barboſa alleg. 90. num. 5. Diana 1. tract. 11. reſol. 37. vbi teſtatur de communi.*

Non tamen incurrunt cenſuras, & pœnas impoſitas contra retinentes. quia non poſſunt dici retinere, dum comburunt, vt dixi in Can. lib. 5 tit. 39 num. 51.

Ante quam tamen editum eſſet huiuſmodi præceptum deferendi libros prohibitos ad Inquiſitores, vel locorum Ordinarios, ſatisfaciebat quis illos comburendo propria auctoritate. Vnde de quodam Abbate Cyriaco refert *Vigliegas in 2. par. Flos Sanctor. in Vita B. Mariæ. c. fin. verſ. Nel libro*, quod cum ſæpius Dei Matrem ante ſui cubiculi ianuam

cum

cum Io: Baptiſta, & Euangeliſta, inceſſu graui tranſeuntem vidiſſet, eamq; vt ſaltem ſemel, idem cubiculum ſuo dignaretur ingreſſu, vel importune rogaſſet, reſpondit Beatiſs. Virgo. Quo iure poſtulas, vt intrem, vbi manet Inimicus meus? Quod cum euigilans anxie cogitaret, accepit caſu librum, quem ei commodauerat Iſichius Presbyter Ieroſolymitanus, viditq; in eo duos tractatus Hæretici Neſtorij, in quibus negabat, B. Virginem dici debere Matrem Dei. Quem ſtatim ad Iſichium retulit dicens. Accipe librum tuum, qui longe magis mihi detrimentum, quam vtilitatem attulit Quod cum audiſſet Iſichius, tractatus illos abſtulit e libro, & combuſſit, dicens, ſed Dei Matris Hoſtem domi habere nolle. *Ex quo etiam deducere poſſumus, habentem librum prohibitum commodatum, ſatisfacere reddendo illum commodanti, maximè ſi aliter facere non poſſit ſine ſuo graui incommodo.*

3 Licentia legendi libros prohibitos ab Epiſcopis hodie concedi non poteſt. *Barboſa alleg.90. num.7.*

Immo neque Epiſcopi, neque Commiſſarij Inquiſitorum poſſunt legere, vel tenere libros prohibitos abſque ſpeciali facultate Sacræ Congregationis Inquiſitionis. *Diana 4. tract.8. reſol.46.*

Et Vrbanus VIII. die 2. Aprilis 1631. Conſt.114 *Apoſtolatus*, reuocauit omnes huiuſmodi licentias, exceptis ſignatis Chirographo Sanctitatis ſuæ. *Bonac. tom.1. de cenſur. diſp.2. quæſt.5. pun.4 n.10.*

† Quando verò Congregatio S. Officij concedit licentiam legendi libros prohibitos, ſemper excipere ſolet libros Molinæi, & Macchiauelli ac tractantes de Aſtrologia iudiciaria. *

4 *Conſeruatio*. Amiſſio libri probatur per iuramentum eius, qui non erat obligatus illum cuſtodire. *Rota apud Farin. tom.2. recent. dec.35.*

5 Libri rationum Monaſteriorum teneri debent per Moniales extra tempus reddendi rationes, quo teneri poterunt per Epiſcopum vel Vicarium, 1601. Fano 22. Ian.32.

6 *Diuerſi*. De libro Vitę vide quę dixi in Collect. ad Exod.32. 1.

7 De libro iuſtorum ad Ioſue 10. 13.

8 De libro legis inuento ab Helcia, ad 4. Reg.22. 8.

9 De libro 7. ſigillis ſignato ad Apocal.5. 1.

10 Supereſt aliqua dicere de *libro Mortis*, qui eſt certiſſima, & immobilis Dei notitia, eos præſciens, quos Diuina iuſtitia occulto quidem, ſed iuſtiſſimo iudicio ab æterno, & in æternum reprobauit, & ad pœnam æternam, non ſine præcedenti demerito, damnauit. Quem quidem librum licet Diuinę paginæ nudis: & expreſſis verbis non docuerint, eumque quorundam Theologorum ſcholę non recipiant (*non quia negent iſtam ſcientiam, & notitiam infallibilem eſſe in Deo, ſed quia negant ſimilitudinem libri: ſcribuntur enim in libro, qui admittuntur ad aliquid, non qui repudiantur. S.Th.1.2. q.24. art.1. ad 3.*) neceſſitatem tamen eius latenter indicarunt. Cum enim apud Deum, cuius oculis omnia nuda, & aperta ſunt, paſſim extare doceant librum vitæ, hoc eſt perſpicuam, & infallibilem prædeſtinationis, & Prædeſtinatorum ſcientiam: neceſſe eſt etiam, cum oppoſitorum eadem ſit cognitio, eſſe in Deo, quem latere nihil poteſt, reprobationis, & reprobatorum omnium claram notitiam, quæ ab aliquibus *Liber Mortis* appellatur. In quo ſingillatim deſcripta ſunt nomina, & mala merita reproborum omnium; de quibus S P. Auguſt. in ſoliloquio cap.28. ſic Deum alloquitur. *Mors Peccatorum peſſima, illorum, inquam, quos antequam faceres cœlum, & terram, ſecundum abyſſum multam iudiciorum tuorum occultorum reprobaſti: quorum dinumeratio nominum, & meritorum prauorum apud te eſt, qui numerum arenæ maris dinumeraſti, & dimenſus es profũdum abyſſi.* Ioãnes

nes quoq; teſtatur, nomina reproborum in diuina præſcientia numerari: ait enim da ipſis loquens Apoc. 11. *Et occiſa ſunt in terremotu nomina Virorum ſeptem millitum:*

Atrum autem de hoc libro Mortis quidam deleri poſſint, vt ſaluentur, & quidam iterum reſcribi, vt damnentur; non leuis eſt apud Theologos: & præcipuè ſcholares, difficultas. Quæ facile ſoluitur, ſi dicamus, vt etiam loco n. 6. citato, de libro Vitæ diximus, librum Mortis, vel duplex eſſe, vel ſcriptum intus, & foris. Illi ſunt ſcripti intus, & foris in hoc libro, quos Deus ſecundum æternam præſcientiam præuidit in malo, vuſq; ad finem perſeueraturos; vel ſaltem ex hac vita in iniquitatibus impœnites deceſſuros; vt Cain, vt Iudas, vt Pharao, vt Antiochus; vt Alexander Magnus, vt Auguſtus, vt Diocletianus, & alii Reprobi, qui quidem ex hac præſcriptione minime delentur. Quamuis enim foris, aut deleantur, aut deleti ſecundum præſentem iuſtitiam videantur; intus tamen indelebiliter ſcripti permanent. Illi autem in hoc libro exterius tantum ſcripti ſunt, quos Deus præſciuit aliquando, & ad tempus in ſceleribus permanſuros, ſed poſtea per Pœnitentiam fore ſaluandos, quemadmodum Paulus, Petrus, Auguſtinus, quibus vti in libro Vitæ intus indelebiliter ſcriptis, omnia; etiam ipſa peccata cooperantur in bonum. Non quod eorum peccata non ſint peccata, & morte atq; damnatione digna: ſed quod ipſi poſt lapſum, ſcelerum grauitatem, & virium ſuarum imbecilitatem agnoſcentes, impigri ſurrexerunt, acrius pœnituerunt, cautius inceſſerunt, & ardentiori ſtudio, ac validiore conatu Regnũ Dei quaſi violenter arripere niſi ſunt. *Vide Xyſtum lib. 1. Bibliothecæ, Verbo Mortis liber.*

LIBERTAS. *Legatum.*

E*St naturalis* facultas eius, quod cuiquam facere libet, niſi quod vi, aut Iure prohibetur. §. 1. *Inſt. de Iure Perſonar.*

LICENTIA.

Clauſura. Conſenſus. Educandæ. Feſtum. Habitus. Lib. Monaſterium. Monialis. Quæſta. Supranum.

1 L*Icentia*, vel conſenſu, requiſita ad aliquid faciendum, debent actum ipſum præcedere. *Bonac. t. 3. diſp. 1. q. 18. pun. 3. n. 15. & t. 1. de clauſ. q. 2. pun. 9. § 3. diff. 1. n. 2.*

2 Licentia ſimpliciter conceſſa regulariter intelligitur pro vna vice, niſi aliud ex verbis concedentis, vel poſtulantis, vel ex aliis circumſtantiis, colligatur. *Lezana v. Monialis, num. 23. Ex l. Boues, §. Hoc ſerm. ff. n. de verb. ſign.*

3 Licentia faciendi parlamenta, item quæſtuandi, detur gratis, quando danda eſt, 1601. Nullius Faſanella 2. Aprilis 119. §. 5. 1603. Napoli 23. Dec. 153.

4 Licentia oretenus data excuſat à pœna, licet requireretur in ſcriptis, præciſo contemptu, vel abuſu, 1603. Aquila 19. Aug. 96.

5 Licentia S. C. recipiendi ad educationem, vel habitum ſemper intelligitur de conſenſu Monialium, 1602. Faenza 3. Dec. 86.

LICENTIATI. Doctor 3.

LIPARIS INSVLA.

Q*Vo ad temporalia* vnita fuit cum Regno Siciliæ vltra Pharum, non vero quo ad ſpiritualia. Vnde Liparitanæ Eccleſiæ collatio fuit ſemper liberæ diſpoſitionis Sanctæ Sedis: nec illuc

introduci debet S. Officium ſicut in Regno Siciliæ, ſed ſicut in Regno Neapolis, nec eo extenditur Bulla Cruciatæ, præſertim quo ad abſolutionem Caſuum reſeruatorum, licet Epiſcopus Liparitanus ſit Suffraganeus Archiepiſcopo Meſſanen. Vt declarauit, & decreuit S. m. Vrb. VIII. & poſtea Innoc. X. 1611. 4. Febr. 15. 16. Apr. 42. 1618. 20. Oct. 225. 1653. 7. Nouemb. 187. numer. 5. 1655. 6. Auguſtis 190.

L I S.

1 Litigantes cum Communitatibus Status Eccleſiaſtici, earum officia conſequi non poſſunt. *Clem.8. conſt* 10. *Pro commiſſa*, §. 16.

2 Lis non dicitur finita per ſententiam, quæ non fuit executioni mandata. *Rota apud Cenc. dec.* 278. *num.* 9. *& apud Farin. dec.* 535. *num.* 5.

3 Litem in aliquo contractu non mouere promittens, non intelligitur de lite, quæ prouenit ab actione Oriente ex eodem contractu. *Rota apud Galleſ. dec.* 147. *num.* 6.

4 Canonici, vel Clerici non debent inuiti compelli ad contribuendum expenſis alicuius litis, ſed tantum poſt rem iudicatam pro rata vtilitatis, quæ reipſa obueniet ipſorum Eccleſiæ, 1591. Conſa 26. Nou. 375.

LITANIÆ. Proceſſio.

LITTERÆ. *Executio. Falſum. Maria.*

1 Litteras Gens Tyria primum, ſi famæ libet credere, aut docuit, aut didicit. *Q. Cur. lib.* 4. *circa med.*

T. Liuius lib. 1. hoc tribuit Euandro Aboriginum Regi: *Euander*, inquit, *tum ea, profugus ex Peloponenſo, auctoritate magis, quam imperio, regebat loca, venerabilis vir miraculo litterar. rei nouæ inter rudes artium homines, &c.*

Quod tamen intelligendum videtur, non de litteris Hebræis, vel Chaldæis, ſed de Græcis, vel alijs. Nam filij Seth primum in duabus columnis, altera lateritia, altera ænea, vel marmorea, vt aquę igniq; reſiſteret, ſcripſerunt Aſtrologiam, & alias ſcientias, quas acceperant ab Adam. *Ares. Impreſ. proœm. diſc.* 1. *num.* 2.

Et mihi certum videtur, Adam ſcripſiſſe de creatione Mundi, de ſuo, & Heue peccato ex ſerpentis ſuaſu, de morte Abel, & alijs, quæ contigerunt in principio Mundi: cuius exemplum filios immitatos ea, quæ ad ſuum vſque tempus contigerunt, litterarum monumentis commendaſſe. Ex quorum fragmentis Moyſen compilaſſe librum Geneſis, ſupplente Deo per reuelationem, ſi quid ex neceſſitate forte deeſſet.

2 Sixtus V. P. M. in Bibliotheca Vaticana litterarum Inuentores depingi fecit cum inſcriptionibus ſuis ad Octo columnas illius.

In prima columna Imago Ieſu Chriſti cum inſcriptione: *Ieſus Chriſtus Summus Magiſter, cæleſtis doctrinæ Auctor*. Deinde Papæ, Inſcriptio: *Chriſti Vicarius* Poſtremo Imperatoris. *Fidei defenſor*.

In ſecunda columna eſt depictus Adam cum inſcriptione: *Adam diuinitus edoctus primus ſcientiarum, & litterarum Inuentor*.

In tertia *Filij Seth columnis duabus rerum cæleſtium diſciplinam inſcribunt*. Deinde. *Abraham Syras, & Chaldaicas litteras inuenit*. 3. *Moyſes antiquas Hebraicas litteras inuenit*. 4. *Eſdras nouas Hebræorum litteras inuenit*.

In quarta columna eſt. I. *Mercurius Theoit. Aegyptijs ſacras litteras conſcripſit*. II. *Hercules Aegyptius Phrygias litteras conſcripſit*. III. *Memnon Phoroneus æquales litteras in Aegypto inuenit*. IV. *Iſis Regina Aegyptiarum litterarum Inuentrix*.

In quinta columna: *Phœnix* Rex Phœniciæ *litteras Phœnicibus tradidit*. 2. *Cadmus*

mus Phœnicis frater litteras ſexdecim in Græciam intulit. Quibus Palamedem alias quatuor,totidemq Simonidem Melium, addidiſſe ferunt. Ariſtoteles, teſte Plinio, antiquas Græcorum litteras duodeviginti fuiſſe refert, quibus Epicharmum, & non Palamedem, duas addidiſſe. 3. *Linus Thebanus Græcarum litterarum Inuent.* 4. *Cecrops Dipies primus Athenienſum Rex Græcarum litterarum Auctor.*

In ſexta columna 1. *Pytagoras y litteram ad humanæ vitæ exemplum inuenit.* 2. *Epicharmus Siculus duas Græcas addidit litteras.* 3. *Simonides Melius quatuor litterarum Inuentor.* 4. *Palamedes bello Troiano litteras quatuor adiecit.*

In 7. columna 1. *Nicoſtrata Carmenta*, Mater Euandri, *Lat. litt. inuentrix*. A, B. C D.E.F.G.H.I L.M.N.O.P. Q. R. S. T. V. 2. *Euander Carmentæ F.* Rex Archadum, *Aborigines litteras docuit.* 3. *Demarathus Corinthus Hetruſcarum litterarum Author.* 4. *Claudius Cæſar Imperator tres nouas litteras adinuenit*. Supra vero habetur. *Vna F. reliquæ duæ vſu obliteratæ ſunt.*

In octaua columna. 1. *S. Ioan. Chryſoſtomus litterarum Armenicarum Inuentor.* 2. *S. Hieronymus litterarum Armenicarum Inuentor.* III. *S. Cyrillus aliarum litterarum Armenicarum Inuentor.* IV. *Vlphias Epiſcopus Gothorum litteras adinuenit.*

De litteris, & earum Inuentoribus vide etiam breuiter, ſed plene Franciſcum Senen. de Inſtitutione Reipublicæ lib. 2. titul. 1.

3 *Apoſtolicæ Sac. Congr. &c.* litteræ Cancellariæ ſi ſint reſcribendæ ex errore ſcribentis, nihil amplius pro mercede ſoluendum. Martinus V. conſt. 3. *In Apoſtolicæ*, §. 3.

4 Litteræ Apoſtolicæ dici non poſſunt attentatæ. *Rota in vna Taruiſina Parochialis 16. Iunij 1600. coram Ludouiſio cap. 5. 41. 27.*

5 De ſtylo Curiæ poſſunt ſuper eadem ſupplicatione plures litteræ expediri ſub eadem data, & quilibet expedit ſuas litteras ſine grauamine ſibi impoſito, & prout ſua intereſt: ſed per hoc non releuatur à grauamine. *Rota apud Farin. par. 1. dec. 617. num. 4. can. 5. 41. 27.*

6 Litteræ Apoſtolicæ emanatæ motu proprio non indigent iuſtificatione; vt latius in Can. lib. 3. tit. 5. num. 27.

7 Litteras alienas aperire non licet inuito eo, ad quem mittuntur, exceptis quibuſdam caſibus.

I. Si id fiat iure belli.

II. Iuſtæ defenſionis cauſa contra Inimicum inſidias molientem.

III. Si Prælatus, vel Paterfamilias ſuſpicentur aliquid mali patrandi in litteris continere.

IV. Si Religionis conſuetudo aut ſtatutum licentias aperiendi litteras Regularium Prælato tribuat.

V. Si is, ad quem mittuntur, eas abiecerit, habens pro derelicto. *Diana 3. tr. 6. reſol. 55.*

8 Multo minus licet aperire litteras Sacræ Congregationis, licet nihilominus ſint exequendæ, 1601. Muro 17. Septemb. 210. 1603. Andria 4. Martij. 27. 1604. Lettere 27. Apr. 48.

Si tamen præſententur intra duos menſes à die datæ: alias non, 1588. Napoli 12. Aug 75.

9 Litteræ S. C. in quibus ſcribitur Ordinario, vt aliquid toleret, non debent oſtendi, multo minus earum copia dari, 1623. Oſmo 15. Dec. 325.

10 Litteræ Sacræ Congregationis præſentari debent Ordinarijs cum debito reſpectu: alioquin priuari debent impetrantes earum commodo, 1588. Gerace 19. Luglio 135. 1601. Belcaſtro 29. Ian. 67. 1654. Gerace 2. Octobris 157. 27. Nou. 218.

LOCATIO.

Latius lib.3. Ciuilium tit.25.

E*St perſonæ*, vel rei ad vſum facta conceſſio pro mercede in pecunia numerata conſtituta, abſque vllius translatione dominij. *Azor. in ſum.C. de locato.*

2 Locator domus tenetur omnia facere, ſine quibus conductor frui conductis ædibus non poteſt, puta purgare puteum aquæ miniſtrare funes, & alia inſtrumenta, quibus extrahatur aqua de puteo; & ſi conductor hoc facit, poteſt ſumptus factos in penſione computare. *l. ſed addes, §. illud vobis, ff. v. locati Oinot. de act. ex conducto, num.*10.

3 Locatio præſumitur continuata ex patientia, & taciturnitate domini permittentis conductorem lapſo termino conuento continuare. *l. item quæritur* 14. *§. qui impleto, ff. v. locati.*

Niſi ante finitum tempus præmiſſa fuerit proteſtatio, ſeu denunciatio declaratiua animi nolentis locationem finito tempore durare. *Alex. conſ.*28. *num.*4. *v. Et poſito, quod non francaret.*

4 Vicarius non debet conducere redditus menſæ: tum quia eum huiuſmodi negotia dedecent; tum etiam quia plerumq; Iudex ſimul eſſet & pars, 1593. Otranto 13. Sept.233.

Et propter primam rationem neque Canonici, 1580. Como 10. Maij 97.

5 Coloni qui in fine temporis ita erodunt fundum, vt fructus anni ſequentis corrumpantur, & in vltimo anno non bene putant vineam, dimittentes aliqua capita, vt vberiorem fructum reddat; ex quo ſequitur, quod anno ſequenti nulli, vel pauci fructus colliguntur ex ea; & ſimiliter quando vna pars fundi deberet ſeminari, & altera quieſcere, ipſi totum fundum ſeminant, ex quo ſequenti anno non poteſt ſeminari, locator ad intereſſe tenetur, *Vincent. de Franch. dec.*96.

LOCVS. *Habitus.*

M*Onialis* translatæ non dicitur vacans 1611. Modena 28. Ian.14.

LVCTVS. *Cardinalis.*

O*Mnino* prohiberi debet abuſus, quod Moniales ſecedant in cellas ſeparatas, induant veſtes lugubres, & recipiant viſitatione aliarum Monialium, in morte conſanguineorum, ſub pœna priuationis veli, vocis actiuæ, & paſſiuæ, &c. 1604. Giorgento 12. Ian.3.

LVDVS. *Beneficium* 13. *Clauſura* 37.

1 I*N genere* eſt operatio exterior, animi laxandi gratia facta. *In ſpecie.* Eſt contractus conditionalis, lucri gratia factus, quo ex euentu expoſita acquiritur vel amittitur pecunia *Clau. Reg. lib.*11. *cap.*17. *num.*1.

2 Ludi inſpector aduertens ludentem errare in computando, nec eum admonens, non peccat contra iuſtitiam, nec tenetur ad reſtitutionem, ſi hoc ei non promiſit; licet peccare poſſit contra charitatem, ſi forte abſque ſuo incommodo monere poſſit. *Nau. cap.*19. *n.*17. *circa med. v. ad quartum.*

3 Tenens ludi domi, ſi percutiatur occaſione ludi, non ſolum in loco, vbi luditur, ſed vbicumque, non tenetur percuſſor; cum tali iniuria de iure non ſit punibilis. *Crammat. deciſ.* 40. *num.*5. *Riccius reſ.*119. *num.*1.

4 Mutuans pecuniam ad ludendum, non habet actionem ad ſibi reſtituendum: nam occaſione ludi nulla oritur actio. *Rota in vna Romana pecuniarum* 15. *Martij coram Ludouiſio.*

Omneſque contractus, & inſtrumenta occaſione ludi celebrata, irrita ſunt, & inania. *Ibid. ex l. fin. Cod. de Relig. & ſumpt. fun.*

5 Ludo vetito perdit ſoluens, repetere ſoluta poteſt, non ſolum ipſe ludens vel ſui, ſed iis negligentibus, etiam Fiſcus, non obſtane præſcriptione minori quinquaginta annis. *L. Alearum C. de Relig. & ſumpt. fun.*

6 Ludere eo pacto, vt victus teneatur ſalutationem Angelicam, vel aliam orationem pro Victore recitare, nullum eſt peccatum, ſi poſtea reuerenter recitetur. *Bonac. de reſtit. diſp.2. q.3. pun. 1. num. 8.*

LVPVS.

Vide quæ dixi in lib. 18. Bartholomæi Anglici.

1 VVlgi communis opinio fert, eum, qui prius à lupo viſus fuerit, adeo raucum effici, vt loqui vix poſſit, *Virg. Ecloia 9.*

Nunc oblita mihi Carmina, vox quoque Mœrim.

Iam fugit ipſa, Lupi Mœrim videre priores.

Vbi Carolus Malateſta eius commentator hanc communem opinionem commemorat. Cuius etiam meminit Sannazarius in ſua Archadia proſa 6. an. not. 2. Et Plinius lib.8. c.22. *Luporum inquit, viſus noxius eſt; Vocemque homini, quem prius contemplantur, adimit ad præſens.*

2 Lupus mordet canes alienas, ſed ſuas lambit, Prouerbium Cyni. *Oinot. de excuſ. Tutor. in princip. n. 5.*

LVTHERVS. Hæreſis 3.

LVXVRIA.

Pollutio, Sodomia. Verbum.

1 AD *intemperantiam* ſiue ciborum, ſiue Venereorum vitandam, maximum remedium eſt, vt non immoretur homo circa ſingularium conſiderationem: quia ea, quæ ſunt intemperati, ſunt magis voluntaria in particulari, minus autem voluntaria in vniuerſali; quia nemo vellet intemperatus eſſe allicitur tamen homo à ſingularibus delectationibus, quæ faciunt intemperatum. *S. Thom. 2. 2. quæſt. 142. 3. cap.*

2 Legere libros obſcœnos, & intereſſe Comœdiis turpibus repræſentatis, nec quo ad Clericos mortale eſt, ſi delectatio ſiſtat in repræſentatione ipſa, nec procedat ad rem repræſentatam, & non adſit conſenſus in actus ipſos. *Diana 2. tr. 17. reſol. 35.*

3 Pecatum irrumationis, & fellationis, cum ſcilicet vir membrum virille tamquam rumam, ſcilicet mammillam, immittit in os Mulieris, etiam vxoris, etiam ſi periculum pollutionis abſit, horrendum peccatum eſt contra naturam: licet alias oſcula pudendorum inter Coniuges mortalia non ſint. *Diana 6. tr. 7. reſol. 7.*

M

MAGISTER.

Ceremoniæ. Doctor. Monialis Nouitius. Schola.

1 C*Aeremoniarum* eſt neceſſarius in Cathedralibus, & Collegiatis: vnde in Cathedrali, quouſque aſſignatur ei aliunde competens ſtipendium, contribuere debent Epiſcopus, & Capitulum pro rata, 1600. Como 10. Iulii 66.

2 Non debet compelli Canonicus, ſed prouidendus alius ſimplex Sacerdos 1602. Caſtellaneta 23. Iulii 76. §. 14. 17. Nou. 101.

3 *Scholæ* poteſt excommunicari, ſi nolit emittere profeſſionem fidei; nec in hoc ſe Metropolitanus ingerere debet, 1618. Seſſa 22. Decembris 262.

4 Non tamen ſpectat ad Epiſcopum diffinire ætatem ludimagiſtri, 1621. Città della Pieue 2. Martij 18.

5 Neque imponere ei onus accedendi ad proceſſionem, vel Synodum, 1628. Cagli 16. Iulij 68.

6 Poteſt enim eſſe Sacerdos ſęcularis 1601. Rieti 6. Aug. 184. 20. Aug. 192. Ceſena 1. Octobris 217. 27. Nouemb. 221. *v. ſchola*.

7 Magiſtri Conuentuum vnitorum alteri Prouinciæ gaudent priuilegijs ſicut ante vnionem, 1647. Dominicani 12. Apr. 119. 1651. 11. Aug. 9.

8 Prohibitio Auguſtinianis Congregationis Corbonariæ ſe promoueri faciendi ad Magiſterium, non præiudicat iam promotis; 1641. 5. Iulij 188.

9 Licet ſecundum Regulam S. Benedicti electio Magiſtræ Nouitiarum ſpectet ad Abbatiſſam, ſuperior tamen ex iuſtis cauſis ad ſe talem electionem auocare poteſt, ac decernere, vt electio poſtea facta per Abbatiſſam nulla ſit, 1603. Fiorenza 14. Nou. 88.

10 Magiſtra Nouitiarum eligi debet ac mutari quotannis; nec conſanguineę; vel aliæ Moniales ſe ingerant in inſtruendis Nouitijs, 1618. Piſa 13. Iulij 243.

11 Laudabile eſſet, quod Moniales manerent per biennium poſt profeſſionem ſub Cura eiuſdem Magiſtræ, 1624. Recanati 19. Apr. 93. *v. Nouitia*.

MAGISTRATVS.

Clauis. Clauſura. Immunitas.

1 SÆcularis non debet ſeſe ingerere in reuidendis computis, vel alio Monaſteriorum regimine, 1601. Lecce 9. Ian. 26. Todi 21. Ian. 34.

Neque tenere Claues clauſuræ, 1601. Fermo 22. Ian. 32. Teleſi 19. Iunij 71. 17. Sept. 93. Camerino 3. Sept. 89. Oppidò 20. Nouembris 105. Montepulciano 11. Decemb. 110.

2 Magiſtratus continuare debet in danda Monachis quotannis ſolita eleemoſyna, 1619. Silueſtrini 30. Aug. 300.

MAHOMETTVS. *Conceptio Turca.*

MALEFICIVM. *Dæmon. Inquiſitor.*

MANDATVM.

Decretum. Inſtrumentum. Irregularitas. Procurator.

1 EST *contractus*, quo quis gratuito aliquod officium expediendum ſuſcipit. *Oinot. de Mandato in princip. numer. 3.*

2 Curia Epiſcopalis eſt manutenenda in quaſi poſſeſſione exigendi vnum obolum pro quolibet ſcuto in qualibet relaxatione Mandati executiui vſque in infinitum, 1628. Città di Caſtello 30. Iunij 74. 14. Iulij 84.

MANICHÆI. Hęreſis 2. §. 12.

MANSIONARII.

TEnentur perſonaliter deſeruire iuxta declarationem ſacræ Congregationis Concilij. *ſeſſ. 24. cap. 12.* 1590. Ceſena 17. Iulij 194.

MANZER. Illegitimus.

MARIA VIRGO MATER DEI.

Conceptio. Dæmon. Liber.

1 DE *forma* ſtatuta, & veſtibus B. Virginis, Nicephorus Callixtus in 2. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ volumine hæc affert. *Maria Virgo ſtatura fuit mediocri, quamuis ſint, qui eam aliquantulum ſtaturam mediocrem exceſſiſſe dicant. Colore fuit frumentum reuerente, capillo flauo, oculis acribus, ſubflauas, & tamquam oleæ colore pupil-*

pupillas in eis habens. Supercilia ei erant inflexa, & decenter nigra; naſus longior, labia florida, & verborum ſuauitate plena. Facies non rotunda, vel acuta, ſed aliquanto longior: manus ſimul, & digiti longiores. Erat denique faſtus omnis expers, ſimplex, minimeque vultum fingens. Veſtimentis natiui coloris contenta fuit, quæ nec nitida eſſent nimium, nec abiecta plurimum, ſed mediocria, & honeſta: *id quod etiam ſanctum capitis eius velamen oſtendit.*

Addunt quidam, veſtes Mariç nunquam ſciſſas, maculatas, vel vſu conſumptas, ſed ſemper in ea nouitate, ac pulchritudine conſeruatas, qua prima die facta ſunt. *Segala de prima conditione ſeruorum B. Mariæ.*

2 Itaque corpus ſimul, & Anima beatiſſimæ Virginis fuerunt maximè perfecta, honeſtiſſima pulchritudine prædita, quæ intuentes ex peculiari Dei priuilegio non niſi ad caſtitatem, & pudicitiam inuitaret, omneſq; concupiſcentiæ motus extingueret. *Sophronius in Epiſtola, quæ habetur in VI. Synodo. S. Th. in 3. diſt. 3. q. 1. art. 2. quæſtiuncula 1. ad 4. S. Bonau. diſt. 3. par. 1. qu. 3. S. Anton. 4. par. Theol. tit. 15. Viglieg. 2. par. Vita B. Mariæ cap. 5.*

3 De Epiſtola B. Ignatij, tertij poſt D. Petrum Epiſcopi Antiocheni, ad Beatiſſ. Virgin. Mariam, cum eiuſdem Virginis ad ipſum Ignatium reſponſione.

Chriſtiferæ Mariæ ſuus Ignatius. Me Neophitum, Ioanniſq; tui Diſcipulum confortare & conſolari debueras. De Ieſu enim tuo percipi innumera dictu, & ſtupefactus ſum ex aditu. A Te autem, quæ ſemper ei fuiſſe familiaris, & coniuncta, & ſecretorum eius conſcia, deſiderio animo fieri certiori de auditis. Scripſi tibi etiam alias, & rogaui. Valeas: & Neophiti, qui mecum ſunt, ex te, & per te, & in te confortentur. Amen. Cui Epiſtolæ Mater Dei hac reſponſione ſatisfecit.

Ignatio dilecto Diſcipulo Humilis Ancilla Chriſti Ieſu. De Ieſu quæ à Ioanne audiſti, & didiciſti vera ſunt: Illa credas, illis inhæreas, & Chriſtianitatis votum firmiter teneas & mores ac vitam voto conformes. Veniam autem vna cum Ioanne, Te, & qui tecum ſunt, videre Sta, & in fide viriliter age, nec te commoueat perſecutionis acerbitas: Sed valeat, & exultet Spiritus tuus in Deo ſalutari tuo. Vide Xiſt. lib. 1. Bibl. v. Virgin. Maria.

4 Beatam Virginem ſuſcepiſſe Sacramentum extremæ Vnctionis, quidam aiunt, quidam negant. *Sancius diſp. 27. num. 19. Vide quæ dixi Luc. 1. 28. 44.*

MARITVS.

Adulterium. Coniux. Donatio Dos. Matrimonium.

MARTINVS LVTHERVS.

Hæreſis 3.

MARTYR.

D*Efendentes* Rempublicam ad Hoſtium inuaſione, qui Chriſti fidem corrumpere moliuntur, ſunt Martyres, ſi mortem inde ſuſtineant. *S. Th. Suppl. quæſt. 96. 6. 11.*

Immo, & quodlibet bonum humanum, in quantum refertur ad Deum, poteſt eſſe cauſa martyrij. *S. Thom. 2. 2. quæſt. 24. 5. 3.*

Quidam tamen exiſtimat, ad Martyrium inſuper neceſſarium eſſe, quod quis mortem, vel cruciatum naturaliter mortis illatiuum ſuſtineat non ſe defendendo ad exemplum *Ieſu Chriſti* Capitis Martyrum, qui tamquam ouis ad occiſionem ductus eſt, & tamquam Agnus coram tondente ſe obmutuit, & non aperuit os ſuum. † *DD. refert Lezzana tract. de Fortitud. quæſt. 3. de Martyrio.* *

MATER. Dos. MATERFAMILIAS. Iniuria.

M A T E R I A.

1 MAteria contractus eſt de eſſentia in Sacramentis materiam habentibus *Bonac. de Sacr. diſp. 7. quæſt. 1. pun. 3. n. 10.*

Licet contraria non ſit improbabilis. *Diana. 5. tr. 13. reſol. 47.*

2 Materia non dicitur facultatiua, quando præcedit titulus, vel quando fuerunt plures actus geſti, per multum tempus, vel vbi agitur de fauore ac Diuini cultus. *Rota apud Coccinum deciſion. 161. n. 15.* v. Confraternitas.

M A T R I M O N I V M.

Diſpenſatio. Doctrina. Filius. Græci. Hæreſis. Illegitimus. Infideles. Irregularitas. Iudæus. Iuramentum. Metus. Mulier. Parathus. Sponſa. Teſtis. Virgo. Vxor.

1 QVid. Matrimonium contractum abſque intentione faciendi, quod facit Eccleſia, probabilius eſt, non eſſe Sacramentum nec poſtea fieri poſſe, ſed remanere purum contractum, quia Sacramentum non perficitur, niſi cum materia, & forma concurrat etiam intentio Miniſtri. Contrahentes autem ſunt Miniſtri Matrimonij. *Diana 3. tr. 4. reſol. 255.*

2 Ad conſummationem Matrimonii requiritur, & ſufficit, quod vir ſeminet intra vas naturale mulieris, licet illud non rumpat. *Em. Sà v. Matrim. n. 18.*

Quidam tenent, requiri ſeminationem etiam mulieris, quorum opinionem non exiſtimat improbabilem. *Dian. 5. tr. 13. reſ. 54.*

3 Statutum puniens contrahentes Matrimonium cum hominibus alterius ciuitatis, infringit Eccleſiaſticam libertatem, & non eſt validum: ſicut etiam nullam vim habent leges, quæ infligunt pœnas Matrimonium contrahentibus ſine Parentum conſenſu. *Diana 1. tr. 2. reſol. 74. c. 5. 39. 111.*

† Item Statutum, quod Mulier habens hæreditatem, nubere non poſſit extra locum, nullum eſt. *Sabinen. Tarani lib. 76. Gregor. XIII. 533.* *

4 *Modus*. Matrimonium nulliter contractum, rurſus contrahi debet publicè, ſi res ſit notoria; alioquin ſecrete, vt dixi in tit. de nup. n. 65.

5 *Denunciationes* Matrimonii inter exteros contrahendi ſine licentia Ordinarij Parochus facere non debet; vt ibidem dixi: ſecus ſi contrahentes non ſint exteri; quia tunc, & publicationes, & ipſe Matrimonii contractus fieri poſſunt ſine licentia, ſi non obſtet aliquod Canonicum impedimentum, vt ſæpius declarauit S. C. 1586. Otranto 10 Iunii 483. 1586. Monte peloſo 24. Octob. 314. 1590. 15. Maii 122. 1606. Teleſi 7. Aug. 63. 1629. 20. Decembris 169. 1611. 29. Aprilis 45.

6 *Tempus*. Matrimonium contrahere, vel conſummare abſque nuptijs, & traductione Sponſæ ſolemni, ac ſine benedictione nuptiali, nullo tempore prohibetur. *Ex Rit. Rom. Rubr. de Sacram. Matrim. Nau. c. 22. n 71.*

7 *Per Procuratorem* contrahi poteſt, etiam hodie, vt dixi in d. tit. nupt. numer. *66.*

8 *Conuerſatione*, & commercia ſponſorum ante contractum Matrimonium per verba de præſenti, Epiſcopus impediat omnino: mulctas vero ob earum cauſam incurſa applicet vſibus piis, & interim deponat apud depoſitarium mulctarum, 1587. Hieracen. 20. Aprilis 104.

Quæ in diuitibus non debet excedere

duos

duos ducatos: in Pauperibus in aliam pœnitentiam ſalutarem cõmutari 1593. Taranto 27. Nouem. 302. 1596. Lecce 8. Iulii 59.

9 *Cum educandis* Sponſalia de futuro poſſunt abſente ſponſo contrahi ſine licentia; ſecus de præſenti, 1601. Genoua 25. Octobris 97. 11. Decemb. 109. 27. Nou. 240.

Nec debet Ordinarius abſque cauſa releuanti præcipere educandæ, ne contrahat matrimonium ſine ſua licentia, 1633. Napoli 15. Aprilis 123.

Immo declarantibus ſe matrimonium contrahere velle, permitti debet liber exitus à Monaſterio 1600. Bologna 18. Decembr. 17.

10 *Teſtes* aſſiſtunt valide Matrimonio, licet ſint Parentes, infames excommunicati, conſanguinei, mulieres, ſerui, etiam infideles, etiamſi vi detineantur, dummodo quod ſit intelligant. *Ex Sanchez Victorell. ad Tolet. lib. 7. c. 6. verſ. Duos Teſtes.*

11 *Priuilegia*. Matrimonij effectus eſt, quod ſi Maritus conueniatur à filiis hæredibus Vxoris pro reſtituenda dote non teneatur, niſi in quantum facere poteſt, niſi ex aliqua actione poſt ſolutum matrimonium ſe ad ſtipulationem induci ſinant, *Oin, §. Item ſi de dote n. 3. Inſt. de act.*

Facta tamen ſola tori ſeparatione, Maritus non cogitur reſtituere dotem, ſed ſolum Vxori alimenta præſtare. *Rota apud Farinac. tom. ſecundo, dec. 39. num. 6.*

12 Matrimonii Iura ſpecialia, ſub his curſibus continentur.

Coniugii ſunt hęc vera ſpecialia Iura,
Nõ conteſtata quod ſtat ſentent. lite.
Procuratores tali dant lite Minores.
Hæc non ceſſat, homo contra ſi fateatur.
Et nõ iurati teſtes ſunt hic reprobati.
Hic ſi procedit, Concordia quæque recedit;
Hic non tranſigitur, non arbitriumq; ſubitur.
Nec confirmatur ſententia, ſi qua feratur.
Hic ſpeciale tene, ceſſat ſtipulatio Pęnæ. *Item breuius.*
Non conteſtata fertur ſententia lite;
Et mandat Pubes, non ſit ſententia perpes:
Arbitrium Pactum, Pœna, tranſacto ceſſant;
Et non iurati teſtes, Confeſſio contra. *Gloſſ. capit. 1. v. Seruetur. Vt lite non cont.*

13 *Impedimenta.* Nec excommunicatis, nec ignorantibus Pater noſter, & Aue Maria, poteſt aut debet prohiberi contractus Matrimonii. *Riccius, & Barboſa ex S. C.*

Sed S. C.C. loquitur ſolum de ignorantibus rudimenta fidei, vt videri poteſt in meo compendio Epiſcoporum. *v. Matrimonium*. Non de excommunicatis, qui arceri debent à qualibet communione, ne dum à participatione Sacramentorum, ſi vitandi ſunt; ſecus ſi tolerati.

Quidam, quod declarationem S. C. authenticam non vidiſſent, tenuerunt debere negari matrimoniũ etiam ignorantibus rudimenta fidei, dummodo illa poſſunt ediſcere. *Ex Rituali Rom. rubr. de Sacramento Matrimonij in princip. Nau. c. 22. num. 71.*

Vtriuſque opinionis aſſertores refert. *Diana 4. tr. 4. reſ. 85.*

Quo tamen ad Rituale, nota, loqui ſolum ex debito honeſtatis, nec eſſe contrarium S.C. quę diligentiam in hoc valde commendat, ſolam coactionem reprobat, puta repellere omnino à cõtractu, vel accipere pignora in ſecuritatem quod ediſcent, &c. 1588. Gallipoli 30. Martii 50. 12. Iulii 123. Siracuſa 22. Nouembr. 251. 1589. Caua 28. Aug. 270.

14 Contradictiones Matrimoniorũ publi-

publicatorum iam vt contrahantur, in ſcriptis tantum recipiantur, & cũ contradicentis ſubſcriptione; vel ſi is ſcribere neſciat, cum duobus teſtibus. *Sac. Congreg. Archiepiſcopo Conſentino 2. Auguſti* 1594.

15 *Sub conditione* quacumque celebratum Matrimonium non eſt validum, quouſque Parocho, & Teſtibus innotuerit, adimpletam eſſe conditionem. *Bonac. l. cap. p.* 10. *n.* 8. *& innouis operibus* 6. *num.* 22.

16 *Cum Moniali* contrahens, & conſummans Matrimonium, præter excõmunicationem, contrahit impedimentum contrahendi aliud Matrimonium, ſed non dirimens. *capit.* 12. *Hi ergo*, 27. *quæſt.* 1.

Et inſuper debet capitali ſententia plecti. *c.* 3. *Si quis non dicam repere.* 36. *quæſt.* 2.

De aliis pœnis contrahentium nuptias illicitas. vide in d. tit. *de nupt. n.* 85. *ſeqq.*

17 *Votum*. Matrimonium Infideliũ, etiam conſummatum, dirimitur, ſi alter Coniugum conuerſus in Religione approbata profeſſionem faciat: ſecus ſi tantum ſacros ordines ſuſcipiat. Sed tamen nec tunc alteri Coniugi, etiamſi conuerteretur, reſtituendus eſt: immo conuerſus cogitur, alterius vita durante, abſque ſpe alterius coniugii remanere, & imputet ſibi, quod ſero conuerſus eſt. *Bonac. de matrim. q.* 3. *pun.* 7. *num.* 8. *prima edit.*

18 *Cognatio*. Matrimonium licitè quis contrahere poſſet cum ſorore, ſi duo tantum remanſiſſent in mundo. *gl. c.* 1. *v. Honeſtiſſ.* 35. *q.* 1.

Immo etiam cum matre, vel filia. *Bonac. de Matrim. quæſt.* 3. *pun.* 5. §. 1. *nu.* 12. *tom.* 1.

Idem de Sacerdotibus, & Religioſis. *Diana* 3. *tr.* 4. *reſ.* 289.

19 *Ligamen*. Contrahens cum ſecundã, credendo viuere primam vxorem, quæ reuera mortua erat, peccat mortaliter; & ſi credat matrimonium non valere, non valet: ſecus ſi credat valere, vel ipſe intendat facere quod poteſt. *Nau. c.* 22. *n.* 56. *Bonac. de Sacram. diſp.* 1. *q.* 2. *pun.* 1. *n.* 29.

Idem dicendum, quando contrahitur coram Sacerdote, cui in genere, vel in ſpecie dedit licentiam Parochus, vel Ordin. ante notitiam licentiæ. *Rota apud Farinac. part.* 1. *tom. primo, deciſ.* 166. *num.* 10.

20 Matrimonij vinculum per alterius Coniugum mortem finitur; adeo vt ſi alter coniux à mortuis reſurrexerit alter ei ad nihilum teneatur, niſi denuo contrahant. *D. Thom.* 4. *Sent. diſt.* 39. *q.* 1. *art.* 4 *ad* 1.

21 De diligentiis adhibendis, antequam concedatur exteris licentia contrahendi, late dixi ex S.C. Inquiſitionis in d. tit. de nuptijs, n. 53.

22 *Metus*. Matrimonium eſt irritũ, ſi fuerit contractum per grauem metum, concurrentibus tamen conditionibus de quibus ibidem num. 44. & infra v. Metus.

23 *Impotentia* ſola generandi non dirimit Matrimonium, vt latius dixi ibid. num. 56.

24 *Pro diſpenſationibus* matrimonialibus expediendis non licet Epiſcop. vel eius Vic. quicquam accipere, nec ratione taxæ, etiam ex immemorabili conſuetudine, nec ratione ſigilli, nec alicuius alterius rei. Quapropter Decretum illud, quod poni ſolet in litteris diſpenſationum matrimonialium. *Volumus autem, quod ſi ſpreta monitione noſtra huiuſmodi, aliquid muneris, aut præmij occaſione dictæ diſpenſationis exigere, aut oblatum accipere, temere præſumpſeris, excõmunicationis latæ ſententiæ pœnam incurras*, intelligendum eſt, quod neque Ordin. ipſe, nec Vic. eius, quicquam pro mercede laboris, quem in ea re ſuſciperent, capere poſſint, Notarios vero pro exa-

mine

mine teſtium quartam partem aurei, ſeu ducati licitè accipere poſſe. *Ex S. C.C. Diana 5. tr. 13. reſ. 71.*

25 *Similiter licentia* Matrimonij contrahendi inter exteros, vel cum extero: & benedictiones matrimoniales, debent fieri gratias; ita vt pro ijs nihil exigatur. Non eſt tamen prohibitum accipere à ſponte dantibus, 1581. Montepeloſo 7. Martij 49. 1601. Como 12. Iulij 166. 3. Sept. 199. 1641. Beneuento 19. Aprilis.

MATVTINVM.

S. Benedictus. Hora. Officium.

1 IN *Cathedrali* debet recitari de mane non autem Veſperi pro ſequenti die, 1578. Vercelli 25. Nou. 10. 1595. Arezzo 18. Oct. 114.

2 In aurora, vel circiter, 1602. Ceſena 3. Decem. 142.

3 Niſi diſpenſetur, vt dicatur Veſperi pro aliqua neceſſitate, 1605. Tortona 26. Oct. 77.

4 Vel tempore hyemis, 1616. Salerno 30. Sept. 121.

† Ei Congr. Conc. Sarzanen. pro Maſſa Carrariæ Collegiata S. Petri 6. Sept. 1659.*

5 Vel propter aeris intemperiem, 1628. Ferrara 4. Apr. 126.

6 Vel vbi eſt talis conſuetudo, licet ſint Moniales S. Benedicti, 1603. Torcello 37. Febr. 8. 22. Apr. 32.

MEDICINA.

Aromatarius. Clericus. Iudæus. Reſtitutio.

1 MEdicinæ *inuentio* talis fuiſſe creditur. Mos erat apud Aſſyrios, & Ægyptios, etiam aliquando apud Hiſpanos obſeruatum, collocandi diſperatos infirmos ante ianuam in frequentiſſimis vicis, vt à tranſeuntibus viſi, de qualitatibus morbi rogarentur. Ita qui tulerat depuleratque ſimilem morbum, aut inciſionibus, aut tolerantia ſitis, aut cauterijs, aut medicamentis ſumptis, prodito remedio, laborantem iuuabat. Similitudo igitur morbi remedium colligens ſcientiam fecit *Iulius Lauor. titul. 2. capit. 1. num. 131. & 132.*

Crediderim tamen apud Protoplaſtũ, & alios primos parẽtes fuiſſe perfectiſſimam ſcientiam naturalis Philoſophiæ & per conſequens vtriuſque tam præſeruatiuæ, quam curatiuæ Medicinæ. *De quo vide S. Th. 1 q 94. c. 2.*

2 Eſt hoc malum in Republica, vt Medicis, & Aduocatis occidendi data videatur impunitas. Sic enim Philæmon ait apud Stobæum tit. de Medicis. *Soli Medico, & Aduocato licet occidere ſine ſuo periculo.* Et Plin. lib. 29. cap. 1. *De Medicis*, inquit, *nulla lex, quæ puniat inſcitiam capitalem, nullum exemplum vindictæ; diſcunt periculis noſtris, & experimenta per mortes agunt. Medicoque tantum hominem occidiſſe impunitas ſumma eſt.* Hinc illa infelicis monumenti inſcriptio. *Turba Medicorum me peremit.* Clau. Reg. lib. 1. cap. 10.

3 Medicus licite dare poteſt prægnanti medicamentum, licet ex eo credat ſecuturum abortum; dummodo poſt adhibitam diligentiam credat fœtum non eſſe animatum. *Nau. cap. 25. num. 62.*

4 Medentes alicui morbo puta morſui rabidi canis, vel iliacæ paſſioni, remedijs ad id virtutem naturalem non habentibus, ſiue ſint particulares homines, ſiue familiæ, aliquando tolerari vel etiam excuſari poſſunt. Diligenter tamen examinandi ab Ordin. & diligentius à Confeſſ. *Bonac. de legib. diſp. 3. q. 5. pun. 4. nu. 20.*

Et qui id orationibus faciunt, dicuntur Enſalmi, vel Enſalmatores.

Souſa

Souſa aphor. cap. 56. num.24.

5 *Hebræi*, vel infideles Medici non poſsũt à Chriſtianis aduocari: alioquin & ipſi Medici puniuntur, & Chriſtiani Sacramentis, ac Eccleſiaſtica ſepultura priuantur, Gregor. XIII. Conſtitut.68. *Alias piæ*.

Neque in hoc Epiſc. diſpenſare poteſt, nec vt ab eis Pharmaca, ſiue Medicinæ accipiantur 1576. Sarz. 29. Nou. 194. 1629. Piſa 17. Aug. 109.

6 *Confeſſio*. Medicus relinquere non debet infirmum nolentem confiteri: nam alioquin mori poſſet, & damnari, qui ſi conualeſceret, forte pœniteret, & ſaluaretur. *Et capit. cum infirmitas 13. de pœnitent. & remiſſ.* vna cum Conſtit. 3. B. Pij V. *Supra gregem*, hoc modo probata receptaque ſunt. *Nau. cap. 25. num. 60.*

Quæ ſententia probari videtur etiam in Rituali Romano Rubr. de Viſitatione, & cura infirmor. verſicul. quod ſi æger.

Circa quod multa notabilia ponit. *Diana 3. tract. 4. reſolut. 93.* nempe quod hæc Conſtitutio obligat ſolum in morbo graui, aut periculoſo; ſufficit, ſi monitio fiat per alios; non obligat, ſi nihil profutura ſperetur, non eſt neceſſaria Confeſſarij fides in ſcriptis, ſed ſufficit teſtimonium fide dignorum, & ipſius infirmi, ſi fide dignus ſit.

† Licet ſupradicta Conſtitutio B. Pij V. requirat fidem in ſcriptis, quia quo ad hoc non eſt vſu recepta vbique. * & quod iuramentum præſtitum à Medicis de ſupradicta Conſtitutione ſeruanda, hoc modo intelligendum eſt.

7 Peccat medicus ſi ex ignorantia craſſa, vel ſupina aliquid ad ſalutẽ corporis infirmo, vel præcipiat, vel conſulat, quod tendat ad animæ diſpendiũ. Item ſi dicat aliquid, ex quo putat infirmum arrepturum occaſionem peccandi, licet id non conſulat: puta ſi dicat Religioſo, vel Clerico in ſacris conſtituto. Non poſſum tibi dare bonum conſilium, conſiderato ſtato tuo: quia infirmitatem hanc ſola Venus optimè ſanaret. *d. cap. Cum infirmitas in fine, & ibi Io. Andr.*

8 *Contractus*. Medicus rogans infirmum, vt ſibi vendat v. g. hortum, vel vineam, debet extra ordinem puniri; & contractus actione, *quod metus cauſa*, vel potius *officio Iudicis* reſcindi. *l. ſi Medicus 3. ff. n. de var. & extr. cogn. Oinot. de act. §. quadrupli n. 50.*

9 *Monialium*. Medicus non debet eſſe minor quinquaginta annis, vbi Medicorum penuria non adeſt, 1617. Ferrara 7. Matth. 61. 1625. Genoua 14. Iunii 151.

10 Medici, & Barbitonſores ordinarii debent habere licentiam generalem ingrediendi clauſuram, etiam de nocte in caſibus vrgentis neceſſitatis: in aliis non ordinariis requiritur ſpecialis, 1599. Ferrara 2. Iulii 63. 1605. 13 Iulii 90. 1607. 26. Iun. 9.

Debent tamen aſſociari, eiuſque aſſiſti cum infirma tractantibus. 1601. Parma 26. Mar. 19.

11 Extraordin. permitti non debet, niſi in graui infirmitate. 1588. Bolog 8. 8. Iul. 33. 1595. Catanz 15. Feb. 436. 1601. Ferrar. 6. Aug. 80. 1615. Genoua 14. Dec. 90. 1621. Milano 25. Maii 84.

Et quando Ordinarius non inuenit remedium. 1621. Genoua 13. Mar. 42.

Vel eſt impeditus. 1646. Portugal. 15. Mar. 32.

MELIORATIO.

Emphyteuſis.

Meliorationes, quas fecerunt Clerici in rebus Beneficij ſui, erunt eorum, quamdiu viuunt, licet beneficium amittant, vel dimittant: ſed in morte erunt Eccleſiæ, *capit. final. de pecul.*

pecul. Clericor. S. Epiſc. Cong. in vna Parmen. 18. Dec. 1601. f. 283.

MEMBRVM.

Irregularitas.

MEMORIA.

QVomodo excitetur, & conſeruetur, dixi ex S.Th. in Collect. ad nu. 15. 38. 6.

MEMORIALIA.

Libellus.

SIne nomine. *Vide quæ dixi in Can. tit. de Accuſat.*

MENDACIVM.

Fideiuſſor. Peccatum.

MENDICATIO.

Eleemoſyna. Quæſta. Tranſitus.

MERCATVRA.

Deceptio. Minor.

QVæ obijcitur ad effectum, vt quis ſit incapax habitus Religionis Hierosolymitanæ debet plene probati, nec ſufficit teſtis vnus cum fama, vt excludatur probatio in contrarium deducta. *Rota in vna Ciuitaten. Habitus, ſeu Antianitatis Merc. 6. Iun. 1607. coram Ludouiſio.* v. Hieroſol. 13.

2 Mercatorem obſtatum extrahens de carcere, promittendo ſoluere quicquid factis calculis, dictum Mercatorem debere conſtiterit, ad nihil tenetur niſi debitum in vita Mercatoris liquidetus: nam cõſtituens pro debito alterius quatenus conſtiterit eum debere, ad nihil tenetur, niſi viuente debitore probetur, *l. Qui Romæ 122. §. Augerius, &* ibi *Paul. de Caſtr. ff. n. de verb. oblig.*

3 Ex quibus cauſis Mercatores accipere poſſint cambia, & recambia, dixi lib. 3 Ciuil. tit. 24. de empt. n. 120.

4 Mercatorum cauſæ non requirunt ſolemnitates Iuris, ſed in illis proceditur de bono, & æquo. *Rota apud Farinac. part. prima, tom. 1. deciſ. 641. num. 11. cap. 2. 1. 11.*

MERCATVS.

Feſtum.

MERCES.

Cancellarius. Confeſſarius. Copia. Proceſſus. Punctator. Vicarius.

1 DEbetur Officiali, etiam pro tempore infirmitatis. 1574. Ferent. 14. Iul 89.

Et operario conducto pro certo tẽpore, licet intra illud impediatur ſeruire ſine ſua culpa. 1601. Regio 11. Dec. 251.

2 Merces quo eſt magis antiqua, eo magis debita, ad differentiam ſubſidij caritatiui, quod exigere, tranſacta neceſſitate laudabile non eſt: vnde non poteſt compenſari cum mercede. 1582. Malta 10. Iulij 89.

3 *Diſcalceati* B. Mariæ de Mercede, quo ad exercitium quarti voti Redemptionis Captiuorum, ſunt ſub obedientia Generalis Calceatorum. 1633. 10. Nouemb. 389. 1635. 20. Iulii 241.

MERETRIX.

Iudæi. Reſtitutio. Vicinus.

1 MEretrici factum legatum, vt ad frugem melioris vitæ ſe recipiat, dicitur ad piam cauſam. *Tiraq. de priuil. piæ cauſæ in proœm. verſ. Item legatum factum Meretrici.*

2 Meretricibus quomodo ſuccedãt

in

in Vrbe, vel alibi conuertitæ, dixi lib. 3. Ciuil. tit 1. n.99.

1 Meretrices poſſunt ire ſemper ad Diuina officia, & in diebus feſtis tenentur miſſam audire, 160 . Perugia 23. Iulii 78.

4 Debent omnes expelli, quæ habitant prope Monaſteria, nec ex iis aliqua dimitti, ſeu relinqui, 1618. Terni 6. Mar. 62.

5 Non collocantur intra clauſuram in habitu ſæculari, neq; inter conuertitas, neque ad illas ab occaſione peccati ſubtrahendas: ſed potius apud aliquam grauem Fœminam, vel alio modo illatũ ſaluti debet Ordinarius conſulere, 1655. Ferrara 23. Apr. 35.

METAPHORA.

1 IN *diuinis* potius transfertur ex natura irrationali, & vili; quam ex natura rationali, & nobili, triplici ratione.

I. Propter periculum erroris. Manifeſtum eſt enim, quod hæc non dicũtur in Diuinis ſecundum proprietatem; quod poſſet eſſe dubium, ſi ſub figuris nobilium corporum Diuina deſcriberentur; maximè apud illos, qui nihil aliud à corporibus nobilius excogitare nouerunt.

II. Quia hic modus eſt conuenientior cognitioni; quam de Deo habemus in hac vita; magis enim manifeſtatur nobis de ipſo, quod non eſt, quã quod eſt. Et ideo ſimilitudines illarum rerum quæ maximè elongantur à Deo, veriorem nobis faciunt æſtimationem, Deũ eſſe ſupra illud, quod de eo dicere, vel cogitare poſſumus.

III. Quia per huiuſmodi Diuina magis occultantur indignis. *S. Th. 1. q. 1. art. 9. ad 3.*

2 Metaphora fieri poteſt ex eadem re ad cõtraria propter diuerſas proprietates eiuſdem rei; puta leonis Metaphora modo Chriſtum ſignificamus, modo diabolum, vt ex S. Thoma latius dixi in collect. ad Exech. 27. 12. 3.

METROPOLITANVS.

Archiepiſcopus. Concilium.

1 NOn *debet* publicare Monitoria in forma *Significauit* in diœceſi Suffraganei. *c. 1. Romana, de offic. ord. in 6.* 1603. Aleſſano 15. Sept. 109.

2 Nec inhibere Suffraganeo in materia obſeruationis feſtorum, 1612. Vicario di Beneuento 11. Ianuarii 3.

Vel Immunitatis Eccleſiaſticę, ſed remittere ad Sãctam ſedem eos qui recurrunt, 1623. Anglona 23. Sept. 117. Policaſtro 118.

3 Epiſc. Suffraganeus nullo modo inhibere poteſt Vicario Metropolis, ne ſe ingerat in aliqua cauſa, 1623. S. Angelo 15. Dec. 134.

4 Deputatio Epiſcopi pro vna diœceſi in locum Vicarii Metropolis, 1603. Caſtellaneta 16. Oct. 118.

5 † Metropolitanus ſemel electus ab Epiſc. exempto, non poteſt eum cõpellere ad obſeruandas conſtitutiones Concil. Prouinc. niſi in eodem Concil. cautum ſit, quòd ipſemet Metropol. ſit executor. 9. Apr. 1587.

6 Metropolitanus non poteſt facere gratiam Reo, qui appellauit. C.C. Tropien. 13. Aug. 1622.

7 Nec cogere Suffraganeum ad concedendas dimiſſorias, multo minus ipſe concedere ſubdito ipſius Suffraganei. C.C. lib. 56. ad 329.

8 Die 9. Iulii 1644. S. C.C. reſpondit, Metropolitanum Sede vacante ingerere ſe poſſe in regimine, & cura Eccleſiæ ſuffraganeæ vacantis, & Capitulum non habentis.

METVS.

Datum. Feſtum. Furtum. Iudex Matrimonium Ordo. Papa. Promiſſio. Sacerdos.

1 QVid. Metus eſt trepidatio mentis, inſtantiis, vel futuri periculi cauſa. *l. 1. ff. u. Fo quod met. cauſa gloſ. c. vno v. vim. De his quæ vi. in 6.*

2 Metus iuſtus, ſeu cadens in conſtantem virum, quo ad effectum excuſandi metuentem à peccato, eſt ille, quem *D. Th. communiter receptus in 4. diſt. 29. q. vnica ad 2.* tradit, ideſt quo eligitur minus malum, ad euitandum maius. *Vide l. Metum 5. ff. u. eo quod metus cauſa.*

Quo vero ad effectum, vt actus per eum factus ſit irritus, vel irritandus, non eſt metus prædictus; ſed metus amiſſionis vitæ, membri, libertatis, honoris, famæ, bonorum, omnium, vel maioris partis, ſi magna ſint: non ſolum quando nobis huiuſmodi mala timemus: ſed etiam quando aliis coniunctiſſimis, vt coniugi, parentibus, filiis, Auis, fratri, ſorori, nepoti, vel alteri amiciſſimo, *l. Iſti quidem 8. ff. u. Fo quod metur cauſa Bonac. de matrim. quæſt. 3. pun. 8. num. 6.*

Eſt item grauis metus ſtupri, infamiæ, amiſſionis dignitatis, iniuſtæ excommunicationis, reuerentiæ Paternę, vel ſuperioris, importunarum precum, nempe ſæpius, inuerecundè, & inſtanter repetitarum, vel quod prudens arbitrabitur, bene perpenſis circumſtantiis, ſexus, ætatis, innatæ magnitudinis, vel paruitatis, vel aliorum accidentium. *Abb. in d. c. 2. de his quæ vi.* Quod probatur multis argumentis.

I. Quia minor metus eſt iuſtus Mulieri, quam viro. *gloſ. c. Cum locum 14. de ſponſal.*

II Quia Metus iuſtus non eſt à Iure diffinitus, ſed Iudicis, ſeu Prudentis arbitrio diffiniendus eſt. *gloſ. c. Cum dilectus 6. De his quæ vi.*

III. Quia Matrimonium metu mortis contractum, & conſumatum, non valet. *Panorm. & com. in c. Conſultationi 28. de ſponſal.*

Et tamen in eo caſu maius malum eligitur, quod eſt peccatum, ad euitandum minus, quod eſt mors.

Vel poteſt dici, quod metus tunc non cadit ſupra copulam, ſed ſupra conſenſum. *Bonac. de Matrim. qu. 3. pun. 8. numer. 21.*

IV. Quia nullum peccatum Veniale dici poſſet iuſto metu factum: quia omne peccatum etiam veniale, maius eſt malum omni alio malo quod non eſt peccatum. *Arg. gloſ. c. 6. ſi aliquid 22 q. 4. Panorm. in c. Sac. 5. De his quæ vi.*

V. Quia ſuſcipiens ordinem ſacrum metu iuſto, quamuis verum ordinis characterem ſuſcipiat. *Arg. c. Maiores 3. de bapt.*

Voto tamen continentiæ illi annexo non tenentur. *D. Th. 2. 2. quæſt. art. 11. Arg. cap. 1. De his quæ vi. Infra v. Ordo.*

Et tamen continentia non ſolum non eſt malum, ſed etiam tale bonum, quo in genere ſuo non eſt maius bonum.

VI. Quia votum Puellę Religionem intrantis propter metum reuerentialem Patris, eſt irritum etiam quo ad forum exterius. *Gloſ. c. Præſens 4. 20. qu. 3. Nauar. c. 22. n. 51.*

De hac materia Metus in conſtantem virum cadentis nonnulla alia dixi in Collect. ad Prou. 28. 1. 3. & in tit. de Nuptiis n. 44. & ſeqq. & in tit. de Action. nu. 261. vbi, quando Metus Minarum grauis cenſeatur.

3 Metus ex ſolis minis non probatur, niſi fuerit deuentum ad actum. *l. Metum 9. c. De his quæ vi.*

Quando procedit in probatione Metus pro annullatione actus: ſecus quando tra-

do tractatur de poſſeſſione ciuili, quæ ſolo animo amittitur. *Rota apud Farin. p. 1. t. 1. dec. 5. n. 5.*

4 *Effectus*. Metu extorta, vel vi regulariter valent, licet poſtea poſſint reſcindi. Exceptis authoritate Tutoris interpoſita per metum, Iuriſdictione, abſolutione à cenſuris, traditione rerum ſacrarum, Matrimonio, & voto; quæ ſex ſi metu fiant, ſunt ipſo iure nulla. *Vnde gloſ. c. 2. v. Coactus in fine. De his quæ vi.* ponit hos verſus.

Tutor, Iudicium, Dos, Sacrum, Copulla, Votum.

Hæc ſex vi facta de Iure ſcias fore nulla;

Cetera ius patitur, ſed poſtea reſtituentur.

5 Vxor cenſentiens in alienationem ſui fundi, quia non audet contradicere propter nimiam reuerentiam, ſiue metum viri, ſibi non prçiudicat. *Oinot. de act. §. Quadruplo n. 44.*

Si tamē interueniat præſentia Conſanguineorum, Metus allegatio ceſſat: niſi vir ſit talis Perſona, quæ potens exiſtat inferre metum etiam in præſentia talium. *l. Tranſactionem 35. C. de tranſact.*

6 Subditi magis ex timore, quam ex debito præſumuntur conſentire grauaminibus. *Rota apud Farin. p. 1. to. 1. dec. 5. n. 3.*

M I L E S.

Habitatio. Hieroſolymitani. Iuramentum. Marcatura. Penſio. Priuilegium.

MINISTER. *Intentio. Monialis.*

1 QVi *curam* habet externarum rerum, Caſtaldus, & alio nomine Maiordomus dicitur. *Gloſ. c. Salu. 8. V. Caſtaldum. 1. q. 3.*

2 Miniſtri omnia præſumuntur gerere de voluntate, & mandato Dominorum. *c. fin. de iureiur. in 6. Rota apud Farin. p. 1. dec. 520. n. 2. vide in can. lib. 1. tit. 38 De Procur. n. 21.*

3 Miniſtro Iuſtitiæ in debitè pignoranti, ſeu grauanti, vel ſi aliter Iuſtitię terminos excedat, poteſt de facto reſiſti. *Oinot. de act §. Quadrupli n. 28.*

4 Miniſter, ſeu Prælatus de dilapidatione ſuſpectus alienare prohibetur, & ei Coadiutor datur: & ſuſpicione probata, ab adminiſtratione remouetur. *c. Venerabili 37. de off. De leg. c. fin. de accuſat. c. licet Heli 31. De ſimon. Sayr. lib. 5. c. 21. n 7.*

5 Miniſter, ſeu Adminiſtrator, cum rationes reddere debet, non ita libros edere tenetur, vt deueniant in manus Partis aduerſę; ſed ſufficit, ſi eos oſtendat, ac deſcribendi copiam faciat, vel ſi res ſit letigioſa, apud Tertium deponat. *Rota apud Lodouiſ. dec. 151.*

6 Miniſtri Infirmorum neq; ad Carthuſianos tranſire poſſunt ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ. *vt dixi in tit. de Regul. n. 5.*

MINOR. *Donatio. Iudex. Homicidium.*

1 IN *ſpiritualibus* agit vt maior: vnde tenet renunciatio beneficii ab eo facta, licet ſine Patris, vel Curatoris authoritate. *c. fin. de iudic. lib. 6. Em. Sà. v. Minor. 6.*

2 Minor maiorem ad diuiſionem prouocare non poteſt. *Oinot. de auth. Tut. §. fin. n. 30.* v. Diuiſio.

3 Minoris confeſſio adminiculata probat. *Rota apud Seraph. dec. 1443. Adit ad Ludouiſ. dec. 188. n. 11.*

4 Minoris confeſſio extraiudicialis, etiam emanata ſine auctoritate Curatoris, inditium ad torturam contra ipſum facit. *Farin. q. 82. n. 24.*

5 Minor non iuuatur beneficio monoritatis, quando eſt mercator. *Rot. dec. 26. n. 3 p. 3. rec.*

MIS-

MISSA:

Altare. Anima. Beneficium. Cappella. Clauſura. Confraternitas. Diſtributiones. Eccleſia. Epiſcopus. Feſtum. Græci. Hieroſolymitani. Interdictum. Monialis. Obligatio. Officium. Ordinarius. Parochus. Pileolus. Presbyter. Regularis. Sacerdos. Vinum.

1 Valor Miſſæ finitus eſt, & limitatus, quantitatis ſoli Deo notæ, licet Chriſtus, qui in ea offertur, ſit illimitati, & infiniti valoris: nam eius merita finito, & limitato modo in ea nobis applicantur. *S. Th. 3. q. 79. art. 5.*

2 Miſſæ valor, tam impetrationis, quam ſatisfactionis; in tres partes principales diuiditur.

I. Pro tota Eccleſia, præcipuè pro præſentibus, quæ diſtribuitur à Deo vnicuiq; ſecundum propriam capacitatẽ, & sẽper eſt eadem, ideſt non creſcit neq; decreſcit ex minori, vel maiori numero audientiũ, ſeu fideliũ ſed bene ex maiori, ſeu minori diſpoſitione eorumdem.

Secunda Pars eſt offerentis, eius ſcilicet, qui eſt cauſa celebrandæ miſſæ, vel ſtipem dando, vel alio modo: quæ pars obuenit Sacerdoti, ſi ex deuotione celebrat. Hæc autem creſcit, & decreſcit, nõ ſolũ pro maiori, vel minori diſpoſitione ſubiecti, cui applicatur; ſed ẽt pro maiori, vel minori numero; vnde miſſa, quę pro pluribus offertur, non tantum prodeſt ſingulis, ac ſi pro vno offerretur.

Sed non deſunt, qui tenent, hunc valorem eſſe infinitum. *Peyrin. Conſt. 5. Iulij II. §. 5. Lezana v. Miſſa n. 8. & alij.* Opinio tamen, quæ tenet eſſe finitum, videtur decretis Apoſtolicis conformior.

Tertia pars datur ipſi immediato offerenti, ſcilicet Sacerdoti: quæ tam ex opere operato, quam ex opere operãtis creſcit, & decreſcit iuxta diſpoſitionem ſubiecti: vnde ſi nullam habet diſpoſitionem, puta qui celebrat in peccato mortali, nullam habet partem; ſed non fraudantur alij, quia miſſa, etiam Sacerdotis mali, eſt ſatisfactoria pœnæ eius pro quo fit. *Ex S. Thom. Scoto, & Soto, Nau. c. 25. n. 110. v. 2.*

Ad hanc reuocari poſſet Pars circumſtantium, qui etiam ipſi ſunt offerentes & celebrantes per Sacerdotem.

Hanc vero partem, tam à Sacerdote, quam à circumſtantibus poſſe alteri capaci ad libitum applicari, probabile quidem eſt, ſed non certum.

Multi quoq; docent probabiliter *ſecundum Pauon. 1. par. Medit. Sacrificij incruenti. Inſtruct.* Fructum, ſeu valorem infallibilem, qui ſemper prouenit ex miſſa, conſiſtere in remiſſione pœnarũ debitarum pro peccatis quo ad culpam remiſſis. Ipſe tamen probabiliter arbitratur, conſiſtere etiam in impetratione ſaltem quorundam Diuinorũ auxiliorum: quæ nos quidem, vt plurimum non aduertimus, vel quia conſiſtunt in actibus internis, vel quia non ſtatim celebrata miſſa præbentur, ſed loco, & tempore congruis.

3 *Currens* Miſſa, ſiue de die, licet ferialis; celebrari poteſt pro qualibet miſſa, *vt dixi in Can. lib. 3. tit. 41. celebr. Miſſ. num. 1.*

4 Quid faciendum ſit, quando vigilia incidit infra octauam. *Rubr. Miſſal. Vrb. VIII. p. 1. c. 3. n. 2.*

5 Quando poſſit cantari miſſa de Feſto, quod transferri debet, ibid. c. 6.

6 *Conuentualis* Miſſa cantari debet quotidie in collegiatis, quarum Clerus eſt numeroſus, & redditus non tenues. 1603. Cirenza 14. Ian. 7.

Nec poteſt omitti pro miſſa Defunctorum, 1602. Fondi 5. Mar. 20.

In feſtis tempore æſtiuo hora 14. hiemali hora 17. 1602. Caſtellaneta 27. Iulij 75. §. 11.

In ferijs poteſt dici paulo citius, modo non valde diluculo. 1601. Aliffe 20. Feb. 86. §. 2. 1602 Caſtellan. 17. Sept. 102.

7 *Votiuæ* Miſſæ non ſunt tolerandæ in feſto duplici, licet non ſit de præcepto, exceptis miſſis Defunct. præſertim in Altaribus priuilegiatis. Idem decretũ eſt de illis diebus, in quibus Feſtum duplex transferri iubetur. Si vero ſit feſtũ de præcepto, non ſunt tolerandæ neq; in Altaribus priuilegiatis, præter vnam cantatam præſente corpore. *Ex Suar. & S. C.*

8 Miſſæ triginta S. Gregorii dici debent ſucceſſiuè ſingulis triginta diebus, vt latius explicaui in can. lib. 3. titul. 41. Celebr. miſſ. n. 17. & in Collect. ad Ier. 48. 10. 12.

9 Miſſa Beatificati dici non poteſt extra diem, & locum deſignatum in decreto Beatificationis; neque à Perſonis, quibus non eſt ſpecialiter conceſſa. *Ex Sacra Congreg. Diana 2. tract. 15. reſol 55.*

Inuenitur circa hoc ſemel diſpenſatum per S. Congr. Epiſc. cum Card. Ab Auria Archiepiſcopo Panormitano, ſed facto verbo cum Sanctiſſimo. 1610. die 14. Sept. Contrarium. *Paſqual. de ſacr. q. 276.*

10 *Onera* perpetua celebrandarum Miſſarum abſque Epiſcopi licentia in ſcriptis, à ſæcularibus ſub pœna Interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ eo ipſo incurren. à Regularibus vero ſine licẽtia Prouincialis in ſcriptis ſub pęna priuationis officiorum, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, vocifque actiuæ, & paſſiuę, abſque alia declaratione ipſo facto incurren. nõ recipiantur. S. C.C. ſub Vrb. VIII. conſtit. 43. *Cum ſæpe contingat.* Pro exiſtentibus in Italia, & Inſulis adiacentibus 21. Iun. 1625.

Quæ ibidem pręcipit ſub pęna Interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ eo ipſo incurren. iis, ad quos pertinet, vt pecuniæ, ac bona mobilia, Eccleſijs, Capitulis, Collegijs, Hoſpitalibus, Societatibus, Cong. Monaſteriis, Conuentibus, ac locis omnibus, tam ſæcularibus, quã Regularibus, atq; illorum perſonis, in futurum ſimpliciter acquirenda, ſtatim à die realis acquiſitionis deponi debeant apud Ædem Sacram, vel Perſonam fide & facultatibus idoneam, ad effectum illa, ſeu illorum pretium quam primum inueſtiendi in bonis immobilibus fructiferis, cum expreſsa, & indiuidua mẽtione oneris, quod illis annexum reperitur. Ac ſi eadem bona auctoritate Apoſt. deinceps alienari contigerit, pretium eorumdem ſub eadem pœna debeat deponi, ac in aliis bonis ſtabilibus conuerti, cum repetitione eiuſdem oneris.

Et olim etiam 1575. Taranto 720. decretum fuerat, pecunias, & alia legata pro Miſſis celebrandis, in alios vſus, licet pios, conuerti non debere. *v. Diſtributiones.*

† Si vero decimæ, ſiue fructus pro Miſsarum celebratione aliiue oneribus aſſignati, ſine culpa Recipientium exigi non poſsunt factis diligentiis, nõ tenentur ad onera pro eo tempore C. C. Ferrarien. 16. Ian. 1644. & pro Carthuſianis 20. Iul. 1641. Immo dum pecunia redẽpti ſeu reſtitui cenſus manet in depoſito otioſa, ceteri Eccl. redditus nõ ſunt obnoxii Miſsarum celebrationi. C.C. 15. Sept. 1657. Lim. *

11 Epiſcop. ſequeſtrare poteſt fructus Beneficii pro adimplendis Miſsarũ oneribus, modo aperte conſtet de obligatione, vel ex fundatione, vel ex antiqua conſuetudine; 1593. Fondi 15. Febr. 45. Non tamẽ moleſtare poteſt pro miſſis omiſſis eum, qui ſe cum R. Fabrica compoſuit. 1655. Acqua pendente 25. Iun. 133.

12 Si quis Miſſam vno die omiſsam remittat in ſequenti, nullã debet incurrere pœnam, modo non ſit Miſsa conuentualis, 1593. Treuico 9. Mar. 62. §. 1.

13 Permitti debet carcerato, ẽt pro delicto, celebrare per alium, & participare de miſsa. 1594. Melfi 11. Iulii 98.

Sicut etiam abſenti, etiam per Regulares.

laſes. 1597. Caſale 21. Iul. 59.

Nec regularrs indigent licentia Ordinarij, ſed Rectoris Eccleſiæ tantum, renouanda de anno in annum 1617. Regolari 10. Ian. 9. 1627. Oſſeruanti di Raguſa. 27. Maii 244.

14 Epiſcopus, vel Generalis non poſſunt reducere miſſas relictas poſt Cõcilium Trid. 1617. Brindici 30. Iun. 118. S.C.C. 21. Iun. 1625. In Bull. conſtit. 43. *Cum ſæpe contingat*. vt latius dixi in tit. de celebr. miſſar. n. 10.

Sacra vero Congr. etiam Epiſcoporũ & Regularium ſic, 1606. Palermo 28. Ian. 7. 1645. Anagni 5. Maii 1, Spoleto 30. Iun. 8.

Etiam impoſitas in fundatione 1586. Fano 4. Feb 97. Bagnarea 11. Feb. 121.

Hodie tamẽ onera fundationis remittere ſolet ad Sanctiſſimum.

15 *Locus*. Epiſcopus cogere non poteſt ad celebrandum in Cathedrali alias non obligatos. 1646. 23. Feb. 18.

16 Communitates poſſunt facere celebrari in Parochiali, vel aliis Eccleſiis aut Cappellis, quot Miſſas volunt, ſine tamen præiudicio Iurium Parochialiũ, etiam quo ad oblationes, 1581. Penna 29. Nou. 6 1625. Bergamo 11. Apr. 36.

17 Non poteſt Epiſcopus cantare miſſam in Eccleſiis Regularium ipſis inuitis, vbi non eſt ſolitum. 1593. Ferrara 6. Iul. 212.

18 Epiſcopus diſpenſare non poteſt vt miſſæ relictæ à Teſtatore in vna Cappella, dicantur, vel remittantur in alia, quando ſatisfieri poſsunt in propria. 1580. Hiſpalen. 30. Septembr. 156.

Multo minus in alia Eccleſia. 1601. Como 9. Ian. 48. Iubetur tamen Epiſcopus aſſignare Altare in noua Cathedrali vbi celebrentur miſsæ, quæ celebrandæ eſsent in Altari Cathedralis dirutę. 1655. Acqua pendente 25. Iunii 133.

19 *Translatio* onerum Miſsarum, Oratorio vel Cappellæ anguſtiori relicta-

rum fit ad Matricem, ſeu Parochialem, & non alio. 1579. Rimini 1. Decem. 10. 1646. 7. Dec. 6.

20 *Sacerdos* inquiſitus, ſed abſolutus, celebrare poteſt, ſi non, adſit ſcandalum, 1649. Catanzaro 8. Ian. 22. v. *Exilium*.

Et cui fuit aſſignatus Conuentus pro carcere, non prohibetur ire in Eccleſiã ad celebrandum, 1651. Silueſtrini di Recanati, 11. Auguſti 8.

Non tamen cæcus, vel paralyticus. 1603. Tortona 7. Ian. 1648. 17. Ian. 2. 26. Iun. 9.

Nec carceratus pro delicto graui, 1601. Napoli 2. Maii 59.

21 Miſsæ ad ſatisfaciendum eleemoſynis alicui Eccleſiæ traditis celebrari non debent per exteros, vbi commodè poſsunt ſatisfieri per Sacerdotes eiuſdẽ Eccleſiæ, 1606. Otranto 28. Ian. 6.

22 *Regulares* quando poſſint admittere exteros ad celebrandum in eorum Eccleſiis, dixi in Can. lib. 3. titul. 31. num. 15.

23 De prohibitione dicendi miſsas proprias conceſsas certis Regularibus tantum habetur in principio Miſsalis noui Decretum Sac. Rituum Congregationis.

24 Regulares in aliqua Eccleſia celebrare ſoliti compelli debent ad continuandum. 1580. Rimini 10 Maii 96.

25 Etiam Regulares tenentur in libro ſcribere, quando celebrarunt. 1628. Oſser. 16. Iun. 195. Licet ſatisfactio miſſarum non ſolum per ſcripturam, ſed ẽt per omne genus probationum probari poſſit. 1655. Ceſena 25. Iun. 136.

† S.C.C. in vna Placentina 9. Dec. 1651. cenſuit, per Epiſcopum fieri poſſe præceptum Regularibus, ne abſque ſua licentia accedant ad Eccleſias Monaſteriorum Monialium pro celebrandis ibidem miſſis.*

26 Regulares celebrantes in Eccleſia Monialium debent eſse quinquagin-

ta annorum, 1621. Faenza 4. Maij 68.

27 *Paramenta* ſumi non debent de Altari, niſi pro Epiſcopis ſemper, pro alijs vero quando celebrare poſſunt Pōtificaliter, vt dixi in Can. lib. 5. tit. de priuileg n.17.

Non ideo tamen prohiberi poteſt ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrenda, ne quis paretur ad Altare, etiam vbi adeſt Sacriſtia, 1605. Crema 28. Nou. 141.

28 *Tempus nu. 6.* Miſſa priuata celebrari poteſt paulo ante auroram. 1602. Trani 19. Nou. 125.

Puta per vnam horam, maximè de licentia S.C. 1620. Calaguritan. 1. Dec. 188. 1623. Vicen. 10. Nou. 113. 1624. Ian. 3. 1646. Nullius Caſtellana 13. Iulij 27. 1647. 3. Maij 18.

Vel per horam poſt meridiem, 1624. Pila 5. Martij 27.

29 In triduo ante Paſcha non celebratur, niſi vt dixi in d. titul. de celebr. miſſar. n. 5.

30 In Eccleſijs Parochiæ non celebretur miſſa, antequam ſit finita miſſa Parochialis; neq; in ipſa Parochiali niſi poſt eleuationē Sacramenti: & vbi plures Sacerdotes eodem tempore celebrāt non egrediatur vnus, antequam alter Sacramentum eleuauerit, ſi commodè fieri poſſit. *Sac. Congreg. Epiſ. Sarzanen.* 14. *Maij* 1585.

Contrarium tamē reſcriptum poſtea fuit Archiepiſcopo Rhegienſi 8. April. 1603. nempe vt moderaretur ſuum Decretum, quo prohibuerat miſſas celebrari in Eccleſia Annunciatæ ante finitam miſſam in Eccleſia maiori.

Et 1579. Epiſcopo Cluſino 11. April. ſimiliter: dummodo pro poſſe euitetur concurrentia cum Parochiali.

Sed habent locum pro diuerſitate locorum, Certe in locis populoſis, & inſignibus celebratur vbique ad libitum abſque vllo reſpectu Eccleſiæ Matricis, vel Parochialis,

Et Regularibus nullibi poteſt Epiſcopus præſcribere horam cantandi, vel priuatim celebrandi miſſam. 1581. S. Angelo 2. Aug. 104. 1593. Concordia 30. Iunij 206. 9. Aug. 144.

Niſi ex auctoritate S. C. alternatiuè, vt vel expectent poſt Miſſam Parochialem, vel publicent feſta, vigilias, excōmunicationes, & matrimonia, prout inſtabit, ſeu ſignificabit Parochus, 1642. S. Ambr. 9. Maij 148. 1643. Minimi di Mantoua 4. Decemb. 549.

31 Quotidie, vbi ſufficiens numerus Sacerdotū in Eccleſia aderit; vbi verò duo ad minus, ſaltem in Dominicis, & Feſtis de pręcepto, Miſſa vna in aurora celebretur per hebdomadam pro pauperum, & ruſticorum commoditate, ſicut & viduarum, ac nobilium, condignis veſtib. carentium: in qua celebrans partes eſſentiales doctrinæ Chriſtianæ omnino explicet, & miſſam ante ortum Solis incipiat. *S.C. Epiſ. Veſtano* 18. *Febr.* 1592. *Arg. c. neceſſe de conſecr. diſt.* 1.

32 *Eleemoſynam, ſeu ſtipendium nu.* 10. pro miſſa celebranda manualem accipiens, non poteſt illam celebrare per alium, retenta ſibi parte eleemoſynæ. *S. Conc. Congregatio in Decreto ſupra citato num.* 10.

33 Beneficiarij tamen, vel tenentes legata celebrandarum Miſſarum, vel Officiaturas, etiam ad nutum amouibiles, non tenentur dare, niſi eleemoſynam conſuetam, ſeu præſcriptam ab Ordinario, vt declarauit eadem S C. ad dictū Decretum. *Barboſa de officio Parochi cap.* 11. *num.* 13.

34 Pro vna miſſa plura ſtipendia recipi non poſſunt ex quocumq; priuilegio; quia omnia reuocata fuerunt in dicto Decreto.

† Neque ex eo, quod Sacerdos vni applicet ſacrificium, alteri partem ſuam 25. Ian. 1659.

Probata à Sanctiſſimo 29. Ian. 1659.

Neque ex eo, quod vni applicet

fru-

fructum impetratorium, alteri vero ſatisfactorium, 13. Decemb. 1659.

Fr. Io. Baptiſtæ Morales Dominicano fuit conceſſum ab Vrb. VIII. vt in itinere ad Indias poſſet recipere quatuor eleemoſynas pro vna miſſa. P.F. 30. Iun. 1654. & 13. Iulii 1654. *

Adhuc tamen probabilis videtur opinio Alphonſi de Leone, quem refert *Dian. 2. tr. 14. r. 26. & 80.* quod qui celebrare tenetur abſque obligatione ſacrificium applicandi, poſſit aliud ſtipẽdium recipere; non quidem pro pretio applicationis ſacrificii, quia ſic eſſet ſimonia; ſed titulo ſuſtentationis, vel eleemoſynæ.

Nec obſtat declaratio eiuſdem S.C. ad d. Decret. quæ eſt huiuſmodi. *Sacerdotes quibus diebus tenentur Miſſas celebrare ratione beneficii, ſeu Cappellæ, legati aut ſalarii, ſi eleemoſynas pro aliis etiam Miſſis celebrandis ſuſceperint, non poſſe eadem miſſa vtriq; obligationi ſatisfacere.*

Nam nunquam fuit dubitatum, an præter titulum laboris, adeſſent etiam alii tituli liciti, & iuſti, propter quos licitè accipi poſſet ſtipendium pro miſſæ celebratione, abſque eo quod dicatur accipi tamquam pretium ipſius ſacrificii; quia certum eſt adeſſe multos; & præcipuè ſuſtentationis: ſed an ſupradictum decretum editum, & publicatum ſub die 21. Iun. 1625. de celebratione Miſſarum, intelligeretur ſolum de manualib. eleemoſynis, ita vt qui receperat vnam manualem eleemoſynam pro miſſa, non poſſet pro eadem accipere aliam manualem: nõ vero intelligeretur nec comprehenderetur in Decreto, qui tenebatur celebrare cũ ſacrificii applicatione ratione beneficii, Cappellæ, legati, aut ſalarii, ſi pro eadem applicatione reciperet aliud manuale ſtipendium: & bene reſpondit hoc fieri non poſſe. Non vero fuit intentio determinandi, quod qui quomodocumque celebrare tenetur abſq; applicatione ſacrificii, nõ poſſet aliundè aliud ſtipendium pro eodem ſacrificio accipere ex eo, quia cum habeat iuſtum laboris ſtipendium, cenſeatur reſiduum accipere pro ipſo ſacrificio, & ſic committere ſimoniam: quia fuiſſet vno verbo damnare omnes iuſtos titulos præter laborem, & præcipuè ſuſtentationis, quod non reſpicit tantum laborem, quantum obligationem ſtatus, quem non decent multa, ex quibus homo poſſet ſuſtentari. Vltra quod certum eſt, eum qui titulo ſuſtentationis reciperet ſtipendium maius debito, vel ſolito, non committeret ſimoniam, ſed iniuſtitiam. *Bonac. q. 6. pun. 2.* per quod corruit ratio contrariæ opinionis.

Præterea Sacerdotes, qui tenentur celebrare ratione Beneficii, ſeu Cappellæ, legati, aut ſalarii, regulariter tenentur etiam applicare ſacrificium. Leges autem adaptantur ad ea, quæ frequentius accidunt, & odioſa ſunt reſtringenda.

Idem Diana clarius *4. tr. 4. r. 16. & 5. tr. 13. r. 51.* dicit, ſecluſa conſuetudine in contrarium, etiam Miſſam Conuent. poſſe applicari ei, qui dedit ſtipendium. *& 6. tr. 6. r. 13. Lez. v. miſſa n. 21.*

† S.C.C. die 15. Ian. 1630. cenſuit remittendum iudicio Epiſcopi, an ex inſtitutione Canonicatuum, vel aliis probationibus conſtet, quod onus celebrationis Miſſarum fuerit inſtitutum cum applicatione Sacrificii. Quod ſi non cõſtet, non teneri celebrare cum applicatione Sacrificii.

Item 13. Febr. 1638. vtraque parte informante cenſuit, ſex Cappellanos ad nutum Abbatis S. Benedicti amouibiles certam portionem frumenti ab eodem Abbate quolibet mẽſe recipientes, nullo onere applicationis Sacrificii adiecto poſſe de ipſius Abbatis conſenſu pro Perſonis eleemoſynam elargientibus Sacrificium, prout hactenus conſueuerunt, applicare. *Nu. erina.*

II. Limita, poſſe accipi plura ſtipendia pro vna Miſſa de conſenſu partis; dũmodo poſſit conſentire, ſcilicet quia miſſas celebrare faciat ex mero arbitrio, & deuotione ſua, non autem in executionem voluntatis alterius.

III. Limita, quando applicatio fit ex charitate, abſq; alterius ſtipendij receptione; vt ſæpe contingit in Religionibus pro Religioſis morientibus, pro parentibus in neceſſitate poſitis, &c. ſaltem ſub conditione, ſi & quatenus applicari poteſt. *Lez. n.* 22. Nam hæc limitatio niti videtur eo fundamento, quod valor applicationis ſacrificij ſit infinitus: quod tamen non eſt certum, vt ſupra dixi n. 1. & 2.

IV. Quando Sacerdos eſt in extrema neceſſitate, quæ non habet legem: tenetur tamen ſupplere, in quantum poteſt. *Lez. n.* 24.

35 Licet Miſſam celebrans ex voto fructum illius cuilibet applicare poſſit, non poteſt tamen pro ea aliquam ſtipẽ accipere, quia obligationi voti ſatisfieri non poteſt per opus ex alio titulo debitum, niſi vouens ipſe intenderit aliud tacitè, vel expreſsè. *Bonac. de legib. diſp.* 4. *q.* 2. *pun.* 6. *& ſeqq.*

Sed ex ſupradictis n. 34. probabile cẽſeo, quod & hic à fortiori ſtipem accipere poſſit. *Diana* 5. *tr.* 14. *r.* 81.

36 Sacerdoti Miſſam nouam celebranti licet oblationes accipere, modo non diſcedant ab Altari. 1601. Genoua 1. Octob. 96. & antea ad S. Carolum vt refert Synod. Caputaq. ſeſſ. 2 capit 11. numero 9.

37 Si tribues eleemoſynam, vel Teſtator numerum Miſſarum celebrandarum non præſcripſit, Ordinarius eum præſcribet ſecundum morem ſuæ Ciuitatis, vel Prouinciæ. *S. C. C. in declaratione ad dictum Decret. Conſt.* 43. Et tenetur Sacerdos tot Miſſas celebrare, quod fuerunt vt ſupra præſcriptæ, licet minorem eleemoſynam accepiſſet. *Ibid.*

38 S. C.C. in decreto ſæpius citato remoueri præcipit ab Eccleſijs capſulas cum inſcriptione, *Eleemoſina per le Meſſe*, ſub iiſdem pœnis vt ſupra, etiam in die commemorationis omnium fideliũ Defunctorum, quæ vulgo dicuntur, *Caſſe de'morti*, ſi tamen tunc alio celebrandarum Miſſarũ onere detineantur, quibus non poſſint intra modicum tempus ſatisfacere, nec adſit expreſſus, vel tacitus conſenſus offerentium; quem præſtare non poſſunt ij, qui ex legato, vel alias ex arbitrio aliorum curare tenentur miſſas celebrari.

39 *Ritus*. Dari pacem cum patena in miſſa prohibuit B. Pius V. in Epiſtola ad Archiepiſcopum Tarraconenſem.

40 Orationes quaſdam additas miſſæ, iaculatorias tamen, & breues, concedit, ſeu potius tolerat S.C. *Teſte Gauan. in rubr. miſſal. tit.* 16. *n.* 2.

41 Miſſæ cum paramentis violaceis, licet ſint votiuæ ſolemnes, nunquam dicuntur cum *Gloria in excelſis. Credo* vero dicitur, quandocumque celebrantur in Dominica, vel alio feſto, cuius officium requirat Symbolum in miſſa. *Arg. Rubr. c.* 8. *n.* 4.

42 *Audiens* miſſam in Oratorio priuato non ſatisfacit præcepto, ſi non ſit Dominus, vel familiaris eius, præſente ipſo Domino. *Bonac. de Sacram. diſp.* 4. *q. vlt. pun.* 12. *n.* 4.

43 Miſſam audiens de feneſtra priuatæ domus, non ſatisfacit præcepto, quia non dicitur moraliter præſens: ſecus ſi ſit aliquantulum extra portam Eccleſiæ, puta in cœmeterio. *Dian.* 4. *tr.* 4. *r.* 154.

Lugus tamen tenet contrarium, dumodo non diſtet vltra 30. paſſus.

44 *Moniales* ſingulis miſſis pro ſingulis diebus debent eſſe contentæ; exceptis diebus celebrationis propriorum feſtorum, vel exequiarum alicuius monialis, ita numeroſis, vt omnes eidem miſſæ nequeant interuenire. 1620. Luc-

ca 22. Dec. 320.

45 Per indultum Altaris priuilegiati à monialibus obtenti in quo dicitur, *Vt quandocumque ad dictum Altare per quemcumque Sacerdotem ſacularem, ſiue Regularem Miſſa celebrata fuerit, &c.* Non intelligitur derogatum prohibitioni etiam Ordinarij, ne quis celebret in Eccleſia monialium ſine ſua licentia 1610. Napoli 10. Iunij.

46 *Intra clauſuram* omnino prohiberi debet celebratio, etiam ad communicandas infirmas 1593. Lisbona 23. Aug. 263. 1611. 21. Ian. 7.

Non obſtante quolibet, vel antiquiſſimu in contrarium vſu, 1601. Bologna 2. Ian. 23. 1601. Genoua 10. Dec. 85.

† M I S S I O.

Præcedentia. Cap. Conuentus.

1 REgulares Profeſſi non poſſunt amplius vti facultatibus Miſſionarijs, poſtquam fuerunt dimiſſi, vel eiecti, exceptis Ieſuitis. P. F. 1626. 117. 16.

2 Patentes Miſſionis non dantur laicis tam ſæcularibus, quam Regularibus ſed Sacerdotibus tamen, qui ſint Theologi, vel ſaltem Caſiſtæ, 1625. 19. Sept. 1633. 13. Aug. *

M I T R A.

1 N*Vllo modo* permitti debet Canonicis etiam Cathedralis portare Mitram, niſi iuxta diſpoſitione ſuorum priuilegiorum, quãdo ſunt in vſu, 1617. Meſſina 21. Feb. 30.

2 Candelæ, Cineres, Palmæ, diſtribuuntur ſtando cum Mitra in capite, ab eo, qui priuilegium habet eam geſtandi 1650. Lucca 18. Feb. 6.

M O D V S.

Legatum 33.

M O L A.

P*Ermitti* non debet intra clauſuram, niſi cederet ad firmiorem cuſtodiam illius, 1579. Como 7. Iulii 87. 1581. 8. Aug. 107.

M O N A S T E R I V M.

Acceſſus. Capuccini. Eccleſia. Gubernatio. Licentia. Monialis. Proſpectus. Regularis. Viſitatio.

1 E*Rectio.* Monaſteria monialium diſtantia eſſe debent à Conuentib. Regularium, ſecundum can. *Monaſteria Puellarum* 18. q. 2. 1647. 7. Iun. 40.

Quare ſi Proſpectus procedit à parte Regularium, ipſi debent illum tollere ſuis expenſis cum nouis parieribus. Sed ſi commodè prouideri poſſit attollendo muros diuiſorios, fieri debet expenſis communibus, ſi muri ſunt communes: alioquin illius partis, cuius ſunt muri, 1580. S. Carlo 29. Decembr. 22.

2 Abbatiſſa vidua, in Monaſterio erecto auctoritate ordinaria, valide admitti ad profeſſionẽ, 1629. Arras 16. Mar. 87. Atrebaten. 22. Iun. 209. *v. Profeſſio.*

Breuia tamen pro translatione Inſtitutricum, vel ſimilibus gratiis, non expediuntur, donec Secretario breuium conſtet per decretum S.C. quod Monaſterium habeat requiſita, 1603. Coſenza 13. Maii 37. Bologna 15. Sept. 71. 1645. Roma 19 Maii 34.

3 Diffinitorium concedere non poteſt erectionem Monaſteriorum monialium, 1651. Oſſeruanti d'Aquitania 26. Maii 5.

4 *Redditus* firmi tot debent eſſe, vt

ſufficiant ad viuendum ſine queſtuatione; nec conſiſtant in cenſibus: alioquin clauſura non conceditur, 1602. Bergamo 3. Deceb. 83. 1624. Venoſa 23. Aug. 208. 1647. Senegaglia 12. Apr. 38.

5 Debent eſſe ſaltem 300. aurei annui, vt adiunctis dotibus, ſufficiat pro duodecim Monialibus, nec non pro Confeſſario, & Cappellano, 1602. Mileto 23. Febr. 46. 1604. Padoua 3. Febr. 14. Ieſi 16 Febr. 17. Crema 8. Nouemb. 74. &c.

Inter hos tamen redditus non ſunt computanda lucra monialium, licet ponantur communi, 1604. Aquila 12. Ian. 2.

6 *Primæ doter* debent inueſtiri pro augmento reddituum, 1603. Capaccio 23. Iulii 65.

7 *Cappuccinarum* monaſterium erigi non poteſt cum eleemoſynis promiſſis à Confraternitate, 1593. Loreto 5. Apr. 138.

Sed debent eſſe bona propria: ſine quibus iam fundata prohiberi debent, ne recipiant amplius ad habitum. 1593. Bergamo 22. Decemb. 373.

Vel ſaltem cenſus annus ſufficiens, & ſecurus, 1593. Loreto 6. Iulii 215.

Et ſi monaſterium erigatur ſub prima Regula ſine dote, debet vniri Confraternitati, vel loco pio, qui teneatur ſubuenire monialibus; 1615. Vicenza 10. Apr. 41.

8 *Ordinationes* & declarationes Ord. directæ pro monaſteriis ſeruari debent etiam in monaſteriis ſubiectis Regul. 1577. Perug. 8. Apr. 155.

Secus ſi ordinationes tam pro monachandis, quã pro educandis, factæ fuerint ab ipſo Ordin. quia hæ non ligant monaſteria Reg. ſubiecta, vel aliter exẽpta, 1625. Vercelli 8. Martii 63.

Niſi eæ, quæ reſpiciunt clauſuram, & ad illã acceſſum, vel ingreſſum, 1625. Vicenza 1. Apr. 79.

9 *Adminiſtratio* bonorum monaſterii, cum deputatione factorum, & colonorum, fieri debet à Sindicis cum approbatione Epiſcop. fructus vero reddituſque tollecti, & exacti conſignari monialibus. Epiſc. vero rationem reddant tam Sindici, quam moniales, 1651. Città di Caſtello 11. Aug. 30.

Niſi ſecus in fundatione cautum eſſet 1604. Valliſoletana 12. Ian. 1. verſ. Circa poi.

Iſti Sindici ſine Sanctiſſ. debent de nouo quolibet triennio eligi, & etiã aliquande mutari, 1597. Aſſiſi 21. Iulii 78.

10 *Prohibitio acceſſus* ad monaſteria comprehendere non ſolet Feminas honeſtas, nec conſanguineos in primo, vel ſecundo gradu non Regulares, nec Miniſtros Monaſterii, nec Pueros, 1582. Iſernia 27. Mar. 48. 1601. Gubbio 6. Aug. 81. Todi 7. Sept. 100. 1602. Veroli 8. Maii 26. Lucca 4. Iun. 33. 1603. Matera 14. Ian. 3. Polignano 25. Febr. 11. 1604. Città della Pieue, 12. Ian. 4.

Exceptis Aduentu, & Quadrageſima, 1601, Veroli 1. Octob. 96.

Et aliis ieiuniis, ac feſtis ſolemnibus diebuſq; communionis generalis, 1579. Aſſiſi 7. Apr. 64. 7. Iulii 87.

11 *Licentia* acceſsus, vel ingreſsus in Monaſteria exempta, etiam Regularib. ſubiecta, niſi ab Ordinario quoq; ſubſcriptæ fuerint, nullæ ſunt, 1646. Napoli 13. Apr. 18.

Non obſtante qualibet conſuetudine in contrarium; etiam immemorabili: immo non obſtante, quod adeſſet in contrarium declaratio S.C. 1647. Aquila 22. Feb. 1. v. *Clauſura Educandæ*.

12 Huiuſmodi licentiæ in Ciuitate ſubſcribi debent, prius ab Epiſc. vel eius Vicario generali, deinde à ſuperiore Reg. deinde à deputato Ordinarii. Repentinis tamen caſibus extremæ neceſſitatis exceptis, in quibus licentia alterutrius ſubſcriptione roborata ſufficiat. Edicta vero, quibus tempore Aduẽtus, & Quadrageſimæ, Perſonis ſæcularibus

ad

ad eadem Monaſteria prohibetur acceſſus, ab Epiſcopo tantum ſubſcribenda, & publicanda ſunt, 1617. Camerino 17. Martij 6. *vide licentias*.

13 Valet tamen conſuetudo, qua licentia huiuſmodi, etiam pro Monaſteriis Regularibus ſubiectis, à ſolo Epiſcopo ſubſcribuntur, 1635. Borgo S. Donnino 16. Nou. 362.

† Licet conſuetudo huiuſmodi fuiſſet introducta poſt Concilium. *lib.* 15. 763. 785.*

14 *Puniri* debent in caſibus particularibus, qui licentiis abutuntur, in ijs fraudem committentes, 1601. Todi 20. Nouemb. 105.

Etiam pœnis corporis afflictiuis, 1588. Ancona 8. Nou. 235.

15 *Regularibus* prohibetur acceſſus ad Monaſteria, etiam ab ipſis gubernata; exceptis Confeſſario, Cappellano, Superiore, & Viſitatoribus: Epiſcopo vero iniungitur, vt illos carcerari, ſuiſque Superioribus puniendos conſignari mādet, 1579. Rimini 2. Genn. 27. Perugia 13. Genn. 33. Como Ferrara 30. Iun. 84. 1580. Vercell. 8. Apr. 74. 1581. Breſcia 17. Genn. 30. 1650. 9. Apr. 8. 10. Iunij 34. *v. Acceſſus*.

Hodie poteſt eos Epiſcopus ipſe punire ex conſt. 18. Gregor. XV. *Inſcrutabili*.

16 Intelligitur tamen ad effectum alloquendi Moniales: ſecus ſi Educandas, vel alias Mulieres ſęculares intra clauſuram exiſtentes, quas Regulares de licentia Ordinarij alloqui poſſunt, 1593. Ferrara 9. Aug. 245.

17 Prohibeatur Fratribus quibuſcumq; habere lectos, & pernoctare in manſionibus, quę ſunt contiguæ Monaſterii: ipſę autem manſiones, vel diruantur, vel Clauſurę incorporentur. Item ne prope eadem Monaſteria Monialium dent operam Calopodijs, alijſque ſimilibus, de ligno faciendis, ſub pœnis arbitrio Ordinarii irrogandis, 1605. Camerino 29. Nou. 87.

18 *Translatio*. Monaſteria *Forenſia* reduci debent intra mœnia. *Trid. ſeſſ.* 25. *cap.* 5.

Nec ita toleranda, niſi clauſuram habeant tutam, 1601. Bologna 6. Aug. 70. 3. Sept. 89.

Et cum pacto, ne amplius ad habitum recipiant, vt ſic tandem extinguantur, 1610. Coimbra 12. Nou.

Sicut & ea, quæ ſufficientes redditus non habent, 1604. Oſtuni 6. Sept. 40. Nocera 26. Octob. 66.

19 *Supprimi* non debent Monaſteria, niſi ex cauſis vrgentiſſimis, 1578. Pauia 16. Dec. 21.

Puta ſi non aſſignentur redditus promiſſi, qui ſufficiant pro duodecim. Nam tunc Nouitiæ remittuntur domum, & moniales aliunde tranſlatæ ad ſuum Monaſterium, 1602. Treuiſo 26. Martij 19. 1603. Nullius Altamura 9. Aug. 58. 16. Octob. 77. 1604. 26. Ian. 8.

Sed non ideo debet exhiberi moleſtia Profeſſis, vel priuari Sacramentis, aut miſſis ſolitis, 1577. Amelia 5. Octob. 17.

Conſentientes vero poſſunt ad alia eiuſdem Ordinis Monaſteria transferri, 1601. Camerino 20 Nou. 106.

Si vero transferri non poſſunt, niſi ad Monaſteria diuerſi ordinis; nihilominus Moniales translatę retinebunt habitum, & obſeruabunt Regulam propriam, 1605 Turino 5. Sept. 63.

20 Inſtanti, ne prædicta Monaſteria ſupprimantur, præfigitur terminus ad aſſignandum eis tot ſtabilia, vt moniales poſſint viuere, 1619. Lodi 6. Aug. 183.

21 *Ad Præiudicandum* alicui Monaſterio non requiritur conſenſus totius Religionis, ſed ſufficit Monachorum illius Monaſterij, *Rota apud Coccin. dec.* 51. *num.* 8.

MONETA. *Exemptio. Pecunia.*

1 QVid. Monetæ imaginariæ genus eſt *Libra*, conflata ex pluribus monetis inferioribus. *Rota apud Cenc. dec.* 214. *n.* 4.

† Per Statum Vrbis lib. 1. c. 197. taxatur ad baioch. 15. *Otbob. deciſ.* 226. *numer.* 10.

2 Dotes ſolui debent in moneta Romana, non Vrbinate; quia adeſt differentia 30. pro centenario, 1618. Nullius Caſteldurante, 17. Martij 87. Et quia in dubio moneta ſemper intelligitur de Romana, 1649. 26. Febr. 3. 1655. Malta 1. Octobris 271.

3 *Valor*. Monetam habens, quæ ratione materiæ, vel alius ſingularitatis, plus ſibi valet, quam lege publica æſtimetur, poteſt illam permutare pro alia: recepto illo pluri, præſertim in foro conſcientiæ: quia non accipitur in pro pretio monetæ, ſed pro alio ſecundario vſu, & ſingulari intereſſe. *Nau. c.* 17. *ſub lit. D. Tolet. lib.* 5. *c.* 51. *n.* 2. & 3. *Bonac. de contr. diſp.* 3. *q.* 2. *pun.* 4. *n.* 12.

4 In materia mutationis monetæ perpetuo Rota ſeruauit hāc diſtinctionem. Quod aut eſt mutata bonitas intrinſeca: & eſt attendendum tempus obligationis. Aut eſt mutata bonitas extrinſeca; & eſt attendendum tempus ſolutionis *Rot. apud Ludouiſ. dec.* 42. *n.* 7.

At vero cum diminutio, vel augmentum eſt notabile, puta per dimidium, procedi debet cum magna cautela, & circumſpectione, ne tumultibus præſtetur occaſio, 1617. Cremona 24. Nouembris 300. c. 3. 23. 2.

5 *Falſa*. Monetam auream, vel argenteam tondentes, fabricantes, aut alias adulterantes, vel quomodolibet adulteratas ſcienter erogantes, aut exponentes, in Italia plectuntur vltimo ſupplicio, licet Eccleſiaſtici ſint, ſiue ſæculares, ſiue quorumuis Ordinum Regulares, etiam exempti, degradati prius ab Ordinibus, ſi quos habent. Iudices verò in huiuſmodi delegantur, in locis quidem immediatè, vel mediatè ſubiectis Eccleſiæ, Cardinales: in alijs vero intra Italiam locorum Ordinarij, etiam priuatiuè quo ad omnes alios. *B. Pius V. conſt.* 120. *quam confirmauit, & ampliauit Vrb. VIII. conſt* 75. *In ſuprema.*

6 Falſam monetam expendens, ſi det Authorem, non punitur: immo ſi expendens ſit bonæ famæ, ſufficit, dare Authorem in genere, licet illum non nominet, forte quia non recordatur, à quo acceperit. *Franc. deciſ.* 401. *numer.* 3. & 5.

MONIALIS.

Abbatiſſa. Diſtributiones. Donatio. Dos. Hebræus. Hieroſolymitani. Iudæus. Matrimonium. Monaſterium. Mulier. Ordinarius. Sepultura. Tortura.

1 MOniales Turris Speculorum Vrbis non ſunt verè, & propriè Religioſæ, etiam ſi quæ forte vota ſimplicia obedientiæ caſtitatis, Paupertatis emitterent: vnde poſſunt ad libitum exire; & ſi contraxerint matrimonium, validum erit. *Bonac. to.* 1. *de Clauſura quæſt.* 2. *pun.* 11. 1. *n.* 3.

2 *Modeſtia*. Moniales ſe publicè Populo conſpiciendas exhibere non poſſunt, neque de licentia Ordinar. 1603. Mazara 27. Oct. 123.

3 *Habitus*. Nulli moniali permitti debent circinni, annuli aurei, veſtes vndulatæ. 1601. Parma 1. Octob. 97. *v. Gabitus* 4.

4 *Officium, &c.* Moniales in *Confiteor* nihil mutent, vt dixi in Can. lib. 2. tit. 1. n. 18.

5 *Capellani* monialium dicant Miſſam de ſancto de quo ſit officium à Monialibus, ſed cum Miſſ. Rom. *S. R. C.* 20. *Nou.* 1628.

6 De

9 *De cellis* conſtructis à monialibus dixi in Can. ibid. n.124. & ſupra v. cella.

7 *De Dotis* monialium depoſito, ibid. n. 18. & ſupra v. Depoſitum, & v. Dos.

8 *De Paupertate* monialium ibid. nu. 24. & infra v. Paupertas.

9 *De Santiſſimi Sacramenti* Coſtodia ib. n. 19. & ſupra v. Clauis, & v. Euchariſtia.

10 *Eleemoſyna*. Monialibus Clauſuram ſeruantibus aſſignari debet dimidia pars Eleemoſynarum, quę fiunt in Ciuitate. Greg. XIII. conſtituit. 8. *Deo Sacris*, §. 3. *De nobis attributa*.

Vel ſaltem tertia pars iuxta moderationem Clementis Octaui, vt latius infra v. Neceſſitas.

11 *Si in Abbatiſſæ* electione moniales diſcrepent, quid faciendum, *l. c. n.* 23. & ſupra v. Abbatiſſa.

12 *Nouitiæ* admittuntur ſuffragiis monialium dimidiam partem excadentibus *Ibidem n.* 20.

Choralium tamen, non conuerſarum, niſi ex conſuetudine, vel priuilegio Apoſtolico. 1638. Pariſien. Pro monialibus Vrbaniſtis 23. Iulii 255.

13 Si Nouitia legere neſcierit, ad profeſſionem Choralem non admittatur. *Ibid n.* 22.

14 *Educationis* gratia quomodo Moniales recipere Puellas poſſint, vide ſupra v. Educandę, in Can. lib. 1. tit. 1. n. 21.

15 *Cibum* Moniales non parent externis. *Ibid. n* 7.

16 *Non lauent* pannos Epiſcopo, 1580. Iſernia 14. Iunii 110.

Multo minus Fratribus, 1601. Bologna 15. Maii 60.

10 *Monaſteria* Monialium non debent eſſe prope Conuentus Fratrum, maximè ſi proſpectus adſit. 1596. 2. Maii 9. c. 23 *Monaſteria Puellarum*, 18. q. 2.

18 Priuilegium, quod Meretrices, Cauponæ, Tabernarii, aliiq; infames, diſtent per 30. perticas à Monaſteriis, rationabile eſt, & debet obſeruari, 1603. Bologna 22. Apr. 30. 23 Iulii 56.

19 *Translatio*. Moniales quacumq; occaſione transferri non poſſunt amplius de Monaſterio ad Monaſterium ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ, toties quoties obtinenda, neque occaſione Prioratus, vel alterius officii, quibuſcumq; in contrarium non obſtantibus. *Ex decreto Pauli V. publicato à S. C. Epiſc. & Regularium ſub die 22. Dec. 1617.* & Generalibus Ordinum Procuratoribus intimato. *Diana 3. tr. 2. r. 99.*

Nam facultas, quæ olim, ſiue de Iure communi, ſiue ex Concil. Trid. locorum Ordinarijs, vel Monaſteriorum ſuperioribus ſuper hoc competebat, fuit ſublata per conſt. B. Pij. V. quæ incipit: *Decori*, vt eadem Sac. Cong. declarauit 1631. die 30. Maii.

20 Monialis translata ad aliud Monaſterium, relinquit dotem primo, ſoluitque nouam ſecundo, 1603. Meſſina 29. Apr. 33.

21 Monialis, quæ in aliquo Monaſterio ſola remanſit, transfertur ad aliud aſſignando ei expenſas pro victu de bonis primi Monaſterii, ſi alijs applicantur, 1602. Tortona 26. Nouemb. 80.

22 moniales transferri non debent in Monaſteria adeo diſtantia, vt neceſſe ſit nauigare, vel longum iter peragere, 1602. Carmelitani Scalzi 29. Maii 65.

23 Pro regimine non debent regulariter transferri, niſi duæ moniales, 1603. Mazara 23. Iulii 57.

24 Transferendæ debent eſſe eiuſdem ordinis, 1603. Palermo 19 Aug. 64.

25 Non poſſunt cogi, ſed ſolum hortari, 1604. Bari 8. Nou. 74.

26 Comitari debent à conſanguineis, ſine minus ab alijs Perſonis honeſtis, & Religioſis ſecundum ordinationem Epiſcopi, 1601. Bologna 3. Septembris 89.

27 Primum Monaſterium ob earum diſceſſum non remaneat ſine regimine, 1603. Capacio 23. Iulii 55.

28 *Acceſſus*. Moniales, Regularibus licet

licet ſubiectas, alloqui: (multo minus in clauſuram ingredi) nemo poteſt ſine licentia etiam Epiſcopi, vel eius deputati; qui cum earum Vicario, ſeu confeſſario licentias ſubſcribat: coram quo Deputato Adminiſtratores computa reddere tenentur: vt ſæpius decreuit S. Reg. Congr. in ſpecie 24. Aug. 1594. *v. ſupra clauſura. licentia. Monaſterium.*

29 Et licet quando moniales ſunt ſubiectæ Regularibus, debeant Regulares quoq; Prælati ſubſcribere poteſt Epiſcopum, vel cum eius Deputato, non obſtante declaratione S. C. C. & qualibet contraria conſuetudine, 1618. Milano 19. Ian. 21. 1627. Vicenza 16. Febr. 66.

Non tamen poſſunt aliquid addere, detrahere, vel mutare de licentia data ab Epiſcopo *Ex S. Cong. Lezana v. monialis num. 23.*

30 Licet coniunctis in primo gradu, videlicet Parentibus, Fratribus, & Sororibus, ſemel tantum in menſe, abſq; alia Epiſcopi licentia, eaſdem ſibi coniunctas tantum alloqui excepto tempore Aduentus Quadrageſimę, Vigilijs, Feria vi. ac Sabbato, & diebus feſtis de præcepto, maxime quibus moniales ſacram communionem ſumpſerint, quam ex C. Trid. elutis per confeſſionem ſordibus animatum, ſuſcipere monendæ ſunt ſemel in menſe. *Sac. C. Epiſc. Sabenicen. 16. Sept. 1596.*

Et exceptis Regularibus, *vt infra v. Regularis n. 52.*

Pater tamen, & filij monialium etiam Religioſi, poſſunt eas alloqui extra dies prędictos ſine aliqua licentia, quia non comprehenduntur in decreto, ſi Lezanæ credimus. *v. monialis n. 23.*

Diebus autem, de quibus ſupra, omnibus eſt neceſſaria licentia, vt dixi in Can. lib. 3. tit. 1. n. 5. & 6.

Etiam quando adeſt in contrarium Epiſcopi decretum, vel conſtitutio Monaſterij, 1599. Veroli 10. Febr. 7. 1619. Monopoli 5. Iulii 232. 1645. Ferentino 1. Dec. 8.

31 Per prohibitionem accedendi ad monaſteria monialium, non cenſetur quis prohibitus, ne degere poſſit de familia meo loco, vbi ſunt huiuſmodi monaſteria. 1632. Oſſeru. 14. Maii 1.

32 Prohibitio accedendi ad monaſteria monialium non intelligitur in proceſſionibus 1601. Tortona 12. Martii 97.

33 *Ingreſſus in Clauſuram* quando, & quomodo Confeſſario permittendus, dixi in Can. lib. 3. tit 1. n. 6.

34 Horti monialium continentur proculdubio ſub clauſura, ſed horti Rel Religioſorum non vbiq; cum alicubi vſu receptum ſit, vt mulieres ingrediantur in hortos Religioſorum. Nec mirum, ſtrictior eſt enim clauſura mulierum, quam virorum. *Bonac. de clauſ. q. 3. pun. 1. n. 6. & pun. 4. n. 5.*

Mihi tamen proculdubio videtur, non affigi clauſura hortus, quando non eſt muratus, ſed ſola ſepe cinctus, & per conſequens non poſſe moniales ad illum egredi: alias plus eſſet periculi, quam ſi per vias publicas graderentur: Nec ita indicatur clauſura per ſepem, ſicuti per murum. Accedit ad hec, quod Innoc. IV. & Nicolaus III. declarantes, quid intelligatur nomine Monaſteriorum S. Clarę, ad quæ Fratribus minoribus interdictus eſt ingreſſus; dixerunt intelligi Dormitoria, clauſtra, & interiores officinas. Hortum autem non muratum patet non eſſe dormitorium neq; clauſtrum, quia vndequaq; prębet faciliorem ingreſſum quam per portam; neq; Officinam interiorem, cum ſit omnino extra Monaſterium, nec muro claudatnr ergo hortus non muratus non videtur ſub clauſura contineri.

† Sacra vero C. C. cenſuit, quod Hortus, vel ſilua murati, aut ſouea circumdati, comprehenduntur ſub clauſura. 16. Octob. 1578. lib. 130. 121.*

35 An

35 An verò tectum ſub clauſura contineatur? negatiuè reſpondet *Diana* 5. *tract*.13. *reſ*.88.

Sed affirmatiuè reſoluere videtur Sac. Cong. dum mandauit abſolui cum pœnitentijs ſalutaribus ad arbitrium quaſdam moniales; quæ bona fide aſcenderant ſupra tectum ad ſiccanda frumenta, & paſtas ab ipſis elaboratas, ſiue ad videndum quoddam feſtum, cum ſpeciali prohibitione illuc vltra aſcendendi propter quamcumque cauſam, 1609. Como 18. Sept. 61. Lecce 16. Sept. 221.

36 Licentia ingrediendi Monaſteria in cauſa neceſſitatis (quæ militare debet à parte monaſterij, non vero ingredientium) Medicis Chirurgis, & Operarijs concedi ſolita, ſingulis quibuſq; trimenſtribus renouetur: alias illis non ſuffragetur, & incidant in pœnas conſt. Gregor. XIII. vt reſcripſit S. Cong. Epiſcopo Camerinen. 28. Mar. 1588.

Vel ſaltem ſingulis annis. *Eadem*.

Et ſi huiuſmodi licentia leuibus de cauſis vtantur, incidunt in pœnas, ac ſi ſine licentia ingrederentur. *Ead*.

37 Moniales introducentes, vel permittentes ingredi in ſua monaſteria Viros, vel Fœminas, etiam prætextu licentiarum reuocatarum, incurrunt in excommunicationem Papalem. *Bonac. de clauſ. q.4. pun.5. n.3. Comp. Exc. Cad. Ludouiſ. qui poſtea fuit Greg. XV. c. 9. exc.* 12. † Greg. tamen XIII. declarauit ſuam conſtitutionem non ligare niſi ingrediẽtes ſub prætextu licentiarum ſed exc. B. Pij V. ligare etiam ingredientes ſine tali prętextu: quam confirmauit. Sed exc. B. Pii V. eſt contra Mulieres ingredientes in Monaſteria virorum. *

Sicut etiam tam viri, quam mulieres intrantes earum monaſteria ſine licentia & cauſa legitima, & etiam ſuperiores, ſi ſine ſufficienti cauſa intrent. *Ex B. Pio V. Rrgul. Greg. XIII. conſt. 75. Paulo V.* 10. *Iulij* 1612. *latius dixi in Can. lib. 5, tit. 39, n.* 171. §. 7. *n.* 200. §. 2.

38 *Confeſſarij* pro monialibus quantumcumq; exemptis, etiam Regularibus ſubiectis, ab Epiſcopo ſunt approbandi. alias confeſſio eſt nulla. Greg. XV. conſtit. 18. *Inſcrutabili*. Nec debent eſſe Regulares, niſi.

I. Pro monialibus, quæ ab ipſis Regularibus reguntur.

II. In mero caſu neceſſitatis, quę non habet legem S.C. Epiſc. 18. Dec. 1601.

III. Confeſſariis extraordinarijs, quãdo inter ſæculares non adſunt idonei.

39 Epiſcopus remouere poteſt confeſſarios & adminiſtratores monialium, ſi earum ſuperiores ab ipſo admoniti id facere renuant: nec ſuperioribus Regularibus cauſam, quare id faciat, ſignificare tenetur. *Gregor. XV. dict. conſtit.* 18. §. 5.

Quæ tamen facultas non competit inferioribus Prẹlatis Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus, nec Epiſcopis in perſonas nullius diœceſis, vt declarauit Sacra Congr. & habetur in Bull. poſt d. conſtitutionem.

40 Confeſſores ab Epiſcopo generaliter approbati, non poſſunt vigore illius generalis approbationis confeſſiones monialium audire ſed egent ſpeciali approbatione. *S.C. Ibid*.

41 Confeſſarius approbatus ad audiendas Confeſſiones monialium vnius Monaſterij, non poteſt audire confeſſiones monialium alterius Monaſterij. *Ibidem*.

42 Confeſſarij extraordinarij monialium toties approbandi ſunt, quoties deputantur, nec ſufficit eſſe ſemel approbatos. *Ibidem*.

43 Confeſſarij monialium ſingulis triennijs mutari debent. *S.C. Epiſc. & Reg.* 15. *Febr.* 1593. *& alibi ſæpius, vt dixi ſupra ver. Confeſſarius*.

44 *Regulares* delinquentes circa perſonas degentes intra ſepta monaſteriorum monialium aut circa clauſuram, vel bonorum adminiſtrationem eorum-

eorumdem monaſteriorum, ſubduntur iuriſdictioni Epiſcopi, & poſſunt ab eo puniri, etiamſi delicta non ſint publica, neque cum ſcandalo Populi. *Sacra Congr. in declarat. ad d. conſt.* 18. *Greg. XV.*

45 Regulares non capiant cibum, vbi videri poſſint à monialibus, vel audiri, vt dixi in Can. lib. 3. tit. 1. num. 8.

46 *Magiſtra* deputetur ſuper monialium operibus, quæ illa accipiat, diſtribuat, recipiat, & reddat, ac mercedem exigat, 1593. Monteſiaſcone 20. Septembris 286.

Qua occaſione omnibus non ſuſpectis permittendus acceſſus, 1582. Iſernia 27. Mar. 48.

MONITORIVM.

Clericus. Concubina. Denunciatio. Teſtis.

1 Concedi non poſſunt monitoria ad finem reuelandi ad detegendum delicta, vel delinquentes. *Sac Cong. Epiſcopo Aprutino* 22. *Apr.* 1616.

Neque pro reperiendis Teſtibus in cauſa criminali, etiam ad defenſam, 28. Nou 1589. *Archiepiſcopo Compſano.*

Nec talibus reuelationibus vbi poſſunt in cauſa criminali, licet adeſſent. *B. Pius V. cuius conſt. refert Barboſa alleg.* 96. *num.* 3. *& n.* 32. *Et reſcripſit Sac. Congr. Epiſc. Senogallien.* 5. *Iulij* 1619.

2 Monitoria huiuſmodi pro rebus tantum occultis expediri debent, quando veritas aliunde haberi non poteſt. *Epiſc. Sauonen.* 15. *Ian.* 1619.

3 Super facto proprio non conceduntur monitoria, niſi factum eſſet adeo antiquum, vt in eo præſumeretur obliuio, *Barboſa alleg.* 96. *num.* 18.

4 Romana Curia non concedit, niſi ſub conditione, quod res perdita aſcendat ad valorem quinquaginta aureorum ſiue ſcutorum monetæ, licet fuerint ſeparatim ſubtracti, *num.* 30. & patet ex forma impreſſa.

5 Poſſe ab Epiſcopo delegari Vicarijs Foraneis, vt Monitoria concedant, dummodo ſint viri circumſpecti, ac delegatio fiat ſpecificè, & expreſsè, aſſerit idem num. 9.

† Fagnanus tamen c. *Quoniam. De off. Deleg. num.* 43. refert S.C.C. die 8 Feb. 1590, declaraſſe, non licere Epiſcopo hanc facultatem alteri, quam Vicario generali delegare, neq; ſpecialiter.

Verum non obſtante declaratione prędicta, adhuc opinio Barboſæ probabilis eſt, vt patet ex ſeq. S.C.C. decreto S.C.C. cenſuit, poſſe Epiſcopum Malleacen. loci Ordinarium pro litteris Monitorialibus, & dimiſſorialibus prędictum Officialem, & Adminiſtratorem foraneum ſubdelegare: facultatem vero benedicendi vaſa, in quibus interuenit vnctio, ſtante diſtantia, & nauigationis periculo, concedi poſſe à Sanctiſs. ad decennium, accedente tamen conſenſu ipſius Epiſcopi, 7. Sept. 1630.*

6 Prælati Nullius non poſſunt hæc monitoria concedere, 1582. Putignano 27. Octob. 136. 1640. Nullius Atino 17. Aug. 86.

7 *Quotupl.* Monitionem extra iudicialem, quam non facit Iudex ad excommunicandum, & etiam Iudicialem factam alijs, quam Partibus litigantibus, ſufficit eſſe vnicam. *Panorm. & Dec. in c. Cum cauſam* 22. *De off. Deleg.*

Immo & quamlibet Monitionem, etiam factam ad excommunicandum, ſufficit eſſe vnam pro trina, dummodo contineat interuallum ſaltem duorum dierum pro qualibet, niſi aliter cogat neceſſitas. *Ex c. Conſtitutionem. De ſent. excommun. in* 6. *Bonac. tom.* 1. *de cenſ. diſp.* 1. *quæſt.* 1. *p.* 1. *num.* 5.

8 *Tempus* Monitorij incipit currere à die ſcientię. *Bonac. de ſimon. diſp.* 6. *pun.* 1. §. 7. *num.* 5.

9 Hæc monitoria neque fulminari, neque legi debent in die Natiuitatis Domini,

mini, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, & alijs inſignioribus diebus, *num.2.*

10 *Inſtare* non poteſt ad obtinendum monitorium excommunicatus, vel Peccator publicus, neque pro rebus perditis, *num.20.*

11 Pro iuſtificandis Apoſtolicis monitorijs in forma *ſignificauit*, & pro purificanda clauſura, *ſi cauſa per te diligenter, &c.* non eſt opus examinare Teſtes, ſed ſufficit Iuramentum obtinentis, quod contenta in monitorio ſint vera, 17. Ian. 1694. *Archiepiſcopo Firmano, & refert Synod. Caputaquen. 1629. ſeſſ. 3. cap. 15.*

12 *In publicatione* litterarum Apoſtolicarum in forma *ſignificauit* Bullæ tenor nullatenus alteretur; neque res, aut Particulares perſonæ magis exprimantur, quam in eiſdem monitorijs Apoſtolicis exprimuntur, aut conceduntur. 21. Iulij 1617. *Archiepiſcopo Vrbini.*

Neque articuli formentur publicandi, ſed ſolum legantur vulgari ſermone, qui continentur in Breui: & ſi fortè praxis contraria inoleuit, omnino aboleatur... Ian. *Archiepiſcopo Compſano.*

13 Excommunicatio lata in non denunciantes, vel non reſtituentes intra certum terminum, ligat ſubditos, etiam ſi ante completum terminum mutauerint domicilium, vel alia ratione deſierint eſſe ſubditi: nam ratione delicti adhuc ſubditi manent, & iuriſdictio per monitorium cenſetur perpetuata. *cap. Propoſuit 19. De foro comp. Bonac. de cenſ. diſp. 1. quæſt. 1. pun. 11. num. 13. & diſp. 2. quæſt. 6. pun. 2. num. 39.*

MONOPOLIVM.

Pecunia.

M O N S.

Montem Pietatis illicitum eſſe prædicantes, vel diſputantes, excommunicationem (nulli tamen reſeruatam) incurrunt. Leo X. conſtit. 11. *Inter multiplices*, edita in Conc. Lateranenſi die 4. Maij 1515.

Quid ſit iſte Mons, explicaui lib. 3. Inſt. Imper. tit. 15. De vſura limit. vlt.

MONSTRVM.

Monſtra non ſunt diuturna, ſcilicet diu viuere non poſſunt; vt ait Alex. Aphrod.

M O R A.

Mercator. Regula.

1 *In his*, *quæ* veniunt iure actionis, per interpellationem extraiudicialem Pars in mora conſtituitur: non autem in his, quæ veniunt officio Iudicis. *Oinot. de act. §. actio, num. 13.*

2 Quando mora cenſeatur remiſſa, dixi lib. 3. Ciuil. tit. 25. num. 5.

3 Mora præſertim regularis, abſque ſcientia, vel interpellatione non committitur. *l. Mora, ff. v. de vſur. l. Titia, §. ſi vſuras ff. 1. de legat. 2. Rota apud Farin. tom. 2. dec. 23. num. 2.*

Quoniam mora non habet locum, niſi aduerſus eum, qui eſt in dolo præſumpto, vel lata culpa. *l. fin. §. Idem iuris erit, ff. v. Ad l. Rhod. de iactu.*

4 Mora contrahitur, non ſolum per omiſſionem, & hæc eſt odioſior. *Pedemont. dec. 71. num. 38. Rota apud Ludouiſ. dec. 5. num 8.*

Nec poteſt purgari. *Rota apud Ludouiſ. dec. 559. num. 10. limit. 5.*

5 Moræ purgatio non admittitur, quando Ius alterius eſt effectum deterius; maximè ſi deterioratio reſarciri nolit, vel nequeat. *Bartol. in l. Si poſt tres, numer. 1. ff. v. Si quis caut. Ex multis Rotæ Oliuer. ad Ludouiſ. deciſ. 559. num. 10.*

Nec quando res non eſt amplius integra, puta quia executio facta eſt à Iure, vel

vel ab homine. *Bart. in l. Si inſulam, num. 19. ff. n. de verb. oblig. Oliuer. n. 11.*

MORS.

Cadauer. Epitaphium. Iapones. Imperium. Inceſtus. Iuramentum. Liber. Miſſa. Moneta. Peccatum. Sepoltura.

1 Cognitio. Mortui, quę in hoc mundo aguntur, conſiderata eorum naturali conditione, & præſertim interiores motus cordis, non cognoſcunt. Sed Beatis, vt *S. Greg. dicit* 12. *Moral.* in Verbo manifeſtatur illud, quod decet eos cognoſcere de ijs, quæ circa nos aguntur, etiam quantum ad interiores motus cordis. Maximè autem excellentiam eorum decet, vt cognoſcant petitiones ad eos factas vel voce, vel corde: & ideo petitiones, quas ad eos dirigimus, Deo manifeſtante, cognoſcunt. *S. Th. 2. 2. quæſt. 83. 4. 2.*

2 *Cauſæ*. Scotus, cum in extaſim incidiſſet ob acutiſſimas meditationes, diutiuſq; in ea detineretur, Coloniæ à Diſcipulis pro mortuo ſepultus eſt, 1308. *Iul. Lauor. tit. 2. cap. 1. num. 44.*

3 Duas matres repentino gaudio mortuas ex T. Liuio lib. 22. retuli in meo Bartholomęo Anglico lib. 3. cap. 21. numer. 12.

4 *Quod Henoch* non ſit mortuus, ſed adhuc viuat in Paradiſo terreſtri, dixi in Collect. ad Geneſ. 5. 23.

5 *Adrianus* Auguſtus, Puteolis hydropiſi iam moriturus, aiebat.

Animula vagula, blandula,
Hoſpes, comeſque corporis:
Quæ nunc abibis in loca pallidula, rigida, nudula.
Nec amplius dabis iocos.

Tamquam cum Anima propria iocaretur, quam hoſpitem corporis, comitemq; vocabat. *Palatina in vita Xiſti Primi.*

6 *Sepult.* Mortui deferri poſſunt ad Eccleſiam ad beneplacitum hæredum, 1601. Aliffe 20. Febr. 87. §. 15.

7 *Campanam* pulſandi aliquot ictibus, tam de ſero, quam de mane, quando dicendum eſt officium mortuorum, pia conſuetudo ſeruanda, 1607. Lecce 21. Aug. 42.

8 *Pœna* mortis quinam puniantur, dixi lib. 4. Ciuilium tit. 18. num. 97.

9 *Reſurrectio*. Mortuus, etiam ſi ſtatim miraculosè reſuſcitetur, non recuperat neque vxorem, neque beneficium: non eſt tamen denuo baptizandus, vel ordinandus *gloſſa c. 2. licite, 32. quæſt. 7. gloſ. extr. Suſcepti v. Vacantius. Ne ſede vac.*

Alia tamen bona recuperat, vt Lazaro contigit. *Bonac. tom. 2. de contr. diſp. 3. q. 17. pun. 6. num. 7.*

† Certus de morte nuncius dicitur, qui coram Epiſcopo medio iuramento aſſerat, ſe vidiſſe Titium mortuum. *Henric. in c. In præſentia, ad fin. de ſponſal.* C.C. 15. Nou. 1604. *

MVLIER.

Congregatio. Donatio. Incenſum. Iniuria. Patronus. Reſtitutio. Teſtis.

1 Mulieres olim hydriam deferebant non vt à pleriſq; hodie fit in capite, ſed in humeris, ſiue ſcapulis. Geneſ. 24. 15. *Ecce Rebecca egrediebatur, &c. habens hydriam in ſcapula ſua.* Et infra v. 45. *Apparuit Rebecca veniens cum hydria quam portabat in ſcapula.* & v. 42. *Quæ feſtinas, depoſuit hydriam de humero.*

2 *Congregationem* Mulierum, quæ moniales eſſe nolunt, Principes ſæculares authorizare non poſſunt, 1604. Caua 4. Maii 34.

Licet ſint vitæ exemplaris, & adſit conſenſus virorum, 1617. Citta di Caſtello 18. Febr. 36.

3 *Qual.* Muliere atteſtante per Matronas, quæ ſuum ipſius corpus inſpexerunt, ſe eſſe virginem, non creditur

viro aſſerenti cum iuramento, ſe eam cognouiſſe. c. propoſuiſti 4. de probat. Per quod periclitatur opinio Emanuel Sà ſupra relata v. Matrimonium, n. 2.

Has autem Matronas ſufficit eſſe tres, vel duas, nobiles, & probas fęminas. gloſ. in c. 4. Ne aliqua 27. q. 1.

4 *Grauidæ* raro comedentes parum quid carbonum, calcis, vel ſimilium, ad euitandum abortum, poſſunt excuſari, vt ſupra dixi v. Abortus n. 2.

5 *Priuil.* Mulier ex fideiuſſione regulariter non obligatur: vt latius dixi lib. 3. Ciuilium tit. 21. n. 14.

6 Mulieres non poſſunt carcerari pro debito neque Fiſcali. *Auth. Sed hodie, C. de off. diu. iud. Oinot. §. fin. n. 4. Inſt. de Action.*

7 *Si inhoneſta* Mulier veniat ad habitandum in aliqua vicinia, alii vicini poſſunt eam expellere, ne Virgines, ac honeſtas Matronas corrumpat. *Oinot. de actione ſerui corrupti. n. 9.*

8 *Clauſura* Licet in rigore loquendo mulier ingrediens ſine licentia monaſterium monialium, vt fiat Religioſa, excommunicationem incurrat Papę reſeruatam: regulariter tamen excuſatur tam à culpa, quam à cenſuris ratione bonæ fidei. *Vt bene Sanchez, quem refert, & ſequitur Bon. de clauſura q. 4. pun. 1. n. 3.*

9 Moniales alloquendi licentia non eſt regulariter neceſſaria Mulieribus honeſtis, 1601. Ferrara 6. Aug. 80.

MVNDVS.

Chriſtus. Imperator.

1 QVantum Mundus duraturus ſit, ſciri non poteſt. In libro tamen, qui *Aſcenſio Eliæ* nuncupatur, hęc legi aſſerit Stratonicus Cumarum Epiſcopus, quæ etiam habentur in libris Thalmudicis ſub hæbraicis verbis.

Scittab alphe Sene leb ue, hhhalma yehhad hhareb, be alaphim thohu, be alaphim thorah, be alaphim iemoth Hama Sci abh. Quę Latino idiomate ſic ſonant.

Sex milla anorum erit Mundus, & iterum deſtruetur: duo millia inanitatis, duo millia legis duo millia dierum meſſiæ.

2 Hæc de Mundi duratione ſententia, licet falſa, vel ſaltem incertiſſima, fuit tamen celeberrima priſcis noſtris Patribus.

3 S. Hieronymus in Epiſtolari expoſitione Pſal. 89. in verſ. *Quoniam mille anni, &c.* dicit ex eo quod habemus in Geneſi, Deum creaſſe mundum ſex diebus, & in ſeptimo quieuiſſe, non ſolum id eſſe deſcriptionem præteritorum ſed etiam typum, ac prophetiam futurorum. Omnes enim creaturæ, & eo magis creaturarum vniuerſitas, debet, quo magis fieri poteſt, ſuo Creatori aſſimilari. Debet ergo mundus operari motibus cælorum, &c. ſex millibus annorum, & poſtea in ſeptimo requieſcere, ac ſempiternum agere Sabbatiſmum; quoniam illi ſex dies deſcripti in primo cap. Geneſis erant ſymbola tot millium annorum, quia vnus dies apud Deum ſicut mille anni, & mille anni ſicut vnus dies. 1. *Pet. 3. 6.*

Septimus vero milleſimus eternitatem requietionis ſignificat. Apoc. 20. 4. *Et regnabunt cum eo mille annis.*

Numerus enim finitus pro infinito in ſacris Scripturis ſæpius vſurpatur. *S. Aug. 3. de doctrina Chriſti cap. 35. Pauon. Can. 543.*

4 S. Irenæus lib. 5. aduerſus hæreſes. *Quotquot diebus hic factus eſt mundus, tot & millenis annis conſummatur.*

5 Lactantius *lib. 3. Inſtit. c. 14.* aſſerit, idem apud Ethnicos tenuiſſe Hydaſpem, Mercurium Triſmegiſtum, & Sibyllas.

5 S. P. Auguſtinus *lib. 20. de ciuitate Dei c. 7.* Quamuis in enarratione præfati verſ. Pſal. 89. prædicta refellat, & improbet.

7 Item S. Ioann. Chryſoſtomus, S. Cyrillus, & Hipolytus è Roma, in libris ſuis de Antichiſto.

8 Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus, ex auctoritate Illuſtrium Græciæ Patrum, huic numero quingentos annos adiecit, *v. Chriſtus*.

9 Nihil tamen affirmare temere debemus; cum id D. N. *Ieſus Chriſtus* nec flagitantibus Apoſtolis reuelare voluerit, *Matth.* 24. 3.

Vide Bibliothecam ſanctam l. 15. annot. 190.

MVNVS. v. Donatio.

MVSICA. *Cantus. Quadrageſima.*

1 P*Rohiberi* non debet Muſicis vſus fiſtulæ, ſeu corniculæ, qui viget etiam Romæ, non obſtante Decreto Concil. Prouincialis, quando non fuit receptum neque in Metropolitana, 1593. Bergamo 22. Nou. 301.

2 Neque ne canant in illis Eccleſiis, vbi non regit Magiſter Cappellę Cathedralis, 1648. 11. Martii 8.

3 Non decet in officio Quadrageſimæ, præſertim cum Inſtrumentis, & ſi eſt occaſio alicuius ſcandali, 1601. Padoua 27. Martii 52.

4 Licentia Regulari, vt poſſit eſſe Magiſter Cappelle, vel Cantor Cathedralis, vel alterius Eccleſiæ. 1606. Serui 22. Febr. 16. Agoſt. di Lomb. 28. Ian. 9.

5 Non conceditur, quod moniales poſſint à viris doceri, neque cantum neque ſonum, neque ad crates, neque ad portas, 1602. Giorgento 23. Apr. 25. Parma 8. Maii 26. Reggio 23. Iulij 46. 1603. Macerata 17. Febr. 7. Aleſſano 10. Iun. 43. Ancona 15. Sept. 71. 1604. Napoli 8. Nou. 74. 1647. 5. Iulii 11.

Niſi breui tempore pro cantu Gregoriano, 1647. 2. Aug. 21. 1649. 15. Ian. 7. 25. Iunij 11. 8. Oct. 4. 1650. 21. Ian. 10. 30. Sept. 72.

M Muſica. V

Multo minus quo Magiſtri Muſices propterea ingrediantur in clauſuram, 1582. Como 22. Maii 70.

6 Occaſione Muſices nulla monialis eximi poteſt à Choro, vel ab oneribus monaſterii communibus, ſub pęna priuationis veli, vocique actiuæ, & paſſiuæ, & alij arbitrio S. C. 1603. Ancona 15. Sept. 71.

7 Si quis laicus cantauerit prope Monaſteria, Epiſcopus inſtabit apud Principem, vel Iudicem, vt eum ſeuere puniat: ſi Eccleſiaſticus, ipſe puniet. *1639.* Lecco *9.* Sept. 137.

8 Et Decretum generale S. C. eſſe tolerandam Muſicam in Eccleſia exteriori monialium, præſertim in quibuſdam feſtis principalibus, vbi eſt talis conſuetudo: vbi vero conſuetudo non adeſt, non eſſe de nouo concedendam. 1582. Napoli 10. Nou. 143.

MVTVVM.

Exceptio. Ludus. Vſura.

E*X mutuo* pecunię facto filio familias, nulla naſcitur actio efficax, vt latius dixi lib. 4. Imper. tit. 7. Quod cum eo num. 8.

N

NANVS. Ordo.

NARRATIVA. Allegatio.

NATVRALIS. Illegitimus.

NAVFRAGIVM.

1 N*Aufragantium* bona, à dominis habita pro derelicto accipientes, non ſunt excommunicati. *Addit. ad Tolet. lib. 1. c. 21.*

Habentur autem pro derelicto ea bona, quæ dominus recuperare, poſſet, ſed

non

non curat. Vnde quæ longo temporis curſu naufragio amiſſa iacent in fundo maris, cenſentur haberi pro derelictis: quare ſi poſtea inde aliqua arte extrahantur, vel in littore reperiantur, erunt extrahentis, vel inuenientis. *Bonac. to. 2. de reſtit. diſp. 1. q. 3. p. 5. n. 3.*

2 Quando res, leuandæ nauis gratia eiectæ perierunt, commune erit eorum omnium, qui fuerint in naui, damnum, omnium contributione reſarciendum. *l. 2. in princip. iuncto §. aquiſſimum, ff. v. ad l. Rhod. de iactu. v. incendium.*

NAZARETH. *Archiepiſcopus.*

1 ARchiepiſcopus Nazarenus eſt in quaſi poſſeſſione per Bullam B. Pij V. ad ſui fauorem clariori, quam vt explicatione indigeat, exercendi Pontificalia in Eccleſia S. Bartholomei Terræ Baruli, tamquam in propria Cathedrali. vel Diœceſi. 1594. Trani 22. Iunii 180. 181.

2 Verum tamen Archiepiſcopus Tranen ex Breui Gregorii XIII. poteſt exercere pontificalia in illo Oppido, ac proceſſionem facere SS. Sacramentis etiam in Feſto Corporis Chriſti. 1596. Trani 22. Maij 46. *v. Tranum.*

3 Archiepiſcopus Nazarenus habet Baruli Diœceſim, & territorium, cũ aliquot Eccleſiis vnitis, 1617. 10. Ian. 13.

4 Quod Archiepiſcopus Nazarenus poſſit determinare numerum Clericorum, & ſeruientium pro ſua Eccleſia, qui in omnibus, etiam pro delictis, quæ comitterent Baruli, ſubiiciantur priuatiuè iuriſdictioni ſolius Archiepiſcopi Nazareni. Et quod moriente, vel à ſeruitio recedente aliquo ex ipſis, poſſit Archiep. Nazarenus adcribere alium oriundum ex eodem Oppido Baruli, dimiſſorias ei, vel ordine conferendo abſque licentia Archiepiſcopi Tranenſis, 1620. 11. Aug. 143.

† Nec tamen decretum quo ad præfixionem numeri non habuit effectum. *

Nulli vero vltra dictum numerum, 1619. 20. Decemb. 230.

5 Si quis extraheretur, vel carceraretur in Eccleſia S. Bartholomæi, ſpectat ad Archiepiſcopum Nazarenũ facere proceſſum pro defenſione Immunitatis ſuæ Eccleſiæ, 1614. 12. Decemb. 128. 1621. 22. Iunij 82.

6 Si Archiepiſcopo Tranen. occurrat neceſſitas examinandi Clericos ſubiectos Eccleſiæ S. Bartholomæi, Archiepiſcopus Nazarenus debitis cum terminis vrbane requiſitus, licentiam non denegabit. 1614. 12. Dec. 128.

7 Archiepiſcopus Nazarenus non debet deferre Crucem, vel mozzettã per oppidum Baruli extra ſuam Eccleſiã S. Bartholomęi, & eius ambitum, nec punire ſuos Clericos propter acceſſum ad Monaſteria monialium, quia hæc omnia ſpectant ad Archiepiſcopũ Tranen. 1641. 13. Sept. 269. 270. *verbo Acceſſus.*

† Rota tamen in vna Nazarena Iuris deferendi Crucem Veneris 28. Iunij 1647. coram Veroſpio, reſoluit non obſtante decreto ſupradicto, Archiepiſcopum Nazarenum habere priuilegium deferendi Crucem, Mozzettam, & pallium per totum Orbem, & eſſe in quaſi poſſeſſione eius priuilegij quo ad ferendam Crucem in toto oppido Baruli. *

NECESSITAS.

Conſanguineus. Furtum. Monialis. Oeconomus.

1 CVm magna vtilitate, & e contra, magna inutilitas cum neceſſitate comparatur. *c. 17. Tali 1. q. 7. cap. Expoſuiſti 33. de præbend.*

2 Conſtitutus in extrema neceſſitate non committit furtum accipiendo propria auctoritate rem, cuius indiget, ſi aliter eam habere non poteſt. *Nau.*

c. 17. n. 61. & ſeqq. ſupra verbo Furtum 3.

3 In extremæ neceſſitatis articulo magis liceret deſerere filios quam Parentes: quos nullo modo deſerere licet propter obligationem beneficiorum receptorum. *Vt patet per Philoſophum in* 8. *Ethicor. c. vlt. S. Th.* 2. 2. *q.* 31. 3. *ad* 4. *Reg.* 2.

4 *Monialium* neceſſitatibus conſuli poteſt multis modis. Puta deducendo in praxim conſt. 8. Gregorii VIII. quæ incipit, *Deo Sacris Virginibus*, §. 3. *De nobis attributa*, editam 30. Decemb. 1572. quod Confraternitates, Hoſpitalia, & alia loca pia, impattiantur eis ſaltem tertiam partem eleemoſynarũ, quas diſtribuere ſolent, 1576. Al Muntio di Fiorenza per le Monache di Piſtoia 21. Nouemb. fol. 12. 1593. Terni 5. April. 137. 1645. Bologna 12. Maii 15. *Gregorius tamen his meminit de medietate*. Verbo Monialis 10.

Et ſi neceſſe ſit, compelluntur ab Ordinario, niſi ipſi in proprio loco habeant monaſteria, quæ ſimili neceſſitate premantur, 1576. Aſſiſi 15. Octob. 94. 1581. Camerino 21. Mar. 55. 1593. Rimini 3. Maii 1650. Lucca 15. Iulii 26. 1655. 9. Iulii 206.

Nec poſſunt ſolitas eleemoſynas diminuere, 1577. Perugia 16. Septembr. 15.

Modo moniales ſeruent clauſuram, 1578. Aſſiſi 6. Iunii 89.

Quare non comprehenduntur Tertiariæ domi viuentes, 1592. Treuiſo 22. Decemb. 228.

5 Non comprehenduntur confraternitates quæſtuantes pro ſua Eccleſia: Nec Hoſpitalia redditus pro ſui infirmis expendentia, niſi iuxta ſolitum, 1586. Aſſiſi 9. Septembr. 106. 1588. Nocera 4. Ian. 1.

6 Quod Confraternitates dare ſolent Monialibus annuatim, ceſſante neceſſitate non poteſt aſſignari ſeminario, ſed tribui debet alijs Pauperib. præſertim monialibus egentibus, 1593. Aſſiſi 22. Nouembris 299.

7 *Conſanguinei*, & alij, ad quos ſpectare alere moniales, ſi eſſent extra Monaſteria, debent prius hortari, poſtea etiam cogi, ad aliquam ſubuentionem, 1602. Forli 3. Sept. 90. 1603. Parma 17. Febr. 7. 1604. Siena 3. Febr. 14. Nocera 26. Octob. 66.

Quibus deficientibus, hortari ciues ad aliquam piam contributionem, & renuentibus denunciare prohibitionem admiſſionis ad habitum, vt Monaſterium tandem extinguatur, 1588. Foſſombrono 133. Gubbio 9. Aug. 62. 31. Octob. 88. 1593. Perugia 12. Gennaro 61. 1614. Melfi 12. Septemb. 117.

Et quod omnibus deficientibus, aperientur Monaſteria, & remittentur moniales domum, tamquam in caſu deplorato, 1593. Terni 5. Apr. 137. Fano 17. Nou. 335. 1594. Camer. 4. Iulii 21.

Vel ad alia transferentur ac repartientur Monaſteria, etiam inuitis monialibus, 1627. Piſtoia 28. Maii 261.

8 Vicarius, qui propria authoritate admiſit Nouitias ad profeſſionem in Monaſterio nondum dotato, cogitur ad ſubueniendum de ſuo, 1591. Mileto 2. Decembr. 19.

9 Nonnunquam prouiſum fuit admittendo ad Ciuitatem Ruſticos aliquos prædiuites, qui propterea ſummam non modicam erogauerunt Monaſterio, 1593. Spoleti 26. Martij 118.

Vel de redditibus Montis, ſi quid in fine anni ſupereſt, 1597. Conuerſano 18. Nou. 128.

10 Mittendo ad quæſtuandum aliquas conuerſas non minores annis 45. ſed cum expreſſa prohibitione veſtiendi, 1593. Terni 5. Apr. 137. 1603. Perugia 29. Apr. 30.

11 Expendendo dotes ſupranumerarias, 1602. Forli 3. Septembr. 90.

12 Augendo dotes vſq; ad ſcuta 300. 1611. Parma 3. Octob. 106.

13 Dimittẽdo buccas ſuperfluas exterio-

riores, & diminuendo interiores quouſq; reducatur exitus ad proportionem introitus, nec interim ad habitum recipiendo, niſi cum dote duplicata, 1645. Fiorenza 20 Ian. 8.1646. Camer.8.Iun.2.

14 Subueniendo illis de pœnis maleficiorum, 1604. Meſſina 26. Oct. 60. 1617. Bologna 11. Aug. 210. 1647. Parma 5. Iulii 73. Foligno 19. Iulii 12. 1649. Catanzaro 11. Iunii 1.

Et etiam contribuendo aliquid de ſuo ſi Epiſcopus eſt diues, 1602. Arezzo 13. Aug. 106.

15 Commendatur caritati alicuius piæ Principiſſæ; 1627. Piſtoia 17. Aprilis 164. 65. 166.

16 Prohibitione recipiendi ad habitum, & educationem, 1651. Recanati 1. Sept. 58.

17 Quod confeſſario ſub pœna priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ nihil omninò detur, niſi ſtipendium ad rationem duorum Iuliorum pro quolibet die. *Ibidem*.

18 Quod. Ordinarius reuideat ſæpe computa, & inuigilet in obſeruantia bonarum ordinationum. *Ibidem*.

19 Quod diligenter colantur prędia monaſterij, 1546. Foligno 16. Iulii 5.

20 Quod victus ab Oeconomis ſubminiſtretur Paulatim iuxta taxam, 1651. Recanati 1. Septemb. 58.

21 Propterea tamen non datur licentia vendendi bona ſtabilia, licet neceſſitas eſſet extrema, 1593. Terni 5. Apr. 117. 1632. Arezzo 13. Aug. 106. 1646. Parma 13. Septembris 17. 1651. Imola 13. Ian. 18. Rieti 21. Apr. 44. Perrugia 23. Iunii 20. Gubbio 28. Iulii 54.

Niſi raro aliquod ſtabile modici valoris, 1653. Bologna 2. Maii 172.

NEGATIO.

1 PRæpoſita verbo *Poteſt*, vel alij æquiualenti, *vt non poteſt*, *non valet*, *nequit*, *nemo*, *nullus poteſt*, cum ſit negatio potentiæ, reddit actum de iure nullum. *Bonac. de Sacram. diſp. 5. qu. 7. pun. 4. n. 7. tom. 1.*

2 Duę negatiuæ affirmant; quia cum ſit de natura negationis, vt deſtruat, quicquid inuenit, perimitur prima negatio per ſecundam. *l. 1. C. de ſeru. fug. Rota apud Farin. to. 1. p. 1. dec. 167. num. 37.*

3 Negatiuæ per rerũ naturam, ſcilicet per cauſas, nulla eſt directa probatio: quia quod non eſt, cauſam habere non poteſt. *c. Bonæ 23. De elect.*

Pro cuius intelligentia pręſupponendum eſt, quod negatiua triplex eſt facti iuris, & qualitatis.

Negatiua facti duplex eſt. Vna pura, & ſimplex, quæ non habet determinationem loci, vel temporis, vel alterius rei; hec neq; directè, neq; indirectè probari poteſt, puta ſi quis dicat, ſe nunquam fuiſſe citatum, vel nunquam contraxiſſet cum Berta: & ideo probandi onus transfertur in Aduerſarium.

Alia mixta, puta quando adiicitur tempus, vel locus, vel aliquid ſimile, & tunc indirectè probari poteſt. Vt ſi exhibeatur Inſtrumentum continens ſtipulationem tali die, & locó factam, ex quo ſequitur negatiua, quod non potuerit fieri eadem hora in alio loco.

Item negatiua facti poteſt præſumptiuè probari, *vt in c. Tam litteris 33. De Teſtib.*

Item probatur negatiua facti, quando habet in ſe implicitam affirmatiuam, *vt non ſponte renunciaui*, ideſt coactus *c. ſuper hoc, de renunc.*

Negatiua vero iuris, & qualitatis probari poteſt, & debet; quia habet implicitam affirmatiuam *gloſ. d. cap. Bonæ. v. Per rerum naturam*.

NEGLIGENTIA.

QVod poſſidetur in communi, negligi ſemper ſolet, vt elegãter expreſſit Ariſtotele 2. Politicorum. *Quod plurimorum eſt commune*, inquiens, *minimè curam ſortitur: quia de proprijs maximè curant* bom.

homines ; de communibus autem minus vel minime.

Et elegantius Imperator in l. 2. C. quando, & quibus quarta pars detur, lib. 10. ſub his verbis. *Naturale quippe vitium eſt negligi, quod communiter poſſidetur; vt quis ſe nihil habere, quod non totum habeat, arbitretur, denique ſuam quoque partem corrumpi patiatur, dum inuidet alienæ.* Hinc dici ſolet, quod.

Segnius expediunt commiſſa negotia plures.

NEGOTIVM. Clericus.

1 Significandum Regularium Superioribus, vt inuigilent, ne Regulares in Indiis tam Orientalibus quam Occidentalibus, mercaturam exerceant, neque in locis Regi infideli ſubiectis; neue inde reuertentes aurum, argentum, gemmas, vllaſue merces ſecum deferant, 7. Oct. 1604.

Quod poteſta pro Indij Orientalibus 22. Febr. 1633. Vrb. VIII. ſanctione firmauit 126. quæ eſt 16. in Appendice, incipit. *Ex debito* §. 8. Ibi. Religioſis omnibus cuiuſcumq; Ordinis, & Inſtituti, tam non Mendicantium, quam Mendicantium, etiam Societatis Ieſu, eorumq; ſingulis, tam in prędictis locis nunc exiſtentibus, quam in futurum ad illa mittendis, omnem, & quamcumq; mercaturam, ſeu negotiationem, quocumq; modo ab eis fieri contingat, ſiue per ſe; ſiue per alios, ſiue proprio, ſiue communitatis nomine, directe, ſiue indirecte aut quouis alio prætextu, cauſa, aut colore, interdicimus, & prohibemus *ſub excommunicationis* latæ ſententiæ pœna ipſo facto incurrenda, ac priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, Officiorum, Graduum, & Dignitatum quarumcumque, ac etiam inhabilitatis ad ea, & inſuper amiſſionis mercium, & lucrorum ex eis factorum: quæ omnia à Superioribus Religionum, è quibus delinquentes exiſtent, reſeruanda erunt ad vſum Miſſionum, quas eædem Religiones habent, & habituræ ſunt in futurum in prædictis Indiis, & non in alios vſus Eiſdem Superioribus diſtrictè præcipientes ſub eiſdem pœnis, vt in hoc inuigilent, & contra delinquentes ad prædictas pœnas procedant, ſublata eiſdem facultate huiuſmodi delinquentibus aliquid ex dictis mercibus, & lucris, quamuis minimum, remittendi, aut condonandi. *

NEPOS. Hæres.

Nepotes in Iure dicuntur filii filiorum, ex communi vſu etiam filii fratris. *Rota apud Farin. tom. 1. par. 1. dec. 176. 7. 6.*

NICOLAVS. Hæreſis 2. §. 5.

NOMEN.

In *ædificijs*, vel operibus publicis non poteſt aliud nomen inſcribi, niſi Principis, vel eius, cuius pecunia facta ſunt. *l. Opus 3. ff. n. de oper. publ.*

2 Permittendum Puellis, dum recipiuntur ad habitum, vt aſſumant nomen ſibi bene viſum, 1602. Chioggia 17. Apr. 22. 1619. Fiorenza 13. Sept. 322.

NOTARIVS.

Cancellarius. Clauſura. Depoſitum. Dos. Hieros. Matrimonium. Priuilegium. Scriptura. Teſtamentum.

1 Qual. n. 5. Eſſe non poteſt, qui eſt infamis. Et ſi poſt contractam infamiæ notam conficiat Inſtrumentum, caret fide publica, niſi infamia eſſet occulta. *Addit. ad Tolet. lib. 5. n. 61.*

2 Notario criminali Ciuitatis, ſi ſit vir probus, & ſub quoquis prætextu ta-

xam non excedat, vti poteſt Epiſcopus *Sacra Epiſcoporum Congreg.* 14. *Apr.* 1615. *ad* 8. *fol.* 39.

3 *Iuramentum*. Notarius non creatur, hæc iurare ſolet.

I Quod conficiet Inſtrumenta, de quibus fuerit rogatus, nil veritatis tacendo, vel falſitatis miſcendo.

II. Non reuelabit, quod ſibi ſecreto commiſſum fuerit, niſi iuſta de cauſa.

III. Non conficiet ſcienter aliquod Inſtrumentum de contractu Vſurario, nec de alio quouis illicito.

IV. Retinebit de omnibus inſtrumentis, quæ dederit, regeſtum, ſeu protocollum.

V. Erit fidelis ei, à quo fuit creatus Notarius: & admonebit eum de iis, quę ſciuerit in eius damnum vrgere.

VI. Nullo odio vel amore, ſpe, vel timore, officio ſuo abutetur. *Nau. c.* 25. *num.* 52.

Forma Iuramenti Notarii.

Ego N. poſt hanc horam fidelis, & obediens ero beato Petro Apoſtolo, & S. R. E. & Sanctiſſimo D. N. Clementi, & ſucceſſoribus ſuis canonice intrantibus. Non ero in auxilio, conſilio. Conſenſu, vel facto, vt vitam predant, aut membrum, ſeu capiantur mala captione. Conſilium, quod mihi per ſe, vel litteras, aut Nuntium manifeſtabunt ad eorum damnum, me ſciente, nemini pandam. Si vero aliquid ad meam notitiam peruenire contingit, quod ad periculum Romani Pontificis, ſeu Romanæ Eccleſiæ vergeret, ſeu graue damnum illi immineret, illud pro poſſe meo impediam: & ſi hoc impedire non potero, procurabo bona fide ad notitiam S. D. N. Papæ præferri. Papatum Romanum, & Regaria S. Petri; ac iura ipſius Eccleſiæ ſpecialiter, ſi quæ in Ciuitate, oppido, vel Terra, vnde oriundus ſum, eadem Eccleſiæ habeat, iuuabo: & quantum in me erit, contra omnes homines defendam. Dominos meos correctores, & Collegium Scriptorum Archiuij Romanæ Curiæ venarabor, ac eorum priuilegia, & inſtituta ſeruabo, nec per quempiam verbo, aut facto pro viribus meis violari permittam, ac Tabellionatus officium fideliter exercebo. Contractus, in quibus vnius vel plurium Partium conſenſus requiritur; fideliter faciam, nil addendo vel minuendo, quod facti ſubſtantiam mutet. Inſtrumentum non conficiam de aliquo contractu, in quo ſciam interuenire vim vel fraudem. Contractus in protocollum redigam: & poſtquam ſic redegero, malitioſe non differam contra voluntatem illorum, quorum eſt contractus, ſuper & conficere Inſtrumentum publicum (ſaluo meo Iuſto, & conſueto ſalario) Et ita ſpondeo, ac iuro. Sic me Deus adiuuet, & hæc ſancta Dei Euangelia.

4 *Priuilegia.* Notarius poteſt pro alio etiam abſente, ſtipulari, & acceptare, adeo vt non ſit licitum alteri parti ante acceptatam pollicitationem ab abſente à contractu recedere. *Decius in l. Quo tutela* 50. §. *Nec paciſcendo. ff. n. de reg. iur.*

5 Notarius Clericus licet prohibeatur Inſtrumenta conficere, vel aliud notariatus officium exercere. §. *Sicut* 8. *Ne Cler. vel Mon.*

Confectũ tamen valet: quia multa facta tenent, quę tamen prohibentur fieri. *Dec. in l. In ambiguis* 85. §. *Non eſt nouum, ff. n. de reg. iur.*

Clericus tamen etiam in ſacris, etiam Regularis, in cauſis ad S. Officium ſpectantibus, poteſt Notariatus officium exercere. *c. vt officium* 11. §. *verũ De hæret.*

6 In Notario potius prǽſumitur error, & obliuio, quam falſum præſertim in inſtrumento facto coram multitudine. *l penult. C. de his, qui ſibi adſcrib. l. Quoties*, §. 1. *ff. i. de hæred. Inſtit. Bart. relatus à Ziler. conſ. crim.* 8. *num.* 14.

7 Notarius Curiæ Epiſcopalis gaudet priuilegio fori, quia eſt de familia Epiſcopi. Sacra Epiſcoporum Congregatio in vna Otton. 6. Aug. 1602. 1605. Squillace 13. Octob. 74.

8 Notarius extrahere poteſt acta ab ipſo ſcripta, vel coram ipſo producta, &

Inſtrumenta, de quibus fuit rogatus, etiam ab ipſo ſolum ſubſcripta, abſque citatione, vel alia ſolemnitate. *Rota apud Ludouiſ. dec.* 38.

9 Notario concedenda licentia acceſſus pro rogitu Inſtrumentorum, etiã Mandati Procuræ ad exponenda grauamina ab Ordinario illata, 1637. Teramo 20. Nou.

10 *Obligationes.* Notarii Vrbis debẽt dare copias pauperibus gratis. *Paul. V. Conſt. 71. vniuerſi, §. 20. n. 20. pauperibus dentur.*

11 Notarius Epiſcopi quædam debet expedire gratis, quæ enumeraui lib. 4. Ciuilium tit. 18. n. 28. ſupra v. gratis, & infra v. taxa.

12 Notarii, & quilibet alii tenentur reuelare legata, &c. relicta almæ Domui vt latius dixi in tit. de action. n. 209.

13 *Delicta, & pœnæ.* Notarius de inſtrumento rogatus, ſi neget ſe rogatum, incidit in pęnam falſi. *Iaſ. in l. ſi teſtam. 10. C. de teſtam.*

14 Notarius conficiens teſtamentũ iudicio carentis, vel ratione non vtentis, peccat, & tenetur ad reſtitutionem ei, qui ab inteſtato ſucceſſurus erat. *Nau. c. 25. n. 54.*

† Similiter ſi aliquod damnũ ex Notarii culpa, incuria vel facto in danda aliqua atteſtatione vel ſcriptura, ſententiam probetur, Notarius tenetur ad reſtitutionem ſaltem in ſubſidium: ſecus ſi etiam abſq; tali facto, vel ſcripto adhuc ſecutũ fuiſſet. Ex Ref. Pauli V. ſub Rubr. De Notar. Trib. Vrbis, nu. 35. §. Ad rogandum. *Othob. dec. 142. & 211.*

15 Si Notarius, ſoluta ſibi competenti mercede, abſq; iuſta cauſa recuſet inſtrumentum conficere, periurus eſt, & poteſt officio Notariatus priuari. *Oin. inſt. de adopt. §. cum autem impuber. n. 7.*

16 Notarius conficiens inſtrumentum vſurarium palliatum, ſi in fauorem mutuantis, in eius defectum ad reſtitutionem tenetur: ſi vero in fauorẽ mutuatarii, non tenetur ad reſtitutionem, ſicut nec quando inſtrumentũ eſt apertè vſurarium, quia tunc nullum eſt. *Azor. 3. p. lib. 5. c. 17. Tolet. lib. 5. c. 36. n. 1. & 81. n. 7.*

17 Quando perſona Notarii eſt aliqualiter ſuſpecta, & non bonæ famæ, tunc contra eum probatur falſitas per coniecturas, ac veriſimiles præſumptiones, & punitur extra ordinem. *Zilet. conſ. 123. n. 10.*

Item ſi conſueuit falſa inſtrumenta. *Idem n. 11.*

Item ſi inſtrumentum non continet veriſimilia. *Idem n. 13.*

Et tandem remittitur arbitrio Iudicis cum probationes ſint arbitrariæ. *Ibid.*

18 Notarius exultab. Vrbe ob defectus in officio commiſſos non debet admitti in Tribunalibus Ordinariorum, 1652, Teram. 6. Sept. 7.

NOTVS. Illegitimus.

NOTORIVM. Excommunicatio.

1 *Aliud* dicitur notorietate Iuris, aliud notorietate facti, vt latius proſecutus ſum in Can. lib. 5. tit. 39. n. 31.

2 Notoria probatione non indigẽt. *c. ſuper eo 3. de teſtib. cogen. cap. veſtra, de hab. Cler. & mul.* Niſi probatio requireretur pro forma. *Diana 1. tr. 1. reſol. 24. Genuen. c. 17. n. 5.*

NOVITAS.

1 *Nouitates* apud Romanos fuerunt ſemper odioſæ, niſi per neceſſariæ probarentur: Sermones enim apud vulgus excitabant. T. Liu. l. 34 *Megaleſia, inquit ludos ſcænicos, C. Attilius Serranus, L. Scribonius Libo, Aediles curules, primi fecerunt. Horum Aedilium ludos Romanos primum Senatus à populo ſecretus ſpectauit, præbuitq; ſermones ſicut omnis nouitas ſolet. Aliis tandem quod multo ante* de-

debuerit, tributum cenſentibus ampliſſimo ordini: aliis demptum ex dignitate populi, quicquid Maieſtati Patrum adictum eſſet, interpretantibus & omnia diſcrimina talia, quibus ordines diſcernerentur, & concordiæ & libertati æque minuenda eſſe. Ad quingenteſimum octauum annum in promiſcuo ſpectatum eſſe: quid repente factum, cur immiſceri ſibi in cauea Patres plebem nollent? Cur diues pauperem conſeſſorem faſtidiret? Nouam & ſuberbam libidinem ad nullius ante gentis Senatu neque deſideratam neque inſtitutam. Poſtremo ipſum quoque Africanum quod Conſul Auctor eius fuiſſet, pænituiſſe ferunt. Adeo nihil motum ex antiquo probabile eſt Veteribus niſi quæ vſus euidenter arguit, ſtari malunt.

2 Eccleſia quoque Romana antiquitatis tenaciſſima fuit. Vnde cum Alex. III. vt refert Gauant. iuſſiſſet recitari in hebomada maiori quater paſſionem ſecundum quatuor Euangeliſtas, cum antea ſemel tantum ſecundum Matthæum recitari ſoleret; factum quidem eſt, ſed cum ingenti murmure, Clerique ac populi offenſione, propter nouitatem.

3 Quantum vero eadem Romana Eccleſia cunctata fuerit, vt ſymbolo miſſæ vnam dictionem adderet, *Filioque*, & ægre tandem, quando res ad ſchiſma iam & hæreſim ſpectare videbatur, S. Henrico Imperatore ſuadente, Benedictus Octauus, ſeu potius alius Romanus Pontifex addidit, dixi late in Collect. ad Ioan. 15. 26. 7.

4 Aliud exemplum de nouis, ſiue Diis, ſiue colendi ritibus, non recipiendis prænominatus Liuius affert lib. 4. *Nec corpora modo affecta, tabo ſed animos quoque multiplex Religio, & pleraq; externa inuaſit, nouos ritus ſacrificandi vaticinando inferentibus in domos, quibus quæſtui ſunt capti ſuperſtitione animi, donec publicus tam pudor apud Primores ciuitatis peruenit, cernentes in omnibus vicis ſacelliſque peregrina atque inſolita piacula pacis Deum expoſcenda. Datum inde negotium Ædilibus, vt animaduerterent; ne qui, niſi Romani Dij, neu quo alio more, quam Patrio, colerentur.* Anno ab Vrbe condita 326. A Cornelio Doſſo & T. Quintio Perino iterum, conſulibus, cum ſiccitate, ſcabie, pecorum peſte, hominumque tabo laborarent Romani.

5 Prohibitio obligandi Moniales ad noua abſque licentia S. C. intelligitur de rebus pertinentibus ad obſeruantiam Regularem, non autem ad clauſuram, & regimen externum, immo nec internum, cum ordinationes non ſunt contrariæ Regulæ, & inſtitutionibus Monaſterii, 1596. Siena 31. Ian. 15.

6 Gerundia in litteris S. C. important conditionem, quando abſolutè explicata, inducerent nouitates, 1655. Sulmona 16. Apr. 4.

7 Prohiberi debet Clero, ne creet nouos officiales, puta Præſidentem; in cuius domo iugiter conueniant ſeditioſi cum detrimento Eccleſiaſtici regiminis, 1654. Gubio 24. Iulij 59.

Alias prohiberi non debet Clericis, ne ſimul conueniant ad tractandum de rebus ſuis, vt ſupra v. Collegiata 1.

NOVITIVS.

Alimenta. Clauſura. Conuertitæ. Diſpenſatio. Habitus. Magiſtra. Monialis. Profeſſio. Reformatio. Regularis.

1 AD *Profeſſionem* admitti debent Nouitij, ſi habiles exiſtant, non obſtante, quod in eo Monaſterio ali non poſſint: ſunt enim in alio aliquo eiuſdem Religionis Monaſterio collocandi, vbi comodè poſſint ali. Declarat. ad conſt. 43. Vrb. VIII. Nouitij enim non poſſunt ad libitum expelli, licet ipſi pro libito poſſint exire, *Diana* 3. *tract.* 2. *reſol.* infra num. 22.

2 *Si Conuentus* concedatur pro certo Nouitiorum numero non intelligitur pro-

propterea deſignatus in locum Nouitiatus, 1645. Celeſtini 22. Septembris 8. Minimi 6. Oct. 19.

3 Si ad tempus, licet eo elapſo facultas expiret, quo tamen ad receptos prorogatur vſque ad profeſſionem, 1646. Serui 8. Iun. 8.

4 Conuentus deſignandi in locum Nouitiatus debent eſſe numeroſi, 1610. S. Agata 30. Aprilis.

5 *Recipiendi* Nouitij decimum quintum ſaltem ętatis ſuæ annum attingant, 1632. Theatini 16. Iulij 702. 1634. Obſeruanti 7. Apr. 140. infra num. 15.

† Et alia ſeruentur, quæ Conſtitutionibus Apoſtolicis, præſertim S. m. Clem. VIII. decretis præſcribentur. A quibus tamen ſacra C. C. 21. Septembris 1624. conſt. 26. *Sacra Congregatio* §. 2. Excipiendum cenſuit caput illud, quo decernitur, ne Nouitij vlterius ad habitum recipi poſſint, niſi prius à Congregatione Reformationis Apoſtolicæ, vel à proprijs locorum Ordinarijs expreſsè, & nominatim approbati fuerint. A cuius quidem decreti obſeruatione ſacr. Congregatio iuſtis de cauſis cenſuit Regulares eſſe abſoluendos, pro vt auctoritate S. D. N. abſoluit, atque exemit. *

6 Nouitius recipitur à Superiore Religionis cum conſenſu maioris partis conuentus, niſi aliter habeat conſuetudo alicuius Religionis. *Lezana qq. Reg. cap* 18. *num.* 66.

7 *Ciues* aliqui locorum vbi ſunt Conuentus, cum recipiuntur Nouitij, debent admitti, ſi id communitates petunt, 1604 Perugia 17. Maii 40. *v. Habitus*.

8 Nouitij maiores 20. annis non debent habitare cum alijs in Nouitiatu communi ſed ſeparatim in profeſſorio ſub cura magiſtri particularis, 622. Terz'Ordine 19. Iulij 162.

9 *Abbreuiari* ſolet Nouitiatus ad ſex menſes Nouitio venienti ab alia Religione, præſertim ſi ab arctiori ad laxiorem, 1624. Terz'Ordine 12. Ian. 7. 1645. Conuentuali 21. Iulij 10. &c.

Aliquando etiam venienti à ſæculo. Mihi quidem ex gratia ſpeciali ad tres menſes, 1648. Agoſt. di Lomb. 18. Septemb. 1.

10 *Interruptus* Nouitiatus à capite reincipi debet, 1638. 21. Maii 166. 1649. Agoſt 26. Feb. 9.

Niſi interruptio fuiſſet valde modica, 1616. Minimi 12. Aug. 121. 1654.

Vel niſi Sacra Congregatio diſpenſet, 1647. Serui 24. Maij 9. 1649. Tertiarij 8. Ian. 14. Agoſt. di Lomb. 26. Feb. 1.

† Item Sacra C. C. 18. Nou. 1617. cenſuit, Nouitium extra detentum de ordine Sanctiſſimi, vel Sacra Congregationis pro exploratione voluntatis, non interrumpere Nouitiatum.

Procuratoris Generali Ordinis Minimorum quærenti, an Nouitius, qui à Monaſterio, vt aliam Religionem ingrederetur, abierat, ac duas tantum horas in alio Conuentu moram traxerat, moxque facti pœnitens reuerſus fuerat, teneretur incipere nouum annum probationis?

Reſponſum eſt teneri ab eo die, quo redijt. *Fagnan. c. Inſinuante. Qui Cler. vel vouen M.* 36.

An Superiores, & Conuentus alicuius Religionis, qui aliquem ad profeſſionem admiſerint anno continuo probationis non expleto, ſed tantum interpolato, incurrerint, in pœnas, & cenſuras in c. Non ſolum 2. De Regular. in 6. poſita ibi. *Quod ſi forte contra hanc noſtram probibitionem quemquam ante annum probationis elapſum recipere præſumpſeritis, decernimus eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenus veſtro eſſe ordini allegatum: Voſque à receptione quorumlibet ad profeſſionem eiuſdem Ordinis fore ipſo facto ſuſpenſos, & inſuper pœnæ ſubyciendos, quæ Fratribus ipſius ordinis pro culpis infligi grauioribus conſueuit*. C. C. cenſuit incurriſſe *lib.* 131. *ad* 428. *

11 Nouitius qui, finito anno, fuit

habi-

habitu ſpoliatus, poteſt iterum admitti, & profiteri abſque nouo nouitiatu, ſecus ſi habitum ſponte depoſuiſſet. 1619. Oſſeruanti 26. Apr. 139.

† Sacra item C.C. cenſuit ſi Nouitius, quo tempore habitu exutus fuit, e clauſtro non diſceſſerit, annum probationis non fuiſſe propterea interruptũ. *lib.173. 332. Carthuſiani.**

12 *Supranumerarij* recipi ſolent cum pacto, vt ſubintrent, vel ad alios Conuentus, vbi non ſit expletus numerus, tranſmittantur, 1646. Can.Reg. de Salu. 22. Dec.4. 1646. Dom.25. Maij 723. Nou. 8. 1649. 21. Maij 14.

13 *Ad ſecundum* nouitiatus annum poſſunt compelli Profeſſi, ſi Conſtitutiones Ordinis ita diſponunt, 1601. Dominicani 25. Oct.97.

14 *Magiſter* Nouitiorum habere debet ætatem, & alia requiſita Conſtit. Clementis Octaui, etiam in Religione Miniſtrantium infirmis, 1645. 6. Octobr. 57. 1646. 23. Martii 14.

15 *Superiores*, ſeu Prælati Religionũ poſſunt pro tempore Nouitiatus diſpenſare cum nouitiis, ſicut cum aliis Religioſis, etiam in votis. *Lezana l. cap. 24. n. 5. Bonac. tom. 2. de præceptis diſp. 4. q 2. pun. 7. §. 4. n.27.*

16 *Nouitio Canonico, vel Beneficiato* debentur fructus pro tempore nouitiatus ſed non diſtributiones quotidianæ. 1585. Paler. 5. Aug. 144.

Declara; quia fructus Beneficii nouitii diuidendi ſunt; ita vt pars illorum aſſignetur Vicario miniſtraturo in beneficio; pars autem alia cedat ipſi nouitio; quia eſt verus Beneficiatus, & dominus fructuum illius Beneficii. *Sanch. lib.7. in Decalog. c. 4. n. 18. Lezana tom.2. c. 2. n. 21. ex c. Beneficium 4. de reg. lib. 6. Ego ipſe fuſius in explic. Canon. lib. 3. tit.5 de præb. n. 4.*

17 *Confeſſiones* audiendi facultas cõcedi poteſt Nouitiis Sacerdotibus, niſi obſtet ſtatuta Religionum. Et licet per profeſſionem expiret facultas ordinaria confeſſiones audiendi; non tamen expirat delegata, ſi quam habebat Nouitius. *Lezana v. Nouitii numero 42. v. Cura.*

18 *Alloqui* Parentes permitti debẽt Nouitii. 1601. Genoua 12. Martii 13. 1617. Carmelitani 16. Sept. 252.

19 *Prohibetur* Puellas ad habitum recipi in illis monaſteriis, quorum Cõuerſæ exeunt. 1604. Piſtoia Montalcino 17. Maii 40.

Vel quæ non habent locum diſtinctũ & ſeparatum pro Nouitiatu. 1629. Fiorenza 12. Ian. 12.

20 *Acceptandæ* ſunt Nouitiæ, antequam introducantur. 1649. 29. Ian. 21.

21 Ordinarius nullo pacto compellere poteſt Moniales ad acceptandas puellas, neque ad profeſſionem, licet haberent licentiam Sedis Apoſtolicæ. 1601. Aſſiſi 29. Maii 65. 19. Iun. 71. Capua 7. Nou. 102. 1602. Marſico 26. Mar. 20. Fermo 17. Aprilis 21. Capua. Genoua 22. Modena 4. Sept 58.

22 Moniales nullo modo per iuramentum, vel cenſuras cogendæ ad exprimendam cauſam, cur aliquam Nouitiam à profeſſione reiiciant: ſed ſi ſecreto interrogatæ, idoneam repulſionis cauſam non afferant, & in ſua contumacia perſeuerent, Ordinarius S.C. faciat certiorem. 1605. Pampalona 5. Nouembr. 76. *latius infra v. profeſſio numero 6.*

23 Pro Nouitia ſemel excluſa debet iterum fieri Capitulum, ſi petat, 1601. Aſſiſi 19. Iun.71.

Et Ordinarius curet ſuffragia libere dari, 1620. Piſtoia 30. Iunii 183.

24 *Sub Magiſtræ* cura, & regimine degant omnes Nouitiæ, educandæ in habitatione particulari, in qua præter Magiſtram cum ſocia nulla Profeſſa degat, 1593. Como decimo, Martii 119. §. 4.

25 Puel-

25 Puella, quæ non compleuit annum duodecimum, recipi puterit interim pro educanda, 1600. Venetia 21. Nou. 7.

Sed regulariter Nouitia veſtiri non poteſt ante 14. annum expletum, & tũc de licentia S.C. ſi velit eſſe formaliter Nouitia ante 15. expletum, 1602. Perugia 5. Nou. 72. *v. ætas.*

26 *In habitu* ſæculari fieri non poteſt Nouitiatus, 1602. Senegaglia 17. Aprilis 21. Milano 25. Oct. 70.

27 *Alimenta* pro anno Nouitiatus debentur etiam à Numerariis. 1583. Lodi 1. Feb. 28.

Niſi S. C. det licentiam inueſtiendi dotem pro Nouitia, quę illa ſoluere nequit, 1645. Lodi 9. Nouemb 7.

28 Nouitiæ exeunti reſtituuntur alimenta ſemeſtris non incœpit. 1646. 8. Iunij 18.

Et morientis etiam dos, ſolutis, vel excomputatis alimentis decurſis. 1624. Gallipoli 26. Ian. 21. *v. Dos.*

29 Nouitiis receptis ſine actuali depoſito præfigitur terminus ad deponẽdum, & finito anno, etiam ad profitendum. 1645. 9. Iun. 16.

30 *Tempus* ſiue annus probationis debet eſse continuus: quod incipit à die aſsumptionis habitus, non acceptationis Monialium. 1608. Parma 23. Maii 50.

31 *Dilatio* conceditur facilius, quã abbreuiatio, 1612. Mantoua 16. Martii 30.

32 *Locus ſeparatus* pro Nouitiatu in magnis Monaſteriis omnino fieri debet 1604. Auerſa 28. Ian. 7.

33 Nouitiæ non debent habitare cum Profeſſis, neque poſt, annum, 1647. 19. Iulii 80. *v. Magiſtra.*

34 *Profeſſio* tacita non præſumitur emiſsa, quando Nouitia portauit ſemper velum album, & culpam fecit in die Nouitiarum à Profeſsarum diuerſo 1601. Napoli 3. Iulii 73.

35 Si Nouitiæ inquietę poſt annum concedatur vlterius probationis tempus, infra quod emendetur, profiteri poterit de Monialium conſenſu, & licentia S.C. 1603. Ancona 3. Decemb. 83.

Si non emendabitur, dimittetur in habitu ſæculari 93. 1604. Ancona 26. Ian. 8

36 Si nouitia declaret, ſe nolle profeſſionem emittere, & poſtea facti pœnitens petat admitti, expectandi duo, vel tres menſes ad eius voluntatem melius exploranda, 1618. Nullius Caſtel. durante 9. Oct. 329.

37 *Exire* non debent amplius Nouitiæ. Quod ſi propoſiti pœnitentes exeant, non ſunt amplius admiatendæ. 1586. Spol. 19 Aug. 653.

38 Poteſt Nouitia veſtiri abſque eo quod exeat de Monaſterio, 1604. Milano 12. Iul. 10.

Nam & ſi Concilium prouinciale iubeat remitti domum per aliquot dies: aliquando tamen rationabile eſt, vt Ordinarius diſpenſet cum illis, quarum ſpiritus eſt probatus, & quæ propter iuſtum aliquem reſpectum exire nollent a Monaſterio, 1593. Milano 15. Iunii 189. *v. Habitus*, & virgo, quæ ſibipſi crines abſcindit, ſatis, declarat propoſitum deliberatum. *Infra v. virgo nu.* 18.

39 *Infirma* morbo contumaci remittitur curanda domum. 1593. Napoli 14. Decembr. 45 29. Martii 27. 1597. 4. Aug. 86.

Eo pacto, vt reuerſa, reincipiat Nouitiatũ à capite, 1605. Venetia 14. Dec. 91. 1634. Trani 15. Sept. 376. 1645. 10. Febr. 21. 1647. 12. Aprilis 56.

Abſque tamen cęremoniis de euitandas expenſas, 1624. Napoli 26. Nouembr. 267.

40 Sed ſi nouitiatus annum expleuerat, poſteaque ex cauſa ſupradicta de conſenſu Monialiũ, & ſuperioris exiit, poteſt, cũ redit, admitti ſine nouo nouitiatu, 1619. Napoli 8. Nouemb. 358.

41 No-

41 Nouitia egreſſa, licet propter infirmitatem, vel aliam iuſtam cauſam, etiam cum licentia Sacra Congregatio recipi non poteſt amplius intus idem, vel aliud Monaſterium abſque noua, & expreſſa licentia eiuſdem S.C. 1604. Napoli 9. Mar.20.

Multo magis, ſi exiit ſponte ſua, 1645. Seſſa 9. Iunii 26.

Nec datur licentia, quando interim in materia honeſtatis conditionem deteriorauit, 1604. Nola 16. & 22. Martii 24.

42 *Energumena* Patri redditur, 1600. Tortona 29. Nouemb.9.

Et ſi toleretur in Monaſterio debet declarari, quod nunquam intelligi poſſit, vel tacitè profeſſa ſine noua, &c. 1595. Imola 22. Febr.2.

43 Nouitia, quæ exiit ab vno Monaſterio ad profitendum in alio, debet reincipere nouitiatum à capite, 1603. Rauenna 10. Iunii 46. Meſſina 27. Octobris 80.

44 Moniales, quæ mutant Regulam, debent peragere probationis annum, qui incipit à die, qua ſuſceperunt habitum ſecundæ Regulæ, ſiue fuiſſent in prima profeſſæ, ſiue non 1604. Caua 27. Iulii 21.

45 Nouitia non tenetur amplius contrahere ſecundum ſtatuta laicalia, 1603. Milano 23. Iul.56.

† NVLLITAS.

ALiquãdo dicuntur annullari etiam ea, quæ ab initio nulla fuerunt. c. Si quis 6. De reb. Eccl. non alien. ibi. *Confectum exinde documentum viribus (quamuis ab initio nullas habuerit) vacuetur.* *

† NVLLIVS.

Diœceſis.

1 PRælati Nullius veniunt ſub nomine Ordin. non autem ſub nomine *Epiſc.* vnde eorum iuriſdictio non dicitur Epiſcop. ſed quaſi C. C. *Nullius Guaſtalli* 13. *Nou.*1638.

2 Diſpenſationes Matrimoniales diriguntur Prælato Nullius, vel eius Vicario. C.C. *lib.*9 204. *Pacten.*12. *April.*1642. *num.*29.

3 Prælati Nullius poſſunt Parochis ſibi ſubditis concedere licentiam abſentiæ ad præſcriptum *cap.* 1. *ſeſſ.* 23. *lib.* 53 220.

4 Commendatitias indiſtinctè concedunt, licet concedere non poſſunt dimiſſorias, 4. Sept.1578. lib.59. 532.

5 Si Epiſcopus ſit Commendatarius Abbatiæ Nullius diœceſis, non poteſt ibi illius ſubditis ordines conferre, vel Synodum, aut concurſum facere, ſed bene Confirmationis Sacramentum adminiſtrare, Altaria, & Cappellas conſecrare, aliaque Pontificalia exercere. *lib.* 63. *Celſonen.*27. *Sept.*102. *num.*94.

6 Canonicus approbatur à Prælato Nullius, non ab Epiſcopo viciniori, 22. Nou.1607.

7 In caſibus, in quibus Ordinario competit iuriſdictio in exemptos etiam Regulares, competit etiam Prælato Nullius, exceptis iis, quæ ordinis Epiſcopalis exiſtunt, 25. Iunii 1616.

8 Epiſcopus vicinior poteſt viſitare loca Nullius, ſed non ibi miniſtrare Sacramentum confirmationis abſque conſenſu Prælati, qui poteſt ad id quã maluerit Epiſcopum aduocare, vel etiam ipſe, ſi ſit conſecratus Epiſcopus conferre. *lib.*9. *Pacten.*240.

Nec facere proceſſum Iudicialem. 8. Iunii 1619. v. Viſitatio.

9 Epiſcopus autem vicinior dicitur, cuius

cuius Cathed. Eccleſia proximior eſt Abbatiæ, non autem loco Abbatiæ ſubiecto 2. Aug. 1596. *

NVMERVS.

Conuerſæ. Conuertitæ. Educandæ. Habitus. Soror.

1 PRæfigendus. *Trid. ſeſſ. 25. de Reg. c. 3.* Etiam in Monaſterijs bona immobilia non poſſidentibus, 1652. Foligno 24. Maii 10.

Etiam in exemptis, & Regularibus ſubiectis, ſed cum interuentu Superiorum ſuorum. Greg. XIII. conſt. 8. *Deo ſacris*, §. 6.

Etiam ſi omnes conſentirent velle recipi ſupra numerum cum eleemoſynæ duplicatæ ſolutione. 1604. Cremona 12. Iulij 12.

Alias receptio nulla eſt ſine licentia S. C. 1589. 21. Martij 29. Aiqui 1. Septembris 75.

Exceptis Monaſterijs Conuertitarum in quibus numerus præfigi non conſueuit, 1604. Modena 8. Apr. 21.

2 Præfixio numeri non præiudicat ante receptis, 1601. Oruieto 16. Maii 62. 1648. Faenza 21. Aug. 4. Oſtuni 13.

3 Numerus Monialium debet eſſe ſaltem duodecim, 1600. Camerino 18. Dec. 19. 1601. 22. Iulij 79.

Non maior numero cellarum, 1627. Vicenza 30. Iulij 354.

4 In præfixione numeri diſtingui debent ſeparatim, quot debeant eſſe Moniales velatæ, quot Conuerſæ, & quot aliæ perſonæ exteræ, Monaſterij redditibus ſuſtentandæ, 1595. Piacenza 6. Nouemb. 149. 1602. Como 23. Iulij 47. 1603. Città di Caſtello 13. Maii 36. 1614. Nullius Caſtel durante 29. Aug. 108.

Non tamen fieri debet diſtinctio inter nobiles, & ignobiles, 1588. Amalfi 149.

5 Numerus Conuerſarum calculatur ad vnam pro ſeptem Monialibus: ſed Choralium regulatur ſecundum prouentus Monaſterij, 1602. Camerino 21. Febr. 53.

6 *Redditus*. Vt plurimum requiruntur triceni aurei pro qualibet, 1602. Rimini 26 Martii 18. Aiqui 17. Sept. 61.

In quibuſdam locis quinquageni, 1601. Napoli 19. Iunij 69.

In aliis viceni quini, 1602. Perugia 12. Martij 12. Rieti 14. 1607. Perugia 27. Ianuar. 12.

7 Non tamen debet haberi ratio lucri manualium operum, 1602. Borgo S. Sepolcro 26. Nou. 80.

8 Prohibitio veſtiendi, & profitendi in Monaſteriis, vbi non eſt numerus præfixus, 1602. Tricar. 3. Febr. 13. 6. Aug. 51. Rieti 6. Aug. 53. 1604. Teramo 16. Martij 23. Piacenza 5. Apr. 27. Trani 27. Iulij 25.

Neque cum licentia S. C. quæ non deroget in ſpecie præſenti prohibitioni, 1602. Rieti 23. Iulij 45. 25. Octob. 70.

Sicut derogari ſolet, quando pro Monacanda offertur depoſitum conditionale duplicatum, 1645. Gubbio 28. Aprilis 18.

9 Numerus augeri non poteſt ab Ordin. ſine licentia S. C. 1602. Brindiſi 12. Martij 47. 1604. Loreto 27. Iulij 26. 1649. 23. Iulii 64.

Quæ non conceditur, niſi redditus ita ſint aucti, vt quotannis vltra 30. aureos annuos, &c. ſit aliquid reliqui, 1600. Reggio 29. Nou. 8. *v. Monaſterium.*

10 *Educandarum* numerus augeri poteſt, modo non vltra dimidium Choralium 1601. Cremona 16. Ian. 30.

11 Vbi exitus maior eſt introitu, reducitur numerus ad proportionem, prohibendo ne interim recipiantur ad habitum, niſi cum licentia S. C. & dote duplicata, 1601. Palermo 29. Ian. 27. 1602. Perugia 5. Febr. 8. 1604. Aquila 12. Ian. 12. Camerino 3. Febr. 12.

NVNCIVS.

Immunitas. Legatus. Oeconomus.

1 IN *Simonia*, & ſimilibus, in quibus condemnantur rei ad reſtitutionem fructuum male perceptorum, datur præuentio inter Nuncium, & Ordinarium, 1591. Mileto 10. Dec. 385.

2 Nuncius non debet id concedere, quod negauit S.C. 1604. Melfi 5. Apr. 43.

3 Nec Ordinarios ſuæ Nunciaturæ ad ſe facile vocare, licet ſit illis ſuperior, 1601. Cirenza 15. Decembr. 329. 1603. Bouino 13. Maii 51.

4 Neque abſoluere excommunicatos ab illis, niſi data excommunicatori honeſta ſatisfactione, 1603. Cirenza.

5 Nec admittere appellationes Canonicorum in materia diſtributionum, & punctaturarum, 1603. Arezzo 10. Iunii 64.

6 Nec remittere Reos ad locum commiſſi delicti, 1603. Groſſeto 15. Septembris 110.

† Nec mandare relaxari carceratos à Suffraganeo ob adulterium, vel aliud graue crimen ſub quauis fideiuſſione. I. Quia prius debent Acta videri, & grauamen ſi quod adſit declarari, ac tunc tranſmiſſionem carcerati ordinare. II. Quia in criminalibus grauibus Rei non debent ſub fideiuſſione relaxari. III. Quia fiſco ſiue Curiæ ſuffraganei licet appellare à ſupradicto decreto: & ſic ſuſpendi debet executio, donec adſit res iudicata 1594. Piſtoia 2. Aug. 219.

Auditor verò Nuncii non poteſt cognoſcere cauſas Appellationum in cauſis criminalibus interpoſitarum à ſententia Epiſc. vel eius Vic. Generalis: nec huiuſmodi Auditoris ſententiæ de ſimilibus cauſis ſuſtineri poſſunt ex communi errore, vt declarauit S.C. obſtante c. 2. ſeſſ. 13. *Refert Fagnan. c. cum cauſam. De appell. num. 8.*

7 Nec concedere familiaritates, & exemptiones ab Ordinario alicui, qui ſibi actu non ſeruiat, nec à ſe victum habeat, 1617. Fiorenza 16. Iulii 96. §. 9.

8 Regulares ad ſe recurrentes ſuis Superioribus remittere, 1594. Fiorenza 30. Martii 94. 1602. Venetia 4. Iunii 74. 1604. S. Domenico 26. Ian. 9.

9 Arctatis extra tempora concedere poteſt, 1653. Venetia 28. Nouembr. 207. num. 1.

† Non tamen vt quis promoueatur, vel dimiſſorias obtineat à quouis Catholico Antiſtite. Gennen. 21. Auguſti 6131. *

Nihil accipere pro abſolutionibus, & diſpenſationibus, præſertim à Regularibus, 1604. Venetia 1. Iunii 43.

10 Commiſſariis Regularium aſſiſtere, 1601. Oſſeruanti 25. Iunii 72.

11 Cauſas grauiores ſine voto S. C. non expedire, 1604. Veglia 1. Iunii 44.

12 Curare, vt Fratres in foro laicali carcerati ſuis Superioribus conſignentur, 1604. Napoli 27. Iulii 22.

13 Viſitare, & corrigere Regulares exemptos, 1601 S. Spirito 4. Iunii 34.

14 Non reuocare bonas Ordinationes datas à Viſitatoribus Apoſtolicis ſuper clauſura monialium, 1603. Zara 1. Iunii 45.

15 Si ſubiectus Archiepiſcopo Florētię committat delictum in loco exempto, cognitio ſpectat ad Archiepiſcopum, non ad Nuncium, 1617. 16. Iulii 96.

16 Nuncius Neapol. habet iuri dictionem, primo per conſuetudinem introductam, poſtea confirmatam per Breue Pauli V. cognoſcendi differentias ciuiles, quæ mouentur à ſæcularibus contra Regul. in toto Regno, 1616. 23. Ianuar 16.

NVN-

electiui, 1620. Can. Reg. Later. 31. Aug. 262.

5 Minores Obſeru. exteri venientes ad Vrbem, poſt octo dies ſubijciuntur obedientiæ Guardiani Aræcæli, 1648. 3. Aprilis 18.

6 *Quod Moniales* Ordinario potius quam Regularibus ſint ſubiectæ, magis inclinat S.C. 1600. Valenza 16. Dec. 17.

Nam Regulares patiuntur ex gubernio monialium, quibus nec poſſunt ita prompte ſubuenire, præſertim in temporalibus, ſicut Ordinarij, 1594. Siena 9. Aug. 77.

7 Moniales S. Birgittæ, quæ ſolebant habitare prope Conuentum Fratrum eiuſdem Ordinis, ſubtrahuntur ab eorum obedientia, ſubduntur Ordinario, & Fratres iubentur alium Conuentum quærere, 1600. Genoua 18. Sept. 73. 1605. 7. Iunij 30. 8. Aug. 51. 19. Aug. 51. 20. Decemb. 95.

8 Monialibus ſubtractis ab obedientia Regularium, non debent dari tam cito Regulares neque pro Confeſſionibus, neque pro concionibus, 1603 Raguſa 1. Sept. 69.

Niſi ex gratia ſpeciali, & ad tempus, pro adminiſtratione Sacram. 1604. Nanneten. 7. Dec. 85.

9 *Pœnæ* Monialium Ordinario ſubiici recuſantium, præſertim Officialium, & Auctricum. Priuationis Officiorum, Veli, & vtriuſque vocis. Carceris, ſubtractionis Sacramentorum, & ſacrificii, ac colloquii, vel commercii, etiam per nuncios, & litteras, &c. 1600. Albenga Monache di Porto Mauritio 27. Iunij 49.

Incipiendo à Monaſterio debiliori, & inuocato, ſi opus fuerit, auxilio Brachii ſæcularis, 1618. Sulmona 9. Febr. 40. 1627. Borgo S. Sepolcro 2. Iulii 312. 1646. 17. Aug. 47. 22. Dec. 9.

Item interdictum, & prohibitio recipiendi ad habitum, vel profeſſionem, 1602. Firenze 5. Febr. 8.

OBLA-

OBLATI.

Paſcha.

QVando nam gaudeant priuilegio fori plene dixi in explicatione Canonica lib. 5. tit. 39. de ſent. excom. num. 110.

OBLATIO.

Garzophilacium. Laicus. Miſſa. Presbyter.

1 VVerbalis, in iudicio facta, excuſat à mora, ſi fuerit recuſata. *Rota apud Cenc. addit. dec. 49. num. 3.*

Item vim habet ſolutionis per compenſationem faciendæ. *Rota rec. p. 1. tom. 1. d. 89. apud Farin.*

Alias non ſufficit verbalis, ſed requiritur realis.

2 Oblationes vbicumq; factæ, regulariter ſpectant ad eum, qui ibi exercet curam Animarum, vt plenius dixi in d. tit. de ſent. excom. num. 181.

3 *Expendi* debent in alimonias Fratrum necnon in Eccleſia amplianda, & ornanda, 1596. Reggio 5. Nou 88.

Item in celebratione Miſſarum, Paramentis, & ſimilibus, 1586. Nardò 9. Dec. 89. 1588. Milano 26. Iulij 140. 1596. Reggio 22. Iulij 63. Aleſſano 4. Dec. 93. 1601. Ceſena 2. Apr. 117. 2. Maij 127. &c.

OBLIGATIO.

Creditor. Debitor. Miſſa.

1 IN *forma Cameræ* quando dicatur, & quomodo fiat, dixi in ciuilibus lib. 3. tit. 14. De obligat. num. 32. & ſeqq.

2 Fuit expediens iudicatum, ne admittantur Regulares ad ſatisfaciendum obligationibus Miſſarum in Eccleſiijs ſęcularium, & è conuerſo, niſi adſit expreſſa diſpoſitio Teſtatorum in contrarium, 1596. Venetia 15. Maij 42.

Vel penuria Sacerdotum ſæcularium, *vt ſupra v. Miſſa.*

3 Obligationes vnius Eccleſiæ non debent ad aliam transferri, dum in propria poſſunt adimpleri, 1602. Como 20. Aug. 87.

Secus ſi non poſſunt, 1647. 25. Ian. 4. 1650. 30. Sept. 8.

Præſertim ad Matricem, 1586. Mazara 16. Sept 76.

4 Non probatur, quod Epiſcopus deputet Commiſſarium cum prouiſione continua pro reuidendis Eccleſiarum oneribus 1601. Giorgento 7. Nou. 229.

5 *Religioſus* obligari non poteſt, neque Ciuiliter, neq; naturaliter, ordinariè loquendo, 1620. S. Agoſtino 24. Feb. 45

6 *Moniales* vouentes obſeruare Regulas, & conſtitutiones Ordinis, non ideo obligantur ad omnia in eis contenta ſub mortali, 1630. S. Domenico 19. Apr.

OBREPTIO. *Sententia.*

OMnis officit, in qua exprimitur falſum, quod mouet Principem ad gratiam concedendam: ſubreptio vero ſolum, quando tacetur verum, quod Iura iubent exprimi Nam alioquin omnes gratiæ eſſent ſubreptitiæ; cum fere ſemper aliquid tacere contingat, quod ſi fuiſſet expreſſum, petitioni non annuiſſet Princeps. *Nau. cap. 22. num. 86. in med. Garzias 8. cap. 3. num. 19.*

OBSERVANTIA.

Conſuetudo. Obligatio.

OBSERVANTIA.

Legatum. Obedientia. Paupertas.

1 OBſeruanti; vt portare poſſit caligas, & induſia propter infirmitatem, 1606. Obſeruanti 6. Dec. 98.

2 *Nouitij* ſecundum Regulas Reformatorum inſtruantur, 1624. Oſſeruanti 19. Apr. 100. 101. num. 6.

3 *Generali* licere, Fratres, etiam Reformatos, ab vno Conuentu ad alium ſimiliter Reformatorum transferre, cum conſilio tamen Reformatorum illius Prouinciæ, 1624. 16. Maii 147. Vide Conſt. 21. Vrban. VIII. quę incipit. *Alias felicis*.

4 Generalis, & Commiſſarius Generalis eamdem habent auctoritatem in Reformatos, quam in ipſos Minores de Obſeruantia.

5 Viſitatores reformatorum, vt amplius non neceſſarij, remouendi.

6 Nouitiatus inter Reformatos eligantur num. 2.

7 Si Miniſter Prouincialis fuerit electus ex Reformatis, omittatur electio Cuſtodis, ſecus, ſi de Familia.

8 *Diſcreti* locales in poſterum nullatenus eligantur, vt ſic Ciſmontana familia vltramontanæ conformetur, 1625. 27. Sept. 226.

9 *Paupertas*. Obſeruantes poſſunt de anno in annum recipere fructus alicuius prædii, non tamen in eleemoſynam perpetuam: multo minus accipere tenere, vel colere ipſum prædium, niſi de licentia Papæ, vel S.C. 1602. Catanzaro 20. Aug. 90. Mantoua 55. 1615. 13. Iunii 70. *v. legatum*.

† Cum relicti eſſent Fratribus Minoribus annui redditus, quorum ſunt incapaces, petitum fuit decalrari per Sac. C.C. an Fratres poſſint ſibi vendicare hos annuos redditus, non quidem vt eo modo, prout relicti erant, ſingulis annis perciperent, ſed venderent, & pretium in neceſſitates Monaſterij conuerterent.

Sacra Congregatio cenſuit, Fratres Mendicantes Ordinis Minorum de Obſeruantia eſſe incapaces annui redditus legati, cum inter immobilia reputetur. *Clem. Exiui §. Cumque annui redditus*. *De verb. ſign.*

Cęterum valere legatum immobilium eis factum ſub modo licito, nempe vt vendant, & pretium conuertant in Eccleſiæ neceſſitates. *Franc. in cap. 1. §. Confirmatos. De Relig. dom. in 6.*

Et idem ſi modus non ſit adiectus: nam ſub modo licito relictum intelligitur. *Card. poſt Bart. & Bald. in d. Clem. §. Proinde num. 11.*

Concilium autem *cap. 2. ſeſſ. 25. de Regular.* prohibere ſolum poſſeſſionem, & detentionem, ſeu dominij acquiſitionem. *Refert Fagnan. cap. Nimis praua. De exceſſ. Prælatorum num. 31.* *

10 Sunt capaces legatorum Sacriſtię applicandorum, 1602. Oſſeruanti 26. Martii 19.

† Sacra tamen C.C. in vna Romana 23. Aug. 1659. cenſuit, Minores de Obſeruantia eſſe incapaces legatorum cum onere Miſſarum ad 735.

Li Frati Zoccolanti, che ſtanno alla cura dell'Anime nella Prouincia di Boſna Argentina eſpongono, che ſecondo la loro Regola hanno prohibitione di tener denari in modo alcuno. Ma perche in quelle Parti ſoggette al Turco, gli occorre di andar cento, e ducento miglia ſcorrendo per il Regno dì, e notte à confeſſare, battezzare, & amminiſtrare gli altri Sacramenti, ſouuenir i Conuenti, & alleuar i Putti, che poi ſi fanno Frati, pagar denari per i paſſaggi, e per i preſenti, e donatiui: ſono neceſſitati di portar cō loro quelle elemoſine, che gli ſono date. E ſe bene quando ſtāno fermi ne'Conuenti, ſi conſegnano li denari, & elemoſine al Guardiano, che gli tiene in cella: tuttauia iui ancora per le occorrenze tengono qualche coſa appreſſo di loro. Del che hanno qualche ſcrupolo di coſcienza, perche non ſe ne troua alcuna diſpenſa, ò cōceſſion in ſcritto; ma ſolo i Vecchi della Prouincia dicono, eſſergli ſtata data a viua voce. Onde ſupplicano la Santità Voſtra per vna licentia in ſcriptis acciò per

tali

tali biſogni poſſano ſicuramente portar i denari à loro neceſſarij, che altrimenti non poſſono ſtar in quelle parti, &c.

Huic ſupplici libello ſacra, &c. reſcripſit, Oratores obſeruare poſſe ſolitum tuta conſcientia Romæ. 5. Apr. 1604. H. Agucchius Secretarius.

Hanc, & alias facultates conceſſas ad tempus eiſdem Fratribus habes in Breui tenor. ſubſeq. Vrban. VIII. Dilecti filii ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cupientes pro noſtro Paſtoralis officii debito Chriſti fidelium in iſtis Partibus commorantium Animarum ſaluti paterna charitate proſpicere; ac de veſtra pietate, fide, & Religionis zelo plurimum in Domino confiſi de Ven. Fratrum noſtrorum S.R.E. Card. negotiis de prop. fide præpoſit. conſilio, Vobis, & veſtrum cuilibet, vt quoſcumque tam Chriſti fidelium huiuſmodi proles, quam etiam Turcas, & alios Infideles, Baptizare; & quaslibet vtriuſque ſexus Perſonas, tam Eccleſiaſticas quam ſęculares, cuiuſcumq; ſtatus, ordinis, vel conditionis fuerint, confeſſionibus eorum diligenter auditis, ab omnibus, & ſingulis eorũ peccatis, criminibus, exceſſibus, & delictis, quantumcumq; grauibus, ac etiam à quibuſuis Eccleſiaſticis ſententiis cenſuris, & pœnis, per eas propterea quomodolibet incurſis, & in Bulla die Cœnæ Domini legi ſolita contentis, ac alias Nobis, & eidem Sedis quomodolibet reſeruatis, & reſeruãdis, preterquã homicidii, & mutilationis membrorum in Epiſcopo, vel alia Perſona Eccleſiaſtica commiſſi, in foro conſcientiæ dumtaxat, & dummodo res in iudicium deducta non ſit, abſoluere, iniunctis tamen eis, & eorum cuilibet, Pœnitentia ſalutari, ac debita ſatisfactione, & aliis, quæ de iure fuerint iniungenda. Nec non Euchariſtiæ omni tempore, preterquam in die Paſchatis Reſurrectionis Domini, ac etiam in die Paſchatis huiuſmodi, tam Euchariſtię, quam omni tempore extremæ vnctionis (Vbi tamen non adſit Presbyter ſæcularis Curatus, ſeu ſi ibi ſit, de ejus licentia) Sacramenta Eccleſiaſtica adminiſtrare, illaque ad Infirmos deferre, & quoſcumque Matrimonium inuicem contrahere volentes, nullo Canonico obſtante impedimento, matrimonialiter in facie Eccleſiæ copulare, nuptiaſque benedicere, & ſolemnizare, in iis tamen locis duntaxat, in quibus proprius Parochus ſæcularis, vel alius Curatus non exiſtit, ac alias ſine alicuius præiudicio. Nec non Eccleſias ſanguinis, vel ſeminis effuſione, aut quauis alia de cauſa pollutas, aqua prius per Catholicum Antiſtitem benedicta reperta, in Ordinarij loci abſentia, reconciliare; ac loca quæcumque in dictis Partibus Infidelium pro Diuinis celebrandis pro tempore vobis conceſſa, & concedenda, recipere: ac illa, & quęcumque alia bona immobilia in dictis Partibus conſiſtentia retinere, & inhabitare, abſq; conſciẽtię ſcrupulo, ſeu cenſurarum incurſu, liberè, & licitè valeatis; liceatque vobis Altare portatile, cum debitis tamen honore, & reuerentia, habere, ac ſuper eo in locis honeſtis, & congruẽtibus celebrare; Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium, licentiam, & facultatem ad duodecim annos proximos tantum concedimus, & impartimur. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſq; contrarijs quibuſcumque. Dat. Romæ apud S. Mariãm Maiorem ſub Annulo Piſcatoris die 23. Septembris 1625. Pontificis noſtri anno tertio V. Theatin. *à tergo.* Dilectis filiis Miniſtro, & Fratribus Sancti Franciſci de Obſeruantia nuncupatis Prouinciæ Boſnæ Argentinæ.*

11 *Sindici Apoſtolici* Minorum Obſeruantium conueniri non poſſunt in aliqua cauſa, tam ciuili, quam criminali, apud alium, quam Conſeruatorem

Conuentus, cui ſeruiunt, per Conſtit. Clementis VII. quæ incipit: *Cum conſideramus*, 1630. Obſeruanti 31. Aug. 1639. 9. Nouemb. 319.

OCCASIO. *Artifex.*

1 PRopinqua peccati mortalis, ad remiſſionem læthalium culparum neceſſario fugienda, eſt omnis, & ſola illa, quæ eſt peccatum mortale, aut talis occaſio peculiaris, qua credit, vel debet credere Confeſſarius aut Pœnitens, bene perpenſis eius circumſtantijs, nunquam, vel raro ſe vſurum ea ſine peccato mortali. *Nau. c. 3. ſub litt. D.*

Modo ſit voluntaria, qualis eſt ea, quæ ſine graui incommodo poteſt auferri. *Bonac. de Matrim. q. 4. pun. 14. nu. 9. in prima edit. & n. 12. in alijs. Dian. 4. tr. 4. r.* 165. vide quæ ex S. Thoma retuli in Collect. ad Matth. 4. 1. 13.

2 Occaſio ſecus conſuetudo peccandi non eſt neceſſario confitenda, quando quis adhuc ea manente poteſt abſolui: vnde Confeſſario de hoc interroganti poteſt ſub æquiuocatione reſpondere. *Sancius diſp. 9. n. 9.*

OCCISIO. *Animal, Homicidium.*

1 COndemnatus de homicidio nō poteſt occiſo ſuccedere, vt latiùs dixi lib. 2. Ciuil. tit. 17. Quid. mod. teſt. infirm. n. 5. §. 4.

2 Occidens Titium, cum tamē vellet occidere Caium, mitius à capitali punitur. *Oin. de publ. Iud. §. Item lex Cornel. n. 3. & alij communiter contra Bart. in l. reſpicien. 11. §. Delinquitur ff. n. de pœn. qui volens opinionem ſuam hanc aliquando prædicare, vix euaſit inſindicatu.*

3 Occidens eum, qui iuſtè volenti capere reſiſtebat, non punitur. *Oinot. de his qui ſunt ſui, §. fin. n. 8.*

4 Occidere Patrem bannitum non licet filio abſq; peccato mortali. Nam ſi leges permittunt Parentibus exhæredare filios ex eo, quod ab ipſis accuſati ſūt de aliquo crimine, quod non erat aduerſus Rempublicam; ſignū eſt, quod hæc actio propter rationem naturalem reputatur mala, & indigna etiam ab ipſis legibus. At ſi ſimplex accuſatio mala eſt, & indigna, quāto magis occiſio effectiua? *Bonac. de contr. diſp. 2. ſect. 1. pun. 2. nu. 6. Diana 5. tr. 4. reſol. 25. contra Bartolum, & alios.*

Quando tamen Parentes huiuſmodi eſſent Reipublicæ valde noxij, etiam à filijs occidi poſſunt; quia bonum publicum præferendum eſt priuato. *l. Minime 35. ff. de Relig. & ſumpt. fun.*

Hæc doctrina proportionabiliter applicari poteſt ad occidentem filium, vel fratrem. *Arg. d. l. Minime.* Vide quæ dixi lib. 1. Ciuil. tit. 2. de Iure nat. nu. 17. §. 4.

5 In Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 15. publicè dānatus fuit articulus ille. *Quilibet Tyrannus poteſt, & debet meritorie occidi per quemcumque Vaſſallum ſuum, & ſubditum, etiam per clanculares inſidias, & ſubtiles blanditias, vel adulationes, non obſtante quocumque præſtito iuramento, ſeu confœderatione facta cum eo, non expectata ſententia, vel mandato Iudicis cuiuſcumque.*

Huiuſmodi articulus ita fuit damnatus à Concilio, vt decreuerit Hæreticos cenſendos, & tamquam Hæreticos puniendos eſſe, qui eiuſmodi articulum pertinaciter defendere voluerint. *Bellarminus contra Regem Angliæ c. 13.*

OCVLARIA. Proſpectus.

ODIVM.

Confeſſio. Pax, Sacramentum.

QVi proſequitur aliquam ſuam prætēſionem per viam Iuſtitiæ, afferēs ſe

ſe id non facere ex odio, vel rancore credi debet, & admitti ad Sacram. 1580. Aleſſano 30. Sep. 157.

OECONOMVS. *Cura.*

1 P*Atroni*, etiam Reges, non poſſunt ponere Oeconomus in Canonicatibus vacantibus, 1589. Palermo 24. Octob. 323.

2 Oeconomus Regis, qui ponitur in Epiſcopatibus vacantibus Iuriſpatr. Regii, non ſe ingerit in iuriſdictione, ſed fructuum tantummodo curam gerit. 1587. Caſſano 9. Sept. 202. 1601. Matera 16. Iulij 128. 1602. 22. Ian. 12. Trani 27. Octobris 125. 1643. Potenza 20. Martii 31.

3 Non poteſt deputare Actuarium, 1593. Cirenza 27. Octob. 272.

Nec impedire, ne executioni demandentur Monitoria A. C. 1597. Milano 3. Iun. 43.

Sed exequi debet mandata huius S. Sedis, etiam contra Laicos; & prouiſiones Beneficiorum ad fauorem exterorum iuxta ſolitum, abſque verbo, facto, vel licentia obtenta à Magiſtratu fori ſæcularis, 7. Iulii 56.

Alioquin mandatur Ordinario, vt mittat prouiſum in poſſeſſionem non obſtante ſequeſtro Oeconomi, de facto appoſito, 1617. Tortona 12. Aug. 165.

4 In Cathedralibus, quæ non ſunt Regii Iuriſpatronatus, non ponitur Oeconomus Regius, 1594. Vrgento 16. Aug. 232.

5 Curati non poſſunt abeſſe occaſione Oeconomatus Regij, 1592. Napoli 20. Iulii 129.

6 Oeconomus Menſæ Epiſcopalis debet illud ſoluere, quod ſoluebat Epiſcopus defunctus, 1602. Taranto 12. Maij 29.

7 *Curæ, vel alterius Beneficij vacantis.* Nuncius ſe non ingerat in conſtituendis Oeconomis pro cura Animarum in Parochialibus vacantibus: ſed Epiſcopus pœnis, & cenſuris coercere poteſt eos, qui ſine ſua licentia in ea ſeſe ingerunt, 1594. Catanzaro 16. Martii 73.

8 Super fructibus Parochialium vacantium debet ab Epiſcopo aſſignari ipſarũ Oeconomis congrua merces à ſcutis quinquagenis ad centena pro ſingulis annis, ſecundum qualitatem Eccleſiarum, 1593. Vercelli 25. Gennaro 23. 1646. 14. Decemb. 5.

9 Oeconomus beneficii Vacantis, ceteris paribus, preferri debet in aſſecutione illius. 1601. Marſi 5. Decem. 246. *Arg. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 18.*

10 Oeconomus conſtitutus ab Epiſcopo in Eccleſiis vacantibus, impediri non poteſt ab illis, qui prætendunt Iuſpatronatum in eis. 1604. Maſſa 17. Ian 9.

11 Oeconomus debet de fructibus Archipresbyteratus, deducta ſua congrua, facere ſolitam diſtributionẽ Candelarum in Purificatione, & Panis, ac Ouorum in Paſchate, 1615. Tiuoli 10. April. 38.

12 *Pro Monialium* œconomia reſecandæ expenſæ ſuperfluæ dimittendæ perſonæ exteræ non neceſſariæ, exigenda credita, & vſus proprii in communem ponendi. 1650. Como 6. Maii 11.

13 Præſertim Mulio cum Iumentis. Ligna vtilius prouidebuntur tempore ſuo. Confeſſarius cum ſocio degant in ſuo conuentu. 1647. Foligno 11. Decem. 7. 1648. Oruieto 17. Iulii 67. 1649. Tropea 16. Apr. 8.

14 Non detur ſalarium continuum Fabris ferrariis, vel lignariis, nec cæmentariis, vel ſimilibus, ſed aduocentur, cum caſus occurrerit. 1652. Narni 26. Ian. 25.

15 Res medicinales magis neceſſariæ prouideantur tempore ſuo, 1647. Vrbino 11. Decemb. 33.

16 Dotium depoſita, ſi non adſit Mons ſecurus, conſeruentur in capſa

Monaſterij ſub tribus clauibus. 1648. Rieti 24. Apr. 7.

OFFICIALIS.

Baro. Confraternitas. Delictum. Generalis. Graduati. Merces. Miniſter. Pœna. Pœnitentia. Priuileg. Reformatio. Solus. Soror. Tranſitus.

1 OFficiales antiqui non eligant nouos, niſi adeſſet priuileg. Apoſt. 1598. Sulmona 9. Martij 16. 1616. Rieti 10. Ian. 60.

Nec eligantur conſanguinei antiquorum, 1601. Caſtellaneta 7. Nouembr. 225.

2 Conſuetudo, quod Epiſc. eligat officiales & Rationalem Eccleſ. ſeruari debet. 1650. 3. Iun. 8.

3 Qui vſi ſunt beneficio c. Odoard. eligi non debent exactores, vel Cam. 1652. Ripa 26. Ap. 1.

4 Neque reeligi poſſunt ante redditam rationem. 1649. 16. Apr. 1.

5 *Regularium* Officiales poſſunt ire ſoli, 1602. Caſſinenſi 2. Aug. 49.

6 *Fratres B. Io. Dei*, ad Sac. Ord. promoti, inhabiles ſunt ad omnia officia illius Religionis. 1628. 19. Maij 159. Vrb. VIII. conſt. 84. *Circumſpecta*, cum ſua declar. *Alias à Nobis*.

7 *Non remoueantur* ante tempus ſine cauſa. 1646. 26. Sept. 6.

Immo Capti ab Hoſtibus, ſi intra tẽpus officij reuertantur, recuperant illud iure poſtlimin. 1650. Carmelit. 22. Aug. 4. 1652. 2. Iunij 8. & 9.

Caſſinenſes tamen abſoluere poſſunt ſuos Officiales ab officio ſine cauſa, dũmodo ex nouem conſentiant ſaltem ſeptem Diffinitores 1653. 4. Apr. 58.

8 *Moniales* Oſtiariæ debent eſſe ſup. 40. annos, Rotariæ ſup. 35. 1617. Bologna 30. Iun. 168.

9 Si Epiſc. præſcribat ætatem Monialibus Officialibus, non poteſt Archiepiſc. in eo ſeſe ingerere. 1593. Caſtell' Mare 8. Iunij 184.

10 Officiales præſumuntur fraude ditati, ſi recuſant rationem reddere. 1650. Napoli 21. Ian. 1.

11 *Durare* non debent vltra trienniũ quilibet Officiales Monialium, tam interni, quam externi, immò remoueri, etiam citius, 1617. Sorrento 12. Maij 125. 1618 Rimini 9. Ian. 81. *Arg. Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 8.*

OFFICIVM DIVINVM.

S. Benedictus. Beneficium. Cæcus. Dignitas. Doctor. Horæ Canonicæ. Interdictum. Matutinum. Mors. Parochus. Penſio. Tranſlatio.

1 OBligati. Qui ordinatur in ſacris, vel profeſſionem emittit, ſi antea pro ea die totum, vel partem officij recitauerat, an iterum recitare teneatur, quidam affirmant, quidam vero negant: vtrique probabiliter. *Dian. 6. tr. 7. reſol.* 38.

2 *Compelli* non poſſunt Presbyteri, & Clerici, alias non obligati, ad officiãdam Cathedralem, vel Metropolitanam accedere. 1596. Raguſa 1. April. 48. *v. Collegiata*.

3 *Moniales* ipſæ legere, vel cantare cantu firmo tenentur Diuinum Officiũ in Choro, non earum Cappellani. 1581. Iſernia 1. Octobris 1. 2. 1635. Lecce 11. Maij 164. 5. 1.

Quæ, officio finito, non prohibẽtur recitare aliquem Pſalmum, orationem, vel collectam, quia hoc non eſt officio addere, 1600. Valliſoletana 12. Ian. 1. verſic. Circa XI.

4 In Monaſterio nuper erecto, vel commutatur ad tempus officium Diuinum, vel datur dilatio competens ad illud ediſcendum, 1621. Gebennen. 26. Iun. 117. 1623. Cremona 7. Apr.

5 Puel-

5 Puellæ, quæ officium Diuinum recitare neſciunt, non admittuntur ad habitum, vel profeſſionem Choralium 1625. Auellino 22. Febr. 38.

6 Qui Diuinorum Officiorum tempore detinentur in pulſandis Organis, vel in thure deferendo, vel libris transferendis, vel Miſſis celebrandis, vel cõfeſſionibus audiendis, maximè de mandato Superioris, ſatisfaciunt quidem obligationi Chori, vnde percipere poſsũt diſtributiones præſertim ex generali conſuetudine: ſed non ſatisfaciũt obligationi recitãdi Diuini Officij, niſi partem omiſſam priuatim recitent, vt probabilius exiſtimat. *Bonac. de hor. Can. diſp. 1. q. 3. pun. 2. §. 1. à n. 13.*

Nõ tamen videtur improbabilis opinio Dianæ, eum, qui immediatè occupatur in ſeruitio Chori, non teneri repetere partem omiſſam, quia Chorus in totum ſatisfacit, etiam pro ipſo. Idẽ de clerico, qui vt bene pronunciet lectionem ſibi iniunctam, ei ſtudet, dum alij Pſalmos antecedentes canunt. *v. tr. 12. reſol. 13.*

3 *Attentio.* Officium recitans cũ Socio, licet non attendente, ſatisfacit, ſi ſuam partem deuote recitat, & aliam attente audit. Quæ licet reſpectu proferentis non mereatur nomen orationis, cum deuotio, ſiue attentio in oratione ſit pars eſſentialis: eſt tamen oratio reſpectu attente audientis. Nam interno alterius actui communicare non poſſumus: cum ſenſus noſter non capiat ea, quæ ſub ſenſum non cadunt. *Emanuel sà. Hora 12. Filiuc. tom. 2. tr. 25. c. 7. quæſito 8. num. 241.*

4 Officium recitans animo voluntariè diſtracto, licet ipſe ad id non teneatur, vel alia recitatione ſatisfecerit, aut intendat ſatisfacere, peccat venialiter: quia ex præcepto negatiuo Religionis vitare tenemur actus irreuerentiæ erga Deum, eumque alloqui conuenienti modo, poſito, quod ipſum alloqui, & orare velimus. Secus ſi aliquem Pſalmũ, vel hymnum cantet aut dicat, non animo orandi, ſed vt mentem abſtrahat à moleſtis cogitationibus, vel vt memoriæ mandet, vel vt ſe recreet, vel vt aliũ doceat modum officij recitandi. *Bonac. de hor. Can. diſp. 1. q. 3. pun. 2. §. 2. nu. 7. tom. 1.*

5 *Modus.* Tria in officij recitatione ſeruanda vno verſu perbelle exprimuntur.

Cum Domino pſalens, pſallendo Tu tria ſerues.

Dirige cor ſurſum, bene profer, reſpice ſenſum.

6 Officium ex obligatione, vel miſſam etiam ex deuotione, recitans in notabili quantitate ſyncopando, peccat mortaliter. Eſt autem quantitas notabilis, vt mihi videtur, ſi per totam horam licet paruam, vel maiorem partem Horæ Magnæ, verba vel ſyllabas vniuſcuiuſque verſiculi deglutiat. *v. Azor. to. 2. l. 10. n. 6. 9.*

Niſi eſſet omiſſio vltimarum ſyllabarum tantum, quia tunc eſſet veniale. Nã ſicut ſunt valida Sacramenta, quando aliquæ ex vltimis ſyllabis in eorum forma omittuntur, dummodo maneat eadem ſignificatio: ita videtur valida recitatio miſſæ, vel Diuini Officij cum omiſſione vltimarum ſyllabarum tantũ niſi ex earum omiſſione notabiliter peruerteretur ſignificatio verborum. *Tolet. lib. 2. c. 13. n. 6. & 9. & alij quos refert, & ſequitur Bonac. de hor. Can. diſput. 1. q. 3. pun. 2. n. 4. & Diana 2. tract. 22. reſ. 32. & 5. tr. 14. reſol. 47.* Vbi dicit, hoc habere locum, licet audientes non poſſint ſenſum percipere: & Socium tam celeriter recitantis ſatisfacere etiam ipſum.

7 Dum plures duobus recitant officium, non ſatisfaciunt, ſi vnus dicat vnum verſiculum, alter alterum, tertius tertium: ſed debent alternatim recitare facto inter ſe tantum duplici Choro:

Hæc enim eſt praxis publicæ recitationis, quam etiam priuatim imitari debemus. *Bonac. de hor. Can. diſp. 1. quæſt. 3. p. 2. §. 1. num. 10.*

8 Cum Diuina Officia recitantur in Choro debent eſſe accenſæ ſuper altari candelæ ſaltem duæ, 1595. Arezzo 7. Auguſti 60.

9 *Ritus*. Clerici Beneficiati, vel in ſacris conſtituti, poſſunt, ſed non tenentur, Officium recitare iuxta ritum diœceſis, ad quam diuertunt: ſiue ibi velint habitare maiore animi parte, vel aliquod miniſterium exercere, per quod fiant ſubditi; ſiue velint tantum tranſire, vel per aliquod breue tempus ibi manere.

Quod poſſint, patet. Tum quia olim erat opinio, eos ad id teneri, ſi ratione habitationis per maiorem anni partem, vel per aliquod miniſterium fiebant aliquo modo ſubditi illius diœceſis. *Bonac. de hor. Can. diſp. 1. quæſt. 3. pun. 1. num. 8.*

Item quia videtur æquiſſimum, vt nos illis, quibus cum, etiam ad breue tempus viuimus, conformemus, iuxta illud, *ſi fueris Romæ, &c. cap. 22. In Nona 16. q. 7.*

Quod vero non teneantur niſi fuerint deputati Choro, patet ex decreto Sac. Rituum Congregationis 8. Septemb. 1602 ſub his verbis. *Clerici, licet adſcripti alicui Eccleſiæ, eiuſq; ſeruitio, non tamen obligati Choro; & quicumq; alij Clerici ſæculares Regulareſue, in Ciuitate, vel diœceſi commorantes, non tenentur recitare Officia propria Sanctorum illius diœceſis, quæ de conſuetudine recitantur in Choro.* Si vero fuerint de gremio Eccleſiæ, ac deputati Choro, recitare tenentur Officium quod in Choro dicitur, licet morentur alibi.

Simili modo Beneficiatus quilibet habens Eccleſiam, quæ eſt titulus Beneficij, licet apud eam non reſideat, debet tamen feſtum eiuſdem colere, & cum octaua celebrare, vti feſtum primæ claſſis. *Gauant.*

10 Officium Romanum poteſt extra Chorum à quocumq; dici ſecundum. *Em. Sà, v. hora 6. Diana 2. tr 12. reſ. 1. & 3. tr. 2. reſ. 135. Comp. qq. Rodcrici V. Celebratio Diuini Officij num. 14.*

Adeo vt etiam Regulares poſſint recitare ſecundum Breuiarium Romanum, & de Sanctis in Kalend. Romano contentis, relictis Sanctis ſui Ord. quia quilibet renunciare poteſt priuilegio ad ſui fauorem conceſſo, niſi adſit ſpecialis prohibitio; ſecus in communi ſiue in Choro, quia priuati non poſſunt renunciare priuil. Commun. conceſſo. Ibid. num. 24. 33. 34.

Alij tamen ex S. C. contrarium tenent *Barboſa v. Breuiarium*.

Certè Militantes ſub Regula S. Benedicti non poſſunt ſatisfacere per aliud Officium, quam Monaſticum neq; extra Chorum ex decreto Pauli V. eorum Breuiarijs appoſito.

Similiter Carmelitani non ſatisfaciunt niſi iuxta Breuiarium reformatum iuſſu San. M. Gregorii XIII. 1586. Spagna 18. Martij 253.

11 Laudantur Moniales, quæ recipere volunt Breuiarium Romanum, retentis tamen Officijs proprijs Ordinis S. Benedicti, excepto officio translationis eiuſdem Sancti Benedicti, 1621. Pictauien. 6. Iulij 125. 16. Nouembris. 256.

Multo minus compellendæ ſunt ad recipiendum Breuiarium Monaſticum, quæ Romano vti conſueuerunt, 1622. Conſtantien. 6. Maii 93.

12 Clerici Mediolanenſes non poſſunt vti alio Breuiario, quam Ambroſiano ex decreto S. Caroli, quod refert, *Bonac. tom. 1. de hor. Can. diſp. 1. q. 3. pun. 1. num. 5. & 6.*

13 Laudabilior eſt Ritus Romanus, quam Patriarchinus, vel Illyricus, 1598. Como 14. Octob. 54. 1612. Pola 6. Nou. 192.

14 Quan.

14 Quando Eccleſia Cathedralis eſt Regularis, Clerici ſæculares Choro deputati recitare tenentur in Choro iuxta Breuiarium Monaſticum, nec Epiſcopus poteſt ſeparare Cler. à Monachis. *Rota apud Farin. p.1. tom.1. d.84.*

15 Officium Dedicationis Eccleſiæ Cathedralis celebratur per totam diœceſim vti feſtum primæ Claſſis, in Ciuitate tamen cum octaua, extra Ciuitatem ſine octaua. *Ex S.C.*

Officium vero Eccleſiæ conſecratæ non Cathedralis, celebratur tantum intra ipſam Eccleſiam. *Rota apud Ludouiſ. dec.472.*

Vnde S.Epiſc.Congr. in vna Caietana 25. Octob.1602. vt Epiſcopus Caietanus ſineret Clericos Eccleſiæ Annunciatæ, quæ non eſt Cathedralis, celebrare feſtum Dedicationis Eccleſiæ ſuæ, mandauit fol.120.

16 Inter commemorationes, ſeu ſuffragia conſueta fieri per annum quando non eſt feſtum duplex, vel infra octauam, non fit commemoratio Tituli Eccleſiæ, ſeu Patroni Principalis, ſi Patronus, ſit ex illis, de quibus fit commemoratio in ſuffragijs communibus. Verbi gratia ſi Eccleſia ſit dedicata Aſſumptioni B. Virginis, non fit in ſuffragiis alia commemoratio de ea, quia ſufficit commemoratio communis, *Sancta Maria ſuccurre miſeris, &c.* Ratio eſt, quia non ſolet Eccleſia intra eamdem horam reiterare collectam eiuſdem rationis de eodem Sancto, fortaſſe ad remouendum errorem, ne vnus ſanctus credantur eſſe duo: vel potius ne ex repetitione vilipendantur collectæ. Ex qua ratione dixit Nauar. c.22. n.83. *verſ.35.* Fuiſſe motam Eccleſiam ad inſtituendum, ne benedictiones nuptiales, & aliç quędam reiterarentur. Patet hoc in Sabbato, & quando dicitur officium paruum iunctum officio Diuino: quo caſu Rubrica præcipit omitti Commemorationem de B. Maria. Patet etiam ex Rubrica Miſſalis de Orationibus, in qua præcipitur, vt tertia Oratio in miſſa de Apoſtolis Petro, & Paulo votiua, non ſit *A cunctis*, ſed *Concede nos Famulos, &c.* ne repetantur eorum nomina. Patet etiam ex vſu Vniuerſali totius Orbis Chriſtiani, in quo ſunt Eccleſiæ plurimæ etiam Cathedrales, dedicatæ Aſſumptioni, vel Annunciationi, vel Natiuitati B. Mariæ. *Bonac. de hor. Can. diſp. 1. quæſt. 2. pun.4. num.28. verſ. Dixi modo.* Quicquid ex ſuppoſititia declaratione dixerit Barboſa in compendio Bullarij prohibito.

Confirmatur à ſimili ex decretis Sacræ Rituum Congregationis, quę decreuit, vt in Vigilia Patroni (Intellige, ſi fiat Officium, vel commemoratio de Vigilia) omittatur conſueta commemoratio de Patrono: ne ſcilicet vnius, & eiuſdem commemoratio in vna eademque hora bis iteretur.

Ex eadem ratione decreuit, quod vbi titulus eſt de Cruce, quę habetur in ſuffragiis. *Per ſignum Crucis &c.*

Quæ tamen meo iudicio, facienda eſſet in Eccleſijs dedicatis S. Crucis, non ſolum diebus ferialibus, ſed etiam quotieſcumq; non eſt feſtum duplex, vel infra octauam: quia tunc fieret commemoratio de Cruce, vt de Patrono vel Titulari, non autem ſolum vt Commemoratio ferialis. Commemoratio autem Patroni, vel Titularis facienda eſt quotieſcumq; fit de S. Maria, de Apoſtolis, & de Pace, vt Breuiarii diſponit Rubrica, ad cuius declarationem emanauerunt huiuſmodi decreta S.C.

Si quis autem ex proprio arbitrio vellet addere commemorationes Officio, peccaret vel mortaliter, vel venialiter iuxta grauitatem, vel leuitatem materię additæ: eſſet enim de illa ſpecie ſuperſtitionis, quæ à DD. *Cultus ſuperfluus* appellatur; cum B. Pius V. aliquid officio addi prohibuerit. Bonac. l. c. qu.3. pun.1. n.21. *ſupra v. Nouitas num 4.*

17 Tem-

17 *Temporis* præſcriptio ad recitandum Diuinum officium, ab Ordinario, cum duobus vel tribus deputatis à Capitulo diuerſimode fieri debet ſecundum diuerſa anni tempora, & adnotari in Tabella appendenda in Sacriſtia, 1595 Arezzo 7. Aug. 60.

18 In Collegiata poſſunt Diuina perſolui citius, quam in cathedrali, 1602. Bologna 3. Decemb. 140.

19 Tolerandum, quod Canonici tribus menſibus anni frigidioribus recitent diebus ferialibus Matutinum in Sacriſtia, 1641. S. Seutrino 13. Sept. *v. Canonicus*, 17.

20 Accenſis ſuo tempore candelis, non differatur officium, licet abſit Hebdomadarius, ſed iuſſu Archidiaconi ſuppleat alius, 1617. Teramo 18. April. 73. 74.

† Ad preces Sac. Eminentiſſ. & Reuer. Card. Collegij S. D. N. in Congr. Sac. Rituum ordinaria habita coram Sanctitate Sua mandauit, vt officium S. Caroli Borromæi S.R.E. Presb. Car. & Archiepiſcopi Mediolanen. de communi Confeſſoris Pont. quod s. m. Paulus V. ad libitum indulſit, & s. m. Innocentius X. ex præcepto ſub ritu ſemiduplici recitari præcepit, in poſterum ab omnibus Chriſti fidelibus, qui ad horas Canonicas tenentur, ſub ritu duplici pariter ex præcepto recitetur, ac in Breuiario Romano ſub eodem ritu apponatur, die 27. Sept. 1659.

Æquum eſt vt Auguſtiniana Familia, fœcunda Sanctorum parentes, ex qua tandem præclarum germen, ardentiſſimum nempe charitatis exemplar prodijt, Fr. Thomas à Villanoua, mox Archiepiſcopus Valentinus, nuper inter Sanctos relatus, ac proinde de Religione Catholica ob eamdem lucis acceſſionem nouo hoc numero benemerita, pia ſua præſertim vota nunquam Apoſtolicæ Sedi incaſſum exhibeat. Ea propter S. Rit. C. ſupplici vniuerſo eidem ordini etiam vtriuſque ſexus cenſuit indulgendum, vt tanti Confratris memoriā ſub ritu duplici ſecundæ claſſis cum octaua quotannis recolat. Die 19. Iulij 1659. *

OLEVM.

Aqua. Epiſcopus. Exemptio.

1 OLea Chriſmatis, Catechumenorum, & infirmorum, quidam probabile putant ex diſpēſatione Apoſtolica poſſe confici, ſeu benedici à ſimplici Sacerdote. *Bonac. de Sacram. diſp. 7. num. 3.*

Alij communiter negant.

I. Quia Concilia aſſignando materiam horum Sacramentorum dicunt eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum. Ergo ſuper hoc Papa diſpenſare nō poteſt; quia Eccleſia non habet poteſtatē ſuper eſſentialia Sacramentorum. *Filiuc. ſect. 1. n. 8.*

II. Quia hoc nos docent Eccl. traditio. *n. 72.*

III. Ratio congruentiæ ex D. Thoma, vt oſtenderetur, virtutem Chriſti, quæ in Sacramento operatur, ad Sacerdotes inferiores Miniſtros, per intermedios, ideſt Epiſcopos, deſcendere.

Et hoc quidem quo ad Chriſma non videtur controuertendum. Quo tamen ad olea Cathecumenorum & Infirmorum, prima opinio forte erit probabilior: quia Clemens VIII. conſt. 34. *Sanctiſſimus* §. Non ſunt cogendi, non reprobat ritum Græcorum, ex quo Presbyteri Græci benedicere ſolent hæc olea in ipſa Sacramentorum adminiſtratione, immo illum approbare videtur ſub his verbis: *Non ſunt cogendi Presbyteri Græci, olea ſancta, præter Chriſma, ab Epiſcopis Latinis diœceſanis accipere; cum huiuſmodi olea ab eis, in ipſa olcorum, & Sacramentorum exhibitione, ex veteri ritu*

conficiantur ſeu benedicantur : Chriſma autem, quod non niſi ab Epiſcopo, etiam iuxta eorum ritum, benedici poteſt, cogantur accipere.

Vide quæ dixi in Can. lib. 1. titul. 15. De Sacra vnctione.

OPERARIVS.

Clauſura. Feſtum. Merces.

OPINIO.

Gloſſa.

1 FEt *Cognitio* motiuum habens intrinſecum, qua iudicamus aliquid ita eſſe, quod non videmus, nec firmiter credimus, cum formidine, ne contrarium ſit verum *Nau. c. 27. n. 273. Pauon. prop. 155.*

2 Opinioni cõmuni, opinio vnius, textu, vel efficaci ratione fulcita, præponi debet. *Silu. v. opinio, §. 2. circa med. Nau. c. 7. poſt n. 4. verſ. Non obſtat. & c. 27. n. 286.*

Item non eſt attendenda communis opinio quando altera fauet iuriſdictioni Eccleſiaſticæ. *Diana 5. tractat. primo, reſol. 27.*

3 Si animam occupauerit alicuius erroris opinio; quicquid aliud aſſeruerit ſcriptura, figurarum arbitrabitur. *S. P. Aug. de doctr. Chriſt. c. 10.*

Eadem ratione ſi cuiuſque Animum occupauerit falſa de aliqua re opinio; nullum erit tam clarum, vel tam graue teſtimonium, quod non contemnat, vel non deprauet; nulla ratio tam euidens, quam cauillationibus obſcurare non tenet. *Areſ. de Aquæ tranſmut. ſect. 6. Diana 5. tractat. 14. reſol. 56. v. Quæro nono.*

4 Superior non poteſt punire ſubditum, qui non obediẽdo ſequitur opinionem probabilem. *Diana 3. tr. 2. reſol. 93. & tr. 4. reſ. 10.*

Adeo vt qui probabiliter dubitat, an quis ſit verus Pontifex, vel valide à Cardinalibus electus, non ſit ſchiſmaticus, ſi ei nolit ſubijci *Diana 4. tractat. 4. reſolut. 29.*

Vnde Iudex, qui torquet Reum ex opinione probabili, etiam relicta probabiliori, & tutiori, non tenetur in ſindicatu. *Dian. 4. tr. 6. reſ. 38.*

Limitatur, quando Superior aliquem ex opinione probabili excommunicauit: nam ſic excommunicatus parere tenebitur, licet pro ſe habeat opinionem probabilem. *Diana 5. tract. 9. reſol. 29.*

Vbi ſubdit, hoc eſſe valde notandum Iudicibus laicis, quando excommunicantur ab Epiſcopis, licet pro ſe habeât opinionem probabilem.

Ratio poteſt eſſe, quia opinio probabilis, licet forte ex parte rei materialiter eſſet falſa, dat iuriſdictionem: & ſententia excommunicationis ſecũ trahit executionem. Nulla vero probabilis opinio docet, quod excommunicatus non teneatur parere iuſte excommunicanti pro abſolutione obtinenda.

5 Opinio in ijs, quæ minimè pendent à voluntate operantis, cedit veritati. *leg. Regula, §. Qui ignorauis, ff. n. de Iuris, & facti ign. §. Si quis rem. Vbi Aret. Inſt. de legatis. Rota apud Farin. p. 1. tom. 1. dec. 582. n. 4.*

ORATIO.

Anima. Excommunicatio. Horæ Canonicæ. Miſſæ. Mors. Officium. Prædicator.

1 CVr *Orationes* Miſſæ dicantur collectæ, Vranius in vita S. Paulini Epiſcopi Nolani, quæ extat apud Surium die 22. Iunii deſcribens tranſitum S. Io: Epiſcop. Neapolitani, inter alia dicit. *Sabbato quidem ſecunda hora dici lætus ad Eccleſiam proceſſit; & aſcenſo Tribunali,*

bunali, ex more Populum ſalutauit; reſalutatuſq; à Populo, orationem dedit, & collecta oratione, ſpiritum exhalauit. Quorum verborum hic videtur eſſe ſenſus: cum enim ait: *Ex more Populum ſalutauit*, indicat illud, quod Epiſcopus ante orationem dicere conſueuit *Pax vobis*. Cum ſubdit, *reſalutatus à Populo*; ſignificat, quod Populus reſpondere ſolet, *Et cum ſpiritu tuo*. Cum autem addit. *orationem dedit* eſt illud, quod, ante orationem præmittitur, *Oremus*. Et quod ſequitur *collecta oratione*, quando vt ait, *ſpiritum exhalauit*, ideſt eſt, quod *recitata oratione*. Ex his autem, cur oratio dicatur *collecta*, videtur explicari. Nam cum ſalutato Populo, & reſalutatus à Populo, Epiſcopus dat, hoc eſt indicit orationem, dicendo *oremus*, ſinebat vt Populus aliquantulum oraret ſilentio: & poſtea Epiſc. PoPuli communes preces vnica ſua voce recitabat, ac quodammodo colligebat, & vt ſacerdos Deo offerebat. Vnde vt Populi preces à Deo exaudiantur, ſæpe collectæ continent. *Baron. ad Martyrolog. 22. Iunij v. Ioannis Epiſcopi*.

quam, & alias multas cauſas, cur orationes *collectæ* dicantur, breuiter, ſed egregiè, more ſuo delibat Gauant. in Rubr. Miſſal. p. 1. tit. 9.

4 Orationem Dominicam, & ſalutationem Angelicam recitamus etiam in honorem SS. vt pro nobis Interceſſores exiſtant, eamq; repræſentent ante conſpectum Dei, ac Virginis Matris. Nec eſt improbabile obtineri quod petitur, licet verba petendi diuerſum quid vel contrarium ſignificent; cum oratio ſit eſſentialiter magis petitio cordis, quam oris.

Immo licet aliquid hæretici habeant ad mixtum, dum orans putat ſe benedicere *Multi*, inquit S. Auguſt. lib. 6. de bat. *irruunt in preces, non ſolum ab imperitis loquacibus, ſed etiam ab hæreticis, compoſitas: & per ignorantiæ ſimplicitatem non eas valentes diſcernere, vtuntur eis, arbitrantes, quod bonæ ſint. Nec tamen quod in eis peruerſum eſt, euacuat illa quæ in eis bona ſunt ſed eis potius euacuatur*. Bellar. to. 1. controu. de verbo Dei c. 16. v. Præterea.

3 Communis eſt opinio, quod quiſque fidelis ſcire teneatur orationem Dominicam, ſalutatione Angelicam, & ſymbolum memoriter. Et prætereà ſaltem in confuſo ea myſteria, quæ tenetur explicitè credere, de quibus ſupra *v. fides num.* 3. Et Sacramenta Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, & ea, quæ tenetur, vel vult ſuſcipere, nec non præcepta Decalogi, & Eccleſiæ.

Dicit tamen *Diana* 3. *tr.* 5. *reſ.* 48. quod neſciens memoriter recitare verba ſymboli, vel orationis Dominicę, aut ſalutationis Angelicæ, dummodo earum ſubſtantiam teneat, tantum venialiter peccat. Idem de eo, qui ignorat ſe benè ſignare ſigno crucis.

4 *Quadraginta Horarum* oratio non eſt indicenda, neque in Eccleſijs exemptis, niſi ex cauſa publica, & cum licentia Epiſcopi, 1602 Gaeta 25. Octobris 120. n. 3. 1603. Lodi 19. Auguſti 97. *v. Euchariſtia*.

5 Clerici exempti hortandi ſunt ab Epiſcopo, vt eant ad orationem 40. horarum, non cogendi, 1602. Gaeta 25. Octobris 120. n. 4. *v. Quadraginta*.

6 Vbi ob tumultus bellicos fuit intermiſſa, debet reſtitui, 1603. Marſilia 15. Apr. 45.

ORATORIVM.

Altare, Eccleſia, Exemptio, Feſtum. Hoſpitium. Peſtis.

1 Confraternitati prohiberi non poteſt, ne fabricet ſuum Oratorium, ſub prætextu, quod ſit nimis amplum, 1583. 26. Iulij 194.

Sine tamen præiudicio Iurium Parochia-

chialium, 1601. Nullius Tramutola 25. Octob. 113.

2 In eodem Palatio non conceditur, niſi vnum Oratorium priuatum, 1604. Mineruino 4. Maij 53.

3 In Altari priuati Oratorij celebrari non poteſt in Natiuit. Domini, Epiphania, Paſcate, Pentecoſte, Annunciatione, & aſſumptione B. Virginis, feſto SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli, & omnium Sanctorum. *c. Si quis etiam* 35. *De conſecr. diſt.* 1. *S. Rit. Cong.* 17. *Nou.* 1607.

Alijs autem diebus ſemel tantum in die, & præſente eo, qui conceſſum eſt priuilegium: adeò quod ſi alijs, qui non ſunt de eius familia, Miſſam ibi diebus feſtis audiant, non ſatisfaciant precepto. *Barb. de officio, Paroch.* 3. *c.* 1. *n.* 26. Decreta S. C. abunde congeſſi in meo Compendio Epiſcop. v. Cappella, & v. Oratorium.

Cappelle tamen Cardinaliũ non comprehenduntur ſub decretis de priuatis Oratorijs, ſed gaudent priuilegijs Oratoriorum publicorum. Late *Diana* 6. *tr.* 8, *reſol.* 40.

ORDINARIVS.

Epiſcopus, Exemptio, Græci, Hieroſolimitani, Indulgentia, Inquiſitor, Miſſa, Proceſſio. Regularis.

1 Habet iuriſdictionem in exemptos quoad cauſas ciuiles mercedum, & miſerabilium perſonarum, etiam in Regulares extra clauſtra degentes, & etiam in Clauſtrales, ſi certum Iudicem, ſibi ab Apoſtolica Sede deputatum, in Patribus non habeant. *Conc. Trid. ſeſſ.* 7. *de Reform. c.* 14.

Immo Regulares, qui non elegerunt Conſeruatorem, vel electionem in Curia Ordinarii non notificauerũt, in omnibus cauſis conueniri poſſunt coram Ordinario. *Greg. XV. conſt.* 9. Sanctiſſimus.

2 Non poteſt Ordinarius contrahere debita, vel tenere quodlibet intereſſe pecuniar. cum Monialibus, 1645. Ferentino 1. Dec. 21. *Ex l. Nam licet ex officio*, 46. *ff. v. de contrah. empt.*

3 Ordinarij non poſſunt tranſmittere Commiſſarios per diœceſim in cauſis ad Ordinariam iuriſdictionem ſpectantibus, expenſis prætenſorum Reorum; ſed illas expenſas tenentur facere de ſuo, ac reſtituere quicquid ea occaſione acceperunt, & ſequeſtrum ſtatim amouere. *Ad textum iuncta gloſ. in c. Cum ab omni. De vita, & hon. Cler. Sacra Epiſcoporum Congr.* 1609. Sarzana 2. Octobr. 83. 1640. Narni 1. Iunij 57. 1641. Terracina 13. Sept. 1650. 1. Aprilis 5. 1655. Narni 1. Octobris 257.

ORDO.

Abbas, Aetas, Beneficium, Clericus, Coadiutor, Conuiuium, Dimiſſoriæ Doctrina, Examen, Exemptio, Filius, Græci, Illegitimus, Matrimonium, Metus. Mors, Suſpenſio.

1 Sacerdos ordinatus ſub hac forma, *Accipe poteſtatem offerri Sacrificium, &c.* pro *offerre*, eſt abſque vllo ſcrupulo valide ordinatus. Tum quia ſubintelligi videtur, *à te*. Tum quia licet Infinitum illud *Offerri*, in rigore ſignificet alio modo, quam *Offerre*, cum illud ſit paſſiuę ſignificationis, hoc actiuæ; tamen quatenus profertur in collatione Ordinis, ex communi modo percipiendi ſignificat idem quod *Offerri*, vel *Offerendi*, more verborum deponentium Et conſequenter variatio illius vocis non cenſetur ſubſtantialis, *Arg. c. Retulerunt De conſecr. diſt.* 4. *& eorum, quæ tradit Bonac. de Sacr. diſp.* 1. *q.* 2. *pun.* 1. *n.* 10. *& Diana* 1. *tr.* 17. *reſ.* 14.

Et ita reſpondit mihi die quinta Dec. 1640. P. Præfectus S. Andreæ de Valle Clericus Regularis, nunc Lector caſuum

Con,

Concientiæ, & idem famoſiſſimus P. Antonius Diana eiuſdem Religionis.

De ſupplendis defectibus idem *Diana 5. tr. 14. reſ. 63.*

2 *Miniſter.* Prohibitio ordinandi alicui Epiſcopo à S. C. facta, non comprehendit Promotos ad Primam tonſuram ante dictam prohibitionem, 1632. Squillace 4. Iunij 45.

3 Sufficit in aliena diœceſi obtinere beneficium etiam ſimplex ad hoc, vt quis ab eius Epiſc. poſſit ordinari. Sacra Concilij Congregatio 20. Maij 1594. *quam referunt Farin & Barboſa v. Beneficium.*

4 Si præpoſitus quilibet, vel Archipresbyter ſecularis, qui non ſit conſecratus Epiſcopus, conferat Ordines, etiam minores, ordinatio nulla eſt, quolibet priuilegio non obſtante: Idem de dimiſſorijs. *Ex Trid. ſeſſ. 23. c. 10.* 1598. Nullius 14. Octob 57. 1616 Grauina 26. Auguſt. 105. C. C. Carpen. 22. Aug. 1609.

5 *Tenetur* Epiſcopus ordinatos in Sacris ad vlteriora promouere, ſi nullum obſtet Canonicum impedimentum 1602. Aquila 26. Febr. 84. Caligi 14. Nou. 234. 1650. 9. Apr. 8.

Et ordinator in minoribus ad ſubdiaconatum, 1602. Reggio 25. Oct. 117.

Immo nemini negari poſſunt Ordines abſque legitima cauſa, 1647. 3. Maii 3.

Præſertim primæ Dignitati abſque cauſa multum releuanti, 1647. 31. Maii 3.

Et ad Parochialem approbato, 1650. Aprilis 6.

6 Dum S. C. ſcribit ad aliquem Epiſcopum, vt alicui Ordines conferat, non interdit ipſum Epiſcopum habilitare, ſi forte haberet aliquod impedimentum, quod non eſſet notum ipſi S. C. 1603. Bitonto 15. Septembris 107.

7 *Collator* Ordinum nihil recipere poteſt, præter facultas. *S. Cong.* 1601. Lecce 2. Ian. 4.

Neque ſub pretextu reparationis Eccleſiæ, 1603. Policaſtro 3. Dec. 143. 1604. 3. Febr. 16.

Neq; pro dimiſſorijs, vel teſtimonialibus Ordinum, 1602. Malta 1. Iunii 55. *Trid. ſeſſ. 21. c. 1.*

Neque pro regiſtrandis memorialibus.

Licebit tamen Notario accipere vnum Carolenum pro quolibet teſte, & Vicario quinque Carolenos pro decreto interponendo ſuper ſufficientia Patrimonij, 1614. Nardò 19. Decemb. 130.

8 *Effect.* Ordo ſacer liberat à Patria poteſtate quoad ſpiritualia, & acquiſita poſt Clericatum; ſecus quo ad alia. *gloſ. fin. c. Cum voluntate 54. De ſent. excom. Oinot. Inſt. Quib. mod. iuſpat. poteſt ſolus, §. Filius familias.* vide Minor.

9 Ordinatus ordine ſacro per metum iniuſtum cadentem in conſtantem virum, ſi ordine vti nolit, vxorem ducere poteſt, *Iuxta communem, quam ſequitur Henriq. lib. 10. c. 14. n. 3.*

Sicut, & qui infans, intiatus eſſe Sacerdotio, niſi poſt decimum quartum annum, cognita voti obligatione, illud ratificaſſet. *Furn. de ord. c. 3. n. 6.*

10 *Character* imprimitur per ordinem. Eſt autem Character, *qualitas ſuper naturalis, Animæ diuinitus infuſa, quatenus ea inſignitus ſit aptus ad aliquod ſpirituale miniſterium. Furn. c. 6. num. 2.* vbi concludit, Characterem non eſſe potentiam phyſicam ſed moralem quatenus effectum non attingit phyſicè ſed moraliter.

Sed mihi probabilius videtur eſſe potentiam phyſicam: nam alias quomodo eſſet qualitas indelebilis? Et præterea quodlibet Officium, vel auctoritas alicui collata, ex quo quis ſit habilis ad aliquod miniſterium puta iudicandi, negotia gerendi, &c. imprimeret characterem æque, ac Ordo.

Vel Caracter eſt *ſignum pacti Dei cum homine de concurſu Diuino in adminiſtratiane*

tione Sacramentorum. Quæ diffinitio aſſignatur à Bellarmino de Ordine c. 5.

Sed mihi vniuerſaliter non placet; quia nec omni ordini, nec ſoli competit: cum inferiores ordines à ſubdiaconatu incluſiuè non habeant adminiſtrare aliquod Sacramentum. Non ſoli, cum etiam Epiſcopatui tribuatur concurſus Diuinus in adminiſtratione Sacramentorum, confirmationis, & ordinis, & Sacramentum Baptiſmi, ſeruata forma, & intentione Eccleſiæ, non ſolum à laicis Fidelibus, ſed etiam ab infidelibus, poſſit adminiſtrari.

Diffinitio charácteris, quæ mihi maximè placet eſt, quæ datur in Concilio Florentino ſuper vnione Armenorum. §. *Quinto Eccleſiaſticorum*, *in fine*. quo character eſt. *Spirituale quoddam ſignum, à cæteris diſtinctiuum, indelebile, impreſſum in anima diuinitus*.

11 *Subiectum*. Ordinari prohibentur Bigami, ſolemniter Pænitentes Neophiti, Curiales, Serui, Corpore vitiati Illegitimi, Infames, & Obligati ad indecentia, vt Lanij, Hiſtriones Tabernarij, Illitterati, Abſtemij, Coiugati, & alij quicumque Irregulares. Item excommunicati, ſuſpenſi, vel Interdicti, & Peregrini. Item carentes titulo ſufficienti Beneficij, Penſionis, vel Patrimonij, non poſſunt ad ſacros promoueri, vt latius proſecutus ſum in Can. lib. 1. tit 11. n. 9.

12 Nec debet admitti, neq; à Collectore, vel Nuncio, appellatio illorum, qui à ſuo Epiſcopo reiecti ſunt tamquam inhabiles, multo minus eis dimiſſoriæ dari 1621. Braga 16. Nou. 158.

13 Angelorum Collegij in Vrbe Alumni ac ſtudentes, promoueri poſſunt extra tempore, abſque litteris dimiſſorijs, ſine titulo, & non obſtante defectu natalium. *Greg. XIII. conſt. 53. Quoniam Diuinæ* §. 13. *Poſtremo* Alumnis tamen Collegij Illyrici fuit hoc negatum, 1607. 2. Auguſti.

Quod per Vrb VIII. conſt. 44. *Cum ſicut dilectus*, extenditur ad Fratres S. Franciſci in Indijs Occidentalibus commorantes, nempe vt de licentia diœceſani promoueri poſſunt à quocumque Catholico Antiſtite, extra tempora, & non ſeruatis Interſtitijs.

14 *Exemptis* de diœceſi ordines, & dimiſſoriæ dantur ab Epiſcopo diœceſis, *Nullius* autem à viciniori, 1591. Gouerſano 28. Maij 282. 1616. Rutigliano 9. Sept. 110. 1593. Meſſina pro ſubditis Archimandritæ 3. Maii 106.

Modo ſuper vita, & moribus, aliiſque requiſitis deferant teſtimoniales proprij Prælati, 1593. Nepi 16. Mar. 69.

Niſi conſtet eas iniuſtè denegari, 1596. Nullius Putignano 22. Maii 45.

15 Promoueri poſſunt homines paruæ ſtaturæ, modo non ſint Nani. 1596. Sauona 10. Dec. 97. 1601. Caſtellaneta 7. Nouembris 224.

16 Qui ſunt ſuſpecti de Epilepſia, poſſunt ordinari, ſi Medici atteſtantur, non adeſſe talem morbum, 1602. Fano 20. Aug. 89.

17 Non denegantur Ordines ex eo, quod quis fuit Iudex, ſi nullam incurrit Irregularitatem, 1606. Squillace 15. Nou. 88.

18 Seruat. Ser. dimiſſus propter nullitatem profeſſionis non prohibetur promoueri, 1620. Canonici Regolari del Saluatore, 17. Nou. 298.

19 Ordinem furtiue ſuſcipiens, ſi contra hoc facientes lata erat excommunicatio, fit irregularis à ſolo Papa diſpenſabilis; niſi hoc eſſet occultum in ratione delicti: ſed ſi excommunicatio lata non erat, Epiſcopus & Abbas poterunt diſpenſare iuxta mentem trium c. c. c. De eo qui ord. fur. ſuſcep.

20 Ordinatus extra tempora, vel abſque litteris dimiſſorijs, vel ante legitimam ætatem, eſt ipſo iure ſuſpenſus, *vt latius dixi in explic. Can. lib. 1. tit. 11. De temp. ordin. n. 5. & ſeqq.*

21 Quo

21 *Quoad interſtitia* annus computari debet Eccleſiaſticæ, non autem mathematice, ideſt à Quadrageſima ad Quadrageſimam, à Pentecoſte ad Pentecoſten: quæ propter varietatem feſtorum mobilium occurrunt aliquando prius, quam duodecimus menſis compleatur. *Et idem declaraſſe Sixtum V. ex ſent. Congr. teſtis eſt Furnarius de ordin. capitul. 3. num. 4.*

22 *Cum Dimiſſoriæ* ad ordines conceduntur abſenti, examen remittitur, vel Epiſcopo ordinanti, vel Perſonæ, cui confidenter tranſmittuntur ipſæ dimiſſoriæ, 1593. Siracuſa 8. Nouembr. 283.

23 Dum proprius Epiſcopus recuſat aliquem promouere, præſertim ad Sacerdotium, nec informare vult, cõmittitur alij Epiſcopo, vt illum promoueat, etiam abſque dimiſſoriis, 1596. Marſico 22. Maii 46.

24 *Teſtimoniales num.* 14. In defectu alterius probationis, ordines ſuſcepti probantur per iuramentum, 1597. Rieti 15. Decembris 88. 1604. Camerino 5. April. 45. Andria 4. Maii 53. Perugia 17. Maii 58. † Coram tamen Ordinario proprio, non alieno. c. 2. & 3. de Cler. pe. regr.*

Maximè quando quis amiſit teſtimoniales ordinum, quos ipſe diu exercuit, 1581. Piacenza 8. Maii 69.

Et ſi teſtimoniales eſſent ordinum Sacerdotio inferiorum, poterunt examinari, qui forte viderunt eum ordinari, vel ipſas teſtimoniales, ac obtinere copias examinis, vel ſummariam atteſtationem, 1589. Oſmo 28. Aug. 266.

Et dum Regulares, ſiue etiam ſubditi Congregationum approbatarum Preſbyterorum ſæcularium, afferant teſtimoniales ſuperiorum ſuorum de ordinibus ſuſceptis, Ordinarius eos ad oſſendenda originalia compellere non debet, 1597. Genoua 16. Apr. 46.

† Sacra tamen C.C. Septembr. 1604. declarauit, Epiſcopum huiuſmodi teſtimonio credere non teneri: & hoc ſeruatur Romæ.*

25 *Pro Patrimonio*, de quo eſt dubiũ, an ſit validum vel ſufficiens, poteſt recipi fideiuſſor; non verò pro eo, quod eſt certũ non eſse validum, vel ſufficiens, 1590. Gubbio 22. Maii 133.

Quod patrimonium eſt exemptum ad inſtar bonorum Eccleſiaſt. 1603. Tricario 14. Nou. 131.

26 Non placet praxis, quam alicubi ſeruari vidi, & probat *Barboſa alleg. 19. num. 29.* vt quis promoueatur ad Sacros ſubdiaconatus ac Diaconatus ordines ad titulum beneficii, &c. cuius fructus non eſt percepturus niſi poſt ſuſceptũ ſacerdotium: quia poſſet impediri à ſuſcipiendo Presbyteratu, & ſic contra intentionem Concilii mendicare cogeretur.

† Vnde S.C.C. prohibuit huiuſmodi promoueri, niſi interim aſſignetur titulus ſufficiens.

27 Probabilius eſt, ordinatos abſq; titulo ſufficientis, &c. ſuſpenſionem incurrere, vt dixi ibid. n. 13. & ſeqq.

28 Ordinarius non eſt ſuſpenſus eo quod pactum fecerit renunciãdi patrimonium donanti, vel alimenta non petendi, niſi hoc pactum fecerit cum ordinante, vel præſentante. Et ita Signaturam declaraſſe Teſtis *eſt Toletus lib. 1. c. 49. Bonac. tom. 3. diſp. 3. q. 1. pun. 8. n. 2. Exc. penult. de ſimon.*

† Titolo. Regulares, quorum omnia Monaſteria ſunt deſtructa, promoueri non poſsunt ad titulum Paupertatis, licet ſint ſubdiaconi, vel Diaconi. 17. *Aug.* 1632. C.C.*

29 *Ordo iudiciarius* non eſt neceſſario ſeruandus in cauſis ſuper electionibus, poſtulationibus, vel prouiſionibus, aut ſuper Dignitatibus, Perſonatibus, officiis, canonicatibus, vel Præbendis, ſeu quibuſuis Beneficiis Eccleſiaſticis. Item nec ſuper decimis, matrimoniis, vſuris

vel

vel eas quoquomodo tangentibus. *Clem. Diſpendioſam 2. De iud.*

ORGANVM.

Diſtributiones. Paupertas.

1 PVlſari poteſt à Canonico iuxta ſolitum, 1627. Noli 22. Maij.

2 Haberi debet etiam in Collegiatis, 1646. Ripa 27. Iulij 9.

3 Prædicari non debet ex organo, maximè vbi habetur ſolitus Pulpitius, 1601. Ariano 25. Oct. 98.

4 Organiſta in Eccleſia ſæculari de licentia S.C. poteſt eſse Regularis; maximè ſi non inueniuntur idonei ſæculares, & adſit Conuentus ſui ordinis eo in loco, 1593. Carinola 24. Maii 121. 1601. Genoua 6. Iunij 68. Serui di Gen. 20. Aug. 85. Reggio 15. Sept. 71. 14. Oct. 89. Conuentuali 11. Dec. 109. 1605. 13 Iulij 41.

Si non adſit Conuentus ſui ordinis, ſolet dari licentia degendi in aliquo alio Conuentu diuerſi ordinis, vel in Palatio Epiſcopali, 1606. Aguſt. di Lomb. 28. Ian. 9.

5 *Etiam Monialibus* permittitur organum, modo aliqua ex ipſis illud pulſet, non vllus exterus, 1588. Breſcia 77.

ORIGENES.

Dœmon.

ORIGO

Filius.

QVis dicatur originaris vel oriundus, dixi in Can. lib. 1. titul. 11. De temp. ordin. num. 7.

OVIS.

Grex.

OZA.

QVomodo peccauerit, faciens Arcam à Brutis aſportari, dixi in Collection. 2. Reg. 6. 6.

P.

PACTVM.

Lex, Priuilegium, Tranſactio.

1 VT creditor auctoritate propria ingredi poſſit in poſſeſſionem bonorum, quæ ſibi fuerunt hypothecata, valet, ſi certum ſit, Debitori nullam exceptionem, ſiue defenſionem cōpetere. *l. 3. de pignor.*

Alias debet Dominus, ſiue Poſseſsor antea citari. *Rota apud Galleſ. dec. 142. n. 3. & 6.* Niſi.

I. Huiuſmodi bona ſint Eccleſiæ, quia tunc propter tale pactum non excuſaretur occupans à ſacrilegio. *Tiraq. priuil. 136.*

II. Niſi facultatem habens faciendi aliquid de facto, Iudicem adeat abſque proteſtatione; quia poſtea redire non poteſt ad viam facti, cui per talem aditionem renunciaſse videtur. *Rota apud Farin. p. 1. dec. 555. n. 8.*

2 Pactum nudum donandi parit actionem. *l. Si quis argentum 5. Codic. de donat.*

3 Pactum inter Parochum ex vna, & Monachos ius Sepulturæ ex priuilegio habentes, ex altera, initum, ne prędicti Monachi aliquos, vel certos, & determinatos Parochianos ſuos ſepeliant, ſeruandū eſt, quāuis poſtea Parochiani illi in dictorū Monachorū Eccl. Sepulturam elegerint; quia cum principaliter

priuilegium datum fuerit in fauorem Monachorum, videtur indulto huiuſmodi per pactionem prædictam renũciatum. *c. 1. de pactis lib. 6.*

Cum quilibet fauori ſuo, tam in totum, quam in partem, quando materia diuiſibilis eſt renunciare poſſit. *cap. Statuimus, de Regular. l. penult. C. de Pactis. l. Si quis in conſcribendo 50. C. de Epiſcopis, & Cler.*

Quæ lex eſt reuocata per Ius Canonicum, in quantum dicit, quod Clerici poſſunt renunciare priuilegio fori, ſaltem in cauſis Ciuilibus: non enim poſſunt Clerici in laicum Iudicem conſentire. *c. Si diligenti 12. de foro comp.*

Cum priuilegium non ſit conceſſum principaliter in fauorem ipſorum Clericorum in particulari, ſed totius ſtatus Clericalis. *Ex d. c. 12. Bonac. de legib. diſp. 10. q. 2. pun. 1. §. 3. n. 2.*

P A L L I V M.

ARchiepiſcopale ſub hac forma concedi ſolet. *Ad honorem Dei Omnipotentis, B. Mariæ Virginis, Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli D. Noſtri Papæ Alexandri, & Eccleſiæ Romanæ, necnon Eccleſiæ Neapolitanæ, Tibi Commiſſæ tradimus Tibi Pallium de Corpore B. Petri ſũptum, in plenitudinem Pontificalis Dignitatis, vt vtaris eo intra Eccleſiam tuam certis diebus, ſcilicet in Natiuitate Domini in Feſtiuitatibus S. Ioannis, & S. Stephani. In Circumciſione. In Epiphania: in Ramis Palmarum. In Cœna Domini. In Sabbato Sancto In tribus diebus Reſurrectionis, & Pentecoſtes. In Feſtiuitate S. Io. Baptiſtæ, & Omnium Apoſtolorum. In tribus Feſtiuitatibus B. Mariæ. In Feſtum Omnium Sanctorum. In Dedicatione Eccleſiarum. In vtraq; ſolemnitate Sancti Ianuarij Epiſcopi, & Martyris, & alijs principalibus Feſtiuitatibus Eccleſiæ tuæ. In Ordinationibus Clericorum. In Conſecrationibus Epiſcoporum. In die anniuerſario tuæ Conſecrationis. Et alijs etiam diebus, qui exprimuntur in Priuilegijs à Romana Eccleſia conceſſis Eccleſiæ tuæ.* gl. c. Ad honorem 4. De auth. & vſu Pallij. Et latius lib. 1. Cærem. Epiſcoporum cap. 16

Cætera dixi in Can. lib. 1. titul. 8. De auth. & vſu palij.

P A P A.

Baculus. Coniux. Dignitas. Eccleſia. Eleemoſyna. Epiſcopus Hæreſis. Litteræ. Opinio 4. Sanctitas. Simonia. Sponſio. Votum.

FOemina. *Confutatio fabulæ de Ioanne Papa Fœmina ex Bellarmino præſertim in primo tom. contr. de Romano Pontifice libro 3. capitul. 24. verſicul. Ad argumentum.*

Ad argumentum, *inquit*, Magdeburgenſium, *qui ſunt Hæretici Lutherani*, dico fabulam eſſe illam de Ioanne Papa Fęmina, quam ſatis accuratè refellit Onuphrius in additionibus ad Platinam.

Ac primum manifeſtè conuincitur eſſe fabula ex teſtimonijs Scriptorum Græcorum, & Latinorum. Primus omnium, qui de hac re ſcribere potuit, fuit Anaſtaſius Bibliothec. qui illo ipſo tempore vixit, quo fingitur Ioannes iſte Octauus Pontificatum geſſiſſe, nimirum circa an. 850. & interfuit creationi multorum Pontificum, qui hunc Ioannem vel præceſſerũt, vel ſecuti ſunt. Ille igitur ſcribit, poſt Leonem IV. vacaſſe Sedẽ quindecim diebus, & mox cõmuni cõſenſu creatum fuiſſe Benedictũ III. quibus verbis indicat, nullum fuiſſe Ioannẽ Fęminam. Omnes enim, qui iuſtũ Ioannem admittunt; dicunt eum ſediſſe poſt Leonem IV. & ante Benedictum III. ac vixiſſe in Pontificatu duobus annis, & quinque menſibus.

Dices fortaſſe Anaſtaſium in gratiam Pontificem omiſiſſe iſtum Ioannẽ VIII. At contra. Nam ſaltem debuit ponere Sedem vacaſſe poſt Leon. IV. duobus

annis cum dimidio, ne errorem exploratum in Chronologia admitteret, & errorem, qui refelli poterat ab oculatis Teſtibus, qui tunc viuebant.

Reſpondent, non eſſe errorē in Chronologia; quia duo iſti anni Ioannis adduntur annis Leonis IV. Leo enim IV. dicitur ab Anaſtaſio ſediſſe annis octo: qui ita accipiendi ſunt, vt ſex Anni ſint ipſius Leonis, alij duo addantur ex annis Ioannis Fęminæ.

At contra. Nam non ſolum Anaſtaſius, ſed etiam Martinus Polonus, & Platina, & Magdeburgenſes, & Bibliāder, & alij, qui ponunt, Ioannem Octauum ſediſſe duobus annis, dant Leoni annos octo. Igitur neceſſario erit error in Anaſtaſij Chronologia, ſi iſte Ioānes ponatur fuiſſe Pontifex poſt Leonem.

Deinde non ſolum Anaſtaſius, ſed ēt Ado Epiſc. Viennenſis, qui eodem tempore vixit, & de quo nulla ſuſpicio eſt, quod in gratiam Pontificum mentiri voluerit, docet nullum fuiſſe Ioannem inter Leon. IV. & Benedictum III. Sic enim loquitur in Chronico Anni 865. *Pontifex*, inquit, *Romanus Gregorius moritur; atque eius loco Sergius ordinatur. Illo defuncto, ſuccedit Leo; quo obeunte, Benedictus in Sede Apoſtolica ſubſtituitur*. Et ſimiliter loquuntur Rhegino, Lambertus, Hermannus Contractus, Abbas Vſpergenſis, Otho Friſingenſis, & omnes Hiſtorici, qui plurimi ſunt vſq; ad Martinum Polonum, qui fuit quadringentis annis poſterior iſto ficto Io: VIII. & ipſe Martinus primus huius Io: VIII. meminit contra fidem omnium Antiquorum Ab ipſo autem acceperūt Platina, & cęteri recentiores.

Nec ſolum Latini, ſed etiam Græci, qui ſcripſerunt ante Martinum Polonum, vt Zonaras, Cedrenus, Io: Curopalatas, & alii, nullam inter res eius temporis mentionem tam portentoſæ fabulæ faciunt: cum tamen illi non fauerent Romano Pontifici, ſed libenter accepiſſet occaſionem irridēdi Latinos, ſi potuiſsent. Quomodo autem credibile eſt, melius nouiſse res geſtas circa an. 850. Martinum Polonum, qui vixit ann. 1250. quam omnes Hiſtoricos alios qui vixerunt ann. 800. vel 900. vel milleſimo.

Quod autem Magdeburgenſes dicunt Sigebertum, & Marianum Scotū Martino Polono antiquiores, Io: Fœminam in ſuis Chronicis poſuiſse, falſum eſt. Et ſi enim in impreſso Sigeberto, & Mariano Scoto inueniatur Io: Fęmina, tamen in antiquiſſimis manuſcriptis non inuenitur; & ſatis conſtat, Authores illos fuiſse corruptos. Extat adhuc in Monaſterio Gemblacenſi, vbi fuit Monachus Sigebertus, antiquiſſimum exēplum manuſcriptū, quod putatur ipſius Sigeberti authographum, & in eo nulla mentio eſt Io: Fęminæ, quod manuſcriptum exemplum teſtatur ſe vidiſse Io: Molanus, qui adhuc ſupereſt. Similiter in antiquiſſimis exemplaribus Mariani Scoti non haberi Io: Fęminam, teſtatur ille, qui Metropolim Alberti Krantij edidit anno 1574. Coloniæ.

Deinde ſecundo, quod fabula ſit iſta Martini narratio de Ioanne Fœmina, probatur ex ipſa narratione. Primo enim dicit iſtum Ioannem fuiſse Anglicū ex Moguntia. At Moguntia non eſt in Anglia, ſed in Germania. Vt autem hūc errorem emendent alii, mirabiliter inter ſe pugnant.

Nam Platina dicit, fuiſse Anglicum iſtum Ioannem, ſed oriundum ex Moguntia. Magdeburgenſes è contra dicūt fuiſse Moguntinum, ſed oriundum ex Anglia Theodorus autem Bibliander in Chronico dicit, neque natum, neque oriundum ex Anglia; ſed tantum educatum, & eruditum in Anglia.

Tertio dicit Martinus, & qui eum ſequuntur, iſtum Ioannem dediſse operā litteris Athenis. At conſtat eo tempore neq; Athenis, neq; vſquam alibi in Græcia,

cia, fuiſſe vlla gymnaſia litteraria. Scribit enim Syneſius in Epiſtola vltima ad Fratrem ſuum, ſuo tempore Athenis nihil fuiſſe, niſi nomen Accademiæ. Fuit autem Syneſius paulo poſt tempora Baſilij, & Nazianzeni. *Quorum primus anno Domini 380 ſecundus 390. vita functus eſt, Valentiniano Imp.*

Scribunt autem Cedrenus, & Zonaras in vita Michaelis, & Theodoræ Imperatorum, circa finẽ imperij Michaelis, quando nimirum ſolus regnabat, amota Matre Theodora, bonarum litterarum, & Philoſophiæ ſcholas fuiſſe reſtitutas à Barda Cæſare, cum vſque ad illud tempus per annos plurimos ita fuiſſent extincta omnia ſtudia ſapientiæ in Græcia, vt ne veſtigium quidem vllum axtaret. At conſtat imperium Michaelis ſolius, amota Matre Theodora, incidiſſe in tempora Nicolai I. qui ſucceſſit Benedicto Tertio, quem præceſſerat, vt iſti fingunt, Ioannes Octauus Fœmina.

Immo Chronologici omnes, etiam ipſe Biblíander, ponunt initium imperij Michaelis ſolius anno Chriſti 856. & Ioannis Fẹminæ Pontificatum ann. 854. Ex quo ſequitur, poſt mortem iſtius ficti Ioannis cẹpiſſe in Græcia reuiuiſcere ſtudia litterarum.

Quarto Magdeburgenſes dicũt, Ioãnem iſtum Octauum peperiſſe in itinere, cum ex Vatic. inuiſcere vellet Eccl. Lateranenſem At certiſſimum eſt, vt Onuphrius demonſtrat in *lib. de Septem Eccleſiis*, Romanos Pontifices non habitaſſe in Vaticano, ſed in Lateranenſi Palatio vſque ad tempora Bonifacij IX. ideſt vſque ad ann. 1390. Quomodo ergo, ſi in Laterano habitabat, volebat ex Vaticano inuiſere Lateranum? Certe ſi quis nunc ſcriberet, Pontificem ex Laterano veniſſe, vt inuiſeret Eccl. Vaticanam, vel *Montem Quirinalem*, ridiculus eſſet: cum omnes ſciant, Pontificem, vel in Vaticano, vel *in Monte Quirinali* habitare.

Quinto. Dicit Martinus, & cæteri omnes, iſtum Ioãnem in publica, & ſolemni ſupplicatione perijſſe. At certè nullam habet probabilitatẽ, quod Mulier vterum gerens iam tot menſes, tũc maximè voluerit procedere: quando maximũ erat periculũ, ne detegeretur.

Probatur hoc idem ex Epiſtola Leonis Noni grauiſſimi Pontificis ad Michaelem Epiſc. Conſtantinop. vbi c.23. ſcribit, famam eſſe conſtantem, in Patriarchatu Conſtantinop. multos Eunuchos ſediſſe, & inter eos obrepſiſſe etiam, & fuiſſe Patriarcham vnam Fœminam. Quod certe nunquam obijceret Leo, ſi tale aliquid paulo ante Romanæ Sedi accidiſset. Immo fortaſſe hinc nata eſt hæc fabula de Io: Fœmina. Cum enim rumor eſset, quamdam Fœnam fuiſse Pontificem Conſtantinop. & deinde omiſso paulatim nomine Cõſtantinop. remanſiſse fama, & opinio de Fœmina Pontifice, & Pontifice Vniuerſali, cẹperunt aliqui in odium Eccl. Romanæ dicere, fœminam illam fuiſse Romanum Pontificem.. Et veriſimile eſt, circa tempora ipſius Martini hanc famam exortam, Certe Martinus Polonus, qui primus hoc ſcripſit, nullum Auctorem refert, ſed tantum dicit, *fertur*. Igitur ſolum ex incerto rumore hoc habuit.

Neq; mirum videri debet ſi aliquis in odium Romanæ Eccleſ. fabulam hanc finxerit, poſito fundamento de Fœmina Pontifice, & maximis contentionib. quæ vigebant illo tempore inter Imperatorios, & Pontificios homines: nam etiam nunc videmus, Magdeburgenſes magis incredibilia fingere. Cum enim Martinus ſolum ſcripſerit, hanc Mulierem fuiſse Anglicam ex Moguntia, neque aliquid addiderit de Parentibus, & nomine proprio Mulieris, Magdeburgenſes addiderunt, Patrem huius Fœminæ fuiſse Anglicum Sacerdotem, &

ipſam vocatam ab initio Gibertam, nutritam quoque ſub habitu viri in Monaſterio Fuldenſi, & libros de Magia ſcripſiſſe: quæ ſunt mera figmenta, ſine teſte, & ſine ratione excogitata Ade quod Martinus ille Polonus vir ſimpliciſſimus videtur fuiſſe: ſcribit enim alias fabulas permultas, tamquam ſi hiſtoriæ probatiſſimæ eſſent.

Vtrum poſt mortem Bellarmini, tempore Vrbani Octaui, allata ſunt Romam manuſcripta Photij Patriarchæ Conſtantinop. Eccleſ. Romanæ Hoſtis acerrimi, qui Leoni IV. Benedictum ſubſtituit: & Martini Poloni, in quo nulla mentio, non ſolum de fabula Ioannæ Papæ Fœmine, ſed nec de quatuor Regnis, vel alijs, ob quæ Auctor ille apud doctos, & pios viros non bene audit. Vnde non leue indicium eſt, ab Hæreticis in eius ſcripta hæc, & ſimilia irrepſiſſe.

Aduerſus ea, quæ diximus, Hæretici tribus alijs argumentis inſiſtunt.

I. Dicunt Papam poſt creationem collocari in quadam Sede in medio perforata: per quod foramen Decanus Cardinalium eum explorat, & maſculo inuento, exclamat. Papam habemus, &cæt.

II. Haberi Romæ ſtatuam cuiuſdam Pontificis cum Paruulo, quæ videtur non poſſe, niſi iſtum Ioannem referre: qui, vt ſupra, in Proceſſione peperit.

III. Quod Romani Pontifices, quãdo accedunt ad Lateranum, in deteſtationem huius facinoris declinant illam viam, licet valde breuiorem, & vadunt per aliam longiorem.

Quæ quidem obiecta, ſatis per ſe friuola, facillimè diſſoluuntur.

Ad primum namque de Sede perforata, *non eſt dubium id eſſe falſum, ſi de noſtris loquamur temporibus, vt nunc teſtes ſunt Cardinales omnes viuentes, & alij, qui fuerunt in Conclauibus, & ſi de hoc ſcriptum deſideres, videre potes Iulium Lauorinum in tract. deelectione, qui pluries in conclaui fuit, ac Sum. Pontificum interfuit creationi. Si vero contendant, id factum fuiſſe temporibus antiquis; Cum id gratis ſine teſte, ſine ratione effutiant, refutatione non eſſet opus. Attamen hanc efficaciſſimam afferemus.*

Nulli dubium eſt, quanta fuerit ſemper a Romana Eccleſia adhibita diligẽtia in tradendis Sacr. Cæremonijs, obſeruandis in lithurgia Diuinis Officijs, ac electione Antiſtitum, & præſertim Romani Pontificis, vt nullam neq; minimam actionem relinqueret cuiuſq; arbitrio præſtandam, ſed omnia ſingillatim præſcripſit. Igitur ſi hæc ceremonia de Sede perforata vnquam fuit in vſu, certe in Cæremonialibus ipſius Eccleſię reperietur. *At ex libro 1. Sacrarum Cæremoniarum ſect.* 2. conſtat; tres olim fuiſſe Sedes lapideas in Lateranenſi Baſilica, in quibus nouus Pontifex ſedebat tempore ſuæ coronationis. Prima Sedes erat apud ingreſſum in templum, eaque vilis & abiecta: ad quam Sedem nouus Pontifex primo ducebatur, atque in ea aliquantulum ſedebat; vt per eam Cæremoniam ſignificaretur, eum de loco humillimo ad locum ſummum aſcendere. Inde enim eum eleuantes canebant illud 1. Reg. 2. *Suſcitat de puluere Egenum, & de ſtercore eleuat Pauperem: vt ſedeat cum Principibus, & ſolium gloriæ teneat.* Et hæc eſt cauſa, cur illa ſedes Stercoraria diceretur.

Altera ſedes erat porphyretica in ipſo Palatio: & ibi ſedebat ſecundo in ſignum poſſeſſionis: atque ibi ſedẽs accipiebat claues Eccleſiæ, & Palatij Lateranenſis.

Tertia Sedes ſimilis erat ſecundæ, nec procul ab ea; atque in ea poſt paulum ſedens, tradebat Claues ei, à quo acceperat antea. Forte vt ea Cęremonia admoneretur mortis, per quã breui poteſtatẽ illã alteri dimiſſurus eſſet, vt cla-

rius per Ceremoniam combuſtæ ſtuppę addita voce, *Sic tranſit gloria Mundi*. De Sede ad explorandum ſexum nulla, nec in electione, nec in coronatione, nec alibi vſquam mentio.

Ad ſecundum, quod Statua illa Mulieris cum puero abſque dubio non erat Ioannis Papæ. Nam ſi aduerſarij dicunt Antiquos Hiſtoricos in gratiam Pontificis noluiſſe memoriam huius Mulieris in libris ponere; quam veriſimile eſt, voluiſſe Pontifices ipſos memoriam extare in ſtatua? Deinde ſi ſtatua huius Ioannis eſſet, Mulierem cum infantulo recens nato repræſentaſſet. At Imago illa neque fœminam referebat, neque infantem in ſinu geſtabat; ſed Puerum ſatis magnum, & annorum multorum quaſi precedentem famulum referebat. Quare conijciunt quidam, fuiſſe ſtatuam illam alicuius Ethnici Sacerdotis ad ſacrificandum præparati, quem ſuus Miniſter præcedebat.

Ad tertium denique cur Pontifices viam illam breuiorem ad Lateranum proficiſcentes omittant, non eſt in deteſtationem facinioris, ſed quia via illa eſt anguſta, & anfractuoſa, & proinde incommoda Pontificio comitatui, qui ſemper frequentiſſi. eſſe ſolet. Ad quod, vt Onuphrius teſtatur, non defuerunt Pontifices, qui non ſemel per hanc viam ad Lateranum iuerunt.

De hac ipſa re fuſiſſimum tractatum edidit Georgius Schurer Sacerdos Soc. Ieſu, Viennæ impreſſum.

2 *Electio* Papæ facta per metum eſt nulla: debetque per Concilium generale, probato metu, reſcindi. *Ex Concil. Conſtantien. Azor. 2. lib. 4. c. 2. verſ. ſexto quæritur.*

3 *Conſtitutio Iulij Papæ Secundi, de elect. Romani Pontificis abſque Simoniaca labe facienda.*

Cum tam Diuino, quam humano iure, in ſpiritualibus præcipuè, deteſtabiliter ſit Simoniæ labes prohibita, & magis in electione Romani Pontificis Vicarij *Ieſu Chriſti* Domini Noſtri abominabilis ſit, & vniuerſali Eccleſię perniciosa; Nos qui regimini eiuſdem vniuerſæ Eccleſiæ, meritis licet imparibus annuente Domino, præſidemus, cupiẽtes quantum cũ Deo poſſumus, in præmiſſis pro tantæ rei neceſſitate, ac periculi magnitudine, vt tenemur, in poſterum ſalubriter prouidere de Fratrũ noſtrorum S.R.E. Card. conſilio, & vnanimi conſenſu, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione, auctoritate Apoſtolica, ac de poteſtatis noſtræ plenitudine, ſtatuimus, ordinamus, decernimus, & diffinimus. Quod ſi (quod Deus pro ſua clementia, & ineffabili bonitate auertat) contigerit, poſtquam Nos, vel ſucceſsores noſtros ſucceſſiuè ipſe Deus ab huiuſmodi vniuerſalis Eccl. regimine abſoluerit, humani generis Inimico procurante, & ambitione, vel cupiditate ad hoc inclinante, ſeu impellente, electionem Romani Pontificis ab eo, quẽ eligi cõtigerit, vel ab aliquo, ſeu aliquibus de cœtu Card. quomodolibet votũ dantibus, per Simoniacam hæreſim in dando, promittendo, vel recipiendo pecunias, bona cuiuſcumq; generis caſtra officia, vel beneficia, ſeu promiſſiones, & obligationes, commiſsam, per ſe vel per alium, ſeu alios quomodocumq; & qualitercumq; etiam in duarum partiũ, vel omnium Cardinalium vnanimi concordia, quomodolibet, etiam per viam aſsũptionis vnanimiter, nemine diſcrepante etiam ſine ſcrutinio factæ, celebrari, vel fieri; non ſolum huiuſmodi electio, vel aſsumptio eo ipſo nulla exiſtat, & nullam eidem ſic electo, vel aſſumpto, adminiſtrandi in ſpiritualibus, & temporalibus facultatem tribuat; ſed etiam contra dictum ſic electum, vel aſsumptũ, de Simoniaca labe à quocũq; Cardinali, qui eidẽ electioni interfuerit, opponi, & excipi poſſit, ſicut de ve-

ra,& indubitata hæreſi: ita quod à nullo pro Romano Põtifice habeatur. Quinimo ipſe ſit à priori ſuo Cardinalatu, & alio quocunq; honore, Eccleſijs Cathedr. etiam Metropolit. & Patriarchalib. Monaſterijs, & Dignitatib. & alijs quibuſcumq; Beneficijs, & Penſionibus, quæ tunc obtinebit in titulum, vel in commendam, aut alias quomodocumq; eo ipſo, abſq; alia declaratione, priuatus exiſtat. Et idẽ Electus non Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus, & tamquam Simoniacus, & Hæreſiarca, & ad prædicta omnia, & ſingula perpetuo inhabilis habeatur, & ſit. Nec huiuſmodi Simoniaca electio per ſubſequentem ipſius intronizatione, ſeu temporis curſum, aut etiã omnium Cardinal adorationem, ſeu obedientiam, vllo vnquam tempore conualeſcat: liceatq; omnibus, & ſingulis Cardinalibus, etiam illis, qui huic Simoniacæ electioni, ſeu aſſumptioni conſenſerint, etiam poſt inthronizationem, & adorationem, ſeu obedientiam, ac etiam vniuerſo Clero, Populo Romano, necnon ſubditis, & S Angeli de Vrbe, ac quarumuis aliarum Romanæ Eccleſiæ Arcium Præfectis, Caſtellanis, Capitaneis, & alijs Officialibus (quocumq; homagio, ſeu iuramento, vel cautione præſtitis non obſtantibus) à talis Electi etiam inthronizati, obedientia, & deuotione, impune, & quandocumq; diſcedere, (ipſis Fidei Romanæ Eccleſiæ, & obedientiæ futuri Romani Pontificis canonice intrantis nihilominus adſtrictis permanentibus,) & eum vt Magũ, Ethnicum, Publicanum, & Hæreſiarcam euitare.

§ 4. Ad cuius quoq; confuſionẽ poſſint Cardinales, qui ſe præfatæ electioni opponere voluerint, ſi præſumpſerit ſe regimini vniuerſalis Eccleſiæ prætextu talis electionis ingere, auxilium Brachij ſæcularis contra eum implorare. Nec tales ab eius obedientia diſcedentes tãquam tunicæ Domini ſciſſores, aliquarum propter dictum diſceſſum pœnarum, ſeu cenſurarum vltioni ſubiaceant.

§. 5. Cardinales vero, qui eum ſic Simoniacè elegerint à ſuis ordinibus, etiã Cardinalatu titulis, & honore ac quibuſcunq; Patriarchalibus, Archiepiſcopal. Epiſcopal & alijs Prelaturis, ac Dignitatibus, vel Beneficijs, quæ in titulum, vel commendam tunc obtinebũt, vel in quibus, ſeu ad quę ius tunc habebunt, abſque alia declaratione priuati exiſtant: niſi ab illo penitus, & cum effectu diſceſſerint; & reliquis Card. qui huiuſmodi Simoniæ non conſenſerint, infra terminum octo dierum, poſtquã ab eis fuerint requiſiti, perſonaliter, ſi fieri poterit alias per edictum publicũ, ſe abſque fictione, vel fraude vniuerint, & coniunxerint. Et tunc ſi præfatis alijs Cardinal. ſe vniuerint, & coniunxerint, in priſtinum ſtatum, & ad priſtinos honores, & dignitates, etiã Cardinalatus, ac Eccleſias, & beneficia, quibus præerant, & quæ obtinebant, reintegrati, & rehabilitati, ac reſtituti, & repoſiti, & ab huiuſmodi ſimoniæ labe, & cenſuris, ac pœnis Eccleſiaſticis quibuſcumque abſoluti eo ipſo exiſtant.

§. 6. Mediatores vero, Proxenetæ, Trapezitæ, tam Clerici, quam laici, cuiuſcumque dignitatis qualitatis, & ordinis fuerint, etiam Patriarchali, Archiepiſcopali ſiue Epiſcopali, vel alia ſæculari Mundana ſiue Eccleſiaſtica dignitate præditi, etiam quorumcumque Regum, & Principum Oratores vel Nuncij, ſi huius ſimoniacæ electionis participes ſint, omnibus ſuis Eccleſijs, beneficiis: Prælaturis, & feudis, ac aliis quibuſcumq; honoribus, & bonis eo ipſo priuati, & ad ſimilia inhabiles, & etiam actiuè, & paſſiuè inteſtabiles, & eorum bona ipſo facto ad inſtar Reorum criminis læſæ Maieſtatis, Fiſco Apoſtolicæ Sedis applicentur, &

deuoluantur, ſi prædicti delinquentes Eccleſiaſtici fuerint, vel alias Romanæ Eccleſiæ ſubditi: Bona vero, & feuda taliter delinquentium non ſubditorum ſæcularium, in partibus exiſtentia, Fiſco ſæcularis Principis, in cuius Territorio bona ſita ſunt, ipſo facto ſimiliter applicentur. Ita tamen, quod ſi infra tres menſes à die, quo notum fuerit, illos ſimoniam commiſiſſe vel participaſſe, Principes bona prędicta Fiſco ſuo actualiter non applicauerint, ex tunc illa Fiſco Eccleſię Romanę applicata cenſeantur, & ſint eo ipſo, abſq; alia ſimiliter declaratione.

§. 7. Promiſſiones quoq; & obligationes, ſiue ſponſiones propterea quandocumq; etiam ante tempus dictę electionis, etiam extra perſonas Cardinalium per quoſcumq; alios quomodocumq; factæ, cum quauis inexcogitabili ſolemnitate, & forma etiam iuratæ, conditionales ſiue euentuales, & in forma excommiſſarum, ex quacumque cauſa, etiam depoſiti, mutui, cambij, confeſſionis de recepto, donationis, arrendamenti, vel venditionis, permutationis, vel alterius, cuiuſcumq; contractus, etiam in ampliori forma Cameræ Apoſtolicæ factæ, ſint nullæ, & inualidæ, & ad agendum inefficaces: nulluſq; illarum vigore cogi, vel obſtringi poſſit in iudicio, vel extra; liceatq; omnibus ab illis impune abſque alio metu, ſiue periurij nota, recedere.

§. 8. Et inſuper liceat Cardinalibus, qui electioni prædictæ ſimoniacę interfuerint, & à præfato ſic electo diſceſſerint, adhibitis ſecum alijs Cardinalibus, etiam illis, qui huiuſmodi ſimoniacæ electioni conſenſerint, & poſtea eiſdem Cardinalibus in dicta ſimonia non complicibus ſe vniuerint, ſi ſe cum eiſdem vnire voluerint, alioquin ſine eis, ad alterius nihilominus Pontificis electionem, non expectata alia ſententia declaratoria ſimoniacę electionis huiuſmodi (eadem tamen noſtra conſtitutione ſemper in ſuo robore permanente) liberè, alias tamen canonice, deuenire: Concil. etiam generale indicere, & conuocare in loco idoneo, prout eis magis videbitur expedire.

§. 9. Non obſtantibus, &c.

§. 10. Inhibentes poſtremo omnibus, & ſingulis Sac. Rom. Eccleſ. Card. qui pro tempore fuerint, & eorum Sacro Collegio; ne, Apoſtolica Sede vacante, prædictis contrauenire, vel contra præmiſſa, vel aliquod præmiſſorum ſtatuere diſponere, & ordinare, vel aliquo modo facere, ſeu attentare præſumant, quocumque exquiſito colore, vel cauſa, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quam ipſo facto incurrant, & à qua non niſi per Romanum Pontificem canonice electum abſolui poſſint, niſi in mortis articulo. Decernentes, &c.

Data Romæ apud S. Petrum anno Incarn. Dom. 1505. xix. Cal. Febr. Pontif. noſtri anno ſecundo. *Vide Bonac. tom. 3. diſp. 2. quæſt. 7. pun. 1. § 1.*

4 *Errare* non poſſunt Papa, & Concilium generale eius auctoritate coactum in his, quæ vniuerſam Eccleſiam attingunt, & ad fidem, vel mores pertinent: alij vero inferiores ſecus, etiam Concilium Prouinciale. *Bonac. de legib. diſp. 1. qu. 1. pun. 3. nu. 14. Vide quæ dixi in Collect. ad Luc. 22. 32.* Tale quid videtur eſſe Sanctorum Canonizati: adeo vt contrariam Caietani opinionem, *& gloſſæ cap. vnic. v. Sedis Apoſtolicæ De reliq. & vener. Sanct. in 6.* quatenus dicunt Eccleſiam in Canonizatione decipi poſſe, vt erroneam reiiciat Ambroſius Catharinus. *Vide Clau. Reg. lib. 12. cap. 8. num. 10. Diana 5. tract. 13. reſ. 65. Vide S. Thom. quodlib. 9. art. vlt.*

In facto tamen Papa quoque decipi poteſt, & circumueniri. *c. Cum olim 12. De ſent. & re iud.*

5 Papa à nemine iudicari poteſt, niſi in-

ſi inueniatur à fide deuius. Sed ſi quocumq; tempore fuerit Hæreticus, vel chiſmaticus, electio eius in Romanum Pontificem eſt nulla. Idem dic de Cardinalibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Legatis, Nuncijs, &c. Si enim apparuerit eos aliquando, etiam ante eorum eorum promotionem: Hæreticos fuiſſe, vel Schiſmaticos, ipſo iure abſque alia declaratione ſunt priuati, & ad futura inhabiles. Ex conſtit. Pauli IV. *Cum ex Apoſtolatus* 15 Febr. 1559.

6 *Non poteſt* Papa facere ſtatutum, vt ſibi ſucceſſorem eligere liceat. *gloſſa* §. *His omnibus ſub cap* 7. *Apoſtolica* 8. *q.* 1.

Quia illud facit in tempus, quo non eſt futurus Iudex, ait Abbas *in cap. accepimus* 5. *de pactis num.* 2.

Sed tu dic melius, nimirum quia Deus hanc ei facultatem non conceſſit, vt ex antiquiſſima Eccleſiæ traditione conſtat. *Vide Iul. Lauor. de elect.*

7 Papa in beneficialibus pleniſſimam habet poteſtatem. *cap* 2. *de præben. in* 6.

† S. D. N. iuſſit, nullus in poſterum in S. C. cauſas tractari, in quibus agatur de intereſſe familiarium ſuorum, niſi preuio ſpeciali reſcripto Sanctitatis ſuę. Hac die 3. Sept. 1657. *

P A R.

Iuriſdictio.

P A R A M E N T A.

Clauſura. Epiſcopus. Feſtum. Protbonotarius. Rota.

QVotidiana reponatur in armario Eccleſiæ, ne ſit ſemper opus illa à Monialibus accipere, 1601. Bologna 29. Maij 65.

P A R E N S.

Neceſſitas. Pater.

P A R O C H V S.

Abſens. Candelæ. Concurſus. Confeſſarius. Confraternitas. Cura. Decimæ. Eccleſiæ. Epiſcopus. Excommunicatio. Exemptio. Falſum. Hieroſolymitani. Infirmus. Matrimonium. Oblatio. Oeconomus. Paſcha. Præcedentia. Regularis. Sacramentum. Sepultura. Subcollector. Teſtamentum. Vicarius. Viſitatio.

1 ERrectio. Eccleſia Iuriſpatronatus erigi non poteſt in Parochialem ſine conſenſu Patronorum, 1504. Mantoua 1. Iun 63.

2 Quando erigitur noua Eccleſia de fructibus antiquæ ad præſcriptum, *c. Ad audientiam, de Eccleſ. ædif.* nouus Parochus recognoſcere, ac reuerentiam exhibere debet Plebano, 1602. Sarzana 31. Maii 51.

Pro Parochijs tamen diſtantibus expedientius videtur Vicarias etiam perpetuas erigere, quam nouas Parochias, 1624. Siena 23. Aug. 107.

3 Vniones fieri debent de conſenſu Capituli, & ſine præiudicio obtinentium. *Trid. ſeſſ.* 25. *cap.* 5. 1602. Penna 18. Iunij 59. Guardia 10. Decemb. 144. 1628. Caiazzo 31. Aug. 18.

4 *Impetratio* Parochialis ſub nomine beneficij ſimplicis nulla eſt, 1602. Mariana 23. April. 41. Vnde debet præfigi terminus ab obtinendam nouam collationem: alioquin declarari Eccleſiam eſſe vacantem, 1619. Teramo 12. Martij 36. Niſi cura annexa eſſet ſolum per turnum, *Canonicus* 3.

5 *Quis.* Ad hoc, vt quis dicatur Parochus, requiritur, quod in vna Eccleſia, vel Parochia ſit vnus tantum, & quod curam Animarum exerceat nomine proprio, non autem alieno. *Rota apud Farin. par.* 1. *tom.* 1. *dec.* 226.

6 In

6 In Ciuitate Hiſpalenſi vniuerſa cura reſidet penes D. Archiepiſcopum, qui deputat Rectores Eccleſiarum, in quibus exercetur cura, ad nutum amouibiles. *Rota deciſion.* 582. *num.* 5. In Calaguritana ſimiliter. Congreg. Concilij lib. 10. 28.

7 *In Concurſu* ſub quouis nomine Parochus admiſſus debet eſſe perpetuus, 1602. Sarzana 5. Martij 23.

‡ Nam licet etiam Parochus amouibilis ſit examinandus, & approbandus ab Epiſcopo; non tamen requiritur Concurſus nec Examinatores Synodales 12. Ian. 1619. C.C.

Parochus autem approbatus per concurſum cenſetur idoneus ad audiendas confeſſiones etiam extra ſuam Parochiam, ſed in ea tantum ciuitate, vel loco, vbi ſita eſt Parochialis, non autem paſſim per totam diœceſim, 23. Maij 1585. *lib.* 50. 37. *ad* 2.

Non tamen poſt dimiſſam Parochialem neque in ipſa Parochiali. *ad* 3.

Decretum iuſſu S.D.N. in C.C. ſtabilitum 20. Iulij 1567. ſuper examine eorum, qui Parochiales ad Sedem Apoſtolicam deuolutas, quia Ordinarij abſque concurſu eas contulerunt, impetrant.

Si impetrantes ſint præſentes in Curia, examinentur Romæ ea forma, qua examinari ſolent hi, qui præſentes in Curia Parochiales in eorum fauorem reſignatas impetrant.

Si vero impetrantes non fuerint præſentes in Curia, committatur Ordinario viciniori in forma *Dignum*, qui eos abſque concurſu examinari curet per Examinatores in ſua diœceſana Synodo deputatos. Et ita poſt hac obſeruabit R. P. D. Datarius. *lib.* 122. 166.*

8 *Regul.* Parochus, qui exercet curam Animarum in Eccleſiis Regularium, non debet in ſubleuamen curæ ſibi commiſſæ accerſere Sacerdotes ſæculares, quando non deſunt Regulares ab Ordinario approbati, 1615. Fermo 3. Iulij 87. §. 4.

Sed ad huiuſmodi Parochum, non ad Regulares, pertinent, Dominicis, & Feſtiuis diebus Confeſſiones audire, Matrimonia, excommunicationes, & indulgentias publicare, Pauperes, & egenos Piorum eleemoſynis commendare, Quarta funeralis, & ſimilia, §. 8. & 12.

9 Quando Concilium *ſeſſ. 7. cap. 8. & ſeſſ. 25. cap* 16. tractat de Viſitatione Parochialium exemptarum, non habet locum in Regularibus, in quibus Animarum curam exercent Fratres ipſi, 1620 Aſti 28. Aprilis 123.

Delegatio. Parochus concedere poteſt ſimplici Sacerdoti, vt omnia Sacramenta, excepta confeſſione, miniſtret, matrimoniaque ſolemnizet in ſua Parochia: nam approbationem Epiſcopi pro ſolo Pœnitentiæ Sacramento Tridentina Synodus poſtulat. Et hoc non obſtante conſtitutione Synodali in contrarium. *Sacra Congr. Epiſc. in vna Caſtellaneten.* 20. *Aug.* 1602. *fol.* 92. 95. *Victorell. ad Poſſeuin. c.* 8. *Append.* 3. *verſ. Simplex Sacerdos. Arg. Clem.* 1. *de Priuileg.*

11 *Parochiani* de Iure diebus feſtiuis tenentur Miſſam, ac Dei Verbum in propria Parochia audire, & in Paſchate confiteri proprio Sacerdoti, niſi ex honeſta cauſa ſe abſentarent *c.* 2. *de Paroch. Sixti IV. Extr. Vices illius. De tregua, & pace. Concil. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 4. *verſ. Moneat Epiſcopus.*

Licet prædicta Iura quo ad Miſſam, & Concionem non videantur vſu recepta. Vnde. S.C. Epiſc. 1581. *Conſa* 10. Octob. 129. decreuit, Parochianos hortandos, non vero cogendos, ad Miſſam audiendam in Parochiali; & multo minus in Cathedrali, 1592. Cariati 14. Decembris 220. 1593. 16. Mar. 71. C.C. Salernitana ad 4.

Quo vero ad Confeſſionem non poteſt Parochus prohibere ſuis Parochianis, ne tali Sacerdoti ab Ordinario approbato confiteantur: niſi aliud habeat conſuetudo, vel approbatio ſit data cum

conditione conſenſus proprij Parochi. *Bonac. de Sacr. diſp. 5. q. 5. ſect. 2. p. 5. numer 35.*

12 *Sepultura*. Parochus ad funus vocare non poteſt alios Sacerdotes, vel Clericos, quam deſtinatos ad hæredē mortui. *S. C. Epiſc. Lauden. 1601.*

13 Epiſcopus hæredes cogere non poteſt ad inuitandum Clericos Parochiæ, quouſque numerus fuerit expletus. *Rota in vna Calaguritana funerum 22. Maij coram Orano. Silu. v. Immun. 2. n. 7. Lauor. tit. 2. c. 3. n. 102. & 104.*

Nec prohiberet, ne Parochus celebret Officium Mortuorum ſine interuentu Vicarij foranei, 1603. Crema 29. April. 49. 10. Iuni 73.

Vel ne Campanas pro funeribus pulſent, ſine licentia ipſius Epiſcopi, 1601. Aliffe 20. Febr. 87. §. 19.

Vel ne mortui morte violenta ſepeliantur ſine ſua licentia, niſi ex aliquo capite priuandi venirent Eccleſiaſtica ſepultura, 1590. Otranto 26. Iunii 166.

14 Quamuis Defunctus iuſſerit, ad funus ſuum non niſi Regulares conuocari; non tamen ideo proprius Parochus cenſetur excludi, ſi intereſſe velit. *Sac. C. Epiſc. Montis Peluſij 1581. Synod. Caputaquen. Brancatij ſeſſ. 3. c. 10. num. 6.*

15 Parochus tamen non habet ius interueniendi ſepulturæ Monialium, 1603. Chiozza 7. Ian. 1.

16 Parochi non poſſunt prætendere maiorem eleemoſynam pro ſepultis in Eccleſiijs Regularium, quam in proprijs, vel aliorum Clericorum, 1603. Oſſeru. 27. Oct. 80.

17 *Benedictiones* Sacerdotales ſunt à Parocho petendæ, nec ſunt faciendæ ad alio, niſi de licentia illius, tam intra, quam extra Eccleſiam, intra limites ſuę Parochæ: exceptis tamen illis, in quibus conſuetudo aliter introduxit. Ratio eſt, quia licet quolibet Sacerdos habeat ad id poteſtatem Ordinis; non tamen habet poteſtatem iuriſdictionis: niſi eam accipiat ab Epiſcopo, vel à Parocho, vel niſi ſaltem ei competat de conſuetudine prçſcripta. Rectus enim ordo requirit, vt omnia regulentur ab vno Capite: quia vbi non eſt ordo, ibi eſt confuſio, vt etiam in naturalibus videmus. In Aquibus enim, teſte *D. Hieronymo ad Ruſticum, relato in c. 41. In apibus 7. q. 1.* Princeps vnu eſt: & Grues vna ſequuntur. Imperator vnus, Iudex vnus Prouinciæ; ſinguli Eccleſiarum Epiſcopi, ſinguli Prouinciarum Archiepiſcopi: & omnis ordo Eccleſiaſticus ſuis Rectoribus nititur. Experientia cernitur, ex huiuſmodi ſcandala generari, cum ſit immittere falcem in meſſem alienam. Vnde non immeritò Fuſcus *lib. 2. de viſit. cap. 2. n.* 8. docuit, huiuſmodi benedictiones pertinere principaliter ad ius Parochiale, cuius hęc ſunt verba: *Conſiſtit autem in Parochiale principaliter ſecundum Innocentium, & alios in rubr. de Parochis quod Parochiani, diebus feſtiuis in Parochia conueniat, Sacramenta recipiant, decimas perſonales perſoluant, oblationes faciant, benedictiones ſalutares deuotè, ac reuerenter ſuſcipiant: & ſic de ſepulturis, benedictionibus nubentium, & alij de iure debitis, & c.*

Hoc etiam tamquam certum prçſupponit Concilium Prouinciale Mediolanenſe, tit. de ſocietatib. *In Eccleſijs*, inquit, *vel Oratorijs confratrum, &c. neque vllæ benedictiones Candelarum, Ramorum oliuæ, Ouorum, aliarumque nouarum frugum, ad Parochi iuriſdictionem ſpectantes, habeantur*. Bonac. tom. 1. diſp. 4. q. vlt. pun. 7. §. 4. n. 1.

Et ita ſeruandum niſi obteſt conſuetudo in contrarium, reſcripſit Sac. Epiſ. C. Epiſcopo Caietano 26. Martij 1602. car. 32. & Senogallien. 1604. 7. Ian. 3.

Gauantus tamen *par. 4. tit. 19. num. 1. & 20. Rubr. Miſſalis*, benedictiones, quæ habentur in Miſſali, à quocumq; Sacerdote citra præiudicium Iurium Parochia-

rochia-

rochialium fieri poſſe; quæ verò in Rituali tantum ad Parochos propriè pertinere tradit.

Sed vera diſtinctio videtur eſſe, benedictiones, quæ publicè fiunt, puta parientium ciborum Paſchalium, tetium, domorum, &c. ſpectare ad Parochum, vt ſupra: quæ vero priuatim, vt aquæ benedictæ, &c. ad quemcumq; Sacerdotem. Qui ſenſus videtur S. Epiſ. & Reg. Congr. 1629. Capuccini 31. Aug. 267.

† Et S. C. C. quæ die 5. Maii 1618. cenſuit, Sacerdotes tam ſæculares, quam Regulares, poſſe benedicere fornaces, & ſimilia, non tamen ſolemniter. *

18 Ad Parochum pertinent functiones Sacerdotale in Eccleſiis, quæ ſub Laicorum ſunt gubernio, non a ad Cappellanos, neq; ad Sacriſtam; nempe Benedictiones Cinerum, Candelarum, Romanorum, Fontis baptiſmatis delationes Sacramenti, celebratio Miſſę feria V. in Cœna Domini, aſperſiones Domorum, & quæ fiunt die Dominico, Orationes quadraginta horarum, ſimiles. *S. Rit. Congr. 18. Maij. 1602. ſupra v. Confraternitas n. 19.*

19 *Eucbariſtia* debet in qualibet Parochiali omnino aſſeruari: quod ſi redditus, & Societas non ſufficiant, inſtituatur Quæſtor, vel eleemoſynarum collector, 1614. Aſſiſi 14. Martii 20.

20 *Matrimonium num.* 27. Parochus, qui debet intereſſe matrimonijs, eſt ille, in cuius Parochia Matrimoniū celebratur, ſiue mulieris, ſiue viri. Sed de conſuetudine] celebrari ſolet in Parochia mulieris. *Ex Rit. Rom. Rubr. de Matrim. verſ. eſt autem*. Valeret tamen Matrimonium, cui alterius contrahentium Parochus cum teſtibus interfuit, licet extra ſuam Parochiam; quamuis male faceret aſſiſtendo ſine licentia Parochi, vel Ordinarij loci.

21 Parochus pecat aſſiſtendo matrimonio inualido ex aliquo impedimento etiam occulto, quod ipſe extra confeſſionem nouit, niſi ab Ordinario, compellatur. *Bonac. de Matrim. q. 3. pun. 16. n. 8.*

22 *Approbatus* cenſetur Parochus (non autem alii Confeſſarii delegatam iuriſdictionem habentes, niſi prout facultas ſe extendit) à Iure communi, vt eligi poſſit in Confeſſarium à quocumq; qui facultatem habeat, ſiue ex priuilegio, ſiue ex Iubilæo, ſiue ex licentia Epiſcopi, ſiue proprij Parochi, éligendi ſibi Confeſſarium approbatum: & hoc tam in eadem diœceſi, quam in diuerſa, abſque alia diœceſani Epiſcopi approbatione: quia Concilium Trident. non requirit Epiſcopi ſpecialem approbationem in eo, qui habet Parochiale beneficium. Ideo Parochi ſeſe iuuare poſſunt ex ſolo ſuo conſenſu, non tantum intra eamdem diœceſim, ſed etiam in confinio diſtinctarum diœceſum, *Suarez. de Sacr. Pœnit. diſp. 18. ſect. 4. per totam.*

Nec videtur diſſentire. *Bonac. de Sacr. diſp. 5. q. 7 pun. 4. n. 12.* vbi tantum hoc negat, cum obſtant decreta particularia locorum. *Vide Diana 3. tr. 4. r. 160. & 5. tr. 12. reſol. 46.*

Vnde S. Epiſ. Congr. præcepit Epicopo Ciuitatis Plebis, ne vllo modo impediret Confeſſiones fieri, præſertim occaſione alicuius feſti deuotionis, & concurſus, cum Curatis, tam ſuæ diœceſis, quam vicinarum, illuc accedentium iuxta ſolitum; cum iſti cenſeri debeant idonei abſque alio examine, vel approbatione, 1640. 25. Maii 53.

Hac tamen ſpeciali conſuetudine præciſa, Sacra Concil. Congreg. referente Barboſa, negat etiam Parochum cenſeri idoneum extra ſuam diœceſim abſq; approbatione Epiſcopi diœceſani. Et hoc tamquam tutius eſt magis in vſu.

† Vnde cum idem Epiſcopus Ciuitatis

tatis Plebis ſupplicaſſet per S.C.C. declarari hoc dubium, an ſcilicet Parochus alienę diœceſis poſſit abſque eius licentia in ſua diœceſis confeſſiones audire. Eadem S.C. 19. Ian. ann. ſeq. 1641. reſpondit non poſſe. *

Multo minus alij Confeſſarij poſſunt extra locum ſuæ iuriſdictionis aſſumi ad audiendas Confeſſiones à Parochijs, vel ab alijs habentibus facultatem eligendi Confeſſores approbatos: licet hoc etiam afferat Ioann. della Cruz apud *Diana* 3. *tract*.4. *reſ*.110.

† Sed an Epiſcopus vigore priuilegij, de quo in c. fin. de pœnit. & remiſs. poſſit eligere Sacerdotem ſibi non ſubditum, qui non fuerit à proprio Ordinario antea approbatus? S.D.N. Greg. XIII. audita relatione S.C. die 1. Dec. 1582. reſpondit, non poſſe.

In Congregatione nihil de hoc reſolui potuerat, quia vota fuerunt paria. Vnde Epiſcopus extra diœceſim non poteſt confiteri neq; Regulari, qui non ſit ab Ordinario loci approbatus, 3 Oct. 1609. ad primum. *

23 Parochos approbatos ab Anteceſſoribus tempore prouiſionis Parochialium liberum eſt Epiſcopo iterum examinare, tam in viſitatione, quam extra. S.C.C. in vna Placen. 28. Aug. 1628. 1594. Coſenza 3. Ian. 5.

Et eis, ſi fuerint inſufficientes reperti, Coadiutures deputare. *Ex eadem Diana* 4. *tract*.4. *reſol*.59.

Ab eodem vero minimè, niſi ſuſpicio probabilis exiſtat, quod propter infirmitatem, vel aliud accidens, non eſſet amplius idoneus. *Ex eadem* 1594. *Coſenza* 3. *Ian*.5.

Vel quod fides approbationis fuiſſet minus Canonice conceſſa: tunc enim ad examen iterum vocatur ſub pœna priuationis, 1594. Lucera 13. Ian. 171. 1602. Terni 1. Octob. 105.

† Si non conſtet Oratorem fuiſſe ſpecificè approbatum ad ſupradictam Parochialem, poſſe nunc approbari, vel reprobari, quamuis approbatus fuerit ad curam Animarum in genere. C.C. 17. Aug. 1606 Camerinen. *

24 Parochus, qui diù Parochiam poſſedit compelli non poteſt ad oſtendendum, ſe fuiſſe examinatum ad præſcriptum Concilium 1603. Ventimiglia 25. Iunij 74.

25 Etiam Parochi locorum exemptorum examinari debent ab Epiſcopo, 1601. Acqſta 9. Ian. 49. Maſſa 26. Nouem. 138.

† Et ſi ſint nullius, ab Epiſcopo viciniori, C.C. 13. Iunij 1610. Vrbinat. &c. *

Qui ſicuram exerceant cum ſola approbatione ſui Prælati, debent ſuſpendi, 1602. Rieti 17. Decemb. 149. Si tamen Epiſcopus propter litem ſuper Iuſpatronatum recuſet præſentatum examinare, S.C. id pro illa vice committere ſolet alicui Epiſcopo vicino ſine partium pręiudicio, 1655. Aſcoli 1. Octob. 255.

26 *Offic*. num. 32. Parochi compellantur ab Epiſcopo ad ſua munia exequenda, etiam ad functionem Iouis, & Sabbati Sancti, non obſtante, quod ſint ſubcollectores, 1601. Triuento 22. Maij 140. 1637. Noli 22. Maij 1648. Spoleto 10. Ian. 13. 1649. 14. Maij 16. 15. Iul. 38.

Immo etiam Regulares, 1599. 28. Apr. 37.

Non tamen ad denuncianda delicta, quæ quotidie committuntur intra limites ſuæ Parochiæ 1635. Lucca 23. Nouemb. 99.

27 Non debet Ordinarius ſine cauſa valde graui, ac releuanti auferre propriis Curatis celebrationem baptiſmorum, & Matrimoniorum, eaque ipſi miniſtrare, vel alijs delegare, 1580. Trani 2. Aug. 37. 1604. Napoli 17. Sept. 79.

Neque libros auferre, ſed tantum eorum exhibitionem, vel notam poſtulare, 1604. Caua 12. Iulij 6, 1623. Sutri 25. Sept. 99.

28 *Prædicationis* munus ſi curati idonei per ſe volunt obire, licet à Communitatibus non electi, non debent impediri, ſed non poſſunt eleemoſynam ſolitam prætendere; vt latius dixi in explic. Can. lib. 1. tit. 31. De offic. Ord. n. 6.

29 *Reſidentia*. Parochus non poteſt, licentia non obtenta, per hebdomadam abeſſe à ſua Parochia, etiam relicto Vicario idoneo approbato ab Epiſcopo. *Eadem teſtes Garzia p. 3. c. 2. n. 33. in 3. decl.*

Immo Epiſcopus Parochis præcipere poteſt ne vltra duos dies ſine licentia abſint: licet quando petunt licentiam, non debeat coarctari ad duos dies, ſed dilatari infra duos menſes iuxta caſuum contingentias, arbitrio Epiſcopi. *Ex eadem, & Epiſc. vt in meo Compendio.*

30 Parochus, qui in ſua Parochia graues inimicitias habet, poteſt de licentia Epiſcopi ab Eccleſia ſua per annum abeſſe. *Ex Sac. C. C. Emanuel Sà v. Reſidentia 13.*

† Sac. quoq; C. C. cenſuit, ſi inimicitiæ veræ ſint, & poſt obtentam Parochialẽ ac ſine culpa Parochi, ortę, poſſe ab Ordinario dari dilationẽ Parocho vt in alio loco viciniore, ac tutiore maneat durantib. ipſis inimicitijs, dum nõ vltra annum durent. Interea autem idoneum Vicarium in ipſa Parochiali ab ipſo Ordinario ponendum, eiq; congruam portionem aſſignandam eſt redditibus ipſius Parochialis. *lib. 47. 74.**

Sed tutius eſt à S. C. Epiſc. vel Reſidentiæ licentiam obtinere, quam regulariter concedere ſolent ad ſex menſes ea conditione adiecta, vt interim, vel inimicitias componat, vel beneficium permutet, aut alias dimittat, *vt latius in d. meo Compendio.*

† Si Parochus abſit per octo menſes, & poſtea hoc non expreſſo, obtineat licentiam abſentiæ per tres menſes, huiuſmodi licentia eſt ſubreptitia, & nulla. *Sagonem in Corſica 12. Auguſti 1617. v. Abſentia.**

31 Parochus reſidere debet in loco, vbi ſita eſt Eccleſia Parochialis, etiamſi ei datus eſſet Coadiutor ratione infirmitatis. *Congr. apud Garz. 3. cap. 2. numer. 178.*

† Etiam in anno ſibi de iure conceſſo ad ſuſcipiendos ſacr. ord. *C. C. Caſertam 14. Aug. 1607.*

Et non obſtante contradictione Parochianorum, dum amotionis legitima cauſa non adeſt. *1595. Aſſiſi 5. Decemb. 105.*

Nec poteſt abeſſe ſub prætextu, quod velit renunciare, *1602. Ripatranſina 31. Maij 51.*

Et non obſtante quod ſit Parochus amouibilis: quia tenetur reſidere, ac ſi eſſet perpetuus. *C. C. Elboren. 14. Martij 1615.**

Debet autẽ habitatio Parochi, vel eſſe intra limites Parochiæ, vel prope in modica diſtantia. *Ex eadem Diana 3. tr. 4. reſol. 156. in fin. Bonac. t. 1. de oblig. reſid. pun. 1.*

† Sacra quoque C. C. cenſuit, Rectores Parochialium debere reſidere in domo ipſarum Parochialium. Quod ſi Parochialem domum non habeant, tunc in alia domo, quæ ſit intra limites Parochiæ, aut ſaltem in viciniori Eccleſiæ Parochiali, vt inde commodè poſſint per ſeipſos ei inſeruire. *lib. 48. 473. Bononien. 656.**

Qui tamen Vicarium perpetuum deputari obtinuit, non tenetur reſidere, *Ex eadem in vna Portugallen.*

32 Parochi non poſſunt à ſuis ſubditis tempore peſtis diſcedere. Sed tenentur illis Sacramenta miniſtrare etiam periculo vitæ niſi alios Miniſtros ſufficientes, & idoneos ſubſtituerint. Ad hoc tamen non tenentur alii Sacerdotes, qui curam Animarum non habent quia hi tenentur tantum ex caritate, quæ citra extremam neceſſitatem non obligat ad miniſtranda Sacramenta cum

peri-

periculo vitæ. *Bonac. de legib. diſp. 3. q. 4. pun. 4. n. 5.*

Et regulariter Sacramentum Confeſſionis miniſtrare tenetur Parochus cū periculo vitæ, niſi moraliter certus, ſit Infirmum non habere conſcientiam peccati mortalis; Euchariſtiæ, ſi confeſſus eſt, probabile: Extremæ vero vnctionis, quod non eſt neceſſarium, probabilius non teneri, niſi cum Infirmus aliud Sacramentum recipere non potuit. *Diana 3. tr. 4. reſol. 174. & 5. tr. 3. reſol. 93.*

33 Parochus ruralis non habetur pro reſidente, ſi in ciuitate habitet Dominicis tantum, & feſtiuis diebus ad Eccleſiam ſuam accedens licet non amplius quam tribus, aut quatuor paſſuum millibus diſtantem. Nec deputari poteſt magiſter grammaticæ; etiam ſi Parochialis non vltra duo milliaria diſtet, etiam ſi ſingulis diebus feſtiuis in Parochiali velit intereſſe Nec propter neceſſitatem habitare poteſt in ciuitate ad docendam Grammaticam relicto Vicario cum congrua portione, etiam ſi ſolemnibus diebus intereſſe velit, Et Epiſ. Poteſt compellere Parochos ad reſidendum, non obſtante conſuetudine reſidendi in loco diſtanti ad ſex milliaria: etiam ſi Parochialis collatio ad Abbatem Regularem ſpectaret, nec liceret abeſſe Parocho cauſa ſtudij. Item non licet Epiſcopo, niſi pro duobus menſibus, vt aliquo Curato ſuæ diœceſis, etiam ſi idoneum œconomum ſubſtituat, etiamſi eo vti vellet pro ſuo ſeruitio; puta pro Vicario, vel Secretario, vel in Viſitatione. *Omnes iſtos caſus refert deciſo Barboſ. 3. alleg. 57. nu. 74. vſq. ad 87. Et ego in ſæpe citato meo Epiſc. Compendio.*

Parochus autem vrbanus, tam Epiſcopi, quam Capituli Vicarius deputari poteſt, ſi habeat alia requiſita. *S. Congr. in vna, Aurien. 19. Mar. 1610. & 19. Iulij eiuſdem anni. Barboſ. de can. c. 42. numer. 37.*

34 *Miſſam* diebus Dominicis, & feſtiuis de præcepto celebrare tenetur Parochus, etiam in Parochijs vnitis, & ſi non poteſt habere Capellanum, alternatim, 1603. Nullius Marcatello 23. Dec. 152.

Et Pro Parochianis, non pro alijs, ſacrificium applicare, ſaltem ſemel in hebdomada. *Tolet. lib. 5. c. 5. n. 7. Bonac. de Sacr. diſp. 4. q. vlt. pun. 7. nu. 4. 1649. Perugia 23. Iulij 38.*

Vnde eo die non poteſt aliud ſtipendium accipere. *Rodr.* 1. par. c. 250. numer. 11.

† Ex Trid. ſeſſ. 23. cap. 1. Cuius Sac. Congr. die 12. Febr. 1639. reſpondit, Archipresb. Terræ Corialiani Hyruntinæ diœc. teneri quolibet die feſto in Eccleſia Parochiali celebrare cum applicatione ſacrificij pro Populo, etiam ſi Eccleſia habeat tantum redditus incertos.

Et die 22. Septemb. 1622. cenſuerat poſſe ad id compelli diebus Dominicis, & feſtis etiam per cenſuras.

Eadem in vna Ciuitatis Caſtellanæ 8. Auguſti 1648. vtraque parte audita, & rationibus mature perpenſis, cenſuit, dictum Archipresbyterum teneri diebus Dominicis, & alijs feſtiuis de præcepto Miſſam in dicta Eccleſia Cathedrali celebrare, & ſacrificium pro Fundatoribus, & ſuis ouibus applicare, abſque eo quod dictis diebus aliam eleemoſynam accipere poſſit.

Et die 7. Iulij 1649. cenſuit, Vicarium Eccleſiæ Sanctæ Suſannæ ad exercendam curam Animarum deputatum, teneri diebus Dominicis, & feſtis ſacrificium offerre pro Ouibus ſibi commiſſis, abſque eo quod poſſit recipere aliam eleemoſynam, ſeu pro alijs ſacrificium applicare.

Multi tamen aſſerunt, Parochum de Iure Diuino nunquam teneri ad Miſſam applicandam pro populo; quæ opinio.

nionem probabilem eſſe cenſui in Collect. ad Io.21. 15. 6.

† Et adhuc probabilem cenſeo, donec conſtet ſupradicta decreta vniuerſaliter publicata: maximè cum nullum ex ipſis fuerit per Sanctiſſimum ſpecificè, & expreſsè confirmatum. Vide ſupra v. Concilium n.*

35 Miſſa in feſtis ordinarijs celebrari, & audiri poteſt in aliqua Eccleſia vicina, quando Parochialis nimium diſtat, 1582. Caua 3. Oct. 13.

36 *Candelas* Parochi non ſunt cogendi domos tranſmittere, ſed tantum eas die ſuo in Eccleſia diſtribuere, niſi quis eo tempore ſit legitimè impeditus ad Eccleſiam accedere. S. C. *Epiſc. Fulginaten.* 1581. *ſupra v. Candelæ.*

37 *Supprimi* non poteſt ab Ordinario Parochialis, vt erigatur in beneficium ſimplex, 1621. Camerino 1. Octobris 104.

38 Vbi fieri poteſt, remoueri debet Parochia de Eccleſijs Monialium, 1619. Camaldoli di Piſa 25. Maij 184.

Vnde Bullæ Apoſtolicę de Cura in Eccleſ. Monialium; ſolita exerceri per Curatum amouibilem, reputantur ſubreptitiæ, vel falſæ, 1602. Genoua 15. Ianuarius 3.

Et vbi remoueri non poteſt, caueat Parochus, ne claues Eccleſiæ exterioris alicui conſignet, 1617. Bologna 15. Septemb. 246.

39 *Renunciari* Parochialis annexa canonicatui non poteſt retento canonicatu, 1602. Nola 4. Iunij 58.

40 Parochus, qui renunciauit per metum cadentem in conſtantem virum ſi re adhuc integra, ceſſet cauſa metus, debet reſtitui, 1602. Alba 17. Apr. 35.

† Diſtinctio. Dum Conc. *Trid. cap.* 13. *ſeſſ.* 24. loquitur de Parochiis diſtinguendis, non habet locum in eis, quæ licet certos fines non habeant, per certas tamen familias diſtinguantur. *lib.* 27. 117. *ad* 2.

Vnde Sacra C. C. declarauit, non licuiſſe Epiſcop. Septempedano vulgo S. Seuerini, à Parochia, quæ per familias diſtinguebatur, aliquam ex ipſis familiis ſeparare, & alteri Parochiæ applicare. *lib.* 87. 523.

Sacra quoque Epiſcop. Congreg. licet ſemper magis probauerit diſtinctionem Parochiarum quæ fit per vias, & domos quam quæ ſolummodo per familias; nihilominus ad id Parochianos cogi nunquam voluit. 1587. *Spoleto per trieui* 20. *Octob.* 235. 1597. *Policaſtro* 24. *Martij* 28. *Nouara* 17. *Febr.* 13. *

PASCHA.

Regularis 30. *Tertiarij.*

1 TEmpus Paſchale quo ad obligationem communicandi in propria Parochia, intelligitur à Feria V. in Cœna Domini, vſque ad Dominicam in Albis incluſiuè, 1589. Caſale 27. Iunij 202. 1595. Caua 22. Febr. 4. 1601. Cirenza 29. Maii 141. Spoleti 3. Septemb. 200.

† Qui non confitentur, & non communicant in Paſchate, non tamen ſunt ipſo iure interdicti, ſed ſunt interdicendi per ſententiam; vnde ſi ante declarationem moriuntur, non priuantur Eccleſiaſtica ſepultura, modo obierint cum ſignis contritionis, 1595. Gaeta 24. Iunij 40.

Sacra C. C. cenſuit, aduerſus eos, qui temporibus ab Eccleſia præſcriptis, ad confeſſionis, & Euchariſtiæ Sacramenta accedere negligunt, &c. *Omnis vtriuſq; ſexus. De pœnit. & remiſſ.* pœnas contemnunt, licere Epiſc. etiam ad excommunicationem procedere, niſi forte de proprij Sacerdotis conſilio ex aliqua rationabili cauſa ab huiuſmodi perceptione ad longius tempus duxerint abſtinendum. *lib.* 18. 609. 28. Ianuarius 1587. *ad* 1.

Et eleemoſynas aliquas pios loco applican-

plicanda pro emendatione iniungere. *ad* 2.

Non tame expedire, vt Epiſcopus ex talium abſolutionem reſeruet, antequam eos excommunicet. *ad* 3.*

2 Qui fuerunt Interdicti declarati ex eo, quod tempore Paſchatis non communicauerunt in Parochia, ſi poſtea ibi communicant, debent abſolui, & Credulones amoueri, 1613. Troia 30. Apr. 39.

3 Non approbatur pœna pecuniaria, præſertim grauatoria, contra declaratos Interdictos, 1589. Caua 28. Aug. 270.

4 Epiſcopus non debet procedere contra eos, qui in Paſchate commonicauerunt Romæ, 1624. Caſtro 24 Maii 71.

5 Et ſi benedictio ouorum in die paſchatis ſpectet ad Rectorem, & Parochum loci: fuit tamen exiſtimatus rigor nimius, quod Epiſc. contra ſimplicem Sacerdotem, qui benedixerat illa die quædam oua, commiſſarium expedierit, 1637. Terracina 12. Maii.

9 Prohibeatur Regularibus adminiſtrare ſæcularibus ſacramentum communionis, etiam deuotionis cauſa, ipſo die Paſchatis; in alijs vero diebus temporis Paſchalis declaretur, eos, qui Sacram communionem receperint extra Parochiam, præcepto Eccleſ. non ſatiſfacere, 1627. Bouino 10. Sept. 118.

† Nam Regulares non poſſunt adminiſtrare Euchariſtiam ſæcularibus in Dominica Reſurrectionis, licet antea ſatisfecerint, vel poſtea intendant ſatiſfacere præcepto in Parochia; quia pro eo die non habent priuilegium. *lib.* 7. 519. *lib.* 39. 560. *ad* 1.

7 Oblati extra clauſtra degentes tenentur in Paſchate communicare in Parochia, 1646. Regolari d. Oppido 2. Martij 14.

PATER.

Dos. Exhæredatio. Filius. Infamis. Occiſio. Penſio. Poſthumi. Prouincia.

1 QVi. Parentum nomine veniunt ſolum Pater, Mater, Auus, Auia, & alij Aſcendentes, à quibus naturaliter deſcendimus ad effectum, vt ex illorum percuſſione caſus reſeruatus iucurratur. *Barboſa* 4. *p. alleg.* 51. *n.* 114.

2 Patres conſcriptis dicebantur olim Conſiliarij ſiue Senatores, quia ſcribebantur. *S. Th.* 1. *q.* 24. 1. *c.*

3 *Generare* Pater vellet filium ſibi ſimilem, & ita marem: tamen impeditur quandoque, & generat fœminam ex defectu virtutis actiuæ, vel ex indiſpoſitione materiæ, vel etiam ex aliquo accidenti extrinſeco, ſicut dicit. *Philoſ. lib.* 4. *de generatione Animalium capit.* 2. *to.* 4. quod ventus Septentrionalis coadiuuat ad generationem maſculorum, Auſtralis vero ad generationem fœminarum.

Quandoque etiam ſequitur generatio ex forti imaginatione in conceptione, ad quam de facili immutatur corpus. Et hoc pręcipuè poterat eſſe in ſtatu innocentiæ, quando corpus magis erat animæ ſubiectum, vt ſcilicet ſecundum voluntatem generantis diſtingueretur ſexus in prole, ſi in eo felici ſtatu permanſiſſent Parentes noſtri. *S. Th.* 1. *qu.* 99. 2. 2.

4 *In beneficia* filiorum poſſe Patres ſuccedere, probabilius videtur, quia non militat eadem ratio: cum rarum ſit, quod parentes ſuccędant filijs, & Pęnalia non ſint extendenda. *Ex Congreg. Conc. Barboſa Cllect. Bullar.* v. *Pater. Sanchez Conſil. moral. lib.* 2. *c.* 1. *dub* 19.

5 *Sepulturam* an filio impuberi Pater eligere poſſit, non eſt omnium vna eademque ſententia.

Prima opinio eſt affirmatiua, Tum

quia Pater filio impuberi teſtamentum facere poteſt. §.*Igitur.Inſt.de Pupill.ſubſt.*

Eique in bonis etiam Maternis ſubſtituere. *l.1.ff.i. de vulg. & pop.ſubſt.*

Tum quia expenſæ funeris filij ſpectant ad Patrem. *l.filius familias 19.ff. v. de in rem verſo.*

Et hanc opinionem tenet gloſ.in cap. De vxore 7.§. vtrum. ver. Definitum: extra pe ſepulturis.

Secunda fuit opinio, ſtandum eſſe conſuetudinis; quia ſic decreuit Lucius Tertius in d.c. De vxore. §. Vtrum.

Tertio ſuperuenit ius Bonifacij Octaui, qui ceſſante conſuetudine,decreuit impuberes neceſſario eſſe, vel in ſepulchris Maiorum ſuorum, vel in Parochiali Eccleſia tumulandos *c. licet. 4. de ſepult. in 6.*

Quarto,& vltimo Sacra Epiſconorum Congregatio reſcribens ſuper hoc Vicario Epiſcopi Fulginaten. diſti nguendo declarauit, Patrem poſſe filio impuri ante mortem eligere ſepulturam, poſt mortam vero ſecus, 21. Octobris 1587.

Quod intelligendum eſt,dum non adeſt conſuetudo. *Rota apud Ludouiſ.deciſ. 276. Diana 3.tr. 3. reſol.* 107.

Hodie circumfertur impreſſum decretum, quo aſſeritur, Sacram Congregationem ſæpius cenſuiſſe, poſſe Parentes filijs ſuis impuberibus ſepulturam eligere in Eccleſijs Regularium, maximè ſi ſit conſuetudo, & ſibi exiſtat ſepulchrum Maiorum.

Hoc tamen decretum nihil diuerſum habet *à de licet*, quia illud *maximè*, exponendum eſt per *præſertim*, vel conditionaliter per *Si;* Videlicet ſi ſit conſuetudo, vel adſit ſepulchrum Maiorum, vt eadem Sac. Epiſcoporum, & Regul. Congregatio declarauit 19. Iunij 1648. prout in Regiſtro per me confecto n.7.

6 Pater non tenetur ex delicto filij impuberis, *c. 2. de delict. puerorum.*

7 De Patre exponente filium, vide quæ dixi lib.1. Inſt.Ciuil. *Quib.mod.ius pa.po.ſoluitur, n.* 23.

8 Parentes poſſunt negare aliquandiu conſortium, & colloquium filijs, qui contra eorum voluntatem indignum, vel nimis infimum Matrimonium contraxerunt, ſi hoc non faciant ex odio, ſed aliquem bonum finem puta iuſtæ vindictæ, vel ad exemplum, ad honorem domus ſiue familiæ, &c. *Diana 4. tr. 4. reſol.* 182.

9 Pater tenetur dare filiæ ſuppellectilia neceſſaria, præſertim ſi dotata eſt aliunde, quam de paternis bonis, 1602. Cortona 6. Aug. 52.

Nec non alimenta, & dotem, quamuis ingreſſa fuiſſet Monaſterium eo inſcio, vel inuito, 1603, Aſſiſi 8. Apr. 24

PATRIMONIVM.

Ordo 25.

PATRINVS.

Cognatio.

PATRONVS.

Beneficium. Clericus. Epiſcopus. Filius. Hæres. Hoſpitale. Iuſpatronatus. Oeconomus. Parochus. Præſcriptio. Viſitatio.

1 **E***Dictum*. Diſpoſitio *cap.fin. de elect. in 6.* vt confirmatio electionis, non propoſitis Edictis, vel non citato coelecto ſiue oppoſitore, quando certus eſt, ſit nulla, locum habet etiam in præſentatione. *Lambertin.*

2 *Formam Edicti ponit Lambertin. de Iurepatr. lib.2. p. 2. q. 6. art. 21. num. 2. vt ſequitur.*

Petrus;

Petrus, Tit. S. Saluatoris in Lauro S. R. E. Presb. Cardin. Othobonus Epiſcopus Brixien. Comes, &c.

VNiuerſis, & ſingulis hoc præſens Edictum inſpecturis, viſuris, & audituris pariter, & lecturis ſalutem in Domino ſempiternam. Vacante nuper quadam Cappella ſub tit. S. N. intus Eccleſiam S. N. Ciuitatis noſtræ Brixien. per mortem q. N. Presbyteri à Ponte Vico noſtræ Diœceſis, & dictæ Cappellæ vltimi, & immediati Poſſeſſoris; comparuerunt coram Nobis N. & N. Nobiles laici Brixien. aſſerentes ſe Patronos, & eſſe in quaſi poſſeſſione Iuriſp. & pręſentandi Cappellanum in d. Cappella, cum illam vacare contigerit. Et ſic præſentarunt Nobis R. D. Presbyterum N. Brixienſem præſentem in Cappellanum dictæ Capellæ, pręten-tes illum à Nobis inſtitui. Nos vero attendentes dictum Apoſtoli monentis, non eſſe cito manum imponendam electo, dictam præſentationem ſic vt præmittitur coram Nobis factam de dicto N. intra tempus de Iure Patronis laicis datum ad præſentandum, de prædictis veram notitiam non habentes, admiſimus ſi, & in quantum, &c. Et ne aliquis allegare poſſit ſe ſupplantatum, tenore præſentis noſtri Edicti requirimus, & monemus omnes, & ſingulos, aliquod ius vt præſentantes, vel vt præſentati prætendentes in prædictis, ac dictæ præſentationi, & contra Perſonam Præſentati opponere volentis, & quomodolibet ſua intereſſe putantes, quatenus intra terminum dierum nouem, quorum tres dies pro primo, tres pro ſecundo, & reliquos tres pro tertio, vltimo, ac peremptorio termino eis, & cuilibet ipſorum aſſignamus, comparere debeant coram nobis ad dicendum, opponendum, & allegandum, quicquid dicere, opponere, & allegare voluerint, quare procedi non debeat ad inſtitutionem petitam vigore pręſentationis prędictæ, factæ coram Nobis per ſupradictos N. & N. de dicto Presbytero N. Alioquin dicto termino elapſo, & aliquo non comparente, nec legitimè ſe opponente, procedetur per Nos, Iuribus Præſentantium, & Præſentati valentibus, & ipſius Præſentati meritis requirentibus, ad eius inſtitutionem, prout Iuris fuerit, non obſtante, quod de tempore dato à iure ad præſentandum ſuperſit. Et vt de prædictis nullus ignorantiam allegare poſſit; hoc præſens publicum, & generale Edictum per infraſcriptum noſtrum Cancellarium deſcribi iuſſimus: noſtriq; ſigilli, quo in talibus vtimur, mandauimus impreſſione Muniri. Datum, &c.

3 *Præſentatio* facta, lite pendente, dicitur attentata. *Rota apud Seraph dec.* 797.

4 Non imponenda pœna excommunicationis contra facientes practicam de ſe præſentari faciendo ad beneficia vacatura, 1618. Molfetta 19. Ian. 4.

5 Clericus in Beneficijs ſimplicibus poteſt præſentare ſeipſum, in alijs vero ſecus. *Prout hæc, & alia latius dixi lib.* 3. *Inſt. Imper. de ſucceſſor. libertor. n.* 7.

6 Epiſcopi ſine diſpenſatione præſentari non poſſunt ad beneficia Iuſpatronatus, Cardinales vero ſic. *Diana* 5. *tr.* 2. *reſ.* 15.

7 Plures compatroni, ſeu plures heres vnius Patroni, ſi non conueniant in præſentando, poſſunt ad inuicem paciſci, vt alternis vicibus præſentent. Immo hoc libere facere poſſunt, cuiuſcumque ſint numeri, ſine vlla ſuperioris auctoritate, nulla diſcordia interueniente, ac licet Eccleſ. non valet. *Clem. Plures alieno. De Iura Patr.*

Et licet Patroni ſint dubii. *Rota apud Farin. p.* 3. *tom.* 2. *dec.* 147. *n.* 7.

8 Patronus abſens non poteſt præſentare per litteras, vel per Nuncium, neque præſens Clericum abſentem. Licet

cet ſecus ſit in electione, poſtulatione, vel collatione. *Lambertin. lib.* 1. *q.* 11. *art.* 1. *n.* 7 *ſeqq.*

Fallit quando præſentandus abſens ad beneficia non curata eſt adeo dignus, notus, & idoneus, vt examinatione non indigeat. *art.* 2. *& ſeqq.*

9 *Tempus*. Patronus Clericus, ſeu Iuſp.Eccleſiaſt.habet ſex menſes ad præſentandum; laicus vero quatuor: quia laicus reuocare poteſt præſentationem re integra, non autem Eccleſiaſticus.Si tamen Eccleſ. fundata ſit à duplici Patrono, altero laico, altero Eccleſiaſt. vterq; ſex menſes habebit ad præſentandum, & non quatuor tantum. *gloſ. fin. c. vnic. De Iurep. in* 6.

Item Eccleſia Patrona, cui donatum fuit Iuſpatronatus à laico, habet ſex menſes: *Lambertin. lib.* 2, *par.* 2. *quæſt.* 1. *art.* 4.

Quia Iuſp. Laicale donatum Eccleſ. efficitur Eccleſiaſt. *Rota apud Seraphin. dec.* 1420.

† Vide *Fagn. c. cum autem De Iurep. n.* 8. vbi dicit, quod Patronus laicus ſemel tantum poſt primam præſentationem poteſt præſentare, & tunc non priuatiuè, ſed cumulatiuè tantum quo ad primo Præſentatos.*

10 Negligentia Patronorum in præſentando non punitur in pecunia, ſed Iuris ſui pro illa vice amiſſione, 1582. Peſcia 36. Gennaro 30.

11 *Donari* non poteſt laico Iuſp. & Ius præſentandi ſine conſenſu Epiſcopi; cum eo vero ſic. *Rota apud Ludouiſ. dec.* 420.

Eccleſiæ vero donari poteſt etiam ſine conſenſu Epiſcopi. *c. vnic. De Iurep. in* 6.

Et compatrono. *Rota apud Farin. p.* 3. *tom.* 2. *dec.* 191. *num.* 5. *& apud Otbob. dec.* 230. *num.* 11.

Non tamen Patronus poteſt donare ius alteri in præiudium ſuorum Deſcendentium, qui fuerunt ad illud expreſsè vocati. *Garzias de benef.* 5. *p. c.* 9. *num.* 20.

12 Controuerſum fuit ſuper donatione quadam facta ab Ant.Maria Parauesio Dominę Lucretię Vxori omnium, & quorumcumq; bonorum mobilium, & immmobilium, Iurium, & actionum vniuerſarum: an ſcilicet in ea comprehenderetur Iuſpatronatus, quod idem Ant. Maria habebat ad quoddam Hoſpitale?

Et pro negatiua adducebatur Innoc. *c. Ex litteris n.* 2. *& ibi Card. q.* 11. *de Iurep. Decius c. Sedes n.* 3. *De reſcript. Couar. Var. reſ. l b.* 3. *c.* 13. *n.* 4. *Lambertin. de Iurep. lib.* 1. *p.* 2. *q.* 5 *art.* 4. *per tot.*

Sed contrarium conſueuerunt Domini ex quo opinio Innocentij non eſt recepta, vt animaduertit *Abb. in d. c. Ex litteris n.* 12. Et Decius in d. c. Sedes, loquitur in Iuribus ad certum locum reſtrictis, & eodem modo DD. relati à Couar. vbi ſupra. Neq; opinio Lambertini eſt vera: Fundat enim ſe in reſtrictione, quę inducitur ex particula illa *mea*, quę nihil facit, vt animaduertit Rebuff. *in l. Bonorum, ff. nu. de verb. ſignif.* Et contrarium tenuit *Abb. vbi ſupra. Decius conſ.* 127. *n.* 2. *prope finem, vbi de communi. Puteus dec.* 151. *Ferret. conſ.* 179. *n.* 2.

Nec obſtat, quod dictio *bonorum* reſtricta ſit ad mobilia, & immobilia: quia vlterius proceſſum fuit ad Iura, & actiones vniuerſas: ideo ceſſat obiectum quo ſit, appellatione bonorum in contractibus non venire Vniuerſitatem, *vt per Bald. conſ.* 1. *n.* 4. *lib.* 3. *Tiraq. de retract. lign.* §. 1. *gloſ.* 7. *n.* 5.

Venit enim Iuſpatronatus appellatione bonorum vniuerſorum. *Bald. conſ.* 32. *lib.* 1. *n.* 3.

Tranſit enim cum vniuerſitate. *d. c. Ex litteris, & c. Cum ſæculum. De Iurep Berous. conſ.* 66. *n.* 29. *& conſ.* 78. *num.* 2. *lib.* 3. *Ita ad Verbum Rota apud Serap. dec.* 725.

13 *Si in venditione* Vniuerſitatis ex-

primatur, quod venditur etiam Iuſpatronatus, & talis expreſſio fiat coniunctiuè, puta *Vendo tibi hæreditatem ſeù Caſtrum, & Iuſpatronatum*: Vendens priuatur Iuſpatronatu, quod non transfertur ſed Eccleſia efficitur libera; licet venditio valeat quo ad alia. *Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 9. Lambertin. de Iurep. lib. 1. p. 2. q. 5. art. 20.*

Secus ſi exprimatur declaratiuè. Puta vendo hæreditatem, aut Caſtrum, declarando, quod cum tali venditione transſire debeat etiam Iuſpatronatus, vel nolle aliquod Ius retinere, neque Patronatus: quia tunc tranſit, & transfertur. *Ioan. Andr. & Cald. in c. Vnico de Iurep. in 6. Roccus verb. Ipſo vel is, num. 46. Couar. Var. reſ. lib. 2. c. 18. num. 8. Barboſa Collect. c. Ex litteris 8. De Iurep. nu. 3. Viu. de Iurep. p. 1. lib. 4. cap. 5. num. 13. Othob. dec. 234.*

Cautela tamen eſt, quod in emptione Vniuerſitatis nullo modo exprimatur Iuſpatronatus: ſed perfecto contractu Venditionis, Notarius apponat Venditorem declaraſſe, non fuiſſe ſuæ intentionis, vt penes ſe retineret Iuſpatronatum. *Lambert. art. 20. Rota apud Farin. 2. p. dec. 399.*

14 Vniuerſitas dicitur quæ cõtinet in ſe corporalia, & in corporalia. *Bald. conſ. 31. Incipit. Quidam nobis. Vol. 3.* vbi dicit, eſſe conſideranda verba Contractus, vtrum venditio ſit facta ſub forma Vniuerſitatis, an vero ſint venditæ res Corporales tantum. Vnde vẽdendo omnia bona, quæ quis habet in aliquo loco, infallibiliter tranſit Iuſpatronatus, niſi ſit exceptum, vel niſi in caſu, quo vendens non haberet in eo loco alia bona, vel Iura, quam Iuſpatronatum: quia tunc fieret fraus legi, & perinde eſſet, ac ipſum Iuſpatronatũ ſpecificè vendere. *Ita Rocchus de Curte tr. de Iurepatr. verbo Ipſe velis*. Malè à quibuſdam pro contraria ſenten. allegatus.

Quidam tamen in hac materia valde implexa, & intricata, eum exponunt, dummodo illa bona faciant vniuerſitatem realem, & non verbalem tantum, iuxta deciſionem Littæ, quam retuli lib. 3. Ciuilium tit. 8. n. 6.

15 Quando conſtat, Eccl. eſſe dotatam ex bonis exiſtentibus in aliquo Caſtro, vel loco, eius Iuſp. cenſetur annexus vniuerſitati bonorũ illius loci *Rot. apud Farin. p. 3. tom. 2. d. 314. n. 3.*

16 Quando Iuſpat tranſit cum vniuerſitate ratione annexionis, apprehẽſa poſſeſſione, vel quaſi Vniuerſitatis, cẽſetur apprehenſa etiam Iuriſp. *Rot. apud Farin. p. 3. tom 2. dec. 25. n. 29.*

17 An Iuſp. tranſeat in Fiſcũ, vtraq; probabilis, vt dixi *lib. 3. Ciuilium tit. 8. n. 6. verſ. Sed hinc*.

18 Profeſſi non præſentant, niſi de licentia Superioris; quia Ius præſentãdi tranſit in Monaſterium. *Rot. apud Seraph. dec. 1328.*

19 Iuſpatronatus pro filijs deſcendentibus, & hæredibus requirit vtraq; qualitatem. *Rota apud Seraphin. dec. 456. num. ſeq.*

20 Ex verbis, *Item reliquit, & mandauit, quod perpetuo ſui hæredes, & ſucceſſores præſentare, & eligere poſſint Cappellanos, &c.* Colligitur, Teſtatorem nõ ſimpliciter vocaſſe Deſcendentes, ſed tunc demum, ſi fuerint ſucceſſores. Nõ poſſunt autem eſſe ſucceſſores, niſi etiam ſint hæredes. *Rota apud Burat. dec. 647. n. 1. & ſeqq.*

21 Si admittimus, Iuſpatronatus eſſe reſtrictum ad deſcendentes alicuius, & ſic intelligi de familia effectiuè: non ideo deficientibus deſcendentibus, faciendus erit tranſitus ad Tranſuerſales: quia in poſtremo Deſcendente Iuſpatronatus deſint eſſe Gentilitium, & inde efficitur hæreditarium. *Rota in vna Romana Iuriſpatronatus Vener. 15. Martij 1630. coram Merlino. Et apud Farinac. part. 3. tom. ſecundo, deciſ. 362. num. 14.*

22 *Vbi Fœminæ* dotatæ, ex forma conſuetudinis, vel ſtatuti, extantibus maſculis, excluduntur à ſucceſſione excluduntur etiam à Iurepatronatu. *Roccus de Curte v. Ipſe vel is n. 15.*

23 Fœmina ſuccedit in Iurepatronatu more maioratus inſtituto, ita quod ad vnum duntaxat deueniat, nempe ad primogenitum, vel proximiorem, in defectum tamen Maioratus, niſi expreſsè ſit excluſa. *Couar. pract. c. 38. n. 13. Molina lib. 1. c. 26. & 27. & lib. 3. c. 6. n. 41. & c. 7. n. 19. & de iuſt. 3. diſp. 627. nu. 13. Garz. de benef. 5. par. c. 9. n. 70.*

24 Adiecta conditione, quod deficientibus maſculis, fœminæ ſuccedant; verba *Deficientibus, &c.* tamquam indeterminata nec reſtricta ad aliquod tempus, referenda ſunt ad quodcumque tempus deficientiæ Maſculorum. *Rota apud Buratt dec. 689. n. 1.*

25 *Extran.* Iuſp. de ſui natura eſt tranſitorium ad hæredes extraneos. *Rota apud Seraph. d. 364.*

26 Licet Teſtator voluerit, aliquem Iuſpatronatum eſſe illorum de familia aliqua, niſi addiderit taxatiuam, non intelligitur, quod ad eos tantum ſpectare poſſit, & non ad eorum hæredes. *Rota dec. 364. n. 4.*

Nam caſus omiſſus, præſertim in fideicommiſſis, relinquitur diſpoſitioni Iuris communinis. *l. Si cum dotem, in princ. ff. ſol. mat. l. Commodiſſime, ff. 1. de lib. & poſth. Rota deciſ. 364. n. 6. dec. 378. n. 5.*

Neque obſtat, quod reſeruatū fuerit illis de familia; quia illa verba ſtant demonſtratiuè, & non taxatiuè: & quatenus importent aliquam taxationem, ea intelligitur, durante familia, ſcilicet, vt quamdiu fuerit aliquis de dicta familia, is ſit Patronus. Alias Iuſpatr. reſeruatum pro ſe, & filiis, non tranſiret ad hæredes extraneos qui non habet qualitatem filiationis, quod eſt falſum. *Rota. dec. 364. n. 9.*

Etiam ſi præſcripſiſſet pro forma, vt duo, vel tres de ſenioribus preſentarent: nam hoc non reſpicit Caſum à Teſtatore non cogitatum, ſcilicet extinctionis familiæ, ſicut nec quando familia reduceretur ad vnum caput, quia tunc ceſſante prouiſione hominis, ſubintrat prouiſio legis, *Rota dec. 378. n. 6. & 7.*

Nec obſtat, quod relictum Maſculis, etiam quod non adſit dictio taxatiua, includat tamen limitationem, & taxationem; cum per talem diſpoſitionem fœminæ, quę alias Iuris diſpoſitione admitterentur, ſint excluſæ. *Ad ea, quæ notat. Alex. & DD. in l. Gallus, §. Etiam ſi parente, ff. 1. de lib. & poſthum. cum alijs.* Et idoe Lambertin. *art. 4. 2. q. princip. 4. p. lib. 1.* voluit, quod etiam ſine taxatiua, Iuſpatronatus reſeruatum pro ſe, & hęredibus ſui ſanguinis non tranſit ad extraneos: quia quatenus talis inſtitutio facta de filijs, vel maſculis importet aliquam taxationem, illa intelligitur quamdiu aliquis ex dd. filijs, vel Maſculis eſt ſupereſte. Tunc enim verum eſt, alias perſonas admitti non poſſe. Sed illis deficientibus ſubintrat legis diſpoſitio, deferens ſucceſſionem proximioribus, ſiue ſint maſculi, ſiue feminæ indifferenter; quia limitatio huiuſmodi non porrigit ſe vlterius, quam ſit expreſſum, aduerſus regulas Iuris communis. *Rot. d. 364. 378.*

Quamuis tamen Iuſpatronatus pro deſcendentibus ſimpliciter reſeruatum, finita deſcendentia, tranſeat ad extraneos, & ita videatur eſſe hæreditarium: attamen ea durante, nihil impedit, quin per omnia pro mere gentilitio habeatur. *Rota apud Buratt. dec. 183. num. 21.*

27 Quando à principio fundans non reſeruat Iuſpatronatum ſibi, ſed alteri non valet conſequentia. Voluit excludere proprios hæredes, ergo multo magis alienos. Quia in eo, quod reliquit alienæ familiæ, videtur illam prædilexiſſe: vnde poſtea familia prędilecta tranſmit-

tit

tit Iuſpatronatum in ſuos hæredes, & ſucceſſores ex Iuris diſpoſitione. *Rota apud Seraph. dec.* 378. *n.* 8.

Neq; obſtat, quod hoc Iuſpatronatus non fuerit annexum hæreditati Teſtatoris, quia hoc non eſt neceſſarium ad conſtituendum Iuriſpatronatum, ſed eſt obſeruanda lex ab initio fundationis appoſita. Neq; hinc infertur, quod hoc Ius non fuerit in hæreditate Extranei, poſtquam ei fuit acquiſitum, & nullus alius extat ex eis familia, per quem alij extranei ſucceſſores excludantur. *dec.* 394. *n.* 11.

† Neq; etiam obſtant allegata ex Decio *Conſ.* 149 quia loquitur de Iurepatronatu rei coherente, puta Caſtro, quod ſine illo tranferri nequit. At inuenitur aliquod Iuſpatronatus quod nulli rei cohæret, ſed ſoli bonorum vniuerſitati. *num.* 11.

28 *Auctor*. Patroni non poſſunt tenere Claues ſuarum Capellar. 1578. Genoua 18 Mar. 66.

29 *Amittitur* Iuſpatronatus per non vſum 40. annorum. *Rota apud Seraph. dec.* 1367. *n.* 6. *& in vna Mutinen. Beneficij* 27. *Mar. & in altera* 26. *Iunij* 1548. *coram Arguelles*.

30 Iuſpatronatus Vniuerſitatis, deficiente vniuerſitate, deficit: licet ſecus ſit de Iurepatronatu familiæ, quia familia ſucceſſorem habet, vniuerſitas vero non habet. *Rota apud Seraphin. dec.* 364. *n.* 12.

31 Iuſpatronatus hæreditarium extinguitur, quando hæreditas peruenit ad beneficium: quia nemo poteſt eſſe Patronus ſui ipſius. *Rota apud Buratt. dec.* 756. *n* 2.

32 Patronis Capellarum in Eccleſiis Regularium præfigitur terminus ad eas reſarciendas: quo elapſo, datur licentia Fratribus diſponendi ad libitum de eis, v. g. diruendi, vel alijs concedendi, 1602. Conuentuali 9. Ianuar. 2. 15. Ian. 3.

33 *Sanctorum* Patronorum Ciuitatis, vel Regni electio fieri debet à Conſilio generali ſingularum Ciuitatum, vel locorum, & à Sac. Rit. Congr. approbari, vt latius habetur in decreto, quod retuli in Canon. tit. De reliq. & ven. Sanctor.

P A V P E R.

Cauſapia. Diues. Dos. Eccleſia. Eleemoſina. Feſtum. Legatum. Notarius Proprietas. Regularis. Sepultura. Vita.

1 M*in. Obſeruantes* ſunt capaces bonorum ſtabilium pro Fabrica, & Infirmaria, 1690. 4. Febr. 8.

† Et generaliter licet Minores de Obſeruantia ſint incapaces annuis reditus ipſis relicti retinendi: illum tamen non hęredi remanere, ſed vendi, & pretium, quod inde redactum fuerit, in fabricam, vel alias Eccleſiæ neceſſitates conuerti debere. *lib.* 43. 651.

2 Salarium Organiſtarum, & Lectorum non datur ipſis Fratribus, ſed conuentui. *Ante* 1594. Domenicani di Beneuento 7 Mar. 21.

3 Vſusfructus Fratri relictus Monaſterio acquiritur: quod neceſſaria ſubminiſtrare debet Religioſo, 1602. Conuentuali 4. Sept. 59. Sanctiſſima Trinità 26. Nou. 79.

Diſpenſatur tamen cum Religioſis Religionis Militaris, vel Hoſpitalariæ, vt frui poſſit vſufructu bonorum, quæ per ipſos obuenirent Religioni, ſecundum eorum vſum, 1594. Burgos 6. Decembris 382.

4 Religioſo ætate prouecto, & qui multa expendit pro vtilitate Monaſterij, dari debet aliquod ſubſidium de conſenſu Superiorum, 1602. Mercede 18. Iunij 39.

5 Poteſt Regularis recipere ſubuentionem à ſæcularibus, ſed de manu, & ad

& ad libitum Superiorum, 1602. Dominicani 2. Iulij 40.

6 Non debet Regulari redditus certus aſſignari, neque temporis neq; quātitatis, 1601. Mercede 2. Ian. 25. 1604. Agoſt. 14. Dec. 88.

7 Mobilia ſuperflua debent auferri Religioſo, & poni in communi depoſito, 1602. Mercede 5. Oct. 63.

† S.C.C. cenſuit, pœnam priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ per biennium, impoſitam *in c. 2. ſeſſ. 25. De Regul.* afficere eos, qui nullam habentes adminiſtrationem, rem quampiam, etiamſi non ſint magni momenti, clam, ideſt ſine licentia Superiorum expreſſa, vel tacita, tenere deprehenduntur, vel conuincuntur; modo quantitas ſufficiat ad inducendum peccatum mortale contra votum Paupertatis. *lib.* 43. *Obſeruanti* 646.*

8 *De cellis*, etiam à ſe fabricatis, nō poſſunt Regulares, & Moniales diſponere poſt mortem, 1579. Genoua 29. Aug. 100.

Et ſi Monialis aut vendere ſuam cellam, in pœnam proprietatis vna priuatur vſu cellæ, altera prætij, quod applicatur fabricæ Monaſterij, 1593. Piſa 4. Ian. 58.

9 Tolerari poteſt, quod quælibet Monialis habeat lintea, & induſia pro ſuo vſu, 1579. Ferentino 10. Ian. 30.

Non tamen ſuperflua, 1593. Monteſiaſcone 20. Sept. 287.

10 Quod datur alicui particulari Moniali conſignetur Abbatiſſæ, vt expendatur in vſum eiuſdem Monialis, & reſiduum pro Monaſterio, 1579. Terni 3. Febr. 41. Foligno 26. Maij 46. 1580. Fermo 8. Nou. 4. 1582. Tropea 24. Maij 73. 1591. Spagna 22. Ian. 10. §. Quanto alli decreti.

PAX.

Habitus. Miſſa. Odium.

1 Tractores pacis in Statu Eccleſiaſtico non admittuntur ad allegandam nouam cauſam, vt latius dixi lib. ſecundo, Ciuilium tit. 20. De legatis num. 27.

2 Pacem cum alio facere nemo cōpellitur, cum ſufficiat in foro conſcientiæ iniuriam remittere. *S. C. Epiſc. in vna Caietana* 15. *Nou.* 1588. Et alia plura quæ ego retuli in meo Epiſcoporum Compendio.

PECCATVM.

Acceſſus. Caſus reſeruatus. Circumciſio. Circumſtantia. Confeſſarius. Confeſſio. Figura. Furtum. Ignorantia. Metus. Sacramentum. Sigillum.

1 Quid, & quot. Non conſiſtit in pura priuatione. Pro cuius intelligentia ſciendum eſt, quod duplex eſt priuatio. Eſt enim quædam ſimplex, & pura priuatio, quæ cōſiſtit quaſi in corruptū eſſe, vt Mors eſt priuatio vitæ, & Tenebræ ſunt priuatio luminis: & tales priuationes non recipiunt magis neq; minus, quia nihil reſiduum eſt de habitib. oppoſitis, vnde non minus eſt mortuus quis primo die mortis, quam poſt annū. Et ſic eſt peccatum ex parte auerſionis. Alia priuatio non eſt ita ſimplex ſed retinet aliquid de habitu oppoſito: quæ quidem priuatio magis conſiſtit in corrumpi, quā in corruptum eſſe. Sicut ægritudo, quę priuat debita humorum commenſuratione, ita tamen, quod aliquid eius remaneat: alioquin nō remaneret animal viuum. Sicut etiā dari poteſt exemplū de turpitudine, & huiuſmo,

modi. Tales autem priuationes recipiũt magis, & minus reſpectu eius, quod remanet de habitu contrario: multũ enim refert ad ægritudinem, vel turpitudinẽ vtrum plus, vel minus à debita commẽſuratione recedatur. Et ita dicẽdum eſt de vitijs, & peccatis. Sic enim in eis priuatur debita commenſuratio rationis, vt eius ordo non omninò tollatur: alioquin malum, ſi ſit integrum, deſtruit ſeipſum, *vt dicitur in* 4. *Ethicorum.* Non enim poſſet remanere ſubſtantia actus, vel affectio Agentis, niſi aliquid remaneret de ordine rationis. Vnde conſequenter falſa eſt opinio Stoicorum ponentium, omnia peccata eſſe paria, ſi intelligatur etiam ex parte conuerſionis, cui correſpondet pęna ſenſus: ſecus ſi ſolum ex parte auerſionis, cui correſpondet pęna damni. *S. Thom.* 1. 2. *q.* 73. *art.* 2. *in corp.*

2 Peccata cordis, oris, & operis, eiuſdem ſunt ſpeciei. *D. Th.* 1. 2. *q.* 72. 7.

Sed greuius eſt opere peccare, quam ore, & ore quam corde, *q.* 100. 6. *c. in fin.*

3 Peccatum veniale ſeptem modis poteſt fieri mortale.

I. Si fiat ob malum finem, vel ſi in eo vltimus finis conſtituatur, quod cognoſcitur ex eo, ſi homo paratus ſit illud committere, licet eſſet mortale.

II. Ratione plenæ aduertentiæ.

III. Specialis contemptus, vel ſpecialis inobedientiæ.

IV. Proximi moralis periculi incidendi in mortale *infra n.* 5.

V. Conſcientiæ erronæ.

VI. Scandali.

VII. Additionis materiæ. *Bonac. de legib. diſp.* 2. *q.* 3. *pun.* 5. *à n.* 2.

4 Mortale poteſt fieri veniale propter tria.

I. Propter defectum plenæ aduertentiæ, ſeu deliberationis.

II. Propter paruitatem materiæ.

III. Propter ignorantiam. *Idem ib.*

5 Intentionem habens nullum veniale vitandi, ſecundum quoſdam peccat mortaliter, ſecundum alios vero venialiter. *Dian.* 3. *tr.* 6. *r.* 24. *Bonac. tom.* 2. *de peccatis diſp. q.* 3. *pun.* 5. *n.* 17.

Mihi probabilius videtur peccare mortaliter: ſicut, & Religioſus qui non vult obſeruare Regulas, & ſtatuta, niſi ea ſolum, quæ obligant ad peccatum mortale. Ratio eſt, quia hic ſe cõſtituit in proximo morali periculo peccandi mortaliter, quia venialia diſponunt ad mortalia. Ex quo principio cadunt nationes adductæ pro contraria ſentẽtia. Non enim dicimus huiuſmodi voluntatem eſſe mortaliter peccaminoſam ex ſe, ſed ex proximo periculo: ſicut aſpectus vel collucutio Mulieris ei, qui ſemper expertus eſt ex ea ſe in pollutionem voluntariam incidere.

6 Peccata interna tot numero ſunt, quot ſunt actus moraliter interrupti. Actus autem internus moraliter interrumpitur ex duobus.

I. Per Pœnitentiam, ſeu propoſitũ contrarium.

II. Per alias actiones; ad peccatum illum tamquam ad finem, non directas vt edere, bibere, dormire, &c. quæ eſt communis, & recepta opinio.

Diana *tamen* 2. *tr.* 16. *r.* 27. probabile putat, duobus tantum modis in huiuſmodi actis peccata multiplicari. 1. Per pœnitentiam, quando illam, data opportunitate, non implet, puta non reſtituit. 2. Per nouum poſitiuum animum, ſeu propoſitum perſeuerandi: nec ſufficit antiqua continuatio.

7 Qui multos communicat, vel abſoluit in peccato mortali, tot peccata committit, quot ſacramenta miniſtrat. *Bonac. tom.* 1. *diſp.* 5. *de pœnitentia q.* 5. *ſect.* 2. *pun.* 2. §. 3. *diff.* 2. *n.* 7.

Si tamẽ hoc fiat abſq; morali interruptione, probabile eſt, quod vnũ ſolum peccatũ cõmittat. *Dian.* 1. *tr.* 7. *r.* 41. & 43.

Vbi reputat etiam probabile, quod non peccat Sacerdos, qui in peccato mor-

PENSIO.

Beneficium. Epiſcopus. Fructus. Homicidium. Horæ. Seminarium.

1 REſeruatio. Per infantem natum in naui non augetur penſio ſiue naulum: quia eius vectura parua, nec his omnibus vtitur, quæ ad nauigantium vſum parantur. *l. Sed addes 21. §. Si quis mulierem, ff. v. locati.*

2 Si penſio imponatur ſuper beneficio alia authoritate quam Papæ, puta per Epiſcopum ad alendum Clericum Pauperem, vel pro aliqua concordia, bonoque Pacis; ex hoc Eccleſia, vel beneficium non intelligitur obligatum, ſed ſola perſona Beneficiarii; quare illo mortuo, non tenetur ſucceſſor ad ſoluendam penſionem. *cap. Niſi eſſent 21. De præben. Supra Epiſcopus num. 32.*

† Gratia reſeruationis penſionis non redditur nulla ex eo, quod collatio beneficij non ſubſiſtat: quia Penſio non mutatur ex perſona Beneficiarij. *Othob. dec. 46. num. 18.* *

3 Penſio ſuper beneficio Iuriſpatronatus non poteſt reſeruari, niſi facta Papæ expreſſione Iuriſpatronatus, licet Patroni conſenſus non requiratur. *Rota apud Galleſ. dec. 138. num. 5.*

† In tranſlatione tamen non eſt neceſſarium facere mentionem Iuriſpatronatus. *Othob. dec. 22 num. 40.*

Reſeruatio Penſionis pro Rectore nulla eſt: ſecus vero ſi reſeruata fuerit portio fructuum, remanente congrua Vicario perpetuo ad præſcriptum Cõſt. 47. B. Pij V. *Ad exequendum.* Florentina 21. Iulij 1629.

Sacra, &c. die 7. Aprilis 1629. reſpondit, penſiones legitimè reſeruatas eſſe deducendas à tertia parte fructuum in diſtributiones conuertenda, ſicut etiam ſubſidia, quartæ, & aliæ impoſitiones, quia fructus dicuntur, qui reliqui ſunt, deductis oneribus, *l. Non amplius ff. 1. de legat. 1.*

Cum Parochialis aſſeritur nimium penſionibus grauata, refertur Sanctiſſimo poſſe Parocho congruam portionem aſſignari, reſiduis fructuum Penſionario dimiſſis, ne Animarum cura negligatur. *Rauennat. 17. Nouemb. 1641. lib. 51. 610.*

Romę apud S. Petrum die Mercurii .... Iunij 1568. fuit Conſiſtorium, in quo decreuit Sanctitas ſua, omnes Penſiones aſſignatas Suffraganeis ſuper fructibus Eccleſiarum, quibus præficiuntur, tranſire ad ſucceſſores: dummodo illi Eccleſijs, quarum ſunt Suffraganei, deſeruiant, vel ſaltem per ipſos non eſt. Alias ſtatim cenſeantur extinctæ. *lib. 57. 34.*

Suffraganei vero deinceps dari nõ poſſunt Archiepiſcopis, vel Epiſcopis, etiã quibus ſolent concedi, niſi pro eorum ſuſtentatione aſſignetur ſuper fructibus Eccleſiarum, quibus ſuffragari debent, Ducati 300. auri de Camera. *Ex C. C. P. F. Archip. tom. 4. ad 190.* *

4 *Subiectum.* Penſio non poteſt ante decimum quartum annum incœptum obtineri. *Barboſa alleg. 60. numer. 79. Ex Sac. Congr.*

Licet in Collect. Bullar. v. Aetas. *Ex eadem* referat, ſufficere ætatem ſeptem annorum.

5 Milites Lauretani priuilegium habent retinendi penſionem, licet Matrimonium contrahant. *Rota in vna Aeſina Penſionis Venetis 27. Febr. 1601. coram Ludouiſio.*

Et transferendi vſque 200. aureos. *Rota apud Galleſ. dec. 138.*

† Sanctiſſimus, audita relatione Cõgreg. die 18. Decemb. 1576. declarauit, Penſionarium cenſeri Beneficiatum ad effectum gaudendi priuilegio fori Eccleſiaſtici, de quo Concilium loquitur. Id que duabus rationibus 54. Quin Cancella-

cellaria habet Penſionarium pro Beneficiato. ideo vult exprimi in Bullis penſiones ſicut Beneficia. Quia B. Pius V. Bulla ſua coegit penſionarium ad dicẽdum officium ſaltem B. Mariæ. Vnde poſtea S. C. Conſulta, an Clericus primæ Tonſuræ, qui in habitu incedit, habetque tamquam Clericus penſionẽ, ſed non beneficium, nec Eccleſiæ iuſſu Epiſcopi deſeruit, gaudeat priuilegio fori, cenſuit gaudere ad inſtar obtinentis beneficium. *Refert Fagnan. cap. Ad audientiam. De reſcript. n. 131. 132.*

Filius legitimus eſt capax penſionis reſeruatæ in Beneficio à Patre reſignando. Brittonorien. 9. Iunij 1657. *

6 Penſio acquiritur Monaſterio ex perſona Monachi, expendenda in Religioſas Penſionarii neceſſitates, & reſiduum pro eodem Monaſterio, 1602. Oliuetani 23. Apr. 25.

7 *Solutio n.* 2. Succeſſor in beneficio tenetur ſoluere penſionem, etiam in ſubſidium pro terminis decurſis in vita Anteceſſoris, maximè ſi fuerit per Penſionarium adhibita diligentia ad exigendum. *Rota in vna Neritonen. Penſionum 10. Iunij 1611. coram Ludouiſio.*

Sicut etiam nouus fundi Vectigalis Poſſeſſor tenetur Canonem ſoluere etiã pro terminis decurſis tẽpore Anteceſſoris, maximè in ſubſidium. Attamen contra priorem poſſeſſorem recurſum habet. *l. Imperatores 7. ff. n. De publicam, & Vectigal.*

† Sacra C.C. Conſulta, an verba illa Concilij, *ducatorum centum*, ſint intelligenda iuxta morem cuiuſq; regionis reſpondit ita intelligenda die 30. Martij 1594. *Fagn. c. Extirpãdæ. De Præben. n. 19.*

8 Propoſito dubio ex ſpeciali reſcripto S.D.N. in hac S.Congr. S.R.E. Cardinalium, negotijs, & Conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium præfecta an & quomodo procedendum ſit ad pęnam Interdicti, vel ſupenſionis contra Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Patriarchas, moroſos in ſolutione penſionum, auctoritate Apoſtolica reſeruatarum, attento c. Quia periculoſum. De ſent. exc. in 6.

Eminentiſſimi Patres, re ſæpius perpenſa, ac ſedulo examinata, in hanc deuenerunt ſententiam; vt firmis remanentib. clauſulis, in litteris Apoſtolicis reſeruationis Penſionũ huiuſmodi apponi ſolitis, & citra præiudicium mandatorum relaxatorum ab A. C. & eorũ legitimæ executionis, ac iuriſdictionis eiuſdem A.C. poſtquam legitimè conſtiterit, etiã extraiudicialiter, quod executio realis fieri, vel conſummari non poſſit dolo Epiſcopi Debitoris, vel ob occultationem fructuũ, vel ob ſubtractionem Pignorum, vel etiam ob impedimentum laicalis poteſtatis, antequam deueniatur ad pęnam cenſurarum, moueatur ſerio idem Epiſcopus nomine huius S.C. vt infra terminum ab eadem præfigendum, vel cum effectu ſoluat; vel ſi quid habet iudicialiter opponendum, deducat coram A.C. vel corã Signatura Iuſtitiæ, reportando reſcriptũ ſuſpenſiuum. Alias nouerit, ſe vti inobedientem, & contumacem ab hac Sãcta Sede habendum fore. Termino elapſo, ſi ſolutio non ſequatur, deſtinetur Vicarius Apoſtolicus, & Oeconomus Menſæ Epiſc. qui nõ amoueatur donec fuerit integrè ſatisfactum, & ſufficiẽter prouiſum, etiam pro terminis futuris.

Quod ſi viſitatio perſonalis ſacrorum liminum immineat, non concedatur facultas viſitandi per Procuratorem: vt occaſione ipſius acceſſus ad vrbem cõpelli poſſit ad ſolutionem.

Demum durante adhuc Contumacia ſubijciatur pœnæ ſuſpenſionis, & Eccleſiaſtici Interdicti, de licentia tamen expreſſa S.D.N. 17. Aug. 1646.

Super hoc tamen decreto nõ fuit expeditũ Breue: cuius praxim vide, 1655. Belluno 17. Sept. 150. 251. Miſſa 1. Oct. 274. Terracina 275. Sauona 277.

9 *Oblig.* Clericus Penſionarius, ſi velit horas canonicas recitare, non tenetur ad officium paruum B. Mariç. Nam dum B. Pius V. impoſuit Penſionarijs onus officij parui recitandi non cenſetur illud impoſuiſſe excluſiuè, ſed cumulatiuè quo ad Horas canonicas, ne Penſionarios ęque, ac Beneficiarios grauaret. Quod habet locum, etiam ſi non ſolum habeat penſionem, ſed etiam beneficium, vel ſit in ſacris: vnica enim officij Diuini recitatione varijs obligationib. ex diuerſis titulis poſſe ſatisfieri manifeſtum eſt, *Bonac. de hor. Canon. diſp.* 1. *q.* 2. *pun.* 4. *n.* 9. *&* 10.

10 Penſionem habens ſuper Eccleſia minante ruinam, tenetur ad illius reſtaurationem pro rata contribuere, ſicut & ad onere impoſita ratione fructuum beneficij: niſi penſionē ab omni onere liberam obtinuiſſet. *Barboſ. alleg.* 64. 18. *Garz.* 1. *p. c.* 5. *n.* 171.

Quia Conc. *Trid. ſeſſ.* 21. *de reform. c.* 7. præcipit Eccleſiam inſtaurari ex fructibus ad ipſam quomodocumq; pertinentibus: vnde ſi rector prædicta ſoluat, poterit vti retentione pro rata. *Garz. de benef.* 1. *p. c.* 5. *n.* 171. *& ſeqq.*

Et ſi Rector reuera non poteſt, cogēdus eſt ſupplere Penſionarius, non obſtante aliqua ſua pretenſione in contrarium, 1580. A S. Carlo 26. Iulij 130. 7. Sept. 147.

11 Penſionem habentes vltra valorem ſexaginta ducatorum aureorum de Camera annuorum, tenetur ſub pœna priuationis deferre veſtes talares. *Sixt. V. conſt.* 92.

Cuius tamen diſpoſitio non comprehendit iter agentes, vel in vllis habitātes, quoad priuationem beneficiorum ob non geſtationem veſtium talarium. *S. C. in vna Vlixbonen* 14. *Oct.* 1589. *Barboſ. alleg.* 55. 56. *&* 57.

12 Penſionem habens vltra triginta aureos annuos de Camera, vel excedēem ſim plicis Penſionarij ſuſtentationem, pro qua forum exterius triginta aureos annuos ſufficere præſumit, ſubijcitur ſpolio. *Bonac. de Simon. diſp.* 3. *pun.* 2. *n.* 17.

13 *Translatio n.* 5. Penſionem Pater transferre poteſt in filium, etiam illegitimum ſi eas transferendi facultatem habeat. *Barboſa alleg.* 65. *n.* 27. *c.* 1. 17. 24.

14 Penſio prima, & translata ſpeculatiuè loquendo non ſunt eædem, ſed diuerſæ: quia per translationem antiqua penſio extinguitur nec Tranlatarius habet cauſam ſiue ius à Transferēte, ſed à Papa. *Rota apud Farin. tom.* 1. *p.* 1. *dec.* 122. *n.* 3.

In praxi tamen ſecus; quia huiuſmodi extinctio eſt momentanea, & penſio translatarii habet eaſdem qualitates, quas habebat penſio transferentis. *Rot. num.* 9.

† Et quod non obſtabat transferenti, neque translatario obſtare debet: vt late. *Othob. dec.* 22.

15 Conſtitutio S. M. Vrbani VIII. edita 8. Mar. 1636. prohibet, penſiones alias translatas, denuo transferri. *Othob. dec.* 147. *n.* 16.

16 Concilium non prohibet transferri penſiones ſuper Beneficiis Seminario vnitis. *C. C. Aſſina* 26. *Aprilis* 1602.

PEREGRINVS.

Bona.

PERITVS.

Electio.

PERIVRIVM.

Auaritia. Iuramentum. Notarius.

PERMVTATIO. *Beneficium.*

1 SI *Epiſcopus* permutet prædia ſuæ Eccleſiæ, ſub beneplacito Sedis Apo-

Apoſtolicæ, nec poſtea illud expediat, ſub prætextu quod cupit videre, an ſit vtilis permutatio; petat Confirmationem, & quatenus peruenerit ad traditionem, etiam abſolutionem, 1612. Caiazzo 20. Ian. 5.

2 Epiſcopi non poſſunt inuicem permutare aliqua loca ſuæ diœceſis ſine beneplacito Sedis Apoſtolicæ, 1622. Fiandra 13. Nou. 138.

Quod committi ſolet Metropolitano proprio, vel vicino, ſicut commiſſum fuit S. Carolo Archiepiſcopo Mediolanenſi pro diœceſibus Papiæ, & Vigeuani, 1578. 27. Nou. 12.

† Die 9. Iunii 1625. Permutationes Beneficiorum certo generi Perſonarum ex fundatione debitorum non poſſe ab Ordinario admitti in fauorem Perſonæ non vocatæ. C.C.*

PERSONATVS.

Dignitas.

PERTINACIA.

Vanagloria.

PESTIS.

Cura. Domus. Eucharistia. Infirmus.

TEmpore Peſtis, concedi debet omnibus Religioſis facultas Sacramenta adminiſtrandi, 1617. Atrebaten. 11. Auguſti 208.

† 2 Sacra, &c. die 9. Nouemb. 1630. cenſuit, Canonicis cauſa peſtis abſentibus deberi quotidianas diſtributiones, ſi peſtis graſſetur, ac petentes ſoliti ſint inſeruire, & probetur legitima conſuetudo, quod diſtributiones huiuſmodi dentur abſentibus ex iuſta cauſa. Quando vero dicatur peſtis graſſari, vt ſit iuſta cauſa abſentiæ, iudicio Epiſcopi relinquendum. *Vercellen.*

Quæ rurſus die 16. Maii 1654. in vna Turritana cenſuit deberi diſtributiones Canonico, qui propter peſtem non potuera in ciuitatem ingredi, ſi peſtis graſſetur, Canonicus ipſe ſolitus ſit inſeruire, & adſit Eccleſiæ conſuetudo. Immo, & nouiter prouiſis de Canonicatibus. Poſſeſſione per legitimum Procuratorem capta, ſi propter peſtem ad reſidentiam prohibeantur accedere, debentur diſtributiones. Lucana 28. Iulij 1657.

3 Die 23. Decemb. 1576. Sacra Congregatio cenſuit, ſcribendas litteras ad Cardinal. S. Praxedis S. Carolum) in hanc formam. Parochi tempore peſtis teneantur omnino reſidere in ſuis. Eccleſiis Parochialibus: & ſi non reſideant, agendum contra eos ex decreto Concilii cap. 1. ſeſſ. 23. & ſeruata forma ibidem præſcripta. Miniſtrent vero omnino Parochianis peſte infectis Sacramenta Baptiſmi, & pœnitentiæ per alios. Idque pro commoditate Parochianorum, qui ſani eſſent, quique veriſſimiliter conuerſari nollent cum Parochis ad peſte infectos euentibus. *Fagnan. cap. Clericos. De Cler. non reſid. num.* 45.

Sanctiſſimus die 18. Decemb. 1576. decretum factum in Parochis multo magis debere procedere in Epiſcopis, qui magis obligati ſunt. Poſſe tamen Epiſcopos in locis tutioribus manere, & inde prouidere. Sed nunc id non eſſe opus vlterius diſcurrere, aut diffinire. numer. 47.

4 Die 26. Septemb. 1657 S.D.N. audita relatione, &c. benignè pro hac vice tantum indulſit, vt Epiſc. Pennen. attento quod peſtis, vt aſſeritur, per eius diœceſim graſſatur, adeo vt non poſſit in publicis Eccleſiis abſque euidenti periculo permitti concurſus Populi, facultatem celebrandi in priuatis Oratorijs pro ſuo arbitrio, & prudentia, & prout temporis, ac perſonarum qualitas, & ratio poſtulabit; gratis, & durante con-

tagio

tagio dũtaxat duraturam valeat impertiri. Ita tamen vt circa loci decentiam atq; Altaris cultum, & circa ſacra ſupellectilia, omnia quæ de Iure ſeruanda ſunt, ſeruentur.*

PIGNVS.

Creditor. Debitor. Fideiuſſor. Fructus.

PILATVS.

Crux. Iudicium.

1 SE excuſans *de morte Chriſti ſcripſit ad Imperatorem Epiſt. tenoris ſubſequentis*.

C. Tib. Neroni Imp. Pontius Pilatus S.

Nuper contigit, cuius rei ipſe Teſtis eſſe poſſum, Iudæos ſeipſos, poſteroſque ſuos per inuidiam crudeli damnatione perdidiſſe. Cum enim ex oraculorum promiſſis, Maiorum ipſorũ auctoritate receptis, hoc expectarent, vt Deus illorum per Virginem iuuenculam mitteret, qui iure Rex eorum diceretur: hunc, me præſente, miſit in Iudeam. Is, quod omnibus notum eſt, cęcis viſum reſtituebat, leproſos mundabat, reſolutos neruis curabat. Viderũt quoq; ipsũ abegiſſe dęmonia, atq; obſeſſos à ſpiritib. immũdis liberaſſe. Mortuos item e ſepulchris ipſis reſuſcitauit. Obediebãt ipſi ventorum turbines; ſiccis pedibus mare inambulabat. Fecit alia quoq; permulta miracula: vt vulgo etiã inter Iudæos, & Plebem Dei Filius diceretur. Principes vero Sacerdotum æmulatione, & liuore commoti, aduerſabantur illi, captumq; illum mihi tradiderunt; ementitiſque ſceleribus eum Reum facientes Magum appellabãt, atq; legis eorum deſertorem, contradictorem. Quibus perſuaſionibus ſeductus ipſe, fidem querelis eorum adhibui, flagellatumq; ipſis tradidi, vt pro arbitrio in eum animaduerterent. Crucifixerũt igitur illum; & ſepulchro, quo conditus erat, cuſtodes adhibuerunt: inter quos etiam ex meis Militibus nonnulli erant, qui tertio die ipſum à mortuis reſurgentem viderunt. Nequitia, autẽ Iudæorum hoc facto magis exarſit, numeraruntq; magnam pecuniam ipſis militibus, quatenus Diſcipulos ipſius noctu corpus rapuiſſe prædicarent Acceperunt hi quidem pecunias: nihilominus tamen publicè profeſſi ſunt, atque teſtantur, ſe viſiones Angelorum vidiſſe, ac *Ieſum* illum vere à mortuis reſurrexiſſe. Hæc autem idcirco ſcripſi, ne quis nugis ac mendacijs Iudæorum, ſi de re geſta aliter loquantur, fidem adhibeat. Vale.

3 Tertullianus in Apologetico ſcribit, quod cum Tiberius Imperator hec de Chriſti miraculis e Syria audiſſet, detulit ad Senatum cum prærogatiua ſuffragij ſui, vt Chriſtus inter Deos Romanorum reciperetur. Erat enim vetus Romæ decretum, *de quo ſupr. v. Nouitas n.* 4. ne quiſquam recens inter Deos reciperetur, niſi hoc Senatus approbaſſet. Sed cum Senatus abnuiſſet; Ceſar nihilominus in ſententia perſtitit, ſuppliciumq; Chriſtianorum accuſatoribus comminatus. eſt. *Xixtus lib.* 1. *v. Pontius Pilatus*.

3 Pilatum vero Lugdunum relegauit C. Caligula Cæſar, Tiberij ſucceſſor: vbi ille ſibi manus intulit, mortemque conſciuit. *Pauon Can.* 4357.

PILEOLVS.

1 IN *Miſſa*, etiam extra Canonem, à ſolo Papa concedi poteſt; *quia c. Nullus* 56. *de Conſecr. diſt.* 1. etiam Epiſcopo prohibet velato capite celebrare, vel cum baculo accedere ad Altare. Ergo neq; ſecum, neq; cum alijs diſpenſare poteſt. *S. Rit. Congr.* 31. *Iul.* 1626) *cuius decretum appoſitum poſtea fuit*

in principio Miſſalis. Videnda, quæ ego reſuli in meo Compendio Epiſcoporum v. Berrettino, & v. Miſſa, & in Epitome v. Pileolus.

2 Qui aſſiſtit in Choro Miſſæ Conuentuali, non poteſt portare pileolum per totum Canonem; in alijs Diuinis officijs permitti non eſt prohibitum. *Sac. Epiſcoporum Congr. Epiſcopo S. Angeli 5. Nouemb.* 1602.

P I L E V S.

Proceſſio.

1 D*Eferri* nō debet ſimul cum ſuperliceo, ſiue cotta, niſi extra Eccl. pluuia cogente, 1601. Aliffe 20. Febr. n. 3. *Rit. Rom. Rubr. de Proceſſ. verſ. Omnes decenti.*

2 Prohibitio, ne deferatur à Clericis, intelligitur in Eccleſia, & in proceſſionibus, 1601. Giorgento 27. Martij 107. 1603. Tropea 8. April. 40. 13. Maij 55. *Can.* 3. 1. 28.

P OE N A.

Acceſſus. Carcer. Caſus, Cenſuræ. Clericus. Contractus. Cuſtos. Damnatus. Falſum. Hieroſolymitani. Impunitas. Iudex. Iuramentum Calumniæ. Legatum. Legatus. Licentia. Matrimonium. Neceſſitas. Occiſio. Peccatum. Quæſta. Recurſus. Simonia. Sponſa. Teſtamentum. Vindicta.

1 B*Vllationis* ſiue ſignationis faciei nulli criminoſo debet imponi. *l. Si quis in metallum* 17. *C. de pœnis.*

2 *Immurationis* de quo fit mentio in *c. Accuſatus* 8. §. *fin. De hæret. in* 6. fit, claudendo Monialem intra cellam eiuſdem Monaſterij, obſtructa muro ianua; relicta tantum parua feneſtella ad recipiendum lumen; & altera, per quam ſibi poſſint ſubminiſtrari victus, & alia neceſſaria. Hæc feneſtella ſemper erit clauſa, claue apud Abbatiſſam aſſeruanda, quæ vel nunquam, vel admodū raro licentiam dabit alicui Moniali Muratā alloquendi. Imponi ſolet propter exitū à Monaſterio ad malum finem delicta carnis conſummata, & alia grauiſſima, 1620. Raguſa 16 Martii 78.

3 *In Regno* Nobiles deportātur, Plebeii furca ſuſpenduntur; & aliquando Nobiles deportantur, vel relegantur, Plebeii vero condemnantur ad Regias triremes perpetuo, vel ad tempus. *Vinc. de Franch. dec.* 569.

4 *Capitalis* pœna tribus modis dicitur.

I. Mortis naturalis, & vltimi ſupplicii, quando ſcilicet ex amiſſione vitæ ſequitur etiam amiſſio libertatis, & Ciuitatis.

II. Mortis ciuilis, puta damnationis in metallum, ex qua quis amittit libertatem, & ciuitatem, cui ſucceſſit pœna triremium, vel carceris perpetua.

III. Deportationis, vel relegationis ex qua quis amittit ciuitatem, cui ſucceſſit bannum, vel exilium perpetuum. *De quib. late Farin. pract. crim. q.* 19.

5 Quando Frater, & Monialis inuicem peccant, Frater traditur Curiæ ſæculari, Monialis immuratur vt ſupra n. 2. 1601. Carmelitani 28 Febr. 45. 1588. Treuiſo 15. Oct. 100. 15. Nou. 121. 1589. Tortona 14. Mart. 26. 1601. Ferrara 27. Mar. 51. 1602. Chioggia 4. Iunii 33.

Si vero non ſe extendit ed tantū nefas, priuatur per quinquennium acceſſu ad portas, & collocutorium, voceq; actiua, & paſſiua, 1601. Ferrara 27. Martii 51.

6 *Pecuniaria.* Condemnati ad ſoluēdum aliquam penam, audiri non debēt, niſi facto de ea publico depoſito, 1603. Meſſina 16. Oct. 116.

Vnde bebet fieri Depoſitarius mulctarū, 1577. Oſtuni 3. Sept. 8. 1580. Spoleto 25. Oct. 181. 1602. Andria 6. Aug. 84. 1645. 17. Feb. 2.

Qui

Qui cautionem præſtet de bene admi- niſtrando, expendat cum mandato ſubſcripto ab Ordin. & reddat rationem in fine anni coram Ordin. & duobus Capitularibus, 1652. Mineruino 6. Sept.25. 1645. Catanzaro 17. Febr.2.

Quorum Canonicorum alter eligatur ab Epiſcopo, alter à Capitulo, 1654. Terracina 20. Nouemb. *Arg. Trid. ſeſſ.* 23. *cap.*18.

Nec vllo modo pecunia mulctarum teneatur ab Ordinario, 1596. Andria 10. Septemb.75.

7 Ordinarius abſtinere debet à pœcuniariis contra Regulares, 1645. Conuentuali di Strongoli 29. Sept.6.

8 *Moniales* diſcolæ, inquietæ, & incorrigibiles non extrahuntur à Monaſterijs, ſed ibi Carceribus, & aliis pœnis puniuntur, 1601. Bergamo 3. Iulii 77. Ancona 7. Nou.102. 1615. Zamorra 30. Ian.iv. 1651. Gubbio 3. Febr.3.

9 Moniales Monaſterij quietem turbantes, velo vocibuſque priuantur, carceribus mancipantur, vel per alia Monaſteria diuiduntur, 1589. Pauia 29. Nouembris 99. 1603. Volterra 15. Iulii 52. 53.

Item per ieiunia, Carceres, Compedes, & manicas, prohibitione rotarum, & collcutorij, ſeparatione ab Obedientibus, & creſcente contumacia, inuocatione brachii ſæcularis, 1591. Mantoua 20. Febr.32. Vrbino 18. Martii 47.

10 *Qual.* Grauius puniri debet prouocans, quam prouocatus, 1594. Corneto 2. Martij 53.

11 Non debent propter relaxationes ſupprimi, vel extingui, vel alio transferri Monaſteria, ſed procurari, vt per Superiores reformentur, & delinquentes puniantur, 1601. Bruxelles 11. Decemb.110.

12 Non debent Superiores de facto, & cauſa prius non cognita, punire Fratres, licet demerentes, 1602. Conuentuali 26. Nou.80.

13 Fratribus à Carcere relaxatis, in quos coniecti fuerant propter delicta circa Moniales, inter alias pœnas imponitur, vt nunquam implicari valeant in ſeruitio Monialium, 1650. Napoli 30. Sept.82.

14 *Declaratio.* Pœna priuationis ipſo facto incurſa, non obligat ante ſententiam Iudicis declaratoriam, niſi aliter habeatur in Canone vel lege vſu receptis. Vnde Superior alicuius Religionis, ſi incidat in aliquem caſum ablationis, ſiue priuationis Prioratus ipſo facto incurrendæ, etiam ſi palam conſtet de crimine, non incurrit in dictam pœnam, donec per ſuperiorem declaretur: & cõſequenter tuta conſcientia in officio manere poteſt, nec ſubditis illum à gubernatione expellere licet. *Diana* 2. *tract.* 17. *reſ.*67.

Quam opinionem probauit S. Regul. Congr. 1646. 5. Oct. 5. & 1649. 26. Nouemb.4.

15 Pœna impoſita pro tot annis, intelligitur præcisè de ſolaribus, non de diſtantia ab vno Capitulo ad aliud, 1627. Palermo 27. Aug.433.

16 *Excuſatio vel Condonatio.* Pœna alicui actui ſtatuta locum non habet, quando is actus irrite fit; niſi aliter exprimatur, vel de mente Legiſlatoris colligatur. *Sanch. l.*5. *c.*4. *n.*10. *&* 12.

17 Pœnam Legalem ante condemnationem non deberi, certum, fere eſt, Conuentionalem vero probabile. *Diana* 1. *tract.*8. *reſ.* 29. *&* *tract.* 10. *reſ.* 23. *&* *ſupra v. Cuſtos.*

18 Pœna non debet exigi, dum tranſgreſſio leuis eſt, 1604. Cirenza 17. Maii 58.

19 Pœnam delictorum, etiam deficiente, vel deſidente Accuſatore, raro debet Princeps remittere, vel condonare; ne ex multitudine gratiarum Populus efficiatur audacior ad delinquendum. Poſſet tamen aliquando ob iuſtas, & euidentes cauſas, aut miſerabiles caſus

puta minorem ætatem Rei, ſenectutem infirmam, delictum ſiue animi deliberatione, ſed ex impetu commiſſum, inſignem delinquentis peritiam, ſeu artem Reipublicæ neceſſariam, aut perutilem, primum, & vnicum delictum alioqui bonæ vitæ hominis, homicidium caſuale, merita delinquentis, vel ſuorum, vel alterius, qui pro ipſo ad Principem fundat preces, & ſimilia. Iudices vero inferiores ſi ex ſimilibus cauſis pœnam corporalem in pecuniariam mutent, ſibi applicare non poſſunt, ſed vel Fiſco, vel ad opera pia. *Diana 6. tract.6. reſ.1.*

20 Moniales relaxari non debent, cum adhuc recens eſt delicti memoria, ſed poſſunt eis concedi Sacramenta bis, aut ter in anno, 1602. Ferrara 3. Dec.84.

POENITENTIA.

Confeſſarius. Denunciatio. Excomm. Parochus. Probatio. Satisfactio.

1 Erecto pœnitentiario per Epiſcopum cum vnione præbendæ proxime vacaturæ, non comprehenditur præbenda vacans in menſe Apoſtolico, ſed prima vacatura in menſe Epiſcopi, quæ ſit integra, & Canonicalis. *Barboſa alleg.55. num.3.* Et ego ex decreto Clem. VIII. confirmato ab Vrbano VIII. dixi in Compen. Epiſc. & etiam infra v. Seminarium.

† Erigi non poſſe ab Epiſcopo Pœnitentiariam de præbenda iam vacante, ſi ad alterius, etiam inferioris, puta Capituli, collationem ſpectat, ſed erigi debere de vacatura. *Concordien. 11. Sept. 1608. C.C.*

Pœnitentiarius tamen inſtitutus cum vnione præbendæ proximè vacaturæ, ante adeptionem prębendæ non participat de diſtributionibus quotidianis, *lib. 90. 358. 1540. Aquilana.*

Pœnitentiarius non poteſt obtinere Cappellam ſine diſpenſatione Apoſtolica, licet tam Cappella, quam præbenda ſint tenues; quia eſſet triplex, cum habeat officium, & Canonicatum. *Aſten. 19. 1609 lib.89.395.*

Pœnitentiarius debet ad reſidendum compelli, 1600. Spoleti 12. Dec. 33.

Non tamen tenetur ad maiorem reſidentiam quam alij Canonici, ſed abeſſe non debet eo tempore, quo frequentius pœnitentes accedunt, & diebus feſtis ſolemnibus, veluti tempore ieiunij. Quatuor temporum, Quadrageſimæ, Aduentus, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Corporis Chriſti, Aſſumptionis B. Mariæ, Omnium Sanctorum, Natiuitatis Domini, &c. *Segobien. lib.50. 249.*

Quod autem dictum eſt, pœnitentiarium non teneri ad maiorem reſidentiam, quam alios Canonicos, intelligi quo ad Chorum; quia quo ad Confeſſiones audiendas nullam habet Vacationem pro diebus, & horis de quibus ſupra, & etiam infra §. proximè ſeqq. *Foroſempron.7. Iulij 1618.*

Circa tempus, & horam, quibus Pœnitentiarius in ſua Sede pro audiendis confeſſionibus permanere debet, Epiſcopi iudicio ſtandum eſſe: qui tamen eo tempore, quo cognouerit, pœnitentes non adeſſe, qui eius opera vti velint, ad intereſſendum in ea cogi minime debere. *Foſſanen.18. Sept.1637. ad 4.**

2 *Priuilegia.* Pœnitentiarius, dum in Eccleſia ſua confeſſiones audit, non ſolum lucratur diſtributiones, quæ dantur intereſſentibus in Choro, ſed etiam quæ dantur præſentibus & comitantibus proceſſiones, & exequias mortuorum, quę fiunt eo tempore, dum ipſe confeſſiones in Eccleſia audit. *Ita declaraſſe S.C. in vna Genuen.4. Sept.1591. teſtatur Garzias de benef.5. par. cap.4. num. 125. & refert Bonac. de hor. Can. diſp. 2. quæſt.5. pun.2. §.5. num.3.*

3 Non debet in manu tenere Virgam,

niſi

niſi in Vrbe, vel vbi haberetur de conſuetudine. *Barboſa l. c. nu.29.*

4. *Authoritas*. Pœnitentiarius non poteſt facultatem ſuam nec generaliter, nec ſpecialiter delegare, niſi facultatem ſpecialem habeat delegandi pro caſibus particularibus; vel quia ſibi conceſſum cenſetur tantum nudum miniſterium, vel quia in eo cenſetur electa induſtria perſonę. *Barboſa alleg.56. num.22.*

† Pœnitentiarius approbatus, & in poſſeſſionem immiſſus à Delegato Apoſtolico, quod Vicarium, & Tribunal Ordinarij ſuſpectum haberet, poteſt audire confeſſiones abſque alia licentia ipſius Ordin. Aquileien.25. Feb 1607.*

5 Non poteſt à reſeruatis abſoluere, niſi ei ſpecialiter ſit conceſſum, *num.23.*

6 Sacrę Pœnitentiarię litterę aperiri poſſunt ab eo, qui non eſt Doctor, ſed non expediri. *Bonac tom. 2. de legib. diſp. 1. quæſt.2. pun.2. num.3.*

7 *Recuſans* audire Pœnitentes debet ab Epiſcopo puniri, & aliquando etiam prębenda priuari, vt deciſum eſt. *Barboſa num.26.*

8 Cato ſolebat docere, ſe trium rerum per totam vitam pœnituiſſe.

I. Si quid arcanum Mulieri credidiſſet.

II. Si per aquam traieciſſet, dum poterat per terram proficiſci.

III. Si aliquam diem per incuriam ſine ſtudio conſumpſiſſet. *Plutarchus in eius vita. Vt refert Oinot. de verbor. obligat. §. loca, num.5.*

9 *Adiuncta*. Monialibus pœnitentiatis exprobrari non debent earum errores; ne abundantiori triſtitia abſorbeantur, 1602. Gaeta 25. Oct.70. 1635. Fiorenza 9. Nou.341.

10 Moniales cogi non poſſunt ad conſentiendum reſtitutioni Pœnitentiatarum, 1625. Vicenza 25. Octob.244.

11 In foro Conſcientię Pœnitenti, tam pro ſe, quam contra ſe, creditur, *c. ſignificaſti, il ſecondo, de homicid.*

POLLVTIO.

Eucharistia. Virginitas.

1 POllutionem ob bonum finem deſiderare licet, ſicut ob eumdem finem de pręterita complacere; non tamē vllo modo procurare. *Nauar. c.16. n.7.*

2 An quis poſt pollutionem nocturnam, vel voluntariam communicare, vel celebrare poſſit, & ſimiliter poſt copulam carnalem, vel coniugalem, plenè dixi in Collect. ad cap.23. Deuteronomij verſ.10.

3 Pollutionem in ſomnis cœptam, quis, licet perfectè vigilans, reprimere non tenetur, ſi moraliter certus ſit, ſe non conſenſurum in eam. *Diana 3. tr. 5. reſol.21.*

4 An autem peccet, qui confricationibus conatur expellere ſemen corruptum, *idem 3. tract.5. reſ.85.*

5 De Pollutione Eccleſiæ v. Eccleſia num.27. & ſeqq.

PONTIFEX.

Epiſcopus. Ordinarius. Papa. Vicarius.

1 VEl dicitur à Potentum profligatione; vel à Pontibus faciendis: quia Pons ſublicius primo ligneus factus eſt à Pontificibus, vel à Poſſe, & facere, ideſt à Poſſe Sacrificare. Sed hoc modo conueniret cuilibet Sacerdoti, licet per excellentiam attribuatur Epiſcopis, & per antonomaſiam Chriſti Vicario. *Lauor. tom.1. Var. lucubr. tit.1. cap.2. num.10.*

2 Pontificalium vſum habens, quando de Altari paramenta poſſit accipere. *Vide ſupra Abbas num.11.*

3 *Decretum Sacræ Congregationis generalis de Propaganda Fide habitæ coram Sanctiſſimo die 28. Martij 1651.*

Ad relationem Eminentiſſimi D. Cardin. Ludouiſij Sanctitas ſua decreuit, quòd Epiſcopi Sacræ Congregationi de Propaganda Fide ſubordinati, non poſſint exercere Pontificalia in alijs, prælerquam in proprijs Eccleſijs, etiam ſi eſſet de conſenſu Ordinariorum, ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrendæ, ac eidem Pontifici reſeruatę, dummodo à præfata Sacra Congregatione non ſint in certo loco deſtinati Vicarij Apoſtolici, ſeu Adminiſtratores alicuius alterius Eccleſiæ.

Et ſic ordinati debent declarari Suſpenſi, 1655. Breſcia 23. April. 35. 30. April. 52.

4 Pontificalia exercere non poteſt Epiſc. antequam bullas expediat, 1620. Oria 21. Nou 181.

POPVLVS.
Grex.

PORCVS.
Grex.

PORTA.

Clauſura. Collocutorium. Confeſſarius. Conuentus. Eccleſia. Executio. Immunitas.

1 *Cathedralis* verſus Ædes Canonicales aperta eſſe debet pro ſeruitio Canonicorum, & Commodo Populi, 1588. Albenga 8. Nou. 235. verſ. Al ſecondo.

2 In domo fieri non debet ab illa parte, qua exitur in vineam alterius, 1603. Aſcoli 23. Iulii 83.

3 Neque Epiſcopus poteſt facere Portam in Vrbis mœnibus, ſi ſit Populo præiudicio, vel ſcandalo, 1603. Motula 1. Sept. 104.

4 Porta, qua ab Eccleſ. itur in domum priuatam, debet muro obſtrui, 1646. 15. Iunij 2.

5 Similiter quæ à Clauſura reſpondet in Eccleſiam exteriorem, 1575. Camerino 25. Aug. 621. 1579. Iſernia 1. Decembr. 7.

6 Et etiam, quæ à Collocutorio intrat in clauſuram, dum adeſt alia Porta ordinaria, quæ vnica eſſe debet, 1592. Arezzo 3. Decemb. 39. Fieſole 40. 1593. Spoleto 18. Octob. 312. 1645. Perugia 20. Ian. 13.

7 Porta Clauſuræ nunquam aperiatur, niſi pro introducendis perſonis, vel rebus neceſſarijs, quas Rota non capiat, 1593. Como 16. Martij 118. 1594. Città di Caſtello 10. Ian. 19. 1650. Recanati 15. Iulij 50.

8 Neque ibi tunc adſit aliqua Monialis, cui id ex Officio non incumbat, 1593. Como 16. Martij 118. §. 2. 1639. Lecce 9. Sept. 137. 1650. 15. Iulii 20. 67.

9 Nec vnquam aperiatur occaſione collocutionis, ſeu viſitationis, neque pro Matre, vel Sorore, 1576. fol. 847. 1619. Nullius Altamura 5. Iulij 238. 1653. Peſaro 24. Ian. 2.

10 Debet habere duos peſſulos cum clauibus diuerſis, vna interior, quæ de nocte ſit penes Abbatiſſam, interdiu apud oſtiariam; altera exterior apud Cōfeſſarium, vel procuratorem, vel Deputatum Monaſterij. *Ibidem.*

11 Regulares non vadant proceſſionaliter ad portam clauſuræ Monaſteriorum ad recipiendas Reliquias, vel aliud, 1617. Forlì 24. Ian. 21.

POSSESSIO.

Beneficium. Inſtrumentum. Penſio. Præſcriptio. Sententia.

1 *Acquiſitio.* Poſſeſſio per Clauium traditionem tranſlata videtur. *l. Clauibus 74. ff. u. de contrah. empt. Oinot. de Interd. vti poſſidetis num. 54.*

2 Poſ-

2 Poſſeſſio rerum emittentis profeſſionem illico transfertur in Monaſterium capax abſque alia apprehenſione, ſicut & Arrogati in Arrogantem, *Oinot. de Interd.* §. *Poſſidere n.* 121.

3 Ad capiendam poſſeſſionem, ſiue ad rem vacantem occupandam, ſufficit ingredi in fundum, Caſtrum, vel inſulam, eo animo, vt totum occupet; nec oportet ipſius ſingulas partes ſiue glebas circumambulare. *l.* 1. *in princip. ff. de acquir. poſſeſſ. Oinot. de rer. diuiſ.* §. *Inſula num.* 5.

4 Eandem in ſpecie poſſeſſionem duo in ſolidum poſſidere non poſſunt. *Rota apud Galleſ. dec.* 44. *n.* 4.

5 Per ademptionem Poſſeſſiones Eccleſ. vel beneficij acquiritur etiam Poſſeſſio bonorum. *Rota apud Coccin. dec.* 13. *n.* 6. *dec.* 30. *n.* 2. *& dec.* 51. *nu.* 5.

6 Poſſeſſorium, & petitorium poſſunt ſimul cumulari. *c.* 3. 4. *&* 6. *De cauſa poſſeſſ.*

7 *Probare* Poſſeſſor non cogitur titulum ſuæ poſſeſſionis, niſi quando dubium eſt, an pro hærede, an vero ſolum pro poſſeſſore poſſideat. *l. vlt. C. de rei vend. l. Cogi* 11. *C. de petit. hæred. Otbob. d.* 62. *n.* 20.

Poſſidere pro poſſeſſore dicitur, qui non poteſt allegare alium titulum ſuæ Poſſeſſionis, niſi rei detentionem, puta fur, vel prædo.

8 Poſſeſſio non probatur ex actibus, qui dederunt cauſam liti, maximè ſi ius aliquod conſiderabile non tribuant. *Rota apud Ludouiſ. d.* 4. *n.* 2.

9 Ex vnica ſolutione probatur quaſi poſſeſſio Iuris exigendi. *Rota dec.* 313.

POSTVLARE.

Aduocatus.

1 *E*St *deſiderium* ſuum, vel amici, in iure apud Iudicem exponere, vel alterius deſiderio contradicere, *c.* 2. *Infames* 3. *qu.* 7. *l.* 1. §. *Poſtulare, ff. u. de Poſtul. gloſ. c. Poſtulare. De Poſtul. c.* 1. 38. *Quæ in Rubrica eiuſdem tituli ponit hos verſus de ijs, qui poſtulare prohibentur.*

Non cuicumq; datur, quod poſtulet, immo negatur.
Addictus pœnæ, ſeruus, Puer, Actor arenæ.
Luminibus carens, Mulier, Muliebria paſſus.

1 Clerici, ſiue Beneficiati, ſiue in ſacris conſtituti, poſtulare prohibentur coram Iudice ſæculari, niſi pro ſe, aut Eccleſia ſua, aut coniunctis, vel miſerabilibus perſonis, aut niſi neceſſitas immineat. *cap. fin. de poſtul. & quæ ibi dixi.*

POSTHVMVS.

*P*Oſthumi præteriti rumpunt teſtamentum, etiam ſi nati ſtatim in obſtetricis manu moriantur, dummodo non ſint monſtra, niſi mortui fuerint adhuc viuo Patre, licet poſt factum teſtamentum; quia ſi Pater poſtea decedat ſine nouo teſtamento, ſuccurritur hæredi Inſtituto per Bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas, & teſtamentum ſuſtentatur de Iure Prætorio. *l. commodiſſime* 10. *ff. n. de lib. & Poſth. Oinot. Inſt. de extr. liberor.* §. *Poſthumi n.* 8. *& de bonor. poſſ.* §. *fin. n.* 11.

PRÆBENDA.

Beneficium. Canonicus. Pœnitentiaria.

*P*Ræbendam tribus expectantibus, vno auctoritate S. M. Innocentij X alio S. D. N. Alexandri VII. tertio eiuſdem Alexandri, ſed cum clauſula; quod præferatur omnibus alijs receptis auctoritate Prædeceſſorum eiuſdem Alexandri, non autem ſua, tunc primam vacantem, nulli de Iure debitam, habebit ſecundus, ſecundam tertius, & tertiam

primus. Et ita ſecundus expectans conſequitur per alium, ſcilicet per tertium, primam Præbendam, quam conſecutus non fuiſſet per ſeipſum. *cap. Auctoritate 7. De conceſſ. Præb. lib.6.*

Caſus eſt valde notabilis, ſed hodie parum neceſſarius, niſi forte cum creantur Canonici ſupranumerarij cum vnione præbendæ proximæ vacaturæ: nam alias expectatiuæ non conceduntur amplius. Concil. Trid. ſeſſ.24. de reform. cap.19.

Alium caſum ſimilem, in quo Mater conſequitur ſucceſſionem filij pro proximum Agnatum, quam conſecuta non fuiſſet per ſeipſam, refero lib.3. Inſtitutionum Ciuilium tit.1. num.35.

PRÆCEDENTIA.

Auguſtiniani. Canonicus. Cella. Collegium. Confraternitas. Profeſſio. Sepoltura. Soror. Vicarius.

1 LAtini præcedunt Græcis, 1618. Palermo 17. Aug. 116.

† Miſſionarij ratione Miſſionis non poſſunt prætendere præcedentiam. P.F. 30. Septemb. 1641. ad 458. num.33.

2 *Vicarius* in illis functionibus, in quibus interuenit vti Canonicus, ſedere, & ſtare debet in habitu Canonicali, & loco ſuo, niſi conſuetudo eſſet in contrarium, 1590. Anagni 9. Jan.6.

Multo minus poteſt hanc præcedentiam prætendere Canonicus ſubſtitutus à Vicario 1612. Lanciano 13 Nou. 104. 11. Decemb. 114.

Sed quando non interuenit in habitu Canonicali, nec vti Canonicus, præcedit omnes alios Canonicos, & dignitates, etiam primam poſt Pontificalem, 1591. Auignone 3. Martij 12. 1618. Teramo 6. Iulij 134.

3 *Canonicus* Hebdomadarius officium faciens, debet habere locum ſuper omnes Dignitates, & Canonicos. *Vt ex Sac. Rituum Congregatione in vna Brunduſina 17 Iunij 1616. tradit Barboſa de Can. cap.18. num.30.*

4 Canonici, Capitula, Clerique Metropolitanarum, Cathedralium, & Collegiatarum Hiſpaniæ, per Breue Clem. VIII. præcedunt cuicumque Religioni etiam in proprijs Eccleſ. 1622. 17. Iunij 140.

5 Si alicui conferatur idem Canonicatus, quem prius habuerat, & cui renunciauerat, vel fuerat eo priuatus, debet obtinere locum ſuæ promotionis vltimæ, non primæ, 1604. Biſegli 5. Octobris 43.

† Canonici Cathed. Eccleſ. præferendi ſunt Abbatibus, quando capitulariter procedunt. Extra quem caſum Abbates titulares habentes vſum Mitræ, & Baculi præcedere debent. Ipſorum tamen Abbatum Vic. ſemper, & vbique ſunt præferendi Canonici. *lib.43. 364.**

6 *Parochus* quilibet in Eccleſ. propria quoſcumque alios; qui Ord. Hierarchico non ſunt Superiores, antecedit in ſolemnibus Miſſis dicendis, aliiſq; omnibus præeminentiis. Ideo Rota cenſuit, Parochum in Eccleſ. ſua præferendum eſſe Decano, & Capitulo Collegiatæ, ad eam Eccleſ. perſonaliter ex antiqua conſuetudine accedenti, vtque maior minori in eius domo cedere teneatur. *Barboſa alleg.78. nu.38.*

7 Certum eſt quoque quod ſimplex Parochus, ſeu Presbyter ſtolam deferens præcedentiam habere debet ſuper omnes presbyteros, & Rectores, ſaltem dum vt Canonici Collegialiter non incedunt. Ex Sac. Rit. Congr. *Barboſa de Can. cap.17. num.57. & 67. & ſeqq.*

8 *Confraternitati* antiquiori, & nobiliori, ſi ab honorabiliori loco deturbetur, fit iniuria, quam etiam de facto propellere poteſt. *Barboſa alleg.78. nu.41.*

9 *Religio*, quæ prior eſt in inſtitutione ſeu approbatione, Romæ præcedit poſterius inſtitutam, vel approbatam: Vnde

Vnde Ciſtercienſes præcedunt Cæleſti. nos, quia eorum Congregatio prius approbata fuit. *Barboſa num.36.* & 37.

10 Canonici Regulares præcedunt Monachos, etiam nigros. B. *Pius V. conſt.23. Septemb.1563.*

11 Monachi vero, ſi non quæſtuent, præcedunt Mendicantes, 1617. Silueſtrini 19. Maii 135.

12 Inter Mendicantes vero Fratres Prædicatores præcedunt, vbi eorum priuilegia ſunt in vſu. *Ex B. Pio V. Greg. XIII. & Clem. VIII. Barboſa num.30.*

13 Generaliter qui ſunt in quaſi poſſeſſione præcedendi, præcedent, licet Romæ ſeruaretur contrarium: vbi vero non conſtat de quaſi poſſeſſione, præcedunt ij, qui ſunt antiquiores in loco controuerſiæ, vt ex Greg. XIII conſt. 80. *Expoſcit*, & S. C. Dixi in meo Compendio tam Epiſcoporum, quam Regularium v. Præcedentia, & verbo Proceſſio.

14 Clerici tamen Regulares ſæcularibus cedunt, licet nouiter introductis, 1582 Ceneda 22. Decemb.21. 1598. Spoleti 25. Febr 20.

15 Præcedentia inter Regul. vtriuſq; ſexus incipit à die profeſſionis, non habitus, non obſtante quolibet prætextu, & contraria conſuetudine, 1588. Rauenna 12. Sept.89. &c. 1650. Agoſt. di Lomb. 7. Ian.7. 1654. Offer.21. Aug 86.

Licet fuiſſent in alia Prouincia incorporati; non autem à die incorporationis, 1653. Riformati 22. Aug.201. 1657. Off.20. Dec.228.

Niſi quando profiterentur duo eodem prorſus temporis momento. Qui ſi eodem quoque tempore fuiſſent veſtiti, data paritate profeſſionis, præcedit, qui prius acceptatus fuit, licet in eodem capitulo, 1603. Aſſiſi 13. Mar.35.

Etiam ſi profeſſio facta fuiſſet in alio Monaſterio, 1594. Mexicana 3. Ian.2.

Licet quis cedere vellet Iuri ſuo, 1600. Aſſiſi 30. Octob.83.

Non obſtante qualra Moniales in ſuetudine, quæ declaratulibus, ſine ad Napoli 23. Nou.38. 1595. 1601. Se- Iun.57. Valent.15. Dec.180. embris

Quæ tamen tolerari poterit, qu professos ante notificationem decreti 1595 Arezzo 2. Ian.53. 1597. Padoua 1. Dec.135. 1628. Rimini 23. Septemb.296. 1651. Bari 13. Ian.16.

Intelligẽdum eſt item cęteris paribus: nam Clericis, & Choriſtę pręcedunt Conuerſis licet profeſſione antiquiorib. 1621. Foligno 19. Oct.232.

Ex gratia conceſſa fuit à Sacra Congregatione à die completi anni Nouitiatus, dum per Nouitium non ſteterat, quominus profeſſionem emitteret, 1653 Vallombroſa 14. Nou. 251. 1654. Aug.24. Iulij 48. 53.

16 Præcedentia in profeſſis ante tempus bona fide incipit à fine 16. annorum, 1648. S. Baſilio 13. Nou.4.

In laicis factis Clericis per Breue incipit à die Profeſſionis Clericalis, 1649. 26 Febr.14. 1660. S. Girolamo di Portogallo 5. Martii 43.

Alias à die rehabilitationis, 1625. Terz'Ordine 14. Ian.11.

18 *In Nouitijs*, durante nouitiatu, præcedentia deſumitur à die habitus, 1601 Foſſombruno 2. Ian.23.

† Magiſtris debetur pręcedentia à die decreti Magiſterij, non autem à die confirmationis. P. F. 1643. 432. 53.*

PRÆCEPTVM.

Obedientia. Opinio. Superior.

1 QVal. ad perſonaliter comparendum fieri non poteſt abſq; cauſæ expreſſione, 1650. Monteſiaſcone 12. Maij 7.

2 Pręceptum, etiam ſub pœna excommunicationis latę ſententente, ne quis ſcribat ad ſuperiores, nullum eſt, 1629. Cappellani di Brindiſi 11. Maii 150.

3 Præcepta, & ordinationes practicari debent, antequam confirmentur, 1604. Nullius Altamura 26. Ian. 14.

4 *Ad ſatisfaciendum* præceptis, requiritur tantum, vt adimpleatur ſubſtantia operis præcepti; non autem vt adſit intentio ſatisfaciendi præcepto per illud opus immo ſatisfit, etiam ſi opus præſtetur cum intentione non ſatisfaciendi puta ſi quis officium deuotè recitet animo iterum recitandi; vel Miſſam audiat animo non ſatisfaciendi per illam, ſed aliam audiendi. Item ſi ieiunet ex deuotione, animo non ſatisfaciendi ieiunio impoſito à confeſſario, ſed iterum ieiunandi. Nam non tenebitur amplius recitare, vel ieiunare. *Laym. lib. 1. tract. 1. cap. 4. num. 7. Bonac. tom. 2. de legib. diſp. 1. quæſt. 1. pun. 10. num. 19. & ſeqq. Diana 6. tract. 6. reſ. 47.*

Opinio probabilior: licet contraria tutior.

5 *In Pœnam* præcepti de non diſcedendo non incurrit, qui recurrit ad Superiorem, 1601. Fermo 15. Maij 135. Meſſina 3. Sept. *v. Fuga* 1.

6 Non poteſt Epiſc. procedere ad aliquam pœnam pro contrauentione præcepti facti ad aures, 1613. Brindiſi 26. Iunij 54.

PRÆDICATOR.

Canonicus. Cappellani. Communitas. Epiſcopus. Examen. Organum. Parochus. Priuilegium. Regularis.

1 Electionem Vniuerſitates præſentare debent Ordinario per totum menſem Nouembris Quadrageſimę precedentem; & ſi præſentatus fuerit reiectus, alium per totum ſequentem menſem Decembris; alias eo anno ius amittunt nominationis, quę deuoluitur ad Epiſc. 1591. Roſſ. pro Vniuerſitate Coriol. 10. Decemb. fol. 386. 1627. Caſſano 11. Iunij 277.

Et communitas nihilominus tenetur expenſas ſubminiſtrare iuxta ſolitum, 1612. Marſi 13. Apr. 42. 1621. Mileto 22. Iunij 87.

2 Quando tamen electio re integra notificatur parum poſt terminum elapſum, admitti debet, ſaltem ex gratia, 1627. Nocera 29. Ian. 36.

3 Item cum Vniuerſitas notificauit electionem in tempore, ſi electus poſtea non vult, vel non poteſt illuc ire, non debet Vniuerſitas ipſa priuari iure ſuo ſine culpa, 1612. Narni 24. Febr. 22. *cap. Si electio 26. De elect. in 6.*

Niſi id accideret in vltimis diebus ante Quadrageſimam; quia tunc prouidebit Epiſcopus; nec communitas recuſare poterit Prædicatorem recipere, vel ei eleemoſynam ſolitam dare, 1648. Monteſiaſcone 18. Sept. 7.

4 Prædicator deſtinatus ab Epiſcopo defuncto, vel electus à Rectoribus antiquis, prædicare debet; nec ſucceſſores poſſunt eligere nouum, 1587. Mazara 15. Decemb. 273. 1601. Cirenza 2. Apr. 113. 1645. 17. Febr. 3.

5 Electionem vi factam Ordin. non admittat, ſed ipſe prouideat, 1623. Mileto 17. Feb. 3.

6 Quando Partes ſunt in diſcordia, ſeu vertit lis inter Epiſc. & Communitatem, S.C. ſolet eligere Prædicatorem, vel mandare, vt iam electus proſequatur ſine præiudicio ambarum partium, 1603. Amelia 14. Ian. 6. Venoſa 14 Nou. 133. Vgento 3. Dec. 145. Ariano 28. Ian. 16. Oruieto 16. 1605. Venoſa 8. Febr. 12. 1606. Ferrara 10. Ian. 4. 1645. Tortona 10. Nou. 6. 1648. Monteſiaſcone 5. Martij 5. 18. Martii 2.

Quo caſu tenetur Communitas eleemoſynam ſoluere, 1617. Città della Pieue 24. Febr. 22.

† Communitas compellitur eleemoſynam ſoluere, licet ius ſibi ex immemorabili competens eligendi, Prædicatorem Epiſcopo ſponte cedere velit.

lit. Campanien. 2. Martij 1619.

7 *Turnus ſiue* Circulus concinum, vbi eſt in vſu, debet obſeruari, 1603. Altari 17. Febr. 17. 1611. Sutri 4. Febr. 17. 1612. Senegaglia 13. Nou. 106.

Licet Alternatiua eſſet inter Publicum, & Fratres, 1646. Agoſto 22. Iunii 1. Sed vbi non eſt in vſu, non debet introduci de nouo, 1617. Fermo 24. Ian. 12.

8 *Subiectum*. Clericis curam Animarum habentibus licet publicè prædicare, quamuis Sacerdotes nondum ſint: laicis verò minimè, ſed tantum legere aliquem librum ſpiritualem. *c. Sicut* 14. *De hæret. gloſ. c. Adijcimus* 20. *v. Sacerdotes 16. q.* 1. 1592. Caua 9. Iunij 92.

9 Presbyteri vero ſæculares, qui curam Animarum non habent, ſine licentia Epiſcopi prædicare non poſſunt, neq; Vicarius, ſi non eſt in Sacris, vel non approbatus, 1601. 2. Apr. 119. §. 2. *Trid. ſeſſ. 5. cap.* 2.

† Sacra vero C. C. in vna Bracharen cenſuit, Clericum Minorum ordinum. poſſe prædicare.*

10 *Neque Regulares* extra clauſtra degente, neq; Clauſtrales extra Eccleſias ſuorum Ordinum contradicente Epiſcopo, cuiuſcumq; priuil. prætextu. *Ex Trid. ſeſſ. 5. c.* 2. infra n. 16.

11 Sacra Congregatio in vna Vicentina 12. Ian. 1622. declarauit, Regulares prædicare volentes in Eccleſijs, quæ non ſunt ſuorum Ordinum, poſſe ab Epiſcopo examinari.

12 Religioſi Societatis Ieſu poſſunt eſſe Prædicatores, licet in Sacris conſtituti non ſint. *Gregor. XIII. conſt. 95. Vigore Priuilegij*.

13 Ad prædicandum Monialib. mitti poteſt quilibet Regularis, modo non alloquatur ſeparatim aliquam ex ipſis Monialibus, 1591. Monteſiaſc. 25. Mar. 54. 1592. Gerace 2. Mar. 42.

Etiam pro ſermonibus ſpiritualibus ad crates, 1593. Terni 8. Iun. 183. 1608. Terrac. 5. Mar. 25.

Vel ad alloquendum Moniales in communi de rebus ſpiritualibus, ſine ad crates, ſiue ad collocutorium, 1601. Sebenico 2. Iunij 20. Zara 14. Nouembris 102.

14 *Epiſcopus* prædicare poteſt, nedum in ſua diœceſi, ſed per totum Orbem, niſi ab Epiſcopo loci prohibeatur. *Nau. c. 25. n.* 141. *Barboſa alleg. 76. n.* 3.

Alij tamen probabilius cenſent, neceſſariam eſſe licentiam Ordin. loci, ſi prædicare velit extra ſuam diœceſim. *Paſqualig. ad Franc. n.* 633. Et ita declarauit S. C. Epiſcoporum in vna Theatina, 1614. 12. Decemb. fol. 128.

In Eccleſijs vero ſuæ diœceſis, etiam Regularium, poſſe, etiam ipſis Regularibus inuitis, aſſeritur reſpondiſſe Sacra Congregatio Prouinciali Dominicano Galliæ 11. Ian. 1584.

15 *Approbare* Prædicatores ſpectat ad Epiſc. licet electio ſpectaret ad alios 1603. Aiqui 8. Apr. 38. Vnde S. C. cenſuit, communitatibus ac Dominis temporalibus locorum, qui ſunt in quaſi poſſeſſione nominandi Concionatores, non licoiſſe, ſeu licere, eoſdem deputare, ſeu conſtituere, ſed tantum nominare ſeu præſentare locorum Ordinarijs. Vnde Epiſcopus reiicere poterit patētem nominationis huiuſmodi tenoris. *Eligimus, & deputamus, ac electum, & deputatum declaramus*, 1655. Ceſena 17. Septembris 252. *Arg. c. Quod autem 5. De iurep.*

16 In Eccleſijs ſui Ordinis ſufficit licentia Epiſc. petita, licet non obtenta: modo Epiſcopus ſe habeat mere negatiuè, licentiam petitam non concedendo, ſecus ſi expreſsè prædicare prohibeat, 1627. S. Agoſtino 30. Aprilis 193. 1628. Regulari di Cordoua 22. Septemb. 304.

In Eccleſijs vero, quæ ſuorum Ordinum non ſunt, non ſufficit licentia petita, ſed requiritur obtenta, 1601. Aleſſano 14. Febr. 42.

Ordin. tamen prohibere non poteſt in gene-

genere, quo minus Regul. in Eccl. ſui Ordinis concionari valeant, non enim præſumitur adeſſe iuſta cauſa pro omnibus ſubiectis vnius Relig. 1610 Salerno 19. Nou. 103.

Sed bene in ſpecie ex aliqua iuſta cauſa, puta ſi quid in concione dicant, quod hæreſim ſapiat, vel quod offenſioni, & ſcandalo ſit, 1597, Gerun. 4. Auguſt.

88 Vel quando propter Proceſſionem, aut aliam piam cauſam cuperet confluentiam ad Cathedralem, 1593. Faenza 17. Nouemb. 339.

17 *Tempus*. Nulla Concio, neque Paſſionis Dominicæ, debet fieri de nocte, 1629. Caſtro 20. Mar. 41.

18 *Locus n. 14. 16.* In Cathedrali nemo debet prædicare permitti, qui non ſit Magiſter in Theologia, 1596. Palermo 24. Oct. 88.

19 S. C non concedit licentiã Prædicatori vniuerſitatis prædicandi in Eccleſia Regularium, vbi non eſt ſolitum, ſine conſenſu ipſorum Reg. 1611. Tolentino 23. Oct. 119.

Non enim cogi poſſunt Regul. ad acceptandũ in ſuis Eccleſiis Prædicatores Seculares, vel diuerſarum Relig. 1613. Alatri 12. Feb. 19.

Niſi eſſet conſuetudo in contrarium 1614. Ferino 28 Febr. 11.

20 Regulares quoque tenere debent in concionibus velum diuiſiuum Mulierum à viris, 1609. Fano 22. Maii 33. 1659. Rim 6. Mar. 77.

21 *Eleemoſyna nu. 1. 6.* Non poſſunt Vniuerſitates diminuere eleemoſynas conſuetas Prædicatoribus elargiri. *S. C. Epiſc. Caſſanen. Nuncio Neapolit. 3. Iulij 1590. Synod. Caputaq. Brancatij de Concion. num. 4. 1654. Oſſeruat. di Ferent. 24. Iul. 46.*

22 Ceſſante conſuetudine, dare Prædicatoribus eleemoſynam, in Cathedrali ſpectat ad Epiſcopum, in Parochiali vero ad Parochos, & in Collegiatis ad Capitulum, ſi qui curam habent Animarum per ſe prædicare, vel nolint, vel nequeant. *Dian. 3. tract. 5. reſol. 71.*

Vbi dicit, eos, qui decimas percipiũt, teneri ad ſalarium; Parochianos vero ad expenſas victus.

23 Si ſit conſuetudo, quod Vniuerſitas det eleemoſynam Prædicatoribus, etiam electis ab Epiſcopo, poteſt Epiſcop. Communitatem cogere, alias non, niſi Prædicator electus fuerit ab ipſa vniuerſitate. *Prout hæc, & alia de Concion. latius dixi in can. lib. 1. tit. 31. de Off. Ord. num. 6.*

24 Regulares, etiam Societatis Ieſu, dum prædicant in ſuis Eccleſiis, poſſũt recipere, & diſtribuere eleemoſynas eorum arbitrio; commendare etiam quemcumque locum pium voluerint ex iis, quos Epiſcopus edixerit poſſe commendari, extra vero, prout Epiſcopus voluerit. Ad commendandum vero familias, ſeu perſonas particulares indiſtinctè neceſſaria eſt licentia Epiſcopi, 1626. Padoua 27. Nou. ex S. C. C Catacen 15. Nou 1607.

25 *Pœna*. Prædicatores miracula falſa, vel incerta, vel Prophetias Per S. Scripturam non approbatas prædicantes, vel Eccleſiarum prælatis nominatim detrahentes, incurrunt excommunicationem Pap. reſeruatam in C. Lateran. ſeſſ. 11. *Nau. c. 25. n 142. de quo dixi latius in expl. can. lib 5. tit. 39. de ſent. exc. n. 178. § 4.*

26 *Admonitiones*. Prædicator non ſemper eſſe debet in publico, ſed quandoque ſe ab aliorum aſpectibus in ſolitudinem retrahere, & hoc quidem propter tria.

I. Quandoque quidem propter corporalem quietem, exemplo Chriſti, qui dixit Diſcipulis, vt habetur Marci 6. *Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum: erant enim qui veniebant, & redibant multi, nec ſpatium man-*

ducandi habebant.

II. Quandoque vero cauſa orationis; vnde dicitur Lucæ 6. *Factum eſt in illis diebus exijt in Montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei* vbi ait S. Ambr. quod ad præcepta virtutis ſuo nos informat exemplo.

III. Quandoque vero vt fauorem hominum vitet, ne ſuperbia elatus meritum perdat: vnde Chriſtus, licet eſſet impeccabilis, vt nos tamen ſuo doceret exemplo. *Videns turbas, aſcendit in Montem* Matth. 5. vbi dicit Chryſoſt. *Per hoc quod non in Ciuitate & Foro, ſed in Monte, & ſolitudine ſedit, erudiuit nos, nihil ad oſtentationem facere, & à tumultibus abſcedere, & maxime cum de neceſſarijs diſputare oportet.* San. Thom. 3. quæſtio. 40 1. 3.

Adde IV. Vt verba eius maiorem habeant auctoritatem: nam nimia familiaritas parit contemptum. Vnde Apoſtolus 1. Thimot. 4. 12. ait: *Nemo adoleſcentiam tuam contemnat.* Et Tit. 2. 15. *Nemo te contemnat.*

27. Prędicator cauere debet à verbis nimis ſelectis aut elegantibus, auribus, Auditorum pruritum generantibus, quæ & ab ipſis Ethnicis oratoribus vituperantur: quippe quæ fini Rhetoricæ, quod eſt perſuadere, ſunt aduerſa. Nam teſte Quintil. lib. 8. *Iacet ſenſus in oratione, in qua verba laudantur,* verba enim nimis elegantia attentionem rapiunt; ne quid dicatur, ſatis intelligant, dum ſolum dicendi modum admirantur. *Rodriq. eſſerc. ſpirit. tr. 1. c. 8. l. 3. §. il talento.*

28. Die 27. Oct. 1649. S C. S. Officij mandauit vt Superioribus Religionū notificetur, quod Prędicatoribus ſignificent, vt caueant ab allegatione Doctorum, & Auctorum modernorum præſertim viuentium.

PRÆFECTVS.

Auguſtalis dicebatur Prętectus Ægypti, cui poteſtas erat, & imperium inſtar Proconſulis, donec ſucceſſor intraret Alexandriam Metropolim Ægypti, vt habetur in *leg. vnic. ff. u. de off. Præfecti Auguſtalis.*

Fuit Præfectura hæc ampliſſ. Dignitatis Magiſtratus, vt qui ſex Prou. Ægypti ius eiceret.

Cur autem Ægypti Præfectura dicta fuit Auguſtalis, ex Dione pietas originem, qui lib. 5. de his agens ait, Octauianum Auguſtum, qui cum ceteras Prouincias Romanis Senatoribus adminiſtrandas conceſſiſſet, Ægyptum tamē ijs tantum, qui eſſent Equeſtris ordinis vnde & ipſe ducebat originem, tribuiſſe: idque eo conſilio, vt (quod idem teſtatur Auctor) cum nouarum rerum ſtudioſiſſimi eſſent Ægyptij, ne ab aliquo Senatore ad res nouas moliendas inſtigarentur, omnem aditum proficiſcendi in Ægyptum Senatoribus intercluderet: vt qui ægro animo ferrent, Romanæ, Reipublicæ amplitudinem ad vnius hominis Imperium deuolutam. *Hæc ex Dione Tacitus lib. ſecundo. Annalium.*

Aliam etiam affert cauſam, ne, qui præeſſet Ægipto, cum vellet, fame vrgeret Italiam, leuique præſidio aduerſus ingentes copias inſideret. Additq; non tantum Senatoribus, ſed & Illuſtribus Romanis Equitibus in Ægyptum profectionem inhibitam ab eodem fuiſſe. Et inſuper lib. 12. hæc ait: *De Auguſtalium Præſidum auctoritate. D. Auguſtus apud Equeſtres, qui Ægypto præſiderent, lege agi; decretaque eorum perinde haberi iuſſerat, ac ſi Magiſtratus Romani conſtituiſſent.*

Idem lib. 17. in hæc verba: *Ægyptum iam inde à D. Auguſto Equites Romani obtinent loco Regum. Ita viſum expedire,*

Prouinciam aditu difficilem, annona fæcundam, ſuperſtitione, ac laſciuia diſcordem, & mobilem inſciam legum, ignaram Magiſtratuum, domi retinere. Hæc ille.

Id eſt enim, quod Strabo lib. 17. ait, eiuſmodi Præfectos Auguſtales Regis ordinem gerere.

Videbatur enim ea Prouincia eſſe quodammodo peculiare Regnum Romani Imperatoris: vnde deſertus à ſuis Nero cogitauit inter alia ſibi à Senatu Ægypti Præfecturam concedi. *Hæc ſcribit Sueton in Nerone c. 47.*

Vt autem Equeſtris ordinis homines tantum eam Prouinciam adminiſtrarent vſque ad Seueri Imperatoris tempora perdurauit; ſub Seuero enim, (vt auctor eſt Dio lib. 51.) Ægyptij ab Imp. Senatores habere meruerunt Præſides, & à filio eius Antonino ijdem Ægyptij in Senatum Romanum adſcripti fuerunt.

Perſeuerauit tamen idem Titulus, vt qui præeſſet Ægypto, Præfectus Auguſtalis diceretur. *Baron. ad Martyrol. 20. Octobris.*

PRÆLATIO.

Conuentus. Exteri. Habitus. Præcedentia. Synodus. Teſtimoniales.

1 IN *recipiendis* ad habitum, ciues, cæteris paribus, præferri debent exteris, 1595. Fano 18. Decem. 181. 1599. Faenza 1. Apr. 31.

Modo non excludantur exteræ, quãdo pro ipſis etiam locus eſt, niſi ſecus in fundatione cautum eſſet, 1603. Fanò 2. Iulij 40.

2 Prius acceptata pro loco numerario vacante, præferri debet acceptatis poſtea, 1597. Terracina 3. Febr. 17. 1607. Camer. 7. Aug. 20.

3 Quæ offert dotem in pecunia numerata, præferri debet offerenti in ſtabilibus, 1622. Alatri 15. Febr. 35.

4 Quando pro loco vacãte concurrunt duæ totaliter pares; illa præferenda, quibus plures ſuffragantur, 1652. Macerata 8. Nou. 64.

PRÆLATVS.

PRælati propriè dicuntur, qui iuriſdictionem aliquam Eccleſiaſticã habent in foro externo. *gl. c. Decernimus v. Eccleſiar. Prælati. De iudic. Bonac. tom. 3. diſp. 1. q. 22. pun. 7. n. 12.*

PRÆSCRIPTIO.

Bona. Conſuetudo. Filius. Ludus. Pœna. Teſtis.

1 PRæſens ad effectum præſcriptionis dicitur ille, qui domicilium habet in eadem Prouincia, licet in ea corporaliter non habitet. *L. fin. C. de præſcript. decem vel viginti ann. Oinot. de vſuc. de ſpecieb. præſcript. n. 3.*

2 *Tempus*. Ius præſcribendi fuit antiquiſſimum, vt dixi in ſuo tit. 6. lib. 2. ciuil. n. 3.

3 Præſcriptio contra Eccleſiam Romanam non currit, niſi centum annor. *c. Cum nobis 14. c. ſi diligenti 17. de præſcr. c. vlt. eod. tit. in 6.*

Contra quamlibet autem Eccleſiam, vel piam cauſam quadraginta annorum. *l. vltim. & Auth. Quas act. C. de ſacroſ. Eccl. 16. quæſt 3. per tot. cap. Ad Aures 6. capit. Illud 8. de præſcript. Tiraquell. priuileg. 139.*

Vnde ius præſentandi ex lapſu 40. annorum videtur ablatum. *Rot. in vna Mutinen. Beneficij 27. Maij, & 26. Iunij 1648. coram Arguell.*

Contra Clericos vero ratione bonorum patrimonialium ſicut contra laicos *v. Bona n. 4.*

4 Contra Canonicorum Regul. bona, & iura non currit præſcriptio, niſi ſexaginta annorum. *Sixt. IV. conſt. 10.*

Idem

Idem priuileg. ann. 1434. conceſſerat Eugenius IV. Monachis S. Benedicti. *Teſte Bonac. tom. 2. de reſtit. diſp. 1. q. vlt. pun. 2. §. 2. n. 28.*

Et per conſequens etiam alij Religioſi eodem priuilegio gaudent per communicationem. *Neſcio tamen, an ſit in vſu.*

5 Actiones criminales regulariter præſcribuntur viginti annis: vnde poſt id tempus non poteſt aliquis neque de homicidio accuſari. *Oinot. l. c. num. 44.*

6 *Interruptio* Si bona fide emiſti bouem, vel aliam rem mobilem à non domino, & ſic vſucapere cœpiſti, ſed poſtea excidit à tua cuſtodia, nec per diligentem inquiſitionem eam inuenire potuiſti; licet poſtea reinuenias, vſucapio tamen fuit interrupta: ita vt de nouo cogaris reincipere vſucapionem, nec præteritum tibi prodeſt. Nam res mobiles, præſertim animatæ, ſi de noſtra cuſtodia exierunt, & diligenter perquiſitæ non potuernnt inueniri, deſinunt eſſe in noſtra poſſeſſione, tam naturali, quam ciuili. *Oln. de interd. §. poſſidere num. 184.*

7 Præſcriptio inundatione interrũpitur, vt latius dixi lib. 2. Ciuilium tit. 1. nu. 64.

8 *Contraria*. Abuſus, & interruptio de ſe prçſcriptionẽ impediunt per multa vtriſque diſciplinæ iura, quæ refert gloſſa. *extr. Cum inter nonnullos Io. XXII. de verb. ſign. ver. Non iuſta. in fine, vbi ponit hos verſus.*

Tempus longęuum te non excuſat in æuum.

Cum male ſis vſus, quia non præſcribit abuſus.

9 Præſcriptio non currit contra non valentem agere. *Rota apud Seraph. in vna Romana Saluiani Interdicti veneris 5. Iunij 1590. dec. 926. num. 3. & alibi ſæpiſſime.*

Alios caſus, in quibus præſcriptio, vel non procedit, vel dormit, retuli in tit. ſuprad. de vſucap. n. 15.

PRÆSENS.

Abuſus. Præſcriptio.

PRÆSIDENS.

Capitulum. Electio.

OFficium Præſidentis expirat, electo Generali, 1649. Agoſt. 21. Maij 1.

PRÆSVMPTIO.

Falſum. Regula. Vanagloria. Vicarius.

PRÆCARIVM.

Commodatum. Et quæ dixi lib. 3. Ciuilium tit. 15. n. 28. & lib. 4. tit. 15. n. 82.

PRÆSBYTER.

Beneficium. Clericus. Epiſcopus. Miſſa. Sacerdos.

1 PRocuratoris officium exercere nequit. *Martin. V. conſt. 3.*

2 Pro derobatione bonorum etiam iterata non poteſt curiæ ſæculari tradi. *cap. Tuæ 6. De Pœnis Farinac. conſil. 143. num. 9.*

3 Pro debito Ciuili non carceratur, niſi in caſibus à iure permiſſis: nec cenſuris, niſi in ſubſidium, cogitur.

Quod ſi aderit cameralis obligatio, ad A. C. recurrendum erit *Sacr. Congr. Epiſcopo Guardiæ Alferiæ 22. Auguſt. 1591.*

Vide quæ dixi in can. tit. de ſolut. vbi excepi caſus ſuſpicionis fugæ, obligationis ad factum, & quando executio realis

realis fieri non poteſt, niſi petant beneficium c. Odoardus.

4 Qui præ timore, vel balbutie non pronũciat Euangelium S. Io: quod legitur in fine Miſſę, ſed eius loco aliud ſuo arbitratu recitat; debet à Miſſarum celebratione ſuſpendi, quouſque illud ritè pronũnciare aſſueſcat. *S. Rit. Congr. Card. Sabellio Archiep. Salernitano 5. Iulij* 1631.

PRÆTIVM.

Venditio. Et quæ dixi lib. 3. Siuilium tit. 24. de empt. nu. 22.

PRIMOGENITVS.

P*Rimogenituræ* ius olim apud Hebręos conſiſtebat in hoc: quod Primogeniti præ alijs in feſto ſacrificia offerebãt quod ſedebant ad dexteram Patris, quod cibos duplicatos recipiebant, & in alijs, de quibus late dixi in Collect. ad Geneſ. 25. 32. *gloſ. fin. cap. 8. Quam periculoſum 7. q. 1.*

PRINCEPS.

Fides, Gratia. Impunitas. Pœna. Regulæ.

PRIOR.

Auguſtiniani. Confraternitas. Dignitas. Generalis. Superior.

1 P*Rioratus* eſt Dignitas, ſi conuentualis eſt, ſcilicet ſi ſaltem duos habet ſubſe alioquin non *gl. in v. Conuentual. Clem. 2. de reſcript.*

Idem dic de Plebano, ſeu Archipreſbytero. *Barboſa de Can. capit. 4. num. 6. & 28.*

2 Prior Collegiatæ non eſt neceſſe quod ſit Doctor, vel licentiatus, licet haberet iuriſdictionem cum omnibus Iuribus quaſi Epiſcop. in Collegiata exempta: *quia Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 12. de reform.* hortatur, non præcipit, Dignitates omnes Doctorib. conferri. *Barboſ. de Can. c. 11. n. 6.*

De ſtylo tamen Curiæ prima Dignitas in Collegiatis non confertur ſine Diſpenſatione niſi Doctoribus, c. 1. 23. 4.

3 Prior Collegiatæ ſi interſit in Cathedrali thurificari debet duplici ductũ ſicut dignitates, & Canonici, licet non habeat præcedentiam ſuper illos. *S. R. C. in vna Tuſcanen. 19. Aug. 1619.*

PRIVATIO.

Beneficium. Clericus. Confraternitas Parochus. Reſidentia. Sepultura.

1 P*Riuilegij* Clericalis imponi non poteſt ex eo, quod quis geſtet arma prohibita, 1602. Lecce 18. Iunij *69. 6.* Aug. 83. Ep. 1.

2 Beneficij non poteſt imponi ab Ordinar ex eo, quod quis non expediuit Bullas infra menſem, 1602. Caſtellaneta 20 Aug 93.

PRIVILEGIVM.

Baricellus. Cancellarius. Clericus. Confirmatio. Hieroſolym. Papa. Priuatio. Proceſſio. Regula. Regularis. Subcollector. Superior.

1 D*E fori* priuil. late dixi in expl. 15. exc. Bull. Cœn. num. 94. & ſeqq. Canon. vero ibid. n. 150. & ſeq. & ſup. v. Excom.

2 *Confirmatio*, vel innouatio priuil. nihil noui Iuris tribuit, ſed ſolum conſeruat antiquum *c. Ex p. 13. de priuil. vt dixi in Can. lib. 2. tit. 30.*

3 *Eff.* Priuilegium non tollit pactũ, vel aliud priuilegium præcedens, ſi nõ faciat ſpecialem mentionem de eis. *c. 3.*

de

de decim. c. Veniens 19. de præſcript. Ang. v. Decimæ num. 7.

4 *Amittitur* decennio priuilegium, in caſibus tamen expreſſis in Iure, vt eſt priuilegium nundinarum. *l. 1. ff. nu. de nundinis.*

Limitationes vide lib. 5. Canon. tit. 33. num. 21.

5 Prædicatores, & Lectore, qui ſuum non exercent Officium, non gaudent priuilegijs: debetq; imponi pœna ipſo facto incurrenda Superioribus localibus, qui decretum hoc obſeruari non faciunt, 1592. Domenicani 29. Apr. 73.

† Clem. VIII. conſt. 60. Nullus omnino, §. 9. Nullus, niſi actu legat, vel prædicet, aliquo ſui gradus priuilegio gaudent.

Modo non impediantur abſq; culpa ſua, Quare Diffinitor iniuſtè impeditus gaudet priuilegijs, 1647. 27. Martij 5.

Sicut, & quilibet Officialis abſq; ſua culpa impeditus ab exercendo Offic. 1650. 10. Mar. 4.

6 Regulares, eorumq, Monaſteria, & bona, non ideo deſinunt ſuis gaudedere priuilegijs, quod modernus Abbas non ſit Religioſus, ſed perpetuus Commendatarius, 1827. Ciſtercienſi 16. Martij 139.

7 Moniales ſubtractę ab obedientia Regularium, Ordinarioq; ſubiectæ, non poſſunt amplius gaudere priuilegijs, vel conſtitutionibus illorum, quia intelliguntur ſolum conceſſa pro tempore, quo durabit regimen. Exceptis gratis ſpiritualibus, ſi fuerunt præſeruatæ in vltimo Breui, 1603. Crema 27. Octobr. 81. 1604. Ferrara 22. Nouembris 81.

8 Diſcalceati fruuntur ijſdem priuilegijs, quibus Calceati, 1638. Santiſſ. Trinità 12. Nou. 415. 1645. Agoſt. Scal. 1. Septemb. 1. 1651. 11. Aug. 14.

9 *Reuocari* poteſt Priuil. conceſſum ſubdito, non vero priuil. conceſſum non ſubdito, Hinc eſt, quod priuilegia conceſſa per Eccleſ. Imperatori, vel Regibus, valide reuocari poſſunt, & cum iuſta cauſa etiam licitè; quia quilibet Chriſtianus Princeps eſt ſubditus Eccleſ. Priuilegia vero conceſſa Eccleſ. vel Eccleſiaſt. à Principibus ſæcularibus, neq; licitè, neq; valide reuocari poſſunt; quia Eccleſia, vel Eccleſiaſtici non ſunt ſubditi Principibus ſæcularibus, *Diana 4. tract. reſol. 82.*

10 Clauſula generalis reuocatoria priuilegiorum non extenditur ad inſerta in corpore iuris. *Bonac. tom. 3. diſp. 2. q. 3. pun. 48. n. 38.*

Niſi fuerit multum pregnans, & quę faciat conſtare de mente Principis. *Rot. apud Galleſ. d. 93.*

11 Quando reuocantur conſuetudines, non cenſentur reuocari priuilegia, etiam per conſuetudinem acquiſita, niſi fiat mentio priuilegiorum: nam reuocatio priuilegiorum eſt res odioſa. *Bonac. tom. 2. de legibus diſp. 1. q. 3. pun. 1. num. 3.*

12 Ex qua ratione infertur, quod ſi occaſione alicuius gratiæ conceſſæ viuæ vocis oraculo, ſit acquiſitum aliquod ius per conſuetudinem, non cenſetur reuocatum per conſt. Greg. XV. & Vrb. VIII. quæ reuocauerunt viuæ vocis oracula. Vnde Sac. Regul. Congr. ſæpius declarauit, non fuiſſe reuocata viuæ vocis oracula, antea vſu recepta, licet habeant tractum ſucceſſiuum, vt retuli ad verbum in meo Regularium Compendio, v. Viuæ vocis oracula.

PROBATIO.

Teſtis.

1 QVando nulla probationum habet perfectionem in ſua ſpecie, coniugi ſimul non poſſunt ad faciendam plenam probationem. *Rot. apud Coccin. dec. 69. n. 2.* v. Teſtis.

2 Litte-

2 Litteris Epiſcopi circa iudicia, & collationes non creditur, niſi ſalte duos teſtes adſcriptos habeant. *gloſ.* 1. *c. Poſt ceſſionem 7. de probat. Barboſa de Can. c.* 14. *num.* 35.

3 Probationes leuiores ſufficiunt in manutentione; & quando non agitur de ſubſtantia debiti, ſed de quantitate. *Rot. apud Ludouiſ. dec.* 324.

PROCCESSIO.

Canonicus. Capitulum. Confraternitas. Euchariſtia. Hieroſolymitani Magiſter. Præcedentia. Sacerdos.

1 INdicere proceſſiones publicas extraordinarias nemo poteſt, niſi ſit Ordinarius. Teſte *Barboſa de Can. cap.* 42. *numer.* 20. *Vide Conſt. Pauli V. quæ incipit. Cum inter cæteras, relatam à Diana in fine* 4. *Partis*, & quæ dixi in Can. 1. 31. 14.

2 *Regulares* non poſſunt auctoritate propria facere proceſſiones etiam priuatas extra eorum Eccleſiæ, & Monaſterij ambitum, niſi aliter ſe habeat conſuetudo, vt dixi in Can. lib. 1. tit. 31. De off. ord. n. 14.

3 Prohibere non poteſt Epiſcopus, ne Regulares in Proceſſionibus pileum deferant, 1581. Salerno 8. Nouembris 139.

Neq; Dominicanis ne faciant proceſſionem Roſarij, 1582. Nicaſtro 24. Aprilis 56.

6 *Obligati.* Clerici omnes, tam Sæculares, quam Regulares, etiam ſi ſint exempti, ad publicas proceſſiones, puta Corporis Chriſti, Litaniarum, & Iubilæorum vocati, compelli poſſunt, vt latius dixi l. c. à n. 22

5 Cum timentur ſcandala, prohitur Confraternitates pro ea vice ad proceſſiones accedere, 1624. Terui 24. Maii 73.

9 *Puniri* non poteſt, qui non accedit ad proceſſiones intimatas, in quibus ſibi non fuit aſſignatus locus conueniens, 1574. Macer. 29. Ap. 227.

7 *Modus*. Ordinarius debet require conſilium Capituli pro ordinandis, & dirigendis proceſſionibus. *Allegata ſupra n.* 1.

6 Curet Ordin. vt Regul. cum in proceſſionibus publicis, tum ijs, quæ fiunt in tumulandis Defunctor. corporibus, & alijs ſimilibus, bini cum omni modeſtia, & decentia incedant, & vt ordines ipſi minimè confundantur, 1593. Toletana 23. Aug. 265.

Nec ſub alio vexillo, niſi proprię Crucis, 1588. Nardo 16. Maii. 43.

Nec intermiſceantur Pueri, Puellæ, vel etiam viri cum extraordinarijs habitibus, puta Angelos, vel demones referentibus. Puellæ vero neque cum ſuis veſtibus ordinariis, niſi in loco ſolito aliarum mulierum, 1602. Piacen. 4 Sept. 57. 1618. 31. Aug. 293. 1619. Mod. 14. Iun. 210.

Cum facultate Ordinario procedendi contra Regulares cuiuſcumq. ordinis inobedientes, 1604. Cremona 6. Septemb. 48.

9 *Imaginem* B. Virg. cum Baldachino, & intorticijs in proceſſione deferri non prohibendum, 1621. Serui di Perugia 20. Iulij 133. 1609. Padoua 20. Dec. 89. 1579. Cremon. 11. Maſ. 58.

Modo petatur ab Ordinario licentia, vt occuri poſſit abuſibus, 1613. Turino 12. Mar. 27.

Idem de Imaginibus ſiue ſtatuis Sanctorum, 1647. 19. Iulii 15.

10 *Cruces* in proceſſionibus diſtinctè deferantur, non vero omnes ſimul, 1597. Veroli 31. Maii 41.

11 *Abuſus* antiqui tolli debent cum magna cautela, ne maiora ſcandala ſequantur, 1603. Nocera de'Pagani 13. Maii 53.

12 *Tempus*. Confraternitas poſte-

rius

rius erecta non debet facere proceſſionem eadem die, & hora cum antiqua, 1620. Candia 28. Iul. 219. 1621. Cremona 28. Sept. 141.

Idem de Regul. 1593. Serui di Cortona 7. Aug. 60. 1651. Agoſt. di Caſale 7. Iul 8.

Quod, & S. Rit. C. ſtatuit in decreto, quod ego authenticum obtinui tenoris ſubſequentis *Conquerentib. fratribus Seruitis loci Summæ Ripæ, Taurinen. diœceſis, ſolitis in die Concept. B. Virginis facere ſolemnem proceſſionem in honorem eiuſdem glorioſiſſimæ Virginis, de nonnullis aliis eiuſdem loci, prætendentibus facere ſimilem proceſſionem eodem die in eodem loco. Sac. Rit. C. reſpondit, nullo modo eſſe permittendas duas proceſſiones eodem die in eodem loco: & ideo in caſu propoſito Fr. Seruitas manutenendo, eſſe omnino in eorum ſolita proceſſione, & non licere aliis eodem facere ſimilem Proceſſionem Taurini die April. 1633.*

Vnde minores de obſeruantia prohibiti ſunt facere eadem die proceſſionẽ cordonis, vbi Conuentuales eam facere conſueuerant, 1653. Vigeuano 20. Mar. 40. 7. Nou. 244.

13 Nihil debet innouari in proceſſione ſolita fieri Feria vj. Paraſceues inter primam, & ſecundam noctis horam 1596. Trahu. 31. Ian. 10.

14 Proceſſiones die Paſchatis fieri ſolitæ non debent ab Ordinatio anticipari ad Sabbatum Sanctum, 1604. Nap. 27. Apr. 49.

15 Proceſſio ſolemnis, aliquo certo die facienda, ſi cadat in Feriam vj. Paraſceues, eo anno transfertur in aliam, 1598. Spoleti per la proceſſione della vigilia di San. Benedetto di Norcia, 25. Febr. 20.

16 *Locus*, n. 2. Confraternitates exiſtentes intra clauſtra Reg. non poſſũt facere proceſſiones extra ipſa ſine licẽtia Ord. 1605. Piacen. 26. Apr. 23. 1645. Terracina 26. Maij 14.

17 Moniales non poſſunt facere celebrare proceſſionem Sanctiſſ. Roſarij à particularibus per Ciuitatem ſub prætextu obtentæ per ipſas aggregationis; quia hæc non extenditur niſi ad perſonas intra ipſam clauſuram degẽtes, 1616. S. Domenico 26. Febr. 30. Burgen. 35. 26. Auguſti 125.

18 Intra clauſuram monialium fieri non debent ab exteris proceſſiones, neque cum Sanctiſſimo Sacramento, 1596. Napoli 10. Ianuarii 66. 1602. 23. Aprilis 23.

19 Proceſſiones Regul. tranſire non permittantur per Eccleſias monialium, licet adeſſet conſuetudo, 1601. Oliuetani 27. Mar. 40. 1517. S. Domenico 24. Nou. 301.

Secus de aliis, 1648. 24. Apr. 45.

PROCESSVS.

Cauſa. Index.

1 QVando committitur compilatio, vel expeditio proceſſus, intelligitur non ſolũ de informatiuo, ſed etiam de defenſiuo 1617. Aſſiſi 22. Decemb. 269.

2 Epiſcopus abſque Irregularitatis metu poteſt Officialibus laicis oſtendere proceſſum criminalem ſuæ Curiæ; non tamen ipſum proceſſum, vel eius Copiã tradere pro indiciis contra complices, 1594. Andria 2. Maii 127. 1601. Lodi 16. Ian. 29.

Multo minus Regulares, 1612. Minimi 28. Auguſti 112.

Niſi ex gratia ſpeciali Santiſſimi, 1620. Fiorenza 12. Nouemb. 297.

3 *Merces*. Dum ordinatur tranſmiſſio proceſſus ad inſtantiam partis, intelligitur, ſoluta Actuario competẽti mercede, 1580. Monopoli 4. Octob. 170.

4 Quando pars inſtans non poteſt ſoluere mercedem copię totius proceſſus ordinatur tranſmiſſio ſolius sũma-

ri, 1618. Gaeta 7. Decem. 240. Vel proceſſus Originalis 1627. Venetia 9. April. 148.

Vel datur commoditas deſcribendi, 1625. Offer. 7. Maii 100.

Vel dari iubetur in forma Pauperum, vel etiam gratis, ſi ſit egeſtas nimia, 1623. Accerenza 7. Apr. 37.

Præſertim Regul. bona immobilia non poſſidentibus, & ſignanter neque pecuniam, 1625. Offeruanti 18. Martii 6.

5 Quando petitur Copia proceſſus ad videndum, ad quod Tribunal cauſæ cognitio ſpectet, non ſoluit tunc Reus mercedem, ſed in fine, cui ex Tribunalibus fuerit adiudicata cauſa, 1627. Aſſiſi 17. Martii 38.

PROCVRATOR.

Capitulum. Cauſa. Clauſura. Confraternitas. Debitor. Doctor. Epiſcopus. Falſum. Fides. Matrimonium. Presbyter. Proteſtatio.

1 INter *Procuratorem*, & Sindicũ hoc intereſt, quod Procurator gerit negotia Domini, Sindicus autem Vniuerſitatis. *Rubr. extr. de Sindico gl. c. coram 7. de in integr. reſt.*

2 Electi Procuratores Monialium hortari poſſunt ad Officium acceptandum, non cogi. 2. *Ioannes, penult. iuncta gloſſ. verbo Mandatum ſuſceptum. De teſtament.*

† Elapſo termino ad eligendum Camerarium, eligit Epiſcopus per modũ prouiſionis. C. C. Vrbeuetana 26. Febr. 1639. *

3 Quando Procurator teneatur de facto ſubſtituti, & an poſſit reuocare ſubſtitutum, & cætera ad Procuratores pertinentia, dixi in Can. lib. 1. titul. 38. n. 19. & 20.

PRODITIO.

Auaritia.

† PROFANATIO.

FOrmam profanandi Eccleſias, & altaria tradit Gauan. in fine praxis Viſitationis Epiſcopalis. *

PROFESSIO.

Clauſura. Conuerſæ. Conuertitæ. Debitor. Dos. Educandæ. Monaſterium. Nouitius. Poſſeſſio. Reformatio. Regularis. Tranſlatio. Vita. Votum.

1 PRofeſſus in Religione incapaci bonorum immobilium, æquiparatur mortuo morte naturali. *Arg. l. 1. §. ſed, & ſi Patruus, ff. i. de coniungen. cum emancipato liberis.*

2 *Debitor*, facta ceſſione bonorum, poteſt ad profeſſionem admitti, non obſtante Bulla Sixti V. 1601. Certoſini 1. Oct. 66.

Niſi obligatus eſſet ad ratiocinia, quia tuncante rationem redditam admitti nõ poſſet, 1602. à menſe Oct. 1648. Theatini 3. dec. 4.

3 Conuerſus factus ſacerdos debet iterum emittere profeſſionem Clericalem, ſi diuerſa eſt à laicali, 1603. Minimi 15. Apr. 28

4 Tacita. Moniales, quæ peregerũt annum Nouitiatus, & poſtea perſeuerauerũt multis annis in Monaſterio debent declarari tacitè profeſſæ à die, quo compleuerunt annum probationis. Et ſi velint iterum expreſsè profiteri, debent admitti ſine præiudicio profeſſionis tacitæ, & iurium propter eam Monaſterio quæſitorum, 1592. Napol. 23. Nou. 37. 1601. Alatri 14. Nou. 104.

Maximè ſi exercuerunt officia Profeſſa.

feſſarum & ſuffragium tulerunt in electione Abbatiſſę, 1591. Seſſa 25. Iul. 114. Officia namque per non Profeſſas non poſſunt exerceri, 1578 Aſſiſi 16. Dec. 19. Immo profeſſio tacita inducitur ſolum ex eo, quod Puella geſtauit per annũ integrum habitum non diſtinctum à profeſſis, 1609. Vgento 12. Iunij 39. *Clem. fin. de Regul.*

Nec profeſſiones tacitæ ſunt ſublatæ per Concilium: vt dixi in tit. de Regul. num. 28.

† Et Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 11. de ijs, qui profeſſionem emiſerunt in Militijs &c. ad effectum exemptionis, intelligitur non ſolum de profeſſione expreſſa, ſed etiam de tacita. *lib. 50. 238. Cæſenat. ad 3.* *

Secus ſi geſtauit velum album Nouitiarum, 1601. Napoli 3. Iulii 73.

Multo magis ſi non geſtauit habitum eius Religionis, quam intendit profiteri, 1640. Cagli 21. Septem. 524.

Vel etiam ſi geſtauit per aliquod tẽpus habitum Monachalem ex deuotione abſque intentione profitendi, 1601. Capaccio 6. Aug. 84.

6 Acceptatio. Abuſus eſt non ferẽdus, quod Puellæ acceptentur eodem tempore ad habitum, & ad profeſſionẽ, 1628. Senegalia 15. Dec. 381.

Præterquam in Conuertitis. *v. Conuertitæ.*

7 *Reijcere* à profeſſione Nouitiam non poſſunt Moniales ſine iuſta cauſa, 1648. 2. Oct. 52. *ſup. v. Nouitius n. 1.*

S. tamen Epiſ. & Reg. Cong. cenſuit, nullo modo Moniales iuramento, vel cenſuris eſſe cogendas ad exprimendam cauſam, cur aliquam Nouitiam à profeſſione reiiciant: poſſe tamen per Ordinarium, ſi ita expedire iudicauerit, ſuper huiuſmodi negotio ſecreto interrogari: Et ſi quæ votum aduerſus Nouitiam tulerunt, idoneam repulſæ cauſã adduxerint, ab incœpto deſiſtet Ordinarius: & conſanguineis Nouitiæ, vt acquieſcant, ſuadebit. Sin autem Moniales nullam, aut minus idoneam voti ſui cauſam attulerint, dabit operã Ord. vt ipſas à ſententia ſua abducat: ne contra Chriſtianam charitatem lædant, aut minuant exiſtimationem Nouitiæ. At ſi pertinaciter recuſauerint, de earum contumacia S. hanc C. faciat certiorem, vt de opportuno remedio confeſtim prouideri poſſit, 1605. Pamp. 5. Nou. 76.

Quæ aliquando iuſſit iterum conuocari Capitulum, dummodo Monialibus pro extorquendis votis vis non inferatur, 1601. Aſſiſi 30. Ian. 7.

Et ſi neceſſe ſit, vt Ordinarius ſecreto, & ex improuiſo ſe conferat ad Monaſterium, vbi procuret ſuffragia per Moniales liberè dari 1620. Piſtoia 30. Iunii 138.

8 Non reputatur iuſta reiectionis cauſa, quod Nouitia egreſſa ſit curationis gratia in domum ſuam, & poſtea reuerſa de licentia S. C. niſi conditionem præſertim in materia honeſtatis, deterioraſſet, 1601. Cremona 26. Nou. 80.

9 In manu Ordinarii principaliter, non autem Abbatiſſæ, fieri debet profeſſio Monialium, 1625. Lingonien. 22. Febr. 45.

Profeſſio tamen emiſſa in manu ſuperioris, reclamante maiore parte Monialium, exiſtimatur nulla, 1653. Colonia 26. Septemb. 459.

Si Abbatiſſa, licet Ord. S. Benedicti Moniales ad profeſſionem recipiat, non ideo poteſt adhibere ſtolam, vel eis benedicere, aut velum dare, 1592. Brindiſi 16. Mar. 52. v. Monaſterium. 2.

† Nam Abbatiſſa, etiam tranſlata de tertia Regula ad Regulam S. Claræ poteſt Moniales ad profeſſionem admittere. C. C. 1. Decemb. 1612. c. *Conſuluit 4. Qui Cler. vel vou.*

Hæc duo decreta tam S. C. Epiſc. quã Concilii non ſunt contraria, ſupra relato n. 8. quia illud loquitur de congruo,

& in caſu, quo præſens eſſet Ordinarius cui Moniales ipſæ, & Abbatiſſa ſubſunt. *

10 *Ætas.* Non diſpenſatur, vt aliqua profiteri poſſit ante 16. ann. expletum, 1503. Meſſico 18. Mar. 17.

Niſi raro, & à Sanctiſs. 1632. Genoua 3. Dec. 233. 1634. Nap. 19. Maij 188.

Vel inter Conuertitas. *v. Conuertitæ.*

11 Non tamen excludi poteſt, quæ non peruenit ad 19. vel quæ excedit 25. 1604. Valliſoletana 12. Ian. 1. verſ. circa XIII.

12 *Illitterata* non admittitur ad profeſſionem Choralem, 1604. Giorgento 12. Ian. 3.

Sed conuerſarum, licet fuiſset recepta pro Chorali, 1593. Venetia. 6. Iulij 218.

Exceptis Conuertitis, 1602. Genoua 19. Martii 17.

Vel niſi S.C. ex iuſta cauſa diſpenſet, 1601. Como 20. Febr. 43. 1602. Genoua 19. Mar. 17.

Cum dote pinguiori, 1606. Mondoui 24. Iulii 64.

Commutando officium in alias orationes; vel ieiunia arbitrio Ordinarii, vel confeſsarii, 1610. Nullius Peſcia 20. Aug.

Modo interueniat cum aliis in Choro, 1612. Arezzo 13. Apr. 48. 1616. Imola 27. Aug. 130.

Et illud pro poſse conetur ediſcere, 1618. Milano 3. Martii 56.

13 *Illegitima* à profitẽdo non excluditur, licet non poſſit in Abbatiſsam eligi, 1591. Mazara 28. Ian. 30.

14 *Energumena* ſi poſtea liberetur, poteſt ad profeſſionem admitti, 1601. Imola 9. Ian. 26.

15 *Si dos* realiter depoſita, caſu tẽpore profitendi non poſſit exigi, non ideo impedienda profeſſio, 1605. Lucca 19. Nou. 87.

PROMISSIO.

Alternatiua. Beneficium. Notarius.

1 Facta ex metu, etiam leui, vel importunis precibus, eſt inualida. *Bonac. de contr. diſp. 3. q. 12. pun. 1. nu. 14.* De metu graui textus eſt *l. qui in carcerem, 22. ff. v. Quod met. cauſa.*

2 Non eſt improbabile ſecundum Dianam 3. *tr. 17. reſ. 9. & 4. tr. 4. reſ. 122.* quod ſimplex promiſſio, licet acceptata, non obliget in conſcientia, quod ſubintelligatur tacita conditio, *Niſi poſtea pœnituerit.* Cõtrarium tamen tutius, & probabilius.

3 Promittens alicui indemnitatem de culpa commiſsa per famulum, tenetur etiam de furto ab eo doloſè commiſso; quia dolus eſt ſpecies culpæ latè ſumptæ, & hoc in caſu procedit à fortiori. *Nau. c. 17. n. 178.*

† Et promiſſio indemnitatis, cum ſit maioris efficaciæ, quã accollatio debiti, etenditur ad moleſtias nedum de iure, ſed etiam ad eas, quæ iniuſtè, & de facto inferri poſsent. *Othob. dec. 74.* *

4 Promiſſio intelligitur, durantibus perſonis, vel rebus in eodem ſtatu. *Rota apud Farin. p. 1. to. 1. dec. 664. n 9.*

5 De promiſſione faciendi conſentire dixi in Can. lib. 3. titul. 15. De pactis num. 6.

PROPRIETAS.

Expenſæ. Paupertas.

1 *Eleemoſynæ* Pauperibus, aut locis piis, fiant à Regularibus, & Monialibus communi, non particulari nomine, 1616. Reggio 10. Iunii 85. Clem. VIII. Conſtit. 28. de largitione mumerum Religioſæ.

2 Nulla Officialis faciat de proprio expenſas ſui officii, 1642. Foligno

gno 28. Febr. 67.

4 Proprietatis actus potiores, in quibus Religioſi peccare poſſunt, & quorum abſolutio ſolet ſuperiorib. eſſe reſeruata, ſunt ſequentes.

I. Quicumque propria auctoritate aſſumpſerit in vſum ſibi, vel alijs ſpecialem, rem communem alijs Fratribus puta libros, veſtes, contra voluntatem expreſſam, vel probabilem ſui Superioris.

II. Qui res aliquas Prælato potenti, & vitanti cælat, vel claues earum abſcondit, vel retinet, ne Prælatus tollat, & ne ad libitum de illis diſponat.

III. Qui cōtra voluntatem ſui Prælati coram eo cum aliquo Fratre de re aliqua ſibi appropriãda, contendit.

IV. Qui ſimiliter in Cella aliqua, vel particulari Conuentu permanere procurat.

V. Qui domos, & poſſeſſiones proprio nomine, & propria auctoritate alteri locat; & illorum fructus, cenſus, vel Canones expetit, exigit, vel accipit.

VI. Quicumque res ſuperfluas, & curioſas, & pecuniam ipſam, apud ſe habuerit, ijſq; vtatur, etiam de voluntate & permiſſu Prælati.

Et hoc eſt probabilius: licet quidam apud Dianam 3. tractat. ſecundo, reſolut. 65. arbitrentur, hunc non facere contra votum Paupertatis.

VII. Quicumque alienauerit, vel diſpoſuerit propria auctoritate de re ſibi conceſſa, vel à ſe quocumque modo acquiſita.

VIII. Qui contractus, vel ſchedulam fecerit, in quibus ſe aliquid dare teneri, vel ſibi ab alio deberi, confiteatur.

IX. Quicumque abſque Prælati cōſenſu, & aſſenſu res ſibi conceſſas, vel non conceſſas, apud ſæculares depoſuerit, vel cuſtodierit.

X. Quicumque in lucro Mercaturę cuiuſcumque generis, ſiue poſſeſſionũ ſiue Animalium, ſiue mercium omnis generis, partem habuerit.

XI. Si quis Superior concedat, & ſubditus teneat, bona ſtabilia ad vſum fructum, adminiſtrationem, vel Commendam, etiam nomine Conuentus.

Verum hoc vltimum non eſt improbabile fieri poſſe, præſertim in illis Religionibus, ſeu Conuentibus, & Monaſterijs, in quib. Conc. Tr. quo ad hanc partem non eſt adhuc executioni mandatum. *Ex Sanchez, Dian. & alijs dixi latius in Can. lib. 3. tit. 31. De Regular. n. 16.*

PROSPECTVS.

Clauſura. Eccleſiæ Fabrica. Feneſtræ.

1 PRohibetur per decreta generalia S. C. quod Perſonę particulares proſpectum habeant in Eccleſiam, 1635. Verona 15. Iun. 55.

2 Nullo modo debet eſſe in Monaſteria monialium, 1605. Lecce 28. Febr. 19. §. 6.

Neq; à feneſtris Campanilis alicuius Eccleſiæ vicinæ, 1605. Portugallen. 16. Apr. 22.

Ideoque pleno muro debent obſtrui, 1612. Aquila 31. Iulij 106.

Et quæ huiuſmodi eſſent in Monaſterio monialium, per quæ videre poſſent, & videri, 1636. Parma 28. Nouembr. 480.

Nec quis permitti debet ædificium attollere, ſi per id proſpectum in Monaſterium ſit habiturus 1612. Terni 15. Maij 65. 1617. Bari 18. Febr. 33.

Et ad idem parietes attollere iubetur, ac feneſtras claudere, 1645. Ancona 11. April. 1.

Et demoliendæ, manſiones fabricatę in viculo intermedio, ac claudendum ambulacrum, quod à tecto Monaſterio imminet prædominans, 1653. Aſſiſi 11. Iulij 352.

Non obſtante qualibet appellatione, vel recurſu, 1653. Conuerſano 8. Auguſt. 355.

3 Prohiberi debet Monialibus ſub grauibus pœnis vſus ocularium, ſeu Perſpicillorum longiorum, 1627. Ancona 1. Octobris 464.

PROTECTOR

Canonicus. Cardinalis. Eccleſiæ.

1 NOn poteſt dare vocem excluſis à Conſtitutionibus, 1645. 6. Octobris 9.

Vel abſoluere, relaxare, aut diſpenſare in pœnis incurſis à Religioſis, eo quod alienauerunt, vel Romam venerunt ſine licentia. *Ex Clem. VIII. & decretis S. C. Concilii.*

2 † Sacra C.C. die 19. Maij 1588. cēſuit, tolerādos ab Ordinario laicos Protectores Monaſteriorum, dummodo ab ipſo deputentur, & ad eius nutum ſint amouibiles. *lib.* 15. 867. *

PROTESTATIO.

Regula.

A *Proteſtatione, neminem audiri, niſi docto de legitimo mandato*, cenſetur receſſum, niſi in alijs actibus repetatur. *Rota apud Coccin, dec.* 28. *n.* 2.

† Et generaliter à qualibet proteſtatione. *c. Per tuas 6. de condit. appoſ.*

PROTONOTARIVS.

Canonicus. Exemptio.

1 IN *Choro* deferre non poteſt habitū Prothonotarij, ſi vlt participare de diſtributionibus, 1583. Camerino 7. Maij 104.

2 Parari non poteſt ad Altare, licet eſſet Vic. generalis; quia hoc eſt proprium Epiſcopor. & Pontificaliter celebrantium Priuil. 1592. Turritano 17. Aug. 152. *Decretum S.C. Rituum habetur in princ. Miſſalis.*

3 Quando incedunt tamquam Protonotarii, debent habere locum apud Epiſcopum: ſed ſi tamquam Canonici, ſtare vel incedere in loco ſuo, 1574. Macerata 28. Apr. 226.

In Cærem. Epiſcopor. Protonotarii aſſignatur locus poſt Abbates, qui debent habere locum ſecundum iudicium, & prouidentiam Epiſcopi, dummodo non ſupra, nec inter Canonicos. lib. 1. c. 13.

4 Protonotarii ſunt Ordinario ſubiecti, 1646. 8 Iunii 3.

† Participantes tamen ſunt exempti etiam de iure Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 11. quia cenſentur actu ſeruire. *

PROVINCIA.

1 CVm vna Prouincia diuiditur in duas, Patres Prouinciæ, vel magiſtri, ſeu vocales, non habent votum, niſi in capitulo, ſeu Congreg. illius Prouinciæ, in qua ſitus eſt conuentus, cuius ſunt filii, 1633. Conuentuali 22. Auguſt. 219.

2 Priuilegium Ex prouincialis vſus cellæ vnius ad electionem ipſius, 1647. Oſſeruanti di Portogallo 27. Mar. 15.

3 Actu prouincialis eligi non poteſt Viſitator extra ſuam Prouinciam, 1645. Oſſeruanti 28. Iulij 16. 17.

PROVISIO.

Beneficium. Collatio. Executio. Ordo.

PRVDENTIA.

Ars.

PVEL.

PVELLA.

Educandæ. Monialis.

PVER.

Ætas. Ancilla. Excommunicatio. Interdictum. Irregularitas.

PVNCTATOR.

Canonicus. Diſtributiones. Chorus. Epiſcopus.

1 Contra punctator eiuſdem Eccleſiæ eligendus, vt confrontatione, ſi opus ſit, poſſint detegi fraudes, 1593. Fondi 15. Febr. 45. 1605. Lecce 28. Febr. 19. §. 1.

2 *Compelli* poſſunt Punctatores ad exhibendum librum Ordinario, non vero ad oretenus eidem quotidie ſignificandum deficientes, 1602. Caſtellaneta 20. Auguſti 92.

3 *Appellatio* à ſimilibus præceptis non debet in Tribunali A.C. cognoſci, 1613. Aiqui 22. Nou. 97.

4 Punctator retinere debet librum in loco publico, ibique deficientes adnotare, ac librum oſtendere cuicumq; poſtulanti, 1649. Peſaro 19. Nouembris 3.

5 Salarium debetur Punctatoribus, 1602. Malta 17. Aprilis 39. §. che ſi aſſegni.

6 *Pœna* cenſurarum imponi nō debet non reſtituenti damnum ex omiſſione punctandi, ſed carceris ad trienium, & ſimiles, 1602. Caſtellaneta 21. Aug. 93.

7 Punctaturæ dari debent intereſsētibus, licet ex Decreto Epiſcopi applicandæ eſſent aliis piis vſibus, niſi adeſſet ſtatutum in contrarium, 1601. Nona 16. Iunii 150. 19. Iun. 153.

PVPILLVS.

Donatio. Minor.

PVRGATORIVM.

Anima.

Q

QVADRAGESSIMA.

Acceſſus. Canonicus. Choræa. Ieiunium. Muſica. Oratio. Prædicatio. Veſperæ.

1 Epiſcopus in ſua diœceſi concedere debet facultatem etiam Vicariis foraneis, & Archipresbyteris, vt de conſilio Medicorum inpertiri poſſint indigentibus licentiam veſcendi cibis vetitis; quæ detur omnino gratis, ita vt nec pro ſcriptura quicquam accipere liceat, 1591. Ottanto 20. Auguſti 334.

2 Non probatur, quod in Quadrageſima celebrentur Diuina officia cum Muſicis, Inſtrumentis, maximè ſi ſit occaſio, vt eo confluat Iuuinorū multitudo non ſine ſcandalo, 1602. Padoua 27. Martii 52.

QVADRAGINTA HORARVM ORATIO.

Canonicus. Confraternitas. Euchariſtia. Hieroſolymitani. Ieſuitæ Oratio.

1 Diſpenſandi, vt in humilioribus locis adhibeantur octo lumina cum aſſiſtentiâ ſex Perſonarum ad minus, quod & a Regularib. obſeruetur, 1588. Sauona 22. Nou. 147.

Inter quas adſit Sacerdos, vel Diaconus, vel Subdiaconus cum Cotta, cum

alius Clericus, aut Perſona ſufficiens, 1589. Sauona 4. Iulij 22.

2 Duæ Confraternitates erectæ in eadẽ Eccleſia nõ debent habere huiuſmodi orationem eadem die, 1590. Palermo 5. Iulij 145.

3 Retinenda pia conſuetudo deferẽdi proceſſionaliter Santiſſ. Sacramentũ à Cathedrali ad Confraternitatem pro Quadraginta horarum oratione, & eodem modo reportandi, 1609. Borgo S. Sepolcro 30. Aprilis 43.

4 Epiſcopus non poteſt cogere Regulares, vt eant ad Orationem 40. horarum extra ſuas Eccleſias, 1581. Salerno 8. Nouemb. 139.

QVÆSTOR.

Clauſura. Confraternitat. Conuerſæ. Conuertitæ. Diſcalceati. Eleemoſyna. Eucharistia. Gratis. Habitus. Hoſpitale. Mendicantes. Neceſſitas.

1 PRo *licentia* queſtuãdi locis pijs iuxta ſolitum exigi ſolum poſsũt baiocchi quinq; ad mercedẽ Notarij, 1615. Città di Caſtello, 14. Apr. 39. Quæ licẽtia concedi non poteſt à Principib. vel Magiſtratibus ſæcularibus, ſed obtinenda eſt à Papa, vel Epiſcopo. *Clem. Abuſionib. De pœnit. & remiſſ.* Vt declarauit S. C. Concilij ſeſſ. 21. c. 5. 1582. Reggio 9. Gennaro 1. 1620. Auerſa 22. Febr. 37.

Regulares tamen Mendicantes tali licentia non egent: ſed in locis, vbi non habent Conuentum oſtendere licentias ſuorum Superiorum, 1577. Oſtuni 15. Febr. 25. &c. 1620. Offer. 17. Nouembr. 294. 1646. Cappuccini 5. Octob. 9. Offer. 13. Iulij 20. 1649. 21. Maij 8. 13.

2 Non debet Ord. permittere Quæſtuarius, vt imprimant eorum licentias 1602. Vrbino 4. Sept. 96.

Nec eos facilè admittere, licet deferãt licentias impreſſas, 1601. Ventimiglia 27. Nou. 240. 1602. Lanciano 9. Ian. 3.

Quæſtuarij carcerari debent, & ad Iudicem Originis remitti, vt ibi puniantur vbi fuerunt eis iniuncta præcepta, & vbi frequentius eſt id genus maleficij, 1605. Piſtoia per Spoleto 7. Iunij 39.

Vbi tribus, vel quatuor funium ictibus publicè inflictis, mittantur in exiliũ à ciuitate, & diœceſi per quinquenniũ ſub pęna triremium ad decennium, &c. in caſu fractionis exilij, vel nouæ quæſtuationis, 1600. Spoleto 18. Decem. 34. 1601. 3. Dec. 200. 1602. Lanc. 5. Feb. 15.

Maxime ſi publicauerunt falſas indulgentias, 1602. Lanciano 5. Martii 20.

Aliquibus fuit remiſſum exilium cũ idonea cautione de non diſcedendo ab Vmbriæ Prouincia, & de nullibi in poſterum quæſtuando, ſub pœna triremium ad vitam, &c. 1596. Spoleto 10. Septeb. 75.

4 Eleemoſynæ reperte penes Quæſtuarios, ſi dari non poſſint eidem loco, cuius contemplatione fuerunt factę, diſtribuendæ ſunt monaſteriis Monialiũ quæ magis egent, 1596. Bari 20. Aug. 69. Vrbino 4. Septem. 72. Chieti 30. Septem. 81. 1597. Ventimiglia 3. Iunii 43. 1605. Aiqui 13. Iulii 45.

5 Confraternitatibus, & aliis locis piis, quæ hoſpitalitatem actu non exercent, non eſt regulariter danda licentia quæſtuandi. *S. Congregatio Vicario Lauden.* 18. *Aug.* 1584. *vt dixi in Can.* 5. 39. 171.

6 Diſcalceatis B. Mariæ de Mercede non impedienda quæſtuatio pro redẽptione Captiuorum, 1645. Mercede 6. Octobris 18.

Sunt tamen in hoc ſubiecti Generali Calceatorum. *v. Obedientia.* 23. ſupra v. Eleemoſyna.

7 Regulares vnius Conuentus, non poſſunt querere ſub titulo alterius Cõuentus, vel Cõfraternitatis, 1602. Nullius Putignano 23. Apr. 25. 1618. Offer. Riformati 12. Ian. 13.

† Item non licet Regularibus querere ſub titulo S. Antonii in detrimentum

tum Parochialis, vel Hoſpitalis: nec eleemoſynas eo nomine etiam ſponte oblatas accipere, 13. Ian. 1618. ſupra v. Eleemoſyna 23.*

8 Multo minus Presbyteri ſęculares maximè ſi Regulares hoſpitalitatem exerceant. Et hoc licet Clerici ſæculares haberent Eccleſias, vel Cappellas eiuſdem, 1587. Gieſuati di Vercelli, 14. Apr. 96.

† Sacra C.C. 11. Iunij 1608. cenſuit, lo pacto licere Regularibus in quęritandis eleemoſynis Altaria per vicos habere conſtructa, minuſque eiſdem candelabra, vel pollubra ſuperimponere, vel alia ratione ſimili fideles ad largitionem prouocare: mandauitq; Vicaro, vt hoc decretum à Regularibus quamuis exemptis obſeruari faciant. *Neapolitana*.

Eadem 19. Decemb. 1620. petente Archiep. Sanctæ Fidei in Indiis Occidentalibus, prohibuit, ne Regulares quærentes eleemoſynam deferant Imaginem indutam.*

9 *Prohibitio* quęſtuandi per quatuor milliaria prope Couentus Mendic. anteriores, 1647. 15. Nouemb. 1.

Vel vbi pręiudicium affert Mendicantibus loci, 1648. Riformati 18. Martii 7.

Maximè ſi conuentus erectus fuit cũ prohibitione quæſtuandi, 1649. Conuentuali di Poſnania, 10. Decemb. 1.

10 Vel ſub nomine S. Antonij ſine licentia Superiorum illius Religionis, 1648. 20. Nouembris 11.

11 Si quis autem eam quidem facultatem habeat, ſed nihilominus circa id exceſſus, & falſitates committat, Ordinario mandante, debet carcerari, eiuſque pecuniæ, ſcripturæ, reſq; aliæ ſequeſtrari, 1613. Reggio 25 Iun. 55.

12 Ordinarii prohibere non poſſunt Regularibus, ne quęſtuent ante Confraternitates, niſi probetur conſuetudo in indiuiduo, 1603, Carmelitani 4. Auguſti 58.

13 *Nec vlla Monialis*, licet conuerſa, & non profeſſa, nec aliqua Mulier ſæcularis exire poteſt à Monaſterio ad quæſtuandum, illucque reuerti, ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ, 1583. Città di Caſtello 19. April. 92.

14 Quæ licentia non conceditur, niſi cum expreſſa prohibitione recipiendi puellas ad habitum Monialium, vel conuerſarum tam intra, quam ſupra numerum præfixum. Et ſi nihilominus recipiantur, declarantur inhabiles ad profitendum: & ſi profiteantur, nulla profeſſio, 1605. Caſtel durante 7. Iunii 29.

15 Sed quando Moniales pro quærendis eleemoſynis tenent aliquas Mulieres, vel alias Perſonas ætatis maturę, quæ Tertiarium habitum geſtent, ſed non ſint profeſſæ, nec clauſuram intrẽt, non prohibentur ad habitum recipere, 1602. Aquila 17. Apr. 21. Bergamo 13. Iulii 47. Bologna 16. Iulii 77. Cremona 78. 1612. Siena 2. Maii 54. 1613. Foligno 29. Nou. 128.

Neque huiuſmodi quæſtuatio poteſt eis prohiberi, vel impediri, 1582. Napoli 23. Nou. 9.

16 In licentiis concedendis mittendi Profeſſas ad quæſtuandum, hæ conditiones apponi debent, & ad vnguem obſeruari.

I. Quod Quæſtuantes ſint ſaltem annorum quadraginta.

II. Quod ſingulæ nunquam incedant, ſed binæ ſemper.

III. Quod in domibus longiorem moram non faciant, quam ſit neceſſariũ pro expectandis eleemoſynis.

IV. Quod habeant locum ſeparatũ, & diſtinctum ab aliis Monialib. & conuerſis, quæ non exeunt.

V. Quod extra non pernoctent, niſi in neceſſitate, & tunc in domibus conſanguinearum, vel aliarum fœminarum.

VI. Quod in Eccleſ. faciãt ſua exercitia

ſpiritualia ſicut aliæ: quo tempore non ſunt impeditæ.

VII. Quod ea, qua decet, modeſtia, incedant, oris parte velata:

VIII. Cum alijs monitionibus, & prohibitionibus, quæ Ordinario neceſſariç, vel expedientes videbuntur, 1637. Parma 2. Octob.

17 Hæc licentia non datur per totum ſtatum ſiue dominium, ſed ſolum per totam diœceſim, 1603. Bolog. 13. Nouemb. 92.

18 Facultas veſtiendi reſtituitur, quando Moniales ſe obligant non quæſtuare, & reipſa vixerunt per annum ſine queſtuatione, 1601. Pauia 25. Octobris 98. &c. 1603. Nocera 16. Octobris 75. &c.

QVARTA.

Canonica. Falcidia. Fideicommiſſum. Legatum. Legitima. Sepultura. *Et quæ dixi lib. 2. Ciuilium. Fid. hæred. n. 5. & lib. 4. tit. 15. n. 26.*

† QVINDENNIVM.

SAcra C. C. in vna Cenaten. 1. April. 1628. cenſuit, ſolutionem quindennij faciendam eſſe habita ratione Præbendarum, non autem diſtributionum quotidianarum.*

R

RATIO.

Calculus, Miniſter. Officialis. Profeſſio.

1 R*Atione* legis ceſſante, ipſa quoque lex ceſſat, licet verba non ceſſarent. *c. Cum ceſſante 60. De appel. l. Adigere 6. ff. i de Iurepatr. Nau. c. 4. n. 1. in fin.*

Et quidem ſi ratio vniuerſaliter ceſſet, vniuerſaliter quoq; ceſſat obligatio legis: ſi vero particulariter, vel in aliquo tantum caſu, tunc ceſſat pro illo caſu, vel perſona tantum, vt probabiliter tradit. *Diana 1. tract. 6. De Paup. relig. reſol. 33. & tract. 10. reſol. 28. & 5. tr. 14. reſol. 96.*

2 Et, cui remiſſa eſt redditio rationis, non videtur remiſſus dolus, & redditio reliquorum, quæ penes ipſum ſunt, vt ea lucrifaciat, ſed ne ſcrupuloſa inquiſitio fiat, hoc eſt vt non teneatur de aliqua culpa, vel negligentia, ſed tantum de dolo, *Rota apud Farin. p. 1. tit. 1. dec. 377. Oinot. Inſtit. de legat. §. Peculium num. 9.*

3 Ratio ſemel reddita iterum reddi non debet, niſi conſtet de errore: & ſi adſit tranſactio, vel res iudicata, niſi conſtet de dolo vero, *Rot. apud Ludouiſ. dec. 536. Othob. dec. 5.*

1 Maximè ſi ratio reddita fuit defuncto, & ab ipſo acceptata, 1619, 17. Decembris 7.

RECVRSVS.

Carcer. Expenſæ.

1 MOleſtare ſeu vexare recurrentes ad S. Congr. eſt directè contra § 12. Bullæ Cœnæ, 1574. Ferentino 9. Sept. 12.

Multo magis ſi quis contra eo, licet curatos proceſſum formet, 1606. Andria 15. Dec. 95.

Vel executionem aliquam faciat, 1601. Potenza 12. Nou. 66.

Etiam pro pœnis contumacialibus, 1590. 10. Iulii 180.

† Etiam in cauſis, in quibus prohibetur appellari: quia non ideo prohibetur recurſus ad Sedem Apoſt. C. C. vt retuli c. 2. 28. 75.*

2 Præceptum factum ab Epiſc. ne pecuniç communes expendi poſſint occaſione recurſus ad Romanam Curiam, nullum

nullum eſt, quia ipſum recurſum impedit indirectè 1604. nullius Maruggio 15. Nou. 64. v. *expenſæ*.

REFORMATIO.

1 IN *materia* Reformationis non eſt minus neceſſaria lenitas quam rigor, 1639. Santiſſima Trinità, 9. Septemb. 139.

Pręſertim cum monialib. 1601. Nap. 2. Iulij 41.

2 *Noua* permitti non debet ſine licentia Sedis Apoſtolicæ, 1650. 1. Sept. 35. *c. fin. de Relig. dom. 6. 1. eod. in6.*

3 Qui in Religione S. Auguſtini profeſſionem iam emiſerunt, ſi tranſeant ad Reformatos Arelatenſes, probationis annum peragere minimè tenentur, 1614. 13. Ian. 78.

5 Monaſterium, ſi fieri poteſt, reformari debet totum ſimul, licet minus perfectè, potius quam concedere in eodem Monaſterio ſeparationem Reformatarum à non Reformatis, 1601. Nap. 25. Oct. 98.

5 Pro Reformatione datur licentia transferendi Moniales à Reformatis, 1601 Meſſina 20. Aug. 87. 1602. Sulmona 31. Maij 32. 1621. Napol. 6. Maij 54. 1616. Derthuſen. 29. Apr.

6 Moniales non reformatæ in electione Abbatiſſæ non habent vocem, nec actiuam nec paſſiuam, 1619. Catania 4. Iunij 208.

Sed Abbatiſſa, & Officiales eligi debent de reformatis, dum adſunt idoneæ, 1602. Napoli 5. Maij 9. 8. Maij 27.

Nec electio reſtringatur ad duas, vel tres, 1602. Nap. 8. Maij 27.

7 Monaſterijs renuentibus reformationem acceptare conceditur licentia recipiendi puellas ad habitum, 1602. Napoli 26. Maij 19.

Nec admittendi ad profeſſionem ea, quę ſe ad illam nolunt obligare, 1603. Napoli 8. Ap. 24. 15. Iuli 52. n. ſeq.

8 In ijs Monaſterijs, quę partim illam recipiunt, partim non recipiunt, recipi non debent, niſi illę, quæ ſe volunt reformationi ſubijcere, 1602. Nap. 17. Apr. 21.

9 Reformatio non eſt credenda ſtatim, ſed probanda diù, antequam detur licentia veſtiendi, 1602. Capua 17, Nou. 61. 1604. 4. Maii 34.

10 Quę profeſſionem emiſerunt, antequam introduceretur reformatio, hortari debent ad illam acceptandam, ſed non cogi, 1601. Napoli 5 Mar. 9.

11 Si vna ſola ſit, quę reformationem acceptare nolint, transfertur ad aliud Monaſterium, 1622. Virdunen. 25. Feb. 43.

REGALIÆ.

Canonica. Portio.

1 SVnt quędam res, vel poteſtates ſiue facultates, quo reſeuantur Principi inſignum ſpecialis præeminentiæ, de quibus eſt titulus, *Quæ ſint Regaliæ*, in vſibus feudorum.

2 Regalium nomine continentur.
I. Angariæ, quibus exiguntur perſonales præſtationes.
II. Per angariæ, nempe pecuniæ, & opera.
III. Gabellæ.
IV. Salinæ.
V. Piſcariæ.
VI. Ripatica.
VII. Portus. *Diana 6. tr. reſol. 1. v. Probatur 2.*

5 Eorum redditus inter Gabellas, & Vectigalia compuatntur: *ibid.*

R E G V L A.

S. Benedictus. Nouitia.

1 REgulam habens pro ſe, dicitur habere intentionem fundatam: ita vt allegans caſum eſſe exceptum à Regula, teneatur hoc probare. *c.2. De coniug. Leproſor. gloſ. l. Omnis diffinitio 202. ff. n. de regul. iur. Oinot. Proem. lib.3. Inſtit. numer.5.*

2 *Cancellariæ* Regulę expirant morte Pontificis: ſed reuiuiſcunt per nouum Pontificem renouari ſolitæ, & ligant etiam non promulgatæ, *Barboſa 3. alleg. 57. num.60.* Has retuli in titul. De Reg. iuris.

3 *In Monialibus* primæ Regulæ S. Claræ, vel earum Confeſſoribus, aut Miniſtris, nullam cauſat differentiam, quod ſubiectæ ſint Ordinario, vel Regul. ad hoc, vt fruantur gratiis, & Priuilegiis ſpiritualibus eidem Regulę cōceſſis, 1618. Genoua 14. Dec.397. verb. Priuilegium.

4 Et ſi Regula S.Claræ ab Vrban.IV. moderata anno 1260. quæ ſecunda dicitur, inter alia pręcipiat, quod Moniales dormiant veſtitę ſuper culcitra ſtramētitia, non portent induſia, neq; Carnibus veſcantur, & à die 8. Sept. vſq; ad Paſcha ieiunent, 1622. Vrbis 19. Mar.73.

Vbi tamen eſt Piſcium, & herbarum inopia, poteſt Epiſcopus conniuere, quod Moniales huiuſmodi veſcantur carnibus, 1623. Camerino 23. Sept. 224.

5 S. &c. Si Sanctiſſimo, &c. cenſuit, cum Monialibus S. Claræ de Vrbe huc uſq; Profeſſis diſpenſandum, vt in futurum Regulam tertij Ord. S. Franciſci obſeruent: in poſterum vero recipiendę eamdem tertij Ord. Regulam expreſſe profiteantur, 1622. 9. Mar.73.

6 Mitigatio Regulæ S. Claræ, facta à Superioribus Regularibus, extenditur cum beneplacito Sanctiſſimi ad Monaſteria ſubiecta Ordinario, 1646. Caſtellaneta 4. Maii 4.

7 Regulæ Monachali adeo eſt annexa abdicatio proprietatis, & cuſtodia Caſtitatis; vt neq; Summus Pontifex diſpenſare poſſit, vt quis ſit Religioſus, & non teneatur ad obedientiam, Paupertatem, & Caſtitatem. *Prout ex S.Th. 2.2. quæſt 88. 11. c. latius explicaui c. Cum ad Monaſterium 6. in fine. De ſtatu Monachor. in Collect. ad Eccleſ. 4. 12. Vide etiam Clau. Reg. lib.6. cap.11. num.14. & ſeqq.*

Reliquum eſt, vt ad maiorem ſtudioſorum vtilitatem ponantur per alphabetum.

REGVLÆ IVRIS.

A

Regulæ Sexti.

1 ACceſſorium naturam ſequi congruit Principalis.

2 Actus legitimi conditionem non recipiunt neque diem, *num.5.*

Regula ff n.

3 *Abſentia* eius, qui Reipublicę cauſa abeſt, neque ei, neque alii, damnoſa eſſe debet.

4 Abſurdum eſt, plus iuris habere eum, cui legatus ſit fundus, quam hæredem, aut ipſum teſtatorem, ſi viueret.

5 Actus legitimi, qui non recipiunt diem, vel conditionem; veluti emancipato, Accepti, latio, hæreditatis aditio, Serui optio, datio tutoris, in totum vitiantur per temporis, vel conditionis adiectionem. Nonnunquā tamen actus ſupraſcripti tacitè accipiunt, quę apertè comprehenſa vitium afferunt. Nam ſi acceptum feratur ei, qui ſub conditione promiſit, ita demum egiſſe aliquid acceptilatio intelligitur, ſi obligationis con-

conditio exterit. Quæ ſi verbis nominatim acceptilationis comprehendantur nullius momenti faciet actum.

6 Ad ea, quæ non habent atrocitatē facinoris, in his ignoſcitur ſeruis, ſiue Dominis, ſiue his, qui vice Dominorũ ſunt, obtemperauerint.

7 Aliud eſt vendere, aliud vendenti conſentire.

8 Alterius Circumuentio alij non præbet actionem.

Regulæ Communes à me Collectæ.

9 *Ablatiui* abſoluti important conditionem. *l. Si Seruus*, §. *Qui Margaritam, ff. i. de legat. 3. l. A Teſtatore, ff. i. de condit. & demonſtr. Rot. apud Galleſ. dec. 159. numer. 1.*

10 Abſit, vt ea, quę propter bonum ac licitum facimus, aut habemus, ſi aliquid inde præter noſtram voluntatem alicui mali acciderit, nobis imputetur. *c. 8. de occidendis 23. q. 5.*

11 Abundans cautela non nocet. *l. Teſtam. 17. C. de Teſtam.*

12 Actus Agentium non operantur vltra intentionem eorum. *l. Non omnis 19. ff. v. ſi cert. pet.*

13 A diuerſis non fit illatiò. *Arg. l. Papinianus 20. ff. v. de Minor.*

14 Adulterium non committitur ſine dolo, *l. penult. ff. n. Ad l. Iul. de Adult.*

15 Affirmatio, & negatio reducũtur ad idem genus, *l. Si mora 9. iuncta gl. ff. i. ſol. mat. S. Th. 1. 2. q. 71. 6. 1. Nau. præl. 7. n. 7.*

16 Aliud pro alio inuito creditori ſolui non poteſt. D. 12. *Vide quæ dixi lib. 3. Ciuil. tit. 30. n. 1.*

17 Altare vnum non diſcooperiendum, vt alterum contegatur. *gl. authent. Quomodo oporteat Epiſc. §. Sed neq; effuſas. l. ſin autem, §. fin. ff. n. de aqua pluu. arc. c. Cum cauſam 36. De præben.*

18 Ambulatoria eſt voluntas hominis vſq; ad extremum vitæ ſpiritum. *l. Quod ſi iterum 4. ff. i. de adim. legat.*

19 Amor plus deſcendit, quã aſcendat, *gl. penul. l. liberi 28. C. de inoff. teſtam.*

20 Arma Clericorum ſunt Breuiarium, & Lacrymæ. *c. 21. Conuenior. 23 quæſt. 8.*

21 A veteri Iure non recidimus, niſi quatenus per nouum inuenitur expreſſum. *l. Præcipimus 32. in fin. cap. de appell.*

B

Regulæ Sexti.

1 BEneficium Eccleſiaſticum non poteſt licitè ſine inſtitutione Canonica obtineri, reg. 1.

2 Bona fides non patitur, vt ſemel exactum iterum exigatur, *n.* 3. 83.

Regulæ ff. n.

3 *Bona fides* non patitur, vt bis idem exigatur. n. 2.

4 Bona fides tantum poſſidenti pręſtat, quantum veritas, quoties lex impedimento non eſt.

Regulæ Communes a me collectę.

5 *Bona*, & præſertim pecunia, vita, & ſecundus ſanguis hominum dicuntur. *Oinot. Inſt. de Iuſt. & Iure §. Iuris præcepta n. 3.*

6 Bonarum mentium eſt ibi culpam timere, vbi culpa non eſt, *S. Aug. c. fin. in fin. 5. diſt.*

C

Regulæ Sexti.

1 CErtum eſt, quod is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem, reg. 88.

2 Contractus ex conuentione legem accipere dignoſcuntur, *infra n. 12. reg. 85.*

Etiam quod fuerit Conuentum vltra, vel præter naturam Contractus. Rota apud

Farin.

Farin. par. 1. to. 1. deciſ. 415. n. 4.

3 Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, eſt interpretatio facienda, reg. 57.

4 Cui licet quod eſt plus, licet vtique quod eſt minus. *litt. N. n. 44.*

Dummodo minus ſit eiuſdem generis, & contineatur in maiori. Bonac. to. 1. diſp. 5. q. 6. ſect. 2 pun. 3. n. 4. de Sacram.

5 Cum ſunt partium iura obſcura, Reo fauendum eſt potius, quam Actori. F. 5. reg. 39.

6 Cum quid prohibetur: prohibentur omnia, quæ ſequuntur ex illo.

7 Cum quid vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti. 14.

8 Cum quis in ius ſuccedit alterius, iuſta ignorantiæ cauſam cẽſetur habere.

9 Cum non ſtat per eum, ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac ſi impleta fuiſſet. 1. 130.

Regulæ ff.

10 *Capienda*, occaſio eſt, quæ præbet benignius reſponſum.

11 Cæterum ſi dolus, & calliditas interceſſerit, de dolo actio competit.

12 Contractus quidam dolum malum duntaxat recipiunt; quidam, & dolum. & culpam. Dolum tantum depoſitum, & precarium Dolum, & culpam Mandatum, & Commodatum, venditum, Pignori acceptum, locarum. Item Dotis datio, Tutelæ, Negotia, geſta. In his quidem, & diligentiam, Societas, & rerum communio, & dolum, & culpam recipit, Sed hoc ita, niſi ſi quid nominatim conuenit, vel plus, vel minus in ſingulis contractibus. Nam & hoc ſeruabitur, quod ab initio conuenit: legem enim contractus dedit. Excepto eo, quod Celſus putat, non valere, ſi conuenerit ne dolus præſtetur: hoc enim bonæ fidei iudicio contrarium eſt: & ita vtimur. Animalium verò Caſus, moteſq; quæ ſine culpa accidunt; fugæ ſeruorum, qui cuſtodiri non ſolent; rapinæ, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus Prædomum, à nullo præſtantur.

13 Concilij non fraudolenti nulla obligatio eſt. N. 12.

14 Creditor, qui permittit rem venire, pignus dimittit.

15 Cui ius eſt donandi, eidem, & vendendi, & concedendi ius eſt.

16 Cui damnus actionem, eidem exceptionem competere multo magis qui dixerit. Q. 6.

17 Cuius effectus omnibus prodeſt, eius & partes ad vniuerſos omnes pertinent. Q. 10.

18 Cuius per errorem dati repetitio eſt, eius conſulto dati donatio eſt.

19 Culpa caret, qui ſcit, ſed prohibere non poteſt.

20 Culpa eſt, miſcere ſe rei, ad ſe non pertinenti. N. 8.

21 Cum amplius ſolutum eſt, quam debeatur, cuius pars non inuenitur, quæ repeti poſſit, totum eſſe indebitum intelligitur, manente priſtina obligatione, reg. 83.

22 Cum de iure duorum quæratur: melior eſt conditio poſſidenti. L. 12.

23 Cum par delictum eſt duorum, ſemper oneratur petitor, & melior habetur poſſeſſoris cauſa. Secus ſit, cum de dolo excipitur Petitoris: non enim datur talis replicatio petitori, ſi Rei quoq; in ea re dolo actum ſit. L. 12. reg. 196.

24 Cum prætor in hæredem dat actionem, quatenus ad eum peruenit, ſufficit, ſi vel ex momento ad eum peruenerit ex dolo defuncti. reg. 169.

25 Cum principalis cauſa non ſubſiſtat, plerumque nec ea quidem, quę ſequuntur, locum habent, reg. 138.

26 Cum quis in alicuius locum ſucceſſerit, non eſt ęquum ei nocere hoc, quod aduerſus eum non nocuit, in-

cuius locum ſucceſſit.

27 Cum quis poſſit alienare, poterit, & conſentire alienationi. Cum autem donare non conceditur, probandum erit: nec ſi donationis cauſa conſenſerit, ratam voluntatem eius habendam.

28 Cum ſeruis nulla actio eſt.

29 Cum tempus in teſtamento adijcitur, credendum eſt, pro hęrede adiectum, niſi alia mens fuerit Teſtatoris. Sicut in ſtipulationibus promiſſorijs gratiā tempus adijcitur.

30 Cum verbum *reſtituas* legi inuenitur, etſi non ſpecialiter de fructibus additum eſt, tamen, & fructus ſunt reſtituendi.

Regulę Communes à me Collectę.

31 *Caſus omiſſus* remanent ſub diſpoſitione Iuris communis, *c. ſuſceptum, de reſcript. in 6.*

32 Clericorum arma ſunt Breuiarium, & lacrimæ, cap. 21. Conuentior, 23. q. 8.

33 Conditiones extrinſecę non ſubintelliguntur, niſi exprimantur. *l. ſi ita ſtipulatus 126. §. Chryſogonus in fin. ff. n. de verb. oblig.*

34 Contraria allegans non debet audiri. *c. ſollicitudinem 54. de appell. c. vnico iuncta gloſ. v. contra ætatem. Vt Eccleſ. benef. ſine dimin. confer. l. cum precium, 9. C. de liberali cauſa.*

35 Crimen vel pœna, vel calamitas, aut paterna, aut materna nullam filio maculam infligere debet. *l. Ex literis 17. C. de vſufr. l. crimen. 26. ff. n. de pœnis.*

36 Crimina, vndecumq; claruerint, ſunt punienda, *c. 2. de off. ord.*

D

Regul. Decretalium.

1 Dvbia in meliorem partem interpretanda ſunt. *Bed. Rom. 2.*

Regulæ Sexti.

2 *Damnum*, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet, non alij imputare, *reg. 86.*

3 Decet conceſſum à Principe beneficium eſſe manſurum, 16.

4 Delictum Perſonæ non debet in damnum Eccleſiæ redundare 76.

5 Dolo facit, qui petit, quod reſtituere oportet eundem, N. 8. reg. 9.

Regulæ ff.

6 *Deiecit*, qui vel iuſſit, mandauit, ratum habuit; rati enim habitio mandate comparatur, R. 1.

7 D. Pius reſcripſit, eos qui ex liberalitate ſua conueniuntur, in id, quod facere poſſunt, condemnandos.

8 Dolo facit, qui petit, quod reſtiturus eſt, *Supra n. 5.*

9 Domum ſuam reficere vnicuique licet, dummodo non officiat inuito alteri, in quo ius non habet.

10 Donari videtur, quod nullo iure congente conceditur.

Donatio tamen regulariter non præſumitur, l. fin. C. de donat.

Regulę Communes à me Collectę.

11 *Debitor* in genere non liberatur ſpeciei peremptione, *l. Incend. 11. C. ſi cert. p. M. 3.*

12 Debitor vnius rei, ſoluendo aliam, non liberatur, *l. Eum 16. & l. Manifeſti 17. C. de ſolut. v. Inſt. ciuil. 3. 3. 30. 1.*

13 De duobus malis minus eſt eligendum, *c. Duo mala diſt. 13. l. 68.*

14 De raro contingentibus lex parum curat. *c. 1. de tregua, & pace.*

15 Dies interpallat pro homine. *cap. Potuit de locato l. Magnam 12. C. de contrah. & committ. ſtipul.*

16 Dilationes in dubio intelliguntur continui temporis, *l. 1. C. de fer.*

17 Diſpoſitio ſemper accipienda eſt de caſu dubitabili. *l. 1. ff. n. Ad Mancip. Rota apud Farin. p. 1. dec. 167. n. 36.*

18 Dolus, & fraus cuiquam patrocinari non debent, *c. Cum dilectus 8. De relig.*

relig. domib. c. Ex tenore 16. reſcript.

19 Duæ fictiones circa idem concurrere non poſſunt *l. 1. C. de dotis promiſ.*

Ni ſi vna veniret in conſequentiam alterius Rota apud Farin. par. 1. to. 1. dec. 319. num. 5.

20 Duo vincula fortiora ſunt quam vnum, *c. 1. de tregua, & pace.*

E

Regulæ Sexti.

1 EA *quæ* fiunt à Iudice, ſi ad eius non ſpectant officium, viribus, non ſubſiſtunt, *reg. 25.*

2 Eum, qui certus eſt, certiorari vlterius non opportet.

3 Exceptionem obijciens non videtur de intentione Aduerſarij confiteri.

4 Ex eo non debet quis fructum conſequi, quod niſus extitit impugare.

Regulæ ff.

5 *Ea quæ* raro accidunt, non temere, *ideſt in facile*, in agendis negotijs computantur.

6 Ea eſt natura Cauillationis, quam Græci *cacoyrgian* appellant, vt ad euidenter veris, per breuiſſimas mutationes, diſputatio ad ea, quæ euidenter falſa ſunt, perducatur.

7 Ea ſola deportationis ſententia aufert, quæ ad Fiſcum perueniunt.

8 Ea, quæ in partes diuidi non poſſunt, ſolida à ſinguli hæredibus debentur.

9 Ea, quæ ad dandum impoſſibilia ſunt, vel quę in rerum natura non ſunt, pro non adiectis habentur.

10 Eius eſt actionem denegare, qui poſſit & dare.

11 Eius eſt nolle, qui poſſit, & velle.

12 Error probabilis excuſat à condemnatione expenſarum in cauſa principali.

13 Et ſi nihil facile immutandum eſt ex ſolemnis: tamen vbi æquitas euidens expoſcit, ſubueniendum eſt. *Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 18.*

14 Ex pœnalibus cauſis non ſolet in Patrem de peculio actio dari.

15 Expreſſa nocent; non eopreſſa non nocent.

16 Ex qua perſona quis fructum capit, eius factum præſtare tenetur.

Regulæ Communes à me Collectæ.

17 *Ea quæ* in præfationibus dicuntur: Intelliguntur repetita in contractibus. *l. Titia 134. §. Idem reſpondit, ff. n. de verb. oblig.* Sacra Congregatio Archiepiſcopo Panormitano 1655. 23. Apr. fol. 32.

18 Egeſtare ſordentibus mos eſt ſolatium, vita ſupplicium, *l. Quiſquis 5. §. Filÿ, C. Ad.*

l. Iuliam Ma. iuxta illud Sapien. Eccli 30. 17. *Melior eſt mors quam vita amara.*

19 Errantis nulla voluntas, vel conſenſus eſt. *l. cum teſtamenta 8. Cum l. ſeq. C. de Iur. & facti ignor.*

20 Error facti etiam prudentiſſimos fallit. *l. 2. ff. v. eod.*

21 Exceptio firma regulam in caſibus non exceptis. *l. Quæſitum 5. De neque. l. Nam quod liquidæ, §. vlt. ff. i. de penu. leg. gloſ. 1. l. His verbis, ff. i. de legat 3. Rota apud Seraph. deciſ. 718. n. v. 7. Chriſma n.*

22 Ex delatione armorum præſumitur quis habere malum animum. *gloſ. §. Si qui ruſticus 5. verſ. Mercator. verb. Non eſt quem lædat. De pace tenen. & eius Violator in vſib. feudor.*

23 Ex fine deſumenda eſt intentio Auctoris. *l. Cum aurum 19. §. Perueniamus, ff. i. de auro, & arg. legato. l. fin. ff. i. de hæred. inſtit.*

24 Exigere eſt extorquere à nolente ſoluere. *l. ſoluendo, ff. num. de negot. geſt.*

25 Expreſſio eius, quod tacite ineſt, nihil operatur. *c. Significaſti 4. De elect.*

Intellige quo ad rei ſubſtantiam. Verum

quo

quo ad accidentia, annexa, connexa ſubſequentia, & rei cognitionem poteſt multum operari: vnde non eſt ſuperflua. Rota apud Cenc. deciſ. 285. num. 12.

† Sicut nec ſuperfluum dici poteſt, quod operatur maiorem declarationem & tollit dubitationem ac lites. Othob. deciſ. 244. n. 24.

26 Ex principio colligitur intentio diſponentis. l. fin. ff. t. de hæred. inſt.

27 Extra territorium ius dicenti non non paretur impune. c. fin. De conſt. in 6.

F

Regulæ Sexti.

1 FActum legitimè retractari non debet, licet caſus poſtea eueniat, à quo non potuit inchoari. N. 46.

2 Fruſtra ſibi quis poſtulat fidem ab eo ſeruari, cui fidem à ſe præſtitam ſeruare recuſat.

3 Gactum à Iudice, quod ad eius officium non pertinet, ratum non eſt. E. 1.

4 Factum cuique ſuum, non Aduerſario ſuo, nocere debet. M. 1.

5 Fauorabiliores Rei potius, quàm Actores habentur. C. 5.

6 Fœminæ ab omnibus officijs ciuilibus, vel publicis remotæ ſunt: & ideo nec Iudices eſſe poſſunt, nec Magiſtratum gerere, nec poſtulare, nec pro alio interuenire, nec Procuratrices exiſtere.

7 Fere quibuſcumq; modis obligamur iiſdem in contrarium actis liberamur. Cum quibus modis acquirimus. iiſdem in contrarium actis amittimus. Vt igitur nulla poſſeſſio acquiri, niſi animo, & corpore poteſtata nulla amittitur, niſi in qua vtrumq; in contrarium interuenit.

8 Fere in omnibus pœnalibus iudicijs, & ætati, & imprudentiæ ſuccurritur.

9 Filiusfamilias neque retinere, neque recuperare, neque adipiſci poſſeſſionem rei peculiaris videtur.

10 Fraudis interpretatio ſemper in Iure Ciuili non ex euentu duntaxat; ſed ex conſilio quoque deſideratur.

11 Fructus rei eſt, vel pignori dare licere.

12 Furioſi, vel eius, cui bonis interdicitur, nulla voluntas eſt.

13 Furioſus abſentis loco eſt. V. 7.

Regulæ Communes à me Collectę.

14 Facto datur voluntas intelligi. l. Repræhendenda 5. C. de inſtit. & ſubſtit. Vnde verſus.

Intima per mores cognoſcimus exteriores. Vide quæ de hoc dixi Gen. 27. 42. & latius Prou. 27. 19. & ſeq.

14 Factum infectum reddi non poteſt. l. In bello 12. §. facti, ff. n. de captiu. & poſt lim. reuer. V. 10.

Neque à Deo, non quod Deus omnia facere non poſſit: ſed quia hoc non eſt factibile, cum implicet contradictionem. S. Thom. 1. q. 25. art. 4.

15 Factum non præſumitur, niſi probetur. c. Cum in iure 31. De off. Deleg. niſi quod de iure faciendum erat Herman Medull. Theol. l. 1. tract. 2. cap. 1. dub. 3. §. 6. Infra n. 17.

16 Factum præſumitur, quod fieri conſueuit. l. Scio cui, ff. i. de ann. leg. l. vlt. C. de fideiuſſor. Rota apud Farin. par. 1. deciſ. 457. n. 3. Bonac. tom. 1. de alien. diſp. 2. pun. 5. num. 6.

17 Factum quid præſumitur ab eo, qui facere tenebatur. Rot. apud Coccin. dec. 250. n. 7.

18 Fictio in caſu ficto operatur idem, quod veritas in caſu vero, Rota apud Farin. p. 1. tom. 1. dec. 319 n. 3.

19 Fini præcepti non continetur ſub precepto, S. Th. 1. 2. q. 100. art. 9. Nauar. c. 13. n. 2.

20 Fortiſſima eſt preſumptio, quæ deſumitur ex communiter accidentibus, l. Certi 9. §. Quoniam, ff. v. Si cert. pet.

21 Frangenti fidem, fides frangatur eidem l. Cum proponas, C. de pact. ſupra nu. 2.

22 Fraus non præſumitur, niſi probetur. l. 1. ff. Pro Soc.

G

Regulæ Sexti.

1 GEnerus per ſpeciem derogatur, l. 52.

Regulæ ff.

2 *Generaliter* cum de fraude diſputatur, non quid habeat Actor, ſed quid per aduerſarium habere non potuit, conſiderandum eſt.

3 Generaliter probandum eſt, vbicumq; in bonæ fidei iudicijs confertur in arbitrium Domini, vel Procuratoris eius conditio, pro boni viri arbitrio hoc habendum eſſe.

H

Regulæ ff.

1 HÆredem eiuſdem poteſtatis, iuriſq; eſſe, cuius fuit Defunctus, conſtat.

2 Hæreditas nihil aliud eſt, niſi ſucceſſio in vniuerſum ius, quod Defunctus habuit tempore mortis.

3 Hi qui in vniuerſum ius ſuccedunt; hæredum loco habentur.

4 Hoc iure vtimur, vt quicquid omnino per vim fiat, aut in vis publicæ, aut in vis priuatæ crimen incidat.

Regulę Communes à me Collectę.

5 *Homo* eſt digniſſima creatura, *l. Iuſtiſſime, ff. v. de Aedil. edicto*,

6 Homo præſumitur viuere vſq; ad centum annos. *Eccli.* 18. 8. *l. fin. C. de Sacroſ. Eccleſ. l. An vſusfructus 56. ff. v. de vſufr. Omot. de petit. hæred. n.* 68.

7 Homines ad diſſentiendum ſunt faciles *l. Item ſi vnus* 17. §. *Principaliter, ff. v. de recept. arb.*

I

Regulæ Decretalium.

1 IN *ipſo* cauſæ initio non eſt à quæſtionibus, *ideſt tormentis*, inchoandum. *Greg. VII. Varien. Epiſcopo*,

2 *Ignorantia* facti, non Iuris excuſat, reg. 13 E 20.

3 Imputari non debet ei, per quem non ſtat, ſi non faciat, quod per eum fuerat faciendum, reg. 41. F. 39

4 In alternatiuis debitoris eſt electio, & ſufficit alterum adimpleri, reg. 70 V. 5.

5 In argumentum trahi nequeunt, quæ propter neceſſitatem aliquando ſunt ceſſa, reg 78

6 Indultum à Iure beneficium non eſt alicui auferendum, reg. 17.

7 Infamibus Portæ non pateant Dignitatum, reg. 87.

8 In generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie concurſus, reg. 81.

9 In Iudicijs non eſt acceptio Perſonarum habenda, reg. 12.

10 In malis promiſſis fidem non expedit obſeruari, reg. 69.

11 In obſcuris minimum eſt ſequendum, reg. 30.

12 In pari delicto, vel cauſa potior eſt conditio poſſidentis *infra* 44. & C. 22. 23. *reg.* 65.

13 In pœnis benignior eſt interpretatio facienda, reg. 49.

14 In re communi potior eſt conditio prohibentis, reg. 56.

15 Inſpicimus in obſcuris, quod eſt veriſimilius, vel quod plerumq; fieri conſueuit, reg. 45. *infra n.* 36.

16 In toto partem non eſt dubium contineri, reg. 80. *infra* 50.

17 Is, qui in ius ſuccedit alterius, eo Iure, quo ille, vti debebit, reg. 46.

18 Is, qui tacet, non fatetur, ſed nec vtiq; negare videtur.

Regu-

Regulæ ff.

19 *Id quod* noſtrum eſt, ſine facto noſtro ad alium transferri non poteſt.

20 Illi debet permitti pœnam petere, qui in ipſam non incidit.

21 Imaginaria venditio non eſt, pretio accedente.

22 Imperitia culpæ annumeratur.

23 Impoſſibilium nulla obligatio eſt, N. 3.

24 Impuberes ab omnibus Officijs ciuilibus debent abſtinere.

25 In condemnatione perſonarum, quæ in id, quod facere poſſunt, cōdemnantur, non totum, quod habent, extorquendum eſt; ſed & ipſorum ratio habenda, ne egeant.

26 In contrahenda venditione ambiguum pactum cōtra Venditorem interpretandum eſt: ambigua autem intētio accipienda eſt, vt res ſalua Actori ſit.

27 In ambiguis orationibus maximè ſententia ſpectãda eius eſt, qui eas protuliſſet.

28 In ambiguis pro dotibus reſpondere melius eſt.

29 In contractibus, in quibus doli prǽſtatio, vel bona fides ineſt, hæres in ſolidum tenetur.

30 In eo, quod vel is, qui petit, vel is, à quo petitur, lucro potiturus eſt, durior eſt cauſa petitionis.

31 In eo, quod plus eſt, ſemper ineſt minus, P. 5.

32 Infinita æſtimatio eſt libertatis, & neceſſitudinis.

33 In hæredes non ſolent actiones tranſire, quæ pęnales ſunt ex maleficio; veluti furti, damni, iniuriæ, & bonorum raptorum.

34 In iure ciuili receptum eſt, quoties per eum, cuius intereſt, conditionē nōn impleri, fiat, quo minus conditio impleatur, haberi, ac ſi impleta conditio fuiſſet. Quod ad libertatem, & legata, & hæredum inſtitutiones perducitur: quib. exemplis ſtipulationes quoque committuntur; cum per Promiſſorem factum eſſet, quo minus ſtipulator conditioni pareret.

35 In obſcura voluntate manumittentis fauendum eſt libertati.

36 In obſcuris inſpici debet, quod veriſimilius eſt, aut quod plerumq; fieri ſolet, *ſup. n.* 15.

37 In contractibus ſucceſſores ex dolo eorum, quibus ſucceſſerunt, non tantum in id, quod ad eos peruenit, verum etiam in ſolidum tenentur: hoc eſt vt vnuſquiſque pro ea parte, pro qua hæres eſt, conueniatur.

38 In omnibus obligationibus, in quibus dies non apponitur præſenti die debetur.

39 In omnibus cauſis pro facto accipitur id in quo quis alium perterrefecit, quo minus fiat. *ſup. n.* 3.

40 In omnib. cauſis id obſeruatur, vt vbi perſonę conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quoq; deficiat. Vbi vero genus actionis id deſiderat, ibi, ad quemuis pro ſeruitio eius deuenerit, non deficiat ratio auxilij.

41 In omnibus quidem, maximè tamen iure, æquitas ſpectanda.

42 In omnibus officijs, quę fieri per liberas perſonas leges deſiderãt, ſeruus interuenire non poteſt.

43 In negotijs contrahendis alia cauſa habita eſt furioſorum, alia eorum, qui fari poſſunt, quamuis actum rei nō intelligant. Nam furioſus nullum negotium contrahere poteſt: Pupillus vero omnia negotia Tutore Actore, agere poteſt.

44 In pari cauſa poſſeſſor potior haberi debet, ſupra 12.

45 In perſonam ſeruilem nulla cadit obligatio.

46 In re obſcura melius eſt facere repetitioni, quam aduentitio lucro.

L

Regulæ Sexti.

1 LOcupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura, *I. P. 8.*

Regulæ ff.

2 *Libertas* inæſtimabilis res eſt.

3 Libertas omnibus rebus fauorabilior eſt.

4 Locupletior non eſt factus, qui liberum acquiſierit.

Regulæ Communes à me Collectæ.

5 *Legibus*, quæ inducunt certã ſolemnitatem in actibus hominum, prohibentq; contractus, & diſpoſitiones ſine certa ſolemnitate fieri, renunciari non poteſt, *l. Nemo poteſt 55. ff. i. de leg. 1.*

6 Leges adaptãtur ad ea, quæ frequẽtius accidunt. *l. Nam ad ea 5. ff. n. de legib.*

7 Legitimè factum penam non meretur *l. Gracchus 4. C. Ad l. Iul. de adult.*

8 Lex non extenditur ad præterita. *c. 2. & c. fin de Conſt.*

9 Lex generaliter loquens, generaliter debet intelligi, *c. 1. cũ ſimilib. diſt. 19.*

10 Limitata cauſa, limitatum producit effectum, *Arg. l. In agris 16. ff. n. de acquir. rer. domin. Nau. c. 27. nu. 172. in fin.*

M

Regulæ Sexti.

1 MOra ſua cuilibet eſt nociua. *F. 4. V. 12.*

Nec debet commodum afferre. l. Relegatorum, ff. n. de Interd. & Releg.

2 Mutare conſilium, quis non poteſt in alterius præiudicium, *N. 21.*

Regulæ ff.

3 *Marcellus* ait. Definit debitor eſſe is, qui nactus eſt exceptionem iuſtam, nec ab æquitate naturali abhorrentem. *N. 6.*

4 Melior conditio noſtra per ſeruos fieri poteſt, deterior fieri non poteſt.

5 Minus eſt actionem habere quam rem.

6 Mulieribus tunc ſuccurrendum eſt, cum defraudantur, non vt facilius calumnientur.

Regulæ Communes à me Collectæ.

7 *Magis* id ſpectari debet, quod in veritate ſubſiſtit, quam quod ſimulant Partes, *l. Si forte, ff. n. de Caſtr. pecul. & toto tit. C. Plus valere quod agitur, quam quod ſimulate concipitur.*

8 Maiores, & difficiliores cauſæ, & quæſtiones ad Sedem Apoſtolicam ſemper referantur, *c. 5 Multis 17. diſt.*

9 Melius eſt intacta Iura ſeruare, quam poſt vulneratam cauſam remediũ quærere. *l. fin. C. In quib. cauſ. reſt. in integ.* N. 33.

10 Melius eſt paucos, & bonos habere Miniſtros, quam multos, & malos, *Clem. Pap. I. Epiſt. ad Iacobum.*

11 Milites magis arma quam Iura ſciunt: *l. fin. §. fin. C. de iure delib.* v. Notarius 5.

12 Mus in pera, ignis in ſinu, ſerpẽs in gremio, male ſuos remonerant hoſpites §. *Item præcipit Dominus 13. q. 1. c. Et ſi Iudæos 13. de Iudæis.*

13 Mutatio verborum mutationem diſpoſitionis indicat, *l. 4. §. Prætor, ff. n. de damno inf. l. ſtatutum, ff. de admin. Tutor. Bonac. to. 3. diſp. 1. q. 18. pun. 3. n. 50.*

N

Regulæ Decretalium.

1 NEceſſitas non habet legem. *Reg. Quod non eſt 4.*

2 Non poteſt eſſe Paſtoris excuſatio, ſi lupus oues comedit, & Paſtor neſcit, *Oreg. in Regiſtr. reg. 10.*

Regulæ Sexti.

3 *Nemo poteſt* ad impoſſibile obligari, *l.* 23. *reg.* 6.

4 Nemo poteſt plus iuris transferre in alium quam ſibi competere dignoſcatur, reg. 79. *infra n.* 18.

5 Non debet aliquis alterius odio prægrauari, *infra n.* 50. *reg.* 22.

6 Non eſt in mora, qui poteſt exceptione legitima ſe tueri, N. 3. reg. 60.

7 Non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum Iuramentum, regul. 58.

8 Non eſt ſine culpa, qui rei, quæ ad eum, non pertinet, ſe immiſcet. *C.* 20 *reg.* 19.

9 Non licet Actori, quod Reo licitum non exiſtit. *infra n.* 45. reg. 52.

10 Non præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum. regul. 52.

11 Non firmatur tractatu temporis quod de Iure ab initio non ſubſit. O. 9. contra *c. Placet,* 12. *de conuerſ. coniug.*

12 Nullus ex conſilio, dummodo fraudolentum non fuerit, obligatur, C. 11. 62.

13 Nullus pluribus vti defenſionib. prohibetur. *infra n.* 17.

Regulæ ff.

14 *Nec ex Prætorio*, nec ex ſolemni iure, priuatorum conuentione quicquã immutandum eſt: quamuis obligationum cauſæ pactione poſſunt immutari, & ipſo iure, & per pacti conuenti exceptionem. Quia actionum modus, vel lege, vel per Prætorem introductus, Priuatorum pactionibus nõ infirmatur niſi tunc, cum inchoatur pactio, inter eos conuenit.

15 Nemo alienę rei expromiſſor idoneus videtur, niſi cum ſatiſdatione.

16 Nemo, qui condemnare non poteſt abſoluere poteſt.

17 Nemo ex his, qui negat ſe debere prohibeatur etiam alia defenſione vti niſi lex impediat. *ſupra n.* 13.

18 Nemo plus Iuris ad alium transferre poteſt, quàm ipſe habet 4.

19 Nemo plus commodi hęredi ſuo relinquit, quàm ipſe habuit.

20 Nemo poteſt gladij poteſtatem ſibi datam, vel cuiuslibet alterius coercitionis, ad alium transferre.

21 Nemo poteſt mutare conſilium in alterius iniuriam. M. 2.

22 Nemo enim in proſequendo deteriorem cauſam, ſed meliorem facit. Deniq; poſt litem conteſtatam hæredi quoq; proſpicitur, & hæres tenetur ex omnibus cauſis.

23 Nemo dubitat, ſoluendo videri eum, qui defenditur.

24 Nemo de domo ſua inuitus extrahi poteſt.

25 Nemo ex ſuo delicto meliorem ſuam conditionem facere poteſt.

26 Nemo ideo obligatur, quia recepturus eſt ab alio, quod præſtitit.

27 Nemo videtur fraudare eos, qui ſciunt, & conſentiunt. S. 1.

28 Nemo damnum facit, niſi qui id fecit, quod facere ius non habet.

29 Nemo videtur dolo facere, qui ignorat cauſam, cur non debeat petere.

30 Nemo alieno nomine agere põt.

31 Nemo Prædo eſt, qui pretium numerauit.

32 Neratius conſultus, an quod beneficium dare ſe quaſi viuenti Cęſar reſcripſerat, iam defuncto dediſſe ęſtimaretur? Reſpondit, non videri ſibi Principem, quod ei, quem viuere æſtimabat conceſſiſſet, Defuncto conceſſiſſe. Quẽ tamen modum eſſe beneficij ſui vellet ipſius æſtimationem eſſe. *Reg.* 151.

33 Neq; interdicto, neq; in cæteris cauſis, Pupillo noceri oportet dolo Tutoris, ſiue ſoluendo eſt, ſiue non eſt.

34 Neque Pignus, neq; Depoſitum, neque precarium, neque emptio, ne-

neque locatio rei ſuæ conſiſtere poteſt.

35 Nihil tam naturale eſt, quam eodem genere quicquam diſſoluere, quo colligatum eſt. Ideoq; verborum obligatio verbis tollitur: nudi conſenſus obligatio contrario conſenſu diſſoluitur. O. 1.

36 Nihil conſenſui tam contrarium eſt (qui, & bonæ fidei iudicia ſuſtinet) quamuis atque metus, quem comprobare contra bonos mores eſt.

37 Nihil intereſt, ipſo Iure quis actionem non habeant, an per exceptionem infirmetur. *Reg.* 43.

38 Nihil peti poteſt ante id tempus, quo per rerum naturam perſolui poſſit: & cum ſoluendi tempus obligationi additur, niſi eo tempore præterito, peti non poteſt.

39 Nihil dolo creditor facit, qui ſuum recipit.

40 Non capitur, qui ius publicum ſequitur.

41 Non videntur conſentire qui errant.

42 Non vult hæres eſse, qui ad aliũ transferre voluit hæreditatem.

43 Non videtur cepiſse, qui per exceptionem remouetur à petitione.

44 Non debet cui quod plus eſt licet quod minus eſt non licere. C. 4

45 Non debet Actori licere, quod Reo non permittitur. *Supra n.* 9.

46 Non eſt nouum, vt quæ ſemel vtiliter conſtituta ſunt, durent, licet id caſus extiterit, à quo initium capere non potuerunt. F. 1.

47 Non videtur quis quid capere, quod ei neceſse eſt alij reſtituere.

48 Non videtur defendere, non tantum qui latitat, ſed & is; qui præſens negat ſe defendere, aut non vult ſuſcipere actionem.

49 Non debeo melioris conditionis eſse, quàm Auctor meus, à quo Ius in me tranſit.

50 Non debet alteri per alterum iniqua conditio. inferri. *ſupera n.* 5.

51 Non videtur rem amittere, cuius propria non fuit.

52 Non ſolet doli exceptio nocere his quibus voluntas Teſtatoris non refragatur.

53 Non ſolet deterior fieri conditio eorum, qui litem conteſtati ſunt, quàm ſi non eſſent, ſed plerumque melior.

54 Non ſolent: quæ ſuprabundant, vitiare ſcripturas.

55 Non poteſt videri improbus, qui ignorat, quantum ſoluere debeat.

56 Non poteſt videri cæpiſſe, qui ſtipulatus poteſt ſubmoueri.

57 Non videtur vim facere, qui iure ſuo vtitur, & ordinaria actione experitur.

58 Non vt ex pluribus cauſis deberi nobis idem poteſt, ita & ex pluribus cauſis idem poſſit noſtrum eſſe.

59 Non videtur data, quæ eo tempore, quo dantur, accipientis non fiunt.

60 Non eſt ſingulis concedendum, quod per Magiſtratum publicè poſſit fieri, ne occaſio ſit maioris tumultus faciendi.

61 Non poteſt dolo carere, qui imperio Magiſtratus non obtemperat.

62 Non alienat, qui duntaxat amittit poſſeſſionem.

63 Non fraudantur creditores, cum quid non acquiritur à debitore, ſed cum quid de bonis diminuitur.

64 Non videtur perfectè cuiuſq; id eſſe, quod ex cauſa auferri poteſt.

65 Non omne, quod licet, honeſtum eſt.

66 Non poteſt videri deſiiſſe habere, qui nunquam habuit.

67 Nullum crimen patitur is, qui non prohibet, cũ prohibere non poteſt.

68 Nullus videtur dolo facere, qui ſuo iure vtitur.

69 Nulla intelligitur mora ibi fieri, vbi nulla peritio eſt.

70 Nunquam actiones, præſertim pœnales, de eadem re concurrentes, vna aliam conſumit.

71 Nunquam ex poſt facto creſcit præteriti delicti æſtimatio.

72 Nuptias non concubitus ſed conſenſus facit.

Regulæ Communes à me Collectę.

73 *Nemo* præſumitur iactare ſuum, *l. Cum de indebito 25. ff. v. de probat.*

74 Nemo inuitus emere, vel vendere cogitur, *l. Nec emere, C. de iure de lib. l. Inuitum, C. de contrah. empt.*

75 Nemo militans Deo, implicat ſe negotijs ſæcularibus, *c. 2. Ne Cler. vel Mon.*

76 Nemo plurium perſonarum ſuſtinet vicem, *c. 38. Presbyteros, 16. q. 1. Vide lib. 2. ciuil. tit. 18. n. 9.*

77 Nihil ita fidei conguit humanæ quam ea, quæ placuerunt, cuſtodire, *l. Non minorem 20. C. de transact.*

78 Nihil hominibus magis debetur, quam vt ſupremę voluntatis, poſt quam aliud iam velle non poſſunt, liber ſit ſtylus; & licitum, iterum quod non redit, arbitrium, *l. 1. C. de ſacroſ. Eccl.*

79 Nihil refert, quid ex æquipollentibus fiat, *cap. licet, de teſtib. l. fin. C. Mandati.*

80 Non concludit nec adeſſe, quod contingit abeſſe, *l. Neque Naturales, C. de probat.*

81 Non entis nullæ ſunt qualitates, *l. Si ſeruum, 4. §. fin. ff. de empt.*

82 Non eſt addenda afflictio afflictis, *c. Cum percuſſio 7. q. 1. c. ex parte iuncta gloſ. v. Afflictio. De Cler. ægrot.*

83 Non facere eſt facere. S. Th. 2. 2. q. 74. art. 1 ad 1. *l. ſi mora, ff. i. ſol. matr. Nau. c. 17. n. 211.*

84 Non facere, & non bene facere, paria ſunt *l. quoties 6. ff. v. Qui ſatiſd. cog.*

Et quod nullum eſt, nullum parere poteſt præiudicium. *Rota apud Ludouiſ. dec. 271. n. 24. & dec. 461. n. 9.*

Vnde ſi legitimatio eſt nulla, inſtitutio quque nulla erit, *d. deciſ. 271.*

85 Non intelligitur iteratum, quod neſcitur eſſe factum *c. Eccl. & c. ſolemnitas, de conſecr. diſt. 1. c. Placuit, 3. de conſecr. diſt. 4. c. vnic. de Cler. non Ordin. miniſtr.*

86 Notabilia, niſi ſpeciatim notentur, quaſi neglecta videntur. *l. Item is 15. §. At Prætor 26. ff. n. de iniur.*

O

Regularium Decretalium.

1 **O***Mnis* res, per quas cauſas naſcitur per eaſdem diſſoluitur. *reg.* 1. S. Io. Chryſoſt. N. 35.

2 Offendens in vno factus eſt omnium reus, *reg.* 9. Aug. lib. de Pœnitentia.]

Regulæ Sexti.

3 *Odia* reſtringi, & fauores conuenit ampliari.

Regulæ ff.

4 *Omnes* actiones, quæ morte, aut tempore pereunt, ſemel incluſæ iudicio, ſaluæ permanent. P. 15.

5 Omnia, quæcumq; cauſæ cognitionem deſiderant, per libellum expediri non poſſunt.

6 Omnia, quæ iure contrahuntur, contrario iure pereunt.

7 Omnia fere iura hęredum perinde habentur, ac ſi continuo ſub tempore mortis hæredes extitiſſent.

8 Omnis hæreditas quamuis poſtea adeatur, tamen cum tempore mortis continuatur.

9 Omnia, quæ ex teſtamento proficiſcuntur, ita ſtatum euentus capiunt, ſi initium quidem ſine vitio cæperint, N. 11.

10 Omnis diffinitio in iure Ciuili periculoſe eſt parum eſt enim, vt non ſubuerti poſſit.

Regulæ Communes à me Collectę.

11 *Obligatio* ſemel extincta non reuiuiſcit, *l. Cum ex cauſa. De remiſſ. pignor.*

12 Omnia noſtra facimus quibus authoritatem impartimur. *l. 1. Sed neque C. de vet. iur. enucl.*

P

Regulæ Decretalium.

PRo Spiritualibus homagium, *Iuramentum ſcilicet fidelitatis*, non præſtatur.

Regulæ Sexti.

2 *Peccati* Venia non datur niſi correcto. Reg.5.

3 Peccatum non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum, Reg.4.

4 Pluralis locutio duorum numero contenta eſt, Reg.40.

5 Plus ſemper inſe continet, quod eſt minus, 1.31. Reg.35.

6 Poſſeſſor malæ fidei vllo tempore non præſcribit, Reg.2.

7 Poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum, Reg.48.

8 Præſumitur Ignorantia, vbi ſcientia non probatur, Reg.47.

9 Priuilegium perſonale perſonam ſequitur & extinguitur cum perſona, Reg.7. infra num.18.

10 Pro poſſeſſore habetur, qui dolo deſiit poſſidere, Reg.36. L.57. infra n.11.

Regulæ ff.

11 *Parem* eſſe conditionem oportet eius, qui quid poſſideat, vel habeat, atque eius, cuius dolo malo factum ſit, quo minus poſſideret, vel haberet, *ſupra num.*10.

12 Plerumque emptoris eadem cauſa debet eſſe circa petendum aut defendendum, quę fuit Auctoris.

13 Plerumque fit, vt etiam quæ à nobis abire poſſint, perinde in eo ſtatu ſint, ac ſi non eſſent eius conditionis, vt abire poſſent: & ideo quod Fiſco obligamus, & vendere interdum, & alienare, & ſeruitutem prędio imponere poſſumus.

14 Plus cautionis in rem eſt, quam in perſonam.

15 Pœnalia iudicia ſemel accepta in hæredes tranſmitti poſſunt. *O*.4.

16 Pręter Bonorum Poſſeſſorem hęredis loco in omni cauſa habet.

17 Priuatorum Conuentio iuri publico non derogat.

18 Priuilegia quædam cauſæ ſunt, quædam Perſonæ, Et ideo quædam ad hæredes tranſmittuntur, quæ cauſæ ſunt: quæ perſonæ ſunt, ad hæredes non tranſeunt; *ſupra num.9.*

19 Pupillus pati poſſe non intelligitur.

20 Pupillum, qui proximus eſt pubertati, capacem eſſe, & furandi, & iniuriæ faciendæ.

Regulæ Communes à me Collectę.

21 *Paria* ſunt non facere, ac non legitimè facere. *Rota apud Ludouiſ. deciſ.* 271. *num.*207. *& dec.*496. *n.*2. N.84.n.ſeq.

22 Paria ſunt non eſſe, ac nullum eſſe, cum quod nullum eſt, nullum parere poſſit præiudicium, *l. Quoties 6. ff. n. Qui ſatiſd. cog. Rota apud Ludouiſ. dec.*496. *num.9.*

23 Paria ſunt non eſſe, & non apparere; *lib.3. Ciuil. tit.14. num.94.*

24 Paria delicta mutua compenſatione tolluntur, *l. Viro ff. ſ. ſol. matr.*

25 Paria ſunt aliqua facere tempore inhabili, vel tempore habili, ſi effectus confertur ad tempus inhabile. *Abb. in cap.5. de pactis ex l. Quod ſponſæ, C. de donat. ante nupt.*

26 Paria ſunt reddere alicui, vel de eius mandato alteri, *Ang. l. 1. & l. Inter, cauſas, ff. n. Mand.* Q.51.

27 Pars non diuiditur contra totum, ſed contra aliam partem, *S. Th.1.q.93.2.3.*

28 Pa-

28 Parum eſt iura condere, niſi ſit qui ea exequatur, *l* 1. *ff. n. Ne vis fiat ei, qui in poſſ. miſſus eſt*.

29 Parum, & nihil æquiparantur. *gloſſa extr.* 2. *Io. XXII. v. Fugere de elect. l. ſi fundum* 16. *ff. n. de fundo dot.* Q. 27.

30 Patria poteſtas in pietate, non in atrocitate, conſiſtere debet, *l. Diuus* 5. *ff. n. Ad l. Pomp. de Patricid.*

31 Pater, & filius vna, & eadem Perſona eſſe cenſentur, *l. final. Cod. de Impub.*

32 Plura ſunt negotia quam vocabula, *l.* 4. *ff. n. Præſcript. verbis*.

33 Plus operantur boni mores quam diuitiæ. *l. ſcire oportet*, §. *cum reliquis*, *ff. i. de tut. & Curator. datis ab his, &c.*

34 Pœnas ob delicta ſolui magna ratio ſuadet, *l. ſi à reo* 70. §. *fin. ff. n. de Fideiuſſor.*

35 Prætor ſemper ęquitatem ob oculos habere debet. *l. Quod ſi* 4. *ff. n. eo quod certo loco*.

36 Præſumptio Iuris, & de Iure non admittit probationem in contrarium, *Abb. in c. Inter alia nu.* 7. *de immun. Eccleſ. Tolet. lib.* 1. 37. *à* 12.

37 Princeps iniuriam illatam circa latus ſuum militantibus reputat propriam, *l. Quiſquiſ.* 5. *C. Ad l. Iul. ma.*

38 Princeps non præſumitur velle alicui facere præiudicium, *c. Quamuis, de reſcript. in* 6. *l.* 2. §. *merito, & l. ſi quis à Principe ff. n. Ne quid in loco publico.*

39 Priuatio præſupponit habitum. *l. Decem ff. n. de verb. oblig.*

40 Priuilegiatus non vtitur priuilegio ſuo contra pariter priuilegiatum eodem priuilegio, *l. Verum* 11. §. *Item quæritur, ff. n. de Minor. Oinot. de action.* §. *Rurſus num.* 47.

41 Priuilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. *c. Priuileg.* 11. *quæſt.* 3 *c. Taurum* 11. *de Priuileg. c. licet* 18. *de Reglar. Et dixi in Can. lib.* 5. *tit.* 33. *num.* 22.

42 Probatio in vna cauſa, ſuffragatur in alijs. *Arg. l. Ingenuum, ff. n. de ſtatu hom. Rota in vna Mediolanenſi fructuum quam ad verbum refert Bonac. de Simon. diſp.* 4. *q.* 3. *n.* 7.

43 Probatis extremis, præſumuntur media. *Oinot. de vſucap. princip. num.* 60. *vide quæ dixi lib.* 3. *ciuil. tit.* 24. *De empt. num.* 48.

44 Probato facto, præſumuntur interueniſſe omnia neceſſaria ad factum, *c. In præſentia. De probat. Bonac. tom.* 2. *de præcept. diſp.* 4. *q.* 1. *p.* 9. *n.* 4.

45 Propoſitiones indefinitę ęquipollent vniuerſalibus, preterquam in materia probatoria. *Rota apud Coccin. dec.* 55. *num.* 2.

46 Propoſitum mente retentum nihil operatur. *l. Cum plures* 62. §. *locator. ff. n. locati l. Si repetendi*, 4. *ff. de Cond. ob cauſ.*

47 Proteſtatio non prodeſt, ſi eſt contraria facto. *Cum M. de Conſt c. Olim* 20. *iuncta gloſ. De cenſibus*.

Dicitur autem contraria facto, quando totum factum deſtruit, ſecus ſi tantum limitat actum. *Rota apud Cenc. Addit. dec.* 93. *num* 4.

48 Prouiſio hominis tollit prouiſionem legis, *l. fin. C. de pact. Conu.*

Q

Regulę Decretalium.

1 QVi ex timore facit prçceptum, aliter quam debeat, facit, & propterea iam non facit. reg. 8. S. Auguſtinus, *P.* 21.

2 Quicquid in ſacratis Deo rebus, & Epiſcopis iniuſtè agitur, pro Sacrilegio reputatur *Stephanus Papa*. Reg. 7.

3 Quod latenter, aut per vim, aut alias illicitè introductum eſt, nulla debet ſtabilitate ſubſiſtere. *Greg. VII.*

Regulæ Sexti.

4 *Quæ* à Iure communi exorbitant, nequa-

nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda.

5 Quæ contra ius fiunt, debent vbiq; pro infectis haberi.

6 Qui ad agendum admittitur, eſt ad excipiendum multo magis admittendus Reg.71. *C.*16.

7 Qui contra iura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere, Reg.82.

8 Qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſeipſum, Reg.72.

9 Qui prior eſt tempore, potior eſt iure. Reg.54.

10 Qui ſentit onus, ſentire debet, & commodum, & e contra, *C.*17. Reg.55.

11 Qui tacet, conſentire videtur, Reg.43.

12 Quod alicui gratioſè conceditur, trahi non debet alijs in exemplum, Regul.74.

13 Quod alicui ſuo non licet nomine nec alieno licebit. Reg.67.

14 Quod ob gratiam alicuius conceditur, non eſt in eius diſpendium retorquendum, Reg.61.

15 Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari, Reg 29.

16 Quod quis mandato facit Iudicis, dolo facere non videtur, cum habeat parere neceſſe, Reg.24. *Infra num.*33.

17 Quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt, Reg.21.

Regulæ ff.

18 *Quæ* ab initio inutilis fuit conſtitutio, tractu temporis conualeſcere non poteſt, N.11.

19 Quæ dubitationis tollendæ cauſa contractibus inferuntur, ius commune non lędunt.

20 Quæ legata, mortuis nobis, ad hæredem noſtrum tranſeunt, eorum commodum per Nos, quorum in poteſtate ſumus, eodem caſu acquirimus, aliter atque cum ſtipulati ſumus. Nam et ſub cōditione ſtipulantes, omnimodo eis acquirimus, etiam ſi libertatis nobis à poteſtate Domini conditio exiſtat.

21 Quæ propter neceſſitatem conceſſa ſunt non debent in argumenta trahi, *I.* 5.

22 Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata ſunt.

23 Quamdiu poſſit valere teſtamentum, tamdiu legitimus hæres non admittitur.

24 Quatenus cuiuſq; interſit, in facto, non in iure, conſiſtit.

25 Qui actionem habet in rem recuperandam, ipſam rem habere videtur, *M.* 5.

26 Qui auctore Iudice comparauit, bonæ fidei poſſeſſor eſt.

27 Quicquid calore iracundiæ, vel fit vel dicitur, non prius ratum eſt, quam ſi perſeuerantia apparuerit, iudicium animi fuiſſe; ideoque in breui reuerſa vxor, nec diuertiſſe dicitur.

28 Qui cum alio contrahit, vel eſt, vel debet eſſe non ignatus conditionis eius. Hæredi autem hoc imputari non poteſt, dum non ſponte cum legatariis contrahit.

29 Qui dolo deſierit poſſidere, pro poſſidente damnatur; quia pro poſſeſſore dolus eſt, *P.*10.

30 Qui in locum alterius ſuccedunt, iuſtam habent ignorantiæ cauſam, an id, quod petebatur, deberetur. Fideiuſſores vero non minus quam hæredes iuſtam ignorantiam poſſunt allegare. Hęc ita de hærede dicta ſunt, ſi cum eo agetur, non etiam ſi agat. Nam plane qui agit certus eſſe debet; cum ſit in poteſtate eius, quando velit experiri; & ante debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum procedere, *C.*8.

31 Qui in ius, dominiumq; alterius ſuccedit, eius iure vti debet, *I.* 17.

32 Qui in ſeruitute eſt, vſucapere non poteſt: nam cum poſſideatur, poſſidere non videtur.

33 Qui iuſſu Iudicis aliquid facit, non videtur dolo facere; quia parere neceſſe habet. *Supra* 16.

34 Qui

34 Qui non facit, quod facere debet, videtur facere aduerſus ea, quia non hoc facit. Et qui facit, quod facere non debet, non videtur facere id, quod facere iuſſus eſt.

35 Qui per ſucceſſionem, quamuis longiſſimam, defuncto hæredes extiterint, non minus heredes intelliguntur, quam qui principaliter hæredes extiterint.

36 Qui poteſt facere, vt poſſit conditioni parere, iam poſſe videtur.

37 Qui poteſt inuitis alienare, multo magis, & ignorantibus, & abſentibus poteſt.

38 Qui rem alienam defendit, nunquam locuples habetur.

39 Qui ſine dolo malo ad iudicium prouocat; non videtur moram facere.

40 Qui tacet, non vtique fatetur, ſed tamen verum eſt non negare. 1. 18.

41 Qui vetante prætore facit, hoc aduerſus Edictum facere proprie dicitur.

42 Quod à quoquam pœnæ nomine exactum eſt, id eidem reſtituere non cogitur.

43 Quod actum eſt, cum in obſcuro ſit, ex affectione cuiuſque capit interpretationem.

44 Quod attinet ad Ius Ciuile, ſerui pro nullis habentur; non tamen, & Iure naturali: quia quo ad Ius naturale attinet, omnes homines æquales ſunt.

45 Quod contra rationem iuris receptum eſt, non eſt perducendum ad conſequentias.

46 Quod cuipiam præſtatur, inuito non tribuitur. 1. 53.

47 Quod ipſis, qui contraxerunt, obſtat, & ſucceſſoribus eorum obſtabit.

48 Quod in initio vitioſum eſt, non poteſt tractu temporis conualeſcere. N. 11.

49 Quod euincitur; in bonis noſtris non eſt.

50 Quod iuſſu alterius ſoluitur, pro eo eſt, quaſi ipſe ſoluiſſet, vel ipſi ſolutum eſſet. *Supra num.8.*

51 Quod nulli eſſe poteſt, id, vt alicuius fieret, nulla efficere poteſt obligatio.

52 Quod quis, cum ſeruus eſſet, egerit, proficere liberto facto non poteſt.

53 Quod pendet, non eſt pro eo, quaſi ſit.

54 Quod quis ex ſua culpa damnum ſentit, nõ intelligitur damnũ ſentire. *d.* 2.

55 Quod quis, ſi velit, habere non poteſt, id renunciare non poteſt.

56 Quoties æquitatem deſiderii naturalis ratio, aut dubitatio Iuris moderatur, iuſtis decretis res temperanda eſt.

57 Quoties dubia eſt interpretatio libertatis, ſecundum libertatem reſpondendum eſt.

58 Quoties duplici Iure defertur alicui ſucceſſio, repudiato nouo Iure, quod antea defertur, ſupererit vetus.

59 Quoties idem ſermo duas ſententias exprimit, ea potiſſimum accipiatur, quæ rei gerendæ aptior eſt.

60 Quoties nihil ſine captione inueſtigari poteſt, eligendum eſt quod minimum habeat iniquitatis. l. 11.

61 Quoties vtriuſque cauſa lucri ratio vertitur, is præferendus eſt, cuius in lucro cauſa tempore præcedit. *ſupra num.9.*

62 Quoties concurrunt plures actiones eiuſdem rei nomine, vnam tantum quis experiri debet.

63 Quo tutela redit, eo & hæreditas prouenit, niſi cum fœminæ hæredes intercedunt. *l. Quintus Mutius Sempronio.*

Regulæ Communes à me collectæ.

64 *Quæ* dantur ſub conditione, ea non adimpleta, non ſortiuntur effectum. *Arg. cap. Commiſſæ. De elect. lib.6. Rota apud Coccin. dec.108. nu. 7. ſup. n. 54.*

65 Quæ in continenti fiunt, ineſſe videntur. *l. Lecta, ff. v. de reb. cred.*

66 Quæ indefinita relinquuntur à lege definienda ſunt arbitrio boni viri,

c. de cauſis §. 1. De off. Releg. l. 1. §. 1. ff. i. de iure delib.

67 Quæ in præfationibus dicuntur, cenſentur repetita, &c. ſupra litt. E. n. 17.

68 Quæ precedunt, ſeu præmittuntur, digniora cenſentur gloſſa §. vlt. Inſt. de iur. nat.

69 Quę ratio eſt de toto ad totum, eadem eſt de partem ad partem. c. Paſtoralis, §. Item cum tot. De offic. Deleg. l. Quæ de tota ff. v. de rei vind.

70 Quę ſunt temporalia ad agendum ſunt perpetua ad excipiendum. l. licet, C. de except.

71 Quæ ſingula non proſunt, ſimul vnita iuuant. Rota apud Farin. par. 1. tom. 1. dec. 494. num. 10.

72 Quæ ſunt ſtatuta ad augendum operari non debent diminutionem; & quę ſtatuta ſunt ad reſtringendum, operari non debent ampliationem c. fin. de verb. ſign. Nau. cap. 25. nu. 138. Bonac. tom. 1. de clauſura, quæſt. 2. pun. 6. num. 7. l. Rem legatam, ff. i. de adimend. legatis.

73 Quæſtioni de facto reſpondere non eſt Iuriſconſulti. l. Vt reſponſum c. de tranſact.

74 Quando conſtat de intentione conſtituentis, non curamus de verbis; non enim ſermoni res, ſed rei eſt ſermo ſubiectus c. Petitio. De Procur. Querelatus non poteſt querelare c. fin. de teſtib.

75 Qui cauſam damni dat, damnum feciſſe videtur l. Qui occidit, ff. v. Ad l. Aquil. l. 55.

76 Qui ad aliud attendit, non dicitur eſſe præſens. l. Coram Titio, ff. n. de verb. ſign.

77 Qui altari ſeruit, de altari viuere debet. cap. Extirpandæ 30. De præb.

78 Quicquid induci poteſt humana lege, poteſt, & conſuetudine c. fin. de conſuet. l. De quibus ff. v. de legib.

79 Qui declarat, non ſtatuit. l. Hæredes palam, §. ſed, & ſi notam, ff. i. de teſtam.

80 Quid tamen humanum eſt, quam fortuitis caſibus Mulieris virum, vel vxorem fortuitis caſibus Mariti, participem eſſe? l. Sicut dotem, §. Si Maritus, ff. i. ſol. matr.

81 Qui ex duobus propoſitis vnum affirmat, alterum negare videtur. cap. Nonne 5. De præſumpt. l. Cum Prætor 12. ff. v. de iudic.

82 Qui geminat delictum, veniam non meretur. Bald. in l. 3. C. de Epiſcopali aud.

83 Qui non facit, quod debet, non recipit, quod oportet. l. Iulian. 13. ff. v. de act. empti.

84 Qui non habet in ære luit in corpore. l. 71.

85 Qui vtitur iure ſuo, nemini facit iniuriam c. Cum Eccleſ. de elect. l. Iniuriar. §. 1. ff. n. de iniur.

86 Qui tenetur ad aliquid, tenetur, & ad conſequens neceſſarium. Arg. l. Illud ff. i. de act. hæred. c. Præterea. De off. Deleg.

87 Qui vult conſequens, vult & antecedens neceſſarium. l. Quamuis, & ibi Bald. C. de fideicomm. Rota apud Farin. par. 1. tom. 1. dec. 110. num. 5.

Non procedit tamen, cum deficit poteſtas in volente conſequens. Rota deciſ. 535. num. 11.

88 Qui vult antecedens, vult & conſequens neceſſarium. l. Si à reo 70. §. fin. ff. n. de fideiuſſor. S. Th. in 4. diſt. 40. quæſt. 1. art. 3. & in ſuppl. q. 98. ar. 1. c.

89 Quod accidentaliter euenit, non eſt adeo attendendum. l. Si quis nec cauſam, ff. v. de reb. cred.

90 Quod culpa caret, in damnum vocari non debet. Barboſa 2. par. ff. i. ſol. matr.

91 Quod operatur oppoſitum in oppoſito, operatur propoſitum in propoſito. c. Sciendum 8. quæſt. 1. l. Et ſi contra fabulas, ff. i. de vulg.

92 Quotieſcumque multis graſſantibus exemplo opus eſt, pœnæ poſſunt augeri. l. Aut acta 16. §. final. ff. n. de Pœnis.

93 Quo-

28 Parum eſt iura condere, niſi ſit qui ea exequatur, *l* 1. *ff. n. Ne vis fiat ei, qui in poſſ. miſſus eſt*.

29 Parum, & nihil æquiparantur. *gloſſa extr.* 2. *Io. XXII. v. Fugere de elect. l. ſi fundum* 16. *ff. u. de fundo dot.* Q.27.

30 Patria poteſtas in pietate, non in atrocitate, conſiſtere debet, *l. Diuus* 5. *ff. n. Ad l. Pomp. de Patricid.*

31 Pater, & filius vna, & eadem Perſona eſſe cenſentur, *l. final. Cod. de Impub.*

32 Plura ſunt negotia quam vocabula, *l.* 4. *ff. u. Præſcript. verbis*.

33 Plus operantur boni mores quam diuitiæ. *l. ſcire oportet*, §. *cum reliquis*, *ff. i. de tut. & Curator. datis ab his*, *&c.*

34 Pœnas ob delicta ſolui magna ratio ſuadet, *l. ſi à reo* 70. §. *fin. ff. n. de Fideiuſſor.*

35 Prætor ſemper ęquitatem ob oculos habere debet. *l. Quod ſi* 4. *ff u. eo quod certo loco*.

36 Præſumptio Iuris, & de Iure non admittit probationem in contrarium, *Abb. in c. Inter alia nu.* 7. *de immun. Eccleſ. Tolet. lib.* 1. 37. *à* 12.

37 Princeps iniuriam illatam circa latus ſuum militantibus reputat propriam, *l. Quiſquiſ.* 5. *C. Ad l. Iul. ma.*

38 Princeps non præſumitur velle alicui facere præiudicium, *c. Quamuis*, *de reſcript. in* 6. *l.* 2. §. *merito, & l. ſi quis à Principe ff. n. Ne quid in loco publico*.

39 Priuatio præſupponit habitum. *l. Decem ff. n. de verb. oblig.*

40 Priuilegiatus non vtitur priuilegio ſuo contra pariter priuilegiatum eodem priuilegio, *l. Verum* 11. §. *Item quæritur*, *ff. u. de Minor. Oinot. de action.* §. *Rurſus num.* 47.

41 Priuilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. *c. Priuileg.* 11. *quæſt.* 3 *c. Taurum* 11. *de Priuileg. c. licet* 18. *de Reglar. Et dixi in Can. lib.* 5. *tit.* 33. *num.* 22.

42 Probatio in vna cauſa, ſuffragatur in alijs. *Arg. l. Ingenuum*, *ff. u. de ſtatu hom. Rota in vna Mediolanenſi fructuum quam ad verbum refert* Bonac. *de Simon. diſp.* 4. *q.* 3. *n.* 7.

43 Probatis extremis, præſumuntur media. *Oinot. de vſucap. princip. num.* 60. *vide quæ dixi lib.* 3. *ciuil. tit.* 24. *De empt. num.* 48.

44 Probato facto, præſumuntur interueniſſe omnia neceſſaria ad factum, *c. In præſentia. De probat.* Bonac. *tom.* 2. *de præcept. diſp.* 4. *q.* 1. *p.* 9. *n.* 4.

45 Propoſitiones indefinitę ęquipollent vniuerſalibus, pręterquam in materia probatoria. *Rota apud Coccin. dec.* 55. *num.* 2.

46 Propoſitum mente retentum nihil operatur. *l. Cum plures* 62. §. *locator*, *ff. u. locati l. Si repetendi*, 4. *ff. de Cond. ob cauſ.*

47 Proteſtatio non prodeſt, ſi eſt contraria facto. *Cum M. de Conſt c. Olim* 20. *iuncta gloſ. De cenſibus*.

Dicitur autem contraria facto, quando totum factum deſtruit, ſecus ſi tantum limitat actum. *Rota apud Cenc. Addit. dec.* 93. *num* 4.

48 Prouiſio hominis tollit prouiſionem legis, *l. fin. C. de pact. Conu.*

Q

Regulę Decretalium.

1 QVi ex timore facit pręceptum, aliter quam debeat, facit, & propterea iam non facit. reg. 8. S. Auguſtinus, P. 21.

2 Quicquid in ſacratis Deo rebus, & Epiſcopis iniuſtè agitur, pro Sacrilegio reputatur *Stephanus Papa*, Reg. 7.

3 Quod latenter, aut per vim, aut alias illicitè introductum eſt, nulla debet ſtabilitate ſubſiſtere. *Greg. VII.*

Regulæ Sexti.

4 *Quæ* à Iure communi exorbitant, nequa-

nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda.

5 Quæ contra ius fiunt, debent vbiq; pro infectis haberi.

6 Qui ad agendum admittitur, eſt ad excipiendum multo magis admittendus Reg.71. *C*.16.

7 Qui contra iura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere, Reg.82.

8 Qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſeipſum, Reg.72.

9 Qui prior eſt tempore, potior eſt iure. Reg.54.

10 Qui ſentit onus, ſentire debet, & commodum, & e contra, *C*.17. Reg.55.

11 Qui tacet, conſentire videtur, Reg.43.

12 Quod alicui gratioſè conceditur, trahi non debet alijs in exemplum, Regul.74.

13 Quod alicui ſuo non licet nomine nec alieno licebit. Reg.67.

14 Quod ob gratiam alicuius conceditur, non eſt in eius diſpendium retorquendum, Reg.61.

15 Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari, Reg.29.

16 Quod quis mandato facit Iudicis, dolo facere non videtur, cum habeat parere neceſſe, Reg.24. *Infra num.*33.

17 Quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt, Reg.21.

Regulæ ff.

18 *Quæ* ab initio inutilis fuit conſtitutio, tractu temporis conualeſcere non poteſt, *N*.11.

19 Quæ dubitationis tollendæ cauſa contractibus inſeruntur, ius commune non lędunt.

20 Quæ legata, mortuis nobis, ad hæredem noſtrum tranſeunt, eorum commodum per Nos, quorum in poteſtate ſumus, eodem caſu acquirimus, aliter atque cum ſtipulati ſumus. Nam et ſub cōditione ſtipulantes, omnimodo eis acquirimus, etiam ſi libertatis nobis à poteſtate Domini conditio exiſtat.

21 Quæ propter neceſſitatem conceſſa ſunt non debent in argumenta trahi, *I*. 5.

22 Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata ſunt.

23 Quamdiu poſſit valere teſtamentum, tamdiu legitimus hæres non admittitur.

24 Quatenus cuiuſq; intereſt, in facto, non in iure, conſiſtit.

25 Qui actionem habet in rem recuperandam, ipſam rem habere videtur, *M*. 5.

26 Qui auctore Iudice comparauit, bonæ fidei poſſeſſor eſt.

27 Quicquid calore iracundiæ, vel fit vel dicitur, non prius ratum eſt, quam ſi perſeuerantia apparuerit, iudicium animi fuiſſe; ideoque in breui reuerſa vxor, nec diuertiſſe dicitur.

28 Qui cum alio contrahit, vel eſt, vel debet eſſe non ignatus conditionis eius. Hæredi autem hoc imputari non poteſt, dum non ſponte cum legatariis contrahit.

29 Qui dolo deſierit poſſidere, pro poſſidente damnatur; quia pro poſſeſſione dolus eſt, *P*.10.

30 Qui in locum alterius ſuccedunt, iuſtam habent ignorantiæ cauſam, an id, quod petebatur, deberetur. Fideiuſſores vero non minus quam hæredes iuſtam ignorantiam poſſunt allegare. Hęc ita de hærede dicta ſunt, ſi cum eo agetur, non etiam ſi agat. Nam plane qui agit certus eſſe debet; cum ſit in poteſtate eius, quando velit experiri; & ante debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum procedere, *C*.8.

31 Qui in ius, dominiumq; alterius ſuccedit, eius iure vti debet, *I*.17.

32 Qui in ſeruitute eſt, vſucapere non poteſt: nam cum poſſideatur, poſſidere non videtur.

33 Qui iuſſu Iudicis aliquid facit, non videtur dolo facere; quia parere neceſſe habet. *Supra* 16.

34 Qui

34 Qui non facit, quod facere debet, videtur facere aduerſus ea, quia non hoc facit. Et qui facit, quod facere non debet, non videtur facere id, quod facere iuſſus eſt.

35 Qui per ſucceſſionem, quamuis longiſſimam, defuncto hæredes extiterint, non minus heredes intelliguntur, quam qui principaliter hæredes extiterint.

36 Qui poteſt facere, vt poſſit conditioni parere, iam poſſe videtur.

37 Qui poteſt inuitis alienare, multo magis, & ignorantibus, & abſentibus poteſt.

38 Qui rem alienam defendit, nunquam locuples habetur.

39 Qui ſine dolo malo ad iudicium prouocat; non videtur moram facere.

40 Qui tacet, non vtique fatetur, ſed tamen verum eſt non negare. 1. 18.

41 Qui vetante prætore facit, hoc aduerſus Edictum facere proprie dicitur.

42 Quod à quoquam pœnæ nomine exactum eſt, id eidem reſtituere non cogitur.

43 Quod actum eſt, cum in obſcuro ſit, ex affectione cuiuſque capit interpretationem.

44 Quod attinet ad Ius Ciuile, ſerui pro nullis habentur; non tamen, & Iure naturali; quia quo ad Ius naturale attinet, omnes homines æquales ſunt.

45 Quod contra rationem iuris receptum eſt, non eſt perducendum ad conſequentias.

46 Quod cuipiam præſtatur, inuito non tribuitur. 1. 53.

47 Quod ipſis, qui contraxerunt, obſtat, & ſucceſſoribus eorum obſtabit.

48 Quod in initio vitioſum eſt, non poteſt tractu temporis conualeſcere. N. 11.

49 Quod euincitur; in bonis noſtris non eſt.

50 Quod iuſſu alterius ſoluitur, pro eo eſt, quaſi ipſe ſoluiſſet, vel ipſi ſolutum eſſet. *Supra num.*8.

51 Quod nulli eſſe poteſt, id, vt alicuius fieret, nulla efficere poteſt obligatio.

52 Quod quis, cum ſeruus eſſet, egerit, proficere liberto facto non poteſt.

53 Quod pendet, non eſt pro eo, quaſi ſit.

54 Quod quis ex ſua culpa damnum ſentit, nō intelligitur damnū ſentire. *d.* 1.

55 Quod quis, ſi velit, habere non poteſt, id renunciare non poteſt.

56 Quoties æquitatem deſiderii naturalis ratio, aut dubitatio Iuris moderatur, iuſtis decretis res temperanda eſt.

57 Quoties dubia eſt interpretatio libertatis, ſecundum libertatem reſpondendum eſt.

58 Quoties duplici Iure defertur alicui ſucceſſio, repudiato nouo Iure, quod antea defertur, ſupererit vetus.

59 Quoties idem ſermò duas ſententias exprimit, ea potiſſimum accipiatur, quæ rei gerendæ aptior eſt.

60 Quoties nihil ſine captione inueſtigari poteſt, eligendum eſt quod minimum habeat iniquitatis. l. 11.

61 Quoties vtriuſque cauſa lucri ratio vertitur, is præferendus eſt, cuius in lucro cauſa tempore præcedit. *ſupra num.*9.

62 Quoties concurrunt plures actiones eiuſdem rei nomine, vnam tantum quis experiri debet.

63 Quo tutela redit, eo & hæreditas prouenit, niſi cum fœminæ hæredes intercedunt. *l. Quintus Mutius Sempronio.*

Regulæ Communes à me collectæ.

64 *Quæ* dantur ſub conditione, ea non adimpleta, non ſortiuntur effectum. *Arg. cap. Commiſſa. De elect. lib.*6. *Rota apud Coccin. dec.*108. *nu.* 7. *ſup. n.* 54.

65 Quæ in continenti fiunt, ineſſe videntur. *l. Lecta, ff. v. de reb. cred.*

66 Quæ indefinita relinquuntur à lege definienda ſunt arbitrio boni viri.

c. de

c. de cauſis §.1. *De off. Releg. l.* 1. §.1. *ff.i. de iure delib.*

67 Quæ in præfationibus dicuntur, cenſentur repetita, &c. ſupra litt. E. n. 17.

68 Quæ precedunt, ſeu præmittuntur, digniora cenſentur *gloſſa* §. *vlt. Inſt. de iur. nat.*

69 Quę ratio eſt de toto ad totum, eadem eſt de partem ad partem. *c. Paſtoralis*, §. *Item cum tot. De offic. Deleg. l. Quæ de tota ff. v. de rei vind.*

70 Quę ſunt temporalia ad agendum ſunt perpetua ad excipiendum. *l. licet*, *C. de except.*

71 Quæ ſingula non proſunt, ſimul vnita iuuant. *Rota apud Farin. par.* 1. *tom.* 1. *dec.* 494. *num.* 10.

72 Quæ ſunt ſtatuta ad augendum operari non debent diminutionem; & quę ſtatuta ſunt ad reſtringendum, operari non debent ampliationem *c. fin. de verb. ſign. Nau. cap.* 25. *nu.* 138. *Bonac. tom.* 1. *de clauſura, quæſt.* 2. *pun.* 6. *num.* 7. *l. Rem legatam, ff. i. de adimend. legatis.*

73 Quæſtioni de facto reſpondere non eſt Iuriſconſulti. *l. Vt reſponſum c. de tranſact.*

74 Quando conſtat de intentione conſtituentis, non curamus de verbis; non enim ſermoni res, ſed rei eſt ſermo ſubiectus *c. Petitio. De Procur.* Querelatus non poteſt querelare *c. fin. de teſtib.*

75 Qui cauſam damni dat, damnum feciſſe videtur *l. Qui occidit*, *ff. v. Ad l. Aquil. l.* 55.

76 Qui ad aliud attendit, non dicitur eſſe præſens. *l. Coram Titio, ff. n. de verb. ſign.*

77 Qui altari ſeruit, de altari viuere debet. *cap. Extirpandæ* 30. *De præb.*

78 Quicquid induci poteſt humana lege, poteſt, & conſuetudine *c. fin. de conſuet. l. De quibus ff. v. de legib.*

79 Qui declarat, non ſtatuit. *l. Hæredes palam*, §. *ſed, & ſi notam, ff. i. de teſtam.*

80 Quid tamen humanum eſt, quam fortuitis caſibus Mulieris virum, vel vxorem fortuitis caſibus Mariti, participem eſſe? *l. Sicut dotem*, §. *Si Maritus*, *ff. i. ſol. matr.*

81 Qui ex duobus propoſitis vnum affirmat, alterum negare videtur. *cap. Nonne* 5. *De præſumpt. l. Cum Prætor* 12. *ff. v. de iudic.*

82 Qui geminat delictum, veniam non meretur. *Bald. in l.* 3. *C. de Epiſcopali aud.*

83 Qui non facit, quod debet, non recipit, quod oportet. *l. Iulian.* 13. *ff. v. de act. empti.*

84 Qui non habet in ære luit in corpore. l. 71.

85 Qui vtitur iure ſuo, nemini facit iniuriam *c. Cum Eccleſ. de elect. l. Iniuriar.* §. 1. *ff. n. de iniur.*

86 Qui tenetur ad aliquid, tenetur, & ad conſequens neceſſarium. *Arg. l. Illud ff. i. de act. hæred. c. Preterea. De off. Deleg.*

87 Qui vult conſequens, vult & antecedens neceſſarium. *l. Quamuis*, *& ibi Bald. C. de fideicomm. Rota apud Farin. par.* 1. *tom.* 1. *dec.* 110. *num.* 5.

Non procedit tamen, cum deficit poteſtas in volente conſequens. Rota deciſ. 535. *num.* 11.

88 Qui vult antecedens, vult & conſequens neceſſarium. *l. Si à reo* 70. §. *fin. ff. n. de fideiuſſor. S. Th. in* 4. *diſt.* 40. *quæſt.* 1. *art.* 3. *& in ſuppl. q.* 98. *ar.* 1. *c.*

89 Quod accidentaliter euenit, non eſt adeo attendendum. *l. Si quis nec cauſam, ff. v. de reb. cred.*

90 Quod culpa caret, in damnum vocari non debet. *Barboſa* 2 *par. ff. i. ſol. matr.*

91 Quod operatur oppoſitum in oppoſito, operatur propoſitum in propoſito. *c. Sciendum* 8. *quæſt.* 1. *l. Et ſi contra fabulas*, *ff. i. de vulg.*

92 Quotieſcumque multis graſſantibus exemplo opus eſt, pœnæ poſſunt augeri. *l. Aut acta* 16. §. *final. ff. n. de Pœnis.*

93 Quo-

93 Quotieſcumque vis eſt iuſta, reſiſtentia eſt iniuſta. *S. Th. 2. 2. q. 69. 4. cap. Paulo de Caſtro, & Oinot. Inſt. de leg. Aquiliæ, §. Iniuria num. 6.*

R

Regulæ Sexti.

1 Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari. Reg. 10. d. 6.

2 Rationi congruit, vt ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore Reg. 77.

3 Ratum quis habere non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtum. Reg. 9.

Regulæ ff.

4 *Regula* eſt, quæ rem, quæ eſt, breuiter enarrat, non vt ex regula Ius ſumatur; ſed vt ex iure, quod eſt, Regula fiat. Per regulam igitur breuis rerum narratio traditur: & vt ait Sabinus, quaſi cauſę coniunctio eſt: quæ ſimul cum in aliquo vitiata eſt, perdit officium ſuum.

5 Refertur ad vniuerſos, quod publicè fit per maiorem partem.

6 Res iudicata pro veritate accipitur.

Regulę Communes à me Collectę.

7 *Relatum* eſt in referente cum ſuis qualitatibus *l. Aſſe toto ff. i. de hæred. inſtit. Rota apud Farin. p. 1. tom. 1. deciſ. 457. num. 2.*

8 Ream linguam non facit, niſi rea mens. *c. Homines 22. quæſt. 2.*

9 Remittentibus actiones, & iura ſua, non eſt dandus recurſus ad ea. *l. 4. C. de Pactis. l. Quæritur, §. ſi Venditor, ff. n. de Aedil. edicto.*

Niſi id fecerint per errorem. Diana 3. tract. 2. reſ. 83.

10 Res inter alios acta, alijs non obſiſtit. *c. Quamuis 25. De ſent. & re iudic.*

Facit tamen aliquam præſumptionem, Rota apud Ludouiſ. deciſ. 524. num. 7.

11 Res ſua nemini ſeruit. *l. Vti frui ff. v. ſi vſufr. pet.*

12 Res ſemel mea amplius mea fieri non poteſt *l. Proprias 13. C. de legat.*

13 Res nulla eſt tam ſacra, quæ ſuum non habeat ſacrilegium. *Seneca.*

14 Reſoluto iure datoris, reſoluitur ius acceptoris. *l. lex vectigali. ſſi. n. de pignor.*

S

Regulæ Sexti.

1 Scienti, & conſentienti non fit iniuria, neque dolus. *reg.* 27.

2 Semel Deo dicatum non eſt ad vſus humanos vlterius transferendum. *regul.* 51.

3 Semel malus ſemper præſumitur malus. *reg.* 8.

4 Sine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus. *reg.* 23.

5 Sine poſſeſſione Præſcriptio non procedit. *reg.* 3.

Regulę ff.

6 *Secundum* naturam eſt, commoda cuiuſque rei eum ſequi, quem ſequuntur incommoda. Q 10.

7 Semper in contractibus non ſolum quod liceat conſiderandum eſt, ſed & quod honeſtum eſt.

8 Semper in dubijs benigniora pręferenda ſunt.

9 Semper in generalibus ſpecialia inſunt.

10 Semper in obſcuris quod minimum eſt ſequimur. I. 11.

11 Semper in ſtipulationibus, & cęteris contractibus id ſequimur, quod actum eſt. Vnde ſi non appareat, quod actum erit, conſequens eſt, vt id ſequamur, quod in regione, in qua id actum eſt, frequentatur. Quid ergo ſi neque regionis mos appareat, quia va-

rius

rius fuit? Ad id, quod nimium eſt, redigenda ſumma eſt.

12 Semper qui non prohibet pro ſe interuenire, mandare creditur, ſed ſi quis ratum habuerit quod geſtum eſt, obſtringitur mandati actione, Reg, 1.

13 Semper qui dolo facit, quo minus haberet, pro eo eſt habendus, ac ſi haberet.

14 Seruitutem mortalitati fere comparamus.

15 Seruus Reipublicę cauſa abeſſe non poteſt.

16 Sicut pœna ex delicto defuncti heres teneri non debet, ita, nec lucrum facere, ſi quid ex ea re ad eum perueniſſet.

17 Si filius ſub conditione ſtipulatus emancipatus fuerit, deinde extiterit conditio, Patri actio competit: quia in ſtipulationibus id tempus ſpectatur, quo contrahimus.

18 Si in duabus actionibus alibi ſumma maior, alibi infamia eſt, præponenda eſt cauſa exiſtimationis. Vbi autem ęquiparatur famoſa iudicia, & ſi ſummam rei diſparem habeant, pro paribus accipienda ſunt.

19 Si librarius in traſcribendis ſtipulationibus verbis erraſſet, nihil nocere, quominus, & Reus Fideiuſſor teneatur.

20 Si nemo ſubijt hęreditatem, omne ius teſtamenti ſoluitur.

21 Si quis obligatione liberatus ſit, poteſt videri cæpiſſe.

22 Si quis prægnantem vxorem reliquit, non videtur ſine liberis deceſſiſſe.

23 Socij mei ſocius, meus ſocius non eſt.

Regulę Communes à me Collectę.

24 *Satidatio* maleuolum propoſitum non mutat, ſed diutius graſſandi tribuit facultatem. *§. penult. Inſt. De ſuſp. tutor.*

25 Sire leges non eſt earum verba tenere, ſed vim, & poteſtatem *l. ſcire leges, ff. de legib.*

26 Scire eſt rem per cauſam cognoſcere.

27 Sequentia declarant antecedentia. *l. Si ſeruus 50. §. fin. ff. 1. de legat. primo.*

28 Sicut leges non dedignātur ſacros canones imitari, ita & ſacrorum ſtatuta canonum Principum conſtitutionibus adiuuantur. *cap. 1. de nou. op. nunc.*

29 Si ego vinco vincentem te, multo magis vinco te. *l. De acceſſion. ff. n. de diu. & temp. præſcrip.*

† Si id quod ago, non valet vt ago, valet tamen eo modo, quo valere poteſt. *cap. vnic. §. Idem, de deſponſ. imp. in 6.**

30 Sine lege, vel efficaci ratione non eſt aliquid aſſerendum contra ius regulare. *c. legitur 24. quæſt. 21. c. Conſuluiſt. 2. 2. quæſt. 5.*

31 Solutionem allegans eam quoque probare tenetur. *l. fin. C. de ſolut.*

32 Sponte factum dicitur, quod nulla neceſſitate cogente fit, quod motu proprio, quod liberè, non autem coactè, vel ad petitionem, &c. *Rota apud Farin. p. 1. tom. 1. deciſ. 148. num. 8.*

33 Statutum eſt Peritis in arte. *l. 1. ff. 1. de ventre inſpic. c. Propoſuiſti. De probat.*

34 Stylus deciſorius debet plenè probari. *Rota.*

35 Subrogatum ſapit naturam illius, in cuius locum ſubrogatur. *l. Si eum 10 §. Qui iniuriam, ff. n. Si quis caut.*

Intellige tamen, & limita, prout dixi in tit. de action. num. 317.

36 Summa eſt ratio, quæ pro Religione facit. *l. ſunt perſonæ 43. ff. v. de Relig. & ſumpt. fun.*

T

Regulæ ff.

1 TEmporalis permutatio Ius Prouinciæ non innouat.

2 Toties in hæredem damus actionem

nem de eo, quod ad eum peruenit, quoties ex dolo defuncti concernitur, non quoties ex ſuo.

Regulę Communes à me Collectę.

3 *Traditionibus*, non nudis pactis, rerum dominia transferuntur *l. Traditionib. C. de pactis*.

4 Tacitum, & expreſſum æquiparantur *l. Cum quid 3. ff. v. ſi cert. pet. E 25.*

5 Turpius eijcitur, quam non admittitur hoſpes. *c. Quemadmodum 25. De iureiur.*

V

Regulæ Decretalium.

1 V*Tilius* ſcandalum naſci permittitur, quam veritas relinquatur.

Regulæ Sexti.

2 Vtile non debent per inutile vitiari.

Regulæ ff.

3 *Vani* timoris, non iuſta excuſatio eſt.

4 Vbi lex duorum menſium fecit mentionem, & qui ſexageſimo primo die venerit, audiendus eſt. Ita enim Imp. noſter Antoninus cum D. Fratre ſuo reſcripſit.

5 Vbi verba coniuncta non ſunt, ſufficit alterum eſſe factum. 1. 4.

6 Vbi cauſæ cognitio eſt, ibi Prætor deſideratur.

7 Vbi non voce, ſed præſentia opus eſt, Mutus, ſi intellectum habet, poteſt videri reſpondere. Idem in Surdo. Hoc quidem, & reſponderi poteſt, &c.

8 Vbi repugnantia inter ſe in teſtamento inuenitur, neutrum ratum eſt.

9 Velle non creditur, qui obſequitur imperio Patris, vel Domini.

10 Verum eſt neque facta, neque ſtipulationes, factum poſſe tollere. Quod enim impoſſibile eſt, neque pactione, neque ſtipulatione poteſt comprehendi vt vtilem actionem, aut in factum efficere poſſit. F. 14.

11 Vni duo pro ſolido hæredes eſſe non poſſunt.

12 Vnicuique ſua mora nocet. Quod, & in duobus reis promittendi obſeruatur. M. 1.

Regulę Communes à me Collectę.

13 *Vbi* eſt eadem ratio, debet eſſe idem ius. *l. Illud, ff. v. Ad l. Aquil. l. A Titio, ff. n. de verb. oblig.*

14 Vbi lex non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. *l. De pretio 8. ff. v. de public. in rem act.*

15 Vbi maius eſt periculum, ibi cautius eſt agendum. *l. 1. §. ff. ſed & ſi quis, ff. 1. de Carb. edicto c. Vbi, de elect. in 6.*

16 Velle quis non præſumitur, quod facere non poteſt. *Rota apud Ludouiſ. dec. 531. num. 3.*

17 Verba ad extraneum ſenſum ſunt trahenda, cum res aliter ſalua eſſe non poteſt. *Arg. l. Cum quidem, ff. n. de verb. ſign. gloſſa fin. c. Intelligentia. Extra, De verb. ſign.*

18 Verba formaliter ſunt intelligenda. *l. In delictis 4. §. Si extraneus, ff. v. de nox. act. Bonac. tom. 2. diſp. 10. q. 2. pun. 8. §. Incidens, num. 3.*

19 Et cum effectu. *c. relatum 7. de Cl. non reſid. l. 1. §. Hæc verb. ff. v. Quod quiſq; iuris. l. Quoties 6. ff. v. Qui ſatiſd. cog. l. pen. ff. v. Ne quis in ius voc.*

20 Verbum *Debet* iuxta propriam ſignificationem, non importat debitum honeſtatis, ſed præcepti. *c. Sicut Eccleſia, 2. q. 2. c. Oblatæ. De appell. Bonac. tom. 1. de clauſ. quæſt. 2. pun. 9. §. 3. diff. 1. num. 1. ſupra verb. Campana, num. 5. & v. Debitor num. 2.*

21 Veritas diſputando maximè eluceſcit. *Ariſt. lib. 3. Metaphiſ.*

22 Vim

22 Vim vi repellere omnes leges, omniaq; Iura permittunt. *l. Scientiam*, 45. §. *Qui cum aliter, ff. v. Ad l. Aq. Arg. c. Si vere 3. de ſent. excom.*

23 Voluntas mente retenta nihil operatur. *l. Cum in plures 62. §. locator, ff. v. locati.*

Si quis plura deſideret, videat Collectarce eam Propoſitionem vtriuſque Iuris, impreſſam in volumine Communium opinionum.

REGVLARIS.

Acceſſus. Aromatarius. Caſus. reſeruatus. Clericus. Confeſſarius. Coniux Cura. Debitum coniugale. Donatio. Eccleſia. Eleemoſyna. Epiſcopus. Exemptio. Fideicommiſſum. Filius. Ieiunium. Illegitimus. Legatum. Legatus. Litteræ. Matrimonium. Mercator. Miſſa Monaſterium. Monialis. Monitorium. Obligatio. Officium. Ordo. Patronus Peccatum. Pœna. Poſſeſſio. Præcedentia. Prædicator. Præſcriptio. Proceſſio. Schola. Seminarium. Sepultura. Solus. Tortura. Tranſitus. Viſitatio. Votum. Vxor. Et in Can. lib. 3. tit. 31.

1 QVid, &c. Ordo Mendicantium continet Fratres S. Dominici, S. S. Franciſci, Eremitanos S. Auguſtini, Camerlitanos, tam obſeruantes, quam Mitigatos, Religionem Seruorum B. Mariæ, Societatis Ieſu, Miniſtrorum S. Franciſci de Paula, Congregationem Ieſuatorum, B. Io. de Deo, vulgo, Fate ben Fratelli, Clericorum Miniſtrantium Infirmis, Regularium S. Pauli, &c. *Vide Barboſam alleg. 77. à n. 14.*

Clerici Pauperes Matris Dei, ſeu Scholarum Piarum erat ex Mendicantibus: ſed hodie eorum Religio fuit redacta in Congregationem ſæcularem, Ordinarijs locorum ſubiectam, ad inſtar Congregationis Præsbyterorum Oratorij, ſeu S. Philippi Nerij, per S. M. Innoc. X. cuius conſtitutionem retuli in meo Compendio Regularium. *v. ſupreſ.*

2 Ingreſſus Religionis pertinet ad minimam Capitis diminutionem. *Rota in vna Bononienſi Fideicommiſſi 26. Ianuarij 1632. coram Veroſpio.*

3 Monachus poſt profeſſionem, poteſt acquirere ciuilitatem, Doctoratum, & alia iura Ciuilia, quæ non repugnant profeſſioni Religioſæ. Et ad retinendum nomen agnationis, & familiæ qualitates in Religione, ſatis eſt, vt profeſſus vtatur annulo ſignatorio, quoties occaſio feret: non autem neceſſe habet deferre ſua inſignia humero ſuſpenſa. *Rota in vna Bonon. de Blanchettis Fideic. die 9. Dec. 1633. coram Veroſpio.*

4 *Tranſire* Regulares ad nullam Religionem neque arctiorem poſſunt, niſi priùs conſtet, quod illa eos recipere rata ſit, vt dixi in tit. de Regularibus n. 6. & ſeqq.

5 De priuilegio Eremitarum Camaldulenſium recipiendi etiam Carthuſianos dixi ibidem n. 2. verſ. Eſt tamen notandum.

6 *Exemptio.* Regulares non comprehenduntur ſub Ordinationibus generalibus, niſi de ipſis expreſſa mentio fiat, 1617. Napoli, 30. Dec. 276.

7 Regulares, ſecluſo ſcandalo, non tenentur ad ſeruanda ſynodalia, & multo minus alia præcepta Epiſcoporum. *Diana 5. tr. 12. reſol. 36.*

† Sacra Cong. Conc. 7. Iulij 1618. cenſuit, Regulares eiuſdem Concilij decretis minimè prohiberi ſupraſcriptos actus in eorum Eccleſijs exercere, dummodo quo ad ſacras Conciones prius ab Epiſcopo benedictionem obtinuerint. Actus verò ſunt huiuſmodi.

I. Oblationes recipere.

II. Quæſtuare per Parochias, antequam Curatus collegerit primitias.

III. Concionari, vel ſermocinari diebus feſtis & Quadrageſimæ.

IV. Docere doctrinam Chriſtianam.

V. Benedicere Muliere poſt Partum.

VI. Annunciare Populo feſta, & ieiunia inter Miſſarum ſolemnia.

Aliunde tamen poſſunt eis prædicta, vel aliqua ex ipſis eſſe prohibita.*

8 Regulares prædicantes in ſuis Eccleſijs examinari non poſſunt ab Epiſcopo, 1603. Chieti 15. Iulij 77.

9 Religioſi non poſſunt in Eccleſijs, quæ ad eos pleno iure non pertinent, inſtituere ſeu præficere, præſertim curæ Animarum; nec inſtitutos, ſeu prçfectos mouere, inconſultis Epiſcopis. *c. In Lateranenſi 31. De Præb.*

10 An Domus, ſeu Monaſteria Regularium exempta ſint, vt ſunt loca quædam, vel an ipſæ ſolæ Perſonæ Regulares dicuntur exemptæ, nō loca, tam affirmatiua, quam negatiua, reputatur probabilis à Diana 5. *tract.9. reſ.66.* vbi vtriuſq; partis aſſertorum nomina, & rationes refert. *Sed vide, quæ ego dixi in tit. De Regular. num.14.*

11 Regulares delinquentes in adminiſtrandis Sacramentis Perſonis ſæcularibus, vel prædicantes contra præſcriptum Conc. Trid. nempe extra Eccleſias ſuorum Ordinum ſine licentia Epiſc. vel in Eccleſ. ſuorum Ordinum contradicente Epiſc. poſſunt ab Epiſc. tam per cenſuras Eccleſiaſt. quam per alias quaſcumq; opportunas pœnas puniri, & eos declarare ac exequi non tamen ab inferioribus Prælatis iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus, nec ab Epiſc. ſi id in loco Nullius diœceſis fecerint. *Greg. XV. Conſt. 18. Inſcrutabili, iuncta declaratione Sac. Congr. Mancin. pract. 7. dub. 16.* Nota tamen vt dixi in d. tit. de Reg. num.26.

Similiter ſi confeſſiones audiunt ſine ſua licentia, *ibidem, & 1627.* Gennen. 27. Aug. 434.

Pœnæ tamen pecuniariæ contra Regul. ſunt inſolitæ, 1645. Regolari di Peſaro 29. Sept. 32.

12 An autem Epiſc. poſſit denunciare Regulares, qui excommunicationem incurrerūt etiā, in caſibus, in quibus nō habet iuriſdictionem in eos, aliqui reputant vtramque probabilem per ea, quç congerit Capuccin Compend. priuileg. v. An ſi Regularis. verb. exemptio.

Certum eſt tamen, quod *in caſu Clem. 1. de priuileg.* poſſunt, nempè quando excommunicationem incurrunt propter adminiſtrationem aliquorum Sacram. ſine licentia Parochi, vel abſolutionem à cenſuris aut caſibus reſeruatis abſque neceſſaria facultate.

Gauant. in Manual. v. Exempti n. 13. *Epiſcopo*, inquit *ſubduntur exempti ad hoc vt per eum poſſint denunciari, & mādari vt euitentur, quando ſunt notoriè excomm. DD. apud Barboſa alleg. 105. nu. 73.* & eſt caſus expreſſus in c. Nulli 8. de ſent. excom.

Quam opinionem etiam contra Regulares, probauit Sacra Regularium Congregatio, vt dixi ſupra v. exemptio num.14. §. VI.

13 Moleſtantes Religioſos Mendicātes, & eorum bona per gabellas, &c. ſūt excommunicati excomm P. reſ. *Pius V.* Sed videtur etiam Bullæ Cœnæ.

14 Regularis extra clauſtra degens poteſt viſitari, corrigi, & puniri ab Ordinario, vbi deliquerit, non obſtante Priuilegio, *Trid. ſeſſ.6. cap.3.*

Licet denegat extra clauſtra de licentia Apoſtolica, vt ſæpius declarauit Sac. Congreg. eiuſdem Concilij, 1626 Conuentuali di Milano 20. Nouembris. v. Clauſtra 7.

14 Taxantes Inſtitutum Soc Ieſu ſunt ipſo facto excōmunicati, & eorum abſolutio reſeruatur Papç, vel Generali Societ. *Greg. XIII. conſt.89. Aſcendente Domino Rodr. eſſerc. ſpir. lib.1. tract. 4. cap.20.*

15 Impedientes eos, qui volunt Religionem ingredi, &c. ſunt excommunicati. *Pauon. deff. 5127. §. 9. num.37.*

16 *Mare magnum* dicitur Compilatio priuilegiorum, Religioſis per diuerſos Summos Pontifices conceſſorum, vt latius dixi in d. tit. Regular. num. 4. & 41.

17 Reli-

17 Religioſi communicantes in priuilegijs non proinde communicant in pœnis,& prohibitionibus alterius ordinis. *Ex Laurentio Poſtel. Diana 6. tr. 7. reſ.*

Niſi forte in illis prohibitionibus, cenſuris,& pœnis,quæ in Religionis alicuius fauorem contra Laicos ſunt latæ. *Capuccini. v. Communicatio priuil. v. Notandum.*

18 Item neque communicant in priuilegijs exorbitantibus, & quæ de raro conceduntur.

19 Item neque in Indulgentijs, pręſertim in Altaribus priuilegiatis. *Diana 6. tract. 7. reſ. 39.*

20 Omnes concedunt,quod quando Pontifices concesserunt priuilegia Soc. Ieſu tali modo, vt ſubditi illius non cōmunicent in illis, niſi ſibi concedatur à ſuo Generali; hæc limitatio non ligat alios Regulares, ſed gaudent illis priuilegijs inconſulto ſuo Generali. *Diana 3. tr. 2. reſol. 31.*

Quod multo magis habet locū,quando limitatio non à Pontifice, ſed à Superioribus Societatis facta fuit.

Verum Greg.XIII conſt. *Decet. Romanum*, prohibet Religioſis Soc. vſum alicuius priuilegij Mendicantium, ſine conſenſu ſuperiorum, vt eſt videre in compendio priuilegiorum eiuſdem Societ. fol.141.

21 Religioſi poſſunt agere iniuriarum contra eos, qui tempore Bacchanalium vtuntur eorum habitu. *Omot. de iniur. §. Iniuria, num. 27. Infra v. Ruſticus num. 1. ex n. 3. De Regul.*

22 *Beneficium.* Regulares prouiſi de Beneficijs perpetuis, non poſſunt amoueri ſine cauſa. *Clem. 1. de ſuppl. neglig. Prælatorum. Rota apud Coccin. dec. 18. nu. 11. & 12.*

23 Religioſus,etiam Canonicus Regularis, ad aliam Religionem translatus, perpetuo eſt incapax ſæcularis beneficij, etiam Curati. *Conc. Trid. ſeſſ. 14. de reform. cap. 11.*

Etiam Iuriſpatronatus, 1603. Albenga 15. April. 43.

24 Immo hodie nullus Regularis abſque diſpenſatione Papæ poteſt obtinere ſæculare beneficium, licet Curatum. *Ex Sac. Congreg. Sanch. in Summa, tom. 2. cap. 29. num. 71.* 1603. Cremonā 1. Sept. 79. Turino 27. Octob. 81.

25 Neque Canonicus Regularis non translatus degere poteſt extra Clauſtra in habitu Presbyteri ſæcularis ſub prætextu, quod obtineat beneficium ſęculare: quia ſi beneficia ſunt ſimplicia,obſtant ſacri Can. ſi Curata,obſtat decretū S. M. Greg. XIII. quod refertur in Regiſtris S. C. C. & eſt tenoris ſubſequ. *S. D. N. Greg. XIII. noluit licere Canonicis Regular. abſq; permiſſu Summi Pontificis, aſſumere curam animarum,etiam ad tempus.* Laur. quæſt. 86. 8. Iulij 1581.

† Quia dixit obſtare Conc. Lateranenſe in concordatis ſub Leone X. Nec diſpenſantur, vbi nulla grauis affertur cauſa, 1604. Burgen. 2. Nouemb. Sixto V. placuit ad tempus concedi in caſu penuriæ ſæcularium. Et tunc deducto victu, ſuperabundantes redditus conuertunt in alimoniam Pauperum,& vtilitatem Eccleſiæ. Nec fiant, niſi inſtante Epiſcopo pro neceſſitate, & vtilitate Eccleſiæ. C.C.*

Quod Clemens VIII. mandauit inuiolabiliter obſeruari, non obſtante quod id forte per ſacros Canones permitteretur Canonicis Regularibus, præterquam translatis, 1603. Cremona 1. Sept. 69. Turino 27. Octob. 81.

Et cum hic caſus die 11. Maij 1655. fuiſſet iterum in S. C. C. propoſitus,Sacra eadem Congr. perſtitit in decretis, ac Canonicos huiuſmodi ad Concurſum admitti vetuit. Neque ſuper hoc eorum Generalis diſpenſare poteſt, 1628. 24. Aug. fol. 271.

† Nam vt dictum eſt Greg. XIII. declarauit nolle,vt Regularis ad huiuſmodi Parochialis concurſum admitteretur

quia dixit obſtare Concilio Lateran. in concordatis ſub Leone X. *lib.7. 657. 8. Iulij, & lib.23. 570. 16. Iulij 1581.*

Sacra C.C. perpenſis Rotæ deciſionibus atque decreto Greg. XIII. & Sixti V. prohibente Regulares abſque diſpenſatione obtinere Parochiales Eccleſias, cenſuit, in hoc caſu; in quo nulla grauis affertur cauſa, & de ſpeciali aliquo vacante beneficio non agitur, diſpenſationem nequaquam eſſe concedendam *Burg.2. Nou.1604.**

26 *Benedicere* paramenta Eccleſiarum ſibi non ſubditarum non poſſunt ſuperiores Regularium, vt ſupra v. Abbas n. 5. *Miſſa*. Poſſunt Epiſc. prohibere, ne Regulares permittant Sacerdotes exteros in eorum Eccleſiis celebrare, niſi ab eiſdem Epiſcopis, viſis litteris commendatitijs ſeu teſtimonialibus, admiſſi fuerint. *S. C.C. 12. Nouemb.1594. Et Epiſc. & Regul. vt retuli in Compend. & etiam ſupra v. Miſſa.*

Ipſis autem Regularibus prohibere non poteſt, ne celebrent in Eccleſiis ſecularium. Pius V. conſt. 41. *Et ſi mendicantium* in reſponſione ad octauam moleſtiam. *Volumus*, inquit, *quod Fratribus Mendicantibus huiuſmodi non ſolum prohiberi non poſſit, ne Miſſas, & alia Diuina officia faciant in eorum Eccleſiis, verum etiam in quibuſcumque alijs, vbi Miſſas celebrare ſolitum eſt, etiam ipſis non vocatis, ſeu ad id requiſitis, celebrare valeant.*

Excipiendæ ſunt tamen Eccleſię Monaſteriorum Monialium ex decretis poſtea emanatis. *Nec non fratres præfatos, etiam ſolos, Mortuorum corpora aſſociare, nec per locorum ordinarios aut Rectores Eccleſ. ſeu alios quoſcumque prohiberi poſſe decernimus, & declaramus, ad quaſcumque Eccleſias deferatur*. Et licet ſupradicta conſt. Pij V. fuerit per Greg. XIII. redacta ad terminos iuris, nõ tamen cenſentur reuocata ſuprad. *S. Epiſcopor. Congr. Epiſc. Theatini 17. Maij 1580. fol.99.*

Vel quia eis competant de Iure communi ſeu vigore ſuorum priuilegiorũ, etiam præciſa ſuprad. conſt. ſeu quia aſſerantur eis de nouo conceſſa per Vrban. VIII. 25. Iunij 1633.

28 Quando tamen ex hoc ſcandala, & inconuenientia oriuntur, S. C. prohibere ſolet, ne Regulares ſuſcipiant onera celebrandi in Eccleſiis ſecularibus, & e conuerſo, niſi in caſu neceſſitatis. *In vna Cremon.11. Sept.1598. fol.84.* Sed de hoc latius in Regular. Compendio, & etiam ſupra v. Miſſa.

29 Religioſi priuilegiati celebrare poſſunt in Altari portatili extra Eccleſ. in locis tamen decentibus, & honeſtis; ſi non contradicat Epiſc. quia Cõc. Tr. ſeſſ.22. non tollit directè illorum priuilegia, ſed dat facultatem Epiſc. id prohibendi, etiam non obſtantibus priuilegijs. *Diana 6. tract.8. reſ.39.*

30 *In die Paſchæ* non eſt licitum neque Tertiarijs communionem à Regularibus accipere, licet quis alias ſatisfecerit, vel intendat ſatisfacere præcepto ſumendi communionem à proprio Parocho. *S. C. C.23. Ian. 1588. Manc. pract. 7. dub.9. num.6. & ſeqq.*

31 Nec ſatisfacit quis præcepto, ſi etiam extra diem Paſchæ, ſine tamen licentia Parochi, ſuſcipiat communionem à Regularibus, animo ſatisfaciendi. *Manc. ibid. num. 11.*

Et ita Vrban. VIII. reſcribi mandauit Cardinali Boncompagno Archiepiſcopo Neapolitano, Epiſtolam refert *Diana 6. tract.2. reſol. 58. in fine.*

32 Licet tamen Regularibus adminiſtrare cõmunionem etiam in die Paſchatis, ſuis ſeruientibus laicis, qui eis actu ſeruiunt, & intra clauſtra viuunt. *Mancin. dub.13. ex Trid. ſeſſ.24. cap. 11.*

33 Non tamen præfati laici ſeruientes abſolui poſſunt à Regularibus non approbatis ab Epiſcopo *dub.14.*

† Sed contrarium declarauit ſæpius S.C.C. de laicis intra clauſtra degentibus qui ſunt perpetui commẽſales, vt retuli in meo

in meo Comp. Reg. v. Confeſſio. * Infra v. Tertiarius.

34 *Sepellire* poſſunt Regulares in ſuis Eccleſijs eos, qui mortui ſunt cum eorum habitu, vt latius dixi in 4. Ciuilium tit. 15. num 24. *vide ſupra num. 27.*

35 *Dimiſſoriæ*. Clemens Octauus præſcripſit Regularibus modum, & formam concedendi dimiſſorias ſuis ſubditis. Verba decreti ſunt hæc; *De mandato Sanctiſſ. D. N. Clementis Diuina prouidentia Papæ VIII. mandatur omnibus, & ſingulis quorumcumque Regularium ſuperioribus, vt de cætero obſeruent, & obſeruari faciant ea, quæ in decreto Sacræ Congreg. Concilij Tridentini continentur: cuius tenor eſt talis.*

Sacra Congr. Cardin. Concilij Trid. Interpretum ſæpius cenſuit, ſuperiores Regulares poſſe ſuo ſubdito itidem Regulari, qui præditus qualitatibus requiſitis ordines ſuſcipere voluerit, literas dimiſſorias concedere, ad Epiſcopum tamen diœceſanum, nempe illius Monaſterij, in cuius familia is Regularis, qui ordinandus eſt, poſitus fuerit. Et ſi Diœceſanus abfuerit, vel ordinationes non habuerit, † *& ſiue præſens, ſiue abſens, alium ſuo loco Antiſtitem, qui ordinationes habeat, non adhibuerit, ita vt iam continuo, integroque ſpatio ſex menſium in ea diœceſi habitæ non fuerint generales ordinationes, vel ſedes Epiſcopalis vacaret;* * *ad quemcumque alium Epiſcopum, dum tamen ab eo Epiſcopo, qui ordines contulerit, examinentur quo ad doctrinam: & dum ipſi Regulares non diſtulerint de induſtria conceſſionem dimiſſoriarum in id tempus, quo Epiſcopus Diœceſanus, vel abfuturus, vel nullas habiturus eſſet ordinationes, Verum cum à ſuperioribus Regularibus, Epiſcopo Diœceſano abſente, vel ordinationes non habente, litteræ dimiſſoriæ dabuntur, in eis vtique huiuſmodi cauſam abſentiæ diœceſani Epiſcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum, exprimendam eſſe. Quod ſi Regulares ordinandi morentur in Monaſterio Nullius diœceſis, huiuſmodi dimiſſorias concedendas eſſe ad Epiſcopum viciniorem, in eoque procedere omnia, quæ ſuperius dicta ſunt.*

Quod qui non fecerit; Officij, & dignitatis, ſeu adminiſtrationis, ac vocis actiuæ, & paſſiuæ priuationis, ac alias arbitrio eiuſdem Sanctiſſ. D. N. Papæ reſeruatas pœnas incurrant. Data Romæ die 15. Maij 1596. Congreg. Epiſcopor. 1638. Min. Obſeruanti 11. Iunij 206. *Diana 2. tr. 16. reſ. 15.*

† Nota ſuper illud. *Dum tamen ab eo Epiſcopo, qui ordines contulerit, examinentur quo ad doctrinam*, quod in alijs debet Epiſcopus ſtare teſtimonio Superior. Regular. niſi aliqua probabilis ſuſpicio obſtiterit: quo caſu Epiſcopus ſe de veritate debebit inſtruere, nec aliter ad ordinationem procedere. *ex eadem Congregatione.*

Huius decreti metu non audent amplius Regulares mittere ordinandos ad Epiſcopo originis, ſed tantum diœceſanos, vt ſupra. *Diana 6. tract. 7. reſ. 35.*

36 *Confeſſionum. 33.* Regulares approbati ab Ordinario ad audiendas Confeſſiones ſecularium, cùm primum alicuius infirmi confeſſionem exceperint, id Parocho ſignificare debēt, & hoc eis ab Epiſcopo præcipi poteſt ſub pœna ſuſpenſionis à facultate audiendi confeſſiones, vt Romæ fit *S. C. Epiſc. Senogallien. 23. Iun. 1616. & ante 1. Iulij 1606.*

Sufficit tamen hoc facere per ſcripturam, ſiue fidem ſcriptam, apud Infirmū relictam: *Ead. Ian. Epiſcopo Adrien.* & alias, vt ſupra, & in Comp. Reg. verb. Confeſſarius.

Non tamen poſſunt abſoluere à caſibus reſeruatis, neque prætextu corrigiarum S. Monicæ, vt dixi ſupra v. caſus reſeruatus num. 9.

37 Regulares compelli non poſſunt ad confeſſiones audiendas extra ſuas Eccleſias, 1604. Segni 12. Ian. 5. num. 2.

38 Quando poſſint à Confeſſionibus audiendis ſuſpendi, vide Dec. Sac. Cong. quod retuli in d. tit. de Regular. num. 9.

39 Confeſſarij Regulares diſpenſare

poſſunt etiam extra confeſſionem in omnibus votis , in quibus poteſt Epiſcopus , excepto voto peregrinationis vltra duas diætas . *Diana* 3. *tract.* 5. *reſol.* 25. *v. Quarto* . *Bonac. tom.* 2. *de præceptis diſp.* 4. *q.* 2. *p.* 7. §. 4. *num.* 27. *Comp. priuileg. v. Abſolutio, quo ad Fratres* , & *Sæculares v. ſeptima Concluſio* , *fol.* 58. & *v. Votum num.* 6. *fol.* 536.

Verum hęc reſtrictio peregrinationis ad duas diętas per multos Summos Pontifex ſublata fuit , quo ad commutationem, non verò etiam quo ad diſpenſationem .

Item notandum maximè expedire, vt diſpenſationes huiuſmodi in actu tantum Sacramentalis Confeſſionis concedantur ; cum hæc clauſula ſemper apponi ſoleat in facultatibus Sacræ Pœnitentiariæ pro foro interiori .

40 *In Monaſterijs* ſibi ſubiectis non debent Regulares excludi ab adminiſtratione bonorum , ſed admitti ſimul cum Epiſcopo, vel eius Vicario, 1601. Vercelli 16. Ian. 30. Greg. XV. conſt. 18. *Inſcrutabili* .

41 *Alienatio* . Decretum S. C. C. quo Regularibus intra Europæ fines conſiſtentibus , prohibetur alienatio , cum reuocatione priuilegiorum, retuli lib. 2. Ciuilium tit. 1. num. 20. Ampl. 6.

42 *Ad Cambium* recipere non poſſunt Regulares , vt latius *dixi lib.* 3. *Ciuilium tit.* 24. *num.* 124.

43 *Succedit* Monaſterium in fideicommiſſo ex perſona Monachi, vt latius dixi lib. 2. Ciuilium tit. 23. num. 18.

46 *Donare* hodie Religioſi poſſunt in quibuſcunque caſibus virtutis actum concernentibus : quia Cõſtitutio Clem. VIII. per Vrban. itidem VIII. moderata fuit , vt retuli lib. 2. Ciuilium tit 7. de donat. num. 13. § 7.

47 *Peculia* etiam hodie poſſunt Religioſis ad vſum concedi, vt dixi in tit. de Regular. num. 16. & ſeqq.

48 *Caſuum Conſcientiæ* Collationibus interuenire tenentur Regulares, qui curam habent Animarum , vt latius dixi ibid. num. 13.

Secus ſi curam huiuſmodi non habeant, licet ſint ad confeſſiones audiendas approbati, 1629. Padoua , e Regolari d'Andria 6. Apr. 119.

49. 5. *Inquiſ.* Regulares per S. Offic. puniti , (ſalutaribus pœnitentij exceptis) eo ipſo fiunt inhabiles ad gradus, & officia Religionis , nec rehabilitari poſſunt, niſi per Sanctiſſ. vel per DD. Inquiſitores . *S. C. ex decr. Vrb. VIII. ann.* 1626. *Diana* 4. *tract.* 5. *reſol.* 48. 4. 18. 7. § 10.

50 Hodie Superiores Regular. per Conſt. 26. Pauli V. *Romanus Pontifex*, prohibentur cognoſcere de cauſis hæreticalibus ſuorum ſubditorum . *Diana* 4. *tr.* 8. *reſol* 23.

51 *Vocem* habere poſſunt in Capitulo Regulares , Sacris non initiati, ſi ſtatutum eorum id concedat, vt in Religione Minimor. quia Conc. Trid, *ſeſſ* 22. *c.* 4. *de reform.* talem caſum non comprehendit . *Ex C. C. Sanchez Conſil. moral. lib.* 2. *cap.* 1. *dub.* 55.

† Quia intelligitur ſolum de Regularibus non Clauſtralibus , vt ſunt multa capitula Cathedralium , & Collegiatar. in Hiſpania .*

Laicis Recollector. fuit conceſſa per Breue 1648. recollett. 3. Ian. 4. 1653. 27. Martij 55.

52 *Accedentes* Regulares ad colloquendum cum Monialibus abſque licentia Sacræ Congregationis , vel Epiſcopi (quę tamen ab Epiſcopo concedi non poteſt , niſi quater in anno , in ſcriptis, ad coniunctas ad minus in ſecundo gradu , extra tempus Aduentus , Quadrageſimæ , Vigiliarum , Feriæ ſextæ , & Sabbati , ac Feſtorum de præcepto) vltra pœnas priuationis officiorum vociſque actiuæ, & paſſiuæ, ipſo facto incurrendas, peccant mortaliter . Exceptis Superiore, cui Monaſterij, ſeu Domus cura incũbit, Viſitatore, vel Viſitatori-

tori.

toribus, Confeſſarioque Ordinario, & extraordinario, cum ad tempus deputabitur. *Ex pluribus Sacræ Congregationis decretis, quæ refert an verbum Bonac. de clauſ. q. 3. p. 4. nu. 4. & Diana 1. tr. 10. reſol. 22. Lezana v. Monialis num. 18. & 19. Ego ipſe in meo Compendio v. Acceſſus, & ſupra v. Acceſſus, & v. Monialis, &c.*

Lezana verò ibidem num. 23. ſubdit, quod licentia conceſſa Religioſo, videtur etiam ad Socium extendi ſaltem ſi non ſit diuerſa ratio. Eſſet diuerſa ratio, ſi licentia conceſſa fuiſſet ad alloquendam conſanguineam tantum, & ſocius non eſſet Conſanguineus.

53 *Taurorum* agitationi, etiam licitæ, intereſſe non poſſunt Regulares. *Ex Bulla Clementis VIII. Barboſa de Can. 3. 1. nu. 41.*

Quam tamen Bullam ego inuenire non potui. Certe illicita prohibetur Eccleſiaſticis per B. Pium V. ſub excommunicatione latæ ſententiæ, vt dixi in Can. lib. 4. tit. 13. De torneamentis remiſſiuè.

RELICTVM.

Cauſa pia. Legatum. Teſtamentum.

1 Sic, *& tali* tempore per verba denotantia tempus poſitum in caſu obligationis ſimpliciter, licet peti non poſſit, niſi in fine illius temporis, *l. Qui hoc anno. l. Eum qui certarum, ff. n. de verb. oblig. §. Qui hoc anno Inſt. de inutil. ſtipul.*

Relictũ tamen tali modo ad pias cauſas peti poterit ipſius temporis initio, *l. Si ita fuerit, ff. n. de manum. teſtam. Diana 3. tr. 6. reſol. 29. verſ. 2.*

2 Relictum alicui, cum ad certam, ſeu legitimam ætatem peruenerit, peti non poteſt, ſi legatarius morte præuentus ad eam non peruenerit, tanquam deficiente conditione. *Fundus l. Mænius ff. i. de condit. & demoſtr. l. Qui habet ff. i. de vulg. & Pupill.*

Niſi ſit legatum ad pias cauſas *l. Si ita ſcriptum fuerit, ff. v. de manum. teſtam. l. Si Seruus liber. ff. v. de ſtatu lib. Quos textus de libertate loquentes ad omnem piam cauſam trahunt allegati per Tiraq. priuil. 23.*

3 Relicta nominatim ab vno, non debentur ab alio ſubſtituto. *l. Vnica §. His itaque, C. de Caduc. tollen.*

Niſi ad pias cauſas, *Text. in l. 4. § Lucius, ff. 1. de alim. & cib. leg. Secundum gloſſam, & lecturam Bartoli hoc in alimentor. materia diſponentem, ad omnem piam cauſam extendit Tiraq. priuil. 36.*

4 Relictum præſtandum ab eo, cui Teſtator nihil reliquerat, perinde habetur, ac ſi non fuiſſet ſcriptum. *l. Ab eo C. de fideic.*

Ad pias tamen cauſas valet, & ab herede petetur. *l. Ab alio hærede, ff. i. de alim. & cib. legat.*

Quam in alimentorum materia loquentem, Bart. ibi in prima oppoſitione trahit ad omne id, quod reſpicit piam cauſam.

RELIGIO.

Nouitias. Regularis. Suppreſſio.

Regularium Clericorum, ſeu Canonicorum inſtituta fuit in primitiua Eccleſia à primis Chriſti Diſcipulis, *Benedictus XII. conſt. 6. Pius IV. conſt. 75.*

RELIQVIÆ.

Altare.

Qvod non poſſint aſportari, dixi in tit. de ſent. excommun. 176. §. 4. Et de Reliq num. 4.

REMISSIO.

Donatio.

RESCRIPTVM.

IMpetratum ab eo, qui conſtitutus eſt in aliqua dignitate, non valet, niſi de dignitate impetranti in eo mentio habeatur. *c. Ad aures 8. De reſcript. gloſ. 2. c. Ad audientiam 2. eod.*

RESIDENTIA.

Beneficium. Cura. Epiſcopus. Parochus. Peſtis.

RESTITVTIO.

Commodatum. Concurſus. Confeſſarius. Culpa. Cuſtos. Detractio. Doctor. Exemplum. Fama. Furtum. Gabella. Hæres, Homicidium. Horæ. Ignorantia. Impedimentum Iudex. Legatum. Legatus. Ludus, Notarium. Pater, Ratio, Seruus. Simonia. Venditio.

1 INtegrum debita Minori, conceditur etiam eis hæredi. *Bonac. de contr. diſp. 3. q. 1. pun. 6. n. 17.*

2 *Quid & quantum*. Qui bona fide rem alienam retinet, ideſt qui probabiliter credit, eam rem eſſe ſuam, vel eius, qui ſibi eam dedit; aut enim, qui ſibi eam dedit, ius habuiſſe ad eam dandam; ſimul ac ſcierit alienam eſſe tenetur eam Domino reſtituere, etiam ſibi pretio, quod pro ea dedit, non refuſo. Si verò rem ipſam non habet, non tenetur reſtituere, niſi pretium eius, ſi eam vendidit, vel id, in quo factus eſt locupletior. Qui vero mala fide rem alienam detinet, reſtituere tenetur eadem rem, ſi poteſt: ſin minus, tantum, quantum pluris valuit à tempore iniuſtæ acceptionis, ſeu detentionis, quam uis ſine ſua culpa perierit, niſi eodem prorſus modo peritura, vel deterioranda fuiſſet apud Dominum. Nam res ſemper perit damno eius, qui eſt in mora. Poſſeſſor autem malæ fidei ſemper eſt in mora. *Nauar. cap. 17. num. 7. 8. 9. 10.*

Vide tamen *Diana 3. tr. 5. r. 43.* vbi reputat probabilem opinionem dicentium, eum, qui rem furtiuam bona fide conſumpſit, non teneri, neq; in quantum factus eſt locupletior, quando fur eſt potens ad reſtituendum.

Intellige etiam, quando peritura erat apud Dominum ſine iniuſtitia, puta Incendio, ruina naufragio, iuſto bello: ſecus ſi cum iniuſtitia, aut ſi res ſupereſt, aut periit poſt incendium, naufragium, &c. *Bonac. q. 3. pun. 11.*

3 Fur tenetur reſtituere Domino, quod pluris rem alienam vendidit, quam Domino ſteterat; ſi augumentum fundetur in valore intrinſeco ipſius rei, puta quia Pullus aut vitulus factus eſt equus, vel taurus: ſecus ſi augmentum fundetur in ſimplici induſtria ipſius furis. Datur etiam ei neceſſarium expenſarum repetitio, niſi cum pœna poſt condemnationem excomputentur. *Bonac. de contr. diſp. 1. q. 9. pun. 11. n. 8. & pun. 12. §. 2. n. 8. verſ. Dixi in foro.*

4 *Regul.* amoueri non debent ab aliqua Eccleſia, donec reſtituantur eis expenſæ ab ipſis factæ pro fabrica ipſius Eccleſiæ, & Conuentus tam de redditibus Religionis, quam de eleemoſynis communibus, vel particularibus factis ad intuitum ipſorum Fratrum, 1601. Serui 16. Ian. 31.

5 *Inueniens* rem alienam in aliquo loco, ſi eam timeat ſibi fore pernicioſam, poteſt eam in eodem loco relinquere, vel reponere. *Bonac. de reſtit. diſp. 1. q. 4. pun. 2. n. 1.*

6 Si quis rem inuentam reponat in aliqua Eccleſia, & adhibita diligẽtia, nõ

inueniatur Dominus, impendi debet in ſeruitium, vel vtilitatem illius Eccleſiæ quod ſit in poſſeſſione, vel detentione, merito præferendæ, 1592. Aquino 22. Septembr. 176. 1601. Ceſena 17. April. 120.

7 Qui inuenit crumenam plenam pecunijs & adhibita ſufficienti diligentia, non inuenit Dominum, poteſt illas pecunias ſibi retinere: quia res quę nullum habet Dominum, fiunt prioris occupantis. Habere autem incertum Dominum eſt idem ac habere nullum. *Diana 2, tr. 17. r. 5.* vbi vtriuſque opinionis aſſertores enumerat.

Côtraria tamen, quod incerta ſint reſtituenda Pauperibus, tutior eſt, & probabilior *Bonac. diſp.1. q.3. pun.4. n.3.*

8 *Participans in damno*, ſi excuſatur à peccato, puta ob iuſtū metū, vel ignorantiam, excuſatur etiam à reſtitutione. Si verò nō excuſatur à peccato, tenetur ad reſtitutionem eius partis, cuius inferendæ cauſa fuit, vel etiam totius, ſi totius inferendę cauſa fuit, & alij complices reſtituere, vel nequeunt vel nolunt. *Bonac. de reſt. q. 2. pun.10.*

9 Iocatores, qui neſciunt ſe continere, & iocando alteri damnum inferunt, actione in factum ad intereſſe tenetur. *Oin. Inſt. de furtis §. Interdum quoq; n.2.*

10 *Cauſa* damni non præuiſi nec intēti, ſed caſu prouenientis ex ſua iniuſta actione, vt ſi domum ingreſſus ad furandum, eam inaduertenter, & contra intentionem incendit, in conſcientia non tenetur ad reſtitutionem, quia cum tale damnum non imputetur ad culpam, neq; pœnam imputari debet. *Nau. c. 17. n.140. & alij, quos refert, & ſequitur Bonac. de reſt. diſp.1. q.1. p. 3. §. vnico n.11.*

In foro tamen exteriori agi poteſt ex tertio capite legis Aquiliæ, in qua etiā leuiſſima culpa venit per l. ſciendū 45. §. Qui cum aliter ff. n. Ad l. Aquil. ibi *Sed ſi defendendi mei cauſa lapidem in Aduerſarium miſero, & non eum, ſed prætereūtem percuſſero, tenebor l. Aquilia.*

Si tamen noctu domum alienam ingreſſus ad furandum, pedibus in aliquid offendit, illudq; fregit, tenetur ad reſtitutionem damni illati. Nam damnum, quod inde ſequitur, non videtur ſequi per accidens; cum ex tali actione ſoleāt huiuſmodi mala ſequi. *Bonac. n. 2.*

11 Non tenetur ad reſtitutionem, qui non eſt cauſa damni, ſed ſolum occaſio. Puta qui ſcripſit litteras falſo continentes, Romæ penuriam eſſe frumenti, ex quibus fortuito inuentis motus eſt alius vt magnam frumenti copiam inferret in Vrbem: hic enim damnum ſuæ leuitati debet imputare. Item qui alapa percuſſus ſeu verbali affectus iniuria, tantum inde ruborem accepit, vt exinde mortē obierit, ſuæ leuitati, & iracundiæ hoc imputare debet, vnde percutiens, vel iniurians non tenebitur ad reſtitutionem reſpectu ſecutæ mortis. *Bonac. l. c. num. 11.*

12 Dubius an ſuo conſilio, vel actione fuerit cauſa damni, non tenetur ad reſtitutionem: quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, præſertim in materia Iuſtitiæ. Probabile putat. *Dian. 3. tr. 5. r. 84.*

13 Si prouocans alium ad rixam, vel duellum à prouocato vulneretur, vel occidatur; prouocatus ad nullam tenetur reſtitutionem vulnerato, vel hæredibus occiſi: & neuter offendens, vel occidens, ſi ex condicto deſcenderunt in arenam, quia volenti, & conſentienti non fit iniuria. *Dian. 3. tr. 6. r. 53.*

Quod habet locum etiam inter Animalia, vt dixi lib. 4. ciuil. tit. 9. n. 1. §. 4.

14 Turpis Mulier, ſiue etiam Mas, non tenetur ad reſtitutionē eius, quod pro turpitudine ſine fraudibus notabilibus acceperunt à ſuis Amicis donare potentibus, quia nemo turpiter accipiens à turpiter dante tenetur vlli de precepto reſtituere: Sicut nec Iudex qui accipit pecuniam, vt inique iudicet,

ſicarius, vt hominem occidat, &c. per diſputata late, & concluſa à *Nau. c.* 17. *n.* 34. *& ſeq.*

Et qui promiſerunt meretrici, ſecũdum probabiliorem tenentur ſoluere, niſi quantitatem exceſſiuam prodige promiſiſſent: quia tunc obligantur tãtum ad dandum moderatam, licet promiſſionem iuramento firmaſſent *Dian.* 4. *tr.* 4. *r.* 27.

15 Quæ recipit aliquid, ab Amaſio turpi intentione ſibi miſſum, non tenetur ad reſtitutionem, licet ipſa non intendat prauo operi conſentire: quia hæc, & ſimilia ſimpliciter dantur, non ad obligandum, ſed ad alliciendum.Idẽ dic de omnib. quę dantur ad alliciẽdum ad aliquid, quod recipiens præſtare nõ intendit. *Dian.* 2. *tr.* 16. *r.* 49.

Nam conditio, ſeu intentio mente retenta non qualificat actum, nec facit conditionem. *l. Si repetendi* 7. *C. de condit. ob cauſ.*

Vnde quando tradens aliquid voluntariè tradit titulo donationis, vt excitet alterum ad aliquid faciendum etiam quod ex iuſtitia facere, vel omittere tenetur, recipiens poteſt acceptum retinere, etiam ſi poſtea non præſtet ea, ad quæ præſtanda tradens intendebat ipſum allicere. *Bonac. quaſt.* 3. *pun.* 2. *numer.* 6.

16 Aſtrologus ſiue Diuinator, qui pecunias accepit pro diuinatione illius rei, quam arte naturali ſcire nequit, ſed arte Dœmonis: non tenetur ad reſtitutionem poſt adhibitam diligentiam, & operam, vt ope Dœmonis id ſciret. Ratio eſt, quia illa opera, & diligentia eſt pretio æſtimabilis, etiam ſi forte diuinationis effectus ſecutus non ſit: ſicut opera Medici curantis Infirmum eſt pretio æſtimabilis, licet forte moriatur Ægrotus. Ex oppoſito ſi quis ignarus artis diabolicæ, aliqua prætendat diuinare, & ob id pecuniam accipiat, tenetur ad reſtitutionẽ acceptę pecunię: quia decipit tradentem pecuniã, & conſequenter peccat cõtra Iuſtitiam & tenetur ad reſtitutionem non ſolum pecuniæ acceptæ, ſed etiam damnorum vel expenſarũ, quas alter fecit, vel quæ paſſus eſt, ſpe diuinationis illius. *Bonac. q.* 3. *pun.* 3. *n.* 10.

17 *Excuſatio*. Filius ſuccedens Patri, Auo, vel Matri, in bonis acquiſitis per vſuram, vel alios contractus illicitos, vel per delictum non tenetur reſtituere, cum graui detrimento ſui ſtatus; ſiue bona fide habeat hæreditatem, ignorans ea bona eſſe iniuſtè acquiſita; ſiue mala fide, ſciens illa bona eſſe iniuſtè acquiſita. Si tamen delictum eſſet notorium, poſſet ſolum tantum retinere, quantum alius debitor, qui ex contractu licito, vel delicto occulto aliquid deberet, & in graue infortunium incidiſſet, quo impediretur reſtituere. *Dian.* 5. *tr.* 14. *reſ.* 57.

Et generaliter qui ſtatum aliquem bona fide acquiſiuit, non tenetur amittere ſtatum, vt reſtituat, ſed tantum diminuere: ſecus ſi acquiſiuit iniuſtè. *Clau. Reg. l.* 10. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 27. *& ſeq.*

18 Epiſcopus concedere poteſt Bullam compoſitionis pro ſua diœceſi, licet non ſit in vſu. Nam cum nullo iure probari poſſit, hoc eſſe reſeruatum Papæ, locum habere debet illa Regula, quod quicquid poteſt Papa in toto Orbe poteſt Epiſc. in ſua Diœceſi. *Dian.* 4. *tr.* 4. *r.* 112.

Plus addit *Bonac. diſp.* 1. *q.* 3. *pun.* 4. *nu.* 22. *to.* 2. hanc compoſitionem fieri poſſe etiam à Principibus pro ſuo territorio, vel ſubditis quia bona Ciuium iure naturę diriguntur in vtilitate Reipublicæ, cui expetit locupletes habere ſubiectos. Ergo deficiente vero Domino, pertinebit ad Rempublicam, ſeu Principem eorum diſpenſatio.

RE

REVELATIO

Denunciatio. Monitorium. Notarius.

REVERENTIA.

Honor.

REVS.

Actor. Exilium. Interrogatio. Regula.

1 QVi iuridicè interrogatus negat delictum, ſecundum communiorem peccat mortaliter, licet capite plectendus eſſet. *D. Th.* 2. 2. *q.* 69. 1.

Licet non ſit improbabile, quod cum pœna mortis, vel alia valde grauis imponenda venit poſſit æquiuocare, ſi ſubſit ſpes euadendi, *Diana* 2. *tract.* 15. *reſol.* 27.

Idem omnino dicendum de eo, qui ſe ſciens iuſte condemnatum ad differẽdam executionem appellat. *Nau. c.* 25. *num.* 38.

2 Reus non cogatur Expenſas erogare Commiſſario contra ſe, parte inſtante, deſtinato: ſed hoc fiat actoris expenſis, quæ in fine à Reo reficiendæ ſunt, ſi in culpa repertus fuerit. *S. Congr. Archiepiſcopo Roſſanen.* 15. *Febr.* 1583.

Iſti tamen Commiſſarij, vulgo Caualcatæ, non poſſunt per Ordinarios intra ſuam diœceſim expediri expenſis prætenſorum Reorum. *Sac. Congr. per textum iuncta gloſſ. in capit. Cum ab omni. De vita, & hon. Cler. ſupra Ordinarius numer.* 3.

3 Reus repertus innocens, cogi non debet ad ſoluendam aliquàm pecuniam 1604. Ancona 3. Febr. 17.

† Multo minus expenſas pro diætis, 1660. Monopoli 24. Sept. 107.

4 Durante iudicio, non debet à celebratione, vel ingreſſu Eccleſię ſuſpendi, niſi indigeret abſolutione, vel diſpenſatione alicuius cenſuræ, vel Irregularitatis, 1602. Caſtellaneta 28. Iulij 75. §. 7.

REX.

Excommunicatio.

ROCCHETTVM.

Habitus. Miſſa.

ROMA.

Nouitas. Recurſus.

CVm Romani, Vrbe, Capitolio excepto, à Gallis capta, & incenſa Veios migrare decreuiſſent; eos L. Furius Camillus Dictator, longa oratione, multiſque rationibus, à ſententia deterruit, inter quas non iniucunda de ſitu almæ Vrbis, *Non ſine cauſa*, inquit, *Dij Hominesque hunc condendæ Vrbi locum elegerunt; ſaluberrimos colles; flumen opportunum, quo ex mediterraneis locis fruges deuehantur, quo maritimi commeatus accipiãtur; mare vicinum ad commoditates nec expoſitum nimia propinquitate ad pericula claſſium externarum: Regionum Italiæ medium, ad incrementa Vrbis natum vnice locum. Argumento eſt ipſa magnitudo tam nouæ Vrbis. 365. annus Vrbis agitur Quirites &c. Tit. Liuius lib. 5.*

ROSARIVM.

Proceſſio.

COnfraternitas SS. Roſarij ſita extra Eccl. Dominicanorum non poteſt ab ipſis viſitari, 1602. Spol. 23. Apr. 41. 1603. Camer. 13. Maij 53.

ROTA.

Clauſura.

1 NOn poteſt concedere inhibitiones contra reſolutiones captas in in S. C. 1605. Nullius Altamura 28. Febr. 17.

2 Abſtinere debet à cognitione, vel proſecutione cauſarum introductarum in S.C. 1607. Napoli 5. Decem. 88. Multo magis Rota Maceratæ, 1613. 23. Febr. 24.

3 Rota Sacriſtitiæ Monialium duas habeat ligneas feneſtras cum ſuis clauibus, quarum interior ab Abbatiſſa, exterior à Confeſſario teneatur; & ita reſtringatur; vt per eam non poſſint porrigi niſi neceſſaria ad celebrationem & paramenta ſtrictè plicata, 1596. Meſſina 2. Iulij 76. 1601. Bologna 2. Ian. 23.

4 Rota Collocutorij extra tempus ſeruitij debet clauſa teneri; Eccleſię vero, vel Sacriſtiæ, inſuper adeo reſtringi, &c. *vt ſupra*.

5 Non debet reſpondere in manſiones Fratrum, neque Confeſſarij, 1601. Bologna 2. Ian. 23. 1604. Piſtoia 4. Maij 35. Nullius Peſcia 26. Oct. 65.

6 Rotæ, quæ reſpondent in loca publica, debent muro obſtrui, 1649. 8. Ian. 3.

RVBRICA.

Miſſa.

ET titulus idem in hac materia ſunt, nempe thema ſeu ſubiectum, de quo tractatur; & eſt optima Interpres nigri, vt latius exemplificaui lib. 1. Inſtit. Ciuil. titul. primo, de Iuſt. & Iure numero 1.

RVSTICVS.

Cauſa.

1 VTens veſte longa in deriſionem Doctorum, tenetur iniuriarũ. *Oinot. Inſt. de Iniur.* §. *Iniuria n. 27. ſupra v. Regul. n. 21.*

2 Ruſtici veſci non debent pane albo, pullis, & alijs delicatis cibarijs, ſed caſeo, cæpis, & fabis. *Oinot. lib. 3. tit. 1. De ſucceſſ. inter vir. & vxor. n. 16.*

S

SABBATVM.

Campana. Feſtum. Miſſa.

SACERDOS.

Cappellanus. Confeſſarius. Euchariſtia. Exilium. Græcus. Irregularis. Miſſa. Parochus. Presbyter. Schola.

ABſoluere poteſt Sacerdos quilibet in articulo mortis. Quidam dicunt iure Diuino. *Palud. 4. diſt. 20. q. 1. art. 2. Couar. p. 1. §. 6. n. 5. in c. Alma Mater Comit. to. 1. lib. 1. q. 14.*

Alij probabilius humano. *Sot. Val. Vaſq. in 4. diſt 3. q. 3. art. 1. Suar. diſp. 26. ſect. Addit Toleti lib. 1. c. 15.*

A peccatis autem venialibus, vel à mortalibus ſemel ritè confeſſis, quilibet Sacerdos abſoluere poteſt, qui non ſit excommunicatus vitandus *Diana 5. tr. 14. r. 86.*

2 *Conſecratio*. Habens intentionem ſufficientem, & materiam præſentem, eam conſecrat, licet nec tangat, nec videat. *Rodriq. 1. p. c. 148. n. 10.*

Etiam ſi Pixis ex in aduertentia, vel obliuione, tempore conſecrationis non aperiatur. *Dian. 3. tr. 6. r. 103.*

3 Sacerdos, qui multas hoſtias ad conſecrandum accepit, & memor tantũ illius, quam præ manibus habet, verba conſecrationis profert, omnes conſecrat propter intẽtionem virtualem procedentem ex actuali, quam habuit, cum illas hoſtias conſecrandas accepit. *Ang. v. Eucharistia 1. §. 27.*

4 Hæretico Sacerdoti minante mortem, ſi non conſecret omnem panem exiſtentem in foro, poterit Sacerdos proferre verba ſine intentione conſecrandi, *Sancius ſelect. diſp. 35. n. 6. Diana 3. tr. 6. r. 83.*

Niſi hoc fieret in contemptum fidei tunc enim mortem potius ſuſtinere deberet.

5 *Mediolanenſes* Sacerdotes celebrare poſſunt Ritu Romano de licentia Ord. 1601. 6. Aug. 182.

6 *Defunctorum* Miſſas pro viuentib. vt moriantur, Sacerdos celebrans, Sacerdotio priuatur, ſcilicet verbaliter deponitur, & perpetuo exilio relegatur, vna cum eo, qui hoc fieri conſuluit, vel mandauit. *Dian. 4. tr. 4. r. 10. §. verum.*

7 *Oblig.* Sacerdos, qui non habet beneficium reſidentiæ, cogi non debet ad celebrandum quolibet feſto de præcepto, præſertim ſub rigoribus, & pœnis; quia C. Trid. ſeſſ. 23. c. 14. non ita ſtrictim explicatur, 1615. Sarſina 6. Feb. 11.

Neque ad Proceſſiones: & ſi non audit Confeſſiones, neque ad Congr. Caſuum, 1620. Meſſico 11. Aug. 141.

8 *Approbatio* Sacerdotum ſæcularium, qui celebrare volunt in Eccleſijs Regul. ſpectat ad Ordin. 1629. Scio decimo, Mar. 62.

9 Sacerdoti, qui fer. fer. exiuit à Religione, denegari non debet licentia celebrandi, modo congruum ſuſtentamentum habeat 1630. Cappuccini 5. Iulij.

10 *Exteri* Sacerdotes, qui celebrare volunt in alma domo Lauretana, debẽt habere licentiam ab Epiſcopo, ſi vero celebrare, vel communicare volunt in S. Cappella, requiritur ſchedula Gubernatoris, 1603. 4. Iunij 62. 25. Iunij 72. verſ. ſopra il dare.

11 *Ieiunium.* Sacerdos ad euitandum verum ſcandalum, nempe peccati occaſionem, & non tantum admirationẽ Populi, poterit celebrare non ieiunus, quia præceptum Diuinum naturale de vitando ſcandalo præponderat Eccleſiaſtico de non communicando poſt cibum. *Gauant Rubr. Miſſal. p. 3. to. 9. n. 3. Dian. 4. tr. 4. r. 104.*

12 *Coram Excommunicatis*, vel in Eccleſia polluta, qui Sacerdos celebrat, peccat mortaliter; & ſi in Interdicta, inſuper fit irregularis *c. Is qui 18. §. Is vero, de ſent. exc. in 6.*

13 *Eleemoſyna.* Sacerdos; licet ſecũdum aliquorum opinionem celebrare poſſit pro eleemoſynam oblaturis. *Rodriq. 1. p. c. 250. n. 9.*

In praxim tamen hæc opinio deducenda non videtur, quod auaritiam quandam, & turpe lucrum redoleat. *Bonac. de Sacram diſp. 4. queſt. vlt. pun. 7. §. 5. num. 3.*

Maximè ſtante prohibitione, de qua ſupra verb. Cappella n. 2.

14 Sacerdos, qui non ſatisfecit oneri manualis eleemoſynæ, non poteſt alias accipere, niſi de conſenſu, vel quia ſatiſfacere poſſit omnibus intra breue tempus, *vt latius dixi in Com. lib. 3. titul. 41. n. 12. §. 5.*

SACRAMENTVM.

Circumciſio. Intentio. Materia. Officium. Parochus.

1 SAcramentum contemnere non dicitur, qui non accipit illud, eo quod non ſit de neceſſitate ſalutis; alioquin omnes, qui non accipiunt ordinem, vel non contrahunt Matrimonium, cõtemnerent huiuſmodi Sacramenta.

menta: ſed qui Sacramentum locis, & temporibus opportunis ideo non ſuſcipit; quia paruiſacit *S. Th. 3. q.65. 4. 3. Nau. c. 22. n. 9.*

2 Sacramentorum materiam, & formam eſſe debere phyſicè ſimul, probabiliter affirmat. *Scotur. Gabr. Riccardus. Nauar. c. 22. n. 8. Silueſter. Caietanus, & alij.*

Attamen multi probabilius cenſent, ſufficere ſimultatem moralem, *Dian. 3. tr. 4. r. 6. & tr. 5. r. 40.*

3 Petens Sacramentum ab improbo Miniſtro, qui creditur indignè miniſtraturus, tolerato tamen, & miniſtrare parato, ſi id faciat cum cauſa, non peccat; ſi ſine cauſa, venialiter tantum, *Dian. 1. tr. 8. r. 31.*

4 Epiſc. excludere non poteſt à participatione Sacramentorum tamquam publicos peccatores etiam eos, qui mactauerunt vitulas, aut alias beſtias vaccinas, contra formam pragmaticę: quia hæc lex, vel non obligat ad peccatum mortale, vel ſaltem non tali modo vt contra tranſgreſſores deueniri poſſit ad huiuſmodi declarationem ſiue pœnam, 1590. Mazara 3. Iulij 74.

Nec eos, qui eidem Epiſcopo non ſoluunt debita, 1591. 5. Feb. 226.

Nec Colonos, ſuę curę ſubiectos propter prætenſiones contra Dominus.

Neque conuentos propter vſurpationem bonorũ Eccleſiaſticorũ, niſi vſurpatio ſit notoria, & euidens, 1601. Nap. 12. Mar. 27. 1616. Bari 22. Nou. 151.

Nec procedentes per viam Iuſtitiæ coram ſuo Iudice competente, donec iuridicè cognoſcatur, quod Proximum offēderit, & quod abſq; actuali emēdatione perſeuerare velit in notorio peccato mortali. 1598. Vmbriat. 11. Sept. 57.

Nec examinatos contra Reum, qui in tortura ſuſtinuit negatiuam, ſub prætextu caſus reſeruati falſi teſtimonij, 1607. Sorrento 7. Aug. 35.

Multo minus ſub prętextu, quod Clericis tranſeuntibus caput non aperuerit 1613 Veroli 23. Apr. 38.

† Sed an in terris Turcarum dominio ſubiectis negari poſſint Sacramenta Chriſtianis, qui deferunt *Turbantem* ſcilicet illud operimentũ capitis, quod ſoli Turcæ deferre ſolent. Congregatio Theologorum à S. m. Vrbano VIII. deputata cenſuit, conuerſos ad fidē poſſe tuta conſcientia deferri indiſtinctè omnem habitum nationis diſcretiuum, dummodo non ſit proteſtatiuus falſæ Religionis (cuiuſmodi eſt veſtis lanea talaris, qua ſoli Sacerdotes infideles vtuntur,) & hoc donec nanciſcantur occaſionem transfugiendi ad fideles; nec proinde arcendos à ſuſceptione Sacramentorum, ſi propoſitum habeant profitēdi fidem, quando iuridicè de illa interrogarentur, & hoc modo videtur intelligēdum decretum S C. de P.F. 1626. 157. 18. §. 2. quod Chriſtiani deferentes Turbantem admitti non poſſunt ad Sacramenta. *

5 Sacramenta, excepta Pœnitentia, poſſunt adminiſtrari cum ſola licentia Parochi, non obſtante cōſtitutione Synodali, 1602. Caſtellaneta 20. Aug. 92. nu. 1. & 2.

SACRIFICIVM.

Miſſa.

Est oblatio alicuius rei permanentis, facta Deo per Miniſtrum publicũ, ad hoc ſpecialiter conſecratum, cum aliqua rei oblatæ immutatione, in recognitionem ſupremi dominij.

Ex hac diffinitione colligitur, quinq; conditiones eſſe neceſſarias ad hoc, vt aliqua oblatio verè, & propriè dici poſſit Sacrificium.

I. Quod actio ſacrificandi ſit externa; actio enim interna tantum non poteſt dici ſtrictè, & propriè Sacrificium, ſed latè tantum, & metaphoricè.

II. Quod

II. Quod ſoli Deo offeratur, non alicui Sanctorum, nec Beatæ Virgini, licet in honorē Sanctorum offerri poſſit, ſoleat, & debeat.

III. Vt Miniſter Sacrificij non poſſit eſſe quicumque, ſed debeat eſſe publicus, & ad hoc legitimè conſecratus.

IV. Vt genuflexiones, laudes, & ſimiles actiones tranſeuntes non poſſint dici ſacrificia propriè dicta; quia per eas non offertur Deo aliquid permanens.

V. Vt res, quæ Deo in Sacrificium offertur, aliquo modo immutetur, puta occidatur, vel comburatur, vel ſanguinem fundat: ſiue ſit res animata, ſiue inanimata. *Hac omnia latius Pauon.1. Medit. 16. de Sacrificio cruento. Inſtruct. num. 2.*

SACRILEGIVM.

Reg. lit. N.

E*St violatio* rei ſacrę non qualiſcumque ſed qua ratione ſacra eſt. *Dian. 6. tr. 6. reſ. 53.*

SANCTIO.

Decretum.

SANCTITAS.

Canonizare. Mors. Oratio. Patronus.

1 S*Anctitatis* titulus hodie ſoli Romano Pontifici, olim etiam alijs cōpetebat. *c. Agapitus 16. q. 1. cap. Studeat. 50. diſt.*

2 Mortui cum fama Sanctitatis, vel Martyrij non poſſunt cum ſplendoribus depingi, neque eorum Sepulchris apponi tabellæ, vel Imagines: quæ tamē recipi debent, & ſeorſum aſſeruari, donec à Sede Apoſtolica canonizentur, vel Beati declarentur. Item nec libri de Vita, vel miraculis eorum imprimi poſſint abſque recognitione Ordinarij: qui ſimul cum Inquiſitore auctoritatem habet talia puniendi. *Vrb. VIII. Congreg. Inquiſ. conſt. 37. Sanctiſſimus.*

3 Permitti poteſt, depingi vitam cū miraculis S. Rochi ſecundum quod inuenitur ſcriptum ab aliquo graui Auctore, præſertim à S Antonino in 3. ſuę Chronicæ Facto verbo cum Sanctiſſimo, 1577. Ad S. Carolum 28. Octobris 28. Officium tamen, & Miſſa eiuſdem S. Rochi non conceditur, niſi in Eccleſijs eius nomine dicatis. *Ex S. C. Rituū 26. Nouembr. 1619. Gauantus v. Horæ, num. 15.*

4 Ordinarij prohibere non poſſunt, ne S. Catharina de Senis depingatur cū Stigmatibus, vt fit etiam Romæ, 1594. Nullius Altamura 14. Sept. 328.

SAPIENTIA.

Scientia.

1 S*Apientiam* adipiſcerentur multi, niſi putarent ſe eam adeptos: vnde Seneca de tranquillitate Animæ. *Puto*, inquit, *multos ad Sapientiam potuiſſe peruenire, niſi putaſſent ſe perueniſſe Onerat diſcentem turba librorum, non inſtruit multoque ſanctius eſt paucis auctoritatibus te tradere, quam errare per multos.*

2 De Sapientia Ægyptiorum dixi in Collect. ad Act. 7. 22.

3 De Sapientia Chaldæorum diſtincta in Magos, Chaldæos, Ariolos, Maleficos, & Aruſpices, in Collect. ad Dan. 1. 3.

SAPONARIA.

1 E*Ius Eccleſia* eſt veluti Collegiata cuius Archipresbyter iuriſdictio-

ctionem exercet ſimul cum Epiſcopo Marſicano, cumulatiuè & non excluſiuè, 1588. Marſico 9. Febr. 22.

2 Epiſcopus Marſicanus prohibere non poteſt Curiæ ſæculari Saponariæ, ne brachium præſtet Archipresbytero, 1606. 8. Maij 37.

3 Confeſſores Saponariæ approbantur per modum prouiſionis ab Epiſcopo Marſicano, 1617. Conuentuali 15. Septembris 246. 1625. Marſico 14. Iunij 66. 1646. 17. Aug. 92. 22. Decembris 142.

Tandem lis finita fuit in fauorem Epiſcopi Marſicani, ablata Archipresbytero omni Iuriſdictione fori externi, & oppido Saponariæ Iuriſdictioni Epiſcopali totaliter ſubiecto, vt ab Epiſcopo audiui.

SATISFACTIO.

Excommunicatio. Praeceptum.

1 Siue *Pœnitentia* non in baptiſmo, ſed in confeſſione iniungitur: quia ad hoc vt conſequamur effectum paſſionis Chriſti, oportet nos ei configurari. Per baptiſmum vero perfectè ei configuramur ſecundum illud Rom. 6. *Cōſepulti ei per baptiſma in mortem.* Vnde Baptizatis nulla pęna ſatisfactoria imponitur: quia ſunt totaliter liberati per Paſſionem Chriſti. Quia vero Chriſtus ſemel tātum pro peccatis noſtris mortuus eſt; ideo non poteſt homo ſecundo configurari morti Chriſti per Sacramentum baptiſmi. Vnde oportet, quod illi, qui poſt baptiſmum peccant, configurentur Chriſto patienti per aliquid pœnalitatis, vel paſſionis, quam in ſeipſis ſuſtineant. quæ tamen multo minor ſufficit, quam eſſet condigna peccato, cooperante ſatisfactione Chriſti. *S. Th.* 3. *q.* 49. *art.* 3. *ad* 2.

2 Suffragia pro alijs applicanda in pœnitentiam imponi poſſe, negat Io. Sanchez. diſp. 16.

Affirmant relati à Diana. 3. tr. 4. r. 54.

3 Pœnitentia, niſi aliud Confeſſarius iuſſerit, poteſt differri per annum, quia illud *ſemel in anno* in c. Omnis vtriuſq; refertur non ſolum ad peccatorum confeſſionem, ſed etiam ad impletionē Pœnitentiæ. *Dian.* 2. *tr.* 15. *reſ.* 53. *verſ. Et hæc dicta ſufficiant. &* 5. *tr.* 5. *reſol.* 25. *verſ. Non deſunt tamen.*

Melius tamen, & tutius eſt illam implere quamprimum.

4 Pœnitens, cui fuit eleemoſyna in ſatisfactionem impoſita, non poteſt ea ſibi ſubuenire, quia ſic nihil efficeret pœnale, & inter dantem, ac recipientem debet eſſe diſtinctio perſonalis. *Dian.* 5. *tr.* 8. *reſ.* 37. *&* 38.

5 Pœnitentia poteſt imponi, tam ante, quam poſt abſolutionem, licet melius ſit eam ante abſolutionem imponere, ſe conſuetudini, & Rituali conformando. *Dian.* 5. *tr.* 13. *reſ.* 36.

6 An Pœnitentia facta in peccato mortali operetur remiſſionem pœnæ, vel partis, ſaltem recedente fictione, quidam aiunt, quidam negant, vtrique probabiliter. Taxata iuxta grauitatem peccatorum, nec minorata ob fragilitatem Pœnitentis (ſi talis dari poteſt) remittit, & extinguit debitum totius pęnæ temporalis reſtantis. reſol. 38.

SAVL.

AN adorauerit Dœmonem, vel Animam Samuelis, dixi in Collect. ad 1. Reg. 28. 15.

SCANDALVM.

Ars. Iſmael.

† SCHISMATICI.

IN *Congregatione de qua ſupra v. Baptiſ. num.1. ſecundo loco propoſitum dubium de laudo Græcorum in Eccleſia Zacynthi tenoris vt ſequitur.*

Græc. Inſulæ Zacynthi in Eccleſia Cathedr. Latina aliquoties in anno ſolent conuenire,& ibi pręſente Epiſc.Latino,quaſdam acclamatione facere,quas *laudum* vocant, pro Papa & pro Patriarcha Conſtantinop. in hac forma.*Sanctiſ. & Beatiſſ. Patri, & Domino Vrb. VIII. Vniuerſali Papa Romæ multi anni*. Et deinde: *Sanctiſſ. & beatiſſ. Patri noſtro D. Cyrillo Vniuerſali Patriarchæ Conſtantinop. nouæ Romæ, multi anni* Et notetur, quod in Græco verbum illud *Vniuerſali*, explicatur cum verbo *Oecumenicum*.

Quærit Epiſc. an licitè aſſiſtere poſſit huiuſmodi laudo?

Dubium facit, quia ſua præſentia videtur approbare, quod Patriarcha Conſtantinopolitanus rectè vocetur *Oecumenicus* contra decretum S. Gregorij Papæ; & conſentire, quod fiat acclamatio huiuſmodi pro Patriarcha hæretico, & ſchiſmatico.

Patres fuerunt concordes,Epiſc. prędictum non debere aſſiſtere, ſed repellere Græcos à ſua Eccleſ. hoc laudum concinentes, ſi poterit. Non quidem propter illa verba,*Sanctiſſ. & beatiſſ* quia ſunt tituli Dignitatis, & Officii, qui etiam ſimplicibus Epiſc. tribuebantur antiquitus: ſed quia Patriarchæ Conſtã. tinop. ſchiſmatici ſunt, & hæretici, ideoque non laudandi, ſed execrandi; & propter verbum *Occumenicum*. Nam S. Gregorius, & alii Pontifices, & in ſpecie S.Leo IX. ſemper Patriarchis Cõſtantinop. prędictum titulum *Oecumenici* ſibi vſurpantibus reſtiterunt, immo etiam nonnulli eorundem Pontificum Pręfatos Patriarchas ob tituli huiuſmodi vſurpationem excommunicarunt, dicentes in diminutionem aliorum Epiſc. ab ipſis Patriarchis titulum huiuſmodi vſurpari; quia nec Romanus Pontifex, licet ſit Paſtor Paſtorum, in diminutionem aliorum Epiſcopor. aſſumere ſolet titulum huiuſmodi.

Nec obſtat Conc. Generale, in quo præſentibus, & tacentibus Leg. Apoſt. Sedis Tharaſius Patriarcha hoc titulo fuit à ſuis Gręcis honoratus quia vt dicit Anaſtaſius Biblioth. in prefatione ad ipſum ſeptimum Conc. Legati prędicti non contradixerunt, ne turbaretur Synodus, & alii articuli principalis, qui tunc contra Iconoclaſtas agitabantur, ob eorum contradictionem non deciderentur.

Nec item obſtat Extr. Martini V. per quam videtur Epiſc. poſſe communicare etiam in Diuinis cum Hęret,& ſchiſmaticis non denunciatis, & propterea aſſiſtere dicto Laudo: quia indecentia illa, quæ ex tali aſſiſtentia quamdam approbationem laudi importante, reſultat, excludit priuilegium prædictæ Extrauag. & propterea eadem Extrauagans non habet locum ſaltem reſpectu prædicti verbi *Oecumenici*. Poſſet etiam dici, quod ex Concil. Later. vltimo vitandi ſunt omnes excommunicati notorij, & non ſoli percuſſores Clericorum,vt retuli in tit. de ſent. excom. nu. 31. Not. 3.

Ex prædictis concluſerunt Patres, ſcribendum eſſe Epiſc. vt laudo prædicto non aſſiſtat: & donec poſſit (exemplo Archiep. Stellæ, qui Græcos in ſua Cretenſi Metropolitana tale laudum concinere volentes, conſtanter repulit) ſe excuſet, aut fugiat, donec reuocatio ſeu ſuſpenſio decreti contrarij à Senatu Veneto emanati, poſſit obtineri.

Quo vero ad commercia Ciuilia conueniendum,quod Catholici communicent cum Schiſmaticis, vbi huiuſmodi commercia tolli non poſſunt ſine ſcandalo, P F, 1626. 80. 22. *

SCHOLA.

Clericus . Fides . Magiſter . Parochus . Seminarium . Suppreſſio.

1 EPiſcopus liberè permittere debet, vt Magiſtri idonei, ab Vniuerſitatibus approbati, ludum aperiant, nec impedire Clericos non Seminariſtas, ne Scholas frequẽtent ſibi bene viſas, 1618. Brindiſi 22. Maij 38. c. 1. & ſeqq. de Mag.

2 Prohiberi non debet Præsbyteris Sæcularibus etiam Curatis, 1599. Ventimiglia 12 Ian. 3. 1601. Rieti 6. Aug. 84. 20. Aug. 192. Ceſena 1. Octob. 217. 27. Nouemb. 241.

Regularibus vero ſic intra Monaſteria, 1588. Caſſano 28. Martii 29.

3 † Scholaſteria in locis, vbi non eſt Seminarium, non eſt neceſſario conferenda Doctorib. vel Magiſtris, aut licẽtiatis in ſacra pagina, vel Iure canonico quia Conc. *ſeſſ.* 2. 23. *c.* 18. §. *De cætero*. Loquitur ad finẽ, vt docere poſſint per ſeipſos in Seminario cum minori impẽſa, 5. *Maij* 1597 *Calaguritana*.

4 Ludimagiſtri Vniuerſitatis nõ tenentur docere Pueros Seminarij, niſi ad publicas ſcholas accedant. *Ciuitatis Plebis* 11. *Decemb.* 1610. *

SCIENTIA.

Doctor. Litteræ. Monitorium. Sapientia.

1 TRiplex eſt, eminens, mediocris, & infima, ſiue ſufficiens. Eminẽs eſt, quæ ſubtiles quæſtiones diffinire nouit, & in promptu reſponſiones habet; aut ſaltem cum reuolutione librorum.

Mediocris eſt, quæ ſcit aliquo modo exanimare negotia, & in libris quærere aut conſulere peritiores, & dubitare, licet omnia non habeat in promptu.

Sufficiens eſt, quæ ſufficit ad faciendum, quod ſibi imminet ex officio. *Ang. v. Clericus* 2. §. 4.

2 Scientes prẹſumuntur à vitiis abſtinere. *cap. Cum à iuuentute. De præſumpt.*

SCOTVS.

Mors.

SCRIPTVRA.

Archiuium. Falſum. Inſtrumentum. Maria. Pilatus. Subſcriptio.

1 QVæ, & qualis dicatur authentica *gl. c.* 1. *de fide Inſtrum.*

Quando requiratur. *gloſs. c.* 1. §. *Poſtquam verſ. In ſcriptis. De cenſib. lib.* 6. Quæ ponit 34. caſus, in quibus ſcriptura requiritur.

2 Quando ſcriptura in parte probatur vera, præſumitur in totum vera *Rota apud Ludouiſ. dec.* 62. *n.* 8.

3 Quando Notarius in aliqua ſcriptura relata ad præcedentem non repetit cognomen, & qualitates perſonarum, præſumitur idemptitas ſcripturæ. *Rota apud Farin. part.* 1. *to.* 1. *dec.* 714. *num.* 3.

4 *Recognitio* ſcripturæ facienda per duos Teſtes: qui ſi non viderunt ſcribere, ſed habent notam manum, non admittuntur à Rota, niſi quando vlterius concurrunt adminicula. *Rot. apud Ludouiſ. dec.* 389.

5 Scriptura tam publica, quam priuata, poſt centum annos, non indiget recognitione. *Rot. apud Ludouiſ. d.* 3.

Nec quod conſtet de Notariatu illorum, qui ſcripſerunt, nec de citatione in tranſumptis. *Rota apud Coccin. dec.* 85.

6 Liber Depoſitarii concurrentibus adminiculis, probat. *Rota apud Coccin. dec.* 36. *n.* 2.

7 *Cuſtodia.* Reponi debent in Archiuio

uio cum aliquo ordine, cuſtodiriq; diligenter, 1601. Auerſa 9. Ian. 27. & 50. Nec ab eo ob aliquam cauſam remoueri. Quarum ſi aliquæ neceſſario eſſent exhibendæ, ipſarum exemplum authenticum extrahatur, 1575. Taranto 719.

8 Sede vacante conficiendum Inuentarium ſcripturarum Menſæ, & ſeruandum in aliquo conuentu Regulariũ 1641. Cagli 8. Nou.

9 Proceſſus, & ſcripturæ cauſarum, tam ciuilium, quam criminalium, exceptis ſpectantibus ad S. Officium, relinqui debent in manu Vicarij, 1642. Campagna 2. Oct. 114. ad 5.

10 Scripturæ in cauſis dari poſſunt etiam in manus Not. 1601. Città di Caſtello 3. Iul. 162.

11 *Exiberi* debent petentibus ſcripturæ publicæ, & earum copia dari, 1601. Malta 7. Nou. 224. &c. *ſupra n. 7.*

12 Scripturæ petitæ à S.C. ſolent ab Ordinarijs tranſmitti gratis, præſertim quando tractatur de Regularibus, vel Monialibus, 1694. Volturara 26. Ian. 10.

13 *Monialibus* omnibus permitti nõ debet indifferenter, vt in cella teneant Inſtrumenta ad ſcribendum, ſed duntaxat, quibus ſuperioriſſæ ob aliquam rationabilem cauſam expedire videbitur, 1579. Parma 4. Iulij 86.

14 *Quid Chriſtus* inclinatus in terram ſcripſerit, dixi in Collect. Io. 8. 6.

15 De Epiſtola Abagari Edeſſenorum Reguli ad *Ieſum Chriſtum, & Ieſuchriſti* ad eundem Abagarum reſponſione.

Abagarus Vcbanix Filius Toparcha, Ieſu Saluatori bono, qui apparuit in locis Ieroſolymi. S. Auditum mibi eſt de te, & de ſanitatibus, quas facis, quod ſine medicamẽtis, aut herbis fiant iſta per te. & quod verbo tantum cæcos facis videre, & leproſos mundas, & immundos ſpiritus, ac dæmones eijcis, & eos qui longis ægritudinibus affliguntur, curas, ac ſanas, mortuos quoque ſuſcitas. Quibus omnibus auditis de Te ſtatui in animo meo, vnum eſſe e duobus, aut quia tu ſis Deus, & deſcenderis de cælo vt hæc facias; aut quia Filius Dei ſis, qui hæc facis. Propterea ego ſcribens rogauerim te, vt digneris vſque ad me defatigari, & ægritudinem meam, qua iam diu laboro, curare. Nam & illud comperi, quod Iudæi murmurant aduerſum te, & volunt Tibi inſidiari. Eſt autem mihi Ciuitas, parua quidem, ſed honeſta, quæ ſufficiat vtriſque.

Reſponſio. Ieſus *Nazerenus Abagaro Toparchæ. Beatus, quia credidiſti de me, cum ipſe non videris; ſcriptum eſt enim de me, quod hi, qui me vident, non credunt in me: & qui non vident me, ipſi credent in me, & viuent. De eo autem, quod ſcripſiſti, mihi, vt veniam ad te; oportet me omnia, propter quæ miſſus ſum, hic explere: & poſtea cum compleuero, recipi me ad eum, à quo miſſus ſum. Cum ergo aſcendero, mittam Tibi aliquem ex diſcipulis meis, vt curet ægritudinem tuam, & vitam tibi, atque his, qui tecum ſunt, præſtet.*

Hæc epiſtola, licet Euſebius Cæſarienſis ſe eam in Archiuijs Vrbis Edeſſæ reperiſſe ac de Syriaca in linguam Græcam tranſtuliſſe referat, relata tamen eſt inter ſcripturas apochryphas à Gelaſio Papa primo.

Sed S. *Io. Damaſcenus lib. 4. de fide orthodoxa cap. 17.* ſcribit, Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum Abagaro efflagitanti, effigiem ſuam miſiſſe, Edeſſamque Vrbem huius Imaginis virtute, ab oppugnatione Perſarum, & flammarum incendio, quas ipſi excitauerant, mirum in modum liberatam. *Bibliotheca verb. Ieſu Chriſti 2.*

Hæc Imago modo aſſeruatur Romæ in Eccleſia, & Monaſterio Moniali um S. Silueſtri ad Campum Martium.

SCVTVM.

Dos. Moneta.

1 INtelligitur de decem Iulijs Monetæ, in dubio Romanæ, 1602. S. Sauerino 23. Apr. 24. 1612. Monte feltro 11. Decembris 155. 1614. Nullius Caſteldurante 9. Maij 60. † 1658. Multa 22. Nouemb. 470.

2 Olim erant quædam ſcuta aurea ſolidorum 84. quæ fuerunt abrogata à Clem. VIII. ann. 1596. *Otbob. dec. 64.* *

SECRETVM.

Superior.

SEDES.

Eccleſia. Vicarius.

1 PErmitti debet Infirmo, vt ſe deferri faciat in Eccleſiam, ibique in ſede detecta ſine aliqua præeminentia Diuinis aſſiſtat, 1603. Giouenazzo 4. Martij 26.

2 Sedes eſſe non debent in Eccleſia extra tempus Concionum, 1583. Genoua 7. Apr. 82.

Maximè ſi ſunt occaſio ſcandali, 1585. Cirenza 24. Sept. 192.

Niſi ſi ſint lapidæ, vel etiam ligneæ parietibus adhærentes, 1600. Sarzana 21. Nouemb. 9. 1601. 28. Febrar. 89. 29. Maij 145.

3 In remouendis, vel alterandis ſedibus non debent permitti nouitates, 1602. Cirenza 4. Iunij 54. 1645. Ferentino 8. Decemb. 3.

Preſertim in ſede Epiſcopali, vel Principum laicorum, 1697. Genoua 27. Ian. 8. 10. Iunii 44.

† Sacra Concilii Cōgregatio in vna Meſſanen 4. Septemb. 1586. cenſuit ſedem Archiepiſcopalem ęre proprio Archiepiſcopi, non ex Sacriſtiæ ſacris veſtibus ordandam. *

4 Sedes poſſunt à Dominis ornari, 1602. Andria 25. Octob. 116.

Et eis etiam inſcriptio, vel aliud ſignum apponi, 1603. 14. Ian. 6.

5 Remouenda ſedes adeo altari vicina, vt celebrantē impediat, 1623. Nullius Caſteldurante 10 Nou. 114.

6 Regularium Superiores non poſſunt remouere ſedes à loco ſolito, niſi cum circumſpectione, maximè ſi ſpectant ad Magiſtratum, 1603. Aſſiſi 22. Martii 25.

SEMINARIVM.

Confraternitas. Hoſpitale. Oratorium. Parochus. Schola.

1 ERigi non poteſt in Ædibus Canonicalibus, niſi de conſenſu Canonicorum, & ita ſeparatum, vt Preſbyteri, vel Clerici; nullam communicationem habeant cum Seminariſtis, 1604. Modena 3. Febr. 20.

† Illa verba, in quibus tamen Seminario diſcentium, vel docentium actu non habentur, c. 18. ſeſſ. 23. intelligūtur de Clericis ſęcularib. vnde Seminarium erigitur, licet in loco adſit ſtudium Regularium; nec ratione huius ſtudii Cōuentus, ille ſe prætendere poteſt exemptum à contributione. *

2 Recipi non poſſunt in Seminario Clerici ſine licentia Ordinarii, 1590. Salerno 10. Iulii 178.

Licet Epiſcopus nihil contribueret pro manutentione; quia non poteſt, propterea Seminarium prætendere aliquam exemptionem ab eius iuriſdictione, 1597. Aquileia 27. Ian. 7.

† Illegitimi non poſſunt ab Epiſcopo admitti in Seminarium, licet ſint diſpenſati ad Canonicatus, & Dignitates, 15. Martii 1505. *

3 Taxa quatuor centum ſuper beneficijs

neficijs approbatur. Regiſtr. Reg 1602. Giorgento. 25. Febr. 10.

Quæ ſi non ſufficiat pro tenendo ſaltem Magiſtro Grammaticæ, & cantus Gregoriani, cum domo, & alijs neceſſarijs debet augeri, 1597. Recanati 25. Iunij 57.

† Sacra C.C. 8. Martij 1590. declarauit, contribuendum tantum Seminario diœceſis, in qua ſitum eſt beneficium, licet eiuſdem Beneficij collatio ſpectaret ad Epiſc. alterius diœceſis.

Propoſito dubio in Congr. Concilij, an Beneficium, quod habet bona in diuerſis diœceſibus, teneatur pro Seminario contribuere ſoli Epiſc. loci, vbi eſt Beneficiũ, & eius Eccleſia, an vero pro rata honorum in diuerſis diœceſib. debeat ſingulis earum Epiſc. contribuere?

Decretum eſt ex doctrina *Io. Andreæ, Ancharani, & aliorum DD. in c. 1. De immunit. Eccleſ. in 6.* quod contribuant ſoli Epiſcopo loci, in quo eſt Eccleſia Beneficij: niſi bona in alijs diœceſibus exiſtentia ſint propria vnius Eccl. ibidem ſitæ, quę tamquam Membrum ſubiecta eſſet aut vnita principali Eccl. beneficij tunc enim contribuent Epiſcopis locorum, in quibus bona cum ſua particularia Eccleſ. ſita ſunt; dum tamen dicta Eccl. ſubiecta, aut vnita conſtructa fuerit ante acquiſitionem dictorum bonorum. Nam ſi conſtabit, bona prius applicata fuiſſe Eccleſiæ principali, poſtea in eis conſtructam fuiſſe aliam particularem Eccleſ. fiet nihilominus pro eis contributio Epiſc. loci principalis Eccl. 15. Apr. 1579. ad 473.

Circa taxam vero notandum, adeſſe decretum S.m. B. Pij V. quod Epiſcopus qui ante vndecimam diem Iulij 1567. Seminarium reipſa non erexit, quandocumque illud exigere conſtituerit, ab ipſa reali erectione nihil eius nomine vltra dimidiam decimam relatam ad antiquam taxam exigat. Et ſi quid amplius exegerit; vel reſtituat, vel ab eo compenſet, quod in poſterum poſt ipſam erectionem ad eam rationem exigendũ erit Niſi tamen appareat, totum illud, quod amplius exactum erit, iam fuiſſe vere conuerſum in præparamenta neceſſaria, aut aliam ſimilem operam Seminarij. *lib.* 54. 532.

Vel niſi Epiſcopus eſſet in quaſi poſſeſſione exigendi maiorem taxam impoſitam à Concilio Prouinciali. *Surrentina* 536.

Alias ſi non poteſt exigere Seminariũ formale debet erigere ſcholam. *Marſicana*. Infra numero.

In vna tamen Materana C.C. conceſſit poſſe taxari in plus dimidia decima lib. 56. 1069. *

4 In taxa non debent magis grauari beneficia ſimplicia, & penſiones, quàm curata, 1603. Tropea 27. Octobris 122.

† Immo ex redditibus Parochiarum quæ apud Indos *doctrinæ* vocantur, fit contributio Seminario, deducta congrua Parochorum ſuſtentatione 2. Sept. 1603. coram Clem. VIII.

Item Penſionarij, etiam Regulares, tenentur contribuere Seminario. *Tropien* 17. *Aug.* 1652.

Notandum tamen Penſionarios ante Concilium teneri contribuere indiſtinctè. Si vero Penſio reſeruata fuerit poſt Concilium ita demum Penſionarios ad contributionem teneri, ſi per Sedem A. poſt. à tali contributione non fuerint exempti. Verum etiam in caſu, quo Penſionarii contribuere tenentur, Beneficiorum poſſeſſores ab Epiſcopo debere compelli ad ſoluendam portionem taxatam, non ſolum pro ſe, ſed etiam pro pẽſionibus, quas ſoluunt: licere tamen poſtea ita ſoluentibus retinere pro rata, quicquid pro penſionibus ipſi perſoluerunt. *lib.* 56. *Tridentina* 1059. Tenetur autem Pẽſionarius contribuere Seminario Epiſc. vbi ſitum eſt beneficiũ, non vbi habitat ipſe Penſionarius, licet

ſit perpetuus, & perſona ficta vt Capitulum Vnde Canonici S. Marci de Vrbe pro penſione cẽtum ducatorum de Camera, quàm obtinent ſuper Abbatia vnita Menſæ Epiſcopali Auximanæ, tenentur contribuere Seminario Auximano, non Romano. *lib. 63. 637.*

Item Seminarium non erigẽdum ſuper mendicitate. P. F. 1627 218. §.4.*

5 *Nec Epiſcopus*, nec Cardinal. exempti ſunt à contributione, 1583. Aſſiſi 20. Sept. 283. 1599. Ceſena 22. Decemb. 151. 1600. 10 Iulii 67. 1601. 3. Septemb. 199. 27. Nouembris 242. 1602. Capaccio 31. Maii 52.

6 *Capitulum*, & Canonici, licet exempti ſint ab Epiſcop. iuriſdictione, compelli tamen ab eo poſſunt ad ſoluendum eorum ratam, 1604. Feltre 29. Nouembr. 71.

Niſi redditus omnes conſiſtant in diſtributionibus quotidianis, ex quibus non fit contributio, vt declarauit S. C. Concilii, 1494. Taranto 24. Iulij 57.

† Licet non recipiantur quotidie, ſed ſemel in anno, &c. *Hieracem* lib. 15. 311.

Nempe ſi omnes Canonicorum redditus diſtributionibus quotidianis conſtent, nihil omnino à Canonicis debere Seminario contribui: dummodo hę diſtributiones dentur tantum his, qui ſingulis horis interfuerunt, & nulli prorſus abſenti ex quauis cauſa. *lib. 63. Eugubina* 302.

Immo nullus Beneficiarius contribuere tenetur de incertis. *lib. 15. 302.*

Similiter Epiſcopus non poteſt applicare, vel taxare legata pia pro Seminario 27. Febrarius 1594. Barchinonen. *lib.* 108. 388.

Maximẽ ſi habeant annexum onus celebrationis Miſſarum. *Larinen.* 17. *Nouemb.* 1629.*

7 *Nullius* etiam loca contribuere debent, ſi proprium Seminarium non habent, 1601. Capaccio 2. Maij 129.

Puta ſubditi Abbatis Monaſterij Cauen. Seminario Caputaquenſi, 1607. 4. Apr. 24.

† Decreuit enim Sacra C C. quod Beneficia Territorij ſacri Monaſterii Cauen. contribuere teneantur Seminario Caputaquen. niſi ſint vnita, vel de Menſa Monaſterij propter priuilegium B. Pij V. Donec autem hoc probetur, Seminarium manutenendum eſſe in quaſi poſſeſſione exigendi. *liber. 63. 836.*

Non tamen tenetur quis contribuere Seminario alterius diœceſis propter bona exiſtentia in illa diœceſi, ſi in ea nulla Extat Eccleſia *Congr. C. lib. 9. Troiana* 285.

Vel ſi extat quidem Eccleſia ſed fuit ædificata poſt applicationem bonorum Monaſterijs alterius diœceſis ad 301. iuxta ſupra notata num. 3.

Quod habet locum, etiam quando duæ Ciuitates, ſeu diœceſes ſunt inuicem vnitæ: nam, & tunc beneficia vnius non tenentur contribuere ſeminariò alterius diœceſis. Vnde die 29. Nouemb. 1653. Sacra C.C. cenſuit, beneficia diœceſis Valuen. etiamſi in ea nullum extat ſeminarium, non teneri contribuere Seminario diœceſis ſulmonen.

Quod tamen limitandum eſt non procedere, quando ſeminarium eſſet erectum ad formam Concilij, vt ſequitur. *Si vero in aliqua Prouincia Eccleſiæ tanta Paupertate laborent, vt Collegium in aliquibus erigi non poſſit; ſynodus Prouincialis, vel Metropol. cum duobus antiquioribus ſuffraganeis in Eccleſia Metropolitana vel alia Prouinciæ Eccleſia commodiori, vnum aut plura Collegia, prout opportunum iudicabit, ex fructibus duarum, aut plurium Eccleſiarum in quibus ſingulis Collegium inſtitui non poteſt, erigenda curabit, vbi pueri illarum Eccleſiarum educentur.* Nam hoc caſu beneficia vnius diœceſis teneren. tur contribuere ſeminario alterius diœceſis etiam non vnitæ.*

8 *Regulares* etiam contribuere tenentur

nentur, 1601. Ceſena 2. Maii 129.

Niſi ſint exempti per priuilegium ſpeciali, 6. Aug.186.

Vt Cartuſiani, 1587. Cauaglione 12. Maij 116.

† Item Congregatio Lateranen. *lib.* 62. 28 *Carinolen.**

Et Prioratus S. Spiritus, 1603. Rieti 6. Sept.70.

Vel niſi viuant de eleemoſynis, num. ſeqq.

9 Prouiſi de Beneficijs Seminario vnitis vnione effectuanda; cum primum vacauerint, cogi non poſſunt ad contributionem, 1599. Alatri 1. Octobris 125.

† Beneficium tamen vnitum Seminario alterius diœceſis, tenetur nihilominus contribuere Seminario propriæ, quod ante vnionem contribuere conſueuerat. *lib.*50. 120. *Cremonen.* 18. *Iulij* 1585.

Item 2.Febr. 1606. Sacra Congregatio Concilij declarauit, quod Beneficium fundatum à Patrono certa lege, de conſenſu Epiſcop. appoſita, vt ad nulla onera teneatur, dummodo fundatio poſt Concilium facta fuerit, non tenetur contribuere Seminario. Multo minus ſi id etiam expreſsè caueantur in fundatione, vt non debeat etiam ad Seminarium contribuere. *lib.* 63. *Senogaglien.*234.

Item 21. Martij 1602. Eadem S. C. declarauit, illa beneficia, quæ ob tenuitatem decimis Papalibus non contribuunt, neque contribuere teneri Seminario. *lib.*63. 843. *&* 23. *Martij* 1604. *Cauen. lib.*123. 444.*

Nec Confraternitates, & alia loca pia, quæ non habent beneficia annexa, 1586. Palermo 23. Septemb.231. Spoleto 7. Octob.753. 1594. Recanati 10. Ian. 20. Regiſtr. Regular. Giorgento 25.Feb.10.

Maximè ſi ſe manuteneant de eleemoſynis, de quibus non fit contributio, 1586. Triuento 13. Maij 298.

Nec Hoſpitalia, quæ non conferuntur in titulum, nec Monaſteria Monialium, niſi ratione beneficiorum vnitorum, vel bonorum ſubiectorum omnibus aliis oneribus Epiſcopalibus, 1583. Troia 22. Decemb 329. Gerace 26. Iulii 191. 1. Decemb.351.

Vel niſi eſſent ſolita; quia tunc omnes ſupradicti cogi debent, licet vellent renunciare priuilegio tenēdi Alumnum in eodem Seminario, 1620. Aſſiſi 28. Iulii 233.

† C.C. Cullien. 26. Apr.1659. ad 618.

Ex Fabricarum vero redditibus, ſi Eccleſiaſticæ ſint, Sacra C. C. declarauit contribuendum eſſe Seminario, quāuis à laicis adminiſtrentur. *lib.*56. 1053. *Io: Franciſcus Fagnanus.**

Nec Clerici de Camera, 1604. Macerata 12. Maii 54.

† Vnde Beneficia Cameralium, licet ſimplicia, non poſſunt vniri Seminario. *lib.*57. 283. *Murana.*

Item Collegium Grecorum Vrbis eſt exemptum à contributione Seminarii. Immo omnia Collegia Societ. Ieſu. *lib.* 43. 309. *Mileten.*

Et Collegium Clementinum à Clemente Octauo, 26. Febr.1639.

Sacra quoque C. C. in vna Auenionen. cenſuit, quod beneficia collata, vel vnita exemptis à contributione, mutant ſtatum: & durante eo ſtatu, non contribuunt amplius Seminario, *lib.*15. 329.

Nam fel. rec. Gregorius XIII. audita relatione Congregationis reſpondit, portionem, quàm Seminario contribuere legitimè tenebatur id Beneficium, quod vnitum poſtea fuit Monaſterio, vel Mendicantium, vel eorum, qui eiſdem, ac Mendicantes gaudent priuilegiis, propterea quod Beneficii ſtatus immutatus ſit adeptione eorum, qui ex Concilio ipſo, vel ex B. Pii V. ſ. m. priuilegio ab huiuſmodi onere Seminarii ſunt exempti, *lib.* 56. 1031.*

10 *Pro Schola* debet fieri ſimilis taxa, vbi tanta eſt omnium egeſtas, vt inſtitui nequeat Seminarium, 1605. Alatri 20. Sept. 68.

† Pro huiuſmodi vero Schola permittitur dimidium taxæ, quæ ſolueretur pro Seminārio. *Torcellana* 8. *Nou.* 1584. *lib.* 43. 301.

Simili modo poteſt Epiſcopus cogere Capitulum, & alios ad contributionem pro Magiſtro Muſicæ, dummodo, & ipſe contribuat pro rata. *lib.* 50. 344. *Andrien.*

Circa tamen huiuſmodi ſcholam notandum, quod cum plures Epiſcopi, qui Seminarium erigere minimè poterant, ſcholam inſtituiſſent, ac certam portionem ex beneficii propterea detraxiſſent animaduerſum fuit in C.C. quod huiuſmodi facultas tributa erat Epiſcopis à Concilio, cum non poſſet inſtitui ſeminarium, vt habetur *in cap.* 1. *ſeſſ.* 5. *Eccleſiæ*. Ideoque Congregatio iuſſit ea de re agi cum Sanctiſſimo. Ad quem cum D. Card. Matthęius die 16. Febr. 1598. in Conſiſtorio retuliſſet, Sanctitas ſua mādauit de cetero has beneficiorum taxationes pro ſchola in alio caſu, quàm in eo, de quo Concilium loquitur, non eſſe permittendas; ſed hactenus inſtitutas confirmauit. *lib.* 56. 1214. *

11 *Vniri* non poſſunt Seminario per Ordinarium beneficia curata, ſed ſimplicia tātum: & eorum ſupportatis oneribus, 1580. Roſſāno 15. Martij 65.

† Licet habita tamen curata. C. C. 12. Feb. 1622. Mileten. *

† Cappellanias vero, quę celebrandi Miſſas onus habent, & in titulum dantur, vniri poſſe Seminario, modo oneri iniuncto ſatisfiat. *lib.* 56. 1087. *ad* 3.

Vnio quoque facta Seminario non erecto ad formam Concilii, puta quia Pueri non viuunt ſimul, nulla eſt. *lib.* 3. *Piſauren.* 346.

Item C.C. cenſuit, vnionem omnium beneficiorum ſimplicium diœceſis Seminario factam, non eſſe validam: nec alicuius ſine conſilio quatuor deputatorum, vt infra num. 12.

Porro vnionem Beneficiorum alio qui legitimè factam Seminario, non impediri, aut ſuſpendi per reſignationem, etiamſi in Curia effectum ſuum ſortita ſit, & in fauorem Tertij. *lib.* 54. 361. *Belluen.* 1580.

Intellige cum vacauerit, quia per reſignationem in fauorem tertij non dicitur propriè vacare beneficium. Et ſic ſi Beneficium non vacans vniatur in vim Concilij, & poſtea reſignetur in fauorem Tertij, ac reſignatio admittatur, vnio pro illa vice ſuſpenditur. 23. Feb. 1581. *Oſtunen.* *lib.* 106. 139.

Maximè quia in litteris reſignationis inſeri ſolet illa clauſula, *Cum ſuſpenſione omnium, & quarumcumque vnionum* 19. Iunij 1608. Bellunen.

Item Regula de triennali non impedit vnionem Seminario legitimè factam. *lib.* 15. 327.

Si vero Epiſcopus Prędeceſſor beneficium ſimplex non ſeruata forma Concilij, & per conſequens nulliter, Seminario vniuit; non poteſt ſucceſſor illud eidem Seminario valide vnire ſeruata forma Concilij quia Concilium non videtur dare facultatem vniendi beneficia deuoluta. 16. Iulii 1569. *lib.* 63. 641. *

Nec Canonicatus, etiam Collegiatæ, licet non ſint amplius de reſidentia, 1590. Aquila 27. Martij 70. 1594. 22. Iunij 174.

† Neque beneficia Iuriſp. Eccleſiaſt. *lib.* 9. *Mindonien.* 299.

Multo minus laicalis *lib* 56. 1063.

Neque beneficia Regularia *lib.* 15. 319. *Hiſpalen.* *

Nec in præiudicium Prouiſi Apoſtolici, quando vacatio ſuccedit in menſibus reſeruatis: quia hæc facultas conceſſa Ordinarijs per Concil. ſeſſ. 23. cap. 18. fuit ſublata per decretum Clemens VIII. confirmatum, & ampliatum etiam

ad Car.

ad Cardinales ab Vrbano Octauo die 15. Iulii 1642 *Quamuis* ex eo, quia Ordinarii beneficia ſuę collationis dabant perſonis ſibi bene viſis, reſeruata vero Sedi Apoſt. vniebant Seminario, 1593. Mariana 1. Dec. 312.

† *Tenor ſupradicti decreti*. Item S. D. N. ex ſententia S. C. Conc. decreuit, huiuſmodi vniones, vt pote poſt vacationem in menſe reſeruato factas, nullo modo debere ſortiri effectum: & Prouiſum Apoſtolicum propterea impediendum non eſſe, quo minus beneficii ita vniti poſſeſſionem aſſequatur. 17. Maij 1599. *lib.* 35. 562.

Nam B Pius V. & Gregor. XIII. decreuerunt, audita relatione C. C. quod vniones factæ iuxta formam c. 16. ſeſſ. 24 de Beneficijs reſeruatis, validæ ſint, ſi modo factę fuerint ante eorum vacationem factæ reperiuntur, nullæ ſunt, & Prouiſi à Sede Apoſtolica debent in dictorum beneficiorum poſſeſſionem immitti. *lib.* 106. 179. *Romana*.

Idem de ſuppreſſione. *Mindonien.* 186.

Item nulla eſt vnio facta ſeminario de beneficio ſimplici ante vacationem, ſed in infirmitate, de qua poſtea Rector deceſſit. 1. Maij 1577. *lib.* 65. 431.

Item die 21. Feb. 1621. De cetero ad obuiandum fraudibus oportere decerni vt non poſſint etiam ante vacationem vniri Seminario beneficia, quæ obtinentur à Perſonis, quæ vel ob familiaritatem Cardinalium, vel ob aliam rationabilem cauſam, tales ſint, vt quocumque menſe decedant, certum ſit ea fore affecta Sedi Apoſtolicæ. Quod tamen decretum non extenditur ad præterita. Sanctiſſimus 26. Febr. 1601. ita decreuit *lib.* 63. 612. *lib.* 69. 304.

12 Epiſcopus in *adminiſtratione* Seminarij quatuor Deputatorum conſilium requirere tenetur, ſed non ſequi. *Oſcen. lib.* 54. 545.

Solus tamen Epiſcopus abſque interuentu Deputatorum compellere poteſt ad ſoluendum portionem Seminario debitam. *lib.* 56. 1048.

13 Quatuor Deputati pro regimine Seminarij non poſſunt amoueri ſine cauſa. *lib.* 57. *Salernitana* 284. ſenium tamen, infirmitas, vel alia ſimilis impotentia eſt cauſa ſufficiens. *Bononien.* 5. *Septemb.* 1602. *lib.* 63. 766.*

SENSVS;

Intellectus.

SENTENTIA;

Abſens. Cauſa. Iudex. Matrimonium.

1 QVæ *miſericordiam* vetat, nec tenenda, nec audienda eſt: melius eſt enim, ſi in aliquo arguendi ſumus, nimiæ miſericordiæ reddere rationem, quàm nimiæ ſeueritatis. *c. Ponderet*, 14. *in fine*, 50. *diſt. l. Abſentem, ff. v. Depoſiti.*

2 Sententia lata contra ciuiliter poſſidentem non præiudicat naturaliter poſſidenti. *Oinot. de action.* §. *Omnium n.* 80.

3 Sententia refertur ad Acta, & debet eſſe conformis libello. *l. fin. C. de fideic. libert. Oinot. de Interd.* §. *Retinendæ, num* 80.

4 Sententia criminalis ſine proceſſu & actis, non facit fidem etiam ſi producatur excipiendo: quia probationes in criminalibus ſunt de ſubſtantia Iudicii. *l. Si cum nulla, ff. v. de re iudic. Rota apud Galleſ. dec.* 4. *num.* 2. *& ſeqq.*

5 Sententia lata ex duabus cauſis, quarum vna ſit vera, & ſufficiens, ſuſtinetur, licet altera ſit falſa. *Bart. in l. Si plagij faciendi verſ. faciendi, ff. n. de verb. oblig. & in l.* 2. §. *Ignominiæ, cauſa in addit. in fine, ff. de ijs, qui not. infam.*

† Cum ex depoſitionibus Teſtium conſtituerit, ſententiam à ſuo Iudice prolatam, propter auctoritatem iudiciariā præſumi debet omnia legitimè præceſſi-

ceſſiſſe, *alias* proceſſiſſe i *c. Sicut Nobis* 17. *De ſent. & re iud.* *

6 Qui fuit ſufficienter auditus, non poteſt opponere, quod ſententia ſit ſubreptitia, vel obreptitia: ſed ſi quid releuans habet iterum deducat, 1641. Amelia 2. Aug.

7 Reuocata ſententia, reuocatur etiam executio ipſius, 1602. Volturara 5. Febr. 72. 1602. Sebenico 25. Octobris 114.

8 Sententia in cauſa hæreſis nunquam tranſit in rem iudicatam. *Diana* 4. *tr.* 7. *reſ.* 35.

9 *Tenor ſententiæ*. In cauſa vertente inter N. Actorem ex vna, & N. Reum Conuentum ex altera, Partes, in, de, & ſuper retractu, domus, de qua in Actis, venditæ eidem N. Reo, à N. Actoris, ſiue ab illius DD. Tutoribus, & Curatoribus, & rebuſq; alijs, de quibus in Proceſſu, & actis, ad quæ, &c.

Nos N. ſedentes, &c. De Iuriſperitorum Conſilio, & aſſenſu, Chriſti nomine inuocato. Viſis libello porrecto, & inſtantijs factis per Actorem, ſtatuto ſuper retractu conſanguineorum diſponente, Inſtrumento venditionis Domus poſitæ, & confinatæ, prout in d. Inſtrumento, Conſanguinitate prædictorum intra tertium gradum arboris Ciuilis, hinc inde replicatis, termino pro ſeruato habito, viſiſq. viden. & conſideratis conſideran. dictum terminum aperientes, Chriſti nomine repetito, Dicimus, ſententiamus, pronunciamus, & diffinimus in his ſcriptis, prædicto Actori licuiſſe à dicto Reo d. domum retrahere, ac ipſum Reum teneri, & obligatum eſſe dictam domum reſtituere, & reuendere dicto Actori pro eodem pretio ac modo, & forma, prout in dicto inſtrumento; nec non eumdem Reum fore, & eſſe condenandum in expenſis extractionis Inſtrumenti per ipſum Reum initi, & aliis expenſis inde ſecutis, quarum taxationem Nobis, vel cui de iure in poſterum, reſeruamus; mandatumq, ſeu mandata quæcumq; deſuper neceſſaria, & opportuna fore, & eſſe decernen. & relaxandâ, prout decernimus, & relaxamus per præſentes. Et ita in his ſcriptis dicimus, ſententiamus, diffinimus, & declaramus, nō ſolum, &c. ſed omni, &c. hac die, &c.

Ita pronunciaui Ego N.

Lecta lata, & in his ſcriptis promulgata fuit dicta ſententia per D. Reuerendiſſ. Vic. Generalem ſedentem, vt ſupra, & per me Notarium ſtipulata dicta die. In Aedibus, &c. Præſentibus N. & N. Teſtibus, &c.

Ita Ego N. Notarius, & Canc. Epiſcopalis, &c.

10 *Alia Sententia*. In cauſa vertente, in, de, & ſuper exemptione, & liberatione Vineæ à cenſu de quibus in Actis, ſtantibus moleſtijs illatis à Domino dicti cenſus, & de conſenſu requiſito à D. Actore à DD. Cenſus prędictis, &c. rebuſq; alijs, de quibus in actis, &c.

Viſis Inſtrumentis venditionis Vineæ, de qua agitur, & impoſitionis cenſus ſuper eadem Vinea, necnon viſis Inſtantijs, reſponſionibus, replicationibus, & terminis aſſignatis, eorumq; lapſu, viſiſq; &c. aperiendo terminum pro ſeruato habitum, per hanc noſtram diffinitiuam ſententiam, quàm in his ſcriptis de Iuriſperitorum conſilio ferimus, & aſſenſu, dicimus, pronunciamus, ſententiamus, & diffinimus, d. N. Reum teneri, & obligatum eſſe, ad liberan. d. vineam à d. Cenſu, & ad facien. conſentire N. ſuper Iure, quod habet in dicta vinea, & illam eximen. Et eundem N. Reum in omnib. expenſis, fore, & eſſe condemnan & mandatum executiuum decernen. & relaxan ſuper prædictis forte, & eſſe prout condemnamus, decernimus, & relaxamus per præſentes. Et ita, &c. Non ſolum, ſed omni, &c. hac die &c.

Ita pronunciaui Ego N.

Actum

Actum Mediolani in Aedibus, &c. Pręſentibus N. & N. Teſtibus, &c.

N. Notarius, & Cancell. Archiep. &c.

Nota tamen, quod hæc ſententia faciendi conſentire, nulla eſſet, niſi in proceſſu conſtaret de moleſtijs illatis. *Rot. apud Galleſ. dec.* 109. *n.* 11.

11 *Decretum Diffinitiuum immiſſionis in vim Saluiani*. Qui Perill. & Reu. D. Vicarius Generalis ſedens, &c. Viſo libello, ſcripturis, & inſtrumentis publicis productis, ex quibus reſultant extrema vtilis Saluiani Interdicti, & credito d. Dominici, Viſiſq; viden. &c. Chriſti nomine inuocato, in his ſcriptis dixi, declarauit, & pronunciauit, d. Dominicum, & pro eo N. Procuratorem ſuum, fore & eſſe immitten. in realem, corporalem, & actualem poſſeſſionem domus, de qua in libello, remoto exinde dicto Teutonio, retinen. donec, & quouſq; de fructibus, & penſionibus illius idem Dominicus de ſuo credito ſatisfactus, &c. & omne mandatum neceſſarium, & opportunum, & de aſſociando, &c. & pro expenſis, &c. Non ſolum, &c. Sed omni, &c. Hac die, &c.

N. Vicarius Generalis.

Lecta lata, & data fuit ſupradicta ſententia per d.D. Vicarium ſedentem, &c. & per me rogata, & ſtipulata in Cancellaria Epiſcopali hac die, &c. Præſentibus N. & N. Teſtibus, &c.

N. Cancellarius Epiſcopalis, &c.

SEPVLTVRA.

Altare. Cadauer. Canonicus Chriſtus. Clericus. Confraternitas. Conuerſæ Corpus. Damnatus. Epiſcopus. Epitaphium. Fides. Hieroſolymitani. Iudæus. Pactum. Parochus. Pater. Regulares. Vſura.

1 AD Domini Sepulchrum accedentes ſine licentia Papę incurrunt excommun. Summo Pontifici reſeruatam. *Pauon. deff.* 5227. *num.* 38.

2 *Locus*. Eccleſiæ non debent fodi neq; excauari pro ſepultura, ſed in Sepulchris ſiue tumbis profundis infra terram Chriſtianorum cadauera ſepeliri. B Pius V. conſt. 5. Cum primum Apoſtolatus. *Et vt in Eccl.* inquit, *nihil indecens relinquatur, ijdem*, ſcilicet Capitula, Parochi, Rect. Vicarij, Sacriſtiæ, Oſtiarij, & alij Cuſtodes, etiam Regul. *prouideant, vt Capſæ omnes, & Depoſita, ſeu alia Cadauerum conditoria ſuper terram exiſtentia, omnino amoueantur, prout alias ſtatutum fuit: & vt defunctorum Cadauera in tumbis profundis infra terram collocentur.*

Non tamen comprehenduntur monumenta marmorea, muris, ſeu columnis adhærentia, præſertim amotis Cadaueribus à locis altis: quia hæc nullam indecentiam, immo magnum ornamentum afferunt Eccleſiis. *S. Epiſc. Congr. Epiſcopo Mantuano*, 13. *Oct.* 1579. *fol.* 114.

3 Epiſcopus ſiue Rector Eccleſię in caſu neceſſitatis diſpenſare poteſt, vt Cadauer in alieno ſepulchro ſepeliatur, inuito Patrono, qui in tali caſu non dicitur rationabiliter inuitus: Si vero ſine diſpenſatione hoc fiat, maximè extra caſum neceſſitatis, Cadauer ad inſtantiam Patroni eſſet exhumandum. *Ex Rota, & alijs Bonac. to.* 2. *de contr. diſp.* 3. *q.* 21. *pun.* 3. *n.* 4.

4 Vxor, quæ habuit plures Maritos, in vltimi ſepulchro ſepelitur, *c.* 3. *§. fin. de ſepult. lib.* 6.

Vir tamen non ſepelitur in ſepulchro vxoris. *Lauor. tit.* 2. *cap.* 11. *n.* 137. 138.

5 Corpora laicorum, etiam Mulierum nobilium, non ſunt ſepelienda in ſepulturis Monialium, prohibente S. C. C. ſeſſ. 25. de Reg. *c.* 5. *die* 11. *Mart.* 1585. *teſte Bonac l. c. n.* 6. *v. Vndecimo*.

Neq; in earum Eccl. exteriori, licet ſoluere vellent pęnam ſynodalam, 1652. Macer. 8. Nou. 66.

Niſi

Niſi de licentia S. C. & conſenſu Monialium, 1603. Montefeltro 21. Nouembris 89.

Quæ requiritur etiam pro ibi fabricando ſepulchro, 1604. Ferrara 12. Iulij 12.

Et concedi ſolet perſonis benemeritis, vel cum eleemoſyna competenti, 1601. Meſſina 6. Aug. 84.

Et tunc Officium facit Parochus vſq; ad Portam Eccleſiæ, & non vltra, 1615. Oſſeru. 5. Iun. 62.

6 Non permittitur ingreſſus in clauſuram ad ſepeliendas Moniales, 1577. Rieti 10. Mar. 140. 1582. S. Domenico 30. Gennaro 29.

Multo minus quod propterea, vel pro celebrandis exequijs, ingrediantur Regul. 1620. Lisbona 11. Aug. 239.

Alias omnes culpabiles incurrunt in excommunicationem violatę Clauſurę. 1596. Bologna 20. Aug. 97.

7 Nulla adeſt prohibitio ſepeliendi Moniales in Eccleſia exteriori, vbi eſt in vſu, 1594. Carm. 20. Sept. 305.

Sed vbi non eſt in vſu, debet id fieri ſecrete, de nocte, & cum ſolo Sacerdote ac Miniſtris neceſſarijs, 1595. Cremona 15. Mar. 16.

Nec non cum licentia Superioris, 1594. Carmel. 20. Sept. 305.

Et omni caſu debent Moniales deferre cadauer vſq; ad portam clauſuræ, 1618. Torcello 14. Dec. 395. 1623. Aſtoricen. 13. Ian. 8.

8 *Prohiberi* non poteſt, ne cadauer ſpeliatur occaſione Iuris ſepulturę: cum nulla ratio patiatur, Chriſtianæq; pietati repugnans videatur, maximè verò ob pecuniarium intereſſe, cadauer inſepultum remanere. *S. Epiſc. C. in vna Crotonien. 17. Sept. 1617.*

9 Sepultura Eccleſiaſtica denegatur mortuis in agitatione taurorum, & alijs feris ſpectaculis. B. Pius V. conſt. 48. *De ſalute*,

10 *Proceſſio*, Funus comitantes non permittantur expectare per viam, vel ad domum defuncti, non obſtante contraria conſuetudine. *S. Rit. Cong. in vna Tropien. 8. Feb. 1631. Et in alia Theleſina 12. Febr. 1633.*

† Et non obſtante, quod non adeſſet Clerus ſed ſolus Parochus, 1646. 23. Mar. 16. 1648. Carmelitani 29. Maii 1. 1651. Regolari della Città di Caſtello 28. Apr. 5.

Sacra quoque C. C. 16. Ian. 1649. cenſuit, Regulares, quando vocantur ad aſſocianda Defunctorum Cadauera, teneri accedere ad Parochialē Eccleſiam, aut concurrente legitima conſuetudine, in aliam Eccleſiam: ſed nullo modo poſſe per viam expectare, aut ad domum Defunctorum conuenire, non obſtante contrario vſu allegato. *

Sed conuenire debent in Eccleſ. Parochialem Defuncti, vel in eam in qua forte depoſitum eſſet Cadauer, vt ex decretis S. C. dixi lib. 4. Ciuilium tit. 15. num. 25. §. 5.

Non tamen Mulieres, vel puellæ proceſſionaliter, 1621. Cremona 23. Martii 42.

11 Societas Mortis non debet impediri, ne ſepeliendis Pauperibus Sacerdotem cum ſtola ducat, 1598. Gaeta 9. Martii 17.

12 Hæres Defuncti inuitare poteſt eum numerum Sacerdotum ſiue ſæcularium, ſiue Regularium, aut Confraternitatum, & accipere illam quantitatem ceræ, quæ ſibi magis libuerit: nec cogi poſſit ad vocandum Capitulum, vel alios præter Parochum: qui tamen debetur duplum eleemoſynæ, quæ datur ſimplicibus Sacerdotibus, 1579 Ferrara 17. Mart. 59. 1580. Montepeloſo 11. Oct. 174. 1581. 17. Dec. 9.

† c. 12. Quæſta 13. q. 2. c. Ad Apoſtolicam 42. de Simon. *

13 Cadauera, quæ ad Eccleſias Mendicantium deferuntur, poſſunt recta via à domo ad dictas Eccleſias deferri cum

cum aſſiſtentia proprij Parochi, ſi intereſſe velit, alioquin etiam eo abſente, & inuito. *ex S.C. ſynod. Caputaq. Brancatij ſeſſ.3. cap.1. num.6.*

14 Crux illius Eccleſiæ deferri debet, in qua defunctus ſepelitur. *S. C. Vic. Baren.29. Iulij 1616.*

15 *Officium* ſuper Defunctis, in Eccleſia, vel Oratorio Confraternitatis nõ exemptæ, fit à Parocho, non à Cappellano Confraternitatis. *ex S.C. Epiſcopo Lauden.* 20. *Aug.* 1601. *Lauor. tit.2. c.* 11. *num.*107.

In Eccleſia vero Regularium fit ab ipſis Fratribus. *Synod. Caputaq. vbi ſupra num.13.*

16 In huiuſmodi Officijs; & præcedentia Epiſcopus cogere debet etiam Regulares ab obſeruandum ſolitum, 1601. Potenza 5. Febr. 72. 7. Nouembr. 224. 5. Decemb.247.

17 Licere Capitulis, quoties Defunctorum funera ad Eccleſ. quaſcumque etiam Regularium, comitantur, ingredi Eccleſ. atque in illa ſuper ipſo corpore Pſalmum *Miſerere*, vel *De profundis*, cum verſiculo: Reſponſorio, & oratione ſuper Defuncto; ſine tamen ſtola, & Pluuiali, recitare, vel decantare, 1604 Cremona 9. Aug.6. Septemb. 30. Offeruanti 16. Aug.39. 1606. Conuentuali 1. Iulij 54. §.4. 1646. 1. Iulii 18.

18 Domi vero, antequam cadauer efferatur, poſſunt hæredes ſuper eo officia recitare facere cuicumque libuerit 1579. Macerata 19. Maij 76.

19 *Abuſus*. Epiſcopus impediat cum omni diligentia, ac Paſtorali ſolitudine Gentilitatis abuſum, quod Fœminæ in funere ſuorum liberorum, Parentum, aut Maritorum, capillos vellant, non tamen imponat pœnam excommunicationis, 1587. Hieracen. 20. April. 104. 1588. Mariana 6. Decemb. 260. §. 10.

20 *Conuiuia*, & prandia tolerari poſſunt in Anniuerſarijs Defunctorum, 1588. Mariana 6. Decemb. §. 9.

21 *Funeralia*. Pauperum cadauera gratis tumulari debent. *Sac. Epiſcopor. Congr. in vna Caſſanen.5.Maij 1617. fol.81.*

22 Liceat hæredi mittere cum Defuncto candelas, vel intorticiã extincta, donanda Confraternitatibus, modo duplum earum deferantur accenſæ, 1598. Ceneda 14. Octob.57.

23 Pro ſepultis in Eccleſia noua Cõfraternitatis Curatus idem recipere debet, ac ſi ſepelirentur in ſua Parochiali, 1606. Mileto 25. Iulij 58.

24 Cæteris paribus non poteſt amplius exigi ab exteris, quàm à Ciuibus, 1640. Chieti 25. Maii 55. 1646. 31. Mar. 8. 1653. Manfredonia 20. Iunij 106. 2. 21. 1654. Nardo 10. Iulij 35.

25 Sac. &c. Inhærens declarationibus alias deſuper editis, cenſuit non licere Parochialium Eccleſiarum Rectoribus maiore eleemoſynam pro Defunctis in Eccleſijs Regularium ſepeliendis exigere, quàm eis ſolueretur: ſi in propriis, vel aliis ſæcularium Eccleſijs ſepeliri deberent: & contrafacientes ab Ordinario pœnis, & cenſuris ſibi bene viſis, ſeuerius eſſe puniendos, 1593. Obſeruanti 27. Octob.80. 1642. 22. Aug.296 1643. S.Domenico 2. Octob.488. † 1647. 20. Martii 7. 1651. Obſeruanti d'Altamura 27. Ian. 286. 27. Martii 4. Et pro Minoribus de Obſeruantia in Partibus Indiarum decreuit Clemens VIII. conſt. 96. *Expoſitum Nobis*. *

SEQVESTRVM.

Decretum. Hæres. Miſſa.

R*Es ſequeſtratæ*, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, debent vendi deponique pecunia, durante ſequeſtro, 1603. Theano 18. Mar.42. 1645. Caſtro 2. Iun.3.

SERV.

SERVVS.

Ancilla. Baptiſmus. Cardinalis. Coniux. Famulus. Filius. Fugæ. Hæres. Metus.

1 SEruitus eſt conſtitutio Iuris Gentium, qua quis alieno dominio contra naturam ſubijcitur. *Inſt. de Iure Perſon. §. Seruitus.*

2 Seruo ſuo quis de Iure Gentium iniuriam facere non dicitur, ſecus de iure naturali, vel Diuino §. *Seruis. Inſt. de Iniur. Addit. Oinot. De his qui ſunt ſui, §. fin. 5. a.*

3 Seruum, ſiue apud hoſtes captum redimens poteſt eum retinere, donec ſibi pretium dedemptionis reſtituatur; dummodo non plus ſibi petat reſtitui, quàm hoſtibus ſoluerit. *Oinot. Inſtit. de Interd. §. Summa autem diuiſio, n. 77.*

SIBYLLA.

1 Sybilæ omnes fœminæ fuerunt, perpetuæ Virgines, Vates Deo plenæ.

2 *Cumæa* à Cumis Campanæ in Italia Vrbe nomen accipit. Cecinit de Chriſti aduentu Carmina Iſaiæ Vaticinio ſimillima.

Cum Deus ab alto Regem demittet Olimpo.
Tunc Terra omniparens fructus Mortalibus ægris.
Reddet inexhauſtos, frumenti, Vini. Oleique.
Dulcia tunc mellis diffundent pocula Cœli:
Et niueo latices erumpent lacte ſuaues.
Oppida plena bonis, & pinguia culta vigebunt.
Nec gladios metuet, nec belli Terra tumultus.
Verum pax terris florebit omnibus alta.
Cumque Lupis Agni per montes gramina carpent.
Permixtique ſimul Pardi paſcentur, & Hœdi.
Cum Vitulis Vrſi degent armenta ſequentes.
Carniuoruſque Leo præſepia carpet vti bos.
Cum Pueris capiens ſomnos in nocte Dracones,
Nec lædant, quoniam manus Domini obteget illos.

3 *Cumana* ex Ioniæ Vrbe, quæ dicitur Cumis, oriunda, Amalthea quoque, Erophile, & Demophile nuncupatur eſt illa quę dicitur nouem libros ad Tarquinium Priſcum Regem detuliſſe; pro ijs tercento aureos poſtulaſſe; irridente Rege, ſex illis coram eo ſucceſſiuè combuſſiſſe, ſemper pro reliquis idem pretium poſtulaſſe, & tandem pro tribus ſuperſtitibus accepiſſe. Eius de Filio Dei feruntur huiuſmodi carmina.

Tunc ad Mortales veniet, Mortalibus ipſis.
In terris ſimilis, Natus Patris Omnipotentis.
Corpore veſtitus.

Hæc alia ex græco, ſunt noſtro ſermone ſic traducta.

Vocales quatuor antem
Fert, non vocaleſque duas binum geniorum.
Sed quæ ſit numeri totius ſumma docebo.
Namque octo Monades, totidem decades ſuper iſta.
Atque hecatontadas octo, infidis ſignificabit.
Hominibus nomen. Tu vero mente teneto.
Hæc vero eſt ſumma nominis Ieſu.

10 8 200 70 400 200.
Summa 888

ΙΗΣΟΥΣ.

4 Cur ratio exametri Carminis in Græcis Sibillarum verſibus, vſquequaque ſeruata non fuit, Iuſtinus Martyr refert

refert cauſam, tum in Notarios ineruditos, tum in Auctrices memoria lapſas. Nam Sibyllæ, afflatione ceſſante, omnium pariter à ſe dictorum obliuiſcebantur.

5 *Perſica* reliquit nobis huiuſmodi Carmina de Præcurſore Chriſti, ac baptiſmo eiuſdem.

Tunc quoq; vox quædam veniet per deſerta locorum.
Nuncia, Mortales miſeros quæ clamet ad omnes,
Vt rectos faciant calles, animoſque repurgent.
A vitijs, & aquis perluſtrent corpora mundis.

6 *Helleſpontica*. In agro Troiano, Vico Marmiſſa, prope oppidum Gergeticum, Cyri temporib. nata, hæc de Chriſti doctrina ſcripta reliquit.

Ille Dei legem complebit, non violabit;
Per ſimilem formam referens, & cuncta docebit.

7 Lybica reliquit huiuſmodi Vaticinia circa miracula Chriſti.

Ille quidem morbis preſſos ſanabit, & omnes.
Læſo, quotquot ei fident: cæcique videbunt.
Incedent claudi: Surdis audire licebit.
Inſolitas Mutis debitur formare loquelas:
Expellet furias, oppreſſis morte reſurgent.

8 *Samia*, nomine Pitho, de Chriſto ingrediente Hieruſalem, Aſcenſo Aſello, huiuſmodi protulit oraculum.

Salue caſta Sion, permultaque paſſa Puella,
Ipſe Tibi Rex en tuus Aſcenſo intrat aſello,
Erga omnes mitis, iuga quo tibi, quo iuga demat.
Intoleranda tibi, quæ fer, ceruice ſubacta.

9 *Delphica*, nomine Anthemis, quæ vixit ante Troianum excidium, cuius plures verſus Homerus ſurripuiſſe creditur, de paſſione Chriſti reliquit oraculum huiuſmodi.

Impinget illi Colaphos, & ſputa ſceleſtis.
Iſrael labijs, neque non, & fellis amari.
Aponet eſcam, potumque immitis aceti.

10 *Phrigia* de morte Chriſti cecinit hiſce carminibus.

Sindetur Templi velum, mediumque diei
Nox tenebroſa tribus premet admirabilis horis,
Et tridui ſomno peraget mortalia fata.

11 *Tiburtina*, nomine Albunea, ex Tribure Italiæ Vrbæ, Chriſti Reſurrectionem, & Aſcenſionem cecinit hiſce carminibus.

Sed poſtquam triduo lucem repetiuerit, atque
Monſtrarit ſomnum Mortalibus, atque docendo
Cuncta illuſtrarit, Cæleſtia Regna ſubibit
Nubibus inuectus.

12 Erithræa reliquit huiuſmodi Carmine.

IESVS CHRISTVS DEI FILIVS SERVATOR.

Iudicij in ſignum Tellus ſudore madeſcet,
Et Rex æternus ſummo deſcendet Olympo,
Scilicet vt carnem, Mundumq; vt vindicet omnem.
Vnde Deum fidi, diffidenteſque videbunt
Summum cum Sanctis in Sæcli fine ſedentem.

Corporeorum Animas Hominum, quo iudicet, olim.
Horrebit totus cum denſis vepribus Orbis:
Reijcient Simulacra viri, gazaſque repoſtas.
Exuretque ignis terras, cælumque, Salumque.
Incendentque fores anguſti carceris Orci:
Sanctorumque omnis caro libera reddita lucem
Tunc repetet: ſemper cruciabit flamina ſceleſtos.
Vtque quis occultè peccauerit, omnia dicet:
Sub lucemque Deus reſerabit corpora clauſa.

Dentes

℟ *Dentes ſtridebunt, crebreſcent vndique luctus.*
Et lux deficiet: Solemque, nitentiaque aſtra
Inuoluent tenebræ: tum Lunæ ſplendor obibit.

Foſſas attollet, iuga deprimet, ardua, montes;
Impedietque nil mortales amplius. Altum
Longa carina freta non ſcindet: Montib. arua
Ipſa æquabutur Nam fulmine torrida. tellus.
Vnaq; & ſicca fontes, fluminabiabunt:
Siderisq; ſono triſti tuba clanget ab oris.

Stultorum facinus mærens, Mundiq; dolores.
Et Chaos oſtendet, & Tartara terra debiſcet.
Regeſque ad ſolium ſiſtentur Numinis omnes.
Vndaque de cœlo fluens ignea ſulphure mixto,
Atq; omnes homines ſignum præſigne notabit.
Tempore eo lignum, cornum per amabile fidis,
Oppoſitus Mundo Caſus; ſed vita Piorum.
Reſpergendo; lauans duodeno fonte necatos. Hucuſque Sibylla.

13 *Lignum hoc* eſt lignum Crucis, quod habet duo brachia Brachium, ſeu Cornu dextrum fidis Chriſtianis multum amabile, ſed ſiniſtrum impijs Mundanis valde oppoſitum atq; terribile. *Aſpergendo fonte duodeno*, ideſt duodecim fructibus Spiritus ſancti, vel miniſterio duodecim Apoſtolorum, *necatos*, ideſt mortuos propter peccatum ſit vita eorum, reſuſcitans illos ad vitam gratiæ, Vel dicamus, *lauans neccatos fonte duodeno*, ideſt omni genere vitiorum: nam duodenarius numerus in ſcripturis, vt plurimum eſt vniuerſitatis deſignatiuus: vel *necatos* duodecim peccatis oppoſitis duodecim fructibus Spiritus ſancti. *Vide Syxtum Senenſem in Bibliotheca Sancta lib. 2. v. Sibilla, vbi refert etiam Græca carmina, ego enim huc ex Græcis tranſtuli, niſi magi notabilia.*

SIGILLVM.

Caſus.

1 C*Onfeſſionis* eſt de iure Diuino poſitiuo. *S. Th. Suppl. qu. 11. 1. 2. Nau. c. 8. num. 2. & ſeqq. & c. 18. numer. 52.*

2 Sigillum non frangitur reuelando Venialia in genere, niſi exaggerentur per grauitatem, vel numerum, puta Titius confeſſus eſt mihi multa venialia, vel grauia venialia. *Diana 5. tract. 11. reſ. 49.*

3 Certum eſt apud omne, quod peccata; & ab eis dependentia cadunt ſub ſigillo Sacramentali. An autem comprehendantur aliæ imperfectione, vel negotia, *Io. Sanchez. diſp. 1. num. 29.* aſſerit non comprehendi, licet ea quis narraret ad ſe accuſandum: ſed ad eas cælandas ſolo naturali Sigillo teneri.

Bonacina tamen, Diana, & alij tenent, ea omnia cadere ſub Sigillo, ex quorum reuelatione poſſet ſequi damnum, vel pudor Pœnitenti.

4 Sigillum authenticum, cui creditur, quandiu contrarium non oſtenditur, dicitur, vel Epiſcopi, vel Capituli, vel alicuius Principis ſæcularis, vel Vniuerſitatis, ſiue etiam ipſius Notarij, quando talibus de conſuetudine creditur. *gloſ. c. Ex litteris. Ver. Sigillum. De fide inſtrum.*

5 Sigillum Capituli teneri debet ab eo, cui mandabit Epiſcopus, 1602. Fondi 15. Martii 20.

SIGNA.

SIGNATVRA.

1 AD *Signaturam* Iuſtitiæ recurritur in cauſis, quæ afferre poſſunt perpetuum præiudicium; 1577. Volterra 12. Iun. fol. 14.

2 Signatura Iuſtitiæ non committit cauſas, quæ pendent in S. C. vel coram eius Delegatis, 1613. Nullius Caſteldurante, e Cremona, 30. April. 41.

3 In reſcriptis Signaturæ Gratiæ non attenditur extenſio Regentis, ſed ſola Signatura Papæ, ad differentia in Signaturæ Iuſtitiæ. *Othob. dec.* 207. *

SIMONIA.

Baptiſmus. Epiſcopus. Excommunicatio. Papa.

1 S*imoniæ* crimen æquiparatur crimini hæreſis, & læſæ Maieſtatis. *Baiard. ad Clar.* §. *Simonia num.* 20.

In cuius comparationem cætera crimina pro nihilo reputantur, *c. Per tuas* 32. *De Simon.*

2 Accipiens aliquid pro conſilio, vel doctrina non videtur committere Simoniam, vt probabilius cenſuit in Coll. lect. ad Prou. 25.

3 Vendere beneficia non ratione tituli, ſed ratione fructuum, non eſt Simonia contra ius Diuinum, ſed tantum contra Ius Canonicum & ſi fiat auctoritate Papæ, qui ſeparare poteſt fructus à titulo, nulla eſt Simonia; quia Papa liberam, & plenam diſpoſitionem habet in omnibus beneficijs.

Quod vendere beneficia ratione fructuum non ſit Simonia, niſi quatenus prohibetur à Iure Canonico, patet à ſimili in vaſis ſacris, quæ vendi poſſunt ratione materiæ tantum.

Item in Beneficiorum permutatione, in reſeruatione Penſionis, in reſignatione in fauorem Tertij quæ ſi fiant ſine Superioris auctoritate, ſunt, vel præſumuntur Simoniaca; cum ea vero non *cap.* 2. *De Præben. in* 6. *Clem.* 1. *Vt lite pend. gloſ. cap. Ex parte. De off. Delegati. Turrecrem in c. latorem* 1. *quæſt.* 1. *Panorm. in c.* 1. *De Simon. & in repetit. ſuper c. Extirpandæ* §. *Qui vero. De Præben. num.* 37. *& in cap. Cum pridem de pact. num.* 11. *Caietanus in opuſculis tomo* 2. *tract.* 9. *quæſt.* 1. *Sotus lib.* 2. *de iuſt. & iure, quæſt.* 7. *art.* 5. *Nau. cap.* 23. *num.* 108.

4 Supradictorum ratio eſt, quia ſimoniam Iure Diuino prohibitam etiā Papa committere poteſt: prohibitam vero iure tantum humano nec Papa committit nec committitur in Romana Curia in ijs, quæ fiunt ſciente & annuente Pontifice. *Et hoc modo intelliguntur gloſ. & Bart. in l. Barbarius, ff. de off. Præſid. & in l.* 1. *ff. n. Ad l. Iul. de ambitu*, quod Simonia, & lex Iulia de ambitu non habent locum Romæ. *Decian. tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 84. *num.* 9. *Clar.* §. *Simonia, num.* 6. *& ibi Baiard. num.* 16.

5 *Probatio* in crimine Simoniæ ſufficit, quæ fiat per ſigna, & coniecturas. *Clar. l. c. n.* 12.

6 *Pœna*. Quando quis dedit vel recepit pecuniam pro aliqua gratia circa beneficia, Simoniacorum pœnas tenetur ad reſtitutione fructuum etiam ante Iudicis ſententiam. *Farin. pract. crim. quæſt.* 111. *num.* 345. *Bonac. de Simon. qu.* 7. *pun.* 4. *num* 4.

7 Datum per Simoniam applicatur illi Eccleſiæ, cui per talem dationem facta eſt iniuria. *Baiard. num.* 6.

8 Clericus Simoniacus priuatur Beneficio. *Clar. num.* 10.

9 *Excuſatio*. Vexatus in Iure acquiſito ſuper ſpiritualibus aut annexis, poteſt vexationem ſuam redimere pecuniam dando, *Rota in gloſſa c. Cum dilectus* 28. *il primo, de Simon.* Et repetere pecuniam ſic datam.

Hinc eſt; quod cum in graui neceſſitate mihi negantur iniuſte Sacramenta,

vexationem meam redimere poſſum pecuniam dando, vt dixi *in lib.4. Inſtit. Ciuil. tit.8. num. 26.*

At ſi vexetur in iure acquirendo, nõ poteſt abſque ſimoniaca labe vexationem redimere, *c. Matthæus. De Simon.*

Hinc S. D. N. Alex. VII. in conſt. quæ incipit Inter grauiſſimas, edita 2. Maii 1656. declarauit incurrere in cenſuras conſt. de datis, & promiſſis etiam eum, qui dat pro redimenda vexatione.

10 Pecunia data, vel accepta pro impenſis, vel pœna excommunicationis, vel abſolutionis, per Iuriſdictionem Eccleſiaſticam impoſita, non facit ſimoniam: quia non accipitur pro ſpirituali, ſed pro pœna delicti. Quæ ſi non erogetur locis pijs, peccatur contra Conc. ſed non peccato ſimoniæ, *S. Th. 2. 2. qu. 100. 2. 3. Nau. cap. 23. num. 101. verſ. Septimo.*

11 Dare ſpirituale pro temporali, vel econtra, etiam in materia beneficiali, ex mera obligatione antidorali, ſeu gratitudinis, non eſt ſimonia, ſicut nec promiſſio generalis, quæ ſolum indicare ſolet vrbanitatem, vel gratitudinem, etiam ſi in tradendo dicta obligatio antidoralis intendatur, dummodo expreſsè non deducatur in pactum. *Bonac. tom. 1. de ſimon. diſp. 1. quæſt. 6. pun. 1. n. 1. 2. 3. 7.*

SINDICVS.

Procurator.

SOCIETAS.

Soluls.

1 Eſt *duorum* pluriumue conuentio honeſte contracta ab vberiorem quæſtum, & commodiorem vſum. *Oinot. de ſoc. in princip. num. 2.*

2 De ſocietate officiorum dixi lib. 3. Iperialium inſtitutionum tit. 26. nu. 10. & ſeqq.

3 Socij Viſitatorum eligi debent de eadem Prouincia viſitanda, vel ſi id minus fieri poſſit, ex aliqua viciniore, 1642. Oliuetani 11. Decemb 330.

SODOMIA.

1 Eſt *coitus* perſonarum eiuſdem ſexus.

2 Non eſt caſus reſeruatus, niſi quando eſt completa, & conſummata, nempe quod ſit effuſum ſemen intra vas, *Arg. c. fin. de ſponſ.*

Nam cum reſeruatio ſit odioſa, ſtrictè explicanda eſt. Idem eſt ad incurrendas alias ordinarias pœnas, quia lex puniens delictum, requirit illud eſſe conſummatum, præſertim quando verba legis ſunt generalia, & abſoluta de illo delicto, *Bonac. de matrim. qu. 4. pun. 11. prop. 2. verſ. Aduertendum eſt ſecundo. De quibus dixi lib. 4. Ciuil. tit. 18. num. 72*

3 An autem ſodomia cum Muliere ſit caſus reſeruatus, tam affirmatiua, quam negatiua probabilis, *Bonac. l. c. n. 2. verſ. Vtrum vero. Diana 2. tr. 15. reſ. 29.*

4 In caſum tamen reſeruatum Sodomiæ incurrit tam Agens, quam Patiens, *Diana 1. tr. 10. reſ. 26.*

5 Sodomia, ſicut, & alia luxuriæ peccata, poteſt adiunctam habere diſtinctam ſpecie malitiam; vt ſacrilegij, quando committitur cum Religioſo, vel cum Clerico in ſacris conſtituto, vel cum habente votum caſtitatis; aut adulterij, quando fit cum coniugato; aut inceſtus, quando fit cum conſanguineo, vel affine intra ſecundum gradum, &c. Vnde explicandum eſt in confeſſione, vtrum copula ſodomitica habita ſit à maſculo cum maſculo, vel à maſculo cum fœmina, cum in poſteriori ſola pars repugnet, in priori vero pars, & ſexus *Add. Toleti lib. 5. c. 13.* Contrarium tamen vt probabile refert *Diana 1. tr. 7. reſ. 2.*

6 Item eſt exprimendum, an ſit habita cum habente votum caſtitatis, vel contra voluntatem alterius, vel cum conſan.

ſanguineo, aut affine in recta linea vſq; in infinitum; in tranſuerſali vero vſq; ad ſecundum gradum. Non tamen ſi in linea cognationis, legalis, vel ſpiritualis, niſi quatenus ſociorum in crimine ſalutem tenebatur ex iuſtitia procurare, vt Parochus Dominus, &c. *Bonac. de matr. q. 4. pun. 11. num. 2.*

7 Nec eſt neceſſario explicandum, commiſſum fuiſſe cum Virgine. *Idem ibid.*

8 An vero quis agens, vel patiens fuerit: quidam negant; quia licet hæc circumſtantia aggrauet, vel minuat, non tamen mutat ſpeciem. *Diana 3. tr. 4. reſ. 159. & 6. tr. 6. reſ. 36.*

Quidam tutius, & probabilius affirmant, cum agens effundat etiam ſemen, quod videtur ad ſpecificum ſeu indiuiduale quid ſpectare. *Vide Lugo, vel eum ad verbum referentem. Diana 6. tract. 6. reſol. 26.*

9 An vir incipiens actu præpoſtero cognoſcere vxorem, & poſtea perficiens copulam in vaſe debito, peccat mortaliter, quidam negant quidam probabilius affirmant, *Bonac. tom. 1. de matr. q. 4. pun. 11. n. 12.*

10 Galuinus, Ariſtoteles, & alii Philoſophi in Gentilitate Magiſtri, omnes ſodomitæ fuerunt, excepto Platone, qui amore veritatis contemplandæ abſtinuit ab omni delectatione venerea. *S. Th. 2. 2. q. 152. 13. Barboſa alleg. 44. n. 3.*

S O L.

Hæreſis 2. §. 12.

1 SEcundum Nazianzenum, & Bedam nihil aliud eſt, niſi vnio totius lucis creatæ prima die.

2 Sol non eſt calidus, niſi æquiuocè: ſicut ſolium infelix dicitur, & arenæ ſteriles. *S. Th. 1. q. 13. 5. 1. Oreg. de Deo tr. 1. cap. 3. §. Nam ſol.*

Contraria tamen antiquorum Patrum, quod Cæli ſint de materia aquea, Sol verò de materia ignea iuxta illud. *Iam Sol recedit igneus.* & per conſequens ſit formaliter calidus, improbabilis non videtur Saliano die 4. Mundi.

S O L I D V S.

Scutum.

EST *nummus aureus*, qui olim æquiualebat decem, & ſeptem Iulijs; ſed hodie de conſuetudine pro ſcuto monetæ ſumitur, & ſic donatio vltra quinquaginta monetæ ſcuta requirit inſinuationem, *De quo lib. 2. ciuil. tit. 7.*

S O L V S.

Epiſcopus. Regulares.

1 ORdinarius non poteſt procedere contra Regulares ſolos incedẽtes, ſine ſpeciali commiſſione S. C. ſed eorum ſuperiores monere, 1599. Genoua 18. Maij 45. 1607. Rimini 17. Febr. 15.

2 Regulares extra habitatum poſſunt intercedere ſoli, & etiam intus, qui ſunt officiales, 1602. Caſſinenſi 2. Augusti 49.

Et in oppidis non multum amplis, 1601. Gubbio 15. Sept. 71.

S O R O R.

Abbatiſſa. Conuerſa.

1 DVæ *vel ſecunda Soror*. Decretum, quod germana Soror non poſſit alteri in officio, præſertim Abbatiſſatus, immediatè ſuccedere; ſed trienium intercedere debeat, approbatur, 1600. Milano 21. Iun. 47. 1645. 11. April. 47. *v. Abbatiſſa*.

2 Soror in locum alterius ſubrogandā, tenetur ſoluere dotem, quæ ſoluitur tempore ſubrogationis, non quæ

ſoluebatur, quando ingreſſa eſt altera Soror, 1602. Nola 6. Aug.52.

3 Poteſt ex gratia veſtiri Monialis intra numerum cum dote ordinaria, non obſtante quod ibi habeat alteram Sororem germanam cum multis Conſobrinis, 1601. Vercelli 15. Maii 61.1620 Imola 19. Nou.287.

Et ſi de rigore Iuſtitiæ ſecunda Soror deberet ſoluere dotem duplicatam,1603. Arezzo 27. Oct.81.

Maximè ſi vltra Sororem habeat etiam ibi Amitam, 1601. Foligno 2. Ian. 24.

4 Secunda Soror in loco numerario admitti poteſt ſine licentia S. C. preterquam in Ciuitate Florentiæ, vbi prohibetur per Breue Clem. VIII. 1603. Forlì 26. Nou.69. 1620. Imola 10. Nou.287.

In quo diſpenſat S. C. ex conceſſione Pauli V. 1605. 13. Oct.69.

5 *Tertia* Soror recipi non poteſt in eodem Monaſterio licet Regularibus ſubiecto, ſine licentia S.C. 1596. Arezzo 4. Nou. 105. 1600. Modena 11. Aprilis 29.

Quam concedere non ſolet in illis Monaſterijs, in quibus numerum Monialium eſt exiguus, 1599. Lucca 8. Mar.18. 1603. Monopoli 23. Dec.99. 1609. Lanciano 15. Maii 30.

Aliquando voluit, vt Moniales eſſent centum ad minus, 1604. Napoli 17. Maii 39. Mileto 31. Mar.26.

Aliquando 150. 1616. Piſtoia 20. Dec. fol. 191. à tergo.

Aliquando contenta fuit de 28. 1622. Spoleto 30. Sept.230.

6 *Dotem* triplicatam ſoluit tertia Soror, ſi numerus Monialium ſit minor 90. ſi vero maior, admittitur cum duplicata, 1602. Bologna 23. Apr. 24.

Si verò Pater ſit benemeritus, &c. admittitur etiam cum dote ordinaria, 1604. Venetia 26. Oct. 66. 1608. Faenza 12. Mar.30. &c.

Vel ſi inuenitur veſtita cum dote ordinaria & habet alia requiſita, 1602. Modena 10. Decembris 85.

7 *Vocem* actiuam, vel paſſiuam non habet tertia Soror, niſi poſt mortem alterius ex primis, 1646. Napoli 22. Iun. 39. &c. Siracuſa 17. Aug.43.

Poteſt tamen habere alia officia, quæ dantur extra Capitulum ſine ſuffragijs Monialium, 1600. Modena 11. Aprilis 29.

8 Aliquando tertijs Sororibus fuerunt voces ex gratia conceſſæ, maximè vbi magnus eſt numerus Monialium, 1606. Genoua 8. Mar. 33. 1650. Crema 10. Iunij 14.

Vel per renunciationem alterius Sororis ſenioris; 1652. Genoua 15. Nouemb.12.

9 Tertia, & quarta Soror habent præcedentiam à die profeſſionis ſicut aliæ, 1600. Modena 11. Apr.29.

10 Conſuetudo non recipiendi in eodem Monaſterio tres Conſobrinas laudabilis eſt, 1588. Como 1. Iulij 51.

11 *Quarta Soror* multo minus recipi poteſt in eodem Monaſterio ſine licentia S. C. 1600. Modena 26. Ian.10.

12 Tertia, & quarta Sorores ſunt priuatæ vocibus vſque ad mortem alterius ex primis duabus, 1600. Modena 26. Ian.10.

Sicut ſi recipiantur quarta, & quinta Sorores, tres vltimæ manent ſimiliter ſine voce, 1614. Piſtoia 22. Sept.113.

13 Prohibitio recipiendi ad habitum plures Sorores, quam duas, non prohibet, ne recipi poſſint in educationem, 1622. Iſernia 11. Ian.6. Palermo 6. Maii 90.

SORTILEGIVM.

Dæmon Inquiſitor.

SPO-

SPOLIVM.

Penſio. Teſtamentum.

1 SPolia Perſonarum Eccleſiaſticarum, ſine teſtamento, vel facultate teſtandi, decedentium, ad Cameram Apoſtolicam ſpectan. *Pius IV. conſt.* 8. *Graue nobis.*

Exceptis ſupellectilibus vilioribus, ſi Clericus habitabat in loco beneficij, vt ſedilia ſine corio, vel ornamento lacus, fulcra, dolia, &c. Item Miſſalia, & alia ad Diuinum cultum deſtinata, quæ non computantur inter Spolia, nec hæredibus cedunt. Pius V. conſt. 42. *Rom. Pontificis.*

Sed ſuppellectilia debent futuro ſucceſſori reſeruari, ad cultum verò Diuinum dedicata, Eccleſia: conſignari: prout hæc, & alia ad Spoliorum materiam pertinentia latius dixi lib. 3. Ciuilium tit. 1. n. 72.

2 Teſtandi facultas non ſuffragatur Clericis extra reſidentiam decedentibus, quo minus eorum bona ſpolio cedant. *Pius IV. conſt.* 91. *In ſuprema.*

SPONSALIA.

Educandæ Matrimonium.

1 SI ſponſa litigat ſuper ſponſalibus, ſponſus nihil eo loci poſſidens cogitur inſtante parte præſtare cautionem de non diſcedendo, durante lite, 1593. Rimini 16. Mar. 73.

2 Cohabitatio ſponſorum ante contractum Matrimonij per verba de præſenti punibilis eſt Viſitationes autem, & conuerſationes minimè, præſertim in præſentia conſanguineorum 1588. Trani 25. 25. Octob. 216. 1589. Caua 26. Aug. 270. 1590. Trani 15. Maij 116. 1635. Ruuo 14. Dec. 111. 1636. Coſenza 15. Febr. 15.

3 A diuitibus non exigatur vltra 2. ducatos nomine pœnæ, quæ Pauperibus in pœnitentias ſalutares commutetur 1600. Lec. 21. Aug. 86.

4 Educandæ matrimonium contrahere volentes deſponſari debent extra clauſuram, in eam amplius non redituræ ſine licentia ſanctæ Sedis, 1595. Catanxaro 15. Febr. 436.

Immo Ordinarius habita notitia, quod educandæ contraxerint ſponſalia, debet eas à clauſura dimittere, 1634. Piacenza 13. Ian. 9. 1635. Coſenza 9. Nouemb. 348.

5 Abbatiſſa, quę ſponſalium Inſtrumentum cum educanda fieri permittit ad crates, deponitur ab officio, voceque actiua, & paſſiua 1599. Aſſiſi 20. Septemb. 87.

6 Si ſponſam de licentia S.C. in clauſura degentem ſponſus viſitet abſq; eiuſdem S. C. facultate, quæ raro conceditur, & multo magis ſi præfatus ſponſus circa Monaſterium cantet, vel ſonet ipſa ſponſa debet à clauſura dimitti, 1696. Nap. 25. Feb. 171. 1588. Montepulciano 8. Iulij 52. 1604. Pauia 15. Dec. 96. 1627. Nap. 23. April. 177. 1650. Piacenza 27. Martij 26.

† Iubente Sanctiſſimo D.N. propoſitum fuit in S. C. C. An ſponſalibus validis ab initio contractis, deinde verò mutuo conſenſu diſſolutis, ſit ſublatum impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis? Et pluries propoſito dubio, ac maturè examinato, tandem ſub die 6. Iulij 1658. Em. Patres in antiqua eiuſd. Cong. ſententia conſiſtentes cenſuerunt, non eſſe ſublatum.

Cuius ſententiæ vna cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus eiuſdem Cong. in hac materia reſponſis, facta relat. ad Sanctiſſ. S. Sua ſub die 10. eiuſd. menſ. præd. Cong. reſolutionem probauit, eamdemque deinceps in dubium reuocari vetuit.*

tia fieri, ſi opus ſit, 1601. Mantoua 14. Febr. 80.

SPONSIO.

E*St licita* ſicut, & ludus, ſi abſit dolus, & diſſimulatio. Propterea qui ſcit, rem, pro qua ſpondet, ita ſe habere, peccat, & tenetur ad reſtitutionem rei per talem ſponſionem acquiſitę, niſi ſuam ſcientiam alteri manifeſtauerit.

Item eſſe poteſt illicita ratione malæ circunſtantiæ, ſcandali, ſeu periculi, vt ſi quis ſpondeat Titium hoc anno occidendum.

Item ſponſio circa vitam, mortem, ſeu creat. ſummi Pont. vel promot. Card. eſt prohibita à Greg. XIV. ſub excomm. latæ ſent. ſumm. Pont. reſeruata *Bonac. de contr. diſp. 2. q. 3. pun. 2. nu. 18.*

SPONSVS.

Coniux. Matrimonium, Sponſalia.

SPVRIVS.

Illegitimus.

STATVS.

A*D traſmittendum* ſtatum Monaſteriorum non debet Ordinarius facere proceſſum, examinare teſtes, vel aliquas expenſas afferre Monialibus; ſed eum è libris extrahere, gratiſque tranſmittere, 1646. 11. Maij. 10.

STATVTVM.

Argumentum. Confraternitas. Matrim. Verbum.

1 S*Tatuta* à Sanctiſſimo confirmata, mutari non poſſunt, 1601. Oria 8. Ian. 21.

2 Laicalia non debent ad Eccleſiaſticos extendi, ſed alia ſimilia in ſubſtantia fieri, ſi opus ſit, 1601. Mantoua 14. Febr. 80.

STERILITAS.

Abortus.

STIPVLATIO.

Notarius.

STVDIVM.

Canonicus 23. Clericus. Doctor. Lex. Parochus.

1 D*Ocentes*, & audientes ſac. Theologia, & ſac. Canones, quinquennali fructuum beneficiorum ſuorum perceptione in abſentia gaudent. *Conc. Trid. ſeſſ. 5. cap. 2. De reform. Eman. Sà. Reſidentia 8. Nau. c. 21. n. 58. & 121.*

Diſtributiones tamen percipere non poſſunt, quæ ſolis intereſſentibus dantur, excepta cauſa infirmitatis, vel vtilitatis Eccleſiæ, *c. De cætero 7. De Cler. non reſid. c. Licet, 32. De Præben.*

Niſi Beneficium in ſolis conſiſtat diſtributionibus quotidianis: quia tunc illas perciperet, dempta tertia parte, quæ accreſcit intereſſentibus, *vt ſupra v. Canonicus n. 19.*

Nullo tamen caſu dantur abſentibus diſtributiones. Anniuerſariorum ex Cong. Conc.

Niſi Pœnitentiarium placeat excipere, qui dum audit confeſſiones in Eccleſia, cenſetur præſens in choro, vt dixi in Can. lib. 5. titul. 38. De Pœnit. & Remiſſ. nu. 12.

Verum hodie Parochus ratione ſtudij non poteſt abeſſe. *Ex S. C. Bona. de Var. tract. di 5. pun. 5. num. 16. Bar. al. 56. num. 30.*

STV-

STVPRVM.

STuprator non tenetur ante ſententiam Iudicis Virginem à ſe defloratam omnino dotare, quia id pœna eſt: Pœnam autem ante ſententiam luere non eſt neceſſe. *Nau. c. 16. n. 17.*

STYLVS.

Conſuetudo.

SVBCOLLECTOR.

Exemptio. Parochus. Proceſſio. Ratio.

1 PRiuilegium Subcollectorum non ſuffragatur illis, qui non reſident in diœceſi, cuius ſunt deputati ſubcollectores, 1624. Piſtoia 9. Febr. 33. 1647. 13. Maij 5.

Immo S. C. non probat, quod quis deputetur Subcollector in aliena diœceſi, 1625. Piſtoia 9 Septemb. 99.

Et ſic deputati non ſunt exempti ab Ordinar. loci, vbi beneficium habent 1645. Venaf. 8. Dec. 6.

2 *Curam*, vel aliud ſeruitium Eccleſiarum perſonalem reſidentiam requirens, obtinentes, non debent deputari Subcollectores: & ſi deputantur, non ſunt exempti, quo ad onera beneficij, 1597. 10. Martij 21. 1606. Aſcoli di Puglia 19. Aprilis 30. 1614. Acerra 23. Maij 42.

Vnde Epiſc cogere poteſt eos ad reſidentiam, & ad ſoluendum punctaturas, 1614. Martij 20. Iunij 59. 1617. Auellino 12. Maij 87.

3 Quod autem dictum eſt de Curatis, intelligitur etiam ſi ſit Archidiaconi, vel Archipresbyteri, vel in alia dignitate conſtituti, 1652. Napoli per Motula 23. Aug. 31.

4 Et ideò amoti, vel amplius non ſeruientes, non gaudent exemptione ab Ordinarij iuriſdictione. *Sac. Conc. Cong. 14. Apr. 1646.*

5 In eo autem, quod concernit curam Animar. & adminiſtrat. Sacramentor. nec ſeruientes ſunt exempti, 1601. Triuento 22. Maij 140. &c.

† Item S.C.C. ſępius cenſuit in qualibet diœceſi non eſſe deputandum niſi vnicum Subcollectorem, qui rationem Beneficiorum extra illam non habeat reſidentiam, præſertim ratione Animarum curæ. Nec illos exemptione gaudere in concernentibus onera Diuinor. officiorum, Miſſar. adminiſtrationis Sacramentor. vel bonorum Eccleſiar. & ſimilium, ne in cauſis Ciuilibus, *Sorana 23. Martij 1658. Sutrina, & Nepeſin. 14. Decembris 1658.*

6 Si adminiſtrauerunt redditus Capitulares, compelli poſſunt ab Ordinario ad reddendas rationes: Sed ſi fuerint in fraude deprehenſi, ouniuntur à ſuo Iudice, 1646. 8. Iun. 3.

7 Poteſt item Epiſc. exequi ſuam ſententiam latam contra ſuum Cleric. antequam eſſet ſubcollector, vel etiam poſt, ſi antea fuerat inceptum iudicium, 1617. Policaſtr. 12. Maij 87. 1626. Squillace 30. Maij 66. 1628. Gerace 24. Martij. 33.

8 Remotus ob demerita, declarandus, non amplius gaudere priuilegijs, 1624. Brindiſi 20. Iulij 99. *Nec repugnare videtur Conſt. Vrbani VIII. ſupra relata v. Exempto n. 6.*

9 Qui fuit Subcollector, renunciare poteſt priuilegijs Subcollectoriæ, 1645. Strongoli 2. Iunij 13.

† SVBDIACONVS.

1 SVbdiaconus ordinatus, dum haberet dilucida interualla, tenentur ad continentiam, ſecus ſi in furore, niſi antea propoſitum habuiſſet eius ordinis ſuſcipiendi: nullo tamen caſu di-

ſpenſatio concedenda. *C. C. Segobien.lib.* 15. 224. 23. *Decembris* 1587.

2 S. C. C. cenſuit, Subdiac. qui in vim diſpenſationis Apoſt. cum vidua matrim. contraxit, & penſiones Eccleſiaſt. obtinet, gaudere priuil. fori. *lib.* 58. 427. *Pro Archid. Tolet*;

SVBDITVS.

Metus. Seruus.

SVBHASTATIO.

Venditio.

PRo *Cauſis* Ciuilibus non debent Subhaſtari bona pior. locor. ſine licentia S. Sedis, ſine qua non potuerunt obligari, 1648. 24. Ap. 23.

SVBREPTIO.

Obreptio.

† Quando ſubreptio litterar. Apoſt. eſt euidens, non exigitur alia declaratio *c. 2. de Confir.* *

SVBSCRIPTIO.

1 REquiritur in Contractibus de rebus Eccleſiaſticis. *gloſ. c. 1. verſ. Vel Subſcripſit*, 96. *diſt.*

Et in alijs, de quibus per Bart. in l. Diuus 15. §. Item Senatus, ff. nu. de fal.

Hoc tamen in ſcripturis publicis de conſuetudine non ſeruatur: in quibus non ponitur Subſcriptio neque Partium, neque Teſtium *Rota apud Farin. par. 1. tom. 1. deciſ. vt latius dixi in Rubric. Ciuilium num.* 11.

2 Subſcriptio diuerſorum nominum per eamdem manum ſuſpecta eſt, 1601. Venetia 5. Februarij 40.

3 Subſcriptio Epiſcopi fieri debet cum nomine Eccleſiæ, non cum cognomine Familiæ, 1602. Volturara 25. Octobris 113. 1601. Venetia 5. Februarij 40.

4 Dum aliquis litterarum neſcius ſubſcribere debet, ante Subſcriptionem ab alio ſuo nomine faciendam faciat propria manu ſignum Crucis † *l. fin. C. de iure delib.*

Vel poteſt tenere typum ſui nominis, & cognominis, vt latius ex Rota lib. 2. Ciuilium tit. 1. num. 28. §. 3.

SVBSTITVTIO.

Pater.

1 VVlgaris tacita, facta hoc modo. *Titium, Caium hæredes inſtitut, eoſq; inuicem Subſtituto*, adita hæreditate, expirat. Vnde legitimi Coheredis hæredes ſuccedent Cohere di morienti, non autem Cohæreres, ſi Defunctus iam hæreditatem adierat: ſi vero non adierat, tunc Coheres admittitur *l. poſt aditam, C. de impub. & alij ſubſt. Oin. de vul. ſub. in princ. n. 9. & 10.*

2 Subſtitutio vulgari expreſſa contínet tacitè pupillarem: vnde ſi filius adita hæreditate, ante pubertatem deceſſerit, Subſtitutus admittitur ex tacita, ſeu præſumpta Pupillari. *Oinot. lib. 2. n. 12. & de Pupill. ſubſt. num. 4.*

3 *Fideicommiſſariè* ſubſtitutus, ſi primus hæres deceſſerit ſine liberis, excluditur per Monaſterium, vel Eccleſiam, *gloſ. c. Raynutius 16. v. Si abſq; liberis moreretur De teſtam.*

Hoc tamen multas patitur limitationes, quas enumeraui. *lib. 3. Ciuil. Inſtitut. tit. 1. n. 97.*

4 Hæc ſubſtitutio expirat, ſi Inſtitutus tempore mortis liberos habeat ſuperuiuentes, licet ipſi liberi poſtea deceſſerint. *l. Lucius la ſeconda: ff. i. de hær. inſt. l. Generaliter, & l. Antepenult. ff. i. de Inſt. & ſubſtit. l. Cum acutiſſimi, ff. i. de fideic. & l. Cum Auus, l. Hæredes mei, §. cum ita*,

ita, ff. i. *Ad S. C. Trebell. Bald. conſ. 398. n. 1. lib. 4. Surd. conſ. 67. n. 1. vol. 1. Tuſc. concl. 791. tom. 7.*

5 Fideicommiſſarie ſubſtitutus alienare non poteſt, niſi in caſu, quo bona ſuę legitimæ, ac Trebellianicæ non ſufficerent pro dote, vel donatione propter nuptias conſtituenda, vel pro neceſſitate famis, vel alia vrgentiſſima, cum decreto Iudicis, *Auth. Res quæ, ſub l. fin. l. Comm. de legat.*

Libertatem tamen præſtare poteſt pretio ſoluto. *Vide quæ dixi lib. 2. Inſtit. Ciuil. tit. 8. n. 11. & ſeqq. & ſupra Alienatio 6.*

SVCCESSIO.

Filius. Hæres. Illegitimus. Iudæi. Occiſio. Subſtitutio.

† SVFFRAGANEVS.

Penſio.

1 NOn debet Suffraganeus, vel eius Vicarius prohibere, ne ſibi pręſententur comparationes, citationes, vel Inhibitiones, à Metropol. expeditæ, niſi per manus certar. Perſonar. quę ad huiuſmodi miniſterium ab ipſo Suffraganeo ſunt deſtinatæ, *1619.* Spalatro 12. Aprilis 56.

2 Hodie Suffraganei non tenentur amplius, niſi pro Concilio Prouinciali, neque cuiuſcumq; conſuetudinis, etiam immemorabilis ad Metropolim accedere, neq; etiam Procuratores mittere, *Tr. ſeſſ. 24. c. 2. Greg. XIII. ex Cong. Conc. 14. Oct. 1578. lib. 77. 75.*

Nam neque de Iure antiquo Archiepiſcopus cogere debet Suffraganeum ad ſe ſæpe venire, lib. 77. 12. v. Nuncio.

SVPERIOR.

Abbatiſſa. Conſeruatorium. Diſpenſatio. Generalis. Iuriſdictio. Obedientia.

1 NEc priuilegia, nec prærogatiuæ, nec vox, & ne quidem Superioris nomen conuenit ei, qui ignorans electionem de ſe factam, non capeſſiuit adminiſtrationem 1646. Trinitarij 5. Octobris 28.

2 Minimorum Superiores ſunt annales, & deinde vacant per alium annũ Si verò concedatur eis aliqua prorogatio, ſufficit, ſi vacent per illos menſes, qui intercedunt vſque ad ſolitum Capitulum, ſiue Diætam, 1631. 16. Maii.

3 Vtilitas. Quilibet res perficitur per hoc, quod ſubditur ſuo Superiori: ſicut Corpus per hoc, quod viuificatur ab Anima; & aer per hoc, quod illuminatur à Sole. *S. Tomas 2. 2. q. 81. 7. corp.*

4 Non debet multiplicari Superiores ſine cauſa, ſeu neceſſitate, 1648. Fieſole 17. Iulii 18. 1649. 2. Ian. 5.

5 Cuilibet Conuentui dari debet ſuus Superior electiuus, 1647. 13. Septemb. 4.

Qui non remouetur à Generali, 1650. 30. Septemb. 8.

Sed à S. C. ſi facit nouitates, *1601.* Amelia 5. Februarii 39.

In Italia, & Inſulis adiacentibus in ſolo Capitulo Prouinciali eligi, ac deputari debet.

Diſtrictius inhibendo omnibus Fratribus localibus, ne de cætero audeant, ſeu præſumant in proprio Conuentu, vel alibi ad huiuſmdi electionem quouis prætextu deuenire ſub pœnis nullitatis omnium actorum, priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad quæcumque munera, eo ipſo incurrendis; Sed Miniſtros à

præ-

præfatis Capitulis Prouincialibus in poſterum eligendos humiliter recipere, eiuſque debitam obedientiam præſtare teneatur. Conſtitutionibus d. Ordinis, &c. 1653. De mandato Sanctiſſimi, Trinit. 23. Maij 113. Reg. Gouerno 4.

† Generalis, & Prouincialis poterunt intra vnum, & aliud Capitulum Superiores, vel Vicarios vacantibus Conuentibus deputare, qui poterunt habere vocem in futuro Capitulo, ſi id per Conſtitutiones proprias permittatur: quia Concilium circa hoc nihil innouauit. *lib. 131. ad 89. & ſeqq.* v. Generalis.

Etiam paſſiuam, non obſtante vacatione neceſſaria inter vnum, & aliud officium, quia intelligitur de electiuis, non de caſualiter, & quaſi modum prouiſionis vſque ad Capitulum deputatis. C.C. 23. Martij 1658.*

6 *Obedientia*. Superiores non poſſunt omnia licita, & honeſta præcipere, ſed ea tantum, quæ moderata ſunt: quæ enim ſunt maximè difficilia, vt quæ ſe habent velut actus heroici, puta grauiſſimos pati dolores, non cadũt ſub hominum obedientia. *Clau. Reg. lib. 7. c. 9. n. 38. in fin.*

7 Superiori aliquid iuſtè etiam moderatum, præcipienti, non tenemur obedire cum animo, ideſt cum intellectu, & voluntate; ſed ſufficit ei obedire cum actu externo, niſi ſuperior Deus ſit: quia Deo etiam cum interiori mentis motu tenemur obedire. Ratio diuerſitatis eſt, quia mens noſtra ſoli Deo ſubiacet: corpus verò quo ad multa ſubiacet etiam ſuis Superioribus. Intantum verò tenemur alicui obedire, in quantum ei ſubſumus; ſicut etiam in naturalibus Aqua ſi in vaſe admoueatur paruo igni, non ſubeſt virtuti ignis quantum ad exiccari, vel conſumi; ſed fortaſſe ſolum quantum ad calefieri. Si verò projicitur in fornacem ardentem, ſubeſt igni quantum ad vtrumque. Eſt tamen perfectionis obedire in omnibus licitis, non ſolum cum actu externo, ſed etiam cum interiori mentis affectu, & cum promptitudine intellectus, æſtimando ea, quæ præcipiuntur, optima. *S. Thom. 2. 2. q. 104. art. 3.*

8 *Admonitiones*. Superioris aliquid præcipientis eſt examinare præceptorum rationes, non ſubditorum, quibus eſt obediendi neceſſitas impoſita: nam ſi rationes non fuerint ſufficientes, præcipiens apud Deum, & homines reus erit, non obtemperans; dummodo id quod pręcipitur, non ſit manifeſtè malum, vt dixi in *Collect. ad Gen. 3. 2. 5. & Luc. 9. 62. 1.*

Id quod, & Plinius ſolo naturę lumine cognouit. Ita namque reſcribi Cæreali præcipienti, vt orationem quandam Amicis pluribus recitaret. *Sed planè adhuc; an ſit recitandum, examina tecum omneſque quos ego moui, in vtramque partem calculos pone, idque elige, in quo vicerit ratio: a Te enim ratio exigetur: Nos excuſabit obſequium.*

Ex quo etiam illud notandum, non eſſe ſuperbiæ actum in ſubdito, neque contra obedientiæ perfectionem, ſi rationes, & motiua in contrarium ſibi occurrentia ſuperiori proponat: dummodo in hoc faciendo duo diligenter obſeruet.

I. Vt antequam proponent, ſecum diligenter meditetur, & conſideret, an illud proponere conducat ad maiorem Diuini Nominis gloriam: an verò proprium intereſſe tantummodo, vel principaliter concernat. Nec proponat, antequam Deo re commendata, deliberet eam propoſitionem ad maius Dei ſeruitium dirigi videri.

II. Vt poſtquam ſuperiori rationes propoſuerit verbo, vel breui ſcripto, ne memoria labantur, rogans eum, ne ſuæ inclinationi condeſcendat, ſed Diuinæ tantum gloriæ rationem habeat,

tunc certo credat, quicquid ſuperior ſtatuerit, id fore ſecundum Diuinam voluntatem, ac proponenti pro eo tempore melius. Id quod fuſius ex regulis, & Conſtit. Societ. Ieſu proſequitur. *Rodriq. 3. p. tr. 5. c. 15. exerc. ſpirit.*

9 Superior à ſubdito, quem duris verbis corrigere volens, ac modum excedens, læſit, veniam petere non debet ſed à Deo: ne dum nimium ſeruatur humilitas, regendi frangantur auctoritas. *S. P. Auguſt in Regula circa fin. & refertur in c. quando 4. diſt. 86.*

10 Superior qui propalat ea, quæ ſibi ſecreto reuelantur, vel ſcribuntur, ita terret omnes, vt nemo quicquam ei manifeſtare amplius audeat, 1582. Cotrone 19. Septemb. 125.

SVPPLICATIO.

Appellatio.

SVPPRESSIO.

Commendatarius. Conuentus. Monaſterium. Papa. Regularis.

† AD ſupprimendam Religionem vna ex tribus cauſis probari debet, vel quod illius Religioſi doceant falſa dogmata, vel quod ſint ſuperflui, vel quod pro maiori parte ſcandaloſè viuant, & nulla ſpes emendationis affulgeat, maximè ſi aliàs fuerunt auctoritate Apoſtolica reformati P. F. Cong. tit. 4. ad 146. Dum tractaretur de ſupprimenda Religione Scholarum Piarum. *

1 Conuentualium Reformat. 1624. 5. Dec.

Qui ſi non tranſeant ad Capuccinos, Obſeru. vel Conuentual, ſubſunt, nihilominus Superioribus Min. Conuent. retento tamen habitu proprio, & puritate Reg. *Rom. vltim. Febr.* 1625. *fol.* 50.

2 *Schol. Piar.* Relig. reducitur in Congr. ſæcularem ad inſtar Congr. Orat. ſeu S. Philippi Nerij, ab Innoc. X. 16. Mar. 1646. cuius Breue retuli in meo Compend. Regularium.

3 *S. Baſilij de Armenis* Religio ſimiliter, cum facultate tranſeundi ad aliam & cum aſſignatione penſionis quadraginta ſcutorum monetæ Romanæ pro quolibet Clerico, addito onere ſatisfactionis Miſſarum, & viginti pro quolibet laico ſiue Conuerſo. Ab eodem Pontifice 29. Octob. 1650. vt ibidem retuli.

4 Breue ſupprimendi Dignitatẽ primo vacaturam non comprehendit vacaturam per liberam renunciationem 1635. Ciſtereienſi di Toſcana 23. Martij 102.

SVPRANVMERARIA.

Conuerſæ. Dos. Habitus. Nouitius.

1 EPiſcopus non poteſt ſupernumerarias recipere, 1578. Foligno 18. Nou. fol. 8. 1601. Brindiſi 12. Martij 47. Imola 5. Dec. 108.

Neque ſub conditione beneplaciti Sanctiſſimi, 1600. Palermo 12. Decembr. 14.

2 S. Congr. concedit licentiam, modo deponatur antea duplicata dos, 1601. Terni 22. Ian. 33. Genoua 11. Apr. 54. Perugia 25. Iun. 68.

Nec ſufficit, quod antea ſoluerint ordinariam, ſi in Monaſterio erat numerus præfixus, 1603. Meſſina 5. Nouembr. 73. 1604. Meſſina, e Perugia 3. Febr. 13.

3 Aliquando cum ſola dote ordinaria, vel minore quam duplicata, 1601. Imola 22. Ian. 34.

Maximè ſi Puella eſt virtuoſa, puta in cantu 1617. Aſcoli 31. Ian. 24.

Vel ſi ſui ſunt Fundatores, aut Benefactores Monaſterij, vel alias perſonæ bene-

benemeritæ, 1602. Torton. 6. Aug. 53. 1604. Meſſina 9. Mar. 20. Paler. 24. Iulij 22. 1607. Lettere 25. Maij 50.

Vel quod ſit orbata vtroq; parente, 1616. Camerino 29. Apr. 65.

Vel quod ſit Hebræa nuper ad fidem cõuerſa, 1597. Reggio 11. Iulij 81. Nullius Caſtel durante 21. Febr. 41.

Maximè ſi monaſterium eſt commodum, 1604. Camerino 26. Oct. 65.

4 Licentiæ ſupernumerariæ impreſſæ expediuntur pro Choralibus, non autem pro Conuerſis, pro quibus ſunt neceſſariæ litteræ, ſicut etiam pro Choralibus, quando adeſt ſpecialis prohibitio, vel volunt ſoluere minus dote duplicata, 1599. Perugia 24. Mar. 27.

5 Non poteſt impediri, quæ vult ingredi ſupra numerum cum dote duplicata ac ſolita licentia, ſub prætextu, quod ſint multa loca numeraria vacantia, 1619. Piſtoia 12. Martii 94. 24. Maii 175.

SVSPENSIO.

Cenſuræ. Clericus. Epiſcopus. Matrimonium. Ordo. Presbyter. Reus.

1 C*Auſa.* Epiſcopus non poteſt ſuſpendere Presbyterum ſub prætextu ignorantiæ, quando fuit approbatus Romæ, & ab ipſo quoque ad Ordines, & Canonicatum admiſſus, 1600. Terni 17. Ian. 4.

2 *Effect.* Suſpenſus à collatione Ordinum nullum poteſt conferre. Suſpẽſus à collatione mainrum, poteſt conferre minores; ſed ſuſpenſus à collatione minorum non poteſt conferre maiores. *Tolet. lib. 1. c. 45. n. 2.*

Suſpenſus tamen à collatione clericalis tonſuræ non eſt ſuſpenſus à conferendis ordinibus, vel e contra, *Bonac. de cenſ. diſput. 3. quæſtio. ſexto, punct. 2. numero 6.*

3 Suſpenſus à minori ordine ſecundum probabiliorem eſt etiam ſuſpenſus à maiori, ſed non e conuerſo. *Oſtien. C. Dilectus filius. De temp. ord.* Saltem per conſequentiam, vel indirectè. *Dian. 5. tr. 10. r. 5.*

Ita ſuſpenſus ab officio minori, eſt etiam ſuſpenſus à maiori, etiam eiuſdẽ ordinis, ſi officia ſint connexa; alias nõ Diana reſ. 9.

Probabilius tamen eſt, quod ſi ſuſpẽſus à minoribus ſe ingerat in maioribus non fiat irregularis. Tum quia non eſt expreſſum in Iure. Tum quia hæc non videtur vera ſuſpenſio, ſed potius quędam tacita prohibitio reſultãs ex indecentia, vt qui iudicatus eſt indignus minoribus, ſe ingerat in maioribus, *L. Relegat. §. fin. ff. n. de Interd. Sayr. l. 4. c. 3. n. 10. & c. 16. n. 22.*

4 Suſpenſus à minori ordine, non poteſt ad maiores aſcendere, quia videretur per ſaltum promotus. *Abb. c. 1. de Simon. n. 3. Dian. ibid.*

5 Omnis tam officio, quam a beneficio ſuſpenſus, eſt incapax beneficiorum, & prouiſio ei facta eſt nulla, *cap. cum dilectus 8. iuncta gl. v. Caſſauimus De conſuet. Barboſa alleg. 8. num. 14. Nauar. c. 25. n. 133.*

Nec auditur, ſi opponat de iniuſtitia vel nullitate; cum alleget propriã turpitudinem, quod obtemperare noluerit, *cap. Paſtoralis 7. cum gloſ. fin. De Cler. exc. min.*

Quod ampliat Henriq. *in ſumma lib. 3. c. 32.* etiam ſi defectus eſſet occultus ſiue toleratus. *Barboſ. 3. alleg. 72. num. 94.* Quicquid dicat Bonac. *tom. 1. de cenſur. diſp. 3. pun. 2. n. 15.*

6 Suſpenſus etiam occultus cenſetur prohibitus ab exercitio iuriſdictionis; non autem excommunicatus, donec fuerit declaratus. *Nau. c. 23. n. 1. & cap. 27. n. 151. & 152.*

7 *Abſoluere* poteſt Epiſcopus à ſuſpenſione perpetua lata à Iure ob cõtuma-

maciam, vel delictum, non reſeruata; & ſi proueniat ex delicto occulto, etiã reſeruata. *Trid. ſeſſ. 24. c. 6. Tolet. lib. 1. c. 47. per tot.*

SYMBOLVM.

Fides.

SINAGOGA.

Iudæus.

SYNODVS.

Epiſcopus Iudex Magiſter. Vic.

1 Fieri debet ante Viſitationẽ, quando habita non fuit à multo tempore, 1586. Taranto 14. Oct. 778.

† Epiſcopus autem poteſt Synodum congregare ſine conſilio Capituli, 26. *Febr. 1639. Fulginaten. ad 2.*

Not. 1. quod die 13. Aug. 1606. Sanctiſſ. conceſſit C. Concilij facultatem, vt poſſit Epiſcopis pro ſuo arbitrio cõcedere, vt cum non extat cõgruus Examinatorum numerus in diœceſi, alios ipſi deligere extra ſynodum poſſent, donec ſynodus habeatur.

Not. 2. quod in deputatione Iudicũ, & Examinatorum Synodalium requiritur conſenſus Synodi, *lib.* 180. 251. 323. 433.

Qui præſtari poterit tam per vota ſecreta, quam per aperta. *lib.* 107. *Venetiarum* 181.

Not. 3. quod deputatio Examinatoris Synodalis ſub nomine Dignitatis eſt inualida. *Pennen.* 24. *Aug.* 1640.

Puta deputando Archidiaconum, Primicerium, & Pœnitentiarium, eos aliter non nominando, & ſic vt electio tranſeat ad ſucceſſores; quia cenſetur electa induſtria perſonæ, *Cremonen.* 20. *Iunij* 1609.

Not. 4. Canonicum Cathedralis Eccleſiæ poſt dimiſſum Canonicatum durare in Iudicem Synodalem quo ad cauſas cœptas, & commiſſas, dum erat Canonicus. *Interamnen. lib.* 160. 408.

Not. 5. quod ſi Vicarius Apoſtolicus vult celebrare Synodum, debet id exequi ſine interuentu Epiſcopi, 1628. *Lecce 21. Dec.* 115.

Secus ſi Vicarius ſit Generalis, licet Roma miſſus, vt ſupra v. Conuerſus.*

2 Ad Synodum admitti debent ſolum Curati, & Beneficiati, niſi eſſet cõſuetudo, quod interueniret totus Clericus, 1589. Aquila 21. Maij 78.

† Sed ſimplices Beneficiati nõ poſſunt cogi, C.C. Tullen.

† Attamẽ Beneficiatus etiam beneficio ſimplici tenetur ad Synodum accedere, quando in ea agitur de reformatione morum, vel de re ad Clerum pertinente, vel de notificandis decretis in Synodo factis, *C.C. in vna Amalphitana* 24. *Apr.* 1643.

Item in vna Sauonen. 19. Febr. 1628. cenſuit, ſimplices Sacerdotes, & Clericos Beneficiatos in ſynodo interuenire poſſe, præſertim concurrente conſuetudine; non tamen eſſe admittendos ad vocem pro confirmatiode Iudicum, & Examinatorum ſynodalium.*

3 Prælatus loci exempti, ſiti intra fines diœceſis, tenetur interuenire, 1593. Giouenazzo 14. Iulij 176. & Curati nullius, C.C.

† Nam S. C C. cenſuit, Rectores, qui Nullius diœceſis ſunt, teneri accedere ad ſynodum diœceſanum illius Epiſc. qui tamquam proximior poteſt eas Eccleſias viſitare. *Ex c. 9. ſeſſ. 24. lib.* 15. 679. *Foroſempronien. pro S. Laurentio in Campo.*

Alias fruſtra viſitarentur, niſi prius in ſynodo monerentur, & de agendis inſtruerentur, 17. *Aug.* 1589. *lib.* 82. 30.

Niſi ipſe eſſet in quaſi poſſeſſione cõgregandi ſynodũ, 1620. Mileto 10. Nou. 172. 1643. Mileto 22. Sept. 135.

4 Ex-

4 Expenſis proprijs viuere debent Canonici euntes ad ſynodum, non grauare Capitulum, 1595. Sarzana 16. Iunij 45.

5 Decreta, ſeu Conſtit. ſynodales, antequam vſu recipiantur, debent oſtēdi Capitulo, & alijs intereſſatis, eiſque duorum menſium præfigi terminus, vt ſi ſe ſēſerint grauatos, recurrere poſſint ad ipſum Epiſcopum, vel ad Sedem Apoſtolicam 1592. Fondi 4. Dec. 224. 10. Febr. 34.

Non tamen tenetur Epiſcopus ſynodum oſtendere Ciuitati, vel Laicis, antequam promulgetur, vel imprimatur, 1615. Città di Caſtello 14. Apr. 39.

6 Si Epiſcopus nimium differt moderari decreta ſynodi rigidiora, vel cōcedere petitam abſolutionem, S.C. dat eam facultatem Cardinali Legato, vel alijs, 1607. Ferrara 4 Apr. 26.

7 Dum Romæ reuidentur decreta ſynodalia, non conuenit, quod Epiſcopus procedat ad eorum executionem, 1606. Ventimiglia 21. Aug. 67.

† Quæritur, an liceat Epiſcopo ſingulos Presbyteros, & Clericos ad Synodum impreſſam retinendam etiam mulctis cogere?

C.C. reſpondit negatiuè 14. Decemb. 1658.

Et in litteris Viſitationis liminum. Non probarunt Eminentiſſ. Patres, vt Clerici mulcta indicta, cogantur ad ſynodalia decreta typis impreſſa ſibi comparanda.

Sicut à ſimili S. Reg. Cong. non probatur quod Epiſcopus imprimi feciſſet quaſdam Conſtit. pro Monialibus, quas poſtea cogere vellet ad ſoluendum pretium impreſſionis, præſertim ſi cum exceſſu, 1603. Arezzo 19. Aug. 64. *

T

TABERNACVLVM.

Eucharistia.

1 SEu cuſtodia, ſiue Pixis non poteſt vendi, vel pignorari, 1632. Sātiſſima Trinità 27. Aug. 124.

2 Cappuccini retinere poſſunt Tabernaculum ligneum, affabre laborātum, 1646. 13. Iulij 5.

T A L I A.

Dictio.

T A X A.

Cancellaria. Seminarium.

1 DEbet affixa teneri, vbi reſidet Magiſter Actorum, ita vt legi commodè poſſit, 1590. Gallipoli 26. Iunij 169. 1641. Catanzaro 16. Aug. §. 3. 1643. 1. Aug. 87. §. 3.

2 Taxa Epiſcopalis duplicari non debet eo quod cauſa ſit commiſſaria, 1604 Veroli 12. Ian. 2.

3 Quando Curia Epiſcopalis Ciuitatis vnitæ non habet taxam propriam, vti debet alterius, 1617. Noli 5. Maii 75.

Vel Metropolitanæ, quamuis Eccleſia ſit exempta, 1613. Triuento 13. Dec. 107. 1596. Nicotera 11. Aug. 52. 1645. 12. Sept. 2.

T A X A.

FOri Eccleſiarum. Ex decreto Congr. Illuſtriſſimorum, & Reuerendiſſimorum DD. Cardinalium ſuper conſult. Epiſcoporum Per me ex Originalibus decretis aucta, & emendata.

Ad cuius intelligentiam prænotandum, quod *libra* continet viginti, & æqui.

& æquiualet Tareno Regni, *Solidus* verò hic idem eſt, quod *Obolus*, Romæ *Baiocbus*, Neapoli *Granum*: omnes monetæ Imaginariæ. Conſtat autem ſolidus ex duodecim denarijs Romanus ex quinque quatrinis.

CAP. I.

DE MERCEDE VICARII.

§ 1. In cauſis Beneficialibus.

1 PRo *ſententia* alienationis bonorum Eccleſiaſticorum, quæ *ſi in euidentem* dicitur, ſi fuerit Delegatus, vel Commiſſarius, habeat vſq; ad ſummam aureorum centum rei controuerſæ, *aureorum vnum auri*: abinde ſupra vſq; ad quamcumque ſummam, *aureos duos*, iuxta curſum communem Prouinciæ. *Nota tamen, quod quando licentia alienandi conceſſa fuit à S. C. C. præſertim Regularibus, & Monialibus, eſt impertienda ſiue exequenda gratis*: v. ſupra Gratis.

2 Pro licentia vero alienandi *iuxta c. Terrulas* 12. *q.* 2. bononenum vnum pro libra, dummodo non excedat *aureum vnum*.

3 Pro decreto de immittendo aliquem in poſſeſſionem alicuius beneficij virtute litterarum Apoſtolicarum, ſiue ſit Curatum, ſiue ſimplex, ſiue in forma *Dignum*, ſiue in forma gratioſa, *nihil* penitus accipiat; niſi interuenerit aliqua cauſæ cognitio & tunc habeat *aureum vnum* tantum.

4 Nec poſſit ea de cauſa noua Bullas Collationis, ſeu prouiſionis facere, ſed duntaxat pronunciare, litteras Apoſtolicas admittendas, & exequendas eſſe, vel non: & tunc pro decreto recipiat mercedem vt ſupra taxatam, & non vltra.

5 Si verò Vicarius vadat perſonaliter ad immittendum aliquem in poſſeſſionem, in Ciuitate, & ſuburbijs *aureum vnum*.

6 Extra verò Ciuitatem, & ſuburbia *aureos duos*.

7 Et ſi contingat morari extra Ciuitatem per plures dies, habeat *aureum vnum* pro quolibet die, vltra mercedem decreti.

8 In vnionibus beneficiorum ad inſtantiam Partium faciendis cum cauſæ cognitione, pro decreto *aureum vnum*.

9 In erectione alicuius Eccleſię, vel Cappellæ, pro decreto, ſeu licentia, vel etiam pro ipſa benedictione, *Nihil*.

10 Sed ſi Vicario extra Ciuitatem ire pro viſitatione loci, vel etiam longe pro benedictione contigerit, habeat pro viatico *aureum vnum* pro quolibet die, vt ſupra n. 7.

11 Pro Collationibus, ſeu alijs Prouiſionibus Beneficiorum quorumcumque etiam ratione ſigilli, & inſtitutionis in eis, *Nihil*.

§. 2. In Cauſis Ciuilibus, & ſimilibus.

1 PRo *abſolutionibus*, vel habilitationibus à Iuramento ad effectum agendi, &c. *Nihil*.

2 Pro licentia laborandi diebus feſtis, vel faciendi parlamenta, vel quæſtuandi, vel confeſſiones audiendi, vel cibis vetitis in Quadrageſima veſcendi, *Nihil*.

3 Pro decretis Viſitationum, & prorogationibus adimplendi. *Nihil*.

4 Pro reuiſione rationum, ſiue computorum, *Nihil*.

5 Pro abſolutione à Cenſuri, & ſimilibus, ac qualibet re ſpirituali, *Nihil*.

6 A Monialibus pro ingreſſu, exploratione, traditione veli, vel etiam Conſecratione, *Nihil*.

7 Pro tranſmittendo ſtatu Monaſteriorum Monialium ad S. C. *Nihil*.

8 Pro decreto, quod quis habeat Patrimo-

trimonium ſufficiens *Iulios quinque*.

9 In executiuis ſententiis, vbi non interuenit cauſæ cognitio, & mandatum traditum non fuerit, *Nihil*.

10 Si verò interuenerit contradictio, & aliqualis cauſę cognitio, ac mandatum traditum fuerit, habeat *Iulium vnum* pro ſubſcriptione mandati tantum. Et ſi contingat adhiberi plenam cauſę cognitione, ſoluatur dimidium eius, quod in fra n. 12. ſtatutum eſt pro cauſis ordinariis.

S. Congr. 1628. *Città di Caſtello* 30. *Iunij* 74. & 14. *Iulij* 84. *cenſuit, Curiam Epiſcopalem manutendam eſſe in quaſi poſſeſſione exigendi vnum obolum pro quolibet ſcuto in qualibet relaxatione Mandati executiui vſque in infinitum*.

11 Si verò Mandatum frauditum non fuerit, quia Debitor terminum petierit, vel alias concordatum extiterit, *Nihil* accipiat, niſi Parte inſtante pronunciatum ſit, & Mandatum traditum: quo caſu habeat pro ſubſcriptione ad rationem prædictam n. 10.

12 In cauſis autem ordinarijs, non executiuis, vbi interuenerit cauſæ cognitio, & Partis contradictio, habeat in totum ad rationem vnius pro centenario; dummodo pro quacumque ſumma non excedat *aureos ſex* ſupra n. 10.

13 In Commiſſarijs verò *aureos duos* pro centenario; dummodo pro quacumq; ſumma non excedat *aureos decem*. *Alias hęc reduplicatio in cauſis commiſſarijs reprobata fuit à S. Congr.* 1604. *Veroli* 12. *Ian.* 2. ſupra in principio.

14 In Interlocutorijs autem habentibus vim diffinitiuæ, quæ poſt ſe aliam ſententiam non expectant, & per quas totum negotium de quo agitur, terminetur habeat medietatem eius, quod haberet in ordinariis, vel executiuis respectiuè, ſi ſententiam in eius tuliſſet.

15 Si autem poſt ſe aliam ſententiam expectarent, vt quia ſuper aliquo emergenti latæ eſſent, à quinquaginta aureis ſupra cuiuſcunq; valoris vel quantitatis ſit ſors principalis, habeat: *aureum*: à quinquaginta infra *medietatem*.

16 Pro alijs verò Interlocutorijs vim diffinitiuæ non habentibus *Nihil*.

17 Si autem partes venerint ad concordiam ante prolationem ſententiæ, ſiue cauſa fuerit exec. ſiue ordin. ſiue inſtructa, ſiue non, etiam quod ſportulæ depoſitatę fuerint, *Nihil* percipiat, niſi in cauſa ſententiam diffinitiuam protulerit; & tunc habeat quod ſupra taxatum fuit.

18 Pro executione vero ſententiæ iam latæ, & pro qua ſportulæ ſemel fuerunt ſolutę, vel pro exactione expenſarum in eadem cauſa factarum, *Nihil* percipere poſſit; niſi nouus fieret proceſſus, & tunc percipiat *aureum vnum*, vel, *dimidium*, prout ſupra n. 15. dictum eſt de Interlocutorijs.

19 In cauſis poſſeſſorijs habeat prout in cauſis executiuis.

20 In cauſis autem Matrimonialibus, ſi de validitate, aut inualiditate Matrimonij, aut ſponſaliorum agatur, vt in ordinarijs, habito reſpectu ad quantitatem dotis; ſi vero de diſpenſationem gradus prohibiti, ſcilicet de executione diſpenſationum Matrimonialium, *Nihil*.

21 Similiter pro licentia contrahendi matrimonium cum exteris, vel inter exteros, *Nihil*.

22 In cauſis vero commiſſarlis habeat *Bononenum vnum* pro qualibet libra, dummodo pro quacumq; ſumma non excedat *aureos ſex*. Vide tamen quod notaui ſupra n. 13.

23 Cęterum ſi in vno eodemque negotio plures extiterint perſonæ, vel quantitates petitę, ſententia plures quantitates ad diuerſas perſonas ſpectantes, quantucumque ſeparatim, comprehenderet, ſiue cauſæ fuerint vniuerſitatum, corporum, Collegiorum, Societa-

cietatum, aut, ſimilium, Vicarius non poſſit percipere niſi vnicam mercedem ad rationem prædictam, omni, & quacumque multiplicatione reiecta, ac ſi eſſet vna quantitas tantum, & perſona.

24 Si verò contingat accedere ad loca differentiæ, in Ciuitate, vel ſuburbijs habeat *aureum vnum*.

25 Extra verò Ciuitatem, & ſuburbia *aureos duos*. Item expenſas pro ſe, equo, & famulo, dummodo non contingat morari foris vltra vnum diem, ſed ſi per plures dies, habeat *vnum aureum* pro qualibet die vltra primam diē.

§. 3. In Cauſis Criminalibus.

1 IN *Cauſis* grauioribus, ſeu de maioribus, vt puta hæreſis, ſodomię, ſacrilegij, ſtupri, inceſtus, adulterij, raptus Virginum, ſeu aliarum Mulierum, vſurpationis bonorum Eccleſiaſticorum, aliorumue piorum locorum, & ſimiliū, ſi quæ ſunt, quibus de Iure pœna mortis, vel carceris perpetui imponatur, ſi aderunt inditia ſufficientia ad torturam & Reus cum effectu fuerit tortus, pro abſolutoria habeat *aureos decem*.

2 Si vero non potuiſſet Reus de Iure torqueri, ſed tantum extabant indicia ad inquirendum, pro abſolutoria *nihil*, niſi eo inſtante ac petente lata fuerit, & tunc habeat medietatem eius, quod haberet ſi Reus potuiſſet de Iure torqueri.

3 Si autem inditia non extabant, ſaltem ad inquirendum, tenetur Vicarius *gratis* Reum inſtantem abſoluere ac dimittere.

4 In alijs verò caſibus, in quibus venit imponenda pœna corporis afflictiua habeat dimidium eius, quod dictum eſt ſupra, ſeruata ſemper diſtinctione inditiorum in quolibet Capite, vt ſupra, niſi pœna corporalis in aliquo delicto leui per edicta, vel aliter impoſita ſit quo caſu pro abſolutoria habeat dimidium totius, quod ſupra proximè dictum eſt.

5 Et vbi venit imponenda pœna pecuniaria, ſeruata ſemper ſupradicta diſtinctione de inditijs, habet *Solidum vnum* pro qualibet libra; dummndo pro quacumque ſumma non excedat *decem aureos*.

6 In cauſis verò, in quibus pro vno eodemque delicto plures eſſent accuſati, vel inquiſiti, non poſſit percipere ſportulas, niſi pro tribus abſolutis tantum ad rationem ſupradictam, ſeruata ſemper diſtinctione inditiorum, & cauſarum vt ſupra.

7 Si Vicarius ad querelam Partis, vel ex officio contra aliquem pro rixa, & inſultu, ſiue armis, ſiue verbis iniurioſis, aut pro poſſeſſione ſine armis, & abſque violentia turbata, vel pro ſimilibus alijs leuibus delictis proceſſerit quandocunque offenſus ante ſententiam offenſori reconciliatus fuerit, & ab vtroque Proceſſus abolitio petita, teneatur ſine mercede proceſſum abolere.

8 Si Reus de pluribus delictis inquiſitus, & proceſſatus fuerit; Vicarius non poſſit habere ſportulas pro numero delictorum duplicas, vel triplicatas, ſed vnicam tantum mercedem ad rationem ſupradictam.

9 Pro præſentatione cuiuslibet gratiæ, ſeu ſupplicationis, ab alio ſuperiore emanatæ, quam ab ipſo Ordinario, *Nihil*.

10 Pro ſententijs verò condemnatorijs, *Nihil*; etiam ſi pœna corporis afflictiua fuerit in pecuniariam commutata ſed gratis Reum expediat.

11 Sportulæ verò non ſoluantur Iudici, nec ab eo exigi poſſint, ſed deponantur apud Notarium cauſæ qui eas Iudici non relaxet, niſi poſt latam, & publicatam ſententiam realiter, & non prout in cedula: & depoſiti ac relaxationis ſcriptam in certo libro Notarius rationem teneat.

II CAP.

CAP. II.

DE MERCED. ET SALAR. NOTARIOR.

§. 1. In Beneficialibus, cenſuris, abſolutionibus, diſpenſationibus, & ſimilibus.

1 PRo *actu* reſignationis alicuius beneficij ab eo, cui prouidebitur, *ſolidos ſeptem*.

2 Et ſi inſtrumentum datum fuerit authenticum, merces ipſa dublicabitur.

3 Pro qualibet publicatione reſignationis Beneficij, cum duabus copijs litterarum prouiſionis, affigenda in valuis Eccleſiæ Cathedralis, & Eccleſiæ reſignatæ, cum reuelatione Inſtrumenti in forma authentica, *libras quatuor*.

4 Pro rogitu examinis ad beneficium *Nihil*.

5 Pro litteris approbationis alicuius Presbyteri ad obtinendum beneficium in publico examine *Nihil*.

6 Pro fideiuſſione qualibet præſtanda per aliquem approbat. & prouiſum de benefic. Curat. de reſidend. vel reparand. Eccleſiam *ſolidos quinque*.

7 In præſentatione per patronos facienda ad aliquod beneficium cum edictis, & relationibus *ſol.* 10.

8 Pro quolibet conſenſu præſtito priori prçſentationi, & adhçſione Compatronorum, etiam ſi danda ſit authentica, *ſolidos tres*.

9 Pro rogitu, ſcriptura, & regiſtro Bullarum in collatione Eccleſiæ Parochialis, computato iure ſigilli; *libras quatuor*.

10 In collatione Cappellæ, vel alterius beneficij ſimplicis, *libras duas*.

11 In collatione duorum beneficiorum ſimplicium ſimul, *libras quatuor*.

12 In collatione Canonicatus cum Præbenda, *libras quatuor, & ſolidos quinque*.

13 In collatione Canonicatus ſine Præb. *lib.* 4.

14 In collatione Dignitatum, *libras* 2. *cum dimidia, Sacra tamen Congregatio alias, vt* 1577. *Piacenza* 25. *Ian.* 20. 1594. *Recanati* 10. *Ian.* 20. 554. *ex S.C.C. permittit Notario recipere in collatione Beneficij pro quolibet ſuo Iure vnum ducatum de Camera vt dixi v. Beneficium, num.* 15.

15 Pro qualibet tenuta, ſeu poſſeſſione alicus beneficij ſimplicis, vel Curati, cui perſonaliter interfuerit Notarius rogatus, cum rogitu à parte poſteriori, quarumcumque Bullarum in forma authentica, ſi in Ciuitate, *Solidos triginta*, in Suburbijs, *libras duas*.

16 Si verò extra Suburbia, vltra expenſas viatici, pro qualibet die, *libras duas*.

17 Pro quibuslibet litteris dimiſſorialibus ſiue commendatitijs ad ordinum ſuſceptionem in patenti ſcriptis, *Iulium vnum*.

19 Pro ſuſpenſione à Diuinis, *Nihil*.

20 Pro licentia morandi extra diœceſis. *Nihil*.

21 Pro licentia veſcendi cibis vetitis in quadrageſ. vel laborandi in diebus feſtis, *Nihil*.

22 Pro licentia quæſtuandi, *Solidos quinque*.

23 Pro regiſtrandis memorialibus illorum, qui petunt clericatum, vel alios ordines, *Nihil*.

24 Pro quolibet Teſte examinato ad probandum patrimonium ſufficiens, *Iulium vnum*.

25 Pro mercede laboris ſcripturæ in executione diſpenſationis matrimonialibus. *Iulium tres*.

26 Pro cedula excommunicationis cum pronnncia, *libram vnam*.

27 Pro rogitu ſententiæ diſpenſationis in

nis in gradu conſanguinitatis, vel affinitatis, & regiſtratione eiuſdem cum mandato Apoſtolico, vltra examen Teſtium, *libram vnam, & ſolidos duos.*

28 Pro rogitu ſententiæ ſuper nullitate ſponſalium ſine proceſſu, *ſolidos quindecim.*

29 Si verò fuerit aliquis proceſſus ſummarius, *libram vnam.*

30 Si voluerit authenticum dictæ ſententiæ, *libram vnam.*

31 Pro rogitu abſolutionis à ſuffocatione Pueri, *ſolidos decem.*

32 Pro rogitu ſententiæ, ſi in euidentem, &c. *ſolidos quinque.*

§. 2. In Ciuilibus.

1 PRo *licentia* examinandi Clericum in foro Sæculari, *Nihil.*

2 Pro qualibet citatione cum relatione, *denarios ſex.*

3 Pro qualibet accuſatione contumaciæ, *denarios ſex.*

4 Pro qualibet comparitione, *Solidum vnum.*

6 Pro qualibet monitione Partibus facta, in totum, *ſolidum vnum*, ab vtraque parte ſoluendum.

7 Pro productione cuiuslibet ſcripturæ, *ſolidos duos.*

Sacra Congregatio 1605. Lecce 28. Febr. 18. §. 3. 1620. Otranto 15. Octobris 167. 1645. Oppido 6. Octobris 25. probauit conſuetudinem recipiendi vigeſimam partem in qualibet productione Inſtrumenti, non autem decimam, non obſtante pragmatica, quæ ſeruari non debet in foro Eccleſiaſtico.

8 Pro examine cuiuslibet Teſtis, quando ſit ſimplex ſine interrogatoriis, & non ſit vltra tria capitula, in Palatio, *ſolidos quinque.*

9 Si verò extra Palatium, *ſolidos ſeptem.*

10 Pro Interrogatorijs Partis aduerſæ, *ſol. 7.*

11 Si verò fuerint vltra tria Capitula Notarius habeat *ſolidum vnum* pro quolibet Capitulo vltra tria Capitula, vſq; ad ſummam Capitulorum 10. ab inde verò ſupra vſque ad quacunque ſummam *baroccos 25.* etiam cum interrogatorijs.

12 Et idem ſeruetur quoad Interrogatoria Partis aduerſæ in Palatio.

13 Extra verò Palatium duplicentur.

14 Pro quolibet præcepto, & ſequeſtro cum relatione, *ſolidos duos.*

15 Pro reuocatione cuiuſuis præcepti, vel ſequeſtri, *ſolidos duos.*

16 Pro pronuncia liquidationis ſequeſtri, *ſolidos duos.*

17 Pro termino Confeſſionis ad ſoluendum, *ſolidum vnum.*

18 Pro qualibet proteſtatione folij vnius, *ſolidos tres*, ſimiliter pro proteſtatione cuiuslibet cautionis in Ciuilibus in Actis facta.

19 Si verò prolixior, pro quolibet folio, *ſolidos duos.*

20 Pro copia cuiuslibet ſcripturæ ſimplicis, pro quolibet folio continente lineas viginti, ſingula facie, *ſolidos duos.*

21 Si verò fuerit authenticum, *ſolidos quinque.*

22 Et teneatur Notarius quandocumque Scripturas authenticas Parti producenti, ac petenti reſtituere, retenta copia penes Acta, ac ſoluta mercede pro copia, vt ſupra nu. 20.

23 Pro accommodatione, ſiue oſtenſione proceſſus, *Nihil.*

24 Verum quia in huiuſmodi accommodationibus ſæpe euenit, vt Notariorum negligentia, in graue litigantium damnum, Proceſſus, ſcripturæ, & acta perdantur: idcirco teneatur Notarius conficere librum ſeparatim, in quo deſcribat omnes proceſſus à principio cauſæ, & poſtea accommodationes illorum Partibus, Procuratoribus, ſeu Aduocatis factas, manu propria recipientis ſubſcriptas: aliàs parti ad in-

tereſſe ipſo facto teneatur, vltra alias pœnas arbitrio Epiſcopi eidem infligendas.

25 Pro grauamine quolibet perſonali, & reali, *ſolidos duos*.

26 Pro rogitu cuiuslibet ſententiæ diffinitiuæ, datæ, & ſubſcriptæ à Iudice in ordinarijs vſque ad ducentos, *ſolidos decem*; vſque ad trecentos, *ſolidos quindecim*. Et ab inde ſupra vſque ad quamcumque ſummam, *ſolidos viginti*, & non vltra.

27 In Summarijs verò, & executiuis habeat medietatem eius, quod ſupra dictum eſt, ad rationem prædictam.

28 Pro abſolutione iuramenti ad effectum agendi, vel excipiendi, *ſolidos quindecim*.

29 Pro reſponſione cuiuslibet poſitionis in Palatio in totum, *denarios quatuor*.

30 Extra Palatium verò dupliciter.

31 Pro pronuncia admiſſionis propoſitionum, & Capitulorum, necnon termini probatorij, ac aliarum quarumcumque probationum, *ſolidum vnum*.

32 Pro examine cuiuslibet Teſtis vigore litterarum Conſiſtorialium; ab Vrbe emanatarum, item Remiſſorialium, aut Compulſorialium, habeat mercedem arbitrio Epiſcopi, & eo abſente, Vicarij, pro labore Scripturæ: niſi adſit aliqua conſuetudo, vel certa merces ſignata: & dummodo pro quolibet Teſte non excedat ad ſummum, *ſolidos triginta*.

33 Aliunde verò emanatarum pro quolibet Capitulo cum Interrogatorijs Capitulum illud concernentibus, in totum, *ſolidos ſeptem*.

34 Pro quolibet Inuentario in Vrbe, & Suburbijs, *libram vnam*.

35 Si verò extra Suburbia ire contigerit, pro quolibet die vltra expenſas viatici, *libram vnam, & ſolidos decem*.

36 Pro relatione qualibet Medici, obſtetricis, vel alterius periti, in actis facta, *ſolidos tres, & denarios ſex*.

37 Pro fide pendentiæ litis, *ſolidos quinque*.

38 Pro renunciatione cuiuslibet litis, in Actis facta, *ſolidos duos*.

39 Pro auſculatione cuiuslibet Inſtrumenti, vel alterius ſcripturæ, *Nihil*.

40 Pro relatione cuiuslibet rei ſequeſtratæ, *denarios ſex*.

41 Pro quacumque fide in forma Patentis de ſuperuiuentia alicuius, & ſimilibus, *ſolidos ſeptem*.

42 Pro Monitorio in forma *ſignificauit*, contra habentes, & tenentes, ſeu ſcientes, & non reuelantes bona in forma ſolita, *ſolidos octo*.

43 Pro licentia, & reſcripto Monitorij, *ſolidos octo*.

44 Et ſi contigerit plura ſimilia facere pro eodem facto, pro quolibet vltra primum, *ſolidos tres, & denarios ſex*.

45 Pro examine in forma conſtituti cuiuslibet *ſolidos ſeptem*.

46 Pro ſententia diffinitiua in cauſa abſolutionis ab excommunicatione, ſuſpenſione, alijſue cenſuris, & ſuper contrauentione præcepti, vel ſimilium, *libram vnam*.

47 Pro decreto executionis litterarum Apoſtolicarum, vt ſunt ſtandi extra Clauſtra habitu dimiſſo, vel retento, ſuſceptionis habitus, creationis alicuius equitis cuiuſcumque Ordinis, præſtationis cuiuſcumque iuramenti ad effectum obtinendi aliquam Prælaturam, ſeu dignitatem, conſecutionemue alicuius Epiſcopatus, & ſimilium, *libram vnam*.

48 Pro copia cuiuslibet ſententiæ diffinitiuæ manu Notarij de illa rogati, cum Teſtibus & ſubſcriptione, *ſolidos ſeptem*.

49 Pro quolibet præcepto fulminatorio in membrana ſcripto, & habente

litte-

litteras inſertas, omnibus computatis in totum, *libras quatuor*.

50 In cauſis communitatis gratis ſeruire teneatur.

§. 3. De Cauſis Criminalibus.

1 PRo *Viſitatione* Offenſi cum eius relatione redacta in actis, ſiue in Ciuitate, ſiue in Suburbijs, aut comitatu, *Nihil*.

2 Pro examine Teſtium ad informationem Curiæ, vel inſtantiam Fiſci, vel etiam ad inſtantiam Partis, *Nihil*.

3 Pro conſtituto Rei Carcerati, etiam ad inſtantiam Partis, *Nihil*.

4 Pro decreto cum præcepto relaxationis alicuius Carcerati, *Solidos quinque*.

5 Pro quolibet præcepto ſequeſtrationis cum relatione, & pro quolibet alio præcepto in cauſa, *ſolidos duos*.

6 Pro præceptis viciſſitudinarijs, in faciem alicuius factis ad inſtantiam Partis, pro quolibet, *ſolidos ſeptem*.

7 Pro qualibet reſponſione cuiuſcumque querelæ, ſeu inquiſitionis, aut denuntiæ, cum denuncia, & fideiuſſione, *ſolidos ſeptem*.

8 Pro qualibet fideiuſſione de ſe repræſentando, & qualibet alia fideiuſſione cum indemnitate, *ſolidos quinque*.

9 Pro caſſatione cuiuslibet fideiuſſionis, *ſolidos quinque*.

10 Pro conſtitutione Procuratoris, *ſolidos duos*.

11 Pro electione loci, *Nihil*.

12 Pro examine cuiuslibet Teſtis ad defenſam cum Interrogatorijs Fiſci, & Curiæ, *ſolidos quinque*. Et minus, aut plus iuxta laborem ſcripturæ arbitrio Vicarij.

13 Pro receptione Teſtis cum Interrogatorijs, *ſolidos quatuor*. Et plus, aut minus arbitrio Vicarij pro ratione laboris, vt ſupra.

14 Pro relatione Medici, Obſtetricis, vel Periti, *Nihil*.

15 Pro productione cuiuslibet ſcripturæ, *ſolidos duos*.

16 Pro quolibet actu cum decreto Iudicis ad inſtantiam Partis, *ſolidos duos*.

17 Pro qualibet replicatione, *ſolidum vnum*.

18 Pro Teſtium publicatione, *ſolidos tres*.

19 Pro copijs proceſſuum linearum viginti in totum ab vtroque latere, & quod linea conſtet ex viginti litteris, Pro qualibet facie, *ſolidos duos cum dimidio*.

20 Pro Proceſſu authentico, pro quolibet folio continente lineas viginti, vt ſupra, pro qualibet facie, *ſolidos tres*.

21 Non poſſit tamen Notarius inſerere in copijs Scripturas authenticas, niſi de conſenſu Partis: quas in fine cauſæ teneatur gratis reſtituere Parti producenti.

22 Pro quolibet renuncia, *ſolidos quinque*.

23 Pro præſentatione, & regiſtratione ſupplicationis cum decreto Iudicis *ſolidos decem*.

24 Pro copia ſententiæ ſubſcripta manu Notarij, *ſolidos decem*.

25 Pro copia ſententiæ ſine ſubſcriptione Notarij, *ſolidos quinque*.

26 Pro fide ſimplici ſententiæ, *ſolidos duos*.

27 Pro fide præuentionis, vel pendentiæ litis, *ſolidos tres*.

28 Pro ſententia abſolutoria in cauſis leuioribus, *libram vnam*.

29 Pro ſententia abſolutoria, & liberatoria à querela, inquiſitione, & proceſſu ſuper dicto, aut facto, in quo veniret imponẽda pœna pecuniaria vltra ſcuta centũ, ſiue exilii, vel Carceris,

aut triremium ad tempus, *libras duas* I

30 Pro ſententia abſolutoria ſuper contrauentione præcepti, *ſolidos quindecim*.

31 Pro ſententia verò abſolutoria, vel liberatoria à quærela, inquiſitione, & proceſſu, ſuper dicto, vel facto, pro quo irrogaretur pœna priuationis beneficij, depoſitionis, degradationis, Carceris perpetui, vel perpetuæ relegationis, vel de remigando in perpetuum, *libras quatuor, & ſolidos quinque*.

32 Pro ſententia in totum condemnatoria *nihil* ſoluatur, niſi pro circumductione vel abolitione proceſſus ad ſummam *Bononenorum quindecim*.

33 Pro ſententia verò partim abſolutoria, & partim condematoria, attenta diſtinctione, de qua ſupra ſoluatur ad rationem prędictam pro abſolutoria tantum.

34 Pro ſententia item condemnatoria in totum, ſi pœna corporis afflictiua fuerit in pecuniariam commutata vel Reus compoſitionem fecerit, & pœnam ſoluerit, habeat vſque ad ſummam aureorum duodecim, *libram vnam*.

35 Vſque ad centum, *libras duas*.

36 Vſque ad ducentos, & ab inde ſupra vſque ad quamcumque ſummam, cum circumductione, & abolitione proceſſus, *libras quatuor*.

37 Pro quocumque inſtrumento ſententiæ diffinitiuę in authentica forma dando alicui non habenti intereſſe principale in cauſa (Quod tamen fieri non poſſit, niſi de licentia Epiſcopi) ſi pœna erit pecuniaria. *libras vnam*.

38 Si corporis afflictiua ad tempus tantum, *libras duas*.

39 Si corporis afflictiua in perpetuum, *libras quatuor*.

40 Nec poſſit Notarius prætendere, vel recipere pro rogitu ſententiæ ſiue abſolutoriæ, ſiue condemnatoriæ, quartam, nec tertiam, ſiue medietatem pro ſportulis ad rationem eius quod habet Vicarius, ſed id duntaxat quod ſupra dicta, & taxatum eſt: quod etiam locum ſibi vendicet in cauſis ciuilibus, &c.

41 Pro pronuncia petitionum ſol. I.

42 Pro reſponſione ad quamlibet petitionem, vel interrogationem. *Nihil*.

43 Pro quolibet Inuentario, ſeu deſcriptione bonorum in ciuitate, vel ſuburbijs, aut extra, vel pro capienda informatione ad alicuius inquiſiti, ſeu carcerati inſtantiam, *Nihil*.

Niſi pro ſcriptura, aut viatico, ſi contingat accedere extra officium, vel extra Vrbem: & tunc vt ſupra. *Dummodo non expenſis prætenſorum Reorum. verb. Ordinarius*.

44 Pro regiſtro cuiuslibet gratiæ, ſeu ſupplicationis cum caſſatione Proceſſus in totum, *libram vnam, & ſolidos decem*.

CAP. III.

DE MERCED. PROCVRAT. FISCALIS.

1 PRocurator Fiſcalis, vbi actu inſeruit, & adeſt conſuetudo percipiendi quotam pro qualibet condemnatione; decimam partem eius ſummæ, in qua Reus cum Camera, ſiue Fiſco ſe compoſuerit, accipiat, ſed à Depoſitario Cameræ, non ab ipſo Reo.

2 Si contigerit accedere ad capiendam poſſeſſionem aliquorum bonorum pro camera Epiſcopal. in ciuitate, vel ſuburbijs *ſolid. quadrag*.

3 Si extra Ciuitatem, & Suburbia, vltra expenſas viatici, *libras quatuor*.

CAP. IV.

DE MERCED. EXECVT. CVRIÆ.

§. 1. In Ciuilibus.

1 PRo *executione* reali, vel perſonali collectarum, ſeu quarumuis impoſitionum, & ſimilium, pro quacumque ſumma, in Ciuitate, vel Suburbijs, *ſolidos 2. cum dimidio*.

2 Si verò extra Ciuitate & Suburbijs, merces duplicabitur, dummodo ſumma, pro qua quis grauatur, ſit libr. 3. alias habeat tantummodo, quod ſupra dicta eſt.

3 In reliquis verò executionibus realibus vel perſonalibus ex cauſa ciuili, criminali vel mixta, ſi executio facta fuerit in Ciuitate vel Suburbijs habeat vſque ad ſumma 25. librar. *ſol.* 12. *cum dim.* & ab inde ſupra pro qualibet libra *denar.6.* dummodo merces non excedat quantitatem 2. *aureor.* pro quacumque ſumma.

4 Si verò executio facta fuerit extra Ciuitatem, & Suburbia, merces duplicabitur.

5 Et prædicta locum ſibi vendicent ſi cum effectu dictus executor executione ipſam conſumauerit, & pignora ſufficientia aſportauerit pro ſumma debita: nec poſſit ſuper vna executione plures accipere mercedes.

6 Si verò aliquem tamquam ſuſpectum de fuga in Ciuitate capi contigerit; à 50. libris infra habeat pro captura, *ſolidos* 12.

7 A quinquaginta ſupra vſque ad quamcumque ſummam *libr.1. ſolid.* 10.

8 Si autem ire contigerit extra Ciuitatem & Suburbia, vel captus ſit forenſis, duplicetur merces.

9 Pro qualibet tenuta, vel poſſeſſione bonorum ſi in Ciuitate, vel Suburbijs, habeat *denar.6.* pro qualibet libra valoris rei, dummodo non excedat ſummam *librarum trium*.

10 Si vero extra Ciuitatem, & Suburbia, habeat *ſolidum* 1. pro qualibet libra, dummodo non excedat ſummam *librarum 6.*

§. 2. In Criminalibus.

1 PRo *executione* contra moroſum condemnatum non ſoluentem, habeat prout ſupra in ciuilibus.

2 Pro captura cuiuſcumque in cauſis maioribus, irrogantibus pœnam mortis, vel carceris perpetui, vt ſupra, ſi executio fuerit facta in Ciuitate, vel Suburbijs cum mandato Iudicis, habeat libras quatuor exigendas in relatione.

3 Extra verò Ciuitatem; & Suburbia, *libr.8.*

4 Sed ſi executio facta fuerit ex induſtria executoris, habeat in Ciuitatem, & Suburbijs, *libr.6.*

5 Extra verò Ciuitatem, & Suburbia, *libr.12.*

6 Si verò cœperit aliquem cōdemnatum, vel condemnandum in pœna corporis afflictiua ad tempus, habeat dimidium eius, quod haberet ex cauſis maioribus, vt ſupra.

7 Pro qualibet detentione in palatio cum cuſtodia, vel intruſione in carcerem, *ſolidos* 10.

8 Quod habeat locum etiam in his, qui ſe præſentauerunt coram Vicario, & eius mandato fuerunt carcerati.

9 Cum declaratione tamen, quod pro his, qui reuocati fuerint ad carceres, *nihil* habeat, ſi vna vice ſoluerint dictam mercedem.

10 Vbi autem Reus gratiabitur, ſi executio facta fuerit in Ciuitate, vel Suburbiis, habeat *ſolidos* 15.

11 Extra verò Ciuitatem, & Suburbia, *ſolidos* 30.

12 Et ſupradictæ mercedes debeantur Executori, etiam quod capti pro

ſupradictis delictis venerint abſoluendi, præterquam ſi capti fuerint ſine mandato, & tamquam innocentes eſset relaxati: tunc enim *nihil* exigi poteſt.

13 Si inuenerit aliquem laborantem in diebus feſtiuis, habeat quartam partem pœnæ ab ipſo Reo, quæ deuenerit in manus Depoſitarij Cameræ.

14 Pro Inuentario bonorum Inquiſiti, ſi executor interuenerit cum Notario in Ciuitate, vel ſuburbijs, *libram vnam*.

15 Extra Ciuitatem, & ſuburbia, *libras duas*.

16 Si Executor de mandato Vicarij ceperit aliquem pro leuibus delictis, vt puta pro ludo illicito, pro inſultu, & rixa ſine armis, pro verbis iniurioſis, vel pro inceſſu de nocte ſine lumine, & ſimilibus, ſi in Ciuitate, *ſolidos quindecim.*

17 Si extra Ciuitatem, *ſolidos triginta.*

CAP. V.

PRO MERCEDE PLAZZARIORVM.

Siue Curſorum, ſiue Mandatariorum, ſiue Baiulorum.

1 PRo *citatione* verbotenus facta in Ciuitate, *denarios quatuor*.

2 In ſuburbiis, *denarios octo*.

3 Extra Ciuitatem, & ſuburbia pro quolibet milliario, *ſolidos duos*.

4 Pro citatione ad reſpondendum inquiſitioni, in Ciuitate, & ſuburbijs, *ſolidum vnum*.

5 Extra Ciuitatem, & ſuburbia, *ſolidos duos*.

6 Et ſi contigerit ire per ſpatium trium milliarium, habeat *ſolidos duos* pro milliario.

7 Pro præſentatione ſequeſtri, ſeu præcepti in Ciuitate, & ſuburbijs, *ſolidum vnum*.

8 Extra Ciuitatem, & ſuburbia, *ſolidos duos*.

9 Pro qualibet intimatione, ſeu proteſtatione, vt ſuprà.

10 Pro qualibet inhibitione facta Parti, ſeu Notario, *ſolidos quinque*.

11 Facta vero Iudici cum relatione, *ſolidos decem*.

12 Pro poſſeſſione bonorum alicui data in Ciuitate, & ſuburbijs, *ſolidos quindecim*.

13 Extra Ciuitatem, & ſuburbia, *libram vnam, & ſolidos decem*.

14 Si vero contigerit, ire cum executore ad capiendam poſſeſſionem aliquorum bonorum; tunc executor teneatur idem ſoluere mercedem arbitrio Vicarij.

CAP. VI.

DE MERCEDE CVSTODIS CARCERVM.

1 CVſtos *carcerum* habeat à carcerato pro cauſa maiori, hoc eſt Capitali, vel carceris, vel relegationis perpetuæ, *libram vnam* in totum, quando relaxatur.

2 Pro pœna corporis afflictiua ad tempus *ſolidos quindecim*.

3 Pro pœna pecuniaria, *ſolidos decem*.

4 Pro debito ciuili à libris quinque infra, *ſolidos tres*.

5 A libris quinque ſupra pro quacumque ſumma, *ſolidos quinque*.

6 A Pauperibus verò *Nihil*, ſed eos gratis relaxare teneatur, ſi gratis à Vicario fuerunt dimiſſi.

7 Si carceratus voluerit expenſas à ſeipſo facere, poſſit: tuncque teneatur ſoluere pro lecto, & ſuppellectili, aliiſq; obſequijs neceſſarijs, quod fuerit à Vicario taxatum, dummodo non excedat *Bononenos duos*, *vel tres* ad ſummum in Diuitibus pro quolibet die. Et ſi voluerit

luerit ſibi præſtari ab ipſo cuſtode, ſoluat eidem id, quod fuerit in concordia cum ipſo pro alimentis præſtandis, vel quod Vicarius taxabit. Si vero non fuerint in concordia: tunc Cuſtos teneatur dare ipſi carcerato id, quod ab eo fuerint poſtulatum, & notare id, quod dederit quolibet die ad hoc, vt poſſit taxari merces eius condigna.

CAP. VII.

TAXA SIGILLI.

1 IN *monitorio* Apoſtolico, *ſolidos decem*.

2 In monitorio generali *ſolidos quinque*.

3 In Inhibitione, *ſolidos quatuor*.

4 In intimatione ſententiæ, *ſolidos quatuor*.

5 In litteris remiſſorialibus ad Partes. *ſolidos tres*.

6 In licentia examinandi Clericum, *ſolido tres*.

7 In quolibet præcepto, *ſolidos quinque*.

CAP. VIII.

DE PAVPERIBVS INNOCENTIBVS, &c.

1 PAuperes, & miſerabiles Perſonæ, quarum miſereri oportet, ne ob inopiam effectus Iuſtitię retardetur, vel in carceribus fame perire cogantur; *gratis*. vbiq; à Vicario, Notario, Executore, aliſq; officialibus, in his, quæ ad eorum officium ſpectarent, expediantur; & ab eis pro eorum laboribus, ſcripturis, executionibus, vel aliis quibuſcumq; negotijs, *nihil* penitus accipiatur: immo in alijs omnibus eos omni, qua poſſunt, caritate tractent, quantum ſine Iuſtitię offenſa fieri poterit. Quod ſi oriatur ſuper allegata paupertate, controuerſia, ſtetur in Iudicio, ſeu arbitrio Epiſcopi.

2 Declaratur inſuper, quod à ſolutione dictarum mercedum exempti ſunt Rei penitus innocentes, & Teſtes pro informatione Curiæ examinati; & ea, quæ ex mero Officio pro aliquo intereſſe publico, vel priuato, officium, & Curam reſpiciunt, & pro tempore facta fuerint, pro quibus officiales prædicti nihil exigere penitus aut ſperare poſſint, niſi id, quod forte ex aliqua cauſa iuſta, & rationabili, viſum fuerit Epiſcopo, ſiue eius in ſpiritualibus Vicario, arbitrari.

CAP. IX.

ALIA NOTANDA GENERALIA.

Circa præſentem Taxam.

1 SI euenirent aliqui caſus, pręſentibus non expreſſi, tunc procedatur a ſimili, vel recurratur ad Taxam fori ſæcularis; & quoad Prouinciam Romandiolæ, ad Magalottam, quæ inuiolabiliter obſeruari debet, cum omnibus ſuis declarationibus, reformationibus, & moderationibus à fel. rec. Sixto V. factis, & publicatis, reſpectu eorum, quæ in præſenti taxa comprehenſa non fuerint.

2 Præterea decernitur, ne Vicarij, aliique Iudices: aut Officiales vel Miniſtri, vllo quouis prætextu, participent de Notariorum, executorumue emolumentis, ſub pœna priuationis officii, ac inhabilitatis ad alia.

3 Nec Cancellarię, & Notariorum, executorumue, aliorum ſeiuſdem Miniſtrorum emolumenta, concedi, vel locari vnquam poſſint aut valent, ſub aliqua penſione, aut quauis alia pręſtatione, eiſdem concedentibus, familiaribus ſuis, aut aliis fienda; ſed gratis omnino

nino concedantur idoneis perſonis, quæ leges præſcriptas ſeruare velint, & poſſint, ſub pœna quadrupli, & maiori, arbitrio Sanctiſſimi. *v. Cancellaria* 1.

4 Vt gratis expedienda, ſtatim & ſine cunctatione præ cæteris expediantur abſque aliqua mercede, etiam ſponte vel vltro oblata, ſub pœna quadrupli & priuationis officij.

5 Nec Vicarii, aliiue Iudices, Notarii, & Scriptores, aut executores, quid minimum, etiam à ſponte dantibus, vel offerentibus, vltra taxam præfinitã, recipere audeant, vel præſumant, ſub pœna quadrupli, & priuationis officiorum, ac inhabilitatis ad alia.

6 At vbi hactenus nihil, vel minus præſcripta taxa, Vicariis, aut aliis Iudicibus, pro decretis, vel ſententiis, aliiſue cauſarum expeditionibus; aut Notariis, aliiſque Miniſtris, pro eorum mercede, ſolui conſueuit, ſeruetur ſolitum ſub eadem pœna quadrupli, ac priuationis officiorum, & inhabilitatis ad alia vt ſupra, 1597. Gabriel. Cardin. Paleottus. B. Morra Secretarius.

TEMPERANTIA.

Incontinentia.

TERRA.

Aqua.

INter duos ſulcos elata dicitur Porca, quod ea ſeges frumentum porrigat. *Var. lib. 1. de re ruſtica c. 29. l. Vicinus 24. ff. n. de aqua pluuia arc.*

TERTIARIÆ.

Excommunicatio. Neceſſitas. Paſcha. Regularis. Velum.

1 TErtiarij, qui non ſunt ſolemniter profeſſi ſub tribus votis ſubſtãlibus in Congregatione viuentes, ſed extra Congr. viuunt domi, non gaudẽt priuilegio, neque canonis, neque fori. *B. Pius V. conſt. 63. Ea eſt officij noſtri ann. 1568. Greg. XIII. conſt. 35. Ex benigna an. 1575. Rota ex Nau cap. 27. num. 79. verſ. octauo S. Epiſc. ac Reg. Congreg. 1594. Anagni 4. Iulij 193. Filiuc. quæſito 4. num. 14. Suar. diſput. 22. ſect. 1. nu. 20. Alterius diſp. 16. quæſito 4. vbi hoc multis rationibus probat Carolus de Graſſis de effect. Clericat. eff. 1. num. 92. & alij communiter teſte Bonac. tom. 3. diſput. 1. q. 16. ſect. 1. pun. 4. nu. 17. & Cappuccino in adnotat. ad Sorbum in comp. Priuil. Reg. verſ. Fratres, & ſorrores tertij ordinis quicquid ibi dicat Corduba.*

Et iudicantur, ſicut meri laici, niſi ſint oblati qui gaudent, prout dixi in Can. de ſentent. exc. numaro 110. Bonac. l. c.

2 Et exceptis Fœminis, quæ habẽt requiſita decreti S. C C. tenoris ſubſeq. *S. C. Card. Conc. Trid. Interpretum, ſæpius cenſuit, minimè poſſe Sacerdotes Regulares, Mulierum tertij Ord. quas de Pœnit. vel Bizochas vocant, confeſſiones ſacramẽtales audire, niſi fuerint ab Ordinario approbati ad confeſſiones Perſonarum ſæcularium audiendas.*

3 *Quemadmodum nec poſſe illis ſacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum adminiſtrare in die Paſchatis Reſurrectionis SS. Domini noſtri IESV CHRISTI.*

4 *Quo vero ad ſepulturam, atque alia priuilegia, Frates Tertiarios, Mantellatos ſ corrigiatos, alioſque ſimiles, ita demum ordinis, cuius tertiæ Regulæ habitum aſſumpſerunt, priuilegiis potiri, & ab Ordinariis iuriſdictione exemptos eſſe, ſi viri collegialiter viuant, ſeu cum clauſtralibus habitent, & Mulieres virginalem ſeu cælibem, aut caſtam vidualem, expreſſa voto, & ſub dicto habitu, vitam traduxerint, quemadmodum cauetur conſtitut. Concil. Lateranenſis ſub Leone X. quæ habetur ſeſſion. 21. in fine Hoc autem voto Mulierum alia duo, ſcilicet*

Pan-

Paupertatis, & obedientiæ, nequaquam includi. Quinimodo huiuſmodi Mulieres, ſi vitam virginalem aut cœlibem ſimpliciter expreſſeque vouerint, etiam in conſanguineorum, & Affinium ſuorum, aut propriis domibus, vel ſeorſim habitantes, ſupradictis priuilegiis Ordinis, cuius tertiæ Regulæ habitum deferunt, exemptioneque ab Ordinarii iuriſdictione, frui debere: vt idem Leo poſtea declarauit, conſtitutione edita die 1. Martii 1518. An autem prædictæ qualitates in huiuſmodi Tertiariis concurrant, Ordinarii loci eſſe iudicium.

5 *Præterea ſi contingat, aliquas ex ſupradictis Tertiariis ſine ſepulturæ electione decedere, eas ſic decedentes ita demum in Eccleſiis Ordinis, cuius habitum aſſumpſerunt, ſi in ipſis earum communis ſepultura reperiatur; ſin minus, in Eccleſiis Parochialibus ſepeliendas eſſe decernit.*

6 *Superioribus autem Regularibus, ſufficienti facultate ad id à Sede Apoſt. ſuffultis, (Cappuccinis exceptis) licere Mulieres ad huiuſmodi habitum recipere atque ad ipſos veſtiendi eas officium pertinere. Non autem ad habitum admittendas, & recipiendas eſſe, niſi probatæ vitæ, & bonis moribus præditas atque in ætate ſaltem quadraginta annorum conſtitutas: quæ de proprio habeāt, vnde ſufficienter viuere poſſint, & non cum aliis viris, quàm cum conſanguineis, vel affinibus in primo tantum gradu ſibi coiunctis cohabitent, et ab Ordinario loci licentia prius impetrata, qui non alter eam concedat, niſi de prædictis præuio examine diligenti, ſibi conſtiterit.*

7 *Verum in huiuſmodi habitu concedendo, & reſpectiuè deferendo, omnino à velo ſupra caput, quod ſupra iectum vocant, à Pectorali, quod vulgo dicitur ſottogola, & à Patientia, abſtinendum eſſe, quinimmo eas, quæ ſupradicta tria, vel aliquid ipſorum deferre deprehenſæ fuerint, illa dimittere, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, ab Ordinariis locorum compellendas eſſe decernit.*

8 *Supradictis verò decretis Mulieres tertii Ordinis, quæ collegialiter, viuunt, nō comprehendi; quinnimo eas diſpoſitioni conſtitutioni B. Pii Papæ V. editæ Romæ anno 1566. quarto Kalendas Iulii, quæ incipit. Circa Paſtoralis, penitus ſubiacere, expreſsè declarat. Non obſtantibus quibuſcumq; in contrarium facientibus.*

Hoc decretum cōfirmauit, & inuiolabiliter ſeruari mādauit Sacra Epiſcoporum, & Regularium Congregatio 20. Dec. 1616.

9 Decretum eiuſdem S. C. Epiſcoporum, & Regularium, quod etiam Cappuccini de cætero vti poſſint priuilegio, ſi quod habent, dandi habitū huiuſmodi. Cum alias à Sacra, &c. decretum ſuper habitu, & qualitatibus Tertiariarum emanauerit, in quo inter alia cauebatur, vt Superioribus Regularibus ſufficienti facultate ad id ab hac ſancta Sede ſuffultis (Cappuccinis exceptis) Mulieres, alias iuxta idem decretum qualificatas, ad Tertiariarum habitum recipere liceret. Verum quia Cappuccini auctoritate ab hac Sancta Sede, eorum Religioni conceſſa, priuari, ac propterea in inuidiam apud bonos trahi, conquerebantur, Illuſtriſſimi eiuſdē S.C. Patres, eiſdem Cappuccinis, priuilegiis circa præmiſſa eis quomodolibet competentibus, vti & frui licere, decreto huiuſmodi non obſtante, cenſuerunt. Dummodo Mulieres ad Tertiariarum Cappuccinarum habitum admittendę, ad formalem materialemque eiuſdem Religionis habitum, & ſeruato in reliquis omnibus eodem decreto, admittantur. 1620. 31. Ianuarij 23.

† Fuit tamen poſtea declaratum, nullum priuilegium Cappucinis circa præmiſſa competere, vt pote ſublata per Breue Pauli V. in quo fuit eis hoc ad inſtantiam Tertiariorum expreſsè prohibitum, 1655. Mazara 3. Decemb. 1656. Cappucc. 9. Iunij 113.

10 Tolerari non debet, quod Tertiariæ, licet domi viuentes, comam nu-

nutriant, cum habitus indecentia, & ſcandalo Populi, 1625. Otranto 4. Auguſti 196.

TESTAMENTVM.

Cæcus. Clauſura. Codicillus. Eccleſia. Falcidia. Fideicommiſſum. Hieroſolymitani. Legatum. Notarius. Pater. Poſthumus. Spolium. Subſtitutio. Vſura.

1 QVal. Verba enunciatiua in teſtamento non probant, vt dixi lib. 2. Ciuil. tit. 10. n. 16.

2 Teſtamentum inter liberos, & ad pias cauſas, ſcriptum, vel ſubſcriptum manu Teſtatoris, etiam ſine Teſtibus valet. Immo, & ſine ſcriptura; ſi Pars aduerſa confiteatur quidem teſtamentum, ſed dicat non valere defectu Teſtiũ vel ſcripturæ. *Auth. ſi modo, C. fam. erciſ.*

3 *Inſtitutiones.* Captatoriæ, vt quando teſtator dicit, *Inſtituo hæredem, quem Titius voluerit*, non valent regulariter. *l. Captatorias 11. C. de teſtam. Mil.*

Fauore tamen piæ cauſæ valent. *cap. Cum tibi 13. De teſtament. Diana 5. tract. 3. reſol. 127.*

3 Teſtamentum ſine hæredis inſtitutione non valet, niſi ad pias cauſas. *Tiraq. priuil. 18.*

5 Teſtator plus relinquere poteſt filijs ſecundi Matrimonij, dummodo filij primi matrimonij non fraudentur legitima; & dummodo id fiat contemplatione ipſorum filiorum, non autem contemplatione ſecundi coniugis: In dubio vero præſumitur relictum contemplatione filiorum. Hanc opinionem tamquam probabiliorem ſæpius eſt amplexa, Rota apud Ludouiſ. deciſ. 173. & 443.

6 Teſtator adijcere poteſt pœnam hæredibus voluntati ſuæ non parentibus, niſi turpe vel inhoneſtum ſit, quod præceperit. *gloſſ. cap. Raynaldus 16. v. Adijciens vt Alterocha, de teſt. §. fin. Inſt. de legatis.*

7 Vbi eſt vſus, vt pro quolibet mortuo ab *inteſtato* ſoluatur Parocho ſcutũ vnum, tolerari poteſt, 1582. Ferentino 16. Maij 68.

De qua materia latius dixi lib. 2. Ciuilium tit 10. de teſtam. n. 16.

Vbi inter cætera dixi, conſuetudinẽ, quæ viget in toto fere Regno Neapolitano, per quam morientibus ab inteſtato poteſt fieri teſtamentum ad pias cauſas à Rectoribus curatis, vel Vicarijs Foraneis, iuxta deuotionem, qualitatẽ, & quantitatem patrimonij, ac perſonæ ipſius, Defuncti, quo relinquatur aliquid modicum ijs Eccleſijs, vel locis pijs, quibus Defunctus deuictus, vel affectus erat, eſſe laudabilem, & vbi viget, manuteneri debere etiam cum cenſuris, 1603. Tricarico 5. Septem. 45. 1614. Salerno 21. Mar. 25. cum infraſcriptis tamen conditionibus.

I Quod totum hoc fiat ab Ordinario, cum Paterna diſcretione, nec exigat niſi modicum quid, habita ratione qualitatis, & quantitatis bonorum, necnõ hæredum, & ſucceſſorum. An ſint pauperes. An ſui. An facultas collecta ex mercimonijs, vel bonis Eccleſiaſticis, vel alijs modis conſiderabilibus, 1581. Montepeloſo 9. Mag. 71.

Et quando eſſet conſuetudo exigendi quartam bonorum Defuncti, id fieri non debet ad rigorem, ſed ad arbitriũ boni viri, habita ratione, vt ſupra 1591. 1. Febr. 226. *verſ. circa la conſuetudine.*

Et ſi fieri poterit, cum hæredum ſatisfactione, 1591. Vmbriatico 5. Febr. 229. 1655. 17 Dec. 343.

Et ſic Ordinarius pro hæreditate valente, vel etiam viginti millia ducatorum, quadringentis tantum ducatis poterit eſſe contentus, alijs locis pijs quã Cathedrali, applicandis, 1641. Crotone 24. Maij. Catanzaro 16. Auguſti §. 5.

Ben

Bene tamen verum eſt, quod iſta quarta prætendi non poteſt ab illis, qui nedum inteſtati, ſed & inteſtabiles moriuntur: cum hi regulariter non habeant Patrimonium, 1591. Roſſano 6. Aug. 325.

II. Quod diſpoſitio curetur executioni mandari per hæredes cum charitate, abſtinendo à compulſione, niſi in caſu moræ culpabilis. Quare negari non poteſt ſepultura, quouſque ab hærede præſtetur cautio ſoluendi; quia id eſſet contra Sac. Canones, 1591. Roſſano 6. Agoſto 325.

III. Quod applicatio fieri debeat ab Ordinario locis pijs ſecundum veriſimilem coniecturam mentis Defuncti, attenta deuotione, & inclinatione, quàm viuens oſtenderat, expendenda in Miſſas, & alia pia opera, 1581. Catanzaro 8. Agoſto 106. 1589. Caſtellaneta 13. Iunij 172. 1593. Cariati 13. Martij 71.

IV. Quod Ordinarius diſponat, & ordinet per ſcripturam ſua manu firmatam, quid fieri velit ab hæredibus in ſuffragium Defunctorum, 1594. Nocera de'Pagani 7. Iunij 159. 1600. Iſola 27. Iunij 58. *Vide Praxim Neap. c. 9.*

† Ordinarius autem, qui debet exequi ſupradicta, intelligitur ille, qui eſt Ordinarius eius loci, vbi quis ab inteſtato deceſſit, non ille, vbi ſita ſunt bona, vel habitant hæredes Defuncti, 1656. Vmbriatico 28. Ian. 39.*

V. Quod ex hac diſtributione nihil participet Ordinarius, nec eius Curia, ſeu Officiales, 1582. Salerno 10. Iulij 89.

8 *Temporis* inſcriptio eſt de neceſſitate teſtamenti *Auth. Quod ſine, C. de teſtamen.*

Niſi ſit teſtamentum ad pias cauſas. *Tiraq. priuil.* 11.

9 Cum apparent duo teſtamenta, & ignoratur, vtrum eorum ſit prius, poſteriuſue, illa ſeſe inuicem confundunt, & ſunt nulla, *l. vlt. C. de edicto D. Adr. toll. l. 1. §. Non antea, ff. de bon. poſſ. ſecundum tab.*

Si tamen in altero eorum fuiſſet inſtituta pia cauſa, vel pia legata relicta, illud poſterius præſumeretur. *Tiraq. priuil.* 35.

10 *Executor* Teſtamentarius, qui officium illud acceptauit, exequi compellitur, *c. penult. de teſtam.*

11 Qui ſi inteſtamenti executionem res vendere debeat, non poteſt eas ſibi emere, niſi id faciat palam, & bona fide, vt dixi lib. 3. Ciuil. tit. 44. n. 17. §. 3.

† Quomodo verò Regulares poſſint eſſe executores teſtamenti, præter ea, quæ dixi in *tit. Quib. non eſt permiſſum facere teſtamen. enim patet ex ſeqq.* Hauendo la S. C. hauuto notitia, che ſiano ſtati laſciati 25. ſcudi annui à F. Martino Diaz de' Minimi, con facoltà d'hauerli à diſtribuire ſecondo l'intention communicatagli dalla Teſtatrice, prima che moriſſe, e conditione che non ſia tenuto di renderne conto ad alcuno; m'hà ordinato di ſcriuer à V P. che faccia riuelar con giuramento al detto Fratte, in quali vſi pij habbia veramente da ſpenderſi il detto denaro. E quando ella ſtimi veriſimile la ſua depoſitione, permetta ch'egli eſeguiſca la volontà della Teſtatrice; con queſto però, che ſia obligato renderne conto alla P. V. & alli altri Prouinciali, e Superiori, che saranno pro tempore. Ma ricuſando lui di riuelar il fatto, ò deponendo coſe inueriſimili, gli prohibiſca tal'amminiſtratione, applicando la detta annua redita in altre opere di pietà à ſuo arbitrio, 1628. 7. Ian. 2. 1657. Oſſeruanti... Auguſti.

Sac. quoq; C. C. ad Archiep. Mediolanen. in ſimili caſu reſcripſit, ipſum Monachum teneri reuelare ſecretam mentem, ſibi à teſtatrice extra Sacramentum Pœnitentię communicatã atq; Ordinario rationẽ reddere adminiſtrationis ad idq; Iuris remedijs adigi poſſe. Ac ſic quidẽ reuelauerit, eſſe illi adhibendam

dam fidem, dummodo iuratus deponat ſuamque depoſitionem probabilius aliquot fulciat coniecturis: qua in re iudicantis religionem verſari. Sin minus vel ſi rationem reddere noluerit, eſſe illi interdicendum executionis officio, actum per Superiorem ipſos redditus eſſe erogandos in pios vſus, qui quantum conijci coniectura poterit, intentioni Teſtatricis proximiores fuerint, ac pro loco, & tempore vtiliores. Reſeruata tamen Superioribus Regularibus facultate eidem, vt ſupra interdicendi, tametſi rationem reddiderit, atque Defunctę voluntatem probe patefecerit. *lib.* 135. 133.

14 *Reuocatio.* Primum teſtamentum ſolemniter factum, in quo inſtituti sũt extranei, reuocatur per ſecundum non ſolemne, in quo inſtituti ſunt venientes ab inteſtato. *l. Hac conſultiſſima,* §. *ſi quis, C. de teſtam.*

Niſi in primo inſtituta fuiſſet pia cauſa. *Tiraq. priuil.* 52.

13 Teſtamentum, in quo filius ex legitima cauſa exhæredatus eſt, propoſita querela inofficioſi, & hærede ingratitudinem non probante, reſcinditur tantum quo ad hæredis inſtitutionem. legata vero, & cetera firma manent. *Auth. Ex cauſa, C. de lib. præter.*

14 *Rumpitur* Teſtamentum primum per ſecundum, vt latius dixi lib. 2. Ciuil. tit. 17. n. 4.

15 Teſtamentum factum in fauorẽ piæ cauſæ coram duobus Teſtibus, infirmat prius Teſtamentum factum cum ſolemnitate coram ſeptem teſtibus. *Tiraq. priuil.* 1. *cum ampliationibus, & limitationibus, vt ibi per eum.*

16 Teſtamentum, eius, qui aliquã, licet minimam, capitis diminutionem paſſus eſt, annullatur; excepto teſtamento, quod filiusfamilias fecit de ſuis bonis caſtrenſibus, vel quaſi, quod non irritatur, licet poſtea emancipetur vel adoptetur. *Omot. Inſt. Quib. mod. teſtam. infirm.* §. *Alio autem modo, n.* 8.

17 Teſtamentum rumpitur, ſi hæres, ſiue ſuus, ſiue extraneus, maior tamen octodecim annis, neglexerit Teſtatorem captiuum redimere: & bona applicantur, vel Eccleſiæ teſtatoris, vel pro redemptione Captiuorum: Legata tamen firma manent. Idem ſi negligit Teſtatorem furioſum cuſtodire *Auth. ſi Captiui, C. de Epiſc. & Cler.*

TESTIMONIALE.

Dimiſſoriæ. Diæceſis. Exemptio. Fides. Ordo.

1 PRælati exempti de diœceſi, vel vicinioris, admitti debent ab Epiſcopo ordinante; & ſi eum non ita obligant, vt ſi velit, non poſſit etiam alias informationes capere, 1620. Nullius Altamura 13. Oct. 168.

2 Ordinum ſuſceptorum, & carentiæ legitimi impedimenti ad celebrandum extra diœceſim, negari non poſsũt ſub prætextu, quod quis ſuſtinuerit partes Fiſci in proceſſu contra Ordinarium fabricato, 1645. Lanciano 7. Apr. 2.

TESTIS.

Aer. Aſſaſſinus. Clauſura. Clericus. Doctor. Filius. Homicidium. Infamis. Inſtrumentum. Laicus. Matrimonium. Mercator. Monitorium. Notarius. Probatio. Teſtamentum. Verecundia.

1 REcepti Teſtes, parte non citata, ſunt nulliter recepti. *c.* 2. *de teſtib Vinc. de Franc. dec.* 668.

2 Sed in criminalibus teſtes recepti pro informatione Curiæ, examinantur abſq; citatione Partis: poſtea tamẽ, parte citata, repetuntur, vel ad faciem Rei

con-

confrontantur. *Ambroſia. lib. 3. c. 1. n. 2.*

Niſi (vt fieri ſolet, cum quis renunciat defenſionibus, vel ſupplicat pro compoſitione reus ſpontè declarauerit, ſe illos pro ritè recteque examinatis habere velle. Item Teſtes non confrontãtur cum Reo in crimine hæreſis. *Dian. 4. tr. 8. reſ. 63.*

3 *Maiorem fidem* teſtes in multis caſibus merentur, vt dixi in titul. de teſt. num. 51.

Puta cum deponit contra proprium intereſſe. *Rota apud Ludouiſ. deciſ. 351. num. 15.*

Nam enunciatio concernens præiudicium enunciantis eſt maximi momenti *dec. 37. n. 5.*

4 Magis creditur duobus teſtibus affirmantibus, quam decem aut mille negantibus. *Oinot. de Speciеb. præſcript. num. 38.*

Vnde magis creditur duobus affirmantibus de metu, quam mille de ſpõtanea voluntate. *Rot. apud Ludouiſ. dec. 326. n. 46.*

5 Teſtis deponens, non ſolum de ſcientia, & veritate, ſed etiam de fama, iunctus cum alio teſte, qui de fama tãtum deponit, facit plenam probationẽ, *Rot. apud Ludouiſ. dec. 373. c. 2. 19. 25.*

Niſi agatur de crimine, vt dixi in d. tit. de Teſtib. n. 23.

6 Quando verò teſtis probet famam dixi in d. tit. de teſtib n. 24.

7 *Ad immemorabilem* verò probandã teſtis debet eſſe 54. annorum, vt dixi libro 2. Ciuil. tit. 6. n. 22. verſ. Tertia.

8 *Mulieres* in ciuilibus, & matrimonialib cauſis poſſunt eſſe teſtes, vt aſſerit *gl. v. fœmin. c. forus. de verb. ſign.*

Item in Codicillis, in teſtamento inter liberos, & ad pias cauſas. *Tiraquel. priuil. 5.*

Item in criminibus exceptis hæreſis, læſæ Maieſtatis, Simoniæ, &c. & quando non poſſunt alij teſtes inueniri, ne delicta remaneant impunita. Et ad detegendam Irregularitatem, quando ciuiliter agitur. *C. Tam litteris. De teſtib.*

9 *Domeſtici* teſtes regulariter reprobantur, vt latius dixi lib. 2. Ciuil. tit. 10. n. 7. §. 9.

10 *Non citatus* nec requiſitus teſtis non probat: eſt enim ſuſpectus, qui ſe vltro ingerit. *l. Quæ omnia 25. §. 1. ff. u. de Procur. L. Iuſiurandi, & l. Si quando, C. de Teſtib. Vinc. de Franc. dec. 60. n. 11. Vide lib. 1. Ciuil. tit. 10. n. 2.*

11 *Inhabiles.* Simili morbo laborans, ideſt conſimilem litem habens, & à teſtificando, & à iudicando repellitur. *c. Perſonas, de teſtib. Oin. de rer. diuiſ. § Vniuerſitatis, n. 3.*

Secus ſi intereſſe ſit leue arbitrio Iudicis. *Rot. apud Ludouiſ. dec. 340.*

12 Teſtes regulariter nõ admittuntur poſt didicita teſtificata, *vt dixi in d. tit. num. 17.*

13 Teſtes à parte inſtructi non probant: ſecus ſi tantum in genere moniti, vt dicant veritatem. *vt dixi ibid. n. 38.*

14 Teſtis, qui recordatur de antiquis & non reminiſcitur de recentibus, ſuſpectus eſt, & non meretur fidem. *Rot. apud Cec. poſt addit. dec. 119. n. 17.*

15 Reuocans ſuum dictum, deſinit eſſe teſtis omni exceptione maior, licet adhuc primę depoſitioni ſtetur. *Card. C. Veniens de teſtib. Nau. c. 25. n. 40.*

16 Teſtis incontinenti, ideſt antequã alloquatur partem, admittitur ad corrigendum dictum ſuum. *Clar. pract. Crim. q. 57. verſ. Quartus eſt caſus, n. 35. c. Præterea 7. de teſtib. cogen.*

17 Quid quando teſtis dicit, ſe non ita dixiſſe, ſicut ſcriptum eſt à Notario, dixi in d. tit. de teſtib. n. 34. & ſeq.

18 Vacillare, non dicitur teſtis, qui interrogatus, quibus præſentibus aliquid factum viderit, primum dicit de duobus, poſtea nominat tres. *Oinot. de hæred. qualit. §. In extraneis n. 5.*

19 *Diſcordia* Teſtium in aliquibus principalibus circumſtantijs, quæ variant

riant ſubſtantiam facti, aufert efficaciã teſtimonij: alias ſecus, vt latius explicaui in tit de teſtib. n. 13.

20 Dicta teſtium ſunt interpretanda, & concilianda, non autem cauillanda. *Bald. in c. cauſam De reſcript. Oin. de vſucap. in princ. n. 60. Rot. apud Ludouiſ. 304. num. 27.*

Quando tamen teſtes ſunt alias ſuſpecti, cauillari debent. *Ex Far. Souſa apbor. lib. 2. c. 7. n. 6.*

21 Dictum teſtis dubium, contra producentem eſt interpraetandum. *Oin. de oblig. de Pact. n. 23.*

22 *Rationem* ſui dicti reddere debet, teſtis, *vt latius dixi in d. tit. de Teſtib. n. 27.*

23 *Peccuniam* accipere non poſſunt teſtes, *vt dixi ibid. n. 44.*

24 *Peccat* Teſtis, qui alienum peccatum ſecretum detegit, cũ illius cognitio non eſt neceſſaria ad aliquod notabile damnum impediendum, etiam ſi de eo particulariter interrogetur, *S. Th. 2. 2. q. 70. 1.*

25 Qui non ſe offert in teſtem, ſciens id eſſe neceſſarium ad aliqua mala ſeu damna notabilia impediẽda, etiã ſi promiſiſſet, ſeu etiã iuraſſet ſeruare ſecretum, peccat ſed non tenetur aliquid reſtituere, niſi iuſſus teſtificari recuſauerit: quia primo caſu ſola lege charitatis poſteriori etiam Iuſtitiae tenetur. *Nau. c. 25. n. 44.*

Et maximè tenetur ad reſtitutionem, quando iuſſus cum iuramento, noluit reſpondere. Si tamen in aduertenter, & abſque peccato depoſuiſſet aliquid falſi contra aliquem, non tenetur ad reſtitutionem. *Bonac. de legib. diſp. 10. q. 3. pun. 3. n. 14. & 15.*

26 Teſtis in iudicio legitimè interrogatus ſuper crimine, ſuper quo bona veniunt confiſcanda, ſi neget veritatẽ, & ob id Reus abſoluantur, non tenetur bona, quae confiſcata fuiſſent, Fiſco reſtituere, licet alias ſit periurus, quia id eſt poena, quae in foro conſcientiae non dabetur ante condemnationem. *Sil. v. Reſtitutio ſup. v. cuſtos.*

27 *Singulares* Teſtes admittuntur ad probandum aliquid in genere, & in tẽpore, quando tempus non eſt de ſubſtãtia facti, vt ad probandam electionem ſepulturae. *Bonac. to. 2. de contr. diſp. 3. q. 21. pun. 3. n. 9. & 10.*

28 *Pro informatione* Curiae capti teſtes non ſunt in carceribus ponendi, ſed ſtatim examinandi Inſuper habere debent alimenta à Fiſco, vel à parte *Paulus III. conſt. 44. l. ſi quando 15. C. de teſtib.*

Nec requiritur Partis citatio, *vt ſup. num. 2.*

2 *Inter Aſcendentes*, & Deſcendentes teſtimonium regulariter non admittitur *l. Parentes, C. de teſtib.*

Conſanguinei verò, vel Affines tranſuerſales non coguntur inter ſe teſtificari. *l. Iuriſconſultus, & l. lege Iulia. ff. de teſtibus.*

Praedicta tamen intelliguntur, quando alias idonei teſtes non deſint. *gloſs. Quamquam 14. q. 2. Oin de rer. diuiſ. § Vniuerſitatis n. 5. limit. 2.*

Et ad compellendum Priuilegiatos ſufficeret iuramentum Partis, quod alios idoneos teſtes inuenire nequiuerit, etiam abſq; alia coniectura. *Nau. arg. c. 2. §. fin. de iuram. Cal. in 6.*

30 *Commiſſarius* ad teſtes examinãdos exercere poteſt omnia, ſine quibus negotium explicari nequit. *Not. in Clem. 1. de off. Deleg.* De quo vide, quae latius dixi in Can. lib. 1. tit. 29. n. 1.

31 *Examinari* Teſtes ſecreto debent, abſentibus tam Reo, quam Actore. *cap. Venerabili 52. de teſtib. Oinot. de act. fin. reg. num. 23.*

32 Et pro vtraque parte, 1601. Saſſari 27. Mar. 108. 2. Apr. 212.

33 Teſtes informiter, ac nulliter examineti, cum formiter repetuntur, ſe remittere poſſunt ad prius examen, *vt dixi in can. lib. 5 tit. 39. n. 26.*

34 Quibus interrogatorijs teſtes reſpon-

ſpondere non teneantur, *dixi in d. titul. de teſtib. n.* 45.

35 *Vnus* teſtis quando ſufficiat, *dixi ibid. n.* 29. *& ſeq.*

36 In relictis ad pias cauſas duo teſtes ſufficiunt. *Tiraq. priuil.* 1.

37 Teſtium minus integrorum fides ſuppletur ex numero. *Rot. apud Ludouiſi. deciſ.* 348, *numero* 7. vt dixi latius ib. numero 50.

38 *De iuramento* Teſtium dixi ibid. *n.* 25. *& ſeqq.*

39 Teſtibus, ideſt dictis iuratis, non teſtimoniis, ideſt dictis non iuratis, iudicandum eſt. *c. Tua nos. De Cler. coniug. l.* 3. §, *Item Diuus, ff. n. l. Iuſiurandi* 8. *C. de teſtib.*

40 Teſtes vi Monitoriorum reuelãtes iurare non compelluntur, niſi id expreſsè à Superiore præciperetur. *Barboſ. alleg.* 96. *n.* 24.

41 *Ante litem Conteſtatam* regulariter recipi non poſſunt teſtes, *vt latius dixi in Can. lib.* 2. *titul.* 6. *Vt lite non conteſtata.*

THEOLOGVS.

VIde quæ dixi in Can. lib. 5. tit. 5. De Magiſtr. n. 2. & ſeq.

THESAVRVS.

1 E*St pecunia* abſcondita, cuius domini, & occultationis memoria non extat, *vt dixi lib.* 2. *Ciuilium titul.* 1. *num.* 89.

2 Theſaurum Magicis artibus, vel diuinationibus, aut aliis modis illicitis effodiens, nihil ſuum facit: ſed quicquid inuenit, fit Fiſci quoad illam partem, quæ pertinet ad culpabilem. *l. Vnica C. de theſauris lib.* 10.

Poterit tamen retinere, quouſque condemnetur, quia id pœna eſt. *Nau. cap.* 17. *n.* 176. *Bonac. de reſtit. diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 6.

3 Theſauri Dominus non fit, qui non apprehendit illum, licet videat; quia inuenire eſt apprehendere, vt dixi ibid. n. 57.

TIMOR.

Metus.

TITVLVS.

Crux. Edictum. Ordo. Poſſeſſio.

1 A*Ntiquus* Eccleſiæ mutari non poteſt à Confraternitate. *Regiſtr. Regul.* 1604. Oreſtano 26. Octob. 71.

2 Cardinalibus dari cœpit titulus Eminentiſſimi ab anno 1630. Can. Reg. de Salu 21. Iunii. Ex S.C. Rituum, cuius decretum confirmauit Vrb. VIII. in Cõſiſtorio ſecreto 10. Iunii 1630.

Quod poſtea Innocentius X. Sãctione firmauit, iubens omnes tali titulo contentos eſſe quantumuis ſint magni Principes 24. Apr. 1645.

3 Placet Sanctiſſimo, quod Generalis remoueat à ſua Religione abuſus titulorum Magiſtri, Doctoris, Graduati, Baccalauri, vel ſimiles, 1599. Celeſtini 14. Iunii 58.

TORTVRA.

Exilium. Fama. Opipinio.

1 IN publico non debet ad pœnam inferri per Iudicem Eccleſiaſticum, 1601. Bagnarea 14 Febr. 80.

2 Rei criminum, propter quæ non venit imponenda pęna maior relegatione, non debent in Regno torqueri. Grãmat. voto 15. n. 10.

3 Regularibus inquiſitis de homicidio, &c. ad veritatem eruendam, infligi tortura poteſt, non ſolum funis, ſed etiam Vigiliæ, 1629. Oliuetani 16. Martii 82.

4 *Monialibus* regulariter non infligitur, ſed comminatur ſolum, 1620. Fiorenza 1. Auguſti 229.

TRADITIONES. SENIORVM.

De *his* vide, quæ dixi in Collect. ad Matth. 15. 1.

TRANSACTIO.

Decimæ. Matrimonium. Pactum.

1 E*St de re dubia*, & lite incerta, pactio non gratuita iuxta illud.
Incerta de re tranſactio dicitur eſse.
Sed fiunt certæ pacta fauore rei. Not. in rubr. de tranſact.

2 Tranſactio alimentorum facta, ſimpliciter nõ porrigitur ad habitationem & veſtiarium. *leg. Cum hi*, 8. §. *Qui tranſigit, ff. u. de tranſact.*

TRANSITVS.

Cappuccini. Hieroſolymitani. Miniſtri. Regularis. Translatio, & quæ dixi in Can. lib. 3. tit. 31. De Regular.

1 A*Vguſtiniani* petita, licet non obtẽta, licentia, à Superioribus localibus, tranſire poſſunt ad Reformatos eiuſdem Ordinis. 1613. 3. Apr. 52.

† Nam ad arctiorem tranſitus conceditur, dummodo id quis non petat ad aufugiendam imminentem aliquorum admiſſorum criminum pœnam, 1600. Agoſt. 12. Dec. 15. 1601. 8. Ian. 26. 20. Febr. 44. Capp. 2. Ian. 21. Cracouia 3. Iulij 75. S.Giorg. in Alga 7. Nouem. 102. 20. Nouem. 105. S. Agoſtino 29. Aprilis 34.

Et præmittat nouum probationis annum, licet tranſeat ad reformationem arctiorem eiuſdem Ordinis. 2. Aug. 1633. lib. 148. 779.

Superior tamen ſuo ſubdito præcipere non poteſt, vt trãſeat ad aliam Religionem etiam arctiorem. 1603. S. Spiritus 18 Martij 19. *

2 Ad Seruitas, vel de Mercede tranſire non poſſunt abſq; ſuorum Superiorum expreſſa licentia, 1616. 23. Ian. 16. Al Nuntio di Spagna.

3 *S. Bernardi* Congregatio viuit in maiori obſeruantia quàm Carmelitani. Quare Superiores S. Bernardi nõ poſsũt hodie concedere ſuis ſubditis trãſitum ad Carmelitanos, quia hoc caſu non conſideratur, quod Religio, ad quam fit tranſitus, ſit arctior ex ſua primæua inſtitutione, ſed obſeruantia præſens, 1588. Spagna 21. Iunij 50.

4 *Mendicantes* per extr. Martini V. *Viam ambitioſæ, de regular.* recipi nõ poſſunt in Religione non Mendicanti, niſi Carthuſianorum, in qua per Conſtitut. Clem V. *Clem. de Regular.* nequeunt habere Officia, vel miniſteria, nec vocem actiuam, aut paſſiuam, niſi cum diſpẽſatione Sedis Apoſtolicæ, vel eiuſdem Religionis per Priuilegium Iulij Secundi, 1596. Certoſini 6. Martij 28.

5 *Ad Carthuſianos* omnes trãſire poſſunt. *extr. Viam ambitioſæ. De Regular.* Conſtito tamen prius de licentia petita à Superioribus primæ Religionis. *cap. Statuimus* 19. *q.* 7. *c. licet de Regular.* Sub pœna nullitatis tranſitus, & alijs arbitrio, 1654. Regolari 18. Septembr. 124.

6 *Sub prohibitione* tranſeundi de vnà Religione ad aliam, intelligitur etiã inhibitus tranſitus de vna Cõgregatione ad aliam eiuſdem ordinis, 1653. Cappuccin. 25. Apr. 78.

7 *Reditus* Carmelitę Diſcalceati, qui abſque peculiari Sedis Apoſtolicæ licẽtia ad Fratres B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum tranſierunt, cogi debent ad redeundum, &c. 1608. 22. Iunij 65.

Similiter Cappuccini, vel alij, qui ſine debitis licentijs aſſumpſerunt habitum

tum Religionis S. Spiritus, 1645. 17. Febr. 8. 1646. 15. Iunis 3. & 4. 27. Iulij 4. & 18.

8 *Effectus.* Regularis ex diſpenſatione Apoſtolica translatus de Religione incapaci bonorum immobilium ad capacem, recuperat ius ſuccedendi in bonis ſibi, tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato, poſt translationem delatis. 27. Ian. 1618.

Non tamen recuperat fructus bonorum expreſsè renunciatorum, neq; poſt translationem decurrendos. 10. Decemb. 1633.

Neque bona per primam profeſſionē acquiſita venientibus ab inteſtato, 17. Iun. 1617.*

TRANSLATIO.

Alimenta. Inſtitutrix. Locus. Miſſa. Monialis. Pœna. Reformatio.

1 Monialium, Regularibus licet ſubiectarum, fieri non poteſt ſine Ordinario, 1647. 17. Dec. 1.

2 Moniales translatæ ad aliud Monaſterium eiuſdem Ordinis nō emittūt nouam profeſſionem, 1645. Neapol. 22. Sept. 55. 1635. Carm. Scal. 3. Aug. 258.

3 Non transferantur inuitæ, 1601. Trani 5. Febr. 39.

4 Comitentur à Conſanguineis, vel alijs perſonis honeſtis, 1604. Todi 16. Aug. 37. Ieſi 26. Octob. 68. Chioggia 8. Nouemb. 63. Mileto 15. Nou. 68.

5 Apud ſimiles in itinere hoſpitentur, 1602. Gratis 1. Oct. 66.

Vel in aliquo Monaſterio dummodo ſolæ Moniales ingrediantur, de licentia &c. & conſenſu, &c. 1629. Auignone 21. Aug. 270.

6 Propter diſcordias, vel inimicitias non transferuntur Moniales magis diſcolæ, ſed tenentur ſub arcta cuſtodia, 1579. Troia 29. Auguſti 101.

7 Fabricę occaſione non poteſt Epiſcopus transferre Moniales, 1599. Trani 26. Aprilis 37.

Sacra verò Congregatio ſic, donec durat, 1586. Napoli 10. Maij 14. 1603. Trani 10. Iunij 43.

8 Sicut etiam occaſione belli, 1628. Cremona 19. Maij 159 1646 23. Aug 28. 13. Apr. 22. 20. Apr. 12. 1648. 7. Aug. 6.

9 Vel propter aeris intemperiem, abſque tamen redeundi ſpe, maximè ſi Monaſterium eſt eiuſdem Ordinis, & ſub obediētia eiuſdem Ordinarii, 1613. Angren. 20. Dec. 140.

10 Vel propter infirmitatem ea durante, 1583. Vrbino 20. Ian. 13.

11 Si translata non habeat aliunde, permittitur Monialibus primi Monaſterii ſoluere ſecundo alimenta, ſecundum quantitatem fructuum dotis, 1647. Trento 25. Ian. 42.

12 Ad transferendum inſtitutricem non requiritur ordinariè conſenſus Superiorum Regularium, ſed tantummodo Monialium transferendarum, 1628. Napoli 17. Martii 9.

Ac Sedis Apoſtolicæ, 1631. 30 Maii.

13 Moniales vnius ordinis non debēt transferri pro inſtructione alterius, 1601 Trani 5. Febr. 39. 1602. Fermo 19. Octob. 69.

Niſi vrgente neceſſitate. Quo caſu Moniales translatæ recitando officium ſecundum ritum poſterioris Monaſterij ſatisfaciunt, licet eſſet à ritu primi diuerſum, 1604. Palermo 9. Auguſti 35.

14 Pro translatione Inſtitutricis nō expeditur Breue, donec per decretum S.C. conſtet Secretario Breuium, quod Monaſterium habeat requiſita, 1645. 19. Maij 34.

15 Nec S.C. Nec Papa concedere ſolet licentiam Monialibus tranſeundi de vno Monaſterio ad aliud, licet arctioris obſeruantiæ, 1610. Toloſa 27. Ian. 9. 1617. Cracouia 30. Septembris 255.

Præterquam à Monaſterijs apertis ad obſer-

obſeruantia, 1620. Burdegalen. 16. Mar. 86. 1622. Toledo 15. Febr. 22.

Vel à non reformatis ad reformata, 1622. Auerſa 10. Decembris 310. 1624. Napoli 16. Iulij 180. 1629. Toledo 16. Febr. 53.

16 Tranſitus etiam de vna Relig. ad aliam raro conceditur Monialib. 1604. Trento 12. Ian. 3. 1595. Cremona 14. Iulij 91.

17 Non debent tranferri ad locum diuerſi dominij, 1578. S. Carlo 2. Decemb. 15.

18 Moniales translatæ, & incorporatæ in alijs Monaſteriis, debent etiam habere ibi vocem, 1619. Burgen. 20. Aug. 293.

19 Dos, & alia bona Monialis tranſlatæ remanent primo Monaſt. niſi aliud Papa concedat de conſenſu, &c. 1583. Nap 20. Iulii 188. &c. 1635. Carm. Scal. 3. Aug. 288.

20 Inſtitutrices remittuntur ad primum Monaſterium, quando deteguntur inhabilas, 1645. Meſſina 6. Octobris 83.

Vel quando non ſunt amplius neceſſariæ ſecundo Monaſterio, 1645. 9. Iunii 19.

TRANVM.

Nazareth.

1 ARchiepiſcopus Tranen. non poteſt facere proceſſionem Corporis Chriſti, nec Feria V. in Cœna Domini Olea conſecrare, in Oppido Baruli, ſed vtrumque facere debet in ſua Metropolitana, 1601. 2. Apr. 116.

Ideſt non conuenit, congruum non eſt, quia cum hæc omnia fieri ſoleant in illo oppido ab Archiepiſcopo Nazareno; Tranen non alia ductus, quàm liuoris, & æmulationis cauſa Metropolitanam illis diebus contra monita Sacr. Concilij Tridentini ſeſſ. 23. cap. 1. ſua præſentia priuare videretur.

TREBELLIANICA.

Falcidia. Fideicommiſſum. Hæres. Legatum.

TVRBA.

Grex.

TVRCA.

Conceptio. Crux. Deceptio.

1 EA dominatur tyrannide, vt cunctas ſubditorum ſubſtantias tāquam proprias ſic poſſideat, vt pro libito vniuerſa ſibi vt putat, poſſit vſurpare. *Verba Soti de iuſtitia; & iure lib. q. 4. art. 1. concl. 1.*

2 Turcæ Campanarum vſum non admittunt, quod Chriſtiani primi cœperunt illis vti. Immo nec Chriſtianos ſub eorum ditione degentes, eis vti permittunt, præſertim in Ciuitatibus. *Coccius tom. 2. lib. 3. articul. 6. gloſſ. Clemen. vnica ver. zabazala. De Iudæis, & Sarac.*

TVRNVS.

Prædicatio.

TVTOR.

Clericus. Epiſcopus. Hæres. Iudex & lib. 1. ciuil.

SVa induſtria præſumitur factus dies, *vt latius dixi l. 2. ciuil. tom. nono, Per quas perſonas num. 3.*

TYRA-

TYRANNVS.

Occiſio.

V

VANAGLORIA.

1 EST vitium inclinans ad appetitum gloriæ inordinatum, ſeptem habens filias.

I. Iactantia, inclinans ad inordinatè declaran. verbis excellentiam propriam.

II. Inuentio nouitatum, inclinans ad declaran. eam veris factis, laude, vera, vel falſa dignis.

III. Hypocriſis, ad idem falſis factis inducens.

IV. Pertinacia, ad inordinatè oſtentandum iudicium inclinans.

V. Diſcordia, ad inordinatè oſtendẽdum, voluntatem noſtram voluntati alterius præſtare.

VI. Contentio, ad inordinatè altercandum.

VII. Inobedientia, ad inordinatè renuendũ iuſſa ſuperioris, quatenus iuſſa ſunt. *Nau. c. 13. n. 11. Rodriq. eſſere. prima par. tr. 3.*

2 Habet item Vanagloria duas ſocias Magnanimitati contrarias.

I. Præſumptio, quæ eſt vitium inclinans ad inordinatum appetitum eorum, quæ vires, vel merita excedunt.

II. Ambitio, quæ ad inordinatum honoris appetitum. *Nau. ibid.*

3 Vanam gloriam, ſiue vanam laudẽ de peccatis mortalibus quærenti, cum confitetur, ſufficit dicere. *Toties peccaui, laudem, & gloriam quærendo de peccatis mortalibus*, licet ea mortalia non ſpecificet; vel quia fortè talia non commiſit, vel iam confeſſus eſt, vel proponit cõfiteri, cum venerit ad locum proprium eorum. Sicut qui recordatur ſe omiſiſſe in alia confeſſione circumſtantiã, non tenetur peccatum denuo confiteri, ſi circumſtantia ſine eo commodè poſſit explicari. Exemplum de eo, qui confeſſus eſt fornicationem, oblitus circũſtantiam voti, vel Iuramenti. *Nau. prælud. q. n. 4. Dian. 3. tr. 4. r. 161. Bonac. to. 1. de Sacr. diſp. 4. q. 5. ſect. 2. part. 2. §. Diffic. incid. n. 9.*

Nec eſt peccatum mortale laudare ſe modo, ingenio, vel dexteritate, qua peccatum commiſſum fuit.

Secus ſi qui eo modo ſe iactat, haberet expreſſum gaudium, vel complacẽtiam de peccato commiſſo; nam tunc teneretur etiam peccati ſpeciem, de quo complacuit, exprimere. *Dian. 4. tr. 4. reſol. 44.*

† Suſpendi debet ab officio, & beneficio, qui de ſuo crimine publicè gloriatur. *c. quam ſit graue 9. de exceſſ. Præl.* *

VAS.

1 VAſa ſacra contingi non poſſunt, niſi à conſtitutis in ſacris. *c. Nõ oportet, cum ſeq. diſt. 23. cap. in ſancta, de conſecr. diſt. 1.*

Non tamen videtur eſſe pluſquam veniale, ſi ſine contemptu fiat. *Bonac. de Sacram. diſp. 4. q. vlt. pun. 9. n. 20.*

2 De modo mundandi ac conſeruãdi ſacra vaſa, & ſuppellectilia, multa paucis tradit Gauantus. *Rubr. Miſſal. p. 5. & inter alia.*

Altaria bis ſingulis annis, cum ſudum eſt, à finitis officijs ad veſperum ſpoliata ſint, & ſuppedanea item amota, vt ſicci aeris ſentiant beneficium, quo tẽpore cum altaria ipſa vndequaque mũdentur, tum ſuppedaneorum pars, quę ſubter eſt.

3 *Icones* cum ornamentis ſuis, SS. Euchariſtiæ Tabernaculum, & quecũq; huiuſmodi dicta, vel inaurata adiuncta ſunt Altarib. itẽ Vmbellæ ſuperimpendentes, ſingulis menſib. mũdetur caudis

vulpinis, aut arundinea ſcopa.

4 *Suppedaneum* Altaris quotidie mundetur arondinea ſcopa, ſi in eo facienda ſit Miſſa.

5 *Feneſtellæ* vrceolorum circumfricentur, & bene purgentur, octauo ſaltem quoq; die.

6 *Candelabra, Cruces, Thuribula, &* reliqua ſuppellex argentea, quantum fieri poſſit, manibus nudis non contrectetur, ſed adhibitio panno Si vero aliqua pars argentea non ſit, per eam capiatur. Antequam reponatur, excutiendum, ſi quid pulueris, ceræ, aut maculæ adhæſerit, & extergendum leuiter adhibito lineo, & molli panno. Condita autem ſit vnaquæq; res theca ſua, ne quid ſordium accipiat. Cum aliquid tamen purgatione egere viſum fuerit, pãno lineo leniter præſtabitur. Quod ſi quid valde ſit denigratum, puta Thuribulum ab igne, aut etiam multa cera adhæſerit; in lixiuio, cui ſal ſit admixtum, ebulliente, detergendum erit, adhibito pennicillo, ex ſetis ſuillis confecto. Caueatur tamen, ne ſi quæ pars aurata ſit, aurum vi ſalis deteratur, ſed conſulantur periti.

7 *Calices* bini, *& Patentæ*, binæ, vbi duodecim Sacerdotes Miſſam faciunt, quintodecimo quoq; die leui manu, aqua tepida lauentur: ſexto quoq; menſe ſapone molliori. Tumq; poſt quartã horæ partem, qua maneant in Sole, calida lixiuia bene abluantur, adhibendo pennicillum aliquem ad ſaponem bene abluendum, præſertim vbi fuerit cęlatura Poterit etiam id fieri furfure cocto: & tunc ſtatim bis aut ter eſſent abluendi aqua munda, & ablutio in ſacrarium proijcienda. Vbi vero minor ſit numerus Sacerdotum, rarius id fieri poterit ex proportione numeri Sacerdotum, & dierum.

8 *Suppellex* inaurata, aut inargentata eadem cautione tractetur, qua argentea, Si eſt ſemper expoſita, octauo quoque die panno lineo tergatur molliter: ſi recondita ſit, tergatur tunc, cum reconditur, & iterum cum profertur. Poterunt etiam inaurata ſapone, aut furfure purgari, vt dictum eſt de calicibus numero 7.

9 Candelabra, & cetera ex *auri chalcho* tractentur adhibito panno, vel per ferream ſummitatem capiantur. Si perpetuo vſu adhibeantur, tertio quoque die à puluere, & cera, ſi fortè defluxerit mundentur. Si reponẽda ſint; tunc etiã id fiat, & iterum cum proferuntur. Preterea quarto quoq; menſe, ſi aliquando fuerunt expoſito, abſtergantur diligenter puluere pumiceo, aut eo, quem dicunt *tripoli*, quem æſtiuæ muſcæ fugiũt adhibito corio Bubalino: aut ſi vtrũq; deſit, lutere in tenuiſſimum puluerem redacto, & loco corij, panno aſperiore, quem dicunt *ſaia*. nullo vero modo adhibẽda erit aqua. Nitidiora quoq; fiũt, licet non diu duret nitor, ſi fricentur malo medico, vulgo *arancio*, ſeu *limone*, & marmore trito, ſeu vice malorũ vuis agreſtibus vel herba acida, deinde aqua bene abluantur; tum vt ſiccentur, exponantur ſoli. Aceto numquam abſtergantur, Recondita verò habeantur huiuſmodi tubulis craſſioris carte, aut ſaccis lineis amicta, qui puluerem arceant, ac nitida ſemper & lucida ſeruent.

10 *Lampades* vitreæ, quæ ſunt quotidiani vſus, quintodecimo quoq; die furfure, & aqua calida abſtergantur.

11 *Vrceoli* prater id, quod quotidie ſit, ſingulis menſibus diligenter purgẽtur, adhibito ouorum cortice bene cõtrito, cum ligneo aliquo inſtrumentulo, ad ſordiculas bene eluendas. Vel potius ponantur intus aliquod, vas, puta ollam, vel Cacabum, lixiuio frigido plenum, & admoueantur lento igni, & quando lixiuium incipit calefieri, amoueantur Vrceoli, & aqua ordinaria bene abluantur. Opercula vrceolorum ſi mandent, cum reponuntur, quotidie

tidie bene ſiccentur.

12 *Peluicuæ*. Vrceolorum quotidie abſtergantur, & ſiccentur. Si ſtamneæ fuerint, tertio quoque mẽſe lixiuio feruenti lauentur, necnon auena, vel farre veſtito, ſeu ouorum cortice bene contrito fricentur. Poſt iterum aqua lotæ in Sole ſiccentur, & panno lineo mundo abſtergantur.

13 *Aenea* Vaſa ante, & poſt vſum bene abluantur. Bis ſingulis annis, vti conca baptiſmi, accuratè abſtergantur, ſi opus eſt, latere contrito, vel arena, & aqua. Si ſtamno ſint illita, adhibeantur furfur, & aqua.

14 Inſtrumentum ad conficiendas *Hoſtias* poſt vſum Oleo perfundatur, & vtraque pars, Charta interpoſita, ſimul iungatur; quæ in exteriori parte fuligo inhæſerit, abradatur; poſt ea eadem pars craſſiori panno tegatur, & in loco decenti reponatur.

Si forte fuerit vſtum, ita vt Hoſtiæ non poſſint integræ confici, ſed vel rumpantur, vel adhæreant Inſtrumento; accipiatur Vitellus oui, & cum modica ipſius Hoſtiæ paſta colliquefiat, ac bis vel ter fiant hoſtiæ cum ipſa paſta de Vitello; mirum enim in modum eo ferrum refrigeratur, ac in ſuum priſtinum ſtatum reducitur.

V E L V M.

Conuerſæ. Prædicator. Vidua.

1 INtra *Clauſuram* Moniales amplius velari, ita vt tradens velum ingrediatur, Gregorius XIV. prohibuit, 1591. Corduba 2. Sept. 139.

2 Epiſcopus debet velum nigrum propria manu tradere, 1603. Città di Caſtello 28. Apr. 33.

3 Litteræ S. Congr. immo etiam Breuia SS. de dando velo nigro conuerſis, exiſtimantur falſa: quare non debent exequi, donec, miſſis Romam Originalibus, aliter ordinetur, 1604. Coimbra 16. Febr. 16.

4 Fuit conceſſum velum nigrum pro albo Monialibus S. Crucis de Valderno, Lucen. diœceſis 1601. 20. Aug. 86. 1601. 1. Mar. 20.

5 Item Monialibus exiſtentibus ſub regimine Minorum de obſeruantia, modo illud recipiant priuatim à ſuis Superioribus abſque vlla impenſa, 1624. Fiorenza 9. Febr. 32.

6 Item Monialibus Tertiarijs, 1629. Tiuoli 14. Sept. 291.

Modo ad illud deferendum non cogantur. 1636. Foligno 25. Iulij 296.

V E N D I T I O.

Aduocatus. Alienatio. Cella. Emptio. Epiſcopus. Tabernaculum.

1 COact. Vænalia exponens compellitur illa vendere. *Abb. in cap. 1. de empt.*

2 Dominus ſoli, vel Domus, ædificare volens, cogi non poteſt ad vendendum vigore Bullæ Iuris Congrui diſponentis cogi poſſe ad vendendum domum, vel ſolum continuum, quando vicinus ędificare vult ad ornatũ Vrbis. Nam licet Bulla, vel Ius Congrui corrigat Regulam Iuris cõmunis; quod *nemo inuitus vendere cogitur:* non tamen corrigit aliam Regulam, quod in pari caſu Dominus idem facere volens in re ſua, prefertur omnibus alijs. *l. Si cum dotem, §. fin. ff. ſol. matr. l. Ex facto, ff. de pecul. Caputaquen. dec. 49.*

Ad hoc tamen, vt ius congrui, vbi adeſt, non reddatur eluſorium prefigendus eſt terminus Domino: quo elapſo, ſi non ędificet; ſolum, vel domus eſt adiudicãda ſecundum formam Iuris congrui, *Rota apud Coccin. dec. 2.*

3 *Subhaſtatio* facta non preſente pecunia nulla eſt, niſi de conſenſu creditoris, *Rota apud Ludouiſ. dec. 23.*

† Item non liquidato valore ſeu intereſſe, quando non fit executio ſuper ipſa ſpecie quæ debetur. *Otbob. dec.7. n. 2. & ſeqq.* *

4 Si promitto tibi vendere rem pro eo prætio, quod inuenietur; & quidam Nobilis, vel potens vult emere minoris, quam valeat, cuius timore nemo plus offert: hoc non debet attendi; nec promittenti præiudicat. Ita ex Bartolo notabiliter ſummatur, & notatur *l. ſi Pater* 12. *iuncta l. ſeq. ff. v. de pact. dotal.*

Immo offerens plus iuſto pretio in præiudicium tertij, tenetur crimine ſtellionatus, text. ſecundum Bart. in *l.* 3, §. *Item ſi quis, ff. n. de crimin. ſtelion. Oinot. Inſt. de his qui ſunt ſui*, §. *fin. num.* 1.

5 Licet Venditor in emptorem rei venditæ dominium transferre non teneatur, *l. ſi ita* §. 1. *ff. v. de contrah. empt.* Emptor tamen dominium pretij pecuniarij in Venditorem transferre tenetur. *l. Exempto, ff. v. de act. empt.*

6 Doctioribus operam ſuam carius vendere licet, *Em. ſà, v. venditio num.*2.

7 Is, cui datum fuit aliquid ad vendendum, non poteſt ſibi exceſſum retinere, ſi pluris vendidit, *vt dixi lib.*3. *Ciuil. tit.*27. *num.*5.

8 Qui ſciens, & volens rem vendit pretio viliſſimo, donare præſumitur, quod deeſt iuſto pretio, *Nau. cap.* 23. *n.* 85. *Em. ſà v. empt. num.*3.

9 Vendens rem pro nummis furtiuis, tenetur nummos reſtituere, ſi nummos eſſe furtiuos cognoſcat, antequam eos ita miſceat cum proprijs, vt diſcerni nequeant: alioquin minimè. Non ratione rei acceptæ, cum nihil retineat alienum: acquiſiuit enim dominium nummorum poſt commixtionem. Non ratione iniuſtæ acceptionis; cum accipiendo bona fide nummos fortiuos nō peccauerit. Non denique ratione contractus; quia nullum contractum venditor iniſt cum illo, à quo fuerunt nūmi ſubtracti, *Bonac. de contr. diſp.* 1. *q.* 3. *pun.* 1. *n.* 4. *Leſſ. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 22. *Ex l. Si alieni* 78. *ff. n. de ſolut.* Vbi dicitur, quod ſi alieni nummi inſcio, vel inuito Domino, ita mixti eſſent, vt diſcerni non poſſent, eius fierent, qui accepit.

Alij *Ex* §. *Quod ſi frumentum. Inſtit. de rerum diuiſione* per quod tamquam poſterius, dicunt eſſe correctam ſupradictam legem tamquam priorem, vbi habetur, per commixtionem non acquiri dominium, ſed per confuſionem tantum, contrarium tenent. *Vide Diana* 4. *tract.*4. *reſ.*67. vbi vtramque harum opinionum probabilem vocat: *& quod ego dixi lib.*2. *Ciuil. tit.*1. *num.*70.

10 Venditor, niſi ab Emptore acceperit pretium rei venditæ, vel habuerit fidem de pretio ſoluendo, vel acceperit pignora, ſeu fideiuſſores pro illo, non transfert dominium rei venditæ in emptorem. Vnde fructus percepti antequam pretium ſoluatur, pertinent ad venditorem, cum res Domino fructificet. *Bonac. de contr. diſp.*3. *qu.* 2 *pun.* 7. §. 1. *num.*4.

Venditor verò, qui rem emptori tradidit, habita fide de pretio, non habet vllam actionem contra tertios poſſeſſores, quibus emptor iterum rem vendidit, etiam ſi ipſe emptor incipiat vergere ad inopiam. Non perſonalem, cum non adſit inter eos Contractus aliquis, vel quaſi, delictum, vel quaſi: non realem, quia dominium earum rerum ſibi non reſeruauit, vt ſuppono, ſed in emptorem tranſtulit, *Bald. in l. penult. C. de oblig. & act. Oinot. de act.* §. *Omnium n.* 14.

11 Adminiſtratores Eccleſiæ non poſſunt vendere, neque permutare bona eius, habita fide de pretio, vel futura permutatione, ad hoc vt transferatur dominium in accipientem. *Rota in vna Lucana Terrarum Vener.* 16. *Maij* 1603. *coram Ludouiſ. & eſt in ordine* 113.

VE-

VENENVM.

Excommunicatio.

VERBVM.

Prædicator. Regula. Teſtamentum.

1 **V**Erba laſciua, turpiaq; canens, dicens, vel audies, peccat mortaliter, ſi in eis cum affectu ad res ſignificatas deliberatè delectetur, *Nau. c. 16. n. 14.*

2 Verba ad extraneum ſenſum trahenda ſunt, cum res, de qua agitur, aliter ſalua eſſe non poteſt, *l. 4. C. de lib. præter.*

3 Verba in dubio in potentiori ſignificatu ſunt intelligenda, *l. Boues, §. Hoc ſermone, ff. n. de verb. ſign.*

4 Verba ſtatutorum ſtrictè, & propriè debent intelligi, *Vt not. in l. 3. §. Hæc verba, ff. u. de neg. geſt.*

Niſi ſtatuta ſint fauorabilia, *vt dixi libro 1. Ciuil. tit. 2. n. 43.*

5 Verba enunciatiua abſq; cauſę cognitione, & eorum, quæ non ſunt in poteſtate proferentium, non præiudicant. *Rot. apud Farin. p. 1. tom. 1. dec. 53. num. 7.*

6 Verborum geminatio denotat ſpecialem animaduerſionem loquentis & animum deliberatum. *Rota dec. 453. num. 3.*

VERECVNDIA.

QVanto teſtimonium alicuius reputatur maioris ponderis, tanto ab eo magis quis verecundatur.

Poteſt autem teſtimonium aliquod maioris ponderis reputari, vel propter certitudinem veritatis, vel propter effectum: Certitudo autem adeſt teſtimonio alicus propter duo.

Vno quidem modo propter rectitudinem iudicij: ſicut patet de ſapientibus, & virtuoſis, à quibus homo, & magis deſiderat honorari, & magis verecundatur, Vnde à Pueris, & beſtijs nullus verecundatur propter defectum recti iudicijs, quod eſt in eis.

Alio modo propter certitudinem eorum, de quibus eſt teſtimonium; quia vnuſquiſq; bene iudicat, quæ cognoſcit. Et ſic magis verecundamur à perſonis coniunctis: quæ facta noſtra magis conſiderant: à Peregrinis autem, & ignotis, ad quos facta noſtra non perueniant, nullo modo, vel ſaltem minus, verecundamur.

Ex effectu autem eſt aliquod teſtimonium magni ponderis propter iuuamentum, vel nocumentum ab eo proueniens. Et ideo homines magis honorari deſiderant ab his qui poſſunt eos iuuare: & magis verecundantur ab his, qui poſſunt nocere Et inde etiam eſt quod quantum ad aliquid, magis verecundamus à perſonis coniunctis, cum quibus ſemper ſumus conuerſaturi: quaſi ex hoc nobis perpetuum proueniat nocumentum. Quod autem prouenit à peregrinis, & tranſeuntibus, cito pertranſit *D. Th. 2. 2. q. 144. 3. c.*

VESPERÆ.

NOn poteſt prohiberi ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrenda, ne in ieiunijs quadrageſimalibus cantentur Veſperæ poſt prandium, 1603. Crema 18. Nou. 142.

VESTIS.

Maria. Miſſa. Penſio.

1 **A** *Sartore* retineri poteſt, donec merces ſibi ſoluatur. *Oinot. de rer. diuiſ. §. Si tamen, n. 4.*

2 Veſtimenta S. ad obuoluenda cadauera, ſeu feretrum, vel loculum exornan-

nandum, adhiberi non debent. *c. Nemo per iggorantiam, de conſec. diſt.* 1. *Iul. Lauor. tit.* 2. *c.* 2. *n.* 40.

Nec ad quaſcumq; res profanas. *Bonac. to.* 2. *de legib. diſp.* 3. *q.* 2. *nu.* 14.

Probabile tamen, eum, qui non in eadem, ſed mutata forma, vtitur re ſacra ad profanos vſus, non peccare mortaliter. *Dian.* 5. *tr.* 13. *reſ.* 76.

3 De prohibitione vſu Rocchetti, ijs quibus de Iure non competit, nec non Coctę habentis manicas ſtrictas ad inſtar Rocchetti. habetur decretum S. Rituum Congr. in principio Miſſalis.

VEXATIO.

Simonia.

VIATICVM.

Euchariſtia. Infirmus. Regularis.

VICARIVS.

Abbas. Abbatiſſa Canonicus Capitulum. Clauſura. Conſeruatorium. Delegatus. Epiſcopus Gubernator. Locatio Monitorium. Neceſſitas. Parochus. Scriptura Taxa Et in can. lib. 1. tit. 28.

1 V*Icariorum* genera multa ſunt. 1. Vicarius Papæ ſiue Apoſtolicus. 2. Epiſcopi præſertim generalis. 3. Capitularis. 4. Foranei. 5 Parochorum, & aliorum Rectorum. 6. Regularium. 7. Monialium. *De quibus quicquid huic vſq; decreuit, vel declarauit S. Epiſc. & Reg. Congreg. retuli in meis Compendijs.* Sed hic etiam aliqua per ordinem apponere non grauabor: & primis de Vicario.

IN GENERE.

1 N*Vmerus*. Non debent dari plures Vicarij ſiue tribunalia iuxta dominia, ad quæ ſe diœceſis extendit, 1604 Aiqui 16. Febr. 25.

Sed bene quælibet Ciuitas, vel diœceſis habere debet ſuum Vicarium. *Supra Epiſc.* 12. *& infra n.* 40.

2 *Iuriſdictio*. Vicarius quocumq; habitu, & loco Diuinis interſit, iuriſdictionem ſibi competentem exercere valet; modo permittat, vt quiſq; ſuo fungatur officio, 1621. *Caſtellaneta* 20. *Iulij* 202. §. 2. Debet enim Chorum frequentare, 1669. Gaeta 22. Ian. 7.

3 *Officium, &c.* Non debet Romam ſcribere pro re leui, 1601. Theano 14 Nou. 235.

Sed bene pro graui, puta pro delicto commiſſo contra Epiſcopum, 1602. Theano 1. Octobris 105.

Et alijs occurentijs grauioris momenti in defectu Epiſc. 1602. Caſtro 26. Nouemb 134.

4 Non debet inſtigatorem agere contra carceratos in foro Laicali; 1601. Rieti 19. Iunij 155.

5 *In functionibus*, abſente Epiſcopo: ſubintrat prima Dignitas, & cæteri per ordinem. Nec Vicarius vti Vicarius poteſt Miſſas ſolemnes cantare; Sanctiſſimum Sacramentum, aut Sacras Reliquias paratus deferre, nec alijs Eccleſiaſticis functionibus ſe miſcere: ſed tantum præeſſe, vt omnia ſuo ordine fiant, 1592. Saſſari 14. Aprilis 48. 1600. Biſignano 16. Maii 53. 1611. Spoleti 22. Decemb. 119. 1627. Ortona. 19. Sep. 137.

6 *Pro exercitio Pontificalium*, præſertim pro degradatione, debet abſente, vel deficiente Epiſcopo proprio, aliquem Epiſcopum vicinum aduocare, 1601. Parma 2. Ian. 1. *Infra nu.* 68.

† Non poteſt tamen dare licentiam exercendi Pontificalia ſine ſpeciali mandato. C. C. 25. Iun. 1608.*

7 *Præcedentia* Vicarius in Choro, ſi non ſit Canonicus, debet in digniori Sede, vel loco ſedere, non tamen in ſolio Epiſcopali, 1596. Gaeta 22. Ian. 7.

Et ſi

Et ſi dignior Sedes eſſet occupata, Dignitates,& Canonici deſcendere debent inferius vno gradu, 1589. 28. Aug. fol. 268. §. 8. 1590. Lecce 14. Aug. 189.

8 *Incenſum* dari non debet ter vicario licet Apoſtolico, nempe in principio Miſſæ, poſt Euangelium, & in offertorio ſed in offertorio tantũ;abſẽte quidem Epiſcopo ter,præſente verò bis ducto thuribulo;neq; ei deferri debet Euãgelii liber oſculandus: quia hæc ſunt Epiſcopi priuilegia,1589. 28.Aug. fol.268. §.9.1595.Gaeta 14. Ian.40.

9 *Canonici* compelli non debent ad deducendum vicarium à Palatio ad Eccleſiam, & e conuerſo; quia hoc eſt proprium priuilegium Epiſcopi, 1589, 28. Aug. fol. 268. §.10. *v. Canonicus. Epiſcopus*.

10 *Salarium, & Emolumenta* ſolita, præſertim de fructibus menſæ, vicarius habere debet 1606. Ventimiglia 8. Mar. 28.

Non tamen de funeralibus, quibus non interfuit, 1601. Aliffe 20. Febr. 87. §. 17. 1627. Ortona 17. Sep. 137.

11 *Pœna*. Vicarius, qui ſcienter pręſtat auctoritatem depoſitis fictis Monialium, tenetur de proprio, 1604. Rieti 26. Ian 9.

12 *Remouendus* moneri ſolet, vt ſponte licentiam petat, 1601. Città di Caſtello 20. Auguſti 197.

Sed non ideo priuatur alijs officijs, 1601. Materia 17. Sept. 28.

13 Remouetur autem, qui pecuniam accipit pro eo, quod non debet Qui non defendit libertatem, & iura Eccleſiaſtica; Publicè tortus. Bannitorum cauſa damnatus. Qui filios baſtardos habet Qui negotia gerit illicita Qui Clero, & Populo non eſt acceptus, 1601. Otranto 6. Aug. 181. 1602. Matera 22. Ian. 12. Ferentino 17. Sept. 100. 1603. Faenza 23. April. 50. Manfredonia. Loreto 28. Iun. 11. 1604. Aſſiſi 3. Feb. 18.

Item propter intereſſe Camerale; vel quia Prælatus non poteſt ſoluere tantum ſalarium 1602. Nullius Altamura 19. Nou. 127. 1650. Aleria 10. Iun. 1. & 2.

Item is, cui à S.C. fuit prohibitus acceſſus ad Monaſteria Monialium, 1645. Terracina 10. Nou. 42.

Multo minus debet talis de noua deputari neq; vicarius foraneus 6. Octobris 113.

Vicarius autem quilibet poſt finitum, vel renunciatum Officium, non poteſt cognoſcere de cauſa, quæ ſibi delegata fuerat ſub nomine vicariatus: licet ſecus ſit de Canonico, vel alio Prelato, 1604. Oſſeruanti 4. Maij 36. Barb. alleg. 54. n. 155. & ſeq.

§. 2. DE VICARIO. Apoſtolico.

14 *Papæ* Vicarius in Vrbe deputari ſolet aliquis Cardinalis ad vitam, qui iuriſdictionem habet in Vrbe, non autem extra Vrbem, præſentim vltra diſtrictum, niſi ei ſpecialiter commiſſa fuerit, *C. ſua Nobis 5. De off. Vic.* Extra Curiam verò ſiue Vrbem.

15 *Apoſtolicus* Vicarius dicitur, qui mittitur à Papa, vel à S. Epiſ. C. cum Breui, vel litteris, ad regendam aliquam diœceſim, ſiue Sede plena; ſiue vacante, cum tota iuriſdictione Epiſcopali.

16 *Cauſæ* mittendi vicarium Apoſtolicum multæ ſolent eſſe.

I. Quando Epiſcopus non expediuit Bullas poſt multos annos; ex quibus fuit prouiſus & percepit fructus, 1645. Oſſero 9 Sept. 11.

II. Quando Epiſcopus eſt ſuſpenſus à iuriſdictione, 1645. Trani 19. Maij 10. Biſignano 9. Iunij 6 Lanciano 23. Iunij 3. 1650. Trani 8. Febr. 11. Lanciano 10. Mar. 7. 30. Sept. 10. 1651. Alatri 5. Maij. 10 1653. Melfi. 2. Maij 58.

III. Vel propter ętatem grauem impeditur, & fere penitus inhabilis, 1582. S. Agata 7. Dec. 17.

IV. Vel alias male regit, ſeu gubernat, 1604. Volturara 22. Nou. 66. 1601. Saſſari 6. Aug. 187.

Puta ſi eſt ſordidus, & committit extorſiones, 1602. Theano 15. Ian. 8.

Maximè quando ſubditi hoc petunt, 1602. Trani 23. Iul. 78.

V. Quando eſt moroſus in ſoluenda penſione, 1646. 17. Aug.

VI. Vel formandus eſt proceſſus contra ipſum Epiſcopum, 1642. Anglona 17. Maij 2.

Maximè ſi Romam euocatur, 1653. Crotone 2. Maij 58.

VII. Quando Epiſcopus non vult reſidere 1619. Caſſano 23. Mar. 47.

VIII. In executionem decretorum viſitationis Apoſtolicæ, cum Ordinarius admonitus in id inuigilare non curat, 1580. Soana 8. Martij 58.

IX. Quando Epiſcopus non vult recipere vicarium ſibi miſſum ab Vrbe, vel impedit ei iuriſdictionis execitium, 1614. Theano 8. Nou. 102. 21. Nou. 111.

X. Cum Eccleſia vacat per mortem violentam, 1645. Ariano 8. Dec. 2.

XI. Quando inſurgunt multa inconuenientia propter imperitiam Vicarij Capitularis, vel adſunt plures vicarij Capitulares, 1646. Triuento 2. Martij 10. Tropea 13. Iulij 26. 1647. Motola 8. Nouemb. 10.

XII. Cum Eccleſia diu vacat, 1649. Aleria 28. Iun. 7.

Maximè ſi adſunt inconuenientia, præſertim in adminiſtranda Iuſtitia, 1655. Vgento 17. Sept. 283.

XIII. Quando Theſaurarius Generalis ita cenſet expediens propter intereſſe Cam. Apoſt. 1650. Aleria 10. Iun. 9.

XIV. Quando vicarius Capitularis remouendus eſt, vel vocatur ad Vrbem pro ſua iuſtificatione. 1600. Spoleti 13. Nou. 3. 1650. Aſti 30. Sept. 1. 1653. Monopoli 2. Maij 59.

XV. Quo magis Diuino ſeruitio, quieti Animarum, regimini Eccleſiæ Cleriq; proſpectum ſit, 1650. Coſenza 10. Iun. 2.

XVI. Propter alios grauiſſimos reſpectus, 1645. Ariano 8. Dec. 2.

17 *Sede Vacante*. Vicarius Apoſtolicus deputatus à Papa durat etiam Sede Apoſt. Vacante, 1590. Lecce 17. Nou. 187. Caſtellan. 198.

18 Capitulum non poteſt deputare nouum vicarium, quando vicarius Epiſcopi mortui fuerat miſſus à Papa, vel à S. C. 1578. Aquila 4. Agoſto 112.

19 Ex abundanti tamen S. C. ſolet, occurrente caſu, prohibere Capitulis electionem vicarij Capitularis, 591 Spol. 2. Apr. 256. 1628. Lecce 22. Dec. 152. 1647. Biſignano 2. Aug. 5.

20 Vicarius Apoſtolicus Sede Vacante poteſt expedire litteras, quæ dirigi ſolent vicarijs Epiſcopalibus, ac dare dimiſſorias poſt annum & infra annum arctatis, ac ſi eſſet vicarius Capitularis, 1628. Aquila 22. Sept. 116

Intellige, niſi hoc ei ſpecialiter prohibeatur.

21 *Iuriſdictionem* eamdem habet vicarius Apoſtolicus, quam habebat Epiſcopus. Vnde appellationes à ſententijs ipſius deferuntur ad Metropolitanum, non ad Papam, vt declarauit s. m. Gregorius VIII. 1580. Salerno 7. Iun. 106. 1586. Capaccio 21. Apr. 328. 329.

Item debet exequi litteras, vel Bullas, vel diſpenſationes, directas Epiſcopo, vel eius vicario, ac ſi dirigerentur ipſi vicario Apoſtolico, 1583. Aſſiſi 10. Maggio 118. 1632. Biſignano 18. Mar. 25.

Item viſitare diœceſim. Et ſi viſitet cum ipſo etiam Epiſcopus, non poteſt Epiſcopus ſe ingerere in viſitatione, ſed ſolum in exercitio Pontificalium, confirmando, vel quid ſimile, quod occurret. Et ne Clerus eo caſu grauetur duplicibus expenſis, Epiſcopus, & vicarius ſimul non poſſunt ducere ſecum pluſquam quinq; perſonas, 1601. Caiazzo 20. Apr. 191. 1632. Coſenza 19. Nou. 78. 1652. Biſignano 23. Aug. 22. 23.

Si ve

Si vero velit Synodum celebrare, ſine interuentu Epiſcopi id facere debet, 1628. Lecce 22. Sept. 115.

Non tamen ſumere poteſt informationes contra vicarium ſuum anteceſſorem, neq; ſequeſtrare bona, vel iura ipſius ad inſtantiam cuiuſcumq; ſine licẽtia Sac. C. quia par in parem non habet imperium, 1587. Larino 15. Decem. 286. 1588. Aſſiſi 21. Iun. 110.

Multo minus ſe intromittere in cauſis tam ciuilibus, quam criminalibus, perſonam Epiſcopi concernentibus: niſi ſuper his à Curia Romana mandatum acceperit, 1640. Caiazzo 20. April. 40.

Neque in redditibus Menſę, niſi quãtum ſibi debetur pro ſuis prouiſionibus 1585. Capacciò 8. Oct. 206. 20. Oct. 221. 1646 Lanciano 17. Nou. 6.

Ad ipſum tamen ſpectat inuigilare ſuper manutentione introituum menſę 1652. Trani 7. Iun. 2.

Nec prætendere poteſt Canonicorũ aſſiſtentiam; quia hoc eſt proprium priuilegium Epiſcopi, ſup. n. 9.

3 *Dimiſſorias* de iure concedere poteſt vicarius Apoſtolicus, *c. Is cui iuncta gloſ. de elect. in 6. Et S. C.* 1580. *ſæpius reſcripſit Vicario Apoſtolico Soanen. vt* 20. *Aprilis fol.* 88.

Hodie tamen illis hæc facultas auferri ſolet in Breui, 1645. Trani 9. Iun. 22.

In Statu Eccleſiaſtico ſolent prohiberi ſolum dimiſſorię pro ſacris ordinibus, 1648. Terracina 26. Iun. 13.

Et hac prohibitione ſtante, non poteſt concedere dimiſſorias neq; illis, qui obtinuerunt reſcriptum à S. Cong. *expectent ætatem*: ſed adueniente ætate, debent ſupplicare de nouo, 1650. Trani 30. Dec. 22.

Hæc tamen facultas ſolet à S. C. concedi, ſaltem ad tempus limitatum, puta ad annum, illis, qui multum diſtant ab Vrbe, 1622. Larino 3. Aug 88. 1629. Coſenza 14. Septembr. 118. 1645. Nullius Pinarolo 11. Aug. 13.

23 *Beneficia.* Dum mittitur Vicarius Apoſtolicus ad regendum aliquem Epiſcopatum, non ſolet Epiſcopo auferri collatio beneficiorum, niſi in breui Apoſtolico expreſsè caueatur, in quo aliquando vicario Apoſtolico datur Collatio Eccleſiarum Parochialium in menſibus Ordinarij: Beneficiorum ſimplicium ex ſent. S.C. nunquam; niſi id per Papam alicui extra ordinem conceduntur. Quod verò expreſſum non inuenitur, ad collationẽ Ordinarij in ſuis menſib. pertinere, & remanere cenſetur. Vt ita obſeruatur, 1586. Tarãto 3. Dec 926.

Ad Vicarium tamen Apoſtolicũ ſpectat facere concursũ, eligere magis idoneum, ac fidem mittere ad Datariam, vel ad Epiſcopũ, reſpectiuè, 1628. Lecce 9. Iun. 63. ſupra v. Concurſus.

24 Epiſcopus vero nullam habet iuriſdictionem in Vicarium Apoſt. adeo, vt nec informationes capere poſſit contra ipſum, neque officio finito; multò minus edictis honorem illius detur pare, 1612. Theano 30 Mar. 32. 1627. Monopoli 16. Oct. 129.

Nec dum adeſt Vicarius Apoſt. tenere poteſt Vicarium generalem, nec alio modo ſeſe in iuriſdictionem ingerere, adeo vt nec litteras Apoſtolicas ſibi ſub nomine Dignitatis directas exequi poſſit. 1641. Noli 27. Sept.

25 *Reſidere* tenetur, nec poteſt ad longum tempus diſcedere, aliumue ſubſtituere, ſine licentia S. C. 1601. Spoleti 19. Iun. 153. 1647. Lanciano 7. Iun. 10.

Neq; vocatus à Principibus, 1603. Meſſina 27. Maij 57. 28. Nou. 140.

Neq; acceſſurus ad Vrbem, 1600. Rieti 12. Dec. 28.

26 *Salarium, & Emolumenta.* Habere debet ducenta ſcuta annua monetæ Romanæ, niſi in Breui aliter exprimeretur, & quindecim ſcuta ſimilia pro acceſſu, & totidem pro receſſu, plus minus ſecundum diſtantiam locorũ. 1580.

Capac-

Capaccio 30. Sept. 155. 1603. Caiazzo 17. Feb. 19.

Quæ prouiſio non incipit currere à data Breuis, ſed ab ingreſſu Ciuitatis, ex quo cœpit iuriſdictionem exercere: quia pro viatico dantur ſibi expenſę acceſſus, 1611. Brindeſi 10 Iun. 61, 1640. Caiazzo 23. Nou. 129.

Si tamen deputaretur Vicarius reſidens in eadem Ciuitate, non poſſet prętendere expenſas acceſſus, ſicut nec receſſus, ſi ab ea non recederet, 1645. Biſignano 9. Iun. 6. 1646. Triuento 2. Martij 10.

Vnde non poteſt prætendere receſſum, vſquequo diſcedat, 1640. Caiazzo 23. Nou. 129.

Si tamen Epiſcopus cum reſiduo decenter ſubſtentari non poſſet hoc ſalarium eſſet diminuendum, 1604. Nullius Altamura 7. Decembr. 73. 1647. 2. Aug. 20.

Puta ad ſcuta 150. 1653. Ferentino 22. Aug. 146. Cotrone 3. Oct. 179.

Præterea debet habere ſolita honoraria pro decretis, non tamen emolumenta ſigili, 1585. Aquila 24. Oct. 220. 1615. Theano 21. Aug. 80 Datur verò facultas in ipſo Breui Vicario Apoſtolico ſumendi ſuam prouiſionem ex redditibus Mẽſæ, eiuſq; fructus ſequeſtrandi, 1600. Caiazzo 29. Nou. 17. 1602. Theano 17. Sept. 100.

27 *Remouetur* vicarius Apoſt. quando Prælatus non eſt potens ad ſoluendum tantum ſalarium, 1602. Nullius Altamura 19. Nou. 127.

Et quando Eccleſię fuit prouiſum de Paſtore, 1653. Ciuita Caſtellana. 7. Nou. 190. num. 15.

Et quando Epiſcopo reſtituitur regimen, 1653. Beneuento 24. Febr. 5. numer. 2.

Et in alijs caſibus ſupra relatis nu. 13.

DE VICARIO EPISCOPI Generali.

28 *Quid.* Licet reuera inter vicarium, & Officialem, quando ſunt generales, nulla ſit differentia: Romanæ tamen Curiæ ſtylus habet, vt in delegationibus ad Italiam, Vngariam, Dalmatiam, Epirum, Cretam, Siciliam, Corſicam, & Partes Orientales, verbo vicarij ſemper vtatur: vltra Alpes verò, vt in Hiſpania, Gallia, Germania, Polonia, Anglia, Affrica, & vltra marinis, verbo *Officialis* Sbroz. *lib.* 1. *q.* 2. *nu.* 10.

29 *Qualis* nu. 47. 48. Debet eſſe ætatis 25. ſaltem annorum. *Azor. p.* 2. *c.* 43. *q.* 2. *n.* 65.

30 Item Doctor, vel Licentiatus in Iure Canonico, 1583. Putignano 28. Auguſti 115. 1645. Triuento 6. Octobris 33. 34. *& alibi ſæpiſſime.*

Immo, & vicarij Abbatum debent eſſe idonei Doctores, ſi iuriſdictionem exerceant extra Monaſterium, 1603. Caralitan. 23. Dec. 151.

Et hoc in vicario Epiſcopi præcipuè locum habet: quando Epiſcopi præcipuè locum habet quando Epiſcopus ipſe Theologus eſt, & non iuriſta, 1591. Arbe 23. Aprilis 263.

Ne ſemper indigeat Aſſeſſores, 1594. Caiazzo 11. Maij 140 §. 3. 1650. Monteſiaſcone 12. Auguſti 7.

Nec ſufficit eſſe Theologum, 1605. Sorrento 16. Nou. 81.

Vt interim dum prouidetur, datur Doctor pro conſultore. *Ibidem.*

Aliquando tamen conceſſit Sacra Congregatio poſſe tenere vicarium non Doctorem, alias tamen idoneum, præſertim dum Epiſcopus Iuriſta reſidet, 1590. Trahu 25. Iunij 154. 1593. Oria 29. Martij 85.

Poteſt autem eſſe de gremio Capituli, modo ſit exterus, 1601. Trahu 3. Sept. 202. 1603. Meſſina 23. Iulij 83.

33 *Lai-*

31 *Laicus* non poteſt eſſe vicarius Epiſcopi *c. 22. In noua 16. q. 7. c. Decernimus. De iudic.*

Si tamen Epiſc. vt in Germania, & aliquibus locis Regni Neapolitani, feudum ſeu iuriſdictionem ſæcularem haberet; pro ea vicarium laicum deputare poſſet.

Non expedit tamen deputare in huiuſmodi feudis Eccleſiaſticis Iudices perpetuos, maximè laicos: & quandoque debet Epiſcopus aliquas cauſas per ſe, vel per ſuum vicarium cognoſcere, vel alijs Clericis, aut Laicis delegare: nam alias Eccleſias curret periculum amittendi iuriſdictionẽ illam per vſurpationem Laicorum *Sac. Epiſc. Congr.* 1581. *Mantoua à S. Carlo 16. Maggio 34. & 1582. 3. Iulij 86.*

Et ſi Epiſcopus fuit ſolitus deputare Clericos pro adminiſtratione baroniæ ſuæ Eccleſiæ, manuteneri debet in ea quaſi poſſeſſione, nõ obſtante contraria pragm. quę eſt prima, *in tit. de Eccl. perſon. S. Epiſc. Cong. 1607. S. Marco 23. April.* 28.

32 *Clericus coniugatus*, licet cum vnica & Virgine, non poteſt eſſe vicarius Epiſcopi. *Ex d. c. In noua 16. q. 7. Lambert. p. 1. q. 1. art. 3. n. 3. Sanchez de Matr. lib. 7. diſp. 46. n. 14. S. Epiſc. Congr. 1612. Trabu. 11. Sept.* 84.

33 *Bigamus* multo minus, *C. Vinc. de Cler. Coniug. in 6.*

34 *Nec Monachus* Religionis Mendicantis. Alij verò ſecundum aliquos poſſunt creari vicarij: dummodo adſit conſenſus ſuorum Superiorum, natalium defectu non laborent, & habeant cetera requiſita. Sed S C. non probat, quod Regulares ſint vicarij Epiſcopi: tunc quia non decet eos extra clauſtra degere; nec poſſunt; *Ex Clem. VIII. conſt. 60. §. 19.* Tum quia Iuſtitiam à Iuriſconſulti potius quam à Theologis adminiſtrari conuenit, 1.91. Capaccio 17. Decembr. 390.

Niſi cum alijs requiſitis habeant etiã licentiam Apoſtolicam degendi extra Clauſtra, 1593. Capaccia 17. Nou. 294.

Vel niſi ſit Abbas, qui habeat iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem in perſonas ſæculares: nam hic poteſt deputare vicarium Monachum Iuriſperitum. Quod ſi talem non habeat, debet tenere vicarium Clericum Secularem Doctorem. Et ſi id minus fieri poſſit, poterit facere Vicarium Monachum non Doctorem, aſſignando ei Doctorem pro aſſeſſore, ſiue cuius conſilio nihil facere poſſit, quod requirat alteriorem indaginem, 1603. 23. Dec. fol 151 1605. Nullius Tramutola 21. Nou. 83.

S C. quoq; conceſſit aliquando licentiam aſſumendi Regulares in vicarios Epiſcopales, Cæleſtinos, & etiam Dominicanos, &c. 1593. Pozzuolo 3. Febr. 29. 1606. Trahu. 15. Iulij 56. Veſte 15. Nouembr. 87.

Vicarius quoq; Patriarchæ Latini Conſtantinopolitani ſolet eſſe de Minoribus Obſeruantibus, 1618. 22. Dec. 411.

† Poſtea circa 1622. vicariatus ſupradictus tranſlatus fuit ad Minores Conuentual. apud quos permanſit vſq; ad annum 1652. quo ſuppreſſus fuit, & vnitus cum Suffraganeatu.

35 *Nepos*, vel filius fratris Epiſcopi non poteſt eſſe vicarius eius, 1577. Oſtumi 19. Sept. 16. 1611. Muro 4. Febr. 12. 1622. Trani 17. Iun. 64. 19. Aug. 95. 1614. Mileto 18. Iun. 81. 1646. 8. Iun. 1. 1647. 11. Oct. 2. 1648. 2. Oct. 11.

Nec Frater, præſertim ſi non eſt Doctor, 1578. Como. 3. Dec. 15. 1579. 20. Gennaro 37. 1600. Meſſina 11. Ian. 2.

Immo laudatur, qui nec Patruelem vult habere vicarium, 1611. Taranto 6. Apr. 35.

Nec alium conſanguineum, 1636. Ariano 56. §. 10.

N. ſi hoc S. C. ad aliquod tempus concedat propter bonas qualitates ſubiectã, ac aliorum idoneorum penuriam,

riam, 1655. Nullius Peſcia 1. Octobris 272.

35 *Originarius* Ciuitatis, vel diœceſis non poteſt eſſe vicarius: nam propter conſanguinitates, affinitates, familiaritates, & alias attinentias, poteſt deuiare à recto tramite Iuſtitiæ, vel certè ſe reddere Partibus ſuſpectum, 1687. Oſtuni 28. Lugio 168. 1693. Spalatro 9. Mar. 58. 1598. Senegaglia 10. Feb. 6. 1640. Sutri 16. Nou. 124. *& alibi ſæpiſſimè.*

Solet tamen quandoq. S. C. diſpenſare, vt Epiſcopus, præſertim reſidens, tenere poſſit vicarium diœceſanum, dummodo non det occaſionem quærelarum: idq; multis de cauſis.

I. Quod Epiſcopus adhuc extraneum idoneum inuenire nequieuerit, 1645. Molfetta 11. Aug. 10. 1646. Fondi 25. Maii 5. Oppido 24. Aug. 8. 1647. Città della Pieue 23. Aug. 4. 1650. Tropea 29. Ian. 4. Narni 18. Febr. 7. Vel quod vicarius exterus non tam cito poſſit tam accedere; 1645. Molfetta 6. Octobris 20.

II. Propter tenuitatem fructuum Eccleſiæ, 1640. Sutri 7. Dec. 137. 1645. Fondi 29. Sept. 7.

III. Propter aeris intemperiem, 1645. Fondi 29. Sept. 7.

IV. Propter notitiam bonarum qualitatum talis vicarij diœceſani, qui ſit eximius in regimine, 1648. Monteſiaſcone 4. Sept. 4. 1649. Città della Pieue 4. Mar. 4.

37 *Reſidentiam*, quod requirat beneficium obtinens, præſertim cum Animarum cura, & maximè ſi extra Ciuitatem, & multo magis ſi extra diœceſim; non poteſt eſſe vicarius, *S. C. ſæpiſſimè. Loca congeſſi in Compendio Epiſcopor. v. Vicario 7.*

Nam generaliter eſſe Parochum, & vicarium ſunt officia male compatibilia in eadem perſona, 1603. Maſſa 19. Ian. 9.

Ex eo quod, vt quis benè exerceat alterum ex dictis officij, alteri neceſſario deeſſe cogitur, 1640. Sutri 16. Nouembr. 124.

Et ſi habet inimicitias, debet renunciare beneficium, 1611. Ruuo Bari 9. Sept. 83.

Neque poteſt vicariatum retinere ex eo, quod habeat Coadiutorem in Parochia, 1621. Albenga 8. Iun. 74.

Fallit hoc in Archidiacono, qui licet habeat curam Animarum; tamen Epiſcopo, & eius Officialibus abſentibus, abſq; alia commiſſione exercet Vicariam, etiam dando dimiſſorias, ac monitoria concedendo: nam eſt vicarius natus, *Sbroz. lib. 1. q. 2. n.* 10.

† Archipresbyter Terre Capranicæ, conſtitutus Vicarius Generalis Sutrinus, ita demum permittendus in eo munere perſeuerare, ſibi reſideat in Oppido Capranicæ; & non noceat ad illud oppidum Sutrinos inuitos. Ita die 22. Aug. 1607. fuit reſponſum Canonicis Sutrinis petentibus ipſum ab officio remoueri.

38 *Pœnitentiarius* non poteſt eſſe Vicarius, ne ſuſpicionem ingerat, quod in adminiſtratione Iuſtitiæ vtatur ſcientia Confeſſionis: niſi tantæ apud omnes eſſet opinionis, vt excluderetur huiuſmodi ſuſpicio, 1611. Rimini 28. Ianuar. 11. 13. Maij 50. 15. Iulij 67.

39 *Creare* Vicarium non poteſt Epiſcop. antequam poſſeſſione apprehendat Eccleſiæ: poſtea vero ſic, licet nondum fuerit conſecratus, & etiam ſine conſenſu Capituli. *Sbroz. de Vicario Epiſcopi, q. 46. num. 15. Azor. p. 2. lib. 3. c. 43. qu. 2.*

Sed an Epiſcopus teneatur, & compelli poſſit ad Vicarium conſtituendum? *Barboſa de pot. Epiſcopi alleg. 14. num. 125. Contra Azor loco cit.* aſſerit Rotam in multis deciſionibus tenere negatiuam.

Si tamen Epiſcopus negligat expeditionem Cauſarū, præſertim ſi ſit Theologus non iuriſta, Sac. Congregatio ei præ-

præcipere ſolet, vt Vicarium conſtituat alioquin illi aliquem mittit ab vrbe, vel aliunde pro tali officio exercendo, vel cum Breui Vicarij Apoſtol. vel cum patente Vicarij Epiſcopalis, nomine tamē tenus. Nam reuera talis Vicarius miſſus ab vrbe eſt Vicar. Apoſt. & iuriſdictionem habet priuatiuè quo ad Epiſcopū, nec Epiſcopus illum remouere poteſt, 1605. Sauona 17. Sept. 1650. Motola 5. Agoſto 1. 1591. Città di Caſtello 2. Apr. 256. 1594. Milano 8. Febr. 38. 1632. Biſignano 18. Martij 35. Caſtr. 26. Martij 38.

Item quando Vicarius Archiepiſcopi eſt alicui diœceſi ſuſpectus, deputatur alius appellationum Iudex pro illa diœceſi, 1601. Bertinoro 9. Ian. 49.

40 *Numerus*. Non poteſt Epiſc. cōſtituere plures Vicarios generales, ſed vnum tantum, niſi ſecus habeatur de conſuetudine. *Sbroz. lib. 2. q. 50. Quaranta verbo Capitulum. Sede Vacante Sac. Epiſcoporum Congr. 1599. Lancino 24. Mar 21. 1614. 21. Febr. 8.*

Si tamen habeat plures Ciuitates, & diœceſes, debet pro vnaquaque tenere ſuum Vicarium generalem, 1594. Sutri 7. Iunij 161.

Sed non debet habere plures Vicarios vel Tribunalia iuxta numerum dominiorum, ad quæ ſe diœceſis extendit, 1604. Aiqui 16. Febr. 25. Sup. n. 1.

41 *Priuilegia*. Poteſt eſſe Delegatus Papæ; quia in Dignitate conſtitutus eſt. *gloſſ. v. Delegatus. Clem. 2. De reſcriptis.* (Et percutiens Vicarium. Epiſcop. poteſt per Epiſcopum ſaltem per triennium ad triremes damnari. *Riccius reſolut. 132.*

42 Et gratiarum, quæ in Romana Curia conceduntur, executor. *Barboſa alleg. 54. n. 136.*

Quod amplia, vt habeat locum etiam in Vicario Epiſcopi nondum conſecrati. *num. 138. arg. cap. 1. de translat. Epiſcopi*.

Et in Vicario Capituli Sede vacante numer. 137.

Limita verò non habere locum in Vicario foraneo, num. 139.

43 Vicario generali celebranti, licet ſit Protonotarius, non debent inſeruire duo Cappellani ſicut Epiſcopo; neque accendi quatuor candelæ, *niſi id propter ſolemnitatem diei. Sac. Rit. Congr. 7. Aug. 1627. Gauant. in rubr. Miſsal. p. 1. tit. 20. verſ. Aræ vero.*

Neque accipere paramenta de altari, ead. 7. Iulij 1607.

Niſi propter neceſſitatem, cum alius locus congruus ad accipienda paramenta non adeſt: Et tunc non in medio Altaris; ſed in cornu Euangelij, ſicut alij Sacerdotes faciunt in caſu ſimili, debet accipere paramenta *Gauant. p. 1. tit. 2. §. 2. In princip.*

44 *Præcedentia*. Vicarius generalis in Choro, in Eccleſia, & vbique præcedit omnibus Canonicis, & Dignitatibus, etiam primæ poſt Pontificalem, ſiue Archidiaconus, ſiue quomodocumque vocetur, 1586. Mondoui 20. Aug. 669. Leſina 3. Octobr. 826. 1604. Vicenza 16. Martij 34.

Etiam Epiſcopo præſente; maximè ſi talem illi locum aſſignauerit *Barboſa alleg. 54. n. 144. & de Can. c 5. n. 55.*

Vnde Vicario debent dari Candelæ, palmæ, & thus ante Canonicos, & Dignitates, exceptis ijs, qui cum Paramētis aſſiſtunt, 1600. Biſignano 16. Maij 53.

Et debet præcedere etiam Gubernatori Ciuitatis, ſi eſt Laicus, 1591. Città di Caſtello 2. Aprilis 256. ſup. v. Gubernator. Limita tamen primo, quando adeſſet aliquis Canonicus Epiſc. nam tali ex S. Rit. Congr. aſſignatur locus ſuper omnes Canonicos, & Dignitates.

Limita 2 quando Canonici incidunt parati. *Barboſa Collect. Bullar. v. Vicar. 3. ſup. verſ. Vnde.*

Limita 3. ſi Vicarius eſſet Canonicus, quia tunc ſedere, & incedere deberet in loco ſuo, & cum habitu Canonicali, ſi

diſtributiones lucrari, vellet, 1594. Sutri 24. Agoſto 137. verſ. Nell' officio. 1599. Lanciano 24. Martij 21. Barboſa alleg. 54. n. 144.

Limita 4. quia ſedere non debet in Sede Epiſcopali, 1600. Biſignano 16. Maii 53. Supra numero 7.

Limita 5. in vicario Capitulari, quem præcedit Archidiaconus, vt infra numero 67.

Limita 6. in vicario foraneo, qui nullam præeminentiam ex hoc ſuper alios Presbyteros, vel Clericos habet, *Barboſa alleg. 54. n. 139. Vide infra n. 82.*

Limita 7. in Archidiacono Spoletano qui communiter nuncupatur Prior: nã is intra Eccleſiam de Conſuetudine prę cedit Vicarium Generalem.

† In Synodo verò indiſtinctè debet habere locum ante Dignitates, & Canonicos Eccleſiæ Cathedralis, 19. Sept. 1637. ad 6.*

45 Iuriſdictio Vicarij generalis non eſt delegata, ſed Ordinaria; quia eſt eadem cum iuriſdictione Epiſcopi, cum quo facit idem conſiſtorium. Vnde ſi ſit ſuſpectus Epiſcopus, ex hoc ſolo Vicarius vt ſuſpectus recuſari poteſt. *Barboſ. alleg. 54. n. 149.*

46 Hinc eſt, quod à Vicario ad Epiſcopum non datur appellatio, nec valet contraria conſuetudo. *c. 2. de conſuet. lib. 6. c. Romana. De appell. eod. Innoc. c. Quãta 3. de translat. Epiſcopi.*

Amplia, vt à vicario generali nec ſupplicatio dari poſſit ad Epiſcopum, niſi pro reſtitutione in integrum aduerſus ſententiam. *Maranta p. 6. tit. Et quandoq; appellatur n. 382.*

Limita tamen I. quod appellatio ab interlocutoria, quæ non ſit mandata executioni, nec cauſæ finem imponat, nec ſit geminata, nec tranſierint decem dies, à vicario ad Epiſcopum admittitur: nam, & ipſe vicarius eam reuocare poſſet, *Cald. de poteſt. num. c. 2. n. 38.*

Limita II. vt admittatur appellatio à vicario ad Epiſcopum de cauſis ei ſpecialiter delegatis, quæ non veniunt ſub generali commiſſione vicariatus, nec ei cum ipſo vicariatu demandatę ſunt *Sanch. lib. 3. diſp. 29. n. 6.*

Limita III. vt ab Archidiaconis, & vicarijs foraneis admittatur ad Epiſcopum appellatio, *c. Romana, §. Ab Archidiaconis. De appell. lib. 6.*

Limita IV. quia Epiſcopus poteſt eſſe teſtis coram ſuo vicario, & cognoſcere de cauſa ſuſpicionis ipſius vicarij, *Tuſcus tom. 8. Concl. 186. n. 2.*

Limita V vt admittatur appellatio à vicario ad Epiſcopum, quando vicarius non eſt generalis in ſpiritualibus, & temporalibus: nam talis non facit idem conſiſtorium cum Epiſcopo, *Tuſcus num. 4.*

47 Sed hinc exoriuntur duo dubia. Primum, eſt quando an vicarius dicatur Generalis in ſpiritualibus, & temporalibus?

Reſp. quod quando habet commiſſionem, non ſpecialem tantum ad hanc, vel illam cauſam, ſed generalem ad omnes cauſas concernentes vtramque adminiſtrationem, tam ſpiritualem, quam temporalem; licet fortaſſe nihil poſſit in ijs, quæ requirunt ſpeciale mandatum.

Ad ſpiritualem adminiſtrationem ſpectat excommunicare, ſuſpendere, interdicere, ſacramenta conferre, vel conferendi facultatem concedere, conferre beneficia, viſitare, inquirere, inſtituere, eligere, confirmare electos, corrigere, punire, votum, vel iuramẽtum commutare aut relaxare.

Temporalis autem adminiſtratio, vel eſt in iudicio, vel extra iudicium.

Temporalem adminiſtrationem generaliter in Iudicio vicarius habere dicitur, cum habet iuriſdictionem temporalem pleno iuræ quo ad merum, & mixtum imperium, *cap. Conqueſtus cap. Cum contingat, De foro compet; capit. Dilectus,*

ctus. *De off. Oler. c. fin. Ne cler. vel Mon. in 6.*

Extra vero iudicium administratio temporalis conſiſtit, vt poſſit Eccleſię bona locare, alienare, permutare, cenſus, redditus, & penſiones colligere, *Azor. tit. 2. Inſt. mor. lib. 3. cap. 43. verſ. ſi quærat.*

48 Secundum dubium eſt, an Vicarius conſtitutus in loco, vel parte diœceſis cum facultate generali pro omnibus cauſis eiuſdem loci, vel partis; intelligatur Delegatus? an verò Vicarius generalis Epiſcopi, & per conſequens an exequi poſſit litteras Apoſtolicas directas Vicario generali, pro ſubditis tamen eiuſdem loci, vel partis?

Sacra &c. cenſuit, Vicarium, vt præfertur, deputatum, eſſe Delegatum, non autem Vicarium Epiſcopalem generalē: ideoq; litteras Apoſtolica exequi non poſſe, 1628. Nullius 22 Dec. 150.

Et per conſequens à tali Vicario ad Epiſc. admittitur appellatio, *iuxta ſupra dicta nu. 46. limit. 5.*

49 Multa ſunt, quæ Vicarius ex ſola commiſſione generali ſine mandato ſpeciali, exequi non poteſt, ex quibus 47. *ex Barboſa alleg. 54. ſacris canonibus, S. Congr. decretis, & alijs auctoritatibus exemplificaui in Can. lib. 1. tit. 28. De off. Vic. numer 11.*

Non eſt tamen neceſſarium, quod in commiſſione ſpeciali facienda Vicario, ſpecificentur omnes illi 47. caſus; ſed ſufficit aliquos exprimere, cum clauſula generali ad omnia alia, quæ requirunt ſpeciale mandatum. *Barboſa alleg. 54. nu. 124.*

Maximè ſi excipiantur aliqui, quia exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis, *l. Quæſitum, §. Denique l. Nam quod liquidæ, §. ff. i. de penult. l. gloſſa in l. His verbis ff 1. de legat. 3. Rota apud Seraphin. dec. 718. num. 7.*

50 Item Vicarius Epiſcopi de cauſis menſæ Epiſcopalis poterit cognoſcere, & iudicare, prout iuſtum fuerit: in alijs verò cauſis Epiſcopus coram Iudice cōpetente procedat contra ſuos ſubditos, 1586. Leſina 3. Oct. 825.

51 Poteſt item Vicarius Epiſcopi exequi commiſſiones, & litteras Apoſtolicas, quæ prius directæ fuerant Vicario Capitulari, 1614. Parma 6. Aug. 98.

52 *Salarium*, ſeu prouiſionem Vicarius ab Epiſcopo debet habere, ſed non horum loco emolumenta Cancellariæ, 1601. Senegalia 16. Oct. 117.

Nec minus quinquagenis aureis in ſingulos annos, 1606. Ventimiglia 8. Martij 20.

Vel centenis monetæ, 1616. Gaeta 5. Feb. 22.

Vnde reputatur abuſus intolerabilis, quod Vicarius ſoluat reſponſionem Epiſcopo, *cap. 1. 2. & 3. Ne Prælati vices ſuas ſub annuo cenſu concedant*, 1616. Montalto 1. Oct. 125. 1617. 1. Ian. 6. 14. Martij 49.

Vicarius tamen Epiſcopi defuncti non poteſt petere ſalarium ab Epiſcopo ſucceſſore pro ſeruitio Prędeceſſori præſtito. *Barboſa num. 179.*

53 *Expirat*, ſeu finitur iuriſdictio Vicarij duobus modis I. Reuocatione Epiſcopi; niſi ita ignoretur à Populo, vt faciat errorem communem.

Eſt tamen notandum, quod in remotione Vicarij, debet haberi ratio honoris ipſius, nec fieri ſine graui cauſa: alias redintegrari mandatur, 1601. Spalatro 3. Iulij 161. 164. Tranū 3 Sept. 202. 1646. 8. Oct. 6. 7. 13.

Eſt autem vna ex iuſtis cauſis, ſi de Vicario audiuntur multę querelæ, 1601. Spalatro 5. Febr. 74.

Item cum non bene gubernat, nec certiorem facit S. Cong. de cauſis grauioris momenti indefectu, vel abſentia Epiſcopi, 1603. Giorgento 27. Oct. 125. Trani 3. Dec. 144.

Item ſi ſcribit irreuerenter ad Sac. C. 1601. Rieti 3. Septemb. 202.

Et ſi irreuerenter tractat aliquem S. R. E. Card. 1655. Sauona 19. Nou. 311.

Vel ſi caret circumſpectione, & prudentia, licet in reliquis idoneus eſſet, 1601. Piacenza 11. Sept. 249.

Vel ſi eſt excommunicatus, 1649. 18. Iun. 3.

Vel ſi mandatis S.C. obedire renuit, 1645. Parma 17. Aug. 18. 1649. Aſcoli 23. Apr. 1.

Vel ſi eſt oriundus ex Ciuitate, vel diœceſi, 1625. Piſtoia 19 Oct. 122. 1640. Sutri 16. Nou. 124. *ſupra num.* 36.

Vel ſi eſt Regularis, 1615. Iſtria 16. Oct. 102 1619. Spalatro 12. Apr. 56.

II. Expirat iuriſdictio Vicarij per mortem Epiſcopi, quando ita notificata eſt, vt non ſit de ea communis error, licet à Vicario ignoretur. Eadem ratio eſt de tranſlatione.

III. Si verò Epiſcopus ſit excommunicatus, vel ſuſpenſus, vel interdictus, & denunciatus talis, vel publicus percuſſor Clerici, vel ſi captiuus in manus Hoſtium deuenerit: tunc iuriſdictio Vicarij non expirat ſimpliciter, ſed ſuſpenditur, quia eſt acceſſoria iuriſdictioni Epiſcopi, ſed tunc verus Vicarius manet, ac iuriſdictionem habitualem in animo retinet. Vnde ſi aliqua cauſa committatur Vicario talis Epiſcopi à iuriſdictione ſuſpenſi, ipſe poterit eam expedire; cum ex vna parte verus Vicarius ſit, & ex altera iuriſdictio non dimanet ab Epiſcopo, gloſ. v. Officialem, *cap. 2. De Off. Vic. lib. 6. Barboſa 3. p. alleg. 54. num. 154. & ſeqq. Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 3. diſp. 30.*

Quæ tamen dicta ſunt, non procedunt in Vicarijs, ſeu Commiſſarij Inquiſitorum: quorum poteſtas, fauore fidei non finitur per mortem ipſorum Officialium, etiam ſi conceſſa fuiſſet ad beneplacitum, *Diana 4. tr. 8. reſ. 19. ex c. Ne aliqui, 10. de hæret. in 6.*

Vicarius Epiſcopi non tenetur ſtare Sindicatui. In ſeq. §. III.

DE VICARIO CAPITVLI.

54 *Quir.* Vicarius Capituli in multis differt à Vicario Epiſcopi.

I. Vicarius Capituli non habet facultatem exequendi litteras Apoſtolicas, directas Epiſcopo, quando viuebat vel eius vicario, 1577. Motola 17. Dec. 41.

Poterit tamen exequi Breuia benedictionum generalium, vel alia mandata ſiue litteras directas Epiſcopo defuncto, vel eius Vicario ſub nomine Officij, niſi talis poteſtas ei auferatur, vel limitetur à S.C. 1604. Trani 26. Ian. 11.

Et ad ſcrupulos auferendos, quia decreta pro temporum diuerſitate non nihil pugnare videntur, Sacra Congregatio faciliimè dat eis facultatem, 1604. Acerra 6. Septemb. 36. 1620. Acerenza 24. Octob. 170. 1624. Campli 6. Mar. 36. *Barboſa de Can. c. 42. num. 60. Diana 5. tr. 14. reſol. 29.*

II Vicarius Capituli non poteſt concedere licentiam erigendi noua Regularium Monaſteria in vim, *c. ſeſſ. 25. Conc. Trid. de Regular. Sacra Congreg. 19. Febr. 1633. Lezana v. Monaſteria Regularium, num. 3.*

III. Vicarius Capituli tenetur ſtare ſindicatui, vt diſponit *Trident. ſeſſ. 24. cap. 16.*

Et reddere rationem adminiſtrationis, non quidem Capitulo, ſed Epiſcopo futuro, *Trid. ibid.* 1600. Catania 31. 31. Ian. 13. 1623. Hydruntin. 19 Maij 64.

Licet eſſet remotus de licentia Sac. C. 1601. Matera 16. Iulij 178.

Non autem Vicarius Epiſcopi, vt reſcripſit Gregorius XIII. ad Clerũ, & Populum Tarentinum, *Barboſa alleg. 54.*

Et ſi errauit, Epiſcopus prouidebit, prout iuſtum fuerit, 1601. Taranto 20. Aug. 197.

Deputando Delegatum non ſuſpectum, ſi ipſe cauſam cognoſcere non vult, vel non poteſt, quia ipſe quoq; ſit

ſuſpe-

ſuſpectus; & dimittendo ipſi Delegato liberam Iuſtitię adminiſtrationem 1592. Brindiſi 13. Nou. 211.

IV. Capitulum non poteſt vicarium ad libitum reuocare ſine cauſa per S. C. approbanda. *Sacr. Epiſcoporum Congreg.* 1603. 1. *Septembr. Meſſina* 6. *Martij* 1618. *& alia, quæ pleniſſimè congeſſi in meo Compendio n.* 223. vicarius verò generalis remoueri poteſt, ad arbitrium Epiſcopi, *vt dictum eſt num.* 53. Sicut etiam vicarius deputatus à Metropolitano in *vim cap.* 16. *ſeſſ.* 24. Concilij Tridentini, quando capitulum infra octo dies vicarium non creauit, remoueri poteſt ad nutum ipſius Metropolitani, vt cenſuit *Sacra Congregatio in vna Liman. die* 29. *Septembris* 1625.

Vna de cauſis remouendi Vicarium Capitularem, vt indignum, eſt, ſi patitur aliquid fieri contra libertatem Eccleſiaſticam. *Sac. C. Epiſcoporum Capitulo Materano* 17. *Iulij* 1601.

Item ſi ſine cauſa inhibet Suffraganeo vel eius Vicario exercitium ſui Officij, 1600. Taranto 17. Ian. 3. 1604. Matera 8. Maij 54.

Item ſi Vicarius Capitularis non reſideat, 1622. Triuento 7. Iulij 61.

Itē ſi eſt debitor Capituli, 1646. Nullius Altamura 13. Iulij 12.

Si accipit pecuniam pro dimiſſorijs, quàm iuſſus non ſtatim reſtituit, 1604. Trani 17. Maij 59.

Denique ſi patitur multas exceptiones, Cleroque, & Populo eſt inuiſus, 1604. Napoli 26. Ian. 12.

V. Vicarius Capituli poteſt exercere totam iuriſdictionem Capitulo competentem, etiam in illis caſibus, in quibus Vicarius Epiſcopi non poſſet ſine ſpeciali mandato. Nam cum Conciliū ſeſſ. 24. c. 16. arctet Capitulum ad eligendū Vicarium, qui totam iuriſdictionem exerceat, non videtur neceſſaria alia ſpecialis commiſſio, *Dian.* 6, *tractat.* 7. *reſol.* 41.

Maximè cum priuatiuè, non cumulatiuè, quoad Capitulum iuriſdictionem obtineat. 1655. Otranto 1. Octobr. 250. Nardò 17. Sept. 244.

55 Electio Vicarij Capitularis fieri debet capitulariter, & per ſecreta ſuffragia, alioquin nulla eſt, 1625. Sicilia 18. Nouemb. 134.

Intra octo dies à die mortis, vel trāſlationis Epiſcopi, vel eius notitia, 1601. Taranto 27. Nouemb. 240. 1604 Ruuo 1. Iunij 65.

Et a Capitulo Cathedralis, non Collegiatæ Cathedrali ſubiectæ, 1647. 13. Septemb. 14.

Foraneus verò, à Capitulari confirmandus, eligi poteſt à Collegiata, ſi ſit conſuetudo, 1604. Brindiſi 26. Ian. 28. 1605. 10. Ian. 4.

56 Electio Vicarij Capitularis facta ante veriſimilem notitiam vacationis eſt nulla, licet Capitulum eſſet certum de imminenti morte, vel tranſlatione Epiſcopi, 1652. Nardò 24. Maij 1. & 2. *Ex c. Bona* 36. *il ſecundo de elect.*

57 Propter ſolam abſentiam Epiſcopi, dummodo non deuenerit Captiuus in manus Hoſtium, non poteſt Capitulum deputare Vicarium Capitularem; licet moreretur, vel alias deficeret Epiſcopalis; ſed recurrendum eſt ad Sedem Apoſtolicam pro prouiſione, 1616. Meſſina 11. Ian. 65. *ex c. penult. iuncta gloſſa v. Mortem. De ſupplen. negligen. Prælat. in ſexto*.

Et interim adminiſtrabit Archidiaconus, qui eſt Vicarius natus, vt ſupra numero 37.

58 Capitulum non poteſt eligere Vicarium, quando Vicarius Epiſcopi defuncti miſſus fuerat à Sede Apoſtolica, vel à S. C. 1578. Aquila 4. Aug. 112. Arg. d. c. penult.

59 Capitulum Sede vacante debet eligere Vicarium iuxta decretum Sacri Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 16. ſimpliciter abſq; Aſſeſſore (niſi tamen ipſe in caſibus

Et ſi irreuerenter tractat aliquem S. R. E. Card. 1655. Sauona 19. Nou.311.

Vel ſi caret circumſpectione, & prudentia, licet in reliquis idoneus eſſet, 1601. Piacenza 11. Sept.249.

Vel ſi eſt excommunicatus, 1649. 18. Iun. 3.

Vel ſi mandatis S.C. obedire renuit, 1645. Parma 17. Aug.18. 1649. Aſcoli 23. Apr.1.

Vel ſi eſt oriundus ex Ciuitate, vel diœceſi, 1625. Piſtoia 19 Oct.122. 1640. Sutri 16. Nou.124. *ſupra num.36.*

Vel ſi eſt Regularis, 1615. Iſtria 16. Oct.102 1619. Spalatro 12. Apr. 56.

II. Expirat iuriſdictio Vicarij per mortem Epiſcopi, quando ita notifica, ta eſt, vt non ſit de ea communis error, licet à Vicario ignoretur. Eadem ratio eſt de tranſlatione.

III. Si verò Epiſcopus ſit excommunicatus, vel ſuſpenſus, vel interdictus, & denunciatus talis, vel publicus percuſſor Clerici, vel ſi captiuus in manus Hoſtium deuenerit: tunc iuriſdictio Vicarij non expirat ſimpliciter, ſed ſuſpenditur, quia eſt acceſſoria iuriſdictioni Epiſcopi, ſed tunc verus Vicarius manet, ac iuriſdictionem habitualem in animo retinet. Vnde ſi aliqua cauſa committatur Vicario talis Epiſcopi à iuriſdictione ſuſpenſi, ipſe poterit eam expedire; cum ex vna parte verus Vicarius ſit, & ex altera iuriſdictio non dimanet ab Epiſcopo, gloſ. v. Officialem, *cap.2. De Off. Vic. lib. 6. Barboſa 3. p. alleg. 54. num. 154. & ſeqq. Sanchez de matrim. tom.1. lib.3. diſp.30.*

Quæ tamen dicta ſunt, non procedunt in Vicarijs, ſeu Commiſſarij Inquiſitorum: quorum poteſtas, fauore fidei non finitur per mortem ipſorum Officialium, etiam ſi conceſſa fuiſſet ad beneplacitum, *Diana 4. tr.8. reſ.19. ex c. Ne aliqui, 10. de hæret. in 6.*

Vicarius Epiſcopi non tenetur ſtare Sindicatui. *In ſeq. §. III.*

DE VICARIO CAPITVLI.

54 *Quis.* Vicarius Capituli in multis differt à Vicario Epiſcopi.

I. Vicarius Capituli non habet facultatem exequendi litteras Apoſtolicas, directas Epiſcopo, quando viuebat vel eius vicario, 1577. Moto'a 17. Dec.41.

Poterit tamen exequi Breuia benedictionum generalium, vel alia mandata ſiue litteras directas Epiſcopo defuncto, vel eius Vicario ſub nomine Officij, niſi talis poteſtas ei auferatur, vel limitetur à S.C. 1604. Trani 26. Ian.11.

Et ad ſcrupulos auferendos, quia decreta pro temporum diuerſitate non nihil pugnare videntur, Sacra Congregatio facillimè dat eis facultatem, 1604. Acerra 6. Septemb. 36. 1620. Acerenza 24. Octob. 170. 1624. Campli 6. Mar. 36. *Barboſa de Can. c. 42. num. 60. Diana 5. tr. 14. reſol.29.*

II Vicarius Capituli non poteſt concedere licentiam erigendi noua Regularium Monaſteria in vim, *c. ſeſſ. 25. Conc. Trid. de Regular. Sacra Congreg. 19. Febr.1633. Lezana v. Monaſteria Regularium, num.3.*

III. Vicarius Capituli tenetur ſtare ſindicatui, vt diſponit *Trident. ſeſſ. 24. cap.16.*

Et reddere rationem adminiſtrationis, non quidem Capitulo, ſed Epiſcopo futuro, *Trid. ibid.* 1600. Catania 31. 31. Ian.13. 1623. Hydruntin. 19 Maij 64.

Licet eſſet remotus de licentia Sac. C. 1601. Matera 16. Iulij 178.

Non autem Vicarius Epiſcopi, vt reſcripſit Gregorius XIII. ad Clerũ, & Populum Tarentinum, *Barboſa alleg.54.*

Et ſi errauit, Epiſcopus prouidebit, prout iuſtum fuerit, 1601. Taranto 20. Aug.197.

Deputando Delegatum non ſuſpectum, ſi ipſe cauſam cognoſcere non vult, vel non poteſt, quia ipſe quoq; ſit

ſuſpe.

ſuſpectus; & dimittendo ipſi Delegato liberam Iuſtitię adminiſtrationem 1592. Brindiſi 13. Nou. 211.

IV. Capitulum non poteſt vicarium ad libitum reuocare ſine cauſa per S. C. approbanda. *Sacr. Epiſcoporum Congreg.* 1603. 1. *Septembr. Meſſina 6. Martij* 1618. *& alia, quæ pleniſſimè congeſſi in meo Compendio n.* 223. vicarius verò generalis remoueri poteſt, ad arbitrium Epiſcopi, *vt dictum eſt num.* 53. Sicut etiam vicarius deputatus à Metropolitano in *vim cap.* 16. *ſeſs.* 24. Concilij Tridentini, quando capitulum infra octo dies vicarium non creauit, remoueri poteſt ad nutum ipſius Metropolitani, vt cenſuit *Sacra Congregatio in vna Liman. die* 29. *Septembris* 1625.

Vna de cauſis remouendi Vicarium Capitularem, vt indignum, eſt, ſi patitur aliquid fieri contra libertatem Eccleſiaſticam. *Sac. C. Epiſcoporum Capitulo Materano* 17. *Iulij* 1601.

Item ſi ſine cauſa inhibet Suffraganeo vel eius Vicario exercitium ſui Officij, 1600. Taranto 17. Ian. 3. 1604. Matera 8. Maij 54.

Item ſi Vicarius Capitularis non reſideat, 1622. Triuento 7. Iulij 61.

Itē ſi eſt debitor Capituli, 1646. Nullius Altamura 13. Iulij 12.

Si accipit pecuniam pro dimiſſorijs, quam iuſſus non ſtatim reſtituit, 1604. Trani 17. Maij 59.

Denique ſi patitur multas exceptiones, Cleroque, & Populo eſt inuiſus, 1604. Napoli 26. Ian. 12.

V. Vicarius Capituli poteſt exercere totam iuriſdictionem Capitulo competentem, etiam in illis caſibus, in quibus Vicarius Epiſcopi non poſſet ſine ſpeciali mandato. Nam cum Conciliū ſeſſ. 24. c. 16. arctet Capitulum ad eligendū Vicarium, qui totam iuriſdictionem exerceat, non videtur neceſſaria alia ſpecialis commiſſio, *Dian. 6, tractat. 7. reſol.* 41.

Maximè cum priuatiuè, non cumulatiuè, quoad Capitulum iuriſdictionem obtineat. 1655. Otranto 1. Octobr. 250. Nardò 17. Sept. 244.

55 Electio Vicarij Capitularis fieri debet capitulariter, & per ſecreta ſuffragia, alioquin nulla eſt, 1625. Sicilia 18. Nouemb. 134.

Intra octo dies à die mortis, vel trāſlationis Epiſcopi, vel eius notitia, 1601. Taranto 27. Nouemb. 240. 1604 Ruuo 1. Iunij 65.

Et a Capitulo Cathedralis, non Collegiatæ Cathedrali ſubiectæ, 1647. 13. Septemb. 14.

Foraneus verò, à Capitulari confirmandus, eligi poteſt à Collegiata, ſi ſit conſuetudo, 1604. Brindiſi 26. Ian. 28. 1605. 10. Ian. 4.

56 Electio Vicarij Capitularis facta ante veriſimilem notitiam vacationis eſt nulla, licet Capitulum eſſet certum de imminenti morte, vel tranſlatione Epiſcopi, 1652. Nardò 24. Maij 1. & 2. *Ex c. Bona* 36. *il ſecundo de elect.*

57 Propter ſolam abſentiam Epiſcopi, dummodo non deuenerit Captiuus in manus Hoſtium, non poteſt Capitulum deputare Vicarium Capitularem; licet moreretur, vel alias deficeret Epiſcopalis; ſed recurrendum eſt ad Sedem Apoſtolicam pro prouiſione, 1616. Meſſina 11. Ian. 65. *ex c. penult. iuncta gloſsa v. Mortem. De ſupplen. negligen. Prælat. in ſexto.*

Et interim adminiſtrabit Archidiaconus, qui eſt Vicarius natus, vt ſupra numero 37.

58 Capitulum non poteſt eligere Vicarium, quando Vicarius Epiſcopi defuncti miſſus fuerat à Sede Apoſtolica, vel à S. C. 1578. Aquila 4. Aug. 112. Arg. d. c. penult.

59 Capitulum Sede vacante debet eligere Vicarium iuxta decretum Sacri Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 16. ſimpliciter abſq; Aſſeſſore (niſi tamen ipſe in caſibus

particularibus aduocare, vellet Aſſeſſorem ſibi bene viſum.) & abſque reſtrictione, vel clauſula aliqua mutationis, vel reuocationis ad beneplacitum: vt is à ſeipſo, ſine alio Aſſeſſore eiuſdem Capituli, poſſit tamquam Ordinarius, libere Iuſtitiam adminiſtrari, 1587. Gaeta 20. Octob. 129.

Adeo vt deputatio Aſſeſſoris facta à Capitulo ſit nulla, 1604. Acerra 22. Nouemb. 67.

Neque apponere reſtrictiuam, vt Vicarius Capitularis non poſſit procedere contra aliquem capitularem abſq; conſenſu capituli, 1593. Reggio 26. Iulij 192.

Vel ſine Adiunctis, 1628. Salerno 16. Iunij 69.

Neque cum pacto, & conditione participandi de emolumentis, 1606. Brindiſi 8. Maij 37.

Neque reſeruare ſibi facultatem ſignandi ſupplicationes, diſtribuendi Conciones, vel ſuperintendentiam Seminarij, 1654. Todi 11. Dec. 252.

Vel faciendi gratiam condemnatis ab ipſo Vicario, vel cognoſcendi de cauſis ſuſpicionis ipſius Vicarij, ac Iudicem non ſuſpectum Partibus deputandi, vel alia reſtrictiua inſolita: ſed Vicarius electus liberè vti poterit ſua iuriſdictione abſque vllo reſpectu ſupradictarum conditionum, 1628. Salerno 16. Iunij 69.

Neque ad certum tempus, puta tres menſes; ſed pro toto tempore vacationis Eccleſiæ, 1604. Potenza 7. Maij 60. 1641. 30. Auguſti 1647. 3. Maij 14. 15. Nou. 2. 1648. 14. Feb. 6. 1653. Sutri 21. Nou. 203. num. 23.

60 Vicarius capitularis eligi debet de gremio, ſi adſit idoneus, 1593. Trani 22. Februarius 51. 1602. Nepi 10. Iunij 62.

61 Debet eligi Doctor, ſi adſit: alioquin electo eſt nulla, 1598. Trani 25. Februarius 18. 1653. Pozzuolo 27. Mar. 32.

Et deuoluitur ad Metropol. 1603 Mazara 23. Dec. 155. 156. 157. *Ex Trid. ſeſſ. 24. cap. 16.*

Prout ſæpius declaratum fuit à Sacra Congregatione Concilii, & etiam Epiſcoporum 1629. Oſtuni 10. Nouemb. 98.

Nec ſufficit, quod ſit Magiſter in ſacra Teologia. Sacra Congregatio 28. Aug. 1621. Et 9. Ian. 1601. Bouino, iuſſit remoueri Decanum non doctorem, & eligi Archidiaconum Doctorem.

Habilis tamen non Doctor tolerari poteſt, cum Doctor nequit haberi, 1603. Pozzuolo 23. Iulij 81.

Sed in caſibus, in quibus opus erit conſilio, Vicarius non Doctor eliget Conſultorem ſibi bene viſum. *Barboſa de Can. cap. 42. num. 52.*

62 Capitulum, poſtquam Metropolitanus ob eorum negligentiam deputauit vicarium, non poteſt amplius purgare moram, 1603. Mazara 27. Octobris 123.

63 Quando Capitulum non eligit Vicarium in tempore, nec Metropolitanus negligentiam ſuppleuit, deputatur à Sacra Congregatione, 1603. Sutri 10. Iunij 62.

Quæ aliquando id commiſit Epiſcopo viciniori, 1654. Sagona 18. Decemb. 275.

Sicut etiam quando Capitulum *contra cap. Omnipotens Deus 4. de accuſat.* elegit inquiſitum ante abſolutionem: eo tamen pacto, vt eligat idoneum de gremio eiuſdem Capituli, 1616. Montepeloſo. Al Veſcouo di Grauina 21. Maij 73.

64 Capitulum non poteſt eligere, niſi vnum ſolum Vicarium Capitularem: & ſi eligat plures, electio deuoluitur ad Metropolitanum, &c. 1596. Caſſano 6. Aug. 67. 1607. Bobio 12. Martij 17. 1641. Potenza 30. Aug.

Si vero ſucceſſiuè plures elegit, primo electus debet continuare, modo habeat requiſita, 1623. Velletri 11 Sep. 91.

Papa tamen in caſu difficultatis commercij deputauit duos Vicarios Capitulares in vna diœceſi : & Sacra Congregatio declarauit, vnumquemque in ſuo repartimento habere iuriſdictionẽ independentem ab altero, 1654. Vercelli 6. Nou. 167.

Verum quia poſtmodum ad Ciuitatem Vercellenſem miſſus fuit Vicarius Apoſtolicus cum mandatis faciendi patentem Vicario Biellæ, ſecundus declaratus fuit dependens à primo, 1655. 20. Aug 199.

65 *Aetas* tam Vicarij Capitularis, quàm Epiſcopalis, debet eſſe ſaltem 25. annorum. Aetas tamen 23. annorum permitti poteſt in Vicario Capitulari, ſi alias eſt idoneus, licet non ſemper expediat. *Sacra Congreg. 11. Auguſti 1614. num. 29.*

66 *Formula* commiſſionis faciendæ Vicario capitulari, ad præſcriptum ſupradictorum Decretorum reformatæ. *Nos Archidiaconos, Canonici, & Capitulum Cathedr. Eccleſiæ N. Sede vacante per mortem b. m. N. Epiſcopi R. D. N. I. V. D. ſalutem in Domino ſempiternam. Cum ex ſacrorum Canonum diſpoſitione Cathedralium Eccleſiarum capitula in deficentium Epiſcorum (præſertim ſi ex humanis eximi contigerit) locum ſubrogentur, eiſque in ſpiritualibus, & temporalibus ſuccedant, eorum munus erit viduati; Eccleſijs ita conſulere, vt Miniſtrorum ſolertia atque diligentia viduitatis incommoda minime ſentiri permittant. Ne igitur ſupradicta Eccleſia noſtri culpa aliquid detrimenti in ſpiritualibus, vel temporalibus patiatur; Non dictis ſacris Canonibus, & ſacri Concilij Tridentini decretis, vt par eſt, obtemperare volentes vocatis omnibus, & ſingulis Canonicis intra tempus octo dierum à dicto Concilio ſtatutum ad Vicarium, qui vices noſtras ſuſtinere debeat, deputandum; congregatiſque ijs, qui debuerunt, potuerunt, & voluerunt intereſſe, qui duas ipſius Capituli partes excedebant, ſiue complebant: habitis capitulariter ſecretiſque ſuffragijs ſiue votis omnium, ſeu maioris partis intereſſentium, & vt præmittitur, congregatorum; Te R. D. N. I. V. D. ſupradictum, de cuius probitate, ſcientia, & ſolicitudine, plurimum in Domino confidimus, Generalem in ſpiritualibus, & temporalibus Vicarium noſtrum, in prædicta Eccleſia Cathedrali, Ciuitate, & diœceſi, tenore præſentium deputamus, facimus, creamus, & conſtituimus Epiſcopali Sede vacante. Cum omnibus, & ſingulis facultatibus, priuilegijs honoribus, oneribus, præeminentijs, & prærogatiuis, ad huiuſmodi munus exercendum neceſſarijs, & opportunis. Dantes Tibi plenam, & liberam poteſtatem omnia, & ſingula exercendi, quæ Capitulo Sede vacante in vtroque foro à Iure permittuntur: & proinde cauſas omnes tam ciuiles, quam criminales, & mixtas, etiam hæreſis, & matrimoniales, audiendi, cognoſcendi, prouidendi, & terminandi, ac decidendi; cum facultate excommunicationem aliaſque Eccleſiaſticas cēſuras, & pœnas ferendi, & infligandi. Nec non ea omnia faciendi, mandandi, & exequendi, quæ nos facere, mandare, vel exequi poſſumus, etiam ſi requirant ſpeciale mandatum.* Si Vicarius non ſit Doctor, addatur. *Cum voto tamen idonei Conſultoris I. V. D. tibi bene viſi in ſententiando, & procedendo ad actus quoſcumque irretractabiles, & qui conſilio videbuntur indigere. Præcipimus itaque vniuerſo Clero huius Ciuitatis, & diœceſis alijſque huius Eccleſiæ iuriſdictioni ſubiectis, quatenus. Te in Vicarium, Officialemque noſtrum generalem, vt præmittitur, recipiant, Tibique tamquam tali in omnibus præmiſſis pareant, & obediant. Dantes Tibi voces, & vices noſtras, &c. Contradictores etiam, & rebelles pœnis, & cenſuris Eccleſiaſticis compeſcendi. In quorum fidem præſentes ſcribi iuſſimus per infraſcriptum noſtræ Curiæ Notarium, manu propria ſubſcripſimus, & ſigilli noſtri Capitularis fecimus impreſſione muniri. Datum, &c.*

97 *Præcedentia* competit Vicario Capitulari ſuper omnes Canonicos, & Di-

gnitates, excepta prima poſt Pontificalem. *Barboſa alleg. 54. num. 167. Et dum eſſem Aſſisij, reſcriptum fuit à Sacra Congregatione de Menſæ Auguſti 1630.*

68 *Iuriſdictio* Vicarij Capitularis eadem eſt, quæ fuit Epiſcopi, 1603. *Rieti 21. Nouembris* 134. *Barboſa alleg. 72. num. 182. Vide in Canon. lib. 1. tit. 28. De off. Vic. num. 21. vbi exempl. ficaui 22. caſus. Ex quibus nonnullos magis notabiles non piget huc traſferre. &c.*

I. Poteſt Vicarius Capitularis diœceſim viſitare, vel viſitatorem deputare, & in viſitatione decreta facere, dummodo ſit lapſus annus à poſtrema viſitatione, nec faciat nouitates, 1592. Lanciano 10. Iunij 87. 1629. Pampilonen. 3. Febrar. & 10. Decemb. 1604. Matera 12. Ian. 5. *Extra. Ne Sede Vacante aliquid innouetur.*

II. Similiter diœceſanam Synodum congregare, elapſo ab altera anno. *Gauant. prax. cap. 2. annot. num. 3.*

Extra quam non poterit examinatores eligere, ſed vtetur exiſtentibus, 1604. Napoli 12. Ian. 4. 26. Ian. 10.

III. Dare Epiſcopo licentiam exercendi Pontificalia, puta confirmandi, Eccleſias reconciliandi, &c. in ſua iuriſdictione, 1603. Nepi 15. Decemb. 151. *Supra num. 6.*

IV. Poteſt facere concurſum, & mittere electionem ad Datarium, 1604 Rauenna 3. Febr. 18. *Cuius formam retuli in Can. lib. 3. tit. 5. De præben. num. 17.*

69 Limita verò ſupradicta primo, vt non poſſit conferre beneficia ſpectantia ad collationem ſolius Epiſcopi, *cap. 2. de inſtit. in 6.*

Maximè Pœnitentiariam, licet Collatio ſit communis. *Garzias p. 5. cap. 4. num. 1545.*

70 Limita 2. vt non poſſit concedere dimiſſorias intra annum non arctatis occaſione beneficij recepti, vel recipiendi. *Concilij Tridentini ſeſſion. 7. cap. 10.*

V Vicarius Capitulari. I

† Nec vllus Vicarius Sede vacante, licet Apoſtolicus ſit. C. C. Smyrn. 16. Martij 1641. cap. 5. 39. 217. §. 17.*

Præſentati verò ad beneficia dicuntur arctati. *Ex Congr. Concil.* 1594. *Squillace 3. Ian. 7.*

† Non autem occaſione recipiendæ penſionis. *C. C. lib. 15. Burgen. 262.*

Vicarius tamen Capitularis dat dimiſſorias poſt annum, & infra annum arctatis, non Capitulum, 1604. Napoli 12. Ian. 4. 1653. Aleria 24. Ian. 21. Dummodo ſint ſubditi diœceſis, 1602. *Nullius S. Ilaro, & Iſola, 2. Iulij 69.*

† Non arctatis verò Vicarius Capitularis dimiſſorias intra annum dare non poteſt neque in Regno Boemiæ, vbi Concilium non eſt publicatum. *lib. 18. 406.*

Quia ſufficit publicatio facta Romæ. *lib. 78. 182. v.* Concilium. Præterquam quo ad decretum Matrimonij. *v. Matrimonium.*

71 Nec donationem Iuriſpatronatus confirmare. *Barboſa alleg. 71. num. 24.*

72 Nec Præbendas, ſeu portiones ſupprimere. *Barboſa de Can. cap. 42. n. 112.*

73 Nec Monaſteria exempta, etiam Monialium, viſitare, niſi adſit alicubi contraria conſuetudo. *Barboſa alleg. 73. num. 25. Rationem habes infra num. 75.*

74 Non poteſt Regulares ab Epiſc. defuncto examinatos, & ſimpliciter approbatos, vel ad tempus nondum elapſum, iterum examinare. *Supra v. Confeſſarius.*

75 Secundum aliquos exequi non poteſt ea, quæ competunt Epiſcopo iure delegationis: vnde de cauſa hæreſis contra Exemptos cognoſcere non poteſt; quia hoc non competebat Epiſcopo iure ordinario, ſed tamquam Apoſtolico Delegato. *Diana 4. tract. 8. reſol. 33*

Nec abſoluere à caſibus, ſeu cenſuris occultis Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, vel diſpenſare in irregularitatibus *in vim Conc. c. Liceat. Bonac. tomo 1. de cenſur. diſp.*

diſp.4. quæſt.5. pun. 1. num.7.

76 Non ſuccedit Epiſc. in poteſtate iuriſdictionis extraordinariæ, ſaltem in ijs, quæ ſunt reſeruata dignitati Epiſcopali, qualis videtur eſſe conceſſio Indulgentiarum ſecundum. *Bonac. tom. 1. de Sacram. diſp.6. qu.1. pun.3. num.23.*

Sed quo ad Indulgentias non deſunt tenentes affirmatiuam.

77 Nec prohibere, ne quis Sede vacante, promoueatur ad ordines, 1604. Siracuſa 16. Martij 38.

78 Imminente prouiſione Eccleſię, non debet expedire cauſas, quæ patiuntur dilationem, niſi fuerint ſibi ſpecialiter delegatæ, ſed delinquere prouiſionem nouo Epiſcopo, 1601. Narni 15. Maij 135. 21. Maii 143. 1604. Napoli 17. Maij 58.

Præſertim abſtineat à dandis dimiſſorijs, vel teſtimonialibus ad ordines, 1654. Breſcia 20. Nou. 210.

79 *Salarium* competentem habere debet Vicarius Capituli, 1601. Ventimiglia 15. Octob. 220.

Puta quatuor ſcuta ſingulis menſibus, 1654. Caſale 21. Aug. 103.

Non tamen maius eo, quod habeant Vicarius Epiſcopi defuncti, 1602. Ventimiglia 15. Ian. 8.

80 *Remotio. ſupra num. 54. §. 4.*

De Vicario Foraneo.

81 *Locus.* In oppido numeroſo, à Ciuitate remoto, teneri debet Vicarius foraneus ſecundum ſolitum, 1605. Marſi 8. Febr. 12.

82 *Præcedentiam* ſuper alios Presbyteros non habet ex hoc ſolo, quod eſt Vicarius foraneus, niſi contrarium haberetur de conſuetudine: neque ſuper hoc innouatio fieri debet, præſertim Sede vacante, 1587. Oria 9. Ian. 15. Noli 15. Septemb. 205. 1600. 16. Maggio 46. 1601. Trani 2. April. 117.

83 *Emolum.* Tertiam pœnarum partem, à feſtorum violatoribus exactam, ſibi, & executoribus applicare poteſt. *Sacra Congreg. Epiſcopo Theanen. 5. Febr. 1591.*

84 *Oblig.* Vicarius foraneus, vel alij Rectores, non tenentur Curſoribus, vel alijs Epiſcopi Miniſtris, per diœceſim diſcurrentibus, miniſtrare, niſi cubile, & lumen; & ſi victum eis præbeant, ab Epiſcopo repetere poſſunt. *S. C. Vicario Apoſtolico Licien. 5. Feb. 1591.*

Si à principio habuerunt animum repetendi, 1602. Bagnarea 6. Aug. 80.

85 *Reſidere* debet in eodem loco, vel alio non multum diſtanti, 1646. Troia 22. Dec. 22.

86 *Iuriſdictio* Vicario foraneo concedi debet ad cognoſcendum cauſas ciuiles vſque ad ſummam ſex ducatorum: ne Partes pro qualibet re leui cogantur adire Ciuitatem, 1590. Troia 27. Martij 78.

In criminalibus verò capiendi ſolum informationes, & referendi, 1592. Motola 9. Iunij 92.

Immo vbi eſt conſuetudo, vt cauſæ omnes Cleri alicuius oppidi, ciuil. crimin. & mixtæ (exceptis ijs, pro quibus imponi debet pœna corporis afflictiua) cognoſci debeant per Vicarium foraneum illius oppidi, datur mandatum de manutenendo in ea poſſeſſione, vel quaſi, 1597. Taranto pro oppido Martinæ 7. Iulij 58.

DE ALIIS VICARIIS.

87 *Parochorum.* Vicarius ad curam Animarum debet in Parochijs per Epiſcopum deputari, quando Parochus habet temporale indultum, vel impedimentum non reſidendi. *Trident. ſeſſ. 6. cap. 6.*

88 Vbi Rector ex diſpenſatione Papæ retinet plura Curata, deputatur Vicarius cum congrua portionis aſſignatione illis, quibus Rector ſupereſſe non poteſt. *ſeſſ. 7. cap. 5.*

89 In

89 In beneficijs Curatis, quæ Monaſterijs, Capitulis, vel alijs quomodocumq; ſunt vnita *ſeſſ.7.c.7.*

Vbi videtur moderari. *c. Extirpandæ, §. Qui vero. De Præben.* quod requirit Vicarium perpetuum: & Concilium permittit etiam temporalem.

† Monachus Vicarius non niſi amouibilis ad nutum ſuorum Superiorum conſtituitur. C.C. ex Breui 47. B. P. V. *Ad exequendum.*

In Eccleſiij vnitis alicui Monaſterio; cum examen per concurſum minimè conſtituendum ſit, eos oportere Vicarios conſtitui, qui à Præfectis Monaſteriorum nominati ſint, & ab Ordinario approbati, non obſtante quod ijſdem fortaſſe in locis nonnulli magis idonei reperiri poſſint. *lib.17.66.*

† Nam nominatio Vicarij perpetui ad Rectorem, amouibilis ad Epiſcopum ſpectat ex B. Pio V. conſt. 47. *Ad exequendum.* C. C. 8. Aug. 1615.

Quæ tamen Bulla loquitur de Parochialibus vnitis: vnde Vicarius perpetuus Parochialis nulli vnitæ non præſentatur à Rectore. *lib.50.483. Patauina.*

Nominatione tamen Vicarij perpetui. *Rota in vna Tiraſouen. 19. Ian. 1583.* cenſuit non habere locum, quando vacatio contingit in menſe reſeruato. Et in hanc opinionem inclinauit S.C.C. *lib. 18. n. 92. & 93.* vbi habes etiam aliquot Rotæ deciſiones. Poſtea tamen S. C. C. cenſuit, habere locum nominationem, ſed deputatum teneri litteras Apoſtolicas obtinere. *lib.18. 119.**

90 Parochis illiteratis, & imperitis, ſi alias honeſtæ vitæ ſint, Vicarij, vel Coadiutores dantur. *ſeſſ. 21. c.6.*

91 Parochiali vacanti, donec ei de Rectore prouideatur, qui communi vocabulo dicitur Oeconomus. *ſeſſ. 24. cap. 18.*

92 *Regularium* Superiorum quoq; ſunt qui vices gerunt. Vbi ſolum occurrit notandum, reprobari abuſum, vt abſente Priore, ſuppleat vices, & faciat officium ſuperioris ille Religioſus, cui per turnum continget eſſe Hebdomadarium in Choro, & in cantanda Miſſa, 1627. 7. Maij 212. *Arg. l. Tut. 20. ff. i. de teſt. tut.*

93 *Monialium.* Si electio Vicariæ per ordinationes Monaſterijs ſpectat ad Abbatiſſam & Diſcretas, ad Ordinarium verò confirmatio, ita ſeruari debet, nec Epiſcopus amplius prætendere poteſt, 1604. Lamacen. 6. Oct. 61.

94 Non prohibetur per Conſtitutionem Gregorij XIII. vel aliam Pontificam, ne poſſit eligi Vicaria, quæ triennio immediatè præcedenti fuit Abbatiſſa: dum eadem Vicaria non ſit prima Superiori ſſa Monaſterij, ſed ſubſit Abbatiſſæ, vel alteri Superiori ſſæ, 1628. Cremona 28. Iulij 235. 22 Sept. 298.

Niſi in aliquo Monaſterio adeſſet ordinatio in contrarium. *v. Abbatiſſa n.6.*

95 Quando in Monaſterio ſuccedunt multa inconuenientia ex malo Abbatiſſæ regimine, deputatur in Vicariam aliqua ex Monialibus ſenioribus, Monaſticæq; diſciplinæ zelantioribus, ſine cuius participatione, & conſenſu nihil exequendum decernere poſſit Abbatiſſa, 1629. Monreale 9. Nou. 335.

VICINVS.

Mulier.

1 PRopriè dicitur vſq; ad eum locum, ad quem communis vox clamantis poteſt exaudiri. *Oinot. de act. fin. regun. n.14.*

2 Vicinus, inuita vicina, domi Meretricem habere non poteſt. *Oinot. de vſu, & habit. in princip. n. 12.*

3 Vicinus præſumitur ſcire facta vicini. *c. Quanta, de præſumpt.*

VIDVA.

Clauſura. Irregularitas. Iudex.

1 PRohibitio admittendi Viduas in clauſuram ad degendum ibi in habitu ſæculari, 1649. Modena 14. Maij 29.

Sine licentia Sanctæ Sedis, 1647. 19. Iunij 3.

Quæ non datur, niſi pro Monaſterijs numeroſis, 1603. Breſcia 15. Iulij 52.

2 Si donatiuum non poteſt ſolui totum vnica vice, datur licentia ſoluendi dimidium in ingreſſu, & reliquum in fine anni, 1604. Napoli 27. April. 33.

3 Sola debet ingredi Vidua, niſi aliud concedat Sacr. Congr. 1602. Genoua 25. Octobr. 69. 1604. Nouara 12. Maii 37. 1614. Cæſaraugustana 17. Ian. 1.

4 Moniales fieri non prohibetur Viduis, 1593. Faenza 8. Febr. 6.

Et in locis numerariis vacantib. Monaſteriorum, quæ huiuſmodi Mulieres recipere conſueuerunt, non eſt neceſſaria licentia S. Congregationis, 1621 Foligno 30. Mar. 48.

5 In profeſſione recipere poteſt velum Profeſſarum, ſed non Virginum: neque in hoc S. C. diſpenſat, 1604. Fieſole 20. Dec. 89.

6 In Abbatiſſam eligi non poteſt ſine licentia eiuſdem S C. præterquam inter Conuertitas. *c.* 12. *Iuuenculas* 20. *q.* 1. 1611. Forli 4. Nou. 124. 1614. Ripatranſona 28. Febr. 17.

Licet Matrimonium fuiſſet ſolum ratum, non conſummatum, 1619. Spoleto 12. Apr. 122.

VIGILIA.

Miſſa, Officium.

VINDICTA.

Confeſſarius 10. Domus. Odium. Pax.

1 V*Indictam* moderatè ſumere poſſumus præciſo ſcadalo, & rixa, de Puero, dum ab eo paſſi ſumus aliquam offenſam: ſi Superiores, qui curam eius gerunt, commodè admoneri non poſſunt; vel ſciatur fore, vt vel admoniti nullam pœnam inferant. Ratio eſt, quia cum leuia iuuenum delicta non deferantur in iudicium, non videtur alienum à ratione, ſi is, qui offenſam paſſus eſt, priuatam aliquam vindictam ſumat. *Bonac. de legib. diſp.* 6. *q.* 1. *pun.* 8. *n.* 11.

2 Non ſe vindicare, præſertim per viam Iuſtitiæ; quando id recta ratio dictat, eſt peccatum: vnde dicit Chryſoſt. in Matth. *Qui cum cauſa non iraſcitur, peccat; Patientia enim irrationabilis vitia ſeminat, negligentiam nutrit; & non ſolum malos, ſed etiam bonos inuitat ad malum.* S. Th. 2 2. q. 158. 8. ad 6.

Recta vero ratio dictabit vindicandam iniuriam, quando redundat in Dei dedecus, vel damnum proximiorum.

VINVM.

DE *Vuis* recens expreſſum, ingruente neceſſitate, poteſt conſecrari mixtum aqua *c. Cum omne crimen 7. de conſecr. diſt.* 2.

Si tamen id fieret extra neceſſitatem, peccatum eſſet graue; cum hoc non deceat propter impuritatem muſti *S. Th.* 3. *q.* 74. 5. 3. *Rub. Miſſalis. Defectibus c.* 4. *num.* 2.

Neceſſitas autem celebrandi cum

muſto,

muſto, non eſt ſolum, quando non poteſt haberi aliud vinum: Sed bene quando neceſſe eſſet celebrare ad communicandum Infirmum, vel ad euitandum ſcandalum. Alias ſi Populus non ſcandalizaretur, melius eſſet non celebrare, quam irreuerenter muſtum adhibere. *Rubrica l.c.* Vbi abſolutè dicitur, quod conficiens in muſto tunc de vuis expreſſo grauiter peccat.

VIOLENTIA.

Vis.

VIRGO:

Clauſura. Conuertitæ. Mulier. Vidua.

1 VOuens ſimpliciter Virginitatem, cenſetur vouere duo, nempe Virginitatem, & Caſtitatem: vnde licet poſtea ſe corrumpi patiatur, tenetur tamen ſeruare reliquum caſtè viuendo, licet amplius non poſſit integrè. *S. Th. 2. 2. qu. 88. 3. 2. Nau. cap. 12. num. 41. & 43.*

2 *Amittitur* Virginitas Pollutione voluntaria etiam in cauſa, vt cum quis nocturnam optat aut procurat concubitu apto eam facere, vel alio modo voluntarie, etiam ſi per accidens non ſequatur. Quidam tamen dicunt ſine pollutione non amitti Aiunt, & quidam, Fœminam recipientem ſemen, etiam ſine ſignaculi fractione. Virginitatem amittere. *Em. sà, verbo Virginitas*,

Vnde Virginitatis Aureolam non habebit illa Puella, quæ contactu aliquo externo, vel alia ratione, pollutionem, aut aliam veneream delectationem admiſit, quia talis non eſt vera Virgo coram Deo: Aureola vero debetur illis, qui Virginitatis virtute fulgent, non vero illis, qui Virginitatem tantum naturalem poſſident, *Azor. 3. p. lib. 3. c. 2. Bonac. de legib. diſp. 8. q. 1. pun. 1. num. 5.*

Vnde qui volunt matrimonium contrahere, vel alias coitum experiri, non habent aureolam, licet per accidens moriantur Virgines.

3 Si aliqua Virgo per vim corrumpatur, non amittit Virginitatem, niſi illi actui aliquo modo conſentiat: nec etiam Virginitatis meritum perdet, licet taliter oppreſſa concipiat. Nullo tamen modo poterit æquari Matri Dei in qua fuit cum integritate mētis etiā perfecta integritas carnis. *S. Th ibid. ad 4.*

4 *Recuperari* poteſt per pœnitentiam Virginitas mentis, corporis autem minimè *S. Th. ſuppl. quæſt. 96. 3. corp. Azor. 3. lib. 3. cap. 3.*

5 *Dotes.* Commiſſarij, quibus Teſtator demandauit electionem Puellarum pro dote, debent etiam eas proponere ex veriſimili mente teſtatoris, 1601. Reggio 9. Ian. 50.

6 Puella Carcerata, ſed poſtea virgo reperta, non eſt incapax eleemoſynarum dotalium, 1603. Recanati 19. Auguſti 96.

7 Virgo, deficiente Patre, debet habere alimenta, & dotem à Patruo, 1603. Reggio 15. Dec. 148.

8 *In Clauſuram* degere volentes in habitu ſæculari, donec deliberent de ſtatu, non debent admitti: niſi cum circumſpectione: quia maius vtilitate detrimentum afferre ſolent, 1604. Genoua 4. Maij 35.

9 Niſi ſint orphanæ, quæ ſequeſtrari debent in Monaſterijs Monialium, 1604. Bologna 9. Mar. 31.

10 Vel niſi velint introduci ad probandum inſtitutum, 1600. Parma 18. Dec. 19. 1601. 16. Mar. 31. &c.

Sed in vno Monaſterio ſolo, 1601. Siena 29. Ian. 36.

Requiritur tamen licentia S. Congr. niſi ad veſtiendum ſtatim in locis vacantibus intra numerum, 1603. Volterra 1. Sept. 68. Lucca 16. Oct. 68.

11 Expleto vero tempore conceſſo, ſi ha-

ſi habitum non ſuſceperint, dimitti debent, redditurae, ſi voluerint, ad illum ſuſcipiendum, 1604. Volterra 12. Ian 1.

13 Virgines recipi non debent in Monaſterijs Conuertitarum, 1602. Mazara 23. Aprilis 24. &c. 1604. Turino 1. Iun. 47.

Licet filiae ſint alicuius Conuertitae, 1602. Parma 4. Sept. 57.

14 *Exitus n.12.* Virgines inquietę debent ea cautela domum dimitti, vt non incidant in honeſtatis periculum, 1601. Monteſiaſcone 21. Oct. 100.

15 Virgo, etiam pro habitu ſuſcipiendo, ſine licentia Monaſterium ingreſſa, non prius abſoluitur, quam dimiſſa exierit, 1603. Arezzo 13. Maij 36. Niſi S.C. diſpenſet, 1604. Milano 20. Decemb. 89.

16 Virgines è Monaſterijs extrahi non debent inuitae, 1601. Reggio 22. Ian. 33.

Vnde fuit diſpenſatum, vt remaneret in Monaſterio virgo ſex annorum, quae nolebat exire, 1604. Como 30. Iun. 5.

17 Virgines egreſſas è Monaſterio vltra quatuor dies redire differentes, Moniales amplius recipere non tenentur, licet prius acceptaſſent, 1602. Napoli 25. Oct. 69.

18 Virgo, quae ſibi ipſi crines abſcindit ſatis declarat deliberatum propoſitum habitus ſuſcipiendi: vnde non eſt exire cogenda, 1604. Napoli 17. Mar. 41. 27. Iulij 22.

V I S.

Auaritia. Metus.

1 Eſt rei maioris impetus, & cui reſiſti non poteſt, *l.1. & fin. & l.2. ff. n. Quod vi. gloſ. c. 1. verb. vim. De his quae vi, lib. 6.*

2 Violenta probata, res amiſſae probantur per iuramentum iniuriam paſſi. Et ſuper valore rerũ amiſſarum, taxatione Iudicis praemiſſa, & ſecuto petentis Iuramento, poteſt fieri condemnatio. Immo, & quodcumq; Intereſſe, violentiae cauſa paſſum, probatur per iuramentum iniuriam paſſi, violentia probata, *c. in primis, verſ. Glorioſus vero 2. 2. quaeſt. 1. gloſ. c. fin. de his quae vi l. Si quando 9. C. Vnde vi.*

3 Vis priuata dicitur, quae fit ſine armis: & eius poena eſt confiſcatio tertiae partis bonorum, infamia, ac priuatio omnium officiorum, & dignitatum. Vis vero publica, quae fit cum armis, cuius pęna eſt confiſcatio omnium bonorum ac deportatio. *Oinot. de interd. §. Recuperandae, num. 8.*

V I S I T A T I O.

Capitulum. Confraternitas. Diſtributiones. Epiſcopus. Hieroſolymitani. Legatum. Praeſcriptio: Prouincialis. Roſarium.

O R D I N A R I A.

1 Quae latius de hac materia *dixi lib. 3. Can. tit. 39. de cenſ. n. 2. & ſeqq.* hic in Compendium contrahens dico, quod primi, qui viſitandi ius habent, ſunt.

Epiſcopi: & Superiores in propria dioeceſi. *Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 3.*

Quod Amplia I. vt viſitarè poſſint; non ſolum per ſe, ſed etiam per alium. *Trid. ibid.*

Etiam per Regulares in locis non multum inſignibus, 1580. Gaeta 10. Maii 94.

Quando tamen viſitant per alium, non poſſunt exigere integram procurationem, ac ſi ipſi Ordinarij per ſe viſitarent, ſed aliquid minus dimidia, & reſiduum viſitatis ipſis remanere debet, 1642. Catanzaro 1. Aug. 88. §. 5. 1652. Napoli per Catãzaro 14. Iun. 3. 3. Oct. 11. Biſigna

ſignano 23. Aug. 22. *infra n. 10. limit. 9.*

Amplia II. vt totam diœceſim ſingulis annis, vel ſaltem biennio, viſitare teneantur. *Conc. ibid.*

Amplia III. vt viſitate teneantur quęlibet beneficia curata, licet Monaſterijs, vel alijs locis exemptis ſint vnita, *Trid. ſeſſ. 7. c. 7.*

Etiam Parochias ſubiectas Religioni Hieroſolymitanæ: ſed has abſq; vlla viſitatorum impenſa, niſi Ordinarius, quando conceſſit Eccleſiam illi Religioni, ſibi, & ſucceſſoribus ſuis ius procurationis expreſsè reſeruaſſet. B. Pius V. conſt. 136. *Epoſcit.* 1578. Perugia 11. Ian. 48. Siena 8. Mar. 62. 1604. Elnen. 27. Iul. 18.

† Etiam Parochiales vnitas Monaſterio alterius diœceſis, ſed vti Delegatus Apoſtolicus, & cumulatiuè non priuatiuè quo ad Prelatum Regularem, qui in ſua viſitatione poterit, & ipſe facere decreta, etiam circa adminiſtratione Sacramentorum, modo non ſint contraria decretis Epiſcopi 20. *Iulij* 1628 *Veronen.*

An autem etiam Abbas Regularis viſitare poſſit Eccleſiam curatam vnitam ſuo Monaſterio, in qua exercetur cura per Monachum, & hoc etiam in concernentibus curam Animarum; C.C ad 3. reſpondit, & ſi decreto Concil. *c. 11. ſeſſ. 25. de Regul.* tributa ſit Epiſcopo facultas dictam Eccleſiam viſitandi quo ad curam Animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem: non tamen idē decretum obſtare Abbati, quominus & ipſe poſſit illam viſitare in his quoq; quę eamdem curam, non adminiſtrationem concernunt. *Brixien.* 8. *Aug.* 1620.

Epiſcopus autem viſitans Parochialem quomodocumq; Monaſterio vnitam, poteſt inquirere, an Sacramenta ſufficienter adminiſtrentur, & an Eccleſia ſit decenter ornata, neceſſarijſq; rebus inſtructa. *Oxomen. lib.* 15. 72.*

Amplia IV. vt omnes Eccleſias, etiam exemptas, viſitare teneantur; *Trid. ibid.*

Non tamen Conuentus, & Monaſteria Religioſorum virorum, niſi ratione curæ Animarum. *Trid. ſeſſ.* 24. *cap.* 6.

† S. quoq; C.C. declarauit die 6. Febr. 1616. non licere Ordinarijs locorum Monaſteria Regularium eo pretextu viſitare, quod illorum Superiores admoniti intra ſex menſes illa non viſitauerint, vel correxerint: niſi eadem Monaſteria, vel ſub commoda exiſtant *ex decr. c. 8. ſeſſ. 21.* vel ſuorum ordinum capitibus non ſubſit, ac ſeſe in Congreg. redigere neglexerint *iuxta c. 8. ſeſſ. 25. de Regular.*

Eadem die 8. Aug. 1602. declarauit, quod Epiſcopus viſitare non poteſt beneficia ſimplicia Regularia, quibus ipſi Regulares deſeruiunt, niſi probet preſcriptionem.

Poſſe verò Ordinarium viſitare Oratoria, in quibus Miſſæ celebrantur, modo ſint extra clauſtra; & Eccleſias vnitas, ſeu quouis modo dependentes à Regularibus exemptis, ſi ſint curatæ, vel ſi eis à ſæcularibus deſeruiatur: commendatas vero tam curatas, quam ſimplices. *lib.* 7. 320. *Peruſina* 383. *Nouarien.*

Item Tabernaculum, & baptiſterium exiſtentia in Eccleſia Regul. non curata, ſi deſeruiant Parochiali annexæ. *Curien.* 5. *Apr.* 1631. *ad* 1.

Abbatiſſam verò Regularem, licet ſecularibus commendari ſolitam, Epiſcopus vicinior vitare non poteſt. *Nullius Caſtri Durantis, lib.* 87. 440.*

Amplia V. etiam ſi Eccleſiæ ſint nullius diœceſis: quia tunc ab Epiſcopo viniori viſitari debent. *Trid. ibid.*

† Vicarius tamen hoc non poteſt ſine ſpeciali mandato. *C.C. Lucana* 1. *Febr.* 1631.

Item niſi exemptio fuiſſet conceſſa poſt Concil. Vnde eiuſdem. C. S. C. cenſuit, non licere Epiſcopo Polycaſtrenſi

ſtrenſi viſitare quaſdam Parochiales Eccleſias Capitulo S. Petri de Vrbe à Pio IV. poſt Concil. vnitas, *lib.* 18. 54.*

Amplia VI. etiam in Abbatiis, Monaſterijs, Prioratibus, ac Prepoſituris commendatis, in quibus non viget Regularis obſeruantia, nec ordinum ſuorum capitibus ſubſunt, *Trid. ſeſſ.* 21. *c.* 8. *&* *ſeſſ.* 25. *de Regul. c.* 20.

Amplia VII. in beneficijs quibuslibet, tam ſæcularibus, quam Regularibus, tam Curatis, quam non Curatis, etiam commendatis, & exemptis. *ibid.*

Amplia VIII. in Hoſpitalibus, & quibuſcumque locis pijs, niſi ſub Regum immediata protectione ſint, *Trid. ſeſſ.* 22. *c.* 8.

Vel ſi non habeant formam Eccleſiæ, nec ſint fundata auctoritate Epiſcopi: quia tunc tale Hoſpitale potius humana, quam Diuina Domus dicitur, quam is, qui conſtruxit, deſtruere poteſt, & alienare. Vnde viuo adhuc Fundatore, Epiſcopus talia loca viſitare non poteſt: mortuo verò poteſt ad finem, vt videat an omnia fiant ſecundum voluntatem Fundatoris, & vt hæredes ad illam adimplendam cogat: *vt multis allegatis latè proſequitur Barboſ.* 3. *par. alleg.* 75. *numer.* 3. *& ſeq. ex c. Tua nobis* 17. *de Teſtam.*

Niſi in fundatione, maximè cum conſenſu Epſcopi facta, prohibitum fuiſſet expreſsè, ne etiam poſt mortem Fundatoris Ordinarius poſſet illud viſitare. *Vt ex S. C. C. latè Dian.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 83. *vt dixi in tit. de cenſib. n.* 4. §. 8.

Amplia IX. In capitulis Eccleſiarum Cathedralium, vel etiam maiorum, illorumq; perſonis. *Trid. ſeſſ.* 6. *c.* 4.

Si tamen Capitula ſint exempta, debet ſeruari forma eiuſdem S. Conc. *ſeſſ.* 25. *c.* 6. procedendi cum adiunctis. *S. Epiſc. C.* 12. *Maij* 1574. *Epiſc. Veronen.*

Amplia X. In Confraternitatibus, & earum Altaribus, intra Regularium Eccleſias vel clauſtra ſitis, ſi per laicos adminiſtratores regantur. *Arg. c. Ex ore* 17. *de priuil. Trid. ſeſſ.* 22. *c.* 8. 1604. Tortona 22. Martij 35. 1642. Leopoli 31. Ian. 39.

† S. quoq; C.C. cenſuit, Confraternitates laicorum in Eccleſiijs Regularium exemptorum inſtituta, ſubeſſe iuriſdictioni, & viſitationi Epiſcopi, atq; ab eo viſitari poſſe, nedum ipſas Confraternitates, ſed etiam Cappellas ipſarum, in eiſdem Eccleſijs Regularium exiſtentes, in his tamen, quæ Confraternitatum adminiſtrationem reſpiciunt, 20. Iun. 1622. *Nuceriæ Paganorum c.* 1. 29. 9. §. 30.*

Quo tamen ad bona, & obligationes, non autem quo ad ipſa Altaria, Imagines, & alia, 1627. Aliffe 31. Iulij.

Amplia XI. vt Epiſcopus ad beneplacitum viſitare poſſit clauſuram Monialium etiam Regularibus ſubiectarum, 1602. Tortona 17. Dec. 90.

Nec Regulares poſſunt eum impedire ſub prætextu, quod nunquam viſitata fuerit ab Anteceſſoribus, 1617. Saſſari 24. Nou. 102.

† Et die 7. Maij 1645. S. C. C. reſpondit, Vicarios Generales ſede plena, & Vicarios Capitulares ſede Epiſcopali vacante, poſſe Clauſuram Monialium Regul. ſubiectarum viſitare.

Item poſſe Epiſcopum, vbi officij ſui ratio poſtulauerit, ingredi clauſuram Monialium Regul ſubiectarum, ſaltem duobus honeſtis, & grauibus viris comitatum, & ſingulas alloqui Moniales, & etiam eas examinare in his, quæ clauſuram reſpiciunt, *lib.* 135. 576. *Reg. ad* 6.

Item Epiſcopum Monaſteria Monialium Regularibus ſubiectarum viſitantem poſſe vti opera exemplarium aliquot Sacerdotum etiam Regularium, *Vercellen.* 15. *Sept.* 1615. *ad* 6.

Sed etiam Superiores Regularium, quibus Moniales ſubſunt, poſſe quæ opportuna fuerint decernere circa clauſuram ipſarum: ita vt Iuriſdictio illis

hac

hæc in re competat cumulatiuà cum Epiſcopis, *Regien. lib.* 135. 576. *ad* 1.*

Amplia XII. vt quotieſcumq; licet Epiſcopis viſitare Monaſteria Regulariſi, vel Monialium, vel alia exempta, ſi ipſis reſiſtatur, & fores claudantur, poſſint vim inferre, & oſtia frangere, ac impedientes pro defenſione ſuorum iurium etiam ſine monitione excommunicare. *Barboſ. alleg.* 73. *n.*22. *& ſeqq. Arg. c. Dilecto* 6. *De ſent. exc. in* 6.

Dummodo tamen ſint in quaſi poſſeſſione illius Iuris: alioquin non debent viſitare, & multo minus oſtia frangere, ſed ſuorum momenta iurium in Sac. C. deducere, 1601. Marſi 3. Iulij 158. 1604. Nullius 17. Maij 59.

Sed verius videtur, quod teneantur vnam ſaltem monitionem præmittere, *Sayr. l.* 1. *c.* 12. *n.* 20.

Amplia XIII. vt viſitandi ius ſemper conceſſum cenſeatur cumulatiuè, non autem priuatiuè quo ad Epiſcopum, niſi in inſtitutione Epiſcopus excluderetur expreſsè. *Rot. coram Ludouiſ. in vna Abulen.* 10. *Nou.* 1600. *infra n.* 3.

Vel niſi viſitator ſpecialis datus eſſet fauore viſitandorum: quia tunc cenſetur datus priuatiuè, & excluſiuè, quo ad Epiſcopum, *Rota apud eundem dec.* 4.

Item e conuerſo facultas viſitandi loca exempta conceſſa Epiſcopo vt Delegato Apoſtolico, cumulatiuè tantum conceſſa cenſetur, non etiam priuatiuè quo ad eorum locorum Prælatos, ſeu Superiores, 1591. Mirinden. 17. Decembr. 387.

† S. quoque C.C. cenſuit, Eccleſiam ſeu Capitulum, quatenus in Nullius diœceſi exiſtat, viſitari poſſe, tã à Priore, ſi modo ei tamquam Ordinario inferiori legitimè huiuſmodi viſitatio competit, quam ab Epiſcopo cuius Cathedralis Eccleſia proximior eſt ex c. 9. ſeſſ. 24. Salernitana lib. 50. 266.

Sed non e contra, quia Abbas Nullius non poteſt viſitare, vel aliquam iuriſdictionem exercere in beneficiijs, quæ ſunt extra ſuum Territorium, licet eorum collatio, vel Inſtitutio ſpectaret ad ipſum Abbatem, 14. Martij 1585. *Nullius San. Lorenzo in Campo libr.* 50. 223.*

Limita tamen, quia Epiſcopus non debet viſitare Eccleſias, & loca exempta, etiam tamquam Delegatus Apoſtolicus, niſi prius viſitauerit ſua; & tunc intimet viſitationem omnibus indifferenter abſque partialitate, 1599. Genoua 6. Sept. 111.

† S. quoque C.C. in vna Tornacen. 1. Feb. 1607. mandauit, quod Epiſcopus prius viſitet Eccleſiam ſuam, poſtea indifferenter omnes exemptas.

Et dum viſitat Eccleſias exemptas, debet declarare ſe id facere tamquam Delegatum Apoſtolicum. *C C. lib.* 15 33. v. Hieroſolymitani n.

Eadem S. C.C. cenſuit, Epiſcopum poſſe proponere edicta: ſed non poſſe in eis, vel alio modo præcipere Populo vt denunciet delicta, multo minus ſub pœna excommunicationis. *lib.* 15. 468. *Aſtoricen.* 31. *Mar.* 1588.

Limita ſecundo, quia eadem cenſuit, Pœnas in viſitatione imponendas non debere eſſe ordinarias ſed extraordinarias, & quæ magis morum emendationem, quam correctionem reſpiciant, *lib.* 131. 810. *ad* 4

Non prohibetur tamen Epiſcopus facere proceſſum in viſitatione, ſed datur Appellatio. Niſi quando viſitaret loca exempta, vel Nullius, in quibus nõ poteſt facere proceſſum, nec egredi limites viſitationis, 8. Iun. 1619.

Et generaliter à decretis in viſitatione factis, quæ non concernunt correctionem, vel emendationem motum ſeu reformationem, ſed intereſſe alicuius Capituli, vel Perſonæ Particularis, admittitur appellatio etiam quo ad effectum ſuſpenſiuum, 1595. Virduen 16. Ian. 5.*

Archiepiſc. & Superiores olim poſt plene viſitatam propriam diœceſim poterant etiam viſitare diœceſes ſuorum Suffraganeorum; ſed hodie hoc amplius non poſſunt, niſi ex cauſa cognita, & probata in Concilio Prouinciali, vel à S.C. Et tunc idem prorſus de eis dicendum eſt, quod de Epiſcopis, *c.*1. §. *De inde. De cenſib. in* 6. *Trid. ſeſſ.*24. *c.*3. 1603. *Caiazo, & Theano* 22. *Apr.* 47.

† Vnde Archiepiſcopi viſitare volentes diœceſes Suffraganeorum, vbi cogi non poteſt Conc. Prouinciale, debent à Romana Curia approbationem obtinere, P. F. 1637. 322. 11.*

3 *Capitula* Cathedralium, & Superiorum Eccleſiarum Sede vacante, viſiſitant per ſuum Vicarium, ſeu viſitatorem generalem, ſicut Epiſcopi. *ſupra Vicarius* 68.

Immo, & Capitulum Collegiatæ, Sede Abbatiali vacante, ſi habet proprium, & ſeparatum territorium. *Rota rec. apud Farinac. par.* 1. *dec.* 340.

Quod tamen limitari debet non procedere in Monaſterijs, & locis exemptis, quæ viſitabat Epiſcopus tamquam Delegatus Apoſtolicus. Nam Summus Pontifex non ita confidit de viſitatore Capituli, ſicut de Epiſcopo, vel eius Vicario, ſeu Viſitatore: & ideo viſitationem locorum exemptorum, ei delegaſſe non cenſetur; niſi alicubi aliter ſe habeat conſuetudo. *Barboſ. alleg.* 73. *n.* 25.

Vnde licet Vicarius Capitularis poſſit concedere dimiſſorias omnibus poſt annum, vel etiam intra annum arctatis, non tamen hoc poteſt exemptis, quibus eas tamquam Delegatus Apoſtolicus concedebat Epiſcopus, 1602. S. Ilaro, & Iſola 2. Iul. 69.

At Epiſcopo viuente, vbi Capitulum, vel Archidiaconi, Decani, & alij inferiores, habuerint ius viſitandi, Capitulum debet deputare Viſitatorem ab Epiſcopo approbandum: alij vero per ſe ipſos aſſumpto Notario viſitare. Sed non ideo Epiſcopus, vel eo impedito, eius viſitator, eaſdem Eccleſias, ſeorſim ab his viſitare prohibeatur: cui ipſi Archidiaconi vel alij inferiores, viſitationis factæ intra menſem rationem reddere, ac depoſitiones Teſtium & integra acta ei exhibere tenentur. *Trid. ſeſſ.* 24. *c* 3.

Poteſt etiā Epiſcopus punire exceſſus commiſſos à Viſitatoribus inferiobus, eoſq; ad reſtituendum cogere, ſi quid acceperunt vltra victualia, 1612. Lamego 17. Apr. 36.

† Archidiaconus autem viſitans ratione ſuæ dignitatis, abeſſe poteſt vltra tres menſes. Palentin. 18. *Iulij* 1585. *lib.* 50. 183. *ad* 1.

Et lucrari omnia, exceptis diſtributionibus mere quotidianis, *ad* 2.

Niſi in ea Eccleſia adeſſet conſuetudo in contrarium *ad* 2.

Non tamen fructus alterius Canonicatus, quam ex diſpenſatione vel conſuetudine obtineret, niſi pro tribus menſibus, *ad* 3.

Qui tamē Archidiaconus neq; in viſitatione poteſt concedere dimiſſoria ad ordines, neq; licentias audiendi confeſſiones, aut non reſidendi, *ad* 5.

Epiſc. autem poteſt præſtituera terminum Archidiacono ad expediendam viſitationem, nec non preſcribere commitatum, & equitatum, ne grauis ſit Eccleſiijs viſitatis, *ad* 4.*

4 *Regulares*, puta Generales, & cæteri ordinum Superiores non locales, Epiſcopo non ſubiecti, quibus eſt in alia Monaſteria, Prioratuſque legitima iuriſdictio, debent ea ſuo quouſq; loco atq; ordine ex officio viſitare etiam ſi commendata exiſtant. Neq; in iſtis, quæ ſuorum ordinum Capitibus ſubſunt, ſe intromittere poteſt Epiſcopus, *C. Trid. ſeſſ.*25. *c.* 20 Niſi prout dictum eſt ſupra *v. Conuentus, num.* 17.

Sed Commendatarius quoq; poteſt viſitare Monaſterium ſibi commendatum

in ijs, quæ pertinent ad curam animarum, adminiſtrationem Sacramentorum, 1601. Senogallien. ſeu Nullius 6. Aug. 83. Ciſtercienſi 17. Sept. 9.

Non tamen quo ad diſciplinam Regularem, 1647. 2. Aug. 2. v. *Commendatarius*.

Attamen Superiores Regulares ordinarie non ſolent viſitare Eccleſias ſui Ordinis commendatas Sæcularibus, niſi ibi habeant Conuentum formatum, 1620. Ventimiglia 1. Sept. 257.

5 Prouincialis in actu non poteſt eſſe Viſitator extra ſuam Prouinciã, 1645. 28. Iulij 16. 17. 22. Sept. 12.

6 Viſitator Prouinciæ à Generali deputatus non poteſt ſubſtituere ſine licentia S.C. 1646. 1. Sept. 10. 1649 8. Octob. 21. v. *Delegatus*.

7 Superiores cuiuſq; Monaſterij viſitationem biduo expleant, 1604. Genoua 22. Nou. 79.

8 *Patroni* verò in ijs, quæ ad Sacramentorum adminiſtrationem pertinent nullatenus ſe præſumant ingerere; neque viſitationi ornamentorum Eccleſiæ, vel bonorum ſtabilium, ſeu fabricarum prouentibus ſe immiſceant, niſi quatenus id eis ex inſtitutione aut fundatione competeret: ſed ipſi Epiſcopi hæc faciant, & fabricarum redditus in vſus Eccleſiæ neceſſarios & vtiles, prout ſibi magis expedire viſum fuerit, expendi curent. *Trident. ſeſſ.* 24. *capit.* 3.

9 *Laici* nullo modo interuenire debent in viſitationibus Monaſteriorum, 1601. Treuiſo 20 Nou. 105.

Licet ſint Officiales, ſeu Sanctesij eiuſdem Monaſterij, 1607. Genoua 16. Ian. 2. & 3. 1618. 22. Febr. 53. 1616. Luc. 22. Ian. 15.

Niſi haberent id ex priuilegio Apoſtolico, ſicut habent Officiales, & Sanctesij Monaſteriorum Ianuæ, 1607. 5. Febr. 9.

10 *Procuratio*, ſcilicet victualium ſubminiſtratio debetur Epiſcopo ſeu Viſitatori per Clericos, & Eccleſias viſitatas, *c. Venerabili* 24. *& fere per tot. tit. de cenſib. C. Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 3.

Quod amplia I. Ad Cathedralem, & Eccleſias Ciuitatis, *d. c. Venerabili.*

Sacra tamen Congr. cenſuit, & antiquos Canones, & quamlibet conſuetudinem in contrarium, fuiſſe abolita per d. ſacrum Concilium, in quantum ſtatuit procurationem deberi pro viſitatione diœceſis, non Ciuitatis, & in quantum voluit, victualia pro temporis tantum neceſſitate miniſtranda. At nulla talium neceſſitas occurrit, quando Epiſcopus viſitat in Ciuitate vel loco, vbi reſidere, vel tenetur, vel ſolet, 1590. Teleſi 26. Iunij 162. 1595. Aliffe 15. Nouem. 95. 1603. Nardò 27. Aug 74. §. 2. 1592. Venetia 26. Maij 80.

Si tamen olim reſidere ſolebat in aliquo diœceſis oppido, in quo hodie nõ reſidet amplius, poteſt cogere Clerum illius ad ſubminiſtrandam procurationem, non obſtante, quod in præteritũ non ſoluerit, 1599. Aliffe 8. Iunij 61.

† Idem ſępius decreuit Sacra C. C. vt refert Fagnanus *d. c. Venerabili, de cenſib. nu.* 14. *ſeqq.* *

Amplia II. vt Epiſcop. remittens Eccleſiæ ſeruitia, quæ ſibi debebat, & ſtatuens, quod nullum aliud ſeruitium imponatur eidem procurationem non intelligatur remiſiſſe. *c. Cum venerabilis* 21. *de cenſib.*

Amplia III. ad Eccleſ. de nouo conſtructas. *c. Super eo* 22. *eod.*

Amplia IV. vt viſitator poſſit cenſuras aliaſq; ſententias ferre contra denegantem procurationem. *cap. Cum nuper* 25. *eod.*

Amplia V. vt poſſit cogere Clerum ad deputandum aliquem, qui curam habeat prouidendi de victualibus, durante viſitatione 1646. Gubbio 22. Iunij 9.

Amplia VI. vt Rector etiam beneficij ſimplicis contribuere teneatur, licet

cet eſset membrum dependentes ab Abbatia exempta, 1600. Spoleto 12. Decemb. 32. 1601. Campli 7. Nou. 233.

Sed ſupradicta limitate primo, vt viſitatores quicumque modeſto contenti equitatu famulatuque ſtudeant quàm celerrimè, debita tamen cum diligentia, viſitationem ipſam abſoluere. *Trid. ſeſs. 24. c. 3. ſup. n. 7.*

Vnde non debet Epiſc. ſecum ducere pluſquam ad ſummum octo perſonas: vt obſeruabat S. Carolus, qui etiã pro ſua menſa vno ſolo ferculo contentus era, 1575. Camerino 26. Agoſt 613.

† Et ſi numerum famulorum in viſitatione Concilium non ſtatuit, ſed Epiſcopi iudicio, ac modeſtiæ dereliquit. *lib.* 15. 858. *Foroſempronien.* *

Limitate ſecundò, vt Viſitatores cauere debeant, ne inutilibus ſumptibus cuiquam graues, oneroſiue ſint; ſed victualibus ſibi modeſtè oblatis pro temporis neceſſitate, & non vltra ſint contenti: ne longi temporis victum breuis hora conſumet. *c. Cum Apoſtolus. 6. De Cenſib. Trid ibid.*

Limitate tertio, vt nec viſitatores, nec quiſquam ſuorum aliquid procurationis gratia pro viſitatione, etiam teſtamentorum ad pios vſus, præter id, quod ex relictis pijs iure debetur, aut alio quouis nomine, nec pecuniam, nec munus quodcumque ſit, etiam qualiter cumque oblatum, accipiant, non obſtãte quacumque conſuetudine, etiam immemorabili. Ibid.

Neque pro præſentatione Bullarum beneficijs, vel teſtimonialium de ſuſceptis ordinib. 1613. Brindiſi 30. Maii 48.

† Sacra tamen C.C. cenſuit, licitè accipi poſse, quod ratione decimarum perſoluitur Epiſc. viſitanti. *Cæſarauguſtana lib.* 43. 387 *

Limitate 4. vt ſi aliqua conuentio antiqua ſuper viſitatione Monaſterior. aliorumque piorum locorum, & Eccleſiarum non Parochialium, inita fuerit, ipſa ſeruanda ſit. Ibid.

Abſolutè tamen loquendo tranſigi poteſt ſuper procurationibus futuris, licet non expediat, 1583. Nardò 24. Mag. 136.

Limitate 5. vt in iis locis, ſeu Prouinciis, vbi conſuetudo eſt, ut nec uictualia, nec pecuniam, nec quicquam aliud uiſitatores à uiſitatis accipiant, ſed omnia gratis fiant, ibi id obſeruetur. *Trid. ibidem.*

Limitate 6. ut non poſſit uiſitator petere uictualie in pecunia præcisè, & ſi antea ſolitum fuiſset ſoluere tantam pecuniæ ſummam loco uictualium: ſed eſt in optione eorum, qui uiſitantur, an malint ſoluere id, quod erat ab ipſis antea ſolui certa pecunia taxata cõſuetum, an uero prædicta uictualia ſubminiſtrare. *Trid. ibid.*

† Nec e conuerſo: quia procuratio ſolita ſolui poſt Concilium in uictualibus, non poteſt inuito Epiſcopo reduci ad pecuniariam. *Tiraſonen. libro* 15. 468.

Nec pro parte: quia uiſitati eligere non poſsunt, ut ſoluant partem in pecunia, partem in uictualibus. 13. Aug. 1591. lib. 82. 105 *

Limitate 7. ut propter Oratorium priuatum procuratio ratione uiſitationis non debeatur. *c. fin. de cenſib.*

Limitate 8. ut non ſit licitum accipere procurationem, non impenſo uiſitationis officio, uel plures procurationes pro una die. *capit 2. eod. in 6. Clement. 2. eod.*

Limitate 9. ut quando Vicarius Generalis, uel alius ſubſtitutus, qui non ſit Epiſcopus, uiſitat, non poſſint exigere integram taxam dari ſolitam Ordinario uiſitanti, ſed ſolum dimidiam, uel etiam minus: nec reſiduum dari debet Epiſcopo, ſed cedere in beneficium uiſitatorum, 1641. Catanzaro 16. Aug. §. 1. 1642. 1. Aug. 88. §. 5. 1652. Napoli per Catanzaro 14 Iunii 3. 3. Octobris

11. Biſignano 23. Aug. 22. *ſupra num. 1. Ampl.* 1.

Limitate 10. vt Ordinarius nullam Procurationem exigere poſſit pro viſitatione Parochialium vnitarum Religioni Hieroſolymitanę. B. Pius V. Conſtit. 136. *Expoſcit ſupra n.* 1. *Ampl.* 3.

Limitate 11. vt Epiſcopus non poſſit exigere procurationem pro Equitaturis, & vecturis, neque pro earum penſione, ſed pro ſolo victu: quia ad alia tenetur de ſuo, 1606. Ventimiglia 21. Aug. 67 1615. Caiazzo 20. Mar. 27. 1581. Aiaccio 14. Nou. 1. 1650. 9. Sept. 12.

† Non obſtante contraria conſuetudine. *Nullius Caſtridurantis* 10. *Nouembr.* 1618. *

Niſi in viſitatione Apoſtolica, de qua eſt diuerſa ratio. *Vide infra n.* 15.

Limitate 12. vt quando Ordinarius vadit per diœceſim extra viſitationis occaſionem, licet ad conſecrandam; vel reconciliandam Eccleſiam, vel Sacramentũ confirmationis adminiſtrandum, neminem cogere poſſit ad ſubminiſtrandas expenſas, neque pro Equis, neque pro victualibus, 1581. Aiaccio 14. Nouembr. 1. 1627. Albenga 18. Ian. 83. Fiorenza 25. Iunij 90.

† Limita 13. quia S. C. C. 13. Nouem. 1638. cenſuit, Epiſcopo viſitanti Eccleſiam Monialium, ſi in ea non adſit beneficium, non deberi procurationes, ſeu expenſas victualium. *Voluterrana.* *

11 Pœna verò Transgreſſorum eſt, quod ſi quis aliquid amplius in ſupradictis omnibus caſibus accipere præſumpſerit, etiam munera qualitercumque oblata, etiam quouis prætextu, ſeu quæſito colore, puta pro equitaturis ferrandis, ſeu pro xenijs famulorum, ſeu qualitercumque & duplum intra menſem non reſtituerit; ſi ſit Epiſcop. vel Superior, eſt ipſo facto interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ. Si vero ſit inferior, ipſo facto eſt ſuſpenſus ab officio, & beneficio, quouſque de duplo huiuſmodi grauatis Eccleſijs plenariam ſatisfactionem impendat, nulla ei in hoc dantium remiſſione, liberalitate, ſeu gratia valitura. Et prætereà alijs pœnis abſque vlla ſpe veniæ, arbitrio Synodi Prouincialis puniri debet. *capit. Exigit.* 2. *de cenſib. Trid. ſeſſ* 24. *c.* 3. *Sayr. lib.* 4. *c.* 12. *num.* 41. dicit, hanc cenſuram non incurri ab ijs, qui accipiunt liberaliter donata. *Arg. cap.* 101. *Quicquid, quæſt.* 1.

Sed obſtare videtur Concilium ibi. *Munus quodcumque ſit etiam qualitercumq; offeratur.* Et infra. *Nulla dantium liberalitate, vel gratia valitura.*

12 *Executio*. Expedit quotidie decreta facere, viſitatiſque tradere, potius quàm in finem uſque uiſitationis differre, 1582. Nouara 21. Auguſti 112.

Nam ſi uiſitatis non tradatur decretorum copia, non tenentur illa exequi, 1578. Roſſano 24. Febr. 59. Taranto 6. Maij 78.

Licet recurrere uellent contra prætenſa grauamina, 1592. Aſſiſi 26. Aug. 156. 1603. Matera 28. Ianuarii 13.

13 *Cauſæ*, & delicta, quæ ſummariæ non poſſunt expediri, & propter quę deueniendum eſſet ad pœnas ordinarias cenſurarum, priuationis beneficiorum, uel fructuum, aut alias corporales, uel pecuniarias, non cognoſcuntur in uiſitatione, 1588. Montepeloſo 4. Octob. 28. 1589. Caſtellaneta 13. Iunii 177. uerſ. Si ricorda.

Et ſi ſuper iſtis fiant in uiſitatione decreta, admittitur appellatio, 1595. Virdunen. 16. Ian. 5.

14 Epiſcopus de conſenſu Partium poteſt in uiſitatione reuocare unionem & ſuppreſſionem Canonicatum, factas à ſeipſo ſimiliter in uiſitatione, 1612. Marſi 20. Ian. 6.

DE VISITATIONE.

Apoſtolica.

15 COmmiſſio. Quæ ſtatuit Conciliũ Trid. ſeſs. 24. c. 3. non intelligũtur niſi de viſitatione Ordinarii, non autem de Apoſtolica, quæ ad relationẽ S. C. deſtinari ſolet à Summo Pontifice ſub ſequenti, vel ſimili forma.

Sacra, &c. Si Sanctiſſimo, &c. cenſuit committendum Andreæ Epiſcopo Venuſino, vt Apoſtolica auctoritate viſitet Ciuitatem, & diœceſim Licien. illarumque Eccleſias, Monaſteria, Loca pia, & perſonas, tam laicas, quàm Eccleſiaſticas, tam Sæculares, quàm vtriuſq; ſexus Regulares, etiam quomodolibet exemptas, cuiuſcumque ordinis Congregationis, Societatis, & inſtituti etiã neceſſario exprimendi cuiuſuis gradus, & conditionis exiſtant, tam in capite, quàm in membris, cum poteſtate illas puniendi, corrigendi, & reformandi. Ad hæc Pontificalia in eadem Ciuitate, & diœceſi exercendi, atque eiſdem perſonis Sacramenta miniſtrandi. Et præterea exigendi Procurationem ad Sacrorum Canonum, & Sacri Concilij Tridentini præſcriptum, itemque vecturas Equorum, tam ab Epiſcopo Licien quam à Clero, & in pecunijs. Et circa ea quæcumque decreta neceſſaria, & opportuna faciendi, illaq; debitæ executioni demandandi, etiam inuocato, ſi opus fuerit, brachij ſæcularis auxilio. Et cum alijs facultatibus, quæ alijs Epiſcopis Viſitatoribus Apoſtolicis attribui conſueuerunt. Eo tamen adiecto, vt peractam viſitationem S. C. referat: actaque omnia originalia probe obſignata, viaque ſecura, tranſmittat, 1627. 10. Iunij 264. 265.

16 Facultas. Inſuper concedi ſolet viſitatori Apoſtolico, condonandi Parochis, & canonicis fructus male perceptos ex eo, quod non emiſerunt profeſſionem fidei, ac commutandi pœnitentias matrimoniales: dummodo in omnibus caſibus faciat expeditiones gratis. Et gratis etiam diſpenſandi cum Pauperibus in matrimonijs ignoranter contractis, maximè ſi non habent media ſufficientia ad obtinendam diſpenſationem à Sede Apoſtolica, 1602. Dalmatia 9. Iulii 73. 6. Aug. 81 83. 1. Octobris 106. 9. Nouemb. 125. 1603. 4. Martii 26.

17 Poteſt item examinare Regulares, 1620. Lubiana 20. Iunii 110. 111.

18 In facultate data viſitatori Apoſtolico, terminandi differentias vertentes inter Epiſcopum ex vna, & Capitulum ex altera, non intendit S. C comprehẽdere cauſas vertentes coram alijs Iudicibus in Romana Curia, ſed ſolum pendentes in eadem Congregatione. Et multo minus vult comprehendere cauſas particularium Canonicorum, ſed tantum totius Capituli, 1604. Leſina 9. Aug. 24.

19 Simplices enunciatiuæ, quæ inueniuntur in viſitationibus Apoſtolicis in præiudicium Eccleſiarum, ſi non reddunt ſufficientem rationem, habẽtur pro non ſcriptis, 1582. Bertinor. 24. Apr. 582.

20 Solet mitti viſitator Apoſtolicus quando vertunt lites inter Epiſcopum, & Capitulum, 1601. Spalatro 5. Febrar. 74. 75. 3. Iul. 164. 167. 6. Auguſti 186.

21 Interrogationes, quæ à viſitatore Apoſtolico fieri debent, poſſunt, vel ſolent, Epiſcopo, vel eo abſente à Vicario generali, Capitulo, & Canonicis, Parochis, & ſenioribus de Parochia abundè congeſſi in d. tit. de cenſibus, n. 29. & ſeqq.

22 Executioni mandare debet Epiſc. decreta viſitationis Apoſtolicæ non obſtante non vſu, 1604. Segni 12. Ian. 5. § 6.

23 Dilatio danda illis, qui aliquid ſunt executi, præſertim pauperibus, pro expenſis non leuis momenti, 1579. Alba 11. Martij 58 1577. Piſa 25. Ian. 21. 1602.

1602. Sarzana 4. Iunij 54. 1646. 15. Nouembris 8.

24 *A procuratione* reſpectu viſitationis Apoſtolicæ nemo eſt exemptus, licet in ſpecie contribuere teneatur is, qui eſt in culpa, 1601. Spalatro 3. Iulij 164. 1575. Famagoſta 17. Decemb. 716. 1576. Rimini 26. Iulij 851.

Amplia I. etiam ad Epiſcopum pro ſua rata, 1581. Ferentino 8. Nou. 139.

Amplia II. ad Commendatarios, etiã Cardinales, 1582. Genoua 21. Aug. 112.

Amplia III. licet non eſſet expreſſum in Breui, 1627. Lecce 13. Aug. 105.

Amplia IV. etiam ad Regulares poſſidentes ſtabilia in communi. *Ibid.*

Maximè ratione Parochiarum vnitarum, 1579. Rimini 11. Martij 58. Piacenza 26. Maij 76. 1580. Cremona 1. Martij 56.

Limita, niſi haberent priuilegium in ſpecie pro hoc caſu. *Ibid.*

25 Si viſitator ſit Epiſcopus, debet habere decem ſcuta monetæ pro qualibet die, 1627. Lecce 13. Aug. 105.

VITA.

1 *Communis* introduci debet in omnibus, non in victu ſolum, 1603. Palermo 5. Nou. 72.

Nempe quod non ſolum dotes, Canones, & eleemoſynæ cuiuſcumq; particularis Monialis; ſed etiam opera, & omnia alia acquiſita, ponantur in communi, 1628. Parma 11. Auguſti 250.

2 Promoueri debet mulctis Tribunalis, ſubſidijs Confraternitatum, & locorum piorum, & contributione conſanguineorum, præſertim in principio, 1608. Nola 28. Sept. 137.

3 Paupertas non eſt excuſatio ſufficiens, 1614. Piacenza 6. Iunij 73.

4 Non debent permitti repartimentum tritici, olei, & pecuniæ inter Moniales, vti vitæ Communi de directo repugnans, 1616. Brindiſi 2. Octob. 156.

Multo minus conſignari Monialibus particularibus fructus prædiorum, 1651. Lecce 1. Septemb. 54.

5 Vbi non obſeruatur, non debent recipi Puellæ neque ad habitum, neque ad educationem, licet haberent licentiam S.C. quę non deroget in ſpecie decreto generali, 1603. Piacenza 4. Sept. 58. Piſa 16. Octob. 78. 1616. Vercelli 18. Maij 70. Meſſina 15. Nou. 166. 1628. Capaccio 2. Iunij 279.

Sed ſi iam ſit aliqua veſtita, datur licentia profitendi, 1618. Vercelli 19. Ian. 23.

VIVÆ VOCIS ORACVLA.

Gratia humana. Priuilegium.

1 *Gratiæ* viuæ vocis oraculo conceſſæ, ante Conſtitutionem Grægorij XV. effectum ſortitæ, licet effectus habeat tractum ſucceſſiuum, vel alias reſpiciat particulares perſonas, vt ſunt præſentatiuæ, & Magiſteria, non comprehenduntur in dicta reuocatoria conſtitutione, 1625. Regolari 11. Apr. 86.

Neq; in Conſtitutione reuocatoria Vrbani Octaui, 1648. Serui 4. Decemb. 7. v. *Gratiæ humanæ.*

2 Cenſentur tamen reuocatę Patentes, à Generali conceſſæ, cum Clauſulis Oraculum ſapientibus, 1630. S. Agoſt. 2. Martij.

V N I O.

Beneficium. Parochus. Seminarium. Viſitatio.

1 *Confraternitates* non debent ab Epiſcopo ad vnionem compelli, 1612. Narni 13. Nou. 104.

2 Potius prohiberi debet ad habitum receptio, quouſq; Moniales reducantur ad numerum præfixum, quàm vnire Monaſterio beneficia ſimplicia, 1601.

1601. Parma 25. Octobris 99.

† 3 Canonicatus quoque curam habens Animarum annexam vniri poteſt cum Parochiali, 9 Apr. 1587. *Mediolanen. lib.27.276.*

4 Epiſcopus tamen non poteſt Parochiali licet teneri vnire Hoſpitale *lib. 27 Lucana 387.*

5 Sacra C. C. cenſuit, vniones de Beneficij liberis ad beneficia Iuriſpatronatus, etiam ante annos quadraginta ante Concilij confirmationem ab Ordinarijs obtentas, nullas prorſus atque inanes exiſtere, & beneficia ita de facto vnita tamquam libera eſſe conferenda. *lib.33.70. Leodien.*

6 Vniones factæ Pœnitentiario dicuntur factæ auctoritate Concilij Tridentini: vnde non comprehenduntur ſub regula reuocatoria vnionum. *lib 15. 486. 11. Febr.* 1588.

7 Vniones perpetuæ, quæ tempore publicationis Concilij fuerant in parte effectuatæ, non compræhenduntur c.6. ſeſſ. 7. eiuſdem Concilij, quod examinari poſſint ab Ordinarijs, & reuocari, &c. *Burgen. lib.*18. 20.

8 Concilium non ſuſtulit facultatem reuocandi vnione vltra 40. annos, ſi competat de Iure communi. *lib.* 17. 58.

9 Ex communi ſententia decretum fuit in C. C. Epiſcoporum non poſſe inire beneficia ſimplicia Capitulo, vel Capitulari Menſæ, ſed tantum ipſis Prebendis: idque ſi fecerit, nullam eſſe vnionem. Quàm Congreg. ſententiam die 19. Dec. 1601. ad ſe relatam S. D. N. probauit *Fagnan. c. Expoſuiſti. De præben. num.27.*

Quàm deciſionem eadẽ S. C. die 5. Febr. 1611. cenſuit habere locum, etiam cum nullæ adſunt Præbendæ diſtinctæ, ſed ſola maſſa ommunis, n.32.

10 Hinc ante aliquot annos Sereniſſimus Leopoldus Archidux Auſtriæ Monaſterium pro Patribus Seruorum B. M. V. extruxit: cui Monaſterio, meus Prædeceſſor Io. Epiſcopus Brixinen. fructus ſimplicis Beneficij exiſtentis in Valdrat applicauit ordinaria auctoritate.

C. C. 15. Nouemb. 1659. cenſuit licuiſſe. †

VNIVERSITAS.

Baro. Communitas. Creditor. Debitor. Lis. Prædicator. Patronus.

VOLVNTAS.

Clauſura. Exploratio. Iuramentum.

1 De Deo dicitur dupliciter. Vno modo propriè & vocatur voluntas beneplaciti, quæ ſemper impletur. Alio modo metaphoricè, quæ vocatur ſigni; & hæc non ſemper impletur. Signa verò Diuinæ voluntatis ſunt, preceptum, Prohibitio, conſilium, operatio, & Permiſſio. *S.Th.1.q.19.art.11.12.*

2 Voluntatis ſuæ nemo eſt ſe aptior teſtis. *Caiet. v. Reſtitutio. Nau. c.17.n.45. v.* Conſcientia 3.

3 Voluntatis declaratio ſumitur etiam ex actu nullo. *Rot. apud. Farin. p.1. tom. 1. dec.714. n. 6.*

4 Voluntatis exploratio ex iuſta cauſa fieri poteſt abſq; eo, quod Monaſterio puella egrediatur, non obſtantibus decretis Concilij Prouincialis, 1602. Napoli 5. Martij 10.

5 Epiſcopus, cui fuit commiſſa exploratio voluntatis Puellæ, exiſtentis in Monaſterio Regularibus, ſubiecto, non poteſt hoc exequi ſine interuentu, vel conſenſu Superiorum eiuſdem Monaſterij, 1602. Peſaro 28. Nouemb. 92. *v. Clauſura 16.*

6 Pro exploratione voluntatis non ſolum ipſa Puella, ſeu Nouitia, quæ aſſeritur ſeducta, ſed etiam ſingulæ Moniales debet ſeparatim interrogari, 1604.

Rimini 6. Septemb. 44. Feltre 46.

V O T V M.

Clauſura. Debitum. Dubius. Epiſcopus. Græci. Hæreſis. Ieiunium. Ignorantia. Iuramentum. Metus. Miſſa. Ordo. Regularis. Virgo, Vox.

† Congregatio poſt diſputatum articulum, an votum Monachorum Schiſmaticorum eſſe ſolemne, cenſuit votum eſſe ſimplex: quia Superiores Schiſmatici carent omni iuriſdictione, & conſequenter nequeunt recipere ad profeſſionem. Extr. vero Martini V *Ad euitanda*, edita eſt pro Catholicis, non autem pro Hæreticis, aut Schiſmaticis, & conſequenter pro excommunicatis, vt ipſa conſtitutio expreſsè teſtatur 4. *Iulij* 1634. *Acta P. F. num. 69.*

1 Religions ingreſſum vouens, ſi puellam ſub ſpe coniugij decipiat, non poteſt ingredi, ſed eam ducere debet. Probabilius, licet votum ſimplex præceſſerit, arbitrantur. *Leſſius lib. 2. c. 19. dub. 14. Addit. Toleti lib. 5. c. 11. verſic. qui vocauit.*

2 Votum emittens intrandi Religionem arctiorem, ſi poſtea ingrediatur, & profiteatur laxiorem, votum ſolemne præiudicat ſimplici, & licitè remanere poteſt in laxiori, impoſita tamen, ei pro non impleto voto pœnitentia. *c. Qui poſt votum. De Regular. lib. 6.*

3 Votum Regularis ad arctiorem tranſeundi abſoluitur, infra duos menſes non inuenerit beneuolos receptores, 1602. Domenicani 15. Ian. 4. 26. Mart. 18.

4 *Obligatio.* Votum metu graui emiſſum, & iuramento firmatum, nec ratione iuamenti obligat. *Bonac. de legib. diſp. 4. q. 2. pun. 7. §. 1. n. 12.*

5 Vota, quæ ſunt de rebus vanis, & inutilibus, puta non tranſeundi per talem viam, non ingrediendi in aliquam domum, &c. ſunt magis deridenda, quà ſeruanda, niſi ex aliqua circunſtantias res deſineret eſſe vana: puta quia tranſeundo per illam viam, vel ingrediendo in illam domum, im peccatum ſoleret incidere. *S. Th. 2. 2. q.* 88. *a. 3.*

6 Votum de non committendo aliquo veniali valet, ſed eius tranſgreſſio non videtur amplius quàm velis, licet intendiſſet ſe obligare ſub mortali: quia materia parua non eſt capax tantæ obligationis. *Nauar. c. 12. n. 65. Bonac. de legib. diſp. 4. pun. 5. §. 4. n. 3. & diſp. 2. q. 3. pun. 5 n. 14. Io. Sanchez. diſp. 15. n. 15.*

7 Vota plura, ſeu præcepta violans in parua quantitate, peccat mortaliter, ſi quantitas illa ſimul ſumpta ſit notabilis: dummodo adimplenda cadant in aliquo die, ſeu tempore determinato, & ſint vota eiuſdem rationis. Secus ſi eſſent diuerſæ rationi: quia tunc illa materia non poſſet coaleſcere in vnum *Sanch. in Summa lib. 1. c. 4. n. 12. Bonac. de legib. diſp 4. q. 1 pun. 3 n. 5.*

8 Votum habens ſimplex Caſtitatis, &c. ſi poſtea per profeſſionem, vel ſuſceptionem S. Ordinis emittat votum ſolemne, peccat duo peccata, & tenetur vtriuſq; voti circumſtantiam in confeſſione exprimere: quia votum ſimplex, & ſolemne, ſunt diuerſæ rationis, & vnumquodq; ſeparatim habet ſuam obligationem. Secus ſi vota ſint eiuſdem rationis ſcilicet, vel omnia ſolemnia, vel omnia ſimplicia, nam per multiplicationem votorum de eadem re non multiplicatur obligatio voti, ſed eadem confirmatur. *Bonac. de legib. diſp. 2. q. 3. pun. 5. num. 14.*

Et licet quod votum ſolemne Caſtitatis Religioſæ, ſpecie differat à voto Caſtitatis ſolemni, ſacris ordinibus per Eccleſiæ ſtatutum accidentaliter annexo, tutius ſit tenere: non tamen eſt improbabili opinio, quod Sacerdos Religioſus teneatur ſolum dicere, ſi fregiſſet toties votum ſolemne caſtitatis, immo

ſimpli-

ſimpliciter votum caſtitatis ; quia votum ſolemne ſpecie non differre a ſimplici probabile videtur. *Diana 1. tract. 7. de circumſt. reſ. 3. & 4. & 9.*

9 *Satisfactio.* Vouens viſitare aliquam Eccleſiam, ſatiſfacit, eam per tranſitum deuotè viſitando, licet domo non diſceſſerit intentione viſitandi illam, vel licet directo ad eam non acceſſerit. Hic enim implet ſubſtantiam voti, & id quod eſt principale in voto nempe viſitationem: iter enim ad alium finem ſuſceptum erat acceſſorium in voto. Sicut qui vouet eleemoſynam dare pro Miſſis celebrandis ſatisfacit voto, ſi Sacerdotem inueniat, qui gratis illas celebrare velit, ea ratione, quia eleemoſyna non principaliter, ſed acceſſoriè promiſſa videtur ad effectum, vt celebrentur Miſſæ. *Bonac. de legib. diſp. 4. quæſt. 2. pun. 6. num. 5.*

Immo talis ſatisfaceret voto, etiam ſi dum Eccleſiam deuotè viſitat, voti facti non eſſet memor: nam obligationi tam voti, quam præcepti ſatisfieri poteſt præſtando votum, ſeu præceptum opus, etiam cum intentione non ſatisfaciendi voto, ſeu præcepto, dummodo intentionem habeat faciendi illud opus quod ex alio præcepto, vel voto non tenebatur facere. Ita enim etiam apud homines cenſeretur legalibus debitis ſatisfieri. Deus autem in moralibus, vt plurimum non exigit ſtrictiorem adimpletionem ea, quæ ab hominibus exigitur iuxta illud Apoſt. Rom. 6. 19. *Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem*, *Bonac. de Sacram. diſp. 1. qu. 1. pun. 10. n. 9. & diſp. 4. q. 2. §. 4. n. 13. Diana 5. tr. 13. reſ. 94. ſupra v. Præceptum, num. 4.*

10 *Moniales* cogi compellique poſſunt, & debet ad ſeruandam Clauſuram ſed non ad eam expreſsè vouendam, 1579. Camerino 1. Dec. 11. v. *Clauſura* 1.

11 *Irritare* poterunt Parentes, & Tutores vota facta à Pueris ante 14. à Puellis ante 12. etiam Caſtitatis, &c. non ſolemnia, etiam poſt pubertatem, niſi vouentes in ea ætate votum ratum habuerint, *S. Th. 2. 2. q. 88. 8. per tot. Nau. cap. 12. num. 71. Tolet. lib. 4. cap. 18. num. 7.*

12 Rationem, cur Profeſſio ceſſare faciat omnia alia vota, *cap. Scripturæ de voto* ponit *S. Th. 2. 2. qu. 88. 12. 1.* ſcilicet: quia omnia alia vota ſunt quorumdam particularium operum: ſed per Religionem homo totam vitam ſuam Dei obſequio dedicat. Particulare autem in vniuerſali includitur, & ideo reus fracti voti non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam Religionis obſeruantiam commutat. Nec tamen Religionem ingrediens tenetur implere vota, vel ieiuniorum, vel orationum, vel aliorum huiuſmodi, quæ exiſtens in ſæculo fecit: quia Religionem ingrediens moritur priori vitæ. Et etiam ſingulares obſeruantiæ Religioni non competunt. Cum Religionis ſtatus ſatis hominem oneret abſque eo, quod oporteat alia ſuperaddere.

13 *Commutare* voti materiam in meliorem poteſt ipſe uouens ſine alia licentia, uel diſpenſatione. *Tolet. lib. 4. cap. 8. num. 10. Em. sà v. Voti diſpenſatio, & irritatio num. 20.*

14 Voti commutatione obtenta, liberum nihilominus eſt uouenti ſeruare prius uotum: quia commutatio fit in fauorem eius, & obligatio prioris uoti non abſolutè, ſed ſub conditione tantum extinguitur, *Bonac. de legib. diſp. 4. pun. 7. §. 2. num. 20.*

15 Si uotum Apoſtolicæ Sedi reſeruatum communiter à Papa in aliud non reſeruatum, poteſt Epiſcopus in ſecundo non reſeruato diſpenſare. *Bonac. de Sacram. diſp. 5. qu. 5. ſect. 3. pun. 3. num. 6. verſ. Multis rationibus.*

Sed hoc non eſt certum; quia ſubrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.

16 Vota-

16 Vota per Iubilæum, vel Bullam Cruciatæ commutari poſſunt etiam ſine cauſa: quia adimpletio operum Iubilæi, vel impenſio ſubſidij, ſeruit loco cauſæ, *Diana 2. tr.11. reſ.39.*

Alias requiritur cauſa, ſed ſufficit leuiſſima, Sacerdos autem qui commutat votum abſque iuſta, & legitima cauſa, non peccat mortaliter ſed venialiter tantum. *Idem 2. tr. 16. reſ.10.*

17 Votum factum à Monialibus recipiendi puellam ſine dote, commutatur in tot ieiunia: non enim probantur à S. C. talia Monialium vota, 1633. Città di Caſtello 9. Dec. 48.

V O X.

Habitus. Reformatio. Soror. Translatio.

1 REuocatio gratiæ habendi votum in Capitulo generali, vel Prouinciali, comprehendit gratias, non ſolum factas ſub aliquorum particulari nomine, ſed etiam ſub nomine officij, puta Vicarij Monialium, Procuratoris in Curia, vel ſimilium, dum in vim conſtitutionum non competit tali officio habere votum, 1630. S. Agoſtino 25. Ian.

2 Amouendus retinet votum, donec amoueatur, 1646. 12. Ian.8.

3 Votum dicitur ſecretum, licet nomen votantis propaletur à ſcrutatore poſt Capitulum, 1650. 18. Febr.4.

4 Non competere Prædicatoribus generalibus, & Nouitiorum Magiſtris ius ſuffragandi in Capitulo generali, niſi de conſenſu, & voluntate eiuſdem Capituli inter vocales fuerint adſcripti, 1646. S. Benedetto di Portogallo 12. Ian. 13. 27. Apr.

5 Vocales cogi debent ad interueniendum, & votandum, 1649. 12. Nou.6.

6 Si in ſcrutinio plura ſuffragia inueniantur, quam ſit vocales, & remotis ſuperfluis, adhuc remaneat maior pars, electio eſt valida, 1628. Forlì 17. Nou. 347.

Excepta electione Summi Pontificis, vt patet ex conſt.13. Greg.XV. quæ incipit. Æterni Patris Filius, & eiuſdem Cæremoniali, quod habetur in conſt.19. quæ incipit. Decet Romanum.

† 7 Si alicui Dignitati, quæ vocem in Capitulo non habet, ſit danda vox, id fieri non poterit de conſenſu maioris tam partis Capituli; ſed requiritur, quod omnes omnino capitulariter conſentiant, ita vt vel vno ſolo diſſentiente nihil agatur, *lib.35.* 390.

8 S.C.C. 14. Maij 1639. cenſuit, Patrum, & duos nepotes habentes Canonicatus in eadem Eccleſia, poſſe votum habere in actibus Capitularibus, *Fæſulina lib.42.* 261.

9 Eadem 2. Apr. 1640. conſuetudine non promoto ad ordines ſacros non ſuffragari ad effectum habendi vocem in Capitulo etiam Collegiatæ. *lib.42. Patauina* 275.

10 Eadem circa annum 1574. in ipſo libro decretorum in vna Iadren. ſeu Taſen. cenſuit, Epiſcopum non habere vocem in Capitulo: alias enim poſſet agere de contemptu multo magis quam quilibet Canonicus.*

V S V S F R V C T V S.

Hæres. Patronus. Paupertas.

1 ALicui Eccleſiæ, Monaſterio, vel Communitati relictus, durat centum annos, *l. An vſusfructus 56. ff. v. de vſufr. Bonac. de Clauſura q.2. pun.9. §.4. diff.2.*

2 Vſufructus Regulari relictus; exigitur à Monaſterio, nec impediri poteſt ab hæredibus proprietarijs, 1604. Matera 20. Apr.31.

3 Vſufructuarius in locum demortuorum, & inutilium corporum alia ſub-

ſubſtituere, & in vinearum, vel arborum demortuarum alia ſubmittere tenetur; rectè enim colere, & vt bonus Paterfamilias vti debet, §. *Sed, & ſi gregis. Inſt. de Rer. diuiſ. Oinot. de vſufr. in princ. num.7.*

4 Vſufructuarius, qui fructus immaturos collegit in fraudem proprietarij, ad intereſſe tenetur, *Bald. in L. Si Pater, verſ. Sed hic ponamus, C. de vſufr.* ſupra v. Locatio num.5.

V S V R A.

Donatio. Iuramentum. Mons. Notarius.

1 QVid. Vſura directè committitur in mutuo, indirectè in alijs contractibus, *Baiard. ad Clar. lib.5. §. Vſura.*

2 Lucrum ceſſans, in Mutuo anticipatè acceptum in pecunia numerata, præſumitur vſura, non autem in alia re, quæ mutuata pecunia non ſit empta, *Azor. 3. lib. 5. in fin.*

Bonac. tamen tom 2. diſp. 3. quæſt. 3. pun. 4. num. 13. vſur. 3. Addit. putat in vtroque caſu contineri labem vſuræ.

3 Si Titius mutuos det Caio centum aureos cum pacto, vt ipſe Caius remutuet ſibi vel pecuniam, vel frumentum, ſiue tunc ſiue cum indiguerit, eſt vſura, ſi obligatio ſit Ciuilis, *Azor. l. c. verſ. Quæres an ſit vſura.*

4 Vſura eſt, ſi Titius mutuet Regi, vel Principi cum pacto, vt concedatur ſibi aliqua Immunitas, vel aliquod officium, aut ius ad aliquid; vel ſi Curiali mutuet, vt pro ſe deprecetur Regem, vel ſi mulieri, quo ſuæ libidini ſatisfaciat. *Azor. l. c. Bonac. de contr. diſp.3. qu. 2. pun.3. num.14.*

5 Vſura crimen eſt mixti fori, quando certum eſt, contractum eſſe vſurarium: quando verò vertitur in dubium, pertinet ad Iudicem Eccleſiaſticum priuatiuè, *Diana 1. reſ. 77.*

Non tamen ideo Princeps Laicus poteſt erigere ſpeciale tribunal ad cognoſcendum de vſuræ crimine, etiam in caſibus licitis, ſed cognoſci debet in Tribunali ordinario, vt dixi in Can. lib. 5. tit. 39. de ſent. exc. num. 114. §. 4.

6 *Bona* Vſurarij non ſunt obligata pro vſuris extortis: ſed quando bona deſunt, competet contra eos, qui acceperunt ea bona ab vſurario, maximè titulo gratuito, actio perſonalis, *c. Tua, & ibi Panorm. contra gloſ. De vſur. Nau. c. 17. num. 265.*

Reſtitutio, & Pœna. Vſurarius non acquirit dominium rei per vſuram acceptæ: vnde ſi res apud ipſum creuit, tenetur augmentum Domino reſtituere. *Vide S. Th. 2. 2. quæſt. 78. 3. per tot. Bonac. de contr. diſp. 3. q. 3. pun. 14. num. 1. & 2. & quæſt. 2. pun. 2. nu. 22. Contra Nau. cap. 17. num 265.*

8 Vſurarij manifeſti non poſſunt abſolui, niſi præſtita idonea cautione de vſuris reſtituendis, ſine qua nec teſtamentum facere, nec in loco Sacro ſepeliri poſſunt: & eos in Sacro ſepelientes ſunt ipſo facto excommunicati, *c. Quamquam de Vſur. lib 6. Clem. Eos qui. De Sepultura.*

Immo nec ſunt baptizandi. *gloſſa cap. Iudæi, v. Et ſi pura, de conſecr. diſt.4.*

V T I L I T A S.

Neceſſitas.

V X O R.

Adulterium. Coniux. Debitum. Donatio. Matrimonium. Metus. Regula. Sepultura.

1 SEcundo nubens tenetur ſeruare proprietatem eorum, quæ accepit à primo Marito titulo lucratiuo, filijs prioris matrimonij pro virili portione, vlu

vſufructu tantum apud ipſam remanente . *l. Fœminæ 3. C. de ſec. nupt. Auth. Ex teſtamento, & Auth. In donatione, C. cod. Quas refert Bonac. de legib. diſp. 6. qu. 1. pun. 7. num. 15.*

2 Similiter vxor relicta Domina, & Patrona, filio inſtituto hærede, alimenta tantum conſequitur. *Boer. dec. 61. nu. 3. par. 1. Vinc. de Franc. dec. 58. nu. 1.*

† Ab hac tamen concluſione de facili receditur, quoties conſtat ex coniecturis, Teſtatorem ſenſiſſe de intro vſufructu, & non tantum de alimentis. *Othob. dec. 145. num. 20.* *

3 *Plures vxores* ſi non cauſa libidinis, ſed amore prolis, habeat infidelis, probabiliter. Problema tamen eſt. *Abulen. quæſt 35. in Matth. cap. 19.*

4 *Si Religionem* ingrediatur vxor ſiue ſponſa duodecim annorum poſt Matrimonium ratum non conſummatum, ſponſus cogendus eſt expectare per quatuor annos, vſque dum illa profiteatur. *Barboſa alleg. 101. num. 11.*

5 *Verberans* vxorem ſine cauſa, tertiam partem ſponſalitię largitatis eidem dare cogitur, *l. conſenſu cum Auth. ſeq. C. de Repud.*

6 *Bona*. Vxor, etiam ſine licentia Mariti, diſponere poteſt ad vſus licitos, & honeſtos de vigeſima parte reddituum, non ſolum dotis quam Marito tradidit, ſed etiam propriorum Mariti bonorum. *Henriq. apud Diana 5. tract. 5. reſol. 34.*

7 Vxor, cui relictum fuit Legatum ſub conditione, ſi caſtè, & honeſtè vixerit, non perdit illud ſecundum aliquos, ſi caſtè vixit per tempus ſufficiens arbitrio boni, & prudentis viri, quale eſt decem annorum, licet non perſeuerauerit toto vitæ curſu. *Diana 5. tract. 14. reſol. 84.*

BIBLIOTECA ... ROMA ... VITT. EMANUELE

FINIS.

INDEX

INDEX.

A

ABBAS. pag. 1
Abbatiſſa. 6
Abigeus. 6
Abortus. 6
Abſens. 7
Abſolutio. 8
Abuſus. 10
Acceptatio. 11
Acceſſus. 11
Accidens. 12
Accuſatio. 12
Actio. 12
Actor. 12
Actus. 13
Adam. 13
Adminiſtrator. 14
Adoptio. 14
Adoratio. 14
Adrianus. 15
Adulterium. 15
Aduocatus. 15
Aegyptus. 16
Aer. 16
Aetas. 16
Agnus Dei. 17
Alienatio. 17
Alimenta. 18
Allegatio. 19
Altare. 20
Alternatiua. 22
Ambitio. 22
Anathema. 22
Ancilla. 22
Anima. 23
Animal. 24
Anna. 24
Anniuerſalium. 25
Annulus. 25
Antichriſtus. 25
Antiphona. 25
Apocha. 26
Apoſtata. 26
Appellatio. 28
Aqua. 28
Ara. 28
Arbitrium. 30
Archidiaconus. 31
Archiepiſcopus. 31
Archipresbyter. 31
Archiuium. 31
Argumentum. 32
Ariani. 32
Ariſtoteles. 32
Arma. 32
Aromatarius. 33
Ars. 33
Aſcenſio Eliæ. 34
Aſſaſſinus. 34
Aſſecuratio. 35
Aſſenſus Regius. 35
Aſſignatio. 35
Aſſiſtens. 35
Aſtrologus. 35
Attentio. 35
Auaritia. 35
Auditor. 36
Auguſtiniani. 37
Auis. 37
Auxilium. 38

B

BACVLVS. 39
Baldachinum. 39
Balneum. 39

Banni.

Bannitus. 39
Baptiſmus. 40
Barba. 43
Bariſellus. 43
Baro. 43
Baſilides. 44
Bellum. 44
Benedictio. 45
S. Benedictus. 45
Beneficium. 46
Bernardinus Ochinus. 46
Blaſphemia. 58
Bona. 59
Boni Mores. 59
Bulla. 60

C

CADAVER. 61
Caducitas. 61
Cæcus. 61
Cæremoniæ. 61
Calculus. 62
Calix. 62
Caluinus. 62
Campana. 62
Cancellaria. 63
Candela. 64
Canis. 65
Canon. 65
Canonica Portio. 65
Canonicus. 66
Canonizare. 71
Cantor. 71
Cantus. 71
Capella. 72
Cappellanus. 73
Capitaneus. 74
Capitulum. 74
Cappuccini. 75
Captatoria Inſtitutio. 76
Carcer. 76
Cardinalis. 77
Caritas. 79
Caritatiuum ſubſidium. 80
Caro. 80
Caſtaldus. 81
Caſus reſeruati. 81
Cato. 85
Cauſa. 85
Cella. 86
Cenſura. 87
Cenſus. 87
Ceſſatio. 88
Ceſſio. 88
Caracter. 88
Charitas. 88
Chirohraphum Decreti. 88
Chirurgus. 88
Chorus. 88
Chriſma. 88
Chriſtus. 89
Cibus. 89
Cinculum. 90
Circumciſio. 90
Circumſtantia. 90
Citatio. 91
Ciuitas. 91
Circa præſentem Taxam. 507
Claudus. 92
Clauis. 92
Clauſtrum. 93
Clauſula. 93
Clauſura. 93
Clericus. 96
Coadiutor. 102
Codicillus. 106
Cœmeterium. 107
Cogre. 108
Cogitatio. 109
Cognatio. 109
Collatio. 109
Collectæ. 109
Collector. 109
Collegiata. 109
Collegium. 110
Collocutorium. 110
Colluſio. 111
Commendator. 111
Commiſſarius. 112
Commiſſoria lex. 112
Commodatum. 112
Communitas. 112
Compenſatio. 113
Compoſitio. 113
Compromiſſum. 113

Con-

Conceptio B. Mariæ. 113
Concilium 113
Concubina. 115
Concurſus. 116
Conceſſio. 117
Conditio. 117
Confeſſarius. 117
Confeſſio. 123
Confirmatio. 126
Confiſcatio. 126
Confraternitas. 126
Congregatio. 129
Coniux. 130
Conſanguineus. 131
Conſcientia. 132
Conſecratio Monialium. 132
Conſenſus. 133
Conſeruatorium. 133
Conſilium. 134
Conſtantinus. 134
Conſtitutio. 134
Conſuetudo. 134
Contentio. 135
Continentia. 135
Contractus. 135
Contributio. 136
Contumacia. 136
Conuentus. 136
Conuerſatio. 139
Conuerſus. 139
Conuertitæ. 142
Conuiuium. 143
Copia. 143
Corona. 143
Corpus. 144
Correctio. 144
Crates. 144
Creditor. 144
Credo. 145
Cruciata. 145
Crux. 145
Culpa. 145
Cura. 146
Curator. 150
Cuſtos.

D

DÆMON. 150
Damnatus. 151
Damnum. 152
Dare. Datum. Datarius. 152
Debitor. 152
Debitum coniugale. 155
Deceptio. 155
Decimæ. 155
Declaratio. 156
Decretalis. 156
Decretum. 156
Dedicatio. 156
Defenſio. 156
Degredatio. 157
Delectatio. 157
Delegatus. 157
Delictum. 158
Denunciatio. 159
Depoſitum. 159
Deſcendens. 160
Detractio. 160
Deuotio. 160
Deus. 160
Diæta. 160
Dictio. 160
Digitus. 161
Dignitas. 161
Diminutio. 161
Dimiſſoriæ. 162
Diœceſis. 162
Diſcalceati. 163
Diſcordia. 163
Diſcreti. 163
Diſpenſatio. 163
Diſtributione. 165
Diues. 169
Diuinatio. 169
Diuiſio. 169
Doctor. 169
Doctrina. 175
Dogma. 176
Dohana. 176
Dolus. 176

Dominica. 176
Dominus. 176
Domus. 176
Donatio. 177
Dormitorium. 179
Dos. 179
Dubium. 182
Ducatum. 182
Duritia Cordis. 182

E

ECCLESIA. 182
Edictum. 185
Educandæ. 185
Electio. 187
Eleemoſyna. 189
Elias. 192
Eliſabet. 192
Emendatio. 192
Emphyteuſis. 192
Emptio. 192
Energumena. 193
Enoch. 193
Enſalmi. 193
Epiſcopus. 193
Epiſtola. 204
Epitaphium. 205
Eremita. 207
Errones. 207
Error. 207
Etiam. 207
Euchariſtia. 207
Euangelium. 207
Euictio. 212
Examen. 212
Exceptio. 214
Excommunicatio. 214
Executio. 218
Exemplum. 218
Exemptio. 218
Exhæredatio. 224
Exilium. 224
Exorciſmus. 224
Expectatiuæ. 225
Expenſæ. 225
Exploratio. 225
Exteri. 225
Extorſio. 226
Extrema Vnctio. 226

F

FABRICA. 226
Facere. 227
Facies. 227
Falcidia. 227
Fallacia. 227
Falſum. 227
Fama. 228
Familiaris. 229
Famulus. 229
Faſcinatio. 229
Femininum. 229
Feneſtræ. 229
Feſtum. 230
Feudum. 233
Fideicommiſſum. 233
Fideiuſſor. 234
Fides. 234
Figura. 236
Filius. 236
Fiſcus. 237
Fraus. 238
Fructus. 238
Frumenta. 238
Fuga. 238
Fundator. 238
Furioſus. 239
Furtum. 239

G

GABELLA. 239
Galli. 240
Gazophilacium. 240
Generalis. 240
Genuflexio. 241
Gerundium. 241
Gloria. 241

Gloſ-

Gloſſa. 241
Graduati. 241
Græci. 242
Gratia Diuina. 244
Gratia humana. 244
Gratis. 244
Grex. 246
Gubernator. 246
Gula. 247

H

HABILITATIO. 247
Habitatio. 247
Habitus. 247
Hæreſis. 250
Hebdomadarius. 258
Hebreus. 258
Henoch. 259
Henricus. 259
Herus. 259
Hieroſolymitani. 260
Hilarius. 262
Hiſpani. 262
Hiſtoria. 262
Homicidium. 262
Honor. 264
Horæ Canonicæ. 264
Hortus. 268
Hoſpes. 268
Hoſpitale. 268
Hoſpitium. 269
Hypocriſis. ibid.
Hypotheca. ibid.

I

IACTANTIA. ibid.
Iapones. ibid.
Ieiunium. 270
Ignorantia. 271
Illegitimus. 272
Imago. 273
Immunitas. ibid.
Impedimentum. 274
Imperium. ibid.
Impuber. 275
Impuritas. ibid.
Incendium. ibid.
Incenſum. ibid.
Inceſtus. ibid.
Incirca. 276
Incontinenti. ibid.
Incontinentia. ibid.
Inditium. ibid.
Indiuiduum. ibid.
Indulgentia. ibid.
Infamis. 278
Infidelis. ibid.
Infirmus. 280
Informatio. ibid.
Inhibitio. 281
Iniuria. 281
Inhobedientia. 282
Inquietudo mentis. ibid.
Inquiſitor. ibid.
Inſtitutio. 283
Inſtitutrix. ibid.
Inſtrumentum. ibid.
Intellectus. 284
Intemperantia. ibid.
Intentio. ibid.
Interdictum. ibid.
Intereſſe. 285
Interrogatio. ibid.
Inuentarium. ibid.
Inuentio Nouitatum. ibid.
Iachim. ibid.
Iochus. ibid.
Irregularitas. ibid.
Iſaac. 289
Iſmael. ibid.
Italia. ibid.
Iubilæum. 190
Iudæus. 291
Iudex. 292
Iudicium. 294
Iuramentum. 295
Iuramentum Calumniæ. 296
Iuriſdictio. 197
Ius. ibid.
Ius congrui. ibid.
Iuſpatronatus. ibid.

L

LAICVS. 298
Lamech. 298
Latria. 298
Latro. 298
Laus. 298
Lector. 298
Legatum. 298
Legatus. 301
Legitima. 302
Lex. 302
Libellus. 303
Liber. 303
Libertas. 305
Licentia. 305
Licentiati. 305
Liparis. 305
Lis. 306
Litania. 306
Litteræ. 306
Locatio. 308
Locus. 308
Luctus. 308
Ludus. 308
Lupus. 309
Lutherus. 309
Luxuria. 309

M

MAGISTER. 309
Magiſtratus. 310
Mahomettus. 310
Maleficium. 310
Mandatum. 310
Manichæi. 310
Manſionarij. 310
Manzer. 310
Maria. 310
Maritus. 311
Martinus Lutherus. 311
Martyr. 311
Mater. 312
Materfamilias. 312
Materia. 312
Matrimonium. 312
Matutinum. 315
Medicina. 315
Melioratio. 316
Membrum. 317
Memoria. 317
Mercede Vicarij in cauſis Beneficialibus. 345
Mercede, & ſalario Notariorum. 347
Mercede Procuratoris fiſcalis. 350
Mercede executoris Curiæ. 350
Mercede Curſorum. 351
Mercede Cuſtodis Carcerum. 351
Memoriale. 317
Mendacium. 317
Mendicatio. 317
Mercatura. 317
Mercatus. 317
Merces. 317
Meretrix. 317
Metaphora. 318
Metropolitanus. 318
Metus. 319
Miles. 320
Miniſter. 320
Minor. 320
Miſsa. 321
Mitra. 327
Modus. 327
Mola. 327
Monaſterium. 327
Moneta. 350
Monialis. 330
Monitorium. 334
Monopolium. 335
Mons. 335
Monſtrum. 335
Mora. 335
Mors. 336
Mulier. 336
Mundus. 337
Munus. 338
Muſica. 338
Mutuum. 338

NA.

N

NANVS. 338
Narratiua. 338
Naturalis. 338
Naufragium. 338
Nazareth. 339
Neceſſitas. 339
Negatio. 341
Negligentia. 341
Negotium. 342
Nepos. 342
Nicolaus Diaconus. 343
Nomen. 343
Notarius. 343
Nothus. 344
Notorium. 344
Nouitas. 344
Nouitius. 345
Nullitas. 349
Nullius. 349
Numerus. 350
Nuncius. 351
Nundina. 352
Nutrices. 352

O

OBEDIENTIA. 352
Oblati. 353
Oblatio. 353
Obligatio. 353
Obreptio. 353
Obſeruantia. 353
Obſeruantes. 353
Occaſio. 356
Occiſio. 356
Ocularia. 356
Odium. 356
Oeconomus. 357
Officialis. 358
Officium Diuinum. 358
Oleum. 362
Operarius. 363
Opinio. 363
Oratio. 363
Oratorium. 364
Ordinarius. 365
Ordo. 365
Organum. 369
Origenes. 369
Origo. 369
Ouis. 369
Oza. 369

P

PAVPERIBVS innocentibus. 351
Pactum. 369
Pallium. 370
Papa. 370
Par. 377
Paramenta. 377
Parens. 377
Parochus. 377
Paſcha. 384
Pater. 385
Patrimonium. 386
Patrinus. 386
Patronus. 386
Pauper. 391
Pax. 392
Peccatum. 392
Pecunia. 393
Penſio. 394
Peregrinus. 397
Peritus. 397
Periurium. 397
Permutatio. 397
Perſonatus. 398
Pertinacia. 398
Peſtis. 398
Pignus. 399
Pilatus. 399
Pileolus. 399
Pileus. 400
Pœna. 400
Pœnitentia. 402

Pollutio. 403
Pontifex. 403
Populus. 404
Porcus. 404
Porta. 404
Poſſeſſio. 404
Poſtulare. 405
Poſthumus. 405
Præbenda. 405
Præcedentia. 406
Præceptum. 407
Prædicator. 408
Præfectus. 411
Prælatio. 412
Prælatus. 412
Præſcriptio. 412
Præſens. 413
Præſidens. 413
Præſumptio. 413
Precarium. 413
Presbyter. 413
Pretium. 414
Primogenitus. 414
Princeps. 414
Prior. 414
Priuatio. 414
Priuilegium. 414
Probatio. 415
Proceſſio. 416
Proceſſus. 417
Procurator. 418
Proditio. 418
Profeſſio. 418
Promiſſio. 420
Proprietas. 420
Proſpectus. 421
Protector. 422
Proteſtatio. 422
Protonotarius. 422
Prouincia. 422
Prouiſio. 422
Prudentia. 422
Puella. 423
Puer. 423
Punctator. 423
Pupillus. 423
Purgatorium. 423

Q

QVADRAGESIMA. 423
Quadraginta horæ. 423
Quæſtores. 424
Quarta. 426
Quinquennium. 426

R

RATIO. 426
Recurſus. 426
Reformatio. 427
Regaliæ. 427
Regula. 425
Regularium. 428
Regularis. 428
Relictum. 451
Religio. 457
Reliquiæ. 457
Remiſſio. 457
Reſcriptum. 457
Reſidentia. 457
Reſtitutio. 457
Reuelatio. 461
Reuerentia. ibid.
Reus. ibid.
Rex. ibid.
Rocchettum. ibid.
Roma. ibid.
Roſarium. ibid.
Rota. 462
Rubrica. ibid.
Ruſticus. ibid.

S

SABBATVM. ibid.
Sacerdos. ibid.
Sacramentum. 463
Sacrificium. 464

Sacri-

Sacrilegium. 465
Sanctio. 465
Sanctitas. 465
Sapientia. 465
Saponaria. 465
Satisfactio. 466
Saul. 466
Scandalum. 466
Scholaſti. 467
Scientia ſula. 467
Scotus. 467
Scriptura. 467
Scutum. 470
Secretum. 470
Sedes. 470
Seminarium. 470
Senſus. 475
Sententia. 475
Sepultura. 477
Sequeſtrum. 479
Seruitus. 480
Sibylla. 480
Sigillum. 482
Signatura. 483
Simonia. 483
Sindicus. 484
Societas. 484
Sodomia. 484
Sol. 485
Solidus. 485
Solus. 485
Soror. 485
Sortilegium. 486
Spolium. 487
Sponſalia. 487
Sponſio. 488
Sponſus. 488
Spurius. 488
Status. 488
Statutum. 488
Sterilitas. 488
Stipulatio. 488
Studium. 488
Stuprum. 489
Stylus. 489
Subcollector. 489
Subditus. 490
Subhaſtatio. 490
Subreptio. 490
Subſcriptio. 490
Subſtitutio. 490
Succeſſio. 491
Superior. 491
Supplicatio. 493
Suppreſſio. 493
Supranumeraria. 493
Suſpenſio. 494
Symbolum. 495
Synagoga. 495
Synodus. 495

T

TABERNACVLVM. pag. 496
Talia. 496
Taxa. 496
Temperantia. 508
Taxa ſigilli. 508
Tertiariæ. 508
Teſtamentum. 510
Teſtimoniales. 512
Teſtis. 512
Theologus. 515
Theſaurus. 515
Timor. 515
Titulus. 515
Tortura. 515
Traditione ſeniorum. 516
Tranſatio. 516
Tranſitus. 516
Tranſlatio. 517
Tranum. 518
Trebellianica. 518
Turba. 518
Turca. 518
Turnus. 518
Tutor. 518
Tyrannus. 519

V.

VANAGLORIA.	
Vaſa Sacra. Vas.	519
Velum.	119
Venditio.	521
Venenum.	521
Verbum.	523
Verecundia.	523
Veſpera.	523
Veſtis.	523
Vexatio.	523
Viaticum.	524
Vicarius.	524
Vicarius in Genere.	524
Vicario Apoſtolico.	524
Vicario Epiſcopi Generali.	525
Vicario Capituli.	528
Vicario Foraneo.	534
	539
Vicarijs de Alijs.	539
Vicinus.	540
Vidua.	541
Vigilia.	541
Vindicta.	541
Vinum.	541
Violentia.	542
Virgo.	542
Vis.	543
Viſitatio.	543
Vita.	552
Viuæ vocis Oraculo.	552
Vnio.	552
Vniuerſitas.	553
voluntas.	553
Votum.	554
Vox.	556
Vſusfructus.	556
Vſura.	557
Vtilitas.	557
Vxor.	557

Digitized by Google